Universidad de Deusto
Biblioteca

Ludovici
Coronel
·
Physice
perscrutationes

EsMe
I
61

1511

Libros Antiguos
F. Puvill
Fontanella, 10 Barcelona Tel. 221 70 33

122

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Physice perscrutationes

magistri Ludouici Coronei Hyspani Segouiensis.

38125

Prostant in edibus Simonis vincentij librarij Lugdunensis in vico Mercuriali.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Guillermi Piel Turonensis Pythium Carmen ad magistrum Simonem Agobertum Bituricensem.

Secropios mēdax sublimi grecia cātu
Desinat heroas superis eqre/suosq
In celū transferre duces/claroscq sopystas:
Quos veteres mirantur aui/qbus ardua virtus
Eternos fame pepit meliorīs honores.
Detrahat ardenti aspectum scrutator ab astro.
Assyrius: rerum causas/ortusq latentes.
Philosophi taceant: Alter iam surgit apollo:
Cuius ad exortum tristes caliginis vmbre
Vanescunt: totumq ardens it fulgor in orbem.
Et quicquid natura latens abstrusit in auras
Erumpit: Sicule ceu cum trinacridos antris.
Clauduntur rapidi flatus: Si porta furori
Panditur eolio: ferit ignea spiritus astra:
Et maris vndosi in spumas coit estus amaras.
Ecce coronali sumens ludouicus ab orbe
Nomen: Atheneo non inferiora Platone
Exprimit: r vigiles oleo flagrante lucernas
Maturus testatur opus: quod gloria viuax
Seruabit: quod tempus edax non rodet: in oēs
Quodq suum terras late diffundet honorem.
Cedat Aristippi (qui cyrena repugnet)
Fama: nec in samiuz vultus Crotona refigat
Pythagorā: Persisq magos iam spernat: r vsta.
Aethiopum regio: bustisq argiua Canopus
Inclyta pyramidas sileat: si laudibus amplis
Certetur: virides referet Segouia palmas:
Tempora frondenti cingens victricia lauro.
At quia virtutem liuor: fortuna beatos
Subsequitur: dentes quisquis deponat acutos

¶ Ludouicus Nunius Coronel illustrissimo viro Inacho de mandocia cū stemmatis generositate tum morum honestamento splendicanti Salutem.

Cum hisce diebus apud me tacitus vir clarissime animo reuoluerem/cui potissimum meas in Aristotelis phoz vexillarij physicā lucubrationes (quas pscrutationes vocitandas cēsui) nominatim dicarem: cogitabūde menti in primis occurristi: quē hoc quātulocūq munere dignū iudicauerim. Cumq ad id cōplura/tum vtutis fulgor quoz te vndiq lucidū r cōspicuū noui subinuitauit. Quēadmodum enī lapis ille quē magnetem phozū nostroz nōnulli/alij vero heracleā appellāt: nōmodo ferreos annulos (vt vult plato) attrahit verūetiam in annulos vim influit. Sic etiā virtus ipsa mortalium ad ferreos annulos (vt vult plato) attrahit verūetiam in annulos vim influit. Sic etiā virtus ipsa mortalium pectora allicit/cōciliat/nodoq indissolubili deuincit. Faciūt profecto ante ille et patrie virtutes quibus te decorātū scium oēs vt verissima esse credā q̄ naturaliū rerū scriptores celeberrimi dictitare solēt: Non solū patriū lineamēta. verū etiam r mores ingenuos in liberis ipsis velut in tersissimo ac politissimo speculo referri r elucescere. Ex illustri aūt illa tua psapia innūeri pene principes bellica glia: ceterisq vtutib⁹ clarissimi pfulgere. Et vt ex multis aliqs afferā/tibi panus fuit nobilissim⁹ ille marchio Inach⁹/Lopes de mādocia: cui⁹ excellētissimam sapiētiā: multiplicēq doctrinā aperte indicāt aurea illa r vere bracteata puerbia: q̄ nō secus ac a celeberrimi emissa oraculo a nostratib⁹ venerātur: apud qs rnd est amusi habētur: qui marchionis puerbia (sic enī vulgo noiantur) nō cōplectūtur memoria. Quid impsentia memorē iclitissimi genitoris comitis de mirāda Petri de stuniga ai r rex gestaz magnitudinē. quez pclara facinora imortalitate donasse cuiuis manifestariū puto: aut pot⁹ generosissimū illū auum tuū Petrū ferrāduz de velasco: quem tāta reb⁹ in oibus r pcipue bellicis gerēdis dexteritate ac prudētia fuisse cōstat: vt magistratū quē cōnestabilitatū nescio an latiali vocula nūcupāt apud hispanos honorificētissimū (hunc enī prie ducat⁹ bellici ptes tribuūtur) assecut⁹ plausibilr fuerit/nō sine multoz leticia. Taceo eximij cognatiōis vinculo iūcti: atq itidē cognois Inachi de mādocia tēdilie comitis magnanimitatē/militarisq disciplie peritiā: qñquidē ex baptiste mātuani poetaz nr̄e tēpestatis facile pncipis preconio/notiora sunt hec oia q̄ vt dici debeāt. Has ob res factū est: vt ex primoriib⁹ hispaniaz sit nemo: q̄ se se sanguine annexū famine de mandocia nō valde glorietur. Ne igitur vtrioz labeculis natalium tuoz splēdorem tanq degener obnubilare videreris: nihil tibiq teneris vnguiculis antiqui⁹ fuit: q̄ maioz vestigijs cedere: quoz pclaris gestis q̄ aio affixa tenacissime hūisti ad vtutē cōcitabaris. Eoz itaq mores laudatissimos perōēs vite gradus quātū p etatē licuit emulat⁹ es. Tu enī puericiā nōdū supgressus nestoreā pre te ferebas prudentiā: idq future pbitatis iā tū specimē dedisti: vt stēmatis tui claritudini augurareris respōsur⁹. Adolescēs aūt fact⁹/in regiā serenissimi regis castelle/ac austrie archiducis Philippi (quē nobis imatura mors non sine graui reip. hispanice iactura abstulit) ascit⁹ fuisti. Cūq singularis tua vtus idies enitesceret: pncipi magnificētissimo cui placuisse nō infima laus fuit: vsq adeo accept⁹ effect⁹ es: vt a secretis tesaure/mētisq archanoz in primis pticipē facere decreuerit. Quare inter pmarios aulicos q̄ te certatim amabāt mōstrabilis nō ifimi subsellū dicebaris. Tā pspe pncipali affiāte fauonio: excellētis tui animi diuinū pene vigorē iflāmauit honestarū disciplinarū cupido. Vitā enī eā nō vitalē/sed potius viui sepulturā hois Senece illi⁹ emūcte naris testimonio existimasti: que sine bonarū lrarū trāsigit dulcedine. Tu itaq vt sūme prudētie eruditionē copulares (qd rarū inuētu est potissimū in tui ordiuis hoib⁹) parrhisiensez hāc nostrā academiā musarū diuersoz.ū/phie necnon sacrosancte theologie emporiū tot⁹ orbis opulētissimū petisti/scholastica veste/paucisq cōtēt⁹ famulis: q̄ aut ea sericat⁹/argētoq textili vestit⁹/necnō copioso stipat⁹ videbaris famulitio. Verū pōpaticos illos ornat⁹ regias pene impēsas exigētes: ceteraq rerū caducaz illicita eliminasti: lōge pluris facies doctrinā/q̄ fluxa hec oia Anaxagoze ac Democriti exēplo/quoz alter possessiōes icultas reliq̄t. Alter vo patrimoniū suū (quo magnacuo aio phie insudaret) patrie donauit. Et q̄q̄ te iaz etate puectū ppēderes: tātū abfuit vt incepti te q̄nq̄ penituerit vt etiā icredibili sedulitate qd occepas fis psecut⁹. Qua in re portiū illū cathonē quē optimū oratorē/optimū senatorē/optimū impatorē dixit antiqtas: imitat⁹ es. Is enī latinas litteras pene senex/grecas vo iā senex ediscere voluit: iudicās oī etate discēduz esse: nisi qs fortasse tā rōnis expers ac demētatus fuerit: vt turpi⁹ credat discere q̄ nescire. At deus bone postea q̄ doctrinarū dulcorē degustasti: tam auidus litterarū bellua factus es: vt nihil tibi pclarius duxeris q̄ summo studio ac flagrātissimo fitis extinguēde ardore hūanitatis amplexari artes: earūq pfessores (quos Quintiliani sentētia aurē pellicāte ad vicē parentū excolebas) sectari: vt tandē fastigiū rei litterarie qd in votis potissimū fuit cōscenderes. Quid aurē posit rebus in oibus diligētia manifeste ostēdisti: qui biēnio dūtaxat oratorie ac poetice enaseris cādidatus. Quod si aliquos laudauerit antiquitas/qui sine preceptore insignes fuere multa temporis intercapedine: admiratione dignus videris: qui tātulo tpis curriculo/tantā acquisiueris doctrinā. Nec tantū diligentie id ascribendū et vigiliis credoris: qui tātulo tpis curriculo/tantā acquisiueris doctrinā. Nec tantū diligentie id ascribendū et vigiliis credo: verūetiā supramūdani ingenij acrimonie q̄ paucos ab hinc dies demirat⁹ sum: cū de aime imortalitate te disceptantē tā argute audiui: vt te ab ipsis icunabulis incoluisse Platonicā academiā/aut Aristotelicū Liceū fateretur ingenue. Effecit psentissimū illud ingentiū vt in albo scribereris ostiariorū primi noīs iuictissimi illi⁹ Maximiliani Rōanoz regis/ac iperij electi augustissimi. Optio itaq iure has nr̄as pscrutatiōes cēsurā tuā subire/teq illis patronū acyndicē deligere voluisse/cēsebimur: cū ob exactissimū tuū iudiciū/tātāq r gnis r lrarū claritudinē tū vel maxie ob tuā in me germanūq meū Antoniū solitā beniuolētiā ac nōvulgarē qua nos āplexatus es hūanitatē. Accipies igit vir generosissime has nr̄as lucubratiōes eo vultu q̄ carthacea mūera (q̄ longe pluris te facere noui q̄ pipis messes/aut auri thesauros) suscipe soles. In his etenī nōnulla videbis spero cū p ociū licuerit: q̄ te tibiq sit es studiosos dico r phie affectatores nō pauz oblectare poterūt. Qd si ita origisse intellexero: me ad alia excudēda ppensiorē reddes: quo itelligāt oēs nihil magis optare q̄ tibi morē gerere: ac discipliarū amatores proiriib⁹ adiuuare. Valevir pstantissime: tuūq ludouicū mutuiter ama. Parrhisijs.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Simon E[illegible]tus Biturícus cordatissimo fratri Joanni Agoberto iuris vtriusq; co[illegible]ssimo/politioriq; litterarura ornatissimo. Salutem.

Celebrãtur veterum cõm[illegible]rijs litteratissime frater illustres aliquot familie] quibus penegenti le et hereditarium fue[illegible]t erarum candidatos habere idq; imprimis sibi vendicasse visa est Curionum inclyta illa do[illegible] que tres continua q̃dem serie optimos produxit oratore s: atq; in agẽdis causis insignes et ex[illegible]s Curionẽ illũ fuisse cõstat/qui Cesaris signa sequut' in Africa apud Bragadẽ scõo bello ciuili nature ac fatis cõcessit. Nec tã preclare laudis expers cẽseri debet famigeratissima gracchoꝝ gẽs ex qua Tiberi' et Caius gracchi fratres pfluxere q̃ eloquẽtie pigmẽt] eouscꝝ venustati fuerũt vt eloquẽtie lumina sua tẽpestate dici merurerit. Gracchoꝝ facũdie nõ paruꝫ cõtulit Cornelia illa eoꝝ mater supiorisq; Aphricani filia: quã myrotecio affati delibutã fuisse isocratico ex historiographoꝝ lectiõe cuiusq; cõiecto exploratissimum. At vt ex vetustis ad recẽtiora descẽdamus Philipp' ille beroaldus vir vndecũq; absolutissimus cuius labris persuadendi deam que grece Pithoa nostris vero Suada et suadela vocitatur sessitasse(qd̃ et de Pericle refert Eupolis)ostẽdit orationis suaue olentia gloriatus est Pphilippos duos inter humanitatis pfessores prime note in gẽte Beroalda eodem floruisse tpe innuẽs Beroaldam gẽtem tãte laudis esse participem Q; si Beroaldo licuerit id sibi gloie ascribere: poterit ꝛ Coronella familia merito gaudibunda sese laudis hconio dignam pdicare: qñquidez etate nra duob' insignita est fratrib'ꝛ kaꝝ eruditione moꝝ integritate pollucibiliter splẽdicãtib'. Multifariã eoꝝ doctrinã aperte indicãt cõmẽtaria in diametricis ab vtroq; in lucẽ ad cõem studiosoꝝ vtilitatẽ emissa. Quo factũ est vt iter classicos pbie pfessores Parrhisiẽsis academie(ex quavelut ex limpido ꝛ illimisõte oigene artis vbertim scaturiũt fluẽta)cõnumerent. Verũ enim uero cũ pẽsiculati' ꝛ attẽtiuscule mẽte repeto bñficioꝝ cumulũ/q̃ in me otulit disertissim' preceptor me' magr̃ Ludouicus Coronel(q̃ hoꝝ maior est natu)tot illi me noĩbus oberratũ eẽ ꝛ obnoxiũ fatear necessium est: vt si etatis ptelatiõe Titonis aut Nestoris illius triseclis ãnos superarẽ: meritis rñdere nõ possez: cũ parẽtib' dijs ac pceptorib'(si Platoni pbozũ achilli ac primario credim')vix queat quispiãvices repẽdere. Hunc pfecto ingenij cultũ/ac eruditionẽ quãtulacũq; est acceptã referim'. Primis em̃ pbie stipẽdijs sub ei' signis meruim': cum in celeberrimo Gõtis acuti gymnasio pbiaz pfiterer. Cui' iã tũ doctrinã ita cõplectebarꝝ admirarer tãtisq; admirabarꝝ ab ei' latere q̃ad posses ꝛ liceret nũq; discederẽ Aeschinẽ illũ magna doctria pbm emulabũdus: quẽ ferũt Socrati sp adhesisse: quo ab eo aliq̃d disceret scitu dignũ. Vtũ pclare mecũ ab optimo maxoq; deo actũ autumo/q̃ hũc ingenij informatorẽ̃ habuisse obtigerit. Cũ aũt anim' inches(vt ait Viui')oꝝ pascak: nouã hãc fetura i aristoteleã physicã(cui pscrutatiões physicales titulũ fecit)edere voluit: typisq; calcographoꝝ notis cõmittere: q̃ posterꝫ sevixisse fidẽ faceret: naturalisq; disciplie sectatores iuuaret Bonã haꝝ pscrutationũ prẽ horis succisiuis ac tumultartijs studijs odidit: q̃ a theologicis disputatiõib' suffurari supiori estate cõcessũ ẽ. Offẽdet scio beniuol' lector i his grippos ꝛ iuolucriscula i itimis reꝝ naturaliũ penetralib' delitescẽtia: ad q̃ explicãda cõplusculi ad extremũ ẽt desudarũt sudorẽ/tã acri ppensa iudicio tãq; lucide enodata: vt semidocti lfatores nedũ critici Aristarchi pnoscere ac itelligere valeãt At ne subducti supcilij blattero quẽ liuoris tinea comes ꝛ invidie subrodit rubigo/me palpũ obtrudere(vt aiũt)dicat: cõprimendã dẽtiũ vallo linguã opeꝛreciũ existimaui. Poteris humanissime frater post tetrica illa põtifici cesareiq; iuris studia q̃bus assidue impalescis / ac forensia negotia/in has pscrutatiões que ad stomachũ tuũ vt spo faciẽt tanq̃ in amena diuerticula fatigatũ lassitudine sedẽtaria aĩm ꝓuertere. Ad hoc aũt iccirco aduocare volui: qñ nõ me capit quãti solitus sis facere cõmẽtaria pbica incude tornata: quãtis etiã fudorib' ac vigilijs phie ĩcubueris: cũ operam dabas argutissimo magr̃o nr̃o ac pceptori eruditissimo itidẽq; auñculo observãdissimo magr̃o Michaeli Simonis primario haud dubie theologoꝝ florẽtissime Biturice academie ei' etiã Uicecãcellario optime merenti: quẽ familie nr̃e illustratorẽ̃ luculẽtissimũ vocitare possum': q̃ppe cuius vite sanctimoniã/necnõ omnigene artis multiplicẽ eruditionẽ/ad extremos iã Garamãtes pueniisse auguroꝝ. Is aũt cũ pspicacissimi ingenij tui acumen in dissoluẽdis dialeticis captiũculis/abditisq; ꝛ archano recessu latẽtib' oĩ parẽtis nature causis pscrutãdis ppẽderet: affectu te patrio pseq̃bat: plurimũq; in phico te cõsenescere ocio cupiebat: qd̃ pfecto fecisses/ni genius nescio q̃s ad q̃stuosiora studia vocasset. Hui' paternitati nos cõmẽdabis si lubet. Deinde triũuiris illis cultioris doctrine necnõ supramũdane discipline candidatis ĩtimisq; coamicis magistris Guielmo amico Nicolao thabotino/ꝛ Philippo Laurẽtio triũuiratum litteratorum, apud Bituriges gerẽtibus salutem meo noĩe dices. Vale charissime ac doctissime frater. Parrhisijs Septimo Calẽdas Decembres. Anno humane redemptionis. M.D.xj.

¶ Perscrutationes phisices naturalis philosophie interpretis magistri Ludouici coronel.

¶ Prologus.

Diuisio naturalis phi losopie.

Philosophia Naturalis quam Aristoteles nobis tradidit de ente naturali inquãtum est mobile cõsideras pri ma sui diuisione bifariã diuiditur. Prior eius pars documẽta quodlibet ens mobile indifferẽter concernẽtia cõtinet: que octo quos de phisico auditu appellant libros cõplectitur cuiusquidem nois rationem aliqui assignare volẽtes dicũt q̃ ea que in octo libris phisicoꝝ tradita sunt nõ fuerũt ab Aristotele scripto mãdata: sed dũtaxat a suis discipulis audita: quoꝝ aliqui post scripto cõmẽdarũt. Insuper dici põt q̃ documẽta que in illis libris tradũtur auditu sunt digna potius q̃ alia phisicalia: eo q̃ virtualiter alia cõtinent. Principiuꝫ enim dimidiũ ꝛ pluscꝝ dimidiũ ab aristotele primo ethicoꝝ dicitur esse: ꝛ ideo de phisico auditu isti libri intitulãtur. In secũda parte cõsiderationes ad diuersa ꝛ diuersa mobilia cognoscenda sub rõne transmutabilitatis tradũtur. ꝛ sicut diuersificãtur mobilia entia inquãtuꝫ huiusmodi: sic pars illa diuersas cõtinet partes. secãtur scientie quẽadmodum ꝛ res. de quibus sunt primo de anima. vnde qꝛ aliqd̃ est ens fm locũ mutabile: de tali in libris de celo ꝛ mundo agitur. Aliud mobile ad formã substãtialem siue accidentalem: siue simplicis elemẽti: siue mixti pfecti vel impfecti: ꝛ de illo in libris de generatione pertractatur. Aliud est mobile ad formã mixti impfecti sicut grãdo: ꝛ nix ꝛ huiusmodi metheoꝛologica entia: et de talibus in libris metheoꝛoꝝ determinatur. Aliud est mobile ad formam mixti pfecti inaĩati: cuiusmodi sunt aurus argẽtum: ferrum: lapides: ꝛ cetera mineralia: et de talibus in libro de mineralib' agitur. Aliud est mobile ad formã mixti pfecti animati aĩa vegetatiua duntaxat: de quo in libro de plantis. Aliud est mobile ad formam mixti pfecti aĩati anima sensitiua de quo in libro de anima ꝛ propter aĩe rõnalis excellẽtiam speciales cõsiderationes in tertio tradũtur ad cognitionem aĩe rationalis cõducentes. Aĩie vero indifferẽter ad cuiuslibet aĩe sensitiue cognitionem cõducunt: ꝛ qꝛ tale ens sensitiuum aliquas sibi appropriatas habet operationes: puta sentire: reminisci: vigilare: dormire: diu vel paruꝫ viuere: de illis in libris de sensu ꝛ sensato: de memoria ꝛ reminiscẽtia: de somno ꝛ vigilia: de lõgitudine ꝛ breuitate vite pscrutatur. In his modũ antiquũ et cõmunem imitamur qd̃ non abs re dicimus: qꝛ nisi per illa mobilia materia prima intelligatur falsa vel saltem impropria esset locutio. nullum enim mixtũ est mobile ad formã substantialem alium libũ qui de aĩalibus dꝛ aristoteles cõposuit: in quo multoꝝ aĩalium pprietates cõtinentur. Alium de probleumatibus: in quo difficilium naturaliũ questiones ponũtur: ꝛ quosdaꝫ alios edidit q̃ non iniuria inter ptes naturales philosophie veniũt admittẽdi. Ipsos aũt circa priorem ptem pbie naturalis insistere volẽtes: octo etiam libros octo libris pbi quodãmodo correspõdentes cõponere intẽdimus: in quoꝝ primo de principijs rei naturalis intrinsecis et eoꝝ pprietatibus ptractabimus. in scõo de principijs extrinsecis eiusdem proprietatibus efficientis principij nõ omissis discutiemus. In tertio de motu tanq̃ de opatione rei naturalis inquãtum huiusmodi disseremus. In quarto de loco vacuo ꝛ tpe determinabim'. In q̃ntodeuitate ꝛ cõtrarietate motus: ꝛ de illis ad que motus est agemus. In sexto quale debet esse ens qd̃ moueri dꝛ quacũq; specie mot' moueat: ꝛ de cõditionibus rei que tpe motus acquiri põt per scrutabimur. In septimo an idem seipm̃ aliqua specie motus mouere sufficiat: vel an quicquid mouetur ab alio moueatur ꝛ sit ad vnũ mobile mouẽs deueniẽdum indagine naturali inuestigabimus. In octauo aliqua que humanus intellectus naturali lumine dũtaxat illustratus attribuẽda esse primo motori perpẽdit ostẽdemus.

De q̃b' auctor itẽdit i suo libro deterĩare.

¶ Primus igitur liber exordiũ assumit in quattuor ptes diuidẽdus. In quaꝝ prima de materia ꝛ forma substãtiali tanq̃ de principijs intrinsecis rei naturalis ꝛ de necessitate eorundem determinabitur. In scõa de pprietatibus materie prime agef. In tertia de pprietatibus forme substãtialis ptractabitur. In quarta de pprietatibus forme accidẽtalis disseretur.

De q̃b' in primo libro agitur.

¶ Incipit prima pars primi libri phisicorum.

Apud oẽs philosophantes perspicuum est cuiuslibet rei naturalis duo esse principia intrinseca materiã videlz ꝛ formã substãtialem. Res naturalis est habẽs in se naturã sicut album dꝛ albedinem habens. Natura aũt est principium motus ꝛ quietis in eo qd̃ est p se ꝛ nõ fm accidens vt secũdo phificoꝝ habetur cuiusquidez diffinitiõis ex dicendis in scõo libro sensus euadet notus ex q̃bus liquet nullã rem simplicem esse rem naturalem. Rem simplicem dicimus non cõpositam ex partibus diuersaꝝ rõnum sicut nullã albedinem dicimus albã. Principium intrinsecum est rem principiatã tanq̃ altera pars sui ingrediẽs ex quo claret nullũ efficiens nulliũq; finem esse intrinsecum principium eius cuius efficiẽs vel finis dicitur esse.

Duo sunt i trisecta rei naturalis principia. Quid est res naturalis. Quid est natura.

Nulla res simplex ẽ naturalis. Quid est res simplex. Quid ẽ pncipiũ intrinsecum.

¶ Materia autem est altera pars rei naturalis extensa nullo pacto actione naturali producibilis.

Quid est materia.

¶ Forma substãtialis est duplex. quedam extensa. quedã indiuisibilis (de qua nihil ad presens). Forma substãtialis extensa est altera pars rei naturalis actione naturali pduci-

Duplex forma substãtialis. Quid ẽ for

Universidad de Deusto Biblioteca

ma substãtialis extẽsa.

Duplex forma.

Quid ẽ forma accidẽtalis.

bilis. Alie diffinitiones assignari solent: ſz iste nõ minus cõpetẽter videtur diffinitoꝝ naturas explicare quã succincte ⁊ ꝓ intelligẽtia eaꝝ Ad uertẽdum est ꝙ cũ duplex sit forma substãtialis videlz ⁊ accidentalis: forma illa q̃ rei naturalis est pars (vt dictũ est) substãtialis dr: alia vero q̃ est ad huiusmodi forme substãtialis productionem dispositiua vel eiusdẽ in eodẽ subiecto cõseruatiua vel ex talibus in eodẽ subiecto simul cuꝝ forma substãtiali resultãs vel forme substãtiali inherens. forma dr accidẽtalis vt calor: lumen: albedo: ⁊ noticia: nulla accidẽtalis forma est ꝑs rei naturalis. ex ipsa eñ ⁊ ex materia nõ põt vnum ens resultari sicut ex forma substãtiali ⁊ materia res cõstituitur naturalis: ⁊ si huiꝰ diſcriminis rõnem inuestigare nitaris in vanũ laborares. Inquit eñ Aristoteles. viij. methaphificoꝝ ꝙ ex forma substãtiali ⁊ materia vnũ resultat ⁊ nõ ex duabus formis substãtialibus vel ex forma accidẽtali ⁊ materia: quia hoc est hoc: ⁊ illud est illud: ⁊ qr argumẽta in multaꝝ veritatũ cognitionem inducũt.

Ex materia ⁊ forma accidẽtali non resultat vnũ.

Nõ est inq̃rẽda rõ ꝓpter quam ex materia et fora substãtialiṽnũ ꝓstituitur.

¶ Contra predicta arguitur sic primo. Oĩa que natural'r contingũt saluari possunt nõ posita materia: ergo nõ est tanq̃ principiũ rei natural'r assignanda ꝓ̃ãa claret postq̃ diuina reuelatiõe illud nõ habetur. ¶ Et si dicas sufficit auctoritas oĩm philosophãtiũ sub doctrina Aristotelis militãtium. ¶ Cõtra. Nec ipsi sicut necꝰ principes debebat aliq̃d ĩ reꝝ natura assignare nisi rõ naturalis eos cõpelleret cũ nõ illuminati rõ naturalis eos cogat.

Natural'r loquentes nihil asserere debẽt nisi rõ naturalis eos cõpelleret cũ nõ illuminati lumine fidei naturas reꝝ inuestigarũt iam ꝓbatur añs sine incõueniẽte põt dici ꝙ res naturalis precise est forma substãtialis: ⁊ si stes in termino dicã ꝙ ignis nõ ꝓtinet in se materiã alterã ꝑtez sui ⁊ tam gñatio q̃ corruptio saluarentur. Ita ꝙ qñ ꝓducitur ignis q̃libet pars eius denouo habet esse ⁊ nihil est ibi qd forme ignis subijciat. ¶ Si dicas ex illo sequi ex nihilo aliquid fieri. hoc est qd argumẽtuꝝ venari intẽdit.

¶ Pro solutione huius aĩaduertẽdum est ꝙ si ꝓbetur in qualibꝫ actiõe naturali aliqd̃ susceptiuũ presupponi in quo entitas que illa actiõe ꝓducitur suscipiatur euadet notũ materiã debere assignari cũ tale susceptiuũ materiã dicamus. Et primo dr ꝙ oĩum philosophãtium cõis fuit opinio ꝙ nõ ex nihilo aliq̃d fieret immo vt de gñatione dr oẽs philosophãtes pterruit nullo suppposito ꝑsupposito ab aliquo agẽte naturali aliquid fieri posse: qd̃ solet sub ista oẽ̃one significari. Ex nihilo nihil fit. Vnde sensibus illius omissis in isto sensu ab oĩbus tenetur: nullum agẽs naturale aliq̃d producit nullo subiecto in quo illud suscipiatur presupposito. Illud ergo susceptiuũ forme q̃ ꝓducitur materiã appellamus. Necessitas talis susceptiui forme ꝓducẽde põt probari ex dictis multoꝝ doctoꝝ. Primo sctũs Thomas in prima parte ⁊ in summa cõtra gẽtiles ponit quasdam rõnes quibus probare nititur nullũ agens naturale creare posse: id est aliquid nullo subiecto presupposito ꝓducere rõnes tamen eius doctor subtilis quarto sententiarũ ꝓbat ostẽdẽs satis apparenter aliquas non concludere in aliquib̃ vero principiũ peti. ¶ Quarũvna est ꝙ effectꝰ vniuersalissimus puta esse simpliciter debet vniuersalissime cause puta deo esse aũt simpliciter ꝓducere est causare ⁊ nõ in aliquo subiecto ⁊ per cõsequẽs illud nulli enti creato cõpetit: rõ hecvni mere philosopho non cõcluderet cuꝝ talis non admitteret nõ cõcurrẽte alia cã primã posse aliquid ꝓducere ⁊ ꝑ ꝓ̃ns non esset dabilis effectus precise prime cause attribuibilis. ¶ Alia rõ est inter eẽ simpliciter ⁊ nõ esse est distãtia infinita in qua nõ põt naturale agẽs cũ finite fit vtutis. ¶ Ad hoc dicit doctor subtilis ꝙ distantia inter aliqua non dr esse maior q̃ extremũ perfectiꝰ et cũ esse entis naturalis finitũ sit distãtia iter nõ esse ⁊ illud nõ dr ĩfinita dici ſz si sctũs doctor vellet dicere ꝙ iter nõ esse ⁊ eẽ simpl'r. ĩ. absq̃ susceptibili ꝑsupposito est ĩfinita distãtia ad talẽ sensuꝝ ꝙ nõ põt finitaꝝtus ĩ illã clare petit: pncipiũ ¶ Alias assignat rationes. que procedũt ex mutatione in quib̃ manifeste petitur qd̃ debet probari videãtur locis preallegatis. ¶ Doctor subtilis postq̃ sanctũ Thomam et auicenam in sua methaphisica dicentem suprẽmũ angelũ alium produxisse ⁊ secundũ tertium ⁊ tertium quartũ et sic consequẽter impugnauit assignat ratiões quasdam ad probandum nullum agens naturale posse absq̃ subiecto ꝑsupposito aliquid producere sed reuera omnibus bene consideratis non conuincunt intellectũ potius q̃ alie sancti thome licet aliqualiter videãtur magis persuasiue vide eum vbi supra. ¶ Post ipsum Guillelmus olim venerabilis incepto: secundo sententiarum distinctione septima dicit illud non posse euidenter probari. Sed assignat quandaꝝ rationem nominis subtilem q̃ persuasiuã pro cuius intelligentia supponitur ꝙ agens naturale quantũ est ex parte sui producens aliquem effectum est pro illo tunc plurium similiũ effectuꝝ productiuũ constat enim ꝙ ignis producẽs formam/a/quantũ est ex natura ꝓpria posset aliã producere ptez qr crastina die producet aliam. Item sicut applicat vnum cõbustibile põt aliud aut duo tria applicari in quorum materijs formas ignis produceret dabile est igitur. naturaliter aliquid ex quo proueniat ꝙ iste ignis agẽs ad vnum effectũ determinet ratione cuius non producet plures hoc posito sic format ratio tale determinãs ad vnum effectum per naturam assignandũ est ⁊ nullum preter materiaꝝ igitur materia est assignanda. secũda pars antecedentis probat posita materia eo ꝙ igni agenti non applicatur nisi vnum susceptibile non producit nisi vnaꝝ formã ⁊ vbi plura applicarẽtur plures producerent ergo ꝑ positionẽ materie optime determinat numerus effectuũ ⁊ non est dabile per quid aliud qr si sic det aduersarius igitur.

Oẽs philosophãtes pterruit nullo subiecto ꝑsupposito aliq̃d fieri posse.

In q̃ sensu teneat ista propositio ex nichilo nihil fit.

Sed contra istam rõnem arguit postq̃ oportet stare in determiatiõe effectuũ (quo ad numerũ) positio materie quo ad illaꝝ determinationẽ nõ satisfacit igit. Añs probat sicut fm

Effectꝰ vniuersalissimus debet vniuersalissime cause qui est esse simpliciter. Eẽ simpliciter prodicere est causare sine subiecto

Odꝫ agẽs naturale ꝙ tũ ẽ ex pte sui ꝓducẽs aliquẽ effectũ ẽ ꝓ tũc pluriũ sil'iũ ꝓductiuũ.

suppositionẽ agẽs est pluriũ effectuũ ꝙtum ex parte sui ꝓductiuũ ita qñ ꝓducet vnũ posset illum non ꝓducẽdo vnum aliũ solum ꝓducere. Sed ꝙ determinet se potiꝰ ad istum q̃ ad alium non ꝓuenit ex parte materie cum illa nõ potiꝰ vnius q̃ alteriꝰ sit susceptiua ergo nõ plene per positionem materie satisfit. Si ad istud argumẽtum dicat (prout ad sil'ia solet dici) ꝙ agens naturale potiꝰ istum effectũ q̃ alium ꝓducit ex determinatiõe prime cause vel ex influẽtia celesti siue ille cause determinatiõis sint sufficiẽtes siue non dicã non posita materia ꝙ agens etiam et si sit quantũ est ex parte sui pluriũ effectuum productiuũ non ꝓducit nisi vnũ ꝓpter beneplacitum prime cause: vel influẽtiã astroꝝ nec aliqua rõ põt vnius assignari quin sufficiat pro altero. Quapropter illi q̃ soluunt argumentũ per determinationẽ prime cause: notũ est ꝙ non satisfaciũt. Tentandũ est igitur aliam rationẽ iuenire propter quã deberemꝰ materiã assignare q̃ et si non sit demonstratiua ad minus magis q̃ aliqua alia ꝑsuadeat. ¶ Cognoscimꝰ per expientiam ꝙ ignis absq̃ applicatiõe cõbustibilis nõ producit formã ignis insuper ꝓductionẽ illius forme quasdã preuias dispositiuas qualitates precedere. Tunc arguit sic vel per applicationẽ cõbustibilis aliq̃d disponit ad formã ignis vel nihil. si primũ vel est ipsuꝝ lignũ vel forma eius vel materia. si vltimũ intẽtũ ꝙ non primũ nec secundũ pz qr illis qualitatiuis dispositiõib̃ ⁊ lignum ⁊ forma eius corrũpunt ⁊ per ꝓ̃ns non disponũtur ad formã ignis. Qr cum non maneãt forma ignis introducta ridiculum est dicere ꝙ disponuntur ad formam ignis.

Materia nõ ẽ potiꝰ vniꝰ q̃ alterius forme susceptiua

¶ Si dicat ꝙ p applicationẽ obustibilis nihil disponit ad formã ĩtroducẽdã ſz ꝑcise corrũpitur cõbustibile ꝑqualitates ꝑcedẽtes formã ignis.

¶ Cõtra iam ex illo sequit ꝙ ille non sunt dispositiue qualitates si dicas ꝙ impropriediciuntur dispositiões ideo qr corrũpunt formam vel combustibile vt forma ignis produci posset.

¶ Contra ex hoc euidẽter seq̃tur ꝙ superuacanee applicat cõbustibile igni vt ignis producatur. ptz seq̃la ille qualitatiue dispositiões que precedũt formã ignis nihil disponũt ſz corrumpũt cõbustibile. Sz facilius esset agẽti naturali ꝓducere formã ignis q̃ corrũpere ⁊ ꝓducere ergo ad productionẽ ignis non deberet fieri applicatio cõbustibilis ad aliquid enim deseruit talis applicatio.

Rõ ꝓpter quã materia ꝓia assignat forme susceptiua

¶ Si dicas ꝙ in loco in quo ẽ cõbustibile nõ posset ignis produci ⁊ sic opus est vt illud corrũpatur hoc nihil valet qr per remotionẽ combustibilis ab igne sine cõbustibilis corruptiõe daretur locus (vt sic dicat) igni ꝓducibili. Si aliqua ratio põt assignatiõis materie dari opinamur istã esse sufficientissimã. Ex qua quidez rõne quare materia hec prima dicitur põt haberi necessario enim actioni naturali ꝑsupponit ⁊ ꝑsuppositus primũ est respectu posterioris ⁊ duoꝝ principiorum rei naturalis qr materia presupponit ⁊ forma de nouo ꝓducitur materia dr prima. Sed albertus magnꝰ dicit duplicẽ esse materiã quedã est prima vel mediata alia est scda vel imediata entis artificialis materia scda vel imediata dicitur illud ex quo conficit cuiusmodi est lignũ ex quo fit scannũ ⁊ es ex quo fit statua materia aũt prima ⁊ mediata dicit altera pars eẽntialis materie scde eius ꝓductioni ꝑsupposita entis aũt naturalis materia prima est iam diffinita ⁊ materia scda est aggregatũ ex ꝑtibus ex q̃bus cõstituitur. Partes eñ nomẽ materie respectu totiꝰ sortiũtur. vñ entitas illa formaꝝ susceptiua materia prima dicit ad dr̃iaꝝ scde ⁊ in phia naturali ratio superiꝰ dicta cõuincit intellectũ qr proceditur ex illis q̃ experimẽto cognoscũtur. Et vt alberto magno placet rões ex experiẽtia sumpte in phisica disciplina obtinet principatũ et sicut astrologis rõnes sumpte ex diuersitate motuũ et distãtiaꝝ corporꝝ celestiũ ⁊ astroꝝ cõcludunt ad ponẽdũ epiciclos ecentricos ⁊ differẽtes ita naturali dz cõcludere rõ hec materiã eẽ ponẽdã quia nõ põt saluari ꝙ nõ ꝓducatur absq̃ applicatione cõbustibilis ignis nisi posita materia sicut nec ea q̃ in celis apparẽt absq̃ positiõe epicliorũ ⁊c. quãq̃ cõmentatori auerroys positio epicliorꝝ ecentricorũ ⁊ differentiũ non placeat ipse nõ assignauit cõueniente modũ ad saluãdũ ea q̃ illis positis saluant ⁊ sic diceret ei de assignatiõe materie ⁊ aliarũ causaꝝ naturaliũ quas ipse ponit ad saluãdũ ea q̃ natural'r cõtingũt et illud de determinatiõe effectuũ ex influẽtia nõ paruã patitur calũniã qd̃ oñditur sic vel cõstellationes celestes influẽtes ⁊ determinãtes agẽs ad istum effectũ ꝓducũt aliquid in agẽte siue in subiecto susceptibili vel nihil. si scõm nihil ex earum cõstellationũ virtute ꝓcederet. si primũ manet eadẽ q̃stio quare potiꝰ ꝓducũt illã entitatẽ determinantẽ agẽs ad istũ effectũ q̃ aliam eiusdem speciei ⁊ si dicatur ꝙ ꝑ illo tũc nõ possunt aliam ꝓducere sil'e diceret de agẽte naturali ꝙ non põt sez tunc ꝓducere aliũ effectũ nec esset opus ad influẽtias habere recursum ⁊ reuera vel opz dare ꝓcessum infinitũ in determinãtib̃ agẽtia naturalia ad suos effectus vel deuenire ad causam mere libere cõcurrentẽ ⁊ determinantẽ et per cõsequẽs causa influẽtiaꝝ nulla.

Rões ex experiẽtia sũpte in phisica obtinet primatuꝝ.

Ratio ꝓcedẽs ex influentia astrorum non valet.

Quare materia dicit prima.

Scdo principaliter arguit agẽs naturale nõ eget materia tãq̃ susceptibili forme ergo minus bñ ponit. añs ꝓbatur agẽs non iuuatur a materia cũ ipsa nullꝰ sit actiuitatis scõm oẽs ergo quãtũ est ex ꝑte agẽtis nõ est ei opꝰ materia. Si dicas sicut dicẽdũ ẽ ꝙ ꝓpt formã ꝓducibilẽ req̃rit materia. Cõtra illud iõ esset vt materia cõseruet formã ꝑdictã ſz iam eẽt materia actiuitatũ habere vtutẽ oseruãdi formã. Qr cõseruatio forme ex q̃litatiuis dispositionib̃ resultãs ipsũ net ⁊ nõ materie dz attribui. Itez nõ hz materia infinitã vtutẽ oseruãdi formã ergo dabit aliud ens naturale hñs maiorẽ vtutẽ oseruãdi in cuiꝰ ꝑsentia ita bñ sicut ĩ materia forma oseruaret.

Cõseruare nõ ẽ agere.

Rñdet distinguẽdo añs vel ꝙ nõ egeat materia tanq̃ prebente ei virtutẽ ꝓductiuã ⁊ sic cõceditur vel tanq̃ sui effectꝰ susceptiuo ⁊ sic negatur ⁊ ad illud de cõseruatiõe dr ꝙ materia cõ-

seruat formã finite nec cõseruare est agere ⁊ licet detur aliud agẽs habẽs maiorẽ virtutẽ ꝓseruatiuã nõ tñ ad cõseruãdũ eo modo formã quo cõseruat̃ a materia. dareť eñ aliud ꝓseruatiuũ incui⁹ presentia aliud forme destructiuũ non posset illam destruere ſz non posset tanꝗ susceptibile eam conseruare.

¶ Contra istã solutionẽz arguitur. Ex illa sequiť ꝙ creatura posset creare hoc est aliquid ,pducere nullo subiecto ꝑsupposito qd cõmuniter a theologis negat̃ igitur sequela ,pbatur Bene seq̃tur materia nõ deseruit agenti nisi vt in se suscipiat formã ab eodem ,pducibilem. Sz ita est ꝙ deus põt cõseruare formã sine subiecto: ergo agẽte ,pducẽte formã deus vicẽ materie supplere põt nõ ꝙ ipse sit subiectũ forme sed ipsam formã eque bñ cõseruãdo sicut si subiecto ihereret ꝙ deus posset absq materia formam cõseruare fides nobis ostẽdit cũ accidentia hostie ꝓsecrate absq subiecto existant. Et si accidẽs separatũ a deo ꝓseruet̃ a fortiori forma substantialis cõseruari posset. Tum primo quia est perfectius ens. Tum secundo qꝛ non habet maiorem depẽdentiã forma substãtialis a materia ꝙ accidens a suo subiecto.

¶ Pro solutiõe huⁿ aduertendũ est ꝙ secundũ modũ dogmatizãdi doctoris subtilis in .iiij. dist. ⁊. q. primus illud qd repugnat alicui cõuenire ex ,ppria natura nõ põt per diuinã potentiã eidẽ cõpetere qꝛ alias (inquit) deus posset facere qd vna musca cũ eo cõcurreret ad productionẽ vni⁹ angeli vñ cũ virtus agẽtis naturalis nõ attingat ,pductionẽ forme absq susceptibili nõ posset deo ꝓcurrẽte cũ causa secũda illud fieri ſz oibus dictis huⁿ doctoris ꝓsideratis ꝗ quidveritatis habeat illud fundamẽtũ nõvideť cõducere ad ,ppositũ qꝛ vbi deus nõ iuuet agẽs naturale nisi gñali ꝓcursu q̃stio est quare deus non põt ,pducẽte illo agẽte formã siue accidẽtalem siue substãtialẽ cõseruare illã ac si in subiecto suscipereť postꝗ illã põt separatã cõseruare. Forte dices ꝙ agẽs ex parte sui req̃rit susceptiuum forme ab eo ,pducibilis. Quia alias ignis posset scõm ,ppriã virtutẽ distãtiã infinitã calidi tatem ,pducere pz sequela qꝛ postꝗ ex parte sui non requirit susceptiuũ eẽt ei indifferẽs in vno vel alio loco ,pducere calditatẽ ſz posito susceptiuo posset hoc saluari dicereť eñ ꝙ in susceptiuo ,pducit in quocũq loco sit dũ tñ infra speram actiuitatis ponat̃. ſz si nullũ susceptiuũ requirat ex parte ignis non esset spere actiuitatis terminus assignãdus.

¶ Cõtra vbi nõ esset mediũ susceptiuũ luminis non oporteret dicere ꝙ sol ad infinitã distantiã ,pduceret lumen nec obiectũ nulla posita potẽtia visiua posset per quãtamcũq distantiam spẽs visibiles ,pducere q̃ habẽt immediate causare visionẽ ergo nõ oportet ꝙ ignis ad infinitã distantiã ,pducat calorẽ nõ assistẽte susceptiuo. Si dicas ꝙ repugnat agẽti naturali ,pducere aliquid nisi in subiecto disposito ita ꝙ per nullam potentiam non existente dispositione subiecti potest aliquid causare.

Contra ignis ,pducit caliditatẽ in aqua vel saltem in materia aque indisposita ad illam igitur. Item vel dispositiões preeue in subiecto existẽtes actiue cõcurrunt ad ,pductionẽ forme vel non si secundũ non req̃runt. Si primũ deus potest actiuitatẽ illarũ supplere qꝛ cuiuscũq secũde caule actiuitas põt diuina virtute suppleri. Istud argumentũ ferme cõcludit creaturã posse nullo subiecto ꝑsupposito deo specialit̃ cõseruãte formã aliqd ,pducere ⁊ iuenim⁹ dñm durãdũ in .ij. d. j. q iiij. idẽ dixisse nec valet dicere ꝙ forme repugnat ,pduci non in susceptibili qꝛ tunc deus nõ posset ipsam absq subiecto ,pducere ⁊ nisi ,pterue dicat̃ ꝙ nõ põt ignis nec aliqd aliud agens naturale formã ,pducere nisi in susceptibili ⁊ hoc ex propria natura agẽtibus cõpetere non apparet euasio. Et coloraret̃ sic ꝗquid alicui ex ,ppria natura cõpetere põt apparens est deum ei cõtulisse. si igit̃ agẽti naturali cõuenire posset absq susceptibili aliqd ,pducere nõ fuisset ei denegatũ ⁊ ꝑ cõsequẽs nõ eẽt opus applicare cõbustibile ignivt formã ignis ,pducat ,put superi⁹ dictũ est ſz hoc nõ nimis ꝑsuadet qꝛ illd cõcluderet accidẽtia debere absq subiecto existere ꝑtz qꝛ nõ repugnat naturis eorũ esse a subiectis separata vt fides sacramẽti cõpellit. sed quia materia hec negociũ phisicũ trãscendit nõ vlterius insistim⁹ ſz vt vnico verbo dicam⁹ quid nobis videť pro nunc asserimus creaturã posse absq subiecto aliquid ,pducere diuina virtute ad conseruationẽ effect⁹ specialiter cõcurrente.

¶ Tertio arguitur ignis ,pducit calorez absq susceptibili ⁊ cõseruat ,pductũ absq subiecto ergo agens naturale in productionẽ formam non eget susceptibili cõsequẽtia claret ⁊ antecedens ,pbatur applicato igne calori hostie consecrate producit̃ calor ⁊ ,pduct⁹ cõseruat̃. pz experientia qꝛ in hostia cõsecrata intẽsior calor post applicationẽ percipit̃ et tñ calor hostie non est in subiecto igitur istud argumentũ solet cõiter fieri ad probandũ absq subiecto creaturã posse producere ad qd est cõmunis solutio negando antecedẽs ⁊ ad experientiã de calore hostie cõsecrate intẽsiori cõceditur ꝙ ibi ,pducit̃ calor ſz non ab igne applicato ſz a solo deo et causa est vt sit locus meriti credẽdo mysteriũ sacramẽti. si eñ post applicationẽ ignis hostie ꝓsecrate nõ perciperem⁹ intensiorẽ calorẽ statim cõcludere mus ignem nullũ calorẽ ibi ,pducere eo ꝙ non est susceptibile. Et per ꝓsequẽs euidẽter nobis constaret ibi nõ esse materiã panis ⁊ sic fides nõ haberet meritũ postꝗ hũana ratio ꝑberet ei experimẽtũ secũdũ modũ dicẽdi beati Gregorij.

¶ Sed cõtra istam solutionẽ arguitur sic ad presentiã ignis producit̃ ibi calor ⁊ nõ in absentia ergo ignis ad productionẽ caloris concurrit. Si neges consquentiã negabit̃ lumen a sole produci super nostrũ hemisperiũ qñ super orientẽ ascẽdit. Sed forte ,ppter istud argumentum diceres sicut sanct⁹ Thomas ꝙ oia accidẽtia dempta quãtitate insunt quãtitati ⁊ sic ignis

Argumẽtũ ferme ꝛclu dens creaturã posse creare.

producit in quãtitate calorẽ. Si hoc dicatur nõ restaret aliquid dicere illis q̃ non ponunt quantitatẽ a re quanta distingui. si forte dicas in presentia ignis deum producere materiam que sit subiectũ caloris ab igne producibilis tunc sanctus thomas ⁊ eius schola non haberet quid dicere ad argumentũ cum ipse non admittat materiam posse esse per diuinam potentiã sine forma suostantiali. ¶ Item sequeretur ꝙ sacerdos sumens corpus christi per cõmunionẽ non precise assimeret substantiã corporis christi ſz etiã illam materiam de nouo creatam a deo qd non est secũ. Item pari facilitate diceretur ꝙ deus corrupta forma panis conseruat materiam pro subiecto accidentiũ. ¶ Forte diceretur ⁊ apparẽter ꝙ calor qui ab igne producitur inest aeri cui coexistit caliditas hostie cõsecrate. Et licet non constituunt vnum calorem eo ꝙ vnus inest subiecto ⁊ alius non: tamen qꝛ vnus coexistit illi ꝛ aeri cui alter inest videtur esse intẽsior calor et ita intensum producũt calorem in potentia tactua ac si vnum constituerent hoc non plene satisfacit quia experimento cognoscitur ꝙ si post consecrationem applicetur ignis videtur esse intensior calor ⁊ si hostia consecrata post productionem caloris ducatur ad locum frigidum adhuc percipietur ꝛ uxta eam esse tam intensam calidi tatem. Sed bene posset ad hoc dici ꝙ deus trãsfert calorẽ ex vno loco ad alium locum propter meritum fidei. Sed aliter ad replicam principalem potest dici breuiter ꝙ non est idem de productione luminis in presentia solis ꝛ de productione caloris in presentia ignis intẽdentis calorem hostie consecrate ⁊ causa discriminis est quia habemus vnam propositionẽ fidei ⁊ aliam lumine naturali cognitaz ex quibus inferimus ignem presentẽ non ,pducere calorem sic arguẽdo hic non est subiectũ (hec est ex fide) et ignis non potest absq subiecto calorez ,pducere (hec est naturaliter cognita) ergo ignis non ,pducit calorem sed presente sole postꝗ lumen producitur ⁊ non habemus ex fide nec alia via ꝙ non adest susceptiuũ luminis. Nec aliquid qd ipsum solem impediat non debemus causalitatem ab ipso sole amouere.

Sed contra illam communez solutionẽ sic arguitur in approbationez christiane veritatis ita magna miracula fecit redemptor noster per seipsum ⁊ per apostolos discipulos martyres ⁊ cõfessores suos sicut ꝙ non produceretur ab igne calor secluso impedimẽto ⁊c. ⁊ tamen illud non auferebat meritũ fidei nec quãdo illud esset diminutiuũ fidei habebat̃ pro incõueniẽti ꝙ diminueretur ergo modus dicendi nullus consequẽtia nota est intelligenti. Et confirmat̃ miraculis maioribus positis multi non credidiruntergo illa miracula non cogebãt intellectũ et per consequens non cogeret intellectum ad assentiendum misterio sacramenti ꝙ in presentia ignis non ,pducereť calor. ¶ Secũdo arguitur ex testimonio multorũ qui magna fide erãt digni constat ꝙ hostia cõsecrata intra ignem vel aquam bullientem posita mansit illesa ita ꝙ nihil ignis in eam produxit ergo non est inconueniens ꝙ tale accidat nec diminutio fidei inde sequitur sed potius augmẽtũ añs (omissis alijs) patet ex casu q̃ accidit in vrbe nostra Segouien si fuit miraculũ memoratu dignum. Iudei q̃dez a quodam sacrista dolo habuerunt sacratissimũ corpus christi ⁊ in sinagoga congregati igne in medio constructo caucabo aqua oleo ⁊ pice pleno suprapposito posuerũt sacratissimũ corpus intra quod statim omnibus stupefactis absq aliqua lesione exiuit extra ⁊ ipsis nitentibus assumere fugiebat manus eorum hincinde trãsibat tunc tẽporis prope synagogã presbyter quidaz qui audiens tumultum eorum diuino instinctu motus synagogã intrauit ⁊ benedictum corpus accepit ⁊ multi iudeorũ assistentiũ redierunt ad cor ⁊ conuersi sunt ad fidem catholicã. significarunt mysterium episcopo qui consecrauit synagogam in honorẽ ⁊ reuerentiã corporis christi. Alij autem iudei penas dederunt accerrimas.

Tertio arguitur adhuc non ,pducto calore non oportet cõcludere ibi esse corpus christi qꝛ non sequitur. ibi non est panis ergo ibi est corpus christi. Forte diceret̃ ad ista ⁊ apporẽter ꝙ diminuitur meritũ fidei propter maiora motiua ⁊ sic ne maius motiuũ habeamus nos qui non egemus noua approbatione fidei ⁊ meritũ diminuatur deus producit ibi calorẽ. ¶ Contra sequereť ꝙ malefacit q̃ bono fideli narrat miraculum qꝛ est in cã ꝙ meritũ sue fidei diminuat̃.

Dico igitur siue ista argumẽta concludant siue non aliter ad argumentũ principale consequenter ad dicta superius ꝙ ignis videlicet ibi producit calorem ⁊ deus conseruat illum agens enim naturale ꝑtium est ex parte sui nõ requirit susceptiuũ sui effectus ⁊ propter sui sacratissimi corporis assistentiam non vult deus agentia naturalia sua efficientia priuari. Utrũ de forma substantiali si contingat videlicet hostiam consecratã inflammari ⁊ vermes generari an videlicet producatur absq materia ⁊ a deo duntaxat conseruet̃ alibi deo dante tangemus.

Posset hic fieri argumentum creatura potest annihilare. i. aliquod accidẽs corrũpere qd non inest subiecto ergo potest aliquid ,pducere nullo subiecto ꝑsupposito. Cõsequẽtia pz a simili ⁊ añs probatur frigus hostie consecrate nulli subiecto inherẽs corrũpitur ab igne. igit̃.

Ad istud argumentũ respõdet Occham in .ij. q. vij. Antecedente concesso negando consequentiam nec est idem de annihilatione ⁊ de productione. dicit enim ⁊ subtiliter ꝙ ad productionem requirit agens naturale subiectũ ipsũ determinans ad vnum effectum sicut superius dictum est ⁊ ,ppterea non potest absq susceptibili aliquid producere. Sed ad annihilationem subiectum non requiritur eo ꝙ iam corruptiuũ naturale determinatur per ipsum annihilabile ad illudmet quod debet annihilari et ex modo dicendi huius doctoris circa necessitatẽ positionis materie in actione naturali euidẽter sequit̃

Secũdũ ocẽ non in cõuenit ꝙ creatura posset creare ⁊ ꝙ posset annihilare.

Universidad de Deusto Biblioteca

ad annihilationē non requiri subiectum annihilabilis. Quapropter optime consequēter locutus est sed postēā illud pendet ex illa determinatione effectus quā ex materia asseruit ꝓuenire ⁊ hoc sit superius sufficienter impugnatū aliter est dicendum negādo antecedens. et ad probationem de frigiditate hostie consecrate sicut dictum est ꝙ calor non producitur ab igne. Ita est dicendum ꝙ frigus non corumpitur ab eodem sed ad presentiam corruptiui frigiditatis deus se solo illam corumpit ne meritum fidei pereat. vel si velles nega consequentiam ⁊ similitudinem quia difficile est similitudinez alicui persuadere bene verum est ꝙ dici posset ꝙ post ꝙ agens naturale non intendit corruptionē de per se ⁊ per consequens numq̄ corumpit nisi vt producat si ibi non potest aliquid producere ob defectum susceptibilis non debet aliquid corrūpere et licet hoc sit satis apparens non conuincit intellectum vt oftēsum est. Inquirere hic an creatura posset creare nimis exacte esset materiam phisicam transcendere. doctor subtilis in secundo: ⁊ in prima questione quarti: et in. xxij. questione quolibet i illam materiam pertractaret multi alij theologi. ista sufficiant pro necessitate: vel ad minus cōgruentia assignationis materie alterius partis rei naturalis.

¶ Restat de forma substātiali scrutari. Et vt melius constet quid sit dicendum.

¶ Arguitur sic oīa que in natura cōtinguntur possunt seruari non posita forma substantiali ergo superuacanee assignatur. antecedēs probatur transmutationes omnes ⁊ generationes et corruptiones rerum per formas accidentales saluarentur que in ipsa materia prima introducerenē ita ꝙ quando ignis agit in lignum nullam preter formam accidentalez in materiā introducit et per consequens omnia entia naturalia essent eiusdem speciei si omnium materia esset specie eadem. Et tota substantia rei esset ipsa materia. Et forte hoc pretendebāt Permenides: ⁊ melissus dicentes omnia esse vnum: et omnes isti termini homo asinus ignis lapis essent termini cōnotatiui pro materia supponentes connotātes eidem inherere talia: vel talia accidentia. et si dicatur ꝙ propter animam rationalem quam fide tenemur credere esse non licet talem positionem tenere verum est sed fide seclusa loquimur inquirentes quid lumine naturali oporteat dicere. ⁊ si dicas multa absurda sequūtur ex illa positione puta ꝙ asinus est incorruptibilis: quia illa materia est incorruptibilis ⁊c. Ad illud facilis est respōsio illa propositione concessa in isto sensu asinus est ens incorruptibile: vel entia. Negaretur in isto asinus est incorruptibilis asinus. Et licet ens naturale posset corrumpere asinum nullum ens naturale aliquem asinum potest corrūpere. Etiam sequitur ꝙ asinus potest esse equus: quia illa materia potest esse equus ⁊c. verū est ꝙ illud ⁊ multa alia sequuntur que videntur nobis absurda: quia sumus assuefacti ad oppositū: sed nullum illorum cogit intellectum.

¶ Pro solutione huius notandum est ꝙ occham cum multis alijs dicit non posse demonstrari materiā necessario requiri in productione naturali: vt superius dicebatur nihil de forma dicente. nobis tamen videtur difficilius esse alicui persuadere esse formam substantialē assignandam: quia dicere ꝙ ad illud persuadendum debet sufficere doctorum philosophantiū auctoritas non satisfacit: quia talibus de natura loquentibus non tenemur cōsentire nisi vbi ratio cogit postēā non constat illos habuisse reuelationem. ⁊ per consequēs non deberent aliquid absq̄ ratiōe assertiue dicere quam nos nitimur inuenire. Et vnuz circa reductionē aque calide ad frigiditatem (quolibet frigefactiuo extrinseco seclulo) experimur contingere ꝙ videtur satis apparēter persuadere preter materiā primam: ⁊ accidētia in aqua esse formā substantialem eiusdem. Quia ꝙ illa caliditas corumpatur a materia non est dicendus eo ꝙ materie non potē discōuenit caliditas ꝙ aliquod aliud accidens quantū est ex parte sui: et per consequens ab eadem non producitur frigiditas caliditate expulsa: sed si in aqua forma substātialis ponatur bene saluaē illa reductio: quia postēā ꝙ forme substātiali aque disconuenit caliditas et frigiditas conuenit ab eadez corruptiouius et productio alterius ꝓcedit. Sed hoc non cōcludit intentum. diceretur enim ꝙ materie inest aliqua caliditas accidentalis puta humiditas: vel aliqua alia corruptiua caliditatis. ⁊ introductiua frigiditatis. et per talem qualitatem posset saluari ꝙ aqua facilius frigescit ꝙ calefiat. item aliud qd cōtingit puta ꝙ difficilius in vno ꝙ in alto alique qualitates introducuntur ꝙ ponentes formas substātiales dicerēt ex illis procedere eque bene saluari posset per qualitates accidentales.

¶ His tamen nō obstātibus existentia forme substātialis in materia potest ista via persuaderi: pro cuius intelligentia supponendū est primo terminos ad placitum significare. Secūdo aliquam esse entitatem ad aliquid constituēdum inesse ignis requisitam. et aliquam esse ad constituendum aliquid inesse ligni. Et sic de similibus rebus significatis per terminos ponibiles in predicamento substātie. illas tales entitates formas substātiales appellamus. Istis positis dico ꝙ ligno applicato igni ad hoc quod dicatur ibi esse ignem de nouo productum requiritur ꝙ aliqua entitas preter caliditatez frigiditatem humiditatem: ⁊ siccitatem lenitatem et granitatem. ⁊ preter colores producatur. patet quia nullum illorum sufficit ad esse ignis illa igitur entitas quam ignis agens producit ignem nouum constituens forma substantialis dicitur si velles illam accidentalem dicere non vtereris termino secundum communiter loquētes. et per consequens minus bene cum loquēdum sit vt plures. Unde si dabile sit primum instans esse ignis dicere oportet ꝙ in illo instanti

Difficili ē ꝓsuadē forma substantialē esse ꝙ materiam.

est aliqua entitas ꝓducta q̄ prij nō fuit: illa est forma substātialis ignis. Sed hoc calūniā patiē qz pōt dici ꝙ caliditas i gradu summo materiā in esse ignis cōstituit. Et qn̄ talis caliditas ē ꝓducta tūc est ignis nouiter producē: et bene verum est ꝙ illa non est ratio demonstratiua: sed est satis persuasiua: quia non constat quare vna forma potius ꝙ alia constituit: cum materia vnū ens. nec philosophus vt superius dictū est aliā rationem assignauit nisi qz hoc est hoc ⁊ illud est illud hoc pro tāto dicitur. quia quando vellemus dicere ꝙ oportet assignare formā cuz ipsa materia vnū constituentē: ⁊ illā diceremus substātialē nō redderetur animꝰ quietꝰ ⁊ postēā nullus doctorū circa huiuscemodi inuestigationem voluit insistere magna est apparēcia ꝙ nō potest perfecte cognosci. Diuertamꝰ nos igitur ab huiusmodi indagatione ⁊ nō ab re cū cuiusli bet scientie presupponēda sint principia ⁊ phisice disciplinę vnū sit naturalis rei principia intrinseca esse materiā ⁊ formā substātialē. et per ꝯns nō dz in ipsa ꝓbari q̄uis Aristoteles rimatꝰ sit materie naturā. Et sufficiēt hec ꝓ prima parte.

¶ Sequitur secunda pars proprietates materie continens.

¶ Prima materie proprietas.

Materia cognoscibilis est per analogiam ad formā. materiā enim esse assignādā superius ostēdebat eo ꝙ necesse est aliqd̄ susceptibile fore que producitur assignare. et hoc est dicere ꝙ materia cognoscitur per analogiā ad formā hoc est in cognitionē materie deuenitur ꝓpter necessitatem susceptiui forme: Nec forma sic dicitur per analogiam materie cognosci: quia vbi nullum poneretur forme susceptiuum eo ꝙ forma est actione naturali producibilis in cognitionem eius deueniremus.

Quelibet sciētia sua principia supponit. Unū principiū naturalis philosophie est rei naturalis materiā et formā esse trifeca ꝑncipia.

Quid ē dicere materiā cognosci ꝓ analogiā ad formam.

Quare nō dicitur forma ꝓ analogiam ad formam cognosci.

¶ Secunda proprietas materie.

Materia est ꝓducibilis ⁊ incorruptibilis actiōe naturali hoc multi probant multipliciter. Sed in qualibet ꝓbatione petitur principiū non videt ꝙ melꝰ probari posset q̄ per hoc ꝙ experientia docet sine applicatione passi agens naturale nihil ꝓduceret: ⁊ cum oporteat susceptiuum entitatis ab agēte naturali producibilis permanere. Quia alꝭ supuacanee fieret talis applicatio vt superius dicebat dicendum est tale susceptiuū nec ꝓduci nec corrūpi posse modo susceptiuum illud materiā dicimus.

Materia ē igenerabilis ⁊ incorruptibilis.

¶ Tertia proprietas.

Materia dicitur appetere formā pro cuiꝰ intelligentia sciendū est duplicem esse appetitū naturalem: scilicet ⁊ animalem. secundus cognitionem presupponit. Prior est duplex. Quidaz dicitur appetitus carētie. Alius est appetitus cōplacentie. Appetitus naturalis carētie est aptitudo naturaliter alicui rei conueniens ad cōsecutionez rei qua caret. Et appetitus naturalis complacentie non est aliud q̄ aptitudo naturaliter conueniens alicui ad adeptionez alicuius rei quam habet. Exemplum primi: lapis superiuseristens naturali appetitu carentie appetit esse deorsum eo ꝙ habet naturalez aptitudinem ad consecutionem loci deorsum quo caret Exemplū secundi: ipse lapis deorsum existens naturali appetitu complacentie appetit illū locum quē possidet. Unde materiā appetere formam potest vel appetitu cōplacentie vel carentie intelligi. naturalis enim est talis appetitꝰ. Materiam enim appetere formaz appetitu carentie nihil aliud est q̄ ipsam esse aptam natazꝯ ex propria natura suscipere in se formā quā non habet. et formam appetere appetitu cōplacentie esse aptam natam naturaliter suscipere vel habere formā quaz habet: nec opz multo plura dicere ꝓ intelligētia huiuscemodi appetitꝰ.

Appetitus carentie.

Appetitus cōplacētie.

Appetitu carentie et cōplacētie potest dici materiam appetere formā.

¶ Quarta proprietas.

Materia dimēsiones interminatas continet proprietatem istam assignauit commētator auerroys in libello de substantia orbis per dimensiones nihil aliud intelligens q̄ extensionē ipsius materie versus quālibet differētiā loci sursum videlicet deorsum/dextrorsum/et sinistrorsum: ita ꝙ volebat dicere ꝙ ipsa materia ꝑsupponitur sic extensa introductioni formarum: et vocauit tales dimensiones interminatas: quia per aduentū forme extensio materie terminaē. Sed formis seclusis nullū terminū tales materie haberent ratio potissima commētatoris est hec eadem materia ꝑm eādem partem non est simul duarum formarum susceptiua. Sed cum plures formas suscipiat necesse est in ipsa plures assignare partes vnā extra aliā: modo talis diuersitas partium nō est sine extēsione ipsius materie intelligēda. Et cū illa extēsio sit ille dimensiones introductioni formarū tales dimensiones in ipsa materia presupponi audacter asseruit. Istā positionē sanctus Thomas ꝓtractauit nimis exacte ⁊ impugnauit i tractatu de natura materie ⁊ dimensionibus interminatis: et omnia argumenta procedūt supposito illas dimensiones esse accidētia quedam a materia distincta: vnde si teneatur illas dimensiones ipsi materie identificari fere omnia argumenta extinguntur: et sane intellecta positio commentatoris nō minus vera q̄ subtilis videretur: vt inferius ostendetur.

Dimēsiōes interminatas posuit cōmētator in materia

Rō cōmentatoris.

Positionē dimēsionū ꝓpugnauit s. thomas.

¶ Quinta proprietas.

Materia est inchoationum formarum subiectum. proprietas hec ex modo philosophādi Alberti magni habet originez. Unde reputans impossibile ꝙ aliqua entitas cuius nihil ꝓfuisset ab aliquo agente naturali posset produci: dicit in materia ligni aliquid forme ignis existere: alias ignis non posset lignum illud inflammare; et formam ignis producere. Unde

illud forme ignis qd̃ in materia ligni preexistit et quodam modo latitat inchoationem forme ignis appellauit. ⁊ cũ materia cuiuslibet forme sit susceptiua ab agẽte naturali producibilis in qualibet materia oĩm formarũ producibiliũ inchoationes esse fm illũ doctorem non licet dubitare. Istam proprietatẽ non assignamus asseriue materie competere. Sed recitatur tãtũ propter auctoritatẽ doctoris prenominati. qd autẽ veritatis habeat inferius examinabit. ¶ Ex ratione qua pbabat materiã eẽ assignandã potest elici alia ꝓprietas: puta materiã nullĩ eẽ actiuitatis qd̃ sic pbatur materia tanꝫ susceptiuũ forme assignat: ⁊ cũ ad talẽ susceptionem nulla req̃ratur actiuitas ⁊ nihil debeam⁹ alicui attribuere nisi naturalis rõ illud cõuincat: ⁊ non ponamus ipsam ad saluandã aliquã actiuitatẽ relinquitur ipsam nullius esse actiuitatis.

Rõ ꝓpter quam materia dicit nullius eẽ actiuitatis.

¶ Alie ꝓprietates materie si alique sint ex ꝓprietatibus forme inferi⁹ assignãdis innotescent. Et vt predicte melius cognoscantur.

¶ Arguitur cõtra primã sic non minus materia q̃ forma est ẽtitas quedã immo magis (si fas est dicere) cũ non fit actione naturali corruptibilis vt patet per secundã proprietatem: ⁊ sicut res se habet ad esse ita ⁊ ad cognosci ex secũdo methaphisicoꝝ: ergo ita bene ex se est materia sicut forma cognoscibilis: ⁊ per cõsequens non oportet dicere q̃ cognoscitur ꝑ analogiam ad formã. Cõfirmatur vel dicitur sic cognoscibilis: qꝛ nõ põt aliter cognosci. ⁊ hoc est falsum cũ ipsa materia posset sicut quelibet alia res sui ipsius cognitionem causare obiectiue: vel potest alia via cognosci. ⁊ tũc supuacanee dicitur q̃ est per analogiam ad formam cognoscibilis.

¶ Pro solutione huius argumẽti sciẽdum est q̃ est opinio doctissimoꝝ virorũ nullã substãtiam esse a nobis intuitiue cognoscibilẽ qꝛ vt bene dicit doctor subtilis si ituitiue substãtiã panis cognosceremus perciperemus intuitiue transsubstantiationẽ eius in verum corpus xpi: ⁊ sic intellectus cõuincus non cognoscit intuitiue nisi accidẽtia: ⁊ per oĩs nõ põt materiã intuitiue cognoscere sicut nec formã substantialem. Sed bene verũ est q̃ vtrũq̃ ꝓtũ est ex pte sui est satis cognoscibile. sed defect⁹ cognoscibilitatis ex nr̃o itellectu ꝓuenit dicere igit̃ q̃ materia est cognoscibilis ꝑ analogiã ad formaꝫ est dicere q̃ ex ꝓductione ⁊ corruptiõe forme substãtialis in cognitionẽ materie deuenitur vt superi⁹ dicebatur postq̃ ipsi⁹ materie nõ possum⁹ noticiã ituitiuã habere quibusdã medijs opꝫ in cognitionẽ eius deuenire: ⁊ nullum est conuenientius q̃ per analogiã ad formã ad sensum da cognoscibilem.

Nulla substantia cognoscitur a nobis ituitiue.

Quid ẽ dicere materiaꝫ ꝑ analogiam ad formã esse cognoscibilem.

nus materia distet a non ente q̃ aliq̃d aliud.

¶ Respõdetur q̃ materia dicit̃ esse ens in potentia: quia nunq̃ est sine forma: et est cuiuslibet forme indifferenter susceptiua: nec aliqua est tãte virtutis q̃ illa adepta materia satietur: immo quacũq̃ in ea posita est in potẽtia ad aliam suscipiẽdã. Et propterea dicitur esse ens in potentia non quia vere ⁊ simpliciter existat: sed forma dicitur esse ens in actu ꝓpter causam inferius assignandam. Id aliud ex sentẽtia Augustini sumptum dicitur q̃ vocauit materiã prope nihil: quia vt cõmuniter dicitur est imperfectissimum entium. sed nõ videtur rationabile q̃ accidentia excedãt materiã (cum substãtia q̃dã sit) imperfectiõe. Quapropter inter substãtias tãtũmodo deberet imperfectior reputari. Sed notum est vbi perfectio attenderetur ex diuturnitate durationis perfectior q̃ aliqua forma substantialis saltem extensa deberet iudicari: sed in talibus non est magis insistendum.

Qnare materia dicit̃ ens in potentia.

¶ Contra secundam proprietatem arguitur. aliqua materia incipit esse ⁊ aliqua desinit esse: ergo potest actione naturali et produci ⁊ corrumpi. Antecedens probatur addita aqua aque resultat materia vtriusq̃ que ãtea nõ erat ⁊ per diuisionem definit esse. igitur.

¶ Secundo arguitur quãto aliquid est imperfectius: tanto minus se in esse conseruat. hoc patet ex opposito q̃to aliquid est perfectiꝝ tãto magis cõseruat se in esse: ⁊ inde est q̃ quia deus est perfectissimũ entium non subiacet corruptioni: nec angelus põt sicut nec aĩa rõnalis ꝓpter excellentiã perfectionis inter entia creata ab agẽte naturali corrũpi. Postq̃ igitur ipsa materia tãtũ imperfectionis participat deberet potius q̃ aliud ens esse corruptioni subiecta.

Tanto aliquid meliꝝ in ee se cõseruat q̃to est pfectiꝝ.

¶ Ad primum respondetur concedẽdo antecedens negando consequentiam: nõ enim dicitur q̃ materia est ingenerabilis et incorruptibilis ad talem sensum q̃ non possit incipere esse ens ⁊ desinere esse ens. Sed sic intelligitur q̃ materia non potest produci fm se et quodlibet sui sic q̃ nihil eius fauisset et corrũpi taliter q̃ quicq̃d est eius in nihilum redigatur.

¶ Ad secundũ respondetur cõcedendo assumptum: ⁊ inde est q̃ fm positionem illoꝝ quos reales vocamus relationes rationis similiter et reales facile corrumpuntur: quia parue sunt entitatis. et negatur ex hoc sequi materiaꝫ esse corruptibilem saltẽ ab agente naturali: nec materia dicitur incorruptibilis: quia conseruãdo se inesse cuilibet corruptiuo eius resistit. sed quia non includuntur intra latitudinem actiuitatis naturalis agẽtis. si enim daretur aliquid q̃d formam substantialem ⁊ ipsam materiã corrumpere posset ceteris paribus facilius ipsam q̃ formam substantialem corrumperet.

Materia ẽ incorruptibilis: qꝛ nõ subijcit potẽtie naturalis agentis ⁊ nõ: qꝛ meliꝝ q̃ forma se in eẽ conseruat.

¶ Cõtra tertiã proprietatem arguitur Materia appetit corruptionẽ forme quã habet ergo nõ appetit illã appetitu complacẽtie. oĩa claret ⁊ antecedẽs pꝫ. materia appetit aliã formã quã non põt habere istã quã habet existẽte:

ergo appetit corruptionem eius. Forte dices ⁊ bene distinguẽdo aĩs vel ꝑ se ⁊ principaliter: ⁊ sic negatur vel ꝑ accidẽs ⁊ quasi ex cõsequẽte: ⁊ sic concedit̃ur. diceret̃ eĩm q̃ appetit⁹ materie ꝑ se fertur in ꝓsecutionem alteri⁹ forme: ⁊ qꝛ materia nõ posset illã adipisci nisi illa quã hꝫ corrũpat̃ minus principal⁹ appetitur eius corruptio.

¶ Cõtra hoc arguit̃. appetẽs aliquem finem ꝑ se appetit media ad ꝓsecutionem illius requisita: sed acquisitionis forme mediũ est corruptio existẽtis: ergo si materia ꝑ se appetit primum ꝑ se: etiã appetit secũdum.

¶ Secũdo arguit̃. vel materia appetit formã vt melius sub forma cõseruet̃ vel ꝓpter bonũ ipsi⁹ forme. nõ primũ: qꝛ existẽte sub vna forma quã hꝫ nõ potest ꝓseruat̃ q̃ sub ꝓducẽda cõseruaret̃. Aliud est de lapide existẽte sub sum vbi nõ ita bñ ꝓseruat̃ sicut deorsuꝫ. Et ꝓpterea appetit descẽdere nõ scõm: qꝛ alꝫ seq̃retur q̃ ꝑducta forma nõ appeteret materia eius corruptionem vt aliã acq̃rat cui⁹ oppositũ est ꝓbatũ.

¶ Tertio arguit̃ potiꝝ debet forma appetere materiã q̃ materia formam: qꝛ forma nõ põt sine materia esse: ſz materia bñ põt sine forma quã hꝫ esse ſz forma nõ appetit materiã: ergo nec ecõuerso. oĩtia tenet ꝑ illã regulã topicam si id qd̃ magis videt̃ inesse ⁊ cetera. Probatur scda pars aĩtis si forma appeteret materiã hoc esset tanq̃ eius cõseruatiuũ sicut res naturalis ꝓpriꝫ locũ qui cõseruatiuus est eiusdẽ ſz materia nõ est ꝓseruatiua forme: qꝛ nullũ ꝓseruatiuũ alicui⁹ natural⁹ appetit eius corruptionem: ſz materia appetit corruptionẽ forme quã habet ergo forma nõ dꝫ appetere esse in eadem nihil eĩm natural⁹ appetit existere in illo q̃ appetit sui corruptionem.

Nullũ ꝓseruatiuũ alicui⁹ appetit ei⁹ corruptionẽ.

¶ Quarto arguit̃ argumẽto cõmuni datur pfectissima formaꝫ existẽs in materia puta aĩa rõnalis: ergo materia sub illa existẽs non dꝫ aliã appetere. oĩtia pꝫ minus bñ est materie esse sub alia forma q̃ sub rõnali ergo existẽs sub rõnali nõ dꝫ aliam appetere.

¶ Quinto arguit̃. appetitus naturalis nõ est impossibilis: ergo materia nõ appetit formã aĩs claret ⁊ oĩtia ꝓbatur. si materia appetit formã ⁊ nõ est maior rõ q̃ vnam q̃ aliã appetat ergo appetit oẽs: sed non põt plures simul habere: igitur.

¶ Sexto arguitur: vel appetitu carẽtie materia ligni appetit quãlibꝫ formã quã nõ hꝫ vel aliquã sic ⁊ aliquã non: nõ est dicẽdus scõm cuꝫ nõ fit maior cã appetẽdi vnam q̃ aliã ⁊ primum nõ est dicẽdus: qꝛ ista materia ligni nõ potest habere formã huius aque aliqua existente demõstrata cum nõ posset forma de vno aliud in subiectum migrare.

¶ Ad primũ rñdetur ꝓut dicebat̃ q̃ materia de ꝑ accidẽs appetit corruptionem forme quã hꝫ ⁊ ad replicã de appetitu medij req̃siti ad cõsecutionem finis dꝫ negãdo q̃ vbi finis appetitur ꝑ se. mediũ ad illũ requisitũ ꝑ se appeti.

Pro solutiõe secũdi sciendũ est q̃ vt philosophus dicit in primo materia imaginat̃ ad maleficiũ qd̃ est ponderandũ bñ hõ ad maleficium alteri⁹ imaginaret̃ si vellet illum sub potestate sua habere: vt habito incommodum eius procuraret ⁊ cum materia appetit habere formaꝫ qua introducta appetit vnã aliã q̃ non põt cum illa secũ pati ⁊ ex cõsequẽti appetit corruptionẽ forme habite dicit̃ materia ad maleficiũ imaginari. Et ad argumentũ dꝫ q̃ materia appetit formam ꝓpter se qꝛ non põt absq̃ forma existere. ⁊ si dicas tam existit sub vnaverũ est. sed cum illa quã hꝫ sit corruptibilis appetit aliã vbi eĩm esset forma incorruptibilis nõ appeteret aliã habere sed ex solutiõe quarti argumenti satisfiet̃ ist̃.

Non oꝫ q̃ mediũ appetatur de ꝑ se q̃uis finis de ꝑ se appetat̃ Quare dꝫ q̃ materia imaginatur ad maleficium.

Ad tertiũ respõdetur: quicquid sit de cõparatiõe appetitũ forme ⁊ materie q̃ forma existens bñ appetit eẽ in materia licet materia de per accidẽs suam corruptionẽ appetat quod inconueniret si per se ⁊ principaliter materia eius corruptionem appeteret.

Ad quartũ dicitur q̃ non melius est materie esse sub vna q̃ sub alia forma est eĩm ei indifferẽs q̃ vna vel alia forma informetur sicut parieti q̃ vno vel alio colore colorẽtur. Secũdo dicitur fm Buridanũ q̃ appetit⁹ materie nõ fertur principaliter potiꝝ ĩ perfectiorẽ q̃ in ĩperfectiorẽ ſz in pluralitatẽ formaꝫ ita q̃ appetit vnã post aliã habere siue pfectior siue ĩperfectior sit

Indifferẽs est materie sub vna vel alia forma esse.

Ad quintũ dicitur antecedẽte cõcesso negando cõsequentiã ⁊ ad ꝓbationẽ dicit̃ q̃ materia nõ appetit habere plures formas simul sed successiue vnã post aliã. et si queras vtrũ ista materia ligni appetit ꝓius habere formã ignis q̃ aque. Et si sic quare non ecõuerso. Et per consequens videt̃ q̃ appetat habere illas simul. hoc bene soluere t̃ tenẽdo q̃ materia nõ appetit habere nisi formã quã est habitura. ⁊ sic diceret̃ q̃ ista materia appetit prius hr̃e formã ignis q̃ formã aque qꝛ prius est formã ignis habitura. ſz si teneatur vt statim dicet̃ q̃ quãlibet formã illa materia appetit dicendũ esset̃ q̃ non appetit habere prius vnam q̃ aliam qꝛ ordo est ei indifferẽs sed non appetit illas simul habere.

Ad sextũ respõdetur primo q̃ ista materia ligni precise appetit hr̃e formã quã est habitura. ⁊ per oĩs non quãlibet ⁊ claret rõ propter quã vnam ⁊ non aliã appetit Secũdo dicitur q̃ quãlibet formã appetit distribuendo pro generibus singulorũ vt frequẽter in ista scientia capiuntur ꝓpositiones. Et sic ista materia istam formam aque appetit habere quia ista materia aliquam formã cuius speciei est ista forma appetit habere. Tertio dicitur distinguẽdo q̃ sit impossibile istam materiã istam formam aque habere vel eo q̃ repugnat ipsi materie q̃tum est ex parte sui ⁊ sic negat̃: vel qꝛ ipsi forme repugnat de subiecto in subiectũ migrare ⁊ sic cõceditur. An appetitus materie a materia distinguatur vel eidem identificetur non reputamus disputatione dignum. tenendo appetitũ a materia distin-

Universidad de Deusto Biblioteca

Appetit materie è ipsa materia.

gin. Nec posset euitari infinita multitudo appetituum. Quia respectu cuiuslibet forme oportet distinctū appetitū assignare. Et qñ detur vnus, p oibus cū talis appetitus esset entitas q̃dam ipsi materie inherens respectu illi⁹ oporteret in ipsa materia aliū assignare appetitū quo illā appeteret ⁊ sic in infinitū. Et si dicatur ꝙ nō opꝛ sic, p cedere nō deberet distinctus appetitus assignari/nō ꝛ in talibus insistere nec dicere aliud ꝗ ꝙ appetitus materie est ipsa materia appetēs nec viri docti realiū opiniones insequētes aliter sentiunt: ꝗuis paulus venetus distinctionem assignauit.

¶ Contra quartā ꝓprietatem sctūs thomas plura facit argumēta ⁊ ex eoꝝ processu liquet oia ꝓcedūt. si ille dimēsiones interiate dicantur esse accidētia ipsi materie inherētia: ⁊ qꝛ nō posset hoc plene discuti nisi prius ꝑscrutaretur an ꝗtitas ꝯtinua distinguatur a re ꝗta ⁊ est entitas q̃dam rōne cuius ipsa substātia vel maria est dimēsionata: id est hꝫ ptes extra ptes fm qualitꝫ differētiā loci quā quidem difficultatē inter illas quas circa methaphisicā ꝑtractabim⁹ disputauim⁹: in pñtiaꝝ nō insistimus circa istā ꝓprietatem. Sed vnico vbo dicim⁹ ꝙ si cōmēta tor auerroys intellexit illas dimēsiones interminatas esse entitates a materia distinctas est pura fictio: oino irrōnabilis sua positio. Sed si volebat dicere ꝙ introductioni forme substātia lis ꝑsupponitur in ipsa materia extēsio ad talē sensuꝫ ꝙ nō nisi in materia extēsa forma substātialis ꝓducitur: ⁊ ꝙ ñs ipsa materia nō est virtute forme extēsa: ſz quacuꝫ forma seclusa ptes extra ptes haberet/satis rōni cōformis esset modus dicēdi cōmētatoꝛis ⁊ diceretur materia dimēsiones interiatas hꝛe: qꝛ ꝗtuꝫ est ex pte sui nō deteriat sibi certā ꝗtitatem aut extēsionem tā quo ad paruitatē ꝗ quo ad magnitudinē: qd tñ forme nō cōpetit. Que sub certis limitib⁹ extēsionis cōtinetur vt inferius ostēdetur. Et sic ista positione intellecta nullū incōueniens ex ea sequitur nec aliqd argumētum procedit ⁊ est non minus subtilis ꝗ rōnabilis.

Qñio ītelligitur sane positio cōmētatoꝛis de dimēsionibus.

¶ Sed contra illā opinionem predicto modo intellectā arguit sic. materia ordinat ad formā (hoc est vt formā suscipiat assignatur) ergo si forma certā deteriat sibi extēsionem vt inferius ostēdetur materia etiā ad certā extēsionem deteriatur: ⁊ ꝙ ñs nō dꝛ dici quo ad dimēsiones interiata. Et ꝯfirmatur bñ seqtur materia per formā teriatur quo ad extēsionem: ergo seclusa forma nullā extēsionem haberet. añs est cōcessum: ⁊ ñs ꝓbatur nulla est extēsio q̃n fit terminata: ergo si materia seclusa forma careret deteriata extēsione nulli⁹ extēsionis esset.

¶ Rñdetur ad primum concesso ante/cedente negata ñs. Cum em nō potius vnius forme ꝗ alterius materia fit susceptiua ꝗtum est ex parte sui nō potius determinatur fm extensionem vnius forme ꝗ fm extensionem alterius: et hoc est dicere dimensiones interminatas ipsam habere.

¶ Ad confirmationē cōcedit etiā añs ⁊ distinguit ꝯsequēs: vel intelligit seclusa forma sic ꝙ nulla forma ipsam materiā informet: ⁊ sic concedit naturaliter ꝓcedēdo ista cōditionalis si forma secludatur a materia nullius extēsiōis esset materia sed sicut consequēs esse naturaliter impossibile ita ⁊ antecedens vel intelligitur seclusa forma qua iam informat vna alia introducta: ⁊ sic negatur cōsequentia cōfirmationis.

Materia ꝗuꝫ est ex pte sui non potiꝰ ad extēsionē vni us forme ꝗ alteriꝰ term natur.

¶ Contra predicta arguit si ꝙ possibile deus oēs formas substātiales in nihilū redigeret dimittēdo materiā suis naturalibus esset ad huc materia ipsa determinate extensa habens partē extra partē ergo seqtur ꝙ non fortitur determinatā extēsionē ab ipsa forma. Forte dices ꝙ supponēdo vnū supnaturale nō est mirum ꝙ sequatur aliud ꝓter naturā. Cōtra ex isto modo respōdendi seqretur ꝙ modus arguēdi guilermi ockam probātis quātitatē a re ꝗta non distingui minus esset sufficiēs ⁊ tñ a plerisq̃ reputatur validus. igitur. Sequela probatur ipse arguit sic separet deus ꝗtitatē a re ꝗta partib⁹ in suis sitibus ꝯseruatis ibi esset extēsio absq̃ ꝗtitate: igitur ad extēsionē non reqrit ꝗtitas a re ꝗta distincta diceret ꝙ ex illo supernaturali sequitur aliud sicut in ꝓposito. Et cōfirmat sequitur bene materia quo ad extensionē determinatur per formā: ergo introductioni forme nō presupponit extēsio in materia. ñs hec claret illō enim qd ex alio procedit non presupponitur ei.

Illō qd ex alio resultat nō ꝑsupponitur ei. Formis diuinitꝰ ostructis maria maneret sub extensiōe ab eis derelicta.

¶ Rñdet ad primū cōcedēdo ātecedēs negādo cōsequentiā destructis enim formis maneret materia sub extensiōe determinata sibi a formis derelicta ita ꝙ si sub maiore vel minore extēsiōe fuerat sub formis sub maiori vel minori extēsiōe mānisset formis ostructis ex quo habet ꝙ extēsio illa sub q̃ maneret ex formis resultabat.

¶ Ad confirmationē respōdet negādo consequentiā cuilibet enim introductioni forme presupponitur extensio materie sed non illa extensio quaꝫ materia ex forma que introducitur fortitur sed illa quam sub forma precedente habet quia nunq̃ introducitur forma non preexistente in materia alia.

Cuilꝫ itroductiōi forme ꝑsupponitur extensio matie.

¶ Cōtra ꝑdicta adhuc arguit nō cōpetit materie ex natura sua ꝙ sit aliquo modo extensa ergo male dicitur ꝙ dimēsiones interminate in ea sunt assignāde ꝯsequētia clare et ex sensu prius assignato: ⁊ añs ꝓbatur non cōpetit ei ex natura sua ꝙ sit determinata extēsione extensa. et nulla potest esse extensio interminata. igitur. Et confirmatur extensionem materie precedentem formā que de nouo ꝓducitur habet materia ex forma preexistēte ergo non debet natu re materie attribui ꝙ sit extensa.

Quid ē dicere materiā dimēsiones ĩterminatas hꝛe.

¶ Rñdet ad primū concesso añte negata ñs non est em aliud dicere materiā dimensiones interminatas habere q̃ ipsam ex natura sua non esse huius vel illius extēsionis. Sed dices ex illo sequi angelū habere dimensiones interminatas: qꝛ nō cōpetit ex natura sua potius

vna ꝗ alia extēsio: qꝛ nulla ei cōuenit. Ad hoc dꝛ ꝙ nō obuias in pñcto/dimēsiones em interminatas hꝛe dꝛ illud qd est extēliꝫ ⁊ ex sua natura nō potꝰ vnam q̃ aliā extēsionem ꝯueniēter sibi vēdicat. Ad ꝯfirmationem ꝑ solutio ex dictis. Et si dicas sic extēsio ꝓcedēs in materia discōuenientes forme q̃ introducitur ⁊ extēsio forme introducēde conueniens disconueniat forme preexistenti vel priusq̃ introducatur forma extenditur materia fm exigētiam forme que introducitur vel post vel simul cū introducit. Si primū esset illa materia ꝑ aliqd tꝫ sine forma ⁊ cū hoc reduceret ex seipsa ad talē extēsionem vel ad minus nō virtute forme ꝓcedētis: qꝛ illa extēsio ei discōuenit nec vtute forme sequētis: qꝛ nōdum esset. Si scm esset introducta forma absq̃ extēsione ei cōueniēte. Si tertiū extēsio (vt inferius dicet) debita nō min⁹ prereqritur ad forme substātialis ītroductionem ꝗ dispōnes ꝑuie sed ille ꝓcedūt forme substātialis inductionem: ergo ⁊ illa extēsio dꝛ forme substātialis ꝓductionem ꝓcedere. Itē reductio ad debitā extēsionem dꝛ in tpe fieri. ponat ergo ꝙ q̃cuq̃ extēsio maior esset repugnās forme ꝑexistēti ⁊ ꝙ reqratur digitaliter maior extēsio ad formā ꝓducēdam tpe acquisitionis tāte extēsionis esset materia absq̃ forma vel forma sub extēsione ei repugnāte. igit. Argumētuꝫ istud siue parui siue magni sit vigoris vel alicui⁹ vel nullius momēti nō minus ꝓcederet positis (ad sensuꝫ datū) dimēsionibus interiatis ꝗ illis abiectis quā ob rem in pñtiaꝝ nihil dꝛ ad illud/ex dicēdis signāter circa minimū naturale videbitur quid sit dicēduꝫ. Et ista sufficiāt pro ista ꝓprietate qui plura vellet circa dimensiones cognoscere videat sctm Thomā in de natura materie ⁊ dimēsionibus interiatis cōtra auerroim.

¶ Cōtra q̃ntam ꝓprietatem arguit sic. Illud ꝙ Albertus magnus intēdit illas inchoationes formaꝝ assignādo euitare opꝛ tādem ipsum cōcedere: ergo min⁹ bene illa ꝓprietas ponitur. añs probatur vel agens naturale/puta ignis/ꝓducit aliquā entitatem in materia ligni vel nullā. si scm esset incidere in opinionem Anaragore q̃ dicebat in vno quoq̃ cuiuſlꝫ ſpēi aliquā formam latere. Et ꝙ ꝑ actionem agētis naturalis nihil aliud fit nisi illud qd latet facere vt appareat. Queqdem positio nois est impossibilis ꝗ falsa sicut ab aristotele reprobat si detur primū ⁊ signetur illa entitas q̃ ab igne ꝓducitur in materia ligni. Et tūc sic arguit vel alia pars illius entitatis ꝑexistebat in materia vel nulla si primū nō dedisti entitatem ab igne productā fm se ⁊ qlibet sui sicut petebatur. si secūdum iam datur entitas oino ab agēte naturali producta oino inq̃ cuius nihil prefuit. Et cum hoc intēdebat auctor huius positionis eum tare habetur intentum.

¶ Secundo arguitur. Si tales inchoationes formaꝝ essent ponēde seqretur ꝙ forma substātialis esset intēsibilis ⁊ remissibilis sicut forma accidētalis. Seq̃la ꝓbatur vel ex illo qd preexistit in materia ⁊ ex entitate que ab agente naturali ꝓducitur resultat vna forma substātialis. Et sic habet intentū: vel nō ꝯstituit vna forma: ⁊ tūc ens naturale nō precise ex vna forma ⁊ materia cōstaret qd est cōtra pbm.

¶ Tertio arguit. albertus magnus qui inchoationes introduxit dicit inchoationes forme ignis in materia ligni existētem esse ꝑuationem ipsi⁹ forme ignis ꝓducēde quā inter principia rerum naturaliū pbs nūerauit. Cōtra vel illa inchoatio forme manet post nouū ignem ꝓductum vel nō. si primū male dꝛ priuatio cū aristoteles dixisset priuationē nō manere post forme (cui⁹ est priuatio) ꝓductionem. nō scm qꝛ entitas que dꝛ inchoatio forme nullā habet repugnātiam cum forma ignis ab agente naturali producta: immo si detur maximam haberet cum ea conuenientiam.

¶ Huius opinionis nō fieret tantus casus si vir tāti momēti nō fuisset actor illius. Et reuera nō videtur positio tāto viro digna saltem sicut sonat supficialiter intellecta.

¶ Cōmunis oium stat sententia nihil forme substātialis ab agēte naturali ꝓducibilis nec aliqd eiusdem ſpēi in materia ꝑexistere que q̃dem opinio alijs neglect amplectēda est. Sed ne videat ꝙ Albert⁹ magn⁹ absq̃ motiuis aliā tenuit assignabim⁹ motiua eius ꝓcipua et eisdem satisfaciemus quoꝝ vnū est. ¶ Si talis inchoatio forme nō poneretur in materia q̃libꝫ forme substātialis ꝓductio esset violēta qd nō est dicendum. sequela ꝑꝫ violētum (vt pbs diffiniuit) cuius principiū est adextra passio nullā conferēte vim. Tūc arguitur vel materia q̃ est passum in ꝓductione forme substātialis hꝫ aliquid in se rōne cuius cōfert vim ꝓductioni ab agēte naturali resultāti vel nō. si primū illud esset inchoatio forme ꝓducēde que coagit ipsi agēti in gnatione. Si secūdum seqtur ꝙ ꝓductio forme oino ab extrinseco agēte esset violēta cum ipsa materia de se nullius sit actiuitatis nec valet inquit ad euitādum violētiam assignare subiectū puta materiā aptam natā suscipe formā: qꝛ tūc seqretur ꝙ caliditas in materia aque nō ꝓduceretur violēter cū in materia apta ad suscipiēdaꝫ ipsam ꝓducatur: nec valet dicere ꝙ ibi violēta est ꝓductio ꝓpter discōueniētiaꝫ inter caliditatem ⁊ formā aque qua materia est informata: qꝛ forma substātialis lōge magis discōuenit alteri forme ꝑexistēti. Per hoc igit ꝙ ponatur aliqd forme ꝑexistere ocurrēs cuꝫ agēte ad cōpletam ꝓductionem forme: saluat tale incōueniēs: igit inchoatiōes formaꝝ sunt assignāde. Scm motiuū est nō posita tali inchoatione nō posset inter ꝓductionem aīe rōnalis ⁊ alteri⁹ forme discrimen assignari qd est incōueniēs: igitur añs probatur. sicut agēs naturale disponit materiā ad alias formas: ita ad aīam rōnalem: tunc sic vel cuiuſcūq̃ alteri⁹ forme ꝑexistit in materia aliqd ⁊ nihil aīe rōnalis: ⁊ sic habetur discrimen ⁊ intentū vel nihil ꝑfuit. Et sic nulla esset inter ipsaꝝ ꝓductiones differētia cū nec istaꝝ sicut nec

Motiua alberti ponēdo inchoationes formaꝝ.

alterius aliq̃d prefuit. Tertiũ motiuum priusq̃ forma substatialis ꝓducatur ꝛ esse in potẽtia: vel illud esse in potẽtia est aliq̃d vel nihil. si secundũ ita dici posset ꝙ forma ãte eius ꝓductionem est chimera. si primũ illud non est materia nec aliqua dispositio ad ipsam formã: qꝛ materia nulla habẽte dispositionẽ ad formã ꝓducẽdam forma illa producẽda ꝛ esse in potẽtia ad esse in materia. Relinq̃tur ꝙ illud esse in potentia est inchoatio forme q̃ in potẽtia ꝛ esse ante eius ꝓductionẽ. Quartũ motiuũ tria dicũtur esse principia rerꝫ naturaliũ. Materia videlꝫ forma ꝛ priuatio: tũc sic vel priuatio est inchoatio forme ꝓducẽde ꝛ sic incẽtum vel aliq̃d aliud et detur illud: qꝛ nõ materia nec forma postq̃ connumeratur eis priuatio nec aliqua forma accidẽtalis cum nõ ocurrat ad cõstitutionem entis naturalis tanq̃ pars. Et illa tria principia cõstituiua dicũtur. dicẽdum est igitur illã priuationem esse forme inchoationem.

Rñsio ad motiua alberti.

¶ Omissis alijs ad ista motiua rñdẽtur. Ad primũ negãdo ãntiam ꝛ ad ꝓbationẽ dicitur primo ꝙ põt satis rationabiliter teneri stando in illa diffinitione violẽti ꝙ quelibet ꝓductio forme substãtialis sit violenta. Sed non quelibet ꝓductio forme accidentalis cum aqua virtute ꝓprie forme reducat se ad frigiditatem: ſz cũ introductio forme substãtialis actiue ꝓcedat ab extrinseco nullo pacto materia actiue cõcurrente videtur esse violẽta. Secũdo ꝛ ꝙ productio forme substãtialis est quodam modo ab intrinseco sic ꝙ materia cõfert vim mediãtibus qualitatiuis dispositionibus preuijs ad illã formam introducẽdam: ꝛ sic nõ est sile de ꝓductione caliditatis in aqua. Et ſz ille qualitatiue dispositiões violẽter ꝓducãtur forma tñ substãtialis rõne illarꝫ absq̃ violẽtia ꝓducitur.

¶ Ad secũdum respõdẽtur negãdo consequẽtiam: qꝛ qualitatiue dispositiones quibus positis anima rationalis introducitur. nõ attingunt ipsius anime ꝓductionem. Sed bene qualitates disponentes ad alias formas sicut inferius declarabitur.

Propõnes phisices nõ debẽt accipi ĩ rigore logice.

¶ Ad tertium dicitur ꝙ ista propositio forma est in potẽtia ante introductionẽ nõ posita aliqua ampliatione ꝓueniẽte ex illo termino potẽtia esset de rigore falsa: ſz cõceditur cõiter tali ampliatione ꝑsuppositа nec in talibus oportet stare in rigore logices: ſz tales ꝓpõnes in phisica debẽt in bono sensu accipi.

¶ Quartum motiuũ nullius est valoris. philosophus enim dicit materiã ꝛ priuationem nõ distingui realiter. Sed fm rõnem ad talem sensum ꝙ alia est ratio materie incẽtum est susceptiuum formarꝫ. Et alia incẽtum est priuata forma introducenda. Et sic ad cõstitutionem rei nec ad fieri eiusdẽ cõcurrũt nisi duo principia intrinseca materia: videlꝫ et forma. Preter rationes cõtra istã positionẽ superius positas est vna alia satis apparẽter cõcludens: puta ꝙ positis talibus inchoationibus non opus esset materiam primã assignare; qꝛ diceretur ꝙ per agens naturale forma habẽs esse inchoatiuum ꝛ imperfectum reducitur ad pfectum esse ꝛ cõpletum: ita ꝙ esse incõpletum ꝛ esse cõpletum assignarentur termini trãsmutationis naturalis et potius deberet fm istum modũ philosophandi aggregatꝫ ex inchoationibus formarꝫ dici materia prima q̃ ꝙ materia esset aliqua entitas a talibus inchoationibus distincta. Et qm̃ lignꝫ applicatur igni diceretur ꝙ nõ est vt materia disponatur. Sed qꝛ in ligno sunt forme imperfecte incõplete ꝛ p actionem ignis forma ignis que ibi imperfectum ꝛ incõpletum esse habet ad esse perfectꝫ ꝛ cõpletum reducitur. Et ex cõsequente forma ligni que esse cõpletum habet reducitur ad incõpletum ꝛ imperfectum: ꝛ diceretur ꝙ lignum est aggregatum ex forma ligni esse cõpletum ꝛ pfectum habẽte ꝛ ex inchoationibus aliarum formarꝫ imperfectum esse habẽtium que oĩa absurda sunt ꝛ pbie Aristotelis valde dissona. Sed si p ly inchoationes formarꝫ intelligamus aptitudines vel aptitudinẽ ipsius materie ad formas suscipiẽdas sana esset opinio. Sed non ad mentem introducẽtis tales inchoationes.

Positis inchoationibus forma rꝫ nõ opꝫ assignare materiã.

¶ Preter cõditiones materie positas ex mente pbi primo huius ꝛ primo ꝛ secũdo de gñatione dicitur oĩum generabiliũ ꝛ corruptibiliũ vnam esse materiam quã quidem ꝓpositionem aliqui sinistre intelligũt de quoꝫ numero est Johannes de Jãduno primo phisicorꝫ. q̃stione. xxiiij. qui dicit vnam ꝛ eãdem materiam numero esse oĩum generabilium ꝛ corruptibiliũ: ꝛ ratio quã adducit ad probãdum ꝙ nõ est vna genere nec vna specie dicitur ab eo demõstratiua. Sed reuera nõ meretur dici probabilis: qꝛ nec probat nec ꝑsuadet. Sed intelligẽdum est oĩm gñabiliũ ꝛ corruptibiliũ vnam ꝛ eãdem esse materiam specie. Ita ꝙ materia ignis ꝛ materia aque nõ sunt eadem numero: sed sunt eiusdem speciei qõ licet nõ potest demõstratiue probari: potest tamen valde apparenter suaderi tali via. Omnia que in trãsmutationibus naturalibus contingit percipimus saluari posse nõ posita specifica distinctione in materijs: ergo postq̃ constat materiam primã esse rationabiliter dicitur omnium materias easdem esse specie. antecedens probatur. constat ꝙ si diuersitas specifica esset inter materias assignãda hoc esset propter distictas formas specie. Sed eadẽ materia q̃ est sub forma aque postea existit sub forma ignis: ergo a distinctione formarum nõ debet cõcludi distinctio specifica materiarum: quia si eadem materia numero sub formis diuersarum specierum successiue existit a fortiori diuerse materie numero ꝛ eiusdẽ spẽi possunt esse sub diuersis formis. Et p cõsequens sine distinctiõe specifica materiarꝫ possunt oĩa saluari. hec rõ improportionabiliter exuperat illã quam prenoãtus auctor demõstratiuam appellat. An materia sit altera pars corpis celestis ex dicẽdis in primo de celo inotescet. Et hic aliaduertẽdus est alberꝫ de saxonia esse opinionis ꝙ nõ possunt dari due materie prime diuersarꝫ spẽrꝫ: hoc asserit cõtra sctm̃ Tho. dicẽtem celum esse cõpositum

Ratio moues ad dicẽdum oĩm gñabiliũ ꝛ corruptibiliũ eãdem ĩ specie esse materiã.

Naturalr nõ põt esse alia in specie materia ab illa que iam est.

S. Th. cens suit materiã nõ posse esse sine forma ꝛ doctor subtilis oppositum.

Diuine potẽtie subest materiam absq̃ forma esse.

Rõ ꝓpter quaꝫ naturaliter non põt materia eẽ absq̃ forma notã tiuo: ſz cũ entitas absoluta dicat nulla est apparentia in oppositũ ꝛ si petas causam ꝓpter quã naturalr non põt materia esse absq̃ forma ꝛ cum qõlibet agẽs naturale intẽdat aliq̃d ꝓducere ꝛ nihil corrũpit nisi intẽdendo aliquꝫ ꝓductionem forma in materia existẽs nõ posset ab aliquo naturalr corrũpi nisi alia ꝓduceret. Et ꝓpter hoc nõ contingit materiã absq̃ forma existere. Sed q̃res vnde ꝓuenit ꝙ naturale agẽs ꝓductionem alicuius ꝛ nõ corruptionẽ principaliter intẽdat vt sentẽtia est pbi ꝛ sui cõmentatoris multis in locis. Possemꝫ huius talem assignare rõnẽ: oĉe agẽs agit vt sibi passum assimilet vt ex prio de gñatione in capitulo de actiõe habetur modo nõ assimilaret sibi passum absq̃ productione ꝛ vt vltima fiat resolutio dicitur ꝙ ditũ est passum ĩtẽdit sibi passiꝫ assimilare ex ꝓpria natura. necylterꝫ q̃renda est ratio. Et ista sufficiãt de proprietatibus ꝛ conditionibus materie.

Nihil agẽs naturale corrũpit nisi aliquꝫ ꝓductionem intẽdat.

Vlꝫ agẽs naturale sortitur ꝑfatam ꝓpriẽtatem.

Cuilꝫ agẽti naturali inferiori in ꝓductione ꝛ vt vltima fiat resolutio dicitur ꝙ ditũ est passum ĩtẽdit sibi passiꝫ assimilare ex ꝓpria natura. necylterꝫ q̃renda est ratio. Et ista sufficiãt de proprietatibus ꝛ conditionibus materie.

¶ Sequitur tertia pars de proprietatibus forme substantialis.

¶ Prima forme proprietas.

Forma substãtialis determiat sibi certã latitudinẽ extensionis materie.

Scilicet forma substãtialis ex parte sui (non existẽs pars alteri) reperiri. Proprie materie. tam latitudinẽ extensionis materie in qua suscipitur infra quã latitudinem nec supra põt forma eiusdẽ speciei. Hec duas cõtinet partes principales. Pria est ꝙ forma substãtialis (exempli gratia forma ignis) determinat sibi extẽsionẽ in materia quo ad paruitatẽ ita ꝙ datur materia tã parua ꝙ illam nõ põt ꝓpter suã paruitatẽ forma ignis informare nisi pars existeret alteri. Alia pars est ꝙ determinat sibi extensionẽ in materia quo ad magnitudinẽ ita ꝙ forma ignis non posset materiam sub quacũq̃ magna extẽsione informare nec huius q̃renda est alia ratio preter ipsarꝫ formarum substantialiũ proprias naturas. Et aristoteles cõtra anaxagorẽ arguẽs minimã ꝑsuposuit carnẽ sed raro ex dictis philosophi inter arguentis arguendũ cõtra antiquos licet iudicare ipsum cõtra antiquos esse huius vel illius opinionis. in secũdo tñ de ãs ſz iudicãs asseruit oĩm natura constantiũ dabilem esse terminũ augmenti ꝛ decremẽti. Experiẽtia insuper in parte docet postq̃ non reperit elephanti liꝫ vel ilꝫ ita paruꝫ sicut granũ milij nec formica magna sicut bos ꝙ forma elephãtis non põt sub quacũq̃ parua q̃titate esse nec forma formice sub quacũq̃ magna bñ tñ verꝫ est ꝙ de formis inasiatorum illud nõ ita euidẽter cõstat ſz ex oueniẽte similitudine illud oĩbus cõpetere formis rõnabiliter cõcludit. Priusq̃ alie ꝓprietates forme substãtialis assignent circa istã insistere decreui: qꝛ ꝑcipua ꝛ admodũ difficilis est ꝛ sub alijs verbis q̃ magis sunt in vsu põt poni videlicet dabilis est minima aqua q̃ potest per se esse vel maxima q̃ nõ põt per se esse: ꝛ hoc est dicere formã aque quo ad paruitatẽ sibi certã extensionẽ determinare ꝛ dabilis est maxima aqua q̃ põt ꝑ se esse vel minima q̃ nõ põt per se esse: ꝛ hoc est dicere formã aque certã extẽsionẽ: quo ad magnitudinem sibi determinare. Magnitudo capitur relatiue prout opponit paruitativ est scilicꝫ de predicamẽto ad aliquid nõ ꝓut est de ꝑdicamẽto q̃titatis. Per se esse idẽ est ꝙ esse et non esse partẽ alteri. Minima aqua q̃ põt ꝑ se esse/ eẽt illa que põt ꝑ se eẽ ꝛ nulla minor ea põt ꝑ se eẽ. Maxima aqua que non põt ꝑ se esse esset illa q̃ non põt per se esse: sed quelibet maior posset ꝑ se eẽ. Minima aqua que non põt ꝑ se esse (si daretur) esset illa q̃ nõ põt per se eẽ: sed quelibet minor ea (maior minima q̃ sicvel maxima q̃ nõ) potest per se eẽ. Maxima aqua q̃ põt per se eẽ/ esset illa que põt ꝑ se eẽ: et nõ est dabilis maior q̃ posset ꝑ se eẽ. proportionabiliter de alijs formis dicendũ est. Et sicut dicebat minima aqua que posset ꝑ se eẽ ꝛc. cõueniẽtꝫ diceret dabilis est minima extẽsio materie sub qua forma aque potest ꝑ se existere vel maxima sub qua nõ. ꝛ minima sub qua nõ vel maxima sub qua sic. Et ad inueniẽdũ aliq̃d de duobus primis mẽbris oꝫ sic ꝓcedere. dat aliqua parua materia quã forma aque potest informare ꝑ se et aliqua quã nõ

Magnitudo capitur relatiue ꝛ non re latiue.

Ouo est ex ponenda hec ista est minima aqua ꝛc.

Ouo ꝓcedẽdũ est ad inferẽdum

Universidad de Deusto Biblioteca

disiunctiuꝰ ex istis mẽbris maximum et minimũ ꝛc.

pō: ergo datur maxima quã non pōt informare vel minima quã potest. Et ad concludẽdũ disiunctiuam ex alijs mẽbris ꝓcedatur sic datur materia tam extẽsa que ꝓpter suã magnitudinẽ non pōt forma aque informari ꝛ aliqua magna materia daꝯ q̃ pōt forma aque informari: ergo dabit maxima q̃ pōt forma aque informari vel minima q̃ nō pōt. ¶ Pro pnte materia sufficiant q̃ dicta sunt de mō interpretãdi tales terminos/ maximũ minimũ ꝛc. et de modo procedendi in talibus alibi deo dante exactius insistemus.

¶ Cōtra primã ptẽ prefate cōclusionis Arguitur primo sic ꝓbãdo ꝙ nō terminenꝯ forme substantiales ad minimã extensionẽ in materia ad sensum datũ/ fm nullã dimensionẽ forma aque terminaꝯ ad minimã extensionẽ materie. igitꝯ antecedens ꝓbatur detur oppositum ꝛ terminetur forma aque ad digitalẽ lõgitudinẽ ꝛ sic ꝙ nõ possit aqua minus lõga q̃ digitalis ꝑ se existere quicq̃d sit de latitudine ꝛ pfunditate.

¶ Cõtra ex illo sequꝯ ꝙ daretur aqua minor illa que posset ꝑ se existere et maior q̃ nõ posset per se existere qd videtur repugnare proprietati. Et sequela ꝓbatur detur illa aqua digitaliter lõga ꝛ semidigitaliter lata vt vna quarta semidigitalis ꝓfunda ꝛ diuidaꝯ in duas medietates fm latitudinem ita ꝙ quelibet medietas sit sicut tota aqua digitaliter lõga iam quelibet medietas esset per se existẽs cũ in qualibet illa rum saluꝯ longitudo ad aquã requisita et cum sit minor tota aqua ꝛ pars eiusdẽ habetur ꝑma pars ꝏntis. ¶ Scõa probaꝯ deponaꝯ ab illa minima aqua vna quarta digitalitaꝯ fm lõgitudinem ꝛ addaꝯ residuo fm profunditatẽ semidigitalitas ibi resultabit maius aqua ꝓcedẽte ꝛ non posset talis aqua ꝑ se existere cũ non haberet digitalem longitudinẽ igitꝯ habetur scõa pars.

¶ Pro solutione huius sciẽdũ est vt in libris de celo habet videri ꝙ a doctis viris solet dubitari vtrum agẽtia naturalia ꝓcipue elemẽta sibi determinẽt certam figurã sicut a theologis solet dubitari an locus angeli sit ad certã figurã determinatus aliq̃bus dicẽtibus ꝙ angelꝰ non pōt esse nisi in loco sperico totali alijs dicẽtibus ꝙ potest in loco cuiuscũq̃ sit figure existere. Sed de hoc alibi. Unde fm cõiter loquentes elementa fm suã naturalẽ dispositionẽ dicũtur sibi determinare sperica figuram/ alberto tamẽ de saxonia vltima questione quarti de celo videtur ꝙ nõ potꝰ sub vna figura q̃ sub alia elemẽta nec alia generabilia ꝛ corruptibilia fm suam cõuenientẽ dispositionem existere possunt/ hoc ideo dicitur: qꝛ nõ immerito posset dubitari an forma aque sic determinetur ad certã extẽsionẽ in materia ꝙ non posset sub minori esse fm aliquam determinatã figurã sperica videlicet quadratam triangularẽ vel pluriũ angulorũ et quocunq̃ ilꝯorũ dato nõ posset absq̃ difficultate cõueniẽter dici. Et postq̃ cõstat ꝙ sub quacũq̃ figura pōt aqua saluari melꝰ videꝯ esse dicendũ ꝙ minima aqua nullã figurã sibi determinat ad talẽ sensum ꝙ nõ posset eẽ sub alia figura. Sed dicitur minima fm aliquã dimensionẽ sic scilicet ꝙ nõ posset sub minori tali existere: ꝛ hoc est determinare sibi longitudinẽ. Et ad argumẽtũ rñ deꝯ cõcedẽdo in forma sequelã ꝛ ꝏns ꝛ ne absurdũ videaꝯ distinguaꝯ cõsequẽs vel ꝙ deꝯ minor per se existens fm dimensionem quã sibi determinat ꝛ sic negatur vel simpliciter minor ꝛ sic cõceditur. proportionabiliter dicaꝯ de maiore.

Dubiũ est an ẽtia naturalia determinẽt sibi certã figurã fꝛ cõueniẽtẽ ipsorũ dispositionẽ. Multi dicũt elemẽta sibi determinare sperica figuram.

¶ Contra istã solutionem arguitur sic. Aqua minoris longitudinis maior ista digitaliter longa magis resistit corrumpenti: ergo melius conseruabitur per se existens.

¶ Et confirmatur detur vna aqua vniformiter difformiter longa ad modum trianguli ita ꝙ linea terminans illã ex vna parte sit pedaliter longa: et tanq̃ basis triãguli et alie due linee sint semidigitaliter longe.

¶ Tunc sic arguitur vel illa aqua potest per se existere vel nõ (posito ꝙ forma aque terminetur ad digitalẽ longitudinẽ) nõ secũdũ: qꝛ ibi est lõgitudo sufficiẽs. nec primũ qꝛ illa aqua non est digitaliter lõga sed semidigitaliter. ꝑ reducendo illã difformẽ longitudinẽ ad vniformẽ: nec valet dicere ꝙ illa aqua pōt ꝑ se existere lꝛ nõ sit digitaliter lõga: qꝛ vna pars eius est sufficiẽtis longitudinis sicut diceret de aq̃ cui vna medietas esset digitaliter lõga et alia minꝰ non valet inq̃: qꝛ nec tota illa aqua nec aliqua pars eiꝰ est digitaliter lõga postq̃ q̃libet eiꝰ ꝑs est difformis lõgitudinis intelligẽdo de ꝑtibus terminatis ad vtrũq̃ extremũ hoc constat consideranti dispositionẽ partium talis aque.

¶ Secũdo confirmatur nõ datur aqua tam parua quin habeat maiorẽ longitudinẽ q̃ digitalem: igitur nõ datur aqua quin per se existere posset (si dimensio fm longitudinem sufficiat) antecedens probatur in aqua nõ maioris q̃titatis q̃ sit granum milij continetur linea giratiua que est infinite longa vel fm illos q̃ nullam talem lineam infinite esse longitudinis admittunt est ibi linea nõ tante lõgitudinis quin detur ibi longior illa igitur.

¶ Ad primũ respõdetur cõcesso antecedente negata ꝏnia et causa est: qꝛ si aqua maior ista non potest per se esse non est ob defectũ resistẽtie: sed quia sue nature repugnet ꝙ existat per se absq̃ longitudine requisita.

¶ Ad primã confirmationẽ respõdetur primo concedendo si detur talis aqua ꝙ illa nõ potest per se esse: quia licet linea que terminat eius superficiẽ versus vnã ptẽ sit digitaliter lõga (ymaginando lineas indiuisibiles fm latitudinem) nulla pars illius aque est digitaliter lõga quod requiritur. Scõo dici potest ꝙ potest ꝑ se existere: ꝛ ꝙ sic terminatur ad digitalẽ lõgitudinem aqua ꝙ sufficit ꝙ linea vnius superficiei eius terminatiua sit lõga digitaliter. Ex quo sequitur ꝙ vbi aqua terminatur ad digitalem longitudinem datur aqua que potest per se existere que nõ est digitaliter longa: nec aliqua pars eiꝰ. Tertio dici potest ꝙ quodlibet difformiter

longũ est tante longitudinis sicut linea longissima eius indiuisibilis existẽs vel ymaginabilis.

¶ Ad scõam cõfirmationem primo dici pōt ꝙ nõ est ibi lõgitudo sufficiẽs recta ꝛ ꝙ talis req̃ritur: sed bene est curua/ que nõ sufficit.

¶ Sed nõ videtur ꝙ rectitudo potius q̃ curuitas nec ecõuerso ad cõseruationẽ rei cõducat: immo qñ vnum illoꝝ cõduceret potius q̃ aliud esset curuitas: qꝛ ens naturale sub forma sperica existẽs ceteris paribꝰ ꝛ melius suo corrũpenti resistit ꝛ melꝰ inesse cõseruatur ꝛ inde est ꝙ pluuia sub forma sperica descẽdit diuisa ꝑ guttas vt melius possit aeri resistere. Et aqua sup aliqd̃ sic curꝛ cadẽs q̃tuꝛ possibilitas ꝑmittit ad rotũditatem se reducit quapropter ad argumẽtum principale aliter videꝯ esse dicẽduꝛ negãdo ꝙ forma aque nõ determinet sibi extẽsionem fm aliquã dimẽsionem. dicimꝰ eñ ꝙ forma aque sibi determinat dyametrũ materie sperice. ꝛ vbi gratia dꝛ ꝙ ad digitalem dyametrũ terminatur sic: videlꝛ ꝙ materia sperica cuiꝰ dyameter est digitalis pōt forma aque ꝑ se informari ꝛ nulla minor ꝛ hoc formaliter vel eq̃alẽter qd̃ ideo dꝛ qꝛ si detur materia quadrata vel quadrãgularis vel triãgularis vel aliqua alia figura disposita que posset ad sperica figurã reduci cuiꝰ dyameter esset digitalis seclusa cõdensatione ꝛ rarefactione respectu totiꝰ bene posset ꝑ se existẽs forma aque informari: qꝛ ꝛ si formaliter ꝓtes eius non habeãt talem situ ꝙ videlꝛ sperice sit figure cuiꝰ dyameter sit digitalis habẽt tñ talem situm eq̃alẽter qd̃ sufficit. dꝛ seclusa rarefactiõe qꝛ materia lõge minꝰ q̃ sit sperica cuiꝰ dyameter sit digitalis pōt ꝑ rarefactionẽ talꝯ disponi ꝙ dyameter eiꝰ digitalis sit lõgitudis. dꝛ respectu totiꝰ qꝛ nõ est possibile ꝙ aliqua materia nõ sperica ad sperica figurã reducaꝯ nisi aliq̃ fiat cõdensatio. hoc notũ euadit eo ꝙ ꝓtes interiores cõdensari debẽt sicut cõtingit in virga recta cuius vna medietas sit/a/ ꝛ alia/b/ fm latitudinem ꝛ incuruetur versus b. notũ est ꝙ ꝓtes/b/ ꝑ illã incuriationẽ ꝏdẽsantur: qꝛ alꝯ esset ꝑossibile illã virgã incuruari ꝛ ꝓtes a/ debẽt illo tñc rarefieri ꝛ tota illa virga post incuriationẽ nõ occupat minorem nec maiorem locum q̃ prius quia tãtum q̃tum scõm b. cõdẽsatur scõm a. rarefit. Proportionabiliter dicatur de materia nõ sperica forma aque informabili que licꝛ ad sperica figurã reduci nõ posset absq̃ ꝏdensatiõe ꝛ rarefactiõe/ eo ꝙ debet incuriatio partiũ fieri: tota tñ materia nec esset magis rara nec densa q̃ prius. Et si queratur quare potꝰ forma aque terminatur ad materiam sperica cuiꝰ dyameter sit digitalis formaliter vel equiualenter q̃ ad aliam figuram. dicitur ꝙ postq̃ oportet ꝙ ad aliquã terminetur cõuenientius dicitur terminari ad sperica figuram q̃ ad aliquam aliã eo ꝙ talis capacissima et perfectissima figurarum reputatur. Ex quibus seq̃tur ꝙ etiam forma aque ad materiã sperica cuiꝰ dyameter sit digitalis terminata datur materia centupedaliter lõga que non pōt per se forma aque informari: ꝑtꝛ signata materia lõgitudinis centuꝛ pediũ ꝛ tam parue latitudinis ꝛ pfunditatis ꝙ seclusa rarefactione fm se tota non posset ad figuram sperica reduci cuius dyameter digitalis esset lõgitudinis. Et hic aduertẽduꝛ est ꝙ sic intelligimus formã aque ad spericam figurã terminari formaliter vel equiualẽter ꝙ figura sit solida taliter ꝙ nihil cõtineat cõcauitatis demptis poris. de q̃bus primo de gñatione capite de argumẽtatione ad talem sensuꝛ ꝙ nõ habeat nisi vnam supficiem puta cõnexam. Et qꝛ forte qui subtiliter vellet indagare posset inuenire difficultatem ꝓpter poros: qꝛ pori possunt esse tãte amplitudinis ꝙ materia minor q̃ esset quã forma aque posset informare posset reduci ad spericam figurã cuius dyameter esset digitalis. dico ꝙ materia minima quã forma aque pōt informare ꝑ se debet esse tãte extẽsionis ꝙ posset q̃tuꝛ est ex ꝑte sui reduci ad corpus spericũ oino solidum nullũ porum continens cuiꝰ diameter esset digitalis: qꝛ pori non sunt ponẽdi propter ipsam materiã: sed potius assignaꝯ vt saluetur argumẽtatio q̃ ꝓprie aiatis cõpetit. vt loco prealegato habet videri: ꝛ ꝓportionabiliter dicaꝯ de quolibet alio ente naturali inaiato: ꝛ notanter inaiato: qꝛ quodlibet aiatum determinat sibi certũ situm partiũ: ꝛ ex cõsequente certã lõgitudinẽ/ latitudinem/ ꝛ profunditatem. nõ enim est dicendũ ꝙ sit dabilis equus tam parue latitudinis sicut vna formica etiaꝯ si sit lõgitudinis lãce/ nec materia posset sic disposita vnius forma equi informari etiã si posset ad figuraꝯ materie bucefali seclusa raritate ꝛ cõdẽsatiõe totiꝰ reduci. Hec est resolutio nꝛa quo ad determiationẽ formaꝝ substãtialiũ in extensione minima ipsiꝰ materie. Et mirũ est ꝙ nullꝰ doctoꝛũ qui istam materiã de minimo naturali pertractauerit tetigerit ꝑtcũ istud determinatiõe extẽsionis quo ad istã vel illã dimensionẽ saltem ego non vidi. Et hec sufficiant pro primo argumento.

Ens naturale sub forma sperica melꝰ ẽsse cõseruatur ꝛ suo corrũpenti resistit.

Forma terminaꝯ ad dyametrũ. ꝛc.

Nihil ĩcuruari ꝑt q̃n aliqua eiꝰ pars rarefiat et aliq̃ ꝏdẽsetur.

Quare forma terminatur ad sperica figurã formaliter vel equiualenter.

¶ Secundo principaliter arguitur sic. Si forma substãtialis sic terminareꝯ ad minimã materiã quã posset ꝓformare sequereꝯ ꝙ eẽt dabilis aqua existẽs in aere q̃ non posset cõdẽsari etiã vbi forme aque maior cõdensatio non repugnaret. Sequela ꝓbaꝯ detur minima aqua seorsum existẽs in aere: vel pōt fm se totã cõdẽsari vel non. si primũ datur minus minimo ꝑ se existẽs. si secũdũ intẽtũ: Nec valet dicere ꝙ illa minima aqua pōt simpliciter cõdẽsari vbi eẽt pars alteriꝰ: qꝛ procedimus vbi post cõdensationem seorsum existeret. Forte dices ꝙ nõ potest nisi pars alterius fiat condensari.

¶ Contra applicentur illi minimo aqõ in aere existenti sufficientia condensatiua potẽtia maiorem aquã condensare: vel condensabiꝯ materia illius minime aque vel non. secũdum nõ est dicendũ postq̃ illi materie nõ repugnat maior condẽsatio nec sub minori q̃titate esse. si primũ vel forma aque corrumpetur vel nõ. si secundũ cum non sit ibi alia aqua cui cõtinuetur esset minus minimo per se existens. si primum

Universidad de Deusto Biblioteca

vel introducetur ibi alia forma vel non. si secundum esset materia absq; forma. si primũ queritur cui⁹ esset spēi. Si dicas ꝙ aeris circũstãtis.

Elementa deteriant sibi certam latitudinẽ raritatis ⁊ dēsitatis.

¶ Cõtra sit ita in re ꝙ forma aeris nõ posset sub tãta dēsitate sicut esset illud minimũ aqueũ saluari. notũ enim est vel ad minus minimũ rationi cõforme q̃libet elemẽtum sibi determinare certam latitudinem densitatis ⁊ raritatis. Forte dices ꝙ introducetur forma que posset saluari sub tanta densitate.

¶ Cõtra vel esset forma terre vel alicuius alteri⁹ ⁊ cuiuscũq; esset/esset ꝑ se existẽs sicut in ꝓposito capit: ⁊ ꝑ oñs minimũ naturale illius spēi esset minus minimo naturali aqueo sit casus ꝙ illa ꝺdensatiua nõ sint ex ꝓpriis naturis talis forme ꝓductiua. Forte dices ꝙ licet illa cõdēsatiua nõ sint ꝓductiua talis forme virtute celesti ⁊ aliarum causarꝫ vniuersalium talis forma ꝓducetur.

Dabile est minimũ: minimum naturale.

¶ Contra hoc arguitur ꝓ quo suppo nitur ꝙ inter species rerũ naturaliũ dabile est minimũ naturale ad talẽ sensũ ꝙ nõ datur aliq̃d minimũ naturale min⁹ eo q̃d si nõ admittatur ꝓbatur manifeste. Illud est minimũ terreũ quo si datur min⁹ minimũ signetur illud vel illo est aliud min⁹ vel nõ. Si scõm habetur suppositio. Si primũ ꝓcedẽdũ est ad aliud ⁊ cuinõ sit in infinitũ abire postq̃ species rerũ naturaliũ per se existẽtum nũero sint finito deueniẽdum est ad vnũ minimum quo nullũ minus repitur. Iam arguitur sic sit illud minimũ minimũ naturale in aere existens ⁊ applicentur cõdensatiua vel cõdensabitur vel nõ ⁊ ducas argumentum. Forte dices ꝙ nõ condensabitur ꝓpter manifestum incõueniens q̃d sequitur.

¶ Contra materia nõ resistit cõdensationi: quia magis densa saluari põt nec etiã forma: q̃ vt supponitur vbi esset pars alteri⁹ posset cõdensari. Si dicas natura nõ patitur ꝙ oibus existẽtibus sicut casus prætẽdit materia cõdensetur: q̃ vel esset absq; forma postq̃ ꝓceditur supponẽdo ꝙ forma aeris nõ posset sub tãta dēsitate saluari vel esset min⁹ minimo. ¶ Cõtra si natura nõ deberet illud pati min⁹ deberet ꝑmittere ꝙ essent sufficiẽtia cõdensatiua materie illi⁹ minimi ⁊ ꝙ nõ condēsaretur. nõ enim est vnũ minus incõueniẽs q̃ aliud præcipue cũ nõ ponatur aliq̃d impeditiuum cõdensationis.

¶ Respondetur negãdo sequelam. Et ad ꝓbationem dr ꝙ si aeri nõ repugnet tãta cõdensatio informabitur materia illius minime aque forma aeris si aũt non posset forma aeris in tãta cõdensatione saluari põt dici vt dicebat inter arguẽdum informabit forma alteri⁹ spēi que põt sub tanta densitate esse. Sed q̃ replicẽ satis apparẽter ꝺ illud ꝓcedunt dr ꝙ vbi forme aeris vel alteri⁹ circũstãtis repugnet maior cõdensatio vbi cõdensatiuum nõ fuerit alicui⁹ forme inductiuũ que posset esse sub tãta densitate nulla ꝺdēsatiua poterit materiã illius minimi condēsare oibus illis positis. Et ad vltimã replicam negatur ꝙ sit ita magnũ incõueniẽs ꝙ illa cõdensatiua nõ ꝺdēsent sicut aliq̃d illo⁹ ⁊ causa est: q̃ incõueniẽtia q̃ in natura accidere possunt nõ sunt equalia sicut ꝙ graue ascẽdat: ⁊ leue descẽdat: ⁊ agẽs naturale fortius in distãs q̃ in ꝑpinquũ agat. ⁊ ꝙ passo approximato agẽti inde bita distãtia (impedimẽto secluso) nõ sequatur actio: vel ꝙ detur vacuũ: vel materia sine forma vel materia duab⁹ formis substãtialib⁹ fm eãdem ꝓtẽz informata (quoꝝ triũ incõueniẽtium nullũ põt accidere) Ista oia nõ sunt sic euitãda quin vt natural'r nõ detur maius aliq̃ũ ꝑmittãtur aliqua illo⁹. Unde illa tria vltimo nũerata sunt maiorꝭ põderis ⁊ nimirũ q̃d natura ꝑmittat minus incõueniẽs vt maius nõ ꝓtingat sicut duob⁹ malis occurrẽtibus min⁹ est eligẽdũ: vel saltem ꝑmittẽdũ. Sed ꝙ ꝑdicta nõ satisfaciãt. Arguitur sic. Sit casus ꝙ minimũ aqueũ sit in aere magis raro: ꝫ forma aeris põt sub densitate illius minimi aquei saluari ⁊ applicetur ꝺdēsatiuum: tũc fm dicta deberet ītroduci in materia illi⁹ minimi forma aeris ab aere circũstãte ⁊ cuꝫ ipse aer circũstãs sit magꝭ rarus: seq̃retur ꝙ induceret formã magis densam q̃d si nõ habeatur ꝑ incõueniẽte arguitur sic. ex illo seq̃tur ꝙ aliqua causa ꝓduceret effectũ fortiorem seipsa ptꝫ seq̃la: q̃ aer resultãs ex materia q̃ erat sub minima forma aque et ex forma aeris de nouo ꝓducta est densior q̃ aer circũstãs: ⁊ ꝑ oñs actiuior: q̃ virt⁹ vnita fortior est seipsa dispersa. Forte dices ꝙ totus aer circũstãs est satis magn⁹ ⁊ actiuior q̃ ille paru⁹ aer de nouo ꝓduct⁹ bene verum est ꝙ ille nouus esset actiuior seorsum q̃ vn⁹ alius aer ei equalis ꝑ se existẽs ceteris paribus. Cõtra vel materia illi⁹ minimi aquei cõdensabitur subito vel successiue. nõ primum: q̃ cõdensatio ꝑ motũ partiũ habet fieri que absq; successiõe nõ ꝓtingit. si scõm seq̃tur ꝙ materia illius minimi successiue forma circunstãtis informabitur: ⁊ ꝑ oñs vel daretur min⁹ minimo vel materia sine forma. Sequela ꝓbatur corruptio forme aque et introductio forme aeris fit propter condensationem: ergo si condensatio habet successiue fieri debꝫ corruptio vnius ⁊ introductio alterius esse successiua.

Incõueniẽtia naturalia.

¶ Respondetur dando scõm negãdo sequelã. Et ad ꝓbationem dr ꝙ in instãti inceptionis cõdensationis q̃d est vltimũ non incipit esse forma aeris in materia illi⁹ minimi ꝑ vltimum nõ esse ⁊ post introductionem forme aeris oportet ꝙ ꝑ aliq̃d tꝫ cõtinuetur cõdensatio. Ita ꝙ nunq̃ erit verũ dicere. Ista materia cõdensatur q̃n in ea forma aeris sit ītroducta. Et si arguas aer poti⁹ cõseruatur rarus q̃ dēsus ad min⁹ raritas est ei cõueniẽtior q̃ dēsitas: q̃ q̃n aqua debet in aerem cõuerti dꝫ materia eius rarefieri cũ fm pbm ex vno pugillo aque centũ fient aeris: ergo seq̃tur ꝙ vtute ꝺdēsatiõis nõ dꝫ forma aeris introduci: immo poti⁹ impediri. ¶ Rñdetur distinguẽdo ꝙ virtute condēsationis forma aque corrũpatur ⁊ forma aeris introducatur vel de per se ⁊ sic negatur; vel de ꝑ accidẽs ⁊ sic cõcedit: non enim quia condēsatio materie aque est ꝓnia dispositio ad introductionẽ forẽ aeris ibi introducitur forma aeris nisi vt nõ detur minus minimo vel materia sine forma.

Pluribus cõuenientibus: oriẽtibus minus aptit natu

¶ Contra hoc arguit: sit casus ꝙ condensatiua assistentia habeant virtutẽ cõdēsandi materiã sub forma aque exñtez: nõ materiã aeris nec hoc est incõueniẽs. cõstat cuiꝫ ꝙ facilius vigẽte intẽso frigore aqua cõdensat q̃ cõgelat q̃ aer: imo tp̃e gelu percipimus aquã ꝺgelatã ⁊ nõ aerem imo tũc tp̃is aer magis seren⁹ ⁊ rarus videtur esse. tũc sic arguit vel materia illius minimi aquei cõdensabitur vel nõ. si primũ non in instãti ꝓpter motũ ptiũ ⁊ si successiue vel tp̃e cõdēsationis est forma aeris ītroducta vel non si fm habet min⁹ minimo vel materia sine forma. si primũ ꝺ casuꝫ q̃ ponebatur ꝙ illa cõdēsatiua nõ essent sufficiẽtia materiã forma aeris ꝓforma re. Forte dices ꝙ nõ cõdēsabitur. Contra aqua centum pedum posset tunc ab illis condensatiuis condensari ergo a fortiori minima cum minoris sit resistentie.

¶ Rñdet admisso casu ꝙ non condēsabit et ad replicã dr ꝙ cetera nõ sunt paria ꝫ eim maior aqua ꝺdēsari posset illa minima nõ cõdēsabitur in casu non ꝓpter maiorẽ virtutẽ que ad eius cõdēsationem requiratur q̃ ad cõdensationem maioris. Sed vt incõueniẽtia q̃ ex cõdēsatiõe vn⁹ ⁊ nõ alteri⁹ sequũtur euitentur.

¶ Cõtra principalẽ solutionem arguitur vbi aer posset esse sub tãta dēsitate ⁊ cõdēsatiua possent ipm aerem cõdēsare materia illius minimi nõ informabit in casu forma aeris ergo dicta nulla/añs ꝓbat primo Sequeret ꝙ ꝑ vltimũ instãs sui eẽ desineret eẽ forma illi⁹ minimi q̃d eẽt instãs inceptiõis ꝺdēsatiõis ⁊ per oñs instãs trãsmutatiõis non attribueretur posteriori passioni ꝺ pbm octauo phisicoꝝ. Secũdo sequeret ꝙ absq; ꝑuijs disponib⁹ ad formã aeris req̃sitis ītroduceret ī materia forma aeris: q̃d ordo nature non patitur.

Dato minimo naturali nõ est icõueniẽs dare vltimuꝫ instãs esse ⁊c.

¶ Ad primuꝫ respondetur añte negato ꝺcedẽdo ꝑ nũc illatũ, ꝓbatiõis q̃ vt inferi⁹ ostẽdet vix põt positio de minimo naturali seruari nisi vltio instanti esse rei permanẽtis admisso tamen postea examinabitur.

¶ Ad secundum dicitur negãdo sequelã saltẽ ꝓpter argumẽtũ q̃ priusq̃ incipiat materia illi⁹ minimi ꝺdēsari ꝑ aliq̃d tꝫ disponet ad susceptionẽ forme aeris: ⁊ q̃n erit sufficiẽter dispositа incipiet ꝺdēsari. Sed hoc calũniaꝫ patitur: q̃ põt dari casus ꝙ illa ꝺdēsatiua maioris sint actiuitatis ad ꝺdēsandum q̃ aer assistẽs ad disponẽdum: ⁊ q̃n diceret ꝙ ꝺdēsatiua haberẽt etiã virtutẽ disponẽdi materiã posset argui ponẽdo ꝙ esset maior eoꝝ virt⁹ ꝺdēsatiua q̃ dispositiua: ⁊ ꝑ oñs deberet materia citius ꝺdēsari q̃ disponi. Sed ad ꝑ videt esse dicẽdũ ꝙ vbi ita cõtingeret habito ꝓ incõueniẽti ꝙ forma in materia indispositа ꝓducatur suspẽdetur condēsatio quousq; dispositio fiat etiã si maior sit condensatiua vtus ne deteri⁹ inde sequat. Et sufficiant hec ꝓ secũdo principali.

Cõtigit ꝙ actio fortioris agẽtis fuspendatur natural'r ꝓnẽtia debilioris.

¶ Tertio principaliter arguit: detur minimum aque in aere exñs seorsum: vel põt diuidi vel non scõm nõ est dicendũ. Si primũ seq̃tur ꝙ daret min⁹ minimo vel materia sine forma. Forte dices (sicut cõiter dici solet) ꝙ facta diuisiõe introducẽtur forme eiusdẽ speciei cũ forma aeris circũstantis nec ex illo seq̃tur ꝙ detur vltimũ instans esse illi⁹ minimi q̃ nõ desinit eẽ in instãti inceptionis diuisiõis eo ꝙ tp̃e diuisiõis vna pars materie manet ꝺtinuata ꝫ desinit eẽ in istãti in quo definet diuidi. Et ad argumẽtũ q̃d solet fieri ponẽdo ꝙ invacuo diuidat diceret ꝙ partes materie iformarent formis q̃ possent sub tã parua exẽtiõe saluari. ⁊ si nõ sint dabiles ꝺseruarẽtur ille materie a deo absq; formis q̃d si non admittat scõm scũ thomã admissa diuisiõe in vacuo ille materie in nihilũ redigerẽtur diuina virtute scõm quã diuisio in vacuo fieret.

¶ Cõtra hoc arguit sic sit illud minimũ naturale minimũ minimũ naturale. ⁊ tꝫ dēsum ꝙ forma aeris in quo existit nõ posset sub tãta dēsitate saluari ⁊ diuidat iã ꝓcedit argumẽtũ. Forte dices nõ admittẽdo ꝙ aliq̃d agẽs naturale oibus sic existẽtib⁹ materiã illius minimi diuidat.

¶ Cõtra sit in aere in tali loco ꝙ man⁹ hois posset illã attingere. ⁊ applicet instrumẽtũ diuisiuũ hois misterio nihil enim videt ꝓhibere quin si vellet hõ tale instrumẽtũ illi minimo applicare cũ hũana libertas nõ subijciat agẽtibus naturalib⁹ vel illud minimũ vel materia eius diuidetur: vel nõ. scõm nõ est dicendũ q̃ cũ nõ resistat ī infinitũ diuisiõi posset hõ tãtã viꝫ apponere ꝙ resistẽtia ei⁹ superet. Si ꝑmũ claret īcõueniẽs.

¶ Respõdet vt dictũ est vsq; ad vltimaꝫ replicã ad quã dr ꝙ sicut cõtingit (vt in materia de vacuo hꝫ videri) ꝙ graue ifra se hñs leue nõ descẽdit ne indevacuũ sequat ꝫ maioris fit actiuitatis ad descẽsuꝫ q̃ leue ꝑ q̃d dꝫ descẽdere sit resistẽtie: ita in casu argumẽti ne sequat minus minimo: vel materia sine forma nõ posset hõ illõ minimũ quocũq; instrumẽto applicato nec quocumq; conatu posito diuidere. Secũdo dr ꝙ tp̃e diuisionis posset poni rarefactio materie illi⁹ minimi taliter ꝙ in instãti terminatiuo diuisionis esset sufficiẽs raritas ad formã aeris introducẽdam. Sed q̃ dici posset ꝙ ponãtur impeditiua rarefactionis standum est in prioꝛe solutiõe.

¶ Cõtra quã arguit ista positiõ de minimo naturali posita opꝫ dicere nõ eẽ in spẽ minimi naturalis aliq̃d ꝑ se exñs minoris actiuitatis ⁊ resistẽtie vt inferi⁹ tangat hoc posito arguitur si illud minimũ naturale sic posset diuidi sequeret ꝙ daret vnũ minimũ minus actiuũ. ⁊ minus resistẽs q̃ aliõ eiusdẽ spēi. Seq̃la ꝓbat minimũ aqueũ fm ynã partẽ sui diuisuꝫ ceteꝭ paribus ⁊ min⁹ actiuũ ⁊ min⁹ resistẽs ẽ q̃ aliõ mimũ aqueũ fm nullã sui partẽ diuisuꝫ q̃ vt⁹ vnita ⁊c.

¶ Respõdet ꝑ nũc nõ admissa illa suppositiõe de qua inferi⁹. et q̃ ex dicendis cogno

scentur multa q̃ materie huiꝰ argumẽti possunt applicari nõ procedo in illo vlterius.

¶ Quarto principaliter arguit sic. tale minimũ naturale nõ põt p se existẽs corrũpi successiue nec subito: ergo nõ est assignãdũ ꝟna claret ⁊ añs ꝓbat: q̃ nõ successiue liq̃t q̃ vel dareꝯ min⁹ minimo vel materia sine forma: ⁊ q̃ nõ subito ꝓbat: q̃ illo dato seq̃retur q̃ ipm corrũpens infinite esset vtut⁹ q̃cũq̃ dareꝯ. Seq̃la ꝓbatur calculatiõe cõi vbi esset vnũ corrũpẽs ipm ĩ vna hora alicuꝰ esset vtut⁹. ⁊ si esset vnũ aliud in dimidia hora ipm corrũpẽs ceter⁹ pariꝰ in duplo esset maioris vtut⁹ ⁊ si aliud in vna q̃rta in q̃druplo ꝛc. ⁊ sic ꝟnter ergo ipm in instãti corrũpens infiniti est vigoris calculatio illa vim obtinet ex regulis velocitatis motꝰ ab aristotele septimo phisicorum positis.

¶ Ad istud argumẽtum posset satis apareẽter dici q̃ ille modꝰ calculãdi vez obtinet posita in passo resistẽtia ꝛc. intellexit eñ aristoteles si a resistẽtia in vna hora supereꝯ a b/⁊ in dimidia a. c. ĩ duploꝰ c. q̃ superet a. Sz minimũ illud naturale nullo pacto corrũpenti resistit: ⁊ sic nõ arguit infinitã virtutem in corrumpente corrũpi in instãti.

¶ Sed cõtra hoc statim se offert argumẽtuz q̃lz res naturalꝯ appetit naturalissime se in esse ꝟseruare: ergo illud minimũ appetit sui ꝟseruationez ex quo q̃dez appetitu resistẽtia insurgit. ex eo eñ q̃ se appetit ꝟseruare seq̃tur ip suz resistere corrũpenti. Forte ad b̃ diceretur vt incõueniẽtia euitẽtur: puta q̃ nõ deꝯ min⁹ minimo vel materia absq̃ foꝛa nõ dz successiue corrũpi: ⁊ ex ꝟnte dz corrũpẽti resistere: ⁊ sic posset dici q̃ ordo naturalis est cã q̃ minimũ non resistat sicut aliq̃ñ q̃ graue ascẽdat ⁊ leue descẽdat.

¶ Cõtra hoc arguit sic melius cõseruaretur ordo nature ⁊ minꝰ seq̃retur incõueniẽs: vbi tale minimũ nõ corrũpetur q̃ q̃ instãtanea fieret corruptio/non eñ videꝯ minꝰ incõueniẽs q̃ res naturalis nõ appetat se in esse cõseruare vel q̃ agẽs naturale finite vtutis resistẽtia posita instãtanee corrũpat aliq̃d q̃ q̃ agẽs naturale approximatũ fit passo ⁊ nõ sequatur actio. Et cõfirmatur naturaliꝰ est cuicũq̃ cõseruare se in esse ⁊ corrũpenti resistere q̃ cuicũq̃ corruptiuo aliud corrũpe ꝑcipue cuz natura potiꝰ ꝓductionem q̃ corruptionẽ intẽdat vt superiꝰ dicebaꝯ. Si igr̃ illud minimũ nõ appetit se ꝟseruari nec corrũpẽti resistit lõge minꝰ corrũpẽs appeteret ipz corrũpe. ⁊ p ꝟnsnõ deberet corruptio fieri. Per ista argumẽta forte aliquis diceret nõ esse possibile q̃ minimũ naturale p se exñs corrũpatur nec ex b̃ seq̃tur ipm esse ĩcorruptibile: q̃ bene posset cũ pars esset alteriꝰ destrui.

Naturaliꝰ est rei appetere se ĩ esse ꝟseruare ⁊ corrũpẽti resistere q̃ corruptiuo corrũpere.

¶ Sed cõtra hoc arguit ferme euidenter si illud esset vez seq̃retur non posse vnũ magnũ lignũ ab igne totaliter ꝟsumi cuius oppositũ expiẽtia innotescit ⁊ seq̃la ꝓbatur detur oppm ⁊ ꝟsummatur/a/lignũ totaliter ab illud nõ ꝟtingeret in instãti ⁊ si successiue tãdez deueniẽduz est in illa ꝟsumptione ad minimũ naturale ipsiꝰ ligni qd̃ dz in instãti vel saltem subito corrũpi: q̃ vbi/a/lignũ esset decẽ pedũ cũ digitalitate ⁊ minimũ naturale ligni esset digitale dabile est primũ instãs in quo crit vez dicere ista materia decem pedũ est fm se totã forma ignis informata q̃ talis ignis de nouo ꝓducti dabile est primũ instãs esse postq̃ instãs trãsmutatiõis dz posteriori passioni attribui. ⁊ tunc minimũ naturale ligni p se exñs corrũpereꝯ: vel desineret eẽ vltimũ esse. ⁊ istud est apparẽs argumẽtũ ad ꝓbãdum (admittẽdo minũ naturale) rei ꝑmanẽtis esse dãdũ vltimũ eẽ. Quapropter ad argumẽtũ ꝑncipale alir ñndeꝯ ꝛcedẽdo q̃ ĩ istãti: vl̃ subito minũ naturale p se exñs corrũpi dz ⁊ ad ꝓbationẽ dz negãdo ex illo seq̃ corrũpẽs illud minũ ĩfinite eẽ vtut⁹ ⁊ ꝑ ĩtelligẽtia illiꝰ calculationis.

Corruptiuum minimi naturalis in ĩfinitũ ĩnaꝯ ⁊ p hoc subito corrũpit illud.

¶ Aliaquerte q̃ nõ sequitur a potentia superat resistentiã. b. in vna hora ⁊. c. eandẽ resistentiaz in dimidia ergo. c. in duplo est maioris virtutis q̃ a. sed opz in añte dicere ⁊ cetera sunt paria. Vñ stat q̃ /c/in dubio citiꝰ agat in resistẽtiam/b/propter aliq̃d extraneũ iuuamen ⁊ q̃ fit equalis virtutis cum/a. Tũc dicit ad istũ modũ arguẽdi q̃ñ illud corrũpens minimũ corrũperet illud in vna hora dicerem⁹ illud esse alicuꝰ certe actiuitatis. ⁊ si in dimidia ĩ duplo maioris ⁊ sic cõsequẽter: ergo postq̃ in instãti corrũpit ĩfinite debet dicit actiuitatis negãdo ꝟnam. ⁊ causa est quia non ꝑcise virtus corrũpentis ad corruptionem illius minimi cõcurrit: sed etiaz alie cause vniuersales q̃ in infinitũ magis iuuãt ipsiuz corrumpẽs ad corrũpendũ illud minimũ q̃ ad corrumpendũ vnum aliud successiue vt incõueniẽtia euitẽtur ita q̃ non conatur ipsum corrũpens magis ad corrũpendũ illud minimũ in instanti q̃ ad corrũpendũ aliud successiue: sed alie cause naturales vniuersaliores fortius concurrunt.

¶ Cõtra hoc arguit sic. cause alie naturales ipsum corrũpens iuuantes finite sunt virtutis ergo non pñt iuuamen infinitũ prestare. sed tale req̃ritur ad instantaneã corruptionẽ. igitur Ad hoc ꝓdicereꝯ q̃ causa ꝑia infiniti est vigoris etiam fm philosophũ patet ex octauo phisicorꝰ et sic illa cum aliis causis põt satis bene in infinitum iuuare corrũpẽs minimũ naturale. Et sine ꝑia causa libere cõcurrat ad corruptionẽ fm veritatẽ fidei sine naturaliter dicereꝯ q̃ prima causa ĩfinite ꝟcurrit q̃ñ corruptio fit instãtanea nec ex naturali concursu eius seq̃tur q̃ deberet semp equali cõcursu ꝟcurrere q̃ fm necessitatẽ naturalẽ occurrentẽ diuersus debet esse cõcursus. Et sicut etiam pbs dicit q̃ vbi vacuum daretur mobile per illud mouereꝯ in instanti ⁊ ex illo non sequitur mobile virtutẽ motiuaz habere infinitã sic in proposito dici posset nisi q̃ non est oĩno simile cum ibi non ponatur extrinseca resistẽtia ⁊ in corruptiõe minimi resistẽtia sit dãda. Non vz ad argumentũ dicere q̃ illa cõsequẽtia si illud corrũpens corrũperit in vna hora ꝛc. tenet propter impossibilitatẽ añcedentis q̃ ille modus respõdendi non est ad intensionẽ argumenti. Cõstat eñ illã cõsequẽtiã saltẽ addito ꝟseteris paribꝰ p locũ itrinsecũ tenere ⁊ ex regulis

Cã ꝑia infiniti vigoris ꝛc. fm pbm.

septimo phisicorꝰ positis. ⁊ q̃ ex dicẽdis in secõdo de causalitate efficiẽtis euadet notũ quonã pacto prima causa efficiẽs ad ꝓductionẽ effectũ cõcurrit. ⁊ disputabiꝯ an equaliter circa cuiuslibet effectꝰ ꝓductionẽ cõcurrat. ⁊ adducit q̃ ad propositũ solutio data non insistit magis ꝑmpresentiarum. ⁊ quarto principali imponitur finis.

¶ Quinto principaliter arguit dato tali minimo nõ põt saluari quin detur vltimũ instãs esse rei ꝑmanẽtis q̃ est cõtra pbm octauo phisicorũ attribuentẽ instãs trãsmutatiõis forme q̃ de nouo ꝓducit. ⁊ cõtra cõiter loquẽtes in phisica. igit̃ añs ꝓbaꝯ positovno minimo naturali stupe itra sperã actiuitat⁹ vniꝰ ignis tali mõ q̃ postq̃ dz dari maxia distãtia per quã iste ignis põt agere sit illud minũ in pũcto termiatiuo illius distãtie in hoc instãti ⁊ icipiat moueri vsus ignẽ ceteris paribꝰ iã in hoc instãti forma illius stupe est ⁊ nõ ĩmediate post hoc erit cũ ĩmediate post hoc materia eius erit intra maximã distãtiã per quã ignis põt agere ergo nõ ĩmediate post hoc erit illud minimũ. ⁊ q̃ñ detur mima distãtia per quã iste ignis nõ põt agere argumentũ melius procedit. Iz de istis distãtijs inferiꝰ erit sermo.

¶ Pro solutiõe huius sciendũ est q̃ dupliciter itelligi põt (vt solet cõiter dici) q̃ detur vltimũ instãs eẽ alicuꝰ cõpletũ. s. vel incõpletũ vltimũ instãs esse cõpletũ eẽt illud quo res est ⁊ non ĩmediate post illud erit illa res nec aliqua pars eiꝰ. Sed incõpletũ dz in quo res est. ⁊ post q̃d̃ nõ erit illa res lz aliq̃d eius ĩmediate post illud erit mõ q̃ñ tanq̃ incõueniẽs inferꝯ q̃ dareꝯ vltimũ instãs rei dz itelligi cõpletũ q̃ dare vltimum instãs esse incõpletũ nullũ incõueniẽs reputatur imo cuiuscũq̃ rei successiue corruptibilis tale vltimũ istãs eẽ esse assignãdũ. Iz mimo naturali p se exñti nõ lz tale vltimũ istãs eẽ icõpletũ attribuere: nisi ĩmediate post illud instãs esset aliquã pars eiꝰ alteri eiusdẽ speciei ꝟtinuata. hoc claret. Iz an detur cõpletũ est difficultas q̃ gregoriꝰ de aremio. j. sniarũ. di. xvij. et multi alij mimũ naturale defendẽtes dicũt q̃ nõ ẽ dabile vltimũ instãs eẽ cõpletũ. Iz argumẽtũ factũ videꝯ satis apparẽter in oppm̃ militare. Ad qd̃ primo videꝯ esse dicendũ negãdo añs. ⁊ ad ꝓbationem primo dicit q̃ data maxia distãtia p quã ignis põt agere ad talẽ sensum q̃ in puncto terminatiuo illiꝰ distãtie posset agere/non ꝓcedit argumẽtũ q̃ non eẽt admittẽdũ q̃ detur primũ instãs ꝛeẽ illiꝰ mimi (fm se totũ vel aliq̃d extremũ eius) in pũcto terminatiuo illiꝰ distãtie immo in instãti in quo priouerũ esset dicere q̃ vnũ extremum materie illius mimi est in pũcto terminatiuo illiꝰ distãtie essetverũ dicere q̃ forma illius minimi naturalis non est. ⁊ q̃ ĩmediate antea fuit. ⁊ sic eẽt primũ instãs nõ esse eius. Iz si taliter illa distãtia assignet q̃ in pũcto terminatiuo eius ignis nõ posset agere apparẽter currit argumentũ q̃ nihil videꝯ ꝓhibere quin detur vnũ instãs in quo extremũ illius mimi sit in illo puncto. ⁊ q̃ materia eius icipiat vsus ignes moueri iam in illo instãti esset. ⁊ non ĩmediate post. sed forte diceret negãdo q̃ non ĩmediate post hoc erit (toto casu admisso) et cã est q̃ priꝰ debẽt ab igne preuie dispositiões ad formã ignis ĩtroduci. et sic non habeꝯ saltẽ gra motus localis q̃ illud instãs sit vltimũ instãs eẽ illius minimi. Sz cõtra hoc statiz occurrit argumẽtũ dabiles sunt alique preuie dispõnes ad formã ignis sufficientes. ⁊ alique eiusdẽ speciei q̃ non sufficiũt ergo dabilis est minima dispositio q̃ sufficit vel maxima q̃ nõ sufficit. ista ꝟna claret intelligẽti. Si detur scõm iam in instãti in quo illa dispositio maxima q̃ nõ sufficit erit/erit illud minimũ naturale. ⁊ nõ ĩmediate post ⁊ per ꝟns erit suũ vltimum instãs esse. Si detur mima dispõ q̃ sufficit

Bipharia ĩ telligiꝯ dari vltimum instãs esse.

Nõ incõuenit vltimus esse incompletũ dare

¶ Arguitur sic vel in instãti in quo erit illa minima dispositio q̃ sufficit ad formã ignis erit in materia illius minimi forma ignis vel nõ Si secundũ iam illa dispositio non sufficiebat. Si primũ vel in eodem instãti est qualitas sufficiens in eadẽ materia ad cõseruationẽ forme illius minimi vel non. si primũ essent due forme substãtiales in eadẽ materia adequate. Si secũdum cõstat q̃ aliqua qualitas sufficit ad conseruationẽ forme illius minimi. et aliqua nõ sufficit. dabilis est igitur minima q̃ sufficit: vel maxima q̃ nõ sufficit. Si detur primũ p actionẽ ignis deueniẽdũ esset ad instãs in quo talis qualitas esset. ⁊ non immediate post et p cõsequẽs illud esset vltimũ instans esse forme minimi: qd̃ repugnat dictis. Si dicaꝯ q̃ est maxia qualitas que non sufficit ad cõseruationẽ forme illiꝰ minimi.

¶ Cõtra secundũ dicta debet dari minima dispositio q̃ sufficit ad introductionẽ forme ergo illa debet esse minima q̃ sufficit ad conseruationẽ eiusdẽ. et vt hoc clariꝰ innotescat sit minima dispositio q̃ sufficit ad introductionem forme ignis in materiã illiꝰ minimi intẽsa vtynũ et introducaꝯ sil̃ cuiz forma ignis. ille ignis iam de nouo ꝓductus corruptibilis est cõstat/applicetur ergo vnũ corruptiuũ eius manifestũ est q̃ debet remittere illã qualitatẽ ad formã ignis dispositiuã: vel illo corruptiuo incipiẽte remittere talẽ dispositionẽ est ꝑcise illa dispositio minima q̃ sufficiebat ad ꝓductionẽ forme ignis vel intẽsior. Si primũ iam in illo instãti esset forma ignis. ⁊ nõ ĩmediate post qd̃ est intẽtũ q̃ ĩmediate post illud instãs erit remissior qualitas q̃ minima q̃ sufficiebat ad ꝓductionẽ forme ignis. et per ꝟns non erit ĩmediate post hoc sufficiẽs ad cõseruãdũ q̃ si remissior illa ad cõseruationẽ sufficeret esset sufficiẽs ad ꝓductionẽ ⁊ per ꝟns illa vt vnũ non erit minima q̃ ad ꝓductionẽ sufficiebat. Si detur q̃ est cũ forma ignis intẽsior dispositio q̃ minima q̃ sufficit ad eius ꝓductionẽ in idem redit q̃ actione corrũpentis deueniẽt ad instãs in quo erit qualitas precise vt vnũ intensa qd̃ esset vltimũ instans esse forme ignis.

Non quelibet qualitas q̃ sufficit ad cõser

¶ Pro solutiõe argumẽti quod est difficile animaduertẽdũ est q̃ non q̃cunq̃ q̃litas dispositiua sufficiẽs ad ꝟseruationẽ sufficit ad ꝓductionez nimirũ quia difficilius est producere de nouo effectum q̃ conseruare productũ. q̃uis

Universidad de Deusto Biblioteca

nationē suf ficit ad pro ductionem

Nō ē idē de inceptiōe ⁊ cōtinuatio ne motꝰ et de ꝓductio ne et cōseruatiōe forme substantialis.

Nō marsilij ꝙ nō datur vltimū instans ⁊c.

Nō marsilij nō valet.

iudicio multoꝝ ferme euidēter probet ab alberto de saxonia primo de celo. ꝙ eadē virtꝰ innmo q̄libet q̄ sufficit ad ꝯtinuādū motū ē sufficiēs ad motū icipiēdū ⁊ posset satis bñ ꝓbatio illa adduci in oppositū nr̄e sentēcie ſ̄z siue concludat siue non suū intentū (de quo alibi) sufficiat in ꝑsentiarum ꝙ non est idē de inceptiōe ⁊ cōseruatione motus localis ⁊ de ꝓductione et cōseruatione forme substātialis. Tñ dicit ꝙ ſ̄z dispositio vt vnum est minima q̄ sufficit ad ꝓductionē forme ignis non est minima q̄ sufficit ad eius cōseruationem. ⁊ datur maxima q̄ non sufficit ad conseruationē forme ignis ⁊ illa est remissior minima que ad productionē sufficit ⁊ verbi grā dicit ꝙ est vt dimidiū ⁊ sic quādo actiōe corrūpentis ad tale instās deueniet ꝙ in illo erit verum dicere nunc est talis dispositio vt dimidiū: tunc est minima dispositio q̄ sufficit ad ꝓductionē forme que produci ab illo corrūpente intēdit: vel quā aptū natum est illud corrūpens ꝓducere. Et licet forma illa ignis ꝯseruabat q̄n illa dispositio erat ꝑcise intēsa vt dimidiū cū vna q̄rta nō poterat mediāte tali dispositiōe introduci ⁊ hoc est in hac parte ponderandū / et consequēter defendendo minū naturale non admittēdo vltimū instans eius sic videt esse dicendū. Secūdo ad argumentū principale dici pōt cōcedēdo ānſ negando illud esse cōtra ꝑbm cuius sentētia de instanti trāsmutatiōis posteriori passioni attribuibili intelligēda est quo ad illla q̄ successiue ꝓducuntur: et corrūpuntur. Sed in illis in quibꝰ instātanea ꝓductio: vel corruptio est assignāda non obtinet verū. ſ̄z si rōne probet (sicut marsilius primo de generatiōe ꝓbat) non esse dabile vltimū instās esse completū sic q̄libet res appetit se in esse cōseruari: et per ꝯsequēs corrūpenti resistit. cum igit resistentia illa non sit indiuisibilis et actiuitas corrūpentis nō sit infinita relinquit ꝙ non pōt illa resistentia ab aliquo corrūpente naturali in instāti extirpari / et per ꝯsequēs nulla res habebit vltimū instās sui esse / non cōcludit intentū / primo enīz dici pōt prout superꝰ dicebat ꝙ corrūpens naturale in ifinitū a prima causa innatur quapropter valet ad corrūpendū in instāti. Secūdo dicit ꝙ licet minimi naturalis non detur vltimū instās esse dare ꝯz primū instans nō esse cōpletū sic ꝙ in illo instāti nō sit et ĩmediate ante illud secūdū se totum: ⁊ quodlibet sui fuit. et per cōsequēs subito corrūperet et tota sua resistētia (si qua sit) absq̄ successione esset superata. ex quo ĩnotescit ꝙ illa ratio marsilij quo ad corruptionē minimi naturalis nullius est valoris / an quo ad alia alicuꝰ sit momēti alibi perscrutabit. Et hec ꝓ isto argumento.

¶ Sexto principaliter arguitur minimo naturali dato sequeretur ꝙ forma introduceretur naturaliter in materia indisposita qd̄ ꝯdini repugnat nature (ec est quodaz mō replica precedentis argumēti) ergo illa positio est irrationabilis. ānſ probat applicetur minimū naturale stupe igni. vel priusq̄ ꝯ in materia eius forma ignis introducat requirūtur preuie dispositiones vel nō. si secundū intentū. ⁊ cōtra ꝑdicta. Si primū ex ꝑcedēte solutiōe habet ꝙ successiue debēt ꝓduci / sit materia illius minimi digitalis. ⁊ postq̄ ꝯ successiue ꝯz disponi / vel erit successio precise quo ad intēsionē dispositionis ita ꝙ simul tota illa materia digitalis disponet: et non vna pars ānſ alia ſ̄z acquiret prꝰ vna quarta gradꝰ dispositiōis ꝑ totū q̄ ꝯ dimidiꝰ gradus. ⁊ vna octaua gradꝰ prius q̄ ꝯ vna quarta. ⁊ sic ꝓportionabiliter. vel erit successio taz quo ad extēsionem q̄ ꝯ quo ad itēsionē. ita ꝙ prꝰ disponet semidigitalitas q̄ ꝯ tota materia. ⁊ vna quarta prius q̄ ꝯ semidigitalitas. ⁊ sic, ꝓportionabiliter vsus ignem agentē. Si secūdū habet intētū ꝙ prꝰ erit semidigitalitas ad formā ignis disposita q̄ ꝯ digitalitas. ⁊ tunc vel introducet forma ignis: vel nō. si secundū intētū vel datur minꝰ minimo ꝙ in alia semidigitalitate magis ab agēte distāte nō sunt tunc sufficiētes dispōnes. si primū habet cōtra maxima phisica puta ꝙ phisicū agēs ꝑ prius in ꝓpinquū q̄ ꝯ in distās agit, ꝓpinquo existente dispositio imo q̄n, ꝓpinquū idispositū esset ipediret ne actio ad distās ꝓcederet / cū ꝑ naturā implicet repugnātiā ab vno extremo ad aliud (nō trāseūdo ꝑ medium) ꝓtrāsire. et ꝑ ꝯns ꝑ prius ꝯz semidigitalitas prīa disponi q̄ ꝯ secūda. Forte dices ꝓcedēdo istud vltimū. Cōtra vel exīte in prima semidigitalitate sufficiēte dispōne ad formā ignis. introducet forma ignis vel nō. Si primū sequitur incōuenīēs adductū. Si scōm Cōtra non est minus incōuenīēs ꝙ sunt sufficiētes dispositiones ad introductionē forme ignis in aliqua materia. ⁊ ꝙ forma ignis nō introducat q̄ ꝯ detur materia sine forma: vel minus minimo. Ꝯtez repugnantiā icludit ꝙ materia sit sufficiēter ad formā ignis disposita. ⁊ ꝙ ꝑ naturā forma ignis in eam nō ĩtroducat. Ꝯtē magnū est incōuenīēs ꝙ cum medietate forme illius minimi se compatiantur dispositiōes ad formā ignis sufficiētes.

¶ Respōdet negādo ānſ: ⁊ ad probationem tanq̄ sanior pars eligitur ꝙ materia minimi disponit successiue tam quo ad extēsionē q̄ ꝯ quo ad intensionē: et q̄n infert ꝙ medietas materie illius minimi prius erit ad formā ignis sufficienter disposita q̄ ꝯ tota datur distinctio notāda vel quo ad intensionē dispositiōis: et sic cōceditur: vel quo ad extensionē. ⁊ sic negat. dicitur enīm ꝙ vbi dispositio intensa vt vnū sit minima q̄ sufficit ad ꝓductionē forme ignis dabit instās in quo dispositio tam intēsa erit in priori medietate. ⁊ non in tota materia ⁊ tunc non introducetur nec erit forma ignis ĩtroducta ob defectū extensionis talis dispōis. ⁊ negat ꝙ sit tm̄ incōueniēs ꝙ illa dispositio sit in materia absq̄ forma ignis sicut ꝙ materia sit sine forma: vel ꝙ minꝰ minimo detur q̄ stādo in rigore illa nō ē sufficiēs ad formā ignis dispō. Et ad aliud qd̄ dicebat ꝙ erat. ſ. magnū icōueniēs medietatē saltē forme illius minimi in eadē materia cū dispōne sufficiēte ad formā ignis sit existere ꝓcedit vbi illa dispositiua q̄litas esset sufficiēs tā quo ad extēsionem q̄ ꝯ quo ad intēsionē ad forme ignis ĩtroductionē. Sed postq̄ ꝯ ei extēsio debita deficit cōpatitur nimiꝝ secū medietas forme illiꝰ minimi illā.

¶ Cōtra ꝑdicta arguit ex dictis sequit ꝙ nō datur primū instans esse forme in materia illius mimi naturalis introducēde. ſ̄z ex illo sequitur ꝙ darek vltimū instās esse forme illiꝰ minimi qd̄ est cōtra ꝑdicta. igit. ſcda sequela est nota. ⁊ prima ꝓbatur defendēdo superi / ꝙ nō datur vltimū instās esse forme minimi dicebat ꝙ erat dāda minima dispositio q̄ sufficit ad itroductionē forme in eius materia. ⁊ sic deberet dari primū instās eē dispōnis talis mīmi q̄verbi grā sit vt vnū intēsa. Tñ sic arguit posita successiōe tam quo ad extēsionē q̄ ꝯ quo ad intēsionē in ꝓductiōe q̄litatiuaꝝ dispōnū nō datur primū instans eē dispōnis intēse vtvnū in materia illius minimi ergo nō dabit primū istās eē forme itroducēde. ānſ probat in quocūq̄ instāti erit verū dicere in ista materia est dispō vt vnū ānſ illō instans erat dispositio in eadē tā intēsa qꝫ cū illa dispositio ab intrinseco ꝓducat. ⁊ nō in aliquo indiuisibili quacūq̄ intēsiōe data ꝑ aliquā partē materie extēsaz in parte ꝓpinquiori ĩtroducēti talē dispōnez erat dispositio intēsa vt vnū. Forte dices cōcesso ānſte negādo ex illo sequi ꝙ nō detur primū instās forme ĩtroducēde qꝫ requiritur ꝙ dispō intēsa vt vnū ꝑ materiā digitalē sit extēsa ad formā ĩtroducēdā. ⁊ darek primū istās esse talis dispositionis extense per totum.

¶ Cōtra hoc arguit vel illa dispositio requisita eēt vniformiter extēsa per totū intēsa vt vnū vel diffoꝛmiter primū nō est dicēdū qꝫ ꝑs propinquior agēti intēsius q̄ ꝯ distās ꝯz disponi. et ꝑ ꝯns ceteris paribꝰ vniformiter diffoꝛmiter debet disponi. Si scōz vl extremū distās magis ab agēte ꝯz terminari ad dispōnē intēsaz vt vnū vel ad nō gradū dispōnis ⁊ aliud extremū ꝓpinquius agēti ad gradū dispōnis vt duo. et sic illa dispositio quoad intētionē corresp̄dēt gradui medio q̄ ē vt vnū. Scōz nō ē dicēdū qꝫ ex illo clare habet ꝙ in pua parte materie ad extremū remissius terminata ĩtroduceret forma absq̄ debita dispōne pteuia. Et ꝙ nō detur primū ꝓbat primo ex illo sequitur ꝙ in instāti ĩtroductiōis forme in illa materia est dispositio ĩtēsior q̄ ꝯ vtvnū et per ꝯns illa dispositio in illo instāti extīs nō est minima q̄ ad introductionē forme ignis sufficit. ⁊ cuilibet bñ intelligēti ĩnotescere ꝯz ꝙ terminato extremo distātiori ad gradū vt vnū non datur primū instās esse dispōnis vt vnū extēse ꝑ totum. Forte dices (sicut apparet) ꝙ deueniendum est ad vnū instās in quo extremū distātius terminat ad gradū vtvnū extrinsece vt inferius declarabit. ⁊ tunc erit minima dispositio q̄ sufficit ad introductionē forme. ⁊ ad talem sensum diceret ꝙ dispositio vt vnū est minima ⁊c. id est terminata ad vnum in extremo distantiori.

¶ Cōtra hoc arguit supponēdo qd̄ tenet hentisber in vltimo sophisimate nō esse videlicet possibile aliqd̄ agēs naturale intēdere aliquā qualitatē nisi ad maiorē. ⁊ maiorē extēsionē producat / hoc est dicere fit corꝰ calefactibile cui ius vna medietas fit ita frigida ꝙ ab / a / calefactiuo non posset calefieri. ⁊ alia medietas fit ad calefactionē bñ disposita ⁊ ponat totū infra sperā actiuitat / a / medietate ad calefactionē dispōsita, ꝓpinquiori q̄ ꝯ primo actio deueniet ad punctum mediū fit ꝙ prīo erit tūcverū dicere ꝙ caliditas vniformit diffoꝛmis ab aliquo gradu vsq̄ ad nō gradū est extēsa. ꝑ illā medietatē cessabit actio nec / a / intēdet caliditatē ꝓductā in illa medietate eo ꝙ nō pōt per maiorē extēsionē in illo calefactiuo ꝓducere caliditatez ꝓpter obstaculum scōe medietatis ista positiōe admissa q̄ posteriꝰ examinabit nō est possibile illo mimo ꝯz sum, exīte extremū eius remissiꝰ terminari ad gradu ꝯz vtvnū. igit ānſ ꝓbatur postq̄ ꝯ semp volumꝰ saluare successionē prꝰ q̄ ꝯ illud extremū ad gradum vt vnū terminaret oportebat ipsuz ad gradum vt dimidiū terminari prīo ad nō gradū prius q̄ ꝯ ad aliquē. ⁊ posteriꝰ nō deberet aliqua dispositio ꝓduci cū non posset magis extēdi. Forte dices ꝙ introducēs dispositionē in materiā illius minimi ꝓducet vltra illā materiā in materiā circustātis. Cōtra fit in materia circūstātis dispositiones repugnātes dispositioni introducēde ⁊ maiozis resistētie q̄ ꝯ itroducēs sit actiuitatis vel sit vnū impediēs ne talis dispositio in materiā circūstātis introducat. et redit difficultas.

¶ Pro solutiōe sciendū est ꝙ data minima dispōne q̄ sufficit ad introductionē forme. ⁊ posita successiōe in ꝓductiōe eiusdē taz quo ad extensionē q̄ ꝯ quo ad intēsionē. ⁊ non admisso ꝙ in materia idisposita ꝓducat forma materia ꝯz disponi vniformiter diffoꝛmiter. ⁊ ꝯz dari certus gradus dispōnis ad quē terminet extremū eiꝰ remissiꝰ extrinsece. et ad talē sensum diceret ille gradus minimꝰ q̄ sufficit: qꝫ si ad remissionē extremū remissiꝰ terminaret nō posset ĩtroduci forma nō ꝙ tota dispositio sit ꝑcise illo gradu intēsa qꝫ remissiori extremo terminato ad illū gradū dispōne existētevniformiter diffoꝛmi eēt iplicatiuū repugnātie / ex quo sequitur (vt bñ pscrutāti cōstat) ꝙ nō datur dispō determiate ĩtēsiōis minima q̄ sufficit ad itroductionē forme ꝯz. qꝫ dat minimꝰ gradus ad quē in extremo remissiore ꝯz terminari. ⁊ talis pōt esse intēsa vt duo intēsa vt vnū cū dimino intēsa vt vnū cū vna quarta ꝓm ꝙ in extremo intēsiori ad intēsiorē: vel remissiorez gradū terminat / hoc in tractatu de intēsiōe formarū ꝯz ꝑtractari. Ꝯz aduertendū ꝓ maiori intelligētia ꝙ materia ꝯz terminari in extremo remissiori ad gradū vt vnū extrinsece: qꝫ nulla ꝑs eius est ꝑcise dispositavtvnū. et quocūq̄ gradu intensiori q̄ ꝯ vt vnū dato datur gradus remissior intēsior q̄ ꝯ vtvnū ergo q̄libet pars materie est dispositā. ⁊ qn̄ ad tale istās deueniet est ꝓ prīo dispositio sufficiēs ad itroductionē forme q̄ tm̄ nō est minima q̄ sufficit vt dictū est. et ꝑ hoc ꝑz q̄d est dicendū ad replicas positas ānſ modū dicēdi hēntisberi / quo admisso nō est admittēdū in casu vltimo posito ꝙ materia mimi sic terminet in extremo remissiori ad gradū vtvnū ſ̄z q̄ ꝯ prīo est dispositio extēsa per totam materiā terminata ad

Scōm hentisber non fit intensio

Materia disponit vniformit diffoꝛmiter.

qualitatis extēsibilis sine extēsione maiori.

nõ gradũ cessat actio ob defectũ subiecti in quo posset maior extensio fieri: ⁊ oporteret dicere ꝙ circunstãs ipedit ne sufficiẽtes dispõnes ꝓducãtur. ⁊ per ons nõ corrũpetur tale minimũ. Sed ꝙ ꝓdicta nõ sufficiãt Arguit ꝓbando intẽtũ ꝓncipale sit minimũ naturale stupeum digitale. et igneum semidigitale ⁊ applicetur minimũ stupeum igni semidigitalitas materie eiuserit prius sufficiẽter disposita q̃ tota materia/vel tunc introducet forma ignis in illam semidigitalitatem vel nõ. Si primũ manebit mn̄ minimo stupeũ vel introducet forma in materiã idispositã si nõ/in illa semidigitalitate est sufficiẽs dispositio tã quo ad extẽsionẽ q̃ quo ad itẽsionẽ postq̃ minimũ igneũ ponit eẽ semidigitale ergo darẽtur sufficiẽtes dispões ad formã ignis req̃site. ⁊ forma ignis nõ itroducerẽt qõvolebam⁹ euitare necvalet nõ admittere ꝙ mimũ stupeũ sit mal⁹ igneo qr cũ eẽnt eq̃lia ⁊ digitale cũ dimidio stupeũ applicaret igni isurgeret eadẽ difficultas ꝑ itelligẽti. Et si dicas ꝙ i semidigitalitate materie non introducet forma ignis ne illa incõuenientia sequãtur.

¶ Cõtra vel dispõnes q̃ ad formã ignis sufficiũt forme stupe repugnãt vel nõ. Si primũ non pñt in eadẽ semidigitalitate materie se cõpati. Si secũdũ nũq̃ deberẽt tales dispõnes formam stupe corrũpere. Et ofirmat nõ est min⁹ inconueniẽs ꝙ dispõnes ad formã ignis sufficiẽtes simul sint cũ forma stupe q̃ ꝙ forma ignis. ⁊ forma stupe se cõpatiãtur. ⁊ p ons nulla parte forme stupe corrupta deret i semidigitalitate materie ad min⁹ forma ignis ꝓduci. Scdo ofirmat postq̃ illis dispõnib⁹ positis (et nõ est defect⁹ ex parte intẽtiõis nec extẽsionis) forma ignis non ꝓducit sequit illas nõ eẽ ad formã ignis sufficiẽtes. Istud argumẽtũ apparẽter videt ꝓcludere ꝙ forma substãtialis põt in materia ꝓduci absq̃ ꝓuia dispõne qr illud min⁹ vt incõueniẽs q̃ ꝙ due forme substãtiales sit sint q̃uis de aia itellectiua ⁊ de aia sensitiua quas in hoie occhã assignauit ipe nõ reputet icõueniẽs: vel ops dicere ꝙ sint dispões tã q̃ ad itẽsionẽ q̃ quo ad extẽsionẽ ad formã ignis sufficiẽtes absq̃ ei⁹ ꝓductiõe

¶ Pro cuius intelligẽtia est aiaduertẽdum ꝙ postq̃ in casu argumẽti in pria semidigitalitate ds fora ignis ꝓduci q̃ prio sit sufficiẽter dispositã forma stupe nõ manebit i alia semidigitalitate. ⁊ hoc nõ ꝓpter aliquas q̃litates i illa semidigitalitate ab igne ꝓductas ipsi⁹ fore stupe corruptiuas ⁊ eidẽ incõpatibiles ꝓ ꝓpter defectũ sufficiẽtꝫ extẽsiõis ⁊ cũ illa semidigitalitas nõ posset absq̃ forma existere necessitate naturali ds in ea ꝓduci forma. ⁊ si circũstãs maioris fuerit actiuitatis q̃ ignis agẽs circũstãs itroducet formã. Sed si ignis maioris fuerit ꝟtutis forma ignis ꝓducet. Sed statim isurges dicẽs. sint ignis ⁊ circumstãs equalis actiuitatis. ⁊ sint alia agẽtia paria sic ꝙ oia alia agẽtia naturalia idifferẽter se habeãt ad ꝓductionẽ vni⁹ vel alterius forme. Posset ad hoc dici ꝙ dispõnes: vel q̃litates forme stupe oseruatiue hñt maiorẽ oueniẽtiaꝫ cũ forma ignis q̃ cũ forma circũstãtis q̃ propter forma ignis introducet. Sꝫ dices nõ potꝫ cũ vna forma q̃ cũ alia hẽant ille q̃litates oseruatiue oueniẽtiã. Forte hoc nõ ẽ admittẽdũ ⁊ qñ admitteret posset eẽ ad volũtatẽ prie cause recursus. Sꝫ qr mere naturalꝫ, pcedẽdo nõ eẽt sic dicẽdum securꝫ ẽ nõ admittere ꝙ oia q̃ pñt ad ꝓductionẽ alicui⁹ forme i illa semidigitalitate ocurrere sic se haberẽt ꝙ vnũ nõ excederet aliud ⁊ ꝙ qualitates oseruatiue forme iã exñtis nõ potꝫ cũ forma ignis q̃ cũ forma circũstãtis vl ecõuerso haberẽt oueniẽtiã. Sꝫ vnũ sile iferꝫ tãgeẽt de mimo vꝫ naturalꝫ duo agẽtia oppõita eq̃ distãter ceterꝫ posito ꝓb⁹ nec ex isto mõ dicẽdi habeẽt ꝙ deturvltimũ instãs eẽ fore stupe i scda semidigitalitate materie exñtis qr in eodẽ istãti vtraq̃ semidigitalitas iformabit ⁊ qr iferꝫ insistẽdo circa vnã ꝓprietatẽ forme substãtialis q̃ est ipaꝫ requirere puias dispõnes ad ei⁹ itroductionẽ i materia dicenẽ aliq̃ q̃ pñt oducere ad maiorẽ itelligentiã difficultatis hui⁹ argumẽti in pñat ũ non magis isistit. ⁊ poterat a toto ꝓncipio dici ꝙ sicut forma subãlis determinat sibi extẽsionẽ in materia ita ⁊ accñtalis sicut iferꝫ pscrutabit. Et si ꝓuia dispõ talis sit nature ꝙ non posset sub maiori extẽsiõe q̃ digitali esse digitalitas fm se ⁊ qualꝫ partẽ sui sit deberet dispõnꝫ sic nõ eẽt successio quo ad extensionẽ. ⁊ posito limite q̃ ad remissionem sic ꝙ nõ sub q̃libet remissiõe posset forma accñtalis seorsuꝫ eẽ nõ esset quo ad itẽsionẽ successio saltẽ fm q̃libet ptẽ dispõnꝫ. Sꝫ hoc nõ tollit difficultatẽ qr nõ oꝫ ꝙ mima extẽsio dispõnis sit equalis mime extensioni forme substãlis etiã difformiter deret mateia disponꝫ. ⁊ nõ min⁹ bñ deducerẽt argumẽtũ cui iam finẽ iponim⁹.

¶ Septimo principaliter arguit. Si minimũ naturale eẽt dabile seqrẽt ꝙ nõ posset corrũpi a suo corruptiuo exñs ifra sperã actiuitatꝫ eius (ipo min⁹ resistẽte q̃ corruptiuũ sit actiuitatis) igit. Seq̃la ꝓbat ponat mimũ naturale aq̃ um iter duo corruptiua diuersaꝫ sperũ iter ignẽ vꝫ ⁊ aerẽ. ⁊ i tali distãtia. ⁊ q̃lꝫ illorũ corruptiuorũ sit talis actiuitatis (oibusq̃ circũstãtijs positis) q̃ i illo mimũ vnũ nõ hẽat maiorẽ ꝟtutẽ q̃ aliud i isto casu vl illo mimũ corrũpet vel nõ. si fm intẽtũ cũ supponat q̃libet illorũ corruptiuorũ esse maioris actiuitatꝫ q̃ illo mimũ exñs ifra cuiuscũq̃ illoꝝ sperã actiuitatis. Si ꝓmũ vl mateia eius iformabit fora ignis vl fora aeris vl ꝓuna medietate foraꝫ vni⁹ ⁊ ꝓ alia fora alteri⁹ ꝓmũ nõ est dicẽdũ cũ nõ sit maior rõ ꝓuno q̃ ꝓ alio et nõ ꝓ in talib⁹ ꝓter rõnẽ loq̃. si deꝟltiꝫ ꝓ posito ꝙ mima nat alia ignis ⁊ aerꝫ sint eq̃lia mimo. aq̃o darẽt min⁹ mimo. Si dicas ꝙ vna medietas materie ꝓtinuabit mateie vni⁹ corruptiui ⁊ alia medietas ꝓtinuabit mateie alteri⁹ ponat illo mimũ abvtraq̃ pedalꝫ distãs ⁊ argũ ꝓcedit. Si dicas sic appet ꝙ fora illi⁹ mimi ñ corrũpet nimiũ qr illa duo corruptia se ipediũt ⁊ ꝙ passo ꝓpriato agẽti ñ seq̃ factio ñ icõuenit ñ secluso ipedimẽto

¶ Contra hoc arguit. sit casus ꝙ sperã actiuitatis vtriusq̃ corruptiui terminet ad pũctum ⁊ illud minimũ naturale aqueũ tal⁹ collocet ꝙ/a/pũctũ corrũdeat pũcto medio ipiusmet minimi. Tũc sic vnum corruptiuum nõ impedit aliud: igitur ons ꝓbatur q̃libet corruptiuũ est extra sperã actiuitatis alteri⁹ ⁊ vna medietas illius minimi est ꝓpinq̃or vni corruptiuo q̃ alteri: ergo vnũ corruptiuũ non ds ipedire ne in medietatẽ ei ꝓpinq̃orẽ agat. Et ofirmat vel vnũ corruptiuũ impedit aliud mediãte aliqua entitate in illo minimo ab eo ꝓducta vel nulla entitate ꝓducta mediãte. Scõm nõ est dicendũ qr nõ plene intelligitur ꝙ vnũ impediat aliud distãs ab eo ⁊ p nullã entitatẽ mediãtem. si ꝓmũ postq̃ medietas illi⁹ minimi est extra sperã actiuitatis vni⁹ corruptiui in illã medietatẽ nihil ꝓduceret. ⁊ p ons nõ deberet actionẽ alterius impedire. ¶ Rndetur ons ter ad sile argumẽtũ ꝓcedẽdo seq̃laꝫ nec ei⁹ illatũ est incõueniẽs existẽte impeditiuo ꝙ corruptiuũ non corrũpat vnũ corruptiuũ aliud ipedit. Sed qualꝫ illud ipedimẽtuꝫ intelligi debeat nõ est pspicuum vt inter arguẽduꝫ dicebat tñ ꝓtuꝫ ad ꝓpositũ deseruit põt sic declarari medietas illi⁹ minimi disponit ab vno corruptiuo ad susceptionẽ forme eiusdẽ spẽi cuꝫ suaꝫ alia ab alioꝫ dispõnes ille nõ se cõpatiũtur in eodẽ adequate quapropter nõ ꝓcedũt vltra punctũ mediũ ⁊ sic vnũ corruptiuũ impedit aliud mediãtib⁹ illis dispõnib⁹ q̃ licꝫ nimis intendãtur nõ corrumpitur forma minimi nec introducũtur alie forme substãtiales ob defectum extensionis debite.

quare vnũ corruptiuũ aliud impedit.

¶ Sed ꝓtra hoc arguitur. ex isto mõ dicẽdi seq̃tur ꝙ darẽtur caliditas ⁊ siccitas ita intense sicut in materia informata forma ignis et tñ nõ introduceretur forma ignis. idẽ sequitur de qualitatib⁹ alterius corruptiui qõ ẽ incõueniens patet sequela/postq̃ illa corruptiua ons ter agerẽt i illas medietates introducẽdo tã intensas qualitates sicut habẽt. Sꝫ dices hoc non incõuenire sicut prꝫ dictũ est eo ꝙ intẽtio sine extensione debita nõ sufficit ad introductionẽ forme. ¶ Cõtra ad min⁹ habeẽt ꝙ forma illi⁹ minimi nõ deberet oseruari postq̃ cuꝫ vtraq̃ medietate ei⁹ simul sunt qualitates dispositiue aliaꝫ formaꝫ/q̃uis ad hoc dici posset ꝙ ne sequatur maius incõueniens: puta materiã esse sine fora vel dare min⁹ minimo forma illi⁹ minimi simul existit cũ illis dispõnibus. Aliter tñ ds ad argumẽtũ m admisso toto casu negãdo ꝙ illud minimum corrũpetur ⁊ ds ꝙ medietas materie eius forma aerꝫ ⁊ alia medietas fora ignis informabitur ⁊ negat ex illo sequi qñ distãter ab vtraq̃ ponat cũ aliis adiectis dare min⁹ minimo: sꝫ medietas illi⁹ materie mouebit versus vnũ corruptiuũ ⁊ alia medietas ꝟsus aliud ipropie capiẽdo moueri ⁊ ꝓtinuabũtur illis corruptiuis. Ꝫ tex sicut magnes trahit ad se ferrum p aliquã qualitatẽ in ferro ꝓductã sic vnũ corruptiuũ mediãtib⁹ qualitatiuis dispõnib⁹ q̃s in vna medietate materie ꝓducit trahit ad se illã medietatẽ nõ ꝙ ille q̃litatiue dispõnes sint q̃litates motiue vel attractiue sicut q̃litas in ferro a magnete ꝓducta. Sed ne deẽt min⁹ mimo ⁊ materia sine fora. Tñ cũ entia naturalia eiusdẽ spẽi appetãt vnionẽ vt meli⁹ oseruẽtur nõ immerito dici põt ꝙ illud corruptiuũ ad se trahat mediãtib⁹ qualitatib⁹ q̃s ꝓducit medietatẽ materie illi⁹ minimi naturalis ⁊ aliõ aliã nec illa mutatio localis ds successiue fieri qr manifeste dareẽt min⁹ mimo ꝓ instãtanee vel subito nec illo ẽ maꝫ incõueniẽs (mutariꝫ naturalꝫ subito) q̃ ꝙ corruptio istãtanea fiat/ostat intelligẽti: ⁊ (sicut superꝫ dicebat) ꝙ q̃uis cause finite sint ꝟtutꝫ naturale corruptiuũ põt subito mimũ naturale corrũpere (ipo mimo resistẽte) ne min⁹ mimo vl mateia sine fora detur ita in pñarũ ds ꝙ medio resistẽte põt naturaliter medietas illi⁹ mimi illo subito ptrãsire cãpria ifinite ocurrẽte ad talẽ mutationẽ. Et si dicas ex illo seq̃ penetrationẽ corpoꝝ naturalꝫ fieri posse eo ꝙ non põt talis mutatio localis fieri absq̃ coexñtia partiũ corporis qõ illo mõ mutatur in eodẽ loco adequate in eodẽ instãti sicut in materia de vacuo ꝓtractabit. Dicit prio ꝙ illud eẽt incõueniẽs si in tpe adequato ꝓtingeret

Naturalꝫ ꝓtingit aliqõ medius resistẽs subito trãsiri

¶ Scdo ds ꝙ sicut ops dare primum instans eẽ fore itroducẽde ab vno corruptiuo imediate mateie illi⁹ mimi ita ops dare primũ eẽ ꝓtinuatiõis. i quoquidẽ instãti ꝓtes medietatis illius mateie nõ se hẽrẽt penetratiue. Sꝫ imediate aũ illo instãs penetratiue se habebãt iter se ⁊ cũ medio qõ imediate aũ fuit ptrãsitũ/in quo q̃dẽ istãtiverũ eẽt dicere imediate aũ hoc instãs medietas mateie illi⁹ mimi erat in medio ⁊ pedaliter distãs a corruptiuo ⁊ per ons imediate aũ fuit in duob⁹ locis. Sꝫ nõ dabit istãs i quo i duobus locis fuisset ⁊ ꝓtes ei⁹ penetratiue se haberent ⁊ hoc nõ est vel saltẽ nõ ds incõueniẽs itolerabile reputari vt maꝫ euitẽt. Doctꝫ tñ subtilis (q̃ ẽt pslupposito miraculo nõ admittit ꝙ mutatio localis istãtanea naturalꝫ posset fieri) nõ admitteret nr̃am solutionẽ ⁊ oporteret petere ab eo aliã. Sꝫ sciẽdũ est ꝙ fm suũ modũ dogmatisãdi i. iiij. di. ⁊ q̃stiõe ꝓmis nõ eẽt dicẽdũ ꝙ creatura posset ocurrere ad talẽ mutationẽ instãtaneã sicut nec ad subitaneã corruptionẽ nõ quindeus posset vtrũq̃ facere. Sꝫ illi doctori nõ placet ꝙ ad talia valeat creatura ocurrere sicut nõ ẽ dicẽdũ ꝙ ocursu diuio mediãte cuiuscũq̃ sit ꝟtutis posset formica ad ꝓductionẽ ãgeli ocurrere sicut superꝫ tãgebat. Sꝫ nõ ẽ sile qr formice nõ cõuenit nec successiue nec subito ãgelũ ꝓducere ⁊ ꝓpterea q̃litercũq̃ ocurrat nõ posset coagere in ꝓductiõe ãgeli ꝟbi ignis posset in vna hora vnũ lignũ corrũpere coagẽtib⁹ alijs ad actionẽ naturalẽ req̃sitis q̃buscã circũstãtijs positꝫ cur ille ignis in media hora nõ posset illũ lignũ ꝟtute diuia corrũpere. Põt ei deus magis ocurrere q̃ qñ ille ignis i vna hora illũ lignũ corrũperet ⁊ sic aucto ocursu dei posset istãtanea fieri corruptio et sicꝫ est dicẽdũ de subitanea fm locũ mutatiõe virtute entis naturalis facta diuina ꝟtute in ifinitũ cõcurrẽte. Et ista ꝓ isto argumẽto sufficiãt.

¶ Octauo arguit admisso mimo naturali sequit ꝙ agẽs naturale fortꝫ aget in distãs q̃ in ꝓpinquũ qõ ẽ ꝛ phꝫ. vij. phi. seq̃la ꝓbat sit minimũ naturale igneũ digitale ⁊ mimũ naturale stupeũ digitale. põat stupa trigiditat ifra sperã actiuitatꝫ ignis ꝓmũ digitale stupeũ subito

entia naturalia eius

dez species appetunt vniri.

Universidad de Deusto Biblioteca

subito inflāmabitur ne deē min⁹ minimo in specie ignis ⁊ mediū successiue: q̃ iflāmata medietate materie medij minimi ē cōtinuata materie p̄mi. forma ignis informate ⁊ alia medietas est tertio minimo ⁊tinuata: ⁊ sic nō datur min⁹ minimo posita successiōe in corruptōe medij. Tertium ⁊o subito incēdetur ne min⁹ mimo in specie stupe p se existat: ⁊cū magis tertiū q̄ secūdū ab igne agēte distet: habetur ītertū. ¶ Hoc argumentū est in hac materia cōe ⁊ solet seq̃la ⁊ oñs cōcedi tanq̃ correlariū ad positionē mimi naturalis sequēs: ⁊ ad pb̄m ⁊ nō ītellexit necessitate mimi naturalis occurrēte. Sed vñ ꝓueniat corruptio tertij instātanea media exñte successiua: hoc est an corrūpens maiorem vim apponat corrūpendo tertiū q̃ secūdū nō est adhuc explo ratum. Notū eñ est non esse dicēdū illud tertiū seip̄m corrūpere: vel nō resistere corrūpēti: vt superius quarto argumēto dicebaē. Sed cōformiter ad dicta superi⁹ dr̄ ⁊ ignis ī infinitū magis iuuatur a p̄ma cā ad corrumpendū tertiū q̃ ad corrūpendū medium ꝓpter cām assignatā: et ꝓ pterea nō est miꝫ ⁊ mediū successiue et tertiꝫ subito corrūpatur. Et sma pb̄i est intelligēda ⁊ naturale agēs forti⁹ agit in ꝓpinquum q̃ in distās ceteris parib⁹: hoc est non cōcurrēte maiore vtute ad corruptionē magis distātj q̃ ad corruptionem ꝓpinquioris: ⁊ vt infert⁹ ostēdeē seclusō mimimo naturali, ꝓ alijs eget illa maxima phisica limitatiōe: ⁊ reuera nisi dicatur vt dictuꝫ est difficile esset saluare inconueniēs: q̃ postq̃ ignis corrūpit mediū successiue: ⁊ tertiū ī instāti in infinitū fortius agit in tertiū q̃ in secūdū. ⁊ ꝓ oñs deberet infinite vtutis dici: nec vꝫ dicere ⁊ medium magis q̃ tertiū resistit eo ⁊ iuuat a tertio: q̃ ꝓpter talē cām non deberet p̄mū subito corrūpi eo ⁊ magis resistit qñ ē alijs duob⁹ ⁊tinuatū q̃ p se exñs. ⁊ ex hoc sequitur ⁊ mod⁹ saluādi corruptionē instātaneā minimi natural ꝓ hoc ⁊ non est alicui⁹ resistētie est minus sufficiēs. intelligēti eñ constat ⁊ magis dꝫ resistere p̄mū ⁊ scōm mimū in casu argumēti: vel si p̄mū non resistit longe min⁹ deberet scōm resistere.

Dat⁹ trib⁹ mimis continuat⁹ medius succes siue et extrema subito corrumpentur.

¶ Contra predicta arguitur ex p̄dictis seq̃tur ⁊ si esset vna stupa infinita vtus ⁊ oriente digitaliter lata ⁊ digitaliter ꝓfunda terminata ad pūctū. a. ⁊ esset vn⁹ ignis parvus paꝫ distās ab illa sic ⁊ extremū ei⁹ ad. a. terminatū sit itra sperā actiuitatis illi⁹ ignis: ille ignis in instanti ageret in p̄mū digitale ei⁹. Sed illud nō est dicēdū igr̄ ⁊ illud fit incōueniens, ꝓbaē illa stupa in infinitū resistit: q̃ q̃libet pars ei⁹ finita iuuaē ab infinitis eque actiuis: resistit inq̃ illi parvo igni q̃ est finite actiuitatis: ergo nō dꝫ in aliqua parte illi⁹ stupe agere. iā ꝓbaē prior seq̃la: ille ignis in infinitū iuuatur a p̄ma cā q̃ ad actionē in aliqd̄ minimum naturale ergo aget. Et si dicas lꝫ iuuamē sit ifinitū etiā resistētia ē infinita.

¶ Cōtra illud cōcluderet deñ nō posse aliquē calorē ifinitū nec aliqd̄ corp⁹ infinitū annihilare qd̄ ē nephas. Et seq̃la ꝓbaē: q̃ lꝫ deus sit ifinite vigoris passiuꝫ: ⁊ eēt infinite resistētie.

¶ Pro solutiōe huius aliaduertēdū est ⁊ q̃ vnus ignis infinite vtutis non posset corrumpere aquā infinite resistētie: ignis tñ finite vtutis deo in infinitū concurrēte posset aquam in infinitū resistentē destruere: ⁊ cā est: q̃ vtuti diuine nulla resistentia est alicui⁹ momēti. Sed forte contra hoc dices ex illo seq̃ ⁊ ignis parue vtutis quodlibet passium qualiscūq̃ esset resistētie corrūpere posset: ⁊ ꝓbares seq̃la eo ⁊ deus cum igne ad actionē concurrere dꝫ: et respectu dei nulla resistentia p̄stat impedimentū b̄ tāgetur optie in dicēdis circa secūdū libū phisicorū qñ sermo fiet de cōcursu p̄me cause. Sꝫ ꝓ nunc dr̄ negādo hāc seq̃la: ⁊ ad ꝓbationeꝫ dr̄ ⁊ lꝫ deē concurrat cū igne etiā cōcurrit cū passo/cū igne ad agēdū: cū passo ad resistēdū: ⁊ nō admittēdo infinitū de q̃ infra argumētū frāgereē: sed casu admisso sicut ꝓter naturā daretur stupa ifinita. Si dicere opꝫ ⁊ ⁊ si in illo casu deē vellet in infinitū cōcurrere cū illo puo igne ⁊ nō concurret in infinitū cuꝫ stupa in resistēdo stupa inflāmareē Sed non posito infinito iuuamine ex pte ignis nō seq̃retur aliq̃ actio. Sed q̃ de istis futur⁹ est ꝓmo non insistim⁹. Si multa mima naturalia discontinua: sed continua essent q̃libet illoꝫ corrūperetur subito a corrūpēte p̄mū: nec opꝫ ⁊ b̄ esset ī codē instāti: nec scōm imediate post p̄mū nec tertiū imediate post scōꝫ: ⁊ sic de singulis ꝓ pter p̄uias dispōnes naturaliter requisitas.

¶ Mono arguit: sit minimum naturale aqueum digitale cui⁹ vna medietas sit. a. ⁊ alia b. si illd̄ esset minimū aqueum seq̃retur ⁊. a. nō posset seorsum existere: sed oñs ē falsum. igitur seq̃la liquet: et falsitas oñtis ꝓbatur bñ seq̃tur. a. non potest p se esse: ergo non potest vnitū. b. existere: oñs est falsum: q̃ tūc. a. ⁊. b. non constituerent minimū qd̄ p se existere pōt. Et ꝓbatur oña detur oppositū antecedentis cū oñte. a. nō pōt seorsum existere ⁊ potest esse vnituꝫ. b. ergo vtute. b. a. fortitur exñtiā: lꝫ hoc ē falsuꝫ. tū ꝓmo q̃. b. non hꝫ vtutem exñdi p se: ergo nō pōt vtute. b. a. existere: tū scōo dabile esset vnum aliud ens naturale nō ⁊tinuatū. a. maioris vtutis ad ꝓseruādū. a. q̃. b. cū. b. non sit infinite vtutis ad cōseruādū. a. ergo si p. b. a. existit pōt ⁊ seorsum vtute alteri⁹ ei nō vniti existere. Et ꝓfirmat̃ si a nō posset seorsuꝫ existere b̄ ideo esset vt cōter dꝫ q̃ nō posset resistere cōtinentiꝫ el circūstanti lꝫ b̄ nō est dicendū. igr̄. Pria ꝓs añtis passiuꝫ cōceditur ⁊ scōa ꝓbatur nullū cōtinens vel circunstās ī infinitū excedit resistētiā. a. ergo posset a. p aliqd̄ tps in circūstāte ꝓuari seorsū saltē ꝓu aliquā ptē sui. Itē dabile esset circūstās tā pue actiuitat⁹ q̃ resistētia a. illā excederet. itē posset dari vnū confuatiuū. a. tāte vtut⁹ sicut circūstās

¶ Pro solutiōe istoꝝ sciēdū est ⁊ multorum stat positio non esse dabile minimuꝫ naturale ad talem sensuꝫ ⁊ illud posset per se existere: ⁊ cuilibet parti ei repugnet existere p se lꝫ taliter minimū naturale admittūt ⁊ illd̄ pōt existere seorsum existere: ⁊ nullā min⁹ eo pōt existere p se p notabile tps propter actionem cōtinentis

Due opiniones d̄ possibilitate existentie minimi naturalis.

vel circūstantis in illud ita ⁊ minus eo p tēpus existere pōt: sed imperceptibiliter cuius sentētie est buridanus. j. phisicoꝝ. q. xiij. Alij dicūt ⁊ sic datur minimū naturale ⁊ illud pōt p se existere: sed nullum minus eo natural⁹ p se existere pōt: sed bene diuina virtute.

¶ Cōtra priorem positionem arguitur ex illa seq̃retur ⁊ minimi naturalis nō esset certa q̃titas assignāda qd̄ nō est dicēduꝫ. Seq̃la ꝓ batur detur oppositū ⁊ minimū naturale aqueū sit digitale nulla aqua minor digitali posset per notabile tps ī igne existere: lꝫ bñ ꝓ aliqd̄ tps sit p centū millesimā ꝓtezym⁹ millesime ꝓtis hore ignis ille ⁊tinēs pōt debilitari ⁊ in vtute remitti ergo pōt p maius tps in eo ꝓs illi⁹ aq̃ seorsum existere: ⁊ p oñs in aere diuti⁹ duraret cum nō sit tā actiuus sicut ignis ⁊ in terra adhuc diuti⁹ cuꝫ inter elemēta terra minoris sit actiuitatꝫ cuius vtus actiua pōt tā remissa esse ⁊ digitalis aqua dēpta q̃titate grani millij posset p notabilet ꝓus in terra ꝓmanere. Et confirmatur aqua minor digitali pōt p notabile tps in aere existere si digitalis pōt p se esse ī aere: igr̄. Probatur añs detur aqua digitalis in aere iā illa pōt p notabile tps in aere durare auferaē vna ꝓs imperceptibilis residuū duraret p min⁹ tps imperceptibiliter: ita ⁊ nō ꝓcipetur tps duratōis residui esse min⁹ duratiōe tot⁹ post q̃ ꝓs imperceptibilis ꝓci se est ablata: igr̄ si tps duratōis tot⁹ ꝓcipitur tps duratōis residui ꝓcipetur: ⁊ p oñs falsuꝫ est dicere nullū min⁹ eo posse p notabile tps durare. Itē datur aliqd̄ circūstās in quo aqua decem pedū nō posset p notabile tps durare seorsum: ergo aqua digitalis nō erat ad talē sensuꝫ minima. añs ꝓbaē sit illa minima aqua digitalis in aere ꝓm opinātem medietas ei⁹ nō posset in illo aere p notabile tps durare seorsuꝫ. Sed daē vnū aliud circūstās in cētuplo magꝫ actiuū q̃ sit aer. ille ergo in illo duraret aqua in decuplo maior p notabile tps. Itē stat ⁊ sint alia corruptiua ꝓter circūstās: ergo illa aqua digitalis nō esset minima q̃ posset p se existere etiā actiuitas circūstātis posset ageri: ⁊ sic nulla ꝓs illi⁹ aque posset p notabile tps seorsuꝫ ī illo circūstāte durare quacūq̃ augmētatiōe vtutis ipsi⁹ circūstātis data seq̃tur illā aquā nō posse seorsuꝫ in illo circūstāte esse. Si dicas ⁊ ad hoc ⁊ dicaē minima aqua sufficit ⁊ deē aliqd̄ circūstās taliter dispositū ⁊ nulla ꝓs eius posset in eo sic dispositō p notabile tps durare iā ex b̄ seq̃tur ⁊ aqua centū pedū posset minima dici. pꝫ q̃ datur tale circūstās ⁊c. Item seq̃tur ⁊ aqua semidigitalis esset etiā minima: q̃ datur aliqd̄ circunstās: ita parue actiuitatis ⁊ in eo posset p se existere p notabile tps ⁊ nulla minor. ⁊ p oñs habeē ⁊ nō esset certa q̃titas assignanda minimi naturalis absolute. Absolute dr̄: q̃ forte dareē respectiue ad talē sensum ⁊ datur aer tal⁹ dispositus ⁊ vna digitalitas aq̃ posset in eo seorsum p notabile tps durare ⁊ nulla minor ceter⁹ parib⁹. Nec videtur posse meli⁹ ad argumēta dici: ⁊ sic illa aqua esset minima respectu circūstātis tal⁹ dispositi nullaꝫ variatiōe in alijs agētib⁹ posita. Et ex hoc sequiē ⁊ etiā aqua centū pedū posset in respectu minima dici. Sil⁹ ⁊ aqua semidigitalis sꝫ p hoc vni argumēto facto nō satisfacit vbi diceb atur ⁊ auferēdo partē imperceptibilē residuū posset durare per ꝓcipitibile tps in eodē circūstāte et per oñs nō esset illud minimū in respectu talis circūstantis. Propter q̃ videē esse dicēdū ⁊ sic intelligendū est illud eē minimū respectu talis circunstātis ⁊ nullū min⁹ eo ꝓceptibil⁹ posset seorsum in illo medio p notabile tps durare ceteris parib⁹. Et p ly ceteris parib⁹ intelligiē nō varia ta cōdensatiōe nec rarefactiōe nec alijs agētib⁹ naturalib⁹ aliter ꝓcurrētib⁹ nec aliqua variatiōe posita nisi quo ad extēsionē vl q̃titatē. ⁊ ꝓm istā opinionē si aliqd̄ minimū naturale ꝓdēsareē etiaꝫ perceptibil⁹ nō deberet corrūpi q̃: nil amisit immo ꝓm cōem modū fortificareē vtus eiusdem ⁊c. Alia oppō dicētiū ⁊ supnatural⁹ posset minus minimo p se existere. ⁊ ⁊ non dꝫ minimū nisi quo ad naturā/nōvideē esse rōni cōformis q̃ ꝓcipua rō assignādi minimū naturale est q̃ repugnat forme aque sub q̃tūcūq̃ parva extēsiōe seorsuꝫ existere ⁊ si sic nō subiacet diuīe potētie ⁊ min⁹ minimo seorsuꝫ deē. Et si dicas ⁊ nō repugnat aq̃ quā minimā dicim⁹ q̃tū est ex parte sui ⁊ mediētas ei⁹ seorsuꝫ existat lꝫ p naturā nō posset fieri. Sicut nec accidētib⁹ absq̃ subiecto existere ⁊ materie sine forma ꝓter rōneꝫ logīs exp̄imēto eñ cognoscim⁹ natural⁹ non posse accīs sine subiecto eē ⁊ fide credim⁹ ⁊ virtute diuina ꝓtingit ⁊ absq̃ subiecto existat. Sꝫ ⁊ deē aqua digitalis vel alicui⁹ alteri⁹ q̃titatis q̃ posset p naturā existere. ⁊ nulla minor seorsuꝫ nemo vnq̃ exp̄t⁹ est et ꝓpterea nō videē esse dicēdū ⁊ illa natural⁹ per se existit ⁊ nulla minor. Quapropter tenēdo pōneꝫ de mimo naturali rōabil⁹ dr̄ ⁊ nec p diuinam potētiā pōt min⁹ seorsuꝫ eē eo ⁊ repugnat ꝓpie nature. Et hec est intētio gregorij de arimino. j. sniaꝫ. dist. xvij. q. ij. arti. iij. Istis positis ad argumēta facile dr̄ ⁊ a nō pōt p se existere. ⁊ tñ pōtvnitū/b/existere nec ex hoc seq̃tur ⁊ ex/b importat a existētiā lꝫ sicut pōt/b/ps alteri⁹ esse nō incōuenit q̃tute alteri⁹ cū eo aliud ēt ꝓs existat. Ad ꝓfirmationē dr̄ negādo ⁊/a/ob defectū resistētie nō posset seorsuꝫ existere. Sꝫ q̃ sue nature repugnat vt dictū est. ¶ Multa possent hic queri lꝫ q̃ ex dictis nō est difficile solutiōes inuenire nec dubia nec plura argumēta cōtra positionē tenētē formas snbāles: quo ad puitatē ad minimā terminari extensionē formare decreui.

Non est rōi consonū ⁊ minimū naturale deē natural⁹ ⁊ nō supernaturaliter.

¶ Ad maximā extēsionē q̃ non formas substātiales terminari Gregorij de arimino loco prealleg̃ato reputat, ꝓbabil⁹ exēplī gr̄a ⁊ digitalis aq̃ non posit p se existere lꝫ quelꝫ aqua maior posset p se eē. ¶ Aliqua argumēta, pceduū dādo minimū qd̄ sic q̃ nō, pceduū ꝑ maxim qd̄ nō ⁊ ediuerso ⁊ aliqua ꝓtra vtrūq̃ militāt vt iuestigāti facile ꝓstare poset relictis igitur alijs.

Ad maximū qd̄ nō quo ad puitatē tenuit arimīēsis formas substātiales terminari.

¶ Arguē primo ꝓbando ⁊ ad maximū quod non: non debeat forma substātialis terminari. Sit maximū qd̄ non in specie ignis digita

Universidad de Deusto
Biblioteca

le. ⁊ applicek stupa trigiditalis in debita distantia ipedimētis seclusis: vel pria digitalitas stupe inflāmabiť successiue vl̄ in instāti. pmū repugnat pōni. ⁊ si scōm vel in eodē instāti pcise inflāmabiť digitalitas vel sil̄ aliq̄d aliō extra. Si prīmū nō eēt maximū qd nō ignis digitale. Si scōz q̄riť ꝓtū vltra. Et ꝓtocuīq̄ dato cum nō debeat magis ꝑ digitale inflāmari nisi vt maxīm qd nō nō deť seoꝛsuz exñs q̄cuīq̄ dato vltra medietatē ei⁹ cū maxio qd nō potuisset natural̄ necessitas saluari: et p oñs nihil rōnabil̄r vltra maxīm qd nō pōt ī eodē instāti assignari eē ꝓducū. ¶ Istō argumētū est satis cōe apd ptractantes hāc materiā. Ad qd est vn⁹ subtil⁹ mod⁹ dicēdi ꝙ videlz in instāti maxīm qd nō inflāmareť sil̄ cū alio nō fm se totū sz fm aliquā ptē ei⁹ ad maxīm qd nō terminatā: ⁊ b accedit ad modū dicēdi Roberti holkot de instāti in q̄ aliq̄d fm se ⁊ qdlibz sui incipit esse albū de quo ifra: ⁊ sic deberet dici ꝙ in illo instāti posset natural̄r materia decē pedū inflāmari ad talē sensuz nisi diceret ꝙ ad materiā inflāmari req̄riť ꝙ fm maiorē ptē sui foꝛa ignis informeť: ⁊ oñter oporteret dicere ꝙ nō ē dabile totū qd fm se ⁊ qualz ptē sui in illo instāti est inflāmatū. Et ī casu argumēti diceret ꝙ scōa digitalitas stupe nō est inflāmata fm se totaz: nec aliqua ps ei⁹ fm se ⁊ qdlibz sui: q̄uis bñ aliqua pua ps ei⁹ terminata ad pmā fm illō extremū. ¶ Sed ista repugnātiā videnť includere ⁊ multa incōueniētia ad talē modū dicēdi sequunť q̄ null⁹ sciret euitare. Et ppť subtilitatē nō opz īcidere ī falsitatē. mirū eñ ē ꝙ sit ibi aliq̄d inflāmatū ⁊ aliq̄d nō est inflāmatū: ⁊ ꝙ de⁹ nō posset separe totū inflāmatū a toto nō inflāmato: ⁊ pari facilitate diceret ꝙ sortes fm vnā ptē sui capitis est asin⁹: ⁊ nō signabiť q̄ ps est illa fm se ⁊ qdlibz sui: ⁊ mod⁹ holkot inferi⁹ examinabitur. Est vn⁹ al⁹ mod⁹ dicendi q̄ tz in illo instāti in q̄ maximū qd nō ꝓducť aliq̄d vltra ꝓduci fm exigentiā vtutis ꝓducētis ita ꝙ scōm ꝙ ꝓducens maioris vel minoris vtutis est magis vel min⁹ vltra maxīm qd nō ꝓducť b̄ est phisice dictū: sz non satisfacit: q: ꝓductio instātanea nō admittitur in talib⁹ nisi vbi naturalis necessitas cogit ⁊ postq̄ quocuīq̄ dato vltra maximū qd nō pōt saluari ne detur maximū qd nō p se exñs qdcunq̄ deť pōt in medietate ei⁹ illud incōueniēs euitari. Et admisso ꝙ in illo instāti aliq̄d vltra maxīm qd nō ab agēte ꝓpter suā vtutē ꝓducat dñet totū qd ab eodē ꝓduci pōt illis circūstātijs positis in illo instanti ꝓduci. Nec vz qd gregoꝛ⁹ loco p̄ allegato adducit de corpe luminoso qd si in instanti poneret distās ab aliquo p aliquā distantiā: ⁊ immediate postēsus illud moueret ēet ibi lumen ptm instātanee ptm successiue, ꝓductū ⁊ sic in ꝓpc sito aliq̄d vltra maximū, qd non esset instātanee ꝓductū ⁊ aliq̄d successiue: Nō vz inq̄ hoc: q: vbi corp⁹ luminosuz in eadē distātia maneret nō ꝓduceret maꝛ lumē ceteris paribⁿ: ⁊ sic in illo instāti ꝓducit tm̄ ꝓtū ꝓducere pōt in nullo facta variatiōe. Sed in ꝓposito expientia cognoscitur ꝙ agente non magis approximato passo post instās initiatiuū actionis ꝓducť aliquid: ⁊ p oñs non ꝓducitur in illo instāti totum qd ab illo pōt p tantā distātiā ꝓduci ⁊ circa aliō ꝓpositum hoc ꝓlixius deducetur infra: et oib⁹ pensatis dādo maximum qd nō dicēdū est ꝙ in casu argumēti nō incipit p primū esse maximuz qd non stupe inflāmari: sed p vltimū non esse ⁊ immediate post illud erit ipm maximū qd nō ⁊ aliq̄d vltra inflāmatū: sed nihil vltra maximum qd non immediate post illud instās inflāmabiť hoc tm̄ nō placet dño gregoꝛio q̄ dicit (⁊ vez est) ex illo sequi dari vltimū instans esse cōpletū stupe digitalis. Sed non videtur mod⁹ quo posset saluari maximum qd nō nisi sic dicať dicebať ꝙ nihil immediate post illud instās vltra maximū qd non ꝓduceretur supposito ꝙ vbi aliq̄d vltra maximū qd nō, ꝓduceretur nō esset maximū qd nō vel min⁹ p se exñs: q: si maxīm qd nō stupe sit digitale: ⁊ digitale cū semis igni applicek immediate post instans illud digitale cū semis inflāmabitur ⁊ etiā vbi duo digitalia applicarenť Et hic aduertēdū est ꝙ vbi naturalis necessitas cogeret ad hoc ꝙ aliq̄d determinate extēsionis sil̄ cū maxio qd nō, ꝓduceretur bñ posset dici ꝙ maxīm qd nō p pmū esse īcipiat existere. Sicut applicata stupa digitali vel digitali cū semis vl̄ digitali cuz vna q̄rta ⁊c. Sed vbi nulla est rō cogēs ad assignādū aliq̄d deteriatum vltra maxīm qd nō, ꝓduci si l̄ cū eo dz maxīm qd nō p vltimū qd nō incipe esse ⁊ q̄ ad dispōes puias ad introductionē foꝛe substālis req̄sitas vix pōt dari modus oib⁹ ꝓueniēs tenedo ad maxīm qd nō extēsionē foꝛaꝫ teriari postq̄ ꝓtigeret aliqd maxīm qd nō p pmū esse: ⁊ aliud p vltimū nō incipe eē b̄ latere non dz subtiliter inuestigātē: q̄ propter longe securi⁹ ⁊ meli⁹ (tenendo foꝛas substātiales sic ad paruitatem terminari) est dicere illas ad minimū qd sic terminari. Et ista sufficiant q̄ ad primam ptē proprietatis preassignate.

¶ Secunda pars huius proprietatis.

Velibet foꝛa substātialis determiat sibi certā extensionez q̄ ad magnitudinez ita ꝙ postq̄ datur aliq̄ magna extensio sub qua posset esse hō puta octo pedum: ⁊ aliq̄ sub qua non pōt sicut extensio elephātis dabilis est maxima extensio sub qua posset esse: vel minima sub q̄ nō pōt esse idē dicēdū ē de aliis entib⁹ naturalib⁹. Et fere oib⁹ de hac materia loquētib⁹ placet entia naturalia q̄ ad magnitudinē ad maximū terminari sic ꝙ est dabilis ita magn⁹ ignis ꝙ p naturā non pōt esse maioꝛ: immo bñ sustinēdo maximū ⁊ mimū in talib⁹: nec supnaturaliter esset dabilis maioꝛ: eo ꝙ repugnet foꝛe ignis sub maiore extēsione esse: ⁊ dicūt ꝙ q̄ñ oēs ꝓstellatiōes et alie cause naturales forme ignis ꝓductiue q̄ possent esse simul cōcurrerent: ⁊ incōuenientissimo statu possibili ad ꝓductionem ignis existerent: tunc esset maxīm⁹ ignis possibilis. Sz eruditissimo hētisbero in sexto sophisinate videtur non posse dari oñs causas possibiles ad ꝓductionem alicu⁹ rei simul existere: ⁊ sic fm eum illa non esset via ad pstadendū maximū ignem possibilem. Sed siue ille cause sint dabiles siue non pōt satis rationabiliter teneri ꝙ detur maximus ignis possibilis ⁊ etiā maximus hō maxima aqua ⁊ sic de alijs non ꝓpter oēs causas possibiles ad productionē ignis concurrentes. Sed q: forma ignis ex ꝓpria natura ad extensionez taliter terminať ꝙ nulla forma ignis extensiorē materiā posset informare. Et facile est esse dabilē maximū hominē possibilē: q: cū aīa finite sit virtutis non videť ꝙ posset ꝓtumcuīq̄ magnā materiā informare sicut de loco angeli a theologis dr: Non eñ pōt gabriel ꝓtumcuīq̄ locū occupare. Sed dabilis est maximus locus ei⁹ possibilis. non eñ hz virtutē ad ꝓtumcuīq̄ magnū locum replendū qd soli deo cōpetit pōt nihilominⁿ teneri ꝙ ad minimū qd non quo ad magnitudinē foꝛe subales terminenť. Sz ꝙ nō terminenť ad maxīm (vt meli⁹ dilucideť vtitas)

¶ Arguitur primo sic detur maximus ignis possibilis et ei applicek aliqd cōbustibile ad formā ignis sufficiēter dispositū vel inflammabitur vel nō. Si primuz maioꝛ ignis resultabit ⁊ per oñs alius nō erat maxīm⁹. Si secundū daretur agēs sufficiēter appꝛximatū passo disposito impedimēto seclusō absq̄ actiōe resultante. Itez medietas illi⁹ maximi ignis ageret in illud cōbustibile: ergo ⁊ totum. ¶ Istud argumentū est tritissimū. Ad qd solet dici ab aliq̄b⁹ ꝙ maxīm⁹ ignis possibilis si dareť esset in spera elemēti ignis ⁊ p illo tunc nō est admittēdū ꝙ aliqd cōbustibile ei applicek. Et si dicas nihil prohibere quin hō posset aliqd cōbustibile tali maximo igni applicare. dicit buridanus ꝙ manus hoīs nō posset sperā ignis attingere et sic a nullo agēte libero posset talis applicatio fieri. Sed hoc non vz q: angelus bon⁹ vel malus posset tali igni cōbustibile applicare. Quapropter aliq̄ dicūt ꝙ aīa mūdi id est deus non concurret ad ꝓductionez noui ignis in illo casu et propterea nō inflāmabitur illō cōbustibile sed hoc nō satisfacit q: illud est qd argumētū venari intēdit ꝙ sit videlz passiuz applicatū agētiꝛc. et ꝙ nō sequak actio. Forte aliqs diceret ꝙ inflāmabitur illud cōbustibile ⁊ tm̄ ꝓtū ignis pro ducetur tm̄ ignis ex alia parte corrumpeť. hoc minus valet q: statim opponēs diceret ꝙ nullum sit corruptiuū ignis eidē applicatū ⁊ ꝙ sint cause sufficientes ad conseruandū ignē existentem. ¶ Forte diceretur ⁊ apparēter ꝙ condēsabitur ille maximus ignis quo ad aliquā ei⁹ partem ad tantā ꝓtitatem quāte est ignis de nouo productus. Sed nec hoc satisfacit q: poneretur casus ꝙ potius essent rarefactiua ꝙ cōdensatiua assistētia vel ꝙ ille maxīm⁹ ignis sit ita densus ꝙ sub maiori dēsitate nō posset forma ignis saluari. Unde oībus ꝓsideratis videť aliter esse dicendū ꝙ cōiter ad istud argumentū rñdeak. ¶ Pro quo sciendū (prout alibi habet videri) et sēdo de gñatiōe traditur ꝙ natura de possibilibus facit melius. Unde q: illo cōbustibili maximo igni applicato posset ignis ꝓduci de nouo toto igne mario in tāta extēsione saluato dum tm̄ ignis nou⁹ nō ꝓtinueť illi maximo possibili cōuenientius est ꝙ ignis de nouo ꝓducak ⁊ ꝙ non cōtinueť ꝓ ꝙ sit talis appꝛximatio absq̄ forme ignis ꝓductiōe q: non est sic intelligendum esse maximū ignem possibilē dandū nullo igne q̄ nō esset ꝑs ei⁹ alio existēte ⁊ hoc videť satis ꝓbabiliter dici posse in casu: posset trñderi ꝙ ille maxīm⁹ ignis nō est actiuū sufficiēs ad ꝓductionē ignis eo ꝙ ei deficit appetit⁹ aliū ignē ꝓducēdi: q: ꝓtiet sufficiētez ostēsionez: imo sufficientissimā possibilem. Sed hoc bene ꝑsuadet ꝙ ille maxīm⁹ ignis possibilis non habet appetitum ꝙ ei alius ignis cōtinuetur. sed nō ꝙ aliū non ꝓducat q: bene pōt in loco ab illo distante ignē ꝓducere. et licet ignis de nouo productus immediate se habeat maximo igni ita ꝙ sit ei contiguus nō opz ꝙ constituā ambo vnū ignez q: si sic sequeret ꝙ nō possent duo lapides vel duo equi sic se habere quin vnū constituant: qd est falsuz. Sed forte dices ꝙ postq̄ materia magni ignis ⁊ materia nouī immediate se habent et informātur formis eiusdē speciei sequiť ꝙ continuātur: q: nō alia de cā medietas vni⁹ materie vni⁹ ignis alteri medietati cōtinua reputať. Ad hoc dr negando sequelā. Ad hoc eñ ꝙ aliq̄ due materie dicātur cōtinue se hr̄e non sufficit ꝙ nihil inter eas mediet sed requiriť ꝙ motu recto non posset vna sine alia mouere nulla facta diuisione nec rarefactiōe vt pbs innuit ꝓ to methaphisicoꝝ capitulo de ꝓtinuo. Unde sicut ad materias esse discōtinuas non sufficit ꝙ diuersis formis informenť q: als materia ꝗ ge cuius vna pars est mortua et alia viua nō esset vna materia ⁊ qñ aliqua forma substātialis successiue producitur fieret discōtinuatio materie ita ad duas materias esse cōtinue se habentes nō sufficit ꝙ imediate se habeāt ⁊ formis eiusdē speciei informētur. Sed de hoc alibi est tenendo ꝙ stupa que maximo igni applicak mediate se habet ad illū non est opus ista dicere.

¶ Secūdo arguiť sic gratia argumenti maximus ignis possibilis decē pedū et sit tam vnus ignis nouem pedū cuz dimidio ⁊ minimū naturale stupe sit pedalez applicetur illi. Si totum inflāmatur daretur maioꝛ ignis maximo. Si precise semipedale daretur minus minimo. Si nihil est passū appꝛximatū ⁊c. Ad hoc posset bñ dici ꝙ totū inflāmabitur et tm̄ non continuabitur illi igni nouē pedū cū dimidio. Cōtra nihil ꝓhibet q̄n continuētur postq̄ pōt dari maioꝛ ignis. Ad hoc dr ꝙ vbi condēsaretur vn⁹ vel alius ignis posset esse cōtinuatio sed si illa condensatio fieri nō posset nec aliqs ignis pro illo tunc corrūpi non cōtinuarenť ⁊ causa est q: ille ignis nouē pedū cū dimidio ꝓtis appetat sibi cōtinuari ignē semipedalē vel minorē nullo pacto maioꝛē sz vbi pedalis stupa cū semis applicareť semipedalitas posset ⁊ ꝓtinuari: inflāmari ⁊ alia pedalitas inflāmaretur ⁊ maneret alteri discōtinua. Proportionabiliter dici posset si pedalitas cum tribus quartis applicaretur et sic de alijs. Sed hic queres an virtute diuina posset aliquis ignis maximo continuari seclusa cōdensatiōe. Et si dicatur ꝙ non (quia als non esset maximus ignis) mirabile videtur ꝙ deus nō posset illi igni aliū cōtinuare. Propter hoc

Propt. subtilitatez nō licz incidere in falsitatem.

Corpus luminosum nulla varietate facta nō ꝓducet maꝛ lumē ꝓ in instanti applicationis calefactiuū vero sic.

Propter finitā vtutez sic nō pōt ꝓtumcuīq̄ materiam informare. Sicut nec angel⁹ ꝓtū cuīq̄ locum occupare.

Dādo maximū quod nō dici debet p vltimū nō esse incipe esse.

Securi⁹ e tenere ad minimum ꝙ sic pot ꝓ ad maximuz qd nō foꝛas terminari.

Non admittit hētisber oñes cās possibiles ad productionē vni⁹ rei simul esse posse.

Natura de possibilib⁹ facit meli⁹

Maximus ignis ꝓduceret ignez absq̄ oden satione vel corruptiōe ignis.

Quid req̄riť ad materiam continuari.

Ad materias esse cōtinuas nō sufficit ꝙ imediate se habeāt ⁊ formis eiusdē speciei informentur.

Non pōt dimin⁹ maximo igni alius continuari seclusa condensatiōe.

Illꝰ qꝰ repugnantiā includit de non pōt facere.

videtur multis nō esse dādum maximum ignez possibile. Sed tenēdo ꝙ forme ignis repugnat sub maiori extēsione esse nulla est difficultas: quia illud quod repugnātiam includit deus nō potest facere ⁊ non derogat sue potētie que precise est possibilium.

¶ Tertio arguitur ⁊ apparēter si esset dabilis maxim⁹ ignis possibilis hoc ideo esset: qz repugnat forme ignis esse sub maiori extēsione. Sed hoc nō. igiꝯ. Scḋa ps añtis ꝓbatur deꝯ oppositū ⁊ signetur maxim⁹ ignis. Si dicaꝯ ad illū sensum maxim⁹: qz illa forma nō pōt informare maiorem materiā: tūc digitalis ignis qui esset in sua specie rarissim⁹ diceretꝯ maxim⁹ forꝯ eiꝯ ei⁹ nō pōt maiorē materiā informare. Sed dices ꝙ sic dz maxim⁹ ignis ꝙ non pōt p naturā repiri maior. Cōtra hoc ideo esset: qz cū forma ignis sit finite ȳtutis nō pōt ꝓtancūꝫ materiā informare. Sed hoc nō. igitur. Scḋa ps añtis ꝓbatur applicato cōbustibili maio igni nō oportebat ꝙ forꝯ illi⁹ maximi ignis informaret materiā illi⁹ cōbustibilis: ſz q̄ debebat de nouo ꝓduci. Aliud est de aīa rōnali q̄ eadē deberet informare materiā additā: igiꝯ ex maiori maiori igne nō habeꝯ ꝙ eadez forꝯ ignis maioris ⁊ maioris ȳtutis dicaꝯ ⁊ qñ daretur infinit⁹ ignis nō oporteret aliquā formā finitā ꝓtialez ei⁹ infinite esse informatiue ȳtutꝭ. Et ofirmatur illud qꝰ melꝰ cōseruat rem inesse nō dz sue nature repugnare. Sed cuicūꝫ igni alꝰ ignis otinuetur maior esset virt⁹ resistiua ⁊ oseruatiua eiꝰ: ergo nō repugnat forꝯ ignis ꝛc. Istud argumētuz videꝯ difficilis solutiōis qꝰ mihi cōcludit saltē entia naturalia inaiata nō determināt sibi ex ꝓpa natura maximā extēsionez dixi inaiata: qz de aīatꝭ brutis posset dici ꝙ ex ꝓpria natura maximā extensionē sibi determināt. Et si arguas (⁊ bene) sicut p additionē cōbustibilis igni noua forꝯ dz ꝓduci: ita p additionē vel applicationē alimēti aīato irrationali dz noua partialis aīa ꝓduci et p oñs si rōne primi nō datur maxim⁹ ignis rōne cui nō dz dari maximū aīatum irrōnale. Rñdetur ꝙ corꝯ aīalis ⁊ cerebrū ex q̄bus tota ȳtus vitalis mēbroꝝ in brutis resultat sunt finite ȳtutis ⁊ p oñs ad determinatā distātiā possunt agere. Si igitur vltra illā extēderetur pes bruti vitalis ȳtus ex corpe ⁊ cerebro nō posset vsqꝫ ad illū peruenire: ſz adhuc insurges dicēs ꝙ sicut pes magis extēderetur: ita corꝯ ⁊ cerebrū possent magis extēdi: ⁊ p oñs sufficerēt admittēdos spūs vitales ad maiorem distātiam. Rñdetur ꝙ corꝯ ⁊ cerebrū determināt sibi maximā ꝓtitatem vl ex cōsequētti alie ꝓtes aīati nec hoc est gratis dictuz: qz postꝫ nunꝫ visa est formica ita magna sicut bos nec notabil'r maior ꝓ cōiter appareat dicēdū esse videtur ꝙ certā extēsionez sibi determinat. Sed de igne aliud est: qz idifferēter sub quacūꝫ extēsione inuenitur.

Illꝰ qꝰ melꝰ oseruat rem in esse non repugnat nature ipsius.

Entia naturalia inaiata ex ꝓpria natura nō determināt sibi maximā extensionez.

Ex corde ⁊ cerebro tota vital' virtus mēbrorum resultat q̄ soluz finite actiuitatꝭ sunt

Cor ⁊ cerebrū sicut et alia mēbra maximā sibi determinant ꝓtitatem.

Ignis idifferēter sub quacūꝫ extēsione inuenitur.

tis. Sed qz videbaꝯ satis extraneū dicere ꝙ nō repugnat nature formice esse sub tāta extēsiōe sicut camelus nitebar oskēdere discrimen inter aīata ⁊ inaiata nec in istis possum⁹ euidēter pcedere cōstat nec auctoritas pbi scḋo de aīa dicentis omniū natura constantiū dabilis est terminus augmēti ⁊ decremēti cogit ad dicendum ꝙ entibus naturalib⁹ ex ꝓpria natura maxima debet attribui extēsio: qz absqꝫ rōne vel experiētia vt dictū est superi⁹ nō dz fides attribui pbis. Sed ne videar auctoritatē pbi floccipēdere dico ꝙ natural'r latera celi nō pñt magis distare ⁊ ex oñte non pōt supficies cōnexa ignis esse maior supficie cōcaua orbis lune ⁊ cum ad decorē vniuersi imo ad necessitatē oporteat esse quattuor elemēta ⁊ alia mixta q̄ quo ad parutatē vt superi⁹ dictū est certā sibi determināt extēsionē non pōt dari vnum ens naturale ita extēsum ꝙ alijs nō relinquaꝯ locus ꝓm exigentiā extēsiōis req̄site ⁊ sic vbi daretur aliqꝰ maximū non esset qz repugnat forme eiꝰ maior extēsio ex ꝓpria natura sed ꝓpter alia entia q̄ dñt scōm se vel similia in esse cōseruari. Sed albert⁹ de saxonia primo phisicoꝝ circa materiā hāc dicit ꝙ bene datur maxia materia q̄ posset informari forma alicui⁹ aīalis. Sed nō maxia materia q̄ sub forma talis aīalis pōt manere qꝛ dicit ipe⁹ illa data daretur vltimū instās talis entis. Si eiꝰ inciperet rarefieri desineret esse. Istud dictū patuz valet imo repugnantiā includit notū eiꝰ est ꝙ dato maximo nō est admittendū ꝙ rarefiat: et qñ aliqꝰ rarefactiuū ei applicaret maioris esset resistētie illud maximū ꝙ illud rarefactiuū actiuitatis. Itē qñ materia illius rarefieret aliqua pars forme illi⁹ deperderet ⁊ introduceret in materiā illi⁹ alia forma insup dare vltimuz instans esse in talib⁹ nō esset incōueniēs intollerabile vt superi⁹ de minimo naturali dictuz est ſz illud nō opz saltē ꝓpt tale argumētū ꝓcipue vltimū instās esse completū. Item mirū est ꝙ immediate post informationē materie maxime que pōt forma aīati informari oporteat applicari ei cōdensatiuū vl' corruptiuū qꝰ iō dico qz dictū illud alberti nō pōt a repugnātia saluari nisi dicatur qꝰ certe nō est dicēdum aliq̄d subtilitatis videtur modus ille cōtinere. Sed nō minus falsitatis habet. ¶ Infinitū posse ꝓduci videtur obuiare positiōi de maxio attribuēdo maximā extēsionē ꝓpe nature: ſz facile esset dicere pzio ꝙ illi q̄ sic tenēt maximū nō admitterēt infinitū esse posse cathegoreumatice. Scḋo infinitas posset i materia pria saluari: ſz nullū ens ex materiar forꝯ cōpositū posset esse ifinitū. in his tñ nolum⁹ in pñtiar insistere ⁊ an forme accidē talis sibi determinēt certā extēsionem ⁊ intēsionem inferi⁹ disputabitur (ptractādo de ꝓprietatibus forme accidētalis) vbi tāgetur etiā an minima resistētia vel actuitas possibilis i sua specie minimo naturali sit attribuēda ⁊ maxima resistētia ⁊ maxima actiuitas in sua specie maximo. Et hec pro prima proprietate forme substātialis sufficiāt.

¶ Secūda forme substātialis ꝓprietas.

Ad decorem vniuersi esse q̄tuor elemēta quibusdam mixtis.

Dato maximo nō est admittendū ꝙ rarefiat.

Forꝯ substātialis ex ꝓpa natura preuias sequirit dispositiōes.

Forma substātialis ex propria natura preuias dispositiones in materia requirit. Hec, ꝓprietas experiēto cognoscitur. Experimur enim priusq̄ in materia ligni forma ignis introducatur caliditatē ⁊ siccitatē pcedere. Itez scḋo de aīa habeꝯ. Actus actiuorū sunt in patiē te disposito. Itē nō deberet potius vna forma q̄ alia alteri⁹ speciei de nouo ꝓduci in aliqua materia nisi preuie dispositiones disponerent ad vnam et non ad aliam.

¶ Sed cōtra istā proprietatē arguitur nulla est ratio ꝓpter quā tales preuias dispositiones quispiā assignare debeat: ergo min⁹ bene ponūtur. Añs ꝓbaꝯ si ille dispositiōes debēt poni maxime esset vt forma substātialis qua informaꝯ materia mediātib⁹ illis expellatur vt alia noua ꝓduci posset: sed hoc nō: qz tūc ille dispositiones nō pos⁹ ad vnā q̄ ad aliā formā alterius speciei ordinarētur postq̄ pcise ad corruptionē forme pexistētis dirigūtur. Itē si accidēs (vt inferi⁹ ptractabiꝯ) nō est forme substātialis ꝓductiuū: ita nec eiusdē esset corruptiuū. Si dicas illas puias dispositiōes ꝓrequiri vt qualitates oseruatiue forme substātialis pexistētis corrūpaꝯ: q̄ꝫ corruptis forma substantialis euanescet. Contra illo dato sequiꝯ ꝓtactū inconueniēs puta ꝙ nō deberet poti⁹ vna forma q̄ alia alterius speciei ꝓduci. Forte dices sicut opz ꝙ ille dispositiones expellūt qualitates cōseruatiuas forme pcedētis q̄ꝫ⁹ destructis forma substantialis quā cōseruabāt nō manet vt diceba: et illis puijs dispositiōib⁹ in materia existētib⁹ nō pōt agēs naturale aliā formā distinctā specie ab illa quā ꝓducet ꝓducere. Cōtra hoc arguiꝯ sicut preuijs dispōnib⁹ expellunꝯ qualitates conseruatiue forme pexistētis possent expelli ipa forꝯ substātiali introducenda: ⁊ p oñs supuacanee pcedunt ipsam. Forte dices ꝙ ille puie dispōnes nō possent expellere qualitates oseruatiuas alterius forme nisi simul cū forma pexistēte eēnt cū qua forma substātialis ꝓducēda nō pōt in eadē materia existere. Cōtra hoc arguiꝯ teneatur qualitates cōtrarias nō posse simul existere: vt multi docti tenēt sub q̄buscūꝫ gradib⁹. Cōstat qualitates cōseruatiuas forme aque esse ȝrias puijs dispōnib⁹ forme ignis vel ergo existētib⁹ puijs dispōnib⁹ ad formā ignis sunt qualitates cōseruatiue forme aque in eadē materia vel nō Si primū iā se opaterenꝯ. Si secūdū ille preuie dispōnes nō expellerēt q̄litates conseruatiuas forme aque simul coexistēdo: sed qñ ꝓducerenꝯ alie essent corrupte: et p oñs forma aq̄ non existeret ⁊ sic nō esset op⁹ ad expellēdas cōseruatiuas q̄litates puias dispōnes assignare. Et confirmaꝯ forma accidētalis ꝓducit⁹ nulla puia dispositiōe precedēte: ergo ⁊ substātialis produci posset absq̄ dispositiōe puia: añs ꝓbaꝯ: qz dato opposito ꝓcessus in infinitū statim sequeretur. ptz quia illa dispositio preuia prereq̄reret alias ⁊ sic fine statu. Pro solutione ⁊ intelligētia huiꝰ argumenti et materie eiusdem.

Preuijs dispositiōib⁹ expelliūtur qualitates oseruatiue forme existentis.

¶ Sciēdū est ꝙ philosophus primo de gnatōe ait. Gnatio est impossibilis si alteratio est impossibilis gnationē vocat forme substātialis ꝓductionē. Alterationē vo forme accidentalis cui⁹ q̄dē dicti rō est: qz nō pōt forma substantialis ꝓduci absq̄ puijs dispōnib⁹: q̄ quidem dispositiōes motu alterationis ꝓducunt: ⁊ sic nō posset alteratio esse: nō possent dispōnes ille ꝓduci: ⁊ p oñs nec forma substantialis gnari: ⁊ sic si impossibilis est alteratio: impossibilis est gnatio. Sed quare forꝯ substantialis illas puias dispositiōes ꝓegrit nō est facile assignare nisi recursus habeaꝯ ad ꝓpriā naturā ipsi⁹ forme: nec satisfacit dicere ꝙ puie dispōnes pcedunt eo ꝙ due forme substātiales in eadē materia (vt inferius dicet) nō pñt se cōpati: ⁊ ille dispōnes corrumpūt cōseruatiuas q̄litates: vt inde forme pcedētis sequaꝯ corruptio: ⁊ alia posset itroduci. hoc inq̄ nō satisfacit: qz seq̄reꝯ ꝙ non posset in aqua ꝓduci caliditas nisi alia q̄litas corruptiua frigiditatis pcederet eo ꝙ caliditas ⁊ frigiditas se opati nō pñt. ¶ Sed dicēdū esse videt ꝙ ipsa materia de se ē inepta ad forme substātialis susceptionē: ⁊ dispōnes ille non pcise tanꝫ corruptiue q̄litatū pcedētiū introducunt. Sed tanꝫ reddētes materiā bñ dispositā: ⁊ ad formā substātialē aptā. Et hic aduertēdū est ꝙ i istā disiunctiuā incidere opz: vel ꝙ q̄litates opposite i aliquib⁹ gradib⁹ se cōpatiant: vel ꝙ qlitates vni⁹ forme oseruatiue: ⁊ alie alteri⁹ forꝯ dispositiōe nō cōtrariātur: vel ꝙ forꝯ substālis pōt per aliquod tps sine conseruatis q̄litatib⁹ in materia existere. hoc ꝓbaꝯ qualitatiue dispōnes successiue ꝓducūtur: ⁊ opz ꝙ ad aliquā intēsionē pueniāt pusq̄ forꝯ pexistes corrūpaꝯ: et sic sub aliq̄bus gradib⁹ p aliqꝰ tps simul erūt cū eadē: et si tūc sunt eiusdē. oseruatiue nō hñt inter se repugnātiā: vel si nō sunt habeꝯ vltia ps disiunctiue q̄ si cōcedatur videꝯ seq̄ ꝙ sine puia dispōne forma substālis posset ꝓduci: qz bñ seq̄tur pōt forꝯ substālis existere absq̄ oseruatina qlitate: ergo pōt absq̄ puia dispōe ꝓduci: oña ē bñ apparēs ſz pōt negari dicendo ꝙ difficili⁹ est ꝓducere q̄ oseruare ꝓductū: quapropter ad pmū req̄runꝯ puie dispōnes ⁊ nō ad secūdū q̄litates cōseruatiue oib⁹ tñ cōsideratis securi⁹ est dicere ꝙ oseruatiue q̄litates vni⁹ forꝯ ⁊ dispositiue alterius speciei difficte nō repugnāt sub q̄buscūꝫ gradibus: vñ caliditas q̄ ē ad formā ignis puia dispō sub aliquo gradu bñ stat cū qlitate forme aq̄ cōseruatina: q̄nis si hētisbero credatur nūq̄ forꝯ aque caliditas coexistit. Sz de hoc infra i tertio Et ex istis pz qual'r ad formā argumēti debeat rñderi. Et ad cōfirmationē dr negādo oñam: qz postq̄ forꝯ substālis pfectior ē accidētali: rōnabile est ꝙ plura ad eiꝰ ꝓductionē q̄ ad ꝓductionē forme accidētalis preq̄ratur q̄to ei dignior ē dñs q̄ ab aliquo in domo ꝓpria dz suscipi ⁊ tāto melꝰ dz loc⁹ disponi. ¶ Scḋo arguiꝯ sic: aliqua puia dispō sufficit ad introductionē forꝯ ignis: ⁊ aliqua nō: ergo datur maxia q̄ non sufficit: vel minima q̄ sufficit. Sed nullū illoꝝ est dicendū: ergo nō sunt puie dispōnes req̄site ꝙ non detur

Gnatio ē impossibil' si alteratio est impossibilis.

Quare p̄uie dispositiones sint ad introductionē forꝯ req̄site nō ē facile assignare.

primum ꝓbaꝯ instãs in q̃ illa dispõ esset: eet vltimũ instãs ex forme substãlis pexistẽtis: ⁊ vltimũ nõ esse forme introducẽde: ergo vna forma desineret esse ꝑ vltimũ esse: ⁊ alia inciperet esse ꝑ vltimũ non esse qd̃ est ꝗ pbm instans trãsmutationis posteriori passioni attribuentẽ: igitꝫ ꝗ non detur minima que sufficit ꝓbaꝯ. Sit illa gra exẽpli intẽsa vt vnus: vel erit vniformis vel vniformiter difformis. primũ nõ est dicendũ cũ debeat materia ab extrinseco disponi. Si secũdũ sit gra argumẽti digitalis dispositio ad formas ignis illa non esset vniformiter difformis a non gradu vsq; ad gradũ vt duo (cui difformitas gradui vt vnũ tanq̃ medio rñderet) q: forma ignis introduceretur in pte materie q̃ nõ esset disposita vt vna milesima grad pꝫ de pte versus nõ gradũ. Si dicatur ꝗ terminabitur ī extremo remissioi ad dimidiũ gradũ: ⁊ in intẽsioi ad vnus cum dimidio: ⁊ sic esset etiã correspõdentia gradui vt vnũ tanq̃ medio. Cõtra tñc introduceret forma ignis in pte materie nõ disposita vt vnũ: pꝫ de medietate remissioi. Itẽ hoc nõ stat cum illo qd̃ superius dicebatur de dispositiõe puia ad ꝓductionem minimi naturalis requisita in quarto argumẽto precedentis ꝓprietatis.

Vniformit difformit disponitur materia q̃ tũ ẽ ex pte disponẽtis

¶ Pro solutiõe huꝰ sciẽdũ ẽ ꝗ si dispõ ab extrinseco dꝫ fieri dꝫ vniformiter difformis fieri ceteris ꝑtib ⁊ postq̃ (vt supꝰ dicebatur) non dꝫ forma in materia indisposita introduci nõ dꝫ pars q̃ sic disponitur ad nõ gradũ in extremo remissioi terminari. Opꝫ igitur ꝗ ad aliquẽ gradũ in illo extremo terminetur in instãti ꝓductiõis forme: q: ob necessitatẽ minimi naturalis dare opꝫ determiatã extẽsionẽ materie sufficiẽter illo tũc dispositã. Et dato (vt supꝰ loco pallegato dicebaꝯ) ꝗ extremũ remissiꝰ ad gradũ vt vnũ deberet teriari: ⁊ ille gradꝰ vt vnũ esset minimꝰ ad quẽ ī extremo remissioi teriari debeat puia dispõ nõ esset assignãda certa intẽtio totꝰ dispõnis necessario ad introductionẽ forme req̃sita.

Nõ opꝫ assignare ede terminatã intensionẽ ficatis duabꝰ subcõtrarijs dare opꝫ vnũ illorus mẽbroꝝ. Regula admittitur observatis observãdis: quod in proposito non contingit.

Et q̃n fic arguebatur. Aliqua dispõ intẽsa sufficit ⁊c. ergo dabilis est minima ⁊c. negatur ꝗa. Et si ꝓbetur ꝑ illã cõem regulã in phisica. Veri

¶ Pro cuius intelligẽtia aiaduertedũ est (put alibi pamplus declarabitur) ꝗ talibꝰ subcõtrarijs verificatis si cõtingat affirmatiuas ꝑ maiore: ⁊ negatiuã ꝑ minore ꝓificari (alio nõ obstãte) opꝫ minimũ qd̃ sic vel maximũ qd̃ non dare ꝗ si affirmatiua ꝑ mĩori: ⁊ negatiua ꝑ maiori ꝓificẽtur (alio defectu secluso) maximus qd̃ sit vel minimũ qd̃ non assignare licet ⁊ postq̃ in presentiaꝝ saltẽ ad intẽtionẽ argumẽti affirmatiua ꝑ maiore q̃ negatiua ꝓificatur minimũ qd̃ sit vel maximũ qd̃ nõ oporteret dare si aliud nõ impediret. Sed in talibꝰ summe aiaduertẽdũ ẽ ꝗ ad inferendũ disiũctiuã ex talibꝰ subcõtrarijs quocũq; dato ꝑ quo affirmatiua redditur vera ꝑ quocũq; maiori ꝓificari posset. hoc exẽplo cla

Conditio põderãda ad inferendũ maximũ qd̃ non vl minimũ qd̃ sic ⁊c.

ret. Sit vnũ lignũ resistens vt quattuor iã aliq̃s ignis sufficit corrũpere illud ⁊ aliq̃s nõ: ergo datur minimꝰ q̃ sufficit: vel maximus q̃ non. ibi affirmatiua ꝓificatur ꝑ igne magis actiuo q̃ vt quattuor: ⁊ ꝑ quocũq; magis actiuo q̃ vt quattuor: ⁊ ita ibi dãdus est maximus ignis qui non q̃ esset vt quattuor. Istud nõ ꝋtingit in ꝓposito q: affirmatiua bñ verificatur ꝑ aliqua dispõne in extremo remissioi terminata ad vnũ: et in intẽsioi ad duo. ⁊ falsum est dicere ꝗ q̃libet intensioi dispõ sufficit ad introductionẽ forme ignis datur eñ dispõ in extremo remissioi ad nõ gradũ termiata: ⁊ in intẽsioi extremo ad octo q̃ est intẽsioi alia ⁊ tñ illa nõ sufficit: ⁊ ꝑ ꝗs ob defectũ illꝰ põderãde cõditiõis non opꝫ ex illis subcõtrarijs ꝋcessis aliqd̃ illoꝝ mẽbroꝝ inferre saltẽ data dispõne vniformiter difformi ī extremo remissioi ad aliquẽ gradũ teriata. Sed q̃n ad introductionẽ forẽ req̃reretur aliqua puia dispõ summe itẽsa (sicut forte ad formã ignis summa caliditas preq̃ritur) posset bñ dici ꝗ vniformis esset puia dispõ extentionis req̃site ꝓ exigẽtiã minimi naturalis: ⁊ lꝫ medietas esset summe dispositã nõdũ ꝓduceretur forma ob defectũ debite extẽsionis. et si dicas ex illo sequi ꝗ agens ageret in distãs nõ agẽdo in ꝓpinquũ ptꝫ: q: dispositã vniformiter medietate dispõne vt octo q̃ supponitur summe intẽsa disponẽs ageret in aliã medietatẽ ⁊ non in illã q̃ est ei ꝓpinquior. Rñdetur cõcedendo illatũ: nec illud dꝫ incõueniẽs reputari: q: postq̃ ꝓpinquũ ẽ ita dispositũ sicut disponi põt nõ aget in illud: tñ bñ ī magis distãs qd̃ est maioris dispõnis capax. Probabilius reputamus quod prius dictum est.

¶ Tertio arguitur: in nullo instãti inceptionis sufficiẽtis preuie dispositionis producitur forma substãtialis: ergo non requirũtur preuie dispositiones. añs ꝓbatur: detur oppositus ⁊ sit primũ instãs forme substantialis virtute a/dispositionis preuie. Notum est ꝗ forma preexistens simul cum qualitatibus ipsam cõseruantibus resistit sue corruptioni: ⁊ per cõsequẽs dispositioni preuie ad formã introducẽdã. Signetur igitur gradꝰ resistẽtie: ⁊ sit gratia exempli vt quattuor vel. a. dispositio puia (q̃ iam primo est in hoc instãti ī quo forma q̃ erat ꝓducẽda ꝓma est) est minoris vel maioris vel equalis actiuitatis. Si primũ vel tertiũ nõ potuisset forma ꝓcedens corrumpi: ⁊ per cõsequẽs nec alia de nouo produci cũ sint incompatibiles. si secũdum signetur excessus et sit/a/preuia dispositio actiuitatis vt quinq̃. Tunc sic arguitur ante hoc instãs potuisset corrumpi forma substãtialis ꝓcedens: ergo ante hoc instãs debebat produci noua forma: antecedens probatur successiue intẽdebaꝯ preuia dispositio: et quãto magis et magis intendebatur: tãto actiuior ⁊ actiuior fiebat Fuit igitur aliquãdo actiuitatis vt quattuor cũ dimidio: ⁊ cũ tunc exuperasset actiuitas eiꝰ: resistentiam preexistentis deberet tunc preexistẽs corrũpi: vel ad miñ nõ req̃rebaꝯ maior intẽsio q̃ tunc erat cũ a ꝓportione maioris meq̃litatis q̃tũcũq; fit excessus debeat actio prouenire.

¶ Rñdetur negãdo antecedẽs: ⁊ ad ꝓbationes dꝫ ꝗ in prio instãti esse forme nouẽ est primo sufficiẽs dispositio puia ad eius ꝓductionem ⁊ oceditur formã precedẽtes cũ suis oseruantiis q̃litatib̃ esse alicuꝰ resistẽtie ⁊ admittiꝯ ꝗ fit vt q̃ttuor. ⁊ dꝫ ꝗ actiuitas illꝰ puie dispõnis saltẽ cuꝫ vtute principalis agẽtis maioris esset actiuitaꝯ in illo instãti ⁊ admittiꝯ ꝗ fit vt q̃nq̃: ⁊ q̃n arguiꝯ ꝗ in aliq̃ instãti ãte illud debebat forma ꝓcedẽs corrũpi q̃n sez erat actiuitas vt q̃ttuor cũ dimidio negaꝯ. ⁊ causa est: q: lꝫ in illo instãti actiuitas supabat resistẽtiã. debebat tñ diminutio vel corruptio qualitatꝯ oseruatiue forme ꝓcedẽtis fieri successiue: sicut de facto fiebat ⁊ sic in tpe ĩtercluso inter instãs in q̃ erat actiuitas vt q̃ttuor cũ dimidio ⁊ ꝑ instãs in quo est vt quiq̃ sicut successiue remitteret qualitas cõseruatiua pexistẽtis forme puia dispositio intẽdebatur ⁊ deuentũ est vsq; ad instãs ꝑ ꝗs in quo/a preuia dispositio est actiuitatis vt q̃nq̃.

¶ Quarto arguitur aia rõnalis introducit in materiã. ⁊ tñ nõ ꝓpter puias dispõnes igitur scõa ꝑs añtis ꝓbaꝯ. detur ꝗ se solo aiaꝫ rõnalem ꝓducit. igꝫ. Sed forte dices ꝗ ꝓpetas ꝑfata ocernit ꝓcise formas subales extẽsas. Cõtra hoc arguiꝯ. ostat ꝗ absq; puijs dispõnib̃ nõ infundit aia rõnalis: q: ob defectũ illaꝫ nõ ꝓducitur in materia q̃ aia asini informaꝯ. detur ergo hõ vl aliqd̃ agẽs naturale disponẽs materiã ad infusionẽ aie rõnalis vel ille dispõnes natural'r ordinãt ad ꝓductionẽ aie rõalis vel nõ. si primũ iam nõ aliter ꝓduceret deꝰ aiam rõnalez q̃ vnã aliã. Si secũm cũ natura nihil agat frustra dicendũ est ꝗ ille dispõnes ad aliq̃d dirigũtur. Et q̃ ritur ad q̃d ordinãtur. Si dicas sicut apparet ꝗ ad corruptionẽ forme pexistẽtis Cõtra ex hoc seq̃retur ꝗ miraculo ꝓductiõis aie rõnalis secluso mere natural'r ꝓducẽdo) daretur materia absq; forma. pꝫ q: ille (dispõnes ab hoie ĩtroducte destruerẽt formã materiã informãtez absq; ꝓductiõe alteriꝰ si deꝰ nõ se haberet miraculose aiam rõnalez ꝓducẽdo. Forte dices ꝗ ille puie dispõnes natural'r ordinãtur ad aliquã aliã animã: sed deus nõ ocurrit ad ꝓductionez eiꝰ: ꝫ ꝓducit rõnalez. Cõtra hoc arguiꝯ primo seq̃retur ꝗ ꝑ ꝓductionẽ aie rõnalis ĩpediretꝯ alteriꝰ forme ꝓductio ⁊ ofirmatur nõ si forme aliq̃ specie distiguũtur dispões ipsaꝫ debẽt specie distiguí ergo si dispões ab hoie ĩtroducte ad aliã formã q̃ ad aiam rõnalez natural'r ordinãtur nõ disponerẽt materiã ꝓ aie rõnalis infusione.

Aia rõalis nimis appetit materiã informare.

Quare aia sẽti viri ī decessu nõ tristatur.

Post resurrectões magis gaudebũt aie beate.

Quare aia rõnalis nõ dꝫ de potẽtia materie educi a lie ꝓ forme sic.

Forã subalis corpalis de potẽtia materie educiꝯ nõ aũt rõalis.

¶ Pro materia huꝰ argumẽti sciẽdũ est ꝗ forme subali corpali solet attribui de potẽtia materie educi. aia aũt rõnalis nõ educiꝯ de potẽtia materia: sed est (vt aiunt) extraducere. Quid aũt sit de potẽtia materie educi sane nõ est perspicũ. Primo si dicaꝯ ꝗ in ipsa materia est quodãmodo inchoatio forẽ corpalis ad intẽtionez alberti magni ⁊ aie rõnalis nulla inchoatio ī materia ꝓcedit ⁊ ꝓpter hoc dꝫ ꝗ forma corporalis de potẽtia materia educitur ⁊ nõ rõnalis. istud nõ valet: q: fundatur in inchoatiõe forẽ maꝫ que nõ est ponẽda vt pte ꝓcedẽte ostẽsum est sufficiẽter. Secõo si dicamꝰ formã corpalez de potẽtia materie educi nihil aliud esset ꝗ materiã esse in potẽtia. i. aptitudinez hr̃e ⁊ aptã natã esse ad susceptionẽ forme corpalis ⁊ ipsammet formã esse aptã in materia suscipi. hoc ita parum valet sicut aliud: q: ex tali modo dicendi seq̃tur aiam rõnalez de potẽtia materia educi. ipsa eñ materia potẽtiam hꝫ ⁊ apta nata est aiam rõnalem tanq̃ formã subalem sui recipe et ipsa aia rõnalis aptitudinem hꝫ informãdi materiã: imo ipsa aia rõnalis intense appetit materiã informare quapropter nimis tristaꝯ instãte morte eo ꝗ definit informare materiã. Et si ꝋtingat ꝗ aia fidelis q̃ sancte ⁊ catholice vixit in dicessu nullam patiatur tristiciã hoc est ꝓpter intẽsam grãm diuinitꝰ ei infusam. Et inde est vt sacris doctoribꝰ placet) ꝗ post resurrectionez gñalez aie beate magis gaudebũt. Etiã non auctor essentiali ꝓmio: ⁊ hoc nõ nisi q: aie beate nũc appetũt corpibꝰ vniri ⁊ materias informare: ⁊ tũc tale desideriũ adimplebiꝯ. Innestigãdus est igitur q̃d est dicere formã corpalem de potẽtia materie educi. vñ dicẽdus esse videtur ꝗ q: nõ contingit formã corpalez in materia ꝓduci nisi preuijs dispõnibꝰ ꝓcedẽtibus talis forma dꝫ de potẽtia materie educi ꝗ talibꝰ dispõnibꝰ materia potẽs ⁊ apta redditur ad forme corpalis susceptionez dispõnibꝰ eñ seclusis materia dꝫ iepta ad formam reputari: ꝫ iã quo ad aiam rõnalez videtur idẽ ꝋtingere ꝗ vt inter arguẽdus dicebatur nõ ꝋtingat absq; puijs dispõnibꝰ in materia produci. ad qd̃ dico ꝗ puie dispõnes (q̃bus positis aia rõnalis infunditur) nõ disponũt sic materiã ad eius susceptionẽ sicut alie dispõnes ad formã asini reddũt materiã dispositã: q: nõ ordinãtur ꝓ ꝓpriã naturã ad aie rõnalis ꝓductionem. Et si queras vñ igitur prouenit ꝗ illis positis ꝓductio aie rõnalis sequatur dico ex pacto diuino hoc ꝓuenire. deꝰ eñ instituit ꝗ illis dispõnibus datis aiam rõnalez crearet. Sed dices idẽ est dicendũ de corpalibus formis/nõ lꝫ eñ dubitare dispõnibꝰ positis ad aliquã formã corpalem ordinatis ipsaꝫ formã ex diuina institutiõe atq; bñplacito ꝓduci. Sed ad hoc dicetur ⁊ apparẽter ꝗ ad ꝓductionez aie rõnalis nõ ocurrũt actiue dispõnes puie: ꝫ bñ ad ꝓductionem forẽ corpalis ⁊ ibi esset discrimen/hoc non placeret illis q̃ nõ admittũt partial'r sicut nec totaliter accidẽs formã subalem ꝓducere. Sed si forte dicaꝯ aliud agẽs naturale mediãtibus dispõnibus puijs q̃bus instrumentaliter vtitur) formã corpalez simul cũ deo ꝓducere. Sed ad ꝓductionẽ aie rõnalis nullã naturale agẽs actiue cũ deo ocurrit nõ videtur ꝑ plene satisfacere q: q̃uis ita sit illud bñ ostẽderet discrimen iter ꝓductionem aie rõnalis et productionẽ forme corpalis quo ad causas efficiẽtes: ꝫ nõ quo ad susceptiuũ hoc est nõ quo ad hoc qd̃ est de potẽtia materie educi vel nõ educi de potẽtia materie de quo est q̃stio. Sed põt dici ⁊ bñ ꝗ cuꝫ nõ quibuscũq; dispõnibus puijs posset vti agens

Universidad de Deusto
Biblioteca

naturale formā ignis ꝓducēs tanq̃ instrumento. Forma corpalis dr educi de potētia materie qr naturale agēs ipsam ꝓducēs vtitur puijs dispōnib⁹ q̃ taliter sunt sufficiēs instrurmētuz ꝙ nō essent sufficiētes alie sz agēs naturale nō vtitur puijs dispōnibus tanq̃ instrumēto ad ꝓductionem aīe rōnalis req̃sito: ⁊ ꝓpterea dr forma corpalis educi de potētia materie ⁊ nō aīa rōnalis. Sed ℨ hoc arguit ex illo seq̃tur ꝙ nō deberet potⁿ aīa rōnalis in materia itroduci existētibus illis dispōnib⁹ (q̃bus positis, ꝓducitur) q̃ si alie dispōnes puie essent. Seq̃la claret/postq̃ nō sunt agētis naturalis instrumētū req̃situz vt dictū est. ¶ Rñdetur ꝑcedēdo seq̃lam ⁊ illatū ⁊ si petas quare igit̃ istis puijs dispōnib⁹ datis aīa rōnalis ꝓducitur ⁊ illis nō positⁿ definit materiā informare. Rñdetur ꝙ b̄ nō ꝓuenit ex natura illay dispōnum: sz ex diuina institutiōe vt dictū est. Et si q̃ras quare igit̃ deus instituit ꝙ istis dispōnib⁹ positis aīa rōnalis infunderet. Rñdēdus est ꝙ sic sue maiestati placuit nec ita dicēdum est de alijs dispōnib⁹ ad formā corpalem ordinatis: qr q̃ q̃ oīa simpl'r dependeāt ex mera volūtate ⁊ institutiōe diuina: ignis total'r vtitur puijs dispōnibus ad formā igneā introducendū ꝙ lz alijs dispōnibus specie distinctis positis posset deus se solo formā ignis in eadē materia ꝓducere: nō tm̄ fieri posset igne ocurrēte ⁊ hoc videt̃ esse in hac pte satis pōderādum.

Non posset ignis vti alijs dispōnibus ad formā ab illis q̃b⁹ vtitur.

¶ Iam rñdetur ad argumētum pricipale sub aliquib⁹ ꝓpōnibus quay pria est. Prime dispōnes quib⁹ positis anima rōnalis infundit̃ ad aliam formā dirigunt̃. i. ꝓ ꝓductione forme corporalis disponunt materiā. ¶ Probat̃ hec ꝓpositio/nō disponūt ex propria natura ꝓ anime rōnalis introductiōe ⁊ nō est dicendū ꝙ ordinātur vt formaz ꝓexistentē corumpāt (cū ex b̄ sequat̃ absq̃ miraculo materiā esse absq̃ forma vt inter arguendū dicebat̃ et natura nō intēdat principaliter alicuⁿ corruptionē) introducūtur. igit̃ vt aliqua corporea forma illis positis producat̃. Secda ꝓpositio in hoīe ꝓter aīam rōnalē est aliqua aīa sensitiua. hāc ꝓpositionē guillermus olram audacter tenet sz auctoritate eiⁿ seclusa videt̃ esse dicendū ꝙ qualitatiue dispositiones ad introductionem aīe rōnalis dispōnētes ad ꝓductionem alicuⁿ aīe sensitiue (q̃ de facto illis positⁿ ꝓducitur) ordinātur ⁊ ita nō opz dicere ꝙ ꝑ infusionem aīa rōnalis alterⁿ forme substātialis ꝓductio impedit̃. Tertia ꝓpositio (q̃uis secda sit valde ꝓbabilis vt alibi hz videri) pōt satis ꝓbabiliter dici ꝙ ⁊ si puie dispōnes ad productionem aīe rōnalis nō dirigātur ex natura ꝓpria: ad hoc ꝙ aīa rōnalis opatiōes suas ⁊ si nō oēs saltem aliquas exerceat dirigūtur: ⁊ sic pōt dici ꝙ natura nō intēdit illas puias dispōnes ad ꝓductionem alicuⁿ forme substātialis dirigere: sed ad opatiōes vitales exercēdas. ¶ Quarta ꝓpositio his nō obstātibus ꝓbabile est dicere ꝑ ꝓductionem aīe rōnalis alterⁿ forme corpalis ꝓductionez suspēdi nec iniuria fit nature (vt sic loquamur) cū melior forma q̃ via naturali ꝓduceretur ꝓducit̃ vt pote q̃ pōt exercere tales opationes sicut anima sensitiua et intellectiua. Et hec sufficiant pro isto argumento quia alibi tangetur difficultas que in eo implicatur.

Probabile est ꝙ ad exercēdū operatiōes vitales puie dispōnes q̃ ꝑbus positⁿ aīa rōnalis infunditur ordinētur.

Dispōnes q̃b⁹ positⁿ aīa rōnalis infunditur ad aliā formā ordinātur.

¶ Tertia forme substātialis ꝓprietas.

Forma substantialis operationū naturaliū est principaliter actiua hoc est calefactionis vel caliditatis ex igne ꝓcedētis forma substātialis et nō caliditas ipi igni vel eⁿ materie inherens cā principalis existit ⁊ motⁿ grauis deorsuz ⁊ leuis sursuz nō grauitas nec leuitas sz fore substātiales eorūdez sunt actiue ꝓncipal'r. b̄ multi multⁿ modis suadere nitūtur ⁊ cōiter ab oīb⁹ approbatur. Vtm̄ cū operatiōis naturalis natura debeat principiū actiuū dici: ⁊ natura fm ꝑm̄ scōs phisicoz ꝑcise forma vel materia dicatur: ⁊ materia nullius sit actiuitatis relinquit̃ ipsarū opationum esse formā substātialē ꝓductiuā. Item opationes vitales nutritio videlicet augmētatio et hmōi ab ipsa aīa et nō ab aliquo accidente ꝓcedere videtur qr non a calore ꝛca quo magis videbantur causari) cū si ex calore ꝓcederēt vbicūq̃ esset calor tales operationes accidere possent cuius oppositum constat esse verum.

¶ Pro solutiōe argumentorū q̃ solent cōtra illā ꝓprietatē fieri solet hec distinctio poni In rebus ex materia ⁊ forma cōpositis duplex ponit̃ esse opatio. quedā oueniēs. alia discoueniēs exēplū ꝑmi frigefactio aque q̃ ex calida fit frigida ⁊ motⁿ terre deorsuz ⁊ ignis sursuz. Exēplū scōi calefactio aque ascensus terre ⁊ descensus ignis. Opationis cōueniētis forma substātialis est actiua discōueniētis vo nō/potⁿ eim̄ forma aque resistit calefactioni q̃ actiue ad calefactionem cōcurrat idē de motib⁹ ignis ⁊ terre ꝓportiōabiliter dicēdū est. Et buridanus q̃ scōo phisicorū b̄ exp̄sse ponit clare tenet ꝙ forma accidētalis bm̄ est trāsmutatiōis extrinsece vel trāseūntis vt alij dicūt principiū actiuū. Sz an principale vel instrumētale nō plene declarat. Transmutatio aūt est duplex (vt solet dici cōmuniter) q̃dam immanēs alia transiens. immanēs dr que in ipso agente fit vel manet ⁊ sic dr immanens quasi intus manēs cuiusmodi est frigefactio aq̃ nō ocurrēte aliquo ꝓticulari agēte extrinseco. Notāter dr ꝓticulari: qr ad quālibet trāsmutationem agētia vlia: vtputa deus intelligētia ⁊ corpora celestia ocurrūt. Trāsiens trāsmutatio dr q̃ extra ꝓticulare agēs trāsit in passum cuiusmodi est calefactio aque ab igne et calefactio manus ab aqua calida vel a ferro calido.

Non fit iniuria ture q̃ infusio aīe rōnalis alterⁿ me ꝓtio tm̄ direm̄

Opatio natum ex for cedun

¶ Hic est iter doctorez diuersitas Buridano cū alijs dicēte ꝙ extrinsece trāsmutationis accidētalis forma est actiuū principiū: ita ꝙ qm̄ forma substātialis ignis nō coageret caliditas eius ad extra calefaceret ⁊ cum cōstet aquā calidā vel ferrū calidū intēse calefacere ⁊ calefactio illa nō ꝓcedat a forma substātiali aque nec ferri cum potius ille forme frigefacere deberēt videtur esse dicendum ꝓter vniuersalia agentia nihil ad calefactionem illam cōcurrere ꝓter caliditatem.

Dupl tura tio cō ens neni

¶ Sed alberto de saxonia quarto de celo b̄ nō placet cuⁿ principalia motiua hec sunt. Taliū trāsmutationū natura debet principium actiuū dici: ergo a forma subali ꝓcedūt ꝓnātia ⁊ aīs clarēt ex dictis. Aliud motiuū. Si a caliditate ꝑcise causet̃ calefactio illa nō ocurrēte forma subali ꝓticulari. accidēs ꝓduceret subaz qd̄ non stat cū illa maxima nihil agit vltra gradum sue ꝓfectiōis. ꝓna ꝓbatur tā intensa pōt caliditas a caliditate inherente ferro ꝓduci ꝙ tādem ignis ꝓducatur: igit̃ ⁊ vbi esset caliditas separata a subiecto tm̄ ꝓduceret sicut inherēs ferro: igr̄.

Motiua alberti dicēt̃ nullā opationē a forma accidētali ꝓuenire.

motiua buridā dicēt̃ aliquā opationē ab accidente resultare

¶ Motiua alterius opinionis ꝑcipua sunt duo quay vnū est. aqua calida ⁊ ferrū calidū calefaciūt nō coagētib⁹ formis subalib⁹ eoz. Sic'r terra ascēdit nō ocausante motū forma subali eⁿ: cuz fore subales eoz potⁿ ad oppositū coagere deberēt. igr̄. Scōm motiuū est ꝙ si forma subalis aque calide ad calefactionē coagat seq̃retur idem effectⁿ oppositos ꝓducere posse. pz seq̃la forma ipsⁿ aque ad frigefactionez ocurrit actiue ⁊ si etiā in calefaciēdo coagat habet̃ intentū. Sed albertus de saxonia rñdet ꝙ nō incōuenit formā subalez aq̃ ad calefactionē ocurrere etiā si apta nata sit frigiditatez ꝓducere. ¶ Dicit eim̄ ꝙ lz forma subalis aq̃ ex ꝓpria natura frigefacere habeat mediāte tm̄ caliditate qua tanq̃ instrumētovtitur nō incōuenit ꝙ calefaciat. ⁊ idez dicit de ascēsu terre q̃ ex forma subali eⁿ ꝓpter leuitatem inherētem ꝓcedit. Et ad aliud de oppositis effectib⁹ dicit ꝙ diuersis instrumētis nō est incōuenies eādez formā frios ꝓducere effectus sicut bm̄ exēplificat de aīa q̃ organis diuersimode dispositis diuersas opatiōes. Sed iste doctor nō bene declarat qualis sit instrumenti actiuitas ⁊ q̃d est discriminis inter cām ꝓncipalem ⁊ instrumētalez. colligitur tm̄ bene ꝙ vult dicere formā subalez aq̃ coagere ad calefactionē ꝓncipaliter: qd̄tm̄ buridanus ⁊ multi alij nō approbāt dicentes formā subalem aq̃ nullo pacto nec principal'r nec instrumētaliter ad actiuitatem in calefactione cōcurrere.

¶ Sed cōtra modū dicendi alberti arguitur forma subalis aq̃ calide non coagit in calefactiōe: igit̃. Aīs ꝓbatur bene seq̃tur forma subalis aque mediāte caliditate ꝓducit caliditatem: ergo fora subalis aq̃ nō deberet ipsaz aquā ad frigiditatē reducere cuⁿ oppm̄ fere oēs tenēt. ꝓna ꝓbatur. bm̄ seq̃tur/fora subalis aque ꝓducit in ea frigiditatē in reductiōe: ergo eadē forma substātialis ē corruptiua caliditatis eidē inherētis ⁊ vltra est corruptiua illⁿ caliditatis: ergo nō est ꝓductiua alterⁿ caliditatis. Si forte dicas ꝙ illō vez est seclusa caliditate inherēte: sz mediāte illa bm̄ pōt aliā ꝓducere. ¶ Cōtra hoc arguitur/ ⁊ difficulter ista forma subalis aq̃ mediāte caliditate hz vim ꝓducendi aliā caliditatem: ergo hz vtutez oseruādi caliditatez inherentez ei: imo magis deberet agere ad cōseruationem illⁿ caliditatis q̃ ad ꝓductionem alterius. ꝓbatur seq̃la. Caliditas aq̃ calide inherēs plus appetit se inesse cōseruare q̃ aliā caliditatem ꝓducere: ⁊ facilⁿ est ꝓductū cōseruare q̃ de nouo aliud ꝓducere ergo plus forma substātialis aque iuuat̃ a caliditate ad oseruationem sui q̃ ad ꝓductionē alterⁿ. ⁊ per oīs si mediante illa caliditate forma substātialis aliā ꝓducit deberet, potⁿ ipsam caliditatē cōseruare. Sed forte ad istd argumentū diceret̃ ꝙ forma substātialis aq̃ naturalissime appetit esse in statu sibi cōueniētissimo ⁊ corrūpere illa q̃ tali statui repugnāt. Et cū sit stat⁹ discōueniēs ipsi forme aq̃ esse simul cū caliditate corrūpit caliditatem secū exñtez: lz mediāte illa sit alterⁿ ꝓductiua vbi tm̄ cetera essent paria ⁊ ita cōueniens esset ipsi forme aq̃ esse cū caliditate sicut absq̃ calore ad minus habet̃ si forma substātialis aq̃ mediāte caliditate hz vim ꝓductiuā alterius a fortiori hret vtutē oseruatiuā existētis ⁊ hoc cōcludit argumentū. qd̄ nō est facilis solutionis.

Plus dz iuuari forma subālis aq̃ a caliditate ad cōseruationem sui q̃ ad ꝓducendū aliā

¶ Secundo cōtra eandē opinionē arguitur. Si forma aque mediāte caliditate calefacit sequeret̃ ꝙ aqua mediāte igne posz ignē ꝓducere qd̄ est absurdū. seq̃la ꝓbat̃ non hz maiorē cōuenientiā cū caliditate: ꝙ illa mediāte posset ꝓducere caliditatē: q̃ cū igne vt aqua dicatur (ipso igne ocurrēte) posse ꝓducere aliū ignez. Et si dicas ꝙ qr simul cū forma substātiali aque est caliditas ⁊ ignis esset ab aqua separatus dicit̃ forma aque posse cum caliditate ad productionē caliditatis ocurrere ⁊ nō cuz igne ad productionē ignis. ¶ Cōtra ad minⁿ sequit̃ ꝙ vbi per diuinā potentiā penetratiue se haberent ignis et aqua ⁊ eēt ignis magis actiuus: aqua cōcurreret ad productionē ignis cū ipso igne. Et si dicas illud nō sufficere ad talē cōcursum qr licet in illo casu ignis et aqua essent simul non tm̄ eidē materie inhererēt sicut forma substātialis aque ⁊ caliditas ex qua quidē inherētia diceret̃ resultare aquā mediāte caliditate caliditatē ꝓducere. ¶ Cōtra. lz forma substātialis aque et caliditas eidē materie inhererent postq̃ discōueniunt: non viderent̃ inter se habere maiorē cōnexionē q̃ ignis ⁊ aqua qm̄ penetratiue se haberēt. qd̄ si neget̃/ad minⁿ habebit̃ ꝙ vbi per potentiā dei eidē materie inhererent vel in eadem, materia essent forma substātialis aque ⁊ forma substātialis ignis q̃ esset maioris virtutis ⁊ relinquerētur suis naturalibus forma aque diceret̃ ꝓducere ignem vbi ab igne ignis ꝓduceret̃: Notū eim̄ est ꝙ vbi in debita distantia applicaret̃ tali aggregato obstibile dispositum (impedimēto extrinseco seclusо) sequeret̃ inflāmatio/seq̃la relinquit̃ intelligētibus nota.

¶ Ad istud argumētū nisi ꝓterue rñdeat nō videt̃ eē dicēdū aliō q̃ ocedere illatū saltē vltimū.

¶ Tertio arguit̃ forma substātialis aq̃ calide nō pōt mediāte caliditate caliditatē ꝓducere. igitur. antecedēs ꝓbatur forme substātiali aque ex propria natura cōuenit frigefacere et de se est frigefactiua ergo etiā caliditate eidē aque inherente non potest calefacere. ꝓna ꝓbatur maioris est virtutis forma aque ad frigefaciendum q̃ caliditas ad esse instrumentū ca-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lefactionis a forma aque ꝓueniẽtis instrumentum eim cuiusmodi est caliditas illa respectu calefactionis nõ est maioris virtutis q̃ principale agẽs: ⁊ tm̃ si forma aque calefaceret mediãte illa caliditate ipediretur frigefactio q̃ ex ꝓpria natura debebat a forma aque fieri: ⁊ sic instrumentum esset agẽti principali impedimẽto: igitur.

Biphariaz aqua frigiditatem ꝓducit.

¶ Pro solutione huius defendẽdo positionem alberti Sciẽdum est q̃ forma aq̃ duobus modis põt frigiditatem ꝓducere. Uno modo in eãdez aquã vel materiam quã informat. alio mõ in passium extrinsecum primũ opatur ipsa forma absq̃ aliquo instrumẽto. forma eim aq̃ non eget frigiditate quaytatur ad ꝓducẽdum in aquã cuius est ꝓs frigiditatem: sed fm absq̃ instrumẽto exercere nõ põt: ita q̃ forma aque nõ coagẽte secum frigiditate nõ põt in extrinsecũ passium frigiditatem ꝓducere: ⁊ cũ caliditas ⁊ frigiditas nõ se cõpatiãtur (saltem vt supponitur) qñ mediãte caliditate calefacit aqua nõ impeditur ne frigefaciat: q̃ nõ põt frigefacere dũ frigiditate caret. nhil eim dz impediri ab aliquo ne faciat illud qd nõ posset facere illo impedituo secluso sicut hõ nõ impeditur ne ꝓducat equũ: ⁊ sic caliditas nõ impedit aquã ne frigefaciat: ⁊ per hoc argumẽtum diluitur. Põt tm̃ dici q̃ nõ incõuenit caliditatem formã subalez aq̃ impedire. forma eim subalis aque calide tpe quo ipsi aq̃ iest caliditas ipedit ab ipsa caliditate ne ipsam aquã ad frigiditatez reducat: q̃ nulla inherente caliditate ipsa fora subalis aque frigiditatem ꝓduceret in ipsam aquã vel in eius materiã quam nõ ꝓducit caliditate inherẽte: sed hoc non satisfacit: quia illo tunc forma substãtialis aque remittit caliditatem: vt illa expulsa frigiditatem ꝓducat.

Ad trãsmutationẽ intrinsecã nõ eget aq̃ instrumento fz bñ ad extrinsecã.

Nil impeditur ne faciat illud qd facere non potest.

¶ Quarto arguit. tpe actionis in quo forma subalis aque calide calefacit vel remittit caliditatez secũ coexistẽtem vel nõ. scõm nõ est dicẽdum (aqua a calefactiuo semota sicut ꝓcedimus). Si primũ ergo caliditas nõ coagit ad calefactionez. ⁊ ꝑ ons forma subalis aque nõ calefaceret. ꝓbatur ona. seqtur bñ caliditas illa nõ põt se in esse cõseruare: ptz. q̃ corrũpitur vel remittitur ab ipsa forma aque: ergo nõ coagit ad ꝓductionẽ alteri⁹. ꝓbatur hec ona: q̃ intimius ⁊ facil⁹ est rei se oseruare inesse q̃ alã ꝓducere: ergo si nõ põt primũ non põt secũdum.

¶ Argumẽtum istud eque militat cõtra dicẽtes caliditatem aque calide (nõ concurrẽte forma subali ipsius) calefacere sicut cõtra opinionem alberti vt liquet. ad qd primo dici põt q̃ q̃ forma subalis aque maiorem actiuitatem sup caliditatem ipsi aque inherẽtem q̃ habeat ipsa caliditas resistentiã non põt se inesse conseruare: et quia passum extrinsecum qd calefit non tãtum resistit sicut caliditas habet actiuitatis agit in illud.

¶ Secũdo dicitur q̃ tẽpore calefactionis ipsa caliditas a forma subali aque corrũpitur vel remittitur: sed cum corruptio successiue habeat fieri manẽt multe partes ipsius caliditatis per aliqd tẽpus in quo nulla illarũ nec fm se totã nec fm aliquid sui corrũpit̃ nec remittit̃. et talis tẽpore in quo alie corrũpunt̃ se in esse oseruat ⁊ põt extrinsecũ calefacere. bñ verũ est q̃ in nullo instãti calefactionis verũ est dicere q̃ tota caliditas fm se ⁊ qõlibet sui ad calefactionez coagit: q̃ in quolz tali instanti verũ est dicere q̃ tota caliditas in illo instanti existẽs non immediate post illud instans erit sed hoc vel aliquod simile alicubi tangetur.

¶ Quãuis ad argumenta facta posset sicut dictum est respõderi. ⁊ alia q̃ fieri posset cõtra istã opinionẽ solutiões patiant̃. Aliã põem buridani ꝓbabiliorẽ reputam⁹ vt pote q̃ absq̃ minore difficultate: ⁊ pauciorib⁹ incõueniẽtib⁹ sustineri põt. ⁊ ad motiua alberti facile est rñdere illud de natura nõ est alicui⁹ momẽti. tuz primo q̃ pẽdet ex termino an fez accñs debeat natura dici vel non. tum scõo q̃ operationũ conuenientiũ imanentiũ natura dz esse principiũ aliarum vero nõ opz cuiusmodi est calefactio a caliditate aque calide prouenies. Tum tertio natura non dicit̃ minus principiũ passiuũ q̃ actiuz et cum principiũ passiũ illius calefactionis sit materia in quã caliditas ꝓducẽ licet caliditas aque calide non ocurrẽte forma substãtiali eiusdem illam ꝓducat datur principiũ passiuum qd est natura vtputa materia illa calefactiõis. Ad aliud de ꝓductione forme ignis per applicationem cõbustibilis bñ dispositi ferro calido dicit̃. q̃ actione superiorũ ⁊ vniuersaliũ agentiũ non incõuenit caliditatẽ ferri formã igneã ꝓducere. ne c requirit̃ aliqua forma substãtialis q̃ sit particulare agẽs ad illã ꝓductionẽ sicut ocingit q̃ ex putrefactiõe terre aiãlia ꝓducant̃ forma substãtiali terre nõ cõcurrẽte. Et si dicas hoc negaret albert⁹ dicẽs formã terre actiue ad taliũ animãtium ꝓductionẽ cõcurrere. ¶ Cõtra hoc arguit̃ sic nesciret albert⁹ inuenire aliud ꝑticulare agẽs substãtiale a forma terre hoc cõstat si accñs non posset formã substãtialẽ ꝓducere nõ cõcurrente aliqua forma substãtiali que esset agẽs particulare ⁊ ipso accidẽte tanq̃ instrumẽto vteretur ne accidẽs vltra gradũ sue pfectiõis ageret forma substãtialis terre non esset sufficiens particulare agens in ꝓductiõe talium animantiũ. probatur oseqũtia q̃ perfectio forme aiãti exuperat perfectionẽ forme terre ⁊ ꝑ ons talis fora vltra gradum sue pfectiõis ageret. Et sic claret istud motiuum nullius esse momenti.

Positio buridani dicẽtis aliquas opationes ab accidẽte procedere est probabilior.

Naturaq̃ potẽ⁹ ꝓcꝓtiũ actiũ q̃ passiũ dicitur.

Nõ incõuenit caliditatem cũ certis supiorbus formis substãtialibus ignis ꝓducere.

Perfectio forme aiãti exuperat perfectionem fore terre.

¶ Sed cõtra positionẽ buridani primo sic arguit̃ alicui⁹ operatiõis cõueniẽtis ⁊ immanentis nõ est forma substãtialis actiua ergo positio nulla ⁊ proprietas irratiõabilis. antecedẽs probatur motus lapidis versus inferiorem locum proiecti non procedit a forma substantiali eius. et tamen est ei conueniens et immanens. igitur. prima pars antecedentis probatur vbi ille lapis non fuisset proiectus sed q̃ remoto prohibente ex propria virtute precise descendere non esset motus ita velox: ergo motus quo mouet̃ lapis proiect⁹ nõ ꝓcedit a forma substãtiali eiusdẽ. Forte dices argumentuz nõ probat formã substantialẽ lapidis nõ cõcurrere actiue ad illũ motũ sed q̃ aliqd aliud actiue concurrit preter causas vniuersales. Contra ex hoc habetur intentũ. nã si aliud preter formã actiue concurrat ad illũ motũ esset impet⁹ causat⁹ a ꝓijciẽte q̃ impetus forma accidẽtalis existit ⁊ sic habetur q̃ forma accidẽtalis actiue ocurrit ad operationẽ conuenientẽ ⁊ imanentẽ: q̃ q̃ ille mot⁹ sit immanẽs nõ est dubiũ ⁊ q̃ sit ouenies est manifestũ cum meli⁹ deorsum q̃ sursum lapis conseruet̃. ¶ Et cõfirmat̃ absq̃ tali impetu motus grauis a grauitate ꝑcise ꝓcedit: ergo fora substantialis ei⁹ non ocurrit ad ei⁹ descensuz actiue. ans probat̃ data velocitate qua aliqd graue habẽs grauitatẽ vt duo descẽdit si grauitas ei⁹ in duplo esset intẽsior in duplo veloci⁹ descẽderet ceteris parib⁹ (vt ptz ex regulis velocitatis mot⁹ ab aristotele septimo phisicorũ traditis) ergo totalis causa mot⁹ grauitatis existit. ona probat̃ licz causa partialis sit in duplo maioris virtutis non opz q̃ duplus effect⁹ resultet: ergo si simul cũ forma substãtiali grauis grauitas ad descensũ actiue ocurreret nõ oporteret q̃ grauitate i duplo itẽsiori i duplo maior eẽt velocitas.

Pto meli⁹ ẽ instrumẽtũ tãto meli⁹ artifex operatur.

¶ Ad primũ respõdetur negãdo ans et pro eius ꝓbatiõe sciendũ est q̃ non est dicẽdũ ita esse formã substãtialẽ actiuã talis opatiõis quin cũ ea saltẽ instrumẽtaliter forma accidentalis ocurrat ⁊ sicut in reb⁹ artificialib⁹ ocingit quãto meli⁹ est instrm̃ tãto principale agẽs qd̃ est artifex meli⁹ operat̃ ita in reb⁹ naturalib⁹ accidit q̃ principale agens in talib⁹ operationib⁹ cõueniẽtib⁹ (qd̃ est forma substantialis) melius exercet officiũ fortiori vel intẽsiori instrumento quapropter accidit q̃ lapis ꝓiect⁹ versus inferiorẽ locũ veloci⁹ descẽdit q̃ forma substãtialis a qua ꝓcedit talis descẽsus ꝑter grauitatẽ propriã ipsi⁹ grauis vtit̃ impetu a ꝓijciẽte causato qui ⁊ si nõ ostituat cũ grauitate vnũ accñs ꝓpt̃ specificã distinctionẽ est tm̃ aliud instrumentũ ⁊ sic vbi illo ipetu secluso forma substãtialis vno precise instro vterer̃ illo exñte vtit̃ duob⁹. Iz de isto ipetu futur⁹ est fmo copiosus. ¶ Ad cõfirmationẽ q̃ maioris videt̃ eẽ põderis impñtiaz nõ rñdet̃ q̃ ex dicẽdis circa scõz phisico. de causalitate cause efficiẽtis habebit̃ qd̃ sit dicẽdũ.

¶ Scõo arguit̃ forma substãtialis ferri calidi ad calefactionẽ ocurrit ergo: fora substãtialis aq̃ calide ⁊ ꝑ ons cuiuscũq̃ alteri⁹ calidi. ans probatur maior ⁊ extẽsior calefactio ex ferro calido q̃ ex aqua calida resultat etiam si equalis sint quãtitatis ⁊ eq̃ intẽsas habeãt caliditates vt q̃ ferrũ calidũ ⁊ aquã calidã tangeret experiret̃: ergo cũ illa intẽsior calefactio nõ ꝓcedat ex intẽsiori caloze nec ex materia cuz nullius sit actiuitatis relinquit̃ q̃ ex forma ferri resultat. Rñdetur negãdo ans ⁊ ad probationẽ cõcedit̃ a ferro eq̃ calido cũ aq̃ fortiorẽ fieri calefactionẽ; ⁊ dz q̃ a caliditate ꝑcise cũ cãis vniuersalib⁹ intẽsior fit calefactio. Et si dicas caliditas in ferro eq̃ intẽsa ponit̃ sicut caliditas in aqua admittat̃. Et si iferat̃. ergo eq̃ fortes calefactiones dñt ex illis caliditatib⁹ resultare distinguit̃. vbi cetera essent paria. ⁊ sic ocedit̃ vel ceteris disparib⁹. ⁊ sic negat̃ ona: lz ei caliditas ferri sit eq̃ intẽsa caliditati aq̃ q̃ dẽsior est actiuior efficit̃ virt⁹ ei vnita fortior ẽ seipsa dispsa fz de hoc ifra

Virt⁹ vnita fortior ẽ se ipsa dispsa.

¶ Cõtra hoc. arguit̃ vbi de⁹ caliditatẽ aq̃ pedalis in ferro pedali poneret itẽsior calefactio a terra q̃ ab aq̃ resultaret. ⁊ tm̃ nõ eẽt itẽsior caliditas. q̃ als nõ sufficeret vt in ferro pedali extẽderet̃. igr Rñdet̃ negãdo ans nec expientia illd oñdit vbi ei eẽt eq̃ dẽsa ⁊ itẽsa et extẽsa i ferro caliditas fiẽ in aq̃ nõ fortior fieret calefactio de hoc tm̃ i scõo dicet̃. Sz hic aduertẽdũ ẽ q̃ ꝓtigit dat̃ duob⁹ calidis qb⁹ caliditas discõuenit eiusdẽ q̃titat̃ eq̃ intẽsas ⁊ dẽsas caliditates hñtib⁹ spẽ distinctis exteriori inuamie secluso posz a caliditate vni⁹ fortior calefactio q̃ a caliditate alteri⁹ resultari nec illd ocludit formã sbãlẽ vni⁹ ad calefactionẽ cõcurrere: sz diuersitas emanaret a maiori vt minore ipedimẽto vel (vt meli⁹ dicat̃ difficultate) ex forma sbãli ꝓueniẽte: Semini ei dz i dubiũ cadere q̃ difficili⁹ est caliditati calefacere dũ sit cũ fora cui magis discõuenit existit q̃ si cũ fora cui min⁹ discõuenit existeret. ⁊ q̃ buscũq̃ formis spẽ distinctis assignatis q̃bus caliditas discõuenit magis vni q̃ alteri dicẽdũ est caliditatẽ discõuenire q̃ cũ sit dabilis fora cui maxie caliditas cõuenit. ⁊ alie due forme spẽ distinguãt̃ necessariũ est dicere vnã magis q̃ aliã ad foram cui maxie cõuenit caliditas accedere. ⁊ sic pulcrũ correlariũ seqtur q̃ datis duabus caliditatib⁹ eque intẽsis dẽsis et extẽsis inherentib⁹ entib⁹ specie distinctis quib⁹ discõueniũt oibus extrinsecis paribus existẽtibus intensior calefactio ab vna q̃ ab alia naturali necessitate resultabit.

Impossibile est caliditatẽ duab⁹ formis sbãliter discõuenire.

¶ Tertio arguit̃ si calefactio a ferro calido resultãs ꝑcise a caliditate causaret̃ seqret̃ caliditatez nõ ocurrẽte alio agẽte ꝑticulari formã substãtialẽ ignis ꝓducere sicut ꝓ parte alberti de saxonia superi⁹ arguebat̃ qd̃ est inconueniẽs cũ ꝑticulare agẽs debeat pfect⁹ vel eq̃ perfectũ esse cũ effectu. Forte dices vt superi⁹ dicebat̃ illd nõ reqr̃i vt de aiãli ex putrefactiõe producto ostẽdebat̃. Cõtra ex hoc seqtur q̃ forma substãtialis vel sit̃is in specie q̃ virtute caloris ꝓducit̃ nullo alio agẽte ꝑticulari ocurrente posset a caloze ita itẽso in quocũq̃ subiecto existeret ꝓduci. seqla claret saltẽ supposito q̃ ipedimentũ secludat̃ sed ons ẽ falsuz q̃ experimẽto cognoscim⁹ q̃ scõm q̃ diuersis iest caliditas diuersi effect⁹ inde resultãt. Caliditas eim terre ⁊ caliditas aque diuersos causant effect⁹ etiam si eq̃ intẽse extẽse ⁊ dẽse sint qd̃ nõ eget probatione. Rñdet̃ ocedẽdo vt dicebat̃ illatũ ⁊ ad replicã dz negãdo seqlam ⁊ cã est q̃ si diuerse sint in spẽ fore sbãles q̃b⁹ caliditas discõuenit maioris vtutz exñs cũ vna q̃ exñs cũ alia dz eẽ ꝓut pauloante ostendebat̃ et sic non opz q̃ similes effectus vel forme substãtiales ab illis caliditatibus terre ⁊ aque iherentib⁹ ꝓducant̃. Contra

Scõm q̃ diuersis iest caliditas diuersi ide effect⁹ resultant.

Universidad de Deusto Biblioteca

exdiuersitate specifica formarũ substãtialiũ terre ⁊ aque postq̃ actiue nõ ocurrũt ad pductionẽ effectuum ex caliditatib⁹ pcedentiũ nõ puenit nisi q̃ difficilius sit caliditati existenti cum vna forma calefacere q̃ alteriyt declaratũ est ex quo non resultaret nisi q̃ intẽsior caliditas ab vna q̃ ab alia pducere modo intẽsum ⁊ remissum nõ variant specie. vt. x. metha. habetur. ⁊ per consequens non deberet virtute caliditatis terre forma distincta specie pduci a forma q̃ pducit virtute caliditatis aque. Respõdet sub vno verbo q̃ qñ nõ esset alia diuersitas in effectib⁹ pcedẽtibus ab illis caliditatib⁹ ĩ mediate (qui sunt caliditates) nisi q̃ vna esset intẽsior alia sufficeret ad distinctionẽ formarũ substãtialiũ inde resultantiũ. Cõtingit eñ ppter intẽsiorẽ caliditatem aliquam formã substãtialẽ pduci q̃ non pduceretur remissiori: ⁊ q̃uis intẽsum ⁊ remissum non variãt spẽm in ipsis caliditatib⁹ bñ tamẽ variant specie effectuũ ex illis resultantiũ. Põt insuper dici securi⁹ q̃ si ex terra calida ⁊ ex aqua calida cõtingit nõ cõcurrẽtib⁹ formis substãtialib⁹ eorũ dam diuersas formas substãtiales pduci preter caliditates cõcurrunt: alique alie qualitates terre et aque inherẽtes specie distincte: ⁊ inde est q̃ distincte producantur forme.

¶ Quarto arguit aliqua est opatio cõueniens forme aiati cuius ipsamet forma non est actiua. igit aãs probat sit aia leonis talis natura q̃ ad cõseruationẽ sui in materia reqratur certa latitudo caliditatis ⁊ gra argumenti calor intẽsior q̃ vt quattuor: ⁊ sit ei discõueniẽs remissior q̃ vt duo: nõ ad talẽ sensum quin intensiori calore posset per aliqd tps cõseruari sicut remissiori sz nõ ita bñ detur. ergo q̃ pcise habeat leo caliditatẽ vt vnũ cum dimidio ppter aliquã indispositionẽ. Cõstat q̃ forma substãtialis ipsius leonis posset illã caliditatẽ intẽdere ⁊ ipsiz leonem reducere ad statũ ouenientẽ sine exteriori medicamine q: alias nõ cõtingeret q̃ absq̃ medicina aial ex egro fieret sanũ qd esset nimis fauorabile medicis ⁊ nullo pacto est dicendũ. vel igitur pductio illius caliditatis pcedit a forma substãtiali vel nõ. Si scdm cum illa opatio sit cõueniens habet assumptũ. si primũ si cõtingeret caliditatẽ intẽsiorẽ q̃ vt quattuor leonẽ habere etiã virtute sue forme substãtialis posset ad conuenientẽ statũ reduci p remissionẽ illius caliditatis. ⁊ p oñs eadẽ fora subãlis haberet vtutẽ p ducẽdi ⁊ corrũpendi calorez. qd est incõueniẽs. Nec vz dicere illud nõ incõuenire diuersis istrumentis sicut supius p parte alberti de saxonia dicebat q: ad opatiões ĩmanẽtes nullũ requiritur istrumẽtũ cuiusmodi sunt intẽsio et remissio illius caliditatis: Nõ format istud argumẽtũ de aia rõnali qrt supius dicebat q̃tũ est ex ppria natura nõ potius ei discõuenit intẽsior q̃ remissior caliditas: sed bene potest de elemẽtis saltẽ intermedijs aere videlicet ⁊ aqua formari.

¶ Ridet negãdo aãs ⁊ ad pbationẽ dicitur admisso illo casu q̃ fora substãlis leonis posset reducere ppriã cõplexionẽ ad bonũ statũ sed prius q̃ illud melius declaretur.

Põt aiatus aliqñ sine exteriori medicamine se reducere ad cõueniẽtem statuz.

¶ Arguit cõtra illud qd dicebat de aia rõnali tam inter arguẽdũ q̃ circa secundã ppriatẽ. Cõtingit vt experiẽtia cognoscit q̃ hõ morbo laborãs ob defectũ vel excessuz calozis ad sanitatẽ reducat nullo medicamie applicato ⁊ materia nõ est illius reductiõis actiua ergo ab aia rõnali pcedit sz hoc repugnat dictis q: ex illo sequitur caliditatẽ tãte intẽsiõis esse eidẽ aie agẽtis cõueniẽtẽ q̃ maioris vel minoris cui⁹ oppositum est oñsuz. igit. Istd argumẽtũ videt eẽ satis apparẽs sz ne dicat q̃ vna cõplexio poti⁹ q̃ alia aie rõnali ex ppria natura cõuenit: q: illo dato nullũ eẽt iter pductionẽ ipsi⁹ et aliarũ formarũ discrimẽ vt ex dictis ĩnotescit. dicim⁹ q̃ absq̃ medicia hõ posset ad sanitatẽ reduci sz nõ vtute aie rõnalis sz actiõe aie sensitiue fit cũ ea ĩ hoie exñtis. Cõformiter ad opiniõnẽ gu illermi olzã quã reuera approbam⁹. Scdo dici põt q̃ actiõe aliarum qualitatũ sit cũ aia rõnali ĩ materia existiũ reducit hõ ad sanitatẽ. Istis positis ad argumẽtum pncipale dr q̃ nõ icõuenit eandẽ cãm ad oppositos effect⁹ ocurrere diuersis causis sit ocurrentib⁹. dicit ei olzã vt alibi dicebat q̃ noticia intuitiua rei psentis causat iudiciũ q̃ illa res est ⁊ illa re destructa diuinit⁹ ⁊ oseruata noticia ei⁹ indicatur illã rẽ nõ eẽ ⁊ sic vtute eiusdẽ noticie opposita cãn iudicia q: ad pductionẽ vni⁹ res ipsa exñs ocurrit ⁊ nõ ad pductionẽ alteri⁹ ita ĩ ppsito aliqua cã ocurrit cũ fora subãli leonis ad producendũ caliditatẽ q̃ nõ ocurrit cũ ipsa ad remissionẽ calozis vel vna alia sit cũ ipsa coagit et sic nõ incõuenit q̃ ab ipsa fora seclusa diuersitate instrumẽtoz diuerse pcedãt operatiões. Ex quo clare seqtur q̃ illi fore subãli q̃tũ est ex pte sui nõ poti⁹ cõpetit intẽdere q̃ remittere caliditatẽ: q̃nuis dici posset postq̃ ad suũ debitũ statũ reqrit caliditas q̃ poti⁹ est caliditatis pductiua q̃ corruptiua. sz cũ ipsa fora intẽdẽdo vl remittẽdo caliditatẽ naturalr intẽdat se ad statũ oueniẽtẽ reducere tãq̃ finẽ pncipaliter itẽtũ. ⁊ hoc aliqñ dz fieri p remissionẽ aliqñ p intensionẽ caliditatis pcedat. Ex dicẽdis circa fm libũ phisicoz euadent notiora q̃ dicta sunt ⁊ multa alia q̃ subiecte materie adaptari possent ibidẽ tãgent vbi ẽt assignabim⁹ discrimẽ iter cãlitatẽ cause pncipalis. ⁊ causalitatẽ cãe istrumẽtalis qd nõ ẽ facile cognitu. Et aduerte q̃ buridab⁹ in. ij. phisi. ait rõnem naturalẽ cõuincere ad assignãdũ aliquã cãm vniuersalẽ ad cuiuscũq̃ effect⁹ pductionẽ pter pticularia agẽtia ocurrentẽ q: quilz effect⁹ pfectionem vel eque pfectã dz habere cãm. Cũ eñ q̃cquid pfectiõis hz effect⁹ ex cã emanauit si effectus in pfectiõe suam cãm excederet aliũde q̃ a sua cã effect⁹ pfectionẽ sortiret qd est absurdũ ⁊ cum cõsiderãtes multoz aialiũ pductionẽ nõ inueniãt agẽtia pticularia eq̃ pfecta formis subãlibus eorũdẽ sicut aialia q̃ ex putrefactiõe pducũtur ⁊ pisces ex ouis et lacte ab alijs piscibus in aqua derelictis habẽdus est ad cãm vniuersalez recursus. et istis colorat modus philosophandi

Quo hõ infirm⁹ iqlibz medicamine secluso ad cõueniẽtez statum reducatur. Nõ incõuenit eandẽ causam ad diuersos effectus concurrere.

Rõne naturali oueniente vniuersalem.

auicene ponẽtis datorẽ formarũ imo ⁊ platonicas ideas. Sed fm cõmẽtatorẽ q̃ turpissime errauit dicẽs primã cãm nullã cognitionẽ istorũ inferiorũ habere nõ sufficeret habere ad cãm vniuersalẽ recursum ad saluandũ pfectionẽ in effectibus. sz de hoc alibi. Instp buridanus addidit q̃ tingit caliditatẽ calefacere nulla alia cã preter deũ cõcurrẽte mere naturalr: q: si ferro calido: vel aque calide calefactibile applicaret nulla influẽtia calefactiua regnãte calefactio resultaret a caliditate ⁊ a deo pcise pcedẽs. Sed hoc non videt esse dictũ phisicũ. Alit eñ pbs. j. metheo. est tot⁹ hic mũd⁹ ortiguus lationib⁹ superibus vt tota ei⁹ vir⁹ inde gubernet: ex quo ocs phisice loquẽtes astruũt quãlz mutationẽ naturalẽ influẽtia celesti ocurrẽte fieri: sz ista alibi examinabũtur. Et sufficiãt hec pro hac ppriẽtate.

¶ Sequitur forme substantialis quarta proprietas.

Forme substãtiali oue nit q̃ solaz materiã in formet.

Oame substãtiali naturaliter cõuenit ipsam solã informare materiam ita q̃ vni forme substãtiali repugnat simul cũ alia naturaliter eandẽ materiã adequate informare. nõ eñ possunt due forme substãtiales specie distincte in eadẽ materia naturlr existere. dr naturaliter: quia diuina vtute specialiter ocurrẽte nihil prohibet quin illud fieri possit. Proprietatẽ istã euidenter pbare est difficile immo nõ põt inuicibiliter psuaderi: sz cuidã placet illã sic ostẽdere dato opposito seqtur q̃ aliqd in rerũ natura esset qd non esset alicui⁹ speciei qd est absurdũ. seqla ptz detur eadẽ materia forma ligni et forma lapidis iformata aggregatũ ex tali materia ⁊ illis formis. nec eẽt lignũ nec ignis nec aqua ⁊c. igr. Ista pbatio parũ valet negaret sequela. Et ad probatiõez diceret prio q̃ illud aggregatũ est/bita q̃ non est nomẽ ipositũ. ⁊ sic nõ seqtur illud nullius esse speciei. Scdo diceret q̃ aliquẽ sunt forme substãtiales q̃ pñt se cõpati. ⁊ aliq̃ non/⁊ fm opiniõnẽ auicene asserentis foras substãtiales elemẽtoz eẽ in mixto/necdũ fm virtutez sed fm ppias foras cũ debeat dicere qualibz partẽ itegralẽ mixti eẽ mixtã i qualibz pte materie mixti plures foras esse elemẽtorũ sit dicere oportet/⁊ per oñs pbatio illa fm illã opiniõnẽ nullius esset põderis: imo nec ppriẽtas eẽt assignada: sz de existẽtia formaz elemẽtorũ in mixto prio de gñatiõe hz videri. Oppositũ hui⁹ pro prietatis nisus est ipugnare sctũs thomas ĩ tractatu de pluralitate formaz ĩtitulato mltas adducit rões ad pbandũ plures formas substãtiales nõ posse simul eandẽ materiã iformare quarum qualibz exiare lõgũ eẽt in multis earũ assumitur tãq̃ notũ qd aduersarij negarẽt. Omissis auctoritatib⁹ hec videt esse suarũ rõnũ pcipua. ⁊ si non sub his vbis iter quascũq̃ formas substãtiales phisicas est trãsmutatio: sed nulle forme tales inter quas trãsmutatio est sit in eadẽ materia possunt se cõpati. ergo nõ dant plures formas eandẽ materiã iformãtes. Inter illas foras dicit esse trãsmutatio q̃ sic se hñt q̃ vna expulsa alia introducit sicut albedo. ⁊ nigredo caliditas et frigiditas. Ex ista declaratiõe claret scda ppositio, pposite rõnis. Si eñ fore sit existere pñt nõ esset inter eas illo mõ trãsmutatio cũ nõ p aduentũ vni⁹ alia expelleret: sz prior pppositio non cõcederet ab alijs ad sensum quẽ ptẽdit imo doctor subtilis ⁊ sui sequaces asserũt formã quandam substãtialẽ quã formã corporeitatis appellant eẽ in materia ppetuã taliter q̃ nulli⁹ agentis naturalis actiõe corrũpi põt ⁊ p oñs iter illã et aliã formã substãtialẽ non esset prio mõ trãsmutatio. Et qui dã auicẽbrõ vocat⁹ tenuit ĩ cõposito esse tot formas substãles quot sũt pdicata essẽtialia verificabilia de pnoie ipsuz demonstrãte ita q̃ in equo est vna forma corrũdens isti termino substantia. ⁊ alia correspõdens isti termino corpus. et alia isti termino corpus aiatũ/⁊ alia isti termino aial: ⁊ alia corrũdẽs isti termio equus. iste etiã nõ cõcederet inter illas formas illo mõ esse trãsmutationẽ. Sz hec põ vltima nõ mereret in mediũ adduci. Preter eñ inũera alia incõueniẽtia q̃ ad illam sequũtur ex illa inferẽt in equo non pcise esse illas quinq̃ formas substãtiales enũeratas: sz infinitas. infinita eñ pdicata non sinonima imo essentialiter subordinata possunt de pnoie equũ demõstrãte verificari. ⁊ si cuilz illorũ debeat forma substãtialis distincta corrũdere multitudo ifinita formaz in eodẽ cõposito esset. Sz alia positio formã corporeitatis assignans est valde pbabilis. ⁊ q̃uis in prio de gñatione (inquirẽdo an in cuiuscũq̃ forme substantialis pductione fiat resolutio vsq̃ ad materiaz primã) soleat de ista forma corporeitatis pertractari postq̃ nõ abs re de ppriẽtib⁹ forme ipse sentiarũ est sermo decreuim⁹ ipsam hic: ⁊ declarare/⁊ exaiare. Vñ illam positionẽ fouẽtes imaginantur preter formã substãtialẽ specificã hoc est preter formã substãlẽ igneã aereã: vel aqueã equinã vel bouinã esse simul in eadem materia aliam formã substantialẽ per quaz ipsa materia redditur versus qualz drias loci extẽsa ⁊ dimensionata. et talis forma dicit ab eis forma corporeitatis. ⁊ aliter adheret materie q̃ nullum naturale agens vt dictum est põt ipsam corrũpere. Notiua huius opinionis nõ sunt magne efficacie: sz vt saluarent aliq̃ auctoritates. ⁊ aliqua q̃ sensui apparẽt auctores huius opinionis ipsaz tenuerũt. vñ q̃ in hoie talis forma corporeitatis sit ponẽda probant hic hõ est corpus. i. quid extensum. ⁊ non per aiam rationalẽ cum illa sit indiuisibilis: ergo per aliam formã ⁊ illa est forma corporeitatis. Ad istam rationẽ dicũt alij q̃ homo est quid extẽsum ratione materie prime habẽtis partem extra partẽ: nec opus est pro tali extẽsione talem formã corporeitatis assignare. ⁊ ista rõne cum alijs bene cõsiderata videtur ista opinio incidere in opiniõnẽ cõmentatoris ponentis dimẽsiones in ipsa materia de quib⁹ superius facta est mentio. Ista eñ opinio istam formã corporeitatis assignat vt materia ipsa extensa reddat nullo alio motiuo cõmẽtator auerroys suas dimẽsiones itroduxit. vñ si detur ipsa materia non per aliud aliqd distinctũ ab ea ex-

esse trãsmutationem.

Posuit auicẽbron tot foras ĩ cõposito sicut sunt pdicata de ipso essentialr pdicabilia.

Doctor subtilis ymaginat⁹ est in quocũq̃ cõposito esse formaz corporeitatis.

Quid ẽ inter formas

Universidad de Deusto
Biblioteca

tensa sicut nec ille dimensiones cõmentatoris sunt admittẽde: sic nec forma corporeitatis doctoris subtilis est ponẽda saltẽ propter talẽ causam. Si forte dicatur ꝙ si non oportet pro extẽtione materie aliquod aliud ab ea distinctũ assignare ita non oporteret pro materia esse albam nigram vel calidam: vel aliquid aliud esse album vel nigrum albedinem vel nigredinem ab eis distinctam dare hoc non valet: quia aliquid esse album vel nigrum non pendet precise ex situ partium sicut esse extensum. et propterea opus est pro esse album albedinem distinctam assignare. Alia ratio est/homo dicitur ex aia ⁊ corpore cõpositus: ⁊ per ly corpore debet intelligi aggregatum ex materia prima. ⁊ illa forma corporeitatis. igitur. Secunda pars antecedẽtis probatur: quia per ly corpore non debet materia prima intelligi: quia si sic etiam diceretur elementum ex forma substantiali ⁊ corpore cõponi. qõ tamen cõmuniter negatur cum aialia ex corpore ⁊ anima precise dicanꝯ cõposita hec ratio minoris est valoris. Placuit enim auctoribus materiam alteram partem animalis vocare corpus et non materiam elementi. Et si aliquando a pluribus scholaribus petatur ratio: termini significant ad placitum. Sed materiam dispositam ad formã animalis suscipiendum vocauerunt corpus ad distinctionẽ alterius materie ad formam inaiati disposite. ⁊ si velles ex hoc inferre istum terminũ corpus pro materia supponẽtem vltra extensionẽ dispositiones ad formam animalis cõnotare nullũ est incõueniens. Alia ratio cõcernit corpus christi dicunt enim ꝙ post separationẽ anime illud quod mansit in cruce et positum fuit in sepulchro erat aggregatus ex diuinitate ⁊ materia prima. ⁊ alia forma substãtiali: ⁊ non est dicendũ ꝙ post separationẽ anime fuit diuinitati alia forma substãtialis vnita ergo forma substantialis q̃ post mortẽ erat preexistebat cuꝫ anima rõnali. ⁊ illa est forma corporeitatis dicenda. igitur. Istud argumentũ bene procedit contra sanctũ thomã et eius sequaces: sed in prenominato tractatu de pluralitate formarum dicitur ad illud cõcedendo ꝙ post separationem anime in cruce fuit alia forma substantialis de nouo producta: sed non concedit ꝙ simpliciter ibi fuit noua vnio in aduentu illius forme: quia inquit redemptor ⁊ saluator noster iesus christus dei filius assumens humanitatem assumpsit ex consequente ea que sequebantur ad talem vnionem. quorũ vnum erat ꝙ separata anima alia forma aduenire. Hec est sententia doctoris sancti. Sed nũquid poterat anima separari non aduenientе alia forma diuinitus. Dices forte ꝙ non: quia ex illo sequitur materiam primam absq̃ forma substantiali existere quod etiam non subijci diuine potentie asseruit doctor sanctus. Non sequitur illud: quia qui vellet dicere ꝙ ibi fuit alia forma substãtialis producta materiam diuinitati vnitam informans que quidem forma non vniebatur diuinitati licet materiã vnitam informabat salua fide et sanctorũ auctoritate non diceret omnino improbabile. ⁊ non daretur materia absq̃ forma ⁊ preuie dispositiones corruptiue qualitatũ conseruatiuarũ anime disponerent ad illam formã substantialem in separatione anime introducte que in instanti resurrectionis christi fuisset in nihilum redacta. Sed in talibus non licet aliquid assertiue dicere (sicut nec dico) nisi illud habeatur ex sacro eloquio: vel ex determinatione ecclesie. ⁊ argumentum principale non est difficilis solutionis. negatur ꝙ illud quod mansit in cruce fuit aggregatũ ex diuinitate materia prima. et forma substantiali: sed precise erat aggregatum ex diuinitate ⁊ materia prima cum accidentibus prout doctores multi asserunt. Sed forte dices ꝙ pari facilitate dicere⁊ cuiuscũq̃ hominis cadauer esse materiã primam cum accidẽtibus: ⁊ in separatione anime non introduci formam quam cadaueris appellãt. hoc bene posset pari facilitate dici: sed non equali ratiõe qualitatiue enim dispositiões corruptiue qualitatum conseruatiuarũ anime ordinantur ad alicuius forme productionem quibus positis introducitur: sed in separatione anime a corpore christi illud non contingit. non enim concurrit tunc deus ad forme cadaueris productionẽ qui non dedit sanctum suum videre corruptionem. Alia ratio qua suadetur ꝙ preter animaꝫ rationalem est in homine alia forma sumit originem ex signis ⁊ accidentibus que in cadauere apparent que videntur esse eadem illis que in vino erant vt patet de cicatrice albedine et similibus: que quidem accidentia non manerẽt nisi in ipsa materia esset forma corporeitatis cũ anima. Unde in aggregato ex materia ⁊ forma corporeitatis subiectantur: ⁊ recedente anima manent: quia eorum subiectum existit. Hec ratio fundatur super illud cuius oppositum probabilius ostendemus materiam videlicet primam non esse subiectum accidentium. Unde cicatrix manet post mortem quia forma cadaueris que introducitur inuenit partes materie tali modo situatas. caliditas quoq̃ et alia accidẽtia cum ipsi materie inhereant nimirum ꝙ per tempus post mortem existent. ¶ Alia ratio solet adduci de reliquijs et veneratione plurimorum sanctorum et sanctarum in diuersis ecclesijs et locis hic et vbiq̃ iacentiũ: que ab ecclesia venerãtur quia si post mortem nulla forma substantialis que preexistebat manet forma cadaueris introducitur non deberet ecclesia honorem corporis alicuius sancti impendere cum illud nunq̃ fuit pars corporis viui. Sed q̃uis forma corporeitatis ponatur non satisfit: quia qui ipsam ponunt non negant formam cadaueris introduci. ⁊ per consequẽs in cadauere esse duas formas cum materia et iam totum illud aggregatum non fuit pars viui: et tenentur dicere ꝙ ecclesia veneratur reliquias sanctorũ qꝛ ibi est aggregatũ ex materia prima ⁊ forma corporeitatis qõ fuit pars hois q̃ sctẽ vixit ita dicerent alij (sicut dicit) ꝙ ecclesia impẽdit honorẽ cadaueribus sanctorũ non propter formam cadaueris: sed ꝓpter materiã primam quã informauit aia que cum angelis gaudet vt dicit gregorius nõ data forma corporeitatis: sed qõ qui illam ponũt teneãtur dicere qõ in separatione anime alia forma de nouo introducitur: patet. qꝛ qualitates corruptiue qualitatũ cõseruatiuarum anime ordinantur ad alicuius forme substantialis introductionem.

Deus assumens humanitatẽ assumpsit oia que sequebantur ad illã. Fm sanctũ thomam.

Nõ est ex materia et forma compositus.

Quare reliquie sanctorum venerantur.

¶ Aliso igitur ꝙ nulla predictarum rationum sufficit ad cõcludẽdum formã substãtialem esse ponẽdam inquirẽdum esset An anima sensitiua preter rõnalem esset in hoie assignanda: ⁊ vt supius dicebatur venerabilis inceptor multis in locis tenet partem affirmatiuã signãter secũdo sentẽtiarum: ⁊ in quolibetis quã multis vijs probare nititur nobis autem ꝓpter aliqua superius posita positio illa ꝓbabilior videtur: ⁊ nisi esset aliqua auctoritas magni momẽti in oppositũ illud firmissime assereremus. Bre gorius tñ de animo secũdo sentẽtiarũ oppositum tenet ⁊ adducit quasdam rõnes quas argumẽta pro alia ꝑte in vigore notabiliter excedũt vt facile est videre. Sed vna auctoritas quã adducit ex libro de ecclesiasticis dogmatibus: videtur magis ꝓ eius opinione militare. Dr enim ibidem nec dicimus nos duas esse aias in hoie sicut q̃dam assirioꝝ asserebãt vnam: videlꝫ aialem qua corpꝰ animetur ⁊ aliã spiualem que rõnem ministret. Ex scõa ꝑte huiꝰ auctoritatis habetur nõ valere qõ dicit okam in quolibeto: vt primã partẽ saluet. dicit enim ꝙ de duabus aiabus rationalibus intelligitur: ⁊ notum est ꝙ illa auctoritas nõ patitur talem declarationem. Tenendo igitur animã sensitiuam cum rationali esse fatẽdum est illi auctoritati cõtrauenire: ⁊ dicere oportet ꝙ q̃uis aliqui dicant illum libꝝum ab Augustino esse cõpositum: hoc nõ tenetur ab oibus: immo magister sentẽtiarum in secũdo innuit germanũ fuisse illius libri auctorem: ⁊ sufficit ꝙ sint opiniones. Alias auctoritates beati Augustini adducit Gregorius q̃bus non clare ostẽditur augustinuꝫ fuisse illius opinionis quapropter nihil dicitur ad illas. Et ad argumẽta Okam nititur respondere: sed ad illud de iudicijs oppositis ⁊ oppositis appetitionibus simul existentibus de quibus alibi nihil quod satisfaciat dicit: patet intuenti ⁊ defensando suam positionem aliter videtur esse dicẽdus qõ pro alio loco reseruamus. Nec tenẽdo in homine plures esse animas nostre ꝓprietati obuiamus. dicebatur enim ꝙ naturaliter nõ sunt in eadem materia due forme substãtiales. Anima autem rationalis nõ producitur actione naturalis agentis: sed ex pacto diuino sic ꝙ positis preuijs dispositionibus ad illam animam sensitiuam requisitis infunditur a deo anima rationalis sicut producitur anima sensitiua ab agente naturali. Et illis preuijs dispositionibus corruptis sicut anima sensitiua euanescit sic anima rationalis desinit materiam informare ⁊ omnia quo ad productionem anime rationalis: et separationem eius miraculose continguntur sicut contingerent si preuie dispositiones naturaliter ad ipsam animam rationalem ordinarentur essent ad eius conseruationem in materia requisite. Sed redeundo ad formam corporeitatis non videtur illa positio rationabilis primo omnia saluari possunt non posita illa forma. igitur. Istud argumentum est in hac parte maioris ponderis postq̃ materia non patitur rationem demonstratiuam. Secũdo vel illa forma corporeitatis requirit in materia conseruatiuas qualitates vel non. Si primum (sicut de qualibet alia forma substantiali saltem corporali dicendum est) Arguitur sic ille qualitates possunt ab agente naturali corrumpi. igitur talis forma corporeitatis corrumperetur. et per consequens potestati naturalis agentis subiacet. Absurdum enim esset dicere qualitates cõseruatiuas eius esse incorruptibiles. Secundum non est dicendum: quia non est maior ratio ꝙ absq̃ dispositionibus: vel conseruatiuis qualitatibus informetur materia forma corporeitatis q̃ alijs formis extensis. et nisi dicatur aliquid contra communem phisicam vꝛ dicetur ad istud aliquid quod satisfaciat: quia vel oportet dicere ꝙ illa forma non requirit conseruatiuas qualitates: vel ꝙ ille non possunt corrumpi/q̃cum sint accidẽtia intensibilia ⁊ remissibilia/possunt actione naturalis agentis tantum remitti ꝙ formam corporeitatis conseruare non sufficiant. ¶ Istis ergo itaq̃ omissis prefata proprietas posset sic probari experimento cognoscitur ꝙ per introductionem vnius forme preexistens corrumpitur patꝫ cum ex ligno fit ignis: ergo ille forme non possunt ad invicẽ se compati. Si enim possent simul in eadẽ materia esse/non oporteret ꝙ propter aduentum vniꝰ alia etiam corrumperetur. Fatemur enim ꝙ ista ratio non est efficaciter probatiua/et ꝙ saltem non sufficit. Et ad probãdum nullas formas substantiales se compati/q̃uis de aliquibus illud persuadeat. nec etiaꝫ ipse satisfacit dicere ꝙ sit de omnibus vna et eadem ratio: quia illud probaret nulla accidentia se compati posse: cum albedo et nigredo possent simul existere: et vix potest vt in principio dicebatur hoc efficaci ratione probari. ¶ Et forte circa primum de generatione dicemus narrabimusq̃ aliqua que ad intelligentiam perfectam et pleniorem huius proprietatis cõducent: que quidem propriprietas est vnum de fundamentis ad probandum istam propositionẽ ibidẽ positam generatio vnius est corruptio alterius.

Tenet venerabilis inceptor okã i hoie aiaꝫ sensitiuam esse ponendam.

Actiõe naturali non ꝓducit aia rõnalis.

¶ Dici etiam communiter solet ꝙ forma substantialis dat esse specificum/⁊ dat esse rei/⁊ cõseruat remin esse nihil aliud est dicere q̃ ꝙ formã substantialẽ vna res naturalis ab alia specie distinguitur: ⁊ non per materiã cum omniũ generabilium ⁊ corruptibilium eadẽ sit materia: vt dictum est; et non minus bene ad

Quid sit formaꝫ dare rei esse specificũ.

existentiam rei naturalis requiritur materia ꝗ forma: et p cõsequẽs ita bene dat esse rei. Sed attribuitur illud forme: quia non põt forma substantialis extensa existere quin ipsa res naturalis cuius est pars existat: sed bene materia alia forma informata. solet etiam dici formã substãtialẽ in materiã recipi ad differentiã accidentalisque toti composito dicitur aduenire. Et de proprietatibus forme substantialis dicta sufficiant. Finitur tertia pars.

Quare attribuit forme dare eẽ rei.

¶Sequitur quarta pars primi libri ꝓprietates forme accidentalis cõtinens.

Obiecta sensuũ sũt accidẽtia.

Quãquam obiecta sensuum accidentia sint vt scdo de aia traditur: et oĩs humana cognitio a sensu incipiat vt ex traditis primo capite primi posteriorum colligit ad rerũ quidditates cognoscendas maxime cõducunt accidẽtia. Sit igit forme accidentalis ista prima ꝓprietas. Accidẽtia magnã ptẽ cõferũt ad cognoscendũ qd quid est.

Accidẽtia magnã ptẽ cõferũt ad cognoscendũ qd quid est.

Canis odore percipit qualitatez comestibilis.

Canis odore percipit qualitates comestibilis. Color: ⁊ q̃litates tãgibiles nõ nimis bñ inducũt nos ĩ cognitionẽ substantie.

Figura inducit nos ĩ cognitionẽ q̃dditatis.

Accidẽtia magnã ptẽ cõferũt ad cognoscendũ qd quid est. vt in primo de aia inq̃t pbs. Unde per colorez p aliasq̃ qualitates que sensu tactus percipiũtur/ per odorẽ et saporem in cognitionẽ substantie deuenitur. Tãta enim est odoris virtus ad deueniẽdũ in cognitionem substãtie ꝗ canis odore percipit cibũ eẽ sibi cõuenientem. Et inde est ꝗ regulariter priusq̃ comedat nititur odore percipere qualitatẽ comestibilis. De sapore non est questio: sed color et qualitates que sensu tactus ꝓcipiunt/ cuiusmodi sunt caliditas/frigiditas/ non ita bene indicunt nos in cognitionẽ substantie cũ contingat res diuersarũ specierum simili colore esse coloratas/ ⁊ qualitate tactiua qualificatas. Sed ex dictis põt accipi argumentũ ad ꝓbandũ figurã esse accidens distictũ a re figurata: cõstat enim aliam rem specie distictã ab hoĩe esse simili colore colorata: ⁊ illa res sit gratia verbi lapis/ visu tamen sortes percipit vnũ esse hoĩem ⁊ aliud lapidem: ⁊ cũ etiam si intellectu percipiat cognitio illa intellectiua originẽ habuerit a sensitiua aliquid igitur ꝓcipit sensu in vno ratiõe cuius iudicauit illa esse distincta: ⁊ illud nõ erat color cũ in eis colores sint similes. Et cũ nihil aliud preter figurã sit assignandũ relinquit figuram esse accidens a re figurata distinctũ: q̃ aliꝯ non cognoscerẽt sensu. Ad quod põt responderi ꝗ preter odorem ⁊ saporẽ nihil est qd magis indicat in cognitionẽ quidditatis rei q̃ figura vt oĩbus est manifestũ: sed ex hoc non sequit figurã esse distinctũ accidens a re figurata ad intẽtionem argumẽti. Bene verũ est ꝗ ex illo infertur ꝗ oportet dare aliquã figurã ab aliqua re figurata distinctã/ puta colorem ipsum isto vel illo modo dispositũ. Unde ex eo ꝗ visus percipit albedinem vel nigredinẽ/ vel aliquẽ aliũ colorem in diuersis diuersimode esse dispositũ quo ad figuram iudicat intellectus illa specie distinguit: sed non oportet ꝗ semper ex diuersitate figurarum iudiciũ tale insurgat: quia quãdo sunt alia accidentia similia virtute quorum iudicat identificari illa que sensu obiiciuntur diuersitas in figura non sufficit causare iudiciũ q̃ illa specie distinguuntur. omnibus istis stantibus contingit ꝗ sensus ⁊ intellectus frequẽter decipiãtur. Unde notanter dicit aristoteles ꝗ accidẽtia magnam partem cõferunt ad cognitionem quidditatis rei/ ac si diceret ꝗ conducunt ad cognitionem: non ꝗ ex illis semper certa cognitio quidditatis rei debeat resultari: sed ista ex dicendis circa libros de aia euadent notiora.

Sensus et intellectus frequẽter decipiũt.

¶Secunda proprietas forme accidentalis. Quelibet accidentalis forma intensibilis ⁊ remissibilis est. Proprietas hec fm diuersas opiniones de intẽsione ⁊ remissione formarum venit diuersimode declarãda. Est enim opinio cuiusdam simplicij vocati intensionem et remissionem fieri vnius forme per maiorẽ vel minorem admixtionẽ cum suo contrario. Unde imaginatur sic opinio ꝗ cũ caliditate remissa est admixta frigiditas: et precise per corruptionem illius frigiditatis nullam caliditatem de nouo habita caliditas fieret intensior: et fm istã positionem diceretur intẽdi et remitti forma accidẽtalis: quia potest magis ⁊ minus suo contrario admisceri: quod forme substãtiali non conuenit substantie enim nihil est contrariũ. Positio hec inferius improbabitur cũ suo fundamento: et pro nunc dicitur ꝗ si illo modo oporteret intẽpretari proprietatem propositã nõ concerneret omnes formas accidẽtales/ cum multe sint accidentales forme non habentes contrarium sicut multe noticie ⁊ lumen quod cum nulla qualitate dicitur repugnãtiam habere.

Intensio et remissio accidẽtis ꝗ ꝓprietas constituit.

Opinio simplicis intentionis.

Non omnes oẽs formes accidẽtales contrarias.

¶Alia est opinio sancti thome de intensione et remissione formarum ꝗ valet intensio forme accidentalis fit non per productionez qualitatis eiusdem speciei: sed ꝓ diuersum modum essendi: ita ꝗ cum primo aqua suscipit calorem in aliquam partem sui ab igne in eadem parte est totus calor qui erit: licet aqua per magnum tempꝰ post prope ignem maneat sed ille calor efficitur intensior per diuersum esse quod habet: quod proueniet ex maiori radicatione in subiecto. Positio hec inferiꝰ argumentis ferme euidentibus impugnabitur: et ꝓ nunc sufficiat dicere ꝗ non est plene intelligibilis: quia si maior radicatio in subiecto proueniat ex diuturnitate accidens quod diutius mansit in subiecto deberet intensus esse: quod est manifeste falsum. Item simili ratione diceret forma substantialis intensibilis ⁊ remissibilis: quia vna magis q̃ alia diuturnior existit.

Sãctꝰ thomas de intẽsione et remissione fieri per cationem subiecti.

¶Alia est opinio Godofredi de fontibus quam amplexatus est Galterus burleus in suo tractatu de intensione et remissione formarum: ꝗ intẽsio sez forme accidentalis fit per ꝓductionem forme magis distãtis a nõ gradu sed nõ per additionẽ vnius ad alterã hoc declaratur imaginandũ est vnũ extremũ ad quod exclusiue terminat forma accidẽtalis ꝗ vocat nõ gradus talis forme sicut non gradus caliditatis non gradus frigiditatis. vnde vt intelligibiliter dicatur; non gradus caliditatis est vnus terminus cõnotatiuus supponens ꝓ aliquo susceptiuo caloris cõnotãdo ꝗ nihil in se caliditatis cõtineat iam dr ꝗ caliditas vt duo: dr intensior q̃ caliditas vt vnũ: q̃ magis distat a nõ gradu: q̃ duobus gradibus vbi alia ꝓcise vno ⁊ nõ q̃ plures in se gradus caliditatis cõtineat vna q̃ alia. Positio hec inferius ⁊ declarabitur ⁊ practicabitur ⁊ ꝓbabilibus: ⁊ si nõ efficacibus argumẽtis improbabitur ⁊ pronũc sufficiat dicere ꝗ ꝓpetas ꝓposita põt ꝓbabiliꝰ illa via declarari: q̃ cũ formis accidẽtalibus sit assignãda illa maior: vel minor a nõ gradu distãtia ⁊ nõ in formis subalibus dicitur forme accidẽtales intẽsibiles ⁊ remissibiles subales vero minime.

Hic tangitur positio de intẽsione et remissione.

Tangitur hic cõis opinio de intensione ⁊ remissiõe.

¶Alia est opinio de intensione ⁊ remissione formaꝝ nõ minus ꝓbabilis q̃ cõis quam doctor subtilis guillermus okam gregorius de arimino iohãnes buridanus ⁊ magna caterua doctissimoꝝ viroꝝ insequũtur ꝗ intẽsio videlz forme accidẽtalis fit p additionem vniꝰ ad aliã eiusdem spẽi in eadem pte subiecti adequate: quod declaratur dato subiecto aliquo calido: vt vnũ efficitur ab aliquo calefactiuo calidius p ꝓductionem alterius caliditatis pexistẽti addite per idem subiectũ extẽse: ⁊ sic fit intẽsio ⁊ efficeretur minus calidũ p remotionem alicuiꝰ ptis caliditatis pexistẽtis a toto subiecto: ⁊ sic fit remissio isto modo intellligẽda venit nostra ꝓprietas que forme substãtiali est extranea cũ illa nõ sic cõtineat ptes. Non eim contingit aliquã partem forme substãlis a suo subiecto auferri quin tota ab illo auferatur. Nec cõtingit vnã formam substãtialem in eodem subiecto adequato alteri addi. ⁊ sic nõ abs re illud tanq̃ forme accidẽtalis proprietas assignatur.

¶Contra quam quidez ꝓprietatem arguitur sic. Non ꝗtingit duo accidẽtia solũ numero differẽtia inherere eidez subiecto vt famosa auctoritas sonat: ergo nulla forma accidẽtalis illo modo est intensibilis ⁊ remissibilis.

¶Item nõ est maior rõ ꝗ forme accidẽtali posset sic addi alia forma accidentalis eiusdez speciei q̃ forme substãtiali: ergo si primũ fieri potest scdm fieri contingit. ⁊ si nõ secũdum: nec primum fieri debet. Item adhuc ex illo modo declarãdi proprietatem nõ habetur ꝗ aliqua forma accidẽtalis sit intensibilis: q̃ illud cui fit additio non fit intensius: igitur.

¶Respondetur ad primum q̃ illa auctoritas est limitãda prout cõiter limitatur isto addito: sez non cõstituentia vnũ: ita ꝗ sic declarari debet: nõ contingit duo accidẽtia solum numero differẽtia eiusdem spẽi specialissime in eodem subiecto adequato simul existere nõ constituẽtia vnum: ⁊ hoc intelligẽdum est naturaliter: q̃ nihil videtur ꝓhibere quin dentur in eodem subiecto adequato due albedines ⁊ nõ constituãt vnam albedinez dñ deus nõ ꝯcurrat ad talem cõstitutionez. Sed qui vellet dicere ꝗ ex coexistentia ⁊ ex inherẽtia necessario dependet vnius albedinis cõstitutio bñ euaderet. ¶Ad secũdum dr negãdo añs ⁊ difficillimum est assignare rationẽ quare potius illud forme accidẽtali q̃ substãtiali cõpetit nisi ad naturas formarum sit recursus. sed illud non satisfacit: q̃ postq̃ nec vnum nec aliud nobis constat euidenter non deberemus illud vni forme ⁊ non alteri attribuere nisi aliqua ratio cogat postq̃ auctoritas in talibus nõ sufficit. Et nos rõnabiliter intensionem ⁊ remissionẽ forme accidentali attribuimus. et non substãtiali eo ꝗ ꝓdecessores sic dixerũt. Sed ratio ꝓpter quam ipsi moti fuere non est in foribus ⁊ non satisfacit dicere ꝗ illud ideo dicitur: q̃ licet dicat aliquid esse calidius alio. ⁊ minus calidũ nõ tñ dicitur ꝗ est aliquid magis ignis q̃ aliud nec magis homo vel minus qd prouenit ex eo ꝗ caliditas ratiõe cuius aliquid dicitur calidum potest intẽdi vel remitti. ⁊ non forma ignis. Et hoc est qd solet dici substantiam videlicet non suscipere magis nec minus. Non satisfacit inq̃ hoc: q̃ hoc est qd queritur. Quare sicut aliquid dicitur calidius alio nõ dicitur aliquid magis equus q̃ aliud. Cõmẽtator auerroys tenuit formas substãtiales elemẽtorum esse intensibiles ⁊ remissibiles. qd maiorem difficultatez ingerit. Dicebat enim ꝗ inter oẽs formas substãtiales forme elementorũ infimum gradum perfectiõis obtinebãt. ⁊ illas participare aliquãtisper formarũ accidentaliũ naturam. ⁊ intendi et remitti sicut forme accidẽtales. ⁊ secundũ eum non esset proprietas posita precise formas accidentales comprehendens. pauci vel nulli sunt qui ipsum in hac parte insequantur. alibi tangetur sua opinio ⁊ ad propositum redeundũ videtur esse dicendum ꝗ forme accidentales dicuntur intendi: q̃ vt experiẽtia docet vna caliditas est alia intẽsior. et caliditas caliditati addita vnam caliditatẽ constituit cum prima. quod forme substantiali non competit. Due enim caliditates possunt se penetrare ⁊ nõ due forme substãtiales: illa se penetrare dicuntur que simul in eodem sunt adequate. Sed dices vnde talis penetratio conuenit formis accidentalibus ⁊ non substãtialibus. Dices forte ꝗ ex naturis formarũ nõ plene hoc satisfacit postq̃ non magis vnum q̃ aliud constat nisi ex communi modo opinandi. Dici posset ꝗ forma accidentalis ordinatur ad forme substãtialis introductionẽ. et cum non q̃libet intẽsio eius ad hoc sufficiat oportet ꝗ ad debitam perueniat intensionem. ⁊ sic per additionẽ vnius forme ad aliaz constituitur sufficiens ad forme substãtialis introductionem: sed cum forma substantialis non sit via ad aliam formam sicut forma accidẽtalis non esset aliquis finis propter quem ex vna forma substantiali: et alia penetratiue se habente cum illa vna forma constitueretur. ¶Sed q̃uis hoc videatur non omnino improbabile non tamen plene satisfacit: quia alique sunt forme accidentales intensibiles et remissibiles que ad nullius forme substantialis productionem ordinantur sicut lumen ⁊ spirituales qualitates: ⁊ tales non deberent intendi nec remitti. sed posset adhuc dici ꝗ postq̃ aliqua accidentia intendunt ⁊ remittuntur ⁊ equalis debeat esse de omni

Tenuit cõmẽtator formas substãtiales elemẽtorum esse intẽsibiles ⁊ remissibiles.

Rõ q̃re forma substãlis sicut forma accidẽtalis nõ dr intẽsibilis et remissibilis.

Universidad de Deusto Biblioteca

bus ratio omnes ferme accidētales debent intensibiles ⁊ remissibiles reputari: sed nulla est forma substantialis cui intensio competat. Fatemur tamen hoc non plene satisfacere: ⁊ illud relinquimus magis curioso indagatori.

¶ Ad tertiū respondetur cōmuniter ꝙ forma dicitur intēdi ad talem sensum ꝙ ex illa ⁊ addita resultat vna intēsio: ⁊ dicitur remitti: qꝛ per corruptionez alicuius eius partis remissioꝛ manet: ⁊ quia de intēsione ⁊ remissione formaꝝ est futurus copiosus sermo nō insistitur impresentiarum circa istam proprietatem.

¶ Sequitur tertia forme accidētalis ꝓprietas.

Forma accidētalis aduenit toti cōposito.

Forma aduenit toti opposito. Pro intelligentia huius proprietatis Sciēdum est ꝙ forma substantialis dicit materie prime aduentre: vt in primo de generatione solet practicari: qō aliqui sic declarant. forma substantialis non presupponit nisi materiā primam: sed forma accidentalis presupponit compositum ex materia ⁊ forma substātiali hoc posset bene et male intelligi. relicto igit̄ malo sensu dicitur ꝙ forma accidētalis quando introducitur in materia/ vel materia est informata forma substātiali: ita ꝙ nunq̄ forma accidentalis producitur quin inueniat materiam forma substantiali informatā cum qua simul maneat/ vel simul cuz ea forma substātialis producatur. hoc dicitur propter dispositionem minimā que sufficit ad introductionem forme substantialis (si talis detur) vel propter illā dispositionem cum qua forma substātialis producit: de quo supra. Sed nunq̄ forma substātialis producitur que simul cum alia forma substātiali existat. Et ideo dicitur forma accidentalis aduenire composito ⁊ forma substantialis materie prime. Et hoc est quod sub alijs verbis dici solet ꝙ forma substātialis presupponit susceptiuum in potentia. accidentalis vero in actu. Proprietas tamen hec fm opinionem multorum aliter veniret declaranda. Dicunt enim quidam ꝙ forme accidentales non subiectātur in materia sed in composito ex materia et forma substātiali: ⁊ sic diceretur forma accidētalis aduenire composito et non materie: quia in composito et non in materia subiectat̄. qō tn̄ forme substātiali nō oppetit.

Quare forma accidētal' toti cōpositoꝛ forma substātialis materie ꝑme aduēire dicatur.

¶ Contra istum modum dicendi arguitur sic. In homine materia est solum corporaliū accidētium subiectum si non ponatur in eo nisi anima intellectiua vt actores huius modi dicēdi tenent: ergo in quolibet alio composito materia est subiectum accidentium. consequentia claret et antecedēs probatur: anima intellectiua est indiuisibilis: ergo non posset simul cum materia subiectum esse accidentis corporalis. sed forte negabis cōsequentiā cū illis qui organum dicūt esse compositū ex materia et anima rationali qō dicunt esse subiectū noticie sensitiue que vtiq̄ accidēs corpale est ⁊ extēsum. sed de alijs formis accidentalibus cōtendimus.

¶ Secundo arguitur: preuie dispositiones que ad productionem alicuius forme substantialis naturaliter diriguntur manent post corruptionem forme preexistentis noua forma introducta: ergo ille dispositiones nō subiectātur in composito. ista consequentia claret: quia ad corruptionem forme preexistentis sequitur corruptio totius compositi: ⁊ si esset subiectum totum compositiuz illarum dispositionum ex consequente corrumperentur cum non contingat subiecto destructo accidēs ei inherēs naturaliter existere. antecedens ꝓbatur: ille dispositiones precedunt vt materia disponat̄ ad introductionē forme: ergo manēt post eius ꝓductionem: qꝛ si in instāti ꝓductionis substātialis forme ille dispositiones nō sint in illo instāti materia esset indispositia: ⁊ p̄ consequēs minus apta ad susceptionē foꝛe cū ipsa materia inepta absq̄ dispositionibus existimatur. Secūdo idē antecedens probatur si ille dispositiones corrupta forma existēte corrūperētur hoc esset a corrūpēte formā preexistentem: ⁊ producente formā ꝓducendam: sed hoc non/ cū nullam contrarietatem habeant respectu earundem: ⁊ ipm agēs fuerit ipsarum productiuum: ridiculum est dicere ꝙ ab ipso agente corrumperentur signāter cum debeat ipsum agens similes dispositiones cum forma introducenda producere. Superuacaneum esset illas destruere.

¶ Sed ad hoc fouentes positionem respondent ꝙ ille dispositiones corrumpūtur ab introducēte formā ꝓducendā non de p̄ se et ex principali intentiōe: sed de p̄ accidēs. ⁊ quasi ex consequēte. ad qō nō requirit ꝙ habeat cū illis aliquā oppositionē. ⁊ cū illo stat ꝙ ipsum agēs sit productiuū ipsarū illud eim̄ agēs corrūpit formam preexistentē cū qua hz cōtrarietatē ad bonū sensum ex ꝓsequēte corrūpitur cōpositū qō erat subiectū ꝓuiaꝝ dispositionū ad cuius quidē corruptionez seq̄tur illarū dispositionū corruptio.

¶ Sed cōtra hoc arguitur sic. Primo ex illo seq̄tur ꝙ supuacanee ꝓducūtur ille dispositiones postq̄ debēt corrūpi. Secō ille q̄ cū forma substātiali ꝓducūtur ꝓducerent̄ in instanti scōm se ⁊ qualibet partē sui qō absq̄ necessitate non dz agenti naturali attribui. Forte ad primū diceret̄ ꝙ ille preuie dispōnes p̄cedūt lz debeāt corrūpi vt cōpositū corrūpat̄. Cōtra illud est maius incōueniēs: qꝛ sequeret̄ ꝙ ille dispōnes ordinarent̄ ad corruptionē sui ꝓseruationi si in eodez cōposito subiectant̄ pz seq̄la: qꝛ subiectū est cōseruatiuū accītis. ⁊ inherētis mō sicut ꝓseruatiuū alicui appetit illud qō ꝓseruat cōseruare. ita illud qō cōseruat̄ appetit ꝙ suū ꝓseruatiuū in esse ꝓseruet̄. ⁊ mirū est ꝙ caliditas aque discō nenat: ⁊ ꝙ aqua dicatur subiectū caliditatis et postq̄ quodlibet subiectū habet suū accidēs cōseruare aqua iam conseruaret caliditatez: ⁊ per consequēs nō deberet forma substātialis aque caliditatem corrūpere: qō est cōtra superi' dicta et cōmuniter loquentes. ⁊ hoc patet: quia plus sufficeret tota aqua ad conseruandū caliditatez

Sicut ꝓseruatiuū appetit illud qō conseruare ita illud qō ꝓseruat̄ appetit cōseruari

q̄ forma aque ad corrumpendum eādez. ¶ Tertio probatur illas preuias dispositiones in productione forme substātialis manere: si tales dispositiones precedētes nō manent in instanti productiōis forme: sequeretur ꝙ materia existēte disposita ad vnam formā sez terre posset naturaliter produci forma alia omnino cōtrarias dispositiones prerequirēs qō nullus phisicus diceret. sequela probatur sit casus ꝙ vnū lignū ad formam terre disponatur et sit aliquis ignis distās qui cōtinue moueatur versus hoc lignū taliter ꝙ in eodez instāti in quo corrūpetur forma substātialis ligni ipse ignis primo sit in distantia debita ad agendū in materiam illius ligni ⁊ sit ignis potētioꝛ q̄ agens illud quod ad formā terre disponitur hoc posito cōstat ꝙ aliqua forma substātialis producetur in illa materia quia ibi est agens naturale sufficiens ad agendum. ⁊ ipsa est sufficiens ad recipiendū ⁊ in distātia debita: sz nō producetur forma terre quoniā in instāti corruptionis forme substantialis ligni non est aliqua preuia dispositio ad formam terre in illa materia q̄uis prefuerit eo ꝙ ad corruptionem forme ligni sequitur earūdem corruptio: ⁊ per consequens ipsa materia protunc nō est magis disposita ad formaz terre q̄ ad formā ignis: q̄uis prius erat magis disposita ad formam terre. Cum igitur ignis sit eque sufficienter ꝓpinquus sicut inductiuum forme terre et sit potentioꝛ seclusa dispōne materie ad aliam formā: sequitur ꝙ producet in eam formā ignis. ¶ Istud argumentuz quod est dñi gregorij de arymino in forma secūdi sentētiaꝝ distinctione duodecima est eruditi phisici: sed fractiones quasdā patitur. Primo nō datur instans corruptionis forme ligni nec alterius quod sit vltimum instans esse sui. ⁊ si illud instans sit primū nō esse forme que debet corrumpi cum per nulluz instans debeat naturaliter materia absq̄ forma esse oporet ꝙ in illo instāti alia forma materia informetur et negaret aduersarius ꝙ in illo instanti nō sunt dispositiones ad formaz terre cōferentes. Non que prefuerunt sed sunt alie q̄ in illo instāti cum forma substātiali terre introducūtur. Et si dicat Gregorius de arimino in illo instāti est ignis potentioꝛ in debita distantia: ergo habet maius ius (vt sic dicatur) sup materiā q̄ agens introductiuū forme terre: hoc nō admitteretur qꝛ qn̄ in illo instāti ignis esset in pūcto terminatiuo maxime distantie per quā posset agere (si talis daretur) immo qn̄ esset p̄ diuinā potētiam in aliquo alio pūcto intrinseco sphere actiuitatis eius in illo instāti prio positus relictus suis naturalibus prius ageret in medio interclusointer ipm ⁊ materiam ligni q̄ in illā materiam et in illo instanti nihil prohibet quin inductiuū forme terre inducat formaz terre: quia ignis nō sufficit pro illo instāti illud impedire. Itē postq̄ successiue debet forma ligni corrumpi non dabitur primum instans non esse eius secundum se et quodlibet sui. Sed vt argumentum currat et iste fractiones locum non habeāt ad probandum intentū videtur ꝙ sic debet poni casus detur minimum naturale seorsum existens et vnū agens forme terre inductiuū inducens in illud preuias dispositiones ad formaz terre per totā vnam horā taliter ꝙ instans terminatiuū hore sit primū non esse forme ligni illius minimi et in alia eadē hora sit vna ignis ex alia parte qui inflāmet materiaz medij interclusi inter ipsum et illud minimū lignum sic ꝙ illud instans hore terminatiuum sit primuz instans inflāmationis totius medij et actiuitas ipsius ignis excedat actiuitatem agentis forme terre inductiui iam in illo instanti casus isto posito (qui nullaz repugnantiam presupponit nec aliquod miraculuz requirit) ignis producet in materiam illi minimi lignei formā ignis et tamē dispositionibus ad formā terre cōferentibus disponebatur. igitur non occurrit admisso casu quid est ad argumentum dicēduz ꝙ aliqualiter satisfaceret. Nec valet dicere ꝙ manēcibus dispōnibus esset eadem difficultas: qꝛ dispōnibus prius inductis nō existētibus in illo instāti nō est aliquid qō p̄hibeat ne forma ignis inducatur: sed vbi ille dispōnes essent in illo instāti resisterent igni ⁊ inductiuū forme terre induceret formā.

Obiectitur ꝙ si nō manent p̄ne dispositiones post introductionez forme substantialis seq̄tur magnū incōueniēs.

¶ Tertio ꝓbatur ꝙ forme accidētales in materia ⁊ nō in toto subiecto subiectētur sup posito ꝙ iter elemēta simbolisantia facilioꝛ est trāsitus sicut inquit aristoteles secūdo de gnatione. Elemēta simbolisantia dicūtur q̄ eādem qualitatez in specie participāt sicut ignis ⁊ aer. Facilioꝛem esse trāsitum est ꝙ facilius vnus ex alio generari cuius rōnem vel causam ipse pbs assignat: quia facilius inquit est vnum q̄ multa trāsmutare sicut si ex aere fiat ignis siccitas debet corrūpi caliditate manēte. aer eim̄ humidus ⁊ calidus dicitur: ⁊ ignis calidus ⁊ siccꝰ: vbi vult expresse ꝙ sola qualitas cōtraria in transmutatione elemēto simbolisantium corrūpatur altera simbola cōueniente remanēte: tūc sic vel illa simbola qualitas que remanet subiectatur in materia prima vel in toto composito. Si primum intentum. si secūdum nō posset destructo composito remanere.

Elementa simbolisantia.

Facilioꝛ trāsitus.

¶ Ad istud argumētum respōdent partem oppositam fouentes ꝙ non dz facilioꝛ esse trāsitus inter elemēta simbolisantia: qꝛ aliqua qualitas maneat: sed qꝛ agens nō intendit principaliter nisi qualitatem cōtrariam destruere: sed simbola quasi de p̄ accidēs ⁊ ex cōsequente corrūpitur ad corruptionem: videlz compositi etiā illa simbola qualitas nō resistit: ⁊ ꝓpterea facilioꝛ fit trāsmutatio q̄ quādo ex aqua ignis generatur ceteris paribus: qꝛ ibi duarum qualitatum esset resistētia frigiditatis: sez ⁊ humiditatis: licet ista euasio sit satis apparēs: non tamen ad mētem pbi qui loco p̄allegato expresse videtur dicere qualitatez simbolam remanere. Sed quid veritatis contineat illa sentētia pbi de transitu: scilz facilioꝛi inter elemēta simbolisantia ibidem pscrutabitur.

¶ Quarto ad idem caliditas que reperitur in cadauere statim post mortem inhere.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bat precise materie viuentis: igitur antecedens probat de cadauere hominis gladio interfecti vel illa caliditas pri' erat vel nō. si primū nō inherebat cōposito cū iam sit destructū. si secundū esset de nouo ,pducta et nō dabitur aliqd̄ introcens illā caliditatē q; nec interficies nec gladi' cum nullū illorum habeat virtutē inducendi caliditatez vt cōstat: igit̄. Si dicas ꝙ illa caliditas preexistebat ⁊ mānsit: quia inherebat cōposito ex materia ⁊ forma corporeitatis ad min' argumētum procedit cōtra illos qui precise in cōposito vnam formā substantialem assignāt ⁊ postq̄ vbi animal ante mortem fuisset frigidū si eodē modo gladio occideret frigiditas in cadauere inueniretur et forte intensior: ergo nec interficiens nec gladius sunt caliditatis inductiui.

¶Quinto ad idem vel introductionez formeſ ſubalis materia diſponitur p preuias diſpōnes vel cōpoſituz. ſi primū habetur ꝙ materie ille diſpōnes inherēt ⁊ p oēs formaꝫ accidētaliū materia eſt ſubiectū et ꝙ nec ſcōm nec tertiū eſt manifeſtū. Ridiculū enim eſſet dicere ꝙ compoſitū ⁊ forma diſponerētur ad ſuſceptionē forme. ex cui' introductiōe eorū corruptio ſequitur. ¶Alijs argumētis poſſet iſta poſitio de ſubiecto formarū accidentaliū improbari: ſz iſta viden̄t nobis efficacioza. Quibus cōſideratis facile eſt videri ſenſus noſtre ,prietatis ꝙ forme accidētales adueniūt toti cōpoſito ⁊ forma ſubſtātialis materie prime ſenſus (ſi vera ſit) nō eſt ꝙ accidētia inſunt cōpoſito: forma ſubſtātialis materie: ſz ſenſus eſt ꝙ q̄ū forma accidētalis ,pducit vel materia informat̄ forma ſubſtātiali p̄ exiſtēte vel ſimul cū ipſa forma accidētalis ,pducitur qd̄ d̄z ,ppter cām ſuperius aſſignatā. ⁊ ex hoc clarū eſt videre inter generationē et alterationem diſcrimē. vñ generatio eſt forme ſubſtātialis ,pductio ⁊ alteratio forme accidētalis inductio. qd̄ ideo d̄z q; aduerſarij inter illas trāſmutatiōes vt aſſignēt diuerſitatez cōpoſituz diſcūt ſubiectū accidētis ⁊ materiā forme ſubalis. ſed de hoc in primo de gnatiōe/et ſi in oppm̄ illius qd̄ dictū eſt de ſubiecto accidētis adducatur auctoritas cōmentatoris in de ſubſtātia orbis dicentis ꝙ ariſtoteles inuenit ſubiecta oīm accidentiū eſſe indiuidua ſubſtātie de quib' declaratū fuit ab eo eſſe cōpoſita ex formis et ſubiecto qd̄ eſt in potētia. i. materia ⁊ etiā afferatur dictū pbi in ſcdo de aia dicentis. ſubiectū autez accidētis eſt cōpoſitum ex materia ⁊ forma ſubiectum aūt forme ⁊c. Ex q̄bus auctoritatibus videtur exp̄ſſe de mēte pbi ⁊ ſui cōmētatoris eſſe: ſubiectum forme accidētalis nō eſſe materiam: ſed ip̄m cōpoſitum. debet r̄ndēri ꝙ postq̄ rōnibus magni pōderis oſtenſum eſt oppoſitū ille auctoritates debēt gloſari. vnde ab Ariſtotele ⁊ ſuio cōmentatore d̄z cōpoſitum eſſe ſubiectuz accidētis rōne materie cui inheret. Et ſi dicas propter idem dici debere ip̄m cōpoſituz ſubiectum forme ſubſtantialie ,ppter materiam cui inheret negatur ⁊ diſcrimen eſt: q; forma ſubſtātialis eſt altera pars compoſiti ⁊ non accidētalis. Sed dices aqua d̄z frigida; ergo et inheret frigiditas. Ad hoc valet diuiſio cōis ſcz de ſubiecto inheſionis ⁊ de ſubiecto denoiatiōis. Subiectum inheſionis eſt illud cui ineſt accidens. denoiationis vero qd̄ denoiatur a tali accidēte. Primo modo materia aque eſt ſubiectū frigiditatis. ſecūdo modo ipſa aqua: ⁊ ſolet bñ dici ꝙ licet diſtincta ſpecie ab eodē accidēte denoientur vnum poſt aliud ſicut vinum d̄z calidū ab caliditate ⁊ cadauer etiā calidu; d̄z ab eadem caliditate que manet poſt mortez: nō habetur accidens migrare de ſubiecto inheſionis ad aliud ſubiectum inheſionis: ſed bene de ſubiecto ad ſubiectum denominationis. Et hec pro iſta pro prietate ſufficiant.

Quare aq̄ d̄z frigida cum nō ſit ſubiectum frigiditatis.

¶Quarta ,prietas forme accidētalis.

Forma accidētalis p̄ minatur quo ad intēſionez quo ad remiſſionem.

Relibet forma accidētalis corporalis determinat ſibi certā intēſionez taliter ꝙ nō ſit reperibilis forma accidētalis corporalis ſub minori intēſione ⁊ extenſione ⁊ dabilis eſt forma accidētalis corporalis: ita intenſa ⁊ extenſa ꝙ nō poſſet reperiri intēſior ⁊ extēſior: hoc eſt dicere ꝙ tam quo ad remiſſionem q̄ quo ad intēſionez ⁊ quo ad paruam ⁊ magnā extenſionem forma accidētalis corporalis determinatur. Corporalis d̄z: quia ſpiālis cuiuſmodi ſunt qualitates anime rationali inherētes cum earū ſubiectum ſit indiuibile nullam ſibi determināt extenſionem: ſed bene intenſionē. Et vt exēplariter declaretur d̄z ꝙ eſt dabilis caliditas ita remiſſa ꝙ non poteſt nō exiſtens pars alterius remiſſior reperiri: ⁊ ita intenſa ꝙ nō poteſt intenſior dari: ⁊ ſicut prior remiſſiſſima ita ſecūda intenſiſſima diceretur ⁊ tam parue extenſionis dabilis eſt ꝙ non pōt non vnita ⁊ cōtinuata alteri caliditati dari minor. ⁊ tante extenſionis datur calor ꝙ ſit impoſſibile dare extēſionem: ⁊ prior minimus ſicut ſecūdus maximus calor diceretur. ¶Primam partem huius proprietatis de determinatione quo ad intēſionem nō approbat gregorius de arimino: immo reprobat primo ſententiarum: diſtinctione decima ſeptima ⁊ queſtione ſecunda. ⁊ tali ratione intendit probare non eſſe dabilem remiſſiſſimā formam accidētalem detur corpus lucidu; qd̄ illuminet aerem ſuime diſpoſitum ad lumen ad quācunq̄ diſtātia; poteſt quacūq̄ parte ,proportionali illius luminis data eſt aliqua remiſſior (⁊ ſermo eſt de partibus ſm extenſionem) ergo nō datur remiſſiſſimum lumen ad ſenſum poſitū: ⁊ cum idem ſit de qualibet alia forma accidētali extenſa dicendum ſequitur ꝙ nulla datur remiſſiſſima: ⁊ pbatur aūs ꝙ tuncūq̄ partes magis a corpe lucido diſtant tāto ſunt remiſſiores: ⁊ cū ibi non detur vltima ps quacūq̄ pte data: datur alia ꝓſus terminum illius luminis in aere ,pducti remiſſior.

Bene probat ꝙ terminat accidēs quoad extenſionē ꝙ d̄z q̄ ad intenſionē terminari.

¶Hec rō nec apparēter ,pbaret intentū n: ſi dicatur ꝙ forma accidētalis nō exiſtēs in eodem ſubiecto adequate cū alia eiuſdez ſpēi/ſit ſeorſuz exiſtēs etiā ſi ps alterius exiſtat: q; ſz in illo lumine nō detur aliqd̄ lumen tā remiſſiuz q̄n remiſſius verſus nō gradum luminis detur ex pte oppoſita ad corp' lucidū quecūq̄ pars luminis

detur eſt pars totius et debebat gregorius probare intentū de lumīe nō exiſtēte parte alteri' ſed vt dictū eſt reputat lumē p ſe exiſtens quod non eſt cū alio lumine in eodē ſubiecto adequate licet pars ſit alterius. Sz bene approbat gregorius formā accidentalē ſibi deteriare minimā extēſionē. patet ex dictis ei' diſtinctione ⁊ q̄ſtione preallegatis articulo ⁊ q̄ſtione tertijs ⁊ in eodē articulo in ſolutione ad octauū argumentuz quod eſt galteri burlei et magis expreſſe articulo quarto eiuſdē queſtionis in ſolutiōe ad ſecūdum principale ante oppoſituz et ſolutione ad quartū: Nos autez euidenter volumus probare ꝙ ſi forma accidentalis minimā extenſionē ſibi determinat ꝙ etiā ad remiſſiſſimā intenſionem terminatur ⁊ per oēs gregorius admittens primum propter dicta pphiloſophi ⁊ ſui cōmentatoris octauo phiſicorū non debebat negare ſecundū. hoc oſtēditur ſic applicet vnū calefactibile nullam caliditatē cōtinēs in debita diſtātia vni calefactiuo impedimētis ſeclusis ex dictis ſuperius de minimo naturali forme ſubſtātialis cōſtat ſi calor certam extenſionē ſibi determinat: ⁊ ſit gratia p̄bi digitalis calor digitalis d̄z i illo calefactibili in inſtāti ,pduci ſm ſe ⁊ quālibet pte ſui. detur igitur illo inſtās ⁊ calor minim' ſeu minime extenſus in illo ,pductus. Et arguit ſic vel calor ille eſt alicui' intēſionis vel nulli' ſecundū non eſt dicendū: quia dare calorem finite extenſionis nullius intēſionis non eſt recte intelligentis in phiſica. dicitur finite extēſionis ,ppter ſniam calculatoris ſuyſet aſſignātis qualitatem nullius intēſionis p infinitū ſubiectum extenſam de quo inferius. ſi primū detur cuius gradus eſt ille calor: et quocūq̄ dato vel eſt remiſſiſſimus q̄ poſſet ſeorſum exiſtere: ⁊ habetur intētū: vel poſſet eſſe remiſſior aliq̄s calor ſeorſum exiſtens: ⁊ ſic non deberet in illo inſtāti calor ſub tāta intēſione ,pduci postq̄ poterat ſub remiſſiori gradu ſaluari. Forte ad hoc dices (vt gregorius loco p̄allegato ait) ꝙ ſtat bene ꝙ in aliquo inſtāti ,pducatur lumen alicui' intenſionis ſz poſſet ſub minore intenſione lumē ſaluari (ſemp intelligitur p ſe exiſtēs) patz ſi in inſtāti ,pducatur vnū corpus luminoſum in tanta diſtātia ab vno pariete ꝙ poſſet ipſuz illuminare iam in illo inſtanti ,pducetur lumē alicui' intēſionis in illo pariete ſm ſe ⁊ quālibet partē ſuſ: ⁊ tamē remiſſius lumen illo datur: quia ſi illud luminoſum verſus partē oppoſitā ad parietem moueretur: remiſſius lumē in pariete maneret nec oportet (inquit) ꝙ ſemp abvno extremo ad aliud fiat trāſit' per oia media trāſeundo ſicut in productione illius luminis in illo pariete cōtingit ꝙ/a/ non gradu luminis quod eſt vnum extremum vſq̄ ad certā intēſionem fit trāſitus non trāſeundo per gradus remiſſiores.

Qualitatē nulli' intēſionis aſſignauit ſuyſet.

¶Analogia apparet ſatis accōmoda ſed ,pbatur ꝙ illud non ſatiſfacit. Conſtat ꝙ calefactiuum manens in eadem diſtātia a calefactibili poſt illud inſtās (ceteris paribus) ,pducet alium ⁊ aliū calorem; ⁊ tñ corp' luminoſum in eēſli diſtātia manens dādo cetera paria nūq̄ producet aliud lumen hoc eſt manifeſtū. Tunc arguitur: illud calefactiuum non ,pducit in illo inſtāti tātum calorē q̄tum pōt per tātā diſtātiaz ⁊ ceteris paribus ,pducere: ergo calor quem in illo inſtāti ,pducit eſt remiſſiſſimus qui pōt eſſe ,pbatur hec conſequētia: q; dato oppoſito cōſequentis habetur ꝙ ex pte calorīs ſaltē nō repugnat dare remiſſiorē: ergo ,ppter neceſſitatē remiſſiſſimi calorīs non ,pducit calefactiuū illum calorem ſub tāta intenſione patet: quia poterat dari remiſſior. Forte dices ,p gregorio ꝙ eſt ,pductus ille calor ſub illa intēſione: ⁊ nō ſub minori in illo inſtanti ,ppter neceſſitatem virtutis illius calefactiui: ⁊ non videtur aliud eſſe dicendum postq̄ non repugnat calori eſſe ſub minori intenſione niſi ꝙ ,pducit in illo inſtāti ita intenſus ,ppter virtutē ,pductiuā ipſius agētis quod cū debeat ſm vltimū ſui poſſe ,pducere neceſſitatur ad ,pducendum in illo inſtāti calorē ita intenſum. ,pbatur ꝙ hoc nō valeat illo dato ſequitur ꝙ immediate poſt illud inſtās illud calefactiuum ,pducet totum calorē quem per tantā diſtantiā ceteris paribus poteſt in illud calefactibile ,pducere: qd̄ non eſt dicendū. Sequela probatur: ſit calor in illo inſtāti ,pductus vni' gradus: ⁊ poſſet illud calefactiuum ,pducere in vna hora in illud calefactibile vſq̄ ad intenſionez vt quattuor. Tunc ſic arguit immediate poſt hoc erunt ,pducti alij tres gradus. igit̄ antecedens ,pbatur immediate poſt hoc erit ,pductus vnus alius gradus: ergo et alij duo: q; non eſt maior ratio ꝙ ſit ſucceſſio in ,pductione aliorū duorū graduum q̄ in productione illius qui immediate poſt hoc erit productus. Relicta igitur conſequentia nota: probatur antecedēs immediate poſt hoc calefactiuū erit tāte virtutis ſicut iam eſt in iſto inſtāti: ⁊ paſſum erit ſuſceptiuum tāti calorīs ſicut iā habet: ergo in calefactiuum immediate poſt hoc producet tantū calorē ſicut iā in iſto inſtāti ab eodem producit. iſta cōſequentia claret postq̄ propter neceſſitatem virtutis ,pductiue ipſius calefactiui ,pducitur in hoc inſtāti calor ita intēſus. Forte dices ſicut ſolet reſpōderi ad argumentū Galteri burlei contra tenētes intenſionem fieri per additionem grad' ad gradum (quod eſt primum in ſuo tractatu de intēſione) de corpore ſcz luminoſo quod in inſtāti initiatiuo vnius hore producat vnū gradum luminis in aliquo illuminabili quod ſit a. in quo quidem inſtanti primo eſt applicatum ſi per totam illā horam corpus illud moueretur p̄ſus a. in inſtāti terminatiuo illi' hore deberet eſſe lumen infinite intenſum productū: quia in quolibet inſtanti appropinquationis erit illud luminoſum tāte virtutis ſicut in principio: immo maioris reſpectu. a. quia erit et propinquius: ergo ſi in inſtāti initiatiuo produxit vnuz gradum in quolibet inſtāti illius hore: deberet ad minus vnum aliū producere. ⁊ ſi omnes gradus debent manere habebitur in fine lumē infinite intēſuz ex infinitis gradibus cōpoſitum postq̄ erūt in illa hora inſtātia infinita. Unde ad iſtud ſubſvno

verbo dicitur a Gregorio ꝙ in nullo instãti appropinquatiõis producetur aliquod lumẽ: sed post primum instans quodcũq; lumen producẽdum ꝓducetur successiue sic in proposito lucz in primo instãti calefactiuum ꝓducat aliquem calorẽ post hoc producetur semper calor successiue. ⁊ sicut in casu corporis luminosi oportet dicere illud ex propria natura productiõis luminis ⁊ corporis luminosi cõtingere ita in presentiarum diceretur ꝙ ex natura calefactiui et productionis caliditatis prouenit. ¶ Quanq; satis apparẽter per istud simile de corpore luminoso potest ad argumentum respõderi.

Notabile discrimẽ inter productionem luminis ⁊ productionez calozis.

¶ Arguitur tamen probãdo ex quadã dissimilitudine illud nõ satisfacere. Corpus luminosum (vt superius dicebat) talis est nature ꝙ ab eadem distantia ceteris paribꝰ non potest per maius ⁊ maius tẽpus ⁊ maius lumen ꝓducere: ⁊ in instãti in quo applicatur si inueniat in aliquo illuminabili tãtũ lumen ꝙtũ ab ipso poterat per tantã distantiã produci nihil ꝓducet: ⁊ hoc est ratiõi cõformc: quia postq; inuenit effectum equalem effectui ab eo ꝓducibili non habet vnde aliuz producat. Ex quo prouenit ꝙ in nullo instãti tẽporis appropinquatiõis aliquid luminis producat: quia in quolibet inuenit lumen ꝓductũ in tẽpore precedente illud instans eque sicut ab eo in illo instanti ꝓduceret vbi instantanee fuisset per tantã distantiã positum: ⁊ nihil luminis precessisset. sed calefactiuum non ꝓducit in instanti ꝓductionis calozis minimi q̃ ad extẽsionem tantũ ꝙtum põt: ergo immediate post illud instans: vel in quacunq; parte temporis futuri ad illud instans terminata deberet ad minus tantum sicut in illo instãti producere postq; non requiritur maior applicatio ad intensionem calozis: sed sufficit permanere ꝑ tantam distantiam ceteris paribus.

¶ Secundo arguitur. attribuendo virtuti actiue ipsius calefactui ꝙ in isto instãti ꝓducatur calor tante intẽsionis (licz posset calor remissior saluari) satis bene saluaret entia naturalia quo ad parnitatẽ ad maximũ qõ nõ terminari. Diceretur enim ꝙ datur primũ instans maximi qõ non in quo aliquid aliud vltra ꝓducitur cuiꝰ certa ꝙtitas assignaret. Et diceretur ꝙ lz maximum qõ non cũ minori posset saluari: producitur tamen tantũ ob necessitatẽ virtutis producentis. Et tamen illi qui non admittunt esse dabilẽ remississimum calorẽ: sed bene minimum non reputant esse sustantabile maximum quod non esse assignandum. igitur istud relinquitur inuestiganti.

¶ Tertio arguitur. nulla necessitas naturalis cogit ad producendũ calozem illius intensionis in illo instãti. igitur. añs ꝓbatur nulla necessitas ex parte calozis ꝙ ellit/nec ex pte agentis: quia pari modo diceretur ꝙ non ꝓducitur digitalis calor in illo instãti eo ꝙ non posset minor conseruari: sed ꝓpter virtutẽ agentis qõ non põt in illo instãti calorẽ minꝰ extensum seorsum existentẽ producere. igitur.

¶ Quarto arguit. ex illo sequit agens esse infinite virtutis. patet sequela vbi calor ita intensus ab eo in aliquo tẽpore producereꝭ aliquãte esset virtutis. Et si in subduplo in duplo maiozis. ⁊ sic consequenter: ergo si in instãti: rationabiliter concluditur infinite esse actiuitatẽ: nec valet ad hoc dicere sicut superius circa productionẽ minimi naturalis dicebatur: quia ibi non attribuebatur instantanea productio virtuti producentis.

¶ Quinto arguitur. si propter necessitatem virtutis agentis in illo instanti producitur: calor illius certe intensionis sequeretur ꝙ si in alio instanti intrinseco temporis ꝓductionis alterius calozis qui in hora post instãs initiatiuum debet produci applicaretur ad equalem distantiam aliud agens tante virtutis produceret in illo instanti tantum calozem quãtuz in instanti initiatiuo istud agẽs producit. quod non est dicendum: et sequela probatur. agens illud quod applicaretur esset tante virtutis sicut aliud: et propter necessitatem sue actiuitatis istud producit calozem ita intẽsum in instanti: ergo ⁊ aliud est potens tantum in instãti ꝓducere. Forte dices negãdo sequelã: quia sicut non oportet ꝙ vbi vnum corpus luminosum ꝓducit aliquod lumen si illud amoueatur lumie a deo conseruato: ⁊ ponatur aliud in eodem loco tante actiuitatis ꝙ producat lumen: eo ꝙ inuenit tantum productum quãtum ab eo posset per illam distantiam produci: ita aliud calefactiuum de nouo applicatũ non producit in instanti aliquid calozis: quia inuenit iam productum ⁊c. ¶ Contra: ostensum est non esse simile illud de corpore luminoso et de ente calefactiuo: quia corpus luminosum non potest post instans applicationis aliquid luminis producere ceteris paribus: sed bene corpus calefactiuuz. ¶ Et ex hoc habetur optima ratio ꝓpter quam post productionem instantaneã alicuius luminis: quicquid luminis debeat ab eodem corpore luminoso produci oportet ꝙ successiue ꝓducatur: qz nulla variatione facta/ nec q̃ ad rarefactionem medij/nec quo ad maiorez propinquitatem non producetur aliquid luminis: ⁊ si debet lumen postea produci debet esse per maiorem approximationem/ vel medij rarefactionẽ vel meliorẽ dispositionez ad luminis susceptionem: et cum nullum istorũ fieri contingat absq; successione/productio luminis que sequitur instantaneam productionẽ debet esse successiua: sed cum ad productionem calozis post productionem instantaneam nõ requiratur maior propinquitas/nec medij rarefactio/nec aliq̃d aliud preter actionẽ calefactiui/⁊ cõcursum aliay causarum non videt rõ propter quã debeat ꝓduci aliquid calozis subito quez sequatur successiua ꝓductio/nisi necessitas remississimi calozis cogeret. ⁊ hoc in hac parte videtur magis persuadere intẽtũ recte consideranti. Et postq; forma substantialis minimã extẽsionem sibi determinat rationabiliter dicitur formam accidentalez corpalem necdũ extensionez minimã sed intensionez remississimã ad sensum datũ sibi determinare qz nõ videtur rõ q̃ vincat advnum ⁊ nõ ad aliud. ¶ Sz dices rationẽ dñi gregorij de lumine vniformiter difformiter ꝓducto superꝰ positam ꝓbare illud nõ esse dicendũ. Dicitur ꝙ per illam rõnem ꝓbatur ꝙ lumen determinet sibi certã extensionẽ ⁊ ꝙ nõ deteriet sibi intẽsionez. Et si dicas quo ad ꝓbãdus ꝑcise scõm adducebatur rõ. primũ enim auctoritatibꝰ ꝑbi ⁊ sui cõmẽtatozis relinq̃tur ꝓbatum. Cõtra auctoritates ille adeo bñ de intẽtione sicut de extẽsione possunt intelligi nec ibi ꝓbatur ꝙ dat ita remissiuz quindetur ꝑ se existẽs remissius qz vbi signaretur vltimũ digitale esse remississimũ ⁊ medietas eius ad nõ gradũ terminata esset remissior. Et dicat per se existẽs ad talẽ sensum ꝙ nõ est pars alterius liminis in eodẽ subiecto adequate existentis nõ est tamẽ sic per se existẽs quin sit pars alterius puta luminis digitalis ⁊ diceretur ꝙ qñ extẽsio semidigitalis esset sufficiẽs ad lumẽ nõ cõseruaret illa semidigitalitas ꝓpter sui remissionem nisi alteri lumini continuaretur. Cõstat enim ꝙ datis duobus calozibus equalibus eq̃ intensis et dẽsis ille qui alteri calozi ꝓtinuaret (ceteris paribus) melius in esse cõseuaretur q̃ alius nulli cõtinuatus et sic recte cõsiderans sciret cognoscere quãti ponderis sit illa ratio gregorij ad probandum suum intentũ. Teneamus nos igitur (tanq; ꝓbabilius ad minus) remississimã intẽsionem sicut minimã extensionẽ formam accidentalem corporeã sibi determinare.

Ratio gregorij nõ cõcludit contra remississimã qualitatem.

¶ Contra quam quidẽ proprietatẽ arguitur primo. Sit gratia argumẽti minima extẽsio caliditatis digitalis et remississima intensio vt vnũ ⁊ applicetur/a/calefactiuũ/b/calefactibili pedali nihil caliditatis habẽti in debita distãtia (seclusis ipedimẽtis) dabitur primũ instans in q̃ erit caliditas ꝓducta detur illud talꝰ ꝙ ante illud nihil illiꝰ calefactibilis fuerit calefactũ ⁊ tũc digitalem habebit caliditatez. ⁊ oportz ꝙ fit alicuius intẽsionis puta sub gradu remississimo qui põt esseꝭ fit vt vnũ grã argumẽti. Arguitur sic vel illa caliditas erit vniformis vel diffoꝛmis. nõ primũ: qz fortius in ꝓpinquum q̃ in distãs calefactiuũ debet agere ceteris paribꝰ. Itẽ experientia cognoscitur quãlibet caliditatẽ ꝓductaz esse diffoꝛmẽ. si secũdum debet extremũ remissius ad non gradũ terminari. iã querit ad quem gradũ extremũ intẽsius terminatur. Forte dices ⁊ bene ꝙ terminat ad graduz vt duo vt totꝰ diffoꝛmitatis correspõdẽtia (que debet esse ad medium) sit ad gradũ vt vnũ. Contra hoc arguitur difficulter poterat calor vniformiter diffoꝛmis nõ terminatus ad nõ gradũ in illo instãti ꝓduci gradui vt vnũ tanq; medio correspondens cuius extremuz intẽsius nõ terminaretur ad duo: ergo nõ potius vnus q̃ aliꝰ deberet ꝓduci. Oñtia claret postq; ꝓpter necessitatem remississimi ⁊ minimi calozis calor digitaliter extẽsuꝭ vt vnum intẽsius in illo instanti oz ꝓduci que cum alio modo possent saluari non est maior ratio ꝙ vno q̃ alio modo ꝓducatur. ⁊ probatur añs calor digitalis in extremo remissiori terminatus ad dimidiũ ⁊ in intensiori ad vnũ cum semis esset hiiusmodi: igitur. ¶ Rñdetur admittẽdo totum casum ⁊ sub vno verbo dz ꝙ in illo instãti ꝓducetur calor vniformiter diffoꝛmis digitalis: ⁊ in extremo remissiori ad nõ gradum terminatus ⁊ ex cõsequente cũ debeat esse intẽsius: vt vnum extremũ intensius debet ad duo teriari ⁊ ꝓceditur ꝙ põt dari aliꝰ calor digitalis non sic determinatus vniformiter diffoꝛmis: vt vnum precise intensius: sed cum calor in illo instanti ꝓducibis debeat ad nõ gradum terminari eo ꝙ regulariter extremum remotius in accidentibus ab extrinseco ꝓductis ad nõ gradum terminatur nõ esset cõueniens ꝙ alius calor ꝓduceretur: ⁊ qñ diceretur bene posset calor aliter terminatus produci trãseat. Et si petas quare igitur potius iste q̃ alius ꝓducitur antiqua est questio ꝓducto etiã isto qualitercũq; sit terminatus posset etiam queri quare ꝓducitur potius ille q̃ alius omnino eodẽ modo in suis extremis terminatis.

¶ Secundo arguitur. ex illa proprietate sequitur ꝙ est aliquod calefactiuum qõ non potest ꝓducere caliditatem: igitur. sequela ptz dabile est vnum calefactiuum habens virtutez producendi calozem: vt duo subduplum ad illud ceteris paribus ꝑcise produceret calozez vt vnum. Tunc sic argnitur vel subquadruplum ad illud potest aliq̃d calozis producere vel nõ. si primum ille calor esset remissior q̃ vt vnum ⁊ per cõsequens vt vnum nõ erat remississimus si non habetur intentum: qz sermo est de subduplo ⁊ subquadruplo partibus illius calefactiui seorsum existentibus. simili modo potest argumentum deduci de extensione.

¶ Respondetur negãdo sequelam ⁊ ad probationem duobus modis dici potest. primo concedendo ꝙ subquadruplum nihil calozis produceret negando ꝙ sit calefactiuum licz sit eiusdem speciei cum calefactiuo: sed quia illud videtur irrationabile ꝙ duo: scilz sine eiusdem speciei ⁊ vni ex propria natura conueniat calefacere ⁊ nõ alteri. dicitur alio modo ꝙ illud subquadruplum est calefactiuum: ⁊ potest calorem producere simul cum alio cuius est pars et esset intensius vt vnum vel intensior: immo non concurrente alio calefactiuo cuius esset pars posset calozem intensum vt vnum producere si ab extrinseco magis q̃ suum totum iuuaretur: immo non posito extrinseco iuuamine maiore posset ꝓducere calozez remissiozem q̃ vt vnum nec ex illo seq̃tur ꝙ daretur remissius remississimo: quia posset illum calozem producere in subiecto calozem vt vnum habente: nec ex hoc habetur ꝙ minus ageret in maius: qz stat ꝙ calidum vt vnum nõ posset ꝓducere calozem vt vna millesima propter raritatem vel ꝓpter admixtionem cum alijs qualitatibus ex quibus posset

Datur calefactiuũ potẽs ꝓducere minꝰ minimo calore.

Universidad de Deusto Biblioteca

calefactio difficultari hoc ex dicendis in secũdo euadet notius: ⁊ quicq̃d dicat calculator suyset sic videtur esse dicendum.

¶ Tertio arguitur ex illa ꝓprietate seq̃tur ꝙ vbi ignis posset in digitale agere nõ posset in semidigitale (ꝙ ponitur ꝙ sint p se existentia) ptz seq̃la: q̃ semidigitale p se existens nõ posset ab igne calefieri: ⁊ p oñs saluata stupa in tam parua extensione posset intra ignem illesa manere: quod tñ videtur absurdum. Et si dicas ꝙ rarefiet ponatur in casu ꝙ stupa non posset sub maiori raritate saluari seq̃la relinquitur nota quã si forte cõcedas cũ illato dicens ꝙ actio ꝓsupponit dispõnem in passo qd̃ in casu nõ est sufficiẽtis extẽsionis: ⁊ extẽsio est vna de cõditionibus req̃sitis vt superi⁹ dicebatur. Cõtra vbi stupa decem pedũ intra ignẽ poneretur statim esset cõsumpta: ergo ⁊ illa parua deberet cõsumi. ꝓbatur oña: q̃ non tñ resistit sicut alia minor: ⁊ cuꝫ nõ posset inflãmari absq̃ prima caliditate habetur ꝙ datur min⁹ minimo.

¶ Ad istud argumẽtum primo dici põt vt dicebatur cõcedẽdo oñam ⁊ oñs. Et ad istud de resistentia dico ꝙ si ignis in illã parua stupã nõ agit nõ est q̃ resistit: ſz q̃ est incapax passionis sicut aia a nullo albefactiuo albefieri potest nõ ꝓpter resistentiã sed ꝓpter incapacitatẽ albedinis ⁊ sic nimirũ ꝙ maiori stupa consumpta parua intacta maneat. Secdo diceretur ꝓbabiliter ꝙ illa stupa parua ꝯtinuaretur igni ⁊ posset in materia eius caliditas ꝓduci ⁊ nõ daretur calor minor minimo p se existens. ¶ Multa argumẽta imo fere oia q̃ de minima extensione fore subalisfieri possent posset huic ꝓposito adaptari: ſz nõ plura dicimus: q̃ non põt bene materia discuti nisi multa q̃ ad intẽsionem ⁊ remissionẽ formaꝫ spectãt preintelligãtur. Quapropter in presentiaꝫ supsedere decreuimus.

Ob⁹ minimo calore non pateretur ab igne.

¶ Alia pars ꝓprietatis ꝙ videlicet forma accidẽtalis datur ⁊ maxima ⁊ intensissima videtur rõnalis: q̃ cũ non cõtingit formã accidẽtalem esse absq̃ forma subali naturali⁹ in eadem materia nõ posset magꝭ extẽdi q̃ forma subalis extẽderetur q̃ cuꝫ maximã extensionem sibi determinet relinq̃tur ꝙ forma accidẽtalis talez ꝓprietatez sortitur rursus q̃litates prie caliditas videlꝫ frigiditas/humiditas/ ⁊ siccitas/ad ꝓductionem ⁊ cõseruationem formaꝫ subaliuꝫ ordinãtur. Non igꝭ debẽt esse intẽsiores q̃ talis ꝓductio vel cõseruatio exigat ⁊ talis erit sua maxia intẽsio. Et cũ ex qualitatib⁹ illis (q̃ ideo prime dicũtur: q̃ ex cõmixtione ipsaꝫ alie emanãt ⁊ ipse nullas ꝓsupponũt) alie qualitates scde albedo: videlꝫ nigredo ⁊ alij colores ⁊ accidẽtia corporalia ꝓcedãt si prime dãtur intẽsissime ex ose quẽte scde intensissime debẽt assignari. ¶ Hec ratio q̃ satis phisica videtur valde apparẽter ꝓbat ꝙ maxia ⁊ intẽsissima fora accidẽtalis est ꝓdabilis naturali⁹: ſz ꝙ talis detur ꝙ ex ꝓpa natura ei repugnet ꝙ extẽsior ⁊ intẽsior sit nõ ꝓbatur illa via. fatemur nec est auctoritas pb̃i vel sui cõmẽtatoris q̃ illud exp̃sse sonet. saltem nõ occurrit: sed ex cõueniente similitudine postq̃ ex illo textu. Omniũ natura constãtium ⁊c. assignatur maxima extẽsio in formis subalib⁹ nõ immerito põt tñ de fora accidẽtali dici. Et positio doctoꝭ subtilis asserẽtis tertio sniaꝫ sacratissimã aiam xp̃i summã grãm habuisse. nõ tenẽdo illã fuisse infinitã sicut nec ipse doctor diceret (q̃ nõ admisit infinitũ p aliquã potentiã possibile) vix posset sustineri nisi dicatur ꝙ illa grã fuit intẽsissima possibilis: ⁊ ꝙ nature grãe repugnat sub maiori intẽsione existere: ſz de hoc alibi. Teneatur igit̃ illa ps ꝓpẽtatis sicut prior ꝓbabiliter.

¶ Cõtra quã arguitur primo sic. detur intẽtisissima caliditas possibilis de⁹ põt vnum gradũ caliditatis in eadẽ materia cũ illa ponere. Ponat igꝭ vel resultabit intensior caliditas vel nõ. Si primũ habetur intẽsius intẽsissimo. ſt scdm cõtra datis duob⁹ accidẽtibus eiusdẽ spẽi in eodez subiecto adequate vnũ resultat ex eis qd̃ si neges dicẽ pari facilitate ꝙ null⁹ gradus caliditatis intensissime cõstituit cũ alio vnum: q̃ nõ est maior ratio ꝙ aliq̃s alius q̃ ille adueniens cõstituat cũ alio vnum postq̃ vterq̃ in eodem subiecto adequate existit.

¶ Rñdetur admisso casu ꝙ illa caliditas adueniẽs postq̃ voluntarie a deo ibi ponitur fm bñplacitu⁹ dei se habebit. Põt eñ ibi existere nõ ꝯstituens cũ aliquo alio vnũ: ⁊ põt cuꝫ aliquo gradu ꝑcedẽtis caliditatis vnũ cõstituere ⁊ ꝙ vn⁹ gradus de alijs nõ sit vnit⁹ intensiue vel põt vnus de ꝑcedẽtibus corrũpi. Sed dices ponat deus vnũ gradũ caloris ⁊ relinquat totũ in suis naturalib⁹ quare potⁿ vn⁹ de ꝑcedẽtibus ꝯstituit vnũ calorez cũ alijs q̃ ille adueniens.

Põt de eodẽ d gradꝰ c dez spẽ nere nõ stituen vnum.

¶ Põt rõnabiliter dici ꝙ ille adueniẽs inuenit alios vnitos: ⁊ sic rõnabili⁹ est (nulla necessitate cogẽte) ꝙ vniti/vniti manẽt q̃ ꝙ adueniens vniat̃ aliquo ꝑcedentiũ nõ vnito. Jtez nõ inest ꝑcedẽtibus gradib⁹ summe caliditatis appetitus cõstituendi cũ aliquo alio gradu adueniẽte intensiorem caliditatez cũ tot vniti existãt quot possunt vniri ex q̃bus intensissima caliditas est cõstituta: imo bene dici põt ꝙ ille adueniẽs licꝫ appetat cũ alio intẽsiorem caliditatẽ ꝯstituere non tñ cuꝫ aliquo illoꝫ summe caliditatis (summe caliditatis dr) q̃ vbi vn⁹ gradus illius summe caliditatis corrũperetur ex alio adueniente et residuis vnũ resultaret: sed tũc non esset summe caliditati vnitus.

¶ Scdo arguit̃ si dabilis esset summa intẽsio in accidẽtib⁹ tã corpalibus q̃ spũalibus sequeretur ꝙ casu possibili posito stãte lege dei sortes existẽs in statu gr̃e multa opa pietatis faceret ꝓpter q̃ nullũ premiũ importaret posito ꝙ in bono statu discedat ⁊ absq̃ b̃ ꝙ pctm̃ post illa bona opera cõmittat (qd̃ quare additur relinquitur theologis) quod nõ est dicendũ. seq̃la probatur sit intensissimũ premiuꝫ beatitudinis vt decẽ et fecisset sortes tãta opa meritoria vsq̃ ad hoc instãs ꝙ iam debetur ei illud premiũ et postea sicut dicebatur cõsequẽter bene viuat iã nullum premiũ propter alia bona que sequẽtur

habebit quia daretur intensius intensissimo. igitur. ¶ Respõdetur negãdo sequelam et oñs licet robertus holkot secũdo sententiarũ concedat. Primo dicim⁹ ꝙ et si sortes nõ premiabitur admisso toto casu ꝑmio beatifico essentiali posset premiari accidentali premio: et q̃ hoc nõ satisfacit q̃ statim dices ꝙ debeatur sorti etiã intensissimũ premium accidentale pro suis bonis operibus: ⁊ postea cõtinuet exercitiũ operum pietatis dicitur aliter ꝙ premiabitur ꝓ illis bonis operibus in suis posteris amicis et benefactoribus et ei sanguine iunctis. Sed forte dices ꝙ illis opibus bonis postq̃ sunt eiusdẽ ratiõis cuꝫ ꝑcedẽtibus beatitudo sicut alijs debetur.

Absq̃ inconueniẽte habebit aliq̃s premiũ vltra intẽsissimum.

¶ Respondetur aliter postq̃ sic vis procedere concedendo illud et negando ex illo sequi ꝙ esset premium intensius intẽsissimo: quia potest ei beatitudo cõferri non cõstituens cũ intensissima vnã beatitudinẽ. ⁊ in hoc stãdũ est.

¶ Tertio arguitur. si intẽsissima caliditas possibilis esset dabilis sequeretur ꝙ a calefactiuo daretur fortius magis calefactiuũ non potens intensiorẽ caliditatem producere. quod est inconueniẽs. sequela probatur. fit. a. calefactiuum tãte virtutis ꝙ posset intensissimũ calorem producere postq̃. a. nõ est infinite virtutis: dabile esset aliud calefactiuũ fortius ⁊ si b. Tũc sic arguitur. vel producet intensiorẽ calorem q̃ a. vel nõ. si secundũ intentum. si primum intensius intensissimo daretur. Forte nõ admitteres esse aliud fortius calefactiuũ. a. postq̃ est. a. potẽs intensissimũ calorez producere. ¶ Cõtra fit a. pedalis q̃titatis et cõdensabile ⁊ cõdensetur iam maioris virtutis efficitur: q̃ virtus vnita. ⁊c. Et cõfirmatur si simul cũ a. aliud calefactiuũ cõcurrat intẽsior calor q̃ precise ab a/ dz produci et per oñs intẽsior intensissimo dabitur.

¶ Rñdetur cõcedẽdo sequelam ⁊ cõsequens sicut bene probatur nec illud incõueniẽt postq̃ non põt intensior effectus ꝓduci intẽsissimo a ꝙ minori ita intẽsus effect⁹: sicut a maiori posset ꝓduci. Contra hoc arguitur sic. Cuilibet potẽtie naturali dz effectus correspondere: vel vt solet dici: cuilibet potẽtie actiue potẽtia obiectiua passiua correspõdet: istã ꝓpõnez doctor subtilis multis in locis approbat: ergo fortiori calefactiuo intẽsior calor ab eo ꝓducibilis q̃ a minori posset ꝓduci dz correspõdere. alꝭ nõ daretur effectus potẽtie correspõdẽs. ¶ Rñdetur cõcedẽdo illud assumptũ tanq̃ rationi cõforme negãdo oñam. ille eñ effectus correspõdẽs/a/ correspõdet fortiori a. Et si dicas illud non esse dictuꝫ ad intẽtionem argumẽti: q̃ postq̃/b/ est fortius/a/rõne maioris virtutis dz/b/specialis effectus corrũdere ⁊ maior vel intensior Rñdetur ꝙ nõ oportet ꝙ rõne maioris actiuitatis intensior effect⁹ assignetur ipsius b. Sed q̃res q̃d igitur ꝓpter maiorez ẏtutez attribuitur b/dz ꝙ ꝓpter maiorem actiuitatem b importat ꝙ in minori tpe (ceteris paribus) producat effectum eque intẽsum effectui ab a ꝓducibili: ⁊ sic ad bonum sensum datur ipsi b specialis effect⁹ correspõdẽs quo ad modũ videlꝫ ꝓducẽdi. Cõtra hoc arguitur sortes potẽs a põdus portare p vnam leuca in dimidia hora qd̃ tñ primo nõ põt portare in minori tpe q̃ vna hora per tantã distantiam põt in vna hora portare maius pondus q̃ dari effe sortes per tñ spaciũ hoc ꝯstat ergo si /b/ pũt in minori tpe q̃/a/ ꝓducere aliquẽ effectuꝫ posset in equali ꝓducere maiorẽ ⁊ sic vbi/a/ ꝓduceret in vna hora calorẽ quẽ vocam⁹ intensissimũ/b/ in eadẽ ꝓduceret intensiorẽ. ¶ Respondet̃ concesso assumpto negãdo similitudinẽ. datis cũ duob⁹ agentib⁹ quorũ vnũ in dimidia hora producit quod aliud in vna primũ in vna ꝓduceret magis q̃ aliud in eadẽ si effectui non repugnet intensius: vel maius dari: ⁊ q̃/a/ in ꝓposito põt intensissimũ ꝓducere in aliquo tpe non põt/b/ in eodẽ intẽsius ꝓducere. sed hoc alibi tangẽt.

Cuilꝭ potẽtie actiue correspondet passiua

Ex maior actiuitate nõ opꝭ intensiorem effe dari effectum.

¶ Quarto arguit̃ nõ datur noticia intensissima possibilis. igitur añs ꝓbat̃. Pro quo supponitur ꝙ aliq̃d visibile ita propinque põt se habere potẽtie visiue ꝙ nõ posset videri et p consequẽs dabilis est aliqua parua distãtia per quã visibile qd̃ fit/b/ab/a/potẽtia visiua põt videri ⁊ aliqua parua distãtia per quã non põt ab eadẽ videri: ergo dabilis est maxima per quam non põt videri vel minima per quã põt videri q̃ cũ affirmatiua ꝓ maiori q̃ negatiua verificetur non opꝭ maximũ qd̃ sic vel minimũ qd̃ non inferre vt superius dicebat̃. ⁊ cuꝫ non oporteat assignare minimã distantiã per quã/b/ab/a/potest videri: q̃ non posset euitari quin detur vltimum instãs essevisionis que est res permanẽs (quod cõmuniter habet̃ pro incõueniẽte) ptz b/posito per talẽ distantiã precise distãte ab a/ si in hoc instãti incipiat moueriversus/a/in hoc instãti erit visio eius ⁊ nõ immediate post dare igitur opꝭ maximã distantiã per quã/b/nõ põt ab/a/videri. ⁊ fit p̃ictũ terminatiuũ distãtie/c/ hoc posito arguit̃ sic nõ est dabilis intensissima visio ipsius/b/in/a/igitur. añs probat̃ illa non dabit̃/b/precise existẽte in/c/nec in aliquo puncto distãtiori: q̃ quocũq̃ dato magis distãte inter illud et/c/causaret̃ intẽsior visio ꝙ causetur visio patet alꝭ/c/non terminaret distantiã maximam per quã non. Et ꝙ intẽsior claret: q̃ propinquius se habet/b/ad potentiã vltra/c/et si non est dabilis intẽsissima visio non dabitur intẽsissima noticia intellectiua intuitiua ex visione resultãs patet intelligenti.

Nõ terminatur notícia ad intẽsissimum.

¶ Respõdetur cõcedẽdo ꝙ non datur intẽsissima visio vt bene probatũ est et ex oñte nec intẽsissima noticia intellectiua intuitiua ex visione causata: nec ex hoc sequit̃ nõ esse visionem quo ad intensionẽ terminatazꝭ. ¶ Pro quo sciendũ ꝙ sicut magnitudo extensionis põt ad maximũ quod sic et ad minimũ quod nõ terminari ita intẽsio forme accidẽtalis põt terminari ad intẽsissimũ gradũ sub quo põt esse et ad remississimũ sub quo non põt esse. Unde sicut intensissimus grad⁹ sub quo posset esse/esset ille sub quo esse posset ⁊ nõ sub maiore ita remississimus gradus sub quo non posset esse/esset ille

sub quo non posset esse: et sub quolibet minore (supra remississimum sub quo posset esse: vel supra intēsissimum sub quo nō posset esse) esse posset: modo diceretur visionem terminari ad remississimum gradum sub quo nō potest esse: ⁊ per consequens nō dabitur visio b / ita intensa quin sit dabilis intensior. Et si vellemus dicere omnes alias formas accidētales ad remississimum sub quo nō terminari potest satis bene defensari: sed vbi ratio nō cogit melius est tenere ad remississimum sub quo sic terminari: ⁊ illud videtur esse dicēdum virtute rōne superius posite qua suadebatur formas accidētales ad intensionem determinatā terminari que quidem ratio formas accidētales q̄ cōferūt ad ꝓductionem ⁊ cōservationem formaꝝ substātialiuꝫ precise cōcernebat: ⁊ cum noticie non sint huiusmodi nimirum ꝙ alijs terminatis ad intēsissimum sub quo sic noticie ad remississimum sub quo nō terminentur. ⁊ idez de lumine videtur esse dicēdum cū ad nullius forme substantialis productionem ordinetur: nec ex cōmixtione qualitatum primaꝝ resultet: sed a luce corporis lucido inherente qd̄ existit immune a qualitatibus primis corpora eiūs celestia nō sunt peregrinaꝝ impressionum susceptiua nec alterabilia ꝑ primas qualitates prout Aristoteles in primo de celo ostendit: ⁊ tamen sol luminosissimum corpoꝝ luminosoꝝ existit. ⁊ idem diceretur de gra ⁊ alijs accidētibus aīe inherētibus aliter dictuꝫ est superius ad scōm ⁊ dicetur in secūdo.

Non minꝰ forē subali ꝙ accidēta li conuenit non migrare.

¶ Forme accidētali cōiter dicitur conuenire nō migrare de subiecto in subiectum qd̄ nolumus tanq̄ proprietatem ei attribuere cuꝫ etiam forme subali cōueniat nec ꝙ absq̄ subiecto esse non pōt naturaliter cuꝫ illud etiā forme subali cumpetat. Et si queratur postq̄ vtriq̄ illoꝝ nō est forme subali alienuꝫ quare forme accidentali cōiter ascribitur: Non est in prōptu ratio: qꝛ ex beneplacito actoꝝ videtur habere originem in cognitionem aliarum ꝓprietatum forme accidentalis deueniri pōt ex ꝓprietatibus forme subalis superius positis de virtute videlicet dispositiua ⁊ conseruatiua forme subalis quā forā accidentalis hz. Sed alia ꝓpetas esset assignāda formam accidentalem esse instrumentum substantialis forme: sed qꝛ in secūdo phisicorum de causa instrumentali erit sermo decreuimus circa illam ꝓprietatem in presentiarum non insistere. ¶ Alia esset forme accidentalis ꝓprietas hic assignāda: videlz aliquas formas accidentales esse repugnātiam cōpatibilitatis habentes cuiusmodi sunt albedo ⁊ nigredo calidi tas ⁊ frigiditas: ⁊ alias esse q̄ se cōpati possunt sicut albedo ⁊ dulcedo caliditas ⁊ siccitas. Sed missam illā facimus: quia non approbatur ab omnibus. Et quia inferius vbi de intēsione ⁊ remissione formarum erit sermo inuestigabitur de cōpatibilitate qualitatum.

Nō abs re de ꝓprietatibus

¶ Non debet incōueniens reputari qd̄ de forme accidentalis proprietatibus in hoc libro habitus sit sermo q̄uis de principijs intrinsecis compositionem rei naturalis ingredientibus dicebatur ꝙ debebat esse determinatio: qꝛ cum de forma substātiali tanq̄ de itrinseco principio debeat determiari. ⁊ ad cognoscēdū discrimen inter ipsam ⁊ formam accidentalem conducat forme accidentalis cognitio que per cognitionem suarum proprietatū acquiritur non impertinenter de eius ꝓprietatib⁹ facta est mētio.

tibus accidētis habitus est sermo.

¶ Pro complemento perscrutationis principiorū intrinsecorum rei naturalis arguitur sic. Principia itrinseca rei naturalis sunt cōtraria. vt aristoteles primo phisicorum tradidit: sed inter materiam et formam nulla est contrarietas. igitur.

¶ Prosolutione huius sciendum est ꝙ philosophus in primo asseruit principia rei naturalis debere esse contraria in cuius cognitionem inuestigatione subtilissima peruenit. nos autem argumentis omissis ⁊ distinctionibus q̄ ad istud propositum cōmuniter assignantur breuiter ⁊ succincte declarauimus in quo consistit principiorū rei naturalis cōtrarietas. Pro quo primo animaduertendū est ꝙ habita precise cōsideratione ad esse ⁊ existentiam rei naturalis non oporteret mentionem de contrarietate fieri: sed considerando rem naturalem quo ad suū fieri. ⁊ de nouo constitui in cognitionem contrarietatis deuenitur. vnde cum non contingat materiaꝫ de nouo iformari aliqua forma quin priꝰ fuisset illa priuata ex nō iformata tali forma fit tali foꝛa iformata qm̄ res naturalis fit de nouo modo inter non informatum tali forma ⁊ informatum tali forma contrarietas quedam est. Et cum in cōstitutiōe rei naturalis ex vno ad aliud transitus fiat dicitur ꝙ in principijs rei naturalis contrarietas reperitur ex hoc resultat ꝙ priuatio principium rei naturalis existit. materia eim̄ cum res naturalis fit priuata est forma que de nouo producit. ⁊ sic ipsa materia forma producenda priuata priuatio dicitur. et hoc est ex mente philosophi expresse dicentis materiam et priuationem non re: sed ratione distingui ac si diceret ꝙ materia ⁊ priuatio vna et eadez res sunt: sed ratio materie inq̄tum est priuata forma introducenda. ⁊ ratio eius inq̄tum est altera pars rei naturalis necessario presupposita ⁊ alterius partis susceptiua distinguūtur. Aliter enim cōsideratur materia sub vna ratione ⁊ aliter sub alia: ⁊ non est aliud misterium priuationis que inter principia rei naturalis solet cōnumerari. Istis cognitis et bene consideratis multa argumenta non minus tediosa q̄ inutilia diluuntur. quapropter decreuimus illa pretermittere: et primo libro finem imponere.

Habita siderati ad esse nat ura non fuit facta mē tio de p rietate p cipiorū sed ex f rei ema nit ꝓtatis co tio.

Qnō cō rietas cipiorū natural intellig Qnō p tio est p cipium Qater priuati differē sed rati

¶ Finit primus liber phisicarū perscrutationum ludouici cozonel.

Incipit secundus.

Quid sit principiuꝫ intrisecum rei naturalis sicut et extrisecum ꝓcesitas assignandi extrinsecū principiuꝫ.

Ostq̄ in primo libro determinatuꝫ est de principijs intrinsecis rei naturalis de extrinsecis principijs eiusdē nobis iā discutiēdū incūbit. Sicut autē intrinsecū principium rei naturalis dicitur ex quo res naturalis tanq̄ ex alterа parte sui cōstituit. Ita principiū extrisecuꝫ esse fert a quo res naturalis producit vel in qd̄ res naturalis tanq̄ in finē ordinat. Euꝫ aūt de nouo res naturalis esse sortiat et nihil a seipso produci posset rei naturalis assignandū est extrinsecū ꝓducēs vtpote qd̄ et ab ipsa distinguatur et efficiēs appellet. Vñ cyt inq̄t beatissimꝰ augustin⁹ Ꝓcessa in diuinis ꝓductiōe facile est cuicunq̄ ꝑsuadere in diuinis esse distinctionez assignandā. cuilibet eim̄ sane mētis in promptu est idem a seipso ꝓduci esse impossibile. Principium autē istud extrinsecum productiuū materia non existit cum ipsa nullius actiuitatis existat nec ipsa forma que ad cōstitutionē rei naturalis producit tale principiū ipsius productiuū dici debet cū iam idē seipsuꝫ ꝓduceret. nec ipsa res naturalis sue forme ꝓductiua existit cū nec tēpore nec natura ipsam precesserit qd̄ ad causalitatem efficientis principij requirit q̄ non tpe cōstat ⁊ q̄ non natura patet qꝛ potius pars totū q̄ totū partē natura precedere prhibet. Ponēdum est igitur extrinsecū principiū rei naturalis qd̄ causam efficientē noiamus. ⁊ necdum rei naturalis assignandū est principiū tale immo ⁊ cuiuscūq̄ mutatiōis eiusdē assignari dz efficiēs et quicq̄d mouet aliunde principiū actiuū motus habere operepreciū est cū omne qd̄ mouet ab alio moueat. vt. vij. phisi. habet probari. De isto efficiēte principio impresentiarū ꝑtractare intendimus. ⁊ cum tale efficiēs in productione aliquē finem intēdat. in omni eim̄ opatiōe artis finis aliquis ab artifice intēditur (vt luce clariꝰ est) et ars imitet inq̄tū pōt naturā: ⁊ in naturalibus opationib⁹ principale efficiēs ens intellectiuū existat. vt etiam Aristo. viij. phisi. ⁊. xij. methaphisi. optime docuit. ⁊ de ratione actiui principij intellectiui sit agere propter finem. Principium finale rei naturalis assignare opz. principium: qꝛ virtute eius mouet efficiēs. ⁊ finale qꝛ ad ipsum res naturalis ordinat. In duas igitur partes principales hec nostra de phisico auditu secunda perscrutatio diuidetur in quarum prior de efficiente principio. in secunda vero de finali pertractabitur.

Oē qd̄ mouet ab alio mouetur.

In oi opatione artis aliq̄s finis ab artifice intenditur Ars inquātum pōt naturam imitatur.

De quibus in isto secdo pertractat.

¶ Incipit prima pars.

Efficiēs est a quo ē motus.

¶ Efficiens ab aristotele in hoc secūdo sub hac forma diffinitur. Efficiens est a quo est motus: cum enim de efficiēte rei naturalis productiuo fit sermo: ⁊ quelibet res naturalis regulariter per motū ꝓducat non abs re dicitur efficiens esse a quo est motus.

¶ Efficientiū autez quoddam est natura. aliud vero non natura. cui nō inuenimus nomen speciale impositum. ⁊ ad deueniendū in cognitionem efficientis qd̄ est natura prodeat in medium nature diffinitio. Vñ natura ꝓmo phisto telem. ij. phisi. dicitur esse principiū. ⁊ causa mouendi ⁊ quiescēdi per se. primū in eo in quo est non ꝑm accidēs cuius quidē diffinitiōis sensuꝫ ad mentē buridani q̄ satis bñ ipsam iterptatus est absq̄ argumētis assignare decreuim⁹ ꝙ quo.

Natura est causa ⁊ principiū mouēdi ⁊ quiescēdi ꝙ se i eo in quo est ⁊ nō ꝑ accēs

¶ Aliaduertendum ꝙ in diffinitionibus philosophie naturalis non inconuenit ꝙ aliqui termini ponant quibus ablatis residuū naturā diffiniti explicaret / ⁊ cum eo cōuerteretur: qꝛ ad maiozem manifestationē vt dici solet ponuntur hoc ideo dicit prio: qꝛm⁹ istoꝝ terminoꝝ principium. causa videtur superflue poni: secūdo quia per se vel primū videbat sufficere: sed quia principium dicitur tam extrinsecū q̄ intrinsecū siue alicuius sit productiuū siue non. ⁊ sic tam forma q̄ materia que nihil producere potest principiū dicitur causa autem importat alicuius productionem: immo ⁊ distinctionē essentialem inter producens et productum: quapropter pater in diuinis non est causa filij ad insinuandū ꝙ tam principium productiuū q̄ principiū non productiuum natura dicitur illi duo termini diffinitionem ingrediūtur. ⁊ hoc est de ratione huius termini natura supponere videlz pro aliquo cōnotando illud esse principiū vel causam motus et quietis. Vñ forma substātialis lapidis que est principium eius motus est etiā principiū quietis eiusdē in loco proprio. ⁊ quia causa naturalis aliquando producit aliquid preter intentionem vt inferius ostēdetur. ⁊ aliq̄n producit effectum principaliter intentū ratione priozis dicit cā casualis: vel fortuita ⁊ non natura a ratione vero secundi dicitur causa per se ⁊ natura. et ad hoc innuendū ponitur illa particula per se. ⁊ qꝛ materia ⁊ forma substātialis precise dicūtur natura. ⁊ multe forme accidētales sunt principiū ⁊ cā motꝰ ꝑ se ad sensuꝫ sicut leuitas et grauitas in motu locali. ⁊ frigiditas et caliditas in motu alteratiōis nō tm̄ principal⁹: sed instrumētaliter (vt declarabit) ad excludēda talia accidentia ly primum ponitur q̄ idem est q̄ principaliter: et quia aliq̄d est principiū motus alterꝰ cuius nō est pars nec iformatiuū. ⁊ fm̄ q̄ hmōi nō debet tale principiū dici natura ponit in illa particula in eo in quo est qua denotat q̄ inq̄tum aliq̄d est principiū motus ⁊ q̄etis illius cuius est pars vel informatiuū dicitur natura. ⁊ non inq̄tū alicuius extrinseci est motiuū dicitur non secundū accidēs ad excludendū illud qd̄ est principiū motus ꝑ se ⁊ principiū in eo in quo est: ⁊ tm̄ de ꝑ accidens ei inest cuius modi est vt dici solet medicina in mēte medici que est ei principiū ⁊ causa sanitatis de per se: qꝛ principaliter intendit ⁊ primum: qꝛ non instrumētaliter. Sed qꝛ accidit vt dicit aristoteles q̄ q̄ sanatur habeat medicinaz medicina nō dicitur natura. ¶ Sic intellecta natura diffinitiōe futilia argumenta diluunt. ⁊ notum est q̄ pauciozibus poterat natura diffiniri. Sed forte ly natura habet tot cōnotatiōes quot per particulas sue diffinitionis denotantur. et

Quid principiuꝫ dici debet.

Quid debet causa dici.

Quare natura dicitur principium et causa.

Quare natura dz cā per se.

Quare natura dz cāre primum.

Quare dicitur in eo in quo est.

Quare dz nō fm̄ accidens.

Tot hz ly natura ꝙ no

Universidad de Deusto Biblioteca

tatiões ꝗt iportat per terminos sue diffinitionis.

Breuior diffōe poterat natura diffiniri.

ad hoc ostendendū fuerunt in eius diffinitione collocate. et ꝙ non habet plures cōnotationes non fuerunt plures particule posite. ⁊ licet poterat sic diffiniri. natura est principiū intrinsecū rei naturalis id est materia vel forma substātialis que quidē diffinitio cum alia cōuertitur vt ex eius declaratiōe liquet. ⁊ esset breuior et clarior vt manifestarent tñ cōnotationes huius termini natura sicut dictū est prefato modo diffinitur

Principiū igitur efficiens qd natura

Principium efficiens ꝙ natura est forma substātialis dr esse.

dicitur forma substātialis est. ⁊ sic sensus huius diuisionis efficientiū quoddā natura quoddam non natura est iste efficiētiū quedā est fōa substantialis aliud non forma substātialis non dicimus: aliud forma accidētalis: ꝙ diuisio esset minus sufficiens cū multa sint efficiētia quoꝝ nullum nec forma substātialis nec accītalis existit. ptz de deo de angelo ⁊ de celo fm eos q̄ astruūt celum simplicē esse substantiā non dicit de re cōposita ex materia ⁊ forma: ꝙ talis ppria non dicitur efficiēs cum forme debeat efficientia attribui. Sz si velles ppter formā toti cōposito actiuitatem attribuere prout solet cōmuniter fieri bene volumus ꝙ res naturalis efficiēs dicatur.

Discutiendū igitur est primo de actiuitate ⁊ efficientia forme substātialis non insistēdo an operatiōes naturales ex ipsa dūtaxat an ex forma accidētali actiue procedant: ꝙ superi⁹ circa illud disceptauimus. Sed de ipsius actiua virtute in se cōsiderata.

Cuilibz forme substātiali corporali īditū est similē ī specie pducere.

Cū formaꝝ substātialiū quedā sit corporalis ⁊ quedā spūalis vel intellectualis vt aīa rōnalis: cuilibet forme substātiali corporali inditū est formā substantialē similē in specie pducere sicut quibusdā cōuenit dissimilē formā in specie efficere ⁊ nulli forme itellectuali cōuenit aliam formā substātialē similē vel dissimilem in specie pducere. Prima pars de formis corporalib⁹ cōstat partim experiētia partim ex illa maxima phisica. Oē agēs naturale cui similia in specie possunt esse multa est sibi similis in specie productiuū dicitur cui similia ⁊c. ꝙ sol non est alterius solis pductiuus: ꝙ naturaliter plures esse non pñt. et an alia astra quine agentia sunt naturalia eiusdē sint speciei vel diuersarum in secūdo de celo videbit ⁊ instātia esse posset de forma corporeitatis (de qua superi⁹) que si admittat nullius est actiuitatis sicut nec materia. ⁊ per consequēs nec forma eiusdē speciei nec diuerse esset pductiua: sed nos pbabilⁿ reputauimus talem formā non esse admittendaz. et quādo non esset aliud argumentū ꝗ ꝙ si assignaretur esset forma substātialis nullius productiua esset satis apparēs contra positionē ponētem talem formaz: nec satisfaceret dicere ꝙ nec angelus nec anima rationalis sunt alicuius forme substātialis productiua: ꝙ nihilominus alicuius actiuitatis sunt. Secūda pars prefate propositionis videlicet ꝙ nulli forme intellectuali conuenit aliam formaz substantialē propositionis producere partim ratione partim fide teneri potest. Unde doctor subtilis in. iiij. dist. et. q. primis nititur contra auicennā ostendere nullū angelum alicuius substantie esse productiuum et ratio qua vtitur idem videtur concludere de anima intellectiua: consistit enī sua ratio in hoc ꝙ angelus nihil posset producere nisi per intellectionez. ⁊ cum nulla intellectio (eo qd est accidens) ad productionē substātie valeat non posset angelus substantiā producere. ⁊ cum anima rationalis sit nature intellectiue idem de ea videtur esse dicendum. Sed (vt ostendetur) ratio doctoris subtilis non concludit efficaciter intentum immo nec nimis probabiliter quapropter asserimus sola fide tenendū esse animam rationalem non posse aliam eiusdē speciei producere cum credendū sit ipsam a solo deo produci ꝙ si ipsi anime competeret aliam producere nihil prohiberet quin ad minus ad productionē alterius cum deo concurreret: ꝙ deus non denegaret quandoꝝ anime concursum in productionē alterius si eidem conuenire posset: sed quelibet intellectualis natura talis cōditionis est ꝙ nullius rei extra se est productiua dempta prima causa: ꝙ cum debeat primo essentia intellectualis intellectionem producere. ⁊ talis intellectio operatio sit immanens non est alicuius extrinseci creatura intellectualis productiua. hoc tamen non dicitur ad mentē doctoris subtilis qui loquēs de collocutiōe angelorū secundo sentētiarum dicit ynum angelum alteri angelo loqui per hoc ꝙ producit in eo noticiā rei quam significare vel repzesentare ei intēdit: sed alium modum angelice collocutionis alij assignāt guillelmo olcam dicente vnum angelū alium alloqui per hoc ꝙ repzesentat ei noticias rerum in ipso existentes recte sicut sortes diceret alloqui platonem per hoc ꝙ ei ostendit litteras quibus repzesentatur ipsi platoni ꝙ sortes intendit ipsuz platonem cognoscere. gregor⁹ autē quibusdaz nutibus ⁊ signis angelos vti q̄ nobis sunt incognita in sua collocutiōe asserit. Uñ insequendo modum olcam non tenemur dicere creaturā intellectualez esse alicuius extrinseci productiuā quod intelligendū est non tanꝗ obiectū: ꝙ prout sic: bene est quelibet talis creatura sue noticie effectiua. ⁊ ratio doctoris subtilis loco ꝗalegato non probat ꝙ angelus non posset aliquaz formam substantialē in materiā producere. sed bene suadet immo persuadet ꝙ non potest angelus aliquid absq; ꝗsupposito susceptiuo producere. Unde cum angelus debeat per intellectionem pducere illa intellectio non posset alicuius extrinseci esse productiua nisi forme accidentalis q̄ deberet in subiecto recipi. ⁊ per cōsequens non esset creatio. ⁊ cum natura angelica sit simplex in nullo subiecto susceptibilis satis subtiliter ex illo deducit ꝙ vnus angelus non posset alium angelum producere. Sed ꝙ non posset angelus aliquam formā substantialē producere in aliqua materia non concluditur ex dictis doctoris subtilis claret dicta eius considerantij nisi dicatur ꝙ intellectio non est alicuius forme substātialis dispositiue qualitatis productiua ad cuius quidē productionē ipse angelus ipsa intellectione tanꝗ instrumento yteretur sa

Nō pōt aīa rōnalis fa milē sibi in spē pducere.

De locutione angelorum fm cto. subti.

Scōm oli de locutione angelorum.

Scōm gregoriū de locutione angelorum.

Angelus nō est alicuius productiuus.

tis apparenter tamen probaretur ꝙ nulla forma accidentalis que non est alicuius entitatis conseruatiua potest esse instrumentuz in forme substantialis productione cuiusmodi itellectio et si instes de lumine quod est productiuum calozis qui ad formam substantialem est dispositiuus quod quidē lumen non est conseruatiuū alicuius entitatis: non valet instantia: primo ꝙ lumen producitur a corpore luminoso mediante luce in ipso existente que est ipsius conseruatiua. ⁊ de talibus accidentibus non intelligitur nostra propositio. secundo negatur lumen non esse alicuius entitatis conseruatiuum. Tum primo quia conseruat species visibiles in medio productas fm illos qui tales species assignāt. tum secundo multa terre nascentia lumine conseruantur vt experiētia docet: ⁊ animantia melius die q̄ noctu se habent: ⁊ inde est ꝙ regulariter homines potius noctu q̄ die moriuntur. Lumen enī solis est oseruatiuū vite. vnde cum intellectio nullius entitatis sit cōseruatiua: nec ad productionē alicuius forme substantialis in subiecto in quo est conferat no potest aliquod agens ipsa vti tanꝗ instrumento ad productionem alicuius substātie: ⁊ inde est ꝙ angelus nō est substantie productiuus. potest tamen dici ꝙ anima rationalis est aliquorū effectuum producti ua non concurrente intellectione: ⁊ hoc ideo quia debet alias operatōes exercere preter intellectionē: operatiōes videlicet sensitiuas ad quarum exercitiuz requiritur debita dispositio in materia: quequidē sine nutritione et debita augmentatiōe non contingit: ⁊ sic non inconuenit ꝙ anima rationalis in materia quam informat sit aliquorum effectuū preter intellectionem productiua: sed non in aliqua materia quā ipsa non debet informare postꝗ non exercet in ea proprias operationes. Et si aliquando cōtingat ꝙ postꝗ cibus est aliqualiter dispositus impediatur vlterior dispositio vel propter mortez vel aliquod aliud impedimentū superueniens ipsa anima nihilominⁿ potest dici illius cibi dispositiua: quia non sic anima disponit materiā cibi quin impediri posset: sed constat ꝙ in alia materia que non sit sicut cibus in stomacho applicata anima non indigeret habere aliquas dispositiones prenias cum non sit taliter applicata ꝙ in ea introduci habeat. Sed potest dici cuz sit itellectualis creatura ꝙ nec nutritio nec augmentatio nec alie operatiōes que anime solent attribui ex anima rationali procedūt: ꝙ sicut superius in primo libro in proprietate tertia forme substātialis dicebat ꝗtum est ex propria natura anime rōnalis non melius conseruatur in materia isto modo q̄ alio disposita. ⁊ per consequens nec nutritio nec augmentatio procedunt ex ea actiue: sz dici potest ꝙ ex aīa sensitiua que in hoīe simul cum anima rationali existit dependent. ⁊ fm illos q̄ non admittunt pluralitatē animarum in hoīe dicerēt ꝙ ille opationes causantur a deo non cōcurrente aīa rōnali. ⁊ hoc bene saluat illud qd fertur de assumptione corporum a demonibus. demon enī ex diuina permissione ita adheret materie aliqñ ac si aīa rōnali esset informata ⁊ non minus videt ille exercere vitales operatiōes quidem non pcedunt ab ipso demone actiue: sed a solo deo si vere sint operationes vitales: ꝙ forte sunt apparētes ⁊ non existētes. ⁊ ista sufficiant pro virtute actiua specialiter forme substantiali conueniente.

Lumen cōseruat spēs in medio.

Helio⁹ oseruātur terre nascētia lumine solis vigēte ꝗ cū sunt tenebre.

Quare rīariter hoīes noctu moriuntur.

Probabile est ꝙ nutritio et augmētatio hominis non pcedūt ab aīa rōnali sz extēsiua: vel ex deo dūtaxat.

Opatiōes vitales aparētes in corpe a de-

Aliud membrū prefate diuisionis subdiuiditur vnde efficiens non forma substantialis est duplex. quoddam est forma accidentalis aliud est nō forma accidētalis terminis infinitis vtimur: quia non occurrūt nomina imposita

De actiuitate ⁊ efficientia forme accidentalis diserendum est primo: se d priusq̄ de actiuitate eius seorsum aliquid dicatur vnam propositionem tam actiuitatem forme accidentalis q̄ actiuitatem forme substantialis concernentē in medium proponemus: que talis est.

Cum a forma in naturalibus actiui/tas procedat q̄tum magis est de forma tm̄ magis est de actiuitate hoc est ꝙ sub alijs ỹbis subtilissimus calculator fuyset in tractatu de potentia rei dicit potētia actiua attendit penes multitudinem forme: ⁊ non penes extensionē vel intēsionem eiusdē. Hoc declarat datis duobus calidis eque extēsis ⁊ eque calidis a/ ⁊ b/ si a magis de caliditate otineat (qd tunc ex maiori densitate cognoscit) a/ erit magis actiuū q̄ b. idem dicatur de duobus ignib⁹ equalibus in eque de caliditate habētibus vnus erit actiuior alio. ⁊ ꝙ illud qd dēfius est magis de forma otineat cognoscitur ex hoc ꝙ si ita rarū fiat esset alio maius. ⁊ per oñs cōstaret magis de forma in eo cōtineri.

Quāto magis ē in aliquo de forma tāto est magis actiuum.

Cōtra illam propositionē Arguitur sic ex illa sequitur ꝙ esset dabile aliquod infinite calidum finite actiuitatis: qd non est dicendū et dictis eorum q̄ de infinito loquuntur obuiat. probatur sequela detur vnum calidū vt duo vniforme pedale. ⁊ caliditas prime partis pportionalis rarefiat ad extensionem totius: ⁊ extendatur per totum. ⁊ caliditas scde partis proportionalis tantū rarefiat: ⁊ per totū extendat. ⁊ sic cōsequēter de cuiuslibz alteri⁹ ptis pportionalis caliditate fiat per partes proportionales vnius hore in cuius instanti terminatiuo illud calidū infinite calidum erit. hoc cōstat ꝙ habebit infinitas caliditates equales non cōmunicātes. et erit finite actiuitatis patet: ꝙ anteq̄ sic disponeretur finite actiuitatis erat. et per illam dispositionem nihil caliditatis q̄ prius non habuisset ei fuit additum: ergo finite actiuitatis manebit postq̄ tota actiuitas ex caliditate resultat.

Secundo arguitur ex illa propositione sequitur ꝙ aliquod finite calidū erit actiui⁹ alio ifinite calido hoc claret dato calido disposito sicut in precedēti argumēto dicebat. qd sit a/ sit b/ calidū vt tria vniformiter itēsiuz erit eo actiuius. ⁊ per consequēs intentum habetur.

Tertio arguitur ex illa propositione sequit ꝙ dantur duo pedalia infinite calida et vnum actius alio hoc ptz a/ disposito sicut in pr

mo argumẽto dicebatur si caliditates partium proportionaliũ b/rarefiant ⁊ extendãtur per totum b/sicut disponebantur caliditates partium proportionabilium a.

¶ Quarto arguitur ex illa propositiõe sequitur ꝙ aliquod infinite extensum finite est actiuitatis. Sequela probatur detur ignis pedalis actiuitatis vt quattuor cuius secunda pars ꝓportionalis rarefiat ad extẽsionẽ prime ⁊ tertia ad tantam extensionez sicut secunda ⁊ sic de alijs per partes proportionales hoze in fine hore ignis ille erit infinitus ⁊ tñ finite actiuitatis quia nihil de forma ignis est acquisitum. igitur.

¶ Quinto arguitur ex illa propositiõe sequitur ꝙ ignis finitus maioris est actiuitatis ꝙ infinitus. hoc patet si detur alius ignis pedalis actiuitatis vt quinq̃. et sic procedatur sicut in quarto dicebatur.

¶ Sexto arguitur ex illa propositione sequitur ꝙ dantur duo ignes infiniti ⁊ vnus actiuior altero: hoc claret si ignis in quinto argumẽto tactus rarefiat sicut ignis in q̃rto argumẽto.

¶ Septimo arguitur ex illa propositione sequitur ꝙ a/⁊ b/sunt equalia et eque calida et a. in infinitũ erit calidius et b/in infinitũ fiet minus calidum. ⁊ tñ semper manebunt eiusdez caliditatis ⁊ potentie. qõ videtur magnum incõueniens. Et sequela probat. sit a/calidum pedale sicut in primo argumento tangebatur. et caliditates partium proportionaliũ eiusdẽ illo modo disponantur per partes ꝓportionales vnius hoze: iam a/in infinitum calidius fiet (constat) sit b/pedale calidum vt duo. et capiatur medietas totius caliditatis extensa per totum que est intensa vt vnũ ⁊ cõdensek ad. subduplũ ⁊ ponat in vna medietate ipsi⁹ subiecti. ⁊ alia medietas caliditatis cõdensek etiã ad subduplũ. et ponat in alia medietate subiecti. pz itelligẽti ꝙ illõ subiectũ erit precise calidũ vt vnum: qz in vnaquaq̃ medietate eius dũtaxat est caliditas vt vnum intensa. Rursus diuidat illa caliditas ita intẽsa vt vnum in duas medietates extẽsas per totum quarũ quelibet est precise intensa vt dimidiũ et condensetur ad subduplũ ⁊ vna in vna medietate subiecti: ⁊ alia in alia medietate ponantur totum erit calidum vt dimidiũ. ⁊ sic consequenter de illis caliditatibus fiat per partes ꝓportionales vnius hoze b/in infinitũ minus calidum fiet vel infinite remisse calidum: qz vt vnum vt dimidium/vt vna quarta/vt vna octaua/vt vna decima sexta ꝛc. Et tñ per totam illam hozam a/⁊ b/ equalis actiuitatis ⁊ potẽtie manebũt cum nullum illozum aliquid caliditatis (a qua insurgit actiuitas) amiserit (hoc nõ est difficile cognitu) igitur. Ista argumenta oziginem sumpserunt ex dictis prenominati calculatozis in parvo tractatu de potentia rei quozũ argumẽtoz cõclusiões ipse ꝛcedit in forma. ⁊ notũ est ꝙ euidẽter ex prefata ꝓpositione cõclusiones istozũ argumẽtozũ tanq̃ correlaria sequũtur (casibus admissis.)

¶ Sed cõtra illud qõ diceba̅t in quinto argumento de maioze actiuitate finiti ꝙ infiniti arguit sic non est dabile infinitũ quem infinite sit potentie igitur. añs probatur actiuitas totius infiniti infinitum excedit actiuitatẽ vnius pedalitatis ei⁹ ⁊ q̃libet eius pedalitas determinate est actiuitatis: ergo actiuitas ei⁹ est infinita.

¶ Secũdo arguit cõtra illud qõ dicebatur de infinita actiuitate alicui⁹ finiti nulluz est finitũ quin finite sit actiuitatis. igitur añs probatur ex dictis pbi octauo phisicozũ volẽtis probare primã cãm nõ esse corporeã qõ tali via subtiliter ostẽdebat supposito ꝙ prima causa infinite sit potẽtie arguit sic. Si illa pria cã est corpoea vel ifinite magnitudis vl finite. primũ nõ est dicendum vt in tertio phificozũ pbare nitebat si secundũ sequit illam non esse infinite potẽtie cuz non sit dicendũ aliqõ finitum infinite esse virtutis. Et cõfirmat quelibet digitalitas talis finiti finite est actiuitatis: sed digitalitates eius sunt sub numero finito. ⁊ totum nõ habet nisi actiuitates suarũ partiũ. igitur totius actiuitas est finita. Item arguit quodlibet infinite extensum ꝙ tunc ũ ꝙ de forma habeat siue multum siue parum est infinite actiuitatis. igitur añs probatur tale infinitũ ad ꝙtanc ũ ꝙ distantiã sufficit agere ergo est infinite actiuitatis. cõsequẽtia pz qz sicut ex eo ꝙ tanta velrãta resistẽtia supat maior vel minor indicat actiuitas et potens qualibet resistentiã finitaz superare dicit infinite actiuũ ita ad ꝙtanc ũ ꝙ distantiã agere potentiã infinitam arguit. Sed infinitũ illud ad infinitã distantiam agere põt: qz ad quẽcunq̃ locum extẽditur põt sua actio puenire ⁊ in infinitũ extendit ergo actio sua ad distantiã infinitã peruenire posset. Ad hoc forte dicerek ꝙ dato vno extremo illius infiniti ⁊ vno passo inter qõ ⁊ ipsum infinitũ nihil illius infiniti mediaret posset tñ distare ꝙ actio illius infiniti ad ipsum passum puenirẽt. exẽpli gra. si oziente versus in infinitũ extẽderetur terminatũ parisij nõ posset forte versus occidentẽ agere ad distantiã vni⁹ miliaris mõ si infinite eẽt actiuitatis ad infinitã distantiã ꝓm quãlibet differentiã loci sufficeret agere. Sed dices si rarefieret intrũ ꝙ vndiquaq̃ esset infinitũ versus quãlibet differentiã loci sufficeret agere ad infinitã distantiã illud inferi⁹ tangetur. Et

¶ Pro solutiõe aliozũ ponũtur propositiones. Prima quodlibet infinitũ siue quo ad extensionẽ siue quo ad intẽsionẽ vniformiter rarum vel dẽsum ifinite est actiuitatis. Secũda ꝓpositio qõlibet finitũ vniformiter rarũ vel dẽsum finite est virtutis actiue. Tertia ꝓpositio nõ incõuenit dare infinitũ difformiter rarũ vel dẽsum finite actiuitatis. Quarta ꝓpositio nõ est incõueniẽs assignare ifinitũ difformiter rarũ vel dẽsuz infinite vtutis. Pria ꝓpositio claret ex dictis si detur an ifinitũ i raritate ⁊ dẽsitate vniforme in infinitũ de forma ꝛtinet ⁊ cũ tota actiuitas ipsi⁹ a fora relinquit ipsam eẽ ifinitã. Secũda ꝓpositio nõ est ãbigua: qz si finitũ sit vniformiter rarũ vel densum finitũ de forma cõtinet ⁊ per ꝓns finite erit actiuitatis. Tertia ⁊ quarta ꝓpositiones ex dictis p̃enominati calculatozis in parvo tractatu de potentia rei quozũ argumẽtoz cõclusiões ipse ꝛcedit in forma. ⁊ notũ est ꝙ euidẽter ex prefata ꝓpositione cõclusiones istozũ argumẽtozũ tanq̃ correlaria sequũtur (casibus admissis.)

Prima cã est infinite potentie.

Quod arguẽdi pbi probantis primã causam esse infinite virtutis.

Cõclusiones notande.

Tota actiuitas a fora resultat.

Quod pro bãdi aliqd infinitũ

¶ Jam ad primum argumẽtum rñdetur negãdo ꝓntiam. sed ad illud ꝛsequẽs inferẽdum oportet sic arguere. Ista pedalitas (vna illius infiniti demõstrata) alicuius est actiuitatis ⁊ actiuitas totius infiniti in infinitum excedit illam: ergo illud infinitũ infinite est actiuitatis. modo secũda pars añtis est falsa esset tñ vera si omnes pedalitates illius infiniti vniformiter rare vel dense essent. Ista tñ conceditur in infinitum actiuius est istud infinitum aliqua pedalitate eius. ⁊ debet prius exponi gra illius signi infinitum ꝙ gra cõparationis ⁊ licet vi cõparationis ly aliqua pte distribuatur illa nõ eq̃ualet isti qualibz pedalitate eius in infinitũ actiuius ⁊ istud infinitũ: qz nõ parvz refert ꝙ post ly infinitum ly aliqua pte distribuatur vel ãte: qz prio re modo immobilr stat. ⁊ p ꝓns nõ est terminus probabilis. secũdo vero modo ⁊ mobiliter supponit ⁊ terminus ꝓbabilis existit.

Aliqd est infinitũ infinite actiuitatis.

¶ Ad secũdum rñdetur distinguẽdo ꝙ quodlibet finitũ extensiue ⁊ intẽsiue finite existat actiuitatis vel vniformitate in raritate ⁊ dẽsitate data: ⁊ sic cõceditur vel difformitate posita: ⁊ sic negatur. modo Aristoteles de vniformi raro vel denso finito intellexit. sed an detur aliquod finitũ in infinitũ densum vniformiter forte inferius tangetur: ⁊ sic finitus qõ nõ sit in infinitum densum si sit vniforme in dẽsitate vel raritate finite erit actiuitatis. Et si dicas ex illo se qui aristoteles insufficiẽter ꝓbasse primam causam nõ esse copoream: qz licet nõ esset in infinitum magna posset corporea existere ⁊ esse infinite virtutis. Rñdetur bene verus est apparenter calũniam pati ꝓbationem pbi: sed cum nõ detur magnitudo finita infinite virtutis quin in infinitũ de forma cõtineat: ⁊ ꝓbationes quibus in. iij. phificoz. ⁊ in primo de celo ꝓbauerat nõ posse infinitũ dari possunt adaptari ad ꝓbãdus non posse in aliquo esse in infinitum de forma probatio pbi est satis sufficiẽs.

Finitũ vniformiter rarum vel dẽsum finite est actiuitatis.

Quod p bãdi pbi p mam cãm esse infiniti vigoris calũniaz patitur. põt tñ calũnia auferri.

¶ Ad cõfirmationez liquet solutio Digitalitates enim illius finiti infinite actiuitatis non sunt vniformiter rare vel dense. ⁊ p ꝓns inequalis sunt actiuitatis. immo datur aliqua infinite actiuitatis illa videlz extremalis ad cui⁹ cõstitutionem infinite pedalitates corpis infiniti cõdensate fuere: ⁊ p ꝓns illa est infinitus densa. Nec hic respiciẽdum est ad casus positos qui naturaliter nõ debent admitti nec ad ꝓpõnes copulas presentis tpis cõtinentes: qz ad ymaginationem vel cõditionaliter assignãtur sicut aristoteles ex ymaginatione vel suppõne vacui egregie ꝓbauit ꝙ mobile in vacuo positũ in instanti moueretur de quo infra.

¶ Tertio arguitur sic. Nullum est infinite calidum quin infinite sit actiuitatis. igitur antecedens probatur infinite calidus potest ita intensum sicut habet calozem producere: ⁊ ille est infinitus. igitur antecedens cõstat ex cõmuni sententia agens: videlicet posse passum dispositum sibi assimilare.

¶ Rñdet negãdo añs: ⁊ ad ꝓbationem dicitur ꝙ agens in ꝓtũ potest conatur passum sibi assimilare: sed infinite calidum finite actiuitatis sicut superi⁹ assignabat non põt intensiorem calozem producere quam quãdo erat remisse calidũ eo ꝙ nihil caliditatis per illam dispositionẽ de nouo acquisiuit. ⁊ ille calor non est maioris actiuitatis ꝙ prius ⁊ sic assimilaret sibi passum non in gradu caliditatis: sed in qualitate. quia multis modis potest agens passum sibi assimilare vt loco prealegato ostẽdetur. Sed an hec solutio valeat ex dicendis circa hanc materiam videbitur.

Agẽs nitit in ꝓtũ põt passum sibi applicatuz assimilare.

¶ Quarto arguitur si illud infinite calidum non est maioris actiuitatis ꝙ aliud calidũ vt duo sequeretur ꝙ agens potens calozem vt duo producere posset ⁊ calozem infinite intensum causare. sequela patet. quia post ꝙ vnus calor est eque sicut alius actiuus ⁊ sunt eque extẽsi agens potens in vnum potest. ⁊ in aliud quod si concedis sequitur ꝙ agens finite potentie potest infinitum producere calozem. quod veritati videtur alienum.

¶ Respondetur negando sequelaz non enim attendit potẽtia agentis penes actiuitatẽ effectus ab eo producibilis: qz stat duo agentia equalis potentie ꝓducere in equali tẽpore effectus inequalis actiuitatis. pz de duobus ignibus a/⁊ b/equalibus ⁊ eque raris ceteris paribus ⁊ a/producat in ferrum pedale caliditatẽ vt quattuor ⁊ b/in aquam pedalẽ eque intẽsam caliditatem caliditas ferri erit actiuior caliditate aque vt inferius ꝓbabitur. ⁊ sic nullum calefactiuum finite virtutis potest calorẽ infinite intẽsum producere licet ꝓducat calorẽ eque actiuũ sed non approbam⁹ istam solutionẽ. ⁊ inferius aliter dicere intendimus. Pro nunc potest dici ad argumentũ ꝙ calidum vt duo finite actiuum infinitum calozez producere potest: sed non potest producere infinitum calozem.

Finite calidus ifinitũ calozez põt producere non tñ põt ꝓducere infinitũ calorem.

¶ Quinto arguitur si calidum vt duo pedale rarefiat ad duplum non manet eiusdem actiuitatis. ⁊ tamẽ nihil forme amisit. igitur añs probatur in aliquod passum poterat prius ꝙ rarefieret in quod non potest post rarefactionem igitur. Consequentia claret. ⁊ antecedens probatur sit illud calidum ante rarefactionem actiuitatis vt duo et b/passum minoris resistentie distans ab a/pedaliter rarefiat a/versus extremum oppositum. Et arguitur sic per illam rarefactionem partes a/versus oppositum extremũ magis elongantur a/b/passo ergo non habebũt tantam virtutem agendi in b/sicut prius modo actiuitate partium in b/diminuta actiuitas totius a/in ipsum b/diminuetur. ⁊ per consequẽs tanta potest esse per rarefactionẽ partium elongatio. ⁊ per elongationez actiuitatis diminutio ꝙ resistentia b/non exuperetur ab actiuitate a. Et confirmat virtus vnita fortior reputatur se ipsa dispersa (vt cõmuniter dici solet) ergo (ceteris paribus) per rarefactionem diminuitur actiuitas: ⁊ tñ nihil deperditur forme. igitur.

Aliqd agẽs põt in aliqd ĩ qõ manens in eodem loco.

Aliqd agēs pōt ī aliqd ī quod manēs ī eodē loco posita rarefactiōe nō poterit manēte actuitate eadem.

¶ Respondetur negando antecedēs et ad probationē concesso antecedēte negat ōña. bene eñ cōtingit (vt in argumēto deducebat) ꝙ aliqd posset ante rarefactionē in b/passium: ⁊ post rarefactionē nō posset in illud (ceteris paribus ⁊ ꝙ agens sit equalis actiuitatis: q; si in illud post rarefactionem nō pōt: nō est ob diminutionē sue actiuitatis: sed q; alique ptes eius non equaliter distant post ⁊ prius. Insup ꝓuis in illud passum illud qd rarefit non pōt/ posset tñ in aliquod passum cui ꝓpinquius fieret versus extremū rarefactionis in quod prius ꝓpter distātiā forte nō poterat. Et sic illd qd respectu vnī passi amitteret respectu alterī recuparet.

¶ Ad confirmationē dicitur ꝙ illud cōmune dictū virtus vnita ⁊c. debet sane intelligi si tanq̄ verū debet defendi: q; vt ex dictis cōstat per maiorem vnionē partium medietaꝫ que fit in cōdensatione nihil forme acq̄rit cui tota actiuitas est attribuēda posset dici ꝙ nihil aliud est dicere virus vnita ⁊c. q̄ ꝙ vbi magis est de forma maior est actiuitas: q; ceteris paribꝫ vbi est maior densitas ibi est maior vnio ⁊ magis de forma. Nihil tñ visum est ꝙ datis duobus ignibus pedalibus in oibus equalibus ⁊ vtroq̄ actiuitatis vt duo si cōtinuantur ignis totalis resultās eēt actiuior q̄ vt quattuor: quia ꝓpter iuuamen qd vnus ignis ex alio importat ex vnione efficitur potentior hoc est dicere ꝙ virtus vnita ⁊c. quilibet eñ illorū igniū post vnionem efficit fortior sed difficile est hoc saluare cōsequenter.

Quonam mō ī intelligit ꝙ virtꝫ vnita fortior est seipa dispersa. Ignis bi pedalis est actiuior q̄ vt q̄ttuor si quelibꝫ pedalitas eī ab alia discōtinuata ē actiua vt duo.

¶ Sexto arguitur post cōdensationem maior est actuitas. igit antecedēs ꝓbatur: det vnum agēs a/b/⁊/c/tertias continens a.⁊ c. extremales b. vero mediā ⁊ cōdensentur a.⁊.c. versus b.⁊.b. nō varieť. arguitur sic totū est actiuꝫ post illam condensationē. igitur. antecedēs probatur actiuitas totius ex actiuitate illarū tertiarū resultat: ⁊ a. et c. tertie sunt eque actiue sicut prius postq̄ nihil forme amiserūt: ⁊ b. est magis actiuum: ergo totū magis actiuum euadit. ōña est euidens: ⁊ prima pars antecedētis ex dictis liquet: ⁊ secūda ꝓbatur b. post cōdēsationē magis iuuatur ab a. et c. q̄ prius. igit. añs ꝓbať b. iuuatur ab a. et. c. constat et partes a.⁊.c. propinquiores fiunt b. post condēsationē: ergo fortius iuuamen ex ptibꝫ illis importat b. cū ꝓpinquius q̄ distātius melius fiat iuramentū.

¶ Respōdetur negādo antecedēs saltē ceteris paribꝫ sicut ꝓceditur: et ad ꝓbationem que est apparens dicendū esse videť admittendo ꝙ partes se inuicē iuuant: et ꝙ partes a.⁊.c. post condēsationē magis iuuabūt b. ⁊ negať ex hoc sequ b. maioris actiuitatis effici: q; ꝗ maiorem effectum ⁊ velocius ꝓducat b. post cōdēsationem q̄ prius. hoc non propter maiorē actiuitatem eiusdē: sed propter maius iuuamen extrinsecum recte sicut stat ꝙ sortes nō magis laborat: nec maiorem apponat conatū portando pondus decem librarū q̄ portando quicq̄ adiutus a platone: et illud quod superī circa instātaneam productionem minimi naturalis dicebatur satis bene quadrat cum ista solutione.

Absq̄ augmēto actiuitatis stat idē maiorē effectū producere.

¶ Contra quam arguitur sic. ad minꝫ habetur ꝙ actiuitas totius post condensationē est maior. quia actiuitas ex iuuamine partiū resultat: et post condensationem partes magis se inuicem iuuant. igitur.

¶ Respondetur admisso post condensationē maiore iuuamine partium: ⁊ cōcesso ꝙ ex iuuamine omniū partium resultat actiuitas. negatur tamen ꝙ totum fiat actiuius: sed reuera consequētia est apparens: quapropter aliter dicitur distinguendo ꝙ post condensationem magis se inuicem iuuēt partes: vel respectu cuiuscunq̄ passi qualitercūq̄ ab eis distātis: ⁊ sic negatur. vel respectu alicuius passi cui propiquiores per condensationem partes fiunt: ⁊ sic conceditur. modo illud non sufficit ad concludendam maiorem actiuitatem totius.

¶ Septimo arguitur. spericum maioris est actiuitatis q̄ quadrangulare vel triangulare ceteris paribus. sed per variationem figure nihil forme acquiritur nec deperditur: ergo non procedit tota actiuitas a forma. Secunda pars antecedentis relinquitur nota: ⁊ prior experientia cognoscit: dabitur enim vnū lignum talis figure quod supernataret: et si ad formam sperica reduceret fundum peteret.

Densitas nō facit ad maiorē actiuitatēz.

¶ Et confirmatur: spericum magis resistit q̄ aliud alterius figure (dū tamen cetera sint paria) igitur antecedens ꝓbatur: experientia cognoscit ꝙ in sperico minus bene q̄ in plano effectus producit: ⁊ inde est ꝙ in oculis eminentioribus qui magis ad sperititatē accedunt minꝫ bene species visibiles imprimūtur: ⁊ propterea tales oculos habētes non ita bene sicut alii qui ꝓfundos oculos habent vident.

Quare oculos eminentiores hñtes minus bñ vidēt ceteris paribus.

¶ Respondetur negando antecedēs: et ad probationē dicitur ꝙ vbi figura districta a re figurata assignaretur diceretur ꝙ maior actiuitas proueniret eo qd figura alicuius est actiuitatis: ⁊ sperica esset maioris q̄ alia: ſz fm illos qui figuram rei figurate identificari astruunt dicendum est ꝙ simpliciter spericum non est maioris actiuitatis q̄ aliud alterius figure: ⁊ si aliquis effectus vel maior resistentia ex sperico resultat que non procederet ab illo alterius figure non est propter maiorem actiuitatē: sed propter meliorem et conuenientiorē partium applicationem. et ex hoc patet ad cōfirmationem solutio. Sed quia hoc non satisfacit: vt clarū est videre. Aliter dicitur ꝙ licet sperictū quo ad aliquem effectum maioris sit actiuitatis in aliquo passium posset agere alterius figure existens in quod non potest ad sperititatem reductum: vt ex dictis cognosci potest: et sic illud actiuitatis qd respectu vnius adipiscitur (dum sit sperictum) amittit respectu alterius in quod sub alia figura poterat. variatur enim situs partiū in reductione ad sperititatem.

Meliꝫ agit et resistit ens naturale q̄ sperica figura q̄ sub quacunq̄ alia.

¶ Octauo arguitur: nō datur aliquod alio dēsius vel rariꝫ: ergo dicta malū habet fundamentum. ōñtia innotescit intelligēti. ⁊ añs ꝓbatur pedale aqueum non est densius pedali igneo: igitur ōña claret: q; in talibus maxime daretur vnū alio densius: ⁊ añs ꝓbatur pedale aqueū non cōtinet ptes magis distātes nec minus q̄ pedale igneū ⁊ ecōuerso nec dabiť aliud ratione cui vnū alio dēsius dicať. igitur.

Non est ex maiore trāsparētia arguēda maior raritas

¶ Istud argumētum petit vnde ꝓueniat vel quonā pacto cognoscitur pedale aqueū pedali igneo esse dēsius ⁊ forte alicui videretur ꝙ corpus magis trāsparēs rarius esset alio ⁊ inde est ꝙ terra que inter elemēta elemētum est densissimū est corpus opacū aliis elemētis trāsparentibus existentibus: ⁊ aer qui rarior est aqua trāsparētius est corpus. ⁊ idez de igne respectu aeris diceretur: ⁊ sic ex maiori ⁊ minori trāsparētia corpis in cognitionem maioris vel minoris densitatis vel raritatis eorūdez deuenitur. Hoc de trāsparētia prima facie habet apparētiaz nō tamen satisfacit. Constat eñ aliquid esse nimis trāsparēs ⁊ valde densum. pz de cristallo ⁊ de vitro ⁊ de aqua cōgelata ⁊ de multis lapidibꝫ qui densiores terra ꝓhibētur ⁊ satis sunt trāsparentes. Aliter igitur est dicendū vnde calculator in prenotato tractatu de potētia rei dicit ꝙ forma est densior eo ꝙ materia est magis densa et sic forma pedalis aque subalis densior q̄ forma subali ignis pedalis: q; materia aque est dēsior materia ignis: sed restat inquirere quare materia aque dicitur magis densa q̄ materia ignis. Pro quo

Illud est alio dēsiꝫ qd sub eq̄li q̄tate magꝫ de materia cōtinet.

¶ Notādum est ꝙ calculator in principio tractatus de raritate ⁊ dēsitate dicit raritatē ⁊ dēsitatem attēdi penes distātiam pūctoꝝ a se inuicem nō simplr: sed in materia ꝓportionata vel in cōpatione ad materiā. hoc est in respectu ad tantā vel tantam materiā. hoc declaratur fm euz si duo subiecta inequalia equalr habeāt de materia ꝓportionabilr sicut vnū est alio maius ita est eo rarius: ⁊ si equalia ⁊ eq̄ rara sint equaliter de materia habēt: ⁊ si inequalia ⁊ eq̄ rara sint ꝓportionabilr sicut vnū est alio maius ita plus hz de materia: ⁊ si equalia sint ⁊ inequera ra ꝓportionabilr sicut vnū est alio rarius: ita hz plus de materia (hec calculator) ⁊ cōsequēter dicēdo si duo sint equalia inequaliter habētia de materia nō sunt eq̄ rara: nec eq̄ dēsa. ſz si eq̄lia sint eq̄ de materia habētia/eque rara/vel eque densa existūt: ⁊ si inequalia ⁊ in qualibz pte maioris equali minori est eq̄ de materia sicut in ipso minori eq̄ rara dicūtur vel dēsa. Sed nec istis plene satisfit. qūo eñ cognoscitur plus de materia in vno q̄ in alio esse postq̄ ambo sunt eq̄lia. Hoc cognito facile esset in cognitionez alterius deuenire. diceretur enim a ⁊ b/existētibus equalibꝫ si a plusq̄ b/de materia cōtineat a esse densius: ⁊ si ecōuerso b esse densius ⁊ si minꝫ rarius: ⁊ si eque/eque rara vel densa ⁊c. sed nō cognito in vno plus de materia q̄ in alio cōtineri vel equaliter: totū aliud incognitū euadit. Dico igitur (quatenꝫ hoc curiosiū phisicum nō lateat) ꝙ pedale igneū minus de materia q̄ pedale aqueū cōtinet eo ꝙ si in materia illius aque deberet forma ignis ītroduci oporteret materiā maiorari sicut experētia cognoscit cuz ex aqua vno ignis generatur non igitur pedalis forma ignis tantū de materia sicut pedalis forma aque req̄rit. ⁊ cum illa sint equalia habetur materiā aque densiorē esse materia ignis. ⁊ ex cōsequente formam aque forma ignis magis esse densam. q; (vt ait calculator in tractatu de potētia rei) vbi plus est de materia plus de forma agens naturale producit. ⁊ inde est ꝙ ferrum calidū fortius q̄ aqua calida calefacit etiam vbi eque intēse calida esset: plus eñ de caliditate est in ferro propter maiorem densitatez siue materie q̄ in aqua equali. ex quo euidētissime sequitur ꝙ caliditatē finite intēsam vniformē existentē in aqua pedali nō pōt deus ponere in ferro pedali simili mō extēsaz hoc ptz: q; ista ōña valet ex dictis ista caliditas est in materia densiori. ergo est dēsiorvirtute cuius consequentie claret corelarium.

Quomō cognoscit in maiori vno magis eē de materia q̄ ī alio equali vel ī equali

Ubi plꝫ est de materia plus de forma ꝓducit. Nō pōt caliditas q̄ in pedali ferreo existit ī pedali aqo etiā diuinitus sub tali extensione existere.

¶ Sed cōtra hoc arguitur sic ex dictis sequitur ꝙ casus primi argumēti siue corelarij qui superius ponebatur ex mente calculatoris includit repugnantiā (non dicā ꝙ est impossibilis per naturā: q; de hoc non est q̄stio: immo nec dicā ꝙ diuine potētie non subiacet: q; aliqñ casus simplr impossibilis ponit vt videať qd inde sequať: sed non licet casuz manifestā repugnantiā includentē assignare vt cōstet quid cōsequenter fit dicendū. igitur) antecedens probatur. diceba tur ibi ꝙ daretur corpus pedale calidum vt duo vniformiter ⁊ caliditas prime partis ꝓportionalis rarefieret ad quantitatē totius et poneretur in toto. ⁊ sic de caliditate secunde partis ⁊c. modo postq̄ corpus eque rarum vel dēsum manet nulla illarum caliditatū rarefacta potest in toto poni ⁊ repugnat ꝙ caliditates ī eque rare in eodem subiecto sint. ⁊ constat ꝙ caliditas secunde partis proportionalis magis erit rara ad quantitatem pedalē rarefactā q̄ caliditas prime. implicat igitur manifestaz repugnantiā ꝙ eidem subiecto illis equali inhereāt nisi esset infinitus et ille caliditates non se haberent penetratiue quod sic esset ymaginādū dato vno pedali a/calido vt duo et sit b/vnuz aliud pedale cuius prima pars proportionalis rarefiat ad pedalitatē et caliditas prime partis ꝓportionalis a/ad tātam extensionē rarefiat: ⁊ ponatur in illo pedali ex prima parte proportionali b/(vt sic dicatur) construto ⁊ secūda pars proportionalis b/etiaz ad pedalitatē rarefiat: ⁊ cōtinuetur alteri ex prima parte proportionali. ⁊ caliditas secūde partis proportionalis a/ponatur in illo secūdo pedali rarefacta ad pedalitatez ⁊ proportionabiliter dispōnantur alie partes ꝓportionales b/et continuentur ⁊ ponantur in eis caliditates partium proportionabiliū ipsius a/rarefacte ibi resultaret corpus infinitū. Et potest facilius ymaginari si quelibet pars proportionalis a/ad pedalitatem simul cum caliditate eius ymaginaretur rarefieri. Sed aliter non videtur ꝙ ille caliditates difformiter dense vel rare eidem inhereant. ¶ Non occurrit alia euasio ad saluandum

in casu repugnantiā nisi ꝓ ex illis caliditatibus sic rarefactis posset vna caliditas ifinite intēsa ⁊ pedaliter extēsa resultari: et ꝓ illa sine posset alicui inherere siue non finite esset actiuitatis: ⁊ hoc est quod principaliter intēdebatur.

¶ Sed contra illud quod superius dicebatur de modo videlicz cognoscendi magis de materia in aqua pedali ꝓ in igne pedali cōtineri ex eo ꝓ si in materia aque forma ignis ꝓducere tur oportet materiā aque maiorem fieri.

¶ Arguitur sic. ex illo modo dicēdi seq̄tur ꝓ nō est via cognoscēdi pedale terreū plus de materia ꝓ pedale aqueū cōtinere. qd̄ est inconueniens. sequela ꝓbat: dabil̄ pedale terreū in cui⁹ materia posset forma aque ītroduci etiā pedalis absq̄ hoc ꝓ maior fiat. igīt. añs ꝓbatur exalatio ex terra ascēdens minus dēsa ꝓ aqua existit: que quidē exaltatio vt primo metheororū habetvideri est eiusdē speciei cum terra sicut vapor ex aqua ascendens non distinguit̄ ab aq̄ specie: ergo quādo in materia exaltatiōis pedalis forma aque introduceretur nō oportet ipam maiorem fieri: immo minorem.

Exaltatio est eiusdez speciei cuz terra: et va por cū aq̄.

¶ Et cōfirmatur: ille modus non valet ad cognoscendū duo pedalia eiusdē speciei inequaliter esse rara vel dēsa. igitur. añs ꝓbatur: nō valet ille modus ad cognoscēdū in vno plus ꝓ in alio de materia contineri. igit̄. añs ꝓbatur densiori dato nō oportet ꝓ si forma eiusdē speciei cū forma eiusdē in materia ei⁹ ꝓducat̄ maior vel minor fiat. igitur antecedēs ⁊ ꝓña reliquuntur cōsideranti manifesta. Pro solutione istorū ⁊ maiori intelligentia predictorum

¶ Animaduertēdū ꝓ iter generabilia ⁊ corruptibilia assignādū est dēsissimū ita ꝓ non dat̄ forma alteri⁹ speciei q̄ dēsiorē materiā iformare posset: ⁊ dabile, est rarissimū cui⁹ formatā rarā informat materiā ꝓ nō est dabilis fōra alteri⁹ speciei q̄ rariorē iformare posset: ⁊ siue ista sint terra ⁊ ignis siue ignis ⁊ aliq̄d aliud non sit nobis cure qd̄ ideo dr: q̄ multi lapides densiores vident̄ esse terra. sit gr̄a exēpli ignis rarissimū ⁊ dēsissimū terra tūc dr. Ad pmū argumētū negando añs: et ad ꝓbationem cōceditur ꝓ qn̄ in materia exaltationis deberet forma aque introduci non oportere ipsam maiorē fieri: nec dicebatur ꝓ terra pedalis sub dispositiōe exaltatē dispōnē tionis plus de materia ꝓ pedalis aqua cōtineri: sed data terra pedali sub conueniēte dispositione si debeat forma aque sub cōueniēte etiā dispositione ꝓduci in materia ei⁹ deberet fieri maior. et ex hoc cognoscitur ꝓ terra cōueniēter disposita pedalis plⁿ de materia ꝓ aqua cōuenienter disposita pedalis continet.

Dabile est rarissimū sicut densissimum.

Ad oueniē hūda c̄ ostratio iudicādo de raritate vl̄ri maior. et ex hoc cognoscitur ꝓ terra cōueniēter disposita pedalis plⁿ de materia ꝓ aqua cōuenienter disposita pedalis continet.

¶ Sed contra hoc arguitur sic. modus iste dicēdi nō valet ad cognoscendū (datis duobus cōueniēter in suis specieb⁹ dispositis) vnū de materia plⁿ alio cōtineri: vel equaliter si sint equalia. igitur. sequela patet intelligenti.

¶ Respōdetur negando antecedēs: ⁊ alia enim equaliter de materia haberent: et dicitur pro ꝑmo argumēto ꝓ data terra pedali sub forma exaltationis ⁊ aqua pedali densiori notabiliter ꝓ sub debita dispositione deberet esse aqua illa dicit̄ plus de materia ꝓ illa terra vel exaltatiōe continere: q̄ si in materia illi⁹ aque deberet forma terre sub tali dispositiōe qualis est dispositio exaltatōis ꝓduci deberet fieri maior dicit̄ sub tali dispositione ꝛc. q̄ non opz ꝓ si in materia illius aque forma terre ꝓducat̄ illa materia maiorē. datur eñ terra illa aqua densior ⁊ illi aque equalis plus de materia ōtinēs.

¶ Ad cōfirmationē de duobus in equaris vel dēsis eiusdē speciei dicit̄ ꝓ/a/cognosceretur densius esse/b/si ita sit rei veritas per hoc ꝓ si in materia ipsius/a/ꝓduceretur forma eiusdē speciei cum forma eius sub dispositionibus/b/deberet materia illa maiorari.

¶ Sed adhuc restat inuestigare vtrum quicq̄d dicit̄ sensuz debeat rarū dici ⁊ ecōuerso vel aliq̄d est dēsum qd̄ nō est rarū et aliq̄d raruz ꝓ nō densuz simpliciter ⁊ nō in respectu ad aliquid aliud. Itē inquirēdū esset an aliq̄d posset in infinitū dēsuz esse ⁊ aliq̄d in infinitū rarū ad qd̄ si affirmatiue dicat̄ ostat ꝓ illud ita densum esset ꝓ nō eēt rarū ⁊ ecōuerso: ⁊ ꝓ ꝓ ista maiorē requirāt indaginē dicim⁹ ꝓ ꝓ pro valet notabile pauloante positū in principio solutiōis ꝓ est dare vz dēsissimū ⁊ rarissimū: ⁊ ignis sic est rar⁹ ꝓ nō ē dēsus ⁊ terra ita dēsa ꝓ nō rara: de alijs intermedijs dr: ꝓ dato vno intermedio pedali cōstat ꝓ si in materia ei⁹ debeat forma eiusdez spēi cū forma dēsissimi ꝓduci dz materia minor fieri: ⁊ si in illa fōra eiusdē spēi cū forma rarissimi deberet ītroduci ipa deberet maiorari: tunc cōsiderādū est an ad ītroductionē eiusdē spēi cū forma dēsissimi debeat materia magis mīorari ꝓ ad introductionē forme eiusdē spēi cū forma rarissimi maiorari: ⁊ si sic illud dz rarū simpl'r dici: si añt ad introductionē forme eiusdē spēi cū forma dēsissimi debeat materia min⁹ minorari ꝓ ad introductionē forme eiusdē spēi cū forma rarissimi maiorari illud dz dēsum dici. si añt tm̄ debeat ꝓ ītroductiōe vni⁹ forme maiorari sicut pro alteri⁹ introductiōe maiorari nec rarū nec densum videt̄ esse dicendū: sed poti⁹ rarū ⁊ dēsum copulatim: ⁊ intelligat̄ introductio forme eiusdē spēi cū forma rarissimi sub maiori rarita te ei possibili sicut ītroductio forme eiusdē spēi cū forma dēsissimi sub maiori dēsitate ei possibili ne sit loc⁹ argumēto. Ad aliud qd̄ dicebat̄ esse ingrēdū de ifinite raro ⁊ dēso dr: ꝓ ꝓpositiōes.

Aliq̄d est rarū qd̄ nō est dēsuz aliq̄d dē sum qd̄ est rarū.

Aliq̄d non rarissimū est raruz nō dz dē sum dici aliquid non dē sissimum qd̄ est dē sum ⁊ non rarum.

Aliq̄d est dēsum ⁊ non rum ⁊ non est densū nec raruz.

¶ Prima ꝓpositio naturaliter non est possibile eē aliq̄d infinite rarū vel ifinite dēsū.

Propōnes notāde de infinita ra ritate ⁊ dē sitate.

¶ Secūda potentie diuine subiacet infinite rarum et infinite densum dare.

¶ Tertia nihil debet infinite dēsum dici quia puncta eius tam propinqua sunt ꝓ non possunt propinquiora fieri.

¶ Quarta nihil debet infinite rarum dici: quia puncta eius tm̄ distant ꝓ nō possunt magis distare.

¶ Quinta aliquid dicitur infinite densum si infinitum de materia sub finita quantitate vel extensione contineat.

Qñ cōstituit aliq̄d infinite dē sum finite extensum.

¶ Sexta aliquid diceretur infinite rarum si finitum de materia sub infinita extēsione contineret. Quinta et sexta sm modū calculatoris in tractatu de raritate ⁊ densitate ponūtur q̄ sic declarātur data vna materia pedaliter lata ⁊ pedaliter ꝓfunda infinita vniformis in raritate ⁊ dēsitate si vna pedalitas eius ad semipedalitatē condensaretur et alia ad vnam quartā pedalitatis et alia vnā octauā ⁊ sic proportionaliter vnuz pedale resultaret infinite dēsum: q̄ sub finita extensione infinitum de materia cōtineret vtpote infinitas pedalitates eque raras vel dēsas prius existētes qd̄ nō abs re additur vt inferius cognoscetur. ⁊ data aqua pedali sub debita dispositione existēte si prima pars ꝓportionalis materie eius vniformiter rara vel densa (q̄ als nō esset debite disposita) rarefieret ad pedalitatem: ⁊ secūda ad tantū ⁊ quelibz alia resultaret materia infinite extensa et infinite rara: q̄ finitum de materia contineret vtpote materiaz que prius fuit sub forma aque que vtiq̄ finitū de materia cōtinebat. Prima et secūda propositiones ex duabus vltimis euadunt note vnde cuz non subiaceat naturali potestati materiā esse infinite extēsionis: nec finite infinitū de materia cōtinentē ⁊ nō pōt illis nō positis ifinita raritas nec infinita dēsitas dari naturali via nōpñt assignari ⁊ cū diuinā potentiā nō fugit magnitudinē infinite extēsaz ꝓducere fm ꝓ doctissimi viri opinant̄. Scōa ꝓpō claret ⁊ tertia ⁊ quarta nō egēt probatione cum nō possent in eodez duo pūcta ita propinqua esse quin propinquiora fieri contingat. Dicitur in codez: q̄ in diuersis non cōstituentibus vnuz bene dantur duo puncta immediata que nō possent ꝓpinquius se habere: nec dantur duo puncta tā distantia quin distantiora esse possunt cum inter duo puncta infinitum rectum claudi impossibile reputetur. rectum dicitur propter lineam gyratiuaz inter duo puncta interceptam que tenetur communiter infinita. duc vltime propositiones ex declaratione earundem clarent.

Non subiacet potentie naturali infinite rarū sicut nec infinite dēsuz dari.

Diuinā potētiā nō fugit infinite rarum ⁊ infinite densum dari.

Non dātur i eodē duo pūcta ita ꝓpiqua q̄ ꝓpinquiora fieri possit sed bene in diuersis.

Impossibile est rectū infinitū inter duo pūcta claudi.

¶ Contra quas quidem conclusiones Arguitur primo sic. Cali⁹ quattuor pronūc omissis) si in veritate starēt seq̄retur ꝓ materia aque pedalis in infinitū esset dēsa. sequela patet sub finita quātitate infinitum continet de materia igitur añs ꝓbatur ad infinitū de materia ōtinēri nō requiritur infinita extēsio. hoc liquet ex dictis: sed sufficit ꝓ ad infinitā extensionem illa materia posit reduci: ſz ita est ꝓ materia aque pedalis in infinitū extendi pōt: igitur. Scōo arguitur aliqua materia infinite extēsa infinitum de materia ōtinet (vt dictū est) quapropter ad finitā extēsionez redacta in infinitū etiā ōtinet de materia ⁊ infinite dēsa existit: ergo q̄lz materia infinite extēsionis ⁊ ad finitā redacta esset in infinitū de materia cōtinēs: qd̄ dictis repugnat ⁊ ꝓñtia ex cōuenienti si'litudine ptz. Ista argumenta (vt breuiter ad ea dicatur) petunt quare vna materia pedalis potius ꝓ alia ei equalis in infinitū de materia dr: continere. ⁊ quare vna materia infinite extēsionis potius ꝓ alia in infinitū extēsa ꝓcise finituz dr: ōtinere de materia. Pro quoꝝ rñsione ponūtur ꝓpositiones.

¶ Prima ꝓpositio q̄libet materia finite extensa vniformiter rara vel densa: finitum de materia continet.

Propōnes notāde ad cognoscendū infinitū de materia vel finitū i aliq̄ ōtieri

¶ Secunda quelibet materia finite extensa difformiter rara vel densa tali difformitate ꝓ posit ad infinitam extensionem reduci sub vniformi raritate ⁊ densitate infinitum de materia complectitur.

¶ Tertia quelibet materia in infinituz extensa vniformis in densitate vel raritate infinitum de materia includit.

¶ Quarta quelibz materia in infinitū extensa ita in densitate et raritate difformis ꝓ posset ad finitam reduci extensionem sub vniformi raritate vel densitate finitum de materia comprehēdit. istis propositionibus positis que non sunt difficiles cognitu facile est ad argumēta respondere.

¶ Tertio arguitur sic implicat contradictionem infinite raruz dare igitur. antecedēs probatur. detur infinite rarum ⁊ sit a/potest dari rarius: igitur. antecedens probatur sit a/gratia argumenti infinite extensum ex pedali materia aque cōstitutum ad bonum sensum: sit materia alia semipedalis que ad infinitam extēsionem etiam rarefiat ⁊ sit b/ ⁊ sic arguitur/b est rarius a/igitur. antecedens ꝓbatur. b cōtinet minus de materia ꝓ a sub tanta extensione: ergo est eo rarius. hec consequentia claret ex dictis. non eñ alia via probabatur materiam pedalis ignis rariorem esse materia pedalis aque: nisi quia sub equali extēsione minus de materia in igne pedali ꝓ in pedali aque cōtinebatur.

¶ Et confirmatur quecunqz duo puncta ipsius a/possunt magis distare ꝓ distant: ergo potest a magis rarefieri. ⁊ per ꝓñs non est infinite raruz. ꝓñtia claret: q̄ non als ꝓbatur materiam aque pedalis rarefieri posse.

¶ Quarto arguitur probando ꝓ nihil esse potest infinite densum detur b gratia argumenti pedale qd̄ prius erat infinite extensum in raritate vel densitate vniforme. Et sic arguitur potest eo dari densius: igitur. antecedens ꝓbatur poterat materia illius cuius illa infinite extensa esset pars ad pedalem extensionem reduci quare illud pedale esset densius cum sub equali extensione magis de materia contineret: igitur.

¶ Et cōfirmatur Pōt illud pedale ad semipedale reduci: ergo pōt magis cōdensari.

¶ Ad tertium. Respondetur negando añs. ⁊ ad ꝓbationez negato etiam añte admittitur ꝓ materia aq̄ semipedalis ad tantā extēsionez sicut a posset rarefieri ⁊ negatur hec ꝓña. b.

Hec ōntia nō valet ꝶ minus de materia ꝙ in alio continet ⁊ vnū non est magis alio ergo vnū est rarius alio

Aliquid cōtinue condensatur ⁊ non magis ⁊ magis cōdensatur.

Aliquid cōtinue calefiet. et non magis ⁊ magis calefiet.

minus de materia ⁊c. q: ille modus arguendi in infinitis nō valet. ¶ Ad cōfirmationem concesso antecedente negatur consequentia quāꝙ in finitis valeat regulariter.

¶ Ad quartum admisso casu negatur añs: et ad probationē negatur ꝙ pedale cōstitutum ex materia infinita cuius b: esset pars ipso esset dēfius: q: non cōtinetur in eo magis de materia proprie. Ad cōfirmationē añte cōcesso negatur ōña. Et si dicas si in vna hora ad semipedale reduceretur min⁹ ⁊ minus fieret et hoc est magis ⁊ magis cōdensari: igitur. Item motus ille partiū non debet nisi motus condensationis dici vel detur quo noīe nominari debet. ¶ Pro solutiōe huius ponūtur propositiones. Prima aliquid minus: ⁊ min⁹ in aliquo tpe fieri est ipm cōdensari. Scda stat ꝙ aliquid per totaz vnam horaz cōdensetur ⁊ ꝙ nō magis ⁊ magis cōdensetur. Tertia b/licet potest cōdensari nō potest tm magis cōdensari. Prima ppō est rationabilis: ⁊ alie ex dictis sunt manifeste. et est analogia de infinite calido qd possit calefieri (si tale deꝯ) p productionē eiūs alicui⁹ caliditatis factā in eo illud calefieret ⁊ non magis calefieret.

¶ Et hic notandū est ꝙ licet per diuinā potentiā posset dari materia infinite rara sicut materia infinite dēsa: nō diceremus ꝙ diuinit⁹ posset dari ignis in infinitū rarus ⁊ terra in infinitū dēsa ⁊ sic de ꝗlibz alio ente naturali: q: forme naturales certā densitatē ⁊ raritatē sibi determināt sicut supius dicebāt. ⁊ ꝙ uis in vna ꝓprietate fore accidētalis ꝓbabil'r sustinuim⁹ accidētia certā intensionē sibi determinare qd repugnat dictis de potentia actiua infinite calidi nos locuti sumus fm opinionem illorum qui intensioni accidentis non assignant terminum supernaturaliter quāto magis ꝙ cōditiōaliter vel ex quadā suppositione ꝓcedim⁹: ⁊ hic imponatur finis octauo argumento principali.

¶ Mono arguitur si actiuitas ex forma resultaret sequeretur ꝙ in eadē proportione in qua in vno plus est de forma ꝙ in alio vnū alio esset actiuius ceteris paribus ⁊ respectu eiusdē passi equali distātia seruata et nullo alio discrimine posito consequens est falsuz. igitur sequela nō eget probatione. ⁊ secunda pars antecedētis probatur (qd est probare falsitatē cōsequentis) sit a ignis sertupedalis et/b/ignis tripedalis ⁊ c passiz habēs resistētiā vt vnū si in eadē ꝓportiōe in qua a/hz magis de forma ꝙ b/haberet maiorē actiuitatem sup c/ꝙ b/sequeret (cū in duplo magis haberet a/ꝙ b/de forma) ꝙ in duplo maiorē effectum producet a/ꝙ b/ in c/in equali tpe vel equalē effectū in subduplo tpe. tenet ōña ⁊ falsitas cōsequētis probatur. sequitur bene a/producet in c/in duplo maiorē effectū ꝙ b ⁊c. ergo in duplo est maior proportio a/ad c/ꝙ b/ad c. hec cōsequētia ex regulis positis. vij. phicorū euadit nota: ⁊ cōsequens est falsum. igit falsitas consequentis ꝓbatur: proportio que est inter a/et c/ cōponitur ex ꝓportionibus q̄ sunt inter b/et c/ ⁊ inter a/et b/ q: ꝓportio extremoz ex ꝓportionib⁹ intermedijs cōponitur: ⁊ ꝓportio q̄ est iter b ⁊ c est maior ꝙ ꝓportio q̄ repitur inter a ⁊ b: ergo ꝓportio q̄ est iter a ⁊ c/nō est dupla ad ꝓportionez inter b ⁊ c. hoc declarat a. se habet sicut sex ⁊ b sicut tria: ⁊ c sicut vnū modo trium ad vnū tripla est ꝓportio: ⁊ sex ad tria dupla que est minor. ⁊ totū ex duabus partibus inequalibus cōpositum minus est ꝙ duplum ad partem maiorem ⁊ maius ꝙ duplum ad ꝓtem minorem: igitur. Pro solutione huius

¶ Notāduz est ꝙ actiuitas duoꝝ agentium inequaliū possunt bifariā inter se cōparari vel respectu passi alicui⁹ resistētie vel respectu passi nō resistētis. Tunc ponūtur ꝓpōnes.

¶ Prima est qualis fuerit ꝓportio formaꝝ agentiū inter se talis erit ꝓportio effectuū producibilium in passiū nō resistēs.

¶ Secūda propositio respectu passi alicuius resistentie nō qualis fuerit proportio formarum agentium inter se talis erit proportio effectuum producibilium.

¶ Tertia ꝙ uis vbicūq; est magis de forma magis est de actiuitate: ⁊ p ōñs maior effectus in equali tpe vel equalis in minori a tali ꝓducetur: nō opz ꝙ hoc ōtingat in simili ꝓportione. Prima declaratur exēplo dato vno corpe luminoso quadrupedali ⁊ alio eiusdē spēi bipedali ceteris paribⁿ in idez mediū ꝓductiōi lumīs nō resistēs q̄drupedale in duplo intēsi⁹ lumen ꝙ bipedale ꝓducet. Scda ꝓpō ex deductiōe argumēti inotescit ⁊ fundat in b ꝙ respectu passi resistētis tāto maior dz dici actiuitas vni⁹ agēt; actiuitate alteri⁹ ꝙ to maior est ꝓportio iter formā eius ⁊ resistentiā passi ꝓportiōe inter formā alteri⁹ ⁊ eādez restētiam. Tertia ꝓpō ex ꝓdictis claret ⁊ ex dict⁹ solutio argumēti innotescit.

¶ Decimo arguit. ignis pedale est finite actiuitatis vt cōstat: ergo eius tota actiuitas nō ꝓcedit a forma. ōñtia ꝓbatur: q: infinitū habet de forma: ergo eius actiuitas deberet esse infinita. qd repugnat antecedēti. añs ꝓbat. infinitū habet de materia: ergo infinitū ōtinet de forma. hec ōñtia ex ꝓdictis habet vigorez. ⁊ añs ꝓbatur ad infinitum cōtineri de materia nō requiritur infinita extensio: vt ostēdebatur supius: sed sufficit ꝙ ad infinitā extēsionem materia reduci posset vniformitate in densitate ⁊ raritate seruata: sed ita est ꝙ materia illa pedalis pōt in infinitū extēdi sub vniformi dēsitate ⁊ raritate: igitur. ꝓbatur añs quo ad scdam eius ꝓtem (q: quo ad primā nō eget ꝓbatiōe) fim⁹ principio vni⁹ hore in cui⁹ prima ꝓte ꝓportionali q̄libet pars ꝓportionalis illi⁹ materie rarefiat ad duplū vniformiter ostat ꝙ in fine prime ꝓtis ꝓportionalis hore erit illa materia bipedalis ⁊ vniformiter rara ⁊ q̄libz ꝑs ꝓportionalis acq̄sivit duplā extēsionez tota materia est ī duplo extēsior ⁊ in scda ꝓte hore etiam q̄libet ꝑs ꝓportionalis materie ad duplū rarefiat in cui⁹ ꝓtis fine ostat illam materiā quadrupedalez fore: ⁊ sic ōñter ⁊ ꝓportionabiliter de ꝓtibus illi⁹ materie in alijs

Proportio extremorum ex proportione medioꝝ cōponitur sicut dupla ex sexq̄tertia ⁊ sexq̄altera. Totū est minus ꝙ duplum ad partem maiorē medietate et mai⁹ ad minorem.

Biphariam comparantur actiuitates agentium inequalium

Propōnes ad cognoscendum qua ꝓportione se habent agentia naturalia ad actiuitē. Dup est passi resistēs delz ⁊ nō sistens.

partib⁹ ꝓportiōabilib⁹ hore disponat in instāti terminatiuo hore materia illa erit infinite extēsa. ⁊ in raritate vniformis igit de ifinita extēsiōe non est dubiū cū in qualibet parte ꝓportionali hore duplū acq̄rebat. ⁊ de vniformi raritate ptz q: in qualibet parte ꝓportionali hore erat vniformis raritas. ⁊ nihil vsq̄ ad instās terminatiuū hore accidit rōne cui⁹ difformis redderet. igit.

¶ Respōdetur negādo cōsequētiā ⁊ ad ꝓbationē negatur añs. ⁊ ad ꝓbationē negat infinitū de materia ibi cōtineri. ⁊ ad ꝓbationē cōceditur ad ifinitū de materia ōtineri nō req̄ritur extensionē infinitā. ⁊ negat ꝙ materia illa posset ad infinitā extensionē reduci sub vni formi raritate ⁊ ad ꝓbationē nō admittit casus. Pro quo

Ad ifinitū de materia ōtineri nō req̄ritur infinita extēsio.

Vltra extēsionē infinitaz nihil assignāduz est.

¶ Animaduertendū est ꝙ iplicat repugnantiā ꝙ vltra extensionē infinitā aliquid assignetur: q: si infinitū rectū claudi inter duo puncta nō pōt a fortiori nō patit⁹ vltra ifinitā extēsionem eius aliqd aliud ifinitū eē. ⁊ si illa materia per partes ꝓportionales hore sic disponeret taliter ꝙ scōm intētionē argumēti in instāti terminatiuo hore maneret sic disposita cōstat intelligenti ꝙ pria pars ꝓportionalis materie esset in ifinitum extēsa. ⁊ cū vltra illā debeāt esse alie partes ꝓportionales materie relinquit ꝙ vltra ifinitaz extēsionē vel infinitū aliqd existeret qd sanus ītellect⁹ ītelligere nequit dicebat si in fine hore maneret sic disposita ⁊c. q: cōcedēdū est ꝙ in qualibet pte ꝓportionali pōt deus ad duplū illā materiā rarefacere sub vniformi raritate: ⁊ in instāti terminatiuo hore vel illa materia non esset: vel si existeret opz ꝙ in illo instanti sit sub finita extēsione siue vniformis sit raritas vel dēsitas siue diffōrmis vel sub ifinita extēsiōe diffōrmiter rara. ⁊ si ad concludendū intentū aliqs dixerit ꝙ rarefiat ꝓcise prima pars ꝓportionalis in qualibet parte ꝓportiōabili hore in duplo: ⁊ ꝙ in fine hore maneat in infinitū extēsa ⁊ vniformiter rara: et iam vltra illā nō essent alie partes ꝓportiōales. Hoc min⁹ aduertēter esset dictū: q: prima pars ꝓportionalis nō posset sic disponi ⁊ in fine manere quin etiā quelibz pars ꝓportionalis eius in infinitū extenderet: ⁊ per ōñs vltra materiā sue medietatis q̄ in infinitum deberet extēdi eēnt alie ꝓtes necdū finite: ūmo in infinitū extēse: ⁊ ꝓportionabiliter dicēdū est de qualibet parte cuiuscunq; partis eius.

Nō pōt materia finita vniformiter rara vel dēsa sub infinita extensione esse vniformis in raritate

¶ Andecimo arguitur sic. in ferro calido vt quattuor pedali plus de caliditate ōtinetur ꝙ in aqua calida vt quattuor pedali (cōstat ex dictis) ⁊ tm caliditas illa ferri nō est actiuior caliditate illius aque: ergo ꝓpositio fundamentalis falsa. añs quo ad eius scēdā ptē ꝓbatur. Sit caliditas ferri a. ⁊ caliditas aque b. si a. eēt actiuior b. sequeret ꝙ a. posset intensiorē caliditatē ꝙ vt quattuor ꝓducere: qd non est dicēdū. sequela ꝓbat. b. pōt caliditatē vt quattuor producere: ⁊ a. est actiuior: ergo a. pōt intēsiorē caliditatē ꝙ vt q̄ttuor ꝓducere. hec ōña nō eget ꝓbatione: ⁊ ꝑma ꝑs antecedētis ꝑz: q: omne agēs pōt assimilare sibi passum in gradu qualitatis. si mediāte aliqua caliditate agat/⁊ impedimento secluso calidū vt quattuor quodcūq; sic nō deberet a calefactiōe cessare (passo in debita distātia applicato) quouscq; caliditas vt q̄ttuor fit ab eo introducta: q: nō est maior rō ꝙ post ītroductionē alicui⁹ caliditatis remissioris cesset actio ꝙ post introductionē alteri⁹: ⁊ ꝙ nō fit dicēdum ꝙ a. posset caliditatē intensiorē ꝙ vt q̄ttuor producere ꝓbat sic illo dato sequit ꝙ illud ferrum posset in illā aquā ꝓducere caliditatē qd si cōcedas (sicut opz) Cōtra agēs naturale agi vt assimilet sibi passum (vt maxima phīca sonat) sed aqua quo ad qualitatē ⁊ quo ad gradū ē similis ferro respectu caliditatis: ergo non ds illud ferrum aquā illā calefacere. Forte dices ⁊ bene ꝙ ꝓuis ferrū vel caliditas ei⁹ non agat in aquam vt illā sibi assimilet in qualitate vel i gradu agit tm vt illā in actiuitate sibi assimilet: ⁊ q̄ ad calefactionem/ita ꝙ ꝓducetur tanta caliditas a caliditate ferri in aquā donec sit in aqua ꝓducta caliditas tāte actiuitatis sicut a. Cōtra. ex hoc sequitur ꝙ immediate post instās inceptiōis calefactionis aque a ferro etiā aqua actiōe reciproca vel reactiōe in ferrū ageret: et per ōñs nunq̄ deberet actio ⁊ reactio cessare inter illas ad minus vsq̄ ad ītroductionē intēsissime caliditatis qd nō est dicēdū. sequela ꝓbat immediate post illud instās aqua habebit intensiorē caliditatez ꝙ vt quattuor: ergo aget in ferruz qd precise hz caliditatē vt quattuor. ōña ꝓbat sicut ferrū vel ei⁹ caliditas aget in aquā vt eā sibi assimilet in actiuitate: ita caliditas aque debet in ferrū agere vt illud in gradu sibi assimilet: q: non est maior ratio ꝙ ꝓpter assimilationē in actiuitate cōtingat actio ꝙ ꝓpter assimilationē in gradu precipue secluso impedimēto: ⁊ cū sit maior caliditas in ferrū producta erit actiuius: ⁊ aget forti⁹ in aquā ex cōsequenti aqua reageret in ferrum et sic procedet actio reciproca saltem vsq̄ ad ꝓductionem summi gradus.

Agens naturale agit vt passuz ti bi assimilet.

¶ Respōdetur negādo secūdā partem antecedentis: ⁊ ad ꝓbationē cōceditur ꝙ a. caliditas ferri ꝓducet caliditatem intēsiorem ꝙ vt quattuor: ⁊ ꝙ calefaciet aquā b. caliditatem habentē: ⁊ negatur ꝙ immediate post instās incaptiōis calefactionis b. reaget. a/eīm aget in illā aquam vt simile ei in actiuitate ꝓducatur et b. non reaget: vel caliditas que erit in aqua intēsior non ꝓducet caliditatem in ferro: quia est ei simile in actiuitate: ⁊ non continget ꝙ dissimile in gradu agat in aliud qd est maioris actiuitatis vel equalis. Sed dices: nō est maior rō ꝙ agēs assimilet sibi passum in actiuitate ꝙ in gradu. Itē non est ex pte ferri resistētia ne intēsior producatur in eo caliditas: q: nō valet dicere ꝙ dēsitas ei⁹ resistit eo ꝙ caliditas meli⁹ introducit in rarū ꝙ in dēsum: cū sit qualitas rarefactiua nō valet in ꝙ hoc: q: de ferro frigido vt q̄ttuor: ⁊ aqua frigida vt quattuor potest similis difficultas formari. Sed pro maiori intelligentia

Agens naturale agit in passum vt ipm sibi in actiuitate reddat simile.

¶ Sciendū est ꝙ agens aliquā formaz producens intendit sibi assimilare passum quo

Agens naturale quo ad multitudinez forē intendit sibi assimilare passium.

ad multitudinē forme saltem si actio sit vniuoca cuiusmodi est caliditas a caliditate ꝓcedens: ⁊ talis assimilatio ꝓcipaliter intendit ab agēte quā cum adeptum fuerit actio cessabit. vnde a/ caliditas ferri producet caliditatē in aquā b/ caliditate calidam quousq; tantū de caliditate fit in aqua sicut in ferro: ⁊ cū aqua sit pedalis ⁊ minus dēsa ꝙ ferrū vt tantū sit de forma in ipsa sicut in ferro debet intensio: caliditas introduci. et si vno graduv ltra b/ producto sit tantum de forma: in vno sicut in alio illa producta non erit vlterior actio et caliditas aque licet sit intēsior non producet caliditatem in ferro: quia in ipso magis vel tantum est de caliditate.

Cū multitudo forē fuerit eq̄lis actio cessabit.

¶ Contra istud arguitur ex isto modo dicendi sequit ꝙ a/caliditas que est pedalis in tensa vt quattuor posset in passu intensissimam ꝓducere caliditatem: qd̄ est incōueniens. seq̄la probatur: detur vnū semipedale eque densum sicut a/ ⁊ nō minus susceptiuū caliditatis ꝙ subiectum a/ ⁊ ponatur in debita distātia non cessabit actio quousq; caliditas summa sit ītroducta q: nulla remissiones ꝓducta erit tm̄ de forma ꝓctū sicut in la/continet. hoc cōstat intelligēti.

¶ Pro solutione ponūtur ꝓpositiones

Propōnes ad cognoscēdū intēsiones effectus ꝓducibilis a caliditate vt q̄ttuor: fm diuersitatē passoꝝ. Caliditas vt q̄ttuor/ pōt naturaliter sūmā ꝓducere.

Prima est/datur aliquod passum eiusdē speciei cū subiecto a/in quod non pōt producere a/caliditatem ita intēsam sicut ipsa est. hec ꝓpō ꝓbat detur vnū ferrū nullam habens caliditatē densius subiecto a/in illud non ꝓducetur ab ia/caliditas ita intēsa sicut a/ q: iā ꝓduceret magis de forma ꝙ in a/cōtineat propter maiorē dēsitatem.

¶ Secūda propositio in aliquod passuz pōt ꝓducere caliditatē in duplo intēsiorē: ⁊ per ōnes summā (cū grad̄ summ̄ vt octo reputet) ista propō claret ex argumento vltimo facto.

¶ Tertia propositio ꝙ uis in semipedale passium eque dēsum sicut subiecū a/ alijs impedimentis seclusis posset ab a/ꝓduci caliditas vt octo nō oportet ꝙ in passum subquadruplum ad a/eque dēsuz ⁊c. caliditas vt sexdecim ab a/ꝓducatur. Hec propositio claret ex eo ꝙ non est dabilis saltem per natura caliditas intensior ꝙ vt octo: quapropter licz a/intēdat quo ad multitudinē forme assimilare sibi passum: et producta in illud subq̄druplū caliditate vt octo non sit tantū de forma sicut in a/ cōtinetur cessabit eo ꝙ non potest magis sub illa extensione de caliditate produci: et ex ista propositione habetur vnius argumenti solutio.

¶ Quarta ꝓpositio. bene contingit ꝙ in subduplum ad a/eque densum precise caliditas eque intensa sicut in a/ ꝓducatur si illud subduplu tpe calefactionis ad duplū rarefiat: sed si rarefactio impediatur/secūda propositio obtinet veritatem.

¶ Contra predicta arguitur. ignis pedalis non potest quo ad multitudinē forme assimilare passum semipedale totale nō potēs magis rarefieri potens tamen inflāmari: ergo male dictū est. consequētia claret; ⁊ antecedēs probatur producta forma ignis in materiam illius semipedalis passi non erit tm̄ de forma ꝓductū sicut est in illo igne pedali supposito ꝙ materie sint eque dēse vel rare. ⁊ cū non posset maior extensio per intentionē suppleri cum forma ignis nō sit intensibilis habet assimptum. qd̄ si concedat sequitur ꝙ non deberet ignis illā materiā semipedalē inflāmare: cū nō posset assimilationē in multitudine forme consequi.

¶ Respondetur cōcedendo antecedēs: negādo ōnam: vbi em̄ non pōt oīmoda assimilatio quo ad multitudinē forme fieri sicut in casu posito non incōuenit ꝙ non fiat assimilatio: et vbi forma ignis esset intēsibilis posset ꝙ maiorē intensionē vt dictū est de formis accidētalib̄ maior extēsio suppleri: sed postq̄ est forma substātialis non potest tm̄ de forma ab illo igne in illā ꝓduci sicut in ipso continetur.

Vbi assimilatio forme multitudinis nō pōt oīmoda fieri nō incōuenit illa non fieri.

¶ Ex dictis in isto argumēto habetur quid sit dicēdū ad argumenta tertiū ⁊ quartum superius facta de actiuitate videlicet calidi in infinitum: in quo finitum de caliditate continetur. quod quidem si tale detur fm diuersitatē passoꝝ ei applicatorū diuersas in intensione caliditates ꝓducet: ſz in nullo alio ꝓducetur magis de caliditate ꝙ continet. ⁊ sic stat ꝙ ꝓducat caliditatē vt duo vt tria vt quattuor. ⁊c. ⁊ hoc quo ad tertiū argumētū. quo ad quartum vero in cuius solutionis fine dicebatur ꝙ forte posterius aliter diceretur. Dicitur ꝙ ꝙ uis deē agēs potens ꝓducere caliditatem tāte actiuitatis sicut est caliditas illa infinite extēsionis finituz cōtinens de caliditate non sequit ꝙ illud agēs posset caliditatem infinite intensiōis ꝓducere. Et si arguas istā caliditatem istud agens finite virtutis ꝓducere potest: immo de facto ꝓduxit ꝓout supponitur: et illa est infinite intensa ergo caliditatem infinite intēsam istud agens finite virtutis pōt ꝓducere. ōnia est euidens. Respondetur cōcedendo cōsequentiā et ōnis. ex q̄ nō habetur ꝙ illud agens posset caliditatē infinite intensam ꝓducere ꝓpter diuersitatem appellationis ex qua ꝓcedit diuersus mod̄ ponēdi ꝓpōnez in esse vt facile est cognoscere. vnde non est admittendū ꝙ illa caliditas in infinituz intensa posset illo modo disponi ab aliquo agēte naturali: ſz ab eodem ꝓduci posset.

Secūdū diuersitatē passoꝝ diuersas intēsiones caliditates calefactionis ꝓducere.

¶ Rursus ex dictis habet quid veritatis contineant dicta eruditissimi phisici marsilij primo de generatione. q. xviij. vide per eum vbi vnum argumentum facit ad probandum ꝙ agens naturale non sic intendit sibi assimilare passum in actiuitate ꝙ vbi fuerint in actiuitate similia debeat actio cessare: q: sequeret (inq̄t) ꝙ ignis in ferrum tantam ꝓducet et calidi tatem ꝙ ferrum tātum sicut ignis calefacere posset: ⁊ tunc nō vlterius in ipsum ageret qd̄ reputat inconueniens. Ex quo sequit (licet ipe non dicat hoc formaliter) ꝙ in materiam ferri non posset ignis formam igneam ꝓducere (sua solutione omissa) facile est fm nostrum modum dicēdi respondere; ignis enim nō precise inten

dit sibi assimilare passum quo ad actiuitatem: sed quo ad multitudinē forme. vnde in materia ferri cū fuerit tm̄ de caliditate sicut est in igne ꝓductū actio cessaret quo ad ꝓductionēcal idita tis cū quo stat ꝙ nō cessat actio quo ad ꝓductionē forme subalis vel alterius qualitatis in quibus nō minus intēdit sibi passuz assimilare: sed de ista assimilatiōe ab agēte intēta alibi fiet sermo etiā dici potest ꝙ forma subalis ignis calidi tate seclusa alicuius est actiuitatis: ⁊ ꝙ uis tanta caliditate sicut est in igne in ferro producta sit similitudo actiuitatis ex caliditate procedētis non tamen sunt similia quo ad actiuitatem forme substantialis et aliarū qualitatum. ⁊ hoc est satis phīsice dictum.

Propter actiuitatē forme substantialis ad huc data equali actiuitate quo ad caliditatez ignis in ferrū ageret.

¶ Duodecimo arguitur in b passum ꝓ pedalez distantiā nō magis potest agēs decem pedū ꝙ agens quinq; pedū eiusdē specieiz ⁊ sint eque rara vel dēsa ceteris paribꝰ ergo nō oportet vbi magis est de forma ꝙ magis sit de actiuitate supposito ꝙ adhuc b. passuz sit intēsioris effectus quā ꝙ agens illud q̄nq; pedū in illud ꝓducere posset: q: alꝰ non esset difficultas. ōntia est clara. ⁊ aīs ꝓbatur sit b passum calefactibile et ignis decem pedū pedaliter latus et pedaliter profundus distet ab eo pedaliter fm longitudinem. et sit rei veritas ꝙ nulla pedalitas talis ignis posset agere in b. ꝓ er maiorē distantiā distantia sex pedum. ponatur igitur alius ignis eque rarus latus et profundus quinq; pedū pedaliter etiam distans fm longitudinem ignis decem pedū nō plus aget in b. ꝙ alius q̄nq; pedum igitur. antecedens probatur non aget nisi secundum quinq; pedalitates eius propinquores passo: quia secūdum sextam ꝓpter distantiam nō aget. Pro solutione et intelligentia materie argumenti.

¶ Sciēdum est ꝙ est opinio doctissimoꝝ viroꝝ ꝙ ꝙto agēs est maius ceteris paribꝰ maioris est actiuitatis. vnde aiunt ꝙ si aqua maris esset infinita infinitā frigiditatē ꝓduceret si dari posset et subiectū esset susceptibile vel admīnus in instanti et ad ꝙtancunq; distantiā frigefaceret. ⁊ sic oportet dicere sustinēdo propositionem fundamentalē. Sed alijs nō minus eruditis aliter videt esse dicēdū. dicūt em̄ ꝙ manꝰ nō magis infrigidaret si intra mare ponat ꝙ si intra secanā introducat etiā supposita equali frigiditate ⁊ equali dēsitate vel raritate. ⁊ cā est (dicunt) q: in secana dabilis est certus numerꝰ pedalitatū aque quarū vltima tantū distat a mari ꝙ nulla magis distās in ipsaz manū aget. ⁊ exēpli gratia sit numerus denarius manꝰ intra mare posita ꝓcise a denario decē pedalitatū infrigidaretur: ⁊ per consequens eque vtrobiq; ⁊ fm istos esset cōcedenda cōclusio nostri argumēti: et si ab illis q̄ratur q̄ō ex forma tota actiuitas resultat agētis naturalis si cū sit infinitū de forma nō ꝓducitur magis ꝙ si finitū esset: nec a cōtinente magis de forma magis ꝙ a continente minus causatur: dicerēt ꝙ a maiori magis ꝙ a minori, ꝓduceretur si debite applicatio fiat. vnde si applicaretur vnum passum igni decem pedum cuius quelibet pedalitas eque distaret ab vna pedalitate: puta si detur vnū passum decez pedum distās pēdaliter ab agēte decez pedū sicut due linee paralele in illud passum ꝓducere tur maior effectus ꝙ ab alio igne q̄nq; pedū in aliud passum equale simili modo applicatū. et ista via salnaretur maior actiuitas in maiori respectu maioris effect̄ in equali tpe ꝓ equalem distātiam simili applicatiōe data ab eo, ꝓducibilis ⁊ nō respectu maioris velocitatis in ꝓductione. qd̄ tm̄ videtur incōuenientēs: q: q̄libet agens maioris virutis sicut in equali tpe maioris effectus est ꝓductiuum: ita in minore equalis. Insuper ꝙ certa pedalitas in medio signata non magis illuminetur a corpe luminoso maiore ꝙ ab aliquo minore: ⁊ ꝓ certam distātiam ceteris paribus nō videtur esse dicēdū qd̄ tm̄ sequitur ex illa positione. Insuper q̄libet pedalitas maioris magis inuatur ab alijs pedalitatibus ꝙ aliqua pedalitas minoris ceteriz paribus: ergo maius in idem passuz magis aget ꝙ minus. ⁊ ꝓ ōnis respectu eiusdem maioris est actiuitatis Quānis ista nō concludāt euidenter tm̄ apparēter ꝓcedūt nolumus fm modum dicēdi insequi insequēdo. igitur primū modum dicēdi ōz ad argumētum negādo aīs. ⁊ ad ꝓbationez admisso casu nō admittitur ꝙ fm sextā pedalitatem sextupedaliter a passo distātem agēs decez pedū nō agat in passuz b: q: ſz vbi seorsuz esset ꝓ tantam distātiaz nō posset in illud passuz agere cū est alijs ōtinuata iuuatur ab ipsis: ⁊ inde est ꝙ quelibet supficialis ꝓs alicuius visibilis qd̄ īmutat visuz videtur: ſz ibi deturvna tā parua ꝓs q̄ si seorsuz esset ꝓ tantā distātiam ceteriz paribꝰ nō videretur: q: seorsum existēs nō sufficit species visibiles immutātes visuz ꝓ tantā distātiaz in tali medio ꝓducere. existēs tm̄ alijs ꝓtibus cōtinuata est potēs species visibīs sui causatiuas causare: ⁊ cōcedimus ꝙ vbi aqua maris esset infinita necdū tota aqua infinitā frigiditatē ꝓducere pōt ad ꝙtancūq; distātiam ⁊ subito: immo ⁊ eius q̄libet pedalitas cū infinitū iuuamen ab alijs ei ipartiatur nec debes ex hoc inferre quālibet eius pedalitatē infinite esse actiuitatis: q: illa actio infinita ex extrinseco iuuamine ꝓcedit: ⁊ si ex hoc inferas illā aquā infinitā nō debere dici infinite actiuitatz cuz ex iuuamine ꝓtiuz actiuitas resultat ⁊ q̄libz ꝓs eiꝰ a toto distinguatur. ⁊ ꝓ ōnis ab extrīseco ꝓuenit iuuamen ōz negādo seq̄lam. Pro oēs ꝓtes eius nō distinguūtur a toto. scdo iuuamen ex ꝓte ꝓcedens nō ōz extrinsecū respectu sui totius reputari: ⁊ vbi de infinito ꝓtractabitur iterū hoc tāgetur.

Opinio stat quoꝝdam maiꝰ ad eq̄lem distantiaz magis agere ꝙ minus.

Opio stat aliquoꝝ ad equalē distantiā maius nō magis ꝙ minꝰ agere cum qua nō stat actiuitatez ex forma resultare proportionabiliter.

Qdlz agēs maioz virtutis sicut est maioz effect̄ ꝓductiuū: ita i minori eq̄lis. Pars maioris magz iuuat ab alijs ꝓtibus ꝙ ꝓs minoris eq̄lis ceteris paribus.

Aliqd agit alijs continuatū qd̄ si seorsuz ect nō ageret ad tantā distantiā ceteris paribus.

Quelz ꝓs infiniti in infinitū agit: ſz non q̄lz ꝓs eiꝰ ōz simplr̄ infinite actiuitatz dici.

¶ Tredecimo arguitur. si maior actiuitas a maiori multitudine forme ꝓcederet seq̄retur ꝙ a maiori luminoso maior ꝙ a minori ceteris paribus ꝓcederet illuminatio. cōsequens est falsum: igitur prima pars antecedentis liquet: et minor probatur si maior illuminatio a maiori ꝙ a minori luminoso resultaret: sequeretur ꝙ corpore opaco in oppositu ad corpus luminosum posito nō causaretur umbra: quod est

contra experientiam ⁊ omnes in perspectiua loquẽtes. sequela probatur detur a/luminosus distans a b. opaco p aliquã distantiã ⁊ causet vmbrã pedalẽ addatur. a. vnũ aliud pedale luminosum eiusdẽ speciei et actiuitatis ⁊ cõtinuẽtur si ab aggregato resultẽte (postẽ magis de forma continet q̃ a) maior illuminatio fieret deberet vmbra diminui. deẽ ergo q̃ diminuatur p digitalitatẽ ⁊ addat aliud pedale q̃ addito ⁊ cõtinuato ad minus p digitalitatẽ vmbra diminueretur si igitur finitarũ digitalitatũ erat vmbra (si proquia) ergo p additionẽ finitarus pedalitatũ tandẽ nichil vmbre manebit. Pro solutiõe huius

Ad q̃ puncta post opacum põt lumez a luminoso ꝓduci.

¶ Sciendũ est q̃ posito corpore opaco in oppositus ad corp̃ luminosum in quodlibet punctũ vltra corp̃ opacũ a quo põt trahi linea recta nõ transiens per illud opacũ ad corpus luminosum potest a corpore luminoso lumen ꝓduci si magna distãtia nõ impediat ⁊ in nullum aliud lumen ꝓduci põt: ⁊ q: multa sunt pũcta a quib̃ tales linee duci nõ possent nisi p opacũ transitus fiat necesse est vt vmbra causetur.

Aucto luminoso nõ oportet q̃ vmbra diminuatur.

¶ Secundo sciendũ est q̃ si fiat additio corpori luminoso ad latera vel in sursum bene contingeret q̃ per illã additionem vmbra diminueretur: sed si a parte posteriori respectu opaci corporis additio fiat non oportet q̃ vmbra diminuatur: q: propter talez additionem nõ possent a pluribus punctis post corpus opacum linee recte duci nõ transeuntes per opacũ vt facile est ymaginari. Istis positis dicit q̃ cuz non cõtingat tot pedalitates corporis luminoso addere siue in sursum siue ad lat̃ quin semper dẽtur post corpus opacũ puncta a quibus nõ possunt linee recte duci ad corpus luminosuz quin per opacũ transeant quacũq̃ additiõe finita data semp vmbra causabit ⁊ dicitur finita: q: vbi infinitũ esset corp̃ luminosum maior esset apparẽtia ad cõcludendũ nihil causari sicut albertus de saxonia primo de celo. q. ix. (volens probare nõ posse esse p aliquã potẽtiam infinitã) arguit: sed nos ducimus (nõ sicut alij dicũt) q̃ videlicet in infinito luminoso datur vna pedalitas tantũ distãs a loco in quo causatur vmbra q̃ nõ potest ibi lumen ꝓducere. nõ dicimus in q̃ sic: q: quelibet pedalitas vt dictũ est ab alijs iuuatur: sed quia etiã dato insursum vel in latus corpore luminoso infinito nõ dabitur punctum post corp̃ opacũ a quo nõ possit thabi linea recta ꝛc. nulla erit vmbra quo ostẽso nõ dz q̃ri q̃ta erit vmbra a corpe opaco in opposito ad corp̃ luminosum posito causata: ſz de hoc infra vbi de ĩfinito agetur. ⁊ forte diceret q̃ nõ opz q̃ p additionem diminuatur vmbra: q: maior actiuitas põt saluari p intẽsius lumen ꝓductuz ⁊ ad maiorẽ distãtiã. Sed illud nõ satisfaceret. multa alia possunt dici circa istã materiã de efficiẽtia: videlz et actiuitate formaz tã subaliũs q̃ accidẽtalium: ſz ne plixior sit ꝓcessus omittũtur p pzio de gnatione in quo de actiõe ⁊ passione pscrutãtes illa tãgemus. Istis cognitis tã formã accidẽtalem q̃ subalem ꝓcernẽtibus de efficiẽtia forme accidẽtalis seorsum aliquãtisper est diserẽdum.

Nichi vmbre causabitur ĩfinito luminoso irradiante in opacum finitum.

¶ Formaz accidẽtalium alique dicuntur actiue. alique vo passiue: vt pzio de gnatione ꝑtractari solet omissis passiuis (q: de efficiẽtia ⁊ actiuitate est sermo) dz q̃ forma accidentalis actiua dz que sil'z in specie ꝓducere põt cuiusmodi sunt caliditas ⁊ frigiditas. Alie sunt forme accidẽtales q̃ ⁊ si alicuĩ sint actiuitatis non tamen sil'ium in specie sunt ꝓductiue cuiusmodi sunt albedo ⁊ nigredo. ⁊ breuiter oẽs colores q̃ sint alicuĩ actiuitatis cõstat: q: ⁊ species visibiles ꝓducũt ⁊ sensationem ⁊ noticiaz intellectuaz earũdem sunt ꝓductiue.

Duplex forma accidentalis actiua vz ⁊ passiua.

Que sola dz actiua.

¶ Cõtra ista arguitur primo sic forma substãtialis ignis est calozis ꝓductiua sicut forma subalis aq̃ frigiditatis: ergo caliditas nõ ꝓducit caliditatez: nec frigiditas frigiditatẽ. hec ꝏntia q̃ nullius videt̃ apparẽtie ꝓbatur vel forma subalis aque (ꝓportionabiliter dicatur de forma subali ignis) est pcise tãte actiuitatis sicut frigiditas (supposita equali extẽsione densitate ⁊ raritate) vel maiozis vel minozis. nõ primum nec sẽm: q: quibuscũq̃ duobus agẽtibus datis effectũ eiusdem spẽi ꝓductiuis quo ad talium ꝓductionem pfectius maiozis esse actiuitatis perhibetur. si vnũ illoz pfectius sit altero. Sed cũ forma subalis aque in pfectione frigiditatẽ exuperet postẽ vtraq̃ est frigiditatis ꝓductiua maior actiuitas est attribuẽda forme substãtiali q̃ frigiditati: qd̃ si cõcedatur arguitur sic vel forme subalis aque actiuitas est finite maior quo ad ꝓductionez frigiditatis: q̃ actiuitas frigiditatis vel infinite. si sẽm cum frigiditas sit alicuĩ certe actiuitatis. seq̃tur q̃ forma substãtialis aque deberet frigiditatem infinite intẽsam ꝓducere vel si remissam deberet in instanti agere sequela liquet. sed q̃ nõ sit precise finite maior arguitur sic. bene seq̃tur in infinitũ est pfectior forma subalis aque frigiditate: ⁊ ꝓpter maiorem eius pfectionez ei maior debetur actiuitas: ergo ꝓportionabiliter sicut est perfectior est actiuior. hec ꝏna nõ videtur egere ꝓbatõe: ⁊ pzia pars añz cõiter cõceditur: imo quibuscũq̃ duobus indiuiduis diuersarũ specierum datis vnũ infinitum pfectius reputatur: ex quo nõ sequitur vt añt aliquod illoz infinite esse pfectionis: vt alibi habet practicari.

Cõtra istam arguitur sic. Locutus de duobus agẽtibus datis effectũ eiusdẽ speciei dz actiuiozem esse.

¶ Respõdetur antecedẽte cõcesso negãdo ꝏntiam: ⁊ ad ꝓbationem dz q̃ posita equali extensione ⁊ equali formaz multitudine forma subalis aque quo ad ꝓductionem frigiditatis maioris est actiuitatis q̃ frigiditas. ⁊ ad argumẽtum in oppositus dz q̃ precise finite maioris est actiuitatis: ⁊ ad impugnationem negatur illa ꝏntia que videtur apparẽs cõcesso eius añte licet eam ꝓpter maiorem pfectionem forme substantialis maior attribuatur actiuitas nõ oportet q̃ ꝓportionabiliter sicut est pfectior: ita sit actiuior: ⁊ q: in oppositũ est apparentia adducitur analogia agẽs propinquius passo se habẽs ceteris paribus fortius q̃ distãs agit (necessitate minimi naturalis ⁊ extrinsecis inuamẽtis seclusis) ⁊ tamen non opz q̃ proportionabiliter sicut vnum agẽs est altero ꝓpinquius passo fortius agat in illud: q: sequereur q̃ agens immediate se habẽs passo in infinitum fortius in ipsum ageret q̃ pedaliter distans ceteris paribus cuius oppositũ experimẽto dignoscitur ⁊ sequele ꝓbatur q̃n agẽs immediatũ passo semipedaliter pcise a passo distaret in duplo q̃ pedaliter distãs ꝓpinquius se haberet. ⁊ si p quartã partem pedalitatis in quadruplo: ⁊ si per octauã in octuplo ⁊ sic ꝓportionabiliter: ergo si immediatum existat in infinitum ꝓpinquius se habebat sic in pñtiaz dz q̃ nõ in eadem ꝓportiõe in qua est pfectior forma substãtialis aque est actiuior frigiditate q̃nis ꝓpter maiorem pfectionem dicatur actiuior sicut ꝓpinquius agẽs ꝓpter maiorem propinquitatem fortius agit.

Non opz q̃ ꝓportionabiliter sicut a lẽd est pzo pinquus fortius agat ceteris paribus.

¶ Contra istam solutionem arguitur sic. supius dicebatur q̃ q: actiuitas ex forma resultabat q̃to magis esset de forma tãto magz deberet esse de actiuitate: ergo si maior actiuitas ex maiore pfectõe ꝓcedit q̃to maior est pfectio tãto maior dz dici actiuitas: ⁊ q: negabis ꝏnam adducẽdo in mediũ prefatã analogiã arguitur sic. ꝓbãdo q̃ ex illa analogia nõ habetur solutio argumẽti: ⁊ hoc sic agẽs in infinitũ ꝓpinquius alio se habẽs passo in infinitũ fortius alio agit in illud: ergo ex illa analogia nihil ad ꝓpositus conducens habetur ꝏntia claret. ⁊ añs ꝓbatur sit b passum cuius vni extremo sit immediatũ a agẽs ⁊ a parte alterius extremi sit c agẽs eiusdẽ speciei ⁊ sil'is q̃titatis raritatis ⁊ dẽsitatis ⁊ passum sit vniforme: ⁊ c distet ab eo pedaliter ⁊ cetera sint paria in infinitũ velocius aget a in b q̃ c. igr̃ añs ꝓbatur. signet̃ instãs in quo c incipit agere in mediũ vel spaciũ interpositum inter ipsum: ⁊ b in illo eodem instãti incipiet a agere in b notũ est q̃ prius q̃ c aget in b/trãsibit tps: et sit gra argumẽti vna hora ⁊ simus in illo instãti signato. ⁊ sic arguitur ĩmediate post hoc instãs a aget in b. ⁊ c nõ aget ante finem vnĩ hore: ergo in infinitũ citius aget in b q̃ c. hec ꝏna pz: q: vbi infra dimidiã horam a deberet agere in b in duplo citius ageret q̃ c. ⁊ si infra quartã in quadruplo si infra octauã ꝛc. ergo si subito vel immediate post hoc a aget in b in infinitũ citius q̃ c aget. ⁊ p ꝏns habetur qd̃ licet propter maiorem propinq̃tatez vel p immediationez nõ producat a in b effectuz infinite intẽsionis tan q̃ in infinitũ propinq̃us producet: tamen ꝓpter illã aproximationẽ in infinitum citius: ⁊ per ꝏns ꝓportionabiliter ⁊ sicut est propinquius est actius quod erat intentum.

Apparẽter ꝓbat q̃ p ꝓportionabiliter sicut agẽs est ꝓpinq̃us fortius agit.

¶ Respondetur negando consequentiam vt dicebatur ⁊ pro intelligẽtia: ⁊ vt satisfaciat plene impugnationi analogie adducte Sciendum est q̃ (vt cõmuniter dici solet) hec cõsequentia nõ valet: hoc est in infinitum pfectius isto (duobus entibus creatis demõstratis diuersum specierum) ergo hoc est (perfectiori demonstrato) in infinitum perfectuz antecedens passim conceditur (demonstrato primo pronomine perfectiori) cõsequente negato: cuz nihil preter deũ infinite perfectiõis esse dicatur: sed ꝏna valet hoc est in infinitũ actiuius isto: ergo hoc est in infinitũ actiuius: q: cum nihil dicitur infinitũ remisse acinitatis si vnũ aliud in infinitum in actiuitate excedat ĩfinite debet esse actiuitatis: et an ista cõsequentia valeat (postẽ q̃ de talib̃ est sermo) hoc ẽ in ĩfinitũ calidi̇ isto pzio ꝓnoie demõstrato calido. vt duo ⁊ secũdo in ĩfinitum remisse calido) ergo hoc est infinite calidum: fm calculatorem qui imaginatus est caliditatẽ infinite remissionis (de qua infra) si talis detur: ⁊ illud quod esset in infinituz remisse calidum deberet calidũ dici: constat consequentiam non valere dici: tamen posset añs esse falsum: eo q̃ infinitũ remisse calidũ nõ est calidũ.

Perfectiõ ens creatũ est in infinitum pfectius alio ⁊ nõ in infinitũ perfectum.

Si vnũ est in infinitũ actiuĩ alio est in infinituz actiuũ.

Qualitatẽ infinite remissionis posuit calculator.

Infinite remisse calidum nõ est calidum.

¶ Secundo sciendũ est q̃ in illis in quibus tales cõsequentie valent: bene licet proportionaliter procedere in alijs vo minime. Hoc declaratur ista cõsequentia valet hoc in infinitum magis habet de forma q̃ illud: ergo hoc in infinitũ habet de forma: ⁊ in talibus proportionabiliter procedendũ est sic: q̃ q: maior actiuitas maiori multitudini forme est attribuenda proportionabiliter sicut magis est de forma: ita magis est de actiuitate: ⁊ per ꝏsequẽs illud qd̃ in infinitũ magis de forma q̃ aliud habet in infinituz est eo actiuius et infinite est actiuitatis: sed q: licet forma aque in infinitũ sit perfectior frigiditate non est in infinitũ perfecta: nõ oportet q̃ in infinitũ sit actiuior: q̃uis propter maiorem perfectionẽ maior debeatur ei actiuitas: si tamen in infinitũ esset perfecta: ⁊ propter maiorem perfectionẽ maioris esset actiuitatis in infinituz esset actiuior: ⁊ ad illud de propinquitate agentis dicitur q̃ calculator in tractatu de actione luminosi tangit illud q̃ nõ oportet: videlicet q̃ fm proportionẽ maioris propinquitatis sit fortior actio: ⁊ re uera illud est verũ q̃tuz ad intensionẽ effectus: sed q̃tum ad modũ producendi ostensuz est q̃ ex infinita propinquitate fortior sequitur actio.

Quãnis ex maiori pfectiõe attribuatur maior actiuitas alicui ⁊ sit in infinitum perfectius alio non opz q̃ sit in infinituz actiuĩ.

¶ Contra hoc arguitur ex infinita propinquitate non resultat in infinitũ fortior actio q̃ ex propinquitate finita: nec quo ad effectum: nec quo ad modũ producendi. igitur. añs probatur sit vnum mediũ pedale/a/et aliud mediuz pedale/b/eque rarum vel densum: ⁊ in eodem instanti applicetur/c/luminosum ipsi. a/in infinitum propinque: hoc est ĩmediate et/d/ aliud luminosum eque actiuũ applicetur/b/ad distãtiam pedalem non erit in infinitũ fortior actio ipsius/c/in/a q̃ ipsius/d/in/b/quo ad modum producendi: q: eque cito ab illis luminosis/a/⁊ b/illuminabunt: cum eque cito distãs sicut propinquum a corpore luminoso illuminatur si in instanti fiat applicatio: nec quo ad effectũ erit in infinitum fortior actio proueniens/a c in/a/ q̃/a d/in/b/q: tunc sequeretur q̃ lumen infinite intensum/a c/in. a. produceretur. igitur propter istud argumentũ videtur esse dicendum q̃ illud quod dicebatur de infinita actione ex infi

Agēs immediatū passo nō est in infinitū ꝓpinquū ei.

nita propinquitate resultante non tenet vniuersaliter verum pōt etiam dici ꝙ licet agēs immediatum sit passo nō est ei in infinitū propinquū qz ꝓm vnum extremum pōt magis ⁊ magis propinquius fieri ꝙuis ꝓm extremū immediatum non posset maior esse propinqtas: ⁊ sic negaretur ꝙ agēs immediatum passo in infinitū ꝓpinquius esset ei ꝙ pedaliter distās: ⁊ si fiat de inuisibilibus difficultas posset dici ꝙ in illis aliter est dicēdum de quo alibi. Tertio dici pōt ꝙ nullum est mediū saltem infra orbez lune quin aliquo mō ꝓductiōi luminis resistat qō alibi ꝓscrutabiḿ ⁊ primo ꝙ isti argumēto finis iponat.

Probabile est mediū aliqō ꝓductioni luminis resistere.

¶ Animaduertēdum est ꝙ nō oportet ꝓpter maiorem pfectionez alicui⁹ maiorē attribuere ei actiuitatez ꝓcipuū si illud actiui⁹ esse teneatur ꝙ pfectiorez pōt ꝓducere effectū: qz angelus q̄ incōpabiliter excedit substātiam corpoream nō est nisi actuū ꝓductiu⁹ noticiaꝝ ⁊ dilectionū corporeis substātijs potētib⁹ forma subāles ꝓducere: ſz hoc etiā elucidabitur.

Ex maiore perfectiōe nō ꝯz maior argui actiuitas.

¶ Scōo arguiḿ nullius certe actiuitatis est caliditas (idē dici pōt de q̄cūq̄ alio accidēte) igr. añs ꝓbatur detur caliditas pedalis vt quattuor intēsa: ⁊ sic arguiḿ nulla est caliditas quā ꝓducere pōt q̄n intēsiorez vel maiorē posset ꝓducere. igr nō est assignādus cert⁹ grad⁹ actiuitatis ei⁹. añs ꝓbatur quacūq̄ caliditate data quā pōt ꝓducere fit eius ꝓductio ꝑ aliquā applicationem: sed non pōt ita bene applicari illa caliditas alicui quin melius posset applicatio fieri ⁊ ex hoc ꝙ melius applicatur maior effect⁹ debet ꝓduci: ergo non pōt tm̄ effectum ꝓducere quin maiorem ꝓducere posset.

Non ꝑt ita bn̄ fieri applicatio q̄n meli⁹ fieri cōtingat.

¶ Et ꝯfirmatur nō datur aliqō passiuz qō ab illa caliditate pati posset ita dispositū ad susceptionē caliditatis q̄n melius posset disponi: ⁊ ex melior dispōe fortior ꝯz sequi actio: igr ꝓbatur ꝙ nō cōtingat ꝙ ita bona fit applicatio quin melior posset esse primo ꝑtes passi que ab illa caliditate distāt possunt ꝓpinquiores fieri eidem (cōstat) ⁊ cum semp dentur ꝑtes distātes ⁊ nō contingat tm̄ appropinquari quin propinquiores esse possunt. igitur ⁊ sermo est de partibus mediatis inter quas videlz ⁊ ipsam caliditatem agētem aliquid mediat. ⁊ ex hoc habetur ꝙ non cōtingit passum ita bene dispositum esse quin melius disponi posset: igitur.

Non ꝑt ita bn̄ disponi passum q̄n meli⁹ disponi cōtingat

¶ Rndetur negādo añs: ⁊ ad ꝓbationem ꝓo dici posset ꝙ illa caliditas est alicui⁹ certe actiuitatis respectu vni⁹ passi in qō in tāto vel tāto ꝑte agere pōt: sic ꝙ in tale passiuz sic dispositum ꝑ tantā distātiam in tali ꝑte aliqnā caliditatem ꝓducere pōt ⁊ nō maiorez vel intēsiorem: ſz forte velles sic arguere aliq̄ est caliditas quā illa caliditas ꝓducere pōt vel eque intēsaz ⁊ aliqua quā non pōt ꝓducere nec eq̄ intēsaz: ergo debilis est intēsissima quā pōt ꝓducere vel remississima quā non (nō inferiūtur duo alia mēbra: qz affirmatiua verificatur ꝓ minori) ⁊ sic videtur ꝙ simplr debeat assignari intēsissima quā potest producere vel remississima quā nō potest si detur primū sequerek ꝙ a proportiōe equalitatis fieret actio quod ꝓbatur: sit illa intensissima quā pōt ꝓducere vt duo vel tria aliqua est difficultas in eius productiōe (non est dubiuz) vel actiuitas caliditatis agentis exuperat illaz vel est equalis vel minor: si scōm intentum et si tertiuz a proportiōe minoris inequalitatis fieret actio quod nō est minus incōueniens. si primum sequiḿ ꝙ posset producere intensiorem: ⁊ per consequēs non erat intensissima. Si detur remississima quā non pōt iam haberetur ꝙ non esset; alicuius certe actiuitatis: propter hoc. dicitur ꝙ illa caliditas potest tm̄ de caliditate ꝓducere sicut in ea cōtinetur conformiter ad dicta superius et non magis: ⁊ negatur illa consequentia potest melior fieri applicatio qualiter cūq̄ agens applicetur: ergo debet produci maior effectus: quia ex meliori applicatiōe vel dispositione passi sufficit ꝙ breuiori tempore fiat productio. Et si instes de instātanea ꝓductione dicitur ꝙ non contingeret in instanti totū effectum producibile produci. insuper dici posset ꝙ stat dare remississimā caliditatē quā non potest producere: ⁊ ꝙ sit certe actiuitatis sicut dak minimum pondus qō fortes nō potest portare: ⁊ est alicuius certe potentie portatiue et illud qō dicebatur data maxima vel intensissima caliditate quam illa potest ꝓducere potest ad propositum cuiuscūq̄ naturalis actionis applicari: cum enim quodlibet naturale agens scōm vltimum sue potentie agat: prout declarabitur ꝓm quod circunstantie occurrunt dabilis est (quibuscūq̄ circunstātijs positis) maxim⁹ effectus quem potest producere ⁊ ad argumentū de actiuitate (que debet difficultatē superare) dici solet ꝙ in ordine ⁊ cōparatione ad effectum: ⁊ ad circūstantias occurrentes non oportet ꝙ actiuitas difficultatem exuperet: sed hoc agitando materiam de maximo ⁊ minimo examinabitur.

Agēs ꝙuis ꝯz de fortiori ꝓducere pōt.

Ex meliori applicatione non ꝯz ꝙ maior sequat effectus.

Scōm vltimū sui potest agēs naturale agere. Non oportet ꝙ actiuitas difficultatē vel resistētias exuperet stantiis circūstantijs.

¶ Tertio arguitur. Nulla caliditas est caliditatis ꝓductiua. igiḿ añs ꝓbatur vel caliditas in ꝓducēdo caliditatē vtiḿ instrumēto vl̄ nesi primū vel ꝓducit ipsa caliditas illud vt caliditatem ꝓducat vel iam ꝓductū existit. si primuz ad ꝓductionē instrumēti deberet aliud instrumentū ꝓducere et eo vti. ⁊ sic ꝓcessus in infinitum abiret si iam ꝓducto vtitur querik qō est illud: ⁊ nescires aliqō assignare. si añt dicatur ꝙ nullo eget ad ꝓductionē caliditatis istrumēto. Arguiḿ sic forma substātialis ignis instrumēto eget ad producendū caliditatē vel aliā formam substantialē: ergo ⁊ ipsa caliditas cōsequētia tenet: qz cum forma substantialis ignis ⁊ pfectior sit ⁊ actiuior si instrumēto egeat a fortiori caliditas q̄ inferioris perfectiōis ⁊ actiuitatis existit. et antecedens ꝓbatur forma substātialis aque eget instrumēto ad producendā frigiditatez ad extra: ergo ⁊ forma substātialis ignis ꝯnia tenet a cōuenientissima similitudine. et ꝙuis non valeret argumentū eque bene procederet de actiuitate frigiditatis aque: tunc probatur antecedens ab aqua calida calefacto ꝓcedit ad quaz ipsa forma substātialis aque nō cōcurrit (vt primo libro circa proprietatē tertiā forme substantialis dicebak) modo si forma substātialis aque posset frigiditatē ad extra ꝓducere absq̄ instrumento maioris esset virtutis ad frigifaciendū ꝙ eius caliditas ad calefaciendū sed (vt ibidez in solutiōe vnius argumēti dicebak) forma substātialis aque nulli⁹ est vtutis frigifactiue ad extra instrumēto frigiditatz secluso. Prosolutiōe hui⁹

Dici pōt ꝙ babiḿ vnā speciez mediante alia produci.

Non admittētes spēs dicerēt caliditatē non egere istrumēto: quia ipsam ⁊ instrumentuz est.

¶ Siendū est ꝙ ꝓm marsiliū ⁊ iacobum de forliuio de reactione loquētes caliditas agit mediantibus speciebus caliditatis ita ꝙ imaginantur sicut albedo producit visionē sui mediantibus speciebus inuisibilibus ita caliditas producit caliditatē mediātibus speciebus caliditatis: sed quales sint species ille nō plene declarant species albedinis simulacra quedā inuisibilia ipsius albedinis dicūtur esse. ⁊ nō videtur ꝙ spēs caliditatis simulacra caliditatis debeāt dici cum caliditas sit inuisibilis. ⁊ sic ad causandum visionē sui non opus est simulacro: sed pōt dici ꝙ ꝓportionabiliter sicut albedo ad causandam visionē sui debet illa simulacra producere in mediū. ita ⁊ caliditas ad caliditatē producendam debet quasdā qualiditates ꝓducere quas species caliditatis vocant. et cum noia ad placitum significēt non opus est circa illud nomē species caliditatis insistere. Multa incōuenientia enitank spēbus caliditatis admissis.

Marsili⁹ et albertus tenent caliditatē mediātibus spēbus caliditatis calefacere.

Spēs albedinis sint, al bedis simulachra.

Circa noia cū ad placitum significent nō est insistendū.

Multa icō uenientia enitank spēbus caliditatis admissis.

¶ Quarto arguiḿ nulla albedo est ꝓductiua alicui⁹ albedinis vt dicebatur. ergo nec aliqua caliditas caliditatz. añs cōiter tenek ⁊ ex perientia dinoscik ⁊ ꝯnia tenet a simili.

¶ Istud argumentuz clare querit quid nam sit in causa ꝙ caliditas fit caliditatis ꝓductiua ⁊ non albedo albedis. Ad qō si dicak ꝙ caliditas sufficit ꝓducere spēs caliditatz ꝓductiuas sicut paulo añ dicebak albedo ꝓo minime valet ꝓducere spēs ꝓductiuas albedinis. ⁊ sicut spēs quas ꝓducit sufficiūt ad visionē sui ꝓducēdaz ⁊ spēs calidi tatis nō valeāt visionē ꝓducere caliditatis sic spēs alteri⁹ ꝑsit caliditatē ꝓducere et nō spēs albedinis albedinē: non plene hoc satisfacit: quia restat querendū quare species albedinis non valeant albedinē causare. Sed dicas ꝙ agens principale vtitur caliditate in ꝓductione caliditatis ⁊ non albedine in ꝓductiōe albedinis: qz non est sufficiēs instrumentū hui⁹ etiā queritur causa. recurrendū esse videtur ad naturas rerum: qz postq̄ experiētia docet caliditatē caliditatis esse productiuā ⁊ non albedinē albedinis. ⁊ nō patet alia ratio discriminis dicendū est ꝙ ex ꝓprijs naturis caliditatis ⁊ albedinis talis diuersitas procedit: ⁊ potest insuper dici ꝙ ꝙuis albedo non sit albedinis ꝓductiua: est tm̄ qualitatis effectiua visionis videlicet q̄ et albedinem ⁊ caliditatē exuperat in perfectione cum sit spiritualis qualitas alijs corporalibus existētibus. Rursus albedo (vt superius dictum est) non est ad alicuius forme substantialis ꝓductionem dispositiua sicut caliditas quapropter dici potest ꝙ non pōt albedinē ꝓducere sicut caliditas caliditatem. ⁊ ponitur regula generalis nullum accidens qō non est ad aliquam formā substantialē dispositiuū est productiuū alicuius eiusdem speciei secum hoc ꝯz vniuersaliter de omnibus coloribus. ⁊ de oibus noticijs. ⁊ ꝙuis vna noticia alterius noticie sit productiua non tamen eiusdez speciei. ⁊ si dicas ex assensu añtis huius cōsequētie homo currit ergo homo currit producatur assensus cōsequentis sunt eiusdem speciei. dicik primo negādo ꝙ ex assensu vnius producatur assensus alterius: quia illa cōsequētia nō est probatiua hoc est añs. licet inferat cōsequens non tamen probat illud. secundo dicitur ꝙ si diuersitas specifica causarum arguat diuersitatem in effectibus illi duo assensus non sunt eiusdez speciei eo ꝙ ad productionē vnius concurrit assensus huius homo currit ad cuius productionem nulla talis causa similis in specie concurrebat. quod si neges oporteret in infinitum procedere. apparentior esset instantia de lumine quod luminis similis in specie est productiuum. ⁊ tamen non videtur ad aliquam formam substantialē esse dispositiuuz. ꝙ sit lumen luminis productiuum claret de lumine secundario quid a priuario resultat. quod quidem lumē secundariū vmbra a perspectiuis dicitur. q̄ quidem vmbra lumē diminutū esse perhibek sed ad hoc dici potest primo ꝙ lumen illud secundarium non producitur a primario: sed ab ipso corpore luminoso per radios reflexos sicut ab eodem lumen primarium per radios directos producitur. secundo dicitur negando lumen non

Dicere ꝯz ex proprijs naturis emanare caliditatē caliditatis ⁊ non albedinē albedinis eē ꝓductiuaz. Nisio perfectior est et albedine et caliditate. Non est albedo alicuius forte dispositiua. caliditas ꝓo sic Nullū accidens qō nō disponit ad formā ē alterius eius dē spēi ꝓductiuum. Huius ꝯnie hō currit q̄ hō currit n̄ ꝓducik assensus consequētis ex assensu añtis.

Duplex cōsequētia illatiua ⁊ probatiua.

Vmbra est lumē secundarium.

Lumē scōdariū imediate a lumīoso ꝓducik: ſz ꝑ radios reflexos.

Lumen ad formā ſbālē diſponit et cōſeruat eādem.

Sol mediū te luie agit

An accētia hoſtie cōſecrate agāt.

eſſe ad formaꝫ ſubſtantialē diſpoſitiuū. Multa eēm vt ſuperi⁹ dictū eſt lumine ſolis generantur que ipſo abſente corrūpuntur. ⁊ q̄ ad ꝓſeruationem formarū ſubſtātialū lumen cōducat. nemini cadit in dubiū. ⁊ p̄ acceſſuꝫ ei et receſſuꝫ ſolis in circulo obliquo fiunt gnātiōes ⁊ corruptiōes vt dicit ariſtoteles ſcēdo de gnātiōe. ⁊ ſol nōvidetur niſi mediāte lumine agere. Diſpoſitiuū igit et cōſeruatiuū formaꝝ ſubſtātialiū debet lumē reputari. Hic poſſet inq̄rī an accidēs ſeparatum cuiuſmodi ſunt accidētia hoſtie cōſecrate ſit alicuius actiuitatis hoc eſt an caliditas vel frigiditas hoſtie cōſecrate calefaciat vel frigefaciat. et experiētia cognoſcit q̄ ſacerdos tenēs manib⁹ hoſtiā conſecratā percipit frigiditatē. ⁊ per oēs frigiditas ſeparata videt frigifacere: ſz hoc non ꝓuincit: q̄ diceret q̄ de⁹ (vt meritū fidei locū habeat) ꝓducit in manu ſacerdotis frigiditatē non coagente frigiditate ſeparata ſicut ſuperi⁹ ex cōmuni ſnia dicebat. prio libro dicebat de calore vel frigiditate q̄ videbat ꝓduci in hoſtia cōſecrata ab agente creato. Hec queſtio mouet a doctore ſubtili. iiij. ſnīaꝝ. di. xij. ⁊ diſcutit ab eodem q. iij. ar. ij. et opinio ſancti Thome videt eſſe in multis locis q̄ accidētia ſepata ſunt bn̄ alicui⁹ actiuitatis. q̄d doctori ſubtili non placet ⁊ rn̄det ad motiua. ſ. t. ⁊ tz accētia ſepata nulli⁹ eſſe actiuitatis. nos aūt dicimus o̅n̄ ad poſitionē quam ſuperius primo libro de ꝓprietatib⁹ forme ſubſtantialis loquētes tanq̄ probabliorē approbamus q̄ tenere opz accidētia ſeparata eſſe alicuius actiuitatis q̄d oſtēditur ſic caliditas aque calefacit non coagente materia cum nullius ſit actiuitatis nec coagente forma ſubſtātiali aque cum potius frigifaceret: ergo quo ad calefactionem nihil caliditas aque ꝓportat ex materia nec ex forma: ergo nō minus ceteris parib⁹ ſeparata calefaceret. ⁊ ſi cōtra hoc arguas ex hoc ſequitur q̄ caliditas ſeparata eſſet forme ſubſtātialis corruptiua. ſequela probat. applicet parua gutta aque caliditati ſeparate valde intenſe tāta caliditas pōt a caliditate ſeparata produci in materiā illius gutte q̄ forma ſubſtātialis aque corrumperet. q̄d ſi cōcedatur videtur ſequi q̄ materia naturaliter abſq̄ forma ſubſtātiali maneret ſequela ptz q̄ caliditas ſeparata non hz virtutē ibi inducēdi formā ſubſtātialē. ¶ Rn̄detur q̄ ſm doctorē ſubtilē illa caliditas ſz poſſet caliditatē producere non tn̄ pōt corrūpere ſubſtantiā eo q̄ non eſt forme ſubſtātialis ꝓductiua. ⁊ ſm eū nō eſt aliq̄d agens alicuius corruptiuū quin ſit forme tante perfectionis productiuū. ⁊ ad argumentum de caliditatis inductione in materiā gutte aque diceret q̄ tandē corrūperet forma ſubſtantialis aque nō virtute caliditatis: ſz virtute agētis vniuerſalis q̄d in materiā induceret aliā formam ſubſtantialem ad cuius inductionem eſſet materia per caliditatē inductam diſpoſita. Probabiliter tn̄ dicim⁹ q̄ caliditas ſeparata poſſet corrūpere per introductionē caliditatis in materiam aque qualitates cōſeruatiuas forme ſubſtantialis aque ſed quarum corruptiones forma ſubſtantialis aque corrumperetur. et ſic caliditas ſeparata non eſſet immediate et de per ſe. et ſm propriā naturam forme ſubſtātialis aque corrumpitur: quia ſi per poſſibile vel impoſſibile poſſet forma ſubſtantialis aque abſq̄ cōſeruatinis qualitatuis in materia eſſe, ꝓpter actionem caliditatis non corrūperet. ⁊ hoc idem poteſt dici de actione caliditatis aque calidevel caliditatis exiſtētis cuꝫ forma ſubſtātiali cui diſcōuenit. vnde q̄uis videtur fuga cōmunis (vt doctor ſubtilis habet) corrupta ſic a caliditate forma ſubſtantiali ab alio agente vniuerſali introduceretur alia forma ſubſtantialis.

Aqua pōt a caliditate ſepata corrumpi.

Nihil ē alicui⁹ corruptiuuꝫ niſi alteri⁹ tāte pfectionis ſit ꝓductiuum ſm d. ſubtilem.

Non ex propria natura ⁊ de p ſe

Caliditas ſeparata corrūpere forma ſubſtantiale: ſz ad corruptionē alter⁹

Fuga cōis eſt ad agentia vniuerſalia hēre curſum.

¶ Sed cōtra iſtam cōem fugam arguit ſic. ſuppoſito prius q̄ cauſe naturales vniuerſales nō ſemp ſunt in tali diſpōne q̄ cuiuſcūq̄ ſpeciei aliquā formā ſubſtātialē in quocūq̄ inſtanti et loco poſſent ꝓducere hoc videt rōnabile. Sit igitur calus q̄ per totā iſtam hozā cōſtellatiōes celeſtes ⁊ alia vniuerſalia agētia naturalia ſint in taliſtatu q̄ in a/loco nō ſint fore ſubſtātialis ignis ītroductiua in quo quidē loco applicet caliditati ſepate parua gutta aque ſicut dictū eſt agat tm̄ caliditas q̄ forma ſubſtātialis aque corrumpatur iam manebit materia ſine forma: q̄ non introducet forma. ignis nec alia ab agētib⁹ vniuerſalibus. igitur. Iſtud argumentuꝫ poteſt ad multa applicari. Pro cuius ſolutione

Nō ſemp ⁊ in quocūq̄ loco ſunt inductiua agētia vl'ia forme ignis.

¶ Aiaduertendū eſt q̄ agētia vniuerſalia vt inferius declarabit cōcurrentib⁹ agētibus particularib⁹ (naturaliter ꝓcedendo) ad productionem alicui⁹ effectus cogūtur (vt ſic dicatur) ad coagendū hoc declarat applicato igni paſſo bene diſpoſito (naturaliter loquendo) ſequetur actio ad quā debent agentia vniuerſalia cōcurrere. ⁊ ſic repugnātia eſſet q̄ paſſum agenti applicaret impedimētis ſecluſis ⁊ q̄ agentia vniuerſalia nō eſſent in tali ſtatu q̄ deberēt ꝓducere formā ab agente in paſſo ꝓducibilē: ſz vbi nullum agēs particulare ꝓductiuū forme ſubſtantialis ignis applicaret paſſo videtur q̄ poſſet pro illo tunc bn̄ admitti agentia vniuerſalia eſſe in tali ſtatu q̄ in taliꝫ loco nō ſint pro illo tēpore forme ſubſtātialis, ꝓductiua poſtq̄ per nullius agētis particularis applicationē forme ſubſtantialis, ꝓductiui cogūtur. Quibus poſitis ad argumentū reſpōdetur admittēdo ſuppoſitionē modo p̄dicto negādo ex illo ſequi materiā exiſtere ſine forma. Ir ad probationē videtur eſſe dicendum q̄ cōcludit caliditatē ſeparatā coagere ad productionē forme ſubſtātialis ſicut caliditatem aque calide. ⁊ ſic q̄uis in illa hora nō applicato alio agēte particulari forme ignis, ꝓductiuo agentia vniuerſalia non ꝓducūt in illo formam ſubſtantialē ignis non poſſunt non coagere applicata caliditate agente: ſed hoc de cōcurſu agentiū vniuerſaliū ex dicēdis euadet notū⁹ et quia tangetur de perfectione cauſe efficientis ſuper effectuꝫ hic peramplius non inſiſtitur et ad aliam diffinitionē gentium tranſgreditur.

Agētib⁹ ſpecialib⁹ applicat⁹ paſſis agentia vl'ia cōcurrēt ad actionem.

Quare admittendū ē agentia ſuperiora nō eſſe īductiua hui⁹ vel illi⁹ forme.

Caliditas ſepata cōagit ad idductionē forme ſubſtātialis

¶ Efficientiū quoddā principale aliud inſtrumētū tale hec diſtinctio eſt ſatis cōis: ſz cir

Qd ē agēs principale ⁊ qd inſtrumētale ſm buridanū.

Agētia ſuperiora p̄n cipalia ⁊ inferiora inſtrumentalia dicerentur ſm modum buridani.

Ali⁹ mod⁹ dicendi de agentibus principali ⁊ iſtrumētali. ⁊ eſt doctoris ſubtilis.

Inſtrumento lignifabri non moto nulla ex eo ſequeretur actio.

Bifariā capitur agēs principale

Bifariā capitur agēs inſtrumentale.

De⁹ principale agēs eſt quodlibet aliud inſtrumentale.

Imaginatio doctoris ſubtilis de actiōe inſtrumenti.

ca declarationē membrorū eius eſt inter doctos diuerſitas aliquibus dicētibus cum buridano ſecundo phiſicorū q̄ ocurrētib⁹ duobus agētibus ad eundē effectum ſi vnum dirigit ab alio illud dicitur inſtrumētale. ⁊ aliud dirigēs principale lignifaber ⁊ dolabra cōcurrunt ad productionē ſcanni: q̄ dolabra ab eo dirigit lignifaber principale eſt dolabra inſtrumētale. ⁊ iſto modo cauſa ſuperior in naturalib⁹ diceret principalis reſpectu cauſe inferioris q̄ diceret cauſa iſtrumētalis: q̄ ſm cōmunē modum dicendi cauſa ſuperior dirigit inferiorē: ⁊ ſic celum vel ſol reſpectu ignis eſſet principale agens ignis vero inſtrumentale. ¶ Alijs dicētibus q̄ principale agens dicitur q̄d ſm propriā formā vel propriā naturā agit ſiue ab alio dirigat ſiue non ⁊ agens inſtrumētale eſt illud q̄d ad actionē ocurrit nō per ꝓpriam formā vel naturā: ſed q̄ mouetur ab alio agente exemplū primi ignis calefaciēs principale dicitur: q̄ ſm propriā formā calefacit. anima etiā noticiā, ꝓducēs: vel dilectionē agēs p̄ncipale nuncupatur agens: q̄ ex propria natura ei cōuenit tales qualitates ꝓducere q̄uis ignis et anima ab agentibus ſuperiorib⁹ dirigātur. exēplum ſecundi malleus vel aliquod aliud inſtrumentum lignifabri cōcurrit ad actionē non per propriam formā: ſz quia mouet ab artifice tali vel tali mō. notum eēm eſt q̄ fiyſu illius inſtrumētī fit ſcannum vel aliq̄d aliud ens artificiale hoc non cōtingit: q̄ illud inſtrumentū eſt calidū vel frigidum vel ligneū vel ferreum: hoc eſt dicere talis actio nō reſultat ex caliditate vel frigiditate vel forma ſubſtātiali ferri vel ligni talis iſtrumenti: ſz ex eo q̄ tali vel tali mō mouet: oibus tn̄ cōſideratis videt eſſe dicendū (vt vtercq̄ modus cōprehēdatur) q̄ dupliciter aliquid contingit eſſe agēs principale: vno modo q̄ agit independenter. i. non directum nec ordinatū ab alio nec ab aliquo virtutē productiuā habente. ⁊ tali mō ſolus de⁹ principale agēs dicit in ſcō a perſona in diuinis vel tertia iſto modo principale agens debeat dici (poſtq̄ ꝓcedunt a prima perſona) non eſt p̄ſentis ſpeculationis. Alio modo diceretur aliquid principale agens: q̄ ſm propriam formam vel naturā agit ſicut declaratum eſt. et ſic multa entia creata ſunt agentia principalia. Agens inſtrumētale duobus modis illis oppoſitis dici poteſt. q̄d ex dictis facile cognoſcitur. vnde quodlibet agēs preter deū eſſet inſtrumentale prout opponitur principale primo modo: ſed ſerra vel ſecuris inſtrumētale agens diceretur prout principali. ſecūdo modo opponitur. non eēm ſerra aget in lignū niſi per motionem vt doctor ſubtilis dicit: ſed ſubiūgit q̄ ſi inſtrumentū ponat agere in effectū: vel habet in ſe formā actiuā ante motionē ſicut quelibet cauſa agens que non eſt deus vel in motiōe recipit formam actiuā qua agit ſicut ſerra: ymaginatur enim iſte doctor q̄ licet ſerra per infinitū tēpus maneat prope lignum de facili ſecabile nunq̄ ſecabitur niſi ipſa ſerra moueatur. vnde per motionem ſm eum ipſa ſerra acquirit in ſe quandā formam vel virtutē actiuā per quam ſecat lignū mota ab artifice. et per o̅n̄s ſemper agit agens vel ſm propriam naturam vel per formam aliquam ei inherentem quacunq̄ motione ſeclusa ignis non calefacit per aliquam entitatē que tempore actionis per actionem acquiritur ſicut ſerra dimidēs lignum. Sed per aliam preexiſtētem in eo ⁊ ſic nulluꝫ agens ſiue principale ſiue inſtrumētale quocūq̄ modo capto termino agit niſi ſm propriā naturam vel virtutem actiuam ei inherentē. ſubtilis eſt hec profecto ymaginatio nimirum: quia ſubtilis eſt doctoris vtinā vera ex hoc habetur q̄ non quocūq̄ indifferenter agens principale poteſt ad ꝓductionē alicuius tanq̄ inſtrumēto vti. exempli gratia nullum eſt agens quod poſſet ad productionez equi tanq̄ inſtrumēto vti formica. prio eēm formica non habet in ſe virtutem equi productiuā (conſtat) nec per motionē aliquam cōtingeret aliquam virtutem acquiri actiua quaꝫ formica valeret equum producere. et ſic q̄uis preſente caliditate deus poſſet frigiditatem producere non tn̄ caliditas ad frigifactionez inſtrumentaliter concurreret: quia hoc non habet ſm propriam naturam nec per aliquam motionē ꝓductiua frigiditatis efficeretur niſi forte per antiperiſtaſim (de qua alibi) Sed queres qualis eſt illa virtus actiua quā per motionē ſerra acquirit gratia cuius lignum ſecatur an videlicet ſit ipſa motio qua ipſa mouetur vel aliqua alia entitas per ipſam motionem in ipſa ſerra acquiſita. Reſpōdetur q̄ ſecūdum q̄ doctor ſubtilis innuit illa virtus actiua ab ipſa motiōe qua ſerra mouetur diſtinguitur dicit eēm ſub hac forma in motione actuali recipit formam actiuā. Sed dici pōt (ne pluralitas rerum abſq̄ neceſſitate aſſignetur) q̄ per ly motione actuali, intellexit nō motionē paſſiuā qua ſerra mouetur: ſz motionē actiuam qua artifex vel vtens ſerra ipſaꝫ mouet. ⁊ virtus actiua quā ſerra acquirit eēt ipſa motio paſſiua vel motus quo mouetur. Sed inſurges dicens quid dicendum eſt ſm illos q̄ non admittūt motionē localem diſtingui a re que mouetur. ¶ Reſpōdetur q̄ ſm illos aliter eſſet ymaginandū de productione ⁊ acquiſitiōe virtutis actiue ipſius inſtrumenti: ſed quo ad principale intentū in idem redit. vnde cum ſit aliquod agens quo aliud agēs vtitur habēs virtutē productiuā effectus ſeclusa motione eius inſtrumentū primo modo dicitur et vnum aliud agēs quo aliud vtitur q̄d non cōcurrit ad actionē per aliquaꝫ virtutē ei inherentem: ſed opz q̄ actualiter moueat vt ſerra vel ſecuris ſiue tēpore motus acq̄rit aliquā entitatez ſiue non tale dicit ſcōo modo inſtrumentū b/vt hoc melius intelligat. ⁊ diſcrimē inter modum agendi ignis ꝓducētis calorem ⁊ modū agendi ſerre cognoſcat dicitur q̄ igne ⁊ paſſo debite applicatis impedimētis ſecluſis virtute cauſaꝝ naturaliū vniuerſaliū ꝓducet effectus: ſed licet ſerra ⁊ lignuꝫ debite applicētur nunq̄ cauſe naturales ſupiozes ſufficerent ad ſectionē ligni niſi aliud agens particulare adſit q̄d ipſaꝫ ſerrā moueat. Quib⁹ cognitis clare cognoſcit q̄ eſt in differens q̄ ꝓducatur virtus actiua per motio-

Discrimen inter actionem ignis ⁊ actionez inſtrumenti lignifabri.

Non quocūq̄ q̄ tāq̄ iſtrumēto pōt indifferenter agēs principale vti.

Non eſt admittenduꝫ deū vti poſſe frigiditatē ad ꝓductionē caliditatis.

Quā virtutem acq̄rit ſerra dū ſecat lignum

Applicatio ignis ⁊ paſſi ſecluſo impedimento ſufficit ad calefactionez. Sz nō applicatio ſerre ⁊ ligni ad ſectionē

Quo ad discrimen inter scrimē iter modū agēdi ignis et modū agēdi ignis in serra vel ne.

nem in serra vel ne saltē quo ad discrimen inter suum modū agēdi ⁊ ipsi⁹ ignis ꝓuis ipse ignis sicut nec serra ageret nisi virtute alteri⁹. Sz forte cōtra hoc argueres ex dictis sequtur ꝙ corpora celestia sunt oino instrumentū sicut serra illa corpora quo ad gnationem ⁊ corruptionē ⁊ ipsa serra quo ad sectionē ligni quod nōvidetur esse dicendū: sequela probat sicut serra nō ageret nisi moueret ita corpora celestia nulli⁹ essent actiuitatis nō mota. ⁊ sicut artifex vtitur serra ad sectionem ita intelligentie motrices corporū celestium vtunt ipsis ipsa mouēdo ad rerū ꝓductionem. ⁊ inde est post diē iudicij motus cessabit qz nihil amplius gnabitur. ¶ Rndetur ꝙ est difficile assignare discrimen inter modū agēdi corporū celestiū ⁊ instrumēti artificis: sz dz sicut in secundo de celo hz videri ꝙ vbi corpora celestia non mouerentur adhuc essent alicuius actiuitatis bene verū est ꝙ per motū variatur aspectus ⁊ ex ꝓuis corpora celestia nō mouerē tur agerēt in ista inferiora. Scdz diuersa applicationē corporis celestis diuersi effectus producuntur. Aliter dicendū est de serra cui non inest aliqua virtus actiua in lignuz. ¶ Sed forte dices ꝙ serre inest duricies vel rigor: ratione cuius est diuisiua ligni. ⁊ fm ꝙ partib⁹ ligni per motionē artificis applicat: lignum diuidit recte sicut celum fm ꝙ diuersum aspectū respectu istorum inferiorū sortitur cōtingunt gnationes. ¶ Ad hoc dicit ꝙ est discrimen eo ꝙ serra non mota nō ageret in lignū: sed celū non motū bene ageret in ista inferiora sicut loco prealegato ostēdetur: sed forte celo quiescēte non cōtingerent gnationes ⁊ corruptiōes sicut mō cōtingunt immo sine forte scdo dicit ꝙ duricies ferri vel rigor non distinguit ab ipsa serra. et ꝓuis sit opus duro vel rigido instrumēto ad secandū lignum nō diuidit a serra ex ꝓpria natura eius quia vbi darek aliud alteri⁹ speciei sta durum ad modū serre dispositū nō minus bñ vterek eo artifex ad secandū ꝙ serra. Aliud est de caliditate qua vtitur aliqd calefaciēs: qz nō posset alio vti ad calefaciendū. ¶ Sed dices alie qualitates a caliditate sunt calefactiue sicut lumen ⁊ lux. ⁊ sic videtur ꝙ non precise caliditate dz vti agens ad calefaciendū. ⁊ per oīs non est inter modū agēdi serre ⁊ modū agendi caliditatis discrimē. Rndetur ꝙ licet alie qualitates a caliditate sint inductiue caloris agens tm̄ naturale vtens caliditate ad calefaciendū nō posset alijs qualitatib⁹ a caliditate vti. sicut sol ad calefaciendū lucē vel lumine vtitur ⁊ nō posset in calefaciēdo vti caliditate: sed quodcūq; potens mouere serram vel malleum posset alijs instrumētis in actionibus que illis exercētur indifferēter vti. Sed pro pleniori intelligētia sciendū est ꝙ instrumentū pōt duobus modis accipi. Uno mō pro illo quo mediante aliud agens aliquam entitatē producit. Alio modo quo alia actiōe vel motiōe alterius agentis aliter vel aliter se habet nulla entitate producta. exemplū primi caliditas frigiditas et omnes cause secūde dicuntur illo modo instrumenta. exemplū secundi serra vsu cuius lignum aliter ⁊ aliter se habet nō per productionē alicuius entitatis. et sic videk esse dicendū de quolibet alio instrumento artificis. Et si dicas ex illo modo sequitur ꝙ grauitas qua lapis descendit esset secūdo modo instrumentū: qz actione eius lapis descēdens aliter ⁊ aliter se habet et non ꝓ alicuius rei productionē intelligik ꝙ actione talis instrumēti aliter ⁊ aliter se habet alia res ab eo distincta. ⁊ a materia cui inest ⁊ ab oibus talē materiam informātibus. et ab aggregato modo grauitate existente in a/lapide non se habet aliquid tale aliter ⁊ aliter nisi forte de per accidēs qua descensu lapidis diuiditur medium. ⁊ sufficiant hec de instrumēto secūdo modo sine multiplicatione argumentorū. ⁊ de agente principali secūdo modo etiam capto termino.

Instrumēti bipharia capitur

¶ De agente principali pro modo. i. de agente indepēdenter ⁊ de agēte instrumentali etiā pro mō. i. de agēte indepēdenter. hoc est in virtute alterius aliquātisper inquiram⁹. Et primo ponuntur propositiones.

De agente indepēdēter.

¶ Prima est seclusa fide vt in primo diēbatur nihil debet a philosophis tanq̄ verum admitti nisi illud fit euidens vel aliqua persuasiua ratione probetur.

Nihil debet a phīs admitti nisi illud constet euidēter vel persuasiua ratione.

¶ Secunda propositio si due cause quarum nulla est deus a/⁊ b(exēpli gratia) sic se haberent ꝙ b/ageret in vtute a/a/respectu b/diceretur agēs ꝓncipale ⁊ b/ēstrumētale hz a/simplr instrumētale dici debeat respectu cause prime.

Secunda cārū cōcurrentiū quē agit virtute alteri⁹ ē instrumētale respectu illius et alie principalis respectu alterius.

¶ Tertia propositio cōcurrētibus duabus causis quarū nulla agit in vtute alteri⁹ ad talem sensuz ꝙ q̄libet illarū sine alia ageret nulla illarū nec agēs instrumētale nec ꝓncipale dz in ordine ad aliā qd notanter ponit: qz forte aliqui videreк ꝙ cōcurrētibus duab⁹ causis ad eundez effectum quarū quelibet aliaz iuuat vna diceret agere in virtute alteri⁹. ⁊ per oīs alteri⁹ esset instrumentū ⁊ respectu eiusdem agens principale qd tm̄ non est ratiōi forme postq̄ vna sine alia posset causare ꝓuis non ita intensum vel ita velociter vel extensum effectum sicut alia coagēte istis positis vt elucidek et intelligatur materia.

Una causa ab alia iuuari nō est instrumēti eius esse.

¶ Primo arguitur ignis non agit dependēter nec virtute alicui⁹ cause superioris ergo distinctio prefata falsum ꝓsupponit. oīa clarē. ⁊ aīs probatur. Primo ꝙ nō agit virtute prime cause. vel agere virtute prime cause est habere a prima causa virtutem actiuaz vel vt clarius dicatur habere formam substantialē vel accidentalem quibus ignis agit. ⁊ hoc non quia tunc a/ignis productus a/b/igne qui nunq̄ cōcurret secum ad effectum aliquem (sicut supponitur) diceretur agere respectu b/dependēter. ⁊ in virtute eiusdem. quod non est dicendum saltem sicut nos capimus impresentiaꝫ dependēter agere ⁊ in virtute alterius ⁊ sequela probatur qz a ignis

Agere in virtute alterius non est aliud q̄ cōcurrere ad actionem. Seclusa veritate fidei debem⁹ cū naturalr loquētib⁹ ꝓcedere.

Agere in virtute alterius est ab illo hīe vtentem actiuē.

⁊ formā substātialem ⁊ accidētalem a/b igne habuit vel agere in vtute prie cause est primā causam cū ipso igne ad effectū ꝓcurrere: ⁊ hoc nō sicut in tertia ꝓpōne dicebatur vel ignem vtute prime cause agere est primā causam cū igne ad effectū concurrere taliter ꝙ illo cōcursu secluso ignis nō ageret: ⁊ hoc nulli fideli cadit in dubiū sed vt in prima propōne dicebatur lumine fidei secluso debemus nō naturaliter loquētibus ꝓcedere a quibus debemus exigere rōnem quamoti primā causam assignarūt taliter cum igne cōcurrere ꝙ ablq̄ tali cōcursu ignis nō ageret: qz ꝙ ignis a prima causa fuisset ꝓductus nō est ratio cōueniens vt ex dictis claret.

¶ Secūdo ꝙ ignis nō agat dependēter respectu alicuius corporis celestis arguitur sic. In quocūq; tpe ⁊ in quocūq; loco applicetur cōbustibile igni impedimētis seclusis ignis aget: sz nō est dicēdum ꝙ in quocūq; instāti illud celeste corp⁹ respectu cui⁹ ignis dependēter agit est ꝓductiuum ignis vel effectus ab igne ꝓducibilis: ergo aliq̄n ignis agit nō coagēte illo corpe celesti. Ad idē potest argui sicut de cōcursu prime cause arguebatur.

¶ Pro solutione sciēdum est ꝙ fm veritatez fidei tenemur credere nihil ꝓduci nec aliquid aliter ⁊ aliter se habere nisi diuina virtute coagēte. habetur eiā in simbolo visibilium oīm ⁊ inuisibiliuz. Joban. j. Omnia per ipsum facta sunt. nec valet cauillare dicēdo ꝙ pria ꝓductio rerū a deo emanauit: sed postea res q̄ iam ꝓducūtur nō procedūt ab ipso: sed ꝓcise vtute reruz prius ꝓductaꝫ: qz auctoritas apli ad romanos est in oppositū. ait eiā. Ex ipso ⁊ ꝓ ipm ⁊ in ipso sunt oia. ⁊ ad corinthios. deus qui operatur oia in oibus. Et in actibus aploꝝ in ipso mouemur vivimus ⁊ sum⁹: ⁊ tota sacra scriptura est plena similibus auctoritatib⁹: nō est igitur ¶ ꝓcedēdo ꝓ viā fidei hic insistēdum: sz an via naturali illud ostēdi posset nō est facile deteriare adducitur in medīū ratio q̄dam quā vt fertur prius ali⁹ cum hoc ꝙ corpus celeste pōt aliquid producere non cōcurrēte isto igne. ⁊ non econuerso concludik forte ꝙ ⁊ dicit esse ferme euidētez: ⁊ est talis in sentētia ignis ꝓducēs caliditatez vel aliū ignem q̄tū est ex pte sui est pluriū ꝓductiuus qd igitur determinetur ad aliquez effectū nō est ex ꝓpria natura nec ex influētia celesti: vt supr⁹ pro libro ostēdētes necessitatez materie efficociter ꝓbauim⁹ Opus est igr assignare aliqd agēs qd determinet ignem ad ꝓducēduz poti⁹ istū ignez vel effectum q̄ aliuz: ⁊ illud est mere volūtarie agēs: qz si necessario coageret: vel ex ꝓpa natura ⁊ nō liberte: restaret inq̄rendum q̄d est qd determinet tale agēs potius ad illū effectū quem ꝓducit q̄ ad aliū. Sed cum volūtarie ⁊ mere libere tale agēs ageret nō est ibi ꝓter volitionem alia ratio determinationis inquirēda. tale aīt sic determinās libere agētia ad deteriaꝫ effect⁹ est deus igitur hec rō non min⁹ est subtiliter adinuēta q̄ sufficiēter ꝓsuasiua quā oino amplectimur. pro ꝓbatiōe ꝓcursus dei cū alijs agētib⁹; nec oppri mamur (auctoritatib⁹ seclusis) posse alias tanti vigoris inueniri ad illud persuadēdū. In septimo tm̄ examinabik ei⁹ efficacia: qz quo ad actus volūtatis non videk cōcludere. Probare autem cōcursum corporū celestiū in actionib⁹ istoꝝ inferiorū est lōge difficile. Bene est dictū pbī primo metheoroꝝ: est tot⁹ hic mūdus cōtignus lationib⁹ superiorib⁹ vt tota ei⁹ virtus inde gubernetur. ex qua quidē auctoritate nos accipiemus fundamentū ad persuadendū corpora celestia coagere cum istis inferiorib⁹ ⁊ eis taliter virtutē actiuā prestare ꝙ suo cōcursu secluso nō ageret. Doctor tm̄ subtilis scdo sententiaꝝ. d. ix. videk dicere ꝙ ignis nō sic agit virtute corporis celestis ꝙ a corpore celesti tēpore actiōis virtutem actiuā importet: sed pro tāto dicitur ignis in virtute corporis celestis agere: qz recipit formam actiuā ab eo cuius quidē vba hec sunt. a/agere in virtute/b/potest intelligi dupliciter vt ꝙ/a/recipit/a/b/ formam qua agit vel recepta illa forma recipiat ab eodē motionē ad actionē: secundo modo causa efficiēs non agit in virtute alterius. nam ignis habens formaz actiuam qua agit non recipit actionez calefaciēdi a sole tm̄. igitur ibi dicitur inferi⁹ agere in virtute superioris: qz formā illam qua agit: videlicet aliquo modo accepit a superiori. hec doc. subtilis. Ex quibus verbis clare habetur quod dictū est.

Dicē dicē videk dicere ꝙ ignis nō sic agit virtute corporis celestis ꝙ a corpore celesti tēpore actiōis virtutem actiuā importet: sed pro tāto dicitur ignis in virtute corporis celestis agere: qz recipit formam actiuā ab eo cuius quidē vba hec sunt. a/agere in virtute/b/potest intelligi dupliciter vt ꝙ/a/recipit/a/b/ formam qua agit vel recepta illa forma recipiat ab eodē motionē ad actionē: secundo modo causa efficiēs non agit in virtute alterius. nam ignis habens formaz actiuam qua agit non recipit actionez calefaciēdi a sole tm̄. igitur ibi dicitur inferi⁹ agere in virtute superioris: qz formā illam qua agit: videlicet aliquo modo accepit a superiori. hec doc. subtilis. Ex quibus verbis clare habetur quod dictū est.

Doc. sub tilis de concursu corporū celestiū.

¶ Sed cōtra istū modū arguitur sicut ille ignis agens recipit aliquā formā a sole vel ab aliquo corpore celesti: ita dicenduz esse videtur ignem producendū ab illo formam accepturū: qz non videtur maior ratio vnius ꝙ alterius: ergo non posset iste ignis ignem producere non cōcurrēte corpore celesti: et per consequēs aget dependenter: sed dices ex illo adhuc non habek ꝙ iste ignis agat dependēter respectu corporis celestis id est in virtute illius ad sensum datum. patet ex vna propositione superius posita. Dicitur ꝙ bene verum est ꝙ ex concursu corporis celestis cum isto igne ad actionē non habek illa dependentia: sed ex illo cōcursu simul cum hoc ꝙ corpus celeste pōt aliquid producere non cōcurrēte isto igne. ⁊ non econuerso concludik forte ꝙ iste ignis dependēter respectu corporis celestis agit. Sed dices non cōtingit naturaliter ꝙ agēs vniuersale vel supius agat ablq̄ particulari vel inferiori. ergo nō potius inferi⁹ agit respectu superioris dependēter q̄ ecōtra. Rndetur aīcedē te cōcesso naturaliter saltē quo ad aliquos effectus negādo oīa am. Iz eiā non cōtingat ꝙ ablq̄ particulari vel inferiori agēte agēs superi⁹ agat contingit tm̄ ꝙ ablq̄ isto agēte particulari agēs superius agat cōcurrente videlicet alio agente particulari. ⁊ sic de quocunq; agente particulari demonstrato. licet enim non posset sol ablq̄ caloze producere plantas potest tamen ablq̄ isto caloze demonstrato illo qui ad productionē alicuius concurrit et ibi videtur ratio dependentie consistere: sed quia nobis non constat formā huius ignis agentis esse a corpore celesti productā predicta non cogunt ad assignandā illam dependentiā quapropter nitemur illam aliquo mō ꝓ

Quo ad aliquos effectus nō oti natural iter supius agēs agere ablq̄ inferiore.

Rō dependentiā agētis iferioris aliq̄tisper suadēs: sed non satisfaciens.

Universidad de Deusto Biblioteca

suadere. Pro cuius intelligentia ponit alia distinctio causarum efficientium que talis est.

De subordinatione causarum.

¶ Causarum efficientiū quedā dicūtur subordinate: alie vero nō subordinate. Nō subordinate autē dicūtur quarum nulla ab alia est ꝓducta sicut duos ignes quorū nullus ad ꝓductionem alteri⁹ cōcurrit. Subordinate autē bifariam dicūtur. Quedā essentialiter subordinate alie accidētaliter subordinate. essentialiter subordinate dicūtur cause quarū vna ab alia est ꝓducta ⁊ ab alia cōseruat: ⁊ ad eius actionē concursum ei⁹ requirit isto modo. Deus ⁊ quelibet causa creata cause essentialiter subordinate dicuntur. sol etiā ⁊ ei⁹ lunē cause essentialiter subordinate dici debent. Cause accidētaliter subordinate dicūtur ille quarū vna est ab alia producta: sed non req̄rit cōcursum ei⁹ ad actionē nec eius existētiā ad eius conseruationē isto modo duo ignes quorum vnus ab alio est ꝓductus: ⁊ sortes ⁊ plato (si eius filius esset) cause accidentaliter subordiate nūcuparētur. Inter causas tales nō reperit illa dependentia quā inquirim⁹ cōstat. sed inter causas essentialiter subordinatas talis dependentia assignari debet. si igit ꝓbari posset ꝙ corpus celeste et quodlibet aliud agens inferius sunt cause essentialiter subordinate statim haberet illa dependētia. Pro cuius probatione primo supponit ꝙ multi effectus a corporibus celestibus in istis inferioribⁿ producuntur hoc experiētia cognoscitur per accessum ⁊ recessum solis. i. multe generationes ⁊ corruptiones fiunt: ⁊ per diuersum ⁊ diuersum respectum lune accidit in mari illa tam notabilis diuersitas fluxus ⁊ refluxus de quo infra de innumeris alijs liquet: sed ꝙ ad cuiuslibet agētis inferioris actionē requiratur naturaliter ocursus superioris agētis nō est ex illo ꝓspicuū. ¶ Secō supponitur ꝙ voluntatē humanā tenemus immunem a necessitate talis cōcursus: qr existēte dispositione corporū celestium in oppositū voluntas potest suū actū ꝓducere. istis positis formatur sic ratio natura abhoret vacuū vt cōmunius est sentētia ita ꝙ talis est rebus naturalis indita ꝓprietas ꝙ appetunt taliter esse vnita ꝙ vnum nō permittit inter se ⁊ aliud esse vacuum sed huius proprietatis cōueniētissima videtur esse causa virtutē a corporibus celestibus emanantem entia naturalia ad sui conseruationem requirere. igitur talis virtus est assignāda. Ultima pars antecedētis ꝓbatur: quia cum agēs naturale non valeat agere in distās non agens in propinquum: nec inter agens ⁊ passum esset actio si inter illa esset vacuum: vt igitur virt⁹ celestis ad aliquod agēs inferius peruenīat sine qua conseruari non potest: ⁊ quodlibet suā conseruationem naturalissime appetat appetūt entia naturalia sic vniri ⁊ taliter ꝙ inter illa nō sit vacuum. ⁊ si nō ponatur talis virt⁹ celestis participari ab inferioribus non videt aliqua causa propter quā omnia nitantur sic vniri ꝙ nō permittant vacuū: sed cū illa posita cōueniēs ratio talis vnionis habeat: rationabile est talē vtutē assignare. modo si ad conseruationē agentis naturalis inferioris requiritur vtus desup ad ei⁹ actionē a fortiori req̄rit. Licet hec rō non sit demōstratiua videt esse satis ꝓsuasiua ⁊ ꝙ pōt cū rōnibus q̄ in naturalib⁹ assignari solet transire. Sed forte dicet subtiliter cōsideras ꝙ licz inter vnū ⁊ aliud ens sit vacuū pōt bene vtrūq̄ vtutē corpis celestis ꝓticipare: qr dū esset fm vnā medietatem aliqd ens naturale in pleno posset ꝓ illā viā (vt sic dicat) vtus celestis puenire. ¶ Respōdet ꝙ cū natura de possibilib⁹ facit ꝙ melius est vt secō de gnatiōe dicit aristoteles: ⁊ ide est ꝙ graue descendens ꝓ lineā rectā ⁊ nō ꝓ curuā descēdit (impedimēto secluso) qr ab vno pūcto in aliud linea recta breuior est curua: ⁊ qr melius participatur vt⁹ corpis celestis ab istis inferioribus q̄n ex omni pte participat ꝙ si ex vna ꝑcise participaret. ex nulla pte ens naturale permittit vacuū. ¶ Alia via possimus ꝓsuadere corpa celestia ad ꝓductionē ⁊ ad cōseruationē ⁊ actionem istoꝝ entiū inferiorū requiri, ꝙ quo suppnitur ꝙ naturaliter esse non pñt plures species q̄ iam sunt. secō ꝙ mere naturaliter ꝓcedendo corpa celestia dicenda sunt ꝓpetua: vt ex dictis pbi. viij. dhisi. ⁊ pmo de celo colligit. tertio supponitur ꝙ de⁹ ⁊ natura nihil agūt frustra: vt in codē pmo de celo habet ita nihil frustra ineternum cōseruat. Istis positis sic argnit vel ad cōseruationē vel actionem istoꝝ inferioꝝ corpora celestia requirūtur vel non. si primū intentum. si secūdū frustra ineternū cōseruarent cum possent ꝓduci entia eiusdē speciei cū illis que iam sunt ab existentib⁹ in istis inferioribus. Et si dicatur ꝙ conseruantur ineternū ad productionē alioꝝ entiū si illa debeant esse eiusdē speciei cū existētib⁹ existētia sufficerēt ad ꝓductionē eoꝝ ⁊ alterius speciei esse non pñt. pz ex vna suppositione: igit ⁊ si dicatur ꝙ sine cōcursu corporuz celestium entia existentia nō sufficerēt ad ꝓductionem alioꝝ entium habetur intentū cum nō potius ad aliquorū ꝓductionē q̄ ad oim productionem requirārur actibus voluntatis seclusis si aliquis dicat ꝙ ad aliquem aliū finē corpora celestia ordinātur signet illū: et oibus pensatis hoc apparentius cōcludit ꝙ ad oim effectuū inferioꝝ (actib⁹ volūtatis seclusis) ꝓductionē cōcurrit celum videlicet ꝙ cōstat cōcurrere ad aliquos: ⁊ non est maior rō de illis (q̄ de alijs).

Experiētia cognoscetur multos effect⁹ a corpibus celestib⁹ in his inferiorib⁹ ꝓduci.

Voluntas īmunis ē a cōcursu celesti.

Natura abhoret vacuum.

Rō apparētior suadet concursum celestez ad inferiores effectus.

Nō agit in distās agēs naturale ñ agendo in ꝓpiquum.

De possibilibus natura facit melius.

Per rectaz lineā descēdit graue.

A pūcto in punctum recta linea breuissima.

Alia via suadet ocursus celestis.

Naturalit esse nō pñt plures species q̄ iam sunt.

Naturalit corpa celestia perpetua sunt.

De⁹ et natura nihil agunt frustra.

¶ Tertio principaliter arguit probādo simul nec deum nec corpa celestia cum igne ad actionē cōcurrere: ⁊ hoc sic si celū (idem dicatur de deo) cū a igne actiuitatis vt duo concurrit in vna hora ad producendum calorem vt vnum intensum (quod supponitur gratia argumenti) sequeretur ꝙ ignis actiuitatis vt quattuor nō deberet in passiuz eodē modo dispositū ceteris paribus producere calorem vt duo: vel in dimidia hora calorē vt vnum. qd̄ est falsum ⁊ cōtra regulas philosophi. vij. phisicoꝝ de velocitate motꝝ assignatas. sequela ꝓbatur nō opz ꝙ per duplationem virtutis particularis agentis duplⁿ producatur effectus/liquet. sed cōcurrente celo cū igne ignis esset partiale agēs. igitur. Forte (qr argumentum est apparens) diceret aliquis cōcedēdo ꝙ ab igne actiuitatis vt quattuor nō produceretur in duplo maior effectus in equali tēpore vel equalis in subduplo. Cōtra experiētia est in oppositu vnde aliquis experitur sic ꝙ ex aliquo loco permittat descēdere vnū lapidē pōderis vnius libre sine aliquo impetu ꝓ aliquod determinatū spacium et cōsideret bene ꝓ horologium in quāto tpe ille lapis descenderet si ab illo eodem loco per idem spaciū sine aliquo impetu dimittat descēdere vnum aliū lapidem pōderis duarum librarum inueniet ꝙ in subduplo tempore pertransiuit illud ceteris semper paribus existentibus: igitur.

Experiētia ad cognoscendū velocitatem descensus duorum gramū inequalium.

¶ Respondetur negādo sequelam ⁊ ad probationē negatur ꝙ per duplationē a/ignis nō producatur duplus effectus vel in duplo velocius equalis ⁊ cōceditur ꝙ nō oportet ꝙ precise propter duplationē virtutis partialis agentis duplетur effectus. Sed nō cōtingit ꝙ virtus ignis sit in duplo maior et ꝙ celū eodem modo omnino cōcurrat: immo sicut actiuitas ignis efficitur dupla: ita concursus celestis est in duplo maior. Pro cuius intelligentia

Sicut virt⁹ particularis agētis augēt est maior concurs⁹ celestis.

¶ Scicndum est ꝙ agens superius siue vl̄e talis est nature ꝙ fm qd̄ virt⁹ agētis inferioris vel ꝓticularis augetur: ita augēt ocursus superioris agētis. et b̄ itelligim⁹ de illo agēte superiori cuius cōcursus ad qualibet actionē naturaliter requiritur ⁊ ita sicut actiuitas ignis efficit in duplo maior: ita vniuersale agēs i duplo magis concurrit. Idē dicatur de graui descendente et per consequens totalis causa efficitur dupla ad bonum sensum. Dicebatur cōcursus superioris agentis: qr nō oportet ꝙ si a/et b/agētia particularia (siue eiusdē sint speciei siue diuerse cōcurrāt ad aliquē effectū ⁊ virtus actiua a fiat in duplo maior ꝙ virtus b/vel cōcursus eius sit in duplo maior: quia est particulare agens a quo non dependet aliud agens in agendo.

¶ Contra istā solutionē arguitur ex illa sequitur ꝙ corpus celeste esset infinite actiuitatis quo ad productionē alicuius effectus (qd̄ nō tāter dz: qr quo ad durationē infinite virtutis illud esse dixisset aristoteles) sequela ꝓbatur detur calidū cuius caliditas sit vt duo intensa ⁊ sit ita ꝙ cuilibet gradui talis caliditatis vnus gradus actiuitatis debeat manēte equali extēsione fiat in duplo calidius in quadruplo ⁊ sic in infinitū per partes proportionales vnius hore in fine erit infinite actiuitatis. Tūc sic arguitur. vel celum cōcurrit cum eo concursu infinito vel finito. si secundum repugnat solutioni. si primum habetur intentū. Istud argumētum videtur esse difficile ⁊ primo ad illud dicat asserimus ꝙ nō ita resolutorie vel assertiue dedissemus ꝓfatā solutionē nisi ex dictis Gregorij de arimino prio sniar di. xlv. q. vnica. in solutiōe ad tertiuz argumētū cōtra tertiā cōclusionē accepissem⁹ occasionem vnde ipse argnit volens probare ꝙ deus ⁊ creatura nō concurrūt simul ad productionem alicuius sicsi deus et creatura producerent aliquam qualitatez puta calorem illa alteratio esset velocior q̄ si fieret ab aliquo illorū tantum: et ita sequitur ꝙ si agens naturale duplum ad illam creaturā produceret tantū calorē proportio motus ad motū quo ad velocitatē non esset fm proportionnē illorum agentiū naturalium: qr neutrū est totale ratione cuius est velocitas in alteratione. cōsequēs autem est contra philosophum in multis locis. Istud est argumentum gregorij in propria forma cuius solutio fm euz dependet ex hoc ꝙ sicut datur agens naturale duplum: ita de⁹ in duplo magis coageret si vellet: ⁊ naturaliter procedendo dicere oportet ꝙ semper vellet in duplo magis q̄n aliud agens in duplo esset maius. Istis bene cōsideratis recte intelligenti innotescit ꝙ omnino eodē modo oportet dicere de cōcursu corporis celestis: ⁊ sic quicquid incōueniētis ad nostrā solutionē sequitur: videtur contra sententiā gregorij militare. Et ad argumentum respondet negādo sequelam: ⁊ ad probationē primo dicit ꝙ ista consequentia non valet istud agens (agente creato demōstrato) cōcurrit ad productionē effect⁹ infiniti: ergo est infinite actiuitatis: quia vbi vn⁹ ignis ad productionē infiniti simul cum deo cōcurreret non diceretur infinite virtutis: ⁊ si fortes portaret pōdus infinite granitatis coagēte deo infinito concursu vel alio infinite virtutis portatiue simul portante non oportet ꝙ fortes infinite virtutis portatiue dicatur. Potest igit celū cum agente inferiori infinite virtutis concurrere infinito cōcursu: ⁊ ꝙ non sit infinite actiuitatis: qr augmentū cōcursus nō arguit maiorem actiuitatē. ¶ Secundo dicit ꝙ q̄n cōcedetur celum esse infinite actiuitatis nō esset magnum incōueniens: qr illud non repugnat entiū a multis doctis teneat deū posse ifinitū creare. Sed dices si celum infinite esset actiuitatis deberet in instanti suos effectus producere vel effectus infinitos causare. Respōdetur negando consequentiā: qr ⁊ si celū est infinite virtutis nihil producit non coagēte alio agente particulari cuius virtus cuz sit finita ⁊ debeat fm eius limites virtus celestis limitari non pōt cum celo naturaliter infinitum effectū ꝓducere. Sed dices sol producit lumen non coagēte alio agēte particulari similiter alia astra ⁊ cōstellatiōes influunt in ista inferiora nullius agentibus particularib⁹ cōcurrētibus: ergo si ifinite essent actiuitatis infinitū deberent producere effectū. Respondetur ꝙ ꝓtum est ex parte sui in infinitū ve locitet producūt tales effectus in quo saluatur sua infinita virtus dicitur ex parte sui: qr si contingit in productione luminis ⁊ aliarū influentiarum successio hoc est ex parte motus. Tertio dici pōt ꝙ cum alio agente particulari infinite actiuitatis si daretur non cōcurreret corpus celeste: qr sicut ꝓ virtute diuina supernaturali tale infinitus daretur ita ad eius actionē solus deus posset cōcurrere. Quarto dicitur ꝙ celū est finite actiuitatis. ⁊ est dabilis maxim⁹ ocursus eius et cum illo infinito cōcurreret illo cōcursu ⁊ cōceditur ꝙ datur aliqd̄ agens inferius cuius virtus si duplaret cōcursus celi nō posset duplari:

Proportio motus ad motū quo ad velocitatē inseqūtur proportiones virtutū motiuarum totalium.

Nō seqt̄ b̄ cōcurrit ad ꝓductionē ifiniti ergo est infinite actiuitatis. Cōcursus infiniti nō arguit actiuitatē infinitam.

Nō eēt magnū inconueniēs celum infiniti vigoris probabilē tenere.

Subitanea productione effectus saluaretur infinitas actiuitatis celi.

Forte cum alio agēte creato infinite actiuitatis nō cōcurret celū Dabilis est maxim⁹ cōcursus celi possibilis.

Non opz ꝙ ꝓ duplationē virtutis particularis agētis duplus seqtur effect⁹.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed deus ops in duplo plus concurreret et supleret insup ꝓcursum celi istorũ quattuor modorũ duos primos minus ꝓbabiles reputam⁹ tertiũ vero securũ.quartũ subtilem si nullus illorũ placeat inquiratur alia solutio q: hec materia est mihi admodũ difficilis. Posset hic argumentũ fieri quo ꝓbaret̃ nullum agẽs creatum simul cũ deo ad ꝓductionẽ vel conseruationẽ alicuius concurrere ⁊ hoc sic quocũq; agẽte creato secluso non minus bene posset deus illã rem ꝓducere et ꝓseruare ad cuius ꝓductionẽ vel conseruationẽ agens creatũ concurrere ꝛ ergo tale agens nihil ꝓducit.antecedẽs patet: q: quicquid deus pot̃ cum causa secunda pot̃ se solo vt theologi aiunt. ¶Ad quod respõdetur primo naturaliter ꝓcedendo posset antecedens negari. Forte mere phisice loquẽtes nõ vellent cõcedere deũ posse lumẽ eiusdẽ speciei cum lumine solis sole nõ cõcurrẽte ꝓducere: sed hoc minus irrationabiliter dicitur: quia ex illo clare sequit̃ q; nõ magis vel nõ potius sol dependeret a deo in ꝓductione luminis q̃ de⁹ ab ipso sole: q̃ nec dũ theologi immo ⁊ naturaliter loquẽtes debent negare. sequela relinquitur nota: quapropter secũdo dicit̃ antecedente cõcesso negando ꝓñam. Pro cuius intelligẽtia

Qd de⁹ cũ causa secũda agit potest se solo agere.

Naturalit̃ loquentes nõ debent dicere deũ non posse absq; sole lumẽ eiusdẽ speciei cum lumine solis ꝓducere.

¶Sciẽdũ est vt dicit gregorius.d.⁊.q. ꝓallegatis q̃ deus se solo ꝓduceret aliquẽ effectũ: vel se solo illud cõseruaret maiori actione vt sic dicatur ꝓduceret et conseruaret q̃ agẽte creato concurrente.vnde hec sunt ꝑba gregorij.nã eo modo agendi quo partialiter agit (scz deus) simul cũ creatura nõ est possibile eũ agere sine ea ⁊ paulo inferi⁹: q̃nis de⁹ posset absq; naturali agente cõseruare: non tm̃ illo modo cõseruandi quo partialiter cũ eo conseruat. Etem̃ alius modus conseruandi ab eo qui se solo conseruat ⁊ a modo conseruatiõis creature secum partialiter cõseruantis: immo subiũgit q̃ deo ⁊ creatura simul cõcurrentib⁹ pot̃ dici q̃ vtriusq; actio ab altero pẽdet: nam stãte tali mõ agendi non pot̃ vna actio ab alia separari: hoc est subtiliter dictũ. Sed illud perampli⁹ examinare impresentiarũ non decreuimus relinquim⁹ illud meliori iudicio. ¶Hoc non valet argumẽtũ quo argueret̃ agẽtia naturalia supfluere postq̃ de⁹ se solo pot̃ quẽlibet effectũ ꝓducibilẽ ꝓducere nõ valet inq̃: q: deus voluit q̃ alia agẽtia simul concurrerẽt: q: sicut illa ꝓduxit sic voluit q̃ illa coageant: et sicut illis cõtulit beneficium creationis sic eis cõcessit ꝓductiuam ꝑutẽ: et si in mediũ adducas auctoritatẽ cõem Augustini primo super genesim ad litterã/sic deus res cõdidit vt eas suos motus ꝓprios agere sinat ex quib⁹ videtur sequi q̃ deus cũ agentib⁹ naturalibus nõ coagat d̃ negando illud sequi: sed sensus illi⁹ auctoritatis est q̃ de⁹ sic ꝓduxit res q̃ permittat ipsas fm ꝓpriã naturã agere nõ ĩpediendo earũ actionẽ: q̃nis posset ⁊ hoc regulariter: q: aliq̃n deus suspendit actiuitatẽ ignis cõbustibili applicato: patet de trib⁹ pueris ĩ camine ignis ardẽtis et de multis alijs. Ex dictis ꝑz quicq̃d dicẽdũ sit ad vnã ꝓseruationẽ supius factã primo libro ꝑte tertia de ꝓprietatib⁹ fore substãtialis circa tertiã ꝓprietatẽ cui⁹ solutio vsq; ad hũc locũ differebat pro quo ꝓbabiliter dicitur q̃ stat dare/a/lapides in duplo maioris grauitatis/b/lapide: ⁊ q̃ per idẽ spaciũ eodem modo dispositũ feclusis alijs ꝑticularib⁹ agentibus/a/lapis non descẽdet in duplo velocius q̃/b/⁊ causa: q: ly dupla sit ei⁹ grauitas ad grauitatẽ b. ⁊ vniuersalis agentia in duplo magis cõcurrẽt cũ illa grauitate nõ est duplum totale agẽs: q: forma substãtialis lapidis ad descẽsũ concurrit: et per ꝓñs non haberet̃ q̃ totalis cõcursus agentiũ vniuersaliũ esset dupl⁹. Sed ferrum calidũ vt quattuor in duplo magis calefacit q̃ ferrũ calidũ vt duo ceteris parib⁹: q: ibi totale agẽs particulare est caliditas. ¶Pro cõplemẽto hui⁹ materie posset q̃ri vtrũ ꝑ hoc q̃ celũ ꝓcurrit cũ igne ad calefactionẽ ꝓducit in ipsum aliquid d̃ q̃ nõ opꝛ bene verũ est q̃ aliq̃n celũ influit ꝓducendo aliquas qualitates in istis inferiorib⁹. Sed si dicatur q̃ q̃n cũ aliquo agente particulari cõcurrit ꝓducit in eo aliquã qualitã vocatã influẽtiã posset dici: ſz postq̃ talis est nobis ignota non debem⁹ illam assignare. Ista diuisione efficiẽtiũ expedita aliã aggrediamur.

Ista diuisione efficientiũ expedita aliam aggrediamur.

¶Agentiũ naturaliũ quoddã mediatũ aliud immediatũ. Membra hui⁹ diuisionis diuersimode a diuersis declarantur. nos aũt sine argumẽtis ꝓbabiliorẽ modũ insequẽdo illa manifestabim⁹. ¶Agẽs imediatũ dicitur q̃ sic ad actionẽ concurrit q̃ inter ipm et effectũ ꝓnõ mediat aliud agens ab eo ꝓductũ: hoc est nõ requirit ad ꝓductionem effectus aliud agẽs ab eo ꝓductũ. exempli gratia forma substãtialis est agens immediatuz respectu alterius forme substantialis ab eo ꝓducibilis. Et si dicas ꝓducit illam mediante caliditate et alijs dispositionibus premijs precedentibus forme substantialis introductionẽ distinguitur vel tanq̃ disponentibus materiam/et sic conceditur: vel tanq̃ coagentib⁹/⁊ sic negatur. Insuper exempla ponuntur nõ vt ita sint ⁊c. caliditas est agens immediatum respectu calefactionis non ponẽdo species,caliditatis: si autẽ dentur ille agens immediatum dicerentur. ¶Agens autem mediatum dicitur q̃d sic ad ꝓductionem effect⁹ concurrit q̃d aliud ab eo ꝓductum simul cõcurrit cum eo. exempli gratia: intellectus respectu assensus scientifici agens mediatũ dicitur: quia simul cum ipso ad ꝓductionem illius assensus premissarum cõcurrere debẽt. dicitur ab eo ꝓductũ quod intelligendũ est formaliter vel eq̃ualenter: quia licet illud agens q̃d inter mediatum agẽs ⁊ effectũ mediat nõ sit a mediato agẽte ꝓductũ sufficit q̃ suppleat vices agentis q̃d ad ꝓductionẽ agẽs mediatũ ꝓducere debebat q̃d ideo dicitur: quia si diuina virtute nõ cõcurrente intellectu actiue ꝓducerentur assensus premissarũ quibus mediantibus intellect⁹ ꝓduceret assensum cõclusionis diceret̃ nihilominus intellectus agens mediatũ respectu illius Ex istis sequit̃ q̃ respectu cuiuscũq; effect⁹ deũ esse agens immediatũ patz: q: ad nulli⁹ effect⁹

Respectu cuiuscũq; effect⁹ deũ est agẽs immediatũ.

ꝓductionem requirit aliud secum cõcurrens q̃uis ad constitutionẽ hominis ꝓrerequirit materiam et animam nõ sunt illa agentia eiusdem hominis ꝓductiua: sed potius entia cõstitutiua De relationibus intrinsecis aduenientibus ad mẽtez doctoris subtilis videretur esse instãtia si extremũ ⁊ fundamentũ talis rationis actiue ad illam cõcurrerent: sed quando ita esset nõ intelligitur correlarium de entitatibus respectiuis. Que autem sint relationes intrinsecus aduenientes vel extrinsecus alibi dictum est. Sed contra illud correlarium breuiter

¶Arguitur primo sic supponendo q̃ ex diuersitate efficientium concludenda est diuersitas effectuũ si est specifica specifica si generica generica. tunc sic ad ꝓductionẽ luminis eiusdem speciei cum lumine solis deus requirit solem secum cõcurrere: igitur antecedens probatur detur oppositum ⁊ deus se solo ꝓducat tale lumen iam cause totales illorum luminũ specie distinguerentur aggregatum enim ex deo et sole non est eiusdem speciei cum deo ergo lumina illla specie distinguerentur.

¶Respõdetur q̃ illa suppositio nõ non est admittenda signanter existente causa vna totali ipso deo et per hoc claret solutio.

¶Secũdo arguitur deus nõ potest ꝓducere se solo peccatũ igitur antecedens constat et consequentia claret. Respondetur logice cõcesso antecedente ista negata nullũ peccatuz se solo deus pot̃ ꝓducere: q: istam qualitatez se solo potest ꝓducere demostrando aliquã volitionez que est pctm̃. peccatũ em̃ importat difformitatem et deus potest talẽ qualitatẽ ꝓducere et nõ in aliquo subiecto ad q̃d nullũ sequitur inconueniens: sed deus nõ potest se solo ꝓducere aliq̃d peccatum: q: ponatur inesse q̃ de⁹ se solo ꝓducat pctm̃ vel aliq̃s illo peccaret vel nesi secũdum nõ esset pctm̃. si primũ nõ esset aliquid aliud a deo cum nemo aliquo peccato peccat q̃ ad ꝓductionẽ eius nõ cõcurrit. Et si instes de peccato originali cõiter dicitur q̃ oẽs in adã peccauimus et q̃ nõ deus cõstat: q: nec peccatũ nec dolus inuentus est in ore eius nolumus hic inquirere an deus posset se solo ꝓducere in volũtate aliquã volitionẽ ⁊ q̃ volũtas illa volitione vellet aliqui dicũt q̃ nõ pot̃ tm̃ dici q̃ sic ⁊ ista pauca sufficiãt ꝑ hac diuisione ⁊ ponit̃ alia.

Volitione a solo deo ꝓducta in voluntate posita voliũ tas posset velle.

¶Efficientiuz naturaliũ quoddam est sui effectus cõseruatiuum aliud est nõ conseruatiuũ. Agens conseruatiuũ dicimus quod ad existentiã sui effectus requirit̃ cuiusmodi est corꝑ luminosuz respectu luminis ab eo ꝓducti. Agẽs nõ cõseruatiuũ appellamus q̃d sic ꝓducit suũ effectũ q̃d ad eius existẽtiã nõ requiritur cuiusmodi est ignis respectu caloris ab eo ꝓducti q̃ pot̃ ꝑ aliq̃d tempus sine igne cõseruari. Et si q̃ratur in quo cõsistit vnũ aliud cõseruari vtrũ videlz cõseruãs influat (vt aliq̃ dicũt) in cõseruatũ d̃ q̃ si ꝑ influere intelligat̃ aliquã entitatẽ ꝓducere nõ opꝛ q̃ cõseruãs influat si aũt ꝑ cõseruãs influere cõseruatũ intelligat̃ cõseruans ꝓrequiri ad existẽtiã cõseruati ⁊ nõ ecõuerso ad talẽ sensuz bñ admittitur illa influẽtia: ⁊ in hoc consistit misteriũ cõseruatõis. Sed dices ex illo sequi solẽ cõseruari a lumine ab eo ꝓducto: q: nõ pot̃ esse sol naturaliter sine lumine existẽte in proꝛima pedalitate sui orbis. Respondetur negãdo sequelã nõ sufficit illud ad cõseruari: sed requiritur q̃ ab eo ꝓducatur vel q̃ a cõseruante aliquid aliud eiusdẽ speciei cũ cõseruato sit ꝓducibile. ¶Contra hoc arguitur sic. ex illo sequitur q̃ nulle essent qualitates forme substãtialis cõseruatiue sequela ꝓbat̃ qualitates sunt forme substãtialis ꝓductiue: igitur. Respõdetur q̃ dupliciter aliq̃d dicitur alteri⁹ cõseruatiuũ vel q: illud ꝓduxit ⁊ ad eius existẽtiã requirit̃ vel: q: est alicuius dispositiuũ ad ꝓductionẽ illius q̃d d̃ cõseruare. Primo modo corꝑ luminosuz luminis d̃ esse cõseruatiuum. secũdo modo qualitates accidẽtales forme substãtialis dicũtur cõseruatiue modo lumen illius pedalitatis primo nec secũdo modo d̃ solis cõseruatiuum q̃ q̃ naturalit̃ non cõtingat solem absq; tali lumine esse. ⁊ ista sufficiãt pro hac diuisione ⁊ seq̃tur alia.

Conseruatum requiritur a conseruãte esse ꝓducibile.

Dupliciter dicitur aliquid cõseruatiuũ aliquid cuius.

Quatr q̃litates fore substãtialis sũt ꝓseruatiue

¶Æfficiẽtium naturalium q̃dam est vniuersale quoddam particulare. Pro cognitione primi membri ponũtur propõnes. Prima ad aliquod esse vniuersale agens: vt impresentiarũ non sufficit q̃ sit plurium effectuũ ꝓductiuũ. patet: q: tunc calor cum plurium caloꝛ sit ꝓductiuus deberet vniuersale agẽs dici. ¶Secũda propositio ad agens esse vt̃ non sufficit q̃ plurium effectuũ specie distinctoꝛ sit ꝓductiuum quia tũc sequeretur q̃ ignis esset agens vniuersale cum sit forme substãtialis ⁊ caliditatis ꝓductiuus. ¶Tertia (ad mentem alberti de saxonia secũdo phisicorum.q.xj.) Agens vniuersale dicitur quod ex parte sui est indeterminatuz ad istũ vel illũ effectum: sed ad determinatũ determinatur ab alio agẽte. ¶Agens particulare fm eũdez d̃ q̃ aliud agẽs vt̃ ad determinatuz effectum determinat. vnde ipse sic ait celum te ꝓduxit: q: pater cui⁹ te genuit. simili modo deberet dici de celo ⁊ igne aliq̃d ꝓducente.

Ꝓpõnes ad cognoscẽdũ agẽs vt̃ ⁊ agẽs ꝑticulare cõducẽtes.

Quid est agẽs vt̃ ⁊ q̃d ꝑticulare fm saxonem.

¶Contra istam ꝓpõnem arguitur sic. ex illa sequitur q̃ solus deus esset agens particulare ⁊ q̃libet aliud vniuersale q̃d est contra cõmuniter loquentes sequela probatur (fm q̃ superius probatum est) deus determinat agentia naturalia ad determinatos effectus: ⁊ q: ex superius dictis hoc dignoscitur nõ magis declaratur. ponatur igitur quarta ꝓpositio contradictoria tertie. ¶Quita ꝓpositio vniuersale agẽs est illud in cuius virtute alia agẽtia agunt. particulare vero agẽs est illud q̃d sic attingit effectũ ipsum ꝓducẽdo q̃ nullum aliud agens virtute eius agit sic q̃ eius actio ab eo depẽdeat q̃d est in virtute alterius vel dependenter agere ex superius dictis cognosci potest propterea exemplo precise manifestatur celum vniuersale agens d̃: ⁊ fo̅ra substãlis ignis ꝑticulare respectu ꝓductiõis alteri⁹ forme substãlis ignis: ⁊ ista pauca sufficiant ꝑ ista diuisione et seq̃tur alia.

Quid est agẽs vt̃ ⁊ q̃d ꝑticulare fm auctorem.

Universidad de Deusto Biblioteca

Productū efficiēs.

¶ Efficientium quoddam est pductum aliud improductum. Productuz efficiens ōr qd ab alio fuit causatum. improductum vero qd ab alio nō habuit esse: sed ab illo qlibet pductuz emanauit. Ex istis descriptionib⁹ habetur ꝓ nō capiūtur in ꝑsentiay isti termini productū ⁊ improductū pro vt ꝓnis in diuinis cōpetūt: ſz vt phisici eos assumūt: ita ꝓ qlibet aliud a primo motore ōr productū. primus aūt motor improductus. Productoz aūt efficientem qdam est (aliquoz saltem) effectū libere ⁊ volūtarie pductum cuiusmodi est hōr intelligētia. de libera autem actiuitate (saltez humana) in tertio ethicoz aliquātisper deteriauim⁹. Aliud est necessitate quadā naturali suoz effectuū productiuū cuiusmodi sunt celestia corpora ⁊ elemēta ⁊ alia mixta inaiata ⁊ animata ania irrōnali. Sed quia forte dices ignem contingenter ⁊ nō necessario agere. ista enim est contingens iste ignis calefacit quocūcꝫ igne demonstrato.

Efficiēs ꝓ ductum libere.

Efficiēs ꝓ ductū non libere.

Bifariā agere necessario sumitur.

¶ Animaduertēduz est ꝓ necessario agere pōt bifariā intelligi vno mō sic ꝓ nō posset aliter esse q̄n actio fiat. Alio modo ꝓ nō posset nō fieri actio positis req̄sitis ad actionē. Primo modo nullū agēs naturale pducit aliq̄d necessario. secūdo ꝟo sic ita ꝓ agere necessitate naturali vt impētiay capitur nō tollit ōtingētiaz actionis: ſz est taliter agere ꝓ positis ⁊ debite applicatis actiuo ⁊ passiuo disposito seclusis impedimētis non pōt nō sequi actio quo q̄dem modo ignem aliq̄d pducētez cōstat agere. Et si instes dicēs ex illo seq̄ volūtatem necessario pducere suū actum: qz req̄sitis ad illum actū pducēdum positis nō pōt non producere illum vnū eēm de requisitis est ipsius volūtatis concursus modo bene sequitur volūtas cōcurrit ad productionē actus ergo actus producitur. ¶ Respōdetur negando sequelā et ad probationē negatur aīs et ad illud de cōcursu dicitur ꝓ cōcursus volūtatis est ipsa volūtas cōcurrens et sic q̄nis nō posset volūtas esse cōcursus quin pducatur actus illa res que est cōcursus pōt esse ⁊ ꝓ actus nō pducatur si alicuius moētī illud esset, pbare absq̄ notīcia voliti ⁊ alijs cōcurrētibus ad pductionē volitionis volitionē posse pduci: vnde qz posita notīcia voliti sub ratione cōueniētis cogniti impedimentis seclusis potest voluntas actum suspendere. dicitur libere productiua et ignis necessario, pductiuus propter causaz assignatam.

Discrimen inter modus productionis caloris ab igne et act volūtatis.

Suspendere pōt volūtas actum omnib⁹ requisitis positis ad actum.

Naturaliter nihil cōtingēter accidit actiōe voluntarij agentis seclusa.

Opinio stat doctissimoꝝ signanter Guillermi octā multis in locis ꝓ quicq̄d fit naturaliter necessario fieri debebat nec poterat agēs aliq̄d naturale illud impedire (agentib⁹ volūtarijs seclusis) ita ꝓ si crastina die est futura pluuia in territorio parisiensi nō pōt nisi ab agente libero impediri nec habeē ex illo modo dicēdi ꝓ necessario anno futuro in agro parisiensi crescet frumētum q̄nis actione naturali producetur: qz illud pendet quodāmodo ex libertate humana agricolarū videlicet qui libere colent agrū ex cuius cultura frumētū habebīē. sequitur tn ex tali modo dicēdi nullū esse futuruz cōtingēs qd aliquo modo ex libertate voluntatis non pendeat.

¶ Efficiētis autem producti proprietates alique assignande sunt de improducto efficiēte supsedēdo vsq̄ ad octauū vbi de aliqbus que lumine naturali cognoscūtur ei cōpetere ꝓ tractare in principio fuit ꝓpositum.

¶ Prima efficiētis producti pprietas. Finite virtutis actiue quodlibet efficiēs productum est. Pro cuius intelligentia

Efficiētis pducti proprietates.

¶ Sciēdum est ꝓ agens illud finite virtutis actiue ōr ꝓ nō qualibet resistētiam finitā superare pōt. dicitur finitam: qz resistentiam in finitam (si esset) nō posset productuz efficiēs in finitum (si daretur) superare ōr productuz: qz in infinitā resistētiam efficiēs improductuz pōt in infinitam eēm frigiditatem (saltem si infinitū de frigiditate ōtineret) nō posset infinita caliditas sed improducti efficiētis potētiam nō fugit illā in nihilū rdigere. ⁊ sic ex illa pprietate habetur secūda efficiētis pducti proprietas.

In nullam resistētiam infinitā ꝓ aliq̄d efficiens pductū etiā infinitū.

¶ Tertia efficiētis pducti pprietas efficiens productū ad distātiam bcise finitā sufficit agere: ita ꝓ quocūcꝫ agēte producto dato est verum dicere illud ad certā ⁊ determinatā distantiam sic agere posse ꝓ nō ad quātancūcꝫ agere sufficit qd sub alijs verbis dici potest: videlicet quodlibet efficiens productum determinatam spheram sue actiuitatis habere.

Nullū efficiēs productū sic pōt resistētiam aliquam ꝓ nō qlibet maior.

¶ Quarta efficiētis pducti proprietas qlibet productum efficiēs certis ⁊ determinatis circunstātijs positis certā ⁊ determinatā velocitatem vel tarditatem in ꝓpria actiōe sibi determinat. Proprietates iste res qlibet efficiēs pductuz cōcernētes ex prima sequūtur pz intelligēti ⁊ pbātur cōstat aliq̄n calidū in frigidū nō agere debita applicatiōe data extrinsecis ipedimētis seclusis ⁊ hoc non: nisi qz resistētia frigidi actiuitatē calidi exuperat. ¶ Proprietas distātie nemini cadit in dubiū cuz q̄cūcꝫ calefactiuo dato experiētia cognoscitur nō ad q̄tancūcꝫ distātiam agere. de velocitate aūt actiōis min⁹ ſz hesitare cū luce clarius fit agētia naturalia (q̄ fm vltimū sue potētie agūt) nō in infinitū velociter vel tarde effect⁹ suos pducere: ſz ꝓ oibus illis artificiosioz sicut subtilioz modus pbādi teriationez resistētie distātiez velocitatis est verificatis duab⁹ subcōtrarijs inferre maximū qd sic minimū qd nō: vel minimū qd sic ⁊ maximū qd nō. vñ qz in aliquā resistētiā pōt a ignis ⁊ in aliquā non dabilis est maxia in quā pōt vel minima in quā non: ⁊ qz ꝓ aliquā distātiam pōt: ⁊ ꝓ aliquā nō ideo dabilis est maxia ꝓ quā vl sic minima ꝓ quā non: ⁊ qz aliqua velocitate pōt (ceteris circūstātijs positis) effectū pducere ⁊ aliqua nō. dabilis est maxia qua sic vel minima qua nō. ⁊ b̄ est potētiam ignis quo ad resistētiam distātiam et velocitatem terminari: ⁊ qz efficiens nō esset sic terminatum non dato passo certe ⁊ determinate resistentie sicut agens est determinate actiuitatis ipsius passiui termin⁹ assignari solet in ordine ad efficiēs vel actiuū simili modo: vñ qz b aqua ab aliquo actiuo pōt pati ⁊ ab aliquo non datur minimum a quo potest pati vel maximuz

Efficiētis pducti proprietates.

In nullam resistētiam infinitā ꝓ aliq̄d efficiens pductū etiā infinitū.

Nullū efficiēs productū sic pōt resistētiam aliquam ꝓ nō qlibet maior.

Efficiēs naturale pductum terminatur ad resistētiam.

Efficiēs naturale terminatur distātiam.

Efficiēs naturale terminatur ad velocitatem.

Cōuenientiam modū pducendi terminatis duabus subcōtrijs.

Quid est virtutē efficientis terminari.

Data est redemptori ois ptās in celo ⁊ i terra.

Potētia diuina absq̄ terio est.

Difficile ē de terio efficiētis potētie tractare.

Modus ꝓ tractādi de maximo et minimo.

a quo non pōt pati. Sed vt ista plene intelligātur auxiliante illo cui data fuit ois in celo et in terra potestas cui⁹ potētia absq̄ termino est de termino potētie agentis producit hic deteriare decreui opinans difficilē admodū me aggredi materiā quippe que exponibiles ꝓpōnes amplectitur ex talibus videlz terminis maximum minimū intēsissimū remississimū vel ocissimum tardissimū primū vltimū: ⁊ negatiōe postposita scz maximū qd nō minimū qd non ⁊c. bonitatez quoq̄ cōsequētialem materia hec includit cum ex duabus subcontrarijs debite assignatis (vt dicetur) oīm sit sententia disiūctiua ex q̄busdaz mēbris illoꝝ compositā inferre licere phisicas insuper cōtinet difficultates cum ꝓpōnū expositione data que ad logicū spectat phisici sit veritatē illarū examinare: ⁊ per oīs profundū logicum et peritū phisicum hmōi materia req̄rit. Nitar tn ego (cui vtrūq̄ est alienum) taliter diluēidare materiā (absq̄ multiplici argumento) qd vbi hacten⁹ phisice disciplinē incūbentib⁹ incutiebat timoē decetero (cognitis dicēdis) nō tātū terreat naturalis philosophie alūnos: et vt ordine quodā in modo pcedendi astringamur/ tripharia perscrutatio hec diuidēē. Primo circa interpretationem terminoꝝ ꝓ notabilia insistā. Secō q̄ sunt ad disiunctiua ex illis mēbris inferēdā req̄sita assignabo. Tertio (illis obseruatis) ꝓ mēbrū assignandū est regulis q̄busdā ostēdā in quib⁹ ꝓ magna pte maioꝝ dicta insequaē.

¶ Incipit prima pars de maximo ⁊ minimo.

Duplex potentia.

Potētia actiua.

Potentia passiua.

Intellect⁹ duplex capacitas actiua ⁊ passiua.

Quid ē terminus potētie.

Potentiam duplicē esse actiuā videlicet et passiuam (de quarū terminis iam pscrutamur) oīs de hac materia ptractātes pstipponūt non ad talem sensum ꝓ quibuscumꝫ attribuaē diffīcte reputantur: sed res ipsa quecumꝫ pōt aliq̄d pducere ⁊ ab aliquo pati potest: ⁊ potentia actiua ⁊ passiua dici actiua: qz agere potest passiua qz pōt pati, pportionabiliter sicut de capacitate intellect⁹ sermo fieri solet. Quedā eēm ōr capacitas actiua ⁊ quedā passiua nō ab ipso intellectu distincta: sed qz ipse intellect⁹ potens est actū pducere. capacitas actiua ōr: ⁊ qz pōt pati actū in se recipiendo passiua capacitas nuncupatur.

¶ Notandū est igitur primo ꝓ termin⁹ potētie nihil aliud est q̄ illud qd determinat latitudinem sue virtutis: cum eēm potētia pducta actiua sic terminari debet illud ergo qd ipsa determinat in quod videlz potest et non in maius vel in quod non pōt ⁊ in quodlibet min⁹ ōr esse terminus eius inq̄tum est actiua potētia nisi vt potentia passiua dicit terminus eius inuestigetur illud a quo potest pati: ⁊ a nullo minoꝝ vel illud a quo nō pōt pati: ⁊ a quolibet maioꝝ terminus ei⁹ ōr. Et hic aūaduertendū est ꝓ q̄n sermo est de termino actiue potētie per maius intelligi ōz regulariter maius resistēs: ⁊ ꝓ minus minus resistēs. sed q̄n de termino potētie passiue inquirit per maius intelligit maius actiuuz et ꝓ minus minus actiuū: immo vt meli⁹ dicaē per maius respectu potentie actiue intelligēda est maior resistentia: et per minus minor et respectu potentie passiue per maius maior actiuitas: ⁊ per minus minor quare hoc addit ex dicēdis cognoscetur ⁊ vt pdicta exēplo innotescant sit a. ignis actiuus vt quattuor aqua b. resistens vt quattuor est terminus sue virtutis: qz in illam non pōt: ⁊ in qualibet minorem pōt ⁊ a. est terminus b. quia b. ab a. non pōt pati: ⁊ a quolibet maioꝝ pōt pati. ⁊ regulariter in actiuis ⁊ passiuis naturalibus actiuum habens pro termino passiuum est ipsius passiui etiam terminus ita ꝓ vtrunq̄ illoꝝ alterius eorūdē est termin⁹.

Quid per maius ⁊ qd ꝓ min⁹ ōz intelligi respectu vl alterius potentie.

Actiuū naturale ē termin⁹ passiui qd ē ei⁹ terminus.

¶ Notandū est secūdo ꝓ regulariter in hac materia ꝓpositis duabus subcōtrarijs exēpli gratia: aliqua aqua ab isto igne potest pati: ⁊ aliqua non inferendo disiunctiua cōpositaz ex istis mēbris maximū qd sic minimū qd nō dicē inquiri de termino potentie actiue: vt videlicet sciatur in qd terminaē illa potētia actiua: ⁊ formatis alijs subcōtrarijs inferēdo disiunctiuam ex istis mēbris maximū qd non ⁊ minimuz qd sic inuestigari ōr de termino potentie passiue: ⁊ quia qn̄ talis potētie actiue inquirit terminus ad sensum datū affirmatiua subcōtrariaz ꝓ minori ⁊ negatiua pro maiori verificaē: ⁊ cū inq̄ritur termin⁹ talis potentie passiue affirmatiua ꝓ maiori ⁊ negatiua pro minori reddaē vere ⁊ regulariter de talib⁹ fiat indago q̄buscūcꝫ alijs subcōtrarijs positis disiunctiua inferendo dicē ꝓ de potentia actiua vel passiua fiat sermo: ita ꝓ si subcontrariarū affirmatiua ꝓ minori verificetur: ⁊ negatiua pro maiori dicē inq̄ri de termino potentie actiue: ⁊ si affirmatiua ꝓ maiori ⁊ negatiua ꝓ minori vere reddaē ōr fieri inq̄sitio de termino potentie passiue: q̄nis ibi non sit questio de illo a quo aliquid pōt pati: vel de illo in qd aliquid pōt agere. Unde cū sic pcedē aliquo excessu quilibet gradus intensioz gradu medio totius latitudinis caliditatis vt octo excedit gradū subduplū ad mediū ⁊ aliquo: nō ergo est dabilis maxim⁹ excessus ⁊c. ibi inquirē de termio potentie actiue: qz affirmatiua ꝓ minori verificatur: q̄nis ibi nō inquirat de eo in qd posset agere quilibet grad⁹ intensioz medio: et hic aliquo excessu gradus subduplus ad mediū exceditur a quolibet gradu intensiori gradu medio ⁊ aliquo nō: ergo daē minimus excessus ⁊c. inquirē de termino potentie passiue: q̄nis nō sit q̄stio de illo a quo potest pati gradus subduplus ad mediū: quapropter vniuersaliter ōr ꝓ q̄n affirmatiua pro maiori verificaē quibuscūcꝫ terminis assumptis inq̄sitio fit de termino potentie actiue: ⁊ q̄n pro minori de termino potētie passiue. Mentisber autē dicit respōdendo ad argumentū quo impugnaē cōe dictū (quo ōr ꝓ hmōi indago semp fit de termio potētie actiue vel passiue eo ꝓ frequētissime inq̄rit terminus vbi nulla prorsus fit mentio de potentia actiua vel passiua) dicit inq̄ ꝓ de vi vocis quelibz res pōt dici actiua vel passiua: ⁊ sic cuiuscumꝫ rei inquiratur termin⁹ (potest dici dicit ipse) ꝓ potētie actiue vel passiue terminus inquirit. hoc nō satisfacit: qz si liceret ita respōdere deberemus

Quō cognoscit ꝓ fit inq̄sitio de terio potentie actiue vel passiue.

Quibuscū ꝓ subcontrarijs debite posit⁹ inquirit de terio potētie actiue/ vel passiue

Rō hentis beri ꝓpter quam ōr ꝓ semp diuisio fit recte potētie actiue vel passiue.

etiam dicere ꝙ etiã inquiritur de termio entis postꝙ quelibet res est ens: nec est maior ratio vnius ꝙ vlteri⁹: si ideo dicit inq̃sitio fieri de termino potẽtie: q: quelibet res est potẽs: sed qd ⁊ dixim⁹ plene videtur argumẽto satisfacere.

Potẽtia dr̃ mutabilis et immutabilis.

¶ Notandũ est tertio ꝙ tam potentia actiua ꝙ passiua duplex ꝛ: esse: quedã mutabilis: quedã immutabilis. Potentia actiua immutabilis est illa q̃ sic se habet, ꝙ quocũq; dato a quod põt/põt in quolibet minus: et in aliquod maius sicut potentia sortis portatiua. nullũ est enim põdus qd sortes potest portare q̃n quodlibet minus posset: ⁊ aliqd maius. Potentia vo passiua est illa q̃ sic se habet ꝙ quocunq; dato a quo potest pati/potest a quolibet maiori pati: ⁊ ab aliquo minori vt potẽtia passiua aque resistẽtis vt quattuor. nõ em̃ datur aliqd actiuũ a quo posset pati quin a quolibet maiori ⁊ aliquo minori pati posset. Potentia aũt actiua immutabilis est illa q̃ sic se habet ꝙ datur aliquod in qd sic potest ꝙ nõ põt in mai⁹ (circũstãtijs positis) sicut datur ignis potens in vna hora in passum taliter dispositũ cum tali inuamine, pducere sic caliditatẽ vt quattuor ꝙ nõ posset intensionem in tanto tpe ceteris paribus, pducere. Vnde q̃n inquirit̃ de terio potẽtie actiue considerãdũ est an inq̃rit̃ circũstãtijs positis vel absolute. nõ em̃ parum refert sic vel sic inq̃rit̃. ⁊ si inquirat̃ de terio potentie ⁊ portatiue sortis simplr ⁊ absolute sic, pcedendo: aliqd pondus sortes põt portare ⁊ aliqd non potentia portatiua sortis tãꝙ mutabilis reputatur. Sed si sic inq̃ratur aliqd pondus sortes põt portare in tãto tpe per tale spaciũ tanta velocitate et aliqd non potẽtia sortis tanꝙ immutabilis accipitur oĩb⁹ illis circũstãtijs positis: videlz tps per tale spaciũ ⁊c. per tantũ põt sortes in aliquid qd nõ põt in maius. ex quo claret eandẽ potentiã sub diuersis considerationibus mutabilẽ ⁊ immutabilẽ esse posse nõ positis etiã circũstãtijs potẽtia alicui⁹ immutabilis dici põt sicut potentia vni⁹ ignis: q: ꝓm dicta superius de actuitate forme dat̃ maxima multitudo forme q̃ a tali igne produci põt: et p ꝓns ille ignis sic põt in aliquã multitudinẽ forme ignis ipsam, pducẽdo quod non põt in maiorem. Qualiter autem debeat intelligi forme multitudo superius ostẽsum est. Potentia autem passiua immutabilis est potentia circũstãtionata sic se habens ꝙ datur aliquid a quo potest pati ⁊ nõ a minori. Exempli gratia. b. aqua determinate resistẽtie põt pati ab a/igne distante ab ea pedaliter taliter ꝙ ĩ vna hora posset ab illo corrũpi ⁊ non a minori ceteris oĩno paribꝰ existẽtibus. Existis habet occasio dicendi ꝙ q̃n duarũ subcõtrariarũ ex terminis preassignatis affirmatiua taliter verificat̃ pro aliquo ꝙ nõ, p maiori et negatiua, p maiori ꝙ affirmatiua fmonem fieri de potẽtia actiua immutabili: et si affirmatiua sic, p aliquo verificet̃ ꝙ nõ, p minori ⁊ negatiua pro minori ꝙ affirmatiua fmonem fieri de potentia passiua immutabili. Etiã si nõ inquiratur de termio potẽtie ad sensum simplicis

Potẽtia actiua mutabilis.

Potentia passiua mutabilis.

Potẽtia actiua immutabilis.

Nõ parũ refert inq̃rere circũstãtijs positis vel absolute.

Eadẽ potẽtia, mutabilis ⁊ immutabilis dici potest.

Datur maxima multitudo forẽ ab agente naturali, p ducibilis.

Potentia passiua immutabilis.

Quomodo fit fmo de potẽtia mutabili / vel immutabili.

datũ. Exẽplũ primi aliquo excessu q̃libet grad⁹ intensior gradu medio excedit gradũ subduplũ ad mediũ: ⁊ aliquo non, p excessu vt duo (tenendo totã latitudinẽ terĩari ad octo) sic verificat̃ affirmatiua qd non, p maiori aliqd spacium sic dispositũ põt pertrãsiri in vna hora aliquo gradu velocitatis ⁊ aliquo nõ. ibi dabit̃ tale spaciũ pro quo sic verificatur affirmatiua ꝙ non, p maiori. exẽplũ scõi aliq̃s grad⁹ ẽ intẽsior gradu vt duo in duplo vel magis ⁊ aliq̃s nõ affirmatiua sic verificatur pro gradu vt quattuor ꝙ non pro remissiori istud spacium põt pertransiri in vna hora aliquo gradu velocitatis/ et aliquo gradu non si affirmatiua verificet̃, p vno gradu sic verificabitur pro illo ꝙ non, p remissiori velocitate duob⁹ primis exẽplis inq̃rit̃ de termio potentie actiue: ⁊ duob⁹ secũdis de termino potẽtie passiue. Et regulariter q̃n de termio alicui⁹ intensionis vel latitudinis qualitatis inq̃rit̃ de termino potentie immutabilis est sermo.

Q̃n de termino intẽsiõis vel latitudinis alicui⁹ qualitatis ẽ sermo regulariter est de potẽtia immutabili.

¶ Notanduz est quarto ꝙ duplex est potẽtia actiua quedã debilitabilis alia indebilitabilis potẽtia autem debilitabilis est illa que ex actione ipsa fatigatur et diminuitur et detrimẽtum patitur sicut potẽtia portatiua sortis. Potẽtia vero indebilitabilis est que nõ fatigatur nec diminuitur ex ipsa actiõe sicut virt⁹ motiua grauis deorsum ⁊ regulariter inanimatorũ potẽtie indebilitabiles reputãtur aĩatorũ vero inq̃tuz huiusmodi debilitabiles. Sz hic inquiri posset ex quo prouenit ꝙ potẽtia quã debilitabilẽ dicimus ex actiõe diminuatur ⁊ fatigetur: q: cũ debeat fieri ĩdiminutio p deperditionẽ alicuius entitatis non videt̃ qd esset illius entitatis corruptiuũ. lapis em̃ quẽ sortes portat ex q̃ fatigationẽ patitur nõ est potentie portatiue eiusdẽ corruptiu⁹ cõstat nec occurrit quid aliud esset igitur posset dici ꝙ virt⁹ portatiua sortes diminuitur quãdo portat aliquod põdus ex eo ꝙ consumitur aliqua q̃litas q̃ maxie cõducit ad portandũ pondus. et hoc, ppter actionẽ alicui⁹ alteri⁹ qualitatis q̃ tpe actionis excitat̃ et maiorem hz vim. Diceret̃ insup ꝙ tpe actionis cũ p motum fieri debeat q̃, pductiuus est caloris, pducit̃ calor: ⁊ ille cũ pexistẽte agit in alios humores ipsos resoluẽdo. i. in substãtiã subtiliorẽ cõuertendo sicut ignis resoluit aquã: ⁊ sic multe partes corpis resoluunt̃ ⁊ corrũpunt̃. et ex ꝓnte relinquit̃ totalis vt⁹ debilior. Diceret̃ insup ꝙ q̃nis nulla entitas tpe portatiõis depderet̃ debilitatur vt⁹, ppter alicui⁹ qualitatis, pductionẽ: vel ppter humoꝝ corpis motũ ⁊ agitationẽ. Forte medici possent plene isti q̃stiõi satisfacere: si tn̄ dicerem⁹ ꝙ ex natura rei, pcedit̃ debilitatio illa nõ min⁹, pterua q̃ facilis esset solutio. Et b̃ ad uertẽdũ est ꝙ stat dare duas potẽtias debilitabiles fortis videlz et platonis equales: ⁊ tamẽ vna facili⁹ q̃ alia debilitetur. De quo infra.

¶ Notandũ est quinto ꝙ subcontrariarum que solent assumi in proposito aliq̃s dicit̃ esse terminus respectu cuius fit diuisio: et ali-

Quare sũptio subcõtrariarũ vocatur diuisio.

quis est terminus mediãte quo fit diuisio. vnde illarum duarũ subcõtrariarũ assumptio diuisio notatur eo ꝙ illud in qd potẽtia põt diuiditur vel denotatur diuidi vel distingui ab illo in qd non põt vel id a quo põt pati denotatur diuidi vel distingui ab illo a quo nõ põt pati. Et q̃n sermo est potẽtia actiua terminus potentiã importãs dicit̃ termin⁹ respectu cuius fit diuisio. exẽpli gratia hic aliqd põdus sortes põt portare et aliquod nõ ly sortes est termin⁹ respectu cui⁹ fit diuisio. Sed q̃n assumũtur termini nõ denotantes potentiã vel resistentiã terminus ille qui in vtraq; subcõtrariaꝝ, p vno deterĩato capitur ꝛ: terminus respectu cuius fit diuisio vt hic aliquẽ gradũ excedit in duplo gradus medius ⁊ aliquẽ nõ ly gradus medius est termin⁹ respectu cui⁹ fit diuisio. ⁊ aduertas ꝙ ad terĩum capi, p determinato supposito nõ requirit̃ ꝙ sit singulare: sz sufficit ꝙ sic sumatur, p aliquo ꝙ nõ, p maiori nec, p minori fm ꝙ ĩ, pposito de maioritate et minoritate est fmo. Itẽ termin⁹ in vtraq; subcõtrariaꝝ distribu⁹ diceret̃ termin⁹ respectu cui⁹ fit diuisio vt hic aliquo excessu q̃libet grad⁹ intensior gradu medio excedit gradũ subduplum ad medium ⁊ aliquo nõ ly gradus intensior gradu medio reputatur termin⁹ respectu cuius fit diuisio. ⁊ si facilius vis illud intelligere termin⁹ ille qui, p vno eodem in vtraq; subcõtrariaꝝ sumitur dicitur terminus respectu cuius fit diuisio. Si autem de potentia passiua fuerit fmo posset pro dici ꝙ terius significãs resistẽtiã est termin⁹ respectu cui⁹ fit diuisio, vt hic. Istud põd⁹ ab aliq̃ hoĩe põt portari ⁊ ab aliq̃ nõ ly istud põdus est terius respectu cui⁹ fit diuisio. Si aũt nõ sint termini resistẽtiaz ĩportãtes ille terius q̃n vtraq; subcõtrariaꝝ nõ variatur q̃ ad suppositũ hoc est ꝙ subcõtrarie reddũtur vere capto illo termino in vtraq; pro eodem talis est terminus respectu cuius fit diuisio. Termin⁹ autẽ mediãte quo fit diuisio q̃n est sermo de potẽtia actiua est terminus importãs resistentiã sicut hic aliqd põdus sortes põt portare et aliquod nõ ly aliqd pondus est termin⁹ mediãte quo, fit diuisio. Si aũt nõ sint termini importãtes resistentiã terminus ille, p cui⁹ diuersis suppositz subcõtrarie verificarẽtur esset termin⁹ mediãte quo fit diuisio vt hic aliquo excessu q̃libet grad⁹ intẽsior gradu medio excedit gradũ subduplũ ad mediũ ly aliquo excessu est terminus mediãte q̃ fit diuisio. Et si de potẽtia passiua fit sermo termin⁹ importãs actiuã virtutẽ est terminus mediãte quo fit diuisio vt hic ab aliquo igne ista aqua põt pati ⁊ ab aliquo nõ ly aliquo igne est termin⁹ mediãte quo fit diuisio. Et si non fuerint tales termini q̃ virtutẽ actiuã denotẽt termin⁹ ille, p cui⁹ diuersis suppositis subcõtrarie verificarẽtur dicit̃ termin⁹ mediãte quo, fit diuisio: ⁊ regulariter talis terminus mediãte quo fit diuisio est termin⁹ cõmunis determinate suponens, ppõnes subcõtrarias cõstituẽs. Aliquoꝝ stat modus dicẽdi ꝙ sunt: videlz aliqui termini in hac materia significãtes ascẽsuz ⁊ aliq̃ descẽsuz. Signãter paulus venet⁹ vtitur illis terminis vocãs terminũ significãtem ascẽsum istud aggregatũ tantũ ⁊ q̃libz maius ⁊ terminũ significãtez descẽsum istud aggregatum tn̄ ⁊ q̃libet minus vt hic aliqd visibile põt sortes videre, p tantã distãtiam sic dispositam ⁊ q̃libet maius ⁊ aliqd non nec aliqd minus. Aliqd põdus põt sortes portare ⁊ q̃libet minꝰ ⁊ aliqd non: nec aliqd maius in illis, ppõnibus ly tn̄ ⁊ q̃libet maius est termin⁹ significãs ascẽsum: ⁊ ly tn̄ ⁊ q̃libet min⁹ est termin⁹ significãs descẽsum: ⁊ q̃nis termini ad placitũ si ⁊ aliq̃ dicũtur significent põt dici ꝙ illi termini nõ absolute sic nominantur. ad maiora em̃ videtur procedere qui ascendit: ⁊ ad minora qui descendit.

Quare aliqui terminꝰ dicũtur significantes ascẽsuz ⁊ descẽsuz.

¶ Notãdum est sexto ꝙ ppõnes de istis terminis maximũ qd sic minimũ qd sic ⁊c. Multipharia a diuersis exponi solet. Calculator fuisset ĩ tractatu suo de maxio ⁊ minimo sic ait. Q̃n maximũ significat sicut tn̄ ⁊ nõ mag; ⁊ minimũ aliq̃tuluzk nõ min⁹ maximũ qd, non: nõ tn̄ sed omne maius ⁊ minimũ qd non: nõ tn̄ sed omne min⁹. Mentisber videtur velle tales, ppõnes sic debere exponi: hoc est maximũ graue quod sortes potest portare: istud potest portare et nullũ maius: sed quodlibet minus. hoc est minimum quod sortes non potest portare hoc non potest nec aliquod maius sed quodlibet min⁹ istud est minimũ quod sic istud sic ⁊ quodlibet maius sz nullũ min⁹ istud est maximũ qd non istud non nec aliqd min⁹ sz quodlibet maius ⁊ subintelligat ĩ quacũq; exponẽte affirmatiua equale sub distinctiõe sic istud potest vt equale ⁊ quodlibet maius vel equale ⁊ nõ min⁹ istud nõ potest nec maius sz quodlibet maius vel eq̃le ⁊c. Et ĩ solutione vni⁹ argumẽti dicit ꝙ ad aliquã qualitatẽ esse intensissimã cuius nulla pars est intẽsior a gradu req̃rit̃ ꝙ neq; illi⁹ nec alicui⁹ eque intẽse fit aliqua ps intẽsior a gradu. ex quo videtur fm em̃ ꝙ ꝛ: itelligi eq̃le in exponẽtib⁹. Inter istos duos modos dicẽdi lata est differẽtia exponẽdo em̃ pro modo dareꝭ minimũ naturale aqueuz ad qd sufficeret ꝙ dareꝭ aliq̃ aqua, p se existẽs: ⁊ nulla minor dareꝭ etiã maxia aqua posibilis ad qd sufficeret ꝙ aliqua aq̃ esset aqua: ⁊ nulla maior. ⁊ si digitalis aqua esset per se existẽs ⁊ nulla repiretur minor, p se existẽs ⁊ aqua cẽtuz pedũ esset ⁊ nulla maior pria esset minima q̃ sic ⁊ scda maxima q̃ nõ. sz iuxta scõm modũ exponẽdi nec vna esset mima nec alia maxia. Aqua em̃ digitalis nõ esset minima: q: vltra b̃ ꝙ sub illa extẽsione inueniret̃ p se existẽs ⁊ nõ sub minori req̃rit̃ scõm modũ hẽtisberi ꝙ sub qualibz maiori vel eq̃li extẽsione esset aqua repibilis qd tn̄ falsuz est: nec aqua centũ pedũ esset maxima q̃ nis nõ repiretur maior: q: req̃reretur ꝙ sub qualibet extẽsione minori aqua posit repiri qd falsum est: q: nõ sub minori minima. Sed dices nũ quid hẽtisber quo ad paruitatẽ ⁊ magnitudinẽ assignauit terminũ in entibus naturalibus ꝛ: ꝙ sic: sed quo ad paruitatem nõ dat minimũ qd sic vel minimum quod non absolute vel simpliciter: sed limitatiõe quadãvel addittone sic valet hec est minima extẽsio sub qua aqua põt esse vel maxia sub qua nõ põt infra aliũ terminũ magni

Multipharia exponũtur ppões de maxio ⁊ minimo.

Mod⁹ exponẽdi calculatoris.

Mod⁹ exponẽdi hẽtisbe.

Quare sũptio subcõtrariarũ vocatur diuisio.

Termin⁹ respectu cui⁹ fit diuisio potentie actiue.

Quid sufficit ad ĩminum accipi determinato suppositio impsentiarum.

Termin⁹ respectu cui⁹ fit diuisio potentie passiue.

Terminus mediãte q̃ fit diuisio potentie actiue.

Terminus mediãte q̃ fit diuisio ẽ regl'ariter cõis.

Termini significãtes ascensum ⁊ termini significãtes descẽsum.

Discrimẽ ĩter modos preassignatos.

Scõm modũ exponẽdi calculatoris darek minima aq̃ fm vo hẽtisber nõ.

Universidad de Deusto Biblioteca

tudinis et hoc quo ad parvitatem quo ad magnitudinem vero sic hec est maxima extēsio sub qua forma aque pōt existere vl̄ minima sub qua non citra terminū parvitatis. Paulus venetus sic exponit hoc est minimū pōdus qd̄ sortes nō potest portare hoc nō potest et quolibet minori dato datur vnus manus qd̄ pōt. Iste est maximus ignis a quo ista aqua nō pōt pati ab isto nō potest: sed quolibet maiori dato datur vnus minor a quo potest pati. Sed per ly equale sub disiunctione saluatur qd̄ paulus venetus saluare intēdit assignādo scdam exponentē illo modo. dicit enim ꝙ nō quodlibet pōdus minus minimo qd̄ non pōt sortes portare sortes pōt portare: quia prope centrū terre datur vnū minus qd̄ non pōt potētie sortis applicari nec etiā inquit vnā partē celi minorē minimo qd̄ nō pōt sortes portare hoc de parte celi nihil valet. sermo enim est de graui ⁊ celū nec graue nec leue est ex primo de celo. Aliud de frusto terre ꝓpe centrū non cogit ad exponēdum illo modo: quia ꝗtum est ex parte potentie sortis bene posset portare: et in tali sensu debēt propositiones accipi et sic non est op̄ addere vel equale nec vti modo exponēdi pauli veneti fm cuius modū exponēdi bene daretur simpliciter minima aqua per se existēs vel maxima que nō ⁊ maxima que sic et minima que nō ⁊ forte propter illud tradidit illuz modū exponēdi. ¶ Sed cū vno vel alio modo exponere pēdeat ex significatione ⁊ acceptiōe termino rū que quodā modo ex beneplacito resultat cū ad placituz termini ad placitum significēt nullus istorū modorū exponēdi impugnari pōt nisi propter hoc ꝙ illum modū insequendo vel aliū debeāt propositiones que cōmuniter conceduntur negari et ediuerso. Et cū propositiones de huiusmodi terminis maximum minimū intēsissimuz ⁊c. nō sint frequēter in vlu: ex cōmuni cōcessione ⁊ negatione propositionū non posset aliquis illoz modoz impugnari sufficienter. Si enī arguerētur sic ex tali modo exponēdi seqtur a/ ppōnez esse falsam ⁊c sequitur vel ne. fi scōm vanum est argumētum. si primū concessa sequela nō manet difficultas: qz si p aliquam regulā logicalez pbetur illa falsa defendēs modū exponēdi diceret ꝙ exponēdo illā primo debet falsa reputari si ascendēdo vel aliquo alio modo inueniretur vera sicut solet dici de ppōne exponibili duo signa exponibilia cōtinēte q̄ si exponatur primo gratia vnī inueniretur vera: ⁊ si gra alterius inueniretur falsa. ⁊ ppter hoc: qz ex logica debet modus exponēdi pſupponit nō insistam impugnādo vnum vel aliū modū. Modus exponēdi pauli veneti videtur securior ⁊ alij forte in tali sensu assignabant exponentes: ⁊ in sequētibus ꝗuis propter breuiloquium nō explicetur accipientur propositiones in sensu illo nisi vbi explicite aliter dicatur.

Modus exponēdi pauli veneti.

Celuz non est graue nec leue.

Quādo dicit ꝙ talis potētia pōt portare hoc de parte celi nihil valet. sermo enim est de celo. Aliud de frusto terre ꝓpe centrū non cogit ad exponēdum illo modo: quia ꝗtum est ex parte potentie sortis bene posset portare: et in tali sensu debēt propositiones accipi et sic non est op̄ addere vel equale nec vti modo exponēdi pauli veneti fm cuius modū exponēdi bene daretur simpliciter minima aqua per se existēs vel maxima que nō ⁊ maxima que sic et minima que nō ⁊ forte propter illud tradidit illuz modū exponēdi. ¶ Sed cū vno vel alio modo exponere pēdeat ex significatione ⁊ acceptiōe termino rū que quodā modo ex beneplacito resultat cū ad placituz termini ad placitum significēt nullus istorū modorū exponēdi impugnari pōt nisi propter hoc ꝙ illum modū insequendo vel aliū debeāt propositiones que cōmuniter conceduntur negari et ediuerso. Et cū propositiones de huiusmodi terminis maximum minimū intēsissimuz ⁊c. nō sint frequēter in vlu: ex cōmuni cōcessione ⁊ negatione propositionū non posset aliquis illoz modoz impugnari sufficienter. Si enī arguerētur sic ex tali modo exponēdi seqtur a/ ppōnez esse falsam ⁊c sequitur vel ne. fi scōm vanum est argumētum. si primū concessa sequela nō manet difficultas: qz si p aliquam regulā logicalez pbetur illa falsa defendēs modū exponēdi diceret ꝙ exponēdo illā primo debet falsa reputari si ascendēdo vel aliquo alio modo inueniretur vera sicut solet dici de ppōne exponibili duo signa exponibilia cōtinēte q̄ si exponatur primo gratia vnī inueniretur vera: ⁊ si gra alterius inueniretur falsa. ⁊ ppter hoc: qz ex logica debet modus exponēdi pſupponit nō insistam impugnādo vnum vel aliū modū. Modus exponēdi pauli veneti videtur securior ⁊ alij forte in tali sensu assignabant exponentes: ⁊ in sequētibus ꝗuis propter breuiloquium nō explicetur accipientur propositiones in sensu illo nisi vbi explicite aliter dicatur.

Quare nō insistitur impugnando vnū vel alium modum exponēdi.

Modī pauli securus.

¶ Notādum est septimo ꝙ termini quibus frequētius in hac materia vtūtur sunt maximū minimū maximū qd̄ nō minimū qd̄ nō. aliqn̄ tm̄ assumūtur alij termini: vt in principio dicebatur intensissimū: videlz remississimum/intensissimū qd̄ nō remississimū qd̄ nō velocissimum/tardissimū ⁊ negatiōe postposita primū instans esse vltimū esse primum nō esse vltimū nō esse. Vsi regle deseruiētes ꝓ maxio qd̄ sic deseruiūt ꝓ intēsissimo ꝓ velocissimo ⁊ ꝓ vltio instāti esse ⁊ deseruiētes ꝓ minimo qd̄ sic deseruiūt ꝓ remississimo ꝓ tardissimo ⁊ pro primo instā ⁊ esse: et regule deseruiētes ꝓ maximo qd̄ non deseruiūt pro intentissimo qd̄ non: et pro velocissimo qd̄ non: ⁊ pro vltimo instāti non esse. Et regule deseruiētes pro minimo qd̄ non deseruiūt pro remississimo qd̄ non: ⁊ pro tardissimo qd̄ non: ⁊ pro primo instāti nō esse. Et ad cognoscēdum qn̄ diuisio sit respectu potētie actiue vel passiue istis terminis paruū magnum intēsum remissum velox tardum facile ex dictis habetur. Sed qn̄ isto termino instāti fit diuisio sicut hic in aliquo instāti sortes erit: ⁊ in aliquo instāti sortes nō erit cōsiderādum est an affirmatiua verificetur pro instāti qd̄ magis distat ab instāti presenti ⁊ negatiua ꝓ instāti minus distāti: ⁊ si sic dicēduz est diuisionem fieri respectu potētie passiue. Si autem ediuerso cōtingat verificatio diuisio fit respectu potētie actiue. Exemplum primi sortes qui iam viuit in aliquo instanti futuro erit: ⁊ in aliquo nō erit ibi affirmatiua verificatur pro instanti qd̄ minus distat ab instāti p̄senti ꝙ instās pro quo verificatur negatiua. Et sic fit ibi diuisio respectu actiue potētie. Et hic in aliquo instāti futuro antichristus erit: ⁊ in aliquo instāti futuro nō erit verificatur affirmatiua pro instāti magis distāti a presenti instāti ꝙ instās, ꝓ quo verificatur negatiua: ⁊ sic fit ibi diuisio respectu potētie passiue. Sed qz ibi esset cauillatio eo ꝙ negatiua verificatur pro instāti magis distāti ꝙ instās affirmatiue: qz pro instāti tpis post mortem antichristi: ⁊ etiā pro instāti minus distāte ꝙ instās affirmatiue: qz pro instāti tpis ante natiuitatem antichristi solet inquiri cū isto addito ⁊ in nullo instāti post. exēpli grā in aliquo instāti erit antichristus ⁊ in aliquo instāti nō erit nec in aliquo instāti ante ibi iam cōstat ꝙ affirmatiua verificatur ꝓ instāti magis distāte a presente ⁊ hic sortes qui iam viuit in aliquo instāti futuro erit ⁊ in aliquo futuro nō erit nec in aliquo futuro post illud ibi cōstat ꝙ affirmatiua verificatur pro instāti minus distāte a presenti ꝙ instans ꝓ quo verificatur negatiua. Et iuxta modum loquēdi pauli veneti ly in nullo instāti ante hoc dz termin̄ significās descēsum ⁊ ly in nullo instāti post terminus significās ascensuz. termini vt dictum est ad placitum significāt.

Termini ad placitum in hac materia vtuntur regulariter.

Que regle deseruiētes ꝓ ꝗdam tertia deseruiūt pro alijs.

Qmo fit diuisio respectu potētie actiue vel passiue in li termino instanti.

¶ Notandum est octauo ꝙ ad ostendēdū vnū vel aliud membrū esse dandū ⁊ aliud nō esse admittēduz solet de proportione mētio fieri. vnde proportio est vnus terminus connotatiuus supponēs pro aliquibus connotando ꝙ certo modo se habeant quo ad equalitatem vel inequalitatē in numero vel in intensiōe vel in actiuitate vel resistētia vel velocitate vel tarditate sicut decem ⁊ quinq̄ corpus decez pedum ⁊ corpus quinq̄ pedu actiuum: vt decem ⁊ resistiuū vt ꝗnq̄ ⁊c. Sed triplex dz esse ꝓportio equalitatis: videlicz maioris inequalitatis ⁊ minoris inequalitatz. Proportio equalitatz est quoz vnū nō excedit aliud in illo respectu cuī illa duo cōparātur vt actiuū vt q̄ttuor. ⁊ resistiuū vt q̄ttuor duo corpora pedalia duo q̄narij. Proportio maioris inequalitatis est aggregatū ex duob̄ quoz vnū excedit aliud in illo respectu cuī alteri cōparatur vt actiuū vt octo ⁊ resistiuū vt quattuor. Proportio minoris inequalitatis est aggregatū ex duobus quoz vnū exceditur ab alio in illo respectu cuī cōparātur. ex quo claret inter nulla esse ꝓportiones maioris inequalitatis q̄n inter nulla fit ꝓportio minoris inequalitatis: imo illa eadez q̄ dicitur ꝓportio maioris inequalitatis sunt ꝓportio maioris inequalitatz fm diuersas rōnes: qz eēm vnum excedit aliud. ꝓportio maioris inequalitatis dicitur: ⁊ qz vnū ab alio exceditur, ꝓportio minoris inequalitatis nūcupātur.

Triplex ꝓportio.

Proportio equalitatz.

Proportio maioris in equalitatz.

Proportio minoris in equalitatz.

Inter nulla est ꝓportio maiorz inequalitatis q̄n inter illa fit ꝓportio minorz.

¶ Tres ppōnes predictas ꝓportiones concernētes ab oibus cōiter cōcedūtur. ¶ Prima a ꝓportiōe equalitatis nō fit actio cuī sensus est si inter actiuitatem ⁊ resistētiam fit equalitas nulla fieret actio ⁊ impūtiaz actionem cōtingere est effectū aliquem ꝓduci vel aliq̄d corrūpi vel localiter moueri. Ex quo claret ꝙ resistere nō diceretur impūtiaz agere. non enī cōuenit ꝙ a ꝓportione equalitatis fiat resistentia. ¶ Secūda propositio a ꝓportione minoris inequalitatis nō fit actio: hoc est si actiuitas minor ꝙ resistentia sit nulla actio accidet. ¶ Tertia propositio a proportiōe maioris inequalitatis fit actio: hoc est si actiuitas resistentiam exuperet actio insurget.

Propōnes cōcernētes propōnes actiuorum passiuoz.

A ꝓportione eqlitatz nō fit actio

Quid est actionē fieri impūtiaz.

Resistere nō est agere.

A ꝓportione minoris inequlitatis nō fit actio

A ꝓportione maioris inequlitatis fit actio

¶ Propositiones he (saltem sic intellecte) videtur in lumine naturali note: ⁊ sic vix ꝓbari possent ꝓ notius. prima tm̄ probaretur si sic actiuitate ⁊ resistētia existētibus equalib̄ actio fieret: sequeretur ꝙ ignis cuiuscūq̄ actiuitatis posset aquā cuiuscūq̄ resistētie cōsumere cuius opposituz experiētia dignoscitur. seqla ꝓbatur sit a ignis actiuitatis vt vnum: vel pōt in aquā resistētie vt quattuor vel ne. Si primū habetur intentū. nō enī est maior ratio ꝙ posset in aquā excedētez suā resistētiam vt tria ꝙ in aquā excedētem vt centū. hoc claret intelligēti. si scōm auferatur ab illa aqua resistētia successiue quousq̄ deueniatur ad instās in quo ignis incipiet agere in illā aquā: vel tūc erit aqua maioris resistentie ꝙ vt vnū vel vt vnū vel minus. nō primū propter causaz dictā. si scōm vel illud instās erit primum instās esse actiōis: vel vltimū nō esse. non primū: qz daretur actio instātanea (necessitate minimi naturalis seclusa) sicut ꝓcedim̄. si scōz habetur intentū. Quidā aliter ꝓbat ⁊ subtiliter seqretur (inquit) si a ꝓportione equalitatis fieret actio ꝙ in infinitū tarde actio fieret. qd̄ non est dicēduz. seqla ꝓbatur si agētis actiuitas resistentiā passi excederet in duplo alicuī velocitatis esset actio. ⁊ si subduplus esset excessus (vel melius) si in subdupla ꝓportiōe se haberēt sub dupla esset velocitas: ⁊ si proportionabiliter minoraretur sic proportio ꝓportionabiliter minoraret velocitas: ergo ab equali ꝓportiōe actio in ifinitū tarda resultaret. In ꝓbatione ista petitur principiū supponit eēm qd̄ dz probari: qz ꝙ/a/subdupla ꝓportiōe subdupla qd̄ fit velocitas supponit a ꝓportiōe equalitatis nō ꝓuenire actionē: qz illo nō admisso nō admitteret ꝙ proportionabiliter a minori ꝓportione tardior resultaret actio patet intelligēti. ¶ Secda propositio liquet: qz si a proportiōe equalitatis nō fit actio a fortiori nec a proportiōe minorz. ¶ Tertia ꝓpositio iam innotescere debet: qz si ab aliqua proportiōe actio debet fieri ⁊ non a proportione equalitatis: nec a ꝓportiōe minorz inequalitatis relinquitur ꝙ a proportiōe maioris. Et ista sufficiant pro prima parte perscrutationis de maximo et minimo.

Rō ꝓpter quā a proportiōe eqlitatis non fit actio.

Alia ratio ad idem.

Quare a ꝓportiōe minoris inequalitatis nō fit actio

¶ Incipit secunda pars in qua de requisitis ad disiunctiuā ex ꝓdictis mēbris inferendā habet determinari.

Primaduertendū est primo ꝙ non assignabunt aliqua requisita q̄ reddāt illationē formalē: sed tm̄ materialē. Hic enī aliquod pōdus potētia portatiua vt quattuor: pōt portare ⁊ aliquod nō: ergo est dabile maximū qd̄ potest vel minimum qd̄ non seruant omnia ad bonā illationē in hac materia requisita: ⁊ tm̄ nō est formalis illatio patet in simili forma non sequit aliqd̄ visibile potest potētia visiua vt quattuor videre et aliquod nō: ergo dabile est maximū visibile qd̄ potest videre vel minimū quod non. si enī aliquod potest ceteris paribus quodlibet maiō videre poterit: nec valet dicere ad formaliter procedendū oportet disiunctiuā ex quattuor membris inferre: qz ꝗuis sub disiūctiōe duo alīd mēbra cōcludant nō valet illatio: nō enī datur minimū visibile ꝙ a potētia visiua vt quattuor potest videri: qz detur illud ⁊ fit exēpli gratia digitale pōt mediuz melius disponi ⁊ illud visibile melius illuminari ⁊ potētie visiue meliō applicari: ergo poterit illius intēsior visio esse: ⁊ per consequēs poterit vnū dari minō qd̄ remissiō illo videri posset: nec daretur maximū qd̄ non: qz iam quodcūq̄ maiō illo videri posset. Def ergo vnū maius illo per quantitatē grani milij pōt talia iuuamēta ad visionē adduci ꝙ conducant magis ad visionē illiō qd̄ dicit maximū qd̄ non esse ꝙ quātitas grani milij: ergo poterit illd̄ videri. Si dicas qn̄ fit diuisio talis respectu potētie visiue opz ponere in antecedēte per tantam distantiā per mediū sic illuminatū ⁊c. Contra si formalis talis ꝓcessus eēt oporteret in cuiuslibet talis ōñe añte talia vel in forma similia ponere ⁊ cōstat ꝙ dantur multa vbi talia nullo mō quadrarēt. Hoc relinquit bñ itelligētib̄ notum fm eēm ꝙ de diuersis fit diuisio diuersa in añte solet assignari. Insup dicit hētisber ⁊ alij de ista materia loquētes ꝙ si termin̄ respectu cuius fit diuisio sit cōis distribut̄ hñs infinita supposita debet pars affirmatiua dari ⁊c. et si finita nega-

Quid est ꝓportio.

Requisita in hac materia nō ꝗdū cunt ad formalitatē.

Scōz ꝙ de diuersis fit diuisio diuersa ī antecedente poni dñt.

Finita vel infinita eē supposita non variat formam ꝓpositionuz

Finita vel infinita esse supposita nō variat formā ꝓ pōnum.

Duaꝝ subcontrariaꝝ assignatio req̃ritur ad inferēdum disiũctiuã.

Quare dr illatio intrinseca.

Quare dr fm legem.

Quare dr subcōrariarũ assignatio7 verificatio Non vificatis subcontrarijs stat oñam tenere itrisece.

Cōcessa vitate subcōrariaꝝ tenet rñdēs concedere disiũctiuã. Per exponētes mēbroꝝ denotatur ad vitatez disiũctiue req̃ri vitatez subcōrariaꝝ. Falsificata negatiua potētia actiua careret terio7 si affirmatiua passiua. Terius respectu cui? fit diuisio dz esse discretus vel cōis distributus.

Terius respectu cui? fit diuisio dz limitari si fuerit cōmunis ad standũ pro eodem in vtraq̃.

Primum igitur requisitũ ad disiũctiuam ex pdictis mēbris inferēdam intrinseca illatione est duaꝝ subcōrariaꝝ fm legez ex pte añtis assignatio exempli gr̃a ad inferēdum istã disiũctiuam aliq̃d est maximus pōdus q̃d sortes pōt portare vel minimum q̃d non opz sic ꝓcedere aliq̃d pondus pōt sortes portare 7 aliq̃d non ergo aliq̃d est maximum 7c. dr notāter illatione intrinseca: qr ex quocũq̃ ipossibili pōt illa disiũctiua inferri. dr fm legem ad innuēdum ꝓ nō requiruntur subcōrarie de modo enunciãdi sic ꝓ vtraq̃ sit particularis vel indiffinita. ille em assignate singulares sunt 7 sufficiētes: sed sufficiūt subcōrarie q̃bus repugnat falsitas. dr subcōrariarum assignatio 7 nō subcōrariaꝝ verificatio (vt paulus venetus dicit cuz alijs) qr nō verificatis subcōrarijs stat oñam valere: 7 vbi inueniretur ꝓ nulla pars disiũcciue verificabatur vna subcōrariaꝝ existēte falsa nō esset incōueniens nec veniret rñdens admittēs oñam reprehēdēdus bene verũ est ꝓ ad cogēdus rñdentez vt aliquod membrũ assignet req̃ritur vtriusq̃ subcōrariaꝝ cōcessa vitas. 7 forte hoc prætēdebāt auctores dicētes ad illationem talis disiũctiue veritatez subcōrariaꝝ req̃ri. Pro eim p cuiuscũq̃ illoꝝ membroꝝ exponentes bene denotatur ꝓ ad eaꝝ veritatem subcōrariaꝝ req̃ritur veritas secũdo si de termino potētie actiue fiat inq̃sitio negatiua subcōrariaꝝ falsificata talis potentia careret termino fm ꝓ ipsentiaꝝ potētia 7 terminus capiũtur: 7 p oñs supuacanee terminus eius inq̃ritur. Et si potētia passiua affirmatiua falsificata nō terminaretur potētia illa: 7 p oñs nō esset termin? eius inquirēdus.

Secũdum req̃situm terminus respectu cuius fit diuisio debet esse termin? discretus vel capi ꝓ vno 7 eodem determinato supposito in vtraq̃ subcōrariaꝝ. Exemplũ primi aliquod pōdus ista potētia portatiua pōt portare 7 aliq̃d non. Exemplum secũdi aliq̃d pondus potentia portatiua vt quattuor pōt portare 7 aliq̃d non vnde sufficit ꝓ in vtraq̃ subcontrariaꝝ non varietur terminus ille potētia vt quattuor quo ad verificationem: sed nō licet sic ꝓcedere aliquod pondus aliqua potētia portatiua pōt portare: 7 aliq̃d pondus aliqua potētia non sufficit portare: ergo dabile est maximũ 7c. Primo ibi nec fit diuisio respectu potentie actiue nec passiue: qr quocũq̃ dato pro quo verificatur affirmatiua ꝓ maiori: 7 etiam pro minori verificatur negatiua hoc claret. dato em pōdere vt quattuor q̃d potētia portatiua sex sufficit portare datur pōdus vt octo q̃d potētia portatiua vt decez sufficit portare 7 pōdus vt vnũ ꝓ potētia portatiua vt vnũ non sufficit portare 7 hoc accidit: ex eo ꝓ ly aliqua potētia portatiua nō limitatur: ita ꝓ opz ꝓ terminus respectu cui? fit diuisio limitetur ad standũ pro eodem in vtraq̃.

perius posita terminus ille aliqua potētia portatiua non reputaret terminus respectu cuius fit diuisio. Intelligatur requisitũ assignatũ non distributo illo termino respectu cuius fit diuisio quia si distribuatur bene stat ꝓ processus valeat q̃uis ipso accepto pro inequalib? subcontrarie verificētur bñ verũ est ꝓ postq̃ distribuitur pro quocunq̃ reddat vera altera subcōrariaꝝ esset vera illa in qua distribuerēt vt hic aliquod pondus quelibet potētia portatiua sufficit portare. et aliquod non q̃libet potentia portatiua 7c. positis decem potētijs portatiuis quarũ vna esset vt vnum 7 alia vt duo et sic vsq̃ ad decē si negatiua in qua terminus respectu cuius fit diuisio verificetur pro potētia vt vnum ex quo pondus vt vnum non sufficit portare affirmatiua etiam pro tali potentia verificatur que sufficit portare pondus vt dimidiũ sicut alie maiores potentie. Et non minus in vtraq̃ q̃ in vna pōt ille terminus distribui. 7 ꝓ recte ꝓcedat alijs incōuenientibus seclusis ita ꝓ sicut negatiua assignabat talis 7 aliq̃d pōd? nō q̃libet potētia portatiua sufficit portare assignet ista. 7 aliquod pōdus nulla potētia portatiua sufficit portare: sed tunc cōsiderandus est modus inferendi vt inferius dicetur. Ratio huius requisiti est ista qui inquirit terminum potētie oportet ꝓ determinet cuius terminum potētie inquirit. Et sic vel debet esse terminus acceptus pro tali potentia discretus. vel taliter limitatus ꝓ subcōrarie non reddentur vere ipso in eis non accepto pro equalibus.

Tertiũ req̃situ termin? mediante quo diuisio debet accipi pro inequalib? subcōrarijs verificatis: hoc est dictis cōsonũ. qr alias nec respectu potētie actiue nec respectu potētie passiue diuisio fieret: vt hic dato vno corpore cuius vnum extremum fit a aliqua pars eius terminatur ad a/et aliqua nō ibi pro cuiuscũq̃ magnitudinis parte reddit vera affirmatiua pro equali redditur vera negatiua. et per oñs non valet diuisio nec aliquod membroꝝ est assignabile.

Quartũ requisitũ terminus mediante quo fit diuisio sic debet accipi in vna pro maiori vel pro minori q̃ in alia ꝓ nō reddat vtraq̃ subcōrariarũ vera ipso indifferēter pro maiori et pro minori in eis accepto vt hic sub aliqua extensione maiori ista (demōstrata mīma extēsiōe sub qua hō pōt esse) aliquis hō pōt esse. 7 sub aliqua non bñ procedit: sed secluso ly maiori ista non recte ꝓcederetur: qr negatiua verificat accepto illo termino extēsiōe pro maiore q̃ sit maxima extēsio sub qua hō pōt esse. 7 accepto etiaz pro minori q̃ sit minima extēsio sub qua pōt eē 7 sic ibi nō fieret diuisio respectu alicui? potētie ad sensum datum hoc dicit ad mentē hentisberi qui diceret ad veritatē huius dabilis est maxia extensio sub qua hō pōt esse requiri ꝓ sub illa et qualibet minori posset esse 7 nō sub maiori 7 ad veritatē huius ista est minima extensio sub qua hō pōt eē req̃ri ꝓ sub illa 7 qualibet maiori posset eē 7 sub nulla minori. 7 hoc ideo qr maximũ videt iportare terminũ precise quo ad magnitu

Terminus cōis non limitatus in istis nō debet reputari terminus respectu cui? fit diuisio.

Si terminus cōis distribuat requiritur limitatio. Distributo termino respectu cuius fit diuisio stat ꝓ eisdē verificētur subcōrarie.

Nō incōuenit i vtraq̃ subcontrariaꝝ terminũ respectu cui? fit diuisio distributi.

Quare dr termin? respectu cui? fit diuisio eē discretus distributus vl limitatus.

Terminus mediāte q̃ fit diuisio verificatis subcontrarijs dz pro inequali in eisdē accipi.

Non debet vtraq̃ subcōrariarũ reddi vera indifferēter pro maiore et pro minore accepto termino mediāte quo fit diuisio.

Secōm hentisberi videtur ꝓ maximũ precise excludat maius 7 minimũ min? Terminus mediāte q̃ fit diuisio dz in vtraq̃ ꝓ finito accipi.

Nō pōt aliquod eē futurũ p ifinitum tēpus. Futuꝝ capitur aliq̃d vt distinguit cōtra psens.

Verificata, vna subcōrariaꝝ pci se ꝓ infinito potētia caret termino.

Potētia an tꝛpi adesse futurũ ē infinita.

Potētie finite dunta7 terminus inq̃rit. Terminus mediāte q̃ fit diuisio dz verificari de termino assignabili

dinē nullo dato quo ad paruitatē termino 7 minimũ q̃d sic ediuerso. Sz adhuc nō stando in illo mō exponēdi sicut supius dicebat ꝓpositis sic illis subcōrarijs nesciret rñdens intelligere an de termino paruitatis an magnitudinis inq̃rat.

Quintũ requisitũ terminus mediante quo fit diuisio debet in vtraq̃ subcontrariarũ pro finito accipi intelligatur si terminus fuerit singularis numeri diuisiuus. Solet dici hoc esse intelligendũ fm eos qui reputāt aliquod infinitũ alio ifinito esse maius. 7 solet poni exēplũ tale per aliquod tēpus antichristus potest esse futurus 7 per aliquod non illa negatiua verificat illo termino p aliq̃d tēpus sumpto ꝓ ifinito tpe et dicũt ꝓ dato illo tpe futuro ifinito ꝓ illo non potest esse antixps futur? hoc notũ est capiendo futurũ vt distinguit cōtra psens 7 falsum est dicere ꝓ p quodlibet min? pōt esse futur?: qr per istud minus demōstrato tpe futuro si dareē incipiēte a crastina die non pōt esse futur? cũ ꝓtradictionē implicet aliq̃d esse per ifinitũ tps futurum. 7 tñ illud est minus isto demōstrato tpe futuro ifinito incipiēte ab hoc instanti: qr includit illud 7 adhuc aliud: sz tenēdo ꝓ tpe ifinito dñtaxat finitũ dz dici minus. Dicũt non incōuenire ꝓ vna subcōrariaꝝ pro infinito verificeē. 7 ibi vt aiunt dareē minimũ tps p q̃d antixps non pōt esse futur?: qr p infinitũ non pōt esse futur? 7 per quodlibet finitũ pōt. Sed nō videē illud rōnabile: qr vel sic intelligit ꝓ nullo pacto dz verificari aliqua subcōrariaꝝ pro ifinito etiā si pro finito verificeē 7 hoc non: qr posito ꝓ esset aliqua pōdera q̃ sortes posset portare 7 aliqua q̃ nō quorum vnũ esset ifinite granitatis ipedireē diuisio q̃d non sit dicendũ: qr adhuc tñc dareē minimũ q̃d non posset sortes portare: si autē sic intelligatur ꝓ negatiua ꝓ ifinito vificeē 7 nō pro aliquo finito posset vificari sicut in exēplo posito iā potentia illa de cui? termino iquirit esset infinita: 7 esset itelligēti. potētia ei antixpi ad esse futurũ infinita est. 7 p oñs termin? eius nō esset iquirēdus cum dñtaxat de termino finite potētie inq̃ratur. 7 sic siue teneat aliquod infinitũ alio esse minus siue non: nō dz admitti diuisio vbi aliqua subcōrariarũ precise pro infinito reddat vera.

Sextũ req̃situ termin? mediāte quo fit diuisio debet vificari de termino q̃ debet assignari potētie cui? termin? inq̃ritur ob cui? defectum hic ꝓceditur insufficiēter: aliq̃d pōdus inequale potētie portatiue sortis sortes pōt portare 7 aliq̃d pōdus inequale potentie portatiue sortis sortes nō pōt portare. ergo dabile est maximum 7c. Requisitũ istud valde rōnabiliter assignatur: si enz termin? mediāte quo fit diuisio non verificeē de termino assignabili vana est inquisitio: qr termin? talis inq̃ritur: q̃n sufficiēter procedit de quo termin? illeverificeē: 7 inde est ꝓ hic nō recte ꝓcedit: datis decē pōderib? tota libus quoꝝ quinq̃ sunt minoris resistētie q̃ sortes sit potētie portatiue 7 alia quinq̃ maioris: 7 demonstrētur oia illa pōdera sic: aliq̃d pondus istoꝝ sortes pōt portare et aliq̃d nō 7c. ibi aliq̃d pondus istoꝝ nō capitur pro pōdere equali potentie portatiue sortis q̃d debet assignari tanq̃ terminus siue potētie: vt infer? dicēē intelligēdo de totali. Et si dicas ꝓ ibi datur pōdus minimum q̃d sortes non pōt portare q̃d esset minus illorum quinq̃ quoꝝ nullũ pōt sortes portare vt si sortes esset vt quinq̃ 7 vnum pondez illorum quinq̃ vt sex 7 aliud vt septē aliud vt octo aliud vt nouē 7 aliud vt decē illud vt sex nō posset sortes portare 7 quodlibet minus illorũ decē posset: nec valet dicere ꝓ nō posset pōdus vt quinq̃ cum dimidio portare: qr q̃uis illud sit verũ non est tale pond? de nūero illorum. nō valet hoc: qr vbi essent infinita pondera quoꝝ vnum esset vt sex 7 aliud vt quinq̃ cũ dimidio. 7 aliud vt quinq̃ cum vna quarta 7 aliud vt quinq̃ cũ vna octaua. 7 sic ꝓportionabiliter taliter ꝓ nullum esset vt quinq̃ 7 essent alia pōdera minora vt quinq̃ subcōrarijs assignatis vificatis de talibus non esset aliquod membrũ assignandũ vt constat intelligenti 7 inferius manifestabitur.

Septimũ req̃situ si diuisio fiat respectu potentie actiue mutabilis dato illo pro quo verificatur affirmatiua debet pro quolibet minori verificari dato illo pro quo negatiua verificatur debet pro quolibet maiori verificari. 7 si diuisio fiat respectu potētie passiue dato illo pro quo verificatur affirmatiua debet pro quolibet maiori verificari 7 dato illo pro quo verificatur negatiua debet pro quolibet minori verificari. exemplũ primi aliq̃d pondus sortes pōt portare 7 aliquod nō ergo 7c. affirmatiua verificat ꝓ aliquo 7 pro quolibet minori: qr si pondus alicui? resistētie poterit sortes portare q̃libet minus poterit portare. 7 si aliq̃d nō poterit, ppt suã resistentiã a fortiori nullũ maioris resistētie poterit. exēplũ secũdi ab aliquo igne alicui? actiuitatis ista aqua pōt pati 7 ab aliquo igne alicui? actiuitatis nō pōt pati dato igne a quo pōt a fortiori a quolz maioris actiuitatis poterit pati et dato igne a quo nō poterit pati a fortiori a nullo minoris actiuitatis poterit pati. q̃ potētia vocatur imutabilis. Ex dictis claret ex q̃bus cōstat huiꝰ req̃siti necessitas. Si aũt fiat diuisio respectu potētie actiue imutabilis bifariã cōtingere pōt vno mō ꝓ sic verificeē affirmatiua ꝓ aliquo q̃d nō pro maiore nec ꝓ minore. 7 tñc negatiua indifferēter verificaret pro maiore 7 minore saltem nulla addita limitatiōe. exēpli gr̃a ī aliquo tpe adequate pōt iste lapis descēdere p mediũ sic dispositũ ceteris parib? 7 in aliquo nō eēt fortes illud vni? hore. nec posset esse maius nec minus cũ agētia naturalia fm vltimũ sine posse agāt. 7 p oñs negatiua ꝓ minore tpe vificat: qr si posset in minore nulla variatiōe posita iā nō descēdisset fm vltimũ sui posse 7 etiã pro maiore verificat illa negatiua: qr q̃uis in maiore tpe posset lapis ille descēdere ceter? parib? nō esset aqeduate. 7 sic videtur ꝓ q̃uis posset tunc dari maximũ quod sic (licet non fm hentisberũ) non deberem? admittere illum modũ ꝓceēdēdi cum primo: qr non oporteret inq̃rere de termino constat eim ꝓ dato illo pro quo affirmatiua verifica

Qualr requisitũ pōtētie mutabilis actie debēt subcōrarie verificari: si passiue.

Bipharia cōtingit diuisionē fieri respectu potētie imutabilis

Agētia naturalia fm vltimũ sui posse agũt

Quādo negatiua respectu potentie im-

mutabile ve tur vel equali esset illud assignandũ tanq̃ termi rificat pro nus illius potentie et iam non inquireretur nisi maiore ⁊ ꝓ de noie q̃o videlz debet illud noiari vtrum ma minore nõ ximum vel minimũ ⁊c. et non esset questio de re valet ꝓcessus. sed de noie tm̃ ꝓ indagatorib⁹ phisice veritatis debet esse alienũ. tum secũdo illud idem q̃d di- Alienus dz ceretur maximũ diceret etiã minimũ ⁊ ediuerso esse vitatis quia sicut sic in illo tpe pōt adequate descēdere indagatori ꝓ nõ in maiori ita sic in illo ꝓ nõ in minori mõ bus d̃ noie incōueniēs debet reputari idem maximũ et mi inḡrere. nimum respectu eiusdẽ dici. Insuper ibi nõ eẽt nõ dz idez diuisio pot⁹ respectu potẽtie actiue q̃ passiue. maximũ et ptz ex dictis. ¶Alio mõ fieret respectu potẽtie minimũ re actiue immutabilis diuisio ꝓ negatiua verificata spectu eius pro maiori affirmatiua verificat. sic pro aliquo dem dici. ꝓ non pro maiori q̃uis bene pro minori. vt hic Q̃n respe- sub aliqua extẽsiõe vltra bipedale pōt hõ esse. et ctu potẽtie sub aliqua non affirmatiua verificat pro maxi immutabi- ma, extensiõe possibili sub qua hõ pōt esse ⁊ non lis nõverifi pro maiori. ⁊ tm̃ bene pro minori ⁊ tunc admittẽ catur nega da est diuisio nec aliquod inconuenientiũ predi tiua idisse- ctorum sequit. non primũ: q̃ post q̃ affirmatiua rẽter, ꝓ ma pro pluribus inequalib⁹ verificat non absre ter tore ⁊ mio- minus inquirit vt videlz sciatur quid illorũ pro re stat dini quibus affirmatiua vificat debet esse illius po sionem va- tentie terminus. Aliud est vbi de vno vel de plu lere. ribus equalibus d̃ntaxat verificatur non dubi to ꝓ bene intelligẽtes hoc approbabũt nec fm incõueniẽs accidit: q̃ illud q̃d tũc diceret maxi mũ nõ eẽt minimũ ostat nec tertiũ: q̃ negatiua simpliciter, ꝓ maiori verificat q̃ affirmatiua q̃d actiua potentia sibi vindicat vt ex dictis claret.

¶Requisitis istis assignatis vt melius constet illa rationabiliter esse posita aliquibus argumentis impugnabuntur.

¶Primo arguit cõtra illud q̃d in prin cipio dicebat non esse videlz tradẽda documẽta ad formaliter ꝓcedendũ in huiusmodi diuisiõe et hoc sic. si illatio nõ esset formalis sequeret ꝓ nulla ars esset tradẽda pro talib⁹. ⁊ per oñs sup Requisitus uacanee insisterem⁹ ad assignandũ regulas. et ad bonita- alia req̃sita ad debite in talib⁹ ꝓcedendũ proba tem mate- tur illa cõditionalis: si oña vel illatio in talibus rialis cõse- non tenet gra forme ⁊ valet: eẽt illatio materia quẽtie. lis: s̃z ꝓ tali nõ ẽ assignãda alia regula nisi ꝓ nõ Cõditiona- posset añs esseverũ osequẽte existẽte falso sicut lis materia de cõditionalib⁹ solet dici: igitur sicut cõditiona lis est cõse- lis dicit bona oña materialis ⁊ ꝓpter hoc ad bo quẽtia. nitatem vel veritatẽ eius nõ dicit aliud nisi ꝓ si non pōt ita esse sicut per añs significat quin sit ita sicut significat per oñs cõditionalis est vera et per cõsequẽs oña bona: sic in ꝓposito non de bebat dici nisi tãtũdẽ ⁊c̃z ad diuisiõẽ valere vel ad oñam esse bonã req̃ri ꝓ nõ verificẽtur subcõ trarie absq̃ verificatiõe disiunctiue que infertur

Infinita pos- ¶Et cõfirmat requisita assignãtur ad sunt diuisio euitandũ illa q̃ reddunt diuisiõẽ insufficientẽ: nem insufficienter sed infinitis modis pōt diuisio insufficiẽter fieri cientẽ red- ergo infinita requisita debebãt assignari sicut in dere. finite cõditionales male cõsequẽtie possunt da ri ⁊ ide est ꝓ nõ assignãt req̃sita ad bonitatẽ vel veritatẽ ꝑditionalis preter illud superi⁹ positũ.

¶Respõdetur stando semper in dictis constat eñ vt dicebat modũ istum ꝓcedendi nõ esse formalẽ ⁊ negat oña. q̃uis eñ illud req̃sitũ videlicet ꝓ non reddãtur vere subcõtrarie quin disiunctiua illata esset vera sufficeret pro illis q̃ scirent reddere rõnem quare sil̃is modus ꝓcedendi (q̃uis non sil̃is forme) non valet: nõ esset sufficiẽs pro alijs q̃ nõ essent ita ꝓspicaces quidem egẽt regulis quibusdã ad cognoscendũ in vno defectũ esse ⁊ in alio nõ. Insup documen ta in hac materia tradũtur nõ in talem finem ꝓ cognoscat bonitas vel malicia cõsequẽtie: s̃z vt sciatur quis videlicet est terminus potentie rei de cuius termino inquirit: ⁊ regule et documen ta assignãtur: vt non lateat q̃n tenemur assigna re terminũ ⁊ quando non. Et ex istis potest pro funde intelligens argumenta dissoluere. Unde ad confirmationẽ dicitur negãdo oñam. contin git enim vno requisito dato infinitos insufficiẽ tes modos excludi. Sed bene verum est ꝓ forte plura req̃sita preassignatis assignari possent quia forte occurret alicui aliquis modus proce dendi in talibus insufficiẽs vbi non cõtrauenire tur alicui requisito preassignato. ⁊ talis assignet pro sua humanitate aliud requisitũ propter ta lem modum procedendi. non enim ita temera rie opinamur ꝓ credamus omnes modos pro cedendi in talibus nobis occurrisse.

Pro illis q̃ nõ sunt per spicacis ingenij tradi turdocumẽ ta.

In quẽ fine assignãtur in hac ma teria docu mẽta.

¶Cõtra primũ requisitũ arguit illud re quisitus supfluit. igitur añs probatur sufficit sic procedere potẽtia hec est finita. ergo datur ma ximum in q̃d pōt vel minimũ ⁊c. igitur nõ opus est subcontrariarũ assignatione.

Uno req̃sito infiniti modi ẽtes ex cludũtur.

¶Respõdetur negãdo añs. et ad proba tionem dicitur ꝓ equivalenter assignantur illo modo due subcontrarie ex eo enim ꝓ potentia actiua est finita sequitur ꝓ in aliquam resisten tiam potest: ⁊ in aliquam non. et sic clare deno tatur finitas potentie illis duabus subcontra rijs. si enim esset potentia infinita non esset ve rum dicere ꝓ in aliquam resistentiã posset et in aliquam non. Sed dices immo posset in resistẽ tiam finitã ⁊ nõ in infinitã. Pro solutiõe huius.

Fitate po tentie assi gnata equa lẽter est gnanẽ sub contrarie.

¶Aliaduertendũ est ꝓ terminus poten tie finitatẽ quandã importat cum de rõne termi ni sit terminare ⁊ infinitũ interminatũ esse per hibeatur ⁊ cum taliũ subcõtrariarũ assignatio sit via inuestigandi terminũ rei: si vna illarum pro infinito verificatur non est sufficiẽs modus pro cedendi nec sunt subcõtrarie quibus terminus potentie finite inquiritur. ⁊ de hoc tangebatur superius in quinto requisito.

Terminus potẽtie im portat fini tatem.

¶Cõtra secũdũ requisitũ arguitur non requiritur ad sufficientẽ esse diuisionem ꝓ ter minus respectu cuius fit diuisio fit discret⁹: vel ꝓ in vtraq̃ subcõtrariarũ pro eodez verificetur igitur. añs, ꝓbatur bñ procedit hic aliquod pon dus aliquis homo potest portare. ⁊ aliquod põ dus aliquis hõ non pōt portare ergo datur ma ximum ⁊c. data eñ maxima potentia portatiua humana naturaliter q̃ esset (gra verb) vt centũ

pondus vt centum esset minimũ q̃d non sufficit homo portare: q̃ illud non sufficit portare aliq̃s homo ⁊ quodlibet minus sufficeret aliq̃s homo portare quantũ est ex parte latitudinis potẽtie portatiue hũane quare illud addatur relinquit intelligẽt. ¶Rñdetur negãdo añs. et ad proba tionem dicit ꝓ si ille modus ꝓcedendi d̃z vale re ĩquirit per illũ termin⁹ potẽtie portatiue ho minis habẽtis summã potentiã portatiuã homi nibus possibilẽ. ⁊ sic equivalẽter termin⁹ respe ctu cuius fit diuisio est discret⁹ vel accipit, ꝓ vno et determinato supposito invtraq̃ subcõtrariarũ. Sybi de⁹ crearet hoies potẽtiores illo vificato añte posset falsificari oñs. ⁊, ꝓpter ĩaduertentiã ad req̃sitũ illud multi in hac materia decipiunt.

Deceptio accidit i hac materia ob inaduerten tiam ad fm requisitum frequenter

¶Contra tertiũ requisitũ sic arguitur verificatis subcõtrarijs pro equalib⁹ tenet diui sio. igitur añs probat hic bene sequit (dato vno corpore pedali calido vt quattuor cui⁹ vnũ extre mum sit a) aliqua pars gradualis illius caloris terminat ad a. ⁊ aliqua ps gradualis nõ termia tur ad a. ergo dabilis ẽ maxia ⁊c. ibi ei datur ma xima ps gradualis q̃ terminat ad a/q̃ est extẽsa per totum. ⁊ tm̃ pars terminata ad a/est equalis parti nõ terminate ad a/igit. Pro solutiõe huius

Bifariã itel ligit subcõ trarias pro equalib⁹ ve rificari.

¶Sciendũ est ꝓ subcõtrarias verifica ri pro equalibus potest bifariã intelligi vel ꝓ nõ detur aliquid pro quo affirmatiua vificet quin pro equali verificet negatiua ⁊ ediuerso. ⁊ tunc simpliciter diuisio nõ vz ⁊ prima facie videt ꝓ il lo modo in casu argumẽti nõ verificant ille sub cõtrarie pro equalib⁹. pars eñ gradualis illius caloris extẽsa per totũ terminat ad a/ ⁊ non da bitur ibi aliqua equalis illi q̃ non terminabitur ad a/hoc tm̃ est falsũ: q̃ datavna parte gradua li digitaliter lata extẽsa ab vno extremo ad aliõ datur vna nõ terminata ad a/bidigitaliter lata maior illa hoc cõstat: sed q̃n signaret vnus gra dus extẽsus per totũ illo nõ dare aliqua pars gradualis maior nõ terminata ad a/nec equalis et per oñs in talib⁹ nõ incõuenit diuisionẽ tene re. Alio modo cõtingit subcõtrarias pro equali

Pro eq̃lita tib⁹ vificãs subcontra rijs valz ali qua diuisio

bus verificari sic ꝓ datis aliquib⁹ equalibus pro quibus verificatur datur nihilomin⁹ aliquid pro quo verificat vna ⁊ alia non verificat pro equali sicut in ꝓposito. ⁊ diceret ꝓ isto modo nõ est in telligendũ requisitũ. ⁊ ptz q̃o esset dicendũ ad formã. ¶Sed cõtra hoc arguit si illo modo pro cedendo bñ fit diuisio sequeret ꝓ esset diuisio. et tm̃ nec respectu potẽtie actiue nec passiue seq̃ la ptz ex dictis. Si eñ respectu actiue negatiua pro maiori ⁊ affirmatiua pro minori debẽt veri ficari ⁊ si respectu passiue ediuerso. ¶Respõde

Quid suffi cit ad disio nẽ fieri re spectu po tentie pas siue.

tur ꝓ ad diuisionẽ fieri respectu potẽtie passiue sufficit ꝓ detur vnũ pro quo verificat affirmati ua. ⁊ ꝓ maiori nec equali vificet negatiua sicut in ꝓposito accidit. ⁊ ad diuisionẽ fieri respectu potẽtie actiue sufficeret ꝓ detur aliq̃d pro quo verificet negatiua. ⁊ ꝓ pro maiori nec pro equa

Quid suffi cit ad diui

li verificet affirmatiua sicut hic casu posito ꝓ si mus in instãti litiatiuo hore future q̃ fit duode cima. ⁊ ꝓ sortes per naturã nõ posset in instanti terminatiuo illius hore esse supposito ꝓ ad hoc ꝓ aliquid dicat fuisse vel fore in aliquo tpe req̃ ratur existẽtia eius in instãti terminatiuo illius tẽporis iam per aliq̃d tps citra horam primã sor tes pōt esse ⁊ per aliq̃d nõ dantur aliqua equa lia tpa pro q̃bus verificãtur ille due subcõtrarie pro pria eñ medietate verificat affirmatiua et pro scda negatiua. ⁊ tm̃ q̃ negatiua verificat pro tota duodecima ⁊ affirmatiua nõ diceret diuisio sufficiẽs ⁊ esse respectu potẽtie actiue. ⁊ quicq̃d alij dicant hoc non caret probabilitate.

sionez fieri respectu po tẽtie actiue

¶Contra quartũ requisitũ arguit ac cepto termino mediante quo fit diuisio in vna subcõtrariarũ vera pro maiori ⁊c. et pro minori recte procedit. igit añs ptz ex casu posito de exi stentia sortis in hora duodecima dato enim vno pro quo verificat affirmatiua pro minori verifi catur negatiua: q̃ pro tpe terminato ad instans terminatiuũ hore duodecime verificat negati ua ⁊ in infinitũ paruũ est tps ad illud instãs ter minatũ. Respõdetur ꝓ requisitũ istud quartum debet intelligi cum limitatiõe q̃ ex dictis in solu tione ꝓcedentis argumenti colligitur.

Scõm req̃si tum limi tari debet.

¶Contra quintũ requisitũ arguitur sic vna subcõtrariarũ verificata termino mediante quo fit diuisio pro infinito captovalet mod⁹ pro cedendi. igitur añs, ꝓbatur hic aliquod pondus sortes pōt portare ⁊ aliq̃d non: igitur dabile est maximũ ⁊c. recte, ꝓcedit: ⁊ tm̃ negatiua verificat pro põdere ifinite resistẽtie. ¶Forte dices sicut dicebatur superi⁹ ꝓ subcõtrariã vificari pro in finito termino mediãte quo fit diuisio capto po test bifariã intelligi: vel sic ꝓ nullo alio mõ veri ficari posset ⁊ sic non recte, ꝓcedit: q̃ potẽtia illa esset infinita cuius nõ est termin⁹ assignan dus vel ꝓ pro infinito verificet ⁊ etiã pro finito et sic non incõuenit. ¶Cõtra sequeret ꝓ diuine potẽtie esset terminus inquirẽdus: sequela pro batur: q̃ non precise in infinitũ: sed etiam infi nitum potest. ¶Pro solutiõe Animaduertẽdũ est ꝓ diuisione posita respectu potentie actiue negatiua verificata capto termino mediãte quo fit diuisio pro infinito siue pro finito etiã verifi cetur siue non dicendũ est potentiã illam infini tam esse: s̃z negatiua verificata termino illo pro infinito sumpto non arguit potentiã illam infi nitam esse immo potius deberet ex illo finitas ꝛcludi. si añt respectu potẽtie passiue diuisionẽ fieri cõtingat longe aliter q̃ de potentia actiua intelligendũ est. Unde sic potentiaz actiuam arguit esse infinitaz subcontrariã affirmatiuam pro infinito verificari ita potentiã passiuam ar guit esse infinitam affirmatiuã pro quocunq̃ cu iuscunq̃ esset actiuitatis parue verificari: ita ꝓ si affirmatiua istarũ ab aliquo igne ista aqua po test pati. ⁊ ab aliquo non: verificaret pro igne vt q̃ttuor ⁊ pro igne vt duo et pro igne vt vnum et pro igne vt dimidiũ. et sic proportiõabiliter aqua illa in infinitũ passiua diceret sicut mate ria prima q̃tum est ex parte sui est a quocunq̃ agente naturali susceptiua actionis ⁊ sic pōt di ci in infinitũ passiua. Sicut eñ in ifinitũ actiuũ

Q̃n actiua potẽtia re putãda est infinita.

Q̃n passiua potẽtia ⁊ q̃o repu tãda est in finita.

Universidad de Deusto Biblioteca

dicitur ꝙ in quocũq; pōt ita in infinitũ passiuꝫ dici debet ꝙ a quocunq; pōt pati. ⁊ tunc nō verificaretur negatiua nisi ad ymaginationē dareť ignis nullius actiuitatis ⁊ sicut potētie actiue infinite non est terminꝰ inquirēdus vt dictum est ita nec terminꝰ potētie in infinitũ passiue est inuestigādus scz affirmatiua verificata dũtaxat ꝙ infinita potētia: sed diuisio fit respectu potētie passiue nullius passibilitatis dz reputari. sicut frigiditas infinita ab aliqua potētia pōt pati. et ab aliqua nō affirmatiua verificať precise pro diuina potētia. ⁊ tunc talis potētie passiue (si passiua debet dici) nō est terminꝰ inq̃rendus q̃nis potentia dei ab aliquo forte diceret maxima a qua pōt pati: q: ab illa ⁊ a nulla maiori pati potest: sed nō minꝰ deberet dici minima a qua pōt pati: q: ab illa et a nulla minori pōt pati. qd̃ superꝰ p septimũ req̃sitũ euitare nitebamur. Ꝯstis cognitis facile est ad argumentũ respōdere, q: nō nimis difficile cognoscere qn̄ verificatiōe pro infinito impediť bona diuisio et quando non.

Materia pria ē in infinitus passiua.

¶ Contra sextũ requisitũ arguiť illud superfluit. igitur aĩs ꝓbatur si illo req̃sito opus esset maxie esset ꝓpter talē modũ procedēdi insufficientē aliqd̃ pōdus inequale potētie portatiue sortis sortes pōt portare ⁊ aliqd̃ non. igitur ⁊c. sed ibi potest dari maximũ pondus inequale potentie portatiue sortis qd̃ sortes pōt portare igitur aĩs ꝓbatur sit potentia portatiua sortis vt quattuor ⁊ sit pōdus a/resistētie vt duo qd̃ sortes (gr̃a argumēti) portabat hora preterita terminata ad hoc instãs sic ꝙ per totã illam horaꝫ successiue augebať resistētia illius pōderis taliter ꝙ si mãsisset in hoc instanti (qd̃ sit primũ nō esse eius) esset resistētie vt quattuor tunc sic arguitur a/fuit pondus inequale potētie portatiue sortis et maximũ qd̃ potuit portare: q: illud potuit ferre ⁊ nullũ maius: ergo dabile est maximum pondus inequale potētie portatiue sortis quod sortes potest portare.

Dať ab aliquib̃ maximũ qd̃ ime diate post hoc potētia portare sicut potētia portatiua sortis existente vt quattuor ponať pōdus vt quattuor ⁊ potētia sortis incipiat ab hoc instãti augeri iam illud pōdus est maximũ qd̃ immediate post hoc poterit portare: q: illud imediate post hoc poterit portare ⁊ nullum maius: quia quocũq; maiore dato priusq̃ potentia portatiua sortis exuperare posset eius resistentiã pertrãsibit tẽpus. ⁊ per oĩs non imediate post hoc poterit illud portare sic in ꝓposito nō icōueniret ꝙ daretur maximũ pōdus inequale potētie portatiue sortis qd̃ sortes potuit portare vel poterit q̃nis non qd̃ potest portare ⁊ in istis sicut nec in alijs phisicalib̃ non oportet istos terminos potest potuit poterit accipi sicut in logica acciperentur. ¶ Aliter tantum poterit menvideť esse dicendũ in talibus. Pro quo aĩad taliter ĩ phi uertendũ est (sicut superꝰ) innuebať ꝙ in talibus ĩtelligēda est resistētia simul ⁊ actiuitas. vñ quãdo dz aliquod pōdus inequale potētie portatiue sortis sortes pōt portare. ⁊ aliqd̃ non ĩtelligendũ est ac si diceret aliquã resistētiã inequalem potentie portatiue sortis actiuitas sortis portatiua pōt superare ⁊ aliquã nō: ⁊ tũc claret ꝙ nulla fuit nec est nec erit nec pōt esse maxima resistentia inequalis potētie portatiue sortis vt quattuor ⁊ sic argumentũ diluitur ⁊ innũera materia alia in materia ista soluunť habēdo sic cōsideratione ad actiuitatē ⁊ resistentiã ⁊ non p̃cise ad actiua ⁊ resistiua: q: per positionē resistiui in pluribus locis in vno loco maioris resistētie ꝙ in alio accideret aliquid cōtra req̃sita ⁊ documēta huius materie si precise ad actiuũ et resistiuũ haberetur respectus ⁊ non ad resistentiã ⁊ actiuitatem pondere enim resistentie vt duo ĩ vno loco posito ⁊ in alio infinite esset verũ dicere ꝙ potentia portatiua vt quattuor posset illud portare ⁊ affirmatiua subcōtrariarũ verificarеť ibi ꝓ pōdere infinite resistentie ⁊ tamẽ nec potentia illa esset infinita nec diuisio impediretur.

Ad actiuitatem ⁊ resistentiã habenda ē cōsideratio ñ ad actiua ⁊ passiua.

¶ Cōtra septimũ requisitum arguitur nulla est potētia mutabilis ad sensum superius positum igitur pro tali potentia non opz habere requisitum aĩs probatur ignis agēs in aquã aliquã illo modo quo agit in aquã illam non poterit in aquam maioris resistentie agere ⁊ sic de quolibet alio agēte naturali ergo cuiuslibet talis dz potētia ĩmutabilis reputari. Forte dices ꝙ habēdo consideratione ad circũstantias debz potentia agentis naturalis immutabilis dici sz circũstãtijs seclusis mutabilis diceretur pōt em vna circũstantiarum taliter variari ꝙ agens naturale in maius poterit ⁊ taliter ꝙ nō in illud in quod agit sed in minus. ¶ Contra nullum agēs agit nisi vt potentia eius ĩmutabilis est nec passiuum patitur ergo superuacaneũ est mentionē facere de potētia ĩmutabili. oĩa tenet q: respectu actiuoꝝ ⁊ passiuorum naturalium regulariter dici solet diuisionem fieri respectu potentie mutabilis vel immutabilis ⁊ aĩs claret postq̃ agens munq̃ agit nec passiuum patitur nisi circũstantijs positis ex quarũ positione denominatio potentie immutabilis insurgit. ¶ Respōdeť negãdo aĩs ⁊ ad replicã dicitur ꝙ bifariã potest inquiri terminus potentie passiue vel actiue naturalis vel circũstantijs ⁊ limitatiõibus positis ⁊ tunc (vt dictum est) respectu potētie immutabilis inquiritur. Alio modo nō omnino circũstantijs seclusis sed nō potius istis ꝙ alijs positis sicut dato actiuo vt quattuor est dabile resistiuꝫ vt quattuor in qd̃ nec ad magnã nec ad paruam distãtiã agere posset nec velociter nec tarde nec producēdo intensiorẽ vel remissiorẽ effectũ tale resistiuũ terminus eius diceretur ⁊ talis inuestigatur assignationem subcontrariarũ. Pro quo

sica ꝙ in logica accipiuntur.

variatayne circũstãtis variať esse ctus.

¶ Animaduertẽdũ est ꝙ diuisiõe posita respectu potētie actiue mutabilis negatiua dz intelligi q̃buscũq; circũstãtijs positis seclusis innamie qd̃ potētia actiua ex alijs ipportare posz. Dz dices ab agēte naturali tale iuuamẽ nō pōt

secludi cũ inferiora iuuãtib̃ superioribꝰ agãt vt superius dictuꝫ est. ¶ Rñdetur ꝙ iuuamen superiorum p̃supponitur semp̃ in actione inferioꝝ ⁊ tã illud ꝙ iuuamen inferioꝝ dz in hmõi diuisione sub certo gradu intelligi. Scdo diceret (vt dici solet ⁊ bene) ꝙ oĩa cõcurrẽtia ad actionẽ actiue debẽt reputari in ꝓposito vt vna potētia. Pētis̃ber aũt in principio sui tractatus de maximo et minimo videtur dicere potētiaꝫ aliquã posse in aliqd̃ essentialiter ⁊ p se ⁊ in aliqd̃ nō per qd̃ (vt apparet) intelligebat iuuamine seclusoꝰ etiĩ de superiori iuuamine intelligebat non recte loq̃batur. Sed vt tediose argumẽtatiũcule euitẽtur vt solet dici intelligatur sp̃ qn̄ est q̃stio de actiuitate p terminum mediãte quo fit diuisio tota resistētia: ⁊ p terminum respectu cuiꝰ fit diuisio tota actiuitas ⁊ qn̄ est q̃stio de passiua p terminuꝫ mediãte q̃ fit diuisio tota actiua ẽtus: ⁊ p terminum respectu cuiꝰ fit diuisio resistētia talis. Argumẽta hic cõtra req̃sita formata potius vt ipsa req̃sita declararẽtur formabãtur q̃ in aliquem aliuꝫ finẽ ⁊ ad vnũ req̃situꝫ assignãduꝫ sufficit ꝙ vnis dũtaxat subcõtrarijs positis (illo req̃sito non obseruato) diuisio nō valeat q̃nis ꝓ nullis alijs subcõtrarijs opus sit tali req̃sito q̃obrem difficile est ꝓtra req̃sita argumẽtari nisi forte oĩndo superfluitatẽ. Et hec sufficiant pro scda parte.

¶ Incipit tertia pars de maximo et minimo in qua regule ad vnum vel aliud membrum dandum assignari debent.

Relibatis que dicta sunt ⁊ req̃sitis cognitis ad inferẽdã diffiũctiuã ex istis mẽbris maximũ minimũ intẽtissimuꝫ ⁊c. incũbit assignare documẽta quibus cognoscatur admissa oĩtia qd̃ mẽbrum est assignãdum. Pro quo primo

¶ Aliaduertẽduꝫ est ꝙ q̃nis cõsequẽtia illa sit materialis vt in pluribus sicut dictũ est ⁊ aliquo casu posito ẽificatis subcõtrarijs posset vnum mẽbroꝝ dari: si tñ in aliquo alio casu verificẽtur subcõtrarie nõ verificata diffiũctiua q̃ infertur oĩtia minus bona debet reputari ⁊ non sufficit ad nõ debite admittẽdum illationem ꝙ sub alijs terminis formatꝰ subcõtrarijs inq̃rendo de vniꝰ alterius potētie terio ꝙ nõ valeat diuisio: sz diuisione posita opz ad ipsam reprobãdum dare aĩs verum oĩte falso existẽte. ¶ Sit igitur primũ documẽtuꝫ posita diuisione respectu potētie actiue sufficit maximũ qd̃ sic vel minimum qd̃ non inferre. talia eĩ mẽbra potētie actiue diuisioni deseruiũt nec opus est maximo qd̃ nō vel minimo qd̃ sic, ꝓportionabiliter intelligatur de alijs illis mẽbris correspõdentibus: videlz intẽsissimum qd̃ sic vel remississimum qd̃ nō velocissimum qd̃ sic vel tardissimũ qd̃ nō vltimum instãs esse vel primũ non esse hoc ꝓbatur potētia actiua q̃ pōt in aliqd̃ pōt in minꝰ ⁊ si in aliqd̃ non pōt a fortiori nec in maius: ⁊ per oĩs respectu eius ineptũ esset minimũ qd̃ sic vel maximum qd̃ non assignare pz p illoꝝ terioꝝ expositionez relinq̃tur ꝙ dz maximũ qd̃ sic vel minimum qd̃ nō inferri nec valet dicere ꝙ inferenda est disiunctiua ex quattuor mẽbris ob formalitatẽ illationis sicut ꝓpositio de incipit vel de desinit solet exponi q: ibi vt formalis sit expositio dãtur sub diffiũctiõe plures exponẽtes hic autẽ vt dictũ est materialis est illatio hoc nõ ita claret (qd̃ dictũ est videlicet de potētia actiua) sumptis terminis nõ importãtib̃ actiuitatẽ ⁊ resistētiã sed bñ cõsiderando idẽ inuenirеť sicut hic p aliqd̃ tps potest sortes (qui iã est) viuere ⁊ p aliqd̃ non ergo dať maximũ per qd̃ sic vel minimũ per qd̃ nõ nec opus est alia duo mẽbra iferre q: si p aliqd̃ tps viuere pōt a fortiori per miñ ⁊ si p aliqd̃ non a fortiori nõ p maius ⁊ p oĩs ibi non quadraret aliquod istoꝝ mẽbroꝝ minimũ qd̃ sic maximũ qd̃ non ⁊ hic aliquis gradus intẽsior q̃ vt quattuor reperiť in hoc calido demõstrato calido vniformiter difformi a non gradu vsq; ad sex ⁊ aliquis nõ nec eque intẽsus si aliquis intẽsior q̃ vt quattuor ibi reperiať a fortiori remissior illo intensior q̃ vt quattuor ibi reperiť ⁊ si aliquis non a fortiori neq; intensior ⁊ per oĩsequẽs non est ibi aliquod istoꝝ mẽbroꝝ assignandum remississimus gradus intẽsior q̃ vt quattuor vel intensissim̃ qui non est intensior q̃ vt quattuor.

Maximuꝫ qd̃ sic ⁊ minimum qd̃ nō potētie actiue deseruiũt.

Minimum qd̃ sic. ⁊ maximũ qd̃ nō passiue potētie deseruiunt.

¶ Secũdum documẽtum si respectu potentie passiue diuisio fiat inferre oportet minimum qd̃ sic vel maximũ qd̃ non ⁊ ꝓportionabiliter alia mẽbra eis correspõdentia videlicet remississimũ. quod sic intensissimũ quod non tardissimum quod sic velocissimũ quod non primũ esse ⁊ vltimũ non esse/ratio huius est: quia si potentia passiua poterit ab aliquo pati a fortiori a maiori ⁊ si ab aliquo non a fortiori nec a minori et sic non quadraret ibi dare maximũ a quo potest pati nec minimũ a quo non relinquiť ꝙ pro tali potentia inferendũ est minimũ quod sic vel maximũ quod non. ⁊ in terminis importantibus actiuitatẽ ⁊ resistentiã illud claret. in alijs vero opus est cõsideratiõe vt hic in aliquo instãti futuro poterit esse antixps (ante mortẽ eius subintelligať) ⁊ in aliquo non ꝓpter dispositionẽ causarum naturaliũ q̃ forte sunt iam in tali statu ꝙ non poterũt ocurrere naturaliter ad ꝓductionẽ antichristi infra annũ ibi dare opz primũ esse vel vltimũ nõ esse: q: respectu potētie passiue fit diuisio ꝓ maiori eĩ verificať affirmatiua hoc est pro instãti qd̃ magis a p̃senti instãti distat q̃ instãs ꝓ quo ẽificať negatiua ita ꝙ si in aliquo instãti poterit eē ãtixps a fortiori in aliquo pōt et si in aliquo nō poterit eē aĩ mortẽ eiꝰ a fortiori nec aĩ illud q̃ rẽd ⁊ aĩ mortẽ eiꝰ ex dictis est manifestũ. Et ibi nota ꝙ qn̄ in talibus inquirиť de instãti inceptionis alicuꝰ regulariter diuisio fit respectu potētie passiue. qn̄ vero de instãti desitiõis fit diuisio respectu potētie actiue ⁊ hoc ex dictis sequitur postq̃ primũ eē ⁊ vltimũ nō eē q̃ attribuunť potētie passiue sunt instãtia inceptionis ⁊ vltimum eē ⁊ primũ nō eē que attribuunť potentie actiue sunt instantia desitionis.

Qn̄ inq̃riť de istãte inceptiõis fit diuisio respectu potentie passiue et qn̄ de instãte desitiõis respectu potētie actiue.

¶ Tertium documentum data diuisio/ tunc dõne respectu potētie actiue mutabilis ps negatiua diffiũctiue assignanda venit exẽplũ cõe aliqd̃

Tertiũ documentum ad idem.

Universidad de Deusto Biblioteca

Respectu potētie mutabilis assignandū est mēbrū negatiuum.

pondus sortes potest portare/ et aliquod non: ergo dabile est maximum qd̄ sic vel minimū qd̄ non ibi neglecto maximo qd̄ sic minimū qd̄ nō est assignandū vnum videlicet qd̄ nō posset portare: sed quodlibet min⁹ posset: et ille esset terminus sue potētie hoc probatur: detur vnū pōdus qd̄ sortes potentie vt quattuor poterit portare: ⁊ augeatur eius resistētia quousq̄ nō posset portare illud duo sunt ibi tēpora (vt bene dicit hollkot) vnum in quo sortes poterat pōdus illud portare: ⁊ aliud in quo non tēpora illa continuari debēt per instās aliquod iam in illo instanti. vel est verū dicere ꝙ (vbi pōdus illud nō augeretur) sortes potest portare illud vel ne si non ⁊ semper ante poterat non aucta potentia ei⁹ ⁊ successiue crescēte resistētia pōderis: ergo illud est minimū quod nō potest quare addunt̄ ille particule nō aucta potētia innotescet intelligentib⁹ si verū est dicere in illo instanti ꝙ sortes pōt pondus illud portare: vel est pōdus illud resistentie vt quattuor: vel maioris vel minoris si tertius poterit immediate post illud instans (data augmentatione successiua) adhuc portare illud: quia potentia portatiua sortis excederet iam in hoc instāti resistentiā illius ponderis per aliquē excessum: ⁊ nō erit tāta resistētia immediate post in pondere illo acquisita: ⁊ per ōns nō accipiebatur ante illud instās totus tempus in quo poterat sortes pōdus illud portare. Si secūdū a proportione minoris inequalitatis fieret actio: ⁊ si primū a ꝓportione equalitatis quorū vtrūq̄ fieri nequit: vt supius ostēdebatur; ꝓbatio hec non valet nisi vbi accipiuntur termini actiuitatē ⁊ resistentiā importantes ⁊ regulariter talibus inquirit̄ de termino potētie actiue mutabilis dicitur regulariter: qr̄ hic in aliquo instāti antichrist⁹ post natiuitatē eius erit ⁊ in aliquo nō ⁊c. ibi fit diuisio respectu potentie actiue cū negatiua verificetur pro instāti magis distāte ꝙ affirmatiua: ⁊ respectu potētie mutabilis cū affirmatiua non verificet pro aliquo instanti quin ꝓ aliquo ante ⁊ aliquo post verificetur eo ꝙ antichrist⁹ non definet esse per vltimū esse: ⁊ per cōsequēs ibi dandū est mēbrū negatiuū: ꝙuis non capiūtur ibi termini iportātes actiuitatē ⁊ resistētiā nisi fortevalde ipropē.

Terminis importātibus actiuitatē et resistentiā inq̄ritur regularit̄ de termino potētie actiue mutabilis.

horā vel ne. si primū illa esset aqua maxime resistēs quā infra vnā horā ignis ille sufficeret corrumpere si nō resistentia aque excederet actiuitatem ignis illi⁹ ne ignis ille sufficiat ipsam in vna hora corrūpere: vel esset equalitas si primū oportet dicere ꝙ ante illud instās erat aliud instans in quo verū erat dicere ꝙ ignis ille nō sufficiebat aquam illā infra vnā horā corrūpere: qr̄ excessus resistentie successiue acquirebatur: ⁊ ꝓ consequēs non accipiebat instās mediās inter tēpora ⁊c. vt dicebatur si sit eq̄litas vel illa aqua potest in maiori tpe ꝙ in vna hora corrumpi ab illo igne vel nō. si primū illa aqua esset maxima q̄ in illo tpe posset corrumpi ab illo igne postq̄ ille ignis �means vltimū sue potētie ageret si nō cōtra casum: oportebat eēm ꝙ augeretur illi⁹ aque resistentia quousq̄ infra vnā horā nō posset corrūpi ⁊ non quousq̄ simpliciter nō posset ab illo igne corrumpi: et ꝓ ōns signato instāti mediante inter illa duo tpa oportebat ꝙ aqua illa taliter resisteret ꝙ in maiori tpe q̄ in vna hora posset ab illo igne corrūpi. Ex forte dices ꝙ ibi fit diuisio respectu potētie immutabilis sic ꝙ affirmatiua verificatur ꝓ aliquo ꝙ nō ꝓ maiori nec pro minori videlz pro illa maxima aqua q̄ dat: quia illam pōt ille ignis corrūpere in vna hora ⁊ nō minorem: quia si minorē in vna hora corrūpere posset postq̄ ageret �means vltimū sue potentie nō posset istā quā dicimus maximam in vna hora corrūpere. est eēm ista maior illa: ⁊ per ōns sicut dicebat in septio req̄sito nō licet in talib⁹ terminū inq̄rere: qr̄ eadē aqua esset maxima/et minima q̄ posset ab isto igne in vna hora corrūpi.

Quartum documētū ad idem. Respectu potentie actiue immutabilis mēbrum affirmatiuū est assignādū.

¶ Quartū documentum si diuisio fiat respectu potentie actiue immutabilis mēbrum affirmatiuū venit admittēdum: vt hic aliquam aquā iste ignis infra vnam horaz pōt corrūpere per distantiā pedalē sic dispositā ⁊ aliquam nō. dabit̄ maxima aqua. i. maxime resistēs quā iste ignis pōt in vna hora corrūpere ⁊c. probatur: sit ignis iste actiuitatis vt quattuor: ⁊ detur vna aq̄ distans ab eo pedaliter quā pōt in minori tpe q̄ in vna hora corrumpere cuiusquidē aque augeatur resistētia quousq̄ nō posset in vna hora illam aquā corrūpere signanda sunt duo tpa in quorū vno erat verū dicere ꝙ poterat infra vnā horam illā aquā corrūpere ⁊ in alio nō/ dato instanti cōtinuatiuo illorū duorū temporū: vel in illo est verū dicere (non aucta magis resistētia aque) ꝙ potest ignis ille illā corrūpere infra vnā

¶ Respondetur primo ꝙ exemplorum non req̄ritur vītas. scōo dr̄ ꝙ per ly infra vnam horā debem⁹ intelligere ⁊ vnā horā ⁊ quodlibet tps minus vna hora sic ꝙ illud qd̄ dicitur corrūpendū infra vnam horā quādo in dimidia hora corrumperetur: vel in vna quarta et in tota hora esset huiusmodi ita ꝙ valeat tantū infra vnā horā hoc esset corrūpendū (sicut istud disiunctū in vna hora vel in minori tempore.

Exēplorum nō requirit̄ vītas.

¶ Quintū documentum si diuisio fiat respectu potētie passiue mutabilis negatiuum membrū assignandū venit vt hic ab aliquo igne pōt ista aqua resistētie vt quattuor: pati ⁊ ab aliquo non igitur dabilis est maxim⁹ a quo nō potest pati vel minus a quo pōt pati. pro ꝓmo mēbro disiūctiue verificat̄ ōns probatur simili modo quo probatur membrū assignandū respectu potētie actiue detur ista aqua resistētie vt quattuor: ⁊ detur ignis vt duo a quo non pōt pati et cuius actiuitas augeatur successiue quo vsq̄ poterit in ipsam aquā agere dabitur instās mediū duorum temporū in quorum vno poterit agere ⁊ in alio nō/ vel in illo erit verū dicere illū ignē agere posse in illam aquā vel ne. Si primus vel ignis ille est maioris actiuitatis q̄ vt quattuor: vel minoris vel equalis. Si primum: ergo ante illud instās poterat agere in illā aquā ignis ille ⁊ per ōns non mediabat instās illud inter duo tēpora ⁊c. Si secūdū non imediate post illud in

Quintū documentū. Respectu potētie passiue mutabilis negatiuū membrū assignare opz.

stans ignis ille posset agere in illam aquam: qr̄ quocūq̄ excessu dato quo resistētia aque excederet actiuitatē ignis nō immediate post hoc erit tanta actiuitas in igne ꝓducta postq̄ successiue debet actiuitas acquiri. Si tertius a proportione equalitatis fieret actio. Relinquitur ergo ꝙ in illo instāti ille ignis nō posset in istā aquam agere. ⁊ ꝓ ōns ille ignis in illo instāti erit maximus a quo nō poterit illa aqua pati ꝓportionaliter in alijs vbi nō capiuntur termini importantes actiuitatem ⁊ resistētiam dicatur.

Sextus documētum.

¶ Sextū documētum respectu potētie passiue imutabilis dabile est membrum affirmatiuū vt hic ab aliquo igne pōt infra horā ꝓ distātiam pedalem tali mō dispositā ista aqua resistētie vt quattuor corrūpi ⁊ ab aliq̄ non: ergo dabilis est minim⁹ a quo pōt corrūpi vel maxim⁹ a q̄ nō. mēbrum primū dare opz qd̄ ptz. datur maxima aqua quam pōt ignis vt quattuor infra vnā horā corrūpere ⁊c. vt supius dicebat: ergo ignis ille erit minim⁹ a quo illa aqua poterit corrūpi patz ōntia ex supius dictis in pro notabili pme partis hui⁹ materie de maximo ⁊ minimo.

Respectu potētie passiue imutabilis affirmatiuū mēbrum est dādum.

¶ Documēta hec bene intellecta videntur sufficere ad debite (ōntia cōcessa) vnum vel aliud mēbrum assignare q̄uis ⁊ calculator ⁊ hentisber ⁊ paulus venet⁹ in suis tractatib⁹ de maximo ⁊ minimo: ⁊ Robert⁹ holkot in. j. q. determinationum alia videātur documēta tradidisse. Calculator aūt signāter insistit in assignatiōe regulay circa ꝓtransitionem spacij vniformis vel difformis mētionem faciēs de potētia debilitabili ⁊ indebilitabili: sed ostēditur non opus esse suis regulis (documētis positi⁹ habitis) ⁊ qr̄ ꝓlixum esset de oibus mētionez facere fiet mētio de aliq̄bus: ⁊ ex hoc cognoscetur quid de alijs sit dicēdum. Primo dicit ꝙ dato medio vniformi verificatis subcōtrarijs sic aliqd̄ mediuz pōt hec potētia ꝓtrāsire ⁊ aliqd̄ non. si potētia illa indebilitabilis fuerit ibi dabile est minimū mediuz qd̄ nō pōt talis potētia ꝓtrāsire minimū in quā qd̄ non. i. minime resistētie quam non pōt ꝓtrāsire talis potētia: ita ꝙ ibi nō est questio de magnitudine vel paruitate medij: ſz de maiori vel minori resistētia eiusdem ⁊ illud idem erit minimum qd̄ nō respectu potētie debilitabilis ⁊ erit tale mediū ⁊ equalis resistētie diuisiue virtuti illarum potentiay. Ibi notum est ꝙ fit diuisio respectu potētie actiue mutabilis. ⁊ ꝓ ōns ex tertio documēto superius posito habetur q̄d oportet in talibus assignare etiam q̄ñ respectu potētie passiue fieret diuisio. sic hoc medium pōt ab aliqua potētia diuidi: ⁊ ab aliqua nō datur maxima potētia a q̄ nō pōt diuidi siue debilitabilis sit siue indebilitabilis qd̄ euadit notum ex documēto quinto. bene verus est ꝙ videtur ibi aliquid esse difficultatis: ex eo ꝙ idem assignatur terminus potentie debilitabilis ⁊ potētie indebilitabilis: sed de hoc inferius. Rursus ponit regulam aliam. Quādo fit diuisio respectu potentie actiue limitate in cōparatiōe ad partē medij vniformis limitati ꝓte limitato potētia illa existente indebilitabili verificatis subcōtrarijs sustinenda inquit est pars affirmatiua. Sed respectu potentie debilitabilis pars negatiua est assignanda. exm̄. Sit medium aliquod vniforme in resistentia finitum a potētia indebilitabilis potest in vna hora aliquam partem illius medij diuidere ⁊ aliquam non dabilis est maxima pars illius medij quā in vna hora poterit pertransire illa potentia: qr̄ cum debeat ꝑm vltimū sui posse pertransire quācunq̄ pertranseat in vna hora erit maxima quaz in vna hora ꝓtransire poterit postq̄ potētia illa debilitari non pōt. ⁊ ibi de determinata potētia loqui vt quattuor videlz vel vt quinq̄ est limitatā esse potentiā de cuius termino inquiritur: ⁊ medium esse limitatū est medium esse huius vel illius determinate resistentie ⁊ limitatum dare tempus est signare horā vel maius vel minus tēpus. Sed si potētia debilitabilis fuerit illa pars medij q̄ dicit̄ maxima quā potest potētia indebilitabilis in vna hora pertransire esset minima quā nō poterit in vna hora pertransire potētia debilitabilis alteri potētie indebilitabilis equalis. notū est intelligēti ꝙ hoc qd̄ hic dr̄ de potētia indebilitabili (admisso in talibus mō illo ꝓcedēdi) habet̄ ex quarto documēto superi⁹ posito ibi eēm diuisio fit respectu potētie (actiue imutabilis dicit̄ admisso illo mō ⁊c. qr̄ (iuxta predicta) postq̄ affirmatiua sic verificat̄ pro aliquo ꝙ nō pro maiori nec pro minori non esset admittēdus talis ꝓcessus eadem eēm pars medij diceret̄ maxia ⁊ minima quā talis potētia indebilitabilis pertrāsire posset. Aliud autē qd̄ de potentia debilitabili dicit̄ ex tertio documento habet̄ et ꝓportionabiliter de potētia passiua dicendū est et de alijs vbi limitata parte medij inq̄reret̄ de termino quo ad tēpus sic in aliquo tempore ista potētia pōt pertrāsire istud mediū et in aliquo non ⁊c. et sic habet̄ ꝙ regule calculatoris de pertrāsitione medij vniformis finiti virtualiter in documētis preassignatis includūtur. De medio autē vniformi infinito ponit aliā regulam: sed nō quadrat cum req̄sitis superius positis postq̄ negatiua dūtaxat pro infinito verificatur. ⁊ per ōns potētia illa de cuius termino inquirerēt infinita suo mō reputari dz postq̄ ifinitū mediū pōt diuidere sincathegoreumatice dr̄ suo mō: qr̄ nō est simplr infinita. Modo infinite potētie non est terminus inquirendus.

Ex documento tertio habet̄ qd̄ suyset intelligit ꝓ ꝓmā regulā et ex q̄nto qd̄ ꝓ secdz.

Idē datur terius potētie debilitabilis ⁊ in gulam aliam.

Limitatiōe posita respectu potētie actiuei debilitabil datur affirmatiua ps et respectu debilitabil negatiua.

Quid ē ꝓcedere limitatiōe data

Rla ēctia sui set hēt̄ ex quarto documento ⁊ tertio.

¶ Quo ad pertransitionē autez medij difformis alias assignat regulas non ita faciles sed non nimis difficiles dempta ꝓia medij ꝑm se totum difformis q̄ prima facie videtur includere repugnātiā dicit eēm ꝙ si fiat diuisio respectu medij difformis ꝙ potentia indebilitabilis sub gradu extremali sufficeret pertrāsire hoc est ꝙ potētia illa indebilitabilis esset tam potēs sicut gradus ad quam terminat̄ extremū magis residēs illius medij difformis inquirēdo terminum quo ad tēpus danda est dicit ipse pars affirmatiua minimū vz tēpus in quo illa potētia illud mediū poterit pertrāsire videt̄ eēm ꝙ si totum mediū sit difforme ꝑm se ⁊ quodlibet sui et

Rle calculatoris de ꝓtransitione medij vniformis ꝓtinent̄ virtualiter in assignatis documentis.

Universidad de Deusto Biblioteca

Casus quo ondit potē tiā posse p trāsire medius difformē terīatū ad equales gradū secū

extremum eius magis resistens terminatur ad gradū equalē vtuti diuisiue talis potētie: q̃uis meternū moueat non deueniet ad finē. Sed illud intelligēdū est vbi medū diffoꝛmiter diffoꝛme detur: q̃uis extremū eius magis resistēs ad equalē gradū terminetur nō incōuenit q̃ a tali potentia pertranseat. exēpli gratia. Sit potētia diuisiua vt quattuoꝛ ⁊ detur vnū medū p partes ꝓportionales ad ymaginationē diuisum ꝓportione quadrupla/ ita q̃ prima pars ꝓpoꝛtionalis sit quadrupla ad residuū: ⁊ secūda quadrupla ad residuū: ⁊ sic cōsequēter: et sic resistāt ꝑtes q̃ potētia illa vt quattuoꝛ se habeat ad resistentiā prime ꝑtis ꝓportionalis in ꝓportione dupla ad resistentiā secūde in ꝓportiōe media ad duplā/ ⁊ ad resistentiā tertie in proportione media ad medietatē duple/ita q̃ sit proportio media medietatis duple: ⁊ sic proportionabiliter notū est ibi partes minoꝛes magis resistere ꝓpoꝛtionabiliter sicut minoꝛanť proportiones ⁊ vbi extremū magis resistens ad qd̄ ꝑtes ꝓpoꝛtionales minoꝛes terminātur/ terminaretur ad quattuoꝛ potētia diuisiua vt quattuoꝛ: saltem in debilitabilis posset ꝑtransire illud medū ꝑcise in tpe duplo ad illud quo ꝑtransibit ꝑmā ꝑtem ꝓpoꝛtionalē: quia ex quo prima pars ꝓpoꝛtionalis est quadrupla fm q̃titatē ad secūdā et secunda in duplo minoꝛis resistētie q̃ prima seq̃ť q̃ in subduplo tpe pertrāsibit secūdaz ad tēpus in quo pertransibit primā. ⁊ eodē modo dicēdū est de tertia respectu secunde: ⁊ sic cōsequenter ⁊ per ꝝ̄ns si in vna hora pertrāsibit primā ꝑtem ꝓpoꝛtionalē ꝑtransibit in totū duab⁹ adequate: dicebatur indebilitabilis: q̃ non posset a potētia debilitabili pertrāsiri hoc tāgitur a gaetano super tractatu hentisberi de maximo ⁊ minimo versus finē. ⁊ videtur conducere ad intelligētiā regule calculatoꝛis. Unde in illo casu potentia illa īdebilitabilis diceret a calculatoꝛe minima q̃ potest pertrāsire illud medū: ⁊ potentia debilitabilis ⁊ equalis esset maxima q̃ non pōt illud pertransire: sed nec ꝓpter istud oportet aliquaz regulam vltra præassignata documēta dare. Ex quinto eīm et sexto documētis illud habeť. Ubi aūt medū datur vniformiter/difforme terminatum in extremo magis resistente ad aliquē certum gradū ad octo. exempli grā. Aliqua est potentia q̃ potest illud medū diuidere et aliqua non. dicit q̃ tam īdebilitabilis q̃ debilitabilis dabilis est minima potētia q̃ nō potest illud ꝑtransire puta potentia vt octo. hoc verū est ⁊ cōstat ex quinto documēto illud haberi. Aliquas alias regulas ponit quas facillimū est ex documētis positis cōcludere. Placuit dicta calculatoꝛis in medū adducere vt videat q̃ q̃uis nos vsi non simus suis terminis concludit ex dictis nostris sua sulia. hētisber aūt in suo tractatu de maximo ⁊ minimo posuit quādā regulā q̃ videtur falsa vel superflua dicit eīm i sulia q̃ si diuisio fiat mediante termino distributo habēte infinita supposita est dabilis pars affirmatiua. exempli grā vbi infiniti homes fortioꝛes forte essent. Jam aliqd̄ pondus quilibz hō fortioꝛ forte pōt

Ex quinto documēto habetur regula suyset de ꝑtransitiōe medij vniformē diffoꝛmis. Sed hētisberi que videt falsa a superflua.

ꝓpoꝛtare: ⁊ aliquod nō pondus equale potentie ꝓpoꝛtatiue fortis est maximus q̃ quilibet fortioꝛ forte pōt ꝓpbare. Paucis interpositis ponit aliā regulā dicens. q̃ si fiat diuisio respectu rei non mutabilis quatenus ad propositū ꝑtinens vniuersaliter est tenenda pars affirmatiua: primo ostenditur falsitas prime regule (vt arguit gaetanus) sit fortes potentie vt quattuoꝛ: et plato vt sex/ ⁊ sint infiniti alij fortioꝛes platone: et inter fortē et platonē non sit aliquis medi⁹ in fortitudine ibi datur minimū pōd⁹ qd̄ nō quilibet fortioꝛ forte pōt ꝓpoꝛtare/videlz pōd⁹ vt sex: igr̄ ipse gaetanus respōdet q̃ regula intelligiť ibi respectu multitudinis infinite ꝓ qua distribuiť terminus nō datur debilissimū modo plato est suppositū debilissimū talis multitudinis ī casu Sed cōtra hanc habetur superfluitas regule ibi enī si regula esset vera fiet diuisio respectu potentie immutabilis: sed per aliā regulā diuisionis respectu potētie imutabilis habeť mēbruz affirmatiuū esse dandū: igitur superuacaneum est illā regulā assignare: quapropter noluimus inter documēta præassignata mētionē facere de termino habente infinita supposita vel finita. Ex quo claret q̃ etiā paulus venet⁹ vnā illaruz regularum superflue assignauit q̃ multa alia in hac materia posuit q̃ possent tanq̃ falsa vel superflua reprobari: sed q̃ non esset vtile circa reprobationē eorū illistere omittunť. Regulas quoq̃ roberti holkot facile est ad ꝑdicta req̃sita et documēta reducere q̃ si recte cōsiderentur vix ponetur aliqua diuisio quin sciatur an cōsequētia valeat vel ne. ⁊ cognito q̃ ꝝ̄na sit bona quin cognoscatur qd̄ mēbrū est dandū/ et vt ꝓlixitas euitaretur noluim⁹ multiplicare exēpla prout cōiter fecerunt de hac materia pertractātes calculatoꝛe dempto. bene verū est q̃ exempla conducūt ad prōptius scire vnū vel aliud membrū dare in diuersis materijs suppositas. igiť vitate documentoꝛ vt clarius elucescāt formabunť cōtra ipsa argumēta aliqua: vt ex eoꝛ solutionibus ad plenioꝛē cognitionē ⁊ intelligentiā hui⁹ materie deueniat: ⁊ dimissis primo ⁊ secūdo/documentis sunt enim ferme lumine naturali cognita vtpote que probatione non egent.

¶ Contra tertium documentū arguiť primo sic data diuisione respectu potētie mutabilis est pars affirmatiua dāda: igitur aūs probatur auctoꝛitate aristotelis primo de celo dicētis potentiā actiuā ad maximuz terminari. Ad istud argumētū dicit holkot q̃ nō est intēciōis ꝑbi dicere q̃ est dare simplr maximū per quod terminet potentia: ita q̃ intantū posset ⁊ nō in maius: sed intētio sua inq̃t est ibi ponere q̃ est dare maximū numerū taliū ꝑ quē potētia actiua terminet. exempli grā: stat q̃ fortes portet vnū pondus qd̄ posset diuidi in decē ꝑtes equales ⁊ q̃ nō posset portare vndecim tales hoc est facile cognitu. ⁊ sic denarius taliū partiuz esset maximus numer⁹ in quē potētia portatiua fortis posset ꝓpoꝛtiōabiliter diceretur de potētia actiua ignis actiuitatis vt q̃ttuoꝛ: dareť eīm vna aqua in quā posset cui⁹ resistentia in tres ꝑtes

Intentio ꝑbi attribuētis maximū potētie actiue fm holkot

equales diuideretur ignis ille nō posset in plures partes equales (ad minus non cōmunicantes) ꝓpoꝛtionabiliter de potētia passiua dicendum esset. Sed nō videtur modus ille sufficiēs ad cognoscēdum terminū alicuius potētie nisi precise quo ad numerum vt cōstat. ⁊ ꝑ q̃ns non plene illa via cognosceretur termin⁹ potētie signāter cū resistētia posset in infinitas ꝑtes diuidi. ¶ Alij solēt dicere ⁊ bene q̃ aristoteles signauit ad maximū potētiam actiuā terminari cū circunstātijs: hoc est q̃ sub alijs ꝑbis dici pōt: videlicet respectu potētie immutabilis: ⁊ hoc esse verus claret ex dictis: sed q̃ ex hoc nō cognoscitur nisi terminus potētie imutabilis videtur adhuc modus insufficiēs. ¶ Sed albertus de saxonia primo de celo. q. xiiij. videtur vti vno modo dicēdi subtili. dicit eīm q̃ aristoteles nolebat dicere q̃ potētia actiua terminareť ad maximū in qd̄ pōt: sed ad maximum infra qd̄ pōt ⁊ illud dicit esse minimum in qd̄ non pōt. intellexit eīm per maximum infra qd̄ potest potētia aliqua illud in qd̄ non pōt: sed bene infra illud. i. in quodlibet minus. minus eīm infra maius quodāmodo est: ⁊ sic claret illud esse minimū in qd̄ non pōt nec seq̃tur: hoc est maximum infra qd̄ pōt: ergo hoc est maximum in qd̄ pōt. sed nec hoc videtur plene satisfacere: q̃ nō haberetur nisi mod⁹ cognoscēdi terminuz potētie mutabilis modo vel aristoteles sufficienter determinauit de terminis potētiaꝝ vel ne. Secūdum est incōueniēs. si primū: ergo debuisset dicere talia que ꝑ cuiusli bet potentie termino cognoscendo deseruirēt. ¶ Quapropter aliter videť esse dicēduz ꝑ quo aiaduertēduz est q̃ (vt ex dict⁹ cōstat) actiuitas agētis naturalis caret termino quo ad parvitatem resistētie. constat eīm q̃ ignis qui pōt in aliquā aquam pōt in quācūq̃ minoꝛis resistētie: ꝛ terminātur agētia naturalia quo ad magnitudinem resistētie. ignis eīm in aliquā aquam potēs q̃uis posset in aquā maioꝛis resistentie nō opꝛ q̃ in aquā cuiuscūq̃ maioꝛis resistētie posset: et sic opꝛ assignare terminū quo ad magnitudinez resistētie ⁊ nō quo ad parvitatem. ¶ De potētia vero passiua oppositū est dicēdum: non eīm terminatur quo ad magnitudinem actiuitatis: q̃ datovno igne a quo ista aqua patitur a quocūq̃ igne maioꝛ actiuitat⁹ pati poterit. Aristoteles aūt hoc idē dicere volebat dicēs q̃ ad maximū potētia actiua terminatur: hoc est versus extremum maius habet potētia actiua terminū ⁊ nō versus minus extremū. hoc ꝑ ex ꝑbis suis fm illā translationem vbi sic habetur.

Modus alioꝝ saluādi ꝑbm.

Modus alberti de saxonia

Minus est quodāmodo īfra maius.

Modus alius intelligēdi ꝑbm.

Quo ad magnitudinem resistētie terīatur virt⁹ actiua ⁊ non q̃ ad parvitatē.

Passiua potētia opposito mō terminatur ad actiuā.

Verba ꝑbi

¶ Potētia quāta ipsa sit ꝑ maximum terminanda est. nam ꝑ minus nō determinatur: q̃ quicquid pōt in maius pōt in minus.

¶ Ex quo videtur q̃ intētio sua erat dicere q̃ potentia actiua carebat termino parvitatis: sed nō magnitudinis: ⁊ hoc nō minus potentiam immutabilem q̃ mutabilem cōcernit. De potētia autem passiua locutus est exēplariter dicens visus eīm vis aut auditus ad minoꝛa debilioꝛ. ad maioꝛa vero valentioꝛ ꝑbi vult dicere q̃ maius ceteris paribus melius videtur q̃ minus: ⁊ per consequens potentia passiua visiua non terminatur quo ad magnitudinem visibilis: sed bene quo ad parvitatem.

¶ Secūdo arguitur potētia actiua mutabilis nō terminatur ad minimuz qd̄ nō. igitur aūs ꝓbatur. hic fit diuisio respectu talis potētie aliqd̄ graue pōt in isto medio q̃escere ⁊ aliquod nō. igitur dabile est maximū qd̄ sic vel minimū qd̄ non: ⁊ tm̄ nō datur membrū negatiuū: igitur q̃ diuisio fit respectu potētie actiue liquet postq̃ negatiua pro maioꝛi verificatur: ⁊ q̃ respectu mutabilis ꝑ postq̃ ibi nō poniūtur termini importātes circunstātias vel denotātes limitationem qd̄ qm̄ diuisio fit respectu talis potentie sic cōtingit vt ꝑ ex exēplis que cōiter assignari solent: vt qm̄ diuisio fit respectu potentie immutabilis cognoscatur q̃ nō detur ibi minimū qd̄ nō ostēditur sic fit medium demōstratum resistētie vt quattuoꝛ vel graue qd̄ esset minimum qd̄ nō posset q̃escere in illo esset vtutis motiuevt quattuoꝛ vel maioꝛis vel minoꝛis. si primū illud pōt in illo q̃escere: ⁊ per ꝝ̄ns nō est minimum qd̄ nō si eīm ꝑ illud moueretur a ꝓpoꝛtione equalitatis fieret actio. si secūdum seq̃tur q̃ aliqd̄ min⁹ eo ibi nō posset quiescere. graue eīm illud diuisibiliter excederet resistētiam illius medij. ⁊ per cōsequens dabitur vnū minus eo actiuius medio resistēte qd̄ moueretur per illud. si tertium sequeretur q̃ illud posset quiescere. ⁊ per cōsequens nō est minimum quod non.

¶ Rīdetur concedēdo ibi nō esse dandam ꝑtes negatiuā negādo q̃ respectu potētie mutabilis fia: diuisio. fit eīm respectu potentie actiue immutabilis eo q̃ affirmatiua sic ꝑ aliquo verificatur q̃ nō pro aliquo maioꝛe: puta ꝑ pōdere graui vt quattuoꝛ. ⁊ ꝑ quintū documentum pars affirmatiua est assignāda: ⁊ erit graue vt quattuoꝛ: maximū qd̄ pōt in illo medio q̃escere: ⁊ ad illud quo ꝓbabatur diuisionez ibi fieri respectu potētie mutabilis ob carētiam circūstātiaꝝ ⁊ limitatiōis ōr q̃ terminos poni tales circunstātias vel limitatiōes importātes est impētinēs potētie īmutabile. sufficit eīm q̃ affirmatiua vt dictū est ꝑ aliquo ⁊ nō ꝑ maioꝛi verificeť. ¶ Sed cōtra hoc arguitur seq̃tur bm̄ graue illud vt quattuoꝛ pōt in illo medio q̃escere: ergo maius illo pōt in illo medio q̃escere. ⁊ ꝑ q̃ns illud nō est maximū qd̄ sic ꝓbatur ꝝ̄na q̃to mag⁹ graue distat ab extremo inferioꝛi medij vniformis tāto difficilius diuidit medium dū mouetur hoc claret. nauicula eīm submergitur cū parua sit aqua inter ipsam ⁊ terrā infra: ⁊ sustētatur dū maioꝛ est b̄ dato sic arguiť vel illud graue vt quattuoꝛ dū quiescit in medio illo pōt mag⁹ ab extremo īferioꝛi distare vel ne nō est dicēduz scōm q̃ pōt magis eleuari eleueť. igitur ꝑ pedalitatem (supponitur medū esse mille pedū) rōne cuius esset difficilius: vt vnū descendere per illud medium q̃ prius: ergo graue vt quattuoꝛ cū dimidio posset quiescere in illo medio distās per pedalitatem magis ab extremo inferioꝛi. ⁊ per cō-

Poni terminos importantes circunstantias vel limitationez est īpētinēs ad diuisionē fieri respectu potentie īmutabilis.

Universidad de Deusto Biblioteca

Non opꝫ ꝙ graue min⁹ distans ab extremo medij vniformis ferior⁹ facili⁹ ipꝫ diuidat descēdēdo

sequens illud non erat maximum qd̄ in illo medio posset quiescere cōsequētia illa est manifesta. ¶ Respōdetur negādo illud suppositum saltem sicut iacet. experimur enī ꝙ aliqd̄ paruum graue intra magnam aquā existens ꝓpe terram ascēdit ad summitatē aq̄. ⁊ p oēs non opꝫ ꝙ ꝗto minus distat graue ab exti emo inferiori medij tāto facilius diuidat ipm descendēdo immo nec sufficit dicere ꝙ in magno medio nō opꝫ ꝙ ꝗto minus distat ab extremo inferiori tanto facilius descēderet sed bene in paruo: qr vbi aqua esset magna ꝗm lōgitudinem ⁊ parua in ꝓfunditate graue facile descēderet: sed opꝫ habere cōsiderationem ad partem medij existētem infra ⁊ ad ptem existētem supra. Sed adhuc habetur ꝙ solutio data est insufficiēs ptz: qr illud graue signatum nō erit maximū qd̄ in illo medio posset quiescere postꝗ quātomagis eleuaretur graue tāto difficilius medium illud diuideretur cōstat ꝙ ex illa eleuatione aliq̄d difficultatis in diuidēdo medū resultaret. Rndetur ꝙ postꝗ medium signabatur resistētie vt quattuor opꝫ subintelligere in qua parte medij esset ꝓpter distātiam ab extremo inferiori resistentie a vt quattuor ⁊ iam daretur maximū graue qd̄ posset ibi quiescere ꝗuis grauius posset quiescere magis distās ab eo extremo inferiori. ex quo habet ꝙ posita diuisione: vt in principio ponebat posset satis bn̄ dici ꝙ subcōtrarie ꝓficātur ꝓ equalib⁹ ⁊ p oēs est insufficiēs ꝓcessus. Datur enī vnum graue vt quattuor qd̄ distās p certam distātiam ab extremo posset descere in illo medio: ⁊ aliud equale illi distās p minorem distātiam qd̄ non posset ibi quiescere: ⁊ sic opus est limitatiōe: vt diuisio valeret. Illud tn̄ qd̄ dicebatur de parua vel magna distātia ab inferiori vel supiori extremitate nō caret difficultate. a toto enī principio dicebatur ꝙ medium esset vniforme: ⁊ si minus distans graue ab extremo inferiori facilius medium diuiditur videtur ꝙ fit in resistētia difforme: sed posset dici ꝙ vniformitas in resistentia ponebatur in medio secluſa resistētia ꝓuenīte ex minori vel maiori ab extremo distantia: hoc est ꝙ esset vniformiter rarus vel densum. Istud tamen de resistētia ex pte distātie in libro de celo ꝓ dei gꝫam ꝓtractabimus: ⁊ pro nūc dicimus ꝙ graue qd̄ potest intra aliqd̄ medium existens diuidere ipsum pōt etiam magis distans ab extremo inferiori ipsum diuidere ceteris paribus experientia enim docet ꝙ nauicula diuidit partem superiorem aque ⁊ nō infimam: ⁊ manet pro parte intra aquam ⁊ parte extra ꝗuis minus distet ab extremo inferiori ꝗ dum erat in summitate aque: ⁊ sic pōt stare prior solutio.

¶ Tertio arguitur hic nō datur minimum negatiuū aliquā partem huius medij terminatam ad extremum remissius pōt graue vt quattuor diuidere ⁊ aliquā non: igitur aīs probatur demōstrato medio vniformiter difformi a non gradu vsq̄ ad octo veritas subcōtrariar⁹ claret. ⁊ ꝙ non detur minima pars quā non pōt illud graue diuidere terminatā ad extremum remissius. probatur illa maxime esset vt dici solet pars illa incipiēs a non gradu vsq̄ ad quattuor sed hoc nō: igitur. pbatur secūda pars aīntis: sequitur bene qualibet partē illius ptis terminatam ad nō gradum pōt illud graue diuidere: ergo poterit totam illā ptem diuidere. ōntia videtur bona. Item resistētia illius ptis cū sit difformis correspōdet gradui medio qui esset vt duo ꝗ graue vt quattuor superare posset. Itez in quolibet pūcto illius ptis intrinseco est minor resistentia ꝗ vt quattuor: ergo poterit quodlibet punctum intrinsecum ptrāsire: ⁊ ꝗuis in pūcto extrinseco terminatiuo esset resistētia vt quattuor nō oportet ad ptrāsitionem illius partis illud pertrāsire ꝗto magis ꝙ pūctum nō est capax resistētie nisi adꝫ imaginationem.

¶ Hoc est in hac materia cōmunissimū (Cvt dicit calculator) siue illud graue sit potētie debilitabilis siue indebilitabilis erit illa minima pars incipiēs ab extremo remissiori quā nō poterit diuidere illud graue: qr infinitus tēpus requiritur ad trāsitum illius partis ab illo gradu: ⁊ ab hoc instāti dare infinitum tps futurum terminatū est impossibile ꝙ infinitū requiratur tps ad transitum illius partis sic probat ⁊ bene gaetanus diuidatur illud medū per partes ꝓportionales ꝓportione dupla minoribus terminatis versus extremū terminatum vt quattuor graue illud tn̄ tps: immo plus occupabit ad ptrāseūdum secūdam partem sicut ad ptranseundam primā ⁊ ad pertrāseūdam tertiam: sicut ad pertrāseūdam secūdam: ⁊ sic de quacūq̄ alia: ergo cū ad ptrāseūdam primam certū tempus requiratur ⁊ infinite sunt ptes ꝓportionales. seq̄tur ꝙ infinitus tps requiritur ad trāsitus totius illius ptis. Prima pars aīntis ꝓbatur pro quo supponitur ꝙ ꝓportionabiliter sicut proportio potētie motiue ad resistētiam est maior motus ꝯ esse velocior: ⁊ si equalis eque velox: b̄ est qd̄ solet dici ꝙ velocitas mot⁹ localis quo ad causam attēditur penes ꝓportionem potētie motiue ad resistētiam. de hoc in tertio aliq̄d dicetur. Secūdo supponit ꝙ datis duob⁹ spaciis quor vnū est duplum in ꝗtitate ad reliquū potentia in duplo minorez ꝓportionem maioris inequalitatis habēs ad subduplum ꝗ ad duplū ceteris paribus tn̄ tps occupabit ad ptranseūdum subduplum ꝗtum ad ptrāseūdum duplū: ⁊ ꝙ si ad subduplū habeat talis potētia ꝓportionem minorem ꝗ subduplaꝫ ad illā quā habet ad duplā tunc maius tps occupabit ad pertrāseūdus subduplus ꝗ duplū. Qd̄ declaratur sic manifestius ꝙ ipse sit vnum potēs vt octo a/qd̄ in vna hora pertrāseat pedale b/resistēs vt duo: ⁊ sic semipedale c resistēs vt quattuor a pertrāsibit ceteris paribus in equali tpe b ⁊ c: qr sicut b est duplus ad c/ita resistētia c est dupla ad resistētiam b: et actiuitas a se habet ad resistētiam b in ꝓportione quadrupla ⁊ ad resistētiam c in ꝓportiōe dupla que est subdupla ad quadruplā. vnde si b ⁊ c essent equalis ꝗtitatis in duplo maius tps req̄rebat a ad ptrāsitionem c ꝗ ad ptranseūdum b sed sicut proportio actiuitatis a ⁊ resistētie c est subdupla ad proportionem actiuitatis et resistentie a/⁊ b. ita c/est subduplū in ꝗtitate ab b/ ⁊ sic illud tēp⁹ maius quod debebat exponi trāseūdo c. propter minorē proportionē inter ipm ⁊ a. aufertur ꝓpter minorē ꝗtitatem ipsius c. et sic inequalib⁹ tēporibus ptrāsirent ab a /b/⁊ c. ⁊ si. c. magis resisteret ꝗ vt qttuor puta vt quicq̄ minor esset ꝓportio inter. a. ⁊. c. ꝗ subdupla ad quadruplā hoc est ꝗ dupla istud est euidēs minor enim est proportio inter octo ⁊ quinq̄ ꝗ inter octo ⁊ quattuor: quia secūda est dupla: ⁊ prima est supertriparties quintas que vtq̄ minor est dupla. est igit̄ manifestū ꝙ tūc nō sufficeret a/pertransire. c. inequalitpe sicut. b. postꝗ minor ꝗ subdupla ad quadruplā esset inter illa ꝓportio. ¶ Istis cognitis ostēdit ꝙ maius tēpus requirit potētia vt quattuor (de qua est sermo) ad pertrāseūdū secūdā partem ꝓportionalē illius partis resistētis vniformiter difformiter a non gradu vsq̄ ad quattuor ꝗ ad transeundum secūdā: ⁊ ad ptranseūdū tertiā plus ꝗ ad pertranseūdū secūdā. ⁊ hoc sic prima pars ꝓportionalis resistit a non gradu vsq̄ ad duo vniformiter difformiter ad punctū eius medū (quod ymaginat esse resistentie vt vnū) se habet potētia vt quattuor in proportione quadrupla: et secūda pars ꝓportionalis resistit a gradu vt duo vsq̄ ad tria vniformiter difformiter cui⁹ punctū medium ymaginat resistere vt duo cū dimidio ibi manifestū est esse minorē proportionē inter quattuor: ⁊ duo cū dimidio ꝙ inter quattuor et duo: quia secūda est dupla: ⁊ prima est supertripartiens quitas. patet diuidendo grad⁹ in medietates. plus igitur tēporis requirit ad trāsitū secūde ꝗ ad transitū tertie: quia qn̄ punctū medium secunde partis proportiōalis fuisset dumtaxat resistētie vt duo potentia vt qttuor in equli tpe posset. ptransire primā et secūdā: qr se haberet ad illā in proportione subdupla ad ꝓportionē in qua se haberet ad primā ⁊ secundā est subdupla in ꝗtitate ad primā: sed iā resistit magis ꝗ vt duo: ergo plus tēporis requirit ad trāsitus eius ꝗ ad transitū prime. ⁊ proportionabiliter dicendū de tertia ⁊ quarta ⁊c. igit̄. ¶ Probatio hec pendet ex hoc ꝙ illa potentia motiua vt quattuor habet semper ad sequentē ptē proportionē minorē ꝗ subduplā ad proportionē i. qua se habet ad ꝓcedentem: ⁊ per oēs plus tēporis requiritur ad ptranseūdū illā ꝗ ad trāsitū ꝓcedentis. ⁊ si qn̄ equale tps requireret habet tps infinitum requiri ad trāsitū oīm partiū proportionaliū ob earū infinitū numerū a fortiori vbi maius req̄rit. Fiebat mentio de pūctis medijs ptiū proportionaliū: qr ad oīne min⁹ medium vniformiter difformiter resistēs ꝯ reputari tante resistētie sicut in pūcto medio imaginat esse si cut vniformiter difformiter calidū ad oīne min⁹ ꝯ reputari calidū sub gradu medio. dr̄ ad oīne min⁹: qr ꝗuis aliquorū stet opinio (vt in tertio dicet) sub gradu ad quē terminat extremū intēsius talis difformis debere dici intensia vel resistētia null⁹ vn̄ꝗ opinatus est ꝙ citra medū deberet talib⁹ attribui intensio vel resistētia: ⁊ an medū vniformiter difformiter resistens ꝯ dici

Proportio supertripartiēs quintas

Quare in difformib⁹ fit mentio de punctis medijs.

Vniformit difforme ad min⁹ ꝯ reputari in tēsum vt resistens sub gradu medio.

tāte resistētie sicut gradus intēsissimus ad quezteriatus: vel secūdū gradū medū infer⁹ dicet sed ad min⁹ resistētia sub gradu medio ei debet

¶ Probatio supraposita euidēs ē quā aliquātisper plixe posuimus vt meli⁹ intelligeretur: ista enī que ꝓportiones cōcernūt delectabilia non min⁹ ꝗ intelligibilia sunt si bn̄ declarentur ꝙ si min⁹ bene explicent afficiūt ꝓfecto auditores tedio: ⁊ intellect⁹ laborat cōfusione. ¶ Sed alicui pōt incidere dubium cur videlicet quo ad transitū prime ptis ꝓportionalis illius medij vniformiter difformis a nō gradu vsq̄ ad quattuor non sic ymaginat sicut quo ad trāsitus totī⁹: ita ꝙ diuidat prima pars p ptes ꝓportionales ad ymaginationē. et ꝓportionabiliter dicamus de transitu secūde ptis ei⁹ respectu ꝓme ⁊ de transitu tertie respectu secde ⁊c. sicut de trāsitu ptiū proportionabiliū toti⁹: et p oēs cōcludatur infinitū tps req̄ri ad ptranseūdū primam ptē ꝓportionalē sicut ad ptranseūdū totus: ex quo etiā haberet ꝙ nihil illi⁹ spacij posset a potentia vt qttuor ptrāsiri. qd̄ falsum ē manifeste. ¶ Dubiū istud diluit̄ per hoc ꝙ nō se habet illa potentia vt quattuor in simili ꝓportiōe ad partes ꝓportiōales partis terminate ad extremus remissius sicut se habet cū partib⁹ ꝓportionalibus termiatis ad extremū vt quattuor: ⁊ ibi est punctū discriminis quod ex dictis nō est difficile cognoscere ꝗobꝛē relinquit intelligentib⁹.

¶ Sed supposito ꝙ requirat infinitum tps ad pertranseūdū ab illa potētia vt qttuor illā ptē medij resistentē a nō gradu vsq̄ ad quattuor sicut bn̄ ꝓbatū est. ¶ Arguit̄ ꝓbādo ex illo nō sequi illā esse minimā ptē illi⁹ medij quam non pōt ptransire potētia vt quattuor: et hoc si ꝗtū est ex pte hui⁹ potētie illa pars pōt ab illa pertrāsiri. igitur nō ꝯ reputari minima quā nō potest ptrāsire: oña claret: qr als pond⁹ existēs in oriente vt vnū non esset potētia portatiua vt quattuor existēs in occidēte potēs portare si applicari pondus illud illi potentie non posset ꝙ null⁹ sane itelligēs ꝯ dicere. sufficit enī ꝙ ꝗtū est ex pte sui potētia illa posset illud portare sicut solet dici de frusto paruo terreo ꝓpe centrū iam ꝓbatur aīs ꝙ nō erit pars illa ptransita ab illa potentia ꝓcedit ex impossibilitate pertransitionis temporis infiniti futuri incipientis ab hoc instāti: sed impossibilitas illa nō est ex pte illius potentie vt quattuor. igitur. ¶ Et confirmatur non sequitur ista potētia vt quattuor etiam si continue moueat per illud medium nō deueniet ad finem ptis resistentis vniformiter difformiter a non gradu vsq̄ ad quattuor: ergo nō potest pertrāsire illud spaciū sicut nō sequitur istud pondus nunꝗ applicabit isti potētie portatiue: ergo ista potentia non pōt illud portare ¶ Secūdo ad idem si ab eterno fuisset vnū medium vniformiter difformiter resistēs a non gradu vsq̄ ad quattuor: et potētia vt quattuor fuisset ab eterno posita in extremo ei⁹ magis resistente superius positum potuisset potentia illa pertrāsire illud. igitur illud non est minimū qd̄

Que ꝓportiones concernūt itelligibilia et delectabilia sunt.

Que cōcernūt proportiones male declarata afficiūt tedio auditores et cōfundunt intellectum.

Nō sunt similes proportiōes inter potētiā vt quattuor ⁊ partes terminatas ad non gradū resistentie et inter ipsaꝫ potētiā et ptes deteriatas vniformit̄ difformit̄ ad gradu⁹ vt qttuor.

Universidad de Deusto
Biblioteca

non potest ꝛc. cõsequentia claret ꝛ añs probat: nunc dicitur ꝙ illud nõ põt pertrãsiri ab illa potentia vt quattuor ex eo ꝙ nõ põt dari tempus infinitũ futurũ pertransitũ incipiẽs ab hoc instanti: ꝛ requiritur infinitũ tẽpus ad ꝓtranseundum illud spaciũ: sed si ab eterno disponerent vt dicebat esset infinitũ tẽpus preteritus: ergo nihil impediret illud fuisse pertransitũ. Nec valet dicere ꝙ in illo extremo est resistẽtia vt quattuor quã nõ posset superare potẽtia vt quattuor: q̃ nec in aliqua parte nec in aliquo pũcto eiꝰ intelligẽda est ibi tãta resistẽtia: extrinsece eñ imaginat tale mediũ ad gradũ vt quattuor terminari. Propter ista argumẽta videbatur mihi ꝙ satis probabiliter posset dici ꝙ illud spacium a non gradu vsq̃ ad quattuor vniformiter difformẽ nõ deberet dici minimũ qõ non ꝛc. sed q̃ cõmuniter de ista materia loquẽtes aliter sentiũt.

¶ Respõdetur primo ad primũ negãdo ꝙ ꝓtus est ex parte sui ista potẽtia vt quattuor põt pertransire illud. nihil eñ ꝓtũ est ex ꝑte sui põt in aliquid ad qõ sequit impossibile modo ad hoc esse pertrãsitũ ab ista potẽtia sequitur infinitus tẽpus futurũ ꝛc. sed ad potentiã tm̃ distantem a pondere ꝓtum dicebat portare illud nullus sequitur impossibile: hoc non plene satisfacit: q̃ quod per naturã fieri non põt impossibile a naturaliter loquẽtibꝰ reputat. ¶ Ad confirmationem dicitur negãdo ꝙ non sequat: ista potẽtia nunq̃ pertrãsibit illud mediũ ꝛc. nec est simile de illo ꝛ de alio qõ adducebat. ¶ Ad secũdũ qõ est mihi difficile Respondet cõcesso antecedente negãdo cõsequentiã nec est idẽ de tẽpe infinito preterito ꝛ de tẽpore infinito futuro. primus eñ terminat a parte post ꝛ non scõm ꝛ tempus sic terminatũ requirit ad aliq̃d in illo esse pertransitũ. Sed cõtra illud añs cõcessum sic arguitur: ex illo sequit ꝙ vbi nunc poneret graue vt quattuor ĩ extremo intẽsiori medij vniformiter difformis a nõ gradu vsq̃ ad quattuor: ita ꝙ illud extremũ eẽt supra ꝛ aliud remissiꝰ infra vel esset vnũ leue motũ sursum. vt quattuor applicatũ extremo intẽsiori inferiꝰ existẽti: sequeret inq̃ ꝙ posset illud mediũ ꝓtransiri a potẽtia vt quattuor qõ est ĩpossibile: q̃ siue in vno extremo siue in alio ponat requritur ĩfinitũ tẽs ad sui pertrãsitionẽ vt ptz ex dictis: igitur seq̃la ,pbat in illo extremo ictẽsiori nulla est resistẽtia q̃ impediat: q̃ cuiuscũq̃ pũcti intrinseci resistentiaz (si punctũ alicui resistẽtie est) exuperat: et de extrinseco pũcto vt dictũ est nõ est vis faciẽda: igr̃ si dicas ꝙ ꝓtuis cuiusz ꝓ ̃cti sicut cuiuslibet partis ,ppoꝛtiõalis resistẽtiã potẽtia illa exuperare posit: nõ tm̃ põt aggregatũ ex illis exuparet et sic nõ poterit moueri illa potẽtia ꝑ illud medium incipiẽdo ab illo extremo. ¶ Cõtra ex hoc habet ꝙ etiã si ab eterno sic fuisset disposita vt in argumẽto dicebat nõ potuisset potentia illa per illud mediũ moueri, ,pter hoc videtur esse negandũ añs argumenti: ꝛ ad ,pbationẽ q̃ erat apparens dicitur ꝙ non est idẽ de tẽpe futuro ꝛ preterito: sicut dicebatur negãdo cõsequẽtiaz: ꝛ ad argumentũ principale dicitur negando ꝙ ibi nõ detur mẽbrum negatiuum: et ad ,pbationem dicit ꝙ pars incipiens a nõ gradu ꝛ terminata ad quattuor est minima quam nõ põt diuidere illa potẽtia vt quattuor: ꝛ ad ꝑmũ in oppositũ dicitur negãdo cõsequẽtiã sicut in casu quo tẽpus futurũ sit infinitũ ꝛ detur vnũ infinitum rectũ terminatũ versus vnuz extremũ a cuiꝰ initio incipiat vnũ mobile moueri vniformiter in qualibet die naturali vnã pedalitatẽ prãsumendo nõ sequitur illud mobile qualibet pedalitatem illius infiniti prãsibit: ergo illud infinituz pertransibit ita in ,pposito nõ sequitur qualibet partẽ illius partis terminatã ad nõ gradus põt illa potentia diuidere: ergo poterit illã partẽ diuidere: nec hic facienda est mẽtio de modo quo añs debet in esse poni. ¶ Ad secũdũ de correspõdentia difformitatis illiꝰ partis gradui medio dicitur ꝙ aliquozũ stat modus dicẽdi ꝙ resistentia vidicet vniformiter difformis debet tanta reputari ꝓtus est gradus intensissimꝰ ad quez terminatur: ꝓuis vniformiter difformiter qualificata iuxta gradꝰ medij intẽsionẽ debeat iudicari itẽsa. Ex q̃ sequit ꝙ dant duo eque resistiua: ꝛ tamen per aliquã partẽ vnius põt aliquid moueri et non per aliquã alterius. hoc ꝑz de duobus medijs quorum vnũ est vniformiter difformiter resistens a non gradu vsq̃ ad quattuor: ꝛ alind vniformiter vt quattuor resistens ꝑ aliquã partem primi potest moueri aliqua potentia motiua vt quattuor: et non per aliquam alterꝰ. Et ꝓm istum modum dicendi claret q̃d sit dicendum ad argumentum.

¶ Contra quẽ sic arguitur ꝛ difficulter mediũ resistit graui descendẽti: q̃ appetit in integritate cõseruari: ꝛ nõ potest naturaliter graue descendere absq̃ medij diuisione: ergo vbi plus est de forma maior debet esse resistẽtia: et inde est ꝙ densius ceteris paribus plus resistit minus denso dentur igitur duo pedalia vnum vniformiter difformiter resistẽs a nõ gradu vsq̃ ad q̃ttuor/et aliud vniformiter resistẽs vt quattuor primum sit a/ꝛ secũdũ b/bene sequit: quacumq̃ resistẽtia ablata a/b/ manẽte vniformi poterit graue vt quattuor pertrãsire illud: ergo iã potest pertransire a/ añs claret postq̃ ꝓtũcũq̃ parũ auferatur de resistẽtia b/ si maneat vniformẽ sicut intelligimus habebit se potẽtia illa in proportione maioris inequalitatis ad b. ꝛ̃ña ,pbat ablato dimidio gradu resistẽtie a/b. adhuc minor resistẽtia manebit in a. ergo si tũc posset b/pertransiri põt iam ꝓtransiri a. notum eñ est ꝙ plus resistentie est in pedali resistẽte vniformiter vt tria cũ dimidio q̃ ĩ pepali resistẽte vniformiter difformiter a non gradu vsq̃ ad q̃ttuor sicut plus caliditatis est in calido pedali vniformiter calido vt tria cũ dimidio q̃ in pedali calido vniformiter difformiter a non gradu vsq̃ ad quattuor (nullo dato discrimine quo ad raritatez ꝛ dẽsitatẽ) Et confirmat prouenit ꝑcise resistẽtia ex dẽsitate ꝛ nõ ex aliqua alia q̃litate inherẽte medio. dẽsiꝰ pl̃ꝰ de foꝛa ꝓtinet q̃ minꝰ dẽsuz vt supra oñsum est. sed pl̃ꝰ est de foꝛa in pedali resistẽte vniformit vt tria cũ dimidio q̃ ĩ pedali

Nõ sequitur ꝓm istũ ordinẽ q̃libet pars ,ppoꝛtiõalis huius ꝓtransitur: ergo totũ hoc ꝓtransibitur: Resistẽtia vniformit difformis dz reputari tãta q̃ꝰ est gradus maior ad quẽ terminat. Dãtur duo equalis resistẽtie: ꝛ ꝑ aliquã ꝑtẽ vniꝰ potest aliq̃d moueri: ꝛ non per aliquã alterius.

Propt̃ diuisionẽ cõmitãtem descensum resistit mediũ graui descẽdẽti. Vbi pl̃ꝰ de foꝛa maior resistentia ceteris paribus.

Probabile est dicere ꝙ ꝑs medij vniformiter difformis resistẽs a non gradu vsq̃ ad quattuor nõ dicat minima q̃ potẽtia vt quattuor nõ potest pertrãsire. Nihil q̃tũ est ex ꝑte sui põt in aliquid ad qõ seq̃tur ĩpossibile. Ad ꝑ natura fieri nõ ꝓputat ĩpossibile a naturaliter loquentibus.

Nõ est idẽ de tẽpe ꝓterito infinito ꝛ de futuro.

Terminatum tẽs a parte post requiritur ad aliq̃d ĩ eo esse pertransitum.

Probabile est resistentiam diffoꝛmẽ gradu medio respondere.

Media eq̃lis resistentie nõ opz ꝙ ab eadez potentia ꝑ trãsiri possent.

Non ꝑt potẽtia debilitabilis tam parũ debilitari quin minꝰ debilitari posset.

resistẽte vniformiter difformiter a nõ gradu vsq̃ ad quattuor: ergo si potẽtia illa poterit pertrãsire primum poterit pertransire secundum.

¶ Respondetur admisso supposito ꝛ cõcesso añte negando ,ñtiam et causa est: quia ,pter maiorẽ multitudinẽ resistẽtie vel forme b/resistẽtis vniformiter vt tria cũ dimidio mouebitur tardius per partes ,ppoꝛtionales maiores ipsius b/correspõdentes partibus proportionalibus maioribus ipsiꝰ a terminatis videlicet ad nõ gradum resistenti q̃ per partes proportionales a illis correspondentes et tm̃ quo ad partes minores oppositũ cõtinget et cũ multitudo illarũ paruarum partiũ sit infinita et illa potẽtia vt quattuor se habebit ad partem sequentẽ medij difformis in proportiõe minore q̃ subdupla ad proportionẽ in qua se habebat ad partẽ precedẽtem numq̃ pertrãsibit illa potẽtia a/ꝛ tm̃ pertrãsibit b/resistens vniformiter vt tria cũ dimidio: q̃ ,pportionabiliter sicut ad minores ꝛ minores deueniet citius pertrãsibit illas vniformi tm̃ velocitate descẽdet per totũ. ex quo claret quid ad cõfirmationẽ sit dicẽdũ ꝛ bene cõsideras põt ex dictis cognoscere esse magnaz apparentiã q̃ ꝓtũ est ex parte illius potentie põt bene illud mediũ ꝑtransire vt ,pbabiliter videri esse dicẽdum superius dicebamus. põt insuper dici ꝙ resistentia illa difformis nõ dz reputari tanta ꝓtus est gradus ad quẽ terminatur: ꝛ sub gradu medio et negaretur ex illo sequi potentiã illã illud medium posse ꝑtransire, ,pter cãm dictã. Et si arguat a ,pportione maioris inequalitatis debet fieri actio ꝛ mediũ resistit vt duo: ꝛ potẽtia est vt quattuor: ergo. Respondet primo distinguẽdo vel vbi minꝰ est vniforme ꝛ sic cõceditur vel vbi est difforme ꝛ sic nõ opz ꝓ. Secũdo dz ꝛ melius ꝙ maiꝰ bene agit in minꝰ diuidẽdo quãlibet partẽ ,pportionalẽ eius terminatã ad nõ gradũ resistẽtie qõ tm̃ nõ faceret si esset vniformiter resistẽs vt quattuor. ¶ Hoc tm̃ de diuisione medij vniformis vel difformis alibi tangetur hoc est de resistẽtia medij quo ad diuisionẽ eius siue magnũ siue parũ fuerit qõ nõ caret difficultate. ꝛ ne ,plirius in hoc argumẽto ,pcedat imponat ei hic finis nõ insistẽdo quõ respectu potẽtie debilitabilis vt quattuor est etiã illa pars minima que nõ põt pertrãsiri: q̃ ꝓuis calculator dicat illud esse verũ ,pter b̃ ꝙ nõ põt potentia debilitabilis tã parũ debilitari quin minus debilitari posset. Posset tale argumentũ fieri ꝙ ad minꝰ cogeret calculatorẽ aliq̃d vltra dicere. subtit tm̃ sicut succinctꝰ est modꝰ ille ,pbandi esse ibi eũdez termini potentie debilitabilis et indebilitabilis.

¶ Contra quartum documentũ arguitur sic data parte affirmatiua respectu potẽtie actiue immutabilis seq̃tur actionem fieri a proportione equalitatis: igitur sequela ,pbatur demus aquã maxime resistentie quã ignis vt quattuor põt infra tale tẽpus ꝑ talem distãtiam ꝛc. corrũpere ꝛ arguitur sic: vel illa aqua resistit vt quattuor: vel magis vel minus. si primum vel secundum habetur intentum. si tertium ergo poterit ignis ille aquã maioris resistẽtie corrũpere. ¶ Forte dices illud esse verum: ꝛ̃ in maiori tpe vel ꝑ maiorem distãtiam vel vna circũstantiaꝝ variatã. Contra vel illis circũstantijs positis sic aget ille ignis in illã aquam ꝙ exuperat suã resistẽtiam vel nõ exuperãdo illã si scõm intentũ. si primũ cuz excessus esset diuisibilis dabitur aqua magis resistẽs quã posset (illis circũstatijs positis) corrũpere. ¶ Ad hoc est vnꝰ modus dicẽdi ꝙ cuz circũstãtijs actiuitas agẽtis naturalis non opz ꝙ excedat resistẽtiam passi hoc põt bene ꝛ male intelligi. notũ est ꝙ circũstãtijs positis ignis in casu est vt q̃ttuor. ꝛ si aqua esset resistẽtie vt q̃ttuor: nec illis circũstãtijs nec alijs (cõpto maiore iuuamine) posset ignis in illã aquã agere: ꝛ sic opz ꝙ etiã circunstãtijs positis actiuitas agẽtis exuperet resistẽtiam passi: ꝛ̃ si sic intelligatur equalitas cũ circunstãtijs ꝙ virtus actiua sic agit ꝙ nõ posit magis agere illis circunstãtijs positis: ꝛ ꝓ ñs est ibi quedã adequatio (vt sic dicatur) inter virtutẽ actiuã ꝛ eius effectum bene põt illud dici.

Circũstantijs positis actiuitas agẽtis naturalis exuperat resistẽtia passi.

¶ Secũdo arguitur: hic fit diuisio respectu potẽtie actiue ĩmutabilis aliqõ põdus põt sortes sustinere ꝑ tẽs ꝛ aliqõ nõ: ergo dabile est maximũ qõ sic vel minimũ qõ nõ. ꝛ tm̃ nõ datur maximũ: igit̃. prima ꝑs añs ꝑz negatiua ꝓ̃ficatur ,p maiore. ꝛ ꝓ ñs respectu potẽtie actiue fit diuisio ꝛ respectu ĩmutabilis: q̃ sic ,p aliq̃ ꝓ̃ficatur affirmatiua q̃ nõ ,p maiori. dat eñ vnũ graue eq̃le potẽtie sustẽtatiue sortꝰ sicut datur vnũ graue eq̃le resistẽtie vniꝰ mediij qõ si in summitate eiꝰ poneret nõ descẽderet. ꝛ ꝑ ñs mediũ illud sustẽtaret illud graue: ꝛ̃ ꝙ illud nõ sit maximũ põdus ꝙ sortes põt sustẽtare ꝑ tẽs ,pbatur detur ꝙ sustẽtet illud ꝑ vnã horã absq̃ b̃ ꝙ sortes succũbat vel deprimat. ¶ Cõtra maius illo poterit sustẽtare ꝑ minꝰ tẽs: ergo illud nõ erat maximũ qõ sortes poterat sustẽtare ꝑ tẽs.

¶ Ridetur ꝙ de graui sic posito sup caput vel humeros sortis solet fieri mẽtio cõiter a loquẽtibus de ista materia: ꝛ̃ siue quadret solutio nr̃a cuz dictis aliozũ siue nõ dz (supponẽdo ꝙ ꝑ põdus sustẽtari sup caput sortis intelligit ꝙ sic sustẽtetur ꝙ nec nimis nec parꝝ sortes succũbat sub illo põdere (negãdo ibi fieri diuisionez respectu potẽtie actiue ĩmutabilis: ꝛ ad ,pbationem cõceditur ꝙ est dabile põdus equalis graui tatꝰ potẽtie sustẽtatiue sortis: ꝛ tm̃ illud nõ poterit sustinere ꝑ tẽs eo ꝙ potẽtia sustẽtatiua sortis est debilitabilis ꝛ immediate post instãs positionis talis ponderis sup caput vel humeros sortis potẽtia sustẽtatiua sortis erit minor ꝙ iaz est ꝛ nõ est idem de alio medio indebilitabili.

Quid intelligitur per põdus sustẽtari a sorte.

Alb indebilitabili sustẽtabitur eq̃le ꝛ nõ a debilitabili.

¶ Contra hoc arguitur sic. seq̃tur ex solutione esse illud minimum qõ non põt sortes sustinere sed hoc est falsum: igitur sequela est nota ꝛ falsitas cõsequentis ,pbatur non qõlibet minus illo sortes poterit sustinere ꝑ tẽs. igitur antecedẽs ,pbatur ab vno minori debilitabitur sortes experientia eñ cognoscitur ꝙ manus vnũ lapillum sustinendo fatigatur: ꝛ tamen non est dicendus

illud esse equalis grauitatis cum virtute sustentatiue sortis: igitur. Forte dices ꝙ percipitur debilitatio post aliqd tꝑus: sed nō immediate post positionē talis ponderis. Cōtra ille parvus lapillus minoris grauitatis ꝙ potēcia sustētatiua sortis debilitabit sortem: ergo immediate post instans positionis eius debilitabitur sortes ab illo. ꝓbatur ꝛnaꝑetur instans in quo sortes incipit debilitari post instās positiōis grauitas illiꝰ lapilli non erit aucta (vt supponitur) nec virtus sortis diminuta: q̄ iam fuisset sortes prius debilitatus: ergo si tūc pōt incipere debilitare sortē poterat prius. Argumentū istud videtur cōcludere ꝙ nullū grave pōt sortes sustētare per tꝑs ad sensuz datū. Ex quo videtur sequi ꝙ cū birrū sit alicuius grauitatis deprimet sortē et indumēta ⁊ tamen nō experimur talē depressionem nec ex positione parui pōderis vnius vncie sup caput vel humeros sortis ꝓcipitur eius depssio.

Birrū ⁊ indumēta videntur deprimere hominem.

Ex q̄ accidit ī pte ꝙ senio cōfecti incuruētur.

¶ Posset tñ dici ꝙ deprimitur sed imperceptibiliter ⁊ idem diceretur de birro ⁊ de indumētis: sed post magnū tꝑs esset depressio ꝓceptibilis ⁊ forte ex hoc accidit in parte ꝙ senio cōfecti frequenter incuruātur: ⁊ si sic diceretur oporteret negare negatiuam subcōtrariaꝝ prius positaꝝ. ¶ Posset aliter dici negādo ꝙ qōlibz graue sufficiat deprimere sortez. ⁊ si aliqñ ꝓcipiatur debilitatio ex sustētatione parui pōderis nō accideret ex ipso pōdere: sed q̄ forte fatigatur membrum ex eo ꝙ diu est sub illa dispōne sub qua oportet ꝙ sit sustinendo tale pōdus. dic tñ vt libet. Non insistitur hic an pōdus equalis grauitas cū virtute substentatiua sortis positū super sortem infinita tarditate descēderet: q̄ paruam vel nullā includit difficultatem videātur hētiber ⁊ paulus venetus qui dicunt pōdus minus illo nō descēdere qd̄ non libēter approbamus. videtur eñ ꝙ si a pondere equali poterit sortes debilitari ꝙ etiā a minori debilitaretur sicut si a proportione equalitatis fieret actio etiam a proportione minoris deberet actio insurgere nec valet dicere ꝙ immediate post instans positionis talis pōderis virtus sortis erit minor ꝙ sit in instāti. primo qñ ponitur pōdus super sortem sue virtute sustētatiue equale: q̄ ab illo pōdere debilitaretur virtus eius: ⁊ sic idem debilitaret sibi equale. si dicas nunꝙ erit verum dicere ꝙ equale/equale debilitat: q̄ semper post illud instās erit minor virtus sortis: ⁊ illo instāti non fit debilitatio sed incipit fieri. nō valet hoc q̄ etiam vbi matus fuisset pōdus in instāti positionis pōderis nō fieret debilitatio: sed immediate post. Oportet ergo concedere ꝙ ab equali sibi debilitabitur sortes. Longe plura fierent hic argumēta nisi q̄ seruatis requisitis ⁊ documentis positis nō esset in eis difficultas ad istā materiam ꝓtinēs videātur scripta alioꝝ qui argumēta multiplicarūt ⁊ cōstabit hoc esse verum ⁊ tum ꝓpter hoc: tum etiā q̄ ꝓposuimus absq̄ multiplici argumēto materiā istam pertractare nec plura facimus argumēta nec alia documēta impugnamus. In alijs locis materias phīcas pertractantes tangētur aliqua que isti materie adaptari possunt cui finem imponimus ad proprietates efficientis producti redeuntes.

¶ Contra quarū primam sic arguitur infinitos effectus totales pōt ignis producere: ergo efficiens productū est infinite virtutis aīs ꝓbaī: q̄ si ab eterno fuisset iste ignis quocunq̄ demonstrato infinitos effectꝰ totales ꝓduxisset igitur. Itē celū efficiens productū dixisset aristoteles ꝙ uis ab eterno et si sic infinitos effectus totales produxisset. Forte dices ad infinitā actiuitatē nō sufficere infinitoꝝ effectuū totaliū ꝓductiuā ꝑtutē successiue: ꝗ oporteret ꝙ simul a tali ꝓduci possent. Cōtra hoc arguitur ꝓio ꝗm illos qui nō admittūt ꝓinfinitum tam multitudine ꝙ magnitudine posse esse nō diceretur deus infinite vigoris: quia nō pōt simul infinitos totales effectus producere. Secūdo si infinita cōbustibilia possent igni applicari debite: simul ꝙ tū est ex parte sui omnia illa eque bñ sicut vnuz inflāmaret nec inflāmatio vniꝰ inflāmationem alterius impediret: ꝗ potiꝰ iuuaret: igiꝝ. ¶ Respondetur cōcedendo aīs negando cōsequētiā ad virtutē eīs actiuā esse infinitā nō sufficit infinitos totales effectꝰ siue simul siue successiue ꝓducere posse: ꝗ in infinitū magnum vnū effectū posse producere bene infert illud. ¶ Cōtra hoc arguitur ex hoc sequeretur ꝙ ignis ꝓcise actiuitatis vt quattuor esset infinite virtutis probatur seq̄la si illi igni infinita stupa applicaretur totā sufficeret inflāmare adminus cōtinue ⁊ resultaret vnus ignis infinitus ab illo igniculo ꝓductus: igitur. Rñdetur negādo seq̄lam: ⁊ ad ꝓbationem dr ꝙ ignis ille nihil illius stupe inflāmaret: q̄ in infinitum de forma stupe cōtineret ⁊ ꝑ oīs in infinitum sue corruptioni resisteret. Si dicas rarefiat stupa pedalis ad infinitā extēsionem: tūc finitum de forma cōtineret: igitur. Rñdetur nō admittēdo rarefactionez illiꝰ stupe ad tantā extensionez. nō eīs posset forma illiꝰ stupe sub illa raritate saluari. ¶ Cōtra hoc arguit. data materia infinita sufficiēter dispposita ad introductionem ignis: ignis ille sufficeret ad inflammādum totam illam: igitur. Forte dices ꝙ nō produceret nisi ꝑ certā extensionez materie illius. Cōtra pars vna inflammata concurreret cū ipso igne ad inflāmationez alteriꝰ: igitur nō cessaret inflāmatio quousq̄ tota esset inflāmata. Rñdetur ꝛcedēdo illud negādo ex illo seq̄ ignē illum infinite esse actiuitatis ad ꝓductionē eīs forme infinite ignis que ibi produceretur effectus ab illo igne ꝓducilis iuuaret ipsum ignis eīs ille talis nature dr esse agēs ꝙ a suo effectu iuuatur modo secluso tali iuuamine opz infinitum effectū ab actiuo produci ad cōcludēdus infinitā eius actiuitatem. Et si dicas ignis ille sit pedalis ⁊ ponatur simul in infinitis pedalitatibus materie applicatus eodem modo: tūc produceret infinitam formā ignis adiutorio secluso: igitur. ¶ Rñdetur ꝙ in vno loco dñtaxat existēte actiuo debet ꝓsiderari eius actiuitas. equialēter enim in infinitis locis actiuum posituz est infinitum: sed illud de adiutorio proueniente ex effectu non caret difficultate.

Ad infinitā actiuitatez cōcludēdū nō sufficit ī finitoꝝ effectuū productio.

Ignis iuuatur a suo effectu. Secluso iuuamine debet probari alicuius infinita actiuitas.

In vno dñtaxat loco posito actiuo dr eīs actiuitas indicari.

¶ Contra aliam proprietatem que est non ꝙ truncūq̄ finitā resistētiam posse efficiēs ꝓductum supare arguitur quacūq̄ resistētia data in istis inferioribus posset a corpe celesti superi: ergo ⁊c. aīs ꝓbatur dato opposito seq̄retur ꝙ aliqd ens naturale esset in istis inferiorib⁹ incorruptibile. seq̄la ꝓbatur assignemus summā actiuitatem celi vt decem gra argumēti iam esset dabile vnū in istis inferiorib⁹ resistēs vt duo illud nō posset corrūpi a corpe celesti: ⁊ ꝑ oīs nec ab alio ente naturali cum illud inter agētia naturalia sit summe actiuum. ¶ Rñdetur distinguēdo aīs: vel a corpe celesti se solo nō concurrente: videlz alio agēte ⁊ sic negatur: vel alijs cōcurrētibus: ⁊ sic cōceditur. ex quo nō sequitur celum esse infinite actiuitatis: ⁊ sic nō sequitur aliquod esse in istis inferioribus ens naturale incorruptibile. Secūdo dr ⁊ forte melius ꝙ uis naturaliter nō sit dabilis aliqua resistētia quin posset superari a corporib⁹ celestibus: pōt tñ intelligi aliqua supnaturalis etiā finita quā corpora celestia superare nō possunt.

Inter agētia naturalia celū sume actiuitatis.

¶ Tertio arguitur ad idez datur aliqd efficiēs ꝓductum potēs in infinitā resistētiam: igitur: aīs ꝓbatur. sanguis calidus hirci pōt in lapidem adamātinum qui est infinite resistētie: igitur aīs prima pars experiētia cognoscitur. tali eīs sanguine vtūtur volētes lapidem illum diuidere vel sub aliqua figura disponere: ⁊ secūda ꝓbatur ferrum actiuitatis vt. iiij. non posset in illud nec in duplo actiuius nec in quadruplo ergo adamas in infinitum resistit. oīa est clara ⁊ aīs est manifestum.

Sāguīe calido hirci adamas dissoluitur.

Pro solutione huius aīaduertēduz est ꝙ aliquid non posse ab alio pati vel corrūpi bifariam accidere pōt vel ex resistētia passiui maioze actiuitate actiui vel ex eo ꝙ passiuum illud ex ꝓpria natura nō includitur infra latitudinez actiuitatis actiui. exemplū primi frigidum resistens vt. iiij. nō posset corrūpi a calefactiuo vt duo. exemplū secundi assensus huius oīs triangulus habet tres in aīa existēs non pōt corrūpi a quocūq̄ calefactiuo vel frigefactiuo exteriori non ꝓpter resistētiam assensus: ꝗ q̄ natura sua nō est aptus natus a calefactiuo siue frigefactiuo pati siue corrūpi ꝙuis posset aliq̄ argumēto sophistico deleri (alte z si nō esset euidēs) dato ꝙ calefactiuū esset actiuū vt centū: ⁊ argumētum sophisticū esset actiuū vt vnū. Istis positis.

Bifariā cōtingit ꝙ aliquid ab alio pati nō possit.

¶ Rñdetur negādo antecedēs ⁊ ad probationem cōcessa prima pte aīs negatur secūda: ⁊ ad ꝓbationem negatur oīa: q̄ si ferrum cuiuscūq̄ sit frigiditatis non pōt in adamantez hoc nō est ꝓpter resistentiam illius adamantis maiorem actuitate ferri: sed q̄ ex ꝓpria natura nō est a ferro passibilis. multa argumēta similia possunt tali via solui.

Vñ accidit ꝙ ferruz in adamātem non agat.

¶ Cōtra aliam ꝓprietatem in qua dicitur ꝙ actio efficiētis ꝓducti certo tēpore mensuratur arguitur sic aliqua actio talis efficientis est instantanea: igitur antecedens probatur de illuminatione medij q̄ subitanea esset ꝙ tum est ex parte luminosi secluso motu vt alibi dicebatur. Secō multi actus volūtatis ⁊ intellectus instantanee ꝓducūtur. Tertio aqua vniformiter calida si daretur subito corrupta caliditate se ad frigiditatē reduceret sicut alibi hz ꝓbatur. igiꝝ.

¶ Istud de instantanea actione tangetur in quarto ⁊ siue verum sit siue non efficiens ꝓductum posse aliquid in instanti ꝓducere dicitur pro nunc ꝙ proprietas intelligebatur posita difficultate vel resistentia in actione qua seclusa non inconuenit in infinitum velociter efficiens ꝓductum effectum ꝓducere.

Secluſa resistētia subitanea fieret ꝓductio naturalis.

¶ Paucis istis proprietatibus positis quodlibet efficiens productū concernētibus aliquas ad naturalia agētia magis specialius spectantes assignare decreui. Quarū prima est nullus effectus ꝓducitur quin ad eius productionem concurrat agens perfectius vel eque perfectum. Que ꝓbatur sic q̄libet effectus alicuius est perfectionis ⁊ cum non contingat effectū ex seipso suam perfectionez habere: sed potius ex sua causa efficiēte cōtinebatur. igitur tanta perfectio in suo ꝓducēte sicut in ipso cōtinetur: q̄ als non potuisset ab illo tantam perfectionem importare/et hic est sermo de agēte totali. Vñ duplex est agens vnum totale aliud vero partiale. Agens autem totale bifariam dicitur. vno modo respectu effectus alio modo respectu alterius agentis. Agens totale respectu effectus dicitur illud quod totum effectū ⁊ qualibet partem eiꝰ (si sit partibilis) ꝓducit siue aliud agēs concurrat siue non. Agens totale respectu alterius agentis est illud qd̄ sic ꝓducit effectum ꝙ nullum aliud agens ad ꝓductionē secum concurrit. Ex quo sequiꝝ nullam creaturā esse posse agens totale secō modo. Secūdo sequitur ꝙ respectu aliquorū effectuum deus dicit agens totale secūdo modo: sed respectu cuiuscūq̄ effectus dicitur agēs totale primo modo. Tertio sequitur ꝙ respectu aliquorū effectuū necp imo modo nec secūdo modo creatura dici pōt agens totale videlicet respectu illoruz q̄ solum diuine potentie subjciūtur cuiusmodi sunt aīa rōnalis virtutes infuse theologice ⁊ beatitudo secundū olzam. Agens partiale dupliciter etiam dicitur vel respectu effectus vel in ordine ad aliud agēs respectu effectus agens partiale dicit illud qd̄ partem effectus ⁊ non totum ꝓduxit. In ordine ad aliud agens partiale agens dicit cum quo aliud agens ad ꝓductionē effectus concurrit. Ex quo primo sequiꝝ quodlibet agens creatum esse agens partiale: secūdo modo quia absq̄ cōcursu dei agere non potest. secūdo sequitur deū esse non posse agens partiale primo modo. tertio sequitur ꝙ respectu aliquorū effectuū puta caloris deus dicitur partiale agens secūdo modo. quarto sequiꝝ ꝙ idem in ꝓductione vnius et eiusdem effectus potest ⁊ totale agens ⁊ partiale dicit totale: quia totuz effectum ⁊ quamlibet partem eius ꝓducit: partiale autem quia alio concurrente fit ꝓductio. ⁊ sic agens totale

Correlaria agētia totalia concernentia.

Al gēsptiale duplex.

Correlaria agēs ptiale cōcernētia.

Agēs totale duplex.

Universidad de Deusto Biblioteca

Propetas efficiet; qd persuadet deū ad effectus naturales pcurrere.

Datorē formarum posuit auicenna platō aūt ideam nos deū.

Efficiēs naturalr agit p cōtactuz.

Dupler cōtactus phi

p̄mo modo et p̄tiale ſcdo mō cōueniunt: ſed agens totale ſecūdo modo ⁊ agēs partiale primo modo repu gnāt. Cum igitur dicebatur efficiēs debere eſſe pfecti⁹ ed eque pfectum cū ſuo effectu nō intelligatur de agēte totali reſpectu effectus. Allbedo eiñ quālibet partem ſue notiēie producit qua impfectior exiſtit. Et hic aūadnertēduz e ſtꝗagēs totale eſt terminus partim diuiſiuus: partim collectiuus ſicut ly cauſa. vni enim agēti ſimplici cōpetit: ⁊ etiam aggregato ex multis agētibus ad ꝓductionem cōcurrentibus. Iſta ꝓprietas vt bene inquit Buridanus videtur nobis bene perſuadere vltra naturalia agentia eſſe aliqd aliud agēs ſumme pfectum qd eſt ipſe deus glorioſus: qz aliquādo aliquod animatum ꝓducitur ⁊ nō inuenitur inter agētia naturalia aliqd producēs illud eque pfectuz: qz celū impfectius ipſo eſt cum ſit inanimatū quapropter poſuit auicenna datorem formarū quolibet alio agēte naturali pfectiorem: qz nō poterat ꝓductionem multoz aliter ſaluari loco cuius plato ideam poſuit nos aūt ſummum ⁊ oīm conditorem deū talem eſſe aſſignamus.

¶ Alia ꝓprietas cuilibet agenti naturali cōpetens (per agēs naturale idem ꝗ p agens creatuz intelligimus) talis eſt cuilibet agēti naturali talis virtus actiua cōuenit ꝗ nullū valet abſq; ſuſceptiuo aliquid producere hoc poſſet ſub clarioribus verbis dici nullum: videlz agēs creatum creare pōt iſtam ꝓprietatem neſcimus aliter ꝓbare q̄ illo modo quo ſupius primo libro parte prima neceſſitatē materie prime oſtēdebamus: ſed ſi in oppoſitum arguatur ſicut ibidem arguebatur ignis) poteſt ꝓducere calorem deo illum abſq; ſubiecto cōſerūate ⁊c. primo dici pōt ꝗ ꝓprietas naturaliter aſſignatur ſecūdo cōceſſo aūte negaretur ex illo ſequi oppoſitum ꝓprietatis: ⁊ ſi dicas in illo caſu ignis ageret abſq; ſuſceptiuo ſui effect⁹ diſtinguitur vel abſq; ſuſceptiuo formali: ⁊ ſic cōceditur vel abſq; ſuſceptiuo virtuali ⁊ ſic negatur. dicimus eiñ ꝗ poſtq̄ deus cōſeruat calorem illuz aſſi in ſuſceptiuo ꝓduceretur deus (ſi licet ſic loqui) eſt virtuale ſuſceptiuū eius. Et q̄uis doctor ſubtilis nō admitteret aūs nobis tamen videtur admittēdum: qm̄ nullam actiuitatez nec iuuamen importat ignis a ſuſceptiuo ſui caloris eo ꝗ mere paſſiue ſe habet poſſet igitur ignis q̄tuz eſt ex parte ſui calorez ꝓducere abſq; ſubiecto deo conſeruāte illum/ſuperius videbatur nobis ita eſſe dicēdum ꝗ iterum nūc approbamus.

¶ Alia ꝓprietas cuilibet agenti naturali corporeo cōpetens eſt talis omne agēs tale: videlicet agere per cōtactum hoc eſt nullum agens corporeum ageret niſi tangeret paſſum. Sed ibi aduertēdum eſt ꝗ nō oportet ꝗ ab eodem agente omne ꝗ ab eo patitur tāgatur: ſed ſufficit ⁊ requiritur ꝗ aliqd paſſum tāgat ignis enim calefacit remotum tāgens aerem intermedium qui ab eo patitur. Sed forte dices ſignazodiaci ⁊ alie cōſtellationes octaue ſpere agūt in iſta inferiora: tū nullum ꝗ ab eis patitur tangunt de inferioribus notum eſt ⁊ q̄uis tangant ſic⁹ vz ⁊ mathematic⁹.

¶ Pro intelligētia huius ſciendū ꝗ duplex dicitur contactus vnus videlz phiſic⁹ alius mathematicus. Cōtactus phiſic⁹ nihil aliud eſt q̄ actio vel paſſio vnde vnum dicit tāgere aliud phiſice qd agit in illud ſiue diſtent ſiue imediate ſe habeant/ ⁊ tali tactu agentia ſuperiora iſta inferiora tangūt ⁊ de tali tactu intelligēdo non eſt dubium ꝗ oē agens naturale per contactū aget nec ibi eſſet aliqua difficultas immo frino lum eſſet talem phiſicam propoſitionē aſſignare contactus mathematicus eſt inter illa quorū vltima ſunt ſimul ita ꝗ duo immediate ſe habētia ſe tangunt mathematico tactu eo ꝗ due ſuperficies vltime eorum ſunt ſimul.

Lumie corpora celeſtia agunt.

¶ Secūdo ſciendū eſt aliquorū eſſe opinionem corpora celeſtia nullam aliaz influentiā habere preter lumen hoc eſt quicquid producit virtute corporum celeſtiū preciſe lumine ab eis producto producitur. Tū cum non ſit inconueniens vnum corpus celeſte in aliud emittere lumen ſeptima ſphera patitur a cōſtellationibus octaue ſuſcipiendo ab eis lumen. et ſic aliquid ab illa octaua ſphera patitur tactu mathematico tangitur ab ea. Sed cōtra hoc arguitur ſic cōſtat diuerſos effectus produci ex diuerſis conſtellationibus. ergo aliquid aliud preter lumen a corporib⁹ celeſtibus ꝓducitur hoc eſt aliam influentiaz preter lumen influunt tenet oīa. quia ex lumine non procederet illa diuerſitas.

Una celeſtis ſphera patitur ab alia.

¶ Reſpondetur conceſſo antecedente negando ꝏiam. quia lumina ſunt diuerſarū ſpecierum. Contra hoc arguitur ſic. ſol dicitur eſſe fons ⁊ origo luminis. ergo lumina nō diſtinguūtur ſpecie. Et confirmat lumen lune eſt lumen ſolis reflexū. ⁊ ſic de quolibet alio lumine reſpectu alter⁹ aſtri. igitur. Pro ſolutiōe iſtorum ſciēdum ariſtotelē fuiſſe hu⁹ opinionis. vt in libro de proprietatibus elementoz dicit omnia aſtra a ſole lumen recipere ita ꝗ nullum aliud aſtrū a ſole haberet propria virtute lumen ꝓducere: ſed auicenna oppoſitū aſſerit tenēs ꝗ q̄uis luna ſuſcipiat a ſole lumen quodlibet aliud aſtrū eſſe ex ſeipſo illuminatiuū. ⁊ fm iſtam opinionē argumenta non procedunt: ſed quid probabilitatis vna opinio magis q̄ alia cōtineat in libro de celo (patre luminū auxiliante) perſcrutabit⁹ vbi etiam diſcutietur de influentijs celeſtib⁹ et ex ibidem dicēdis euadet notū quid dicendū ſit ad argumentum principale. Ex iſta ꝓprietate ſequitur liquido nullum agens naturale in magis diſtās agere quin in ꝓpinquius agat. Sed aduertendū ē ꝗ nō opz ꝗ eodē genere actionis vel ſimiles effectus ſpecie producendo agat in diſtans ⁊ in propinquū: quia fm diuerſas diſpoſitiones paſſorum propinqui ⁊ diſtantis diuerſos effect⁹ idem agens in ea producet. ⁊ per hoc multa diluuntur argumenta. vnde ſol calefacit infimam regionez aeris et non mediam que eſt propinquior ei ⁊ eodē modo piſce torpedine vocato in rete capto manus piſcatorū rete tenētis

Lumina diuerſaz ſunt ſpecierum.

Sol eſt fm ariſtotelez origo luminis.

torpeſcit vbi vidēt ꝗ piſcis agit in manū diſtantem non agēdo in rete ſibi immediatū. Sed ad iſta ⁊ ſimilia dicendū eſt ꝗ ſi ſol non agat in medium regionē aeris illam calefaciēdo ⁊ piſcis ille in rete turpefaciendo agunt tū in illa alias qualitates introducēdo quibus mediātib⁹ ⁊ calor in infima regiōe aeris ⁊ torpedo in manu piſcatoris producūtur. Cōtra hoc arguit ſic illa proprietate data ſequetur calidū vt tria intenſioris caloris ſuſceptiuū cui eſſet calidum vt quattuor immediatū non pateretur ab eo qd eſt inconuenens. igitur. Sequela ꝓbatur ſit vnum calidū vniformiter difformiter a non graduꝗ ad gradum vt ſex pedale ⁊ ſit b/calidum pedale vniformiter vt quattuor ⁊ applicet a ipſi b/ſcōm extremum intenſius iam b/non ageret in a/poſtq̄ in quartam a/et immediatā agere non poteſt eo ꝗ ibi eſt intenſior caliditas q̄ poteſt b/producere et tū a/eſſe calidum vt tria. igitur. Reſpondetur primo ꝗ non eſt inconueniēs vt ex ſuper⁹ dictis cognoſci pōt aliquod calidū vt quattuor nō poſſe agere in calidum vt tria calefaciendo etiam ſi ſit ei equale vel min⁹ ſi plus de caliditate in calido vt tria cōtineatur: ſed poſita equali raritate ⁊ denſitate in eis dicit concedēdo ſequelaz ſicut clare probatur. bene verū eſt ꝗ poteſt aliter dici poſitis vt ſuperius dicebam⁹ ſpeciebus caliditatis. diceret eiñ ꝗ b/poſſet calefacere a/poſita etiam illa approximatiōe: qz licet non agat in primam quartā ei propinquiſſimā calefaciendo agit tamen in eam ſpecies caliditatis producendo q̄ ibi non ſufficiūt caliditatē intenſiorē q̄ inueniunt ꝓducere: ſed partē remotiorē ſpecies caliditatē ꝓducunt: qz ibi remiſſiorē caliditatez inueniunt ⁊ ſic a/calefieri poteſt a/b: ſed de hoc circa intenſionem formarū peramplius dicetur

Indiſtāti⁹ē aliqn̄ fortior actio.

Quare ſol ꝓpe terraz intēſius ꝓducit lumē

¶ Alia ꝓprietas agentis naturalis eſt agere fortius in propinquū q̄ indiſtans ceteris paribus alia neceſſitate ſeclusa. proprietas iſta experientia dinoſcitur cuius ratio pōt aſſignari ex eo ꝗ agens naturale nō ſufficit ad quātancū ꝗ diſtantiam agere in magis ⁊ magis diſtās debilius ⁊ debilius agere debet dicebat ceteris paribus: qz vbi magis diſtans melius diſpoſitū ad frigefaciendū q̄ ꝓpinqu⁹ ſtaret in illud fortius q̄ in propinquū agere ⁊ cōcurrēte aliquo extrinſeco iuuamine qd ad actionez in magis diſtans et nō reſpectu ꝓpinquioris iuuaret ſtaret in magis diſtans fortiorē eſſe actionē. Itez ꝓpter cauſam aliquam cōtingit ꝗ agens magis q̄ in propinquū fortificet actionē ſuam indiſtās ſicut ſol intenſius illuminat partē aeris ꝓpinquiorē terre que magis ab eo diſtat q̄ partez ſuperiorē ꝗ contingit ꝓpter reflexionē radioz ita ꝗ quia ſol vltra terram ꝓpter eius opacitatē non pōt ꝓducere radiū loco illorū radioz quos vltra terram produxiſſet ſi opacitas non impediuiſſet producit alios radios in partē ꝓpinquiorē terre quos reflexos vocam⁹ reſpectu illorum qui dicuntur directi dicebat neceſſitate ſeclusa propter productionē vel corruptionē minimi naturalis pro vt ſuperius primo libro tactum eſt. Sed hic aduertendū ꝗ non opz ꝗ ꝓportionabiliter ceteris paribus ſicut aliquid eſt propinqu⁹ agenti ita fortius ab eo patiat qz ſi ibi admitteret illud qd eſt immediatū agēti eſſe ei ſumme ꝓpinquū poſſibile deberet ibi eſſe actio in infinitū fortior q̄ in aliud diſtās q̄uis vt ſuper⁹ dicebat aliter ſaluari poſſet.

De piſce torpidine.

¶ Alia eſt agētis naturalis proprietas aſſimilare vz ſibi paſſuz quo ad effectū ab eo in illud producibile taliter ꝗ ſicut tali effectu producto ceſſabit actio: ita non poſſet in paſſuz aliquod effectum producere in quo inuenit tantū effectum ſicut ab eo produci poteſt ⁊ ſimilem in ſpecie effectui ab eo producibili.

Agens naturale reparatur iuxta cōem ſcientiam.

¶ Alia eſt agētis naturalis proprietas (ſaltē vt cōiter dicitur ꝗ non abſre addit) Agēs videlz naturale in agēdo repari: ſed circa duas vltimas proprietates impreſentiarū non inſiſtitur alibi p dei grām examinabunt ad plenū illa de reactione difficilis eſt admodū ⁊ iudicio noſtro non de mente phi. vt oſtēdetur. Multe alie proprietates aſſignari poſſunt puta ꝗ agēs naturale eodem modo ſe habēs in paſſum ſimile ſimili modo diſpoſitū oībus alijs pari modo ſe habentibus ꝓducit idem vel ſimile qd ſub alijs verbis ab ariſtotele dicit idem ſcōm idem ſemper natum eſt producere idem. ⁊ iſta ꝗ vez in ꝓpinquum p̄uſq̄ in diſtās agens naturale agit cum alijs: ſz ex dictis ⁊ dicēdis cognoſci poſſent An cuilibet naturali agenti cōpetat vel debet effectum diſtinctū ſpecie ꝓducere ab effectu alterius agentis a quo ſpecie diſtinguitur ex dictis in poſteriorib⁹ circa aſſenſus demonſtrationum: qz ⁊ propter quid pōt ſciri quid ꝓbabilius ſit reputandū. ⁊ hic finem prima pars hu⁹ ſecundi phiſicarum perſcrutationum ſortiatur.

Ꝗ Sequtur ſcda que et ſi non erit tot difficultatū contētiua nec argumentis multis munita non erit minus vtilis q̄ ſuccincta in qua de finali p̄ncipio rei naturalis ſuccincte admodū ⁊ doctrinaliter pertractabitur.

Nullam eſſe rem naturalē quin in finem aliquem ordinetur oīm ſtat ſentētia nec aliquod agens aliqua exercere operationē quin dirigat in finem nemo eſt qui dubitet: ſed impreſentiarum oſtendendum eſt preciſe quonam pacto agentia cognitione carentia finem intendunt et quo modo finis cauſatur multi enim ⁊ non abſre ſpecialem faciunt de cauſalitate finis difficultatez. Rurſus manifeſtandū eſt qualis finis eſt cuiuſcunq; rei naturalis de nouo ꝓducte vtrum vez ignis q̄ de nouo producit ad aliquē finē ab agēte naturali ipſum ꝓducente intentū dirigat vel potius dicendū eſt ꝗ agens illius ignis productiuum nihil aliud preter ipſum ignem productum intendit. Multis multa de iſtis ſcripſerūt ſed omni prolixitate poſtpoſita ⁊ illis q̄ minus videntur vtilia omiſſis iſta dilucidare conabor.

Dupler finis opatio nis ⁊ opis.

¶ Pro expeditiōe primi ſciēdū eſt ꝗ duplex dr eē finis prout ꝓpoſito deſeruiuṇ finis dicit opatiōis alius vero finis rei operate prior

solet dici finis quo posterior vero finis gratia cuius ⁊ auerrois cõmentator priorem finem secundaria intentione intentũ. ⁊ fm primaria intentione intẹtum appellauit: exempli gratia domus finis operationis est videlicet domificationis homo vero pro cuius defensione a frigoribꝰ ventis ⁊ estu domus edificatur est finis operis: vel rei operate. Unde res ipsa q̃ producit finis operationis vel finis quo vel finis secũdaria intensione intẹtus appellat. Illud autẹ ad qd̃ res ipsa producta dirigitur ⁊ ordinatur finis rei operate vel finis gratia cuius ⁊ finis primaria intẹtione intẹtus vocatur prior: finis dicit finis quo quia illo mediãte agens naturale finem alium adipiscitur ⁊ ille idem dicit finis secũdaria intẹtione intẹtus: q̃ intendit secũdaria intentione propter alium videlicet finem q̃ primarie ⁊ principaliter est intentus. est em̃ mediũ cõsequendi alium ⁊ primo finis intẹditur ⁊ scdo medium ad eius consecutionẹ requisitũ. Agens igitur naturale non dicitur finem intendere quẹ cognoscit nec ad agens naturale finem intẹdere illud req̃ritur cum naturale agẽs nõ sit cognitiõis capax et per ꝰ̃ns non bn̄ declarat cõiter illud cõmune dictũ finis mouet agẽs (saltẹ si sermo fit de agẽte naturali) per hoc ꝙ intẹctio vel cognitio finis causam efficientẹ mouet ad operationẹ: ac si diceretur ꝙ propter fines cognitũ causa efficiens causaret cum naturale agens inexpers sit cognitionis. ſz duo requirũtur ad aliquid dici ab agẽte naturali cognitiõe carẽte itentũ. vnũ ꝙ agẽs naturale sit illius fm propriã naturã ,pductiuũ. Aliud ꝙ in plurib⁹ ⁊ frequẽter cõtingat tale producibile a tali agẽte ,pduci. ⁊ quia igni respectu forme substãtialis ignis ab eo ,pducibilis illa cõueniunt dicitur talis forma ab ipso igne intẹta et per ꝰ̃ns finis eius ⁊ ad aliquid esse tali modo intentum sufficit ꝙ dicatur finis primo modo. id est finis operationis ⁊ finis quo et finis secũdaria intẹtione intentus. Ubi aladuertendũ est ꝙ agens respectu effectus cuius ex propria natura est productiuũ quẹ vt in pluribus producit vel talem dicitur esse causa per se: sed vbi aliqd̃ istorũ deficit puta ꝙ ex operatiõe alicuius agẽtis naturalis sequat aliquid ꝙ non sequitur ex propria natura ipsius agẽtis: sed propter aliqd̃ aliud superueniẽs vel concurrẽs vel si ex ,ppria natura illius agentis ,pcedat ſz ratio: tale agẽs non dicit talem effectum intẹdere nec respectu illius est causa de per se: sed potꝰ casus vel causa causalis sicut si ex forma substãtialis ignis ab igne producta sequatur aliquoꝝ amicitia vt puta si frigore vigente sortes volens obsequiũ prestare platoni ad suam camerãꝫ venienti precipiat seruitori vt ignem construat plato tunc ob ignẽ ipsum calefacientẹ format erga sortem amicitiã et sic ex igne preter calorẹ fuit ,quodãmodo illa amicitia producta: sed cõstat ꝙ non ex propria natura ipsius ignis: sed occasionaliter ꝓ̃bꝛem amicitia illa non dicit ab ipso igne nec a calore intenta ⁊ respectu talis ignis dicit casus vel casualis causa: sed si contingat ꝙ effectus q̃ producitur ex propria virtute agẽtis procedat: sed nõ vt in pluribus vel frequẽter respectu eius etiaꝫ agens naturale dicit casus ⁊ effectus ipse monstruꝫ et inde est ꝙ aristoteles dicit ,vel innuit mõstrum a natura nõ intẹdi: nec approbo discrimẽ inter istas natura intendit monstrũ et mõstrum intendit natura vtraq̃ em̃ est falsa ptꝫ ex dictis Hoc manifestatur exemplo ignis qui produxit ignem quo ex mãdato impiissimi neronis roma fuit intẹsa fuit causa respectu ignis quo vrbs inflãmabatur casualis ⁊ ignis ipse qui domus cõsummebat monstrũ non quin ignis ipse ex propria natura ignis qui ipsum produxit producebatur: sed quia raro talis inflãmatio contingit tristitia etiam in mentibus romanorũ ex illa cõbustione causata non ex natura ignis procedebat. constat ꝓ̃bꝛem ⁊ respectu illius magne flãme ⁊ respectu istius intense tristicie causa casualis parvus ignis talis inflãmatiõis principiũ dici debet. et si petas an effectus causatus per antiparistasim ab ipso igne intẹdatur: q̃ videtur ꝙ non aliquando enim talis effectus dicit esse frigiditas modo nullus diceret frigiditatem ab igne intendi: sed ex alia parte videtur ꝙ sic quia ex propria natura ignis frigiditati contrariatur et ex illa cõtrarietate resultat talis effect⁹: quia per iuxta positionẹ contrarij ⁊c. igitur. Respondetur ꝙ de ista antiparistasi futurus est copiosus sermo ⁊ quãdo ab igne producit aliquid tali via vel modo videt esse dicendũ ꝙ fm propriaꝫ naturam ignis ,pducitur ab eo ⁊ si non impediret ꝙ raro ꝯingit talẹ effectum ab igne ,pduci dici posset ꝙ ab igne intendit. Pro plenior intelligentia. Cõtra predicta arguit ex dictis sequitur ꝙ effectus esset sue cause finis qd̃ si cõcedat cum finis sit causa sequitur effectũ esse sue causam. Pro solutione sciendũ ꝙ non incõuenit (vt cõmuniter dici solet) idem respectu eiusdem esse effectum ⁊ causam diuersis causarum generibus sicut de ambulatiõe post cenaꝫ facta practicatur. ⁊ sic ꝙ calor ab igne ,pduct⁹ dicatur causa finalis ipsius ⁊ ipse ignis dicat ipsius caloris causa efficiens non est incõueniens hoc facile dicitur: sed non plene intelligitur si enim calor ille ẹ causa respectu ignis finalis: ipse ignis deberet esse propter ipsum calorẹꝫ vel effectus eius ⁊ cum secundũ non fit dicendũ: restaret dicere primũ quod est minus rationabile cum nõ debeat substãtia esse propter accidens nec perfectius propter impfectius ꝓ̃bꝛem non absre dixit buridanus. tj. phisi. q. xij. ꝙ finis opationis vel finis quo de quo loquimur non est causa saltem respectu illius cuius finis dicit: sed ,ppter quasdam similitudines nomen cause vsurpat q̃ quidem similitudines non sunt tanti mõẽti ꝙ debeamus illas ,impsentiaꝫ assignare pro eum. Melius tn̄ videtur esse dicendũ conceden do talem effectuꝫ supradicto modo intentũ esse finem negando ex illo sequi ipsum esse aliquo modo causam sui efficientis nisi forte vide im propie: q̃ vcꝫ ad ipsum producendũ mouetur ipsum agens ⁊ sic videtur ꝙ ꝓ̃ius ipsum agens non sit propter talem effectũ habet se tn̄ aliquo modo propter ipsum ⁊ ad talem sensum intelli-

Finis domus homo

Agẽs naturale non cognoscit finem quem intendit.

Req̃sita ad aliqd̃ eẹ ab agẽte naturali intẹtũ.

Cuius effectus dr ⁊ cã p se agens naturaliter

Cuius effect⁹ dr agẽs naturaliter casus vl̃ casualis cã.

Quis effectus dr mõstrum.

Nõ est inter istas discrimen monstrum intẹditur a natura: a natura itẹdit mõstrum.

De effectu p antiparistasin cãto.

Substãtia nõ ẹ ,ppter accidens.

Finis secũdũ Buridanꝫ nõ est cã in ꝓ̃tũ ,hmõi.

Quo finis est causa.

gatur ꝙ finis mouet causaꝫ efficientẹ. ⁊ pro agẽtibus carentib⁹ cognitiõe ista sufficiãt. Pro agẽtibus autẹ per intellectum et voluntateꝫ facile est dicere ꝙ cognitio ⁊ dilectio finis mouet tale agens. ⁊ illud ꝙ tale agens cupit adipisci dicit sue operationis finis ⁊ respectu talis effect⁹ dicitur causa per se. si aũt tali agenti aliquid cõtingat pretẽr intentionẹ ita q̃ intẹdebat habere a/ et habuit b/ agẽs tale inꝓ̃tum hmõi fortuna dicitur si sit notabile discrimen inter illud qd̃ intẹdebat. ⁊ illud qd̃ cõtingit dicitur etiam causa de per accidẽs tale agens respectu talis effect⁹ dũ tamen sit de raro ꝯingentibus. Quibus oĩbus cognitis non est difficile cognoscere quonã pacto agẽtia naturalia ⁊ per intellectũ suos fines intendũt. ⁊ propter quid aliquid dr casus et aliquid fortuna ⁊ in quo cõsistit ratio mõstruositatis. Item constare põt ꝙ non absre phũs de casu ⁊ fortuna ⁊ mõstruo determinauit de principio finali determinãdo. Sed adhuc ex predictis non liquido constat qũo finis causat. Pro cuius plenior intelligẽtia Sciendũ est ꝙ aliter finis causat vel causare dicit ⁊ aliter efficiẽs. vnde ad hoc ꝙ aliquid dicat causari ab aliquo tanq̃ ab efficiente opꝫ ꝙ ab illo producatur ⁊ esse sortiat sed ad aliquid causari ab alio tanq̃ a causa finali non opꝫ ꝙ ab illa producatur: sed sufficit ꝙ in illam cãꝫ ordinẹt ⁊ dirigat. Uñ quia ad ,pducendam formam substantialẹ ignis dirigatur (vt sic dicatur) ab agente naturali calefactio et calidi/tas quã producit: dici possunt calefactio ⁊ calor forme substãtialis ,pducende effectus nõ tanq̃ efficiẽtis effectus: ſz respectu vel habitudine causẹ finalis ita ꝙ misterii causalitat⁹ finis de quo est sermo pendet ex hoc ꝙ aliqd̃ dicit a tali fine causari ꝙ ad ipsum ,pducendũ ordinat. ⁊ sic potius operatio agẽtis vel ipsum agens taliter se habens qualiter se hꝫ dum operat debet dici effectus respectu finis ꝙ ipsum agẽs absolute respectu finis in quã de quo est sermoꝫ finis opationis vel secũdaria intentione intenti vel finis quo. Sed iam perscrutandũ nobis est de ipsius rei naturalis fine an ꝫ sicut ipsa res naturalis habet materiã ⁊ formã tanq̃ principia ĩtrinseca sui de quib⁹ in primo. ⁊ habuit principiũ efficiẽs de quo in prima huius: habeat etiã aliquẹ finẽ ad quem ordinẹt ⁊ gfa cuius ,pducebatur. Pro cuius plena intelligẽtia ponam ,ppositiões fundamentales. ⁊ in hac materia mea snia notãdas

¶ Quarum prima est quodlibet ens naturale naturalissime appetit se in statu pfectissimo sibi possibili ostituere. ⁊ ad illud habet inclinationẹ et aptitudinẹ ⁊ inde est ꝙ homo naturalissime appetit se in statu pfectissimo sibi possibili cõstituere ⁊ ad illud hꝫ inclinationẹ ⁊ aptitudinem. ⁊ inde est ꝙ hõ naturalissime appetit beatitudinẹ eo ꝙ bẽtudo est hois status pfectissim⁹ ⁊ ignis appetit sursuꝫ ascẽdere: q̃ sursuꝫ est suus naturalissim⁹ locus in quo meli⁹ cõseruat.

¶ Secũda propositio cum causa prima summũ obtineat perfectionis gradum ꝓ̃to entia naturalia magis assimilant eidem tanto perfectiora existunt.

¶ Tertia ,ppositio entia naturalia dum producunt magis assimilãtur cause prime ꝙ q̃ nihil producũt: quia postq̃ entia naturalia sunt per nihil magis possunt assimilari cause prime ꝙ per productionem ⁊ causationeꝫ cum ab ipsa omnibus esse ⁊ conseruari deriuetur.

¶ Quarta propositio sequens est entia naturalia quando producũt in perfectiori sunt statu ꝙ ipsis nihil producentibus.

¶ Quinta propositio quodlibet ens naturale in ,pducẽdo aliqd̃ intẹdit se in esse pfectiori cõstituere qd̃ ex assimulatiõe cause prie sortit.

¶ Sexta propositio cõstituere se in perfectiori statu sibi possibili est finis gratia cuius ab agente naturali primaria intentione intẹtus

¶ Septima propositio prima causa rationabiliter oĩm finis dicit ptꝫ: q̃ vt ex ,ppositionibus precedentibus liquet oĩa ordinant ⁊ diriguntur in ipsam vt aliquis vcꝫ sue perfectionis ab eis participetur ei assimilando. ⁊ sic nõ absre ipse gloriosus deus dixit iohãni. ego sum alpha et o. i. principium ⁊ finis ⁊ propter tale misterii psalmista oĩa entia ad laudandũ deum pronocabat dicẽs. laudate dñm de celis ⁊c. et tres pueri in camino ignis: benedicite oĩa opera domini dño ⁊c. Cognitis istis non est difficile cognoscere qualis debeat finis rei naturalis que de nouo producitur assignari. Unde cum finis quem vltimate intendit agens in producendo rem aliquam debeat ipsius rei que producitur finis assignari ⁊ agẽs naturale tãq̃ finẽ intẹdat se in perfectissimo statu sibi possibili per preostẹsam assimilationem constituere: assimilatio illa debet finis ipsius rei naturalis que producitur dici et si agens fuit productum finis etiam eius debet dici perfectior status sui producentis. ⁊ sic consequenter quousq̃ ad primam efficientẹꝫ causam deum videlicet omniũ conditorẹm deueniatur. Sed forte ibi accipies occasionem arguendi dicens ex dictis sequitur ꝙ deus est aliquando in perfectiori statu q̃ prius quãdo videlicet producit deberet dici in perfectiori statu esse ꝙ quãdo non producit qd̃ non est dicendũ. Ad quod respondetur primo ꝙ forte ibi latet misterium magnum. vnde quia producere magnam importat perfectionem deus pater dicitur semper producere filium. ⁊ pater et filius spiritũsanctum. ⁊ q̃ illa est infinita ⁊ summa perfectio ⁊ status summum gradum perfectionis possibilis continẽs non potest dari status perfectior. et sic quando deus producit creaturam non est in statu perfectiori producendo nisi forte valde improprie sicut vnum infinitum maius alio dicitur. Et si cõtra predicta instes si producere vt dictum est in perfectiori statu constituit sequeretur ꝙ homo producens peccatũ ⁊ agens naturale qualitatẹ alicuius corruptiuam producens in perfectiori essent statu q̃ nihil producendo qd̃ non videtur esse dicendum. Respõdetur primo. Ad illud de productione peccati ꝙ sermo est de productiõe

Finis domus homo

Propositiones ponderãde ad cognoscendũ rerũ naturaliũ fines

Rei naturalis finis.

Misteriuꝫ de diuinarũ ꝓsonarũ ,productione.

Universidad de Deusto Biblioteca
Facultas Philosophiae Provinciae Loyolensis S.I.

naturali modo vt primo ⁊ secūdo ethicorū dicebatur preter naturā pctm̄ cōmittitur. Scōo dicitur ꝙ peccatū secundū ꝙ est entitas quedam bonum quoddaz est bonitate entis vt solet dici et sic incipiens homo est producēs cōmittendo peccatum non constituit se in malo statu: sed incipiēs cōtra legem dei ⁊ dictamen recte rōnis ꝓpetrauit pctm̄ efficitur delinquens ⁊ in pessimo statu cōstitut⁹. Ad aliō de q̄litate corruptiua dictū est superi⁹ ꝙ agēs naturale nō itēdit corruptionē.

Preter naturaz pctm̄ cōmittitur.

¶ Fine rerum naturalium supradicto modo assignato potest non incōuenienter respectu agētium naturalium generabiliū ⁊ corruptibilium finis gratia cuius ⁊ primaria intentione intentus alius assignari. Unde cum quodlibet tale agens naturale appetit se cōseruare inesse indiuidui vel inesse speciei hoc est appetit sui conseruationē vel quod aliud simile ei in specie existat agens naturale corruptibile producēdo aliquid intendit conseruationē sue speciei post q̄ ipsum non potest perpetuo existere ⁊ indeest ꝙ quodlibet agens naturale dicitur appetere do intendit ꝓducere sibi simile ⁊ ei passum assimilare. ⁊ per ōēs finis ignis q̄ de nouo ꝓducitur pōt dici cōseruare specie ignis. Diceba⁊ iste finis agentiū corruptibiliū: qz celum non agit ꝓpter talem finem cum nō producat nec ꝓducere posset aliud ei in specie simile. Quapropter finis prius assignatus primatū obtinet: qz oia agētia cōplectit.

Agēs naturale ꝓducē do intendit ꝓducere sibi simile ⁊ ei passum assimilare. ⁊ per sue speciei cōseruationem.

¶ Restat declarare an actiones naturales vel vt melius dicatur effectus naturales. Sint tali modo quo sunt dispositi propter necessitatem materie vel propter necessitatē finis quia philosoph⁹ cōtra alios fini attribuit actiones naturales ⁊ effectuum dispositiones. Sed questio prius venit declaranda. vnde cum partes animalis non sint simili modo disposite. Alique enim sunt disposite ad videndū ⁊ alique ad ambulandū queritur vtrum ille due partes quibus tanq̄ instrumētis ad videndū animal vtitur sint precise ab agente naturali formis oculorū informate: quia materia talem informationem exigebat: vel propter aliquem alium finem vt melius videlicet officium videndi exerceretur. quod alio exemplo sensibiliori manifestaē. Dentes anteriores in supiori parte sunt acuti et posteriores lati. queritur vtrum illa diuersitas accidit precise propter diuersitatē materie dentium quia agens naturale vez non inuenit materiam dentium anteriorū in superiori parte latā: qualem inuenit materiā posteriorū produxit dentes illo modo dispositos. vel potius dicendus est ꝙ preter dispositionē materie propter aliquem finem naturale agens ꝓduxit tali modo dentes vt vez cibus prius dentib⁹ anteriorib⁹ diuidaē ⁊ posterius posterioribus teratur. Et primo dicitur ꝙ talis diuersitas partiū aialis non precise accidit ex necessitate materie. i. ꝓpter diuersam dispositionē partium ipsius materie: qz vt dicit cōmentator ossa ⁊ alie partes graniores corporis aialis esse deberent potius in inferiori parte q̄ in superiori et sanguis q̄ leuissim⁹ est inter humoriū deberet semper in partibus superioribus existere. Item mirū esset ꝙ partes corporis aialis sic essent diuersimode cōposite ⁊ non propter aliquem finem cibus insuper in stomacho receptus in suis partibus vniformis per diuersas partes corporis distribuit ad nutrimentum membrorum. et per ōēs oportet ꝙ aliqua pars eius ascendat ⁊ aliqua descendat et aliqua lateraliter moueatur propter diuersum membrorū situm modo si ex necessitate dispositionis materie ⁊ non propter finez actiones naturales cōtingerent partes illius cibi versus eandē differentiam loci deberēt moueri. Sed de diuersitate aliorum effectuū non est in prōptu quid sit dicendum: qz videtur ꝙ ex necessitate materie ad sensum datū talis contingit diuersitas. vñ ꝙ in vna parte producaē rana. ⁊ in alia mus videē ꝙ accidat ex eo ꝙ materia terre vni⁹ partis est ad formam rane disposita et materia alteri⁹ partis ad formā muris. Itē ꝙ in eodē prato sunt tot genera diuersa herbarū videē esse diuersa dispositiōe partium materie terre illius prati quia quantū est ex parte solis cuius virtute ille herbe pullulant non deberet esse tanta diuersitas. ⁊ sic de multis alijs videē esse dicēdū. ¶ Sed illis non obstātibus dicimus cum p̄bo oia sic disponi vel ita esse diuersa propter diuersos fines ad quos ordinātur. ⁊ qz illud est difficile in talibus ostēdere. ¶ Animaduertendū est ꝙ ex vno agente vniformiter se habēte nunq̄ in effectib⁹ aliqua cōtingit diuersitas si passa vel suoz effectuum susceptiua sint similia vel vniformiter disposita. ¶ Scōo sciendū est ꝙ materia ab extrinseco disponiē ita ꝙ quecūq̄ dispositiōes ad vnā vel aliam formam dentur in materia ab aliquo agente fuerūt introducte: quod quidē agens vt superius est ostēsum tales dispositiōes introducendo finem intēdebat. iam dicē ad questionez ꝙ non min⁹ in alijs q̄ partib⁹ corporis aialis ista que cōtingūt potius fini q̄ dispositioni materie sunt attribuēda: qz q̄nis agens aliquod natura sit fm diuersas dispositiōes partiū materie terre diuersas formas substātiales ⁊ accītales producat. qz tm̄ ille dispōes diuerse ab agētib⁹ finez intendētibus producebātur propter diuersos fines a talibus agētibus intētos diuerse producū tur forme. ⁊ hoc videē in hac parte bene pōderādum. ¶ Et si queras quō intelligendū est illud dictum philosophi sumus autē nos hoīes quodammodo finis oīm dicitur ꝙ cum homo inter generabilia ⁊ corruptibilia principatū obtineat sicut genesis primo habetur. faciamus hoīez ad ymaginē ⁊ similitudinē nostrā vt preest piscibus maris ⁊ volatilib⁹ ⁊ bestijs vniuerse terre omni ꝙ reptili quod mouetur in terra ⁊ paulopost dominetur inquit deus piscibus maris ⁊ volatilibus celi ⁊ vniuersis aialibus ⁊c. et in psalmo. oia subiecisti sub pedibus eius. ⁊ hoc idem oēs pbi recte sentientes concederent modo sicut hoīes alicuius regni ordinantur et dirigūtur in vtilitatem et obsequium principis et familia incomodum patrisfamilias ita omnia generabilia et corruptibilia in bonum hoīs debent dirigi et

Ex distributione cibi p membra arguit finis.

Oākia ab extrinseco disponitur

Diuersitas naturaliuz effectuū ex fine resultat.

Nō a pbo quodāmodo oīz finis reputatur.

Cā diuersitatis dētiū.

ordinari tanq̄ in pfectionem sui supioris. Sed si intelligatur ꝙ hō est finis artificialium nō est difficultas. Pōt insup dici ꝙ cuz oia appetāt primē cause assimilari vt dictum est ⁊ hō ad ymaginem ⁊ similitudinem dei sit factus intēdunt oia homini assimilare ac perinde finis oīum ōr sed opinamur hoc (q̄uis vez) nō esse ex mēte pbi. Multa alia notatu digna dicit pbs in. ij. phisicoz que nō declaramus. Tum primo: quia non egent magna declaratione: tum secūdo: qz tpis angustia nō patitur. ¶ Et epilogando dicimus ꝙ cuiuslibet agētis naturalis

Epilogus.

Finis quo vel secundaria intentione intentus est effectus quem ꝓducit.

Finis gra cuius.

¶ Finis autem gratia cuius vel primaria intentione intentus est illud ad qō vltimate ordinatur effectus ille puta ostituere ipm agēs in statu pfectissimo sibi possibili.

Causa p se

¶ Causa p se dicitur agēs qō producit aliquid qō ꝓducere intēdit duo aūt ad aliquid esse ab agēte intētum requirūtur. primū illud ꝓduci ex propria natura agētis. scōz vt in plurib⁹ ⁊ frequēter illud accidere.

Causa per accidens.

¶ Causa p accidens ōr causa vel fortuna vnde agēs ex quo resultat aliq̄d nō ex ꝓpria natura eius: ſz occasional⁹ quodāmodo vt superius ostēsuz est exēplo vel ꝓducēs aliq̄d preter cōsuetuz modū si fuerit agēs nō liberuz vel nō agēs scōm ꝓposituz. i. agēs carēs cognitione ōr causa p accidēs casualis vel casus. Si aūt fuerit agēs fm ꝓpositū. i. p cognitionez ⁊ ꝓducat aliquid pter intētionez ⁊ cōem ostuetudinez ōr causa p accidēs ⁊ fortuna si bon⁹ fuerit euētus euforcuniū talis effectus ōr. si aūt aliq̄d excellēs malum accidat diffortuniū aut infortuniū appellatur sicut si effectus agētis nō fm ꝓpositū: ſz preter ostuetudinē p notabile discrimen accidat mōstrum appellatur ⁊ aliq̄d qō in gallia reputatur monstrū stat ꝙ nō reputetur monstrū in hyspania ⁊ ediuerso: ⁊ sic de qualibet alia patria dicēdum est ita ꝙ mōstrum pēdet ex opiniōe hoīm in pte. Ad patriā celestem vbi nihil mōstruositatis est a peccatoz monstruositatibus immunes nos ꝓducere dignetur qui viuit ⁊ regnat per infinita secula seculorum. Amen.

Casus.

Fortuna.

Ostrum.

¶ Finis secundi phisicorum.

¶ Incipit tertius phisicorum.

Ostq̄ in primo libro de principijs intrinsecis ⁊ in scōo de principijs extrinsecis rei naturalis determinatū est et iam res naturalis est esse cōstituta restat inqrere de eius opatiōe fm ꝙ res naturalis existit. Natura eē vt in scōo dicebatur principiū est motus ⁊ quietis res igitur naturalis fm ꝙ consequēs inq̄tuz naturalis res dicitur motus tanq̄ operatio propria debet ei attribui ⁊ precipua et cum triplex sit motus localis; videlicet alterationis ⁊ augmētationis. In quattuor partes liber iste diuidē. In quarum prima de primo in secunda de secundo in tertia de tertio in quarta penes quid velocitas istorum motuum attendatur pertractabimus.

Odot⁹ rei naturalis i q̄tum hui⁹ est opatio.

Triplex motus.

¶ Incipit prima pars de motu locali.

¶ Primam philosophiam cū metaphisica ōr de entitate ⁊ distinctione ⁊ idētitate rerum determinare cōstat tm̄ disserere de entitate motus localis et an mobili localiter identificetur vel ab eodem distinguatur ad phisicū nō oino impertinenter discutere incūbit cum ipse propter causam prius assignatā debeat de motu determinare. ⁊ qn̄ ad ipsuz non expectaret talis consideratio omissis alijs entitatibus ⁊ considerationibus de earum essentia identitate vel distinctiōe non videtur magnum esse incōueniēs ꝙ de entitate motus phisic⁹ discutiat postq̄ de mobili inquātum huiusmodi ei considerare incumbit hoc dixerim⁹: quia de quātitate cōtinua vel discreta de toto ⁊ suis partib⁹ de figura ⁊ refigurata nullam perscrutationē fecimus nec facere in phisicalibus intēdimus q̄uis omnes super libros phisicorū scribentes de illis determinauerint: quia ille cōsiderationes potius ad metaphisicam q̄ ad phisicā expectare videtur eo ꝙ est questio de entitate identitate ⁊ distinctione rerum hoc tamen non obstante decreuimus propter causam assignatam de entitate motus localis primo disserere ⁊ nostra consideratio ex ordium assumat ex assignatione opinionum.

De idētitate vel distinctione rerū spectat ad methaphisicaz determinare.

Quare de quantitate continua ⁊ discreta et de toto ⁊ ꝓtibus et de figura ⁊ tertius nō perscrutatur ī hoc libro.

¶ Prima opinio tenet motum localez entitatem quandam successiuam esse distinctā a mobili eidem tempore motus inherente quaz quidem positionez tota caterua vocatorum realium insequitur.

De motu locali opiniones.

¶ Secunda est quam gregorius de arimino fouet asserens motū localem spacio qō tēpore motus pertransitur identificari.

¶ Tertia est Quam vocati nominales amplectuntur quae astruit motum localem esse ipsum mobile. quod localiter mouetur.

¶ Positiones he soluendo argumenta in oppositū declarabūtur ⁊ argumēta ōtra alias positiōes militantia possunt recipi tāq̄ ꝓbationes vnius. ¶ Defensabim⁹ eē qualiter illaz ꝓbabiliter satisfaciēdo vtcūq̄ impugnationib⁹ postremo vero quam indicabim⁹ probabiliorē assignauimus. In fauorē igitur prime positionis q̄ antiquior ⁊ subtilior est ponitur talis conclusio.

¶ Motus localis entitas successiua distinguitur a mobili localiter ⁊ eidem tēpore motus inheret sicut accidens suo subiecto.

¶ Contra istam conclusionez arguitur primo sic. potest ab vno loco ad aliū trahi vnus lapis vel aliqd̄ aliud ens nouū ⁊ nouū vbi agere: non posita tali entitate successiua in eo. Igitur ad localiter moueri non requiritur. aſs probatur. vel illa entitas successiua est ponenda tanq̄ vnum quod necessario debet actiue concur-

rere ad mobile moueri vel tanꝗ aliquid aliud. non secundū: quia nō videtur quid sit illud ⁊ ꝙ non primū probatur primo ad mobile moueri actiue ipsum mouēs cōcurrit ⁊ potiꝰ ex ipso moueri resultaret entitas illa successiua ꝗ illa ad moueri cōcurreret. Scēo vbi actiue illa entitas cōcurreret posset deus vicē eius supplere: et p consequens absq; illa posset mobile ex vno ad alium locum trahi. Forte dices talem entitatē poni debere tanꝗ quid necessario resultans ex acquisitione noui ⁊ noui vbi.

¶ Contra ex hoc sequeretur ꝙ aliquo mobili acquirēte aliquod nouum et nouum vbi necessitaretur deus ad productionē talis entitatis. quod est absurdum. Itē motu mobile mouetur sicut calefactiōe calefactibile: ⁊ ex calefactione acquisitio noue ⁊ noue caliditatis resultat potiusꝗ ex acquisitione caliditatis ꝓcedit calefactio: ⁊ per cōsequens ex illa successiua entitate deberet acquisitio noui ⁊ noui vbi procedere potius ꝗ ex acquisitiōe vbi illa entitas resultaret. notum enim est ꝙ noui ⁊ noui vbi acq̄sitio mobile mutatum esse presupponit.

¶ Argumentū istud videtur nobis esse maioris ponderis contra istaꝫ positionē ꝗ alia quapropter in capite argumentoꝝ decreuimꝰ illud formare. Sed pro solutione huius

¶ Sciendū est ꝙ vbi entitas successiua que dicitur motus localis teneretur respectiua non reputaretur incōueniens a fouētibꝰ istam positionem positis extremis fundamento videlicet ⁊ termino tali modo se habētibus deū necessitari ad ipsius productionē sicut in predicamentis ad mentē realium practicatuꝫ est. vnde si impresentiarū dicerēt ꝙ motus localis est respectus quidē extrinsecus adueniens cuiꝰ terminus esset ipsum mouēs ⁊ fundamētū ipsum mobile nouū ⁊ nouū vbi acquirēs ⁊ extrinsecus adueniēs diceretur: q; non oportet ꝙ mouēte ⁊ mobili ⁊ spacio positis talis respectiua entitas ponatur: esset cōsequenter dicēdum ꝙ illis illo modo se habētibus nō posset deus non producere entitatem illā successiuā. et ꝗuis illis q̄ tales respectus abhorrēt absurdum videat entitates respectiuas fouentibꝰ non videtur extraneum: sed tenēdo talem entitatē esse absolutaꝫ difficile est ad argumentū respondere nō tenēdo saltem motū actiue concurrere ad noui ⁊ noui vbi acquisitionē quod notāter dicitur: quia si actiue cōcurreret ꝗuis naturaliter nō posset ab aliquo nouum ⁊ nouū vbi acquiri absq; tali entitate concurrente: supernaturaliter tamen posset noui ⁊ noui vbi acquisitio fieri absq; illa, put defendendo quātitatē continuā a re quanta distinctā virtute cuius vna pars extra aliam existit dicere opꝫ ꝙ si naturaliter debēt esse ptes extra se inuicē situate requiritur ꝗtitas: ſz diuine oipotētie nō repugnat absq; quātitate illas ptes extra seinuicē situatas cōseruare: sed q; vt inter arguēdū dicebat illa entitas nō deberet actiue cōcurrere illud nō satisfacit: quapropter aliter videt esse videndū ꝙ agens naturale vt in scōo dicebatur instrumēto vtit ⁊ sic mouēs in mouēdo mobile instō quodam vti oportet: qd ḋdez instrumētū entitatē illam successiuā quā motuꝫ esse localē dicimus appellamus, put iferius de calefactione practicabit vbi dicet tenēdo motū alterationis distinguī ab alterato: ⁊ ab alterabili ⁊ re que per alterationē acquirit calefactionem esse instrumentū calefactiui: ⁊ sic motus localis instrumētaliter ad acquisitioni noui et nouivbi actiue cōcurrit: ⁊ cū vicē instrumenti deus supplere posset stat ꝙ aliquid nouū ⁊ nouū vbi acquirat absq; motu. Et si queras an pōt talis entitas successiua in aliquo quiescēte sine acquisitione noui ⁊ noui vbi (diuina potentia saltem) existere sicut pōt nouū ⁊ nouuꝫ vbi acquiri sine tali entitate (nō dicimus an in aliquo talis matus ⁊c. quia forte illa entitas motus denominatur eo ꝙ aliquid illa entitate mouetur: ⁊ sic nō esset motus in quiescente.)

¶ Ad istud non pōt sufficiēter respōderi nisi prius de successione talis entitatis aliq̄d dicat. Sed pro nunc dicit ꝙ sicut quando agēs naturale instrumēto aliquo vtitur nō stat quin passiuꝫ virtute talis instrumēti patiatur. Ita nō staret ꝙ talis entitas de qua ē questio sit in aliquo quin nouum ⁊ nouum vbi acq̄rat sicut non staret in aliquo esse calefactionē quin aliam et aliam caliditatē acquireret. Sed forte dices acquisitio noui ⁊ noui vbi resultat quodammodo sicut effectus ex illa entitate: posset igitur deus impedire talem acquisitionem posita illa entitate in aliquo quiescente.

¶ Respōdetur ꝙ sicut non stat ꝙ serra trahatur per aliquod lignum non existēs diffinitiue nec gloriosum in loco quin lignū diuidatur sic non stat talē entitatē esse in aliquo quin illud mouebat bñ verꝫ est ꝙ esset apparētia de opposito. ⁊ facilius diceret ꝙ pōt talis entitas in quiescente existere diuina virtute: sed vbi de successione erit sermo satisfiet huic questiōi tenendo tamen talē entitatē esse respectiuaꝫ, put superiꝰ declarabat absq; difficultate diceretur talē entitatē in requiescente existere non posse sicut nec paternitatē in non pre. resultat enim ꝗm illos q̄ tales entitates respectiuas assignāt respectus ex suo fundamento ⁊ termino essentialiter: ⁊ ꝙ nō pōt subiectari nisi in suo fundamento: ⁊ positis fundamento ⁊ termino certo modo se habētibꝰ nō pōt ipediri, pductio talis respectꝰ in fundamēto: ⁊ p oñs acquirēs nouū ⁊ nouum vbi debet ex consequēte subiectū esse entitatꝫ respectiue que motus dicit: quia sicut anima ⁊ corpore vnitis deus non potest impedire existentiā hois ita fundamento ⁊ termino entitatis respectiue positis sub tali dispositiōe oꝫ respectiua entitas poni q̄ non pōt nisi in suo fundamento, subiectari: sed ex tali mō dicendi sequit ꝙ potius ex acquisitione noui ⁊ nouivbi ꝓcedit illa entitas ꝗ ecōuerso: cū tñ opposituꝫ videat esse dicendū. Quapropter nō approbamus motū localē entitatē esse respectuā ⁊ ad argumētū principale aliter respōdemus negā-

Motus est in stkm.

Deus pōt supplere vicē motus.

Nō stat entitatē illaꝫ (q̄ motꝰ ē) in aliq̄ ḋescēte esse.

De entitatis respectiue resultātia vt dependētia.

do eius primum antecedens: videlꝫ deū ex vno vbi ad aliud posse trahere aliq̄d absq; tali entitate successiua. Pro cuius manifestatione

Fundamētuꝫ doctorum subtilis.

¶ Animaduertēduꝫ est ꝙ in talibus dicere oportet cōformiter ad auctores talem positionem tenētes: vnde est vnum apud doctorem subtilem fundamētum ꝙ nulla entitas respectiua presupponēs aliquam entitatem absolutam esse pōt illa absoluta entitate nō presupposita: et cum noui ⁊ noui vbi acquisitio vel alia ⁊ alia vbitatio (si sic licet loqui) successiua fit entitas respectiua vt in predicamētis declarabitur ⁊ illa subiectetur in mobili ꝗm ꝙ est subiectuꝫ motus nō posset talis acquisitio vbi successiua fieri nec in aliquo fundari nisi motus ꝓsupponeretur: sed cum hoc nō plene intelligatur ꝗuis ad mentem aliquoꝝ realiū dicatur nō reputamus illud rōnabile cuꝫ absq; rōne ⁊ mere gratis sua fundamēta ⁊ suas regulas assignant defendēdo igitur distinctionez inter motū ⁊ mobile sine ad mentem realium dicatur sine nō. maluimus cōsequenter dicere deum posse aliquid ex vno loco ad aliud trahere absq; tali entitate ꝗuis nullum mouens naturale valeat absq; tali entitate aliquid mouere.

¶ Scēo principalr arguitur sic vel talis entitas successiua habet ptes vel ne scōm nō est dicēduꝫ cū de genere cōtinuoꝝ dicatur esse. si primū vel habet oēs suas ptes simul vel ne. si primum nō esset res successiua ⁊ ꝙ nō scōm ptz: q; si sic ⁊ habeat ptes in intelligibile est q̄n oēs partes suas habeat: q; dentur aliquē ptes eius quas non habet vel ille sunt vel nō. si primum iam sunt partes eius. si secūdum non sunt eius partes cuꝫ nō sint. ⁊ p oñs nō dantur ptes eius quas nō habeat. Pro intelligētia materie huiꝰ argumēti de partibus motus

¶ Sciēdum est ꝙ cuꝫ motus sit vt dicebatur entitas successiua mobili sicut accidens suo subiecto inherēs in toto mobili subiectatur sicut albedo in suo subiecto: ⁊ sic dici solet ꝙ motus duplices ptes habet quasdam diuisibiles ad diuisionem mobilis ⁊ alias diuisibiles ad diuisionem tpis. hoc declaratur vno simili ymaginetur ꝙ in vno corpe pedali p totam vnam horam pducātur caliditates tali modo ꝙ in quolibet instāti fit vna caliditas extensa p totum que non immediate ante illud instās fuit nec immediate post erit nec ꝗm se totam nec ꝗm aliquid eius ⁊ ymaginemur ꝙ ex oībus illis caliditatibus vna totalis caliditas que p partez post partem pducebatur resultabat q̄libꝫ caliditas que precise p instans durabat erit diuisibilis ad diuisionem subiecti: q; vna medietas in vna medietate ⁊ alia in alia erat: sed nulla illaꝫ erat diuisibilis ad diuisionez tpis: q; nō fuit vna pars in vna pte tpis alia in alia. vnde in quolibet instāti temporis in quo aliquid mouetur est totalis motus extensus p totum mobile ⁊ vna medietas in vna medietate ⁊ alia in alia: ſz totalis motus habet alias partes quarum vna fuit in vno tempore: et alia in alio sicut si per vnā horam debeat motus fieri vna pars fuit in prima quarta ⁊ alia in secūda ⁊c. et quelibet illarum to ti subiecto inherebat. ¶ Iam dicit ꝙ repugnat motui tanꝗ rei successiue habere oēs suas partes simul diuisibiles ad diuisionē temporis: sed non repugnat ei habere oēs suas partes simul diuisibiles ad diuisionem subiecti.

Duplices partes motus.

Que ptes motꝰ dicuntur esse sit ⁊ que non.

¶ Contra istum modū arguitur sic debeat vnum mobile moueri per vnam horā adequate. ⁊ simus in instanti medio illius. vel tunc est verum dicere, motus quo istud mobile mouetur est vel ne secundū nō est dicendū. Si primū vel ille motus habet aliquas sui partes simul vel ne. Si detur primū ⁊ signet partes diuisibiles ad diuisionem subiecti vel immediate post illud instans erit aliqua illarum vel ne vel immediate ante fuit vel ne si immediate post vel immediate ante aliqua illarum partium erit vel fuit iam partes diuisibiles ad diuisionē tpis simul essent si nec imediate ante nec immediate post erit nec fuit aliqua pars illaruꝫ motus ille precise per instās duraret q̄ nature motus repugnat. Istud argumentū videt clare ostēdere distinctionē de partibus motus esse friuolam.

Distinctio partiū motus cōmunis nulla.

¶ Alius est modus dicendi q̄ tenet rem successiuam esse quando est aliquod instans cōtinuatiuum tēporis sue durationis est ⁊ de motu dicendū est ipsum esse q̄n est aliquod instans continuatiuū temporis in quo mobile mouetur illo motu. et sic in casu in instanti medio hore totus motus est. ⁊ tamen medietas motus q̄ preterijt non est ob defectum instantis cōtinuatiui partium medietatis hore que preterijt idem de futura medietate. Insuper iste modus asserit ꝙ sicut tempus habet instantia continuatiua et linea puncta ita motus habet mutata esse continuatiua partium eius ita ꝙ in quolibet instanti intrinseco temporis motus est vnum accidens inherens toti mobili q̄d precise per illud instās durat et mutatum esse dicitur ⁊ momentū quod partem preteritā motus cum futura cōtinuat et quādo tale mutatū esse alicuius motus est totus motus est ⁊ quelibet pars motus cuius tale mutatum esse est partium continuatiuū ⁊ sic in instanti medio est modus totalis cōpositꝰ ex secunda ex tertia quartis ⁊c. Sz motus quo preci se mobile in prima quarta mouebat non est in instanti medio hore: q; non est aliquod mutatū esse continuatiuū partium eius proportionabiliter de alijs dicatur ⁊ nunq̄ est motus quin omnes partes eius simul sint.

Modꝰ dicēdi de existētia motus.

De mutato eē q̄d ⁊ momentū dr.

¶ Sed inter coexistentiam partium rei successiue ⁊ permanētis hoc est discrimen: q; repugnat rei successiue oēs partes quas habuit ⁊ habebit simul habere: ſz non rei permanēti diuisibili.

Discrimen inter existētiaꝫ partiū rei successiue et pmanentis.

¶ Sed dices non repugnat motui habere oēs istas partes sil' oībus suis partibꝰ demōstratis ⁊ ille sunt oēs quas habuit ⁊ habebit. igitur.

¶ Respondetur primo ꝙ ly oēs capitur distributiue. ¶ Secundo dicatur ꝙ motui quālibet partē quam habuit cum qualibet parte quā habet vel habebit habere simul repugnat sicut

Universidad de Deusto Biblioteca

in instanti medio repugnat ei habere primam octauã simul cũ vltima. Sed forte dices vel ille mot⁹ in instãti medio habet medietates vel ne secundũ non est dicẽdum: si primũ ergo habet istam medietatẽ demonstrando preteritã cuius non est aliquod mutatũ esse continuatiũ partium eius si neges consequentiã datur motus habẽs duas medietates sine vna medietate ꝙ in intelligibile est. Respõdetur concedẽdo illũ motum habere medietates: ⁊ nullã medietatez totius habere nisi includat mutatũ esse instãtis medij hore: ⁊ negatur illud esse in intelligibile ꝓportionabiliter dicendum est de partib⁹ propositionis vocalis: qꝛ in instanti tẽporis probationis copule tota ꝓpositio est/ ⁊ per oñs habet subiectum predicatũ ⁊ copulam: tũ nullũ subiectũ nec predicatũ habet: nec ex hoc sequitur ꝙ motus cõponitur ex medietatibus q̃ non sunt/ nec habet aliquã medietatem q̃ non est quodlibet enĩ illoꝝ implicatiuũ est cõtradictionis: nec tota pars mot⁹ q̃ ꝑterit ante illud instãs mediũ est medietas tot⁹ mot⁹ Iz ista ⁊ ista (ꝑterita ⁊ futura demõstratis) sint tot⁹ motus medietates.

Propõ vocalis ẽ abs ꝙ subiecto

¶ Iste modus dicendi nullo pacto placet Buridano. iij. phisicoꝝ questione sexta: qui etiam tenuit motũ localẽ rem esse successiuã distinctam a mobili et ab spacio eo quod reputat impossibile esse instãtia continuatiua partiũ tẽporis indiuisibilia ⁊ talia mutata esse/ ⁊ pro veritate huius motus est saluanda (de qua in illa questione inquirit) dicit ꝙ pro tpe presenti vtẽdum est aliquo certo tpe: et hoc ad libitum non ꝙ in quolibet instanti talis tpis dicatur esse aliquid ⁊c. quia ipse non ponit instantiã. sed si volumus pro tpe presenti vti vno anno a principio ianuarij vsq̃ ad finem decẽbris in quacunq̃ die illius anni verꝝ esset dicere ꝙ mensis februari⁹ est ⁊ q̃libet dies illius anni est ⁊ quicquid ĩ illo anno contingerit in quacũq̃ hora illius anni vere diceretur cõtingere: ⁊ si sortes in vna hora illius anni moueatur necdũ in illa hora ista esset vera sortes mouet ⁊ motus sortis est et omnes partes illius mot⁹ sunt: immo ⁊ in qualibet hora totius anni. Et si a Buridano quereret quid igit est discriminis inter rem successiuam ⁊ permanentiã ptiũ rei pmanẽt (et diceret ꝙ q̃uis partes rei successiue simul dicãtur esse vtẽdo vt dictum est tpe presenti: tamen secundum Buridanum succedunt partes ille fm prius ⁊ posterius: ita ꝙ vna prior ⁊ alia posterior dicit ad talẽ sensum ꝙ in tẽpore adequato in quo vna fuit alia non erat neq̃ esse poterat. quod tamen partibus rei permanẽtis non cõpetit. Modus iste dicẽdi facilis est ⁊ videtur incidere in modũ dicendi hẽtiberi dicẽtis istam esse impossibilẽ fm talez significationem aliquod spaciũ ꝑtransit ⁊ ex consequente istam sortes mouet ⁊ istam motus est sed iste sunt possibiles motus fuit sortes mouebatur: ⁊ q̃uis videant modi dicẽdi diuersi eo ꝙ buridanus concedit propositiones quas alius negat capiẽdo tempus importatũ per copulas sicut buridanus capit alius non negaret propositiones illas. Sed alius modus dicẽdi tenens motũ esse qñ aliud instãs ⁊c. videt eẽ subtilior ⁊ ita ꝓteruus qõ non põt respõdens cõsequenter dicẽdo ad magnũ incõuenientes duci ⁊ illum modum insequẽdo dicere opz ꝙ si a/ mobile in vna hora adequate moueat in quolibet instãti intrinseco hore verũ est dicere totus motus est q̃uis in quolibet instãti aliqua pars totalis motus desinat esse: ⁊ in quolibet instãti aliqua incipiat esse. ⁊ per hoc soluit argumẽtum qõ fieri posset ad probandũ nullũ mobile posse vniformiter moueri: qꝛ si in instãti medio vnius hore totalis mot⁹ est ⁊ imediate post illud instãs aliquis motus qui iã non est erit ⁊ ille idez totalis motus q̃ in illo instanti est immediate post erit videt ꝙ totali motui erit aliquis alius motus additus: ⁊ per oñs a/mobile veloci⁹ mouebit. Soluit inq̃ ꝑ illud qõ dicebat sicut enim in instanti medio hore incipit esse tertia q̃rta mot⁹: ita in nullo eodẽ desinit esse scda. ⁊ sic ꝓportionabiliter sicut vna pars succedit alia depdit et manet vniformitas ex dictꝭ etiã soluit aliud argumentũ quo ꝓbaret nullũz posse difformiter moueri in vna hora eo ꝙ in quolibet instãti intrinseco illi⁹ hore idẽ totalis motus manet quo totale mobile mouet: ⁊ per cõsequens in nulla medietate velocius q̃ in alia moueretur postq̃ eodem totali motu in vtraq̃ mouetur.

Quod buridani de existentia motus.

In quolibz instãti tpis motus aliqua ps eꝰ desinit eẽ ⁊ aliqua incipit esse.

Quõ saluatur vniformitas in motu tenẽdo illũ successiuã esse entitatẽ.

¶ Unde respõdetur ꝙ q̃uis vnus ⁊ idẽ totalis motus in quolibet instanti intrinseco hore si partes tamen illius motus velociores ⁊ velociores vel remissiores ⁊ remissiores succederent ex q̃ difformitas resultaret. Sed satis graue videt ꝙ semp idẽ totalis motus maneat/ et tñ multe partes eius deperdant ⁊ alie acquirẽtur de nouo cum ad ostendendam inter aliqua diuersitatem sufficeret vnum aliquam partem habere non contentam ab alio: sed dicendũ est ꝙ in rebus successiuis partium diuersitas non concludit totius diuersitatem. Pro quo

Quõ saluatur difformitas.

¶ Aduertendũ est ꝙ in quolibet instãti tẽporis motus verũ est dicere ꝙ totalis motus est ⁊ quelibet pars ei⁹ est ⁊ quelibz pars ei⁹ que tũc est immediate post erit qõ nõ obuiat fluxui ptiũ motus quiquidẽ fluxus ptib⁹ motus attribuitur: eo ꝙ prime quarte sic succedit scda ꝙ in nullo instãti cõtinuatiuo ptiũ tẽporis in q̃ adequate est scda prima esse põt; ⁊ sic dicendum est de alijs ptib⁹. Sed dices ⁊ apparẽter existo modo saluandi istam positionẽ sequit ꝙ aliq̃ creatura est in hoc instãti quam deus non potest in hoc instãti nec immediate post annihilare patz de motu a/mobilis in instãti medio hore. qꝛ si deꝰ ꝙ de⁹ in nihilũ illũ motũ redigat tã in illo instãti vel imediate post cũ annihilatio alicui⁹ eius existẽtiã ꝑsupponat tot⁹ mot⁹ sincathegoreumatice ꝑfuisset: ⁊ per oñs quarta pars mot⁹ que erat futura in vltima quarta hore ꝑfuisset qõ in instãti medio non est admittendum.

In successiuis non cõcludit ptiũ distictio totius diuersitatẽ.

De fluxu ptiũ mot⁹.

¶ Respondetur concedendo sequelam Sed dices ex illo sequi deum non posse corrũpere illud mobile immediate post hoc instans quia mobili corrupto motus euanesceret.

¶ Respondetur negando sequelã quia bene potest corrumpi imediate post hoc absq̃ motu. Primo: motus posset in alio mobili poni. Secundo: non necessario mouebitur: quia non solum diuina virtute potest impediri: sed etiam naturaliter.

Non posset corrũpi vel annihilari mot⁹ vnius hore ĩ instãti medio eius.

¶ Sed contra hoc arguitur ista est vera in illo instanti medio iste motus fuit de preterito ergo necessaria: idez dicatur de ista hoc mobile mouebatur et ista: iste motus fuit immediate post hoc erit vera ergo necessaria: sed illud saluari non potest non posito motu isto in vltima quarta hore ergo necessario erit iste motus ⁊ necessario illud mobile mouetur.

¶ Respõdetur breuiter ꝙ quelibet istarum: iste motus fuit: hoc mobile mouebat: est vera de preterito: sed non necessaria: qꝛ veritas eaꝝ ex veritatibus ꝓpositionũ de futuro contingenti pendet vt alibi ostensum est.

¶ Adhuc cõtra predicta arguitur si vna pars motus prior cum posteriori non existeret: non posset saluari vnum motũ velociorem esse alio: quia non videtur propter quid vnus mot⁹ velocior sit alio: nisi qꝛ intensior ⁊ cũ intensio ꝑ additionẽ partis ad partem fiat habetur intentum vel detur vnde vnus motus velocitatem maiorez q̃ alio importet. Ad hoc dicit Paulus venetus ꝙ nõ debet vnus motus quo q̃ pacto intẽsior dici: sed velocior: sed restat dicere vnde velocior dicitur ad quod statim occurrit esse dicendum: ꝙ motus quo in equali tẽpore maius pertransitur spacium vel in minore equale velocior dicitur. sed illud nõ valet. quia potius illo modo respondendo effectus modis velocioris ostendit q̃ causa maioris velocitatis. Fatemur enim ꝙ ex pertransitione maioris spacij in equali tempore vel equalis in minore in cognitione velocioris motus deuenimus: sed hoc nõ inquirimus: sed vnde vnus motus velocior alio existit Jacobus de forlibio in suo tractatu de intẽsione formarum parte tertia dicit expresse ꝙ intensior motus est velocior ⁊ motus ꝑ additionẽ partis ad partem intenditur sicut alie intensibiles forme: sed videtur ille sibi repugnare: qꝛ in eodez dicit ꝙ in quocunq̃ instanti intrinseco tẽporis in quo est motus alicuius motus ille desinit esse fm se ⁊ in quolibet sui ex q̃ claret ꝙ nullus alteri erit additus cum alio motu partiali superueniente nihil motus perstentis maneat ⁊ per consequens nõ fiet vnius ad alium additio ⁊ re vera rei successiue repugnare videtur ꝙ per additionem partis ad partẽ fiet intẽsior tenendo modũ Galteri burlet de intensione formaꝝ qui inferius ꝑtractabitur posset dici ꝙ vn⁹ mot⁹ est alio velocior eo ꝙ magis q̃ alius ante gradum mot⁹ distat: sed qꝛ intelligentia hui⁹ ex dicẽdis circa illã positionẽ pendet imp: esentiarũ nõ declarat: ſz dicimus ꝙ tenẽdo motũ distinctũ a re mobili: vt dictum est nõ occurrit melior mod⁹ assignãdi maiorẽ velocitatẽ vni⁹ motus q̃ alteri⁹ isto mõ Galteri. posset tñ dici ꝙ sicut nõ est querẽda causa ꝓpter quã vna q̃litas plures grad⁹ alteri⁹ obtineat ꝑter causam efficientẽ vel finalẽ ita nõ est inq̃rendũ vñ vn⁹ mot⁹ velocior est alio nisi qꝛ mouẽs illũ velociorẽ ꝓducit. Ergo. de arimino arguit ꝯra istã positionẽ dicens ex illa sequi idẽ in eodem tpe adequate ꝓduci ⁊ corrũpi patet de motu si teneat distinctus ⁊c. ꝙ si cõcedatur sicut aristoteles videt velle.

Scõm forli. i. f. mot⁹ intẽdit ⁊ intensior ꝯ velocior. Forli. sibi videt repugnare.

Per modũ galteri saluat veloci tas motus maior vni⁹ q̃ alterius

¶ Contra corruptio alicuius eius preexistentiam presupponit ergo non stat ꝙ in eodem tempore adequate corrumpatur ⁊ ꝓducat nec satisfacit dicere ꝙ natura productio et preexistentia motus precedunt eius corruptionem qꝛ nihil dicitur aliud natura precedere nisi causa sit illius quodãmodo efficiens modo absurdum est dicere ꝙ ꝓductio ⁊ preexistẽtia motus sit sue corruptiõis efficiẽs causa quapropter videtur esse aliter dicẽdum negãdo seq̃lam. vnde motus quo aliq̃d ꝑ totam vnã horam mouetur in quolibet instãti illius hore est sicut dictũ est ⁊ partes eius in diuersis partibus hore ꝓducuntur vel vt melius dicatur in instãtibus illius hore incipiunt esse per vltimum nõ esse ⁊ in instãtibus etiam illius hore desinũt esse per primum non esse. verbigꝛa in instãti terminatiuo prime quarte incipit esse secũda quarta motus: ⁊ ꝑ totam secũdam quartã hore erit ⁊ in instãti medio illa desinit esse per primũ non esse ꝓportionabiliter dicatur de alijs quartis ⁊ de partibus earum. Et si dicas adminus habetur ꝙ iste partes motus ꝓducebãtur ⁊ corrũpebãtur in istis instãtibus (demõstratis oibus partibus motus ⁊ omnibus instãtibus hore) cõceditur primo. secũdo dici põt (⁊ nõ incõuenienter) negãdo ꝙ ille motus ꝓducebatur in illa hora concedendo ꝙ in instanti terminatiuo est verum dicere ꝙ fuit ꝓductus in illa hora nec est inconueniens dicere aliquid esse ꝓductum qõ ꝓducebatur sicut tenendo non implicare contradictionem qõ ab eterno fuisset mundus vel aliquid aliud preter deum videtur esse dicendum ꝙ illud fuit ꝓductum: ⁊ tamen nunq̃ ꝓducebatur. potest etiam dici ⁊ forte melius negando ꝙ in illa hora totalis motus corrũpebatur: sed in instanti terminatiuo eius primo corrũpitur: vt corrumpitur valeat tantũ sicut desinit esse diceretur etiaz ꝙ ille motus est corruptus post illam horam: ⁊ tamen nunq̃ corrũpebatur.

Quakr motus totalis ⁊ partialis ꝓducitur ⁊ corrũpitur

¶ Tertio principaliter arguitur si motus esset talis entitas sequerẽt ꝙ mobile eo ꝙ localiter mouetur aliquam formã acquireret et aliquaz deperderet quod est contra philosophũ octauo phisicorum sequela claret: quia entitas illa sucessiua tempore motus acquireretur ⁊ deperderetur. Item sequeretur ꝙ per totam vnaz horam aliquid vel saltem aliqua mouebantur ⁊ tamen non esset dabilis totalis motus qui fuit in illa hora sequela probatur: casu posito ꝙ in principio vnius spacij decem peduz sursum ponatur vn⁹ lapis pedalis (spaciũ aereum sit) ⁊ dimittat lapis sue nature vt cõsequẽter ꝑ totã illam horam diminuatur ꝑ corruptionẽ partium eius sic videlicet ꝙ in quolibet instãti intrinseco

Universidad de Deusto Biblioteca

hore aliquid eius sit de perditū ⁊ in instanti terminatiuo nihil eius remaneat in illo casu ille lapis mouebatur vel saltē partes eius ⁊ tamen non erat aliquis motus quo totus lapis mouebatur cum post instans initiatiuum hore ille lapis non erat ⁊ per consequens non mouebatur et quocunq; motu alicuius partis eius signato ille non erat totalis motus. igitur.

¶ Ad primum respondet ꝓ tenendo motum localem esse entitatem successiuam ⁊c. dicēdum est philosophum intellexisse mobile eo ꝓ localiter mouetur nihil acquirere preter motuz vel ꝓ nullā entitatem permanentē acquirit.

Aliqua mouebant in vna hora ⁊ nō sunt dāda oīa q̄ in illa hora mouebant

¶ Ad aliud admisso illo casu concedi/tur sequela ⁊ consequens ⁊ sicut tenendo motū localem idemptificari dicendum est in illo casu nullum fuisse totale ibi mobile immo nullas fuisse omnes partes que mouebātur ita �means istam positionem nullus fuit totalis motus nec aliqui fuerūt omnes motus nec alique fuerunt omnes partes: quarum nulla mouebatur quamuis partes infinite illius lapidis non mouebantur nulla enim pars terminata ad extremum a quo incipiebat diminutio fieri mouebatur et non sunt tot partes vel nō erant ad illud extremum terminate quin plures terminarentur ad illud nec est dabilis aliqua pars q̄ nō mouebatur quin aliqua pars eius moueret. ⁊ multa alia possunt ex admissione illius casus inferri ⁊ proportionabiliter dicendum est de motib⁹ partium. Pro intelligētia hui⁹ positionis

¶ Sciendū est ꝓ motus sursum ⁊ mot⁹ deorsum distinguūt specie et motus circularis ita ꝓ est entitas successiua qua lapis descendit deorsum specie distincta ab illa entitate q̄ ignis sursum mouetur ⁊ ab illa entitate qua celū mouetur circulariter ⁊ sicut sunt specie distincte ita versus diuersas differētias loci mobilia mouētur. sed ibi aduertendum est ꝓ ꝗuis termini ad quos sint eiusdem speciei nō oportet mot⁹ specie idemptificari: quia leue aereum in aqua existens ad speram aeris ascenderet illud leue aereum in igne elemētali existens etiā ad speram aeris descenderet sic idē esset terminus ad quē ⁊ mobilia eiusdem speciei ⁊ naturalissime mouerentur motibus tamen specie distinctis quod tamen videtur esse rationabile quia postq̄ mobilia ⁊ mouentia ⁊ omnia illos motus ꝓducentia sunt eiusdem speciei nō videtur vnde illi motus distinctionem specificā sortiant sed dicēdū est consequenter ꝓ mouentia diuersos motus producunt ꝓpter diuersitatem terminorū a quibus in ordine ad terminū ad quē q̄d ideo dicat: quia licet diuersi essent termini a quibus ⁊ sursum vtrūq; mobile moderet nō oporteret mot⁹ esse spē distinctos. vel dicat ⁊ meli⁹ ꝓ mouentia diuersos in spē ꝓducunt motus ex hoc q̄d a centro vel ad centrum moueri debent. ſz de vnitate ⁊ diuersitate specifica motū in q̄nto pscrutabit.

Mot⁹ sursum deorsū sursum mouetur ⁊ ab illa entitate qua celū mouetur circularis ⁊ circularis spē distinguntur.

¶ Dominus cameracensis in vna questione super tractatū de spera facit argumētum apparēter ꝓbans idem recte ⁊ circulariter moueri: ⁊ per consequens diceretur motum rectuz ⁊ circularem idēptificari in tali casu sit vn⁹ circulus cuius diameter sit pedalis ⁊ pūctum mediū diametri a/z ponatur diameter extra circulum cōstituens cū circulo angulum contingētie in a pūcto ī quo ponatur vn⁹ angelus qui incipiat moueri versus extremū diametri ⁊ equali velocitate qua angelus mouebitur descēdat diameter intra circulū sic ꝓ in fine vni⁹ hore gra argumēti sit pūctum a cētrum circuli cōstat intelligēti ꝓ angelus ille in quolibet instāti hore erat in circumferētia circuli: ⁊ p oīs descripsit vnam quartā ptem eius ⁊ sic circulariter mouebatur ⁊ ꝓ recte pz: q: medietatem diametri ptransibit. Ad q̄d dicēdum est cōcedēdo illū angelu recte mouerī admisso casu negādo ipm motum esse circulariter ꝗuis in quolibet instāti intrinseco tpis mot⁹ in aliquo pūcto circūferētie erat: ⁊ sic cōceditur ꝓ aliq̄d motu eius portionem circuli descripsit: ⁊ tm nō mouebat circulariter: q: ad inferendā ex discretiōe portiōis circuli motū esse circulare opz ꝓ ab illo mobili q̄d portionez illā descripsit scribat portio non p motum illi⁹ sup q̄d moueť. si enī diameter ḡesceret portio circuli nō describeretur. Multa alia argumēta possunt hic fieri: ⁊ illud q̄d dicebat de mutato esse partiū motus cōtinuatiū impugnari: ſz q: non reputamus vtile in talib⁹ immorari decreuim⁹ finem defensioni ⁊ declarationi hui⁹ opinioni predictis iponere. Et ad aliā positionez ꝓcedere quā quidez positionem ꝓbabiliter defensare intendētes talem cōclusionem ponim⁹.

Ad moueri circulariter nō sufficit portionez circuli describere.

¶ Motus localis est spacium quod tē/pore motus mobile q̄d per se mouet pertransit vel acquirit. Per se moueri dz illud q̄d nouum ⁊ nouū vbi acquirit dato ꝓ quicquid estei immediatū quiesceret. Et sic homo quiescēs in nauique mouet nō mouetur p se: sed per accidens Unde per accēs moueri dz illud quod quiescente q̄d est ei imediatum nō mouetur ⁊ efficit magis ⁊ minus distans ab alijs p motū alteri⁹ in q̄ locat. Auctor hui⁹ positiōis (vt dicebat) ī Grego. de arimino. ij. sniar dist. j. q. iiij. ¶ Cui⁹ ꝓbatio ꝓcipua est hec mot⁹ localis nō est entitas successiua ad mentē auctor ꝓme positiōis vt ipe īdubitāter tenet nec mobile q̄d locat mouet: q: illud q̄d alterat nō est mot⁹ alterationis: ſz poti⁹ ꝗm eū qualitas q̄ acquirit ⁊ nō videt q̄d sit aliū ergo esse spaciū q̄d tpe in quo mobile mouetur acquirit sicut mot⁹ alterationis qualitas q̄ producitur. Argumēta que eque bn ꝗtra tertiā positionē sicut cōtra istā videnť ꝓcedere inferius formabūtur. Sed aliqua que magis ꝓprie contra istam militare videtur in mediū adducūtur quor primū est fundatur in auctoritatib⁹: et in illis que de motu. ⁊ cōiter dici solēt que nō apparent huic positioni cōsona.

Quid moueturꝓ se. Quid moueturꝓ accidēs.

Motuum Gregorij.

¶ Arguitur primo sic motus celi dz esse causa generationis ⁊ corruptionis istor inferiorum: ⁊ tamen nullū spaciuz per q̄d mouetur est huiusmodi: igitur ¶ Item motus (vt habetur. vj. phisicor.) diuiditur ad diuisionem mobilis q̄d

spacio nō competit. igit. ¶ Item motus est actus entis in potētia. i. mobilis motus est in mobili vt patet tertio phisicorū. igitur ¶ Itē motus dicit via ad vbi vel ad spacium q̄d tempore mot⁹ acquiritur: sed via distinguitur ab illo ad quod est via. igitur ¶ Item motus dicit velor vel tard⁹: et tm spacium non est hmōi. igitur ¶ Item velocitas motus localis dicitur attēdi penes spaciū ptrāsitum: sed in intelligibile est q̄d velocitas spacij attendat penes spacium pertransitū. igitur.

¶ Ad ista respōdetur per ordinē suppo nēdo ꝓ ille auctoritates ⁊ multe alie lōge meli⁹ quadrant cū prima positione ꝗ cum alijs.

Quare saluātur ea q̄ d motu cōiter dicūtur ꝗm grego.

¶ Ad primū de motu celi qui dicit esse causa generationis ⁊c. dicit gregorius ꝓ illa ꝓpositio capitur in tali sensu celum qū mouet generationes ⁊ corruptiones causat: ita ꝓ non sic generationes ⁊ corruptiones fierent nisi celum moueretur. nec ista auctoritas debet in fauorez prime positionis adduci: quia minus rationabile videtur ꝓ ex vna entitate successiua generationes ⁊ corruptiones resultant effectiue.

¶ Ad aliud de diuisione motus dicitur ꝓ sensus illius propositionis est ꝓ q̄libet parti mobilis correspondet pars spacij.

¶ Ad aliud de motu qui dicit esse act⁹ extrīsecus sicut loc⁹ dicitur actus locari: nec ad saluandū illud dictū oportet dicere ꝓ sit mot⁹ idem mobili vel ei inherens ¶ Ad illud vbi dicebatur ꝓ motus est mobile facile dicit ꝓ esse in non capitur prime intētiōaliter. i. pro inherere vniuersali formare vel in loco existere: sed scde intentionaliter vt tm̄ valet sicut vere predicare nec sic debet fieri verificatio mobile est mot⁹: ſz sic mobile mouetur. sed illo modo nec in cōcreto nec in abstracto ille terminus motus vificat de isto termino mobile ꝓ oportebat capiēdo se cunde intentionaliter vt dictū est bene verū est ꝓ vbi cōtigeret ꝓ spaciū per quod aliq̄d moueretur etiā mutaret locū sicut si sortes in naui q̄ mouetur moueret ista esset vera mobile est motus: sed non ad intentionez illius auctoritatis.

Idē est motus velox ⁊ tardus.

¶ Ad aliud de via dicitur ꝓ spaciū quod ꝓtransit mobile benejest via ad terminū ad quē in q̄ mobile quiescit: ⁊ respectu cuiuscūq; vbi intrinseci illius spacij spacium ꝓcedens diceretur bn via ad illud: ⁊ sic saluatur motū esse viā ad acquisitionē illius q̄d tpe motus acquirit. ¶ Ad aliud in quo dicebat motus dz velox ⁊c. dicitur ꝓ spacium pōt dici velox ad talē sensum ꝓ mobile illud velociter ꝓtransit ⁊ tardū: q: tarde. Gregorius tm̄ dicit ꝓ spacium nō debet dici velox vel tardū: sed motus dz velox ad talē sensum ꝓ mobile velociter moueť: ⁊ ex ꝓmo modo dicēdi sequitur ꝓ idē spacium mot⁹ velox ⁊ mot⁹ tardus esset simul: patet si per idē spaciuz duo mobilia mouerentur vnū velociter/⁊ aliud tarde sequit etiā ꝓ respectu eiusdē mobilis idem spaciū motus tardus ⁊ motus velox esset simul: patz si in vna hora p vnū spaciū idē mobile moueret diformiter ꝓtim videlicet velociter et ꝓtim tarde.

¶ Ad aliud de illo penes q̄d velocitas dicit attendi. respōdetur ꝓ illa regula dz in tali sensu accipi ꝓ vnū mobile veloci⁹ alio moueť si ī eēlitpe maius spaciū vel in minori equale ptrāseat.

¶ Secundo arguitur sequeretur ꝓ aliquid moueretur ⁊ tamen nullus esset mot⁹ eius sequela, ꝓbatur moueat a/mobile p vnū spaciū quiescēs in vna hora in quolibet instāti illi⁹ hore verū est dicere ꝓ a/moueť: ⁊ tm̄ nullus est motus ei⁹. Et si dicas illud spaciū motuz eius esse.

¶ Contra: in nullo instanti intrīseco illius hore verū est dicere illud spaciū pertransit vel acquiritur: igitur oīa tenet: q: nō alia de cā illud spacium motus eius diceretur. aīs probatur detur ꝓ in instāti medio hore ista esset vera istud spacium pertrāsitur sequeret ꝓ immediate post illud instās hec esset vera: istud spacium fuit pertrāsitum patet: quia habuisset vnam de ꝓsenti verā quod extra instantias sufficit ad ei⁹ veritatem. ¶ Secūdo ꝓbatur illud spaciū nō esse motū sequitur bene in quolibet instanti intrinseco hore verum est dicere illud spaciuz esse quietem: ergo in nullo est motus. tenet oīa cuz motus ⁊ quies termini sint cōtrarij: ⁊ per consequens non verificabiles de eodē simul ⁊c. ⁊ aīs pz: q: post q̄ spaciū quiescit p casuz aliqua dz assignari eius quies ⁊ non nisi ipsummet. igitur.

¶ Confirmatur: rota figuli mouetur ⁊ tamen nullus est motus eius cū nullū quando monetur acquirat spacium. Ad primū respōdetur negando sequelam: ⁊ ad probationem casu admisso dicitur ꝓ in quolibet instāti hore est verum dicere illud spaciū esse motum: ⁊ totuz spacium acquiri: ita ꝓ in instanti medio hec est vera: istud spaciū est motus ad cuius veritatē sufficit ꝓ vna pars eius sit acquisita vel pertrāsita ⁊ alia acquirenda vel pertransenda: ⁊ ꝓ pars p transita tunc primo sit acquisita: ⁊ pars pertransenda incipiat acquiri: quod notāter addit: q: aliꝭ sequeret ꝓ si postq̄ ad punctum spacij medium a/mobile peruenerit: ⁊ ibi pervnū horam quiesceret post cuius finē aliam partē pertransiret in illa hora quietis esset verus dicere illud spacium esse motū. quod est falsum. Ad aliā ꝓbationem primo dici potest ꝓ aliq̄d quiescit cuius nulla est quies patet de illo spacio in casu. Secūdo diceretur ꝓ vbi spacium illud esset in loco quiescente per quem nihil moueret ꝓ locus talis spacij. esset eius quies: sed vbi in nullo quiescente spaciū quiescens locaret videtur esse concedendū aliquid quiescere cuius nulla est quies: vel idem motum ⁊ quietem esse ⁊ negare ly motus ⁊ ly quies esse terminos contrarios: q: nō valet dicere ꝓ non incōuenit terminos cōtrarios respectu diuersorū eidem competere vt dicebatur in predicamento ad aliquid.

Quid req̄ritur ad veritatē hui⁹ hoc spaciū acq̄ritur vt ptrāsitur.

Quid est q̄ es ꝗm istaz viam.

¶ Ad confirmationem de rota figuli Primo dici posset ꝓ non mouetur ꝗm se totam sed bene ꝗm partes ad talē sensum ꝓ quelibet digitalitas circūferentie nouum ⁊ nouum locū acquirit: et illud sufficit ad hoc ꝓ moueri dicat. non dicimus ꝓ ꝗm suas partes mouetur postq̄ oēs sue illi partes idēptificantur: et non habet

Gregorius potius ad illud argumentũ ꝛ similia ꝓ alij rñdere: qꝛ ꝓm quãlibet positionẽ si moueri dicatur illa nata maxime esset localiter ꝛ iã oporteret assignare locum qui tempore motus acquiritur ab ea.

¶ Tertio arguitur expositiõe sequitur adhuc ꝙ aliquid mouetur: ꝛ tamen nihil est motus eius: sequela probatur: descendat vn⁹ lapis in vna hora ad distantiã decem pedũ sic ꝙ sicut ille lapis descendet deus ꝓducat spacium taliter ꝙ retro lapis relinquat spacium: sed in nullo instanti habeat ante se aliquod spacium: ꝛ in fine hore primo sic ꝓductũ in illo casu ille lapis per illam horaꝫ mouebatur: ꝛ tamẽ nullus erat motus eius: quia nõ totũ spacium postꝫ nunq̃ totum illud spacium fuit neq̃ aliqua pars illi⁹: quia priusq̃ illa pars fuisset pertrãsita quecũq̃ detur nõ erat motus: ꝛ post ꝓductionẽ eius nõ mouebatur per illam mobile. igitur.

¶ Respondetur primo negãdo sequelã ꝛ ad probationem admisso casu cõceditur ꝙ ille lapis in illa hora mouebatur/ꝛ ꝙ totum spaciũ erat motus eius. ista cõsequentia negata in nullo instanti intrinseco illius hore illud spacium erat: ergo in nullo instanti illud spaciũ erat motus. Ad motum enim esse sufficit ꝙ acquiratur: ꝛ ad acquiri non requiritur existẽtia. Secũdo dici potest (sed non cõformiter ad dicta in in precedenti argumẽto) ꝙ sicut motus alterationis vt inferius declarabitur est (ꝓm veriorem positionem) qualitas iam acquisita q̃ erit pars qualitatis que iam acquiritur: ita motus localis diceretur esse spacium iam acquisitũ quod est vel erit pars totalis spacij quod acquiritur: et ꝑ cõsequens in quocũq̃ instãti intrinseco hore spacium iam ꝓductum ꝛ acquisitũ esset motus illius mobilis. vel dicatur ꝛ forte melius ꝙ in illo casu nec illud spacium acquirebatur/ vel lapis ille mouebatur: q̃uis propinquior fieret alicui q̃ prius. Et si ad probandũ antecedens principale adducatur in medium ꝙ totus mund⁹ trahatur a deo versus occidentem vel vnum aliud in vacuo mũdus moueretur: ꝛ aliud in vacuo: ꝛ tamen nullus esset eius motus: quia nullũ spacium acquireretur. Ad hoc dicit Gregorius ꝙ in illo casu mũdus non moueretur: qꝛ maxime moueretur localiter: quod non est dicendũ/ cuꝫ nullum locũ acquiret ꝛ illud non magis contra vnam positionem q̃ contra aliam procedere videtur. Alique alie auctoritates preter prius positas et alia argumenta nõ difficilis solutionis possent adduci que missa facimus tunc: quia ex dictis ꝛ auctoritates glosari ꝛ argumẽta solui facile possunt. Tum secũdo: quia loco preallegato gregor⁹ multa adducit que videri possunt. ꝛ hec sufficiant pro sua positiõe. Et deueniẽdum est ad tertiã in cui⁹ fauorẽ ponit hec cõclusio.

Nõ sequit: illo spaciũ nõ erat: ergo illo spaciũ nõ erat motus.

¶ Motus localis non distinguitur a mobili (nõ dicitur ꝙ motus localis idẽtificatur mobili) quia illud idẽ Gregor⁹ cõcederet vbi spaciũ per quod aliquid moueret etiã eẽt mobile.

3 oppinio

¶ Cõclusio hec probari potest per omnia argumenta quecontra alias positiones ꝓcedere videntur. cũ hoc etiam ꝙ oia que in motu cõtingũt/ q̃que de motu dicũtur saluari possunt inter quãlibet rem que mouet/ꝛ motũ ei⁹ posita idẽtitate. igitur. ¶ Unde ad illud cõmune dictũ motus est in mobili dicendũ est ꝙ esse in capitur secũde intensionabiliter: sed Paulus venetus impugnat hoc dicẽs ꝙ si sensus illius dicti ꝙ hec est vera mobile est motus: debebat etiã dici ꝙ mobile est in motu cũ etiam ista ꝓm istam positionẽ cõcedatur motus est mobile ad qd̃ dici põt concedendo consequentiã. ꝛ si Aristoteles negauit mobile esse in motu intendebat ꝙ non erat cõsuetus modus dicendi dicere in motu esse mobile. Tertio esse in capto secunde intentionabiliter dꝫ sic verificatio fieri mobile mouetur. Sed vlterius dici solet ꝙ motus diuiditur ad diuisionẽ mobilis ꝓm istaꝫ positionem sensus esset ꝙ mobile diuiditur ad diuisionem mobilis qd̃ nihil esset dicere. Ad quod dicimus ꝙ sensus in quo fit talis ꝓpositio est iste ꝙ motus vel mobile prius ꝓm vnã partẽ acq̃rit locũ determinatũ q̃ ꝓm aliam. exempli gratia. sit vnũ corp⁹ bipedale cui⁹ vna pedalitas sit a: ꝛ alia b/ꝛ incipiat moueri vsus a. iã sc̃dm a/bipedalitatẽ prius acq̃rit nouũ locũ q̃ secundũ b.

Quatr saluant q̃ de motu omniter dicũtur ꝓm istã positionẽ.

¶ Successio in motu saluatur per hoc ꝙ mobile successiue mouetur ita ꝙ pro successione motui attributibili non est ponenda entitas successiua distincta.

¶ Ad aliũd quod solet dici ꝙ mot⁹ ignis sursum est contrarius motui terre deorsum. Dicendũ est ꝙ contrarietas ibi non capitur ꝓ contrarietate rerũ qua albedo ꝛ nigredo: calidꝫ ꝛ frigiditas cõtrariãtur: sed pro cõtrarietate terminorum prout in postpredicamentis practicari solet: ita ꝙ motus sursum et motus deorsum sunt duo termini contrarij: qꝛ non sunt vificabiles de eodẽ pronomine. ꝛc. sed bene successiue.

¶ Ad aliud quod solet dici de inceptione motus qui per vltimum non esse dicitur incipere esse: ꝛ tamen mobile per primũ esse sortitur esse facile dicit̃ ꝙ sensus est ꝙ mobile incipit moueri per vltimũ nõ esse: vel ꝙ mobile incipit esse motus per vltimũ non esse ꝛ mobile sicut motus velox vel tardũ dicitur: quia velociter vel tarde mouet̃. ¶ Et ad illud cõe dictũ ante oẽm motũ fuit motus: tñ non ante omne mobile fuit mot⁹. qꝛ mobile saltẽ natura dꝫ motuꝫ ꝓcedere vel ꝑ instãs: dr̃ ꝙ nec prima positio deberet illã auctoritatẽ ꝓ se assumere. qꝛ nõ ante totũ istũ motũ (demõstrando motũ quo celum mouebat̃ in toto tpe preterito) fuit mot⁹ nisi dicatur ꝙ pars ei⁹ fuit ante totũ: sed quicq̃d fit dicitur ꝙ sensus illius dicti est ꝙ nunq̃ est verum dicere aliqd̃ mobile moueri qui antea mouebatur eo ꝙ nõ cõtingit ꝑ primũ esse incipe moueri: sed per vltimũ non. Et si dicat̃ motus sursuꝫ dicit̃ violẽtus ipsi terre ꝛ non mot⁹ alterius rei ab ipsa terra: ergo motus ipsius terre. modo isti mot⁹ ipsi⁹ terre sursum est violẽtus ipsi terre: ꝛ ipsa terra est motus ei⁹ sequitur ipsam terram

esse sibimet violentam. Sub vno verbo dicitur primo ꝙ motus sursum terre dr̃ ipsi terre violẽtus ad talem sensum ꝙ terra sursum violenter mouetur. Secũdo ꝛcedatur ꝙ ipsa terra etsi nõ sit sibimet violẽta terra est tñ violẽtus motus.

¶ Dices solet etiã dici motum nõ esse indiuisibilem tñ stat angeluꝫ moueri qui est indiuisibilis. Dicitur primo ꝙ in sexto phisicorum negat pb̃s aliqd̃ indiuisibile moueri posse an quãdo angelus nouum ꝛ nouũ locum acquirit moueatur vi debitur inferius: sed quodãmodo ex termino pendet. Secũdo dicitur ꝙ etsi angelus sit quãdo mouetur indiuisibilis res est tamen diuisibilis motus eo ꝙ partem post partem debet locũ acquirere vel deperdere quãdo mouetur. ¶ Dicere forsitan ꝙ cõtingit idem circulariter ꝛ recte moueri simul ꝛ si idem mobile esset motus idem motus rectus ꝛ circularis esset. Dicitur ꝙ admittendo idem recte ꝛ circulariter simul moueri concedẽda est conclusio. ¶ Inquires insup si motus idẽtificatur mobili quonam pacto aliquis motus simplex alius cõpositus dr̃. Rñdetur ꝙ taliter mobile moueri põt ꝙ motus simplex debeat dici ꝛ taliter ꝙ motus cõpositus debeat appellari. Pro cuius intelligẽtia

Angel⁹ q̃n mouet̃ c̃ indiuisibilis res: ſ diuisibilis est motus.

Mot⁹ simplex. Motus cõpositus. Motus a centro. Siplex motus ad centrum simplex.

¶ Sciendum est ꝙ motus a centro vel ad centrum vel circa centrum simplex dr̃. Alius vero motus qui nec simplr̃ ad cẽtrum nec a centro nec circa centrũ est dr̃ motus cõpositus. Motus a cẽtro est motus sursum ꝑ lineam breuissimam. Motus ad centrũ est motus deorsum ꝑ lineam etiã breuissimam: qd̃ sic declaratur. signato pũcto cẽtrali mũdi ꝛ dato vno alio pũcto qd̃ sit a mobile existens inter centrũ ꝛ a si versus a moueatur ꝑ lineam breuissimã hoc est rectã inter punctũ in quo iam est illud mobile qd̃ terminus a quo reputatur ꝛ ipm a ꝓtrahibilez ibi est mot⁹ sursuꝫ. Si aũt illud mobile vsus centrũ moueatur ꝑ lineã breuissimã hoc est rectã a terio a quo ad ipm centrũ ꝓtrahibileꝫ mot⁹ esset deorsum. Sed si illud mobile moueret̃ magꝭ a cẽtro recedẽdo ꝛ nõ ꝑ lineã rectã ꝓtrahibilem vsq̃ ad a vel si moueretur magis cẽtro appropinquãdo ꝛ nõ ꝑ illã lineaꝫ rectã inter ipm terminũ a quo ꝛ centrũ motus esset cõpositus ꝛ nõ simplr̃ sursum nec simplr̃ deorsuꝫ. Mot⁹ aũt circa cẽtrum dr̃ quo describitur circul⁹ vel portio circuli cui⁹ centrũ centrũ est mũdi: ꝛ talis dr̃ mot⁹ circularis simplex sicut mot⁹ a cẽtro mot⁹ sursuꝫ simplex ꝛ mot⁹ ad centrũ mot⁹ deorsuꝫ simplex. Si tñ mobile moueatur scribẽdo circulũ vel portionẽ circuli cui⁹ cẽtruꝫ nõ est cẽtruꝫ mũdi nõ dꝫ motus simplr̃ circularis dici: ſ poti⁹ motus circularis cõpositus eo ꝙ participat aliqd̃ de motu circulari simplici: qꝛ describit lineã curuam ꝛ aliquid de motu recto simplici: qꝛ q̃libet talis vel est a centro vel ad centrũ. hoc est vel mobile qd̃ tali modo mouet̃ fit ꝓpinq̃us cẽtro vel remoti⁹: immo nullus est mot⁹ nõ singularis simplex q̃n sit ad talem sensuꝫ a centro vel ad centrũ. Alia q̃ de motu dici solẽt facile saluãtur ꝓm istã positionem ex dictis. bene verꝫ est ꝙ cõia dicta quadrare melius vidẽtur cuꝫ prima positione: sed sufficit pro tertia ꝙ patiãtur declaratione. Sed adhuc dices aliter ꝛ aliter se habere (ꝙ moueri attribuitur) tenẽdo motum nõ distingui a mobili saluari nõ põt: qꝛ vbi nihil aliud ꝑter deum et vnũ lapidem essent in mũdo ꝛ deus traheret ꝑ vacuũ illum lapidem lapis ille moueretur: ꝛ tñ nõ aliter ꝛ aliter se haberet nec respectu dei nec respectu alicui⁹ loci vel alterius extrinseci cum nullũ tale esset ꝛ sic nõ posset saluari aliter ꝛ aliter se haberi nisi ꝑ entitatez illã quã motũ dicũt quã de⁹ ꝓduceret dũ ille lapis moueret̃. igitur.

Mot⁹ circa centrũ simplex.

¶ Istud argumẽtum fuit tãti momẽti apud Buridanũ tertio phsicoꝝ ꝙ ꝓpter illud posuit motũ distinctum a re mobili qd̃ ẽdem argumẽtum etiam Paulus venetus in sua metaphisica capitulo de motu põderauit. sed Georgius bruselensis rñdens dicit ꝙ male diffinitur moueri localiter ꝑ aliter ꝛ aliter se habere: qꝛ illud etiã moueri alteratiue competit illud nõ satisfacit. Primo nõ diffiniebat Buridan⁹ moueri localiter; sed moueri simpliciter sicut pb̃s ãto phisicoꝝ diffiniuit: immo ꝛ btus Gregorius in moralibus sup illã passum qui seruiũt ei non sunt stabiles ꝛ in angelis suis reperit prauitatẽ dicit mutari est ex vno ad aliud ire ꝛ postꝫ ille lapis trahitur dꝫ dici moueri opꝫ ꝙ aliter ꝛ aliter se habeat ꝛc. Ad qd̃ dicẽduꝫ esse videt̃ (salua pace doctissimi Buridani) qd̃ nõ est alicui⁹ valoꝝ qd̃ sic ostẽditur ille lapis mouet̃ (ꝑ cuꝫ) nõ nisi localiter: ergo acq̃rit nouũ locum qd̃ est falsum in casu si dicas ꝙ ad local⁹ moueri sufficit ꝙ vbi esset loc⁹ q̃tuꝫ est ex ꝑte mobilis aliũ ꝛ aliuꝫ locum acq̃reret hoc idez dicũt illi q̃ nõ ponũt motuꝫ distinctũ. Sed dices ponẽdo motũ distinctũ saluat̃ illũ lapidez se hr̃e aliter ꝛ al⁹ ꝓpter successiuã acq̃sitionez talis entitat⁹ qd̃ requritur ad moueri hoc nõ valet: qꝛ vbi diceretur ꝙ ille lapis i illo casu nõ moueret̃ nõ oporeret talẽ entitatem assignare. Secũdo iam ꝛcederet buridan⁹ in aliq̃ esse motũ localez qd̃ nõ acq̃ret nouum ꝛ nouũ locũ. ꝛ ꝑ oñs in re q̃escẽte posset saltez diuinit⁹ talis entitas ꝓduci. Dicẽduꝫ est igꝭ sicut Gregorius dicit ꝙ in tali casu lapis ille nõ moueretur ꝛ siue dicat̃ ꝙ deus põt trahere illũ lapidem ꝑ vacuũ sine negetur nõ est ꝛcedẽduꝫ ꝙ sine acq̃sitione vel deperditiõe loci aliq̃d moueatur local⁹ nec aliud est itelligibile. Sed si dicas vbi aliqd̃ pedale in vacuo rarefieret localiter moueretur: qꝛ nunq̃ fit rarefactio absq̃ motu locali: ꝛ tamen nullus locus acquireretur: igitur. Respõdetur admissa rarefactione illius pedalis in vacuo negando ꝙ non contingat aliquid absq̃ motu locali rarefieri. idem de cõdensatione dici potest.

Motuum Buridani ponẽt⁹ motũ distinctũ a mobili.

Motuum buridanuꝫ nullum.

Contingit aliq̃d rarefieri absq̃ motu locali supnaturaliter.

¶ Istis positis arguitur primo cõtra cõclusionez aliquid in ista hora localiter mouetur qd̃ ante istam horã non mouebatur: ergo in ista hora acquirit aliquam entitatem ratione cuius dicitur moueri et non nisi entitatem illam successiuam quam motum localem dicunt: igitur. Pro solutione huius

Notinum ponētiū reruz plurali tatem quā alij nō admittūt.

¶ Sciendum est ꝙ apud fouentes primam positionez assumptū argumēti virtute cuius ōntia valet fm eos est tāti momēti ꝙ est eis perspicuum nullā rem de nouo aliquā denoiationem sortiri sine ꝓductione vel corruptiōe alicuius rei: ⁊ hoc est principiū motuum propter qd multas res in rerum natura dicūt esse quas alij existere nō admittūt: vtpote qui reales nūcupātur. vñ sicut paries qui heri erat nō albus ⁊ iam est albus acquisiuit albedinem ⁊ sortes qui heri erat nō sedens ⁊ iam est sedēs acquisiuit sessionem dicunt nō posse cōtingere ꝙ duo ꝯtradictoria successiue vnum post aliud verificētur absq hoc ꝙ aliqd ꝓducatur vel corrūpatur. Gregorius de arimino nititur istud fundamētum delere. Primum dicit istā iam esse verā antichristus erit: ⁊ cum cōtingenter erit pōt deus absq ꝓductione vel corruptione alicuius rei natiuitatem antichristi impedire. ⁊ per ōns ista antichristus nō erit fiet vera post istā. antichristus erit absq hoc ꝙ aliqd ꝓducatur vel corrūpatur. Hoc non sufficit ad impugnādum illud principiū. Primo qz vbi deus impediat ꝓductionez antichristi dicere oportet ista nunq̄ fuisse vera antichristus erit. ⁊ p ōns nō factus fuit trāsitus ex veritate vnius ꝯdictorij ad veritatem alterius. Secūdo qñ hoc diceretur si ex vero falsa fiat aliqua propositio aliqua entitas corrūpitur: ⁊ aliqua ꝓducitur veritas: videlz ⁊ falsitas fm illos. ¶ Alio modo impugnat illud idem Gregorius dicēs detur albedo inherens parieti iam ista est vera ista albedo inheret parieti manēte illa albedine ita ꝓpinqua parieti sicut iam est ⁊ nō concurrat deus amplius ad inhesionem: ita ꝙ nō variatis sitibus albedinis ⁊ parietis albedo nō amplius inhereat qd nō dz impossibile reputari: qz accidentia hostie cōsecrate eque ꝓpinqua sunt aeri sicut accidētia ꝓpria ipsius aeris: ⁊ tñ non inheret aeri iam in illo casu inḡt Gregorius hec ꝓpositio erat vera hec albedo inheret. ⁊ post ista verificatur ista albedo nō inheret que ꝯdicunt nō per ꝓductionem vel corruptionez alicuius rei igitur nec istud illis ꝛcludere qui ponūt inhesionem distinctā ab occidēte inherēte ⁊ a subiecto cui inheret: ⁊ sic vbi de cōseruaret ⁊ accidēs ⁊ subiectū in suis sitib⁹ ⁊ accidēs nō inhereret esset ꝑ annihilationez inhesionis ⁊ qñ postea inhereret esset ꝑ ꝓductionez inhesiōis. Et ꝓpter multitudinem rerum quas isti assignant vix potest efficaciter impugnari illud fundamentum alia via q̄ ista.

Per aliter et aliter se hr̄e rez saluatur bene ꝯdictoriaꝝ successiua vificatio.

¶ Potest res denoiationem de nouo sortiri ⁊ successiua cōtradictoriaꝝ verificatio fieri ꝑ hoc ꝙ aliqd aliter ⁊ aliter se habeat nō producta nec corrupta aliqua entitate de nouo: ergo supuacaneum est ꝓductionem vel corruptionem rerum ꝓ illo assignare si istud nō sufficiat vel nō satisfaciat illis frustra laboraret qui niteretur alia via illis cōcludere quapropter nō insistere amplius decreuim⁹. Unde dz qz sortes aliter ⁊ aliter se habet qñ mouetur: ⁊ alio modo qñ quiescebat moueri dz tūc ⁊ nō prius. Sed forte dices ꝙ posito casu ꝙ esset vnus aer decem pedum cuius quelibet pars penetratiue esset cum alia ꝑ diuinā potētiam ⁊ vnus lapis trāsiret in vna hora ꝑ illum nullo alio ente creato ꝓter lapidem ⁊ aerez ⁊ ptes eoꝝ existēte ille lapis moueretur ⁊ nō se haberet aliter ⁊ aliter tpe motus ꝓpter nouum ⁊ nouū vbi qd acquireret: ergo ꝑ nouam ⁊ nouā entitatem successiuā producta que esset motus. Ad hoc dz ꝙ nō procedit magz cōtra istā solutionem q̄ contra primā. notuz em est ꝙ est q̄stio an ille lapis in illo casu se haberet aliter ⁊ aliter ⁊ ꝓpter noui ⁊ noui vbi acq̄sitionem ⁊ qñ illa entitas successiua quā motum localem dicūt produceretur in eo nō se haberet aliter ⁊ aliter ꝓpter loci noui acq̄sitionem: et sic fm oēs dicēdum est in casu illo illum lapidem non moueri. Alijs argumentis omissis secundo principaliter

¶ Arguitur aliqd mobile qd est ex propria natura est frigefactiuum qñ mouetur causat calorez: ergo aliqua entitas ꝓducitur tūc caloris causatiua. ōntia claret ⁊ aūs experiētia in notescit. vñ pbs primo metheororum ait motum esse causaz caloris ferrū qd est frigefactiuū post motū intra lignū vel lapidem quoz nullū de se est productiuū caliditatis inuenitur ita calidus ꝙ vix manu tāgi pōt ibi motus est causa vel fiat caloris si pbo creditur: ⁊ nec ferrum nec lignus nec lapis ꝛc. ergo aliqua alia entitas distincta ⁊ nō aliqua qualitas cōseruatiua forme ferri nec ligni nec lapidis: igitur. Rndetur cōcesso aūte sicut experiētia docet negādo ōntiam. ¶ Et pro intelligētia probationis eius Sciēdum est ꝙ a diuersis diuersimode dicitur ad dictum pbi dicentis motū localem causam esse caloris aliquibus dicētibus ⁊ non oīno preter rationem calorem ex motu causari ex eo ꝙ per motuz aer vel aliud spacium per qd fit motus quodāmodo cōteritur ⁊ attenuatur ⁊ ex cōsequēte rarefit. ⁊ ad dispositionem forme ignis qui summe est calidus accedit ex quo ꝓuenit ꝙ ferro tāgendo lapidem durū fortiter ignis ꝓducitur sed hoc nō videtur satisfacere ꝙ potius ex caliditate debet rarefactio resultari q̄ econuerso. q̄uis pbs expresse videatur dicere loco ꝓallegato ꝙ aer per violentiam motus maxime fit calidus ⁊ hoc: qz talis motus maxime disgregat ipsum ex quo innuitur ꝙ ex eo ꝙ aer confricatur ⁊ quodāmodo rarefit ꝑ motū causatur in eo calor: sed hoc non cōcludit ꝙ ferrum ꝙ nō rarefit nec disgregatur tpe motus debeat calefieri cum dicat pbs ꝙ sagitta cuius anterior pars est plumbea pōt tam velociter ꝑ aerem moueri vt intantum calefiat ꝙ eius pars plumbea liquescat. ¶ Nec valet dicere ꝙ aer ꝑ quem mouet intātum calefit ꝙ ex caliditate eius resulat tāta caliditas in sagittam primo: qz ignis qui longe calidior est q̄ aer ille esset nō sufficeret in tam parno tpe caliditatem liquefaciētem inducere: ⁊ ita intensam Item vt in quarto dicetur aer etiam cōdensatur fm aliquā partem sui qñ aliqd per ipm mouetur signāter anterior pars: ⁊ sic nō deberet pars sagitte anterior ꝓpter rarefactionem aeris tñ calefieri. Albertus magnus ⁊ similiter cōmentator Auerrois huius videtur esse sentētie: ꝙ videlz motus localis est calefactiuus eo ꝙ ꝑ ipm fit disgregatio distractio ⁊ rarefactio: ⁊ qz raritas naturalr ex caliditate gñatur: ideo ex veloci rarefactiōe ⁊ disgregatiōe seḡtur intēsa caliditas sed ostēsum est istū modū dicēdi nō valere.

Sanctus thomas dicit motum localem esse calefactiuum eo ꝙ motus localis est inter motus prim⁹: ⁊ sic rōnabiliter prime qualitatis ꝓductionez cuiusmodi est caliditas sibi vēdicat: sed doctor sctūs tenuit motū localem distinguī a mobili quapropter eius sntia nō approbaretur a fouētibus tertiā positionē aliqui impugnāt euz dicētes ꝙ aliqs est mot⁹ localis qui nō est prim⁹ sicut cursus hoīs ⁊ mot⁹ violētus sagitte ⁊ tñ ex vtroq caliditas resultat ita ꝙ fm istos dictuz sancti Thome pcise de motu celi deberet veritatē obtinere: sed min⁹ sufficiēter eū impugnare videtur: q̄uis cm̄ multi sint mot⁹ locales non primi nō incōuenit ꝙ participēt ipsius motus localis primi ꝓprietatem.

¶ Alijs videtur esse dicēdum ꝙ per cōfricationez ⁊ partiū se tangētium velocē ⁊ violētam distractionez eo ꝙ localr mouētur calefiūt in lignū cuius corpa lente mota nō importāt caliditatem: ⁊ isti nō dicūt quare ꝑ cōfricationez ⁊ illā violētam distractionē causatur calor. Si aūt dicerem⁹ sicut arguebat ꝙ qñ aliqd mouetur ꝓducit entitas illa quā motū dicebam⁹ q̄ a ꝓpria natura est ꝓductiua caloris bene satisfieret ⁊ q̄to velocior ⁊ vehemētior talis entitas ꝓducitur tanto intēsiorem ꝓducit calorē. Sed vtcūq rndetur sustinēdo tertiā positionez ꝙ ex natura rerum ꝓuenit ꝙ ꝑ cōfricationez q̄ tpe mot⁹ fit corpora quecūq illa sint impedimētis seclusis calefiant: sed hoc inferius iterum tāgetur.

Tenendo motū localez a mobili distinguī bñ saluat ex illo causari calorē.

¶ Tertio principaliter arguitur ⁊ lōge difficil⁹ poꝑ aliqua pluries localiter mouebātur sunt aptiora de tali motu moueri: ergo derelinq̄tur in eis aptitudo vel habitus q̄dam acq̄situs in tpibus in q̄bus monebātur ⁊ p ōns tpe motus ꝓducebatur aliqua actualis entitas ex qua illa aptitudinalis producebatur ⁊ illa erat motus localis distinctus ꝛc. igitur aūs multis experientijs ostēdi potest. primo postq̄ digiti sunt assuefacti ad scribēdum longe melius monentur ad scribēdum q̄ prius ⁊ lusores organorum post assuefactionem melius mouent digitos q̄ nō assuefacti: ergo in ipsius digitis post assuefactionem est prōptitudo vel habilitas q̄dam que nō erat prius ratione cuius facilius illo mō mouētur: qz aḡs non deberēt poti⁹ nūc q̄ prius facili⁹ illo mō moueri qd si ꝛcedat (sicut opz) illa aptitudo vel habilitas habitus dici debet qui cum ex plurib⁹ actibus debeat ꝓduci sequitur ꝙ ex actualibus motibus motus ille habitualis (vt si dicatur) ꝓducebatur: ⁊ per cōsequens habetur intentum. Si dicatur ꝙ illa facilius monentur q̄ prius absq aliqua entitate habituali vel aptitudinali clare ex illo sequitur ꝙ non esset aliquis habitus in anima assignandus qd tñ toti philosophie mozali cōtradicit et theologie. diceretur enim ꝙ anima postq̄ multotiens actu aliter aliquid cognouit ex propria natura habet ꝙ facilius in cognitionē eius deueniat absq habituali cognitione sicut dicitur ꝙ illa facilius monētur postq̄ pluries mouebantur nō concurrente ad motū entitate aliqua aptitudinali. Sed forte dicit bene intelligens argumētum falsum sicut verū cōcludere. si enim ex actu alibus motibus deberet aptitudinalis mot⁹ ꝓduci sequereꝯ ꝙ vbi frequēter lapis sursuz ꝓijceretur acquireret in se aptitudinē quandā ad sursum moueri et per consequens ceteris paribus facilius in posterum proijcereꝯ sursum q̄ prius cuius oppositū et experientia docet et ex dictis philosophi primo capite secundi ethicorum colligitur. Hoc non tollit vim argumenti quia sicut cōtingit ꝙ in male habituato habitu intemperātie ex multis actibus temperantie nondum producitur habitus tēperātie sic in lapide propter propriam formam substantialem et granitatem que motui sursuz resistūt nō ꝓducitur ex actualibus motibus motus aptitudinalis ad sursum moueri ⁊ sic videtur argumentū habere vires.

¶ Respondetur antecedēte concesso sicut experientia manifestat ⁊ non licet negare consequētiam postq̄ ex maiori facilitate vel promptitudine ad aliquid faciendū solet concludi existentia habitus vel qualitatis aptitudinalis ⁊ negatur ꝙ ex pluribus entitatibus tempore motus ꝓductis illa habitualis promptitudo produceba tur sed ex eo ꝙ pluries digiti tali vel tali modo se habebant illa promptitudo producebatur ex quo sequitur ꝙ est habitus non ex pluribus actibus ꝓductus. Secūdo sequitur ꝙ datur habitus qui non inclinat habentē ad alicuius entitatis productionez vtrumq̄ correlarium patet de illa entitate aptitudinali ratione cuius aliquid facilius q̄ prius monetur que nō fuit producta ex actibus qui essent entitatis actuales sicut habitus dilectionis ex actualib⁹ dilectionib⁹ ꝓducitur nec inclinat habentem ad productionē entitatis actualis que esset motus sed sufficit ꝙ gratia illius vel propter illā aptitudinem illud quod monetur facili⁹ se habeat illo modo quo se prius habebat quādo producebatur illa prōptitudo q̄ non existente tali promptitudine.

¶ Contra hoc sic arguitur ex modo respōdendi sequitur ꝙ pari facilitate dici posset ī anima habituz produci ex eo ꝙ ipsa tali vel tali modo se habebat ⁊ nō ex aliquib⁹ actibus vel actualibus entitatibus. Respondetur negādo sequelā nec est simile qz experimur actuales esse noticias ⁊ volitiones ⁊ nō experimētaliter cognoscimus actualē motū esse distinctuz a re q̄ mouet.

¶ Cōtra hoc sic arguitur si distinctio inter actuales noticias vel dilectiōes ⁊ ipsaz aiaz euidēter nobis cognoscereꝯ nemo q̄ illā distictionē cognosceret dubitaret an mētalis vltimata simplex esset noticia vel ex diuersarū rationū partibus cōstat cui⁹ oppositū claret sequela probat

Quare lapis nō acq̄rit ex freq̄ntib⁹ piectionib⁹ sursuz aptitudinē ad talem motum.

Ex maiori facilitate cōcluditur habitum esse ponendus. Habit⁹ daḡ naturaliter ꝓduct⁹ non ex plurib⁹ nec actib⁹ nec ex vno.

Noticias eē experimur

Universidad de Deusto Biblioteca

sicut constaret de distinctione inter noticiam et aiam deberet cōstare de distinctiōe inter vnā et aliam noticiā. scdo doctor ādas appime erudi tus tenuit ꝙ vbi salua fide dici posset ꝓbabilr esse tenēdus cognitionē aie nō distingui ab aia cognoscēte. ⁊ si cōtingeret cognitionē esse clare cognosci non dixisset illud esse probabiliter sustinendum.

¶ Ad istud argumētus primo dicimus ꝙ nos nō cognoscimus euidēter cognitionē vel dilectionem esse distinctā ab aia: qr non euidenter nobis cōstat cognitionem vel dilectionē esse vt alibi habet ꝓtractari in tertio: videlꝭ de aia. Secūdo dico ꝙ rōnabiliter opinamur cognitionem vel dilectionē actualeꝭ ab aia distingui: qr cum aia aliq̄d cognoscit vel diligat nobis constat ipsam tūc aliter ꝙ prius se habere ⁊ nō p acquisitionem vel deꝑditionem loci: vel p maiorem vel minorem ꝓpinq̄tatem alteri⁹ alicuius: nec p variationē situs: ergo p entitatem in ea ꝓductaꝭ. Sed forte dices sorte currēte de⁹ scit sortem currere ⁊ ipso quiescēte nō scit sortem currere: tū nō opꝭ sciētiam ꝫ deo distinctā ab eo assignare: ergo staret aiam cognoscere absq̄ cognitione ab ea distincta. ¶ Ad hoc primo ōr ꝙ transcēdit limites materie subiecte. Scdo ōr ꝙ de⁹ nunq̄ aliter ⁊ aliter se habet: creatura vero sic ⁊ ex illo pēdet ratio assignādi distinctionē inter cognitionē ⁊ aiam. Unde oibus extrinsecis eodem modo se habētibus aia aliq̄n cognoscit aliquando vero non: ergo in ea ponenda est cognitio ⁊c. Sed creaturis in nullo variatis nec cognitio nec sciētia dei variatur.

Qñ cognoscimus aiā ab aliq̄ distingui

¶ Quarto principaliter arguitur sic impetus distinguitur a re que ipetuose mouet: ergo ⁊ mot⁹ localis a mobili ꝓñtia ꝓbatur q̄cquid incōueniētis seq̄tur ad positionē impet⁹ distincti a re que ipetuose mouet (si aliq̄d seq̄tur) sequit ad assignationē mot⁹ distincti a mobili ⁊ ecōuerso ⁊ nō min⁹ bñ vnū ꝙ aliud saluari pōt: ergo ipetu dato distincto dz ⁊ mot⁹ localis distinctus dari. añs ꝓbatiōis pz discurrēdo p oia q̄ ex distinctiōe mot⁹ localis inferūtur: ⁊ añs principale pz ex cōi snia doctissimoꝝ viroꝝ. Pro solutiōe hui⁹ sciēdus est ꝙ ad assignādus ipetū a re q̄ impetuose mouet distinctū multa multos doctos cōpellūt. prio ꝓiectus graue qd in sursus vel lateralr mouet moueri naturalr nō posset post expulsionē nisi q̄litas motiua ī eo a ꝓijciēte ꝓducta quā impetū vocam⁹ assignaret. illa em nō posita nesciret phisici aliud monēs dare. Scdo snia est pbi q̄rto de celo motū naturalē in fine velociorē ꝙ in principio esse motū vero violētus opposito mō se hr̄e qd vtiq̄ in vitate saluat per talis impet⁹ positionē. graue em p medū vniforme descēdēs ꝓpe finē mot⁹ velocius descēdit eo ꝙ tpe descēsus ī ipso vel a grauitate velcior est ī fine ꝙ in pncipio violē motus vo opposito mō. mobile violenter motū opposito mō mouet eo ꝙ tēpore motus impet⁹ quo mouet ꝝñr remittitur. ⁊ qr ꝓpe initiū intēsior est ꝓpe finem vero remissior tardi⁹ ⁊ tardi⁹ tale mobile fertur. Tertio phis octauo phisicoꝝ inquit mobile in pūcto reflexiōis q̄escere ita ꝙ lapis in sursum ꝓiectus priusq̄ descēdere icipiat q̄escere debet ⁊ vbi vel punctū a quo incipit descēsus pūctus reflectionis dicit cuius quidē sentētie veritas ex positione impet⁹ a re q̄ impetuose mouet distincti pendet. Pro cui⁹ ostensione supponit mediū ipsum eque bene descēsui sicut ascēsui grauis resistere Signet igit vnū mediū vt duo resistēs et detur vnus lapis cui⁹ grauitas et forma substālis sint resistētie quo ad ascēsum vt q̄ttuor: sunt ergo sex gradus latiōi in sursum resistētes q̄ꝓpter op⁹ est qualitate motiua insursuꝭ ipetu vcꝭ intēsiori vel actiuiori ꝙ vt sex postq̄ nec a ꝓportione minoris ineq̄litatis sicut nec equalitatis fit actio producat iam impet⁹ in illo lapide intēsus vel actiuus vt octo impet⁹ ille tpe ascēsus ꝝñr remitetur ⁊ lapis ascēdet donec ꝓcise vt sex erit ipetus in eo actiu⁹ et tunc nō iciperet descēdere: qr plura sunt q̄ descēsum impediūt ꝙ q̄ ad descensum conducunt. sunt em sex gradus actiuitatis impet⁹ q̄ ad sursum moueri conducūt ⁊ duo gradus resistētie medij vt dictū est q̄escet igitur lapis ille quousq̄ actiuitas sue forme substālis et grauitatis exuperet ⁊ resistentiā mediij ⁊ contra pugnationē impetus qd fieri incipiet in instanti in quo precise erit in lapide ipetus vt duo actiuus. ⁊ per ꝝñs quiescet lapis toto illo tpe in quo remissio quattuor graduū ipet⁹ fieri debet qr naturaliter in instātanee fieri nō posset. ex quo clare sequit ꝙ casus dari pōt in quo lapis in sursum proiectus in aere quiesceret per vnā horaꝭ aliq̄n per duas aliq̄n ꝓ tres ⁊c. Sed forte dices non ꝓcipitur quies lapidis in aere illud non cōcludit lapidem nō quiescere: qr magna distantia forte impedit ꝓceptionē quietis vel regulariter tpe ꝫpceptibili q̄escit. Ecce quonā pacto quies in puncto reflexiōis (posito ipetu) saluat. Multa alia q̄ enumerare esset prolixū talis impetus positiōe saluātur conueniēter: sed hec tria maioris ponderis reputamus. aliqua alia inferi⁹ tangentur. sunt tū aliqui dicētes ad primum ꝙ aer impulsus a proijciēte mouet proiectuꝭ: sed hoc et a buridano ⁊ ab alberto de saxonia et a multis alijs impugnat ex eo ꝙ experiētia aliquādo percipim⁹ ꝙ tempore motus ꝓiecti versus vnā differentiā loci ⁊ aer et ventus in oppositū mouentur. Est vnus alius modus dicendi ꝙ per ꝓpulsionem egreditur proiectibile suuꝭ locū ⁊ latera aeris circunstantis velocissime vniūtur vt vacuum euitetur ratione cuius impetuose continuationis lapis impellitur consequenter. et secunduꝭ quod lapis fortius in principio ꝓijciebatur velocius latera loci vniebant ⁊ sic lapis velociter mouebatur. Sed iste modus dicendi (qui reuera est apparēs) non saluat proiectum graue in sursum tardius ⁊ tardius moueri cum impulsio proueniens ex vnione latronum vni⁹ loci non debet esse vehemētior ꝙ impulsio proueniēs ex vnione laterū alterius ⁊ quādo dicit

In puncto reflectiōis mobile q̄escit.

Motiua ad assignādum ipetū distinctū a re q̄ ipetuose mouetur.

Mot⁹ naturalis velocior est ī fine ꝙ in pncipio violē motus vo opposito mō.

Mod⁹ saluādi sine ipetu ea q̄ ipetu saluā tur insufficiens.

ꝙ latera loci magis a ꝓijciēte distātis min⁹ impetuose vniūtur illud nō satisfacit pro motu circulari rote que super eadeꝭ superficie aeris moueturnon tracta ab aliquo ibi enim nō oportet ꝙ latera aeris vniantur, postq̄ rota tēpore motus in eodem loco manet. Item nō deberet motus naturalis in fine velocior ꝙ prope initium esse. Ad quod quidā dicunt in loco naturali grauis ad quem naturaliter mouetur esse virtutem quandam attractiuam qua locus ipse graue ipsum ad se attrahit sicut magnes ferrum. et quia vtitur ista prope potius ꝙ distanter agit accedēte graui prope locum naturalem velocius mouetur. sed q̄uis hoc prima facie velocitatem versus finem motus naturalis saluet non tamē saluare videtur tarditatem versus finem motus violenti. Item vbi supra terram poneretur aliquid quod trāsitum illius virtutis attractiue impediret velocius nihil minus moueretur graue pro pe terram ꝙ remotius et ad tertium motinum non se offert aliquid dicendum nō posito impetu nisi dicatur ꝙ illud quiescit quod est aptū natū moueri ⁊ nō mouet vnde cum sit ad vnū punctum deueniendū cum lapis in sursum mouet vltra qd nō ascendit in illo instātiverum esset dicere iste lapis nō mouet. Pro cui⁹ probatione

Qui ponūt impetū nō cogūtur ponere motū distinctum

¶ Sciendum ꝙ sicut ista consequentia valet videlicet iste lapis mouetur ergo imediate ante mouebatur et immediate post mouebit ita hec valere debet iste lapis mouetur sursum ergo immediate ante mouebatur sursum et immediate post mouebitur sursum. Idez de motu deorsum iam sequitur bene iste lapis nō immediate post mouebitur sursuꝭ nec immediate ante mouebatur deorsum ergo nec mouetur deorsum nec sursum cuꝭ nullo alio modo moueri deberet relinquitur ꝙ non mouetur et per consequens postq̄ est aptus natus moueri quiescit ſz siue consequentie valeant siue non: non est illō ad mentē philosophi dictum qui simpliciter intelligebat esse quietē tēporalem ⁊ nō instātaneā in puncto reflectionis vt discontinuatio inter motum sursum et motum deorsuꝭ assignaretur quod principaliter intendebat. Istis positis

¶ Respōdetur ad argumentū admisso impetu a re que impetuose mouetur distincto negando ex illo sequi motū localem distingui a mobili primo ipetus nō dicitur esse res successiua motus vo sic ⁊ ex illo pendet maior difficultas in cōsequēdo motū localē distinctū a mobili secundo siue mouens ponat imediatū vel mediatū ipsi mobili motus ponitur distinctus a re q̄ mouet ab opinātibus ſz vbi daretur mouens particulare vnitū vel cōiunctū rei q̄ mouet siue sursum siue deorsuꝭ siue lateraliter siue circulariter nō oporteret ipetū distinctū assignare ⁊ sic claret discrimē iter impetū ⁊ motū ⁊ p ꝝñs dato vno nihil cogit dare reliquū. Ecce quomō videtur esse solueda hec tria argumēta q̄ probare videbant motū esse a mobili distinctū sed bene intelligenti nō videntur solutiones sat ſſacere saltē mihi apparet ꝙ argumēta apparēter ꝓcedūt ⁊ q̄uis dicerem⁹ ꝓsequēter ad solutiones datas argumēta nobis ꝓsuadēt aliter esse dicendum. Quapropter assignabimus vnā aliā positionem de motu locali quam sustentari nitemur ipsam tamē et nos meliori iudicio subijcientes q̄ quidem positio talis est. Motus localis est accidēs mobili q̄n mouet inherens intensibile ⁊ remissibile ⁊ permanens. Pro cuius intelligentia

positio alia ꝓter cōes positiōes de motu locali

¶ Animaduertēdū est ꝙ inter impetū ⁊ motū localē nullā aliam differentiā assignarē ꝙ inter magis et minus cōmune ita ꝙ q̄libz impetus est mot⁹ localis sed nō ecōuerso. Impet⁹ enī est motus valde intēsus ſz siue remissus siue itensus sit mot⁹ possum⁹ tū dicere ꝙ q̄libet motus sit impetus ⁊ nō ꝓ q̄cquid mouet impetuose mouet qd nō reputaret incōueniēs qr nō oportet ꝙ quicq̄d impetu mouet ipetuose moueat qm graue in sursuꝭ proiectū ꝓpe punctū reflectionis impetu mouet licet remisso sed nō ipetuose ꝓpter tarditatē. dicerem⁹ aūt ꝙ qualitas motiua ab extrinseco causata esset impetus sed ab intrinseco ꝓducta motus nisi quia impet⁹ vt superius dicebat a forma substantiali ⁊ a grauitate ipsius grauis descendētis ꝓducit ⁊ siue primo modo siue secundo modo sit dicendum: non sit nobis cure quia difficultas est ad nomē.

Motus est cōmunius impetu.

Aliq̄d mouet ipetu ⁊ nō ipetuose

¶ Secundo sciendū est ꝙ mouēs aliq̄d mobile ꝓducit in illud q̄dā entitatē sine qua non posset illud moueri eo ꝙ est tanq̄ instrumētū necessario requisita naturaliter que quidē entitas est motus localis ⁊ mobile graue quod sursum mouet non habet in se alium motū ꝓter impetum si autem graue descendat forma substantialis et grauitas ꝓducunt in eo motum qui si intensus fuerit impetus dicit potest ita ꝙ breuiter dicimus ꝙ omnino sicut impetus ꝓducitur motus localis generatur. ex quo sequitur ꝙ per medium vniforme non contingit graue moueri vniformiter sursum nec deorsum ⁊ si cut partes impetus saltem alique per aliquod tempus simul existunt: ita ⁊ partes motus quia omnino non distinguntur specie motus localis et impetus respectu eiusdem differentie loci ⁊ omnia que de impetu dicere oportet de motu etiam sunt dicenda quo ad ꝓductionem videlicet instantaneam vel successiuaꝭ. ⁊ quia melius hec positio itelligetur si positio de impetu agitata fuerit arguitur primo probando impetum distinctum a re que impetuose mouetur non esse assignandum ⁊ hoc sic si talis impetus daretur successiue a proijciente graue in sursuꝭ in ipso graui ꝓduci deberet. sed ex hoc sequitur ꝙ absq̄ impulsione graue in sursum moueretur et non ad euitandum vacuum nec attractum ab aliquo sicut ferrum a magnete igitur sequela ꝓbatur detur vnum graue cuius resistentia sit vt duo et resistentia mediij vt vnum ⁊ graui detento in manu proijcientis ꝓducatur in eo impetus actiuus vt quattuor et sine impulsione aperiat homo manū: iaꝭ in illo lapide est ipet⁹ actiuior ꝙ sit resistētia: ergo debere insursuꝭ ascēdere absq̄ hoc ꝙ ꝓijciat cui⁹ opposi-

Partes motus distincti a mobili simul sunt.

tum experiẽtia ostendit. ¶ Respondetur primo negando ꝙ impetus producatur successiue tempore qd̃ tenetur in manu proijciẽtis: sed in vltimo instanti esse in manu proijciẽtis qd̃ est vltimum non esse motus eius: ſz hoc non est rõnabile: qꝛ infinita virtus (vt in prio dictũ est) ad productionez instantaneã videt esse requisita saltẽ vbi est aliqua resistẽtia quapropter aliter dicit concedẽdo ꝙ successiue ꝓducitur impetus ⁊ negatur sequela. ⁊ ad probationẽ dicit sub vno verbo ꝙ nullus impet⁹ sufficit ad inceptionẽ mot⁹ sed opus est vna alia virtute motiua q̃uis sufficit ad cõtinuandũ et hoc habet ex ꝓpria natura.

Non sufficit impet⁹ ad inceptionẽ motus.

¶ Contra hoc arguitur sic quelibet virtus que sufficit ad continuandũ sufficit ad incipiendum: ergo solutio nulla. añs probatur pro quo supponitur ꝙ quicunq̃ excessus sufficit ad cõtinuandũ motũ excelsus in quẽ super resistẽtiam mobilis ⁊ medij detur ergo ꝙ in duplo maior excessus requiratur ad incipiendũ q̃ ad continuandũ ⁊ fit a/virtus sufficiẽs ad cõtinuandũ que excedit resistẽtiã b/excessu medietas b/sufficit ad continuandũ ergo b/sufficit ad incipiendum ꝑz ꝛña postq̃ in duplo maior excessus qui sufficiebat ad continuandũ requirebat ad incipiendũ et sufficiebat. Et idem esset dicendũ vbi daretur ꝙ minus q̃ in duplo vel magis ad incipiendum sufficiebat eo ꝙ excessus virtutis que sufficit ad continuandũ super resistentiã in infinitum est diuisibilis. Secundo sic probatur resistentia mobilis ⁊ resistentia medij non diminuũtur tempore motus: ergo si impetus non sufficit ad incipiendũ non debet ad continuandũ sufficere. Respõdetur ad primũ distinguẽdo añs. vel vbi maior vel intensior virtus motiua assignatur ad inceptionẽ sufficere. ⁊ sic cõcedit: vel vbi maior vel minor intensior nihil conducit. ⁊ sic negatur. non eim̃ dicebat impetũ non sufficere ad inceptionem propter remissionẽ: qꝛ q̃n̄ esset impetus infinite intẽsionis non sufficeret ad incipiẽdum. Ad secundũ concedit ꝙ in posterũ nõ erit diminuta resistentia nec dicebamus impetũ ad continuandũ ⁊ non ad incipiendũ sufficere propter diminutionẽ resistentie post inceptionem: sed propter causam assignatã. Et ad illam rationem qua ꝓbabatur quãlibet virtutẽ ad cõtinuãdum sufficientẽ ad incipiendũ sufficere q̃ reputabatur a multis euidẽter procedere ⁊ est alberti de saxonia in primo de celo ĩ forma Calũniaz videt pati primo cũ sic arguebat detur virtus q̃ sufficit ad continuadũ et signet excessus qui excedit resistentiam ⁊c. dici posset ꝙ magis resistit mobile quo ad inceptionẽ q̃ quo ad cõtinuationẽ ꝑ vnũ gradũ gratia argumẽti et sic cũ arguebat vel requirit in duplo maior excessus ad incipiẽdũ q̃ sufficiat ad cõtinuandũ ⁊c. diceretur ꝙ requirit ꝙ fit maior excessus illo signato qꝛ illõ non procedit nisi vbi resistẽtie inceptionis ⁊ cõtinuationis sunt equales. Secundo ille modus procedendi probaret ꝙ virtus portatiua quecũ q̃ esset sufficiens ad portandũ pondus vnius libre sufficeret ad portandum pondus decem librarum. qd̃ ꝓz quia vel excessus quo hec potentia portatiua excedit resistentiã ponderis vnius libre sufficit ad portandũ pondus decem librarum vel ne. si primum intentũ. si secundũ vel requiritur in duplo vel triplo vel in quadruplo ⁊c. maior excessus ad portandũ pondus decem librarum q̃ sufficiat ad portandũ pondus vnius libre vel minor vel maior ⁊ quocũq̃ dato postq̃ excessus ille in infinitas partes est diuisibilis ⁊ q̃tuscunq̃ excessus sufficit ad portandũ pondus vnius libre supra resistentiã habet ꝙ excessus quo ias potentia hec excedit resistentiã ponderis vnius libre sufficit ad portandũ põdus decem. ⁊ sic clare constat illam rationẽ siue probationẽ esse efficacem. ſz argumentũ principale bñ est difficilis solutionis non eim̃ videt sufficere qd̃ dictum est de inceptione ⁊ continuatiõe: sed tenendo impetum produci successiue a proijciente videbat sic esse dicendũ inuestiget alia solutio si illa non placet. dicebat successiue a proijciente produci quia si instantanee vel post impulsionem impetus produceretur aliter esset dicendum.

Calũniã patitur probatio q̃ probatur eandez virtutẽ sufficere ad incipiendũ q̃ sufficit ad cõtinuãdũ.

¶ Secũdo arguitur sic vel impetus producitur extẽsus per totũ illud qd̃ impetuose mouetur vel per aliquã partẽ sui ⁊ per aliquã non. secundũ non est dicendum postq̃ quelibet pars proiecti impetuose mouet. sed ꝙ non sit dicendum primum probat proijciẽs non habet impetum ꝓducere nisi in partez quam tangit. igitur. ¶ Respõdetur primo dãdo secundũ sufficit eim̃ ꝙ in vna parte sit impetus rõne cuius ipsa impetuose mouebit q̃ cum sit alijs partibus vnita moueri non posset nisi alie ĩpetuose mouerẽtur sicut ad hoc ꝙ homo trahat vnum magnũ lignũ sufficit applicare manũ vni parue parti eius q̃ non posset ab eo trahi absq̃ alijs q̃bus est continuata. Scõdo dicit ꝙ in qualibet parte ꝓducitur impetus nec opꝛ ꝙ pars tangat ad hoc ꝙ in ea impet⁹ ꝓducat: sed per motionẽ quãdã q̃ fit ad proijciendũ in qualibet parte producit impet⁹ eo ꝙ quelibet pars impellitur vel proijcitur.

An in totũ vel in partem impetus producatur.

¶ Contra hoc arguitur sic et est replica solutionis precedẽtis argumẽti impet⁹ non producitur a proijciente. igitur añs probat si sic maxime esset vt dicebat tpe quo detinet ꝓiectibile in manu vel in aliquo alio instrumento quo vti solent ad proijciendũ. Sed hoc est falsum qꝛ ex illo clare sequit ꝙ quãto magis ibidem detineretur tanto intensior causaret impetus cuius oppositũ experimur. Istud argumentũ videt apparenter ꝓbare ꝙ impet⁹ non ꝓducitur ante instans vltimũ esse proiectibilis in manu proijciẽtis: sed cũ non sit dicendũ ꝙ in instãti producatur inq̃rẽdũ eet a quo ꝓduceret post illud instãs et dicere ꝙ naturaliter sic ꝓtingit ꝙ imediate post instãs ꝓiectiõis ꝓducat ipet⁹ ⁊ ꝙ causa efficiẽs eius assignet ꝓijciẽs ꝓnon videt rõnabiliter dictũ.

De tpe in quo ꝓducitur impet⁹.

¶ Respõdetur igitur negãdo sequelam nõ eim̃ ex eo ꝙ magis ⁊ magis detinet ꝓiectibile intensior impetus producit: sed ex eo ꝙ cũ maiori conatu impellit. ⁊ qꝛ appositio conatus successiue fit successiue ꝓducitur impet⁹. Sz forte dices ex illo sequi nõ posse dari maximã veloci

tatem qua aliquid proiectũ a forte moueri posset per aliquod determinatũ spaciũ nõ variata eius dispositione qd̃ nõ videt esse dicẽdũ sequela ꝓbatur qꝛ quocũq̃ conatu posito fortes põt maiorẽ apponere. Facile ad hoc dicit ꝙ non dato maximo conatu fortis cõsequẽs est ꝓcedẽdũ.

¶ Contra predicta arguitur si impetus precise ꝓduceret a proijciẽte in graui in sursum proiecto vel lateraliter sequeretur ꝙ intẽsior deberet esse impetus prope initiũ q̃ versus finem quod si concedatur (sicut prius dictũ est) sequeretur ꝙ magis lederet proiectũ prope initiuz q̃ distãtius ⁊ tñ oppositũ experientia docet. Istud quod cõtingit de fortiori ictu vel lesione per maiorẽ distantiã magis q̃ prope principiũ dr ab aliquibus cõtingere ex eo ꝙ a ꝓijciente producebatur precise impetus in aliqua parte ⁊ postea extenditur impetus p totũ ⁊ qꝛ per paruũ tẽp⁹ post proiectionẽ nondũ est impetus per totũ extensus. nõ tñ ledit ꝓiectũ sed tunc lesio maior fit q̃n̄ ĩpetus est extensus p totũ qd̃ accidit q̃n̄ ẽ ad maiorẽ distãtiã. Iste modus nõ placet qꝛ ipetus productus post ꝓiectionẽ ꝓduceret ab alio impetu producto a ꝓijciente ⁊ p consequẽs ipetus esset qualitas actiua qꝛ alterius sue specieĩ ꝓductiua tñ nõ numerat inter actiuas qualitates. scõdo sequeret (ꝓpedimento secluso) ꝙ cõsequẽter moueret ꝓiectũ ita ꝙ per corruptionez impet⁹ nõ deficeret a motu. ꝓz sequela qꝛ q̃n̄ ipetus esset p totũ extensus nõ corrũpere qꝛ nõ a cõrario cũ nullũ habeat nec ex absentia cõseruãtis qꝛ sequit bene pars illius impetus totaliter cõseruabat inesse (absente cõseruãte) ꝙ sufficiebat ꝓducere aliũ impetũ ergo a fortiori totus iste impetus meli⁹ cõseruabit. et nisi ad hoc ferme gratis dicatur ꝙ ipetus ex propria natura sibi determinat certã periodũ durationis nõ videtur euasio ⁊ ibi supponitur ꝙ pars alicuius aliqua qualitate qualificata posset in aliã partẽ ei cõtinuã similẽ producere qd̃ inferius examinabit. Posset igitur aliter ad argumentum dici negando ex intensiore ipetu prope initiũ debere maiorẽ lesionẽ sequi ⁊ causa est qꝛ fortior est ictus quando a proiecto plus de aere diuiditur supposita vehemẽtia impulsionis et quia prope principiũ (licet impetus sit intensior) parum de aere erat diuisus ⁊ versus finẽ q̃ nis magnus aer erat percussus ĩpetus erat valde remissus ⁊ ad mediocrẽ distãtiã ipet⁹ erat bñ intẽsus ⁊ aer in bona q̃titate ꝓcussus ꝓpe initiũ ⁊ versus finẽ minus fortis est lesio et versus mediam distantiã fortior est ictus. Et si ex hoc inferas ꝙ in vapetus sunt eiusdẽ specieĩ cuo nõ esset lesio aliqua postq̃ aer ibi nec aliqd̃ mediũ percutit negat sequela qꝛ ex isto mõ dicẽdi nõ habet ꝙ totalis causa lesionis ꝓcussio medij sit si iste mod⁹ nõ placeat habeat refugiũ ad naturã rerũ: iferi⁹ forte tãget mod⁹ dicẽdi alioꝛ.

Quare minus ledit ꝓiectuz ꝓpe initium.

An oẽs impetus sunt eiusdẽ specieĩ.

¶ Tertio arguit vel oẽs impetus sunt eiusdẽ specieĩ vel diuersarũ. nõ ꝓmũ qꝛ sicut nec granitas ⁊ leuitas dñr eẽ q̃li tates motiue eiusd̃ speciei ꝓpter diuersas differẽtias loci vers⁹ q̃s mouẽt sua mobilia: ita ĩpetus quo aliq̃d sursum mouet ab ĩpetu quo aliq̃d deorsuz distingui debz specie. Itẽ mot⁹ quo aliq̃d circulariter mouetur nõ deberet eẽ eiusdẽ specieĩ cũ ĩpetu quo aliq̃d mouet recte ⁊ ꝙ nõ scõz ꝓbat sic illo dato sequeret ꝙ ꝓijciẽdo aliq̃d sursuz ꝓduceret ĩpetus distinct⁹ specie ab ipetu q̃ ꝓduceret ꝓijciẽdo deorsuz vbi ab eodẽ ꝓijciẽte ꝓijcerent ⁊ ꝓiecta eẽnt eiusdẽ specieĩ similiter ⁊ media qd̃ nõ videt esse dicẽdũ. ſz forte dices ꝙ ad productionẽ deorsuz si graue fuerit proiectũ granitas ei⁹ ⁊ forte forma ei⁹ substãtialis cõcurrũt q̃ tñ nõ cõcausãt impetũ sursuz. Contra de motu recto in sursuz ⁊ de motu circulari eiusdẽ granis procedit argumentum. Itẽ eodẽ mõ diceretur ꝙ impetus quo aliq̃d lateraliter versus septẽtrionẽ mouet specie distingueret ab ipetu quo aliq̃d lateraliter moueretur versus meridiẽ nõ diuersificatis proiectis nec medijs ⁊ proijciẽte existẽte eodẽ ⁊ tñ pari facilitate diceret ꝙ calefactio que fit versus septẽtrionẽ specie distingueret a calefactione versus meridiẽ similiter ⁊ ventus flans versus occasuz diceretur specie distinctus a flãte versus ortuz. Respondet dando scõm signanter impetus quo graue in sursum mouet distinguitur specie ab ĩpetu quo mouetur deorsum qꝛ ad productonez secundi vt dicebatur granitas cõcurrit. Itẽ ipetus quo aliquid mouetur circulariter distinguit specie ab impetu quo recte moueretur qꝛ postq̃ ille impetus diuersimode mouent diuersarum specierũ reputari debẽt. Sed queres vbi mobilia sunt eiusdez speciei ⁊ idem mouẽs ⁊ nulla est in mobili qualitas que ad productionẽ impet⁹ ocurrat vnde pronenit ꝙ in circulariter moto diuersus specie impetus producatur ab impetu in recte moto producto. ¶ Respõdet ꝙ hoc procedit ex diuerso modo producendi impetus sicut eim̃ (vt alibi dictũ est) fortes sedens aliã notiam intuitiuã sui producit ab illa q̃ ab eodẽ stãte produceret ceteris parib⁹ ⁊ hoc nõ nisi qꝛ fortes tanq̃ obiectũ diuersimode se habet illas notitias producẽdo sic diuersus mod⁹ producendi causat impetuũ specificã diuersitatẽ sed de ĩpetu quo aliq̃d mouet versus septẽtrionẽ. ⁊ de impetu quo moueturversus meridiẽ cũ nõ magis per vnum motũ q̃ per aliũ appropinquatio fiat ad centrũ vt supponit ⁊ idẽ sit proijciẽs ⁊ motus nõ sunt diuersi non occurrit ex quo ꝓcedere debeat diuersitas in eis specifica: qꝛ postq̃ nullus illorum motuũ est naturalis nõ dz diuersitas assignari ex diuersitate terminoꝛ quapropter videtur esse dicẽdũ ꝙ non distinguũtur specie ⁊ vno impetu mouet proiectũ versus meridiẽ poti⁹ q̃ versus septẽtrionez: qꝛ versus talem dr̃iam loci proijciebat seclusa maiori appropinquatiõe ad centrũ per motũ vnũ q̃ p aliũ: qꝛ aꝗs dici posset ꝙ ad ꝓductionẽ impetus quo aliq̃d lateraliter mouetur appropinquãdo magis cẽtro si graue esset granitas eius cõcurreret ⁊ sic haberem⁹ vñ diuersitas specifica assignaret nec de ipetu quo aliquid circulariter mouetur ⁊ de ipetu quo mouetur recte cogimur ad idem dicendũ postq̃ (vt ostensum est) possumus ex diuerso modo ꝓducendi distinctionẽ specificam reperire.

Vñ accidit specifica diuersitas impetuum.

Diuersus mod⁹ ꝓducẽdi causat ipetuũ specificã diuersitatem.

Universidad de Deusto Biblioteca

¶ Contra predicta arguitur grauitas ignis descēdentis nō est ꝓductiua impet⁹: ergo minus bene tam in principio assignādo motiua positionis impetus ꝙ intersoluēdū istud argumentum dicebat ꝺna claret et añs probatur qn̄ mediū esset vniforme alicuius raritatis impet⁹ producerek alicui⁹ intēsiōis ab ipsa grauitate et si magis mediū esset rarum intēsior ꝛc. ergo vbi esset vacuū deberet ipetus infinite intēsus ꝓduci. qd̄ tn̄ finite virtuti grauitatis repugnat. ¶ Respondek negādo añs. ꝛ ad eius probationē dicimus ꝙ cogebamur dicere grauitatē descendendo impetū ꝓducere propter diffoꝛmitatē velocitatis descēsus q̄ velocior prope finez ꝙ prope initiū existit. vbi igit̄ talis diffoꝛmitas non contingit non opꝫ ꝙ impet⁹ productionē grauitati attribuam⁹. Et grauitas sucessiue tpe descensus ꝓducere dicebat impetū. si ergo descēsus vel trāsitus sit instātane⁹ non opꝫ ꝙ impetū ꝓduci dicam⁹ ꝛ cū graue fm pbi sniam in quarto phisicorū per vacuū mouebik vel mutabik in instanti grauitas nō ꝓduceret in tali casu ipetū. ſz istud vbi de successiōe motus ꝓtractabik tāgetur. sed

Non ꝓducitur impetus a grauitate grauis descēdēntes per vacuū.

¶ Contra solutionem principalē arguitur impetus quo aliquid mouetur sursum deorsum mouetur igitur impetus ad sursum ꝛ ad deorsum non distinguūtur specie. añs probat ꝙ ꝓiectum inferius impetuose aliquod durum tangens resilit ꝛ in sursum immediate post tactum mouetur ꝛ non nisi virtute eiusdē impetus: qꝛ si virtute alteri⁹ maxime esset per impetū ꝓductum ab illo duro qd̄ tangebat: sed hoc non tum primo quia per instans precise se inuicem tangebant. tum secūdo non contingit ꝙ ꝓoijciens sine motione aliqua impetum ꝓducat: sed durum tactum vel percussum non ꝓducebat tali modo impetum. igitur. Pro solutione huius

De cā resilitionis.

¶ Sciendū est diuersos esse modos dicendi quibus causa resilitionis assignatur iohānes buridano penultima. q. viij. phificoꝝ dicente ꝙ resiliens regulariter est sphericum sicut pila et cum tangit durum alique partes tendunt ad planiciem: sed statim redeunt ad figuram pristinam quod sine eleuatione partiū non contingit ex quo procedit ꝙ in sursum iterum moueatur. Ex quo sequitur ꝙ vbi sphericū esset ita rigidū ꝙ per tactum non variarek figura non fieret resilitio. Albertus de saxonia penultima etiā questione tercij de celo dicit ꝙ virtute eiusdē impetus quo deorsum mouebak proiectum resilijt et ait hoc quodāmodo fieri per reflexionem sicut radij directi quib⁹ aliquod opacum obuiat reflectūtur ꝛ radij reflexi causank: sed radius post reflexionem ꝓductus est alius ab eo q̄ directe ꝓducebak. ꝛ sic non videtur esse accōmoda similitudo ꝛ iam iste modus dicēdi cōcederet eodem impetu deorsum ꝛ sursum aliquid moueri et non oporteret assignare distinctionē specificā inter impetus propter sursum ꝛ deorsum: ſz hoc non esset nimis absurdū modus buridani est satis bonus. Possimus tn̄ dicere ꝙ ab illo duro a quo fit resilitio causak impet⁹ in sursum absq̄ hoc ꝙ ꝓoiectū variet propriā figurā ꝛ aristoteles nō cōcederet ꝙ ꝑcise per instās jesset tangēs illud ꝓoiectū q̄ inter mot⁹ oppositos posuit q̄ tem mediā ꝛ nō qualitercūq̄ se haberet ꝓiectuz deorsum fieret resilitio: ſz vbi ipetuose tāgeret durū etiā figura cōducit. posset etiā dici ꝙ ꝑ ꝓoiectionē impetuosaz aer repercutik fortiter ꝛ iterum aer sic repulsus reuertik ad pristinū locum ratione cuius eleuak pila in sursum: ſz modū buridani approbam⁹ ꝛ in vno potius ꝙ in alio maior impetus ꝓducik propter diuersitatē ꝓoiectorum quorꝫ vnum ex propria natura est magis susceptiuū impet⁹ ꝙ aliud etiā vires ꝛ industria ꝓoijcientiū nimirū ꝺducunt. Sz queres ex quo prouenit ꝙ rota aliqn̄ postq̄ non trahik manu versus vnam partē ꝛ vsus aliā mouek quodāmodo ac si vacillaret hoc videk nobis cōtingere ex parte aeris: qꝛ aer cōdensak versus vnam partez vel impellik et iterum reuertik ad primū locum ratione cuius aer ex alia parte iterum cōdensak ꝛ iterum reuertik ad prioꝛē locum ꝛ rota mouek versus aliam partē. ꝛ sic ꝺnr̄ sed minus ꝛ minus fortiter propter impulsum remissioꝛē ꝛ remissiorem ipsius aeris si hoc nō placet inuestiga aliud.

Inter mot⁹ oppositos quietē posuit aristoteles.

Figura conducit ad resilitionē et industria.

De motu tubationis

Sed priusq̄ isti materie de impetu finez imponamus decreuimus in medium adducere sententiā nicoleti de thienis ordinarie philosophiam ad primam sedem legentis sine concurrente (vt ipse ait) in studio patauino qui in quadam questiuncula de motu grauis ꝛ leuis quam edidit ꝛ ad nostras manus peuenit recitatis multorum opinionibus ꝛ iudicio suo reprobatis ait graue descendens moueri non a propria forma substātiali nec a grauitate: ſz ab aere moto a ꝺmouēte prohibēs qd̄ ꝓhibebat ne graue prius descēderet ipse aer sic mouek propter impetum quendā ꝓductū in eo a re mouēte ꝓhibens et graue in sursuz moueri nō ab impetu in eo causato a ꝓoijciēte: ſz ab aere q̄ mouetur per impetum ꝓductū in eo a ꝓoijciēte ꝛ dicit istaz esse sententiā pbi ꝛ sui cōmētatoris ꝛ doctissimū (eū paruifaciēs) subtilissimū albertū de saxonia vocat albertutiū ꝛ alios nostros doctores terministas dicens ex quibus secꝫ albertutiū ꝛ alios terministas ab aristotele deuiare et a veritate q̄ dixerūt ꝓoiecta ab impetu ipsis dato ꝛ nō aeri vel aque a ꝓoijciēte moueri. ꝛ miratur quendā mgr̄m gaetanū ꝝ talez errorē defendere voluisse nos añt absq̄ sui nois mutatiōe propter suaz reuerentiaz ostendemus ipsum sibi simpliciter repugnare ꝛ suum modum dicendi oīno a veritate esse alienum vt voluptatē (vt modo salutiano vtamur) si quā alios reprobando cepit reprobationez propriā audiendo amittat si forte hoc ad noticiaz eius peruenerit. primo ipse reducat incōueniēs graue descendendo moueri a forma substātiali vel a grauitate: qꝛ vt saluek illud dictū omne qd̄ mouek ab alio mouetur opꝫ assignare mouēs extrinsecū ꝛ iā ibi illa forma substātialis et grauitas a seipsis mouerentur postea ipse dicit aerem moueri ab impetu in eo ꝓducto ibi claret repugnātia qꝛ vel ad motum aeris requiritur aliud mouēs extrinsecū vel sufficit ipetus

Sententia nicoleti de thienis de motu grauiū ꝛ leuiū

in eo ꝓductus. si primum aer non moueretur cum non detur ibi aliud extrinsece mouens. si secūdum sequitur ꝙ sicut ad motum aeris sufficit impet⁹ ita ad motū grauis deorsum sufficit grauitas. Scdo si fortes iter digitos teneat vnū graue ꝛ amoueat digitos ꝑmittēdo graue cadere nec aer supior nec inferior vbi mouerek a digitis fortis: ſz potius lateralis cuius mot⁹ nihil cōduceret ad descēsum tn̄ graue descēderet. igit̄ Tertio (vt dictū est superi⁹) cōtingit aerem moueri ex opposito ad motū ꝓiecti. Quarto sequeretur ꝙ ꝓoiectū in sursum graue nulli obuiās ꝑeter aerez non deberet descēdere. ꝓz sequela quia nihil est ibi qd̄ moueret aerez ad descēsum ipse dicit ad hoc ꝙ aer mouek ꝑ antiparistasim cōcurrēte ipetu qd̄ nec ipse declarauit nec reputamus intelligibile. Quinto sequerek ꝙ graue non descēderet per vacuū (si darek) cuius oppositum tenet aristoteles. iiij. phisicoꝝ dicēs ꝙ mobile positū in vacuo descēderet in instāti. sequela claret: qꝛ ibi non esset aer q̄ mouerek. ¶ Dicit insuper grauia terminata. i. dura nō sunt susceptiua impetus: ſz bn̄ corpora interminata. i. humida ꝛ mollia ꝛ fluida que sunt cuiuslibet figure indifferenter facile receptiua sicut aqua ꝛ aer et alij liquores. ꝛ ideo non opꝫ ꝙ vna parte mota in eis alia moueak sicut accidit in solidis et terminatis cuiusmodi sunt lapides ꝛ ligna. ¶ Hoc mere gratis dicik et ex eo sequik ꝙ in stupa vel lana q̄ corpora mollia sunt posset ꝓduci impet⁹ qn̄ proijcerenk. et si dicas nō sunt corpora fluida ad minus in aqua cui cōtingit frequēter proijci ꝓducerek impet⁹. Et sic datur ꝓiectū ipetus susceptiuū cōtra ipsum. Dicit insup ꝙ fm suum modū dicēdi saluātur q̄daz experimēta ꝙ balista arcus ꝛ trabuchi ꝛ hmōi ꝓoiecta fortius percutiunt ad certā distātiā q̄ ꝑpter ipsam nec hoc ideo est (ait) (vt etiā dicit albert⁹ magnus) ꝙ ille impetus in aere ꝓductus vnitur in illa distantia et nō prope ꝛ simile videm⁹ de radijs in speculo qui in certa distātia vniūtur. vn̄ impetus incipit generari in maiori aere vel aqua q̄ fit ille quez percutit expellēs. ꝛ hinc est ꝙ videm⁹ q̄ si iuxta centrū lapidis cadentis iaceāt ligna parua ꝛ remotius aliquantulū alia iacerint tunc circuli generati a lapide cadēte fortiꝰ impellūt ligna que aliquantulū distant. requirit igitur impet⁹ quantitatem mediā debitam in qua sit summa virtus eius hec ille. ¶ Illud de radijs verū est vnde vt habetur in ſcōa parte perspectiue cantuariēsis. et experiētia docet in speculis ad solem positis ignis ꝓducik ad certam distantiā ꝛ est ibi propositio: xxv. talis in speculis concauis ad solem positis ignem generari ꝛ si speculū fuerit portio sphere generak ignis in puncto correspōdente centro eius quādo ponitur directe cōtra solem incōcursu radiorum reflexorū cum radio incidēte ꝛ hoc ideo: quia est ibi maior radiorū fortitudo: tum propter radium incidentem tum propter reflexam multitudinē radiorum reflexorū ꝛ magis prope non causabik: quia non tot radij reflexi concurrunt ad incidentē ꝛ hoc inferius tangetur. Sed istud bene cōsideratū non deseruit proposito. non est dubitandū quin in aere ꝓducatur impetus vel in aqua: sed ꝙ ex maiori vel minori vnione illud quod dictum est cōtingat non plene capitur. ¶ Ista sunt que nobis de impetu videbantur esse dicenda ꝛ omnibus considerātis non assignando impetū distinctum si ea que experimur saluare possemus lōge melius esset talem impetum nō admittere: qꝛ difficile est ad modum positionem impetus distincti defensare. ¶ Redeundo igitur ad ꝓpositum nostrum de motu dicimus breuiter nō stādo an ad impetuz reqratur certa intētio vel ne ꝙ nihil aliud motum localem dicimus q̄ impetū ꝛ cuz tripliciter cōtingat motū localem fieri naturaliter: videlicet violētez ꝓgressiue. motus aūt progressiuus est motus alalis ꝓgrediētis vt mot⁹ quo mouetur manus vel pes vel digitus. ostēsuz est eim̄ ꝙ graue descēdens ꝓducit impetum qui est motus. vn̄ inuenio doctorem subtilez in secūdo dist. secūda dicētem graue ꝑ grauitatem sibi inherētem ꝓducere motuz. si aūt violenter aliqd̄ moueatur impetum ibi ꝓductū motum eius localem dicim⁹ de motu tamen progressiuo est aliquātulum difficilius ꝛ causa difficultatis est: qꝛ in motu naturali siue violento motus vel impetus vnius partis spacij deseruit pro trāsitu alterius partis saltem fm aliquas partes eius: et inde est ꝙ per medium vniforme non contingit aliquid naturaliter vel violēter vniformiter moueri alijs impedimentis ꝛ inuaminibus seclusis sed cum experiētia cognoscamus aliqd̄ ꝓgressiue vniformiter moueri videtur ꝙ motus talis non sit impetus: qꝛ vel tpe talis motus nouus ꝛ nouus impet⁹ ꝓducitur: ꝛ tūc velocius ꝛ velociꝰ deberet tale mobile moueri cū impet⁹ (saltē fm aliquas partes sui) per tempus aliqd̄ durare debeat vel impetus in principio ꝓductus pro toto transitu sufficit: et sic cum impetus debeat cōsequenter remitti ex ꝓpria natura/motus non esset vniformis: hoc tamen non obstāte probabiliter sustinētes nostram positionem dicimus ꝙ anima apta nata est saltem secūdario in materiam quibusdā dispositionibus qualificatam quā informat impetum ꝓducere. Secundario dꝛ propter illud qd̄ in principio dicebatur de virtute: videlz anime ꝓductiue ad extra: vnde qꝛ ipsa aia apta nata est seipsam moueri ad motū eius motus ipsius materie quā informat (qui impetus quidem est) sequitur ꝛ sic aia secuz trahēs materiam (vt sic dicamus) impetū in eam ꝓduci qui siue intensus siue remissus fit non mouetur ipsa materia velocius q̄ aia vult moueri qn̄ impetus ab extrinsecis nō est causatus: aliquando tamen contingit impetum esse tam intensum ꝙ anima non valet magnam velocitatem ꝓhibere: ꝛ fatemur ꝙ nouus ꝛ nouus impetus ꝓducitur tēpore motus progressiui: ꝛ tamen vniformiter fit transitus quādo anima vult vniformiter moueri que aliquando permittit ꝙ fm intentionis rigorem impetus sua materia moueatur: et sicut non habetur pro inconueniēti in ꝓiecto in sursum esse impetū tpe quietis in pūcto: videlz reflexiōis (vt superius

Verba nicoleti.

In speculis cōcauis virtute.

De motu naturali.

De motu violento.

De motu ꝓgressiuo.

Per medium vniforme nihil mouek vniformiter.

ostēsum est. Dicta stat ꝙ quiescēte animali qd̄ pro gressiue moueba̅t sit in eo impet̄ quē si tēpore quietis velles vocare motū cōcedas in aliquo quiescente motū existere. sed q̄ multi de noīb̄ faciunt casum nō dicat̄ talis entitas mot̄ quiescente subiecto. Sed de motu ipsius aīe rationalis ⁊ an in angelis et in ipsa quādo mouetur impetus producatur: futurus est sermo. multa hic dici possent: sed ne prolixior fiat processus supersedere decreuimus.

¶ Restabat probare de motu locali positionib̄: ⁊ vtcūq̄ defensatis aliis neglectis ꝓbabiliorē amplecti. sed hoc aliorū iudicio relinquitur. Prima positio antiquior est et subtilis. Secunda extranea ⁊ non cōis. Tertia facilior ⁊ bene apparēs. Quarta (quā in principio noluimus numerare) intelligibilis ⁊ nō oīno improbabilis: ꝑm quā optime satisfit illis trib̄ argumentis q̄ cōtra tertiam positionem formauim̄ et nō pl̄ equo pōderauim̄: de calefactione vel ex motu resultāte: ⁊ de aptitudine post motum derelicta: ⁊ de impetu immobili ꝓducto: et ista sufficiant pro huius tertij libri parte prima.

¶ Incipit secunda pars in qua de motu alterationis pertractatur.

Antiquorū libros similiter ⁊ modernorū scrutātes ꝓspicuum haberēt aliqua apd̄ modernos in questiōe vti de quib̄ antiquitus non fiebat difficultas. Prius enim ꝙ venerabilis ille icepto: guillermus olram indagator vītatis maximus: inuestigare incepisset de realitatib̄ / immo nō realitatibus: sed fictionibus ⁊ figmētis q̄ reales vocati in rerū natura esse assignabant non erat dubium an mot̄ a mobili distinguere: sed postq̄ ille viam indaginis aperuit inquirit̄ an motus mobili idēificetur / et motus alterationis sit (vt aiunt) fluxus quidā a re que tpe alterationis acquiritur distinctus. Videlicēt ipse guillermus olram ⁊ qui ipsuz in tali modo inuestigādi secuti sunt (quos nō noiales a noīe nec terministas a termino: sed numinatos a numine vocare deberemus) qd̄ absq̄ talibus distinctionib̄ omia saluari possent mouerūt tales questiones vt fictoribus nō realibus satisfacerēt. Quorum vna existit opinio motū alterationis videlz esse entitatem quādam distinctā ab alterāte ⁊ alterabili et a qualitate que acq̄ritur: quā fluxum eo ꝙ nō permanet / sed quodāmodo fluit appellarunt: ⁊ ita certe ab intellectu labit̄ et fluit ꝙ non valet ipsam cognitione tenere / Sed hic pro intelligētia huius opinionis ymaginādū est ꝙ caliditas in aqua ab igne ꝓducitur ꝑ calefactionē que talis entitas ⁊ fluxus dicit̄ esse: ⁊ talis est duplex: quedam in ipso igne que dicit̄ actio alia in ipsa aqua q̄ dicitur passio: vt in predicamētis declarabit̄: ⁊ calefactio passio motus dicit̄ alterationis / Precipium motuum positionis huius siue fluitionis est aqua illa tēpore acquisitionis caliditatis alterari dicit̄ ⁊ non propter caliditatem que iam ei inheret nec propter introducendam quoniā habebit illā caliditatem quādo nō alterabitur et erit alia habitura absq̄ hoc ꝙ alterari dicatur: ponenda est igitur in ipsa aqua entitas quedam ratiōe cuius dicitur alterari: ⁊ talis est fluxus ille quem calefactionem dicunt si ad caliditatem alteretur. igitur.

¶ Buridanus qui motū localem vt dictum est distinctū a mobili tenuit istā positionē reprobauit: questione scda tertij phisicoz. ⁊ gregorius de arimino ipsam accerrie impugnauit: immo expugnauit. q. v. distin. ꝑme scdi sentēciarum / nos aūt prolixitatez euitates sub vno verbo dicimus ꝙ ꝗuis absq̄ implicatione cōtradictiōis defensari posset hec positio: ⁊ de duratione eius ⁊ suarum partiū existentia ⁊ successione dici posset sicut de motu locali ꝑm primam positionē dicebat̄: nec ex illa sequeretur dabile eē processum in infinitū in talibus fluxibus: q̄ nō oportet ꝙ fluxus ille alio fluxu acquireret sicut nec motus localis alio motu moueri dz: postq̄ omnia longe melius saluari possunt / nullo tali fluxo posito non est talis entitas admittenda / ⁊ ad motuum dicitur ꝙ alterari dicitur aqua non precise propter caliditatē ei inherentē: quia stat ꝙ ei inhereat ⁊ ꝙ nō alteratur / sed quia nūc prima illa qualitas ei inest ꝑm se totā partibiliter introducta fuit ⁊ imediate post alia eiusdez spēi in ea introducē ꝓpter diffinitiōe mot̄ alterationis euadet notū. Pro cuius intelligentia

¶ Sciendum est ꝙ motus alterationis ⁊ alteratio sunt idem: ⁊ ibi est constructio intrāsitiua / Unde alteratio est qualitas que partibiliter ꝓducebatur: ⁊ iam primo est: ⁊ erit pars qualitatis que acquiritur / Quod sic declaratur debeat in aqua in vna hora successiue introduci caliditas vt quattuor vniformiter: sic ꝙ ī vna quarta vnus gradus / ⁊ in alia gradus alius ⁊c. caliditatem que erit in instanti medio hore alterationem dicimus: quia partibiliter ꝓducetur ⁊ tūc ꝑmo erit ⁊ illa erit pars caliditatis vt quattuor que tunc erit in ꝓduci vel in fieri / Et aduertēdum est ꝙ qualitas illa dicitur ꝓduci cui̅ aliqua qualitas que erit pars eius iam est: ⁊ immediate post ꝓducetur aliquid eius ⁊ non cessabit actio donec sit ꝓducta. Iste particule ponuntur nō abs re sicut per propositiones explicari poterat quas missas facim̄ breuitatis causa opinantes: bene intelligentes illas non latere multa corrolaria inferri possunt.

¶ Primum est ꝙ nullius qualitatis imꝑtibiliter ꝓducte ꝓductio est alteratio: nec suscepti̅um ꝓpter talem mutationē motu alterationis moueret̄: sed potius mutaretur.

¶ Secundum: nulla qualitas motu alteratiōis ꝓducebatur: quinetiā infinitis alterationibus ꝓduceretur / hoc patet: quia sicut vna q̄ ꝓcessit vocabat̄ alteratio ita infinite alie.

¶ Tertium aliquid est alteratio qd̄ immediate post hoc erit ⁊ nec imediate ante erat nec immediate post erit alteratio: ex quo nō sequitur aliquid alterari in instanti.

¶ Quartū q̄libet alteratio habet ꝑimum instās esse cū cuilibet qualitati primū instās esse debeatur: sed quicq̄d alteratur successiue alteratur: nec ꝫ est difficilius ꝙ ꝙ cuiuslibet albedinis datur primū instās esse: ꝫ nihil albedinis fit in instāti. Alia correlaria omittim̄.

¶ Est igit̄ motus alterationis q̄litas q̄ iam pro est partibil̄r acq̄sita q̄ erit ꝑs q̄litatis que acq̄ritur iuxta declarationē ꝓpositā.

¶ Cōtra quā quidē diffinitionē arguit̄ pro sic diffinitio illa ꝑsupponit intēsionez q̄litatis fieri ꝑ additionē ꝑtis ad ꝑtez ꝫ illud est falsum: igit̄ aīs ꝓ pria ꝑte claret: pro scda ꝓbatur intēsio ⁊ remissio q̄litatis fit ꝑ minorē ⁊ minorē ad mixtionez q̄litatis cū suo ꝗrio: igit̄ nō fit ꝑ additionē ꝑtis ad ꝑtez: claret oīa ⁊ aīs ꝓbat̄. pro auctoritate ꝑbi. iij. thopicoz dicētis q̄ in ꝑ mixtorta sunt magis talia dicūtur ⁊ cōmentator ei̅ auerrois in plerisq̄ loc̄ idē videt̄ sentire se cūdo expētia illud oīdit: si em̄ aq̄ calide vt sex imponat̄ aqua frigida vt. iiij. imediate post aq̄ impositionē ꝓcipitur tactu valde remissa caliditas: ꝫ illō nō ꝑtingit nisi ꝑ admixtionē frigiditatis supueniētis: igit̄ scda ꝑs aīs ꝓbatur ꝙ remissio ꝓcipiatur caliditas nō ꝓuenit ex corruptiōe caliditatis ꝑexistēt̄: tū pro: q̄ caliditas ꝑ existēs erat intēsior ꝙ frigiditas ꝑposita: scdo nō videt̄ esse dicēdus ꝙ a deo cito tm̄ de caliditate esset corruptū. Idē ꝑtingit ex cōmixtione duoz diuersis colorib̄ colorato̅z. Et cōfirmatur motus localis nō est loc̄ acq̄situs nec loc̄ qui acq̄retur: igitur nec mot̄ alteratiōis q̄litas acq̄sita ⁊c. oīa claret ex cōueniēti similitudine.

¶ Rīdetur ad primū ꝙ argumētuz vt liquet inq̄rit. vm̄ in formis accidētalib̄ intēsio ⁊ remissio proueniat q̄ est vna de ꝓcipuis difficultatibus phisices quā q̄ diffinitio mot̄ alterationis modū intensionis ⁊ remissionis ꝑsupponit insistēdo circa bonitatem eius discutere intēdimus ⁊ sustinēdo intēsionem ꝑ additionem ꝑtis ad partem fieri vt inferius declarabitur: ⁊ diffinitio motus alterationis ꝑsupponit.

¶ Ad argumētuz rīdetur negādo aīs ⁊ ad auctoritatē ꝑbi pro dz ꝙ postq̄ tertio topicoz nō ex principali intēcione aristoteles de intēsione ⁊ remissione differebat q̄cquid ipse illo libro dixerit (qd̄ videtur materiā de intēsione formay cōcernere) nō esset ad propositū adducendum in phisicis em̄ frequēter asseruit primo qd̄ postea reprobauit: q̄ nondū de illo disputauerat / Scdo dz ꝙ ꝗrium caliditatis duob̄ modis cōsiderari pōt: aut priuatiue aut positiue: positiue est frigiditas priuatiue est nō gradus caliditatis nō gradus aūt caliditatis carētia caliditatis dz de cōtrario primo modo non est auctoritas ꝑbi intelligenda: sed de ꝗrio. scdo modo ad bonū sensū cōcedi pōt: ita ꝙ sit sensus ꝙ qualitas q̄ est minus ꝑmixta suo cōtrario. i. min̄ propinquiua nō gradui caliditatis est intēsior exē pli gꝛa caliditas vt. iiij. magis distat a nō gradu ꝙ caliditas vt duo. Quapropter est intēsior / sic cōmentator: est intelligēdus: ꝫ an debeat attendi intēsio penes distantiā a nō gradu vel penes appropinquationē gradui summo dimittit̄ calculatori ⁊ forte iferī̄ tangēt̄. Ad aliō de exptentijs primo dz ꝙ ꝑbi darēt̄ qd̄ petitur haberēt̄ impossibile ibi em̄ implicat̄ ꝙ frigiditas aque frigide que imponit̄ admisceat̄ caliditati aq̄ calide qd̄ fieri nō possit nisi in eodē subiecto essent. ⁊ ꝑ aīs de subiecto in subiecto migrarēt̄ ⁊ si aduersarius dixerit frigiditatē aque frigide ꝑposite ꝓducere in aquā calidā frigiditatē. ⁊ sic cōmixtionem fieri esset etiā icōuenīēs ꝙ a deo cito ꝓducerēt̄ a frigiditate frigiditas sicut ꝙ corrūpeꝛetur caliditas ⁊ potī̄ deberet caliditas in aquam frigidā caliditatē ꝓducere (ꝫ forte diceres ꝙ cū frigiditate cōcurret ad ꝓductionez frigiditatis forma substātialis aque q̄ imponit̄ hoc nō vz: q̄ vbi aliud frigidū cui̅ forma substātialis nō esset frigiditatis ꝓductiua ꝑponeret̄ idem accideret.

¶ Sed queres vnde igit̄ ꝓuenit ꝙ statim post ꝑpositionē aque frigide remissio: ꝓcipitur caliditas: vbi de reactiōe ꝑtractabit̄ tāgēt̄: ꝫ pro nūc dz ꝙ ꝑ ꝑpositionē aq̄ frigide fit ꝑmixtio quedā partiū ⁊ ꝑtes aque calide segregant̄ a se inuicē ⁊ interponunt̄ ꝑtes aque frigide ꝑposite et sic ꝑtes caliditatis segregate nō valent ꝑmutare potētiā tactuā ita intēse sicut vnite ⁊ sic apparet remissaz esse caliditatē cū tm̄ fit eque intēsa vel parū remissior / Ex hoc etiā ꝓuenit ꝙ vinū post ꝑpositionē aque, efficit̄ minus forte etiam si nulla de eius qualitatib̄ remittat̄: q̄ vez per aque ꝑpositionē ꝑtes segregant̄ ⁊ minoris fiunt actiuitatis: ꝫ de hoc in materia de mixtione.

¶ Huius positiōis rōnibus solutis facile est oīdere illā minus ꝓbabile esse primo illa positio nō dat nobis modū intēsiōis ⁊ remissionis q̄litatū nō habētiū cōtrariū cuiusmodi sunt lumen ⁊ visio ⁊ noticie ꝙplurime / Scdo ex illa positione sequitur qd̄ non posset caliditas intēdi quin frigitas intendatur qd̄ sic deducitur: detur ꝙ caliditas intendatur iambocerit: quia talis caliditas erit min̄ permixta frigiditati tunc bene sequitur caliditas est minus permixta frigiditati. ergo frigiditas est minus ꝑmixta caliditati. et per oīs intensior euadit. Auctor huius positionis dicitur esse simplicius quam quidez opinionē gregorius de aremino primo sententiarum. distin. xvij. q. iij. ar. primo multis vis impugnat. et galterus burleus in suo tractatu de intensione formarum ca. ij.

¶ Sed hic animaduertendū est ꝙ intensionem vel remissionez formarum fieri semper per minorem vel maiorē permixtionē cum suo contrario potest duobus modis intelligi / primo modo sic ꝙ nulla parte deperdita qualitas preexistens per aductionē sue contrarie fiat remissior. ⁊ per ablationē intensior nulla parte acquisita / ⁊ sic intelligendo simplicio attribuit̄ ⁊ communiter impugnatur / alio modo per admixtionem contrarie qualitatis et de puratione vel

Quall̄r pētbū intelligi qualitatis intēsionem fieri per admixtionem

Quare p̄ ꝑpositionez aque frigide in aquā calidā pcipitur remissior caliditas.

Incōueniētia predicte positionis simplicij.

Bipharia intelligit̄ intēsionē fieri ꝑ depurationem a contrario.

ablationē remissio ⁊ intēsio fierent sic ꝙ p introductionē contrarie qualitatis aliquid preexistētis deperditur: et per ablationem aliq̄d eiusdē speciei cū preexistente introducit: et isto mō (sustinendo probabiliter qualitates eiusdē speciei cū cōtrarijs sub aliq̄bus gradib⁹ simul se cōpati posse) iacob⁹ de forliuio tenuit remissionē ⁊ intēsionē fieri qualitatū cōtraria habētiū i suo opusculo de intēsione ⁊ remissione formarū.

¶ Ad confirmationem primo dicitur ꝙ contra gregoriū non ꝓcedit. Secō dō ꝙ non est simile postq̄ diuersis modis se habēt qō localiter mouet ⁊ qō alteratur inq̄tū huiusmodi.

¶ Secūdo principaliter arguitur: nihil potest addi forme accidētali quin species varietur: ergo diffinitio motus alteratiōis nulla: antecedēs ꝓbatur inq̄t aristoteles. viij. methaphisices ꝙ essentie rerū sunt sicut numeri. hoc est si alicui numero aliquid addat vel ab aliquo aliquid auferatur nō manet eadem species numeri senario enim addita vnitate resultat septenarius ⁊ ablata manet quinarius. ita de qualitatibus ⁊ formis substātialibus dicendū est.

Essētie rerū sunt sicut nūeri.

¶ Tertio si aliq̄d addi posset forme accidentali etiā hoc esset vt intēsio qualitatis saluaretur: sed intentio saluari pōt per diuersum modum essendi in subiecto quod informat: igit secūda pars antecedētis ꝓbatur ita se dz habere forma accidentalis quo ad esse ⁊ informare subiectum sicut se habet quo ad agere: sed pōt magis ⁊ mīn⁹ agere per diuersum modū se habēdi qz videlicet est magis densa vel rara vel propinquior vel remotior vel cū tali vel tali qualitate existens vel in absentia vel presentia impedientis vel iuuantis vel resistentis: ergo ipsa nō variata in essentia sua stat ꝙ remissior et intensior fit ⁊ intense vel remisse subiectum informet ꝓpter diuersum modum se habēdi.

¶ Et cōfirmatur si motus alterationis esset qualitas acquisita ⁊c. seq̄retur ꝙ aliq̄d alteraretur in instāti seq̄la ꝓbatur sequitur bene ista aqua acquirit in instāti motum alterationis: ergo ista aqua in instāti alterat: oña claret: qz si non valeret dare in aliquo esse motū alterationis qō nō alterat añs ꝓbatur demōstrata qualitate q̄ motus alterationis dicit ista calidi tas hz primū instans esse vt dicū est. igitur.

¶ Respondetur ad primū ꝙ argumētū tangit vnam positionē de intentione formarum que tenet ꝙ forma accidētalis intensior est non quia plures gradus q̄ alia cōtinet: ipsa enim (vt tenet opinio) essentialiter est indiuisibilis intēsiue: sed per diuersum ⁊ diuersum esse intensior ⁊ intensior efficitur quid sit diuersus modus essendi nondum plene intelligitur.

Alia positio de intēsione. s. ⁊.

¶ Quidam dicunt ꝙ diuersus modus ille essendi prouenit ex diuersa dispositiōe subiecti verbi gratia applicata aqua bipedali igni debeat in vna hora adequate calefieri ꝓma medietas ⁊ ꝓcedat vlterius calefactio in aliam medietatē: dicunt istā positionem ponentes ꝙ post primā horā nihil caliditatis ꝓducetur in prima medietate: sed caliditas in ea existēs fiet intensior ꝓ diuersum esse qō habebit in illo subiecto: ⁊ hoc ꝓpter meliorē dispositionē ipsius. ⁊ si q̄rat ab eis quid igitur aget ignis in primam medietatem post illam horā ipsi dicerent ꝙ disponit melius subiectū ad caliditatē introductā ⁊ propterea illa prima medietas erit post ꝓmam horā calidior q̄ in instanti terminatiuo ei⁹.

¶ Ista positio non tenetur cōiter et tacta fuit superius in primo circa secūdā proprietatem forme accidētalis: ⁊ impugnatur a gregorio de arimino libro ⁊ dist. ꝓllegatis. q. iiij. ar. j. ⁊ ascribitur beato thome de aquino ⁊ egidio de roma quā dōs durandus impugnauit. ex q̄ q̄dē positiōe primo seq̄tur ꝙ duo corpora luminosa quorū vnū in duplo esset actiuius altero in subiectis eque bene dispositis ⁊ applicat⁹ oino eq̄ intēsa lumina ꝓducerēt sicut bene infert gregorius postq̄ ꝙ vnū lumē sit intēsius alio nō cōtigit nisi ex varia dispositione subiecti. Sed forte ad hoc dicerēt ꝙ actiu⁹ luminosus meli⁹ disponet subiectū ad lumis susceptionē. sz iā restaret inq̄rēdū an disponat subiectū meli⁹ ꝓ introductionē alicui⁹ intēsioris dispōnis q̄ luminosum min⁹: ⁊ vlterius q̄rez ex quo ꝓuenit ⁊ ꝙ illa dispositio esset intēsior: ⁊ sic eēt in infinitū abire.

¶ Alia incōuenientia omittimus: vide gregorium vbi supra.

¶ Relicta igitur ista positiōe dō primo ad auctoritatē illam essentie rerū ⁊c. ꝙ aristoteles ibi cōparauit numeros diffinitionib⁹ rerum. vñ sicut ablata aliqua vnitate ab aliquo nūero vl ei addita species variat nūeri. sic addito aliq̄ termino bone diffinitiōi q̄ nihil superflui nihilq̄ diminuti ꝓtinere dz) vel aliquo ablato ab eadē variatur diffinitio: ⁊ sic sensus ē essentie rer. i. diffinitiōes q̄b⁹ essentie rer. explicāt. ⁊c. ad aliō vbi dicebat ꝙ sicut se hz forma accidētalis ⁊c. dicit grego. ⁊ bñ ꝙ eodē mō ꝓbaret forma accidētalē existere posse in pluribus subiectis nō constituētib⁹ vnū: qz in plura pōt simul agere.

Sēsus huius esse rerū sunt sicut nūeri.

¶ Ad confirmationē respōdetur negando sequelā: ⁊ ad ꝓbationem cōcesso añte intellecto de tota qualitate (cathegoreumatice) que motū alterationis dō negādo oñam: ⁊ primo dō supnaturaliter nō incōuenire aliq̄d suscipe motū alteratiōis ⁊ non alterari pz casu posito ꝙ caliditas aq̄ que in aliquo instāti motū alteratiōis dō poneret a deo in eodē instāti in vno alio subiecto qō vlteriū nullā caliditatē acq̄reret. Sz naturaliter dico ꝙ possibile ē: imo ita accidit ꝙ aliquid recipit in instāti motū alteratiōis ⁊ nō alteratur in instāti posset dici aliter fingēdo aliquā appellationē in ista: ista aqua acq̄rit in instanti motū alteratiōis negando illā eo ꝙ denotatur ꝙ ex acq̄sitiōe instātanea qualitatis ꝓcedat illā esse motū alterationis: qō tñ est falsum ista cōcessa motū alterationis acq̄ritur in instanti.

Aliq̄d habet motus alteratiōis in instāti ⁊ nō alterat in instanti.

¶ Tertio principaliter intensio fit per inductionem qualitatis intensioris nullis de precedētibus eiusdem spēi manētibus: ergo diffinitio motus alteratiōis nulla. añs ꝓbatur subiectum tpe intēsionis dō magis tale vt hoc pcise ꝓpter formam quā antea habuit vel ꝓpter illā quā fm se totā in illo instāti primo hz vel ꝓpter formā quā partim habuit ⁊ ptim de nouo hz nō primū qz ꝓpter illam formā ꝓius debebat dici magis tale nō tertiū: qz iam fieret additio vnū⁹ forme ad aliā eiusdem spēi in eodē subiecto qō prio est ꝑ pbm. v. metaphisices: nō possunt esse duo accidētia solū numero differētia in eodē.

¶ Secundo si sic posset additio fieri in formis accidētalibus in formis substātialibus idem cōtingere posset.

¶ Tertio in motu locali nouū vbi acq̄ritur nullo de ꝓcedētibus manēte ergo ⁊ in motu alteratōis nouā qualitas ⁊c. oña tenet a simili: ⁊ si similitudinez negauerī diceretur ꝙ arg. quo alij ꝓbant positionem suā de intēsione tenētes fieri ꝓ additionem ptis ad partez nō ꝓbaret intentū arguūt eñ sic. sicut res ꝓprie augmētatur ꝓ additionem noue q̄titat⁹ ꝓexistēti q̄titati sic fit intētio qualitatis qualitati: igitur dato ꝙ cōcederetur pria ps negaretur. secda dicēdo nō est simile de augmētatione ⁊ intētione sicut dicunt esse dissimilitudinez inter motū localem ⁊ motū alteratiōis quar. ꝓbatur añs auctoritate auicēne alberti magni ⁊ gilberti porretani q̄ hui⁹ opinionis videtur fuisse. Et cōfirmatur ex diffinitione mot⁹ alterationis seq̄tur ꝙ ad motū esset mot⁹ qō est cōtra pbm ⁊ suum cōmētatores multis in locis ptz seq̄la: qz ad istā qualitatem quā motū dicimus mouebatur alterabile: igitur.

¶ Rñdetur ad primū ꝙ argumētuz tāgit vnā positionem de intēsione formarum tenētes intēsionem fieri ꝓ introductionez forme intētioris nulla de ꝓcedētibus manente ⁊ remissionē per inductionē remissioris quacūq̄ ꝓcedente eiusdē speciei destructa. Alsi ibi q̄ cōiter positio hec Godofrido de fontib⁹ quā post ipm Galterus Burile⁹ defensauit q̄ specialem tractatū de intentione ⁊ remissione formarū cōposuit ⁊ illā doctor subtilis in. j. di. xvii. ꝓtractans de intentione gre improbauit ⁊ Gregori⁹ de arimino ī eodē li. ⁊ di. q. iiij. ar. ij. eandē impugnauit ⁊ ia. de forliuio in suo opusculo de intēsione formarum eandē ꝓtractauit ⁊ tandē reꝓbatā reliq̄t.

Positio galteri de intentione.

Impugnātur

¶ Nos aūt qz subtilis est admodū positior apud eruditos viros fuit ꝓbabilis illā declarabimus succincte ⁊ argumētis ꝓcipuis in oppositū factis ab alijs satisfacere nitemur ⁊ replicas quasdā ꝓtra solutiones ab alijs datas faciem⁹ ⁊ aliq̄ alia arg. formabim⁹: sz tanq̄ ꝓbabiliorē positionē aliā que asserit intētionē per additionē ptis ad partem fieri tandē insequemur. Pro declaratione hui⁹ positionis Godofredi

Declaratur positio b̄ur lei.

¶ Aduertendum est ꝙ nulla forma cōtinet ptes quarū quelibet sit extēsa per idē subiectum adequate cū ipsa. ⁊ hoc est dicere nullam talē esse fm intentionē diuisibilē. Ita ꝙ caliditas pedaliter lōga pedaliter lata ⁊ pedaliter ꝓfunda nō continet aliquā partē que sit equalis longitudinis latitudinis ⁊ ꝓfunditatis nō quin vellet ipse concedere aliquā formā accidentalē corporalē partes habere minus extensas ⁊ minus intēsas q̄ ipsas sit: hoc patet de qualitate vniformiter difformi vel difformiter difformi: ꝑ igitur dato clare sequitur ꝙ intentio nō fit ꝓ additionez partis ad partē ⁊ cū non debeat fieri ꝓ diuersum ⁊ diuersum esse vel maiorē radicationem qualitatis vt in tertio argu. dicebatur relinquitur ꝙ per inductionē noue qualitatis ⁊c. et sic ista positio supponit ꝙ aliqua qualitas naturaliter fm se ⁊ quodlibet sui instantanee producitur atq̄ subito corrumpitur. Et ex illa positione sequitur ꝙ nullum subiectum potest magis ⁊ magis calidum fieri quin infinite qualitates corrumpantur et infinite ꝓducantur: quia in quolibet instanti temporis talis alterationis debet esse noua caliditas (precedentibus corruptis.) Tenet insuper hec positio ꝙ non potest fieri alicuius qualitatis introductio nec alicui⁹ corruptio per saltum hoc est si ex calido caliditate vt duo debet fieri calidum caliditate quattuor debent intermedie caliditates ꝓduci pri⁹ caliditas videlicet vt duo cuz dimidio caliditas vt tria caliditas vt tria cum dimidio ⁊c. hoc potest satis accōmode tāq̄ analogia adduci in materia de sacramēto ordinis vbi tam a theologis q̄ a canonistis asseritur neminē debere per saltum promoueri nec ex calido vt duo potest aliquid fieri nō calidum nisi prius in eo corrumpātur caliditates intermedie ꝓportionabil⁹ dicāt de alijs. Positio hec ad hoc tenendū cogitur: qz experientia cognoscitur aliquid remisse calide fieri intentius calidum successiue ⁊ cum non fiat per additionez caliditatis: sed per ꝓductionem intentioris postq̄ tempus transibit priusq̄ illa intentior introducatur successio saluari debet intermediaz qualitatum introductionibus Rursus cum ex calido vt duo calide vt vnuz fieri contingat ⁊ nō per corruptionem partis caliditatis oportet ꝙ tempore illo qualitates intermedie corrūpantur ⁊ si fm istam positionē queratur vñ vna qualitas est alia intētior. Iacobus de forliuio dicit ꝙ ꝓpter maiorē distantiā vel latitudinem a nō gradu. ita ꝙ qz inter albedinē nīuis et nō gradum albedinis est maior distantia vel latitudo q̄ inter albedinez lactis ⁊ nō gradū albedinis prior est intentior: sed hoc declaratione eget cum latitudo vel distantia illa nō finit gradus constituentes ipsam albedinem: sed potius albedines remissiores intermedie ⁊ infinite vtrobiq̄ intermadiant nec valet ibi distinctio de ꝓprie aut improprie. Dicim⁹ ergo ꝙ albedo niuis est intētior albedine lactis: qz si a nō gradu albedinis ꝓduceret albedo eque intēsa cū albedine niuis in aliq̄ subiecto oporteret ꝙ prius in eo ꝓduceret albedo eque intēsa cū albedine lactis: sz nō ecōuerso ꝓpterea dz esse maiorē latitudinem inter albedinem niuis ⁊ non graduz q̄ inter albedinē lactis ⁊ nō gradū. Sz q̄res vlterius. vñ esset aliqua qualitas infinite intētiōis si daretur fm istam positionem postq̄ non quadrat cum illa dicere ꝙ illa esset infinite intensa

Declarat positio b̄ur lei

Precipua puncta positiōis galteri.

Quare fm galterū nō ꝓducit caliditas ꝓ saltum.

Cūn vna q̄litas alia itētior fm galterum

Reso

quem haberet infinitas ptes equales fm intentionē ꝛc. Si dicas ꝙ ꝓpter infinitas qualitates intermedias inter ipsaꝫ ꝛ nō gradū q̃libz esset infinite intēsa. si dicas ꝓpter infinitā latitudinem inter ipsaꝫ ꝛ nō gradū esset illa latitudo infinite qualitates itermedie: ꝛ sic idē seq̃tur dicim⁹: igr̃ qualitas iter quāt nō gradū infinita esset latitudo ad talē sensuꝫ ꝙ nulla esset dabilis q̃litas alicui⁹ certe intēsiōis q̃n remissior esset illa nec aliqua posset assignari intēsior q̃n esset ifinite intēsa recte sicut de infinita pfectōe dicere oportet.

Quare q̃litas d̃z infinita intēsa fm galter.

¶ Cōtra istā positionem arguit primo sic hec positio supponit aliquā qualitatem naturaliter pcise p instās durare: ſz hoc est falsuꝫ: igitur falsitas illi⁹ ꝓbatur ꝓio est cōtra pb̃m expl̃se. viij. phisicoꝝ dicētes incōueniēs est qd̃ gn̄atur mox corrūpi ꝛ p nullū tp̃s pmanet: igr̃. Secūdo vel q̃litas illa pcise p instās durās corrūpitur a se vel ab alio nō primū. si scōm cuꝫ suo corrumpēti naturaliter resistat ꝛ nulla resistētia ab ente creato in instanti extirpari posset sequitur ꝙ eius corruptiuum non poterit illam qualitatem subito corrumpere.

¶ Rñdetur primo ad auctoritatem philosophi cōcedēdo illā nec repugnat positioni: qꝛ aristoteles intellexit de illo qd̃ ꝓducitur nō tanꝫ via vel medīū ad aliḋ sicut est qualitas q̃ immediate post suū primum instās esse nō erit. Aliud de resistētia nō est ita facilis solutionis ꝛ primo pōt dici sicut de corruptiōe minimi naturalis in. j. lib. dicebatur: qꝛ sicut ibi ꝓpter naturalem necessitatē dicebam⁹ agēs infinite vtutis cōcurrere ad corruptionem: ita in ꝓposito qꝛ immediate post hoc instās d̃z ꝓduci intēsior qualitas ꝛ nō pōt simul cū ista q̃ est existere pria causa specialr̃ ꝓcurrit ad eius corruptionē. si hoc nō placeat negetur ꝙ in instāti nō posset extirpari resistētia ab agēte create: ſz hoc est periculosuꝫ aliter ꝛ melius dicim⁹ negādo ꝙ totalis resistētia hui⁹ qualitatis in instāte superetur illa em̄ qualitas nō resistit corrūpenti qd̃ pcise ipsaꝫ debet corrūpere: sed corruptio eius ꝛ qualitatū intermediaꝝ inter ipsam ꝛ nō gradū modo oēs ille qualitates nō corrūpentur subito.

De resistētia q̃litatis que corrūpit fm galterum.

¶ Secūdo arguitur sic ex positiōe sequitur ꝙ ignis agēs in aquam frigidā ꝓducere et in causa frigiditatem sequela est clara.

¶ Ad istud argu. ipse galterus rñdet cōcedēdo seq̃lam ꝛ ōns ꝛ nō habet ꝓ incōueniēti ꝙ intēdens vltimate ꝓducere caliditatem calefactiuū ꝓducat frigiditatem nec illud esset frigefacere: vnde frigiditas introduci potest vel post intensiorē vel post remissiorem primo mō fit calefactio secūdo vero non: sed potius frigefacto (ait ipse).

Ignis ꝓducit frigiditatē sed nō frigefacit fm galter.

¶ Contra hoc arguitur sic ignis nō habet virtutem productiuam frigiditatis: igitur. antecedens ꝓbatur si habet talem virtutem in vnum aliud subiectum non frigidum posset etiam frigiditatem ꝓducere: qꝛ si nō maxime esset ꝓpter frigiditatem inherentem subiecto in quod agit: sed nec illa frigiditas cōcurrit actiue cum ipso igne nec immediate post instans: in quo incipit actio erit: ergo nihil conducere videtur ad introductionem frigiditatis ab igne.

¶ Rēspōdetur negando antecedens secundum ignis habet virtutem frigiditatis ꝓductiuam: quia agens potens aliquem finē adipisci habet virtutem immedia ad consecutionem talis finis requisita: sed ad introductionem caliditatis vel forme substantialis in materiam illius aque qui est finis principaliter ab igne intentus. ꝓrerequiruntur tanꝫ media infinitaruꝫ frigiditatum introductiones igitur ignis non est virtutis frigiditatis ꝓducere expers. ¶ Contra hoc arguit sic. frigiditates ille corrumpi debent ab eodem igne qui eas ꝓducet ergo superuacanee ꝓducentur ab eodem.

Agens habens virtutē ad consequēdū fieri ꝯ virtutē ī media requisita.

¶ Et confirmatur nō erit melius subiectum dispositū ad formā substantialē quē ignis principaliter intendit ꝓducere illis frigiditatibus ergo ꝓpter illū finem nō debent ꝓduci ꝛ nō est alius. igitur. Item nullū agens naturale ꝓducit aliquid vt ipsum corrūpat imo potius vt in esse cōseruet: ſz ille ignis illas frigiditates ꝓduceret vt ipsas corrūperet cum nō possent se compati cum effectu vltimate ꝛ principaliter intento: igitur.

¶ Rēspondetur ad primum negādo sequelā eodē mō diceret ꝙ graue terreū existens in aere descendēs vsq̃ ad terram superuacanee ad aquā cū non debeat ibi quiescere. vñ dictum est ꝙ ꝓductiones illarum frigiditatū sunt quodam modo via ad finem principaliter intentum Ad confirmationem respondetur distinguendo antecedens. vel quo ad minorem difficultatem introducēdi formā substantialē ignis ꝛ sic negatur vel tanꝫ qualitatibus forme substantialis ignis cōseruatiuis ꝛ sic cōceditur. Ad aliud disiunctum añs vel vbi ꝓductū est vltimate ꝛ principaliter intentū ab agēte ꝛ sic cōceditur vel secundario ꝛ minus principaliter ꝛ sic negatur.

¶ Tertio arguitur sic expositione sequitur ꝙ caliditas ꝓduceret frigiditatem quam ꝓduxit qd̃ est impossibile ꝑ probatione sequele supponitur agens phisicum in agendo repati sit vnum calidum. a. aliud frigidum. b. et caliditas. a. sit maioris actiuitatis q̃ frigiditas resistentie et neutrius forma substantialis concurrat ad actionem nec ad reactionem agat igitur per totam vnam horam vnum in aliud in instanti medio hore erit caliditas in. a. producta a frigiditate que tunc erit in. b. producta ab eadem caliditate: quia nescires dare aliam causam efficientem particularem eius nec est maior ratio ꝙ frigiditas que tunc erit in. b. sit effectus caliditatis que tunc erit in. a. q̃ ꝙ caliditas que tūc erit in a sit effectus frigiditatis que tunc erit in b. igitur. ¶ Ad istud argumentuꝫ ipsemet Galterus respondet negādo añs ꝛ ad ꝓbationē sup positiōe admissa negat frigiditatē que in illo instanti erit esse ꝓducēdā a caliditate q̃ tūc erit in a. nec caliditatē a frigiditate q̃ tūc erit in. b. ꝛ nō

habet ꝓ incōuenienti ꝙ naturaliter aliḋ sit primo absq̃ sue cause ꝓductiue existētia. Ulterius dicit ꝙ frigiditas que tūc erit in. b. erit ꝓducta ab infinitis caliditatib⁹ q̃ immediate ante illud instās erūt in a/ꝛ caliditas que tūc erit in a/ab infinitis frigiditatib⁹ que ante illud instās erunt in b. ¶ Sed cōtra hoc arguitur sic ex solutione sequitur ꝙ alique frigiditates erūt ꝓducte a caliditatibus quas ꝓducent: qd̃ non est minus iucōueniens q̃ ꝙ idē a suo effectu ꝓducatur/immo est idē. sequela ꝓbatur iste frigiditates que erūt in b/demonstratis oibus frigiditatibus que erūt in b/ante illud instans medīū dēpta prima ꝓducent ab istis caliditatib⁹ (demōstratis q̃ erūt in a) ante illud instās medium dempta prima: ꝛ ille cedez caliditates ab eisdē frigiditatibus ꝓducētur: vt clarum est ex dictis cognoscere. igr̃. nec valet cauillare dicēdo ꝙ caliditas prima ꝛ frigiditas prima debēt ad actionem ꝯcurrere: quia sequit̃ bene actio d̃z fieri in tēpore ꝛ quanꝫ̃ post instans in quo incipit actio erit prima caliditas in a/ nec ꝑma frigiditas in b. igitur. Istud argumentū videt̃ esse difficile ꝛ nescimus aliter ad ipsum respōdere q̃ cōceden do sequelā ꝛ ōns. ¶ Multa dicit Galter⁹ quib⁹ ꝓbare nititur rem ꝑmo existentez nō requirere sui effectus existētiaꝫ q̃ breuitatis causa omittimus videant̃ in suo tractatu: sed vnū tāgemus. Ipse arguit ꝯtra se dicēs ꝙ cōiter doctores philosophie faciūt difficultatem de gn̄atiōe mixti ex elemētis: ꝛ dicūt ꝙ primo instanti esse forme mixti non ꝓducitur ab elemētis: qꝛ tūc elementa sunt corrupta: sed a vtute celesti vt in de gn̄atione habet ꝓracticari modo si non requirit̃ existentia cause in primo instāti esse effect⁹ posset dici ꝙ ab elementis q̃ q̃ in illo instanti sunt corrupta ꝓducebat̃ forma mixti: nec oporteret ad virtutē celestem habere recursum. Ad istud respondet cōcedēdo ꝙ ab elementis forma mixti causabatur/ꝛ negat taliū doctoꝝ auctoritatem. Contra istam solutionē iacobus de forliuio arguit ꝛ renera subtiliter permittēs primo ꝙ oīs forma naturalis est alicui⁹ difficultatis quo ad ꝓduci ab agēte naturali: qꝛ nulla forma inḋt ab agēte naturali ꝛ naturaliter agēte pōt in infinitum faciliter ꝓduci. Quacūq̃ enim data aliqua est illa facili⁹ ꝓducibilis. Scōo permittit ꝙ cuiuslibet forme q̃ corrūpitur vl̃ corrūpebat̃ in infinitū remittitur aut remittebat̃ potētia actiua. Istis positis ꝓbatur ꝙ forma mixti q̃ nūc ꝑmo est non ꝓducebatur ab elemētis, alicuius difficultatis erat ꝓducere illam formā sit vt vnuꝫ ꝑ primam suppositionē: sed in infinitum remissa fuit immediate ante hoc actiuitas elementorū post q̃ q̃ cōtinue corrūpebantur per secundā suppositionē: ergo nō immediate ante hoc sufficiebāt elementa difficultatē vtvnum superare. Ad istud argumētū forliuiensis dicit ꝙ si q̃s dixerit ꝙ nō ē difficultas ꝓducēdi formā nisi ꝓpter resistentiā ne inducātur videlz dispositiōes et illa resistētia actione elemētorū fuit remissa vsq̃ ad non gradū: ꝛ dispositiones introducte et forma substātialis illis existētib⁹ absq̃ difficultate introducitur. Sed cōtra hoc ipse insurgit dicens ex solutiōe sequi ꝙ ignis posset quālibz formā introducere ꝑz: quia potest resistentiam ad non gradū corrūpere/ꝛ cum ex illa resistētia ꝓcedat difficultas: resistentia corrupta forma absq̃ difficultate introducerēt. ¶ Quātis argumētum principale est bonū replica parū valet nō enim ex corruptiōe resistētie ꝓcise tollit̃ difficultas introducendi formā: sed etiam ex introductiōe qualitatū dispositiuaꝝ modo ignis q̃uis posset corrumpere resistentiā q̃ est in ligno ad formaz equi non pōt ibi introducere dispositiōes ad talem formā requisitas. ¶ Nos igit̃ ex suo fundmēto aliter arguimus (non de forma mixti) sed de caliditate q̃ in fine actionis erit ꝛ hoc sic caliditas in principio exuperabat ergo (q̃uis fit reactio) in fine erit caliditas nulla frigiditate ī b. remanente est em̄ processus vsq̃ ad nō graduꝫ frigiditatis aliqua: igit̃ erit difficultas in ꝓducēdo illam caliditatē que tunc erit ante hoc instans nō est dubiū: quia remissior illa faciliorꝫ erat ꝓductionis ceteris paribⁿ: nec ibi valet recursus ad corruptionem resistētie/ꝛ ad introductionē dispositionū ꝑz intelligenti: ꝛ tamē in infinitū parue actiuitatis immediate āte illud instans erant frigiditates in b. ꝓpter accessum ad nō gradum. igitur nō sufficiebant ꝓducere istā caliditatē. ¶ Sed quia in argumēto tanguntur aliqua q̃ maiore egent indagine de reactiōe videlicet ꝛ difficultate actionis noluim⁹ amplius insistere: ꝛ ne argumentū videatur insolutū dicimus ꝙ corruptio intensiorū caliditatuꝫ illa q̃ in fine actionis ꝓducitur fuit quodāmō ꝓreuia dispositio ad eius introductionem: ꝛ dicitur ꝙ oibus dispositionibus ad introductionē alicui⁹ forme requisitis datis ꝛ resistētijs sopitis nihil difficultatis in introductiōe illius forme est assignandum quod notatu dignuꝫ iudicamus vt alicubi ostendetur.

Nō ē incōueniens apud galter. ꝙ sit primo effect⁹ absq̃ sui causa existentia

Oīs forma substātialis naturl̃r ꝓducibilis ē alicui⁹ difficultatis ꝓductiua.

Datꝫ dispositionib⁹ et seclusis resistentijs absq̃ difficultate introducitur forma.

¶ Quarto arguitur sic: ex ista positiōe sequitur ꝙ aliqua qualitas absq̃ motu ꝑcedēte corrumperetur: quod si cōcedatur primo sequitur ꝙ absq̃ motu ꝑcedēte etiam ꝓduci posset Scōo datur vltimum instās esse rei permanentis quod est cōtra philosophum. ¶ Ad istud argumentum galterus dicit cōcedendo sequelam ꝛ ad incōuenientia adducta dicit negādo istam cōsequentiā ista qualitas potest absq̃ motu ꝑcedente corrumpi: ergo potest absq̃ motu ꝑcedente ꝓduci. immo oppositū (vt ait) sequitur qꝛ cum ꝓductio ꝛ corruptio opposite sunt trāsmutationis opposito modo fieri debēt vna videlicet motu ꝓcedente alia absq̃ motu ꝑceden te: qd̃ posset colorari ex eo ꝙ facili⁹ est destruere q̃ ꝓducere vt. vj. thopicorū d̃r. sed hoc nō videtur satisfacere: qꝛ vtus naturalis q̃ pōt in aliquo subiecto, aliquā qualitatē in instāti corrumpere/pōt etiā in instāti aliquā ꝓducere cuꝫ ipsa eadē qualitas resistat sue corruptioni ꝛ nō ꝓductioni/dicendū est igit̃ aliter vt etiā ipse galter⁹ dicere videtur ꝙ tam ꝓductio q̃ corruptio fit ꝑ motū diuersimode: tñ ꝓductio q̃dē per ꝑcedentē; ꝛ corruptio ꝑ sequentē; d̃z em̄ illa q̃litas

Universidad de Deusto Biblioteca

produci per ꝓductionē ⁊ corruptionē qualitatū anteq̃ ipsa ꝓducatur: ⁊ corrūpi p ꝓductionē et corruptionē remissiorū postq̃ ipsa fit corrupta.

¶ Contra hoc arguitur sic: bene sequit iste motus (demōstrando motū qui erit huius caliditatis q̃ nūc est ⁊ nō imediate post hoc erit corruptiuus) corrūpet istā caliditatē: ergo ista caliditas erit qd̄ est cōtra positionē: ⁊ ñia claret: quia aliꝯ aliquid corrumpet quod nō erit. quod est implicatiuum contradictionis.

¶ Respōdetur cōformiter ad dicta galteri distinguēdo istam ꝓpositionē iste motꝰ corrumpet istā caliditatē vel formaliter ⁊ sic concedit vt effectiue ⁊ sic negatur caliditas (inquit ipse) que est ꝓducenda in aliquo subiecto habēte frigiditatem corrūpet illā frigiditatē formaliter eo q̃ per aduentū caliditatis frigiditas existere non pōt/ cū simul in eodē existere non valent. ⁊ in ꝓposito motꝰ iste quo corrūpet ista caliditas nō erit simul nec esse potest cū ipsa caliditate: quapropter corrūpet eam formaliter: ⁊ ñs negatur ñia qua infertur istā caliditatē fore: immo oppositū sequitur. caliditas autē existens in calido qd̄ agit in frigido effectiue dicit corrūpere frigiditatē in frigido existentē. ⁊ si talis caliditas frigiditatē corrūpet tali mō optie sequitur talē frigiditatē fore modo q̃n corrūpetur talis qualitas non corrūpet illam illo mō/ ita q̃ qualitas ꝓducta in passo ad cuiꝰ introductionē sequebatur alteriꝰ qualitatis corruptio dicitur corrūpere aliam qualitatem formaliter: sed qualitas existens in agente vel agēs ipsum cuius virtute aliqua qualitas in passo corrumpitur dicitur corrumpere illam effectiue.

Aliquid aliq̃n corrumpit formaliter aliq̃n vero effectiue.

¶ Sed contra hoc insurgit iacobus de forliuio dicēs ex solutione seq̃ q̃ frigiditas corrumperet effectiue ab aliquo qd̄ nō est nec erit nec fuit. ponatur inq̃t casus q̃ sit b. frigidū resistens vt quattuor ⁊ a/ calidus sibi approximatū non tñ tante virtutis q̃ in ipsum agere posset si intēdatur caliditas calidi quouscq̃ possit in ipm frigidum agere: tñc vel signandū est primū instans in quo a/calidū sufficit agere in frigidum ⁊ hoc non: quia ad actionē oportet q̃ calidū resistētiam vt quattuor exuperet: ⁊ cum nō sit dabile primum instās in quo excedat non dabiꝯ primum instās in quo sufficit agere. vel dabiꝯ vltimum instans in quo nō sufficit agere ⁊ tñc non aget mediante caliditate q̃ erit in illo instāti: q̃ non immediate post illud instās illa erit cū immediate post habebit intēsiorē. Si dicas q̃ illa frigiditas ab intensiori caliditate q̃ erit in illo calido corrūpetur. Contra in nullo instanti erit intēsior quin iam ꝓius erit corrupta illa frigiditas. Et galterus dicit expresse q̃ corruptio presupponit corrūpens effectiue ita q̃ nihil corrūpitur effectiue p illud qd̄ post ipsū ⁊ nō añ erit. Istud argumentū absq̃ solutione dimisit forliuiensis ⁊ certe est forte contra galterū: quia nō satisfacit dicere q̃ illa frigiditas corrūpere effectiue a caliditatib⁹ infinitis q̃ immediate post vltimū instans esse actionis erūt: ⁊ q̃uis corrūpens effectiue debeat ꝑsupponi nō tñ corrumpentia. non sufficit inq̃t quia idē debet esse iudicium de corrumpente ⁊ de corrūpentibus: nec talis proteruia reddit animū quietū: sed forte respōderetur q̃ caliditates ad corruptionē frigiditatum cōcurrunt instrumētaliter ⁊ ipsum a calidum principaliter ⁊ q̃ principale corrumpens dꝰ presupponi: sed non oportet q̃ instrumētale presupponatur corruptioni sed nec hec solutio valet primo postq̃ corrumpens principale corrumpēdo debet instrumēto vti si ipsum dꝰ corruptioni presupponi instri ꝑsuppositio esset requisita. Secō staret illud calidū esse ferrus vel aliquod aliud simile cuiꝰ forma substātialis nō haberet concurrere ad corruptionē frigiditatis ſꝫ q̃ tota actio ex caliditate pcederet ꝓut superius in primo libro circa ꝓprietatē tertiā forme substantialis practicatum est nō occurrit aliud refugiū nisi recursus ad corrūpētia vniuersalia si aliud melius inuenias amplectere illud.

¶ Et hic aduertendum est q̃ soluendo aliud argumentū dicit galterꝰ q̃ vbi ignis ageret in aquā tepatiēdo infinitis caliditatibꝰ ageret in ipsam aquam. Contra qd̄ arguit de forliuio dicēs vel ly infinitis capitur cathegoreumatice vel sincathegoreumatice. si primū nota est falsitas huius iste ignis infinitis caliditatibus aget in illā aquā (nota inq̃t ꝑm eū q̃ non ꝓbanit eiꝰ falsitatē) si secꝰ sequit q̃ duabꝰ caliditatibꝰ ignis aget i illā aquā ⁊ tribꝰ ⁊c. qd̄ est falsum.

¶ Ad hoc respōdetur q̃ ꝑm istā positionem ista est cōcedenda: iste ignis infinitis caliditatibus aget in istā aquaꝫ cathegoreumatice. Et si queras quibus infinitis dicit q̃ oibꝰ illis infinitis caliditatibus q̃ erūt in isto igne tēpore actionis: sed dices nunq̃ habebit vnā de presenti veraꝫ: q̃ nunq̃ simul erunt. primo dicit q̃ postq̃ ibi est terminꝰ pluralis numeri dꝰ poni inesse p multas incōiunctim. secō vtendo ꝓ tpe presenti tpe actionis non est difficultas: dicere tur vlterius q̃ ly infinitis sincathegoreumatice non debet sic exponi duabus tribus ⁊c. Sed sic non tot quin pluribus.

¶ De aduentu corporis luminosi pue virtutis: alio longe maioris preexistente dicit galterꝰ q̃ corrūpetur lumen quod parum luminosum inuenit vt intensius ꝓducatur nō ab aliquo illoꝝ sed ab aggegato. Sed contra hoc arguit forliuiēsis. ex illo sequit q̃ infinitū lumen sufficeret corrūpere parum corpus luminosum supueniens. Ad qd̄ dr negando sequelā corpꝰ luminosum puū nō corrūpet lumen qd̄ inuenit ſꝫ aggregatū ex puo ⁊ magno: nec sequit aduenīēte illo puo lumē corrūpit/ ⁊ nō aduenīēte cōseruatur: ergo ab illo puo puenit corruptio totaliter ptialiter: tñ bñ corrūpit ab eo: vel pōt dici q̃ postq̃ nō dat lumē intēsius infinito p aduentū luminosi nō corrūpet infinitū lumē qd̄ inuenit. et ex his patet solutio. Ad aliud qd̄ fieri posset magis sufficit cōseruare maius q̃ minus corrūpere: ergo lumen productum ⁊ cōseruatur a maiore non debet per aduentū minoris corrumpi: non enim minus illud corrūpet totaliter sed ambo vt intersius ꝓducatur. Ad illud qd̄ dicebatur de vltimo instāti esse rei dicit galterus q̃ illud cōmune dictū intelligēdus est ꝑm spēm non aūt ꝑm indiuiduū. hoc est si in b̄ instāti caliditas fit in aliquo subiecto opꝫ q̃ imediate post fit in eo caliditas: sed nō illa nec pars eius: ⁊ sic q̃ erit alia caliditas dr nō dari vltimum instās esse ꝑm speciem: sed quia nec ista nec aliquid eius post hoc erit dr dari vltimum instans esse ꝑm indiuiduum.

De corruptione ⁊ ꝓductione luminis p aduentū pui luminosi ꝑm galterum.

Duplex est vltimū instās esse vt ꝑm spēm vt ꝑm indiuiduum.

¶ Quinto arguitur ꝑm istam positionem nō pōt in ꝓductione alicui qualitatis saltꝰ fieri (vt prius declarabatur) ſꝫ b̄ est falsum: igit̄ falsitas illius ꝓbatur sic detur corpꝰ luminosus a ꝓducēs lumen in pariete vt q̃ttuor ⁊ applicet aliud corpꝰ luminosus b potēs seorsus ꝓducere p tantā distantiā ceteris oīno paribꝰ lumen vt octo immediate post instās applicatiōis erit lumen intensius q̃ vt sex cōstat: ⁊ tamen nō fiet p intermedia lumina trāsitus: igitur.

¶ Respōdet forliuiensis pro galtero q̃ postq̃ applicatio dꝰ fieri successiue prius q̃ ꝓducatur lumen vt sex in pariete debēt ꝓduci intermedia lumina inter quattuor ⁊ sex. Sed cōtra b̄ arguitur sic. ex ista solutiōe seq̃tur q̃ p applicationes c luminosi minoris ꝗtutis q̃ b ⁊ maioris q̃ a nō ꝓduceretur minꝰ lumen intēsus q̃ p.b. sequela ꝓbatur stāte solutiōe in infinitū parū intensius lumen q̃ vt quattuor ꝓducetur p applicationē b: ergo p applicationē c nō ꝓducetur remissius: q̃ per applicationem c intēsius q̃ vt quattuor ꝓduci debet ⁊ non pōt esse intensius q̃ vt quattuor aliqd̄ lumen remissius q̃ in infinitū parū intensius q̃ vt quattuor. igitur.

Saltū admitteret galterꝰ in ꝓductione luminis instantanea applicatione data.

¶ Pro solutione aduertēdum q̃ si applicatio debeat instātanee fieri nō negaret galterus q̃ saltus fieri posset: sed hoc inferius tangemus data igitur successiua applicatione cum per aliquā distātiam sufficit b cū a parietes illū illuminare ⁊ p aliquā nō sufficit ⁊ negatiua verificatur ꝓ maiori dabilis est maxima distātia per quam sufficit illuminare parietem illū cuꝫ a vel minima per quā non sufficit ⁊ cuꝫ nō debeat dari primum: q̃ cum b peuniret ad pūctum initiatiuum illius distātie esset in pariete lumen intēsius q̃ vt vnum p saltum ꝓductum vt claret intelligēti dare: igitur oportet minimā distātiam per quam nō sufficit idem dicēdus est de applicatione c/sed distātie erūt inequales postq̃ inequalis sunt ꝗtutis: ⁊ tñc concedūtur iste ꝓpōnes in infinitū parum intēsius q̃ vt quattuor ꝓducitur lumen ꝓpter applicationē b in casu in infinitū paruꝫ intēsius q̃ vt quattuor ꝓducitur lumen p applicationem c ⁊ incipiet in infinituꝫ parum intēsius q̃ vt quattuor lumen p applicationem b: ⁊ incipiet in infinitū parū intēsius q̃ vt quattuor lumen p applicationem c. ⁊ tñ semper p applicationem b infra suā distātiam producetur intēsius lumen q̃ p applicationem c infra suā distātiam nullā repugnātiam hoc includere pōt cognoscere bñ intelligēs. Sed q̃ ꝑdicta solutio non satisfaciat arguitur sic vel repugnat lumini vel cuicūq̃ alteri qualitati q̃ ꝓducatur p saltum vel ne. si primū successiua applicatio nihil cōducit si nō repugnat seq̃tur q̃ cale factiuo manente in eadē distātia ⁊ passo susceptiuo intēsionis caliditatis ex remissiori deberet intēsior caliditas p saltum ꝓduci: seq̃la ꝓbatur: q̃ postq̃ nō repugnat illi caliditati q̃ p saltum ꝓducatur ⁊ nō est impedimētuꝫ deberet p saltū produci: nec hoc ꝓcedit cōtra positionē tenētem fieri intēsioneꝫ p additionē ꝑtis ad ꝑteꝫ q̃ ꝑm illam agēs nō valet aliquā totam qualitatem ꝓducere: sed dꝰ successiue per partem post partem causare scōm tamen positionem galteri cū sufficit agēs totam vnā qualitateꝫ simul ꝓducere ⁊ nō repugnet ipsi qualitati q̃ p saltū ꝓducatur deberet sic ꝓduci. Si dicas q̃ cuiuslibet qualitatis ꝓductio ꝓtereq̃rit remissioꝝ ꝓductionem seq̃retur q̃ vbi etiā corpꝰ luminosus in instāti applicaretur nō deberet ꝓductio p saltū fieri. Rñdetur cōcedēdo partes negatiuā illius disiunctiue prime. Pro quo

Luminis non repugnat p saltum ꝓductio caliditati vo sic.

¶ Animaduertēdum est q̃ defendēdo consequēter istā positioneꝫ diuersimode diuersis qualitatibus dicēdum est lumini enim nō repugnat q̃tuꝫ est ex parte sui q̃ p saltū ꝓducatur: sed calori ex propria natura obuiat p saltuꝫ produci hoc tñ inferius declarabitur.

¶ Sexto arguitur sic. ex ista positione seq̃tur q̃ alteratio fieret infinite velociter seq̃la ꝓbatur applicetur vnū calefactiuū vni passo in qd̄ tādem debeat introducere caliditatē vt octo in tale passuꝫ nō citius introducet caliditas vt quattuor q̃ vt octo: ⁊ sic de qualibet alia caliditate intermedia: igit̄. añs ꝓbatur nulla est (vt supponitur) in passuꝫ resistētia q̃ ponatur q̃ fit ei ꝓueniēs caliditas: ergo statim ꝓducetur caliditas vt octo. Et cōfirmatur sit passum vnū habēs frigiditatē vt quattuor ⁊ applicetur calefactiuū potēs ipm calefacere illud passuꝫ fiet nō frigidū subito: igit̄. añs ꝓbatur frigiditas q̃ est in instāti appropinquatiōis nullo pacto resistet postq̃ nō corrūpet successiue. Si dicas vt supꝰ dicebat q̃ infinite frigiditates remissiores que erūt post illā in illo frigido resistēt ne illud fiat frigidū subito. Cōtra nulla frigiditas illaꝫ erit alicui resistētie: ergo oēs nulli resistētie erūt. ñia tenet: q̃ aliꝯ aliqua quoꝝ nullū erit q̃tuꝫ cōstitueret q̃tuꝫ qd̄ est ꝓtra pbm. vj. phisicoꝝ: q̃ si ꝑm istū modū aliqua resistētia ex nō resistētijs resultaret pari facilitate diceret q̃ aliqd̄ diuisibile ex nō diuisibilib⁹ cōstitueret. Sed forte dices q̃ successio in talib⁹ nō ꝓuenit ex resistētia passi: ſꝫ ex ordine naturali req̃sito in ꝓductione ⁊ corruptione talium: q̃ nō est possibile p naturā q̃ in aliquo ꝓducatur ex caliditate vt quattuor caliditas vt octo sine ꝓductione intermediaꝝ nec corrūpatur frigiditas vt quattuor ⁊ q̃ fiat eius subiectū non frigidū absq̃ corruptione intermediaꝝ: ⁊ hoc est dictu q̃ debet ordo naturalis obseruari: ⁊ q̃ talis ordo obseruari non pōt nisi in tpe in alteratione req̃ritur successio.

Bñ arguit forliuiēsis ꝑ galterū.

¶ Contra hoc arguitur sic a iacobo de forliuio (et apparēter) talis ordo naturalis ī, quo cunq; paruo tpe obseruari pōt q̄tū est ex parte successionis qualitatez ergo in infinitum velocior deberet esse motus alterationis. Si dicas q̄ ordo a quattuor vsq; ad nō gradum req̄rit aliquod determinatū tp̄s sequereť q̄ nō velocior illud fieret nō, frigidū a fortiori q̄ a debiliori calefactiōe postq̄ in illo requisito tpe fieri debet alteratio

Quid ē ordinē naturalē obseruari ī ꝓductione vel corruptiōe

¶ Istud argumentum absq; solutione dimisit forliuiensis. Ad quod respondēdo dicimus negādo sequelā et ad ꝓbationem dr ꝑ nūc q̄ in aliquo motu alterationis successio nō ꝓuenit ex resistentia passi sed ꝓpter ordinem naturalem requisitū in ꝓductione et corruptiōe qualitatū ꝓut ex dictis innotescit et ꝓcedit q̄ in quo cūq; paruo tpe q̄tū est ex pte ipius ordinis posset ille obseruari: et si cōtra hoc insurgas dicens ex illo sequi q̄ nō est totalis causa successionis ordo ille naturalis distinguitur vel quo ad hoc q̄ indeterminato tempore fiat et sic ꝓceditur vel quo ad hoc q̄ successiue simplicit fiat ꝓductio et sic negat hoc est ex ordīe naturali requisito resultat q̄ successio cōtingat. Sed aliunde ꝓcedit q̄ in tantovel tāto tpe puta ex vrtute agentis.

¶ Cōtra hoc arguit sic difficulter ex illo sequitur q̄ graue finite granitatis ꝑ vacuū non mutaret in instāti qd expresse est 5 phm quarto phisicor sequela est euidēs. Rndet ꝓcedēdo illationē fm Galterum: sz de hoc inferius. Secdo dr negādo ōntiam in vacuo enī nō est necessitas ordinem naturalē obseruari quo ad vbi: et sic nō est ibi fundamentalis causa successionis et tunc finita virtus infinite velociter aget.

¶ Aliud argumentuz facit iacobus de forliuio qd parū valet q̄uis videat illud pōderare dicit enī ex illa positione seq̄ q̄ q̄litas vniformiter diffōmis a nō gradu vsq; ad octo non habeat duas meditates eque intēsas. ꝓmo si ipse loquit de medietatib' fm intēsionē nō est dubiū. secdo si volebat dicere q̄ ibi nō sunt due medietates fm extēsionē eque intēse hoc est falsuz qr si illud esset bipedale fm lōgitudinē pedal latū et i vno extremo fm lōgitudinē terminaret illa qualitas ad octo et in alio ad nō gradū diuiso illo corpe in duas medietates essent eque intense: et fm quālibet positionem.

¶ Ad aliud argumētum quod hic fieri solet expositione videlicet sequi q̄ imperfectuz produceret magis perfectum: quia frigiditas ꝑducit caliditatem non habetur pro inconueniēti. dum tamen ex intensiori producat remissiorem. sed nō videtur maius inconueniens q̄ minus perfectum producat magis perfectum q̄ q̄ minus perfectuz perfectius corrumpat. Et si ad hue arguas dicens nullius qualitatis introductio fit per motum: quia subito introducitur ergo alteratio non est motus consequentia probatur per introductionem vnius qualitatis nō fit alteratio si igitur alteratio fit assignāda que sit motus illa fieret infinitarum qualitatum introductionibus: sed ille nō introducentur in tēpore ergo talis alteratio esset non motus: quia in tempore fit motus q̄ nō introducantur in tēpore probatur sic introducuntur precise in instātibus: sed tempus nō componitur ex instantibus igitur: quia sicut licet in quolibet puncto vnius linee poneretur vnus angelus nō propterea diceretur q̄ angelus esset in illa linea: ita ex eo q̄ in instātibus vnius tp̄is ꝓducerētur qualitates nō deberet dici q̄ in tpe fit alteratio. Argumentum istud ꝓcedit apparēter cōtra auctorem huius positionis qui tenuit instātia distincta a tpe sicut pūcta a linea. Sed dicere oportet cōsequēter vt clare ostensum est q̄ alteratio nō fit in tēpore: et ad successionem sufficit q̄ fiat in instantibus alicuius tp̄is sine intermissione.

Non fit alteratio ī tēpore.

¶ Septimo arguitur ex positione seq̄tur q̄ in p̄sentia calefactiui maioris virtutis calefaciētis aliqd passum frigefactiuum in debita distātia existēs ad calefactionem secum cōcurret qd nullo pacto videtur esse dicēdus: seq̄la ꝓbatur sit passum calidū vt duo: et calefactiuū applicatum inductiuū caliditatis vt octo: et frigefactiuum maioris actiuitatis q̄ passuz illud est resistētie alio calefactiuo secluso: tūc arguitur sic ad inductionem caliditatis cōcurrit illud frigefactiuum igitur. aīs ꝓbatur vbi nō esset calefactiuū p̄sens illud frigefactiuū introduceret caliditatem remittēdo passum cōstat expositione: ergo in p̄sentia calefactiui inducet caliditatem adminus coagēdo: consequētia patet: quia alꝯ sequeretur q̄ p̄sentia calefactiui impediret coactionem ad caliditatem qd nō est dicēdū cū potius deberet coadiuuare.

¶ Respōdetur negādo sequelam: et ad ꝓbationem admisso casu dr cōcedēdo q̄ vbi calefactiuum nō assisteret frigefactiuū induceret calididitatem: sed p̄sentia calefactiui nō impedit coactionem ad ꝓductionem caliditatis: sed est impediměto illi frigifactiuo ne in illud passum agat. Sed cōtra hoc arguit sic. calefactiuū agēs in illud passum debet corrūpere caliditatem q̄ iam est et infinitas alias: sed illud frigefactiuū ex ꝓpria natura est corruptiuū illius caliditatis: ergo coagit secum. ¶ Rndetur negādo ōntiam. frigifactiuū enim nō est corruptiuū illius frigiditatis nisi inducēdo remissiorem: et calefactiuū vt inducat intensiorem: et cū illi fines sunt oppositi nō concurrūt simul ad actionem.

Aliqd qd ꝑduceret caliditatē ab sente calefactiuo nō inducit illā ꝓpter eius pūtiam.

¶ Conceditur tm̄ hec ꝓpositio pro toto argumēto q̄ aliqd induceret caliditatem qd tm̄ nullam caliditatem inducet ꝓpter assistētiam calefactiui.

¶ Circa argumēta q̄ galterus facit cōtra suā positionem logicalia: videlz mozalia et theologia aliqua occurrūt dicēda: sed vt euitetur prolixitas missa illa facimus pro illis tm̄ que de intensione actuum et habituū dici possent. Aliaduertēdum est q̄ q̄uis in ꝓducēdis alijs qualitatibus non deberet saltus fieri noticie tam actuales q̄ habituales sit' et vltiones et nolitiones ꝑ saltum ꝓducūtur qd ex dictis galteri solucēdo argumēta mozalia colligi pōt. finem imponētes huiꝰ positiōis examini quadruplici argumēto dūtaxat

Alie q̄litates ꝑ saltū ꝓducūtur fm galter.

impugnabimus ea. primo nō possunt auctores huius positiōis euitare quin aliqua fiat per additionem partis ad partē intēsio igitur. aīs probatur detur vnum pedale calidum vniformiter diffōmiter a quattuor vsq; ad non gradum et cōtinuetur ei vnum aliud pedale calidum vniformiter diffōmiter ab octo vsq; ad q̄ttuor taliter q̄ vnū extremū termiet ad octo et aliū ad nō gradū ex additione caliditatis secūdi pedalis resultat intēsior caliditas totalis q̄ erat caliditas primi pedalis illa remanente et constituente cum alia vnam ergo fit intensio per additionē et Respōdendo dicendum est q̄ per additionem calidita tis in alio subiecto precedente remanēte absq; dubito fit intensio: sed non secundū idem subiectum. Sed hic inquirēdū esset fm istam positionem cuius intensionis est qualitas vniformiter diffōmis an debeat videlicet correspōdere gradui medio vel dici ita intensa sicut intēsissimus gradus ad quem terminatur. et quia fm aliā positionē sumus hoc pertractaturi et dicenda possunt isti positioni adaptari quodāmodo non insistimus impresentiarū. Secūdo arguitur ex positione sequitur aliquod calefactiuū vt quattuor infinite esse virtutis qd probatur sic (non cōcurrente deo specialiter ad actionem) potest producere infinito tempore in eodem passo infinitas caliditates quarum quelibet esset intensior q̄ vt vnum. igitur aīs est notum et oīa probatur detur q̄ in vna hora in passum calidū vt vnū illud calefactiuum inducat caliditatez ab vno vsq; ad quattuor introducet caliditates infinitas. tunc sic vbi in illo tēpore non introduceret nisi duas intensiores q̄ vt vnum esset alicuius actiuitatis et vbi quattuor intensiores q̄ vt vnum in duplo maioris et vbi octo in quadruplo etc. ergo vbi infinitas ꝓducetet infinite debet dici actiuitatis.

per additionem partis ad partez fit intēsio fm galterum.

¶ Et cōfirmatur ꝓductioni caliditatis vt vnum aliqua actiuitas correspōdet: deť ergo correspōdens actiuitas vt vnum: ergo infinitis ꝓductionibus intensiorū caliditatū infiniti gradus actiuitatis correspōdere debēt. nec argumentū procedit cōtra positionē tenentem per additionem partis ad partez fieri intensionē: quia si in tempore finito in eodē passo ab aliquo calefactiuo infinite caliditates ꝓducantur quarū q̄libet fit intēsior q̄ vt vnū ille sunt cōicātes. ¶ Ad hoc respondēdo dicitur negādo sequelā. et ad probationem negaretur oīa cōfirmationis vel aīs si velles producere ibi duas non est minoris virtutis q̄ ꝓducere quattuor caliditates eo q̄ non possunt due absq; infinitis produci.

¶ Tertio arguit: seq̄tur ex positione q̄ q̄libet agēs naturale ifinite eēt actiuitatis: probatur sequela. De vno qd sit ignis potēs in vna hora producere vniformiter caliditatez intēsam vt duo sic q̄ in dimidia hora producet gradū vt vnum et in tribus quartis caliditatē vt vnum cum dimidio etc. et sit a/et passum b/tunc sic a/potest in vna hora producere effectum infinitū naturaliter. igitur aīs ꝓbatur producet in dimidia hora vltima infinitas caliditates nō cōmunicātes quarum quelibet erit intēsior q̄ vt vnuz: sed ille caliditates efficiunt vnum effectum infinitum: igitur. Secūda pars antecedētis patet: qr si ille caliditates cōseruarentur a deo: ita ꝑ adductum vnius ꝓcedēs non corrūpatur essent simul tāte actiuitatis sicut caliditas infinite intēsa et tante resistētie: ergo si agēs potēs infinitam caliditatez ꝓducere infinite actiuitatis dr. deberet etiā ignis ille infinite actiuitatis dici: qr q̄tuz est ex parte sui effectū infinitū ꝓducere pōt.

¶ Respōdetur negādo sequelam et ad probationem primo dr negādo ōntiam. non enī illarum caliditatum ꝓductio infinitatem virtutis arguit: sicut nec ꝓductio qualitatis infinite intense in infinito tpe: qr si ab eterno deus conseruasset caliditates ꝓductas a sole quas iam simul vniret fm aliam opinionem resultaret qualitas infinite intēsa et si infinite virtutis esset ignis ille oporteret q̄ in instāti caliditatez infinite intēsam ꝓduceret. secūdo dr q̄ cōseruata precedēte caliditate a deo nō posset ignis in idē passum aliā ꝓducere. Sed hoc nō satisfacit qr absq; subiecto posset deꝰ caliditates illas cōseruare et simul illas vnire nō constituētes vnā sic q̄ quo ad sitū non differāt: si nō placeat hec solutio inuenias aliam.

¶ Quarto arguitur: sit casus q̄ a sit calefactiuū et etiam b et c passum ponatur bipedaliter distās ab a et b pedaliter inter a et c/et posset a ꝓducere in c caliditatem vt duo in vna hora ꝑ tantā distātiam secluso b/et b cōcurrente ꝓducatur in duplo intēsior caliditas in illo casu si hec positio esset vera in fine hore haberetur infinita caliditas: igitur ꝓbatur aīs in instāti terminatiuo prime medietatis hore vbi nō ocurrisset b fuisset tūc ꝓducta ab a caliditas vt dimidiū et ꝓpter cōcursum b erit ꝓducta in illo instāti vt vnum: ergo b in illo instāti attribuēda est ꝓductio caliditatis vt dimidiū et cum in quolibet instāti scde medietatis debet tm̄ ꝓducere b sicut in instāti medio: immo magis inferre pōt intelligens q̄ caliditas in fine hore infinita erit. non enī minus in alijs instātibus q̄ in illo instāti medio est attribuēdum b.

¶ Argumētum istud posset ꝓlixius deduci et difficilius ostēdi ad qd breuiter dr negando ex positione sequi illud: et ad ꝓbationem dr q̄ procedit ex falsa ymaginatione cōcurrētibus enī duoꝰ b ad eūdem effectū nō oportet q̄ pars effectus vni et alia pars effectus attribuatur alteri. nolo circa istam positionem amplius insistere qua dimissa aliam quam diffinitio motus alterationis presupponit amplector.

¶ Ad tertium argumentum principale superius factum respōdetur negādo antecedēs et ad primam ꝓbationem dr q̄ per qualitatem preexistētem et de nouo productā subiectum est magis tale: et ad impugnationem cōiter dr q̄ illud cōmune dictum duo accidētia solum numero differētia etc. intelligitur nisi vnum cōstituat.

¶ Secundo ego dico q̄ existente vna qualitate vt. 4. in aliquo subiecto nō est potens aliquod

aliud agens aliam qualitatem vt. 4. precise potens producere si non sit inductiuꝫ caliditatis intensioris ꝗ vt. 4. ⁊ sic due qualitates quarum quelibet est vt. 4. producte ab agentibus quorũ quodlibet esset precise actiuitatis vt. 4. non possent esse in eodem subiecto.

¶ Tertio dicimus ꝙ accidentia constituentia vnum non sunt duo accidentia proprie sed potius vnum.

¶ Ad aliam probationeꝫ de formis substantialibus dictum est superius in primo circa tertiam proprietatem formarum accidentaliũ. Ad aliam probationẽ de acquisitiõe vbi dicitur ꝙ fundatur super falsam imaginationem ꝙ vbi videlicet sit aliqua entitas distincta a loco ⁊ a loco ⁊ cum vlterius dicebatur ꝙ si illud non conferebat ad propositum alia similitudo de augmentatione non seruiret positioni tenẽti intensionem fieri per additionem ⁊c.

¶ Respondetur ꝙ positio illa non fundatur in tali similitudine: sed hoc est positionis illius precipuꝫ fundamentũ nulla alia positio de intensione est eque probabilis ⁊ pauciora ad illam quã ad alias incõueniẽtia sequũtur. igiꝯ.

Auctores tenẽtes intẽsionẽ fieri per additionem.

¶ Ad aliud quod pendet ex auctoritate illorum doctorum dicitur ꝙ longe plures (nescitur an maioris auctoritatis) sunt alterius positionis doctor subtilis videlicet cum tota scotistarum multitudine, guillermus ockam, gregorius de arimino, ⁊ innumeri alij theologi, guillermus hentisber, calculator suyset, iohannes buridanus, albertus de saxonia, et marcilus cum iacobo forliuiensi.

¶ Ad confirmationeꝫ tertij principalis conceditur sequela ⁊ cõsequẽs sed aristoteles et suus cõmentator negarunt ad motum esse motum tanq̃ ab vltimum terminum ad quem ⁊ respondendo vti posset distinctione.

¶ Quarto principaliter arguitur sic. si intensio fieret per additioneꝫ gradus ad gradũ sequeretur quãlibet formam accidentalẽ infinite esset intensionis sequela probatur quelibet forma accidentalis includit infinitas partes fm intensionẽ eque intensas. igiꝯ. Ans probatur detur qualitas quam dicis esse precise intẽsam vt duo ⁊ vnus gradus eius sit a/et alius b/eque extensi penetratiue se habentes ibi sunt tres gradus equales scꝫ a/⁊ b/et cõstituꝫ ex vna medietate a/⁊ ex vna medietate b/⁊ vn̄ alius cõstituꝫ ex aliꝫ duabꝫ medietatibꝫ ⁊ vnus alius ãnus cõstitutus ex tribus quartis a/⁊ ex vna quarta b/et sic in infinitum. igitur. Forte dices (vt dici solet) ꝙ ibi sunt gradus infiniti: sed qꝫ sunt cõmunicantes non sufficiunt caliditatem infinite intensam cõstituere. Contra ex hoc sequitur ꝙ nullq̃ daretur qualitas infinite intensa: qꝫ quacũq̃ data gradus eius essent cõicantes ⁊ postq̃ illa cõicatio graduum infinitatem impedit habetur intentum.

¶ Et cõfirmatur si intensio fieret p additionem gradus ad gradum sequeretꝯ ꝙ scõm proportionem appropinquationis intensissime qualitati in illa specie fieret intẽtio maior ⁊ maior: oñs est falsum: igitur. sequela ꝓbatur. fm ꝙ alia ⁊ alia qualitas additur maior. fit intẽsissime qualitati appropinquatio: ergo fm ꝙ magis et magis summe qualitati appropinquatur intensior qualitas euadit ⁊ in eadem proportione: sed falsitas cõsequentis probatur sic ex illo sequitur ꝙ qualitas summa esset infinite intensa sequela probatur. caliditas fm gradum medium latitudinis totius caliditatis intensa est alicuius intentionis ⁊ in infinitum intensior est caliditas summa: ergo caliditas summa est infinite intensa cõsequentia est clara: ⁊ secũda pars antecedẽtis probatur: sequitur bene in infinitum intensior q̃ gradus medius est aliqua caliditas citra summum ⁊ qualibet citra summam est intensior summa: igitur cõsequentia liquet cum secũda parte antecedentis. Et prima probatur in duplo intensior q̃ gradus medius datur aliqua qualitas citra summam ⁊ in quadruplo intensior datur aliqua ⁊c. igitur. antecedẽs probatur in duplo minus distans a summa qualitate q̃ gradus medius datur aliqua citra summam ⁊ in triplo minus distans ⁊ in quadruplo ⁊c. ⁊ penes minorem distãtiam a summa qualitate vel minorem appropinquationeꝫ summe qualitati (qd̃ idem est) attẽditur intẽtio: igitur.

¶ Pro solutione istoꝝ primo sciẽdum est ꝙ phisice loquẽtes totam latitudineꝫ qualitatis a nõ gradu vsq̃ ad summam intẽtionem quam habere põt diuiserunt ad intellectum in octo partes equas ⁊ aliqui in decem ⁊ quãlibet illaꝝ graduum appellauerũt: ita ꝙ gradus qualitatis est vna decem partiũ qualitatis summe iuxta illos qui p additionem partis ⁊ ptem dicunt intẽtionem fieri. Scõm vero alios qui fm intentionem quãlibet qualitatem dicũt indiuisibilem aliter de gradibus ymaginãdum est. vnde cum fm eos prout superius dicebatur declarando positionem Galteri fm ꝙ qualitas magis distat a non gradu intẽtior q̃ cuiuslibet spẽi qualitatis dabilis est maxima distãtia a nõ gradu ymaginandum est: ac si illa distãtia esset aliqd̃ spacium diuisuꝫ in octo partes equas cuius vnum extremum esset a et aliud b/⁊ in a esset non gradus qualitas que esset in fine prime partis versus a diceretur intensa vt vnum ⁊ pũctum terminatiuũ illius partis vnus gradus et punctũ terminatiuũ secũde partis secũdus gradus ⁊ qualitas ibi existẽs (vt sic dicatur) intẽsa vt duo: ⁊ sic ꝓportionabiliter dicatur de alijs. Sed isto modo neglecto iuxta positioneꝫ quam defensamus. Dicimus ꝙ octaua ps fm intẽtionem qualitatis summe est vn̄ gradus qualitatꝫ ⁊ qualitas includẽs duas octauas fm intẽtionem est q̃litas intensa vt duo vt gradus vt duo ⁊ includẽs tres gradus vt tria ⁊c. ita ꝙ non est idem tertius gradus ⁊ gradus vt tria: quia vna octaua qualitatis summe tria inducta diceretur tertius gradus: sed non gradus vt tria si tamen velles tertium gradum dicere qualitatem

Q. nõ vmaginãda est latitudo q̃litatꝫ ⁊ graduales ptes eius.

Diuisio latitudinis fm Burleum.

includentẽ scõm intensionem tres octauas summe qualitatis. ⁊ proportionabiliter de alijs nobis est indifferens.

¶ Sed sciendum est ꝙ intensio qualitatis fit per additionem vel coadunationẽ vnius partis qualitatis alteri parti scõm idem subiectuꝫ adequate quod ideo dicitur qꝫ si in semipedalitate vnius pedalis vnus gradus esset caliditatis dũtaxat ⁊ in alia pedalitate alius gradꝫ induceretur cõtinuatus alteri q̃q̃ vnꝫ gradus alteri addit non resultat intensio qualitatis eo ꝙ nõ fit additio scõm illud idẽ subiectũ adeq̃te cui preexistens inherebat. Et sic intelligenduꝫ est intensionem fieri ꝙ ex qualitate preexistẽte ⁊ ex addita vna intensior resultat ⁊ qualitas alia intensior dicitur q̃ plures q̃ alia scõm intensionem partes equales non cõicantes vt dici solet continet fm illum communem modum dicendi de partibus cõicantibus circa initiũ materie de infinito impugnabimꝫ ⁊ argumentũ iam formatum oñdit aliter esse dicendum vel admínus ꝙ oportet aliquid modo communi addere.

Quõ p additionẽ fit intensio.

¶ Et primo si diceret ꝙ caliditas vt tria que ẽ intẽsior q̃ caliditas vt duo eo ꝙ caliditas vt tria ꝓtinet. a. b. et. c. gradus taliter distinctos ꝙ. a. nihil. b. continet nec ecõuerso nec aliquid c. nec. b. aliquid. c. ⁊c. ⁊ caliditas vt duo nõ continet nisi. d. ⁊. e. gradus ita ꝙ explicando aliquos gradus esse nõ cõicantes imponãtur noia propria ⁊ oñdatur noibus proprijs vnũ nõ cõicare in parte cũ alio: posset sine incõueniẽti dici sed facilius ac perinde melius diuideretur sicut in principio materie de infinito dicetur captis qualitatibus extensis pedaliter gratia verbi. a. videlicꝫ ⁊. b. si. a. esset in duplo intensior q̃. b. seclusa raritate ⁊ densitate si ad equalem intensioneꝫ deberet reduci caliditas. a. esset in duplo extẽsior hoc exẽplo claret. si caliditas. a. esset vt. 4. ⁊. b. vt duo: duo gradus caliditatis. a. pedaliter extẽsi posiunt poni in vno alio pedali cõtinuato subiecto. a. ⁊ sic essent eque intense qualitates vna in duplo alia extẽsior ꝓportionabiliter dicãt de alijs ⁊ vbi essent difformes qualitates reducendo ad vniformitatem essent similꝫ modo: dicendum de qualitate etiaꝫ infinite intensionis ⁊ de qualitate spirituali vt dicet ⁊ per hoc soluit argumentum. Ad hoc enim quod requiritur ad qualitatem esse infinite intensam ꝙ aliqua qualitas extẽsa infinite sit intẽsionis oportet ꝙ seclusa raritate ⁊ dẽsitate posset poni in aliquo subiecto infinite extensov niformiter intensa. quod tm̃ non cuilibet qualitati cõpetit sed de diffoꝛmibꝫ futurus est sermo: nos tm̃ in sequẽtibus vtemur modo cõi de ptibus cõicantibꝫ vel non communicantibus: qꝫ licet de rigore sermonis non obtineat veritatem vt inferius videbitur sufficit ꝙ sano modo intelligendo saluari posset.

Modus cõmunis de partibꝫ cõicãtibꝫ eget declaratõe

Quid reꝯ ad qlitatem eẽ infinite intensam.

¶ Tertio sciendum est pro maiori intelligentia huius positionis de intensione ꝙ seclusa necessitate remississime qualitatis: si ponenda sit non est aliquod agens naturale potens naturaliter aliquam qualitatem instantanee vt subito producere cum quo stat cuiuslibet quali Agẽs naturalis primum instans esse assignandum pro tale nõ põt quo est distinctio communis talis dupliciter potest intelligi primũ instans esse alicuius rei cõpletum videlicet et incompletum primum instans esse alicuius rei completum est illud in cere quo illa est ⁊ non immediate ante illud fuit rec aliquid eius. Incompletum autem est illud in quo res est et non immediate ante illud fuit tota illa res licet aliquid eius prefuisset. Isto secundo modo cuiuslibet qualitatis dicebatur eẽ assignandum primum instans esse.

¶ Nec sufficit aliquod agens subito aliquam qualitatem corrumpere seclusa illa necessitate tamen cuiuslibet datur vltimum instans esse incompletum in quo illa res est et non immediate post secundum se totam erit: sed bene aliquid eius. Vltimum instans esse completum rei est illud in quo res est et nõ immediate post erit nec secundum se totam nec secundum aliquid eius sed si instantia fiat de corpore luminoso quod est potens producere ꝙtum est ex parte sui lumen subito dicitur ex parte sui qꝫ si accidit in productione luminis successio prouenit ex successiua applicatione corporis luminosi. Item visibile quantum est ex parte sui et species visibiles et visionem sui subito producet sꝫ successiue fit qꝫ successiua fit applicatio. Item voluntas est potens volitionem et nolitionem in instanti formare qꝫ alias vel daretur vltimuꝫ instans esse peccati completum et per cõsequẽs sufficeret ad corrumpendum aliquid subito (et sic non esset negandũ ꝙ sufficeret ad productionem instantaneam) vel daretur instans in quo nec esset anima in gratia nec in peccato. ptꝫ qꝫ vt euitaretur vltimum instans esse peccati ⁊ primum instans esse alicuius actus meritorij oportet dare primum non esse pcti quod esset vltimum instans non esse meriti.

¶ Ad omnia ista pro nunc respondetur vnico verbo ꝙ sententia prefata intelligitur vbi resistentia adest sed resistentia seclusa instantanea productio non esset agenti naturali aliena sed istud examinabitur inferius in quarto vbi de motu vel mutatione gratis per vacuum pertractabimus.

¶ Agens igiꝯ naturale cui resistẽtia obuiat ptibiliter ꝓducet q̃litatẽ. Partibiliter autẽ qualitas ꝓducit que p partẽ post partẽ ⁊ non tota simul esse sortit̃ impartibiliter vero q̃ scõm se totã simul in instanti vel subito eẽ acquirit.

Quid pdn citur partibiliter.

¶ Ad primum argumentum principale ex dictis liquet responsio sed pro intelligentia materie confirmationis

¶ Sciendum est ꝙ vt calculator refert in principio sui tractatus de intensione positio quedam erat tenens intensionem attendi penes appropinquationẽ gradui summo hoc ẽ ꝙ in eadem proportione qua aliqua qualitas ẽ ꝓpinquior gradui summo q̃ alia sit illa intẽsior exẽpli gratia qualitas distãs duobus gradibꝫ preci

Universidad de Deusto Biblioteca

se a summa in duplo intensior esset ꝑ distãs. 4. gradibus: qꝛ in duplo est gradui summo propinquior: motiuũ huiꝰ positiõis erat q̃litatẽ intẽsiorem alia esse gradui summo ꝓpinquiorẽ ⁊ econuerso. ⁊ sic opinabatur ꝙ ꝓportionabiliter sicut erat propinquior esset qualitas intensior cuius oppositũ ostẽdit argumentũ factũ qõ est ipsius calculatoris cũ multis alijs q̃ ipsemet loco prealegato formauit ⁊ illa eadẽ fecit paulus venetus in sua summa in principio de generatiõe et corruptione ⁊ iacobus de forliuio in suo tractatu de intensione parte secũda vide per eos que inconueniẽtia ad illam positionẽ sequũtur quia quando non sequerẽtur alia preter ista: primum ꝙ qualitas summa esset ifinite intẽsa vt ostẽsum est: scõm ꝙ nullo gradu gradus medius latitudinis esset in duplo intensior: qꝛ si aliquo: maxime esset gradu vt duo: sed patet ꝙ non cum non sit gradus vt. 4. que est medius totius latitudinis in duplo propinquior gradui summo ꝑ gradus vt duo. Tertium qꝛ sequeretur ꝙ gradus vt sex esset in duplo intensior ad gradũ vt. iiij. ⁊c. Hec sufficerent ad abijciendũ illam opinionem.

Inconueniẽtia positionis tenẽtis intẽsionẽ ꝓportionabiliter eẽ magnitudinem sicut est: ad summũ est approximatio.

¶ Sed hic animaduertendũ est ꝙ aliquam qualitatem esse intensiorẽ alia in eadẽ proportione in qua est gradui summo propinquior potest bifariam intelligi vel proportione arithmetica vel proportione geometrica. Vnde eadem proportio arithmetica seruatur vbi equalis manet excessus inter terminos proportionabiles et geometrica proportio quãdo eadẽ seruatur denoiatio proportionis et est eadem etiam si excessus sint inequales exẽpli gratia sex et. 8. ⁊. vj. et. iiij. se habent in eadem proportione arithmetica qꝛ tantũ distat. viij. a. vj. quantũ. vj. a. iiij. sed nõ in eadẽ proportione geometrica qꝛ. viij. ad. vj. est proportio seq̃tertia ⁊. vj. ad. iiij. est ꝓportio seq̃altera: sed. iiij. ⁊. viij. et. iiij. ⁊. vj. se habent in eadem proportione geometrica: qꝛ dupla sed non arithmetica: qꝛ inequales sunt excessus et siue vno modo siue alio modo intelligat̃ est falsum in eadem ꝓportione esse vnam qualitatem alia intensiorẽ in qua est gradui summo ꝓpinquior.

Proportio arithmetica.

Geometrica ꝓportio

¶ Sed contra hoc arguitur sic quanto maior fit additio secundũ intensionẽ vni qualitati ꝑ alteri ceteris paribus tanto est alia intẽsior: sꝫ quãto maior sit additio tanto resultat qualitas gradui summo ꝓpinquior: ergo quanto ꝓpinquior est qualitas gradui summo tanto est intensior.

¶ Respondet negando oñam si ly quanto ⁊ tanto importẽt proportionẽ. Bene verum est ꝙ datis duabus qualitatibus quarũ vna gradui summo alia est propinquior illa est intẽsior alia: sed non ꝓportionabiliter. Et si velles habere regulam ꝯm proportionẽ dicitur ꝙ ꝓportionabiliter sicut vna qualitas magis distat ꝑ alia a non gradu est alia intensior. et hoc solet sub istis verbis dici ꝙ intensio attenditur penes distantiam a non gradu ⁊ de remissione dicitur ꝙ proportionabiliter sicut qualitas est ꝓpinquior nõ gradui ꝑ alia dicitur illa remissior ⁊ hoc est dicere ꝙ penes appropinquationẽ ad non gradum attenditur remissio ⁊ inde est ꝙ qualitas vt. iiij. est in duplo intensior ꝑ qualitas vt duo eo ꝙ in duplo plus a non gradu distat ⁊ qualitas vt duo in duplo remissior ꝑ qualitas vt quattuor: quia in duplo ꝓpinquior est nõ gradui ⁊ iste modus dicẽdi a calculatore est prio assignat̃ oia incõuenientia euitat q̃ alij de hoc loquentes tangunt.

Intẽsio attẽditur penes distantiã a nõ gradu ⁊ remissior penes appropinquationes.

¶ Sed cõtra illud arguitur sic. quantũ vna qualitas magis ꝑ alia a non gradu distat tanto magis ꝑ illa gradui summo appropinquat ⁊ quanto magis distat a non gradu tanto est intensior ergo quanto magis appropinquat summo gradui tanto est intensior (illis terminis quanto et tanto importantibus proportionem)

¶ Pro solutione huius de seruit distinctio proportionum arithmetice ⁊ geometrice assignata. vnde si sensus huius in eadem proportione in qua vna qualitas magis ꝑ alia distat a non gradu est propinquior gradui summo sic ꝙ proportionabiliter geometrice sicut vna magis distat. ⁊c. falsum est quia qualitas vt. 4. in duplo plus distat a non gradu ꝑ vt duo tamen non in duplo accedit ad gradum summum ꝑ illa quia inter duo ⁊ octo est distãtia sex graduũ ⁊ inter. 4. ⁊ octo. distantia. 4. modo. 4. non est medietas sex: sed quinq̃ tantum ꝑtum distant a duobus accedunt, ad summuꝫ gradum: sed qualitas vt quinq̃ non est precise in duplo intensior ꝑ q̃ litas vt duo: ⁊ sic non signatur eadem proportio geometrica sꝫ si denotetur arithmetica proportio: proportionabiliter sicut vna qualitas magis ꝑ alia distat a non gradu magis accedit ad summum sicut qualitas vt. 4. per duos gradus magis ꝑ qualitas vt duo distat a non gradu et etiã ꝑ duos gradus magis appropinquat summo qꝛ inter qualitatem vt duo ⁊ vt octo sunt sex ⁊ inter qualitatem vt. 4. ⁊ vt octo sunt. iiij.

Non ꝓportiõabiliter geometrice sicut vna q̃litas magis distat a non gradu est propinquior summo sed bene arithmetice.

¶ Contra predicta arguitur sic. primo sequitur ex dictis qualitatem summam esse remissam quod videtur esse falsum: quia quocunq̃ remisso potest dari intensius et summo nihil intẽsius datur: ⁊ seq̃la probat̃ quia qualitas summa finite distat a non gradu: ergo est finite intẽsa. et per consequens remissa: quia qualitas vt iiij. est in duplo remissior qd probatur in duplo plus accedit non gradui ⁊ penes appropinquationem non gradui attenditur remissio. igitur.

¶ Secundo sequeretur ꝙ quelibet qualitas esset ita intensa sicut remissa et econuerso quod est falsum: quia tunc qualitas que esset in duplo alia intensior esset in duplo illa remissior sequela probatur proportionabiliter sicut vna qualitas magis distat a non gradu ꝑ alia est intensior ⁊ ꝓportionabiliter sicut est propinquior non gradui dicitur remissior: sed quelibet qualitas tantum precise distat a non gradu sicut est propinqua non gradui ⁊ econuerso. igitur.

¶ Tertio datur motus a mobilis in duplo plus distans a non gradu motus ꝑ motus. b. mobilis et tamen non est motus. a. in duplo intẽsior vl̃ velocior ꝑ motꝰ. b. ergo regula nulla

¶ Pro probatione antecedentis suppo

nitur sententia enelidis decimo elementorum ꝙ proportio circulorum est sicut proportio dyametrorum duplicata hoc est datis duobus circulis inequalibus si dyameter vnius fuerit dupla ad dyametrum alterius circulus vnius illorum erit quadruplus ad alium.

Proportio circulorꝫ est sicut ꝓportio diametrorum duplicata.

¶ Secundo supponitur ꝙ proportionabiliter sicut vnum spacium pertransitum a vno mobili in eodem tempore est maius spacio pertransito ab alio ita motus alio intensior et velocior.

Proportionabiliter sicut spaciuꝫ in eodẽ tpe pertransitũ motꝰ est velocior ceteris paribꝰ.

¶ Istis suppositis ponatur casus ꝙ vna rota cuius dyameter sit bipedalis faciat vnam circuitionem in vna hora et a/ sit punctum in circunferentia positum et b/ equaliter distãs a centro ⁊ a/ circunferentia in centro corporis circulariter moti cõmuniter dicitur esse quies vel non gradus motus tunc sic arguitur precise in duplo plus distat a/ a centro ꝑ b/ et tamen in quadruplo velocius mouetur: quia in eodẽ tempore describit circulum in quadruplo maiorẽ. igitur antecedens claret ex suppositis.

¶ Quarto si ꝓportionabiliter sicut aliqua qualitas est propinquior nõ gradui ꝑ alia est remissior illa sequeretur ꝙ in qualibet qualitate in infinitum remissa esset qualitas: patet sequela: quia in infinitum propinqua daretur in ea aliqua qualitas non gradui: quia si esset intensa vt vnum ibi esset qualitas propinqua non gradui ad dimidium et alia vt vna quarta ⁊ alia vt octaua et sic in infinitum. Probatur falsitas consequentis sequitur bene in infinitum remissa est aliqua qualitas: ⁊ q̃libet qualitas est tm̃ remissa sicut intensa ⁊ econuerso: per eandẽ latitudinem vel distantiã a non gradu (vt dictum est) ergo in infinitum intensa daretur ibi qualitas. Item sit vna qualitas vniformis: bene sequitur in infinitum remissa datur in ista qualitate aliqua qualitas remissior tota qualitate: ergo in infinitum intensior est tota qualitas ꝑ aliqua remissior illa: sed quelibet qualitas remissior illa est alicuius certe intensionis: ergo tota qualitas est in infinitum intensa.

An detur intẽsior sũma q̃litate

¶ Ad primum respondetur cõcedendo sequelam et si qualitas ex propria natura vt in quarta parte primi libri dicebatur determinet sibi summam intensionẽ negatur ꝙ quolibet remisso posset dari intensius si autem non determinetur ad summam intensionem ex propria natura conceditur ꝙ summa qualitate potest dari intensior: sed illo dato illa qualitas non esset summa.

Nõ fit cõparatio debite ꝯm intensiuꝫ ⁊ remissiuꝫ dicit calculator.

¶ Ad secundum respondetur primo secundum calculatorem ꝙ non debet secundum intensum et remissum fieri comparatio ita ꝙ vna qualitas non debet dici magis intensa ꝑ remissa nec minus nec equaliter licet secundum eandem latitudinem vel distantiam a non gradu dicatur intensa vel remissa.

¶ Secundo dicitur concedendo sequelam et consequens ⁊ ad improbationem negatur ista consequentia qualitas vt. iiij. est tantum remissa sicut intensa et est in duplo intensior ꝑ qualitas vt duo ergo est illa in duplo remissior sicut non seq̃tur fortes est ita homo sicut est perfectus et est in infinitum perfectior asino ergo est in infinitum magis homo ꝑ asinus: et si dicas non esse simile: quia secundum quod est homo non fit comparatio. signetur vnum corpus digitale illud corpus est ita paruum sicut magnum et in duplo est maius semipedalitate: nõ sequitur ꝙ est in duplo magis paruum: ꝙ illud sit ita paruum sicut magnũ patet: quia per eandem quantitatem vel extensiorem est magnum et paruum. Sed forte dices remissio illius qualitatis vt duo non distinguitur a sua intensione quia tam intensio ꝑ remissio est ipsa qualitas: bene sequitur ista intensio demonstrando illam qualitatem excedit proportione dupla qualitatem vt vnum. et ista intensio est ista remissio ergo ista remissio excedit ⁊c. cõcedit̃ ex quo nõ habetur ꝙ sit in duplo remissior illa q̃litas vt duo.

Sed ꝰ gradus tm̃ remissiuꝫ sicut intẽsiuꝫ ⁊ intensior magis intẽsius ꝑ remissius ⁊ remissior magis remissius q̃ intensius.

¶ Tertio negatur sequela et dicitur ꝙ gradus medius totius latitudinis est qualitas ita intensa sicut remissa: et intensior medio magis intensius ꝑ remissus ⁊ remissior medio magis remissus ꝑ intensus: ⁊ si dicas eadem latitudine vel distãtia a non gradu qualitatis dicitur intensa ⁊ remissa.

¶ Respõdetur concedendo illud: sed cõparando remissionem vnius qualitatis remissioni eiusdem habẽdus est etiam respectus ad gradum medium latitudinis: sed securius est stare in secunda solutione.

¶ Ad tertiũ respondetur negando antecedens et ad probationem admissis suppositionibus et toto casu distinguit̃ ꝙ a/ precise in duplo distet a non gradu motus ꝑ b/ vel distantia locali ⁊ sic conceditur. et nihil ad propositum vel distantia graduali quo ad velocitatem motus ⁊ sic negatur: imo vt ostensum est in quadruplo magis distat distantia graduali a non gradu motus a/ ꝑ b/ post ꝑ in quadruplo velocius mouetur. ⁊ si dicas puncta vel partes illius rotevniformiter difformiter mouentur et summus gradus velocitatis illiꝰ difformitatis est motus quo mouetur a/ ergo gradus medꝰ erit motus b/ et per consequẽs nõ subquadruplus imo subduplus Probatur consequentia: quia vniformiter difformiter calidum sic se habet ꝙ gradus ad quem terminatur extremum intensius est duplus ad gradum puncti medij.

¶ Respondetur negando consequentiam et ad probationem conceditur illud de calido difformi ⁊ nõ est sil̃e de motu difformi. ⁊ difformi q̃litate: sꝫ hoc tangit̃ a iacobo forliuiensi ⁊ inferius tangẽt vbi de difformibus speciebus specialiter pertractabitur.

¶ Ad quartum facile dicitur concedendo in qualitate in infinitũ remissam esse aliquã qualitatẽ negando ex illo sequi qualitatẽ illam

esse infinite intensam: sicut non sequitur in infinitum parua datur aliqua pars huius corporis pedalis et qualibet parte eius istud corpus est maius ergo in infinitum magnum est istud corpus: et conceditur ꝙ qualibet parte illius qualitatis in infinitum remissior datur aliqua pars eiusdem vt per exponentes claret: ex quo non habetur aliquam partem esse infinite intensam et vbi de velocitate motus alterationis determinaretur tangerentur alia que ad maiorem intelligentiam predictorum conducerent et ne prolixius in isto quarto argumento principali procedatur hic finis ei imponitur.

¶ Quinto principaliter arguitur si intensio fieret per additionem gradus ad gradus sequeretur aliquod luminosum lumen infinite intensum producere posse naturaliter: sequela probatur. fit corpus luminosum a/producens in b/vnum gradum luminis distans ab eo quadrupedaliter et in instanti in initiatiuo hore future incipiat a/moueri versus b/ita ꝙ per totam horam vniformiter a/fiat propinquius ꝗ b/per pedalitatem ceteris paribus omnino si intensio fieret per additionem. ꝛc. in fine hore esset in infinitum lumen in b/productum ab a/igitur. Antecedens probatur in quolibet instanti hore producetur ad omne minus vnus gradus luminis et cum infinita sint instantia ꝛ cum lumina producenda debeant manere (quia alias non fieret additio) in finitum lumē resultabit sic: nec valet dicere ꝙ in instanti non producetur lumen: quia argumentum procederet de partibus proportionalibus hore. In prima enim parte proportionali sufficeret producere vnum gradum: quia si quādo magis distabat a/vnum gradum producebat a fortiori propinquius se habens ꝛ sic dicēdum est de qualibet parte alia.

¶ Istud argumentū est cōmune in hac materia et primum quod facit galterus impugnans istam positionem ꝛ maioris ponderis inter duodecim argumenta que ipse formauit et forte propter maiorem eius difficultatem ipsiꝰ in capite argumentorum posuit.

¶ Solutiones diuersorum videntur in idem redire nos autem succincte soluemus precipua ex dictis aliorum assumendo. Unde respondetur negando sequelam et ad probationem ad mittendo casum negatur in fine hore fore productum ab a/infinitum lumen in b/ꝛ ad probationem primo dicitur ꝙ nullum lumen secundū se et quodlibet sui producetur in aliquo instanti illius hore et in tempore precedente illud instans quocunq; instanti illius hore dato producetur lumen quod in illo instanti primo erit ꝛ cū arguitur in qualibet parte ꝓportionabili illius hore adminus producetur vnus gradus: quia propinquius se habebit ꝛc. negatur. Pro cuius intelligentia

Discrimen inter ꝓductionē luminis caloris

¶ Sciendum est ꝙ inter modum producendi lumen a corpore luminoso ꝛ calorem a calefactiuo est discrimen vt superius quarta parte primi libri dicebatur: corpus enim luminosum per appropinquationem maius ꝛ maius lumen producit ꝛ non per maiorem motam in eodem loco ceteris paribus: sed calefactiuū absq; maiori appropinquatione per maiorem diuturnitatem (eadem distantia seruata) alium et alium calorem producit et sic corpus luminosum quia finite fit propinquius in illa hora ꝙ erat in principio non producit per illam appropinquationē lumen infinitum finite inq̄. i. per finitam distantiam vel spacium ꝗuis in prima parte proportionabili hore producat vnum gradum luminis non oportet ꝙ in secunda producat tantū quia per maius spaciū fit propinquius in prima parte ꝙ in secunda secundum ꝙ partes proportionales hore minores: et minores succedunt ita minus ꝛ minus lumen in eis producitur quia cōtinue per minus et minus spacium luminosum fit propinquius.

¶ Sed cōtra hec arguitur: illud corpus luminosum quantum est ex parte sui est productiuum in instanti luminis. Ponatur ergo subito a deo quadrupedaliter distans a/b/et immediate post appropinquetur sequitur bene in illo instanti in quo primo quadrupedaliter ponetur distans producet in b/ vnum gradum luminis: ergo ꝛ in quolibet alio instanti temporis appropinquationis producet adminus tantum cōsequentia patet: quia in quolibet instanti intrinseco temporis appropinquationis erit propinquius ꝛ non amittet virtutē suam ergo si in primo instanti produxit vnum gradum in quolibet alio deberet ad minus tantum producere.

¶ Pro solutione huius summe aduertendū ꝙ natura agētiū naturaliū talis est ꝙ vbi agens naturale tm̄ inuenit effectum ꝓductum sicut produci pōt ab eo per talem distantiā ꝛ cū illis circumstātiis non pōt ꝓducere aliquid et qz in quolibet tpe appropinquatiōis corpus illud luminosum inuenit in b/tm̄ lumen productū ꝙ tum ab eo produci posset per illam distantiā. et in illo instanti (vbi subito ibi positum fuisset) nihil luminis in aliquo instanti producit secundū se ꝛ quālibet partem sui: si tm̄ in aliquo instanti temporis appropinquationis instātanee fuisset positum in puncto in quo erit in illo instāti temporis appropinquatiōis: vtiq; lumen in illo instanti secundū quālibet partē sui produceret: ita intensum sicut iam est in illo instanti productū.

Ubi agens naturale inuenit tm̄ ꝙ tum ꝓducere pōt nil ꝓducit.

¶ Contra predicta arguitur: per appropinquationē factaz secūde partis ꝓportionalis transitu pedalitatis signate debet produci tm̄ lumen sicut per transitum prime ꝛ per transitū tertie tantū sicut per transitū secunde ꝛ sic de alijs ergo in fine hore erunt infinita lumina equalia ꝛc. Probatur antecedens quo ad primam partē si per transitum secunde partis non produceretur tantum lumen sicut per transituz prime hoc ideo esset quia in maiori tempore pertransibat primam ꝙ secundā: sed maior mora temporis quo ad productionē luminis (sicut superius dictum est) nihil cōducit: qz sequeret ꝙ vbi in tāto tempore pertransiret secdam partē proportionalem sicut primaz ꝛ ita in duplo tardius per eam ꝙ per primam moueretur: intensius lumen produceretur ꝙ per motum vniformem esset productum quod non est dicendum igitur. Item sequeretur ꝙ vbi in cuiuslibet partis proportionalis transitu tantum temporis exponeretur sicut in transitu prime ꝛ per possibile vel impossibile tempus futurum infinitum consummaretur in fine illius pedalitatis in infinitum lumen esset a luminoso productum quod non est dicendum igitur. ¶ Forte dices et subtiliter ꝙ per appropinquationem factam prime partis proportionalis transitu produceretur intensius lumen ꝙ transitu secūde non propter tempus maius sed propter acquisitionez maiorem propinquitatis factam transitu prime ꝙ transitu secunde eo ꝙ prima est in duplo maior secunda.

¶ Contra istud subtiliter dictum sic arguitur ex illo sequitur ꝙ per appropinquationē factā transitu secde medietatis prime partis proportionalis non produceretur intensius lumen ꝙ per transitum prime partis eiusdem quod est manifeste falsum: quia postq̄ propinquius erit corpus luminosum in transitu secunde medietatis ꝙ in transitu prime et spacia sunt equalia absq; dubio intēsius lumen producet: sed sequela probatur: quia transitu medietatis prime partis proportionalis tantam propinquitatem acquiret sicut transitu prie medietatis postq̄ sunt equales (sed forte dices (et ita oportet dicere) ꝙ ꝗuis fiat equalis appropinquatio quo ad spacia transitu secunde medietatis et prime partis proportionalis ꝛ transitu prime: quia tamen propinquitas acquisita (vt isto modo loquendi vtamur) transitu prime medietatis manet tempore transitus secunde debet produci intensius lumen transitu secunde medietatis ꝙ transitu prime.

¶ Contra ex hoc habetur intentū: quia detur ꝙ transitu prime partis ꝓportionalis producerentur tres gradus luminis quorum duo essent producti in secunda medietate eiusdem ita ꝙ in duplo plus in secunda medietate ꝙ in prima produceretur ꝛ in idem rediret quacunq; alia proportione posita ꝛ cum secunda pars proportionalis se habeat eodem modo ad secundā medietatem prime partis sicut secunda medietas eiusdem prime partis ad primam medietatem ipsius in secunda parte proportionali producerentur quattuor gradus luminis. ꝛ per consequens in sex qui tertia proportione magis ꝙ in prima ꝛ cum proportionabiliter sit dicendum de transitu tertie partis ꝓportionalis respectu transitus secunde ꝛ de transitu quarte respectu transitus tertie ꝛ sic de alijs habeē ꝙ per cuiuslibet partis proportionalis (preter primā) transitum plus luminis produceretur ꝙ transitu immediate precedentis. ꝛ per consequens cum luminosum perueniet ad finez pedalitatis erit in finitum lumen productum.

¶ Respondetur (stando in illo quod dicebatur videlicet ꝙ plus luminis producebatur transitu prime partis ꝓportionalis ꝙ transitu secūde) ꝛ ad improbationez que difficilis videtur. primo oceditur secla qua infertur ꝙ trāsitu secūde medietatis prime partis proportionalis non produceretur intensius lumen ꝙ transitu prime medietatis eiusdem: ꝛ negatur illud esse manifeste falsum: ꝛ ad probationez dicitur ꝙ ꝗuis ille due medietates sunt equales et trāseundo secdam primus se haberet luminosum a. bin quo ꝓducitur lumen: ꝙ transeundo primam mō ꝓducet tamen trāsitu secūde intensius lumen ꝙ trāsitu prime. ꝛ hoc: qz pertrāseundo secūdam inuenit lumen ꝓductum ptrāsitum prime. Unde si trāseundo secūdam medietatez nihil luminis inuenisset ꝓductuz plus luminis ꝓduceretur trāsitu secūde ꝙ precise trāsitu prime: qz totum qd̄ fuisset trāsitu prime ꝓductuz ꝛ adhuc aliud trāsitui secūdo debitum.

De productiōe luminis per appropinquationem luminosi.

¶ Contra hoc arguitur sic. ex dictis sequitur a luminoso. a b quadrupedaliter distāte si c aliud luminosū oino equalis virtutis illuminatiue eque instās a b poneretur nō ꝓduceretur per aduētum c aliquid luminis qd̄ videtur esse contra experiēciam sequela claret: qz c inuenit tantum luminis productum in b ꝙ tum ab eo ꝗ talem distātiam ꝓduci pōt. Pro solutione

¶ Sciendum ꝙ preceptor noster in suis posteriorib̄us concessit illatum nos autem sub correctione distinguimus vel c applicatur taliter ꝙ a esse possunt seinuicem iuuare: vel applicat ita distās ab a ꝙ nō posset vnū ab alio iportare iuuamen. si primum negatur sequela: immo ꝓducetur per aduentum c aliquid luminis: sed non precise ab ipso: sed ab aggregato ex a et c/ꝛ a fortiori quando deus penetratiue cum a poneret c se inuicem iuuarent et lumen vltra producibile ab a ꝓducerent. si secundus conceditur sequela: et consequens nec experientia ostendit oppositum: ꝛ quando deus corrupto a conseruaret lumen ab eo productum in b/et poneret c omnino distans eque c nihil luminis produceret: sed conseruaret lumen qd̄ inuenit si deus post positionem eius non conseruet specialiter sicut corrupto a conseruabat quāuis posset dici et melius ꝙ vnum luminosum non habet virtutem conseruandi lumen ab alio productum.

Lumīosuz non hz vtutez ꝛseruādi lumē ab alio ꝓducū.

¶ Hoc qd̄ dictum est de iuuamine impugnari posset: ꝛ qz inferius forte pertractabimus de illo in presentiarum non insistimus. Et ista videntur nobis esse dicenda pro solutione argumenti de corpore luminoso.

¶ Sexto principaliter arguitur si intentio fieret ꝓ additionem gradus ad gradum sequeretur ꝙ nihil posset alterari vniformiter quo ad partes tēporis qd̄ est incōueniens: igitur sequela ꝓbatur quacūq; caliditate introducta in aliquo subiecto si ipsa debet manere dū alia debet introduci subiectū est melius dispositū ad suscepcionem alterius ꝙ nulla caliditate ꝓsupposita ꝛ per cōsequēs cuz magis ꝛ magz de caliditate in

troduceretur melius ⁊ melius subiectum dispo
neretur ad alterius caliditatis introductionem
⁊ sic citius introduceretur vn⁹ gradus alio pre
existente ꝓ nullo presupposito: ⁊ sic esset diffor
mitas alterationis quo ad partes tẽporis.

¶ Et cõfirmatur: sequeret ꝓ dato vno
gradu caliditatis in vno subiecto intensioris ca
liditatis susceptiuo deberet postea caliditas su
bito ꝓduci qd̃ est manifeste falsum: sequela pro
batur in infinitum est bene dispositũ illud sub
iectum ad susceptionem alteri⁹ caliditatis: igit̃
cum ex parte calefactiui non sit impedimentuz
sequitur ꝓ instantanee debet fieri alterius cali
ditatis introductio. Antecedẽs probatur in du
plo est melius illud subiectum dispositũ habẽs
vnum gradum caliditatis ꝓ̃ habens dimidium
dũtaxat et in quadruplo ꝓ̃ habẽs vnã quartam
⁊ in octuplo ꝓ̃ habens vnã octauam: ergo in in
finitum est melius dispositum ꝓ̃ nullũ gradum
caliditatis habẽs: ⁊ cũ ipsum subiectum sine ca
liditate sit susceptiuuz caliditatis habetur ꝓ in
infinitum bene dispositum est habẽs vnum gra
dum caliditatis ad susceptionem alterius. Pro
solutione primi

¶ Sciẽdũ est ꝓ aliquid alterari vniforꝫ
miter tripliciter intelligi potest: vno modo quo
ad partes subiecti ⁊ alio modo quo ad ptes tẽ
poris. Alio modo ꝓ partes subiecti ⁊ partes tẽ
poris simul. exemplũ primi passum cui⁹ omnes
partes eque cito alterantur et non vna prius ꝫ
alia dicitur alterari vniformiter quo ad partes
subiecti: ꝓ̃ius in vna medietate hore intẽsio: ca
liditas introduceretur: ꝓ̃ in alia. exemplũ secũ
di si in corpore quod per vnam horam debet al
terari introduceretur caliditas vt quattuor tali
modo ꝓ in equalibus temporibus eque intẽsa
qualitas produceret alteraret vniformiter quo
ad tempus. Sed si in vna quarta hore introduce
ceretur intensior ꝓ̃ in alia: ꝓ̃ius omnes partes
simul alterarent: alteraret difformiter quo ad
partes tẽporis. Exemplum tertij si oꝗ̃s partes
vnius corporis eque cito in vno corpore altera
rentur: ⁊ non intensior caliditas in vna ꝑte tem
poris introduceret ꝓ̃ in alia esset alteratio vni
formis quoad vtrumq̃.

¶ Tunc respondetur ad argumẽtũ ne/
gando sequelã ⁊ ad probationẽ dicitur ꝓ admis
so ꝓ introducta aliqua qualitate melꝰ esset di
spositum subiectũ ad susceptionẽ alterius: pos
set tamen cõtingere ꝓ sicut introduceret caliditas
debilitaretur virtus calefactiui omnino pro
portionabiliter: sic ꝓ ꝓto melius disponitur su
sceptiuum magis debilitatur calefaciens: vel ꝓ
magis et magis tẽpore calefactionis distent/et
vtrocq̃ modo posset signari vniformitas altera
tionis quo ad partes tẽporis. si tamen ponãtur
omnia paria: ita ꝓ maneat agẽs cũ eadez virtute
⁊ in eadem distantia/ ⁊ nullum impedimentum
superueniat: cõceditur ꝓ passum non alteratur
vniformiter. nec hoc est magnũ incõueniẽs: im
mo rationabile: quia minus difficile est calefac
tiuum producere caliditatẽ in calidũ ꝓ̃ in non
calidum ceteris paribus.

¶ Ad confirmationẽ respõdetur negã/
do sequelã: ⁊ ad probationẽ negatur subiectum
in infinitum esse bene dispositum ad susceptio
nem caliditatis: ⁊ ad probationem dato ꝓ absq̃
caliditate non esset illud subiectum dispositum
ad susceptionem caliditatis conceditur ꝓ in du
plo est melius dispositum vno gradu ꝓ̃ dimi
dio ceteris paribus: ⁊ in quadruplo ꝓ̃ vna quar
ta ⁊c. ¶ Ex quo non sequitur ꝓ est in infinitum
melius dispositum ꝓ̃ absq̃ caliditate: quia sine
caliditate non esset dispositum sicut ꝓtum non
est in infinitum maius ꝓ̃ non ꝓtum: ⁊ sicut non
sequitur vnum pedale est in duplo maius ꝓ̃ se
mipedale ⁊c. ergo est in infinitum magnum vel
est infinite maius ꝓ̃ non ꝓtum ita ex illo ante
cedente non sequitur illa conclusio.

¶ Dicebatur ꝓ absq̃ caliditate non es
set dispositus ad caliditatẽ: quia si caliditate se
clusa dispositum esset subiectũ ad caliditatem:
ꝓ̃ius habens vnũ gradum caliditatis esset me
lius dispositum ꝓ̃ dimidium habens non esset
in duplo melius dispositum postꝓ̃ tota disposi
tio non resultat solum ex caliditate.

¶ Sed postꝓ̃ positum est in mediuz de
vniformi alteratione: ⁊ an post introductionem
caliditatis debeat subitanea ĩtroductio fieri ca
liditatis. Arguitur sic probando ꝓ postꝓ̃ p to
tum vnum subiectũ est caliditas introducta nõ
debet successiue in posterum caliditas introdu
ci: ⁊ hoc sic introducta caliditate nulla est resistẽ
tia calefaciẽti in passo nec aliquod aliud impe
dimẽtum (vt supponitur) ergo subito debet in
troduci alia caliditas ista oꝗ̃a tenet ex eo ꝓ nõ
ponitur successio nisi propter resistentiã. Ante
cedens probatur querendo quid resistit.

¶ Forte dices ꝓ forma substantialis
passi cui disconuenit caliditas.

¶ Contra: sit passuz tale ꝓ eius forme
substãtiali caliditas cõueniat. Dices ꝓ alia qua
litas introductioni caliditatis resistit. queritur
que est illa ⁊ quãdo illam assignes ⁊ detur ꝓ pas
sum sit ab illa immune ⁊ currit argumentum.

¶ Pro solutione huius animaduerten
dũ est ꝓ argumẽtũ illud tãti põderis apud bu
ridanũ existit (⁊ si non sub eadem forma) tertio
phisicorũ a. q. iij. ꝓ ꝓpter illud tenuit caliditat
tem ⁊ frigiditatẽ simul posse se cõpati quo dato
facile ꝺ: ꝓ introducta remissa caliditate frigidi
tas in eodẽ existẽs resistit calefaciẽti: ⁊ ꝓpterea
non valet caliditatẽ vlteriorẽ subito ꝓducere.

¶ Istã positionẽ insequitur iacob⁹ de for
liuio: ⁊ illã plucide ꝑtractauit in suo tractatu de
intensione formarũ parte secũda. marsilius in
scõo de generatione. q. vj. arti. j. quam etiam vi
dentur tenere hentisber ⁊ calculator ⁊ tota me
dicorũ caterua ⁊ omnes in hoc cõueniunt ꝓ ca
liditas ⁊ frigiditas in summis gradib⁹ non pos
sunt se cõpati ⁊ summis qualitatib⁹ cõtrarieta
tem attribuerunt: ⁊ summe ⁊ remisse quarũ nu
merus graduũ octonariũ numerum excedit (te

nendũ qualitatẽ vt octo esse summã) vel nũerũ
denarium (tenendo summã qualitatẽ esse vt de
cem) ⁊ indifferenter insequentibus vno et alio
numero vtemur: quia ibi non est difficultas.

¶ Positio hec tenet in nullo esse calidi
tatem remissaz quin in illo sit frigiditas ita intẽ
sa vel remissa ꝓ octonarius nũerus adimplea
tur adequate idem de qualibet alia qualitate
contrariã qualitatẽ habente: ⁊ illud clare sequi
tur ex alio quod apud fouentes illam opinionẽ
est perspicuum nunq̃ videlicet introduci posse
naturaliter caliditatẽ quin frigiditas corrumpa
tur nec frigiditatem corrumpi quin caliditas in
troducatur nec introduci frigiditatez quin cor
rumpatur caliditas et ecõuerso. si igitur non cõ
tingat ꝓ caliditas producatur absq̃ frigiditatis
corruptione manifestissime sequitur ꝓ non
dabitur calidum vt sex nullam frigiditatem ha
bens (q: si sic posset in eo caliditas vsq̃ ad sum
mum introduci absq̃ frigiditatis corruptione.
Item si cum caliditate vt sex esset precise frigidi
tas vt vnum vno gradu caliditatis introducto
ille gradus frigiditatis esset corrupt⁹ et residuũ
vsq̃ ad summũ posset introduci absq̃ frigidita
tis diminutione. Et sic facile est cognoscere quo
modo ex illo fundamento alia sequuntur. Sed
queres forte vnde sortitur illud fundamentum
veritatem ꝓ non potest videlicet caliditas intro
duci ⁊c. Opinamur autẽ ꝓ vt in alteratione suc
cessio saluetur illud fundamentũ ponitur et ne
detur summa qualitas cum alia ei contraria si
mul. Quod sic ostenditur dato vno calido citra
summum si non esset permixta frigiditas calidi
tati non esset successio in introductiõe calidita
tis vsq̃ ad summũ. ⁊ si esset frigiditas permixta
et ad introductionẽ caliditatis non corrũperet
staret cum summa caliditate frigiditas et si cum
corrumpitur frigiditas non introduceretur cali
ditas daretur remisse calidum absq̃ frigiditate.
ꝑ oꝗ̃s tale fieret summe calidũ subito cũ nõ eẽt
et in eo q̃litas introductioni caliditatis resistẽs

¶ Ex quibus euidenter sequitur ꝓ non
datur naturaliter aliquid susceptiuũ caliditatis
et frigiditatis quin habeat caliditatem in sum
mo vel frigiditatem in summo vel vtrãq̃ quali
tatem sub gradibus remissis octonarium nu
merum constituentibus.

¶ Secũdo sequitur ꝓ qualitas non ha
bens contrariũ debet absq̃ successione produci
si aliũde successio non pueniat qd̃ dicit propter
lumen qd̃ non habet contrariũ et ꝓducitur suc
cessiue: q: corpus luminosum per cuius motum
localem producitur successiue mouetur.

¶ Contra istaz positionẽ et eius decla/
rationem arguitur multipliciter primo sic: cali
ditas corrumpit frigiditatẽ in alio subiecto de
bite approximato existẽs data proportione ma
ioris inequalitatis: ergo a fortiori corrũpet fri
giditatem in eodem subiecto secum existentem
et per oꝗ̃s caliditas vt septez que est longe acti
ior ꝓ̃ frigiditas vt vnum non se compatietur
cum frigiditate vt vnum; cõsequẽtia patet. quia
magis videtur possibile ꝓ̃ ille qualitates con
trarie compaterentur se in diuersis propinquis
ꝓ̃ in eodem subiecto. si primum non contingit:
ergo nec secundum.

¶ Istud argumẽtuz est Gregorij de ari
mino. primo sententiarum. distinctio. xvij. que
stij. articu. secũdo. in principio. Ad quod respon
det Iacobus de forliuio in suo tractatu de in
tentione parte secũda in solutione ad primum
contra secundam conclusionem (quem ipse po
nit circa hanc materiam) negando antecedens
aliqua est inquit frigiditas que alicui caliditati
exteriori approximata sufficienter non ageret
in ipsaz: nec pateretur ab ipsa. ⁊ de hoc nõ est q̃
stio vbi esset inter illas ꝓportio equalitatis quo
ad resistentiam ⁊ actiuitatem: sed ipse subinsu
git ꝓ si in a fit caliditas vt sex. et frigiditas vt
quattuor (tenet qualitatem summam esse vt de
cem) et similiter in b quantũcunq̃ approximẽtur caliditas a non ageret in frigiditatem b. ita
ꝓ videtur forliuiensis sentire ꝓ nulla calidi
tas ageret in frigiditatem eque intensam illi
cum qua se compatitur.

¶ Contra istam responsionez arguitur sic ⁊ difficulter. primo ex illa sequitur ꝓ non esset
actio ⁊ passio inter aliqua nisi vnum illoꝝ esset
summum qd̃ videtur esse magnum incõueniẽs:
sequela probatur. primo inter a et b non esset
actio si essent disposita sicut dictum est: nec quã
do b haberet frigiditatem tantam sicut a calidi
tatem eo ꝓ quãtum caliditas vnius sufficit age
re tantum frigiditas alterius sufficeret resiste
re. Forte dices ꝓ vbi a esset dispositum sicut di
ctum est: ⁊ b haberet caliditatez vt. 5. ⁊ frigiditatem vt. 5. ageret in b corrumpendo frigiditatem eius ⁊ introducendo caliditatem.

¶ Contra hoc arguitur. non poterat a
caliditate sua remittere frigiditatem vt. iiij. ergo a fortiori nõ poterit in frigiditatez vt quinq̃.
Et si dicas ꝓ caliditas existens cum frigiditate
impedit primo hoc est cõtra rationez. caliditas
enim non debet caliditati esse impedimẽto. Se
cundo etiam impediret ne caliditas vt sex in a
ageret in frigiditatem vt. 5. in b. Forte dices ꝓ
inter calidum vt sex ⁊ frigidum vt. iiij. ⁊ calidum
vt quinq̃: ⁊ frigiduz vt quinq̃ erit actio eo ꝓ est
contrarietas inter illa ⁊ non quando sunt simi
li modo disposita quo ad numerum graduum
qualitatum.

¶ Contra caliditas vt quinq̃: et frigi/
ditas vt quinq̃ (quod sit aggregatus) c sunt om
nino eque actiue ⁊ resistiue sicut caliditas vt sex
et frigiditas vt quattuor qd̃ sit aggregatum d:
ergo si inter aggregatum d ⁊ aliud aggregatuz
qd̃ est similile non est cõtrarietas in c. ⁊ per con
sequens nec actio non debet esse inter aggrega
tum d ⁊ aggregatum c. Antecedens probatur si
cut in d cõtinetur vnus gradus caliditatis ma
gis ꝓ̃ in c. ita in c continetur vnus gradus frigi
ditatis plusꝓ̃ in d: ⁊ ita si ex parte caliditatis d
est maior actiuitas: ex parte frigiditatis est in c
maior resistentia: et hoc proportionabiliter: et

Fundamẽta positionis tenentis cõpossibilitatem.

Manifestatur radix fundamẽti positionis.

Nõ dat naturaliter aliqd̃ susceptiuum caliditatis q̃n habeat caliditatẽ vel frigiditatem. Qualitas nõ hãs contrariũ subito debet ꝓduci.

Nulla caliditas agit ĩ frigiditatẽ ꝑcise eã in tẽsam frigiditati cuz q̃ se cõpatit.

per consequens sunt eque actiua ⁊ resistiua. Et confirmatur. d. non ageret in. b. propter contrarietatē inter caliditates quia nulla est: nec propter contrarietatē inter frigiditates: ergo si erit actio inter illa proueniet ex contrarietate inter caliditatem vt sex ⁊ frigiditatem vt quinq̃: sed consequēs est falsum: q̃ a fortiori esset cōtrarietas inter caliditatē vt sex: ⁊ frigiditatem vt. iiij.

¶ Respōdetur communiter ad solutionem foxliuiensis negando sequelam qua infertur nulla sub gradib⁹ remissis qualificata inter se agere vel pati: ⁊ ad probationes dicitur q̃ inter. d. ⁊ aliud aggregatū simile nō erit actio: sed bene inter. d. ⁊. c. ⁊ inter alia quorum qualitatū numeri sunt inequales. ⁊ hoc vt dictum est propter contrarietatem: ⁊ ad primam improbationem respondetur q̃ si oīno adequate tātum q̃tum amittitur de caliditatis actiuitate propter corruptionem vnius gradus acquiritur de resistētia frigiditatis propter introductionē vnius gradus ceteris paribus. ⁊ non sufficiat vn⁹ gradus caliditatis magis agere q̃ vnus gradus frigiditatis resistere. b. nō aget in. c. sed ex illo nō sequitur q̃ nō posset agere in aliud remissis caliditate ⁊ frigiditate qualificatū puta in calidū vt quinq̃ cū dimidio: ⁊ in frigidum vt quattuor cum dimidio.

Nō ꝯtraria tur calidi tas frigidi tati q̃ē eq̃ intensa illi cuꝫ qua se cōpatiꝯ.

¶ Ad confirmationem dicitur q̃ ppter cōtrarietatem inter caliditatem ⁊ frigiditatem prouenit actio: ⁊ ad probationē negatur ex illo sequi inter caliditatem vt sex et frigiditatem vt quattuor esse contrarietatem. Dicitur enī q̃ nō est contrarietas inter caliditatem vt sex ⁊ frigiditatem que est eque intensa illi cum qua caliditas illa se compati potest.

¶ Contra hoc arguitur: vel inter caliditatem vt sex ⁊ quālcumq̃ aliam frigiditatem q̃ est eque intensa illi cū qua nō se potest compati est contrarietas vel ne secūdum nō est dicēdū quia fm foxliuiensem non est contrarietas nisi propter incompossibilitatem si detur primū iā inter caliditatem vt sex ⁊ frigiditatem vt tria: esset contrarietas: ⁊ per consequens calidū vt sex ⁊ frigidum vt quattuor ageret in calidum vt tria: et frigidum vt septem corrumpendo caliditatē vt tria. Quod si cōcedatur cum secūdū dicta caliditas nō posset corrumpi absq̃ frigiditatis introductione sequeretur q̃ calidum vt septē fieret calidius a calido vt sex non continente magis de caliditate (sicut supponimus) quod quare dicatur liquet ex dictis in secundo.

¶ Hoc videtur difficilis solutionis ⁊ pī cum difficultatis pēdet ex eo q̃ nō assignatur contrarietas inter istas qualitates nisi propter incompossibilitatem: ⁊ debet sequi actio si sit ꝓ portio maioris inequalitatis inter contraria.

Cū qua q̃litate alia cō trarietatē impresentiarū habe re dicit.

¶ Sed respondendo dicitur consequēter q̃ nō inter caliditatem vt sex ⁊ quālibet aliam que est eque intēsa illi cum qua non potest se compati est contrarietas: sed inter illam et frigiditatem cum qua nec cum eque intensa nec ipsa caliditas vt sex nec alia eque intensa nec intēsior potest se compati: ita q̃ caliditas vt sex non habet ꝗrietatē cū frigiditate vt. 4. nec cū remissiori ⁊c.

¶ Aliter ad argumentum principale responderi posset concedendo q̃ caliditas bene ageret in frigiditatem alterius subiecti sed non in frigiditatem secum in eodem existētes: ⁊ causa est: quia cum ad corruptionem frigiditatis vt dictum est introductio sequatur caliditatis seq̃retur q̃ idem seipsum intenderet quod in phisica non solet admitti. ¶ Ex quo habetur q̃ caliditas vt sex non aget in frigiditatem remissiorē q̃ vt quattuor alterius subiecti: quia iam intenderet caliditatem intensiorē ipsa: ⁊ tamen bene ageret in aliquam frigiditatē intensiorem q̃ vt quattuor: quia caliditas cum ea existēs esset remissior q̃ vt sex. ⁊ mirū est q̃ caliditas vt sex nō posset corrūpere frigiditatē vt quattuor: nec remissiorem sed bene intensiorem.

¶ Sed contra istam solutionem arguitur sic primo argumentuꝫ vult venari q̃ positio cum suo fundamento est minus sufficiens: et p consequens non satisfit argumento soluendo p fundamentum positionis.

Caliditas in casu ageret in intēsiorē ⁊ non remissiorē frigiditatē

¶ Secundo maiorem virtutem arguit posse corrumpere frigiditatem ⁊ producere caliditatem q̃ dūtaxat posse corrumpere frigiditatem. dabitur igitur vna virtus potens corrumpere vnum non potēs producere aliud.

¶ Tertio et apparēter frigiditas aque reducte ex caliditate ad frigiditatem dū remissa existit producit frigiditatem in eadem aqua igitur non est inconueniens idem seipsum intēdere consequētia innotescit: ⁊ antecedens probatur: aqua frigiditatē habens etiam remissam facilius ⁊ citius reduceretur ad frigiditatem intensiorem q̃ si nullam frigiditatem haberet, vel si remissiori in ea existeret: ergo illa frigiditas concurrit ad productionem alterius frigiditatis: consequentia claret: q̃ nemo sciret assignare ex quo proueniret facilior frigiditatis productio nisi ex illa frigiditate. ¶ Forte ad ꝫ diceretur q̃ est frigiditas q̃ quando expers est frigiditatis frigiditate non concurrente actiue.

¶ Contra: pari modo diceretur q̃ habitus non concurrit actiue ad productionem act⁹ sed q̃ anima est potens virtute habitus habitu non coagente.

¶ Quarto arguitur: calidū vt quinq̃ ⁊ frigidū vt tria potest agere in aliud eodē modo qualificatū corrūpendo frigiditatem eius: ergo dicta nulla: consequentia claret: et antecedens probatur caliditates illorum seinuicem iuuant ergo ille due caliditates sufficiūt magis agere q̃ vna frigiditas resistere: immo q̃ ille due quādo seinuicem etiam iuuarent.

¶ Ad primum istorum dicitur q̃ postq̃ non de directo impugnatur fundamētum bene licꝫ defendēdo positionē fundamēto suo vti.

Soluendo argumētuꝫ ꝓpositioni bñ licꝫ suo fundamento vti.

¶ Ad secundum dicitur q̃ postq̃ vnum sine alio contingere non potest non est maioris potentie corrūpere frigiditatem ⁊ producere caliditatem q̃ vnum illoꝝ: sicut nō est maioris virtutis ꝓducere lumen in corpore visibili q̃ redere ipm aptum ad ꝓducēdas spēs visibiles.

¶ Ad tertium inferius dicetur. Sed dominus Durādus in. iij. dīstin. xxiij. nō permittit habitum in productione actus efficientiam habere de quo alibi.

¶ Ad quartum rīdetur q̃ q̃uis probabiliter antecedēs posset concedi: q̃ tamen securius est negare: negatur ⁊ dicitur q̃ postq̃ nulla caliditas illarum habet actiuitatem in aliquam frigiditatem totum aggregatum nullam habet: illud etiam nō est securum. Sed nolumus amplius circa istud insistere sufficit tetigisse.

¶ Secūdo arguitur cōtra positionem compossibilitatis caliditas vt sex potest se compati cum frigiditate vt. iiij. ergo a fortiori nō habet repugnātiam cum frigiditate vt tria que minus resisteret ei: et per consequens possent se compati et sic positio nulla. Forte dices et male q̃ frigiditas vt. iiij. tantum resistit sicut caliditas vt sex sufficit agere.

¶ Contra ex hoc sequitur q̃ caliditas vt septem ⁊ frigiditas vt tria non possent se cōpati: q̃ actiuitas caliditatis vt septem est maior q̃ caliditas vt sex ⁊ resistētia frigiditatis vt tria minor q̃ frigiditatis vt quattuor. ¶ Scōm Jacobum de foxliuio habendus esset recursus ad contrarietatem prout superius declaratum est: sed illud non satisfacit: quia si caliditas vt sex ⁊ frigiditas vt quattuor non cōtrarientur non debent vt sex ⁊ vt quinq̃ cōtrariari sicut nec vt. vj. et vt. iij. vt dictum est defendendo: igitur positionem aliter dicimus. Pro quo

Inter nullas remissas q̃litates est ꝗrietas quāuis nō ōtingat naturalr̄ simul existere.

¶ Sciēdum q̃ inter nullas qualitates remissas cuiuscumq̃ intentionis sint esse repugnantiam reputamus ⁊ si non simul stant caliditas vt sex. et frigiditas vt quinq̃. nō est propter repugnantiam: sed quia naturaliter actiones et passiones non possunt esse tales q̃ permixtio talium qualitatum contingat eo q̃ induces caliditatem debet corrumpere frigiditatem ⁊c. recte sicut cōiter dicitur q̃ non repugnat corpum esse album: sed virtute naturali splendere candore nequit: et per hoc facile ad argumentum respondetur.

¶ Contra hoc arguitur sic. sit a calidus vt sex ⁊ frigidū vt. iiij. ⁊ fit ꝓpe a vnū conseruatiuū caliditatis. vcꝫ b ⁊ applicet c introductiuum frigiditatis vt decem: sꝫ b habeat maiorē virtutem ꝓseruatiuā caliditatis q̃ c destructiuā eiusdem ⁊ secludātur alia ipedimēta ⁊ iuuamina in illo casu c inducet frigiditatem in a nō corrūpendo caliditatem: ergo solutio nulla: aīs pꝫ: q̃ nihil ꝓhibet introductionem frigiditatis.

¶ Respondetur admisso casu negando antecedēs: ⁊ ad ꝓbationem ōr q̃ b sicut conseruat caliditatem a prohibet ne ꝓducatur frigiditas. Contra illa ꝓhibitio esset ꝓpter repugnantiam inter caliditatem ⁊ frigiditatē intensiorem q̃ vt. iiij. sed vt dictum est ex proprijs naturis non sunt incōpossibiles: igitur.

¶ Respondetur negando primā partem aūtis: sed conseruatiuum caliditatis habet sua apte natura ipedire frigiditatis ꝓductionē ⁊ nō accidit illud ꝓpter innatā repugnātiā q̃litatuꝫ.

¶ Et per hoc potest solu argumentum Gregorij q̃d Jacobus de foxliuio ꝓlixissimum vocat. vñ cum arguit caliditas vt sex nō potest se compati frigiditatē vt tria ergo a fortiori caliditas vt septē non poterit caliditatem vt tria se compati. Dicitur q̃ si caliditas vt sex nō stat cuꝫ frigiditate vt tria nō est ꝓpter repugnantiā: sed q̃ vt dictum est actio naturalis nō cōtingit talis q̃ iste qualitates simul existāt. Et cōsideratī recte cōstare potest Jacobum de foxliuio ad argumentum Gregorij nō respondere.

¶ Contra dicta arguitur sic sit a calidū vt sex ⁊ frigidum vt duo si ad inductionem vn⁹ gradus caliditatis q̃ vnus gradus frigiditatis corrūpatur sequit q̃ caliditas vt septē nō potest stare naturaliter cū illo gradu frigiditatis corruptoꝯhic ꝓceditur ac si caliditas summa esset vt octo: quia reddit in idem) et cum sit eadem ratio de illo ⁊ de alio qui remanet deberet etiam alius corrumpi.

Ordinē posuit in gradu q̃litatis foxliuiēsis

¶ Respondetur q̃ argumētū petit quare potius ad introductionem vnius gradus caliditatis corrumpitur vnus gradus q̃ alius frigiditatis.

¶ Ad quod foxliuiensis respondet q̃ est ordo naturalis in corruptione taliū graduum sicut in eoꝝ ꝓductione ille enī qui fuit primus in eoꝝ productione debet posterior esse in eorum corruptione ita ille qui ꝓducebat posterius debet corrūpi ⁊ qui posterius product⁹ fuit pri⁹ corruptus erit. Et si dicas quare ad introductionē vnius gradus caliditatis datur corruptio vnius gradus frigiditatis post q̃ vnus grad⁹ frigiditatis stat bñ cū septem gradib⁹ caliditatis ad hoc ipse dicit q̃ dupliciter contingit caliditatē frigiditati cōtrariari vel p se vel p accidēs: per se tota caliditas cōtrariatur frigiditati cū qua non constituit numerū graduū qualitatis summe adequate ⁊ summa etiā caliditas cuilibet frigiditati ⁊ sūma frigiditas cuilibet caliditati de p accidens aūt pars vnius dū est pars contrariat alteri cuꝫ qua qualitas cuius est pars existere nō potest. et isto modo vnus grad⁹ caliditatis summe cui cunq̃ frigiditati obuiat quapropter contingit q̃ q̃uis caliditas vt septem cum vno gradu frigiditatis stet tanta caliditate posita dꝫ vn⁹ gradus de duobus frigiditatis preexistētꝫ corrūpi.

Contrarietas p se q̃litatum

Contrarietas per accidens.

¶ Nullum istorum dictorum approbamus primo non primum: quia vbi successio in eoruꝫ naturali productione non contingisset accideret successio in corruptione eorum: non fm quia vt dictum est tenendo compossibilitatem frigiditatis et caliditatis non oportet assignare illam repugnantiam vel contrarietatem inter remissas qualitates: et quando queritur

Universidad de Deusto Biblioteca

postꝯ caliditas vt septem stat cum frigiditate vt vnũ quare corrũpitur vnus gradus frigiditatis ad introductionem vnius gradus caliditatis dicitur, ꝙ hoc nõ est propter incõpossibilitatem simpliciter: sed qꝛ agens introducẽs vnum gradum corrũpit alium: ⁊ si queras quare potius vnum ꝙ alium corrũpit antiqua est questio: et ꝑm qualibet positionem fieret. Ad quã respondendum esse videtur sicut multis in locis dictũ est ꝙ ex diuina voluntate illud dñtaxat pendet: nec pbs sciret melius dicere.

¶ Tertio arguitur sic. si ad corruptionem frigiditatis oportet introductionem caliditatis assignare: sequeretur ꝙ cum forma substãtialis ignis naturaliter existeret frigiditas ⁊ ꝙ ignis posset esse frigidus qd est contra philosophum dicentem in predicamentis impossibile esse ignem frigidum ⁊ niuem nigram.

¶ Item illo dato ignis frigefaceret qd nemo expertus est: sequela probatur quando ignis ab aqua corrumpitur vel remittitur sua summa caliditas vel ne. Secũdum nõ est dicẽdum: qꝛ corruptio forme substantialis eius ex corruptione qualitatum conseruatiuarum eius: quaꝝ precipua est caliditas resultat. si primum iam introducetur ad remissionem caliditatis frigiditas: ⁊ per cõsequens cum forma substantiali ignis stabit frigiditas: quia forma ignis posset cõseruari remissiore caliditate ꝙ summa: ⁊ sic habetur prima ꝑs antecedẽtis: ⁊ secunda ꝓbatur: qꝛ vel cuiuscunq; intentionis frigiditas sufficeret ad denominãdũ ignem frigidũ vel requiritur certa intentio si primum intentum. si secũdum queritur ꝙ ta frigiditas reqꝛitur ad denominãdum aliquid frigidum. Si dicas sicut dicendum esse videtur ꝙ nulla requiratur frigiditas ad denominãdum aliquid frigidum: sed ad talem denominationem requiritur frigiditas intensior gradu medio totius latitudinis ⁊ diceres ꝙ forma substãtialis ignis sicut non posset cõseruari cum caliditate remissiori gradu medio: ita non posset cum frigiditate intensiori existere: ⁊ per consequens nõ dabitur ignis frigidus.

¶ Contra vel potest forma substantialis ignis esse cum frigiditate sub gradu medio latitudinis intensa vel ne. Si primum ignis corrumperetur per vltimum instans esse. si secundum sequitur ꝙ gradus medius latitudinis frigiditatꝭ sufficeret ad introductionẽ forme aque qd non est dicendum: quia si sic nõ contingeret aquã esse calidã: tũc em deberet habere intẽsiorem caliditatem gradu medio: ⁊ ꝑ oĩs remissiorem frigiditatem: et sic saluatur forma substãtialis aque sub gradu remissiori frigiditatꝭ gradu medio. Pro solutione huius argumẽti

Hentisber tenet nullã aquã calefieri posse.

¶ Sciendum est ꝙ hentisber trigesimo sophismate tenet necdum nullum ignem posse frigefieri: sed et nullam aquam posse calefieri nec ignem posse frigiditatẽ suscipere nec aquam caliditatẽ: ⁊ quia experimur vt videtur aquam fieri calidam dicit ꝙ ille terminus aqua capitur equiuoce; vno modo pro aqua simplici; id est pro aggregato ex materia prima et forma substantiali aque: ⁊ isto modo capiẽdo nulla aqua calefieri põt vel capitur pro aqua mixta. i. ꝑ aggregato ex aqua simplici ⁊ aliquo alio vel ex aliquibus alijs quorũ nullum est pars eius ⁊ tũc dicimus aquã calefieri: qꝛ illud qd est ꝑmixtum aque simplici calefit.

¶ Motiuum hentisberi est: qꝛ tunc sequeretur (inquit) ꝙ summe frigidum posset fieri summe calidum ⁊ econtra: ⁊ tunc sequitur ꝙ ignis fieret aqua ⁊ ecõtra: ⁊ ꝙ terra/aer/qd est mere impossibile: quia ex igne potest fieri ⁊ generari aqua: eo ꝙ eadẽ materia numero que nũc est sub forma ignis alꝭ erit sub forma aque ⁊ ecõtra: ignis nunq; põt fieri aqua.

¶ Non minus miror positionem ꝙ motiuum signanter cum hentisber eruditissimus phisicus videatur esse censendus: illa tamen positio cum suo motiuo non videtur digna tanto viro. Si em diceret ꝙ aqua calefieri nõ posset eo ꝙ ignis frigefieri nequit postꝯ tam annexa debet esse summa frigiditas aque sicut summa caliditas ignis: ⁊ nõ minꝰ debeat caliditas aque obuiare ꝙ igni frigiditas: motiuũ esset magꝭ apparẽs: ⁊ ꝙ aliqd summe calidũ fiat summe frigidum (si materia prĩa de beat calida vel frigida noĩari) nullũ est icõueniẽs: ſz notũ est ꝙ nõ sequitur ex eo ꝙ aqua suscipiat in se caliditatẽ ꝙ debeat summe calida fieri: qꝛ ꝙ ꝙ forma substãtialis eius secũ patiatur frigiditatẽ ⁊ aliquã citra summam non oportet ꝙ summam secum admittat.

¶ Sed contra positionem ipsam arguitur sic. si cum forma substantiali aque non posset caliditas existere sequeretur ꝙ nõ preexisterent prime dispositiones ad forme substãtialis introductionem qd est cõtra cõmunem phisicam: sequela ꝓbatur: vel introductionem forme substãtialis ignis in materia aque precedit caliditas aliqua tanq; prima dispositio vel ne. si secundum intentum caliditas enim est potissima dispositio prima ad introductionem forme ignis: sicut experientia docet. Si primum iam dabitur caliditas in eadem materia simul cuꝝ forma substãtiali aque. Si dicas hentisberum velle dicere aquam non posse esse subiectum inhesionis caliditatis: hoc nihil ad propositũ esset: quia nullum aliud scilꝭ compositum ex materia ⁊ forma subiectum est accidentis vt superius primo libro ostensum est: ⁊ per cõsequens non debebat hoc specialiter de igne ⁊ aqua secunda caliditatis ⁊ frigiditatis asserere.

¶ Forte dices ipsuꝝ velle dicere ꝙ aqua non potest esse calida: quia non potest cum forma substantiali eius caliditas intensior gradu medio existere que subiectum denominaret calidum: sed bene admitteret remissam caliditatem forme substãtiali aque existere.

¶ Contra hoc est expresse contra ipsuꝝ qui circa propositũ ait impossibile esse summe frigidum fieri remisse calidum.

¶ Item hoc non est ex mente eius quippe asserit aquam simplicem non absq; summa frigiditate existere: modo cum ipse teneat ad introductionem caliditatis frigiditatis sequi remissionem: si remissa caliditas cũ forma substãtiali aq; existeret summa frigiditas nõ et inhereret.

¶ Rursus ipse arguit contra se dicẽs ex positione sequi aquã alterari non posse: ⁊ respondet ꝙ frigiditas aque continue remittitur per admixtionem cum suo contrario cum ignis in aquam agit. Indubitanter istud dictũ repugnare videt positioni: quia si ipse intelligit ꝙ cuꝝ ignis agit in aquam non producet caliditatem in materiã forma aque informatã. sed aliquam formã substãtialem vel formas substãtiales quibus caliditas cõuenit: sicut ipse innuit dicẽs illa forma aque existente in illa materia generabitur alia forma substãtialis ignis vel aeris quaꝝ cõsequitur caliditas sicut hanc formam aque consequitur frigiditas/cũ duo forme substãtiales nõ possunt in eadẽ materia adequate existere introducta forma ab igne forma aque corrũpi debet: et per cõsequens ipsa aqua non alteraret sed corrũperetur subito forma substãtialis: subito inq; ꝙ primo ignis iciperet agere/ ⁊ si frigiditas aq; debet cum suo contrario admisceri aqua remanente oporteret frigiditatem citra summã cum forma substãtiali aque existere: quod sue sentẽtie obuiat. Et si dicat ꝙ aquaꝝ simplicẽ ab igne alterari est intra partes ipsiꝰ aque ab igne produci vel introduci aliqua corpuscula calida que tandem in tantã insurgent multitudinẽ ꝙ sufficiant formam substãtialẽ aque corrumpere/ et in materiam eius formam ignis producere: mirabilis esset profecto talis philosophia: ⁊ breuiter in hac parte nõ videtur hentisber sane intellexisse ego nescio ipsum plene intelligere.

Hentisber sibi obuiare videtur.

Marsilius tꝭ igne frigefieri posse.

¶ Marsilius autẽ primo de generatione que xxj. arti. tertio. in solutione ad quintuꝝ tenet expresse ꝙ ignis potest esse frigidus aut non calidus ⁊ grauis: ⁊ dictum philosophi ignis nõ potest esse frigidus intelligendum est igne existẽte in sua naturali et conuenienti dispositione. Item in predicamentis idem exemplariter dicebatur et exemplorum non requiritur veritas primo priorum.

Argumentũ ex experiẽtia i philosophia magna habet vim.

¶ Insequendo igitur istam positionem Marsilij facile ad argumẽtum dicere concedendo sequelam ⁊ consequens (vt Albertus magnꝰ ait) argumentũ ex experiẽtia magnam habet in naturali philosophia vim: ⁊ cũ aquã calefacere vel caliditatem in ea existere experientia cognoscitur: et tamen frigiditatem esse in igne nemo sit

Quare frigiditas ignis nõ ꝓcipitur.

nunq; expertus non videtur ꝙ in igne sit ponẽda frigiditas: si enim esset/ frigefaceret vtiq; aliquando. Argumentum tamen principale cõcludit ꝙ cuꝝ forma substãtiali ignis stat frigiditas sed non vltra gradum medium latitudinis: nec precise vt gradus medius intẽla: et sic nunq; est cum forma substantiali ignis frigiditas quin intensior sit caliditas. ⁊ inde est ꝙ caliditas sentitur ⁊ non percipitur frigiditas. Et si dicas cum aliqua frigiditate forma ignis potest existere et cum aliqua non (sicut virtualiter arguebatur) ergo dabitur intensissima cum qua potest existere. vel remississima cũ qua nõ vel remississima cũ qua sic ⁊c. dicitur ꝙ datur remississima cũ qua nõ potest existere: ⁊ illa est intẽsa vt qꝛad medius latitudinis. Et cũ inferebatur: ergo ad cõseruationem forme aque requiritur medius gradus latitudinis frigiditatis negatur cõsequentia: dicitur enim ꝙ ꝑ quis remissiori frigiditate gradu medio posset forma aque cõseruari: ꝓducta frigiditas talis nõ sufficeret ad eꝰ introductionẽ cum facilius reputemus cõseruare productum ꝙ producere de nouo: vt in primo libro dicebatur. ¶ Quibus cognitis habetur ꝙ nec cõtingit ignem esse frigidum/ nec ignem frigefacere cuꝝ vltra gradum medium requiratur frigiditas ad denominationem frigidi.

Frigiditas que sufficit ad formaꝝ aq; nõ sufficit ad eius gñationeꝫ.

¶ Sed q̃res quare forma substãtialis aque põt conseruari remissiori frigiditate gradu medio ⁊ non forma substãtialis ignis remissiori caliditate gradu medio postꝯ ita annexa sicut arguebatur est frigiditas aque sicut caliditas igni.

¶ Ad diuersitatem naturarũ forme aque et forme ignis habendus est recursus.

¶ Quarto arguitur sic si caliditas ⁊ frigiditas possent se cõpati etã cõpati se possent scientia ⁊ opinio eiusdem ꝓpositionis dilectio ⁊ odiũ eiusdem hominis gratia ⁊ peccatũ in eodem viatore: sed cõsequẽs est falsum. igitꝛ. Prima pars antecedẽtis patꝭ ex equalitate rõnis. Secũda probatur primo cõpossibilitas scientie ⁊ opinionis eiusdem expresse videt esse contra philosophũ primo posteriorũ capite vltimo. et que cõmuniter loquẽtes. ¶ Secũdo de dilectione ⁊ odio patꝭ ꝙ nõ se cõpatiuntur: quia nõ stat ꝙ sortes vellet bonũ platoni (quod est ipsuꝝ diligere) ⁊ desideret ipsi malum (quod est ipsum odire) de gratia ⁊ peccato pꝫ ex sacra theologia ¶ Simile argumentum potest fieri de actu ꝑtutis ⁊ de actu vicij oppositi talꝭ virtuti.

¶ Respondetur negando primã partem antecedẽtis: ⁊ ad probationẽ dicit ꝙ nõ est idẽ de qualitatibus spũalibus ⁊ corporalibus.

¶ Pro cuius intelligentia animaduertendum est (prout superiꝰ dicebatur) fundamẽtum huiꝰ positiõis dñ. est ꝙ caliditas introducitur corrũpitur frigiditas ⁊c. vbi igitur nõ cõtingit ꝙ ad introductionẽ vniꝰ qlitatis corruptio alterius contingat: non oportet compossibilitatem admittere antẽ scientiã produci absq; opinionis corruptione ⁊ dilectionem causari absq; odij destructione constat. Dicebamus em supeꝛius (vt in qualitatibus corporalibꝰ veritas illiꝰ fundamenti saluaret) ꝙ nullũ calefactibile vel frigefactibile dari per naturã poterat quin caliditatẽ vel frigiditatem haberet: sed cũ luce clarius sit animam absq; scientia ⁊ absq; opinione aliquãdo esse: non cadit in dubiũ ꝙ absq; corruptione vnius assensus produci potest. Pari modo dicẽdũ est de dilectione ⁊ odio ⁊ de actu virtutis ⁊ de actu vicij oppositi. ¶ Insup est aliud discrimen ratiõe cuius non oportet ꝙ illis qualitatibus anime dicamus cõpossibilitatẽ conuenire. subiectũ enĩ corporalium qualitatũ mere

Discrimen inter qualitates aĩe ⁊ alias q̃ ad cõpossibilitatem.

Universidad de Deusto Biblioteca

passiue se habet. anima vere et patitur et vitaliter immutatur qualitatibus illis hoc est assensu scientifico euidenter assentit et inopinatiuo inuidēter iudicat. et dilectione vult bonū et odio optat malū. ⁊ actu fortitudinis vult aggredi hostes/ ⁊ actu timoris vult fugere ab eorum cōspectu: modo tales immutatiōes vitales repugnātiam habent innatā. ¶ Ad aliud de gratia ⁊ peccato dicitur ꝙ peccatum ⁊ gratia non habent repugnantiā naturaliter sub aliquibus gradibus: sed repugnant demeritorie sub quibuscunq; vt verbis vtamur theologis. Hoc est per peccatuz non deletur gratia: quia peccatū ex propria natura gratie fit deletiuum saltem ſm communē theologiam/ sed demeritorie. i. per peccatū homo demeretur ꝙ deus ab eo auferat gratiam: ⁊ sic non debet incompossibilitas gratie ⁊ peccati ad propositum adduci.

¶ Contra dicta sic arguitur: remissum lumen nō compatitur secum aliam qualitatem oppositam/ nec eiusdem speciei cum opposita: q̄ nullā habet: ⁊ est qualitas corporea. igit.

¶ Respondetur concedēdo antecedēs nec est contra positionem que dūtaxat de qualitatibus corporalib⁹ oppositas qualitates habentibus intelligitur. ¶ Hec illud quod nos induxit ad istam positionē de compossibilitate ⁊c. debet compellere ad assignandā inter lumen ⁊ aliam qualitatem ei oppositam cōpossibilitatē: quia vt saluaretur in productione caliditatis et frigiditatis ⁊ aliarum id genus qualitatum successio: compossibilitas talis assignabatur. Vt re sistētia ex vna qualitate in introductiōe alteri⁹ insurgeret/ modo cuz lumen ex propria natura absq; successione fit producibile non oportz ad saluandam successionem cōpossibilitatē cū qualitate ei apposita dare: quia ex motu corpis luminosi procedit successio in productione luminis. Et si dicas lumen est productiuū caloris/ et calori obuiat frigus: ergo ⁊ lumini. Respondeꝯ ꝙ nō oportet ꝙ obuians effectui cause resistat.

Nō opz obuians effectui cause resistere.

¶ Queres an illuminato vno corpore subito diuinitus produceretur in eo absq; successione calor. Postq̄ lumen productiuuz esse caloris perhibetur dicitur ꝙ non: quia si illud susceptiuuz esset caloris intensioris frigus esset ei admixtū quod ⁊ si non ꝓductioni luminis productiōi caloris resisteret. ¶ Rursus queres an applicato vno susceptiuo caliditatis tā frigiditatis q̄ caliditatis oīo ex pte supnaturalr vni calefactiuo ꝓ ducerē naturalr caliditas subito vl successiue. ¶ Respondetur pro nūc ꝙ si forma substātialis illius pasi nō resistat nec aliq̄ alia qualitas in eo existēs subito in eo ꝓducetur calor: ſz ex dicēdis cōstabit quid vitatis hoc cōtineat.

¶ Sustinēdo istā positionē de cōpossibilitate ⁊c. ⁊ tenēdo remississimā q̄litatē eē dabilē sicut in. iiij. pte pmi oñdebam⁹ q̄ eēt grā verbi intēsa vt vnū: dato vno corpe bñte septē grad⁹ frigiditatz ⁊ vnū caliditatis si sūme frigidū fieri dz illū gradū subito corrūpi opz ⁊ ex oñti vnum gradū frigiditatz subito introduci. Primū aūt cōtigit ne remissius remississimo dek: ⁊ secūdū ne frigiditas citra summaz absq; caliditate ponak.

¶ Queres insuper postq̄ cū caliditate alicuius intēsionis pōt frigiditas se cōpati ⁊ cū caliditate alicui⁹ intēsionis non pōt an sit dabilis intēsissima cū q̄ pōt vel remississima cū q̄ nō pōt ⁊c. Rndeꝯ ꝙ postq̄ ly frigiditas nō capitur in illis subcōtrarijs ꝓ aliq̄ discreta frigiditate dūtaxat dabilis ē remississima cū qua nō potest existere frigiditas et illa est vt octo ptz exponendo sed quacunq; frigiditate demōstrata dz ꝙ datur itē sissima cū qua pōt frigiditas existere: exēplī gratia caliditas vt quinq; est intensissima cū qua potest frigiditas vt tria existere et caliditas vt sex intensissima cū qua pōt frigiditas vt duo existere si dices illa eadē ē remississima cū qua potest existere qd̄ supra in scdo reputatur incōueniēs.

Dabilis est remississima caliditas cū qua frigiditas non potest existere.

¶ Animaduertendū est (quicqd dicendū sit cuz de termino potentie pertractare) ꝙ forte aliter in talibus loquendū est qñ assignatur terminus alicui⁹ potentie actiue vel passiue proprie assimendo potētiā/ ⁊ aliter quādo nō est questio de termino talis potentie. primo mō si sit sermo de potentia actiua q̄ talis ꝓ potest in aliq̄d⁹ in quod libet minus ⁊ si de potentia passiua q̄ talis pōt ab aliquo pati ⁊ nō potest a quolibet minori i talibus implicat repugnantiā ꝙ illud qd̄ est minimū quod non sit maximū quod sit vel quod est remississimū quod non sit intensissimum. Sed in alijs non incōuenit sicut in presentiarū q̄ frigiditas vt duo que potest stare cum caliditate vt sex nec cum intensiori nec cū remissiori pōt existere remissiori inq̄ nō existente parte alterius.

Proportionabiliter a rithmetice sicut caliditas corrūpit ꝓducit frigiditas/ sed nō geometrice.

¶ Instabis adhuc forte si tantū q̄tū de frigiditate deperditur acquiratur de caliditate ꝓportionabiliter sicut frigiditas destruitur ꝓducit caliditas: sed vbi calidū vt sex ⁊ frigiduz vt duo efficitur summe calidū i infinitū remittit frigiditas q̄ reducit ad subduplū ad subquadruplū ⁊c. ergo i ifinitū intēdit caliditas ⁊ p oñs friditate in nihilū redacta erit ifinita caliditas itroducta.

¶ Rndeꝯ distinguēdo oñs illi⁹ ꝓditionalis vel ly ꝓportionabilr denotat ꝓportionē geometricā: sic negat oña: vl ipozat ꝓportionē arithmeticā ⁊ sic ꝓcedit ⁊ tūc negat alia oña ꝙ eadē ꝓportio arithmetica fuek i destructiōe frigiditatis ⁊ itroductiōe caliditatis nihil aliō ē q̄ ꝙ si vni⁹ vnus grad⁹ depdak vn⁹ grad⁹ alteri⁹ ꝓducak: ⁊ si duo duo: ⁊ si dimidi⁹ dimidi⁹ ⁊c. ⁊ hoc ē verū i ꝓposito: ꝙ eadē eēt geometrica ꝓportio itroductōis caliditatz ⁊ remissiōis frigiditatz ⁊ itēsiōis vl acq̄ sitōis caliditatz nihil aliō ē q̄ ꝙ si i duplo remissior manet frigi. i duplo itēsior resultat cali. ⁊ si i q̄druplo i q̄druplo ⁊c. qd̄ i ꝓpoito ñ obtiet vez.

De cōpossibilitate dolorum.

¶ De albedine et nigredine solet argui ex opossibilitate videlz caliditatis ⁊ frigiditatis sed illoz coloz opossibilitatē qd̄ si ꝓcedak iferk duos colores medios i sūmo se posse opati q̄ Iter albedinē ⁊ nigredinē sub q̄buscūq; gradibus maior ē distātia ⁊ dēret eē repugnātia q̄ iter q̄scūq; colores medios ēt i sūmo. Jacob⁹ de forliuio rndet nō eē idē de colorib⁹ illis: de alijs q̄litatib⁹ q̄ colores nō sūt q̄litates actiue ⁊ alie sic.

¶ Hoc nō videtur satisfacere caliditas enim pexistēs non corrūpitur a frigiditate que introducitur in eodez subiecto ptz ex dictis: sed ab itroducēte frigiditatē ⁊ sic posset albedo pre existens corrūpi a nigrefactiuo introducēdo nigredinem: ⁊ p cōsequens albedo ⁊ nigredo se cōpaterentur. Rationabiliter eiñ videtur esse dicendum ꝙ illud qd̄ habet virtutem nigrefacien di habet potētiam albedinem corrūpendi quapropter aliter dicimus. Pro quo

¶ Sciēdum est ¶ Vt in alio loco habet videlicet colores secūde qualitates dicūtur eo ꝙ resultant ex cōmixtione aliarum qualitatum que ꝓpter illud prime dicūtur. Dicim⁹ ergo ꝙ albedo ⁊ nigredo nō stabunt simul: q̄ nunq̄ erūt taliter qualitates prime cōmixte ꝙ ex tali permixtione albedo et nigredo resultent ⁊ ex hoc procedit ꝙ non existunt simul: ⁊ nō ex defectu actiuitatis: quia potius ex nō actiuitate deberet inferri coexistentie compossibilitas de coloribus cum alijs q̄medij dicūtur alibi dicetur: qui tamen diceret ꝙ albedo ⁊ nigredo se compatiuntur proportionabiliter sicut alie qualitates ⁊ negare ex illo sequi colores medios in summo posse se compati posset sine intollerabili inconuenienti dici.

Quare albedo et nigredo non se cōpatiūtur.

¶ De denominatione solet tangi sequi videlicet ex compossibilitate ⁊c. idem esse calidum ⁊ frigidum: ⁊ per consequens contraria de eodem simul verificari ⁊c.

De denoīnatione a q̄litatibus existētibus in herētibus.

¶ Primo dicitur ꝙ isti termini calidu⁹ in summo: ⁊ frigidum in summo bene contrariātur: sed nō isti calidum ⁊ frigidum.

¶ Secūdo dicitur ꝙ illud quod plus de caliditate q̄ de frigiditate habet calidum denominari debet ⁊ quod plus de frigiditate cōtinet frigidum. si tantum de caliditate sicut de frigiditate ⁊ econuerso nec calidum nec frigidum: sed calidum ⁊ frigidum nuncupandum venit. Sed cōtra. sit illud a. arguitur sic a est calidum ⁊ frigidum: ergo est hoc calidum ⁊ hoc frigiduz vel hoc calidum ⁊ hoc frigidum: ⁊ sic de singulis posita constantia: cōsequens est falsum quecunq; demonstrentur vt intelligenti innotescit. dicitur negando cōsequentiam: quia non licet descēdere sub partibus illius copulati: sed sub toto prout alibi dicebatur ⁊ consequenter conceditur ꝙ stat illud copulatum supponere nulla parte eius supponente nec est idem de scuto cuius vna medietas est alba et alia nigra: quia ibi nigrum supponit similiter ⁊ album q̄uis nō scutum nigrum.

¶ Quinto arguitur sic. in eodem simul producitur frigiditas ⁊ caliditas: ergo non contingit ꝙ ad introductionem caliditatis frigiditatis fiat corruptio. antecedens probatur supposita sentētia philosophi primo de generatione dicētis omne agēs phisicum in agēdo re pati. vnde si calefactiuum in frigefactiuum agat pars calefactiui repassa a residuo suscipit calorem: quia als non posset in passium residuum illud agere cuz illa pars repassa mediet ⁊ eadem pars a passo frigiditatem suscipit: quia repetitur: igitur. ¶ Argumētum istud materiam de reactione tāgit que ad moduz difficilis est ⁊ certe intellectus in illam agēs. i. illam cōsiderans ⁊ circa illam insistens repatitur ab eadem magnam difficultatem: ⁊ quia in primo de generatione intendimus agitare illam in presentiarū supersedendum esse decreuimus ⁊ vnico verbo ad argumētum respōdemus primo nō admittēdo reactionem cōtingere ꝓ inductionem qualitatis opposite. secūdo pars repassa tempore in quo repatitur a passo nō patitur a residuo agētis principalis qd̄ tamen agit in passium inducēdo caliditatem nō patitur inq̄ caliditatem suscipiendo: sed species caliditatis suscipit minus sufficientes ad caliditatem ꝓducendam ꝓpter repassionem: sed ista peramplius discutientur vbi. s. ⁊ hec sufficiant ꝓ declaratione ⁊ defensione positionis compossibilitatem qualitatum asserentis: ſm quam ad argumentum superius factum quo videbatur ꝓbari quando aliquid caliditatis est introductū residuū debet subito introduci dictū est ꝙ frigiditas existēs resistit.

¶ Sunt tñ alij cōpossibilitatem illā non admittentes Gregorius de arimino videlz ⁊ Walterus burleus ⁊ dñs Durādus ⁊ Albertus de saxonia cū alijs. Pro quoz positōe valēt argumēta que cōtra opposita formauim⁹ ⁊ alia q̄dam que breuitatis causa omittimus (⁊ parui esse momēti) iudicam⁹. Qui igitur illā positionez inseq̄rētur ad argumētum rñderet aliter. Pro quo

¶ Sciēduz est ꝙ qualitas illa q̄ introducitur pōt introduci in subiectum cui⁹ forme subali est discōueniēs vel in subiectū cui⁹ forme subali oueniit. si primū successio in ꝓductiōe accideret ex resistētia forme subalis ⁊ aliaz q̄litatum ipsam cōsernātiuz. si scōm accideret successio si gregorio de arimino creditur in. j. di. xvij. que. iij. ar. 2. ꝓpter minorē subiecti dispōnez remissiori qualitate q̄ intēsiori: ⁊ ideo sicut cōtinue magis disponit subiectū sic plus de forme introducit. ¶ Si illud diceretur de subiecto cuius forme subali qualitas q̄ introducitur discōuenit bñ esset dictū: sed si sit de alia nō satisfit: q̄ pūctum difficultatis est postq̄ non est resistētia debet absq; successione fieri introductio et quecūq; dispositio sufficeret ad instātaneam introductionem resistētia seclusa ⁊ q̄uis materia prima absq; prenijs dispōnibus sit mixtū susceptiuum forme subalis vt in primo dicebatur ad forme accidētalis susceptionez nō requirit q̄tum est ex parte sui aliā dispōnez ꝓter remotionem qualitatz cōtrarie si que ei insit: q̄ als esset in infinitū in qualitatib⁹ ipsam disponētibus ꝓcessus. Cōtingit etiā ꝙ vbi corp⁹ luminosus nō moueretur lumen ꝓduceretur ab eo successiue propter indebitā dispōnem subiecti sicut cū lumen a sole causak in nube tetra ⁊ grossa nō tam intēsum in principio sicut postea qñ nubes illa subtilior ⁊ rarior facta est ꝓ actionem solis in ipsam: vt Grego. ait. sed hoc nō soluit argumentum: q̄ q̄uis ad maiorē subtiliationez nubis se

duplex subiectū in qd̄ qualitas introducitur

quatur luminis intēcionis ,pductio tñ presentato sole in instāti instātanee illuminaret nubes lumine qd fm talem dispōnem posset suscipe.

¶ Ad argumētuz igitur rñdēdo dicim' ꝙ etiā si nō sit in susceptiuo resistētia accideret successio in ,pductōe qualitatis quo ad ptes eius extēsiuas eo ꝙ in ,ppinq̄us primusq̄ in distās dz ,pduci. Sed insurges dicēs ꝙ idez deberet dici de ,pductione luminis nō opz: qz luminosum hz a natura eque cito illuminare distās sicut propinquū. Sed adhuc dices (seclusa resistētia) ,ppter propinq̄tatem z distātiam partiū sufficeret ꝙ ptes difformiter trāsmutarētur sicut ptes medij difformiter illuminātur nec valet ꝙ habeat recursus ad finitatem virtutis agētis ,put ab aliq̄bus eruditis circa motū grauis p vacuum dz: qz idez esset dicēduz de vtute luminosi. ¶ Quib' hic indeliberatis in hac disiūctiuam incidēduz esse putamus vbi nō est resistētia ex pte forme subalis nec alteri' qualitatis subito ,pduceretur q̄litas vel ꝙ q̄nus lumen producibile sit subito q̄tum est ex pte sui alie qualitates corporee ex ,propria natura habēt successiue ,pduci: z istud argumētum sit primū ꝯtra nō admittētes cōpossibilitatem ꝛc. Sed hoc qd dicebat de successione ,proueniēte ex resistētia delucidabitur forte in quarto. Sed cōtra istam positionem.

¶ Secūdo arguitur. si nō possent calidi tas z frigiditas se cōpati seq̄retur ꝙ p aliqd instās esset aqua sine caliditate z frigiditate qd est incōueniēs. seq̄la ,pbatur habeat aqua. xiij. gradus caliditatis z reducatur ad frigiditatē ,ppter incōpossibilitatem dz prius tota caliditas corrūpi q̄ aliqd frigiditatis introducat dabile erit: igitur instās in quo vez erit dicere. primo nihil est caliditatis in illa aqua vel vltimū in quo aliquid esset vel instās in quo nec caliditatis nec frigiditatis aliqd esset in ea. si tertiū intentū. si primum vel scōm aliqua q̄litas ,pduceretur vel corrūpetur subito. ¶ Rñdetur primo negādo seq̄lam saltem ,ppter argumētuz nō opz dare ꝯns: z ad ,pbationem dz ꝙ si ab extrinseco debeat caliditas illius aq̄ corrūpi prius ptis ,ppinque q̄ distantis caliditas corrūperetur z per cōsequēs in aliquā partē citius ,pducetur frigiditas q̄ in aliā z sic haberet caliditatem z frigiditatē fm diuersas ptes z nō darek aliquod instans vltimū in quo i ea esset aliquid caliditatis (nisi forte necessitas remississime z minime caliditatis ab illō cōpelleret nec darek primū in quo esset in ea frigiditas nec aliqd in quo, nec vnū nec aliud in ea esset patet intelligēti. ¶ Sed si ab intrinseco virtuti forme substātialis aque corruptio fiat: si sit aqua difformiter ad frigiditatez dispōsita: z difformiter calida posset etiā simile ꝯtingere: z q̄n oīno vniformitas poneretur ꝙ forte natu'r contingere non pōt adhuc ptes cētrales ipsi' aque essent maioris actiuitatis q̄ extremales: z p ꝯns versus centrū primusq̄ ÿsius extrema z caliditas corrūpetur z frigiditas ,pduceretur z esset eodē modo dicendū: sed q̄n ponerek ꝙ ptes extremales forme aq̄ essent tāte actiuitatis adequate sicut cētrales: z b̄ vel ,ppter maiorē multitudinem forme vel ,ppter aliqua alia extrinsece adiuuātia: nō admittēdo productionē subitaneam frigiditatis dabile esset instās in q̄ in tota aqua nec esset caliditas nec frigiditas nec illud reputandū esset incōueniēs: qz si aque nō repugnet esse absq̄ frigiditate z caliditas nō oueniat forme subali eius nō est in statu ita discōueniendum absq̄ caliditate z frigiditate existit sicut q̄n caliditas ei haberet. Quapropter nō precise p instās: imo z p tps nō videtur esse incōueniens ꝙ aqua immuis a caliditate z a frigiditate existat saltem nō esset aqua p illud tps in statu et: magis discōueniēti q̄ sub caliditate z possent esse in ipsa aqua aliq̄ qualitates forte ipedictes ne forma subalis eius frigiditatē ,pducat caliditate corrupta. Ex istis multa argumēta solui possunt q̄ breuitati studētes ptrāsimus.

Diuersimo de aq̄ calida ad frigidatem reducitur.

Minus discōueniens quē immutas a caliditate z frigiditate q̄ caliditas.

¶ Tertio arguit. ponatur aliqd minimum naturale immune a caliditate z frigiditate (cui nō potius vna illaz qualitatuz q̄ alia cōueniat) inter vnū calefactiuū z frigifactiuū eq̄lis virtutis ad talē distātiaz ꝙ intra cuiuscūq̄ illoz actiuitatis sperā includatur (aliis ipedimētis seclusis) in illo casu vtrūq̄ illoz agētiuz aget in illud z nō nisi introducēdo caliditatē z frigiditatez igitur se cōpatiūtur. ¶ Illud argumētum parum valet ,p alia positione q̄ etiā tenet nihil posse simul calefieri z frigefieri etiā si frigiditas z caliditas se cōpatiātur: sz Gregorius (illud vel vnū aliud soluēdo) vt supra dicit non esse possibile dare duo agētia diuersaz rationū equalis virtutis. ¶ Qd quidez dictum nō videtur dignū tāto vero detur enī vn' ignis pedalis z vna aqua pedalis vel sunt equalis actiuitatz vel ne. si primū minus bñ dicit se fm exuperet actiuitas ignis actiuitatē aque z cuz nō sit excessius inf'xit' pōt aqua alia illi addi in tanta q̄titate ꝙ resultabit aggregatū tāte actiuitatis sicut ille ignis ꝑcise: igit. ¶ Nec hoc arguit ꝙ esset eq̄litas in essentiali pfectiōe cōstat intelligēti: nec opz dicere ꝙ qz effect' ,pducibilis ab igne est essentialr pfectior effectu ,pducibili ab aqua (z p ꝯns in infinitum pfectior vt cōiter dici solet) actiuitas ignis exuperat in infinitū actiuitatē aque: qz si sic nō daretur aqua q̄n in ei' pnātia quicūq̄ ignis suū effectū ,pduceret qd tñ est manifeste falsuz. ꝯna relinq̄tur nota. Sed ,p solutiōe argumēti z multoz similiū que fierij possent.

Ex pfectiori effectu ñ ꝯz arguit efficētus maior actiuitas.

¶ Aliaducētēdum est (vt ex dictis supra colligi pōt) ꝙ nō est dabile aliqd ens naturale cui tā frigiditas q̄ caliditas esset indifferenter cōueniēs vel discōueniēs: qz vel vna de cōsernatiuis qualitatib' vel p̄uis dispōnibus est caliditas vel nō si sic cōueniēs est ei caliditas z discōueniēs frigiditas (nō admissa cōpossibilitate) si nō iam caliditas ei discōueniret idē de frigiditate dicēduz esset: z sic nō est possibile ꝙ eq̄ vni ca caliditas z frigiditas cōueniat: sed ꝙ nō detur aliqd ens naturale cui eque discōueniētes sint ille qualitates. ,pbatur: qz si sic eque distaret a calidissimo z frigidissimo incōueniētibus dispōni-

Non est dabile aliqd ens naturale nisi eq̄ diuersis ꝯueniētes.

bus qd tñ cōtingere non pōt. qz ab vtroq̄ distaret essentialiter in infinitū. et per ꝯns non esset equalitas ibi ,ppte in distātia. ¶ Secūdo ,pbat magis phisice z melius illud tale ens non esset aliquid. 4. elementoz cōstat qualitates elementorum cognoscēti z si mixtū cum in eo oporteat assignare alicui' eleméti predñationē scōm doctrinam pbi. 4. de celo dicētis motū mixte debere fieri cōformiter ad motū predñantis elemēti. qd si tale fuerit ignis vel aer caliditas cōueniret ei qd si terra vel aqua frigiditas ex hoc debet in hac parte pōderari. z sic non est admittendum ꝙ ponak iter calefactiuū z frigefactiuū aliquid cui eq̄ caliditas sicut frigiditas conueniat vel disconueniat. Et facile diluitur argumentū.

In mixto p̄ dñatur elementū cui' motū insequitur.

¶ Sed arguitur ꝙ illud bene dictū non satisfaciat ponak casus ꝙ ,pportionabiliter sicut illi minimo magis oueniat caliditas q̄ frigiditas sit frigefactiuū maioris actiuitatis q̄ calefactiuū ita ꝙ excessius oueniētie suppleak excessus actiuitatis vnius agētis in illo casu nō dz poti' ab vno q̄ ab alio pati ceteris datis parib' igit. nec valet ibi recursus ad cōstellatiōes celestes dicēdo ꝙ nō possimt se hñe indifferēter ad ,pductionem caliditatis z frigiditatis. qz q̄uis sint in meliori dispositiōe ad ,pductionē vnius qualitatis q̄ ad ,pductionē alteri': pōt tñ actiuitas producti qualitatis opposite exupare actiuitatē alterius agētis tñ q̄tum dispositio ad vnā qualitatem q̄ ad aliā est melior: nec vez dicere ꝙ fm vnam partē illud itermediū patiek ab vno z fm aliam ab alio: qz dicebak illud esse minimū subiectū in quo p se caliditas vel frigiditas possz eē.

¶ Galter' burleus capite tertio sui tractatus de imēsione dicit primo ꝙ si agētia cōtraria fuerint equalis vtutis in agēdo z illud minimum habeat equalē iclinationē ad formā vtrius ꝙ agentiū neutrū aget in illud. et sic q̄uis sicut ostēsum est nō posset illud ꝯtingere dicerek fm cū ad argumētū ꝙ in tali casu nullū illoz ageret

¶ Sz cōtra hoc arguit sic. ibi est passuz debite approximatū z bñ dispositū. ergo patiek ab vno illorū. dices vt dici solet cōiter ꝙ vnū impedit aliud. Cōtra vel ipedit aliqd ,pducēdo vel nihil si fm idē ꝯtingere dz ac si alterū nō assisteret. si primū vtrūq̄ aget igit. Forte ,ppter tale argumentū galter' sedo rñdet nō admittēdo minimam dispositionē in accētib': sz qz ,pbabil' est illā assignare q̄ oppositū z argumētū esset satis difficile q̄n illud ꝯcluderet. Aliter rñdek asserēdo in tali casu nullū agētiū ,pducere calitatē vel frigiditatē ,ppter ipedimētū z q̄n arguit z bñ vel vnū ipedit aliud ,pducēdo aliqd z ꝛc. Datur primū et dicit ꝙ ab ābob' ,pducunk spēs caliditatis et frigiditatis q̄ se cōpatiunk sicut īmedio spēs albedinis z nigredinis et frigiditatis spēs q̄ ,pducuntur ab vno in illud mediū nō pmittūt ꝙ ,pducatur caliditas ab alio z ꝛc. ita ꝙ spēs ,pducte a calefactiuo reddūt illud minimū idispositū ad patiendū a frigefactiuo p susceptionē frigiditatis z spēs ,pducte a frigefactiuo ꝛc. sz qz hec solutioꝑ supponit spēs frigiditatis z caliditatis eē ponē

Speciebus vnū actiuū ipedit aliū.

das z fm illos qui necdū illas nō admittūt: imo nec spēs color assignāt nihil restaret dicendū. Dicitur ,pbabil'r ꝙ ipedimētu z ,pueniēs ab vno in aliud est resistētia q̄daz. dicim' enī ꝙ frigefactiuū simul cū illo minimo resistit calefactiuo z calefactiuū frigefactiuo z sicut vnū illoz ī aliud agere nō posset ita nec in illud minimū si b̄ non placeat dicak ꝙ vnū impedit aliud ,pducēdo aliquā qualitatē ignotā que existēs in minimo nō se cōpatiē caliditatē si fuerit ,pducta a frigefactiuo nec caliditatē si a calefactiuo: sz qz hoc esset p incognita ,pcedere: pōt aliter dici ꝙ nō opz vidēlz ꝙ vnū impediat aliud aliqd ,pducēdo: sz talis nature sunt agētia naturalia oppositoz affectuū ,pductiua ꝙ in pnātia vni' aliud debili' ,pducitybi appareret maior actiuitatz si ōriū nō assisteret. ¶ Expiētia enī cognoscitur ꝙ ignis minor fortiter calefacit circūstāte aere frigido: q̄ si nullū frigefactiuū circūstaret. z negatur ista ꝯna illud frigefactiuū nihil inducit impedēdo: ergo idē ꝯtingere dz acsi nō adesset: qz ex ,pria natura oueniet agētibus naturalib' ꝙ q̄n vnuz agēs propinquū est alteri ōrio vtrūq̄ agit debili' si vtrūq̄ agat. vñ sicut fora subalis aq̄ existēs cū caliditate nō adeo bñ exercet opationez ei ex ,pria natura oueniētez ,ppter caliditatē assistētez q̄uis caliditas illa nihil inducat nec in ipsaz forma nec in illud ꝙ si forma subali aq̄ patitur: ita calefactiuū in pnātia calectiui impedit. eligatur vnus modus ex pdictis. Fatemur tñ ꝙ quocūq̄ dato esset difficile difficultatē euadere: z q̄uis frequēter dicaturvnū impedire aliud nihil ,pducendo nō libēter approbamus illud nec galterо burleo illud placet nec reputam' phisice esse dictū proterue tamen defendi pōt.

Vnū ,pcedit vnū actiuū aliud impedire.

¶ Quarto arguit sic. in mixto manēt qualitates elemētoz q̄uis nō sub suis excellētijs (vt cōiter dici solet) ergo caliditas z frigiditas z siccitas z humiditas se cōpatiūtur nec valet dicere ꝙ in vna pte mixti est caliditas z in alia frigiditas ꝛc. qz tunc nō quelibet pars integralis mixtum esset mixtum.

¶ Ad istud argumētuz rñdet Gregori' ꝙ de mixto possum' bifariā loq̄ vno mō ,p tpe quo miscibilia sunt in minutas ptes diuisa z adinuicē alterata z nōduz sunt subaliter corrupta nec aliq̄ forma subalis est in materijs eoz vnitz de nouo introducta: z sic mixtū diceretur aggregatū ex talib' ptibus: z tūc vez est in mixto esse qualitates elemētoz sub gradib' remissis. Alio modo loq̄ possum' de mixto ,p tpe scz quo post talē cōmixtionez secuta est illaz ptium miscibiliū corruptio z noue forme subalis in materijs eoz vnitis itroductio: z isto secūdo modo mixtū diceretk illud cui' forma subalis ex cōcursu z actionez passiōe elemētoz fuit ,pducta in materijs illoz: z sic negak in mixto esse q̄litates elemētoz: sz sunt alie qualitates medie inter qualitates elemētoz nō cōposite ex illis sz medie dicūtur ,ppter accessiuz ad extremas q̄litates elemētoz vel cōueniētiam cū illis q̄n qualitates mixte vel sunt alteri' rōnis q̄litatib' elemētoz

Qualr fm gregorium intelligendū est q̄litates elemētoz existere in mixto.

naturalib⁹ vel sunt eiusdē ⁊ vtroq; mō magis cō
uenium cū qualitate vtriusq; elementi q̄ q̄litas
vnius elementi cum qualitate alteri⁹. ¶ Et si di
catur q̄ nisi q̄litates ⁊trarie elemētoꝝ sint in ea
dem parte mixti adequate nō esset discrimen in
ter gnationē mixti ⁊ gnationē elemēti. ¶ Hoc nō
sequit. qꝛ materia alio mō disponit ad gnatio
nem vni⁹ q̄ ad gnationē alteri⁹ qꝛ ad generatio
nem mixti qñ imediate generat ex elemētis cō
gregātur diuidunt ⁊ remittunt in suis q̄litatib⁹.
et tandē forme sbāles illorū et q̄litates ⁊rie aut
oēs aut aliq̄ corrūpunt hec aūt nō ocurrūt ad ge
nerationē elemēti. Jtē quo ad raritatē vel dēsita
tem ⁊ quo ad prias dispōnes aliter disponit ma
teria ⁊c. hec gregoꝛ⁹ cu ius dicta de distinctiōe
mixti nō egēt declaratione: ꝫ aliud de qualitati
bus medijs mixtoꝝ inferꝛ⁹ declarabit: qꝛ pōt bñ
et male intelligi. ¶ Marsilⁱ⁹ prio de gnatiōe. q.
xxij. ar. ij. tenet in mixto manere q̄litates eiusdē
speciei cū qualitatibus elemētoꝝ sub esse remis
so qd̄ probat. prio auctoritate pbi dicētis in eo
dem q̄ virtus elemētorū saluat in mixto ⁊ nō vi
detur q̄ nō saluarē nisi qualitates illoꝝ ma
nerent ⁊ nō sub esse intenso ꝫ sub esse remisso. ⁊
arguit cōtra se idē nō hꝫ caliditatē ⁊ frigiditatē
in eadē parte sui vt ptꝫ p pbm. ij. de gnatiōe di
centē q̄ ipse q̄litates nō possent cōiūgi. Jtē idē
non hꝫ diuersos sapores in eadē pte. ergo nec
caliditatē ⁊ frigiditatē. ¶ Ad primū dicit q̄ ĩmo
idē mixtū hꝫ in eadē pte sui caliditatē ⁊ frigidita
tem ⁊ ad pbm dicit q̄ voluit q̄ non pñt cōiungi
sub esse intēso. ¶ Ad aliud de sapore dicit q̄ nō
est impossibile idem habere diuersos sapores
vel neganda est cōsequentia.

positio marsilij de exñtia qualitatum elemētoꝝ i mixto

¶ Nos autē ostēdemus prio argumētū
cōcludere icōueniēs p naturā stāte sntia marsilij
supponētes prio sbtm accñtiū materiā pmā eē.
¶ Assignant. iij. particule elemētoꝝ cō
currētiū ad gnationē mixti/vna aeris: alia ignis
alia aq̄ alia terre: ⁊arguit sic: vel i materijs illaꝝ
particulaꝝ manebūt q̄litates quas iam hñt sub
stāta intēsiōe ⁊ hoc nō vel remissiores ⁊ hoc bifa
riam vel sine introductiōe alicui⁹ qualitatis in
materiā alicui⁹ illarū pticularū ⁊ sic nulla mate
ria alicui⁹ pticularis aq̄ ⁊ terre habebit in mixto
caliditatē ⁊ frigiditatē cōstat itelligēti. Jtē iā eēt
qualitas citra summā sine sua ⁊traria. si dicat q̄
qualitates vni⁹ ptis cōicant alteri migraret acci
dens de subiecto in subiectū qd̄ natura nō patī
tur vel remittūtur qualitates vni⁹ partis p introꝛ
ductionē aliaꝝ qualitatū ita q̄ in materia pticu
le ignis remittit caliditas ⁊ itroducit frigiditas
ab aqua ⁊ siccitas ēt ñmittit ⁊ introducit hūiditas
ab aere ⁊ ꝓportiōabilꝛ dicēdū ē de alijs pticul.
¶ Cōtra illi q̄ non admittūt reactionez
non haberent modum assignādi generationem
mixti ex elementis.
¶ Secūdo materia particule terre ma/
neret cum sua siccitate itēsissima. ¶ Forte dices
q̄ remittet ab hūiditate aeris et ab humiditate
aque. ¶ Cōtra siccitas ignis ⁊ siccitas terre sunt
tante resistētie sicut humiditas aeris ⁊ hūiditas
aque actiuitatis: igitur cuꝝ ille due siccitates de
bēt se iuuare ad resistēdum sicut alie humidita-
tes ad agēdum nō erit inter illas actio. simili mo
do argui pōt de alijs qualitatibus.

Modꝰ dicēdi alberti de saxonia de existētia q̄litatum elemētoꝝ i mixto

¶ Tertio seqūretur q̄ oēs pnie dispōnes
ad formas mixtoꝝ essent eiusdem spēi. ⁊ p ons
forme subales nō distinguerētur specie. seq̄la p
batur: qꝛ nō distinguerētur dispōnes pnie nisi pe
nes intēsiuꝝ ⁊ remissiuꝝ qd̄ nō ꝛcludit specificū di
scrimen: vt dicit pbs. x. metaphysice. ¶ Multa ar-
gumēta q̄ circa reactionē fieri solēt possent ꝛ ta
lem modū dicēdi fieri. ¶ Albert⁹ de saxonia pri
mo de gnatiōe. q. xix. ar. ij. asserit nō manere q̄li
tates elemētoꝝ i mixto caliditatē frigiditatē ⁊c.
nec sub esse intēso nec sub esse remisse: qꝛ nō ad
mittit taliū qualitatū cōpossibilitatez: ⁊ dicit in
iij. q. q̄ in gnatiōe mixti p̄ducūtur due q̄litates
quaꝝ vna est media inter q̄litates actiuas cali
ditatem: videlꝫ ⁊ frigiditatez ⁊ alia est media in
ter qualitates passiuas siccitatē videlꝫ humidi
tatē. quaꝝ pria est talis natur q̄ frigidius i mi
xto calefacit ⁊ calidius frigefacit ⁊ scda humidi⁹
exsiccat ⁊ siccius humectat: ⁊ p hoc tales quali
tates medie differūt a qualitatib⁹ elemētoꝝ. nā
caliditas ignis nunq̄ frigefaceret nec frigiditas
calefaceret. ¶ Hoc nō plene intelligit: qꝛ q̄nis
(vt superꝰ in prio dicebatur) eadē forma suba-
lis esset p̄ductiua frigiditatis ⁊ corruptiua calidi
tatis: nō tñ admittēdus est in phisica eādez forma
esse frigefactiuā ⁊ calefactiuā etiā respectu
passoꝝ diuersoꝝ. ¶ Sed forte albert⁹ intellige-
bat q̄ in mixto est vna qualitas media inter cali
ditatem ⁊ frigitatē talis q̄ si cōtingat q̄ sit in mi
xto excessiua caliditas vtute illꝰ medie qualita
tis caliditas illa necdū remitti: immo ⁊ corrūpi
posset: ⁊ si frigitas esset in excessu qualitas illa
media ⁊ ipsaꝫ remittere ⁊ corrūpe posset: vel for
mas subales illa mediāte. ¶ Et hoc vbi actiui-
tas caliditatis vel frigiditatis excessiue nō supa
ret actiuitatē forme subalis ⁊ illꝰ medie quali-
tatis: ⁊ qñ esset excessiua siccitas vel excessiua
humiditas in mixto sicut frequēter cōtingit vtu
te qualitatis medie inter siccitatē ⁊ humiditatē.
ille possent remitti ⁊ corrūpi. ¶ Si hoc intellige
bat Albert⁹ rectā iudicam⁹ eius sntiaꝫ: ita q̄ no
bis viddeē q̄ nō admittēdo cōpossibilitatez cali
ditatis ⁊ frigiditatis siccitatis ⁊ humiditatis in
quolꝫ mixto saltē pfecto sunt due qualitates ta
lis nature q̄ vna illaꝝ excessiuā caliditatē remit
tit ⁊ excessiuā frigiditatē ⁊ alia excessiuā hūidita
tē ⁊ excessiuā siccitatē. Quapropter rōnabilꝛ vo
cārētur medie iter q̄litates elemētoꝝ. ⁊ fortitan
B intelligebat Grego. in vbis supius positis.

Rectꝰ intellectꝰ alberti.

In q̄lz mixto pfecto due sunt q̄litates medie.

¶ Nec inferas ex B omnes qualitates
mixtoꝝ esse eiusdez speciei: qꝛ duo specie distin
cta eidez corruptiuo bene resistūt ⁊ illud (si pre
ualeant) corrumpūt ex quo inferre nō licet idē-
titatem specificā eorūdem. Ex hoc habetur sen-
sus huius dicti pbi q̄ virtus elementoꝝ saluat
tur in mixto. i. qualitates mixti sunt similis vtu-
tis cū qualitatib⁹ elemētoꝝ: ⁊ sicut caliditas ha
bet virtutē remittēdi ⁊ corrūpendi frigiditatez ⁊

Qualꝰ virtus elemētoꝝ saluat in mixto.

frigiditas caliditatē ita vna qualitas media mix
ti ⁊ sicut hūiditas hꝫ remittere ⁊ corrūpere ficci-
tatem ⁊ siccitas humiditatē ita alia media quali
tas mixti ⁊ p hoc claret lata dcia iter mixtū ⁊ ele
mentum. ¶ Et si cōtra pdicta arguas dices ex di
ctis sequi q̄ nullū mixtū in debita ⁊ cōueniēti di
spositiōe existēs deberet hre caliditatē ⁊ humi
ditatē cui⁹ oppositū asserūt medici dicētes vitā
in humido ⁊ calido cōseruari ex siccitate vero et
frigiditate intēsis mortē sequi seq̄la pbatur: qꝛ
sufficeret ad debitā dispositiōez mixti illas duas
medias qualitates habere.

Vita in calido ⁊ hūido cōseruat et er oppositis seq̄tur mors.

Qualitates medie mixtorū aiatoꝝ plus cōueniunt cū caliditate et hūiditate q̄ cū oppositis.

Suppōnes quedā phisice.

¶ Respondet primo cōcedēdo sequelā
⁊ ons ⁊ ad auctoritatē medicoꝝ dicitur q̄ i mixto
aiato qualitas media inter caliditatē ⁊ frigidita
tem maiorē cōuenientiā hꝫ cū caliditate q̄ cum
frigiditate ⁊ alia inter siccitatē ⁊ humiditatē me
dia magis cōuenit cum hūiditate ⁊ inde est (vt
aiunt) caliditatē ⁊ humiditatē cōseruatiua eē vi
te ex quo etiā p̄cedit q̄ aiatū saltez aia sensitiua
q̄libet frequēt⁹ p̄cipiat esse calidū q̄ frigidū et
et humidū q̄ siccū. Quānis ista materia ad lib.
de gnatiōe spectabat placuit tñ illā hic tāgere qꝛ
de cōpossibilitate qualitatū erat sermo ⁊ fm cō
munē modū dicēdi videbant in mixto se cōpati
elemētorū qualitates. ꝫ ibidem tangeē iterum.

¶ Quinto arguit sic. supponentes prio
q̄ cōseruatiue qualitates vni⁹ forme sbālis aq̄ ⁊
preuie dispōnes alteri⁹ specie dificte nō minus
repugnant q̄ caliditas ⁊ frigiditas.

¶ Secō p̄supponit q̄ absq; conseruati/
uis q̄litatib⁹ fōa sbālis in materia existere neq̄t
¶ Tertio supponitur q̄ absq; primis di
positionib⁹ forma sbālis i materia itroduci non
posset. ¶ Istis positis sic arguit. si caliditas ⁊ fri
giditas nō possent se cōpati seq̄retur q̄ in mate
ria aque nō posset forma ignis itroduci seq̄la p
batur detur q̄ ab igne forma sbālis aq̄ pepalis
corrūpatur vel hoc erit pnijs dispōnib⁹ pcedēti-
bus ad formā ignis vel ne scōm est cōtra tertiaꝫ
suppositionē si primū vel q̄ primū aliq̄s gradus
primarū dispositionū est itroduct⁹ nondū suffi-
ciens ad forme ignis p̄ductionē est verū dicere
nullā qualitatē oseruatiuā forme aq̄ fm eandē
partē existere vel adhuc talis qualitas oseruati-
ua coexistit illi si primū sequit q̄ in illa pte nec
forma ignis nec forma aque existit. ⁊ p ons ma-
teria absq; forma eēt. Jtē expientia ondit oppo
situm. si scōm esset cōpossibilitas iter cōseruati-
uas qualitates forme aq̄ ⁊ pnias dispōnes fore
ignis q̄ vtiq̄ oppositionē hñt cōstat tñ caliditā-
tem ⁊ siccitatē eē ad formā ignis pnias dispōes
et forme aq̄ frigiditatē ⁊ hūiditatē esse oseruati-
uas qualitates. ¶ Si dicas pnisq̄ aliqua pnia di
spositio ad formā ignis iīroducat qualitates cō
seruatiuas forme aq̄ corrūpi scōm se ⁊ qōlibz sui
in eadē pte seq̄ret q̄ q̄libz grad⁹ pnie dispōnis
ad formā ignis ad ei⁹ itroductionē sufficeret vel
q̄ p aliqd tps materia absq; forma esset vel absq;
pnijs dispōnib⁹ forma ignis itroduceret quoꝝ
quolibet nihil icōueniēti⁹ in phisica ⁊ qñ pnuā
suppositionē nōvelles vlꝛ admittere de pnijs
dispositionib⁹ ad formā ignis ⁊ qualitatib⁹ cōser
uatiuis forme aq̄ debes adminus illā cōcedere.
¶ Nec vez dicere q̄ p̄ter hūiditatē ⁊ frigiditatē
insint materie alie qualitates cōseruatiue fore
eiusdē aque quib⁹ hūiditate et frigiditate corru
ptis fōa aque cōseruari posset nōvalet inq̄ hoc
quia sequeret q̄ in elemēto sub cōueniēti dispō
ne exñte p̄ter duas qualitates essent alie spē ab
illis distincte. qd̄ est ꝛtra cōem phiam. ⁊ sic qñ il
la euasio eēt alicui⁹ momēti quo ad p̄ductionez
et corruptionē mixtoꝝ non satisfacit quo ad ele
menta. ¶ Istud argu. in hac materia reputo ad-
modū difficilis solutiōis ⁊ itelligēti q̄ bñ q̄ideꝛ
raret apparētissime argu. ꝛcludere cōpossibilita
tez ⁊c. ⁊ ego vi hui⁹ arg. opinari cogoꝛ qualitatis
eiusdē spēi cū ꝛtrarijs se cōpati: qꝛ nisi cōes snie
in phisica false reputent nōvideē q̄d esset recte
ad arg. dicendū ꝫ p illis q̄ cōpossibilitatē illarū
qualitatū nullo pacto admittūt euadēdo potꝰ
q̄ sufficiēter respōdendo dico. ¶ Aliaduertendū
esse q̄ q̄nis forma sbālis aque non posset absq;
frigiditate ⁊ absq; hūiditate se cōpati pōt vna il
larū qualitatū oino corrupta cōseruari alia qua
litate ꝛseruatiua ei⁹ remanēte. vñ cū ignis agit
in aquā prio corrūpit ei⁹ frigiditatē vsq̄ ad non
gradū in illā partē materie in quā itroducit cali
ditatē in q̄ fōa sbālis aq̄ adhuc ꝛseruat hūidita
te in eadē corrupta. ⁊ cū itēdit caliditas intrīn q̄
forma sbālis aque sustineri nō posset ipsa corru
pta forma ignis introducitur.

Argumētū apparentissime cōcludens qualitatū cōpossibilitate.

¶ Cōtra hoc arguit sic primo aqua in
sua cōueniēti dispositiōe intēsissimā sibi frigidi-
tatem determinat ⁊ remissaꝫ humiditatē. igitur
magis cōueniēs ⁊ annexa est ei frigiditas q̄ hu
miditas. ⁊ per ons hūiditatis expers posset me
lius cōseruari q̄ absq; frigiditate.

¶ Secō sequit q̄ absq; siccitate p̄cedēn
te forma sbālis ignis p̄duceret. ⁊ per ons dare
ē ignis nō sic⁹ qꝛ si cū forma sbāli ignis siccitas in
troduceret siccitas ipsius nō esset pnia dispō. et
fm intēsionē nō p̄duceret successiue necessitate
remississime qualitatis seclusa quoꝝlibtcūq; ē in
cōueniēs. ¶ Quānis ad ista posset vtriq; rñderi
defendēdo cōpossibilitatē qualitatū securꝰ est
nō admittere scōam suppositionē: ꝫ eē oceden
dum q̄ absq; qualitatib⁹ cōseruatiuis formā sbā
lem naturaliter in materia existere et sic priusq̄
in materia aq̄ aliqd caliditatis ⁊ siccitatis p̄duca
tur corrūpunt frigiditas ⁊ humiditas fm eandē
partē. ⁊ sic manet p aliqd tps forma aque absq;
frigiditate ⁊ humiditate. ¶ Sed dices cur ergo
ille qualitates cōseruatiue dicunt post q̄ forma
substātialis aque absq; illis oseruat dr q̄ ō cō-
seruatiue appellant: qꝛ illis forma sbālis aque
melius in esse conseruatur ⁊ corruptiuo resistit
non q̄ simpliciter non posset absq; illis materi-
am informare. ¶ Nec ex hoc inferas formam
aque posse sine pnijs dispositionibus de no-
uo introduci: quia vt in multis locis superius
dicebatur plura ad productionem q̄ ad conser
uationem exigit natura. ¶ Sed queres si forma
substātialis aque absq; frigiditate ⁊ humiditate

Absq; ꝛseruatiuis q̄litatibus forma existit i materia.

Quare dicuntur qualitates conseruatiue aque.

Universidad de Deusto Biblioteca

et cum caliditate ⁊ siccitate se cõpatiꝰ non deberet tandẽ corrũpi. ⁊ p oñs nec forma ignis gñari Dicit ꝙ tm intẽdit caliditas ⁊ siccitas ꝙ nõ põt forma sbãlis aq̃ cũ illis sub tãta ex intẽsiõe existere ⁊ dabilis est minimꝰ gradꝰ illarũ q̃litatũ cũ quo forma sbãlis aque nõ põt esse ⁊ hoc si dẽat fm aliquã determinatã partẽ materie (forte pro pter necessitatẽ minimi naturalis) forma ignis subito introduci. si autẽ debeat successiue ꝓduci cum cuiuslibet partis forme ⁊ etiã totius debeat dari primũ instãs esse gradꝰ caliditatis ⁊ sicitatis q̃ tunc esset minimꝰ habere intẽsione et remissiõe ⁊ multitudie formemꝰ sub quo forma aque oĩs nõ posset existere.

Minimus gradꝰ caliditatis ⁊ sicitatis ẽ dabilis cum q̃ fora aq̃ nõ põt esse.

¶ Cõtra istam solutionẽ arguit sic. positio hec nõ admittẽs cõpossibilitatẽ hz pro incõuenienti ꝙ inter caliditatẽ ⁊ frigiditatẽ sit sub aliquibus gradib⁹ repugnãtia ⁊ sub aliq̃bus non (sicut dictũ est) sed fm pfatã solutionẽ opz in simile incidere dictũ est eñ ꝙ forma sbãlis aque hz repugnãtiã cũ caliditate et siccitate sub aliq̃bus gradibus ⁊ nõ sub remissiorib⁹ et ita alij dicũt ꝙ caliditas vt sex habet repugnantiã cum frigiditate vt tria: sed nõ cum frigiditate vt duo. Item repugnãtia vel cõtrarietas principaliter sumit ex incõpossibilitate. ⁊ per oñs si forma substãtialis aque non põt gñaverbi cum caliditate vt sex existere hz cõtrarietatẽ vel oppositionẽ cum illa modo isti opinãtes habẽt pro incõuenienti ꝙ inter aliqua sit cõtrarietas ⁊ nõ inter oĩa eiusdem speciei quo dato nõ deberet forma aque aliquid caliditatis secũ cõpati postq̃ aliquis gradꝰ caliditatis ei obuiat.

¶ Item materia absq̃ qualitatib⁹ cõseruatiuis ⁊ preuijs dispositiõibus non reputatur aptum subiectum formarum substantialiũ. igit.

¶ Forte dices ꝙ non põt materia de nouo suscipere formã absq̃ talibus qualitatib⁹ sed bene põt in ea absq̃ illis post introductionẽ forma cõseruari. ¶ Cõtra vel hoc est q̃ preuie dispositiones ocurrunt ad productionẽ forme actiue vel dispositiue si primũ diceret cõtra illos q̃ nõ admittũt substantiã ab accedente ꝓduci si scõm non esset materia dispositа absq̃ illis.

¶ Ad primũ ⁊ secundũ istorũ respõderi posset assignãdo discrimen inter modũ incõpossibilitatis inter formam substantialẽ ⁊ minimaz qualitatẽ cum qua non põt existere ⁊ inter duas formas accidẽtales que se compati non possunt ¶ Sed q̃uis respõdens semper haberet aliquid pro respõdendo non tm pro satisfaciẽdo q̃d relinquimus iudicio recte intelligẽtis cũ solutiõe tercij ⁊ huius vez sequit ex dictis ꝙ ect ignis absq̃ caliditate et siccitate ptz. q̃ cum aqua ageret in ignem ꝓportionabiliter diceret sicut cum ignis agit in aquam. ¶ Argu. eadẽ vel sil'ia q̃bus probari intẽderet scientiã ⁊ opinionẽ se cõpati possent in pseniarũ formari: hz q̃ in vltimo capite posterior de illa materia deceptauim⁹ illa pter mittimus. Hic inquirendũ esset an si deus cõseruaret caliditatẽ in vno subiecto posset vnũ frigefactiuũ frigiditatẽ in illud introducere fm istaz opinionẽ ⁊ videt ꝙ nõ, ꝓpter idispositionẽ subiecti. hz in oppositũ argueret: q̃ vbi deus poneret caliditatẽ ⁊ frigiditatẽ in eodẽ simul starent ⁊ si dicas ꝙ actiuior q̃litas corrũperet minus resistentẽ sint ambe eque actiue: hz ad hoc dici posset ꝙ diuinit⁹ bñ possent simul eẽ: hz naturaliter vna existẽte supnaturaliter cõseruata nõ posset aliud agẽs naturale oppositã itroducere. hz q̃ diuinitus poneret simul videt prima facie ꝙ nõ pmanerẽt sub eadez intẽsiõe: q̃ vna corrũperet aliam q̃uis essent equalis actiuitatis ꝓpter me in qualitatẽ in resistẽtia non eñ est admittendũ saltem fm admittentes reactionẽ duas formas substantiales diuersarũ specierũ eque actiuas et resistiuas esse: hz hoc nihil est: q̃ q̃uis oibus paribus existẽtibus nõ sint qualitates diuersaz specierũ eque actiue ⁊ resistiue pñt tm taliter se vel paucitate variari ꝙ eque agãt ⁊ resistãt. Sed tales darẽtur ꝙ vna ageret in aliam si iuis naturis relinquerent ⁊ hoc si nõ habeat ꝓ icõueniẽti vnã formã in aliã in eodẽ subiecto existẽtẽ agere ¶ Sz d̃ opossibilitate ⁊ icõpossibilitate hacten⁹

¶ Ex dictis cõstat argumẽtũ istud tãq̃ replicaz superiꝰ formatũ ad solutionẽ sexti principalis cõtra positionẽ tenentẽ intensionẽ p additionẽ partis ad partẽ fieri quo ꝓbari intendebamus qualitates subito ꝓduci debere: bifariã esse solutũ. rñdendo igit ad principale intentũ. Conrra eandẽ positionẽ de intensione.

¶ Septimo principaliter arguit sic stat ꝙ vni qualitati alia eiusdẽ speciei addat in eodem subiecto adequato. ⁊ ꝙ non resultet qualitas intẽsior: ergo nõ fit intẽsio p additionẽ gradus ad gradũ: oña claret ⁊ añs ꝓbatur. q̃ caliditati vniformiter difformi a nõ graduvsq̃ ad summum terminate posset addi caliditas constat tm non resultaret intẽsior: q̃ illa includit maximaz distantiã a nõ gradu ergo nulla dabilis est intẽsior. añs constat: postq̃ illa terminat ad summã nec est dabilis aliqua citra summã intensior vbi tãta latitudo includat igit. ¶ Pro solutiõe hu⁹

Tertia

¶ Sciendũ est circa denoiationẽ qualitatis difformis esse inter eruditos viros discrimen iacobo de forliuio asserẽte talem qualitatẽ esse ita intẽsam sicut gradꝰ intẽsissimꝰ quẽ continet vel ad quẽ terminat recte sicut tenet hentisber in tractatu de motu locali q̃d mouet ita velociter mobile sicut punctũ q̃d in eo velocissime monetur qua quidẽ positiõe admissa dicendum esset ad argumentũ ꝙ nõ incõuenit tenẽdo intẽsionem fieri per additionẽ ꝙ vni caliditati alia addatur ⁊ nõ resultet intẽsior: etiã si p totũ addi tio fiat: ptz casu posito ꝙ isti caliditati vniformiter difformi a non graduvsq̃ ad summũ addatur alia etiã a non gradu vsq̃ ad summũ terminata opposito modo ita ꝙ extremũ q̃d terminabatur ad non gradũ correspõdet vna alia qualitas terminata ad summũ ⁊ extremo quo terminabatur ad summũ correspõdeat non gradus caliditatis addite ⁊ intensionẽ per additionem gradus ad gradum fieri vniformes qualitates concernit.

positio stat q̃litatẽ difformez esse ita intẽsaz sicut intensissimus gradus eius.

Additio fit q̃litati eiusdẽ speci absq̃ intẽsiõe totius.

Non admittendo cõpossibilitatẽ ꝙ detur ignis absq̃ caliditate et siccitate ⁊ opinionẽ se cõpati possent in pseniarũ formari.

Cũ summa caliditate stat summa frigiditas.

¶ Ex qua quidẽ positione inferit tenendo cõpossibilitatẽ qualitatũ ꝙ cum summa caliditate stat summa frigiditas in eodẽ subiect o adequato q̃ versus extremũ versus q̃d terminatur caliditas ad summũ terminat frigiditas ad non gradũ et versus aliud versus q̃d terminabat caliditas ad non gradum terminatur frigiditas ad summum hoc liquet ex dictis de cõpossibilitate nec est inconueniens dum tm difformes sint qualitates.

¶ Secũdo sequit ꝙ cõtinue aliqui dep̃ditur de caliditate alicui⁹ ⁊ tm semp manet eque intensa caliditas totalis ptz casu posito ꝙ extremo summi caliditatis pedalis vniformis applicetur vnum summe frigiditatis maioris virtutis remittẽs caliditatẽ claret correlariũ: q̃ per tẽpus manebit caliditas ad summã terminata.

Correlaria ex positiõe forliuiẽsis sequentia.

¶ Tertio sequit ꝙ dantur duae qualitates eiusdẽ speciei eque intẽse eque dẽse ⁊ eque extense ⁊ tm vna illarũ est in duplo actiuior alterа ptz de duab⁹ pedalitab⁹ eque dẽsis quarũ vna fit vniformis vt. viij. ⁊ alia vniformis difformiter a nõ graduvsq̃ ad. viij. prior: eñ ĩ duplo actiuior est q̃ ĩ duplo plus de fora ꝓtinet pz itelligẽti q̃ vbi vtraq̃ esset vniformiter difformis a nõ gradu vsq̃ ad. viij. equaliter de forma haberẽt ⁊ ad vniformitatẽ vni⁹ sub gradu vt. viij. (cõdensatio ne et rarefactiõe seclusis) tm de forma sicut hz itroduci debet. ⁊ per oñs resultabit duplũ de forma.

¶ Quarto sequitur ꝙ simile in qualitate raritate ⁊ dẽsitate et extensiõe aget in simili ptz de vniformiter calido vt. viij. pedali q̃d ageret in vniformiter difformiter calidũ a nõ gradu vsq̃ ad octo etiã pedale in raritate ⁊ dẽsitate simile.

¶ Quinto sequit ꝙ aliqua duo mobilia equali velocitate in vna hora mouebant tm vnũ illorũ in duplo veloci⁹ q̃ aliud mouebat ꝓbatur correlariũ ponat ꝙ a/mobile p vnã horã mouebatur vniformiter velocitate vt octo ita ꝙ in qualibet parte illius hore qua velocitate vt. viij. moueatur ⁊ b/moueat vniformiter difformiter a/nõ gradu velocitatis vsq̃ ad. viij. ita ꝙ a non gradu motus incipiat intẽdere motũ suũ ⁊ oñter p totam horã intẽdat motũ sic ꝙ post illam horã fit sic intẽderet motũ mouere⁹ veloci⁹ q̃ vt octo in illo casu mot⁹ b/in illa hora fuit velox vt. viij. q̃ si qualitas difformis est ita intẽsa sicut intẽsissimus grad⁹ eius vel ad quẽ terminat. ita ⁊ mot⁹ difformis erit ita velox sicut velocissim⁹ grad⁹ ad quem terminat vel quẽ cõtinet. ⁊ p oñs a/⁊ b/in illa hora equali velocitate mouebant: hz ꝙ non equevelocitate ꝓbatur a ĩ duplo veloci⁹ q̃ b/moueatur. igit ꝓbatur añs a/in equali tpe ĩ duplo maius spaciũ q̃ b/ptrãsibit ergo ĩ duplo veloci⁹ mouebat oña tenet ex diffinitiõe velocioris mobilis. Et q̃uis mobili idẽptificet ꝓcedit ac si distinguere⁹ q̃ in idẽ redit quo ad ꝓpositũ. Sil'e correlariũ põt poni de sorte ⁊ platone quorũ sortes per totã vnã horã hũit dilectionẽ dei intẽsaz vt octo. sic ꝙ in qualibet parte illi⁹ hore habuit ita intẽsam dilectionẽ ⁊ plato a non gradu dilectionis incepit in principio hore dilectionẽ intẽdere vsq̃ ad octo in fine hore ⁊ cetera oĩa fiunt in eis paria ⁊ fuissent in statu merendi sequitur ꝙ eque intensam dilectionẽ dei meritoriaz habuit in illa hora plato cum sorte: sed sortes in duplo plus meruit ceteris paribus.

Aliqua eq̃li velocitate mouebãtur ⁊ nõ eq̃ velociter.

¶ Prima pars liquet ex dictis postq̃ p portionabiliter sicut de difformib⁹ qualitatibus corporalib⁹ dicendũ est de spũalibus q̃ si nõ dentur difformiter intẽse quo ad partes extensiuas cum subiectũ sit ĩdiuisibile assignat in eis difformitas quo ad cõtinuationẽ sub intẽsiori ⁊ intensiori gradu ⁊ sic dilectio q̃ a nõ gradu incepit intendi vsq̃ ad octo in vna hora dato ꝙ in instanti terminatũ eẽ maneat deberet dici intẽsa vt. viij.

¶ Secũda pars probat: q̃ in prima medietate hore plus meruit sortes q̃ plato adminus q̃ per totã illaz dimidiã horã sortes dilexit vt. viij. plato vero vt. 4. ⁊ adhuc nõ per qualibet partẽ eius igit: hz ibi põt non mediocris difficultas formari. Sed q̃ theologicũ est punctũ ptrãseo: si correlariũ de motu videat difficile creditu posset dici ꝙ a/⁊ b/nõ mouebant equali velocitate: q̃ ad illud req̃rit ꝙ in qualibet pte tpis motus equali velocitate moueant hz etiã dicere tur ꝙ ad duo eẽ eque intẽse calida req̃rit ꝙ fm qualibet partẽ eorũ eque intẽse calida essent et sic nõ staret positio. vñ q̃uis equali velocitate in duplo veloci⁹ in tota hora mouebat a/q̃ b/ꝓcise q̃uis in prima medietate mouebat plus q̃ in duplo ⁊ in. ij. medietate acq̃siuit b/ꝓcise tantã latitudinẽ velocitatis sicut in pria: eo ꝙ tanta est distantia a nõ graduvsq̃ ad. 4. sicut a. 4. vsq̃ ad. 8 et primã latitudinẽ acq̃siuit in prima medietate et scõam in scõa. illud ꝓbatur: q̃ tm q̃tum velocius q̃ in duplo mouebat a/q̃ b/in pria medietate tãto minus q̃ in duplo mouebat in scõa mouebatur eñ in prima in duplo veloci⁹ a/q̃ b/q̃uis ꝓcise dupla velocitate cũ spaciũ ptrãsitum a/b/in eadẽ ⁊ in scõa a/mouebat veloci⁹ q̃ b/in sexq̃tertia ꝓportiõe modo tm q̃tum tripla proportio est maior q̃ dupla sexq̃tertia est minor ⁊ verũ est ꝙ b/equales latitudines acq̃ret in illis duabus medietatib⁹: hz latitudo acq̃sita in pria deseruit adveloci⁹ moueri in scõa ꝓportionabiliter põt dici de meritis sortis ⁊ platonis.

¶ Sexto seq̃tur ꝙ calefactiuũ põt caliditatem introducere in totum calidũ summa caliditate qualificatũ ptz si illud passum esset vniformiter difformiter calidũ a non gradu vsq̃ ad 8. et applicaret ei vnũ calefactiuũ potens summam inducere caliditatez illud calefactiuum in quodliber punctum intrinsecum illius passi habet actiuitatem vt constat intelligenti. igitur.

In summe calidũ calefactiuũ agit

¶ Septimo sequit ꝙ q̃uis caliditatis vniformiter difformis a non gradu vsq̃ ad. 8. detur aliqua pars intẽsa vt. 8. ⁊ alia nõ intẽsa vt. 8. non est dabilis maxima pars eius intensa vt octo nec minima non intẽsa vt octo. nec maxima que non nec minima que sic nec cõtrauenit regule illationis disiũctiue ex verificatiõe subcõtrariarum que non intelligit vbi pro equalibus subcontrarie verificãtur vt dictũ est sicut in ꝓposito non eñ dabitur vna pars illius qualitatis inten

sa vt.8. quin det alia et equalis non intēsa vt.8. hoc liquet qr quacunq; parte data terminata ad summū est alia equalis terminata ad nō gradū.

¶ Octauo sequit q̃ citius pducit gradus medius q̃ gradus vltra mediū ab agēte extrinseco hoc ptz posito q̃ aliq̃d in vna hora adequate acq̃rat ab extrinseco caliditatē vniformiter difformē a nō gradu vsq; ad.4. (nec pbatio hentisberi oppositū asserētis ꝛcludit istam positionem sustinētis) qr cū sic arguit nū q̃ est gradus medi⁹ introduci⁹ q̃n sit aliq̃d vltra mediū igr: et ans pbatur detur oppositū ꝛ sit gradus medi⁹ introduci⁹ ꝛ nō vltra gradū mediū vel ille grad⁹ medi⁹ est extēsius vel dūtaxat inheret indiuisibili nō fm ꝛ si primū sit in parte digitali/ꝛ cū agēs forti⁹ in ppinquū q̃ in distās agat habet q̃ si in illa digitalitate vel in aliqua parte eius est gradus medius in parte illi agenti ppinquiori erit gradus intensior.

Citi⁹ pducitur gradus medi⁹ q̃ vltra mediū ab agēte extrinseco cōtra hentisberum.

¶ Respōdetur q̃ hoc nō pcedit tenēdo qualitatē difformē eē ita intēsaz ꝛc. qr datur q̃ in hoc instāti est gradus medius ꝛ nō vltra mediū. et ille est forte extēsus per totū et cum inferr in parte ppinquiore agēti debere eē intēsiorē gradum negat ōnia. qr tota q̃litas est ita intēsa sicut aliqua ps eius existēs in parte ppinq̃ori agēti.

¶ Mono sequtur q̃ iam est aliqua qualitas finite intēsa ꝛ extēsa et sine pductione noue qualitatis seclusa cōdensatione erit ipsa eadez finite extēsa ꝛ ifinite intēsa. hoc ptz sit caliditas pedalis intēsa vt vnum vniformis cuius vnū extremū sit a/in pria parte pportionali vni⁹ hore ponat scda pars pportionalis illius caliditatis extēsa cuz pria medietate toti⁹ caliditatis terminata ad a/ꝛ in scda pte pportionali hore ponat tertia pars pportionalis caliditatis terminata ad extremū a/ꝛ sic pportionabiliter fiat de alijs partib⁹ caliditatis in partib⁹ hore ita q̃ oīm partium pportionabiliū caliditatē terminent ad a/extremū in fine hore/tota caliditas erit semipedalis ꝛ ifinite intēsa. igit scda pars pbat illa caliditas ad ifinite intēsum gradū terminat. igit ans ptz quacūq; itēsiōe data finitay sus a/est itēsior. Multa alia correlaria ex illo mō dicēdi inferri possent sz ex posit⁹ nō ē difficile illa assignare.

¶ Alia est opinio quā pertractat calculator cap. de difformib⁹ qualitatē vz vniformiter difformē suo gradui medio correspōdere. i. esse ita intensaz sicut est gradus medi⁹ eius inter intensissimū gradū ꝛ remissiū ad q̃ terminat vel non gradū si quo ad remissi⁹ extremū ad nō gradum terminet. ꝛ sic caliditas vniformiter/a non gradu vsq; ad.8. siue digitalis siue pedalis siue alterius extēsionis finite/est intēsa vt quattuor cuius pbatio est/qr si a medietate intēsiori auferatur quicquid caliditatis est vltra quattuor taliter q̃ maneat vniformis vt quattuor ꝛ medietati remissiori addatur caliditas ablata a medietate intēsiori taliter q̃ fieret vniformis vt quattuor tota caliditas eēt vt quattuor vniformiter ꝛ nulla caliditas est addita ei ergo prius erat vt quattuor ita q̃ qualitas difformis est tāte intensiōis quante esset ad vniformitatē redacta ꝛ si sit vniformiter difformis semp inueniet q̃ vniformis sub gradu medio manebit intensa. si autē fuerit difformiter difformis aliq̃n redacta ad vniformitatem manebit sub vniformi intensione gradus medij aliq̃n sub remissiori aliq̃n sub intensiori.

Caliditas vniformit difformis ē intensa vt grad⁹ medius extremoz eius.

Difformis qualitas est intēsa pcise sicut eēt ad vniformitatē redacta.

¶ Quapropter pro talibus non ponit alia regula nisi q̃ est qualitas difformiter difformis ita intensa sicut ipsamet esset post reductionē ad vniformitatē. Et pro maiori intelligentia

Que qualitas dicitur vniformit difformis.

¶ Sciendū est q̃ qualitas vniformiter difformis est illa q̃ sic se hz q̃ buscunq; duabus partibus fm extēsionē immediatis illius datis remississim⁹ gradus q̃ non est in vna est intensissimus q̃ non est in alia exēpli gra data caliditate vniformiter difformi a nō gradu vsq; ad. viij. remississimus grad⁹ q̃ nō est i medietate remissiori est intēsissim⁹ q̃ nō est in medietate intēsiori ꝛ ille est vt.4. in medietate remissiori nō est grad⁹ intēsus vt.4. ꝛ quolibet remissiori dato dat vn⁹ eque intēsus illi in eadē medietate/ꝛ p oīs gradus vt.4. est remississim⁹ grad⁹ q̃ nō est in remissiori medietate. Rursus in medietate itēsiori nō est gradus vt.4. ad talē sensuz q̃ ipsa vel aliqua pars eius sit pcise vt.4. intēsa (qd notāter ōr vt bene intelligēs intueri pōt) ita q̃ per talē gradum nō esse in tali parte impsentiar. ītelligim⁹ q̃ nulla pars eius sint dūtaxat sub tali gradu intensa et quolibet intensiori gradu dato datur vnus eque intēsus in illa medietate. ꝛ p oīs talis est intēsissim⁹ q̃ nō est in illa medietate. ꝛ hoc est vliter verū qn̄ vniformiter difformis qualitas a nō gradu ad. viij. terminat sz sy sus vtrūq; extremū ad aliquē gradū terminaret opz vt ī limitatiōe exēpli gra qualitas a gradu vt duo vsq; ad.4. terminata sic se hz q̃ remississim⁹ gradus q̃ nō est in medietate remissiori gradu illū citra ad quem terminat est intensissimus qui non est in alia citra illum ad quem terminat in extremo intensiori ꝛ talis est gradus vt tria imo et in quali tate vniformiter difformi terminata ad summū non inconuenit limitatione vti respectu intensissimi gradus qui non est in medietate intensiori nō eēt illa medietas nec aliqua pars eius intēsa vt octo. ꝛ sic oportet dicere remississimus gradus q̃ non in medietate remissiori est intensissim⁹ q̃ non est in intēsiori citra summā ad quē terminatur vt sit modus similis dicēdi in omnibus sed simpliciter non oportet. ¶ Sed forte dices ex tali descriptione qualitatis vniformiter difformis sequi q̃ pedalis qualitas cuius prima proportionalis pars esset alicuius intēsionis et secūda in duplo: ꝛ tertia in quadruplo ꝛ sic proportionabiliter esset qualitas vniformiter difformis quod non est dicendū ꝛ sequela pbatur quia remississim⁹ gradus qui nō est in prima parte proportionali est intēsissimus q̃ non est in secunda intelligit q̃ in casu quelibet pars ppor tionalis sit vniformiter difformis. ¶ Propter tale argumentū dicit iacob⁹ de forlinio et bene q̃ qualitas vniformiter difformis est illa cui⁹ quibuscūq; ptibus duab⁹ datis equalibus per tantā distantiā excedit extremū itensi⁹ in vna extremū remissius eiusdē per quantā in alia extremū intensius excedit extremū remissi⁹ ipsius verbigra data caliditate a nō gradu vsq; ad octo extremū intensi⁹ intēsiori medietatis qd̄ est vt octo excedit extremū remissi⁹ eiusdē qd̄ est vt. iiij. p latitudinem vt. iiij. ꝛ p tantā latitudinē extremū intēsius remissiori medietatis qd̄ est vt. iiij. excedit extremū remissi⁹ qd̄ est nō grad⁹. Et q̃uis illa sit sufficiēs descriptio qualitatis vniformiter difformis. argumentū nō cogit ad illam descriptionē assignare nō eēt dabit aliqua qualitas cui⁹ pria pars ppoptiōalis sit aliqualiter calida ꝛ icda in duplo calidior ꝛc. cui⁹ q̃cunq; due ptes imediate eius sic se habeāt q̃ grad⁹ remississim⁹ q̃ nō est in vna ꝛc. sine ille ptes sint difformes siue vniformes qd̄ relinq̃tur itelligētib⁹ insup qn̄ illud non esset primū prior descriptio est sufficiens addita ista particula equalib⁹ cū limitatiōe de ly citra. Et regulariter lumē a corpore luminoso p mediū vniformiter dispositū diffusum est vniformiter difformiter sit q̃cunq; alia q̃litas extēsa pducta ab extrinseco in subiectū vniformiter dispositū. Qualitas aūt difformiter difformis est illa cui⁹ partes fm extēsionē sunt difformiter intēse in q̃ bus nō est ꝛ alis pportio q̃ grad⁹ remississim⁹ q̃ nō in vna sit grad⁹ itēsissim⁹ q̃ nō est imediata vel est illa cui⁹ ptes sic sunt difformes q̃ datis duabus equalib⁹ nō p equales latitudines extrema intēsiora remissiora earūdē excedūt sicut caliditas pedal cui⁹ pria digitalitas ē itēsa vt vnū scda vt dimidiū tertia vt. iiij. 4. vt septē ꝛc. cōducat q̃ ibi nō seruat talis pportio ꝛ tā qualitatis vniformiter difformis q̃ q̃litatis vniformiter difformis itēsio dz attēdi penes gradū itēsissimū sub quo eēt si advniformitatē reduceret vt dictū ē sz insistēdo pro circa q̃litatē vniformiter difformē.

Que qualitates regulariter pducuntur vniformit difformes.

Que qualitas dicitur vniformiter difformis dici tur.

¶ Arguit sic pbando q̃ qualitas a non gradu vsq; ad octo termīata nō est intēsa vt. iiij. bn̄ sequtur stat q̃ reducat advniformitatē ꝛ sit intensior q̃ vt. iiij. vel remissior. igr ōnia claret. et ans pbatur sit talis qualitas pedalis si reduceretur ad vniformitatē auferēdo a medietate intensiori q̃d̄ est vltra. iiij. ꝛ illud addēdo medietati remissiori ꝛ postea medietas toti⁹ qualitat⁹ penetratiue poneret cū alia illa qualitas eēt semipedalis ꝛ intēsa vt octo sine noue qualitatis pductiōe ꝛ vniformis. igr prius erat vt octo intēsa. ¶ Itē sic facta reductiōe ad vniformitatē per ablationē a pte itēsiori qualitatis vltra. iiij. ꝛ additiorē factā remissiori si medietas illi⁹ fm intēsionē poneret in alio pedali subiecto illi otinuo tota qualitas eēt vniformis itēsa vt duo. igr. Forte dices ꝛ male q̃ illa penetratiou⁹ ptis cū alia et illa extēsio in alio subiecto nō possent naturaliter fieri ꝛ q̃ regula de itēsiōe qualitatis vniformiter difformis fm cursuz nature ponit. Cōtra nulla reductio advniformitatē per ablationē ab vna medietate ꝛ additionē alteri naturaliter fieri posset. igit. Forte dices ꝛ bn̄ q̃ reductio advniformitatē fieri dz equali extēsiōe seruata qd̄ nō cōtingit aliquo illoruū casuū posito ex quoz vno resultabat illa qualitas intensior q̃ vt quattuor. ꝛ alio remissior.

¶ Contra hoc sic arguitur ꝛ difficulter seruata eq̃li extēsione redacta ad vniformitatez illa qualitate erit intēsior q̃ vt. iiij. ꝛ in aliq̃ casu remissior: igit ans pbat. postq̃ illa qualitas redacta fuerit ad vniformitatē ꝛ vna medietas ei⁹ penetratiue posita cū alia ꝛ erit semipedalis rarefiat ad extēsionē pedalē ꝛ postq̃ fuerit vna medietas ei⁹ fm intēsionez posita ī alio pedali suo subiecto otinuo odenset ad pedalitatē. ꝛ sic ī prio casu erit pedalis sicut pri⁹ ꝛ intensa vt. 8. ꝛ in secūdo etiā pedalis intēsa vt duo: igit.

Seclusis rarefactione ꝛ cōdensatione dz advniformitatez reductio fieri.

¶ Forte dices regulā intelligi rarefactiōe ꝛ odēsatiōe seclusis. Cōtra illa q̃litas iam intēsa vt. 8. nō est rarior nec dēsior q̃ pri⁹ nec intēsa q̃ vt duo: igit. ans pbatur est oīno sub eq̃li extēsione fm quālz dimēsionez sicut pri⁹ erat: ergo nō est dēsior nec rarior. ōnia pz: qr nihil rari⁹ q̃ prius est nisi fit extensius nec densius nisi minus extensum qd̄ ex terminis liquet.

Aliq̃d est rari⁹ q̃ pri⁹ ꝛ eq̃ extensum.

¶ Ridetur vt dicebat q̃ reducēdo ad vniformitatē opz q̃ seruet eq̃lis extēsio ꝛ ad replicā prio ōr q̃ qualitas illa pedalis intēsa vt. 8. est rarior q̃ ātē erat sic fm quālz dimēsionez sit eque extēsa sicut pri⁹ ꝛ illa qualitas intēsa vt. ij. est dēsior q̃ erat: qr sufficit q̃ q̃lz medietas nō sit equalis extēsiōis. vn̄ si vna medietas q̃ ponebat penetratiue cū alia sit a/ꝛ alia b ex q̃b⁹ resultabat qualitas semipedalis intēsa vt. 8. ꝛ post ea tota rarefiebat ad pedalitatē ostat q̃ a prius erat semipedalis ꝛ a. est iam pedalis sik ꝛ b. ꝛ p oīs a est rarior q̃ prius ꝛ etiā b. mō incōueniēs esset dicere aliquā qualitatē esse eq̃ rarā ꝛ eq̃ dēsam sicut pri⁹ suis medietatib⁹ nō existētib⁹ sub eq̃li raritate ꝛ dēsitate ꝛ q̃ tota illa qualitas sit rarior ex dict⁹ in scdo etiā innotescit. req̃rit eēt subiectū rari⁹: qr a nō posset in subiecto eq̃ raro ꝛ denso sicut prius poni nec b/ꝛ sic optime quadrat prepposito illud.

Aliq̃d est dēsi⁹ q̃ pri⁹ ꝛ tn̄ nō minus extēsuz.

¶ Proportionabil'r dicēduz est de q̃litate illa pedali intēsa vt duo que quidez dēsior q̃ pri⁹ euadet: qr vna ei⁹ medietas fm intēsionem q̃ sit a posita ī alio pedali alteri otinuo ꝛ alia q̃ sit d manēs ī eodē subiecto sūt dēsiores q̃ pri⁹ c eēt erūt pedalis ꝛ iā est semipedalis sik ꝛ d/ꝛ sic c nō eq̃ extēsuz sicut pri⁹ nec d/ꝛ b sufficit ad totā qualitatē esse dēsiorez q̃ q̃dez sic dispositā req̃rit pfecto (si dicta ī scdo de raritate ꝛ dēsitate vitatez obtineāt) subiectū densius.

¶ Quib⁹ posit⁹ argu. facile soluit redacta eēt q̃litate vniformiter difformi ad vniformitatē fm cui⁹ intēsionē dz iudicari intēsio ei⁹ opz q̃ eq̃ rara ꝛ eq̃ dēsa sicut pri⁹ maneat: qd̄ tn̄ in nullo illoz casuū otingit. Ex qua q̃dez solutōe liq̃do habet aliq̃d esse fm quālz dimēsionez eq̃ extēsum sicut prius: ꝛ tn̄ nō est eque rarū ꝛ densum.

¶ Si istud difficile videatur dicatur.

¶ Ad arg. pcedēdo ī vtroq; casu illā q̃litatē eq̃ rarā ꝛ dēsaz sicut pri⁹ manere nec ex illo sequtur q̃ male iudicetur de intēsiōe qualitatis

Universidad de Deusto Biblioteca

vniformiter difformis per reductionē ad vniformitatē: quia talis reductio fieri debet non p cōdensationē vel rarefactionē totius: nec alicuius partis eius qd̄ tm̄ in nullo illorū casuū cōtingit ꝛ lz tota q̄litas in fine intensa vt octo vel vt duo nō sit rarior nec densior q̄ prius cōstat q̄ precedente rarefactione vel cōdensitate partiū constituebatur sub tali extensione ꝛ intensione.

¶ Contra predicta arguitur sic. stat q̄ illa qualitas reducatur ad vniformitatē sub tāta extensione manens rarefactione ꝛ cōdensatiōe seclusis: ꝛ q̄ sit intēsa vt octo: igīt ad̄ probatur reducatur illa qualitas ad vniformitatez sub intēsione vt quattuor: ꝛ vna medietas eius ꝑm extensionem sit a/ꝛ alia b. ꝛ a manens in eadē medietate subiecti cui inest ponat penetratiue cuz b.ꝛ.b. etiam manēs in eadē medietate subiecti cui inest ponatur penetratiue cum a/ tota qualitas est intēsa vt octo ꝛstat ꝛ pedaliter extēsa. igīt

¶ Respondetur breuiter q̄ reductio ad vniformitatē rarefactione ꝛ cōdensatione seclusis seruata equali extensiōe debet intelligi fieri nec tota qualitate nec aliqua parte eius pluribus subiectis inherente.

Reductio ad vniformitatez dz fieri nulla pte eius in plurib̄ locis existente.

¶ Secūdo ad idē ar. datur aliqua qualitas vniformiter difformis non correspōdens gradui medio ꝛ c. igitur ad̄ ꝓbatur. sit vnū subiectū pedale cuius vnū extremū sit a/ꝛ aliud b. ꝛ p duas tertias eius a nō gradu q̄ ymaginetur esse in a vsq̄ ad gradum vt. 4. vniformiter difformiter extendat caliditas ꝛ a pricipio vltie tertie vsq̄ ad b. fit extēsa alia caliditas a. 4. vsq̄ ad. 8. ita q̄ ad b. ab a. qualitas vniformiter difformis a non gradu vsq̄ ad. 8. terminet. sed p duas tertias fit qualitas a nō gradu vsq̄ ad. 4. extensa: illud subiectū non est caliduz vt. 4. ꝛ tm̄ gradus vt. 4. est medius grad̄ latitudinis tot̄ calditatis. igīt prima pars antecedētis ꝓbat medietas illius subiecti cui̇ vnū extremū est a/ continet caliditatem magis remissam citra. 4. q̄ alia medietas terminata ad b. contineat caliditatez intensionem vltra. 4. ergo illud subiectū nō est calidum vt. 4. ad̄ ꝓbatur vbi illa caliditas sic esset extensa q̄ p medietatē subiecti esset a nō gradu vsq̄ ad. 4. ꝛ per altā a. 4. vsq̄ ad. 8. tātum q̄tū caliditas medietatis remissionis eēt citra. 4 remissa alia esset vltra. 4. intensa patz: q̄ prior esset vt duo ꝛ secūda vt sex. modo eque arithmetice distant duo ꝛ sex a. 4. q̄uis nō equali ꝓportione geometrica sed in casu per medietatē terminatā ad a. extēditur caliditas a nō gradu terminata ad remissionem gradū q̄ vt quattuor: ergo illa qualitas est remissior q̄ vt duo: ista ad̄ claret ꝛ ad̄s innotescit: q̄ postq̄ ad finē scōe tertie terminat caliditas a nō gradu vsq̄ ad quattuor: opz q̄ in quolibet pūcto intrinseco illarum duarum tertiarū terminet ad remissionem q̄ vt quattuor: tūc probatur ad̄: quia ad hoc q̄ illud fit calidū vt quattuor: oportet q̄ tantū q̄tū vna medietas fit calida citra quattuor alia fit intensior vt quattuor sicut si vna medietas eēt vt vnū alia deberet esse vt. 7. ꝛ si vt dimidium alia vt. 7. cum dimidio: ꝛz ibi non est sic. igitur.

¶ Secūdo illud idē ꝓbatur: medietas terminata ad a/ est remissior q̄ vt duo vt ostensuz: ꝛ alia medietas adhuc nō est vt sex: ergo reducendo ad vniformitatē per ablationem a pte intensiori ꝛ additionem pti remissiori nō resultaret caliditas vt quattuor: ad̄ claret ꝛ ad̄s probatur quo ad secundā ptem vna pars illius medietatis terminate ad b. q̄ est tertia totius est calida vt sex: q̄ est vniformiter difformis caliditas in ea a quattuor vsq̄ ad octo. ꝛ aliud residuū qd̄ complet medietatem est remissius cōstat q̄ tota illa medietas est remissior q̄ vt sex. Ista ad̄ est euidens intelligentib̄ aliq̄d de reductione difformis qualitatis ad vniformem: q̄ oportet ab intensiori pte auferre ꝛ addere remissiori: et p ad̄s totū euadet min̄ intēsiuz q̄ itēsior ps ei̇.

Reducendo difforme ad vniformitatez euadet illud minus intensiuz q̄ intēsior ps eius.

¶ Et conformat̄ si a tertia terminata ad b/a ufe ratur tota caliditas q̄ est vltra quattuor ꝛ extendatur per tertiā terminatā ad a/ cum illa tertia ad a/ fuisset vniformiter difformiter calida a nō graduvsq̄ ad quattuor: dūtaxat due tertie illius corporis essent calide vt quattuor: et illa tertia media maneret remissior: ꝛ p ad̄s totuz nō esset calidum vt quattuor ꝑm se ꝛ quodlibet sui quod requiritur in talib̄. ergo a fortiori vbi tertia terminata ad a/ est remissior q̄ esset si a non gradu vsq̄ ad quattuor termiaretur ꝛ extenderetur p eam caliditas existens in tertia ad b. nō esset totum calidum vt quattuor.

¶ Ad istud argumētū cuz suis annexis rn̄detur admittendo casum negando talē qualitatem esse vniformiter difformem ꝓut impsentiarum capim̄: q̄ licet quibuscūq̄ duab̄ ptib̄ in ea assignatis remissiū grad̄ q̄ nō est ī vna est intēsiū q̄ nō est in alia vt pz intuēti nō tm̄ quibuscūq̄ duab̄ ptib̄ equalib̄ inmediatis datz est verū dicere q̄ p tantā latitudinē excedit adequate extremū itēsi̇ vni̇ extremū remissi̇ eius dē sicut extremū intensi̇ alteri̇ remissius exuperat. extremuz eñ intēsius vltie tertie excedit suū extremū remissius p. iiij. tm̄ extremū intēsi̇ scōe tertie ꝛ imediate nō excedit extremū suū remissius p. iiij. pz q̄ cū extremū intēsi̇ eius sit vt quattuor extremū remissi̇ deberet eē nō grad̄ si vni̇ ad aliud extremū deberet eē excessius latitudinis vt. iiij. ꝛz bn̄ vez est q̄ extremū intēsi̇ ptis ex duab̄ ꝑmis tertijs cōstitute excedit extremū ei̇ remissi̇ p tātā latitudinē eo q̄ vna vt iiij. ꝛ alia ad nō gradū terīat̄. Sz vltīa tertia ꝛ ps ex duab̄ tertijs alijs cōstituta nō sunt equales mō vbi vna qualitas non est vniformiter difformis nō cogimur vi rōe superius assignate dare correspōdentiā inter intensionē ei̇ ꝛ gradū mediū toti̇ latitudinis ex q̄b̄ cōstat qualiter opz intelligere descriptionē qualitatis vniformiter difformis superi̇ positā ad illā esse sufficientē.

Per ꝓdensationē dū taxat aliq̄d fit intensi̇

¶ Si vis scire cui̇ intensionis est illa qualitas casus argumēti reducas ad vniformitatē ꝑuata equali extensione rarefactione ꝛ cōdensatione seclusis: ꝛ quāte intēsio vis tūc fuerit tante dic illam esse: ꝛ certe rōnes facte saltez due vltime

manifeste ostendūt illā non esse intensaz vt. iiij.

¶ Ex dictis etiā seq̄tur q̄ p cōdensationē nulla qualitate addita nec aliqua a suo subiecto remota ꝛ in alio posita illa qualitas fieret intēsior sic q̄ p ꝓdēsationē nō amittat nisi extēsionē vnius tertie dūtaxat hoc ptz si ps subiecti illi̇ qualitatis cōstituta ex duab̄ tertijs p quas est extēsa caliditas a nō gradu vsq̄ ad. iiij. cōdensēt ad q̄titatem subduplā alia tertia nōvariata tunc qualitas esset intēsa vt. iiij. vbi (vt illis rōnibus ostē debatur) prius nō erat vt. iiij. intēsa. ¶ Sequit insup aliquā qualitatē remitti per rarefactionē.

Per rarefactionē dūtaxat remittitur aliquādo q̄litas.

¶ Sed contra p̄dicta arguit seq̄tur ex dictis q̄ caliditas vniformiter difformis a non gradu vsq̄ ad. 8. non correspōdet gradui medio igit. seq̄la probat̄ si sic maxie esset: q̄ reducendo ad vniformitatē ꝛ c. ꝛz illa reductio nō pōt fieri sine rarefactiōe medietatis remissionis ꝛ ꝓdensatione intēsionis eo q̄ dz induci caliditas in parte remissiori ꝛ ex inductione caliditatis resultat naturaliter rarefactio. et in pte intēsiori dz frigiditas induci cū nō posset caliditas auferri absq̄ introductiōe frigiditatis (ꝑm opinionē cōpossibilitatē caliditatis ꝛ frigiditatis admittentē) et ex frigiditate cōdensatio ꝓcedat. et per ad̄s ꝑm vltimū correlariū tpe reductionis esset remissior q̄ vt. iiij. ꝛ cum per illam reductionē nullā intensionem amittat eo q̄ tm̄ q̄tum ab intensiori pte de caliditate auferet tm̄ remissiori addit ꝛ in illo tēpore est remissior q̄ vt. iiij. sequit q̄ prius nō erat vt. iiij. ¶ Propter tale argumentū dicit calculator q̄ talis qualitas vniformiter difformis non correspōdet gradui medio ꝛ dicit q̄ illa fantasia de reductione ad vniformitatē fundat̄ sup falsam ymaginationē q̄ vez reductio fieri posset absq̄ rarefactiōe ꝛ ꝓdensatione. ¶ Nos aūt ipm calculatorē minus sufficiēter sentire indicamus primo q̄n suum argumentū ꝓcederet nō ꝓclude ret de albedine vniformiter difformi a nō gradu vsq̄ ad. viij. cū posset albedo introduci ꝛ auferri absq̄ rarefactiōe ꝛ cōdensatione. ꝛ per ad̄s albedo esset intēsa vt. iiij. ꝛ ridiculū esset dicere caliditatē vniformiter difformē a nō gradu vsq̄ ad viij. esse remissiorē q̄ vt. 4. ꝛ albedinē talib̄ terminis terminatā vt. iiij. esse intēsam. ¶ Secōo q̄uis aliq̄n cōtingat q̄ ex inductiōe caliditatis resultat rarefactio nō opz q̄ semp illud qd̄ calefit rarefiat q̄: stat q̄ sit rarissimū in sua spē. Jtē stat q̄ forme substātiali eius discōueniat rarefactio maior q̄uis eidē nō repugnet ꝛ staret q̄ plus resisteret forma substātialis rarefactioni q̄ caliditas q̄ introduceret sufficeret rarefacere. ¶ Tertio q̄uis naturaliter non cōtingeret q̄ illa reductio fiat absq̄ rarefactiōe ꝛ condēsatione intelligendū est reductionē fieri seclusis rarefactiōe ꝛ condēsatiōe ita q̄ dz ad intellectū fieri reductio equali extensiōe seruata nec requirit q̄ actualiter fiat sicut indicam̄ de longitudine ꝛ latitudine corporis difformis longitudinis vel latitudinis per ymaginationē ad vniformitatē q̄uis forte per naturam non posset tale corpus ad vniformitatem reduci. ¶ Sed forte dices oia ista non

Minus bn̄ calculator sentire videtur.

Ad intellectum fit reductio difformitatis ad vniformitatem.

satisfacere pro argumēto facto vel alio difficiliori vel nō minus difficili: q̄ sit rei veritas q̄ reducēdo illud calidū vniformiter difformiter a non gradu vsq̄ ad. viij. ad vniformitatem vt. iiij. per ablationem a pte intēsiori ꝛ additionez parti remissiori pars remissior rarefiat ꝛ intēsior cōdensetur ꝛ fiat reductio in vna hora: tunc sic arguit̄. bene seq̄tur ab intētione sub qua illud erat intēsum in pricipio illi̇ hore remittetur p totā illaz horā ꝛ in fine manebit vt. iiij. ergo in principio erat intēsius q̄ vt. iiij. ad̄ videtur nota ꝛ ad̄s liquet ex dictis.

¶ Rn̄detur breuiter admittēdo casum sed negatur q̄ tpe reductionis illud remittatur q̄uis ps remissior rarefiat: q̄ sicut illa rarefit: ita ꝛ in ea introducitur caliditas: ꝛ sic q̄tum rarefactio faceret ad remissionem inductio caliditatis facit ad introductionem.

¶ Tertio arguit̄ ad idē detur corp̄ infinitū versus oriētem pedaliter latū terminatuz ad occidētem p qd̄ extēdatur caliditas vniformiter difformis a nō gradu q̄ ymaginet̄ esse in pūcto occidētis vsq̄ ad octo ꝓlus oriētez (ad qd̄ nō req̄ritur q̄ in extremo aliquo vel pūcto ei̇ sit vt 8. q̄: tales q̄litates difformes nō includūt in se gradū intēsissimum ad quē terminātur) illa qualitas nō correspōdet gradui medio: igit̄. ad̄s probatur: q̄ si sic ꝑ ideo esset q̄ auferēdo a medietate intēsiori quicquid est vltra. iiij. ꝛ addēdo remissiori semp maneret totū vniforme vt. iiij. ꝛz hoc nō cum ibi nō sint medietates: igitur.

Qualitas vniformiter difformis nō includit in se gradū intēsissimū ad quem terīatur.

¶ Rn̄detur nō admittēdo q̄litatez vniformiter difformem p corp̄ infinitū esse extēsaz tāq̄ ipossibile qd̄ ostēdit̄ sic si p illud corp̄ finitū esset talis q̄litas a nō gradu vsq̄ ad. viij. extēsa dabile esset punctū in illo ad qd̄ terīaret̄ ps illi̇ qualitatis a nō gradu vsq̄ ad. 4. ꝛ tūc vel illud pūctuz eq̄ distaret ab extremo occidētali: et ab alio ymaginabili oriētali vel magis a scōo q̄ a primo. Primū nō est dicēduz cū ab vno finite debeat distare ꝛ ab alio ī infinitū. si scōm habet̄ q̄ p maiorē ptem improportionabilit̄ est extēsa caliditas a. 4. vsq̄ ad. 8. q̄ sit ps p quā extēdit̄ qualitas a nō gradu vsq̄ ad. 4. ꝛ p cōsequēs nō est illa qualitas vniformiter difformis a nō gradu vsq̄ ad. 4. ¶ Jstud intelligētibus mediocriter in hac materia innotescit

An datur q̄litas vniformit̄ difformis in infinitum hac extēsa.

¶ Sed cōtra hoc arguitur sic datur q̄litas vniformiter difformis p corpus infinitū extēsa: igitur. ad̄s ꝓbatur extēdatur caliditas a nō gradu vsq̄ ad octo vniformiter difformiter p illud corp̄ datū infinitū ab extremo latitudinis vsq̄ ad aliud extremū: ita q̄ q̄libet pedalitas sit eque intēsa cū alia ꝛ vna linea terminās latitudinem illi̇ corpis a pte dextra sit a ꝛ alia terminās latitudinem a pte sinistra sit b. ꝛ extēdatur caliditas vniformiter difformiter intēsa a non gradu vsq̄ ad. viij. a linea a vsq̄ ad lineā b. p totum ad illud nullū incōuenīēs seq̄tur: igitur.

¶ Rn̄detur cōcedēdo simpliciter posse dar̄ qualitatem vniformiter difformem p totuz vnum infinitū extensam: sed illud dupliciter in

Dat̄ qualitas vniformiter difformiter

formis i infinitum extensa.

telligi pōt vno modo vniformiter difformi qualitate seruāte vniformiter difformē intēsionem vsus extensionem infinitā: ⁊ hoc est impossibile vel seruata vniformitate quo ad infinitā extensionem ⁊ vniformiter difformi existente quo ad extensionē finitā: ⁊ sic admittit ⁊ concedit illud tale corpus esse calidū vt quattuor. ¶ Queres si esset vnū corpus cui⁹ quelibet pars ꝓportionalis esset calida a non gradu vsq; ad octo q̄ intēsa caliditas illi⁹ esset dicit q̄ vt. 4. q̄ si quelibet pars ꝓportionalis ad vniformitatē reduceret. ⁊c. quelibet maneret intensa vt. iiij. ita q̄ est eq̄ intēse calidū sicut aliud qd̄ haberet caliditatem a non gradu vsq; ad. 8. extensam per totū ⁊ non per aliquā partem ꝓportionalē eius: q̄uis prima medietas prioris sit intēsa vt. 4. prima pars secūdi vt duo: q̄ etiā secūda medietas secundi est intēsa vt quattuor ⁊ prioris vt sex: et cū illud corpus non sit vniformiter difformiter calidum eo q̄ non p̄ equales latitudines extremū intensius secūde partis ꝓportionalis et extremū intensius medietatis prime partis ꝓportionalis eidē immediate exceditur sua extrema remissiora: q̄ inter extrema secūde ptis ꝓportiōalis est latitudo a nō gradu vsq; ad octo: ⁊ iter extrema alterius ptis est latitudo a. 4. vsq; ad octo: ⁊ sic habes corpus habens caliditatem a non gradu vsq; ad octo gradui medio correspondentē/ ⁊ tm̄ illud non est vniformiter difformiter calidū. Et hec sufficiāt ꝑ qualitate vniformiter difformi.

Reduci d̄z difformit difformis q̄litas ad vniformita tē si de sua intēsiōe debeat indicari.

¶ Qualitas aūt difformiter difformis non d̄z ita intēsa iudicari sicut gradus medi⁹ inter remississimū gradū ⁊ intensissimū quos cōtinet/ vel ad quos terminat regulariter. Sed seruata semp eadē extensione/ rarefactione/ ⁊ condensatione seclusis debet reduci ad vniformitatem per intellectū auferēdo a partib⁹ intēsioribus ⁊ addēdo remissioribⁿ ⁊ iudicanda est tante intēsionis quāte esset ad illā vniformitatē reducta: vel ille difformes qualitates illam difformiter difformē qualitatē constituentes extendantur per totā ad ymaginationē vel ad intellectū ⁊ resultabit vniformitas cuius intensione debz denoiari. Exempli gratia si prima quarta fuerit calida vt vnū ⁊ secunda vt duo ⁊ tertia vt q̄ttuor ⁊ quarta vt octo extensa vniformiter caliditate prime quarte per totū alijs caliditatib⁹ aliarū quartarum seclusis esset caliditas intēsa vt vna quarta gradus cui si addatur per totū vniformiter caliditas secūde quarte resultabit caliditas per totū vniformis intēsa vt tres quarte gradus ⁊ si caliditas tertie quarte etiā vniformiter p̄ totum extendat̄ addita alteri resultabit caliditas intensa vt vnū cum trib⁹ quartis grad⁹: ⁊ sic caliditas vltime quarte etiā per totū extendat̄ vniformiter addita illi resultabit caliditas p̄ totum extensa intēsa vt tria cū trib⁹ quartis gradus: ⁊ per ꝛōns illa caliditas erat adequate tāte intensionis: ⁊ iste mod⁹ iudicandi de intēsione qualitatis difformiter difformis ⁊ reducēdi ad vniformitatē est non min⁹ clar⁹ q̄ rōnabilis. Ex q̄ euidenter sequitur q̄ dato corpore pedali cui⁹ prima pars ꝓportiōalis sit calida vt vnū vniformiter ⁊ secūda vt duo ⁊ tertia vt tria: ⁊ quarta vt q̄ttuor. ⁊ sic ꝓportiōabiliter illa qualitas est ita intensa sicut secunda pars ꝓportionalis videlz vt duo: qd̄ claret ex p̄assignato mō reducendi ad vniformitatē. ¶ Si em̄ caliditas prime ptis proportionalis per totū extendat̄ (ꝓcedimus seclendo rarefactionē ⁊ condensationē) alijs caliditatibus seclusis caliditas esset intēsa vt dimidiū: ⁊ si caliditas secūde partis ꝓportionalis extendatur per totū vniformiter addita alteri resultabit caliditas intēsa vt vnū: ⁊ sic inuenietur q̄ non in duplo min⁹ facit caliditas secūde partis ꝓportionalis ad intēsionē totius nec magis nec min⁹: sed tm̄ adequate sicut caliditas prime ptis: q̄uis sit i duplo intēsior q̄ ē in duplo mio: ⁊ p̄ ꝛōns ex caliditatib⁹ p̄me ⁊ secde ptiū ꝓportionabilium totū sortitur intensionē vt vnum ⁊ ex qualitatibus oīm aliarū partiū tātā intensionē dūtaxat totū importat: igit̄ totū est intensium vt duo qd̄ ex alijs caliditatib⁹ tanta intēsio totius resulter non est euidēs forte ignorantib⁹ istam ꝓbationem que sequitur si esset aliud corp⁹ calidum bipedale, vniformiter intēsus vt vnū cui⁹ vna medietas sit a/ ⁊ alia b. ⁊ manēte caliditate a prima pars ꝓportionalis caliditatis b. extenderetur ab vno extremo cū caliditate a. ⁊ caliditas secūde partis ꝓportionalis etiā extendere tur ab eodem extremo. ⁊ sic de omnib⁹ alijs partibus ꝓportionabilibus b. sine rarefactione ⁊ condēsatione pedale calidū omnibus illis caliditatibus esset dispositū sicut calidum de cuius intensione inuestigamus cōstat intelligēti: ⁊ tm̄ omnes ille caliditates sic disposite denomināt illud pedale calidū vt duo dūtaxat. igitur. antecedēs ꝓbatur vbi tota caliditas b. fuerat vniformiter extensa cū caliditate a. resultasset caliditas vniformis intēsa vt duo ꝛōstat: ſz q̄ sic difformiter cū caliditate a. extenderet̄ non variat denominationē intēsionis postq̄ est ad vniformitatē difformitas reducenda: igit̄ totū est calidū vt duo; ⁊ sic cuiuscunq; intensionis sit p̄ma pars ꝓportionalis si secda sit in duplo intensior et tertia in triplo ⁊ quarta in quadruplo. ⁊ sic proportionabiliter de alijs totū est calidum vt secūda pars ꝓportionalis istam cōclusionē bernardus torniius super tractatum de motu locali hentisberi approbat: ⁊ nicolaus horent in suis sophismatibus phisicalib⁹ probauit quā bernard⁹ dicit mirabilem pulchra inquit est cōclusio et pulcherrima eius probatio: q̄uis ipe de motu locali loquebatur in idem redit ⁊ aliter probat illaz quā nos probauimus ⁊ non ita lucide.

Qualitas cui⁹ prima ps proportionalis est aliqualiter intēsa ⁊ secūda in duplo ⁊ tertia i triplo: ⁊c. est ita intēsa sicut secūda ps ꝓportiōalis eius.

¶ Calculator quoq; fuyset in tractatu de difformib⁹ talē conclusionē tenēs ꝓbatione etiā alia vtik tali: sint a/ ⁊ b eq̄lia vniformiter calida vt duo: ⁊ in p̄ma pte ꝓportionali horre future ponat̄ in prima parte proportionali a/ caliditas vt duo: ⁊ in eadem parte proportionali ponatur in omnib⁹ partibus proportionalibus b. dempta prima caliditas etiā vt duo intensa. ⁊ in eadē pte ꝓportionali horre ponat̄ in omnibus ptib⁹ ꝓportionalib⁹ b/ demptis pria ⁊ secda caliditas ēt intēsa vt duo. ⁊ sic ꝓportiōabilr fiat

Facilis ꝓbatio egregie conclusionis.

in qualibet parte horre a in illo casu erit in fine horre calidum vt quattuor vniformiter et oīno eque extēsam ⁊ intēsam caliditatem in tota horra acq̄sivit b sicut a ⁊ in principio erāt eque intēsa: ergo b in fine horre erit eque calidum vt. 4. sicut in sua secda pte ꝓportionali q̄ eque intēsas ⁊ extensas caliditas habuerūt. ꝓbatur de intentione liquet: ⁊ de extēsione pts prima pars proportionalis est eq̄ extensa sicut ocs alie sequēte collectiue: ⁊ secda sicut q̄ sequūtur ⁊ tertia: igitur ⁊c. idem est ponere caliditates in pria: qd̄ in oibus alijs: ⁊ in secda ⁊ qd̄ in alijs dēpta pria: ⁊ in tertia ⁊ qd̄ in alijs dēptis pria ⁊ secda ⁊ sic ꝓportionabilr: ⁊ ibi cōsistit pcipuus pūctus ꝓbatiōis.

¶ Quānis hec probatio sit satis efficax nō videtur ita manifeste ꝓbare cōclusionem sicut nra: signāter cuz cōtingat duo corpora quoꝝ vnū est non calidū ⁊ aliud calidū que acq̄rent equales caliditates quo ad intensionez ⁊ quo ad extēsionem p̄ vnam horā ⁊ non calidū enadet infinite calidū ⁊ aliud dūtaxat finite sicut inferius forte ostendetur a fortiori: ergo vbi essent eq̄ calida ⁊ acq̄rerent equales caliditates nō haberetur euidenter q̄ eq̄ calida deberent in fine manere.

Per rarefactionem finitā nulla caliditate addita finite calidum fit infinite calidū.

¶ Ex qua q̄dez cōclusione infert calculator vnū correlariū arguēdo q̄ p̄ acq̄sitionem finitā maioris extensionis nulla qualitate de nouo addita fiet qd̄ erat intensum vt. 4. sicut sua secda ps ꝓportionalis infinite calidum qd̄ videtur mirabile ⁊ pro intelligentia ꝓbationis eius.

¶ Supponēdum q̄ quarta pars pedalitatis si in quadruplo intensior fuerit q̄ pedalitas tm̄ faciet ad denoiationez totius sicut pedalitas qd̄ claret si pedalitas esset calida vt vnū: ⁊ quarta pars vt. 4. cōstat. q̄ sicut caliditas pedalitatis denoiat vnū pedale calidū vt vnū calidi tas. 4. partis denoiaret etiā vt vnū pedale: q̄z vn⁹ gradus ꝑm intēsionez posset poni in vna. 4 vnius pedalitatis ⁊ alius in alia ⁊c. ⁊ hoc calidū vt vnū enaderet: ⁊ vltiter hoc est verū q̄ si min⁹ in eadem ꝓportione fuerit intēsius maiore in qua maius fuerit minore extensius eq̄ denominabit caliditates eorum illud subiectum.

¶ Hoc posito ꝓbatur clare correlariū ponatur q̄ secda pars ꝓportionalis b rarefiat acq̄rendo vnā digitalitatem ⁊ ps ꝓportionalis b q̄ est in duplo intēsiue q̄ secda ps ꝓportionalis rarefiat simul acq̄rendo p̄cise semidigitalitatem: ⁊ alia pars ꝓportionalis ipsius b q̄ est in duplo intensior rarefiat acq̄rendo p̄cise quartā ptem digitalitatis ⁊ sic proportionabilr. Tunc arg. sic. caliditas digitalitatis acq̄site p̄ rarefactionem secūde partis ꝓportionalis b si extenderetur p̄ totū b. etiā seclusis alijs caliditatib⁹ sufficeret denoiare b sub aliquo gradu intētionis ⁊ tantā denoiationem vel intēsionez sortiretur primū b/ p̄ caliditatez semidigitalitatis acq̄site p̄ rarefactionē partis in duplo intensioris secūda pte ꝓportionali ⁊ sit ꝓportionabiliter de alijs: ergo illa caliditas post illā rarefactionem erit infinite intensionis: q̄z reducta ad vniformitatem seruata eadem extensione erit infinite intensionis.

¶ Sequitur insup manifeste q̄ si prima pars ꝓportionalis vni⁹ pedalis fuerit alicui⁹ intensionis ⁊ secda in duplo ⁊ tertia in quadruplo ⁊ quarta in octuplo ⁊ q̄nta in sexdecuplo: ⁊ sic proportionabiliter de alijs: ita q̄ qualz ps ꝓportionalis p̄ter primā sit in duplo intēsior q̄ immediate p̄cedēs totū esset infinite calidū. pts: q̄z ex cuiuslibet ptis ꝓportionalis caliditate tantā intensionez ꝓportat totū sicut ex caliditate prime que si extēderetur p̄ totū ipm̄ redderet aliquātum intēsiuz: igitur cū infinite sint ptes ꝓportionales relinq̄tur primū esse infinite intēsium. Ex exēpli gra si prima ps ꝓportionalis sit calida vt vnū ⁊ secda vt duo ⁊ tertia vt. 4. ⁊ q̄nta vt octo ⁊ sic ꝓportionabilr de alijs: totū esset calidū infinite: q̄z si caliditas prime ptis ꝓportionalis p̄ totum extēderetur vniformiter resultaret intētio vt dimidiū: ⁊ si caliditas secde ptis ꝓportionalis etiā vniformiter extēderetur p̄ totum resultaret caliditas vt dimidium: q̄z sicut est secda in duplo minor pria est illa in duplo intēsior ⁊ si caliditas tertie ptis extēdatur resultabit tā intensa caliditas: q̄z est calida vt. 4. ⁊ est octaua ps totⁱ ⁊. 4. gradus cōtinent octo medietates graduū: ⁊ sic cuilibet octaue corpis dimidius gradus correspōdet ꝓportionabilr inuenient in alijs ex nō infinitis medietatibus graduum penetratiue se habentibus infinita intensio resultat.

¶ Et sic habes q̄ dantur duo corpora equalia ⁊ ꝑm vnā dimensionem q̄libet pars ꝓportionalis vnius est finite intensius calida q̄ aliqua pars proportionalis alterius: ⁊ tm̄ calidi tas oīm partiū q̄ ꝓportionabilium vnius est in infinitū intensa ⁊ caliditas oīm partium ꝓportionabilium alteri⁹ est finite intensa: hoc ptz de illis duobus corporibus quoꝝ vnum dicebatur ita calidū sicut secūda pars ꝓportionalis eius ⁊ aliud infinite calidū possent poni multe alie immo infinite cōclusiones de talibus qualitatibus difformiter difformibus ꝓcedendo per partes ꝓportionales ꝑm alias species aliaꝝ ꝓportionum a dupla: videlicet per triplam quadruplam vel quintuplam ⁊c. ⁊ per alias proportiones super particulari em videlicet vel supartientem: sed quia non reputamus vtile in talibus immorari pretermittere decreuimus tanq̄ regulam gēralem assignātes q̄ quelibet difformiter difformis qualitas est ita intensa (si alicuius intēsionis fuerit) sicut esset si tota reduceretur ad vniformitatem equali extēsione semp̄ obseruata rarefactione ⁊ cōdensatione seclusis.

Duo dātur finita vni⁹ q̄lz ps proportionalis est finite pcise intensa alteri⁹ ⁊ correspōsione q̄litatis tiū ꝓportionaliū ei⁹ est infinita

¶ Dicebatur si fuerit alicuius intentionis: quia datur bene supernaturaliter aliqua difformiter difformis qualitas que non potest reduci ad vniformitatem sub tāta extensione ⁊ talis nullius est intensionis.

Datur q̄litas difformis nulli⁹ intēsionis.

¶ Hoc ostēditur dato vno corpe infinito terminato ad occidētem si in pria eius pedalitate fuerit caliditas vt vnū. ⁊ in secda vt dimidiū/ ⁊ in tertia vt vna. 4. ⁊ sic cōsequenter illa qualitas non pōt ad vniformitatem reduci sub tanta extensione qd̄ notanter dicitur; q̄z sub extensione peda-

Ad vniformitatē pōt q̄litas infinite remissiōis reduci sub finita extēsiōe sz nō sub infinita rarefactione seclusa.

li bene posset reduci ad vniformitatem ⁊ erit intensa vt duo ⁊ sub bipedali intēsa vt vnū: ⁊ sub extēsione quadrupedali intēsa vt dimidiū: ⁊ sic ꝓportionabiliter sed nō est possibile ꝙ sub infinita extēsione ad vniformitatez reducatur seclusa rarefactiōe: qr si sic euidēter seq̄tur ꝙ in qualibet pedalitate esset caliditas infinite intēsionis: qr reducēdo ad vniformitatem oporteret ꝙ cuiuslibet pedalitatis caliditas ꝑ totum extēderetur: ⁊ tūc vel esset alicui⁹ intēsionis vel nulli⁹ Si primū detur cuius ⁊ sic gra arg. vt vna quarta gradus iam essent infinite partes gradus pedaliter extēse ⁊ cuz oēs ille erāt in prima pedalitate habetur clare ꝙ prima pedalitas habuisset infinitā caliditatem ⁊ quacūq̄ intēsione data sequitur idem. si secūdum sequitur ꝙ nō reduceretur ad vniformem intensionem postq̄ nulla esset eius intensio.

¶ Dicebatur seclusa rarefactione: quia vbi cuiuslibet pedalitatis q̄libet pars ꝓportionalis rarefieret ad pedalitatem bn̄ posset postea rarefactionē ad vniformitatem sub infinita itēsione reduci: talis ergo caliditas ōr a calculatore in capitulo de difformib⁹ infinite remissionis ⁊ nullius simplr intēsionis: ⁊ p oēs datur caliditas cuius q̄libet pedalitas est alicuius intentionis: sed ipsa nō est intēsa ⁊ nimirus: qr iuxta ꝓm modū dicēdi de intētione difformiū non debet difforme esse ita intēsum sicut pars intensissima eius nisi aliqua eius ꝑs infinite intensa fuerit qd̄ ideo ōr: qr bipedale cuius vna pedalitas est infinite calida ⁊ alia calida vt vnū est ita intensa sicut prior que est pars intēsissima calida: vt si eēm ad vniformitatez illa caliditas reduceretur sub infinita intētione resultaret.

Corp⁹ cui⁹ vna ꝑs magna vel parua est infinite calida et alia finite oz reputari infinite calidū.

¶ Et regula sit generalis ꝙ siue finitum siue infinitū fuerit aliqd̄ corpus aliqua qualitate qualificatū cuius vna ꝑs fuerit infinite intēsa siue magna siue parua totū debet dici infinitū tale: qr cuiuscūq̄ q̄ritatis sit illa ꝑ infinite intensa posset sine rarefactione extēdi ꝑ totum ⁊ ipm in infinitum intensum reddere.

¶ Contra istam regulā arg. corpus infinitū cuius prima pedalitas infinite intēsa calida ⁊ q̄libet alia⁹ calida vt vnū est precise calidū vt duo: igitur male dictū est/tale videlz esse infinite calidum. antecedēs ꝓbatur. potest reduci ad vniformitatem sub intētione vt duo (rarefactione seclusa ⁊ cōdensatione) seruata tali extēsione: igitur. añs ꝓbatur: diuidatur hora futura per ꝑes ꝓportionales minoriḇ⁹ terminatis finem ꝟsus ⁊ signētur duo gradus prime pedalitatis a ⁊ b que maneāt in ea prima ꝑte ꝓportionali hore ponatur vn⁹ gradus de illis infinitis que sunt in pria (alijs ab a ⁊ b) in scda pedalitate: ⁊ scda ꝑte ꝓportionali hore capiatur ali⁹ gradus de illis ⁊ ponat in tertia: ⁊ sic ōiter in fine hore totū erit calidū vt duo vniformiter: igitur. simili modo pōt ꝓbari illud esse intēsum vt. 10. ꝑz signādo in pria pedalitate. 10. gradus q̄ maneāt in ea ⁊ ī qualz ꝑte ꝓportionali ponātur in vna pedalitate nouem de illis iam in fine eua-

det calidum vt. 10. vniformitēr simili modo pōt ꝓbari esse calidū vt. 30. vt. 100. vt. 1000. ⁊c. igit.

¶ Ridetur negādo añs: ⁊ ad probationem cōceditur ꝙ pōt reduci ad vniformitatē illud infinitū sub intētione vt duoꝝ nihilominus reduci pōt ad vniformitatez sub infinita intētione. Sed eo ꝙ in pria pedalitate ꝓ q̄libz alia pedalitate sunt infiniti gradus eq̄ intēsi dz dici infinite calidū ⁊ causa est: qr denoiatio intētionis dz fieri ꝓm intensissimā intentionē sub qua posset esse reducta difformitate ad vniformitatē talis eēm q̄litas vel est finite intēsa vel infinite vel nulli⁹ intētionis nō vltimum postq̄ redacta ad vniformitatē alicui⁹ esse intētionis reperit non primū: qr nō est maior rō ꝙ esset vt duo q̄ vl̄ decē q̄ vt vigiti ⁊c. relinquit illā esse ifinite intēsā.

Secōm summā intētionez ad quā pōt sub vniformitate reduci diformis q̄litas dz esse intēsum indicari.

¶ Contra hoc arguit sic ⁊ bn̄ ex solutione sequit ꝙ corp⁹ infinitū cuius q̄libet pedalis est vniformiter calida vt vnū esset calidū infinite (qd̄ nō est dicendū) sequela ꝓbatur seclusa cōdensatione ⁊ rarefactiōe pōt reduci ad infinitā intentionē vniformē ⁊ ꝓm intensissimā qualitatē ad quā reduci pōt dz ei⁹ intentio iudicari igit. Prima ꝑs añtis ꝓbatur diuidat hora futura ꝑ partes ꝓportionales ⁊ in prima parte ꝓportionali oēs caliditates partiū pariū ponātur ī pria ⁊ in scda oēs caliditates pedalitatū quinte: none ⁊ tridecime ⁊ decimeseptime: sic alternatim de alijs imparib⁹ ponātur in scda. ⁊ in scda ꝑte ꝓportionali ponātur infinite caliditates in tertia pedalitate de residuis alternatiz semp sumēdo illas ⁊ sic ꝓportionabiliter in pedalitatibus sequentibus vsq̄ ad finē hore cōstat intelligēti materiā de infinito ꝓm multitudinē ꝙ in instanti terminatiuo hore quelibet pedalitas erit infinite calida ⁊ ꝑ cōsequēs totū euadet infinite calidū vniformiter. Potest etiā illud idē ꝓbari sicut inferi⁹ vbi de infinito agēt probabit quēlibet hoīm infinitoꝝ hoīm habentē dūtaxat vnaz coronā posse habere infinitas ⁊c.

¶ Respondetur negando sequelam et ad probationē dicit ꝙ oblato corpe vniformiter qualificato siue finito siue infinito dz eius intētio iudicari ꝓm intentionez que est sub tali vniformitate. ¶ Sed si difforme fuerit ꝓm intensissimā qualitatē ⁊c. dz dici esse intensum.

Vniforme dz iudicari intēsuz ꝓm graduz sub q̄ est nō ꝑz graduz ad quē pōt reduci.

¶ Ex quo sequitur primo ꝙ corpus finite calidum per additionem caliditatis vnius gradus pedaliter extensi efficitur infinite intēsum. hoc patet dato vno corpore cuius quelibet pedalitas esset intensa vt vnum vniformiter si caliditati prime pedalitat̄ addatur caliditas intensa vt vnū reddetur totū difforme: ⁊ tn̄ potest ad vniformitatez reduci sub intētissima intētione ꝑz ex dictis. secūdo seq̄tur aliquid esse finite calidum ⁊ ꝑ remissiorem caliditatis alicui⁹ partis eius sine alicuius caliditatis additione efficitur infinite calidū qd̄ mirabilius videtur: ꝑz si caliditas prie pedalitat̄ illi⁹ corpis infiniti ici piat remitti ia⁹ totū esse difforme: ⁊ ꝑ oēs si ad vniformitatē sub infinita intētiōe reducibile.

Finite caliditatis ꝑ additionē pedalis caliditatis itēsa vt vnū efficit infinite calidum.

Alia correlaria ponderanda.

¶ Tertio sequitur ꝙ per additionē caliditatis intensioris nō variatur intēsio tot⁹ tn̄ ꝑ ablationē remissioris finite intensum ifinite intensuz efficit. hoc ꝑz qr si a qualibet pedalitate auferatur dimidius gradus pedaliter extensus totum manebit intensum vt dimidium tamen si a prima pedalitate dūtaxat vna quarta grad⁹ auferatur ꝓ totum erit infinite intensum.

¶ Quarto sequitur ꝙ per ablationem vnius gradus nō variat intensio tot⁹: et tn̄ per ablationē dimidij in infinitū variatur ꝑz si tota caliditas prime pedalitatis auferatur totū manet vt vnū sicut prī: qr postq̄ nō est aliqua difformitas intensionis inter primā pedalitatem ⁊ alias pedalitates nō debet intēsio iudicari ꝑ reductionē ad vniformitatē extendēdo caliditatē ꝑ totū nō ē in q̄ difformitas postq̄ ꝑma pedalitas caret caliditate scda ꝑs correlarij ꝑz ex dict.

¶ Quinto sequit ꝙ si fuerit aliquod infinitū cui⁹ prima pedalitas sit vt. iiij. ⁊. iiij. pedalitates immediate sequētes calide vt duo et sex decim pedalitates immediate sequētes calidum vt vnum ⁊ seraginta vt ⁊ quattuor pedalitates immediate sequētes calide vel dimidiū. ⁊ sic ꝓportionabiliter ꝑ totuz ita ꝙ pedalitates immediate sequētes constituētes in quadruplo maiorē ꝑtē q̄ est ostituta ex pedalitatib⁹ immediate ꝓcedētib⁹ sint in duplo remissiores tale corp⁹ est infinite calidū qd̄ ꝓbat manifeste illa difformitate ad vniformitatez redacta infinite calidū euadit illud corp⁹. igit. añs ꝓbatur pōt taliter caliditas quā ꝑz reduci ꝙ ꝑma pedalitas sit intēsa vt. 4. scda vt octo tertia vt sexdecim. ⁊ sic oēs q̄libet pedalitas sequēs erit in duplo intēsior ꝓcedēte ⁊ post talē reductionē facile est ex dictis reducere per ītellectū ad vniformitatē sub infinita intēsione: igit primā añtis ꝓbat ponat caliditas que est in. 4. pedalitatib⁹ sequētib⁹ ꝑmā in secunda pedalitate ⁊ caliditas. xvj. pedalitatū sequentiū extendatur ꝑ tertiā pedalitatē ⁊ caliditas aliarū seraginta ⁊. 4. reducatur ad quartam ⁊ sic proportionabiliter de alijs iā secūda pedalitas erit calida vt octo tertia vt sexdecima q̄rta vt trigita vt duo: ⁊ quelibz sequēs fiet in duplo calidi immediate ꝓcedente. igitur.

Correlariū contra calculatorem

¶ Istud correlariū est contra calculatorem qui ibidē expresse tenuit tale corpus ante ꝓfatā reductionē deberet dici ifinite remisse calidū ⁊ ꝓpter reductionē illā posuit talē cōclusionem a/est infinite remisse calidum: et per consequens non calidu⁹. ⁊ proportionabiliter sicut sua caliditas extēditur per partes minores vel aliqua eius pars ita proportionabiliter fiet intensior ⁊ in fine hore erit infinite intēse calidū Ita ꝙ in sentētia dicit ꝙ aliqd̄ infinite remisse calidū pōt fieri itēse calidū sine ꝓductiōe noue caliditatis absq̄ ordēsatōe ⁊ rarefactiōe. ¶ Et ꝙ illud corpus nō debeat dici infinite remisse calidū ꝓbat sic vel intensio caliditatis ei⁹ dz attēdi ꝓm intensionē intensissimi grad⁹ quē cōtinet ⁊ sic deberet dici intensa vt quattuor. si añt oportet ꝓm reductionez iudicare de intēsione cōstat

Ord calculator dicit ī finite ī mis. lidū. ꝓbat sic illa est intēsior q̄ ꝙ prius ⁊ puncta ei⁹ mediata magis di-

illud infinite intense calidū esse. ¶ Ipse tn̄ calculator probat illud esse infinite remisse calidū qr ꝑz partē (inquit) infinitā in infinitū remisse calidam ⁊ q̄nis q̄libz pars finita ei⁹ alicui⁹ sit certe intēsiōis ꝓpter ip̄proportionabilē excellis nihil cōducit ad denominationē tot⁹. Nos añt negātes aliquā partē illi⁹ corporis in infinitū esse remisse calidā suā ꝓbationē nō approbem⁹. Et q̄n̄ dare ēt vnū corp⁹ infinitū ꝟsus oriētē ⁊ ꝟsus occidentē ⁊ signaretur in eo a punctū ⁊ pars orientalis esset disposita sicut corpus illud de cui⁹ intētione cōtendim⁹ ⁊ alia occidentalis sit vniformiter calida vt vnū nescit q̄d diceret calculator de ei⁹ intensione vel q̄n̄ pars occidētalis infinite intense calida esset sed nos dicerem⁹ vt ꝓ in infinitū calidū esse. ⁊ q̄n̄ diceret calculatori ꝙ vna pars illius corporis finita esset infinite remisse calida postq̄ ad infinitā intensionē pōt reduci nō deberet nō intense calidū ab eo dici ⁊ ꝙ ipse debeat ad reductionē respicere patz qr dici qualitatē finite extensaz finite intensionis non sufficeret ad denominādū corpus infinitū ⁊ hoc nō nisi qr nō pōt reduci extensa per totū ad aliquā extensionē ⁊ hoc claret cū nō ipse neget qualitatē infinite intēsaz extēsionis finite ad denominādū infinitū sufficere ⁊ certe verū est ꝙ qualitas finite intensa extensionis finite nō reddit infinitū alicui⁹ intēsionis qr nō pōt talis vt ex dictis cōstat reduci ad vniformitatē ifinitū extēsa sub aliqua intensione absq̄ rarefactiōe. Sed cōtra hoc ar. sic caliditas pedalis itēsa vt duo pōt absq̄ rarefactione esse extēsa ꝑ infinitū sub vniformitate igit. añs ꝓbat sit vnū corp⁹ infinitū ꝟsus oriētē terīatū ad a punctū ⁊ in prima ꝑte ꝓportionali hore future q̄ caliditas pedalis intensa vt duo extēdat per duas pedalitates vniformiter diuisa per duas partes ꝓm intensionē erit tūc intēsa vt vnū vniformiter bipedaliter extensa in scda parte proportionali ponat medietas ei⁹ ꝓm intensionē in duab⁹ pedalitatib⁹ sequētib⁹ iam illa erit intensa vt dimidiū vniformiter quadrupedaliter extensa sic proportionabiliter fiat in alijs partibus proportionabilib⁹ fore in cuius fine illa caliditas manebit vniformis extensa per totum. igitur.

Finita qualitas intēsiue ⁊ extēsiue nō suffficit ifinitū denoiare.

Finita qualitas intēsiue ⁊ extēsiue nō esse ad vniformitatē ꝓducibil absq̄ rarefactiōe sub ifinita extensione

Ad reductionē diformis ad vniformitatem debuit calculator respicere.

¶ Respondet negādo añs et ad probationē admisso ꝙ in qualibet parte proportionali hore sic disponat illa caliditas sicut dicebatur nō admittit ꝙ in instanti terīatiuo maneat vniformis extensa per totū vñ posito ꝙ in omnib⁹ partib⁹ proportionabilib⁹ tali mō disponat opz dicere ꝙ in instanti terīatiuo vel caliditas illa non erit vel erit difformis in infinitum extensa vel vniformis extensa finite.

¶ Contra reductiōes superius assignatas añ. sic reductiōes illas nō ꝓtingit fieri absq̄ rarefactione: cōdensatione igit pro probatione añtis sufficeret probare ꝙ ꝑ hoc ꝙ caliditas pedalis intēsa vt duo extenderet bipedaliter ꝑ separationē vnius gradus ab alio ⁊ ꝑ oēs esset intēsa vt vnū rarefieret hoc añt probat sic illa est extēsior q̄ prius ⁊ puncta ei⁹ mediata magis di-

stant ergo est rarior ꝙ ante quã tenet ex cõi modo lequendi nec valet dicere ꝙ nõ est rarior eo ꝙ nõ ꝗlibet pars eius est extensior nõ oia puncta eius magis distant q̃ nullũ illoꝝ requiritur ad rarefactionẽ totius si enim tres quarte vnius corporis rarefierent alia non variata rarius totum cathegoreumatice efficeretur.

Sbctũ rarius ꝗlitas rari⁹ exigit

¶ Respõdetur añte ꝓñe vltime cõcesso negãdo ꝓñam nec illud sufficit ad illã qualitatẽ esse rariorẽ sed requirit ꝙ rarius subiectũ requirat ꝙ talis qualitas non exigit sic disposita hoc innotescit intelligẽtibus tradita in secundo vbi de raritate et densitate agetur.

¶ Cõtra assignationẽ qualitatis ifinite remissionis aĩ sic sequit ꝙ nõ fiet intẽsio per additionẽ partis ad partẽ nec remissio per ablationẽ probat sequela detur illa ꝗlitas q̃ dr eẽ infinite remissa extẽsa p corpus infinitũ cui⁹ pria pedalitas sit vrvnũ scõa vt dimidiũ tertia vt vna quarta ⁊ sic ꝓñter addat prime vnus ali⁹ grad⁹ ⁊ scõe dimidi⁹ ⁊ tertie vna quarta ⁊ sic ꝓñter tota caliditas nõ erit intensior ⁊ ꝗ tñ pexistenti fiebat additio qualitatis igitur rursus si a pria pedalitate auferat medietas caliditatis quã hꝫza scõa ⁊ a tertia ⁊c. residua qualitas toti⁹ nõ erit remissior ergo p ablationem nõ remittitur qualitas.

In eod̃ subiecto adeq̃to finita ꝗlitas qualitati finita addit absq̃ intensione

¶ Respondet cõcedẽdo ꝙ põt addi qualitas alicui qualitati ĩ eodẽ subiecto adequato ⁊ etiã iferri absq̃ hoc ꝙ itẽsior vel remissior qualitas totalis resultet: nec illo obuiat positioni de intensione quã defensam⁹ q̃ in casu posito additio vel ablatio nec ad intẽsionẽ nec ad remissionẽ cõducit sicut nec indiuisibile additũ diuisibili cõstituit cũ eo q̃tũ extẽsum ⁊ positio de intensione intelligit ficta additione vel ablatiõe qualitatis alicui⁹ intẽsiõis. ¶ Insup ꝓ sufficit ꝙ ꝗlibz pars finita illi⁹ corporis post additionẽ illã intensi⁹ fit qualificata ⁊ remissius post ablationẽ. ¶ Sed si cuilibet pedalitati qualitas infinite remissionis addat caliditas vt vnũ totũ ifinite caliditatẽ adibit: q̃ erit difformis caliditas totalis ad vniformitatem infinite intensionis reducibilis.

Per aditionẽ qualitatis infinite emissiõis efficit finite calidũ infinite tale

¶ Ex q̃ sequit ꝙ p additionẽ caliditatis infinite remissionis finite calidũ fit infinite calidũ ꝓ si caliditati intẽse vt vnũ vniformi caliditas infinite remissionis addat ⁊ si ex hoc iferas ꝙ indiuisibile additũ diuisibili cõstituit mai⁹ negatur ꝓña nec est simile vt bene intelligẽti innotescit. ¶ Difforme ꝓculdubio recto dictamen esset circa difformia magis ĩmorari ⁊ vbi ea q̃ tetigim⁹ alicui⁹ vtilitatis ⁊ ponderis esse videnẽt. si proli⁊ius insisterem⁹ ⁊ vobis esset tediosum. ⁊ totum min⁹ vtile: nõ absre reputaret. ¶ De difformib⁹ igit hactenus dicta sufficiãt ex quibus qualiter ad septimũ argumẽ. principale fit respõdendũ notum euadit et octauum agitandum offertur.

¶ Octauo pricipaliter aĩ sic nulla qualitas habet partes intensiuas ergo non fit intẽsio p additionẽ partis ad partẽ. ¶ Pro probatione antecedẽtis supponit pũcta indiuisibilia eẽ in continuo. tũc sic probat antecedẽs si qualitas daretur partibilis fm intẽsionẽ sequeret ꝙ in q̃libz pũcto subiecti p qd̃ est extẽsa esset qualitas ex ptib⁹ intensiuis ꝓposita ista ꝓña probatur q̃ alias sequeret ꝙ daretur aliqd̃ calidũ ⁊ tñ i nullo puncto ei⁹ esset caliditas ⁊ per oñs nec in ei⁹ pũctis ⁊ esset caliditas discõtinuata propter interpositionẽ punctoꝝ. ¶ Sed falsitas cõsequentis probatur si detur alicui⁹ intensionis caliditas pũctualis fm itẽsionẽ partibilis vel illa eẽt infinite intẽsionis vel finite vel nulli⁹ nõ primũ nec scõm q̃ sermo est de qualitate punctali que sit pars subiecti calidi vt duo vniformiẽ. ⁊ ꝙ nõ scõm probat sic sequeretur ꝙ ꝗlibz caliditas cuiuscũq̃ extẽsionis esset ifinite actiuitatis ⁊ ifinite resistẽtie. sequela ꝓbat q̃cũq̃ talis caliditas extensa cõtinet in se (si sit vniformis) ifinitas caliditates quarũ ꝗlibet est alicui⁹ certe intẽsiõis ⁊ virtutis ⁊ resistentie. igit. probat añs cõtinet i se infinitas caliditates punctales eque intẽsas ⁊ ꝗlibet est equalis actiuitatis cũ alia ⁊ qñ diceret ꝙ caliditates punctoꝝ intrinsecorũ sunt maiores virtutis q̃ extremaliũ in idem rediret post q̃ extremalib⁹ aliqua virtus deberet nec ille virtutes essent cõicãtes sicut nec ipse caliditates.

¶ Item infinitum continebit de forma.

¶ Et cõfirmat ꝓbatio falsitatis oñtis: punctum si esset: esset accidens ⁊ cũ accidẽs nõ posset esse accidentis subiectũ vt pz ex sexta ꝓprietate pdicamenti substãtie caliditas non posset in puncto subiectari nec in aliqua parte subieti toti⁹ caliditatis qualitas indiuisibilis extensiue subiectari potest cũ nulla pars subiecti sit idiuisibilis

De qualitate indiuisibile permactatur.

¶ Respõdetur negãdo añs et ad probationem eius dicitur (admissa positione punctorum) ꝙ argumentũ petit an indiuisibile potest esse subiectum alicuius qualitatis vel an detur qualitas indiuisibilis extensiue: et de spiritualibus non est difficultas q̃ constat ꝙ sic: cum anima in qua subiectãt sit indiuisibilis. Sed de corporalibus vertitur questio: ⁊ primo ꝙ sit dabilis talis qualitas probatur sic: sint. a et b duo pedalia non calida et calefiant per totam vnam horam omnino et eodem a duobus calefactiuis hoc dempto, ꝙ. a. cum suo calefactiuo maneat in instanti terminatiuo hoze et calefactiuum. b. nõ sit in illo instanti. sed illud sit primum instãs non esse eius. tunc in illo instanti terminatiuo hore caliditas. a. excedet totam caliditatem. b. et non nisi excessu caliditatis indiuisibilis ad minus fm latitudinem igitur prima pars antecedentis probatur quia. a est calidum per totum et. b. non quod si negaueris sequeretur ꝙ tantum fuit calefactum. b. a suo calefactiuo sicut. a. quo ad extensionem consequens est falsum: q̃ illo dato sequeretur ꝙ duobus mobilibus eque velocibus c. et. d. positis in principio duorum spaciorum equalium per que deberent moueri in vna hora sic ꝙ. c. perueniat ad punctum terminatiuum sui spacij et. d. pertrãseat quodlibet punctum intrinsecum sui spacij: sed instans terminatiuum hore sit primum instans non esse eius eque bene. d. pertrãsiret in illo

Ad spaciũ ab aliquo esse pertrãsitus ad pũctũ terminatiũ pueniẽ se requiret

casu suũ spaciuz sicut c qd̃ tñ cõiter non cõcedi tur eo ꝙ ad ptrãsitionez spacij opz puenire ad pũctuz terminatiuum ei⁹ qd̃ tñ nõ ꝓtingit d in casu: ⁊ cũ in instãti terminatiuo hore prio erit c in pũcto sui spacij terminatiuo ⁊ illud est primũ instans nõ esse d ⁊ mouebitur eq̃ velociter p eq̃lia spacia: ergo d nunq̃ pueniet ad pũctum sui spacij terminatiuum seq̃la ex cõueniẽti similitudine liquet. si eñ calectiuũ ipsius a in instãti terminatiuo hore prio habebit caliditatez ꝓductam p totũ a/ ⁊ in illo nõ erit calefactiuũ b ⁊ eq̃ velociter calefaciẽt relinq̃tur ꝙ calefactiuũ non ꝓducit calidita tem p totũ b. Et confirmatur si caliditas b erit ita extensa in instãti terminatiuo hore sicut caliditas a illud esset primũ instãs esse eius: ⁊ tñ in illo instãti nõ erit suũ productiuũ: ergo daretur effectus in prio instãti sui esse/sua causa nõ existẽte/qd̃ reputatur incõueniẽs scõa ps añtis: videlz ꝙ caliditas a p indiuisibile excedat caliditatez b in instãti terminatiuo hore ꝓbatur: q̃ vltra q̃libet punctũ intrinsecũ b/suũ calefactiuũ ꝓducit caliditatẽ sicut calefactiuũ a vltra q̃libet punctũ intrinsecũ ipsius a causauit caliditatem postq̃ illa calefactiua ponũtur eq̃lis virtutis/ ⁊ per totã horã eque velociter caleficiãt dẽpto discrimine posito/quo ad instãs terminatiuum: ergo si caliditas excedit caliditatem b excessu indiuisibili excederet ⁊c.

Per oñs caliditas idiuisibil⁹ extẽsa datur.

¶ Secsido ꝓbatur ꝙ posset dari ꝗlitas indiuisibil⁹ extẽsa: q̃ al⁹ seq̃retur ꝙ nihil posset incipe esse calidũ fm se ⁊ q̃libet sui (seclusa necessitate remississime ꝗlitatis) seq̃la ꝓbatur: detur oppositũ ⁊ incipiat a esse calidũ fm se ⁊ q̃libet sui: vel hoc erit per primũ instans esse vel p vltimum nõ esse. si primũ cuz ĩmediate ante illud instãs illud nõ erit fm se totũ calidum ⁊ iam in illo instãti fm se est total⁹ calidum: ⁊ nulla caliditas alicui⁹ extẽsionis ꝓducebatur nec ꝓducitur subito vt supponitur: habetur ꝙ caliditas q̃ in illo instãti ꝓducitur rõne cui⁹ efficitur totũ calidũ est idiuisibilis extẽsiue. Si scõm vel ps nõ calida fm se ⁊ q̃libet sui in illo instãti est diuisibilis vel indiuisibilis. si primũ nõ immediate post illud totũ erit calidũ cum debeat successiue calefieri. si scõm habetur ꝗlitas idiuisibilis illa; videlz q̃ ĩmediate post ꝓducetur.

Media q̃ dam apparẽter ꝓbari videt quaritatem corporalẽ indiuisibilẽ dari.

¶ Tertio ad idem si nõ esset ꝗlitas indiuisibilis extẽsiue sequeretur ꝙ nullũ calidũ vniformiter difforme haberet in extremo intẽsiori ꝗlitatez eq̃ distãtem cũ alio extremo remissiori a gradu medio fm cui⁹ intẽtionez intẽtio tot⁹ iudicari dz. seq̃la ꝓbatur. detur vnũ calidũ tale a nõ gradu vsq̃ ad. 8. vel gradus vt. 8. est in illo vel ne. Si primũ vel est indiuisibilis extensiue vel diuisibilis. si primũ intentũ. si scõm seq̃tur illud calidũ non esse calidũ vniformiter difforme seq̃la liquet intelligẽti difformia si nõ est in eo gradus vt. 8. q̃ritur qd̃ significat vel p quo supponit grad⁹ vt. 8. ⁊ nescires recte dicere nisi assignares aliquã qualitatem intẽsam vt. 8. ⁊ talis est in illo subiecto: qd̃ si negaueris des q̃d deficit vel quod req̃ritur ad qualitatem vt octo esse in illo subiecto vel est qualitas indiuisibilis intẽsiue vl⁹ diuisibilis primũ nõ est dicẽdum: q̃ nulla talis datur nisi infinite sit remissiõis vt dictum est supra/ ⁊ extẽsa p corpus infinitũ. scõm nõ est dicẽdum: q̃ caliditate cuiuscũq̃ intẽsionis data si deberet vel si posset dari intẽsior ꝙ vt. 8. resultat ⁊ in illo subiecto existẽs si extremo intẽsiori adderetur modo querebatur caliditas q̃ deficiebat ad caliditatez pcise intẽsam vt. 8. esse in illo subiecto: fz si dicatur ꝙ in illo extremo indiuisibili ei⁹ est caliditas intẽsa vt. 8. indiuisibil⁹ extẽsa nõ esset difficultas. ¶ Item seq̃retur ꝙ in tali vniformiter difformi nõ daretur aliqua ꝗlitas q̃n aliqua ps ei⁹ sit intẽsior ꝙ ipsa si debeat ei⁹ intẽsio gradui medio correspõdere seq̃la claret ⁊ tñ si daretur qualitas indiuisibilis extẽsiue in vniformiter difformi a nõ gradu vsq̃ ad. 8. assignaremus punctũ mediũ in quo esset caliditas intẽsa vt. 4. cui⁹ nulla ps esset ea intẽsior.

¶ Item qualitas spũalis põt poni extẽsiue in illo subiecto: ergo ⁊ qualitas corpalis põt dari indiuisibilis. Si dicas añs supnaturaliter verificari. Contra in quolibz pũcto medij est species rei visibilis: ⁊ in quolibet puncto speculi ymago rei que in speculo videtur: igitur. Item a quolibet puncto corporis luminosi dicitur radius luminis procedere: igitur.

¶ Istis oibus non obstantibus impossibile reputo natural⁹ aliquã qualitatem dẽpta aie rõnali vel ãgelico inhereẽte esse indiuisibilẽ extẽsiue sicut nõ datur aliqua forma substantialis/excepta anima rõnali que nullius est extensionis: ita nulla qualitas eiusdem speciei cum qualitatibus corporalibus dari põt naturaliter indiuisibilis: ⁊ oino eadem argu. q̃bus de qualitate corporali niteretur aduersarius illud ꝓbare/probaretur de forma substãtiali ptz: cõsideranti ⁊ cõstat ꝙ nullus ponẽtium pũcta ⁊ tineas indiuisibilia dixit aliquã formã substãtialem esse pũctalem nec materiã primam. talis eñ si esset vltima ps ꝓportiõalis (que nõ est dabilis) esset dicẽda cum vlterius nullã patitur diuisionez cõponeretur insup cõtinuum ex indiuisibilib⁹ qd̃ Aristoteles rõnabiliter ipossibile reputauit. et in. vj. phisicoꝝ. ⁊ in primo de gñatione.

Impossibile est natural⁹ ꝗlitatem corpalez indiuisibilẽ dari extensiue nec formã substãtialẽ aia rõnali dẽpta.

¶ Rursus illud ꝙ dicebatur de actiuitate forme ꝓcludit nõ esse dabilẽ pũctalez vel linealẽ vel supficialez formã: q̃ si sic ꝗlibz forma extẽsa alicui⁹ intẽtionis esset infinite actiuitaz.

¶ Item vel illa qualitas esset rara vel dẽsa non primũ postq̃ pũcta ĩ ea nõ distat nec scdz: q̃ seq̃retur ꝙ q̃libet talis esset infinite intẽtiõis. seq̃la ꝓbatur si caliditas pedalis reducat ad semi pedalitatem p positionẽ vnius medietatis penetratiue cũ alia erit in duplo intẽsior. ⁊ si ad q̃rtam pedalitaz in q̃druplo ⁊ sic ꝓportionabil⁹: ergo si ad pũctalẽ reducat ifinite intẽsa euadit.

¶ Quãuis istud argu. nõ cõcludit vt inferius dicã currat tñ cum alijs/ ⁊ probatur alia via illam nõ esse densam: q̃ clare sequitur illoꝝ esse infinite densitatis: ⁊ per cõsequens rarefieri posse ad infinitã extẽsionem vniformiter.

¶ Possunt insup saluari oia que et experientia cognoscũtur ⁊ rõni cõformia opinãtur absq; talis qualitatis assignatione: igitur nõ est assignãda ⁊ ad primum argu.) qõ est difficile

¶ Rñdetur admisso casu de calefactiõnis a ⁊ b/⁊ negatur q̃ in instãti terminatiuo hore caliditas ꝓducta ab a excedit caliditatem ꝓducta a b: sed erũt oino equales nec est idem de ꝓtãsitiõe spacij ⁊ de calefactiõe calefactibilis: q̃ absq; locali motu calefactibile põt ꝓducere caliditatem nec opꝫ q̃ vsq; ad punctũ qõ terminatur extẽsio caliditatis calefactiuũ pueniat quapropter argu. non procedit.

Nõ est idem de ꝓtransitiõe spacij ⁊ calefactione calefactibilis.

¶ Sed cõtra hoc arg. sic ⁊ difficulter detur vnũ calefactiuum qõ nõ põt albefacere nisi per cõtactum ⁊ sit a ⁊ aliud b/oino equalis vtutis ⁊ incipiant in principio vni⁹ hore albefacere duo pedalia eque velociter ꝑ motũ locales sup illa taliter q̃ nõ erit albedo ꝓducta ab aliquo illoꝝ vsq; ad punctũ aliqõ extensa nisi ad illud albefactiuũ deuenerit ⁊ a in instãti terĩatiuo hore pueniat ad pnnctũ terminatiuũ sui pedalis qõ quidẽ instãs sit primũ nõ esse b/cõstat in tali casu b. nõ puenire ad punctũ sui spacij terminatiuum qõ si verum sit liquet expositiõe casus de modo ꝓducẽdi albedinẽ q̃ albedo a b ꝓducta totalis nõ extẽditur vsq; ad punctũ terminatiuũ sui spacij: ⁊ ꝑ oñs albedo ꝓducta ab a. excedit illam qõ aũt b non pueniet ad terminũ sui spacij ptꝫ: q̃ in instãti terĩatiuo hore primo erit in fine sui spacij a/⁊ eque velociter mouebãtur per equalia spacia ⁊ nõ erit b in illo instãti: ergo non pueniet ad illud punctũ: q̃ si ante illud instans iam velocius moueretur q̃ a.

¶ Pro solutione huiꝰ argumẽti aduertendũ petrum mãtuanum esse opinionis q̃ tpe in quo ꝓducitur aliqua qualitas ipsam qualitatem esse: ita q̃ si ꝑ totã vnam horã adeq̃te ꝓducitur aliqua caliditas pedalis cuiuscũq; fit intẽtionis ante instãs terminatiuũ illius hore tota illa caliditas erit ita q̃ in instãti terĩatiuo hore erit verũ dicere ista caliditas fuit (tota caliditate demõstrata) ⁊ hoc dato adhuc posset saluari illius caliditatis sicut ⁊ cuiuslibet alteri⁹ primũ instãs esse dari ad talem sensum q̃ inter oia instãtia q̃bus illa caliditas deberet esse illud esset primum q̃uis imediate ante illud fuisset: ſz q̃ in nullo instanti prioze illo fuit diceretur illud primũ instans sui esse recte sicut angeli immediate ante istud instãs a deo ꝓducti istud instãs esset primũ instans esse.

¶ Scõm istam positionẽ diceretur ad argu. q̃ ante instans terĩatiuum hore caliditas ꝓducta a b erit ꝑ totũ extẽsa sicut ꝓducta ab a/⁊ per oñs nõ admitteretur ad caliditatẽ esse extensam per totum pedale requiri calefactiuũ ad punctũ terminatiuũ peruenire.

Impugnatur Petri mantuani ꝓpositio de vno corruptiuo vni qualitati ab eo corruptibil existentis q̃litatꝫ que ꝓducitur.

¶ Sed cõtra istã opinionem arg. sic ferme euidenter si tpe quo aliqua qualitas ꝓducitur illa esset seq̃retur q̃ applicato in isto instãti q̃ posset immediate post hoc instans in illam agere illa immediate post hoc instãs esset. ⁊ ꝑ oñs nunq̃ inciperet corrũpi: q̃ de quolibꝫ instãti inceptionis corruptiõis idem dici posset. Sequela ꝓbatur. tenet mãtuanus q̃ si albedo pedalis debeat in vna hora adequate ꝓduci in instãti terĩatiuo eius esset verũ dicere ista tota albedo fuit: ſz si albedini applicato corruptiuo vt dicebatur in illo instãti vel in alio oino eodẽ modo se habebit illa albedo post illud instãs sicut ante instãs tpis ꝓductionis siue terminatiuũ: ergo si ante istud fuit post illud erit ⁊ clariꝰ ostenditur de lumine. si enĩ vnum corpꝰ luminosum quid per motũ debeat in vna hora ꝓducere lumen vsq; ad a/punctũ fm Mantuanum ante instãs terminatiuũ hore erat lumen extẽsum vsq; ad a/incipiat igitur illud corpꝰ elongãter sequitur clare q̃ etiã immediate post illud instãs lumen erat vsq; ad a extẽsum: q̃ qualitercũq; imediate ante illud instãs tpe appropinquatiõis se habeat luminosus respectu a/ita se habebit respectu eiusdẽ immediate post instãs elõgatiõis ¶ Item illud corpꝰ luminosus ꝑ certã ⁊ determinatam distãtiaꝫ ꝓducit lumen vsq; ad a punctũ sic q̃ nõ per minorem: ſz imediate ãte magis distabat: ergo nõ imediate ãte illud erat lumen.

¶ Dimittũtur alia argumẽta que contra istã positionem fieri possent: q̃ istud sufficit ad eius expugnationẽ. ¶ Dicamus igit q̃ in casu in istãti terĩatiuo hore est albedo ꝓducta a b extẽsa ꝑ totum q̃uis b nõ puenit vsq; ad pũctuꝫ terminatiuũ sui pedalis: ⁊ ꝑ oñs nõ admittitur q̃ ad ꝓduci albedinẽ ab eo vsq; ad aliqõ pũctuꝫ requiritur illud in illo esse vel fore: ſz sufficit q̃ vsq; ad illud exclusiue pueniat ⁊ in instãti terĩatiuo hore nihil ꝓducitur ab a sicut nec a b: ⁊ tamen vtraq; albedo est in illo instãti primo.

¶ Et si dicas ex illo sequi aliquem effectum in aliquo instãti primo esse in quo sua causa nõ est: ptꝫ de albedie ꝓducta a b in instãti terminatiuo hore cõceditur: nõ enĩ est incõueniẽs q̃ aliq̃d incipiat esse ꝑ primũ instãs sui esse ꝓductiuo nõ existẽte incõuenit tñ q̃ aliq̃d ꝓducatur absq; existẽtia productiui ⁊ est simplr impossibile cũ nihil seipsum ꝓducere valeat: ⁊ sic qñ illa albedo producta a b producebatur suum productiuũ erat si dicas iam prio illa albedo in prio instãti sui esse ꝓducitur: ergo q̃ tũc est ⁊ nõ immediate ante erat: ergo tũc producitur negatur oñs nõ quin stet aliquid in suo primo instãti sui esse ꝓduci, si subito ꝓducatur: ſz qõ successiue producitur nunq̃ in primo instãti sui esse ꝓducitur: ſz tũc est primo productũ. ¶ Et si dicas ad ꝓduci in primo instãti sufficit in illo instãti esse ⁊ nõ immediate ante fuisse negatur: ſz req̃ritur q̃ antea nõ produceretur seclusa corruptiõe ⁊ reproductiõe: ſz si illa albedo ꝓducebat ⁊ nunq̃ fuit corrupta ꝑter rõnem dr ipsam in instanti terĩatiuo ꝓduci. ¶ Et si dicas seq̃tur bene illa albedo immediate ante ꝓducebatur: ergo immediate ãte erat producta a ꝓpõne de verbo adiectum ad

Nõ incõuenit aliq̃d q̃mo eẽ vno de ꝓductione eius nõ existẽte

Nihil seipsum ꝓducere pot

Q̃d succesiue ꝓducebat in prio sui esse ꝓductum.

sua resoluentẽ de ꝓticipio correspõdente. ¶ Distinguitur oñs vel capiẽdo ꝓducta ꝓticipialiter id est tanq̃ ꝓticipiũ ꝑteriti tpis. ⁊ sic negat oña vel noialiter vel tanq̃ participiũ pñtis tpis ⁊ sic cõceditur. Et si queras de inesse huiꝰ ista albedo producebat añ hoc datur ista. ista albedo ꝓducitur accipiẽdo tpꝫ iportatũ ꝑ copulaꝫ pro tẽpore ꝓductiõis eius si velles per copulã iportari mẽsuram indiuisibilez nõ assignat aliqua de inesse eius nec est incõueniẽs q̃ ꝓpositiões de extrinsecis tpibus successionẽ denotãtes nõ habeant de inesse correspõdentes nec modales de possibili ⁊ necessario ꝓpositiões de ꝓsenti possibiles sicut in innũeris locis ab hentisbero inueniẽt approbatũ. ¶ Ex istis pꝫ quid sit dicendũ ad primũ argu. ⁊ ad cõfirmationẽ eius. ¶ Ad scõm respondetur negãdo sequelã ⁊ ad ꝓbationẽ dr q̃ inciperet esse calidũ scõm se totũ ꝑ primũ instãs eẽ et cõcesso q̃ imediate añ hoc erat caliditas extẽsa ꝑ totũ ⁊ q̃ in illo instãti est: negat ex illo seq̃ q̃litatẽ aliquã in illo instãti ꝓduci ſz tota caliditas q̃ in illo instãti est extẽsa ꝑ totũ antea ꝓducebat.

Nõ oꝫ quãlibet ꝓpositionẽ de in extrinsecis tpibꝰ verꝫ de iesse habere positionem.

¶ Sed contra hoc arguit sic signato extremo ad qõ iam primo puenit caliditas vt caliditas illiꝰ extremi est alicuꝰ intensiõis vel nullius/nõ scõm si primũ sit vt vnũ ⁊ cum successiue producebat quo ad itẽrationẽ seq̃tur q̃ prius erat ibi caliditas intensa vt dimidiũ. et per oñs illud non esse primũ instãs esse calidi per totũ. ¶ Propter tale argumentũ dicũt aliqui q̃ per vltimũ non esse illud qõ successiue calefit inciperet eiꝫ calidum secundũ se totum in quo quidẽ instãti quelibet pars ꝓpinquioꝫ calefacienti qõ supponitur esse extrinsecũ esset calida secundũ se totũ et nulla terminata ad extremũ remotiꝰ ab agẽte esset secundũ se totam calida ⁊ tñ non est ibi aliqua pars qñ quelibet ꝑs eius vsus agẽs sit secũdum se totã calida ita q̃ non datur in illo instanti aliqua pars illiꝰ subiecti q̃ nihil caliditatis secundum se ⁊ quodlibet sui habeat ⁊ tñ nõ est calidum per totũ huius sniam videt esse robertus hollꝛot in prima. q. determinãtis nũq̃ certe ego non approbo tum primo: q̃ ex illa seq̃tur q̃ qualitas q̃ deest ad totũ esse calidũ esset indiuisibilis extẽsius nec aliter illud dictũ videt intelligibile. Tũ secũdo illud corpus est calidũ secundũ se totum. igitur añs probat ipso manẽte in a/loco ponat deus primã partẽ ꝓportionalẽ eius q̃ erat versus agẽs in b. loco in pma parte ꝓportionali hore ⁊ in secũda secũdã ⁊ in tertia tertiã ⁊c. in instãti terminatiuo hore illud corpus in b. loco est calidũ ⁊ nulla caliditas ꝓducebat ergo est calidum secundũ se totuꝫ in a/prima pars añtis ptꝫ nulla pars ꝓportionalis fuit posita in b/nõ calida secundũ se totam ergo oẽs sunt calide secundum se totas ⁊ ille sunt illud igitur totum b/est calidum. Tum tertio in illo instanti quod dicitur vltimum non esse calidi secundũ se totum capiatur prima pars ꝓportionalis eius ⁊ in prima parte proportionali hore separetur ab alijs et in secunda parte proportionali separetur secunda ⁊ ponatur ex vno latere prime ⁊ in tertia ponatur tertia ex alio ⁊ in quarta ex alio. ⁊ sic cõsequenter illud corpus in instanti terminatiuo erit fm se totum calidum et non per productionem alicuius caliditatis: ergo in principio erat fm se totum calidus antecedens probatur si nõ detur extremum fm quod illud corpus non est totaliter calidum ⁊ nescires vnũ potius q̃ aliud rationabiliter assignare ptꝫ intelligentibus aliquid de partibꝰ proportionabilibus et si dicas q̃ quo ad vtrumq̃ est non calidum fm se totum ergo erat dabile aliquid non calidũ nihil caliditatis habens: quia alias non poterat fm illam diuisionem duobus extremis cõcari (vt sic dicitur) Item si quo ad vtrumq̃ extremum debeat omnis calidum dici fm se totum propter illam variationem partium sequeretur q̃ absq; alicuius caliditatis eius corruptiõe posset taliter disponi q̃ nulla pars eius esset fm se ⁊ quodlibet sui calida seq̃la ꝓbatur subtilr illo corpe sic disposito separetur ꝑma pars ꝓportionalis vniꝰ medietatis eiꝰ terminata ad mediũ totius et similiter alia prima pars ꝓportionalis alteriꝰ medietatis: ⁊ disponãtur alie partes proportionales aliarũ medietatũ vna ex vna parte ⁊ altera ex altera parte sicut disponebãtur prius partes proportionales totius cõstat q̃ si qõ dictum est staret ⁊ omnes ille partes cõtinuarentur q̃ in fine illius prime partis proportionalis nulla medietas quod ad aliquod extremũ eius esset secundum se ⁊ quodlibet sui totam calida et in secunda parte proportionali disponãtur proportionabiliter eodez de quattuoꝫ quartis illarum medietatum ⁊ reuniantur in fine ⁊ in tertia parte proportionali disponanẽ simili modo partes proportionales octauarum ⁊ in quarta disponãtur similiter partes proportionales decimarum sextarum. ⁊ sic oñr iam in fine hore inueniet qui bene cõsideraueritꝰ nullã partẽ fm se totam esse calidam ⁊ nulla occurrit ad hoc euasio nisi dicatur q̃ in fine hore reducetur totum qõ esset gratis corpus ad pristinã ⁊ primeuã dispositionem. ¶ Cum quarto absurdum est dicere q̃ caliditas totalis illius subiecti in illo instanti non est alicuius determinate extensionis quod tamen dicere oporteret respondendo consequenter.

Sententia hollꝛot impugnat de inceptione qualitatꝫ ꝑ totum.

¶ Quãuis ad ista posset dici euadendo potius q̃ respondendo tanq̃ oino improbabiliter ⁊ a physica alienam istam positionẽ relinquo et ad argu. aliter respondet distinguendo cum queritur de intensione qualitatis illius extremi vel extremi indiuisibilis ⁊ talis nullius qualitatis capax vt dictum vel extremi diuisibilis accipi extremo partem terminatã ad punctum terminatiuum illius calidi remotiꝰ ab agente ⁊ oportet assignare quãtitatẽ partis que pro extremo capitur q̃ cum illa caliditas sit vniformiter difformis vt supponitur siue dicatur ita intensa sicut gradus intensissimus eius ad quez terminatur siue sicut gradus medius refert maioris vel minoris q̃titatis esse talem partem quia si primum/ad intensiorem gradum terminabitur: si igitur illud sit pedale ⁊ sit questio de intentione

De itẽrationẽ qualitatis extremi ici pictis scõm se totũ esse calidum.

qualitatis vnius extremi eius qd̃ sit vna quarta ⁊ tota qualitas fuerit vniformiter difformis ⁊ debeat dici ita intēsa sicut gradus intēsissimus ad quē terminatur est calidū vt dimidium si gradui medio debeat correspōdere. Et si dicas siue vno siue alio modo dicatur prius erat illud extremum magis remisse calidum: negatur saltez caliditate extensa per totum.

¶ Nec habeas pro incōueniēti ꝙ illud extremum sit nūc primo calidū vt vnum vel vt dimidiū ⁊ ꝙ nūc primo habeat caliditatē extensaz p totū ⁊ ꝙ q̄libet caliditas ei⁹ ꝓducebat successiue: bene verū est ꝙ si illa pars quā extremū vocamus quo ad vtrūq; punctū terminatiuum eius terminaretur ad aliquem gradū forte non staret in veritate ista copulatiua: sed postq̄ ad non gradum terminatur: bene verificatur.

¶ Et si dicas quo ad extremum intensius prius terminabatur illa pars ad gradū remissiorem q̄ vt vnum: ⁊ per cōsequēs prius habuit remissiorem qualitatem certe verum est: sed non extensam per totum.

¶ Proportionabiliter dici debet si difformiter difformis fuerit caliditas ⁊ cuiuscunq; alterius q̄titatis extremum assignetur.

¶ Si añt caliditas fuerit vniformis et quelz ps eius successiue habeat ꝓduci esset maior apparētia in argumēto quo ꝓbat illud nō incipe esse calidū fm se totū per primū instās esse sed adhuc dico ꝙ tale inciperet esse calidū fm se totū per primū instās si vna ps post aliā deberet caliditatem sustinere recte sicut materia prima pedalis q̄ successiue informatur aliqua forma substantialis incipit esse fm se totā informata per primum instans sui esse.

Utroq; extremo ad aliquē gradū teriato aliquo dat primum instans caliditatis p totum aliquo nō.

¶ Sed si simul oēs partes incipiūt habere caliditatem ⁊ nō vna ante aliā ⁊ q̄libet ps caliditatis dz successiue ꝓduci implicat ꝛdictionē ꝙ illud incipiat esse calidum fm se totū per primū instās esse vel p vltimuz nō esse in quo nihil sit caliditatis si cuiuslibet intētionis qualitas sufficiat ad denoīationem vel habebit intēsissimum gradū qui nō sufficit ad denoīandum nec respicio ad dicta supius circa cōpossibilitatem qualitatū eiusdem spēi cum cōtrarijs.

¶ Ex istis claret solutio vni⁹ argumēti qd̃ Symon de lōdenaria sup quintū sophisma hētis beri oīs hō qui est alb⁹ currit: reputauit insolubile ⁊ dicit se illo conclusisse paulo veneto: vtriusq; doctrinā admiro: istius: q̄ tm̄ pōderauit argumētuz ⁊ illius: q̄ nesciuit inuenire solutionem. ⁊ ista sufficiāt ꝓ rn̄sione ad secūdum.

¶ Ad tertium dz ꝙ in extremo indiuisibili sicut dictum est nō est caliditas si de extremo diuisibili fit questio ⁊ debeat intētio vniformiter difformis qualitatis attēdi penes intētionem gradus intēsissimus ad quem terminatur in illo extremo est caliditas intensa vt octo siue extremum sit digitale siue semidigitale vel cuiuscunq; alterius q̄titatis si penes gradum medium non est in illo extremo caliditas vt. 8. sed oportet ad vtrumq; punctū terminatiuū illius extremi respicere ad quem illum gradum terminatur in vno ad quem terminatur in alio. ⁊ inuēto medio dicere oportet esse tante intēsionis et ad esse in toto illo extremo vel in toto subiecto caliditatem vt octo vniformē extensaz per totū facile est cognoscere q̄tum caliditatis requirit: non stando in rigore illius termini requirit iurta antiquum modum sophisticandi. Sed ad esse caliditatē vt octo scōm aliquam partē in illo extremo vel subiecto nō requirit aliqua caliditas alicuius certe determinate intensionis quacūq; enim data sufficeret remissior ⁊ minus extensa nimirum quia cuilibet gradui remissiori q̄ vt. 8. datur vnus eque intensus in aliqua parte illius subiecti. Ex hoc constat qualiter ad formam sit respondendum.

¶ Ad aliud quo inferebat nullam partem esse caliditatis vniformiter difformis quin aliqua pars eius esset intensior ⁊c. cōceditur sequela ⁊ illud est parui momenti.

Qualr admittit dz q̄litatē spīalē in sbcto extenso posse poni ⁊ qualiter non.

¶ Ad aliud de qualitate spirituali dicitur ꝙ quando añs cōcederetur esset negada cōsequentia: sed pro maiori intelligentia

¶ Sciendū est ꝙ cum qualitas spiritualis sit indiuisibilis extensiue admittentes illam diuinitus posse poni in subiecto diuisibili intelligunt taliter illum in illo posse poni ꝙ in qualibet parte eius tota existat recte sicut angelus est in loco. ⁊ sic non admitterent talem qualitatem spiritualē extensiue esse in subiecto diuisibili positam: sed potius diffinitū iurta modum cōmunē dicendi: ⁊ per ꝛdns añs veniret negandum ego tm̄ admitto qualitatez spiritualez sic in subiecto diuisibili posse poni ꝙ non in qualibet parte sit tota: si illa eniz sit intensa vt duo potest vnius gradus in vna medietate poni ⁊ in qualibet parte eius ⁊ alius gradus in qualibet parte alterius insuper possunt. 4. quarte illorum duorum graduum in. 4. quartis subiecti poni proportionabiliter et octo octaue in octo octauis ⁊c. et si hoc sufficit ad illam qualitatem esse extensam in subiecto liquet antecedēs esse concedendum. Sed si ad qualitatem esse extensam requiritur ꝙ sic sit vna pars extra aliam ꝙ nihil caliditatis que est in illa parte non esset in alia nō esset illo modo extensa.

Qualr admittit dz illō ad.

¶ Queres an aliquo modo posset ad illum sensum extendi ⁊ videtur ꝙ sic: q̄ si in prima parte ꝓportionali vnius hore ponatur vnus gradus in vna medietate ⁊ alius in alia et in secunda. 4. quarte in quattuor quartis et in tertia octo octaue in octo octauis ⁊c sic ꝓportionaliter vsq; ad finem hore in instanti terminatiuo eius sic erit extēsa illa qualitas ꝙ nihil eius qd̃ est in vna parte est in alia ps intelligēti diuisionē. Itē diuidatur illa qualitas spiritualis in partes proportionales proportione dupla gradualiter intensiue ita ꝙ prima pars ꝓportionalis sit vnus gradus. scda dimidius: tertia quarta ⁊c. cuilibet pūcto corporis pedalis corrūdet vna pars ꝓportionalis ponant igit̄ in illis taliter ꝙ nihil caliditatis quod in vno sit: existat in alio in illo casu erit illa qualitas extensa modo predicto. igitur.

Qualr ad mitti dz q̄litatē spīalē in sbcto extenso posse poni ⁊ qualiter non.

Qualr auctor illō admittit.

Qualiter illud nullo modo ē admittendū.

¶ Istis non obstātibus negatiue respōdetur ⁊ ad primum admisso ꝙ in qualibet parte proportionabili hore disponatur sicut dicebat illa qualitas negat ꝙ in instāti terminatiuo hore posset manere illo modo extēsa ſz dato ꝙ maneat in illo pedali reducet in tali instanti ad talem dispositionē ꝙ ⁊ si non tota admin⁹ aliqua pars eius in plurib⁹ existat ptibus ⁊ sic ad intentionem argumēti non est casus admittendus q̄ sicut argumentū ꝓtendit admitteret nulla qualitas existens in aliqua parte illius subiecti esset correspōdens parti illius qualitatis īdiuisibilis cuius probatio relinquit ingeniosis.

Nō ē possibile ꝙ qualitas īdiuisibil̄ sic īpo nat ex subiecto intento ꝙ nulla pars eius in plurib⁹ subiectz fit.

¶ Ad scōm q̄n̄ admitteret ꝙ ille partes proportionales graduales ponerētur in pūctis illius corporis non esset concedendū illam qualitatem esse extensaz modo ꝓdicto q̄ nō ꝓstituerent sic posite vnam qualitatē sicut nec ex punctis vnum resultat. ¶ Sed ꝙ nō posset qualitas spiritualis poni in subiecto diuisibili alio modo extensa ita ꝙ vnus gradus in vna medietate et alius in alia ponātur vel quarte in quartis vel octaue in octauis ⁊c. Arguit̄ sic nō esset tunc alicuius intensiōis igit̄ ꝓbatur añs. nō esset maior ratio ꝙ vnius q̄ alteri⁹ q̄ sicut si vnus grad⁹ in vna medietate et alius in alia poneret deberet dici intēsa vt vnum ita esset intēsa vt vna quarta si quarte in quartis ponerētur. ⁊ si dicas ꝙ fm diuersum modū ponendi vel essendi debet eius intensio iudicari.

Spiritualis q̄litas īdiuisibilis posita dz iudicari tāte intensiōis q̄ ta ei debet ex dispositione sub qua est.

¶ Contra sequitur ꝙ absq; cōdensatione vel rarefactiōe non magis nec minus extensa eadem qualitas remissior et intensior fieret.

¶ Et confirmatur vbi difformiter poneretur talis qualitas in subiecto diuisibili sic ꝙ vnus gradus esset in vna medietate et in qualibet parte eius et in vna medietate alterius medietatis essent tres quarte gradus et in alia vna deberet eius intensio iudicari per reductionē ad vniformitatem et cum non detur aliqua intensio sub qua posset esse vniformis quin etiam posset dari alia cuius intensionis etiam esset sub vniformitate existens. igitur.

¶ Ad primū respōdetur negando añs. et ad probationē dicit ꝙ si qualitas fuerit vniformis vel vniformiter posita sic simul in vna medietate medietas ⁊ in alia alia medietas ponātur vel in quartis quarte ⁊c. dz iudicari intensio fm talē dispositionē ⁊ ꝓcedit ꝙ absq; rarefactione vel cōdensatiōe nō variata extēsione variat intensio. Sicut guillerm⁹ ollā deberet ꝓcedere de qualitate corporali q̄ asserit deū posse albedinem inherentez alicui subiecto ponere in eodem diffinitiue taliter ꝙ in quolibet pūcto illi⁹ tota esset si eñ illa albedo prio erat intēsa vt. 2. adhuc esset tante intēsionis: ſz si in posterū vnus gradus poneret diffinitiue in vna medietate et alius gradus in alia est ītensa vt vnū nōvariata extensiōe nec rarefactiōe vel ꝓdensatiōe posita quia vel post primā dispositionē qua tota in qualibet parte ponebat̄ non erat rara nec densa vel erit infinite densitatis ⁊ tante dēsitatis erit post ꝙ vnus gradus in vna medietate ⁊ alius in alia ponebantur. ¶ Ad cōfirmationē dicit ꝙ illa qualitate sic difformiter illo subiecto posita dz eius intensio iudicari fm maiorē intensionē sub qua esse potest ad vniformitatē redacta et q̄ illa est sub qua erat q̄n̄ nulli⁹ erat extēsionis tāte esse intensiōis dz dici sicut erat vez prius q̄ aliquo modo variaret ex quo multa corrlaria inferri possunt q̄ brevitatis causa missa facim⁹. ¶ Ad vtrū ꝙ istorum dici pōt ꝙ cuiuscunq; qualitatis spiritualis intensio debet attēdi etiam quocūq; modo sit disposita in subiecto diuisibili penes intēsionem cuius esset cum ad indiuisibile reducerentur ⁊ hoc nō minus securū q̄ rationabile reputo

Qualitatis spīalis ītēsio qualiter cūq; disponatur ī subiecto diuisibili dz iudicari ac si in indiuisibili esset.

¶ Istis positis pro intelligentia añtis huius cōsequētie qualitas spiritualis pōt poni extensiue in aliquo subiecto ergo et corporalis qualitas pōt dari indiuisibilis: insistēdū est circa veritatē cōsequētis ⁊ ꝓbatur illud esse verū sequit̄ bene ista qualitas (demōstrata albedine pedali intensa vt duo vniformiter) pōt esse indiuisibilis ⁊ est qualitas corporalis. igitur añs ꝓbatur in prima parte proportionali hore future ponat̄ vna medietas penetratiue cū alia medietate ⁊ in secunda medietas albedinis resultātis cum alia et sic cōsequētersq; in fine hore in instanti terminatiuo manebit albedo indiuisibilis. igitur.

¶ Scdo albedo corporis xpi ī sacramēto altaris est ibi indiuisibilis quia nullius extēsionis. igit̄ ¶ Pro solutione istorum.

Dotina marsilij ad dicēdū nulla q̄litatem corpoream reduci posse ad indiuisibile.

¶ Sciendū est ꝙ marsilius in primo de gnatione. q. ij. dicit esse impossibile aliquā qualitatem corporeā reduci posse ad indiuisibile q̄ ex illo repugnātia seqtur habetur eñ illam esse infinite intēsionis: q̄ si esset pedalis intensa vt duo ⁊ vna medietas cū alia penetratiue ponerentur: fieret intēsa vt. 4. ⁊ si postea tantūdem fiat erit vt octo redacta. igitur ad indiuisibilitatē infinite intēta euaderet. ¶ Sed ꝙ illa esset finite intensa probat primo sic non est maior. i. intensior ꝙ añ fuit et añ finite fuit intēsionis ergo est infinita et fortius (inquit) q̄ aliqua pōt esse intēsior ea ergo non est infinite intensa. añs pz q̄ ipsa fuit dupla ad eam que fuit in medietate: ergo medietas eius respectu ipsius in eodē subiecto existētis est subduple intensionis: hoc est si medietas totius caliditatis q̄ erat intēsa vt duo esset extensa per totū verbi gra si esset intensa vt duo ⁊ vnus gradus poneret in alia medietate illa esset intensa vt vnum ⁊ hoc est dicere ꝙ respectu totius caliditas medietatis est subduple intēsionis ad totam caliditatē q̄ respectu totius id est extēsa p totū est intēsa vt duo qn̄. igitur illa qualitas subdupla ad totam caliditatem reduceretur ad indiuisibile eadem esset intensior caliditate totius ad indiuisibilitatem redacta sicut prius. igitur.

Ostēdit ꝙ motiua marsilij non valent ad concludēdū intentum.

¶ Quicquid veritatis ꝓtineat sīa marsilij: principales tamen rationes eius minus

Universidad de Deusto Biblioteca

sufficientes videntur: primo non opꝫ ꝙ redacta ad indiuisibilitatē talis qualitas infinite intēsa fiat igr. añs ꝓbat sit pedalis lōga/lata/ꝛ ꝓfūda et in prima parte ꝓportionali hoze ꝺensek ad subduplū scōm qualibet dimēsionē ꝛ in secunda ad subquadruplū. ꝛ sic ꝓportionabiliter vsq ad finem hoze tunc manebit nullius extensionis et duntaxat intensa sicut prius: qz per cōdensationem non fiebat intēsior vt cōstat igr. sed ad hoc dici posset ꝙ modus reducēdi ad indiuisibile cōfert ad esse sub tali dispositiōe/infinite vel finite intēsiōis: si em̄ per cōdensationē reducak (vt dictum est) erit finite intēsionis pro vt prius sed si per positionē vni⁹ medietatis cū alia reducak ad nullā extensionē infinitā intensionē sortiek.

¶ Quando hoc qd̄ est apparens solueret argumentū alie ꝓbationes q̄bus ꝓbat illam nō esse infinite intēsionis parui sunt momēti prior em̄ ꝓbaret ꝙ tota caliditas posita in vna medietate subiecti per positionē penetratiuā vnius medietatis cum alia non est in duplo intensior: qz non deberet esse intēsior ꝙ fuit ante. Scōa qua dicit illud forti⁹ probari nec debiliter ꝓsuadet: sicut em̄ eadē qualitas in qualibet parte ꝓportionali vni⁹ hoze erit in duplo intēsior ꝙ alia in alio subiecto exñs ꝛ in fine hoze neutri aliquid additur ꝛ vtraq; in infinitū euadet intensa ita dz dici de tota caliditate respectu sui medietatis ꝙ ꝙ̄uis extēsis fine rarefactiōe per equalia vna sit in duplo alia intensior redactis ad indiuisibile nullam aliaz in intēsione excederet. ¶ Ego añt alia via reputo ferme euidēter ꝓbari posse nullam qualitatē redactā sic ad indiuisile infinite esse intensionis. Et hoc sic: si tante intēsionis esset seq̄retur ꝙ darek qualitas cuius q̄libet pars infinite esset intēsionis qd̄ est ipossibile sequela probatur illa qualitas redacta ad indiuisibile si eēt infinite intēsa esset hmōi igr. ꝓbatur añs detur vna pars eius q̄ sit finite intēsa ꝛ sit a/ ꝛ sic arguitur q̄libet pars illius qualitatis īdiuisibilis erat in alio subiecto diuisibili et a/ est hmōi ergo a/ erat in alio subiecto ꝛ vltra erat in alio subiecto ergo vel in pūcto vel extēsa p aliquaz partē non primū cum nulla sit dabilis pūctalis qualitas si ꝙm sequik illaz eē infinite intēsam postq̄ q̄libet qualitas extēsa per reductionē ad indiuisibile ꝛ non per cōdensationē infinite intēsa efficik. et p ꝺñs nō fuit data pars finite itēsa. ¶ Pro pleniori tñ intelligētia sciendū est ꝙ insequendo positionez godofredi de fontib⁹ ꝛ galteri burlei de intensiōe formaꝝ ꝛ admittēdo aliquaz qualitatē posse supnaturaliter in infinitū intēsaz dari: cōcedere opz talem nullaz partē ꝺtinere quin infinite esset intēsionis ptz qz illa positio nō admittit partes graduales vel intēsiuas ꝛ q̄libet ꝑs extensa infinite esset intēsionis saltē si tota eēt vni formis sicut ꝓtendim⁹: ꝛ sic ꝙm talē positionē illud ꝺñs qd̄ dicebak ipossibile: nō includeret repugnantiā. ¶ Sz ꝙm positionē de intēsione quā nos defensare nitimur nullo pacto esse cōcedēdum videk saltē nō admittēdo qualitatē punctalem qd̄ ideo ꝺz qz si in qualitate extensa includerentur qualitates pūctis correspōdentes: dicere

p ꝺēsationē non efficik intēsior qualitas.

ōñditur ꝙ nulla qualitas ad indiuisibile redacta est in finite intensionis.

tur ꝙ infinite partes qualitatis ad indiuisibile redacte assignarētur quarum quelibet finite eēt intensiōis ille vez q̄ punctis correspōdebāt quarum nulla ꝑ illam reductionē intensior euadere posset. sz cum nulla qualitas pūctalis fit assignāda. Istā positionē defendēdo nihil occurrit dicē dū ꝛ qz videk nullo pacto ꝺcedendū aliquā esse qualitatē cui⁹ q̄libet ꝑs infinite fit intēsionis videtur ꝙ fit in hāc disiūctiuā incidendū vel ꝙ nulla q̄litas corporea pōt ad indiuisibile reduci vel ꝙ si reducak nō est infinite intēsionis sz intensa sicut erat prius ꝙ reducerek. ꝛ qz ꝙm non videk secundum primū iudico esse dicendū si em̄ illa qualitas erat prius pedaliter extensa intēsa vt duo post reductionē ad semipedalitatē ꝑ positionē vnius medietatis penetratiue cum alia vt. 4. erat intensa ꝛ post aliam reductionez intensa vt octo ꝛc. redacta ad indiuisibile esset q̄stio an vt duo vel vt. 4. vel vt octo ꝛc. deberet intensa dici et cum non sit maior ratio ꝙ vnius ꝙ̄ alteri⁹ intensiōis esse diceret: relinquitur ꝙ nullius certe intensionis esset dicenda. ¶ Ille tñ qui vellet eam esse intēsam sicut prius erat in sua pria dispositione naturali omnino preter rationē diceret assignās rationē propter quaz poti⁹ illius ꝙ̄ alterius intēsionis dicik esse qz ꝙm naturalē dispositionē esset ita intensa. Sed qz adhuc aduersarius posset instare dicens ꝙ si nūq̄ illa qualitas fuisset producta standū est in alio modo dicendi nullam vez corporeā qualitatē ad impossibile posse reduci. ¶ Sed dices nunquid per positionem vnius mediatis penetratiue cum alia ꝑ partes ꝓportionales vnius hoze manebit in fine nullius extensionis.

¶ Respondek ꝙ nō qz admisso ꝙ in qualibet parte ꝓportionali vnius hoze ponatur vna medietas cum alia debet deus in instanti terminatiuo vel illam annihilare vel ad certam et determinatam extensionem reducere.

¶ Sed difficilius argueret ad ꝓbandū ꝙ qualitas corporea potest ad indiuisibile reduci de sacratissimo corpore christi ꝛ de sua albedine sub speciebus hostie consecrate: ꝛ hoc sic sub quolibet puncto hostie est totum corpus christi cum sua albedine: ergo ibi est albedo christi ad indiuisibile redacta.

¶ Ad hoc dici potest primo ꝙ ꝙ̄uis albedo corporis christi nullius extensionis sit in sacramento non esset magis intensa ꝙ̄ in celo eo ꝙ ex albedine manus ꝛ pedis. ꝛ sic de alijs partibus nō constituitur vna albedo intensior ꝙ̄ aliqua illarum ꝙ̄uis sint simul eo ꝙ diuersis subiectis inherens: sed hoc non satisfacit: qz de possibilitate reductionis ad indiuisibile est questio: et illa albedo christi siue intēsior siue eque intensa est redacta ad nullam extensionē. Nec valet dicere ꝙ sub nullo puncto hostie est corpus christi eo ꝙ puncta non sunt assignanda quia positione punctorum admissa procedimus.

¶ Diceret forte quispiam ad hoc ꝙ ille modus existendi corporis christi in sacramento non probat intentuz eo ꝙ non sic est, ibi corpus

christi sub puncto quin sit sub albedine extensa hostie ꝙ̄uis non modo extēso. ꝛ per ꝺñs sub infinitis existit punctis ꝛ dicebak albedinē non posse ad vnū punctū dūtaxat reduci. Sz nec hoc satisfacit qz posset deus velle ꝙ sit corpus suū sub aliquo puncto hostie dempto centrali. Item eadem esset difficultas q̄ vna albedo pedalis sic disponeretur ꝙ partes ꝓportionales vnius hore medietas cum medietate vt dictum est penetratiue poneret ꝛ in fine hoze non in vno pūcto duntaxat sed in toto pedali sit ꝛ in quolibet pūcto eius poneretur: tunc inquirendū esset de intensione ꝛ totius et partiū ac si precise sub vno puncto existeret. ¶ Sed pro solutiōe dicendum esse videk ꝙ qualitatē ad indiuisibile posse reduci potest bifariam intelligi vno modo non variata intensione sicut per cōdensationez forte fieri contingeret vt superius dicebak vel sicut albedo corporis xpi est sub speciebus sacramētalibus. ¶ Alio modo intensione variata per positionez vez vnius medietatis penetratiue cum alia ꝛc. sic ꝙ tandē partes se inuicē intēderēt vnam qualitatem intensiorem constituentes.

Bifariā pōt itelligi qualitatem corporeā posse ad indiuisibile reduci.

Modus reductiōis q̄litatis indiuisibile admittendus

Quod non admittēdū.

¶ Primo modo non videtur esse negādum qualitatem corporeā ad indiuisibile posse reduci signāter propter existentiā corporis christi in sacramento. sed secundo modo non debet illud admitti ꝛ hoc non absre inconueniēs enim precipuum qd̄ ex tali reductiōe sequitur est quālibet partem illius qualitatis infinite esse intensionis vt superius deducebatur modo si ex reductione ablsq̄ variatiōe intensionis illud non habetur ꝛ alia admissa non potest euitari rōnabiliter: vno modo neglecto alius admittitur. Qui vellet concedere quālibet partem esse infinite intensam/ posset negando illud esse inconueniēs fateor: sed non approbo ꝛ hec sufficiāt pro intelligentia añtis ꝛ ꝺñtis et ꝺñe huius enthimematis superius formati qualitas spiritualis potest poni extensiue in aliquo alio subiecto diuisibili ergo qualitas corporalis pōt dari indiuisibilis.

¶ Ad aliud de specieb⁹ negatur in quolibet puncto medij esse speciem rei visibilis: imo nulla est species rei visibilis quin alicuius sit extensionis: sed in partibus distantioribus medij minus et minus extense sunt species eo ꝙ angulus figure ꝓyramidalis suis cuius forma species producuntur est minor ad maiorem distantiam propter latera pyramidis longiora. Idem dicatur de ymaginib⁹ in speculis ꝓductis

Sub forma piramidal figure spēs diffundūk.

A nullo pūcto luminosi producitur lumen.

¶ A aliud de corpore luminoso negatur ab aliquo puncto eius lumen produci nec datur linealis radius mathematice. ¶ Sed contra datur lumē superficiale mathematice ergo ꝛ linealis radius. ꝛ per consequēs qualitas extensa secundum vnam dimensionem indiuisibilis: antecedens probatur lumen productū a corpore luminoso in corpore opaco non transparente est omnino superficiale. igitur.

Nullu⁹ lumē est radi⁹ linealis mathematice nec superficiale lumen.

Nullus corpus pōt illumiari q̄n partes interiores eius

¶ Respondetur negando antecedēs et ad probationem negatur tale lumen esse tantū superficiale: imo est profundū ꝛ partes interiores corporis opaci illuminantur nec est possibile dare aliquod corpus ita opacum cuius superficies illuminetur quin partes etiam interiores lumen suscipiant: quia ꝛ per poros lumen diffundi posset ꝛ quando pori non ponerentur deberet fieri interior illuminatio nec admittitur ꝙ sit aliquod corpus ita solidum vel densum quin lumen posset per partes interiores diffundi et et inde est ꝙ linx ex altera parte montis visibile positum potens est videre: quod quidē visibile per interiores partes montis illuminatas: vsq̄ ad oculū lincis producit species visibiles. ¶ Nec ex hoc sequitur ꝙ quodlibet aliud animal sufficeret illud visibile per illud medium videre eo ꝙ species per partes interiores montis producuntur sunt valde remisse propter remissionem luminis ꝛ non sufficerēt cuiuslibet alterius animalis potentiaz visiuam immutare: albertus tamen magnus. 22. de animalibus dicit ꝙ ꝙm poeticas fabulas linx corpora solida visu penetrat. q. d. illud non esse verum asserit nihilomin⁹ esse animal visu perspicax. ¶ Istam materiam videlicet de qualitate indiuisibili difficilem admodum reputo dē qua hactenus.

illuminenē Quare linx videt rē ex altera parte montis positam.

¶ Mono principaliter arguitur sic lumē non intenditur per additionē partis ad partem igitur añs ꝓbatur duo lumina a duobus corporibus totalibus luminosis producta non se inuicem intendunt vnum intensius cōstituentia igitur antecedēs probatur primo vno corpore opaco in oppositum ad duo luminosa existente duc causantur vmbre ergo ex luminibus ab illis luminosis productis non resultat vnum lumen intensius quia si sic vna dūtaxat causaretur vmbra Pro solutione ꝛ intelligentia huius

¶ Sciendum est ꝙ multorū stat opinio quorum sententiā georgius burillensis approbat duo lumina non se inuicez intendere a duobus corporibus luminosis totalibus producta quod notanter dicitur quia duo lumina ab eodē luminoso producta nemini opinanti intensionē per additionem gradus ad gradum fieri se intēdere cadit in dubiū cum enim in pariete ab aliqua candela productum est lumen per maiorez appropinquationē producetur aliud constituēs cum producto conseruato intensius ꝛ motiuum huius opinionis tactum est in argumento multas vez fieri vmbras ꝛc. quod quidē motiuū parui ponderis reputo. Pro cuius manifestatione

¶ Animaduertendū est ꝙ cantuariēsis in prospectiua prima parte ꝓpositione. 7. ait radios visibilium impermixtim medium illustrare et habetur in cōmento lumina enim non cōfundi in medio patet per vmbras quetvidentur ꝙm numerum luminariū manet igitur in medio lumen productum ab vno corpore non permixtum lumen ab alio luminoso producto quod sic intelligendum esse iudico radij a corpore luminoso procedentes qui vtiq̄ sunt lumen ipsum ab ipso luminoso productum sunt omnino recti. Propterea obiecto corpore opaco causatur vmbra e regione vel ex opposito simpliciter ad cor

Radij a corpore lūinoso ꝓcedentes lumen habent.

pus luminosum ⁊ alio luminoso superuenente radij ab eo producti rectitudinem etiam obseruant quapropter ex opposito ipsius non minus causatur vmbra ꝙ ex opposito alterius. Et quia vtriusq; corporis radij suam rectitudinem obseruant dicuntur non permisceri ⁊ sic stat ꝙ constituant radij illi vnum lumen ⁊ ꝙ non permisceãtur id est ꝙ obseruant rectitudinẽ propriam permisceri nihil aliud perspectui intelligere videntur ꝙ rectitudinem radiorum variari. ¶ His visis ad argumentum principale respondetur negando añs ⁊ ad probationem negatur cõsequẽtia sicut patet ex dictis ⁊ intollerabile esset incõueniens ꝙ ab eodem corpore producti seinuicẽ intendant ⁊ non intensius constituant et duo lumina a duobus resultantia omnino eiusdẽ speciei in eodem subiecto non intendantur vnum intensius constituentia longe maior esset apparentia duas noticias eiusdem speciei non se inuicem intendere in eodem intellectu vnam intensiorem constituẽtes eo ꝙ darentur tales noticie et obiectum quod vna illarum cognoscitur non cognosceretur altera. hoc patet de noticijs intuitiuis sortis et platonis in intellectu cicero nis existentibus sunt enim eiusdẽ speciei sicut obiecta illarum ⁊ constat ꝙ noticia sortis minime cognoscitur plato nec noticia platonis sortes: nihilominus vnam totalem noticiam constituunt que si fuerit intensa vt. 4. et ille noticie equaliter intense duobus gradibus illius totalis noticie cognoscitur sortes ⁊ alijs duobus plato: vt alibi tactum est modo diuersa obiecta cognoscere illis noticijs non arguit illas non se inuicem intendere ⁊ vnam intensiorem constituere nec duas vmbras causari a duobus luminarijs debet concludere lumina ab eisdem producta non se intendere nec cõstituere intensius ⁊ analogia hec de noticijs videt satis accõmoda

Quid itelligũt pspectui p radios cõmisceri.

Noticie sortis et platonis se inuicẽ intendunt.

¶ Sed pro plenior intelligentia forte queres quomodo intelligendum est ꝙ radij procedunt recte a corpore luminoso signanter cum non sint radij lineales mathematice vt supius dictum est. ¶ Primo dicitur ꝙ corpus luminosum si non habeat obstaculũ circulariter vel sperice producit lumen vt experientia docet. Sed dices cum in medio spherice illuminato infinite partes circulares ⁊ sperice contumãtur etiaꝫ illuminate ⁊ accidens sortiatur figuram subiecti sequitur ꝙ ibi est lumen productũ circularis figure ⁊ non precise rectum et cum lumen radijs idemptificetur habẽtur radij circulares ⁊ curui.

Sperice a lũinoso lumẽ ꝓducit si nõ sit obstaculum.

Algẽs naturaliter p lineã breuissimam agit

¶ Respondetur concedendo ibi esse lumen circulare ⁊ curuum productũ sed radij dicũtur recte a corpore luminoso procedere qꝛ agẽs naturale per lineã breuissimã inẽtũ põt ꝓducit effectuꝫ ⁊ cum talis sit recta radij luminosi recte procedunt cum quo tñ stat ꝙ cum illo ꝓcessu radiorum circularis figura resultet. Item qñ esset vnum corpus fistulare curuũ corpus luminosuꝫ in vno orificio positũ non ꝓduceret lumen per totam concauitatẽ ꝙuis distantia non impediret sed si rectum esset fistulare per totũ concauũ diffunderet lumen. ¶ Inferas ex dictis ꝙ si corpus fistulare curuum fuerit perfecte sphericũ habens aliquod orificium corpus luminosum per nullam partem superficiei connexe cõcauitatis producet lumen: qꝛ non poterit ab eo ad aliqd punctum illius superficiei recta linea duci ⁊ supponitur gra correlarij ꝙ per partes interiores corporis opaci non diffundatur lumen hoc dicitur ne videatur dictis repugnare. ¶ Sed aliqua probatur ꝙ duo lumina non se intẽdunt producat corpus luminosum a/per aliquod mediũ lumen ⁊ signet vna pedalitas eius illuminata ponatur corpus luminosum b/adequate tante actiuitatis sicut a. eque distãs ab illa pedalitate vtrũq; illorum producet lumẽ per totam illam pedalitatẽ ⁊ nõ resultabit intẽsius. igitur. Scda pars antecedẽtis ptꝫ (vt quidã dicũt) per experientiã quia illa pedalitas nõ ꝓcipitur magis illuminata post aduentũ corporis luminosi b/ꝙ a. ¶ Ad istud argumentũ est vnus modus dicẽdi ꝙ in illa pedalitate ꝓpter aduentũ secũdi luminosi nihil luminis producitur ⁊ hoc ideo qꝛ ibi inuenit tantũ lumen productũ ꝙtum ab ipso posset ibi produci precise. ¶ Sed hoc minus rõnabiliter videtur dictum primo sequeretur ꝙ vbi inueniret maius lumen ab alio corpore luminoso cõseruato nihil luminis ꝓduceret forte ad hoc dices cõcedendo sequelã sicut superius dictum est argumento. j. saltem si se inuicẽ non inuẽt. 2. illa pedalitas ꝙuis fm duo extrema posset equaliter distari ab illis duobus luminosis: non tamen secundum quãlibet partem eius ⁊ cum non detur lumen punctale nec lineale: sequitur ꝙ potest illa pedalitas ab illis duobus illuminari saltem equalis distantia non impediret quod ostenditur sic producatur ab a/luminoso per illam pedalitatem lumen a gradu vt vnum vsq; ad non gradum ⁊ applicetur b/versus extremum remissius ad equalem distantiã omnino cõstat ꝙ producet b/lumen quia mediate remissiori est melius applicatũ ꝙ a/⁊ adminus illam magis illuminabit. ⁊ si queras ꝙtum lumnis producet per eam dicitur ꝙ a gradu vt vnum vsq; ad dimidiũ et cum prius erat ab a/in ea productum lumen a dimidio vsq; ad non gradum relinquitur ꝙ manebit post illuminationeꝫ b/vniformiter illuminatum vt vnum queres vtrum in medietateꝫ intensius illuminatam prius ꝙ b/applicaretur produceretur per applicationeꝫ b/aliquid luminis respondetur ꝙ non secluso lumnmine ⁊ ratio est quia per illam semipedalitatẽ b/illo modo applicatam non habet producere nisi lumen a dimidio vsq; ad non gradum ⁊ iam inuenit productum intensius videlicet ab vno vsq; ad dimidiũ et per consequens secundũ superius dicta b/nihil luminis producet in illam semipedalitateꝫ. ¶ Sed cõtra hoc arguit̃ sic si a/⁊ b/simul applicarentur vnum ex vna parte ⁊ aliud ex alia equaliter distãtia sicut iam sunt ab vtroq; produceretur lumen per totam pedalitatẽ ergo etiam vno prius alio applicato abvtroq; lumen per totum produceret̃ ꝙa ptꝫ postq̃ applicatio successiua non tollit alicuius illorum actiuitatẽ; ⁊ añcedẽs

Quãtũ luminis ꝓducit luminosuꝫ equalis actiuitatis cuꝫ alio applicato ceterꝫ paribꝫ.

probatur: qꝛ cum simul applicãtur nullum illoꝝ inuenit effectum ab alio ꝓductum equalez effectui ab eo ꝓducibili: ⁊ sic nihil est ꝙ alicuius illoꝝ illuminationem p totum impediat.

Non paruꝫ refert ꝙ simul applicẽtur luminosa vt successiue.

¶ Respõdetur cõcesso antecedẽte propter cãm assignatã in eius ꝓbatiõe ⁊ dico ꝙ tota pedalitas vniformiter ab illis duobꝫ illuminabitur vt vnum: qꝛ vnũ ab vno extremo a gradu vt vnũ vsq; ad nõ gradum producit lumen ⁊ aliud ab alio extremo tantũdem p totam pedalitatez ⁊ sic euadet vniformiter vt vnũ illuminata et claret intelligẽti: ⁊ negatur añtia: immo ꝙ vnum post aliud applicetur vel si sint applicata nimis refert: qꝛ qñ successiuꝫ applicatur vnũ posterius applicatũ immediate ꝓpinquiori luminoso prius applicato inuenit effectũ intẽsiorem ꝙ ifm p talem distãtiã ꝓducere videlꝫ ⁊ successiua applicatione posita vt dictũ est medietas ꝓpinquior luminoso posterius applicato erit illuminata vniformiter vt vnum ⁊ alia a gradu vt vnum vsq; ad dimidiũ. ⁊ per añs tota minus illuminata relinq̃tur ꝙ si simultanea fuisset applicatio. Inferãtur ex hoc correlaria que in prõptu sunt inferibilia.

¶ Et ad illud qd̃ dicebatur ꝙ videlicet per successiuã applicationem neutrius auferebatur actiuitas cõceditur ꝙ nõ minoris successiue ꝙ simul applicata sunt actiuitatis sed simul applicatis vtrũq; inuenit susceptiuũ sui effect̃ melius dispositus ad susceptionem luminis ab vtroq; producibilis ꝙ vno post aliud applicato modo actus actiuorum in patienti sunt dispositio. ij. de anima.

Actus actiuoꝝ i patiẽte dispositio.

¶ Ex ꝓdictis seq̃tur ꝙ stat aliqd̃ corp̃ luminosuꝫ applicari alicui iam illuminatũ ⁊ ꝙ tantã latitudinẽ luminis ꝓducat in medietatẽ magis distãtem sicut in ꝓpinq̃orem: hoc ptꝫ: datur vnũ bipedale cui̇ꝫ prima pedalitas sit illuminata a gradu vt duo vsq; ad nõ gradum ⁊ applicetur ab illa parte vnũ luminosuꝫ p talem distãtiam ꝙ posset ꝓducere sic distãs p totam pedalitatem a. 4. vsq; ad nõ gradu ꝫ iam illud in prima medietate ꝓducet vniformiter difformem latitudinem luminis a duobꝫ vsq; ad. 4. ⁊ in alia a non gradu vsq; ad duo constat aduertenti modo ille latitudines sunt equales.

Tantã latitudinẽ luminis ꝓducit luminosum in partim discurrere sicut p pinq̃orem. Intẽsi luminis ꝓducere põt distãtius ꝙ p pinq̃us luminosum.

¶ Ex quo scdo etiã seq̃tur ꝙ in medietate distãtiori põt maiorem latitudinẽ ꝙ in ꝓpinquiori tale luminosuꝫ ꝓducere: ptꝫ si prima medietas fuisset illuminata a gradu vt tria vsq; ad non gradu ⁊ tale luminosum applicaretur modo predicto.

¶ Multoꝝ correlarioꝝ illationeꝫ ꝓter/mitto ꝓlixitatem euitare intẽdens quã incurrere formidãs multa dicta calculatoris in tractatibus de luminosis ⁊ de actiuitate luminosi q̃ examinare intẽdebam omittere decreui. forte vbi de visione ⁊ specieb̃ visibilib̃ ꝓtractabo dicta calculatoris ⁊ cõclusiones in mediũ adducã.

¶ Hic formari possunt argumẽta que galterus burileus cõtra positionez de intẽsione quã defensare nitimur: sz qꝛ ꝙuis aliqua illoꝝ ei cõcludũt (vt ipse in fine primi capitis dicit) nullum illorum magni põderis reputo primo dempto nec aliquid illorum esse tanti momenti ꝙti est minimũ argumentũ illorum q̃ cõtra positionem suam militare videnẽt nõ esse discurrendũ per omnia iudico signãter cum ex dictis plura illorum solui possunt.

¶ De remissione arguit remissio non sit per ablationẽ ergo nec intẽsio p additionẽ oñs claret ⁊ probatur añs non est maior: rõ ꝙ vnus gradus añ aliũ auferat̃ ꝙ ecõuerso ergo vel nihil q̃litatis corrũpet̃ vel tota sit̃ ⁊ cũ inueniat̃ remissio: post actionẽ remittẽt̃ relinq̃t̃ ꝙ illa fuit ꝓducta a corruptiuo. ⁊ p oñs fmissio: fit p remotionẽ q̃litatis itẽsioris ⁊ introductionẽ fmissioris

¶ Istud argumentũ facile retorq̃tur in ipsuꝫ arguentẽ supposito vt in prio ex mẽte olꝫ dicebat̃ (qd̃ galter̃ negare nõ vellet) ꝙ naturale agens effectũ aliquẽ ꝓducens ꝙtũ est ex ꝓpria natura qñ ꝓducit vnũ effectũ posset sit̃ ei equalem ꝓducere si aliud susceptiuũ ei applicaret̃ ceteris parib̃: tunc añ sic agẽs corrũpẽs q̃litatẽ vt duo qd̃ induxit qualitatez vt vnũ poterat aliam qualitatẽ vt vnũ ꝓducere nec est maior rõ ꝙ illã ꝙ aliã ꝓduceret ergo vel nullam ꝓducere debebat vel quãlibet ei possibilẽ et qualiterũq; ipse respõdebit ad istud rñdebit̃ ad aliud qꝛ si dicat ꝙ determinat̃ corruptiuũ ab aliquo ad introducendam potius istam qualitatẽ ꝙ aliã dicet̃ etiã ei ꝙ determinat̃ ad vnũ gradũ port̃ ꝙ ad alium corrũpendũ. Sz ad argumẽtũ in se solet ab aliq̃bus dici ꝙ grad̃ q̃ post aliũ fuit, ꝓduct̃ venit pri̇ꝫ corrũpẽdus: qd̃ miñ rõnabile reputo vbi eim cõtingeret ꝙ sit̃ fuissent ꝓducti: successiue corrumpẽtur qd̃ si negaueris vel a nullo naturali corruptiuo corrũpi possent vt̃ sic corrũpẽtur instãtanea eẽt corruptio. ⁊ p oñs ifinite eẽt vtutꝫ corrũpẽs cũ q̃litas illa sue corruptiõi resistere dẽret.

Quarevñ grad̃ port̃ corrũpitur ꝙ ali̇ ceteris parib̃.

¶ Quidã dicũt ꝙ ex determinatiõe corporũ celestiũ ꝓcedit ꝙ vnus añ aliũ corrũpat̃ eo ꝙ cuilibet corruptibili est determinata a ꝓstellationib̃ period̃ duratiõis Sz ꝙuis istud posset absq; magno icõueniẽte teneri malui in diuina voluntatẽ illud referre ex cuius bñplacito dico resultarevni̇ grad̃ añ alteri̇ corruptionẽ fieri sicut quo ad ꝓductionẽ dicere opꝫ ad qd̃ cogeret̃ pbs mere naturalr ꝓcedẽs sicut in prio oñdebã

¶ Superi̇ de impetu ꝓtractãs vbi dicebatur positionẽ quorũdã eẽ ipetũ in vna ꝓte ꝓiecti ꝓductũ in aliam partẽ ipetũ ꝓducere vt dixi circa materiã de intẽsiõe ⁊ remissiõe formaꝝ me vbi q̃rebat̃. An cõtingat vnã ptẽ subiecti in aliaꝫ eiusdẽ agere posse qꝛ tpis ãgustia nõ patit̃ vt in pñarũ circa hoc est imoãdũ vsq; ad primũ ō gñatiõe vbi de actiõe ⁊ passiõe agit̃ differre decreui pro nũc ptez negatiuãverã reputãs si eim vna ps subiecti posset in alia eiusdẽ agere aliquã q̃litatem ꝓducẽdo vl intẽdẽdo seq̃ret̃ ꝙ nullũ posset esse citra summũ q̃lificatũ in eẽ quieto p aliqd̃ tps hoc ẽ absq; hoc ꝙ otinue itẽderet̃ admiñ vsq; ad sũmã. Seq̃la ꝓbat̃ det̃ pedale calidũ vt. 4.

Non agit vnã partez in aliã eiusdem.

Universidad de Deusto Biblioteca

vniformiter caliditas existēs in trib⁹ quartis est maioris actiuitatis ꝙ caliditas existens in vna ergo ageret caliditas trium quartarum intēdo caliditatem alterius quarte: nec valet dicere ꝙ postꝗ sunt similes in gradu nulla in aliam agere posset: qꝛ sufficit in vna plusꝗ ī alia de caliditate contineri iuxta dicta in .ij. de actiuitate formarū. Et si dicas si illo cōcluderet oporteret dicere ꝙ cuiuslibet quarte caliditas deberet intendi nō est dubiū illud sequi ⁊ ꝙ oēs maius in cōueniēs haberēt: sine hoc cōcludat siue nō/ reputamus verū vt dixi vnā partem in aliā agere posse quicq̄d dicāt medici de partib⁹ corpis humani diuersimode cōplexionatis de quo alibi.

¶ De intēsione ⁊ remissione qualitatū spūalium in libro de aīa pertractare intēdo tanq̄ aliq̄d agens naturale in instāti valeat aliq̄d producere in quarto phisicoꝝ disputabo vbi etiam an posset aliq̄d immediate post aliq̄d instās vel immediate ante ꝓduci inqueretur: et inuiens istam partē de intensione formaꝝ incōpletam ⁊ diminutā impsentiarū dimitti: occurrebat mihi ꝙ.10. argumen:ū formare deberē: numerus eīm denarius diminutus ⁊ incōpletus est cū omnes partes eī⁹ aliquote numerū minorē cōstituunt: sed qꝛ recte rōnis dictamine quadrat ꝙ non in hac materia vlteri⁹ nō ꝓcedā.ī. dictamini recto est ꝯforme sub nūero nouenario q̄ q̄drat⁹ nūer⁹ est cū ex ductu triū in se resultet argumēta claudi volo finē imponere scde parti hui⁹ tercij.

¶ Sequit tertia pars de motu argmētatiōis.

E augmētatione ⁊ diminutione pauca admodū dicā in hoc libro: quia in primo de generatione ⁊ augmentatione intendo pertractare dūtaxat impresentiarū dicā quid est mot⁹ augmentationis sine argumētis nullis difficultatib⁹ in medio adductis. ¶ Mot⁹ augmētatiōis bifariā intelligitur ꝓprie videlꝛ ⁊ improprie: primo modo motus augmētatiōis fit ꝑ noue partis ꝓductionē partis inq̄ꝗ preexistenti addite ex quibus vtrum extensi⁹ resultat: ⁊ isto mō aīata augmentātur ꝑ nutritionē. Scdo mō augmentari aliq̄d dr̄ q̄n extēsi⁹ fit ꝑ rarefactionē nulla pte de nouo ꝓducta. Istis positis ponūtur ꝓpositiones.

Bifariā fit augmentatio.

Mot⁹ augmētationis nō est entitas distincta ⁊c.

¶ Prima motus augmentationis proprie dicte nō est aliqua entitas distincta a preexistenti parte aucti ⁊ a parte addita ⁊ ab aggregato, pbatur: vel illa entitas esset substātia vel accidens non primū: qd̄ non scd̄m ptz.: qꝛ nullum esset subiectū eius: igitur aīs ꝓbatur non esset pars existens: qꝛ illa non augeꝝ: nec per idē ꝑs que additur ⁊ꝗ ꝙ nō aggregatū patet primo oia possunt saluari sine talis entitatis positiōe. igr̄ Scdo quia post additionē factā aggregatum resultans nō augeꝝ: ⁊ per oēs ad saluādā augmētationē ei⁹ non debet talis entitas ei inherens poni. Et si dicas ꝙ modus probandi concludit nihil augeri proprie dicitur ꝙ hoc est verum: et propterea non debet dici motum augmentationis esse talem entitatem ⁊c.

¶ Secūda propositio: motus augmentationis proprie dicte non est pars addenda ꝑz quia dicimus motum augmentationis esse illa parte addēda non existēte: et si illa esset motus augmētationis illud quod non est motus augmentationis esse diceretur.

Quid est mot⁹ augmentatiōis proprie.

¶ Tertia propositio: motus augmentationis proprie dicte est totū aggregatum continēs partem acquisitā que erit pars magis extensi ꝙ quod acquiritur. Exempli gratia pedali debet addi aliud pedale successiue vniformiter vel regulariter in vna hora pedale cū semis quod erit in instanti medio hore erit mot⁹ augmentatiōis: quia semipedalitatem acquisitā cōtinebit ⁊ pedalitatis que tūc erit in acquiri erit pars. ad hoc enim ꝙ aliq̄d acquiri dicat̄ aliquid quod eius erit debet esse primo acquisitū: et dz incipi acquiri residuū. Pro augmētatiōe improprie dicta propositiones etiam ponuntur.

Quid ē qd̄ acq̄ritur.

¶ Prima: talis motus augmentatiōis non est aliqua entitas distincta ab illo qd̄ augetur patet per maiorē partium medietarū salustur aliquid tali modo augeri: ergo minus rationabiliter talis entitas ad illud saluandū poneretur. Itē si oporteret ponere entitatē sic distinctam ad saluādū aliquid improprie augeri etiā oporteret ponere aliam entitatē que esset motus localis: quia quodlibet tale localiter mouetur: et sic posset impugnari sicut positio prima de motu locali.

Quid est mot⁹ augmētationis improprie dicte.

¶ Secunda propositio: motus augmētationis improprie dicte est illud quod fit extēsius. extensius autē dicitur aliquid fieri qd̄ immediate ante minus ꝙ est erat extēsum ⁊ immediate post extēsius erit. exempli gratia. si pedale debeat in vna hora ad bipedalitatē rarefieri in quolibet instanti intrinseco illius hore dicetur isto modo augeri: quia tūc erit verū dicere illud fieri extēsi⁹ eo ꝙ immediate ante erat minus extensum/ ⁊ immediate post magis: nec ex hoc habes illud in instanti acquirere posse extēsionem. ⁊ quia vt dictū est in primo de gnatione ⁊ augmentatione pertractabo decreui ptē hanc tertiam huius tertij non magis angere.

¶ Sequit quarta pars de velocitate motuū.

E triplici motu considerātiōe habita penes quid cuiuscunq̄ eorū attendatur velocitas: differendū occurrit breuiter admodū ⁊ succincte in huiusmodi perscrutatione ꝓcedimus: quia inutile in talib⁹ immorari reputo.

¶ Aduertendum primo est ꝙ inquirere penes quid velocitas motus debeat attendi nihil aliud est ꝙ inuestigare ad quid respicere debemus vel scd̄m que debet fieri ad recte iudicādum vnum motum velociorē vel tardiorē esse alio vel eque velocem. ¶ Exempli gratia a mobile pertransiuit vnum spacium in vna hora/ et secundum que debeant comparari a/ ⁊ b. ad iudicandum quod illorum velocius mouebatur

Quid ē inquirere penes qd̄ attēdit velocitas mot⁹

et in qua proportione motus vnius motum alterius excedebat: quia si scd̄m spacia pertransita debent comparari a/in duplo velocius ꝙ b/ mouerī concludere oportet.

¶ Secundo sciendū est ꝙ cōmunis stat sententia velocitatem motus attendi posse penes aliquid tanq̄ꝗ penes effectum vel penes aliquid tanq̄ꝗ penes motiuaꝝ potentiā hoc est clarius dicere ꝙ ad recte iudicandum an duo motus eque veloces fuerint vel in qua proportiōe vnus alium excedit in velocitate contingit respicere ad effectus a talibus motibus productos ⁊ illos inter se comparari vel ad motiuas potentias ⁊ scd̄m illas facere comparationē: exemplū primi iam positum est vbi est attendendū ꝙ per transitio spacij effectus reputat̄ q̄uis nihil producatur. exemplum secūdi potentia motiua a/ fuisset vt.4.⁊ sua resistentia vt tria potentia motiua b/ vt.12.⁊ sua resistentia vt nouem. Si velocitas deberet attēdi penes aliquid tanq̄ꝗ penes potentiā motiuam debemus cōparare potētias a/et b/in ordine ad suas resistentias ⁊ qꝛ vtraq̄ potentia ad suam resistentiā in proportione sequitertia se habebat a/⁊ b/equevelocia mobilia esse concludere debemus ⁊ hoc est dicere prout inferius notius euadet velocitatez motuū quo ad potentiam penes proportionez proportionū attendi hoc est si proportio vnius potentie motiue ad suam resistentiā fit equalis proportioni potentie motiue alterius ad eius resistentiā vel vna aliam excedat proportionabiliter sicut fuerit proportio maior vnius motus eiusdem erit velocior motu alterius. Et de velocitate motus localis vt cōmuniter fieri solet primo pertractādum est ostendēdo penes quid tanq̄ꝗ penes effectum debeat velocitas motus localis attendi.

Velocitas attēdit penes aliq̄d tanq̄ꝗ penes effectū vel penes aliq̄d tanq̄ꝗ penes cām.

Pertrāsitio spacij effectus reputatur.

Penes ꝓportionē ꝓportionum potentiarū motiuaꝝ et suarū resistentiarū attendit velocitas mot⁹.

¶ Motandū est primo ꝙ cum motus localis sit duplex rectus videlicet et circularis et partes mobilis circulariter contingat diffoimiter moueri eo ꝙ partes centrales in eodez tempore minores circulos ꝙ circunferētiales describunt est questio an velocitas circulariter moti debeant secundū motum partium iudicari quia tarde mouentur vel secundū motum partiū que velocius mouentur de quo sunt opiniones hentisbero opinante totum corpus circulariter motum ita velociter moueri sicut punctum velocissime motum eius ita ꝙ siue ponantur puncta sive non imaginādum est ac si in extremitate vel circunferentiam talis corporis esset vnum punctum ⁊ secundū circulum descriptum a tali puncto debet iudicari velocitas totius.

Positio hentisberi ō velocitate motus circularis.

¶ Ista positio non assignat modum cognoscatur velocitas infiniti circulariter moti si tale daretur: patet quia ibi non daretur punctū velocissime motum ⁊ hoc si secundum extensionem infinitā vertatur in girum. ¶ Sed dices sententiam illam dūtaxat corpora finita concernere. ¶ Adhuc datur finitum cuius motus velocitas non potest illa via cognosci patet sit vnum corpus circulare cui⁹ diameter sit pedalis ⁊ moueatur circulariter per vnam horam in qua vniformiter acquirat certam extensionem sic ꝙ in instanti terminatiuo hore primo diameter sit bipedalis ibi non datur maximus circulus descriptus ab aliquo pūcto talis corporis: quia maxime esset circulus ille circunferētie in instāti terminatiuo hore correspōdens: sed hoc non: quia nullum pūctum eius descripsit illum nō intrinsecum. Et constat ꝙ nō circunferētiale patet in instanti terminatiuo ille circulus circunferētie correspondet: ergo pūctum circunferētiale non descripsit illum: claret cōsequētia: quia successiue deberet illum describere qd̄ non stat cuz hoc ꝙ in illo instanti primo talis circulus tali circūferentie correspōdet. liquet intelligēti.

¶ Item si vnum corpus moueretur circulariter super terraz et tempore motus eleuaretur a terra per vnam horam constat ꝙ ibi nō dabitur maxima portio circuli descripta aliquo pūcto eius quod si concedas dicens ꝙ opinio hentisberi quaz albertus de saxonia insequitur intelligenda est de corpore vnico tūm motu moto. ¶ Contra. aliqua velocitate in illa hora illud corp⁹ mouebatur et aliqua non nec equali: ergo dabilis est maxima velocitas qua mouebatur vel minima qua non. dicitur ad hoc pro hentisbero ꝙ est dabilis minima qua non mouebatur: qꝛ illa velocitate qua fuisset motuz quando circulus correspondens circunferentie in instanti terminatiuo hore fuisset descriptus ab aliquo pūcto ei⁹ non mouebatur et qualibet velocitate minore data datur vna maior qua mouebatur: ⁊ hoc intelligitur de primo corpore: ⁊ proportionabiliter dici potest de secundo.

¶ Clare ex ista positione sequitur ꝙ da to vno orbe inter cuius supficiem concauam et conuexam pedalis esset distantia per cōdensationem partium ad supficiem cōcauam terminatarum versus cōuexam supficiem nō variaretur eius motus nec moueretur velocius nec tardius circulariter q̄ꝗ prius nec pūctum circūferentiale maiorem vel minorez circulum q̄ꝗ prius describeret: sed si fiat cōdensatio a supficie cōuexa versus cōcauam tardius ⁊ tardi⁹ moueretur propter minorem circulum a circunferētiali descriptum. Secūdo sequitur ꝙ homo magnus incidens super terram erecto corpore magis velociter mouetur q̄ꝗ parvus q̄uis simul incipiāt motum ⁊ simul veniāt ad terminum: hoc patet: qꝛ circulus maior describitur in equali tēpore a vertice capitis maioris q̄ꝗ a vertice capitis minoris. modo quilibz ita velociter mouetur sicut pars eius velocissime mota: innumera correlaria possent inferri que gr̄a breuitat̄ omittūtur.

Non parvz refert orbē vnus vnam vel vnus aliā supficiē condensari q̄ ad velocitatem.

¶ Secūdum istā viam igitur velocitas motus circularis tanq̄ꝗ penes effectum debet attendi penes spacium pertrāsituz a pūcto velocissime moto.

¶ Alia est positio tenēs corp⁹ circulari moueri pcise: ita velociter sicut pūctū medium: hoc est sicut punctū eque distans a pūcto quiescēte vel tardissime moto illius corpis: ⁊ a pūcto qd̄ velocissime mouetur. Exempli gra

Alia positio de velocitate motus circularis.

tia si corp⁹ circulare cui⁹ semidyameter sit pedalis circulariter moueat: moueatur ita velociter sicut punctum mediū illius semidyametri.

¶ Nec ista positio valet ad cognoscendū velocitatem motus corporis infiniti nec etiā corporis finiti quod tpe motus rarefiet: ⁊ sicut dicebatur superi⁹ ⁊ simili modo probari posset: ⁊ ad illud est dicēdum sicut respōdebatur positionis regulam videlicet intelligi corpore vno dūtaxat motu moto: sequitur etiā ex hac positiōe ꝙ circulariter a cui⁹ superficie concaua ad conuexam sit pedalis distantia: sed cōdensetur siue ꝟsus vnā siue versus aliā velocitas mot⁹ variaret: si versus cōuexā velocius moueatur: qꝛ pūctū mediuꝫ oporteret assignare magis ꝓpe supremā circumferētiā: et per ꝯns maiorem describeret circulū si versus cōcauam tardius moueret: qꝛ punctū medium oporteret magis prope concauā superficiem assignare: ⁊ per ꝯns minorem circulū describeret. De motu etiā hominis super terrā sequitur etiā ex hac positione simile correlarium et alijs omissis dicit ꝙ ꝓm istā viā velocitas motus circularis q̄ ad effectū debet attendi penes spacium pertransitū a pūcto eque distāte a pūcto quiescente vel tardissime moto in illo corpe ⁊ a puncto qd̄ velocissime moueatur. et si queras quid si illud corpus difforme fuerit longū vel latum: posset dici ꝙ est reducēdū ad vniformitatē ⁊ sub vniformi situ partiū signādū esset punctū mediū. sed qꝛ hoc est difficile defensare eo ꝙ potest diuersimode ad vniformitatem reduci et p ꝯns punctū medium diuersimode deberet assignari: ⁊ sic non esset certa regula ad iudicanduꝫ eius determinatā et certā velocitatem: pōt dici ꝙ ꝟ̄ius corpus sit difforme: assignanda sunt pūcta sub tali dispositiōe quorū vnum velocissime in eo moueretur ⁊ aliud tardissime vel ḋescēret ⁊ ꝓm motū puncti eque distantis ab illis debet velocitas iudicari difformitate non obstante.

Quakr motus diffo⁹miter lati/ vl̄ lōgi mobilis cog̃scēda ē velocitas.

¶ Insequendo istam viā in hoc standū esse videtur ꝙ velocitas motus circularis q̄ ad effectum attendit penes spaciū descriptū a pūcto medio

¶ Sed aduertendū est ꝙ spaciuꝫ potest ymaginari corporale superficiale ⁊ lineale: ⁊ dici solet ꝙ ꝓm spacium lineale pertransitū debet velocitas iudicari ⁊ nō ꝓm spaciū corporale vel superficiale: hoc est non est cōsiderāda latitudo vel profunditas spacij: sed dūtaxat longitudo: quia alꝯ sequeretur ꝙ ꝯto magis esset corpus in quo vel p quod aliq̄d moueatur velocior esset motus: ⁊ per ꝯns piscis lēte motus in mari moueretur velocius ꝯ̄ sagitta a sagittario emissa: ⁊ ꝯto mobile est maius tanto velocius moueret ꝓpter maiorem superficiem in qua collocat qd̄ non est dicendū. In motu igitur circulari cōsiderando est linea descripta a puncto ꝓm cui⁹ motum motus totius est iudicandus: ⁊ nō oportet ad alias dimensiones spacij respicere: ⁊ hoc nō absre postꝯ̄ ex fluxu pūcti d̄ linea resultare.

Trifariam considerat spacium.

Ad spaciū lineale respiciēduꝫ ē cōsiderādo velocitatē motus penes effectū

¶ Et hic aduertendū est ꝙ dantur duo mobilia circulariter mota que inequaliter circulariter moueat: ⁊ tamen eque velociter circuit aliquid. quod sic ostendit signata vna parte in octaua sphera vel in aliqua alia sphera supra solem que correspōdeat oīno soli taliter ꝙ si a cētro illius partis vsq̄ ad cētrū mundi duceretur linea recta transiret per centrū solis in eque velociter moueret sol ⁊ illa pars in. 24. horis motu diurno: qꝛ maior circulus describit a pte illa ꝯ̄ a sole: ⁊ tamē in equali tpe circuibant terram velocitas igitur circuitionis nō attendit penes circulum descriptū: sed sicut dici solet ⁊ bene penes angulos sup centrū mundi illis qui aliquid de theoricis planetarū nouerunt est ita notum quomodo anguli equales vel inequales describūtur super centrū ⁊c. vt de linea veri motus solis ⁊ de linea medij motus ⁊ alioꝝ planetarum. ⁊c. ꝙ esset eos tedio afficere circa eī⁹ dicta rōnē hic immorari. Sed pro illis qui nunq̄ de angulis sic descriptis aliquod intellexerūt: ymaginada est in terra pars axis a polo ad polū trāseuntis cuius punctū eius mediū cētrum est mundi ymaginetur alia linea per illud idem cētrū trāsiens ab oriente in occidentē que sit. a. vna alia linea intelligatur ꝓcedere a cētro solis vsq̄ ad centrū mundi: ⁊ vna alia ꝓcedens a centro ꝓtis supioris vsq̄ ad centrū mundi etiam pueniens constat intelligenti ꝙ linea solis cum linea ab oriente in occidentem ꝓcedente constituit aliquādo angulos rectos: aliquādo vero obtusos ⁊ acutos cū aliquando perpēdiculariter aliquādo oblique cadit super illaꝫ: similiter linea partis superioris. Si igitur in equali tēpore equales describant angulos ⁊ linea solis ⁊ linea superioris partis eque velociter circuirent. Si autem inequales angulos in equali tēpore describant non dicerētur eque velociter circuire. Qd̄ vt plenius intelligatur ymaginetur linea solaris in meridie super nostrum hemisperium constituere cum a. angulos rectos ⁊ similiter linea superioris partis cum sol peruenīret ad angulu noctis iterū constituet cū. a. angulos rectos ⁊ pertrāsibūt duodecim hore: si eque cito linea supioris partis describeret tales angulos eque cito debent dici circuire. sed si ante instans medie noctis vel post linea supioris partis angulos rectos discribat sicut ꝓn eque velociter moueretur sol ⁊ illa pars ita in eque velociter circuerent. Simili modo ymaginari potest de duobus circulis quorum vnus esset infra aliū si moueretur circulariter: ⁊ hec pauca bene intellecta sufficere debent ad cognoscēdum penes q̄d attenditur velocitas motus localis circularis quo ad effectum.

nō est idez equalis circuire et eq̄ velocit describere circularit moueri.

¶ Quo ad motum rectum etiam multe sunt opiniones aliq̄bus dicentibus ꝙ penes spacium descriptū a pūcto velocissime moto attendi debet velocitas: ⁊ sic si sortes ⁊ plato inciperet eque velociter currere in principio vni⁹ hore ⁊ versus finē sortes extenderet brachiū suum vt attingeret metā ⁊ nō plato velocius platone moueret. Item si mobile aliqd̄ cui⁹ duo puncta extremalia essent. a. ⁊. c. ⁊ punctum medium. b. recte moueretur in vna hora et ꝓnon variatis sitibus ipsius a et ipsius c imaginaretur b moueri versus c qd̄ si interi⁹ punctū totū moueretur velocius ꝯ̄ a ⁊ c ⁊ eo veloci⁹ ꝯ̄ moueret vbi nullū punctū eius suum situm variaret. ¶ Propter ista que videtur absurda albert⁹ de saxonia ista positione neglecta aliā amplectitur q̄ tenet velocitatē mot⁹ recti debere attēdi penes spaciū lineale scriptū a puncto medio mobilis formaliter vel equiualēter. dicitur equiualenter: qꝛ si cōtingat ꝙ punctū mediū varietur ꝓpter cōdensationē et rarefactionē debem⁹ iudicare ac si idez pūctū mediū semp maneret eq̄ distās a partib⁹ anterioꝛ et posterioꝛ ipsius mobilis. Ex ista positiōe facile est inferre correlaria. Sed postꝯ̄ albertus motus circularis mensurauit velocitatez ꝓm motū puncti velocissime moti debuisset in motu recto ad tale punctū respicere: sed siue isto siue alio modo dicat parua est difficultas.

Alia positio.

Que de velocitate motuum localiū dicūtur spacio quiescente sunt intelligenda.

¶ Et aduertendū est ꝙ predicta intelliguntur spacio quiescente: qꝛ si versus eādē partem simul moueatur spacium cū mobili maior linea tpe motus a mobili describeretur ꝯ̄ si spacio quiescente mobile moueretur. Item intelliguntur nō reiterato motu per idem spaciuꝫ: qꝛ cōtingeret ꝙ a ⁊ b mobilia eiusdem virtutis motiue essent: ⁊ tamē a in vna hora pertrāsiret vnā lineam et b precise dimidiam reiterando eadez sed ibi dici potest ꝙ b equaliter cum a equalem lineam pertransiuit.

¶ Velocitas aūt descēsus attēdi debet penes lineam rectā mensurātem approximatione mobilis ad centrū mūdi descriptā vel a puncto medio mobilis vel a velocissime moto vsq̄ ad centrū. Ex quo patet ꝙ stat aliqua duo eque velociter descendere et tn̄ inequaliter moueri patet correlariū ponatur extremitas arcus versus centrū et in principio vnius hore incipiat a moueri vniformiter per arcū et b vniformiter p cordā taliter ꝙ in fine hore simul pueniāt ad extremū arcus cōstat a velocius ꝯ̄ b moueri: qꝛ descripsit lineā curuā incipientem ab eodez pūcto et terminatā ad idem cū recto ⁊ tn̄ eque velociter descēdebant: qꝛ in quolibet instāti temporis motus eque distabāt a centro cum distantia debeat mensurari linea recta ꝓportionabiliter dici potest de ascēsu. datis igitur duobus mobilibus ad recte iudicandū qd̄ illorum velocius moueatur vel an mouentur eq̄ velociter respiciēdū est ad spacia ptrāsita a preassignatis pūctis ⁊ si equalia fuerint inequali tēpore eq̄ velociter mouētur: si autē vnū in equali tempore maius ꝯ̄ aliud vel in minori tantū pertransiuit maiorē velocitatē sibi vendicat et hoc est dicere ꝙ velocitatem motus localis tanꝯ̄ penes effectum attendi penes spaciū ptrāsitum ⁊c. si aūt aliqd̄ illorū mobiliū vel ambo vniformiter difformiter moueantur vel difformiter difformis fuerit velocitas reducenda est difformitas ad vniformitatez ꝓm gradum mediū et tali gradu debet dici difformiter mobile moueri et ferme omnia que dicta sunt de difformib⁹ qualitatibus possunt applicari difformi motui quapropter in istis non insisto. videantur regule hentis beri in tractatu de motu locali que sunt satis bone ⁊ faciles ⁊ qui in vacuum vellet tempus terere videat regulas suyset: qꝛ ego inutile reputo per amplius in his insistere.

De velocitate descensus.

Dātur duo mobilia q̄ in eque velociter mouentur: sed eque velociter descēdunt.

¶ De motu alterationis penes quid tanꝯ̄ penes effectum attēdi debeat velocitas. Sunt etiā diuersi modi dicēdi aliq̄bus dicētib⁹ ꝙ necdū ad intēsionez: sed etiā ad extēsionez respicere opꝛ: ita ꝙ si in vna hora adequate a pedale acq̄rat graduꝫ albedinis ⁊ b semipedale tātūdem velocius a ꝯ̄ b alterareꝯ. ¶ Sed istū modum nō approbāt multi: tum primo: qꝛ nō similibet qualitati cōuenit extēsio pꝛ de qualitatibus aīe: ⁊ sic ista positio nō oēs qualitates cōplectitur: tum scdo nesciret opinans dicere ꝯto velocius moueretur in casu a ꝯ̄ b. nō enim deberet dicere ꝙ in duplo: qꝛ vbi b ꝓcise dimidiū gradum acquisiuisset ꝓcise in duplo a diceretur velocius moueri: ⁊ qn̄ dicatur ꝙ plusꝯ̄ in duplo querēduꝫ esset in qua ꝓportiōe veloci⁹ moueretur ⁊ quacūq̄ data esset difficile vel admin⁹ tediosum ꝯnter dicere. ¶ Alius modus dicēdi est qui neglecta extēsione ad intēsionez dūtaxat respicit ⁊ est bipartita positio aliq̄bus dicentibus necdum est cōsideranda qualitas que producitur: ꝫ etiā preexistēs ita ꝙ cōsideretur ꝓportio inter qualitatez acq̄sitā ⁊ ꝓexistētez vel inter aggregatū ex illis duab⁹ ad ꝓexistētem ⁊ vbi maior proportio fuerit velocior sit alteratio ⁊ vbi equalis: equalis exēpli gꝛa si calido vt duo acq̄ratur caliditas vt. 4. ⁊ calido vt. 4. caliditas vt octo in equali tpe dicerēt isti illa eque velociter alterari: qꝛ vtrobiq̄ inter qualitatem existētem ⁊ acq̄sitam est ꝓportio dupla. sik̄ inter ꝓexistentem ⁊ aggregatum ꝓportio tripla. Alijs asserētibus neglecta cōsideratione ꝓexistentis qualitatis dūtaxat esse respiciēdum ad intensionem qualitatis que acquiritur: ita ꝙ velocitas mot⁹ alterationis attēditur penes intēsionez qualitatis acq̄site siue in parno siue in magno subiecto in tāto vel tāto tpe ita ꝙ si duo subiecta in equali tpe eque intensas acquirant qualitates eque velociter alterarentur ⁊ si vnum intensiorem ꝯ̄ aliud velocior erit eius alteratio. Istarum positionem vltimam approbo.

De velocitate mot⁹ alteratiōis positiōes.

Velocitas mot⁹ alteratiōis penes q̄litatē acq̄sitaꝫ in parno vel in magno subiecto attēdēda est.

¶ De motu augmentationis positiones etiam solēt assignari diuerse aliq̄bus dicētibus esse dūtaxat respiciēdum ad ꝯtitatē que acquiritur ⁊ siue ꝓprie siue improprie de augmentatione loquamur ꝓcedim⁹ ⁊ ac si noua entitas que sit ꝯtitas p augmētationez acq̄reretur ⁊ sic dicūt isti ꝙ attēdēda est velocitas augmētationis dūtaxat penes ꝯtitatez que acq̄ritur: ⁊ per ꝯns corpus centū pedum acq̄rendo in vna hora vnam pedalitatem ita velociter augmētaretur sicut vnū corp⁹ pedale acquirēs vnā pedalitatē in vna hora: qd̄ alijs videtur absurdum eo ꝙ pedale sit duplum et centupedale ferme imperceptibiliter maius.

De velocitate mot⁹ augmentationis positiones.

¶ Item inferunt alij ex ista positione ꝙ nihil posset vniformiter ꝓquo ad partes suas au-

geri et ego nego sequelam saltez sicut albertus de saxonia infert ꝗ dicit ex ista positiõe sequi ꝙ maior esset augmentatio totius ꝗ alicuius partis: si enim digitus vnius hois acquireret p rarefactionẽ semidigitalitatẽ totus etiã semidigitalitatẽ acquireret ⁊ per oñs eq̃ velociter augmentaretur totũ ⁊ ps: ⁊ potius videtur oppositũ sequi expositione ⁊ hic vnũ est notũ vcz ꝙ nõ dz attendi velocitas augmentationis penes ꝓportionẽ ꝗtitatis q̃ ꝓcquiritur ad ꝓꝗtitatem preexistentẽ ita ꝙ qñ equales fuerint ꝓportiões eq̃ veloces sint augmentationes ⁊ si inequales inequales: exẽpli gꝛa ꝙ si vnũ pedale acq̃rat vnã pedalitatẽ ⁊ vnam digitalitatẽ vnũ digitale in equali tpe eque velociter dicãtur augeri: quia vtrobiq̃ est proportio equalitatis: sz si vnũ pedale acquisierit bipedalitatẽ ⁊ aliud pedale tripedalitatẽ: sz velocius augmentaretur: qꝛ ꝗtitatis acq̃site ad preexistentẽ est proportio tripla ⁊ prioris pcise dupla notũ in ꝗ est nõ sic esse dicendũ: qꝛ vt bene dicit albert⁹ ex illo modo dicẽdi sequeretur esse aliquas augmentationes nullo modo cõparabiles. qõ patet si vnũ pedale acquirat vnã pedalitatẽ et aliud duas: ꝓportio primi esset proportio equalitatis et proportio secũdi esset maioris inequalitatis: qꝛ dupla: modo tales ꝓportiones incõparabiles reputantur. ¶ Aliorũ stat positio que cõiter tenetur: motus vcz augmẽtationis velocitatẽ attendi penes proportionez aggregati ex ꝗtitate ꝑexistẽte et acquisita ad ꝑexistẽtem ita ꝙ si duo augeãtur equalia vel inequalia ⁊ tales proportiones sint equales eque velociter augerentur: semper supponitur equalitas temporis: ⁊ si inequales illius cuius talis proportio fuerit maior velocior erit augmentatio. exempli gratia si corpus centũ pedũ acquirat quantitatem centum pedalem ⁊ vnum digitale vnam digitalitatem eque velociter augmẽtabuntur: quia vtrobiq̃ est proportio ꝗtitatis resultatis ad preexistentem dupla. sed si corpus centum pedũ acquirat ꝗtitatem. 50. pedũ et digitalẽ vnaz digitalitatẽ velocius augmẽtabitur digitale: qꝛ in proportione dupla et aliud in ꝓportione sexquialtera. Ex ista positione clare sequitur ꝙ si quantũ finitũ in tempore finito infinitaz acq̃rat extensionẽ in infinitũ velociter augmẽtabitur ⁊ si aliquid ymaginetur non ꝗtuz et per vnã horam fiat pedale in instanti iniciatiuo illius hore incipiet in infinitum velociter augeri et tamen in qualibet parte proportionali finite et eque velociter augmentabatur cum precedente: prima pars patet: quia quocunq̃ instãti dato in illa hora erit illud corpus subduplum ante illud ad ꝗtitatem cuius in illo instanti erit et subquadruplum ⁊ suboctuplum ⁊c. quia si in illo instanti erit digitale ante illud instans erit semidigitale et vt vna quarta ⁊c. Item sequitur ꝙ cum infiniti ad infinitũ sicut finiti ad infinitũ nulla est proportio si corpus infinitum terminatum vnam pedalitatem acquirat immo infinitã extensionã ⁊ vnũ finitũ acquirat vnã digitalitatẽ nullũ velocius alio augmẽtabitur. nimiuz: qꝛ infinitũ nõ ꝓtingit ꝓprie augeri. Plurima corrolaria possent tam ex vna ꝗ ex alia positione inferri et multa dicta calculatoris in tractatu de augmẽtatione adduci: sz propter cãm assignatã omitto vltimam positionem amplector ⁊ ad iudicandu de velocitate motus attendendo velocitatem penes effectum predicta sufficere iudicio. ¶ Ad cognoscendam velocitatem motus ad motiuam potentiam respiciẽdo hoc est vt dici solet attendẽdo velocitatez motus penes aliquid tanq̃ penes causam. Ponũtur propositiones in hac parte communes supponẽdo primo nullum motũ prouenire posse a ꝓportiõe equalitatis nec a ꝓportõe minoris inequalitatis. |

Propositiones de seruientes ad cognoscendu penes quid tanq̃ penes causam attendẽda est velocitas motus.

¶ Prima nõ est attendenda velocitas tanq̃ penes causam penes proportionem potẽtiarum motiuarum inter se ita ꝙ si aliqua potẽtia aliqõ mobile moueat aliqua velocitate subdupla potentia subdupla velocitate debeat illud mouere: quia stat ꝙ subdupla potentia sit minoris actiuitatis q̃ mobile sit resistentie vel equalis constat enim ꝙ non oportet si potentia vt. 4. moueat resistentiã vt tria aliqua velocitate ꝙ potentia vt duo moueat eandem resistentiam velocitate subdupla.

Nõ est attẽdẽda velocitas augmentationis penes ꝓportionẽ ꝗtitatis q̃ acq̃ritur ad preexistentem.

Proportiones incomparabiles sunt ꝓportiões equalitatis ⁊ ineq̃litatis.

¶ Secunda propositio nõ est attendenda velocitas tanq̃ penes causam penes proportionem resistentiarum inter se/ita ꝙ proportio nabiliter sicut resistentia fuerit maior vel minor velocitas debeat maior vel minor dici: quia tũc sequeretur ꝙ potentia motiua vt quattuor maiorem resistentiam moueret. sequela probatur si potentia motiua vt. 4. moueret resistentiam vt duo aliqua velocitate resistentiam vt. 4. posset subdupla velocitate mouere.

Velocitas augmẽtationis attẽdit penes ꝓportionẽ aggregati ex ꝗtitate preexistẽte ⁊ acquisita ad ꝑexistẽtem.

¶ Tertia propositio velocitas motuum tanq̃ penes causam non est attendenda penes proportionem excessuum super resistentias ita ꝙ in eadez proportiõe in qua excessus quo vna potentia motiua excedit suaz resistentiam se habet ad excessuz quo alia potentia motiua suam resistentiam excedit vnius maior vel minor vel equalis dicatur velocitas: qꝛ sequeretur ꝙ nõ in equali velocitate potentia vt octo moueret resistentiam vt. 4. et potentiam vt duo resistentiaz vt vnum: qõ non est dicendum cum se habeant equali proportione ille potentie ad suas resistentias et sequela probatur: quia excessus prioris potentie se habet ad excessum alterius in propositiõe quadrupla ⁊ sic oporteret ꝙ in quadruplo voloci⁹ moueret. Sed hec ꝓpositio presupponit sequentem patet intelligenti.

¶ Quarta propositio velocitas motus tanq̃ penes cãm attẽdẽda est penes ꝓportionẽ potẽtiarũ motiuarũ ad suas resistẽtias. Hoc est datis duob⁹ motibus in eadẽ ꝓportiõe se habebũt q̃ ad velocitatẽ et tarditatez in q̃ se habebũt ꝓportiões potẽtie motiue vnius ad suã resistẽtiã/et potentie motiue alter⁹ ad suam resistentiam: exempli gratia si potentia motiua vt octo moueat resistentiam vt. 4. et potentia vt sex resistẽtiã vt tria/eq̃ veloces erũt mot⁹: qꝛ vtrobiq̃ est proportio dupla ⁊ potentia. 12. resistentiam vt tria moueret in duplo voloci⁹: qꝛ. 12. ad. 3. est proportio quadrupla: ⁊ p oñs dupla ad duplaz ergo hec relinquitur nota ex eo ꝙ nullum incõueniens sequit ex illa: sz ꝓ pleniori itelligẽtia

Penes proportiones potentiarũ motiuarũ ad suas resistẽtias est attẽdenda velocitas motuũ tanq̃ penes causam.

Qõ iuuat ad velocitatẽ se tenet ex pte potentie motiue.

¶ Sciendũ est ꝙ omne illud reputatur pars potẽtie motiue qõ iuuat ad velocitatẽ: et oñe illud dicit pars resistentie qõ ingerit difficultatem potẽtie motiue/ ⁊ sic non variato mobili per variationem spacij variat resistẽtia ⁊ p diuersum ⁊ diuersum modũ applicatiõis de potentia qua angel⁹ mouet celũ videbitur in. iiij. phisi. vel in scõo de celo. Ex ꝓdictis sequit ꝙ secunde regule ab aristotele tradite. vij. phisicoꝝ. sunt minus bene posite vel dñt limitari: quia vt iacent nõ sunt admittende: hoc innotescit regulis cõsideratis. Quãrũ prima est. Si aliqua potentia motiua moueat aliqõ mobile p aliquod spaciũ in aliquo tpe eadẽ vel equalis mouebit medietatem illi⁹ mobilis. i. subduplũ ad ei⁹ resistẽtiã per duplũ spaciũ in equali tpe. Secũda rka est. Si aliqua vtus motiua moueat aliquod mobile per aliquod spaciũ in aliquo tpe eadem equalis mouebit medietatẽ p equale spaciũ in subduplo tpe. Manifestũ est ꝙ ibi videt velocitas attẽdi penes resistentiã ⁊ sic qꝛ subdupla est resistentia ponitur motus in duplo velocior: qꝛ in duplo velocius alio mouetur quod in equali tempore duplum spacium pertransit: vel in subduplo tempore equale: ꝙ regule ille admittende non sunt vt iacent ex secunda propositione superius posita habetur manifeste qua ostẽdebatur non esse velocitatem motus attendendam penes proportionẽ resistẽtiarum inter se. Buridanus autem septimo phisicoꝝ questione penultima regulas illas impugnat dicẽs ex prima sequi ꝙ si aliqua virt⁹ motiua moueret aliquod mobile per aliquod spacium in aliquo tẽpore eadem vel equalis posset mouere duplu mobile per subduplũ spacium in equali tempore quod est manifeste falsum cũ posset dari duplũ ad illud mobile maioris resistẽtie vel equalis cum ipsa virtute motiua: ⁊ sequela ostendit sit a virtus motiua que moueat b mobile p vnã leucam in vna hora ꝗm regulã deberet mouere medietatem b. in vna hora per duas leucas: ex illo sequitur ꝙ posset mouere. c. quod sit duplũ ad b. per dimidiam leucã in vna hora: quia si nõ sufficit. a. ad illud (inquit Buridan⁹) Capiatur vna alia potentia que sit. d. que sufficiat ad mouendum. c. per dimidiã leucaz in vna hora. Iam ex regula sequitur ꝙ. d. poterit mouere. b. cui⁹ resistentia est subdupla ad resistentiã. c. p vnam leucam in vna hora: sed hoc idem poterat. a. ergo. a. ⁊. d. sunt equalis potentie/equali eñ velocitate equalia mobilia mouent: ⁊ per cõsequẽs in quocunq̃ potest. d. potest. a. sed. d. potest in c. ergo et. a. igitur. ex secũda regula infert Buridanus ꝙ si aliqua virt⁹ motiua mouet aliquod mobile per aliquod spacium in aliquo tempore eadem vel equalis mouebit duplum mobile per idem spacium in duplo tẽpore quod etiam est manifeste falsuz: ⁊ sequela habet proportionabiliter probari sicut immediate precedens. Tandem dicit Buridanus ꝙ regule intelligende sunt vbi virt⁹ motiua se habet in proportiõe dupla ad suam resistentiã: et manifestum est ꝙ data vna potentia motiua vt quattuor mouẽte resistentiam vt duo aliqua velocitate mouebit resistentiam vt vnũ in duplo velocius dupla est enim proportio vt quattuor ad vnum ad ꝓportionez vt quattuor ad duo: quia vna est quadrupla alia dupla: ⁊ illa eadẽ potentia vt quattuor mouebit resistentiam vt dimidiũ in duplo velocius q̃ resistentiam vt vnũ. ⁊ sic proportionabiliter procedendo: ⁊ per consequens non precise ille regule obtinent veritatem vbi potentia motiua se habet ad resistentiã in proportione dupla: immo et in proportione quadrupla et octupla: et sic cõsequenter duplicatis proportionibus: sed ꝙ limitando regulas sicut Buridanus limitauit non satisfiat suis argumentis sic arguitur vbi potentia motiua se habet in proportione dupla ad suam resistentiam habek idem inconueniens ꝙ ipse infert ex regulis. igit. antecedens probat/ fit potentia motiua vt quattuor: a/ ⁊ mobile. b. resistens vt duo. Buridanus concederet sicut debet concedi ꝙ si. a. mouet. b. aliqua velocitate mouebit in duplo voloci⁹ subduplam resistentiam.

¶ Cõtra: ex illo sequitur ꝙ. a. mouebit resistentiam duplam ad. b. subdupla velocitate ⁊ per consequens moueret resistentiã vt quattuor sibi equalem. Sequela probatur si. a. non sufficit mouere subdupla velocitate ad velocitatem qua mouet. b. resistentiaz vt quattuor detur vna alia potentia que sufficiat subdupla velocitate illam resistentiã mouere ⁊ sit. c. iam bene sequit. c. mouet subdupla velocitate ad velocitatem qua mouet. a. b. resistentiam vt quattuor. ergo. c. mouebit. b. quod resistit vt duo ĩ duplo velocius. ⁊ per consequens eadẽ velocitate cũ. a. ⁊ sic. a. ⁊. c. essent equalis virtutis ⁊c.

¶ Pro solutione huius aduertendum est ꝙ ad hoc ꝙ regule philosophi veritatez obtineãt oportet ꝙ potentia motiua se habeat ad suam resistentiã in proportione dupla vel quadrupla vel octupla vel sexdecupla: ⁊ sic duplicãdo ꝓportiones: nec ꝙ quando se habent potentia motiua et resistentia in minori proportione q̃ dupla teneat. patet ex argumento iam facto illa enim potentia. c. que posset mouere resistentiam vt quattuor subdupla velocitate ad velocitatem qua mouet potentiam vt quattuor resistentiam vt duo oportet ꝙ se habeat ad suaz resistentiam in proportione media ad duplam in qua proportione se habent dyameter ⁊ constat eiusdem quadrati. ⁊ sic claret ꝙ non tenent regule quando in minori proportiõe q̃ dupla potentia motiua ⁊ resistentia se habent et ꝙ non teneant quando se habent in maiori proportione q̃ dupla demptis quadrupla octupla ⁊c. patet: quia non tenent vt dicit Buridanus quãdo se hñt in proportiõe dupla sicut si potentia motiua est vt sex ⁊ resistentia vt duo: ⁊ sit velocitas

vt vnum non op̃z ꝙ illa eadem potẽtia motiua moueat resistẽtiam vt vnũ in duplo veloci⁹. ptz q̃ nõ est dupla ꝓportio sexdupla ad triplã: ⁊ tm̃ dupla deberet esse ꝓportio potẽtie motiue ad resistẽtiam si dupla deberet esse velocitas vt p̃z ex dictis. Et ꝙ sextupla proportio nõ fit dupla ad triplã ptz: bm̃ seq̃tur non cõponitur sextupla ꝓportio ex duab⁹ triplis adequate: ergo nõ est dupla ad illã. ꝛ̃ñs est euidẽs: ⁊ aĩs ꝓbatur ꝓportio vn⁹ ad sex q̃ est sexdupla cõponit ex ꝓportione tripla ⁊ dupla: q̃ ex ꝓportiõe vn⁹ ad tria ⁊ tria ad sex. ⁊ p ꝛ̃ñs maior est proportio sexdupla ꝙ dupla ad triplã. ille modus ꝓbãdi sexdupla nõ esse duplã ad triplã est sufficiẽs: q̃ q̃cũq̃ ꝓportio habẽs intermedia cõponitur ex ꝓportionib⁹ medioꝝ ⁊ terminoꝝ: ⁊ q̃libꝫ ꝓportio media ad aliã bis sumpta cõstituit illã. Mod⁹ tm̃ ꝓ bãdi q̃ probat ꝙ q̃n potẽtia motiua se hz ad resistentiã in ꝓportiõe tripla nõ tenẽt regule ꝑsupponit velocitatẽ motus attẽdi penes proportionem potẽtie motiue ad suam resistẽtiam q̃d nõ stat cũ hoc q̃d velocitas attẽdatur penes ꝓportionem resistẽtiaꝝ q̃d regule ille ꝑtendũt ex q̃bus cõstat ꝙ regule ille sufficiẽter ꝓbãtur vt iacẽt ostẽdẽdo velocitatẽ mot⁹ ꝑcise debere attẽdi penes ꝓportionẽ potẽtiaꝝ motiuaꝝ ad suas resistẽtias: q̃ nullo pacto illud secũ patitur cũ illis regulis illud aũt sufficiẽter ꝓbatur ꝓ hoc ꝙ nullo alio mõ absq̃ incõueniẽti dici põt ⁊ ad illã viã cognoscẽdi velocitatẽ motuuꝫ nullũ seq̃tur incõueniẽs ꝓut supius ꝓpõne q̃nta dicebatur. Ego aũt opinor intẽtionez pbi esse ꝙ si aliq̃ virtus motiua moueat aliq̃d mobile in aliq̃ tpe ꝓ aliq̃d spaciũ moueri medietatẽ illi⁹ in subduplo resistẽs ꝓ duplũ spaciũ in eq̃li tpe vel ꝓ eq̃le spaciũ in subduplo tpe in duplo veloci⁹ dũ tm̃ dupla sit ꝓportio vtutis motiue ad resistẽtiã ad illam ꝓportionez i qua pri⁹ se habebãt nec est verisimile pbm aliter itellexisse suas regl'as. Sed hic aliaduertẽdus est ꝙ vbi esset mot⁹ absq̃ resistẽtia sicut forte est mot⁹ celi, ꝓut in scda pte q̃rti tãgetur ⁊ act⁹ volũtaꝫ successiue ꝓduct⁹ mere libere ita ꝙ nõ accidat successio ex aliqua resistẽtia: ſz ex libertate nõ posset ꝓ viã assignatã cognosci penes q̃d dz attẽdi talis mot⁹ velocitas: ſz illa via ꝛcernit dũtaxat mot⁹ successionẽ habẽtes ex resistẽtia q̃ ad alios aũt mot⁹ respiciẽdus est ad spaciũ ptrãsitus vel ad effectũ ꝓductus in tãto vel tãto tpe ⁊ sic i eis attẽdẽda est p̃cise velocitas penes effectũ. Et q̃ ãgustia tpis me cõpellit vt velociter ꝓcedã non imoꝝ in velocitate diuti⁹. videãt qui vellẽt plen⁹ de ista materia ĩformari hẽtis beꝝ ⁊ calculatorẽ de motu locali ⁊ Albertũ de saxonia in codicello de proportionibus ⁊ in ꝓpõnibus supius assignatꝫ ferme ad litterã modus cõem imitatus sus absq̃ alijs difficultatib⁹ in mediũ adductis ꝓpter cãm sepe repetitã. Et hic tertio phisicoꝝ pscrutationuꝫ extremam manũ impono trinitati sanctissime sit laus perhennis. Amen.

Phisicoꝝ perscrutationum Liber quartus.

Principijs tam intrinsecis ꝙ extrinsecis rei naturalis cognitis ⁊ de motu qui est eius opatio ingẽtus res naturalis existit ꝛsideratiõe habita cuꝫ ipsa res naturalis ⁊ in loco existat ⁊ in loco opetur: ita ꝙ vacuũ abhoꝛreat ⁊ ipsi⁹ sicut ⁊ eius opationis duratio tpe mẽsurãda veniat opeꝑcius est ꝙ de loco vacuo ⁊ tpe iam in iiij. lib. de phisico auditu disserat. Erit igitur cõsideratio hmõi tripartita. In prima pte de loco. In scda de vacuo. In tertia de tpe ꝛformiter ad processum pbi perscrutabimur.

Duratio rei naturalis tpa mẽsuratur.

Circa primepartis expeditionẽ insistẽtes loci diffinitiõe pmissa ⁊ declarata ꝓpetatus quarũdaꝫ loci mẽtionem faciem⁹. Locus aũt ab aristotele sic diffinitur. Loc⁹ est corporis cõtinẽtis terminus imobilis primum quid per ly continẽs intelligat perspicuũ est. Sed termini illi in diffinitiõe positi a nũero absoluũtur. loc⁹ em̃ baculi cui⁹ vna ꝑs est q̃aqua ⁊ alia in aere corporis cõtinẽtium est termini: ꝓ ly termin⁹ supficiem intelligas. Sed ꝓ intelligẽtia illius pticule immobilis Notãduꝫ est ꝙ sicut formaꝝ subaltium productio in cognitionem materie prime ꝑbos eduxit eo ꝙ illaꝝ formaꝝ susceptiuũ assignare oportebat q̃d q̃daꝫ ingñabile ⁊ incorruptibile existeret (sicut in primo ostensus est) ita ꝓ motũ localẽ i cognitionẽ loci philosophãtes deueniũt (ꝓut aristoteles i hoc. 4. ait) dicẽs mot⁹ localis in inq̃sitionez loci hoĩes ꝓmouit sane si nullus motus localis fuisset nullũ locus perq̃stuissent. Motus em̃ localis sine acquisitiõe vel deperditione alterius vel alteri⁹ loci nõ bene intelligitur nec aliquod aliter aliter q̃ se hr̃e per motũ localẽ recte intelligerem⁹ nisi aliq̃d quiescẽs ymaginaremur vinũ em̃ ad motũ doliꝫ motũ nõ variat locũ i q̃ imediate ꝛtinet. Et sicut nõ est de ratiõe materie prime corruptibilitas ita nõ est de ratione loci mobilitas immo ex imobilitate vt sic dicatur ipsius et alioꝝ mobilitate in cognitionẽ loci deuentũ est. Et hoc intelligitur ꝓ illam particulã diffinitiõis immobilis nõ quin locus aliquis sit mobilis: ſz moueri nõ cõuenit ei eadẽ ratione qua locus dicitur: sed potius immobilis. et opinamur hoc innuere philosophũ per illam particulam primum.

Diffinitio loci.

Foꝛe subalis ꝓductio in cognitionẽ materie prie ꝑbos iduxit motus localis in cognitionem loci.

Non est de ratiõe loci mobilitas.

Antiquus stat modus dicẽdi in loco vez duo esse cõsideranda materiale vez et formale materiale loci est ipsa superficies cõtinẽs locatũ in se cõsiderata nõ habendo respectũ ad distantiaꝫ inter ipsam ⁊ cẽtrũ vel celũ. ſz ec ad aspectũ partiũ eius ꝓd celũ. Formale aũt loci est ipsa supficies cõtinẽs tm̃ vel tm̃ distãs a cẽtro ⁊ a celo sub tali vel tali aspectu ꝛsiderata ⁊ loc⁹ q̃ ad materiale dz bene mobilis: quo ad formale aũt ĩmobilis: ⁊ hoc ideo q̃ q̃uis supficies illa continẽs moueatur manet ⁊ tm̃ equalis distãtia ⁊ talis aspect⁹ exẽpli gr̃a q̃uis aer circũdãs vnam turrim moueat supuenit ali⁹ cicũstãs inter quẽ

Duo ꝛsiderãda in loco materiale ⁊ formale.

⁊ cẽtrũ equalis manet distãtia ⁊ similis ad celũ aspect⁹: immo stat ꝙ eadẽ distantia in numero maneat et idẽ aspectus. Aliqui dicũt tenẽtes supficies esse accidentia q̃dã corporũ terminatiua lõga ⁊ lata absq̃ ꝓfunditate ꝙ cũ loc⁹ sit superficies ⁊ accidenti non cõueniat ꝓ se moueri sed per accidẽs. i. ad motũ subiecti cui iest dicti loc⁹ immobilis primũ hoc est nõ mobilis per se Sed mod⁹ iste est insufficiẽs. Tum ꝓmo q̃ fundatur sup illud falsuꝫ supficiẽ vez esse accñs ꝛc. Tum scdo q̃uis ita eẽt ꝙ loc⁹ esset tale accñs ⁊ per ꝛ̃ñs non mobilis ꝓ se ille modus dicẽdi nõ tradit causam ꝓpter quã de imobilitate loci fit mẽtio. nõ ei op̃z ꝙ de oĩbus q̃ diffinito ꝛueniũt in diffinitiõe mẽtio fiat: q̃ si sic q̃libet diffinitio esset maior tota biblia. Stãduꝫ est igit̃ in prima declaratiõe diffinitiõis ex qua liq̃do habes vltimã sperã nõ esse in loco cũ nullũ sit a q̃ ꝛtineat

Vltia spera nõ est in loco.

Celũ empireũ btõruꝫ local'r non mouetur.

Sed dices quõ igit̃ mouet localiter. Pro dr̃ ꝙ sacri theologi vltimã sperã dicũt eẽ empireũ immobile manẽs locũ btõꝝ a deo ꝓductuꝫ vsq̃ ad cui⁹ supficiẽ cõnexã xp̃s nr̃ redẽptor ascẽdit taliter ꝙ supficies illa simul cũ ỹtice eiusdẽ sacratissimi capitis existit. Indecẽs aũt erat ꝙ locus btõꝝ qui pfectissima q̃ete gaudẽt in ꝛtinuo esset motu. Scdo dicerẽt pbi ꝙ ad aliq̃d moueri localiter sufficit ꝙ q̃tũ est ex mõ se hñdi ſz se vel ꝓtes suas locũ variaret si in loco existeret. ⁊ sic mot⁹ localis vltie spere saluaret. Si em̃ esset in loco ꝓm ꝓtes ei⁹ loc⁹ variaret ex mõ se hñdi. Nec illa ꝛ̃ñs valet ꝓ locũ ab impossibili/ ſz intrisece tz. Et ꝓm cõez modũ loquẽdi cõtinẽs dz eẽ discontinuatũ cõtento q̃d ideo dr̃: q̃ nec tota vltima spera nec aliqua ei⁹ ꝑs existit i loco. ⁊ si cõtinuatio non ꝓpediret cõtinẽtiã posset dici ꝙ ꝑs inferior cõtinet in supiori. Queres si nõ sunt ponẽde supficies ꝓm ꝓfũditatẽ idiuisibiles q̃d est vel ꝓ quo supponit termin⁹ cõtinẽtis. Item seq̃ret ꝙ diuisa ad ymaginationẽ vltia sphera i duas ꝓtes ꝓm ꝓfunditatẽ in supiorẽ vez et inferiorẽ supior dicerẽt loc⁹ p̃z: q̃ est termin⁹ vel ex tremũ cõtinentis ipsi⁹ sphere vez q̃ penultimaꝫ cõtinet q̃d cõstat esse falsum. Ad ꝓmũ dr̃ ꝙ termin⁹ ꝛtinẽtis accipit ꝓ ꝓte cõtinẽtis teriata ad cõtentũ ꝓm quã cõtinẽs ambit vel ꝛtinet cõtẽtũ ⁊ ꝓ hoc liq̃t solutio scdi. Nõ em̃ vltia sphera ꝓm illã ꝓtẽ superiorẽ penultimã cõtinet p̃z: q̃ ad intellectũ illa ablata nõ min⁹ ab inferiori ꝓte maneret penultia ꝛtẽta. Dices adhuc loc⁹ angeli nõ est termin⁹ cõtinẽtis. igit̃. Aĩs ꝓbat: q̃ angelus nõ est p̃cise in supficie vel in termino alicuius: sed in aliquo toto quod locus eius dicit̃ ita ꝙ si angelus dicitur esse in aere tãq̃ in loco non est precise in superficie cõnexa ei⁹. igit̃.

Quid cẽterminus continens.

Quõ angelus est i loco.

Triplex mod⁹ essendi in loco.

Pro solutiõe hui⁹ quo q̃rit̃ de modo existẽdi angeli in loco. Sciẽdũ est ꝙ multifariã tradũt theologi aliq̃d esse in loco vno mõ circũscriptiue alio mõ diffinitiue alio mõ ꝓsentialit̃ aliq̃ addũt modus exñdi sacramẽtaliter: sed sub mõ existẽdi diffinitiue includit̃ vt stati appebit nisi in terio vellẽs stare: modus existẽdi in loco descriptiue est q̃ aliq̃d q̃tũ extẽsum sic est i loco ꝙ vna ꝑs in vna ꝓte loci/ alia i alia existit; ⁊ isto mõ res corpee natural'r locãt̃. Diffinitiue dr̃ aliquid sic esse in loco ꝙ in qualz ꝓte illi⁹ loci ⁊ in toto loco totũ existit: ⁊ sic vnũ sibi deteriat ⁊ diffinit q̃d nõ cõtigit illud esse sue nature relictuꝫ in plurib⁹ locis nõ cõstituentib⁹ vnũ vel ipo nõ exñte in ĩtermedijs ⁊ maximũ sibi deteriat locũ Isto mõ angeli dñr in loco esse cũ em̃ sint idiuisibiles nõ debent eis sicut diuisibilibus loca circũscriptiõe ipsos cõtinẽtia: ſz sic ẽ angel⁹ in aliq̃ loco ꝙ cuilibꝫ ꝓti talis loci coexistit/ ⁊ sic locum sibi diffinit ꝙ alibi nõ existit q̃d dr̃ ad dr̃iaꝫ modi quo de⁹ ꝑs̃ est loco q̃ oi loco ꝑs̃ est. Quapropter talis mod⁹ essendi in loco diffinitiuus dr̃ ⁊ ꝙ maxim sibi deteriat locũ angel⁹ p̃z q̃: michael in aliq̃ loco põt esse ⁊ in aliquo nõ ꝓpter magnitudinẽ postq̃ sic alicubi est ꝙ alibi nõ inueniatur iuxta modũ dicẽdi sacroꝝ theologorũ ⁊ cõueniẽt⁹ assignat̃ maximus in q̃ põt eẽ q̃ minim⁹ in q̃ nõ sicut diuisibilia talia loca sibi determinãt/ ita ꝙ assignare op̃z locuꝫ vtuti repletiue michaelis cor̃ndẽtẽ: ⁊ ille erit maxim⁹ in q̃ exrẽ põt. Et si dicas vno maiori assignato in illo ꝑ põt exrẽ: q̃ põt odẽsari. Dr̃ ꝙ dicas si velles in maiori exrẽ põt: ſz nõ põt exrẽ i maiori. Dices forte in vtraq̃ duaꝫ pedalitatũ põt esse: g̃ ⁊ i infinit⁹. Tenet ꝛ̃ñs ex mõ arguẽdi pbi. 4. phis. dicentis ꝙ si duo corpa possent eẽ in eodẽ loco ⁊ ĩfinita: ⁊ si idẽ i duob⁹ locis ⁊ i ĩfinit⁹. Pro solutiõe hui⁹

Mod⁹ essendi in loco discriptiue.

Mod⁹ essendi diffinitiue.

Aliaduertẽdũ est. s. thome ⁊ egidij de roma fuisse opinionẽ angelũ non esse in loco ꝓ suã substãtiã: sed tm̃mõ ꝓ operationẽ eius circa locũ ita ꝙ non est vbi nõ opatur: ⁊ si circa nullũ locũ operaret̃ nusq̃ esset ⁊ intelligũt de operatione ad extra in aliq̃d corpus trãsẽnte ꝓm istaꝫ opinionẽ bn̄ solueret̃ ar. cũ em̃ difficili⁹ sit operari in centũ pedalitatib⁹ q̃ in decẽ: ⁊ angel⁹ nõ aliter fit in loco q̃ ꝓ opationẽ circa illũ staret ꝙ in decẽ existeret pedalitatib⁹ ⁊ nõ in centũ. Sed doctissimi viri nedũ min⁹ sufficiẽtẽ: imo ⁊ intelligibilẽ illã positionẽ reputãt: constat em̃ fidelibus angelos i celo ẽpireo eẽ circa q̃d nihil operãtur cũ ip̃z nec ꝓm substãtiã nec ꝓm q̃litatẽ nec ꝓm q̃titatẽ aut ꝓm locũ trãsmutẽt. Iteꝫ aut vbi est angel⁹ est substãtia sit cũ opatiõe vel tm̃ ei⁹ opatio nõ ꝓm vbi eni esset ei⁹ subã. Si ꝓmũ vel volũtarie opat̃ aliq̃n vel cogit̃ vel necessitatur ad opationẽ scdz est abfurdũ. Si ꝓmũ põt ergo opationẽ suspẽdere ⁊ iã erit alicubi nõ opando ad extra. Si dicas aliq̃ sicut illã positionẽ interpretãtur ꝙ nõ est aliud dicere ãgelũ in loco eẽ ꝓ opationẽ circa ipm locũ q̃ eẽ in loco ꝓ applicationẽ sue vtutis ad illũ locũ: q̃uis nõ operet̃ adextra hoc parũ admodũ valet ꝓmũ opinãtes intelligũt de opatõe trãsẽnte vt dictũ est. Scdo sit̃ mõ quod lz aliud ens naturale est in loco: q̃ nullibi est q̃n ibũsit sua vt̃ applicata ⁊ siue eẽt ad mẽtẽ opinãtiũ siue nõ defendẽdo istũ modũ dicẽdi sat⁹ esset stare in noĩe ⁊ dicere ꝙ angel⁹ bn̄ põt alicubi eẽ absq̃ hoc ꝙ ibi opet̃ ad extra ſz absq̃ trãseunte opatiõe nõ dicerẽt ibidẽ esse tanq̃ in loco: ⁊ sic nulla eẽt difficultas postq̃ ex noĩe penderet negociũ: mihi tm̃ visum est aliq̃n intentionem sancti doctoris esse ꝙ cum ange-

Opinio. s. thome egidij de modo quo angelus est ĩ loco.

lus est indiuisibilis substātia dūtaxat ex ꝓpria natura locus pūctalis ei debetur nec deberem⁹ ei alium locū assignare: sed q: cōtingit ipm angelum circa diuisibile opari ⁊ nō est dicēdum ꝙ opatur vbi nō est locū diuisibilem ipm habere dicere cogimur: ⁊ q: hoc ex opatione eius circa diuisibile agnoscim⁹ dicit doctor sctūs angelum esse in loco sc̄z diuisibili ꝑ operationem.

¶ Sed ad argumētum aliter rndetur negando ꝛntiam. Et ad probationem dr ꝙ modus arguendi pbi nō tenet nisi per locuz ab im possibili naturaliter.

¶ Sed forte q̄res et bn̄ vnde ꝓuenit ꝙ vnus angelus posset esse in qualz duaꝫ pedali tatuz ⁊ nō in qualz cuiuscūq̄ maioris multitudinis. Et nō satisfacit analogia q̄ a quibusdam adducitur de aia rōnali que nō sufficit cuiuscūq̄ extēsionis materiā informare: sed determinat sibi maximā (put in primo dictū est) q: angelus nō informat locū in quo est nec opz vt iam ostēdebatur ꝙ aliquā opationez ipm locū ocernētem exerceat in ipso sicut aia que ⁊ materiam informat ⁊ vitales opationes in ipsa exercet. Facile est dicere vt dici solet ꝙ ex limitatione virtutis angelice ꝓuenit ꝙ nō in ꝓtuncūq̄ magno loco extrem valeat: sed hec rnsio nō est pfecta quippe que nō reddit animū auditoris q̄etuz. si enī angelus cōseruaret locū esset apparētia ꝙ limitaretur eius virt⁹ existēdi in loco: sed cū nec informat nec cōseruat locū nec opatur circa ipm ꝛm illos q̄ opinionem. s. thome impugnant saltem nō opz ꝙ opetur circa locum nō videtur ꝙ limitatio sue virtut⁹ sit sufficiēs causa determinationis loci istud est mihi difficilis solutionis.

¶ Opinio stat cuiusdā dicētis angelū sic esse in loco ꝙ nec in maiori nec ī minori extrem valeat in minori inq̄ qui nō esset pars maioris in quo esset sicut pedale non pōt naturaliter in maiore nec in minori loco extrem sub tāta extensione ꝙ ꝛam sit. Tenet etiā hec positio ꝙ angelus determinet sibi locum sphericū ꝙ si aliqd̄ corpus sit minus illa ꝓtitate ad locū angeli req̄sita angelus nō solum erit in eodem: sed etiā in alio extra ipm ꝓpinquo vt habeat integrā sui loci ꝓtitatem sub figura sperica. Scōm istā opinionem diceretur ꝙ recte sicut pedali extēsioni pedalis locus correspōdet ita determinate magnitudinis locus angelo debetur. Sed gregorio de arimino ⁊ multis aljs hec positio nō placet ⁊ rōnabiliter posset enī angelus in loco existēs ꝑ vnaz digitalitatem se retrahere. Itez angelus maius ⁊ minus corp⁹ assumere pōt: ergo ⁊ in magno ⁊ in parvo loco extrem tenet ꝛnia: q: maior vniovi detur esse inter angelū ⁊ corpus assumptum q̄ inter angelum et locum. Item si figuram sphericam sibi determinaret oporteret dicere ꝙ cuz angelus assumit aliquo de corpus in forma humana esset etiā in aere circunstāte vt sphērica figura cōplaceatur qd̄ nō videtur esse rōni cōsonum. Potest tn̄ positio hec deffendi: sz maiores sunt rationes contra eam procedentes q̄ ipsam probantes.

Maior est vnio inter angelum ⁊ corp⁹ assūptum q̄ inter angelū ⁊ locū.

¶ Ad quesitum ergo dr ꝙ maximum sibi angelus determinat locū ꝓpter sue virtutis limitationem q̄uis nō sit et difficil⁹ in maiori q̄ in minori loco extrem: sed bona est apparētia q̄ illud ipediret deteriationez loci ad maximū.

An angelus deteriat ꝛm̄ sibi maximū lōgitudinē in loco.

¶ Tenet Gregorius ꝙ respectu cuiuscūq̄ dimensionis maximū sibi determinat ita ꝙ datur maxima lōgitudo in qua pōt extrem: ⁊ ꝑ ꝛnīs q̄uis sit in vno quadrato nō posset in quocūq̄ equali illi extrem: q: posset dari equale: ita lōgum ꝙ in lōgitudine excederet maximam longitudinem quā angelus sibi determinat als̄ seq̄retur ꝙ angelus posset esse natural⁹ in celo empireo ⁊ in centro mūdi: immo in tota mūdi diametro qd̄ Robertus hollzot ⁊ alij cōcedūt reputantes magnum incōueniēs angelum posse esse in aliquo loco ⁊ non in quocūq̄ equali illi. Item nō est in aliq̄ quadrato quinim infinita sit longitudine. Patet de diametro procedente per partes proportionales ⁊ de linea giratiua.

Pax certitudinis de illis q̄ angelos ocernunt habemus.

¶ Sed diceret Gregorius ꝙ postq̄ inter pūcta maxime distātia illius lōgitudinis est distātia finita ⁊ ab vno ad aliud est ꝓtrahibilis linea recta nō excedēs maximā longitudinem quā sibi determinat bene pōt in tali lōgitudine extrem aliud esset de diametro mūdi vel de lōgitudine aliter dispositas. Difficile est in talibus resolutorie ꝓcedere (q: vt ait Gregor⁹) materia hec est nobis abscōdita dn̄ hic sum⁹ ⁊ scriptura diuina nihil nobis manifestat. Et robertus hollzot in. ij. q. iiij. in solutiōe ad tertiū principale dicit ꝙ nisi esset ꝓpter reuerētiam sctōz multa q̄ dicūtur de angelis impugnaret ⁊ tanq̄ somnia reputaret qd̄ ēdem dictū in mediū adducere voluimus vt constat ex mente illius auctoris fuisse paruz certitudinis de loco ⁊ de aljs angelos cōcernētibus nos hr̄e. Spectat tn̄ ad pbm de loco angelozꝫ disserere cū lumine naturali fide seclusa angeli sint ponēdi. Patet ex ꝓcessu pbi. 12. metaphisicozꝫ in quo ꝛm numerū orbiuz celestium angelos posuit quos intelligētias appellauit. Potest tn̄ dici ꝙ cū angelus nō sit ens naturale. i. ex materia ⁊ forma cōpositiuz nō ꝓtinet ad phisicū de loco eius determinare: sed potius ad metaphisicuz. Quāobrem ꝑ alio loco reseruo q̄ simpl⁹ mihi videtur dicēduz de loco angeli vbi tangā opinionem durādi q̄ non minus falsa q̄ extranea est. Et ꝑ hoc arguitur ꝓius factū solueretur dicēdo ꝙ loc⁹ entis naturalis in ꝓtiaꝫ diffinit̄. Et sic nō incōuenit ꝙ diffinitio illa loco angeli nō cōueniat. Sed vt mēbra diuisionis ꝓfate declarētur esse sacramētaliter in loco diffinit̄ ꝑ esse diffinitiue in loco ⁊ cū hoc sub speciebus sacramētalibus sicut bn̄dictuz corp⁹ christi sub accidentibus hostie cōsecrate existit. Presentialiter dr deus existere in loco: q: per presentiam essentiam ⁊ presentiā vbiq̄ est sicut theologi tradūt ⁊ est rei veritas. Et hec ꝑ declratiōe diffinitinis loci sufficiāt.

¶ De poprietatibus loci.

Prima loci ꝓprietas.

¶ De loci ꝓprietates ꝛm̄ prefinitum modum ꝓcedēdi deueniendum est: quaꝫ pria est in pōptu: videlz locum equalez esse locato. Si enī locatum locus excederet vel locatum locus: locus esset absq̄ locato: ⁊ per cōsequens vacuum vel corpus sine loco.

¶ Contra quā quidem ꝓprietatem Arguitur sic. locus penultime sphere nō est equalis eidez: igit̄. Ārs ꝓbatur dictū est ꝙ quelz ꝑs corꝑis ꝛtinētis terīata ad cōtentuz ipm ꝛtētum ambiens dr locus: sed cōstat ꝙ aliqua talis ꝑs vltime sphere est minor penultima sphera cum aliqua posset valde tenuis ⁊ parue spissitudinis assignari q̄ a penultima sphera in magnitudine excedatur: igit̄. Proportionabiliter argumētari posset decuiusłibet alterius locati loco.

Nihil est in loco q̄n in infinitis sit locis.

¶ Pro solutione huius sciendum est ꝙ nihil est in loco quin in infinitis sit locis cuz infinite sint ꝑtes continētis terīate ad cōtentum ipsuz ambiētes: ⁊ ꝑ ꝛnīs non datur locatū quin aliquez locū eius in magnitudine excedat. Sed inter locū ⁊ locatuz est equalitas ponēdo superficies indiuisibiles ꝛm ꝓfunditatem ⁊ pōt intelligi de talibus superficiebus sic: videlz ꝙ superficies cōcaua locātis qua loc⁹ dr debet esse equalis superficiei conuexe locati.

¶ Cōtra hoc arguitur sic primo nō admittētes tales superficies nō aptarēt talem modum dicēdi. Secō adhuc talibus superficiebus positis sit locās circularis figure ⁊ superficies ocaua eius a ⁊ locatū sperīcū ⁊ superficies cōuexa eius b a nō est equalis b: igitur. Ārs ꝓbatur linee ducte a centro locati vsq̄ ad a sunt maiores lineis ductis vsq̄ ad b: igitur a ⁊ b sunt inequales. ꝛnia claret: q: postq̄ a ⁊ b sunt circulares superficies si linee ducte a cētro ad illas essent equales. ꝓbatur ārs linea procedēs a centro vsq̄ ad a/debet procedere vltra b/patet: q: a cōtinet b: igitur.

Item a et b sunt duo circuli quoꝫ vnus cōtinet alium: q: a est locus ⁊ b se habet vt locatum: igitur illi circuli nō sunt equales. Rndetur ad primum ꝙ ꝑ nō ponētibus superficies aliter opz dicere. Ad scōm dr negādo ārs: ⁊ ad ꝓbationem negatur ꝙ linee ducte a cētro locati vsq̄ ad a ⁊ b sunt inequales: ⁊ ad ꝓbationez negatur ꝙ linee ducte vsq̄ ad a procedāt vltra b. a enī ⁊ b sunt simul: q: cōtigue se habēt locās ⁊ locatum: ⁊ cōtigua sunt quoꝫ vltima sunt simul sicut continua quoꝫ vltima sunt vnū quinto metaphisice. ⁊. v. phisicozꝫ. ⁊ ꝑ ꝛnīs negatur ꝙ a cōtineat b: sz a cōtinet locatū cuius b est superficies. Et ex hoc soluitur aliud. Illi aūt qui tales superficies non ponunt possent dicere ad saluādum inter locū ⁊ locatum equalitatez ꝙ sunt superficies ymagināde sicut de pūcto velocissime moto vel de eque distāte ab extremis loquentes de velocitate mot⁹ dicebamus ⁊ reuera ad deducēdum arg. multa in phisica ⁊ ad bene satisfaciēduz opus est tales entitates indiuisibiles simul cū instātibus ymaginari: ptz ꝑ Gregorium de arimino qui acerrime positionē illa assignātem ipugnauit: ⁊ tn̄ frequenter ⁊ instātibus ⁊ punctis et lineis superficiebus vsus est tam arguēdo q̄ rndēdo. Pōt insup dici cum buridano. j. q. iiij. phisicorū q̄ postq̄ dixerat difficile eē saluare ea q̄ de loco cōter dicūtur dixit ꝙ trib⁹ modis intelligi pōt equalitas inter locū ⁊ locatū ⁊ tres illi modi (vt ait) in idē reducunt primus est ꝛsiderādo equalitatē ꝛm cōtinentiam q: ꝓtuncūq̄ est locatū tn̄ locus ꝛtinet et ꝓtuncūq̄ loc⁹ ꝛtinet tn̄ ē locatū: nimirū inq̄t quia nec est locatū aliud ab eo qd̄ locus cōtinet nec locus ꝛtinet aliud a locato vel a partib⁹ eius vel ab eo ꝛtētis ⁊ hoc est dicere locū ⁊ locatū ꝛm cōtinētiā esse equalia. Secūdus mod⁹ equalitatis est ꝛm mēsuras superficiales ita ꝙ si locatū exterius aliqua mensura mensuret ⁊ locus interi⁹ redacte ad rectitudinē ille mensure inuenirētur equales ꝛm longitudinē. Terti⁹ modus equalitatis est ꝛm ꝑyametros ita ꝙ illa linea protacta ab vno puncto superficiei locati ad aliud sit equalis linee protacte ab vno pūcto in aliud punctuz ipsius loci ꝑ mediū ipsius locati ita ꝙ extrema illius linee in loco cōrnēdeāt extremis linee locati imo vna ⁊ eadē linea erit. Sed iam iste modus ꝓsupponit lineas indiuisibiles ferme. Et ꝑ solutiōe aliorū argumentorū parui momenti q̄ hic fieri possent Sciendū est ꝙ aliqs locus cōis dicit̄ aliquis ꝓprius locus cōmunis dicit̄ aliqs respectu locati ei imediate ⁊ respectu eorū q̄ in locato cōtinēt̄. Et sic sphera lune est loc⁹ cōis respectu elemēti ignis ei imediati ⁊ respectu aeris aq̄ ⁊ terre q̄ ignis cōtinēt. Loc⁹ aūt dicit̄ ꝓprius respectu locati ei imediati ⁊ sic idē est locus cōis et locus ꝓpri⁹ ⁊ nō opz ꝙ inter locū ⁊ quodlibet locatorū respectu quorū locus cōmunis dicit̄ sit eq̄litas: sz iter locū ⁊ locatū respectu cui⁹ locus proprius nūcupat̄. Insup aduertēdū est ꝙ aggregatū ex duob⁹ entib⁹ siue eiusdē speciei siue diuerse quorū vtrūq̄ ꝛm aliquā partez superficiei cōuexe tāgit aliquē locuz dicit̄ esse locatū ⁊ inde est ꝙ aggregatū ex aqua ⁊ terra est locatū aeris qui locus ꝓpri⁹ respectu talis aggregati existit.

Tres modi equalitatis loci cum locato.

Locus cōis ⁊ proprius

¶ Secūdo arguit̄ ⁊ est replica solutiōis argumēti precedētis) in eodem loco plura possunt esse locata eque magna ergo inter locum ⁊ locatum nō est equalitas ꝛm cōtinentiā imo nec aliquo alio modo ꝛnia claret ⁊ ārs ꝓbatur. Dantur duo corꝑora penetratiue se habētia: ergo cōtingit illa simul in eodē loco locari. ꝛnia nō eget probatiōe ⁊ ārs diuine potentie subiacet nō est dubium. Sed q: dices ꝙ naturaliter ꝓcedimus probatur ꝙ vi nature illud contingat primo panis et vinum penetratiue se habent cum panis vino intingitur ⁊ argui solet de ferro ignito. Itē albedo ⁊ dulcedo lactis que sunt corꝑora de predicamento quantitatis.

Bipharia sumitur corꝑus.

¶ Pro solutione supponat̄ duplex accepto huius termini corꝑus que cōmuniter assignari solet ly corꝑus videlicet aliquando accipi pro re composita ex materia et forma nihil simpliciter nec aliqualiter cōnotando: ⁊ sic ad predicamentum sube spectat/aliquādo vero capitur pro re longa lata ⁊ profunda ita ꝙ supponit

Universidad de Deusto

pro aliquo cõnotãdo ꝙ tribus sit dimẽsionatus dimẽsionibus siue sit substãtia siue accidẽs ⁊ in quã tum hmõi pcadimẽtũ ꝓtitatis illũ terminũ sibi vendicat. Et ꝙ duo corpora de pdicamento substãtie penetratiue se habeãt limites nature excedit: sed de pdicamẽto ꝓtitatis naturaliter cõtingit duo corpora sic simul esse ꝙ vnum adequate sit in loco alterius ⁊ ꝓuis naturalr illud sufficiat ad se hẹe penetratiue nõ sufficit illud simpliciter: qꝛ si locus a locati in duob⁹ locis ponatur ⁊ in vno illoꝝ in eodẽ locetur a/⁊ in alio b a ⁊ b essent in eodẽ loco adequate: tm̃ non penetratiue se haberẽt. Sed ad penetrationes opꝛ ꝙ loco nõ posito in duob⁹ locis illa q̃ penetratiue se habẽt sint oĩno in eodẽ loco adequate ⁊ duobus corporib⁹ siue de pdicamẽto substãtie siue de pdicamẽto ꝓtitatis in eodẽ loco existẽtibus seruatur equalitas inter locatũ ⁊ locum: qꝛ illa duo corpa tanq̃ vnum locatũ reputãtur postq̃ vnum limites alterius nõ excedit. Et ꝑ hoc ad argumẽtum pꝛ solutio. Sed ad illud qõ dicebatur de pane vino intincto ꝛ ꝙ ibi nõ est penetratio dimensionũ panis ⁊ vini in poris eiũ panis vinũ existit. Ex quo seq̃tur ipossibile esse ꝑ naturã panem esse taliter intinctũ vino q̃n infinite ptes eius sint nõ intincte ⁊ ad quas vinum nõ pueneriṭ (vt sic dicatur) hoc claret intelligẽti ⁊ notius euadet ex dicẽdis de poris in primo de gnatione. Proportionabilr dici põt de ferro ignito ꝓuis ibi discrimen sit assignãdum forma eiũ aeris inclusi in poris ferri ab igne corrũpitur ⁊ in materia eius forma ignis ꝓducitur: sed de vino in pane imbibito nõ videtur sic esse dicendũ: sed ꝓpter ingressũ vini aer in poris panis existẽs cedit: qꝛ cũ vinũ grauius sit aer intra panem existẽs ascẽdit cũ panis intra vinũ ponitur: qꝛ nõ videt verisimile ꝙ aer in poris panis existens tam cito corrumpatur et q̃n proterius vellet illud dicere materia illius aeris nõ corrũpitur ⁊ vinũ ingrediens illos poros simul esset cum illa: ⁊ ꝑ oñs daretur penetratio ⁊ materia siue forma: qꝛ min⁹ bene diceretur ꝙ noua forma vini in materia aeris ꝓducitur. tum prio, ꝓpter tpis breuitatẽ. tum scdo qꝛ cõstat post impositionem panis intra vinũ in vitro vinum vitri esse diminutum qõ saluari nõ posset nisi diceret ꝙ partem vini vitri panis assumpsit. Item non precederent prime dispositiones forme vini introductionem forme. Sed postq̃ est de penetratione sermo.

Quid req̃ritur ad aliqõ esse penetratiue.

Multa penetratiue se habẽtia vnũ locatũ reputãtur.

De pane vino tincto.

De ferro ignito.

¶ Arguitur primo ꝙ sit per naturam possibilis habetur in. 4. de celo ꝙ elemẽtum lene per duo vel tria elemẽta ascendit sicut aer ⁊ ignis quoꝝ primum ꝑ terram ⁊ aquam / ⁊ scdm̃ per aquam terram ⁊ aerem ascẽdit. seq̃tur bene aer ascendit per aquam: ergo tempore ascẽsus penetratiue se habet cum aqua. ¶ Forte dices ꝙ aerem posse ascẽdere ꝑ aquam est aerem habere virtutem vt in sphera aque existẽs ascẽderet aqua in via ascensus non existente.

¶ Contra vel in via illa esset terra aer vel ignis vel aliqõ mixtus vel vacuum quocũq̃ trium dato habeẽ penetratio sicut existẽte aque et quartum non est dicendum. igitur.

¶ Secũdo ad idem corpus pedale non contingit ꝙ ad semipedale cõdensetur absq̃ penetratiõe. igitur. Añs probat̃ ante condensationem occupabat locum pedalem ⁊ iam non occupat nisi semipedalẽ ⁊ nihil de eo est deperditus ergo semipedalitas eius posita est penetratiue cum alia vel cum aliqua eius parte. ¶ Ad primũ respondetur negando oñam aerem eiũ ascẽdere per aquam non est ipsum ascẽdere in sphera aque existẽte aqua viam ascẽsus occupante: sed aerem per aquã ascẽdere est ipsas diuidẽdo ⁊ sic non contingeret penetratio. sed de hoc in de celo. ¶ Ad scdm̃ Rñdetur negãdo añs ⁊ ad ꝓbationem negatur oña. Pro cuius intelligentia

¶ Sciendũ est ꝙ aliqui dicũt per cõdensationes deperdi ꝓtitatem quã entitates distinctam a re ꝓta astruunt ⁊ per rarefactionẽ nouas ꝓtitatem acquiri ⁊ cum penetrationes corporũ natura non patiatur propter ꝓtitatis dimensiones diceretur fm istos ꝙ condensato pedali ad semipedale dimidium quãtitatis est deperditũ et sic nimirũ ꝙ semipedalitas illa que erat extẽsa ratione illius dimidie quãtitatis penetratiue se habeat cum alia ablatum enim est impedimẽtum penetrationis. ¶ Sed contra illam sinistrã opinionem arguit guillermus ollaꝝ fortiter sic sequeretur inquit ꝙ naturaliter accidẽs de subiecto in subiectũ migraret: probatur sequela dimidium ꝓtitatis qõ manet post cõdensationem precise erat in vna medietate totius ⁊ iam est in duabus. igitur. Item post rarefactionẽ ꝓtitatis acquisita esset cum preexistente vel habetur ꝙ preexistens erat in toto ⁊ iam est in parte. ⁊ per consequens migraret.

Quod dicẽdi marsilij de deperditione ⁊ acquisitiõe ꝓtitatis in rarefactiõe ⁊ cõdensatione

¶ Ad istud argumentũ respõdet marsilius primo de generatione. q. 15. dicens ꝙ ratio est ei multum difficilis ⁊ ꝙ sufficit ei ipsam mouere et probabiliter euadere ⁊ dicit ꝙ in rarefactione ꝓtitas tota preterita corrumpitur. ⁊ maior sequens generatur ⁊ ex consequente in condensatione precedens maior corrumpitur ⁊ minor generatur ⁊ sic non haberetur accidentalis migratio. Aliam dat solutionem quam dicit profundam nesciens an sit sufficiens. Pro cuius intelligenria premittit in materia includi multas partes materie eque extensas vna dumt axatq̃ titate et per rarefactionẽ vna illarum partium egreditur limites alterius in qua nona ꝓtitas inducitur preexistente remanente in alia parte materie cuius prius iherebat: ꝓuis vtraq̃ pars erat eadem ꝓtitate extensa. et vt hoc intelligat̃ sint a/⁊ b/due partes materie aque pedalis eq̃ extense ⁊ a/precise insit ꝓtitas quod sufficit ad extensionem b/ postq̃ est simul cum a/sicut ad extensionem albedinis sufficit ꝓtitas subiecti ⁊ aqua illa rarefiat ⁊ ponatur b/extra producetur in b/vt extensio eius soluetur alia ꝓtitas ⁊ manebit in a/preexistens sicut prius erat et sic non migrabit et in condensatione ꝓtitas vni parti inherens corrumpetur. et pars illa erit extensa ꝓtitate alterius partis.

Ad extẽsionem accidẽtis sufficit ꝓtitas substantie cui inest.

¶ Ex prioꝛi solutiõe sequitur ꝙ nihil rarefit vel condẽsetur quin infinite entitates producantur ⁊ corrumpãtur: contra qõ ferme argumenta que contra positionẽ Galteri de intensione formarũ fiebant procedũt: sed illam solutionem securiorem vocat marsilius. ¶ Scda solutio est tm̃ profunda ꝙ vix aliquis valet de ea haurire intelligentias: subtilis tm̃ est admodũ et imaginatio illarum partiũ materie eiusdẽ extensionis põt intelligi ex dictis in. 2. de raritate ⁊ dẽsitate ⁊ de multitudine et paucitate materie. sed illa solutio imaginatur ꝙ q̃ncunq̃ aliqõ pedale ad duplus rarefit manet vna pars materie eque extensa sicut prius: sed alia pars egredit̃ illam et ponit se oĩmodo extra eandem qõ tamen non est verum q̃n totum fm quãlibet partem sui rarefit. Proportionabiliter dicatur de cõdensatione quando totum fm quodlibet sui cõdensatur et sic oportet stare in prima solutiõe vel dare mi grationem. Item ꝙ vni parti potius ꝙ alij inhereat ꝓtitas non videtur ratio signanda ⁊ pari facilitate diceretur ꝙ forma substantialis est dum taxat in vna parte materie ⁊ non in alia ⁊ sic habebis materiam sine forma.

¶ Aliter igitur respõdetur ad argumentum: qꝛ etiã illa solutio ꝓsupponit ꝓtitatẽ distinguĩ a re ꝓta ⁊ illi qui illam idemptificari tenent non haberẽt quid dicerent negãdo añs ⁊ ad probationem negatur oña. oportet enis intelligere ꝙ si pedale fm quodlibet sui cõdensetur ad subduplum ⁊ hoc vniformiter versus vnus extremũ eius quod sit a/medietas eius ad a/terminata vbi prius occupabat locum semipedales erit in loco extenso vt vna quarta pedis ⁊ alia medietas ingredietur aliam quartam loci ⁊ sic ex condensatione non habet penetratio. ¶ Sed dices sequitur ꝙ medietas terminata ad a/se habebit penetratiue cum quarta totius ad a/terminata Respondetur negando sequelam sed illa medietas ad locum vnius quarte reducit̃ eodem modo sicut totum ad locum medietatis vna quarta totius que est medietas illius medietatis reducitur ad extensionem vnius octaue pedalitatis. et sic amisit locum extensum vt vna octaua quas subingreditur alia quarta totius. Et cõsequẽter imaginandũ est ꝙ vna octaua totius reducit̃ ad vnam sedecimam pedalitatis ⁊ alia octaua occupat aliam partem loci quas vltra sedecimã octaua illa occupat. ⁊ sic de alijs partibus dicendus est. Proportionabiliter debet intelli quandoversus quodcunq̃ punctum esset condensatio vniformis vel difformis.

¶ Tertio contra proprietates arguitur idem cõtingit in pluribus locis esse ergo nõ est inter locum ⁊ locatum equalitas assignanda. cõsequentia clat et ⁊ añs ꝓbatur. primo non fugit diuinam potentiã idem in pluribus locis esse secundo naturaliter illud accidere põt qõ probatur aia rõnalis est in partibus corporis. igitur. ¶ Sed forte dices ⁊ bene ꝙ ille partes corporis non sunt loca ipsius anime vt de loco impresentiarum loquimur ⁊ quãdo essent loca anime nõ collocatur anima rationalis in eis virtute naturali: sed anima nullo agente naturali cõcurrente actiue infunditur vt in primo dicebatur.

¶ Contra ad euitandum vacuum idem contingit esse in diuersis locis. igitur. Añs ꝓbatur vt vacuum euitetur oportet ꝙ aliquid repleat aliquem locum subito ⁊ hoc accidere non potest nisi idem in eodem instãti sit in pluribus locis. igitur. secũda pars antecedẽtis ex dicendis in. 8. de motu proiectiv virtute infinita claret ⁊ prima probatur lapis pedalis existens in aere quãdo mouetur sursum vel deorsum relinqueret vacuum nisi subito aer tangens vnum latus eius subito continuaretur alteri aliud latus tangenti. igitur. Pro solutione argumenti

¶ Sciendũ est henricũ de gãdauo ⁊ egidium de roma ⁊ godofredũ de fontib⁹ et durandum ⁊ sanctũ thomam fuisse huius opinionis ꝙ deus non põt idem circũscriptiue in plurib⁹ locis ponere sed bene diffinitiue vel sacramẽtaliter. Et ad fm fide catholica cogebatur cum contingat idẽ corpus christi in celo empireo ⁊ in altari sub specieb⁹ sacramẽtalibus existere ⁊ simul in pluribus altarib⁹ idem corpus christi esse. Sꝫ circũscriptiue idẽ posse in plurib⁹ locis nullo pacto dignati sunt admittere ꝓpter diuersa motiua quã quidẽ positionẽ doc. subtilis in. 4. di. 10. q. 2. impugnaut ⁊ ollã argumẽto apparẽti imo dicens ꝙ si illud in quo plura includũtur miracula deus potest a fortiori aliud qõvnum precise includit esse: sed si idem corpus existeret in pluribus locis circũscriptiue in plurib⁹ locis haberet existentiam. quod est vnum miraculũ ⁊ esset diffinitiue quod esset aliud: poterit ergo deus vnum miraculum sine alio facere puta idem in pluribus locis nõ diffinitiue collocare. Sed. S. Tho. hoc non cõcludit quia motiuũ eius est tale terminus locati ⁊ terminus loci debent esse simul: modo si locatũ existẽs in a/loco esset simul in b/loco. Iam esset extra terminos sui ꝓprij loci cum esset in b/et b/est extra a/sed illud qõ est sacramẽtaliter vel diffinitiue est in loco nõ est sic terminatũ terminis loci ꝙ dicat̃ ꝙ termin⁹ eius et terminus loci sunt simul. Multi alij tam antiqui q̃ moderni tenẽt tam vnum q̃ aliud deum posse. Sꝫ sunt bipartiti doctore subtili ⁊ suis sequacibus dicẽtibus ꝙ ea q̃ repugnant eidem in vno loco dũtaxat existẽti nõ possunt eidem cõuenire plura loca occupãti ⁊ sic non admittit ꝙ idẽ in vno loco quiescat ⁊ in alio moueatur et ꝙ in vno descendat ⁊ in alio ascendat et ꝙ in vno viuat et in alio moriatur et ꝙ in vno albefiat ⁊ in alio nigrefiat et ꝙ in vno calefiat et in alio frigefiat. ¶ Et si dicas sit a/corpus caliditatis et frigiditatis susceptiuum parisij ⁊ rome et applicetur parisij calefactiuum et rome frigefactiuum in eodem instanti vnum calefaciet ⁊ aliud frigefaciet postq̃ vtriq̃ habet passum dispositũ ⁊ debite applicatũ nec vnum aliud ꝓpedit ꝓpter distantiã. igr. Rñdet̃ admisso casu negando aliqõ

illorum agere: quia passum illud sic se habens
non est capax alicuius illorum actionis. ¶ Forte
dices amoto frigefactiuo rome calefiet parisij.
Conceditur ⁊ tñ per amotionē illam nullam di-
spositionem ad caliditatem passum suscepit nec
calefactiuum vires ad calefaciendū: si per ly di-
spositiuum ⁊ per ly vires intelligat qualitas ali
qua totum est concedendū si impropie capiant
termini negādū. ⁊ hoc intelligit calefactiuo ⁊ fri
gefactiuo eq̃ actiuis existētib⁹ qz si vnū aliud in
actiuitate excedat vel melius q̃ illud sit applica
tum illud aget ⁊ aliud non recte sicut accideret
quando in vno tñ loco passum est et positum il-
lis applicatis non approbamus istam sententiā
Alij tenēt q̃ omia illa enumerata possunt eidē
in plurib⁹ locis existēti cōtingere ⁊ respectu ter-
minorū includentiū negationē cōcedant ꝓpositiones cū limitatiōe ita q̃ stat q̃ sortes moueat
parisij ⁊ q̃ quiescat rome q̃uis non quiescat: q̃
viuat parisij ⁊ moriatur rome q̃uis non moriat.
Sed queres et bñ quid sufficit ad hoc q̃ moriat
rome qz si dicatur ipsum vixisse rome et iā nonvi
uere rome seqũtur q̃ per recessum ab vrbe ro-
ma moreretur rome: qd̄ non est dicendū. dicitur
q̃ sufficit ⁊ requirit ad mori rome q̃ taliter dispo-
natur q̃ viriset rome ⁊ iā nōviuat rome necviue
ret alibi si in duobus locis non sit positū vel bre
uiter q̃ anima eius desinat informare materiaz
etiam rome. Queris an in vno loco posset sor-
tes opus demeritorū ⁊ in alio meritorū facere
quia si sic ipsuz in celo premiari ⁊ in inferno pu
niri oporteret. Dr cōmuniter q̃ si op⁹ meritorū
acceptet a deo ⁊ aliō nō deacceptet: vl si deme-
ritorū deacceptet ⁊ aliō nō deacceptet nō me-
ret ⁊ demeret sortes sil mō meritū et deme
ritū exacceptatiōe ⁊ deacceptatiōe diuina pēdet
signāter in casu cum preter legē sor. fit in duob⁹
locis. Si aūt vnum deus acceptet ⁊ aliud deacce
ptet cōcedendū est ipsum sortem mereri in vno
loco ⁊ demereri in alio ⁊ ea que sequuntur sem-
per limitando. ¶ Hanc positionē probabiliorē
reputo ⁊ multa alia que circa ipsam dici possent
omitto quia supernaturali casu posito procedi-
turales pas tur: qz quānis vacuo supnaturaliter dato multa
sim in phi- de motu per ipsum a phisicis dicantur: hoc est
sica ponēdi quia specialis mētio de hoc fecit aristoteles nec
propterea debent passim poni casus supernatu
rales in phisica ⁊ disceptare de his que sequun
tur ad illos. ¶ Ad argumentum principale

Quid req̃ri tur ad ali- quem mori in istovel il lo loco ⁊ nō simpliciter

Nō sunt ca-

¶ Respōdetur negādo naturaliter idē
esse in pluribus locis: ⁊ ad probationem de mo
tu aeris lateralis ad euitandum vacuum. Dici-
tur q̃ si sursum moueatur mobile sufficit q̃ aer
inferior moueatur per rarefactionez successiue
et superior per condensationem ad implendum
locum: ⁊ si deorsum aer superior per rarefactio-
nem et inferior per condensationem vel impul
sionem: sed de hoc in secūda parte huius. ⁊ quā-
do idem naturaliter per instans in pluribus es-
set locis non haberetur (forte) pro inconuenien
ti. Et pro prima proprietate loci hec sufficiant.

¶ Sequitur secunda loci proprietas.

Secunda loci proprietas est locus eius eorum que naturaliter in ipso locantur est conseruatiuus sicut concauum orbis lune ꝓseruatiuū est ignis et concauum aeris aque et concauum aque terre ⁊ hoc ideo quia in illis cōcauis sunt quedam qualitates ad conseruationem locatorum cōducentes ⁊ inde est q̃ res naturalis cum extra suū locum naturalem existit appetit naturaliter ad illum moueri et cum in illo est quiescit sic q̃ nisi violenter ⁊ totaliter ab extrinseco principio ab illo non recedet cum naturaliter inditus sit appetitus rei naturali conseruandi se in esse ⁊ sub conuenientiori statu sibi possibili existere. ¶ Cōtra istam proprietatem

Loc⁹ est cōseruatiu⁹ locati naturaliter.

¶ Primo arguitur sic. cōcauum orbis
lune non est cōseruatiuū ignis ⁊ tamen est eius
locus naturalis. igitur prima pars antecedētis
probatur qualitates orbis lune obuiant qualita
tibus ignis igitur potius concauū illud esset de
structiuum q̃ conseruatiuū ignis. Antecedens
probatur luna planeta frigidus ⁊ humidus dici
tur ⁊ fm pbm. 2. de celo astra non differūt a suis
orbibus nisi quo ad raritatem ⁊ densitatez ergo
totus orbis lune est talis nature. Et si dicas cor
pora celestia nō suscipere peregrinas impressio
nes. ⁊ per ꝓns nullum esse corpus celeste frigi-
dum nec calidum sed illas denominationes sor
tiri ab effectib⁹. i. qz calefaciunt vl frigefaciūt hu
mectant vel deficcant. Cōtra ex hoc habetur ita
bene intentum cum enim orbis lune virtutē ha
beat frigefactiuā ⁊ humefactiuā: ⁊ ignis calidus
et siccus sit destructiuus est ignis sicut aqua po
tius q̃ conseruatiuus. Pro solutione huius

Nō differūt astra a suis orbibus nisi quo ad raritatē ⁊ densitatem.

¶ Sciendū est opinionem esse aliquorū
orbem lune per motū suū calefacere ignem sibi
propinquū fortius q̃ per alias virtutes suas vel
influentias ipsum infrigidet vel humectet ⁊ ob
hoc locatur in eius concauo naturaliter cui primo
conuenit caliditas ⁊ ex hec soluerek argumentū
vt buridanus. v. q. iiij. phisicoz approbat. ⁊ Johā
nes de gāduno in eodē. q. 8. Sed cōtra illā sen-
tentiam Arguik sic primo ex dicto illo nō habek
concauū orbis lune habere qualitates ignis cōse-
ruatiuas. ⁊ per ꝓns nō habek ipsum esse natu
ralem locum eius cum ex talibus qualitatibus
loci naturalitas arguatur.

Quare locatur naturaliter ignis i concauo orbis lune fm buridanū.

¶ Secūdo si orbis lune per motū ignis
calefacere deberet semper intendi eius calidi-
tas quod est falsum.

Improbatur sniia buridani.

¶ Tertio quando orbis lune quiesceret
non calefaceret per motum ⁊ non minus ignis
moueretur ad cōcauū eius. igitur. Si neges añs
des quorsum moueretur. Alij dicūt q̃ luna non
est planeta frigefactiuus ⁊ humefactiu⁹ q̃uis sit
augmētatiuus aquarū ⁊ humidaz rerum: qz hoc
non est propter frigiditatē quaz influit: sed qz in
fluit caliditatē q̃ sufficit ad hoc q̃ faciat aquā tu
mescere sicut cōtingit de aqua prope ignem po-
sita ⁊ propter hoc dicik q̃ luna est dña aquaz: vt
ait albert⁹ de saxonia. iiij. phisicorū. q. vj. ¶ Do

ctus iste dicendi; experientiam negat ⁊ est contra
astronomos quivirtutem frigefactiuam ⁊ hume
factiuam lune attribuunt: ⁊ in cuius cognitionē
ex experientijs deueniunt.

¶ Respondendū est igitur aliter ad ar-
gumentū. Pro quo animaduertēdū est q̃ q̃uis
luna virtutem frigefactiuam ⁊ humefactiuā ha
beat. ⁊ per ꝓns totus suus orbis. Multa sunt en
tia naturaliter disposita q̃ nec frigefiunt ⁊ hume
ctantur ab ipsa luna: qz actus actiuorū in patien
te sunt disposito. secdo de anima. Ignis autē est
ita caliditate et siccitate munitus q̃ orbis lune
ipsum frigefacere nequit nec humectare. ¶ In-
super dicendum esse videtur ipsum orbem lune
aliam qualitatem habere preter virtutem frige-
factiuam ⁊ humefactiuā apprime ad conserua-
tionem ignis conducentē cui nomen proprium
non est impositum sicut nec qualitati virtute cu
ius magnes ferrum attrahit: virtute cuius quali
tatis simul propter resistentiā igne satis resistē-
te non potest virtus frigefactiua ⁊ humefactiua
orbis lune ipsum ignem corrūpere ⁊ ꝓpter illaz
virtutē ipsi igni cōmodā magis cōueniens est
locus ille igni q̃ ꝓpter aliam virtutem discōue-
niens. ¶ Sed forte dices hoc non sufficere ad cō
cauum orbis lune esse locum naturalē ignis qz
fm pbm in. 4. phisicorū locus naturalis ⁊ loca-
tum debent esse homogenea idem debent habe
re symbolū in aliqua qualitate sicut terra ⁊ aqua
symbolizant in frigiditate ⁊ aqua ⁊ aer in humi-
ditate ⁊ aer et ignis in caliditate sed celū est im-
mune a talibus qualitatibus. igitur.

quare ignis locat naturaliter in cōcauo orbis lune fm ac tozem.

¶ Ad istud argumentū dicit albert⁹ de
saxonia loco prealegato q̃ q̃uis ignis in sphe-
ra sua non habeat simbolum in aliqua qualitate
cum celo tamē habet symbolū cum aere qui lo-
cat ipsum ex alia parte: qz cōuenit secum in cali-
ditate. Solutio hec non est digna auditu primo
nullo pacto aer locat ignem cum cōtineatur ab
eo nec diffinitio loci respectu ignis aeri cōpetit
Secundo adhuc dato illo non satisfit quia cōca
num lune dicitur locus naturalis ignis et quic-
quid sit de aere oportet concauum lune in ali-
qua qualitate cum igne symbolizare.

Qualiter intelligēdū ē q̃ loc⁹ ⁊ locatum symbolizant.

¶ Respōdetur igitur aliter pro quo ad-
uertendum est q̃ aristoteles non dixit inter loca
tum ⁊ locum eius naturalem symbolum debere
esse nisi propter conseruationē locati vbi igitur
ponitur virtus conseruatiua locati in loco salua
tur ad intentionem philosophi symbolū requisi
tum. Et per hoc argumentū est dilutum.

¶ Secundo contra proprietatē arguik.
elementum ignis ferme semper agit in elemen
tum aeris ipsum corrumpendo ⁊ hoc non nisi se
cundum concauum eius quia fm illam partem
se tangunt: ergo potius in illo cōcauo est virtus
corruptiua q̃ conseruatiua aeris et tñ est locus
naturalis eius. igitur. Et confirmatur sicut pro
pter caliditatem concauū ignis est locus conser
uatiuus aeris ita propter siccitatem est ei disco-
ueniens. igitur. Pro solutione huius

¶ Notandū est q̃ plures ⁊ diuersos esse
motus celestes dici phūs in. 2. de celo ꝓpter ge
nerationem ⁊ corruptionē rerum naturalium in
uens q̃ elementa non agerent ⁊ paterent a se
inuicem nisi propter motum celorū: ⁊ sic dicitur
q̃ locatis elementis in cōcauis modo naturali
predicto non accideret partis alicuius illorum
corruptio corporibus celestibus nō variatis sed
variatio astrorum ⁊ aspectuum illorum diuersi-
tas est in causa q̃ vna pars vnius corrumpatur
et alterius generetur. Unde propter motū solis
qui est generatiu⁹ calozis mediāte lumine inter
tropicos (dicit albertus) q̃ sub equinoctiali con
tinue generatur ignis. sed sub polis mundi aer
continue corrūpit ignem ⁊ generatur aer: qz pro
pter remotionē a sole ignis minus actiuus est ⁊
minus resistit: sed nec ignis sub equinoctiali to-
tum aerem inferiorē consumit nec aer sub polis
ignem superiorē corrūpit: qz continue ignis ab
equinoctiali fuit versus polos ⁊ aer a polis ver
sus equinoctialē: ⁊ q̃uis dicat albertus hoc acci
dere vt centrum leuitatis ignis sit centrum mū-
di similiter ⁊ aeris: rōnabiliter dicerem ego hoc
contingere vt pars fortior eiusdem elementi de
biliori subueniat. Ex istis claret solutio argumē
ti distinguendo q̃ ignis agit in aerem vel seclu-
so motu celi ⁊ sic negatur vel ꝓpter diuersitatez
aspectuum astrorū ex motu proueniente ⁊ sic cō
ceditur. Secūdo dici potest q̃ q̃uis nullum ele-
mentum existens in sua naturali dispositiōe ha
beat de numero qualitatum actiuarum ⁊ passi-
uarum nisi duas habet alias virtutes locatorū
conseruatiuas que extrinsecis seclusis essent for
tiores ad conseruandū q̃ alie qualitates ad cor-
rumpendū ⁊ per hoc soluerentur confirmatio ad
quam dicitur q̃ q̃uis ignigne nō ponatur nisi ca
liditas ⁊ siccitas sufficientior est caliditas ad de
nominandum ignis concauum conseruatiuū lo
cum aeris q̃ siccitas ad reddendū ipsum discon
uenientem locum. Proportionale argumētum
potest fieri de concauo aeris respectu aque.

Ex quo accidit q̃ vnū elementuz locās aliud naturaliter in illud agat.

Preter q̃litates actiuas ⁊ passiuas habent elemēta forte alias cōseruatiuas locatorum.

¶ Tertio arguitur contra proprietatez
in concauo aque non est virtus cōseruatiua ter-
re ⁊ tñ est eius locus naturalis. igitur. añs ꝓbatur
terra secundū vnam partem locatur in cōca-
uo aque: ⁊ fm aliam in concauo aeris naturali-
ter cum igitur concauum aeris ⁊ concauū aque
diuersas habeant virtutes conseruatiuas si in
concauo aeris bene conseruatur terra non de-
beret in concauo aque conseruari ⁊ econuerso.
Cōfirmatur tale concauū aeris non habet preci
se virtutem cōseruatiuā aque cum fm vnam par
tem eius in ipso vna pars terre locetur ⁊ aqua ⁊
terra diuersas virtutes conseruatiuas in suis lo
cis requirant. igitur. Pro solutione istorum

¶ Notandū est q̃ buridan⁹ quarto phi
sicorum questione prealegata allegans senten
tiam cōmentatoris auerrois dicit superficiē cōca
num aeris esse locum aque nō inquātum est su-
perficies ocaua aeris: sed inquātū illa supficies
est in tali distantia ab orbe celesti: ymaginatur
enim egregius buridanus q̃ scōm q̃ aliqua ma
gis vel minus a celo distant diuersas suscipiunt
a celo influentias virtute quarū locata in eis cō

Secūdū diuersam distantiā a celo est locis diuersa virtus.

seruantur ex hoc autem dicimus ꝙ qꝛ concauū aeris fm vnam partem sui tangentē vez terram magis distat a celo ꝙ fm aliam tangentē videli cet aquam: sunt in illis partibus diuerse influē tie celestes diuersis locatis cōueniētes quapro pter in vna terra et in alia aqua cōuenienter lo catur. Et si dicas ex hoc sequitur ꝙ si vbi aer tā git terrā esset ignis terra saltem fm vnam partē naturaliter in igne locaretur. ꝓbares sequelam quia esset talis distātia inter ignez ⁊ celum sicut iam est inter celū ⁊ aerem. Rndetur cōcedendo sequelā qꝛ si ignis ibi esset iam in eo essent influē tie celestes ad locandū terram cōuenientes. ⁊ ex hoc claret causa ꝓpter quā aer fm vnam partez sui ꝙuis habeat qualitates primas humiditatē vez ⁊ caliditatē oppositas qualitatib⁹ primis ter re siccitative ⁊ frigiditati) est locus vnius partis terre cōueniēs vni parti eius vni inq̄ qꝛ ipsa nō fm oēs partes superficiales eius simili modo disposita est nimirū qꝛ non equaliter fm partes superficiales eius distat a celo non enim centrū eius magnitudinis centrū est mundi vñ qꝛ par tes eius superficiales diuersimode sunt dispoſi te diuersa exigūt loca. ⁊ per hoc solueret tale ar gumentū si superficies cōuexa aeris esset locus conseruatiu⁹ aque: aqua in sursum proiecta de beret quiescere cum habeat aerem circunquaq̄

¶ Ad quod respondendū est iuxta predi cta ꝙ non q̄cunq̄ superficies conuexa aeris est locus ꝛseruatiuus ipsius aque sed supficies cer ta ⁊ determinata distantia a celo distans ⁊ inde est ꝙ ꝙuis supficies cōuexa aque sit locus cōser uatiuus terre globus terreus in secanā ꝓiectus non quiescet vsq̄ ad fundum.

¶ Sed cōtra predicta arguitur si super superficiē terre tangentez aerem adhuc magna moles terre poneret q̄ esset gra argumēti. 1200. pedum esset terra fm illam partē cōueniēter lo cata sicut nunc est ⁊ tm supficies cōuexa aeris il lam tunc tangēs minus distaret a celo ꝙ nūc di stat supficies aeris terram tangēs ergo diuersa distātia a celo nō est in cā ꝙ vna supficies aeris potius ꝙ alia cōueniens sit loc⁹ terre. Simile ar gumentū fieri posset si intra secanā magn⁹ glo bus terre⁹ ꝓijceret nō dēret pott⁹ in fundo ḡesce re ꝙ in medio aq̄ qꝛ supficies cōcaua aque q̄ tan git ipsum cū puenerit ad fundū nō distat equalt distātia a celo qua distabat alia supficies aque que tāgebat terrā fm illā partē ad quā globus il le puenit in fundo. Itē pars terre ex fundo trās lata ad supficiē terre tāgentē aerē ḡesceret ibidē naturaliter ⁊ ꝛueniēter locaret ⁊ tm inequaliter distaret a celo. igit. ¶ Difficile est istis satisface re: sz vtcūq̄ rndēdo ꝛd primū ꝙ signata distā tia qua aliqua supficies cōcaua aeris distat a ce lo ꝛueniēs est loc⁹ terre: non opꝛ imaginari ꝙ si magis vel minus distaret incōueniēter locaret terra fm aliquā partē sui in tali supficiei sed est latitudo quedā vel spaciū quoddā imaginandū intra qd̄ si talis supficies esset cōueniēter in ea terra locaret ⁊ posset terra tm in sursum eleuari ꝙ nō cōueniēter locaret ⁊ tam parū ꝙ nō min⁹ bene ꝙ prius esset locata ⁊ signāda est maxia di stant ia ꝓ quā si eleuaret ꝛueniēter eēt locata vt minima ꝓ quā nō ⁊ securi⁹ est dare fm sz absq̄ in cōueniēti pōt dari ꝓmū. Ex hoc pz solutio ad ar gumentū ⁊ ad vtrāq̄ cōfirmationē. Sz arguit ꝓ bando ꝙ modus ꝓrefat⁹ nōvalet ex illo sequit ꝙ nullū elementū est homogeneū iq̄d̄ est cōtra cōi ter loquētes. seq̄la ꝓbat nulli⁹ elemēti oēs ꝓtes integrales sunt eiusdē rōnis. igit. ¶ Forte dices verū esse aīs quo ad ōriam accītalē sz non quo ad essentialē. Contra sufficit illud qꝛ si ad aliq̄d esse homogeneū sufficeret oēs ꝓtes integrales esse eiusdē speciei essentialis q̄libet aīatū esset homogeneū qd̄ passim negat. Nec valet dicere ꝙ elementū in sua naturali dispōne existens de beret esse homogeneū sz extra ꝛueniente dispo sitionem cōtingit esse ethereogeneū. i. ipsuz ha bere partes diuersaꝝ rōnum accidētali diuersi tate. Nō valet inq̄ hoc qꝛ sequeret nūq̄ elemēta esse sub cōueniēti dispōne qd̄ est manifestū incō ueniens cum esse sub discōuenienti dispōne sit eis violentū ⁊ nullū violentū ꝓpetuo durat prio de celo: seq̄la claret postq̄ in diuersis partib⁹ di uersimode elementū erit dispositū. Solutio hu ius ex dicendis in quarto de celo et secundo de generatiōe cōplete innotescet. ¶ Sed pro nunc dicitur concedēdo sequelā nec illud debet incō ueniens reputari: mare enim qd̄ elementū aque ab aristotele scdo metheoꝛū reputat nūq̄ est sub dispōnibus cōueniētibus elemēto aque ꝓz quia sapidū ⁊ coloratū est qd̄ cuicunq̄ elemēto in sua cōuenienti dispōne est alienū. Et ad illud qd̄ dicebat ꝙ nullū violentū ꝓpetuo durat pōt dici, euadēdo ꝙ nullū elementū ꝓpetuo durat ⁊ fic nihil ꝓpetuo patiē violentiā. Ex supradictis cōstare ꝛd̄ q̄lia loca assignare debem⁹ ipsis mix tis sicut em elemētis loca vtutes eorū ꝛseruati uas hītia debet naturaliter mixta loca eorū cōser uatiua exigere videnet vñ loc⁹ naturalis plāte nec est terra nec aer nec ignis nec aqua nec superfi cies alicu⁹ illorū qꝛ in nullo illorū si eēt natura liter ⁊ imediate circūdata posset diu durare ⁊ cō seruari: sz loc⁹ eius naturalis ē aggregatū ex tm superficie terre ⁊ supficie aeris qꝛ indiget eē in ter ra ꝙtū ad radices vt inde capiat alimētū ⁊ in ae re ꝙtum ad ramos. Aliq̄ sunt plāte quaꝝ locus naturalis est aggregatū ex supficie terre ⁊ supfi cie aque ⁊ supficie aeris ꝓz de illis q̄ crescūt in aquis nec alibi diu cōseruari possent. Loc⁹ natu ralis lapidis supficies ē terre ⁊ loc⁹ piscis supfi cies aque. vñ extra aquā nō diu pisces viuūt. Lo cus naturalis hoīs ⁊ terrestriū aiantiū ꝛd̄ esse cō posit⁹ ex aere vt possint respirare ⁊ ex terra ⁊ ali quo solido vt sustētari possent: nō em bñ locat⁹ esset hō aere vndiquaq̄ circūdat⁹ nec q̄libet sup fiies aeris nec q̄libet supficies terre est hoī cōu eniēs nō eēt forte loc⁹ naturalis hoīs sub aliq̄ polo⁹ mūdi ꝓpter nimiā frigiditatē nec sub cir culo eq̄noctiali vt q̄busdā placet ꝓp nimiaz cali ditatē ꝙuis oppositū asserat auicēna quē alber tus magn⁹ iseq̄tur ⁊ multi cosmographi sz fm di uersas hoīm cōplexiōes in diuersis locis diuer simode ꝛseruātur. Quapropt̄ nati ⁊ nutriti in re

Nullū elemētū ēt fm aristotelez perpetuo durat.

Loc⁹ naturalis mixti.

Loc⁹ naturalis hoīs ⁊ terrestrium aiantium.

gione calida a qua sortiti sunt cōlexionē: nō bñ cō seruātur in regione frigida ⁊ ecōuerso. In aere forte locātur aliqua mixta nobis incognita nec dicere debem⁹ ꝙ locus auium naturalis ⁊ cōue niēs est supficies aeris vndiquaq̄ ꝙuis diu vo lātes in aere cōseruētur nisi in aliquo solido q̄e scerēt: perirēt/bona est apparentia ꝙ ꝓpter ma gnam ignis actiuitatem nihil posset in eo loca re naturaliter saltē aīatū nullum qd̄ ꝛd̄. ꝓpter aurū quod ī fornace optime ꝛseruat. Iuxta illud tāq̄ aurū in fornace ꝓbauit electos suos dñs: ꝙuis aliq̄ dicūt male ꝙ sphera ignis est ornata specie vni⁹ aīalis qd̄ vocatur salamādra: sz isti decipiū tur. prio tale aīal est terrestre. scdo est inter oīa aīalia frigidissimū ac pinde maioris resistētie ꝙ aliq̄s ignis sit actiuitatis saltem illoꝝ qui apud nos cōiter inueniūtur: qd̄ ꝛd̄ notanter qꝛ ignis tante actiuitatis esse posset ꝙ salamādre resistē tiaz posset supare. Et mixta ꝓdicta sic fm diuer sas ꝓtes in diuersis loc⁹ locātur ꝓpter diuersas ipsaꝝ partiuz cōplexiones. male em se haberet hō si caput eius inferius ⁊ pedes supius essent nec arbor aliqua incremētuz iret si radices eius in aere ⁊ rami intra terrā ponerētur. Aues insu per aliquē sunt q̄ fm sui ꝓtez melius in aqua ⁊ fm aliā melius in aere locātur cuiusmodi est cy gnus ⁊ similiter aquaticavolatilia: ⁊ hoc ideo qꝛ inferiorib⁹ ꝓtibus eoꝝ cōueniētior est aqua ꝙ aer: superioribus vo aer ꝓpter diuisaz illaꝝ ꝓtiuz cōplexiones. Proportionabilr dicatur de alijs.

Non bñ cōseruatur salamādra in igne.

Quare mixta i diuersis loc⁹ naturalr locātur.

¶ Opinionem dicētiuz in loco esse vir/ tutem quandam attractiuam eoꝝ que in ipso lo cantur naturaliter sicut in magnete qualitatem attractiuam ferri virtute cuius ens naturale ad naturalem locū mouetur nō approbo. Tum pri mo quia ꝙuis non esset talis virtus attractiua vnus globus terre in sphera aeris moueretur versus centrum absq̄ aliqua virtute attractiua. Tum secūdo (vt argui solet) tardius descēderet maius ꝙ min⁹ graue ceteris parib⁹ eo ꝙ diffici lius esset vtuti illi attractiue maius ꝙ min⁹ at trahere. tuz tertio qꝛ ꝙuis tunica vel aliud hmōi sup terrā ponatur graue sup tunicā caderet tm nō ꝓpter vtutez attractiuā. tum q̄rto oīa saluari possunt absq̄ tali virtute ita bñ vel melī⁹: ergo non est assignāda. Si aliq̄s forte dicat ꝙ influē tie celestes in diuersis loc⁹ existētes (vtute quaꝝ entia naturalia in talib⁹ melī⁹ ꝛseruātur ⁊ ꝓpterea ad illā mouētur) sunt vtutes attractiue locis inherētes posset vti terio ad libitū: sed ta les influētie nō attrahūt ꝓprie sicut magnes fer rum: qꝛ nō ꝛocurrūt actiue ad motū illuz sicut vir tus magnetis. Dic posset inqri supposito ꝙ plu res essent mūdi vtrū loc⁹ ignis vni⁹ esset loc⁹ cō ueniēs ignis alteri⁹: ⁊ fic de alijs elemētis. Si di catur ꝙ fic videt esse dicēduz ꝙ ignis vni⁹ mūdi deberet moueri ad ignem alterius vel ad eius locum: fic arguebat Aristoteles primo de celo dicēs ꝙ si plures essent mūdi terra vnius ad ter ram alterius moueretur. Nonvidetur esse respō dendum negatiue cū in locis diuersoꝝ mūdoꝝ similes essent cōseruatiue qualitates. Et ad ar gumentū de motu alibi erat rndendū: sz impre sentiarū dicit ꝙ entia naturalia faciliori mō eis possibili fm circūstantias ꝛocurrētes nitūtur adi pisci qd̄ est eis cōueniētius: ⁊ inde est ꝙ graue ꝓ lineam rectā impedimēto secluso ⁊ non per cur uam (qua longior est) descendit ⁊ sic ꝙuis ꝛd̄bis lune alterius mūdi (si esset) ꝛueniēs esset locus igni huiusmūdi: ignis tm istius mundi non mo ueretur ad illū quia facili⁹ est ei in ꝛd̄be lune hu ius mundi locari. Sed dices si sic esset dicendū insufficiēter arguebat phūs. Rndet ꝙ aristotes nolebat dicere ꝙ vbi eēt alius mūdus terra hui⁹ ad terram alteri⁹ actualiter moueret. Iz ꝙ esset apta nata ad illam moueri et hoc est verū postq̄ ita bñ sicut hic ibidē cōseruaret. Sed illud quod aptum natū est aliq̄d acquirere absq̄ aliquo im possibili pōt ab illo acq̄ri qꝛ alias diceret ꝙ hō est aptus natus esse ferrū: sz ita est ꝙ terra hui⁹ mūdi absq̄ coꝛporis celestis diuisiōe (que apud pb̄m erat īpossibilis) ad terraz alteri⁹ mundi (si esset) deuenire nō posset. ergo terra hui⁹ non est apta nata ad terrā alteri⁹ moueri: sz cum ex alia parte esset dicenduz ꝙ fic qꝛ cum ibi conseruari possit tanq̄ impossibile plures esse mundos ari stoteles reliquit: ⁊ fic intelligendū est argumētū pbi qd̄ subtili⁹ est q̄ appareat. Et ista de loco dic ta sufficiāt. ⁊ ꝓ nūs de prima parte hui⁹ quarti.

Nō esse ponēdam vtutem attractiuam loci ꝓbatur. 4. rōnibus.

Supposita pluralitati mūdorum ignis vni⁹ nō moueretur ad aliū mūdū.

Qd̄ aptum natū est aliq̄ cui cōuenire absq̄ impossibili pōt ab eo acq̄ri

¶ Sequit scda pars que est de vacuo.

De vacuo determinare volētes non tanq̄ de aliquo naturaliter possibili cū (vt di ci solet) natura vacuū abhor reat intantū ꝙ ne vacuū de tur naturalia entia cōtra pro priam inclinationē: ad illud euitandū frequentissime mo uetur. Prio q̄d ꝓ lꝙ vacuū itelligi debeat dicem⁹ ex quo an naturali potētie vel dūtaxat diuine ꝙ va cuum dare subiaceat inotescet. Scdo cū supna turalē vtutē vacuū dare nō fugiat de ꝓprietatib⁹ ipm ꝛd̄ūtib⁹ ꝓscrutabimur. Prio primi expeditiōe

¶ Notandū est ꝙ dupliciter q̄dam locū ymaginātur ⁊ ita vacuū fm eos bifariā ymaginā dum venit/ymaginamur em vno mō locū nō su perficiē cōcauā ipsi⁹ ꝛd̄tinētis (vt dictū est supr⁹) sed spaciū iclusuz intra ipsi⁹ cōtinētis latera per quod quidē spaciū nihil aliud itelligūt ꝙ tres di mensiōes longitudinē vez latitudinē ⁊ ꝓfundita tem nulli dimēsionato inherētes ⁊ inde est ꝙ ta le spaciū separatū nūcupat ⁊ isto mō nō est diffi cile inter locum ⁊ locatum equalitatē assignare. Hec ymaginatio vana est. Cū em ponat illas di mensiōes a re dimēsionata esse distinctas qd̄ fal sum est vt in methaphisica hzvideri: vanū habet fundamentū. Alio modo aristoteles locum esse ymaginabatur supficiē vez concauā ipsius cō tinentis vt dictū est/ymaginādo igitur locū esse spacium illud separatū inter latera cōtinētis in clusum vacuum intelligeret esse spaciū tale cui non est coniunctū aliud coꝛpus vel melius cum quo simul non est aliud coꝛp⁹ penetratiue se ha bens vt si deus oīa entia naturalia intra cōcauū

Vacui acceptio multiplex.

Spaciū separatum.

orbis lune inclusa annihilaret illud spacium inter latera orbis lune derelictũ esset vacuũ: et si iterũ illa corpora ibi ponerẽtur illud idẽ spaciũ esset loc⁹. ¶ Et si vinũ in dolio existens de⁹ annihilaret nullo alio corpore ingrediẽte imaginantur aliqui ibi esse derelictas dimẽsiones tres lõgitudinẽ videlz latitudinẽ ⁊ pfunditatem quas dicunt spacium separatũ (vt dictũ est) ⁊ tunc est illud spaciũ vacuum. Et buridan⁹ ymaginat ꝙ tali modo dari vacuũ potentie diuine subiacet. Tenet eiũ ipse dimensionẽ a re dimẽsionata distinctas quas quidẽ deus cõseruare põt (mãt) re cui inherebant corrupta nulli alteri inherentes falsum tñ reputat spaciũ illud separatũ esse locum: sed cũ locus dicatur supficies cõtinetis. ⁊c. vacuũ intelligitur alio mõ loc⁹ non repletus corpore. vnde annihilato igne q̃ in orbe lune locatur non posito ibi alio corpe ipse orbis lune vacuũ eẽt: ⁊ vino existẽte in dolio destructo nullo alio subingrediente vacuum esset ipm doliũ pariformiter dicat̃ de alijs innũeris. Et postꝙ prior ymaginatio vacui malũ habet fundamẽtũ ex eo ꝙ intelligitur ꝙ loc⁹ est spaciũ illud separatum. Secunda ymaginatio amplectẽda est p ly vacuũ vez intelligi locũ nullo corpe vel corporibus repletum: ⁊ nõ posse per naturã dari talẽ locũ satis constat ex experientijs. vnde vt bene dicit Buridan⁹. 4. phisi. q. vij. oĩs ꝓpõ vkiter in scientia naturali debet cõcedi tanꝙ principium que põt ꝓbari per experimentalẽ inductionem sic ꝙ in pluribus singularib⁹ ipsius inueniatur manifeste sic esse ⁊ in nullo vnꝙ appareat instãtia sicut dicit pbus in ꝓlogo methaphisi. ꝙ sunt videlz multa principia accepta ⁊ scita sensu memoria ⁊ experiẽtia: immo aliter nõ possum⁹ scire ꝙ oĩs ignis est calidus: sed per talẽ inductionem experimentalẽ apparet nobis ꝙ nullus locus est vacuus cuz vbicꝙ inueniam⁹ aliqd corp⁹ naturale. ¶ Rursus experimur qd nõ possum⁹ vnum corp⁹ ab alio separare quin aliud corpus interueniat ⁊ locũ vnius subingrediat̃ asserẽdũ est ꝓ naturã dari posse locum non repletũ. Alia inconuenientia q̃ adducit burida. parui ponderis sunt: q: si inconueniẽtia reputentur dato vacuo supnaturaliter sequũtur ita bene sicut si naturaliter daretur qd constare posset dicta ei⁹ cõsideratĩ. ¶ Discurrere per oĩa q̃ in natura cõtingunt ne vacuũ detur ꝓlixum admodũ esset: sed ꝙ graue non descendat impedimẽto secluso vt euitetur vacuum indies exprimur: capta eiũ vna fiola duo foramina vel orificia habẽte aqua plena vno illoꝝ obstructo: ꝙ nis aliud ponat̃ in aere versus terram aque non descẽdet: q: ꝓ aliud nec aer nec aliquod aliud corpus ingredi põt: ⁊ sic si descenderet vacuũ daretur. ¶ Item corpore fistulari dato cuius vna extremitas sit in aq̃ ⁊ altera in ore sortis attrahendo aerẽ extstentẽ in illo sortes attrahit aquã mouendo illã superius: lz sit graue ꝓpter hoc ꝙ aerẽ quez attrahit necesse est sequi aliud corpus semp immediate vt non sit vacuũ: ⁊ sic sunt multe alie experiẽtie manifeste ꝓpter quas cõcedere debem⁹ naturã abhorrere vacuũ: nec aliter possum⁹ illud ꝓbare. ¶ Sed non min⁹ fidelibus eruditis constare debet supnaturaliter possibile esse vacuũ ꝙ mere pbis constat naturã illud nõ pati. Põt enim deus annihilare omne qd est sub orbe lune manente orbe lune in magnitudine ⁊ figura in qua est ⁊ tũc cõcauum orbis lune qd nunc est plenũ isto mundo inferiori esset vacuũ sicut si dolio remanente vinũ destrueret de⁹. qd in eo ablꝙ hoc ꝙ intraret in eo aliud corp⁹ cõcauũ dolij vacuũ esset: nec pterendũ esse iudico: qd ad istud propositũ bonus buridan⁹ dicit. 4. phisico. q. 8. ait enĩ ꝙ multi magistrorũ nostrorũ improperabãt ei eo ꝙ aliqñ in questiõibus phisicis theologalia aliqua intermiscebat cuiusmodi ẽ an hoc vel illud qd naturalem potẽtiã fugit diuine potẽtie subiaceat cũ illud discutere ad artistas non pertineat: sed ipse cũ humilitate respondens dixit ꝙ bene vellet ad illud nõ esse astrict⁹: sed oẽs magistri mãt cũ incipiunt in artib⁹ iurant ꝙ nullã questionem pure theologicã disputabũt vtpote de trinitate ⁊ incarnatione: ⁊ vltra iurãt ꝙ si cõtingat eis disputare vel determinare aliquã q̃stionem que tangat fidẽ ⁊ philosophiã illaz pro fide determinabũt. Et rõnes in oppositũ dissoluent ꝓut ipsis videbũtur dissoluẽde. Cõstat autem (dicit) ꝙ si aliqua questio fidẽ tãgat hec est vna de illis vtrum possibile sit esse vacuuz: ideo si eam vellet disputare oportet dicere qd in ea apparebat esse dicẽdum fm theologiã vel eẽ periurium. ¶ Ista dicta buridani me in admirationem induxerunt. primo ꝓpter improperationẽ magistrorũ nostrorũ: ex declaratione eiũ huius termini vacuũ concludere per naturã dari non posse: sed supernaturaliter posse cõtingere non videtur: quonã pacto dignũ improperio. Scõdo modus rñdendi buridani nõ satisfaciebat dato ꝙ magistri nostri rationabiliter ei improperassent. buridan⁹ enim nõ erat astrictus simplr ad tangendũ theologiã: ⁊ hoc ei improperabãt nõ ꝙ vbi tetigisset aliquid cõcernens fidem ꝓ fide determinasset: quia secluso iuramento ad illud tenebatur. Tertio iuramentũ illud non videtur esse rationabile cum cogat hominẽ ad soluenda argumenta: stat enim dare aliquẽ fidelẽ regentem cui aliquod argumentũ in oppositũ ad determinationem ecclesie cõcludit ⁊ iam quomodo illud soluet. Sed ad istud dicendum esse videtur ꝙ suꝑceptor nesciat argumentũ tale soluere: non debet in publicũ discipulis suis illud formare: quod si aliter faciat et periurus maneret si iurauerit ⁊ peccabit dato ꝙ nõ precesserit iuramentum. Caueant igitur sibi preceptores artistaꝝ pariẽses qui passim theologalia tãgũt. ¶ Quarto ego minus sufficiens ⁊ indignus nõ memini quando fui ad gradum in artibus promotus tale iuramentum fecisse nec intellexisse aliquem sociorum meoruz ita iurasse: sed proch dolor illa laudabilis consuetudo huius vniuersitatis cum alijs inoleuit. ¶ Quito vbi circa aliquam materiam in philosophia naturali / vel morali fidem aliquo modo tangentem duo magistri et preceptores catholici haberent contradictorias: vnus eorum non esset a periurio.

Expientia cognoscet naturã vacuum non pati.

Vacui diffinitio.

Quid accidit buridano cuz magistris nostris ꝓpter questiões theologas quas mouebat.

inimunis qd videtur esse incõueniẽs: exẽpli gratia si vnus tenet infinitũ posse dari ⁊ alius oppositum: ⁊ vnus materiã posse sine forma existere ⁊ alius ꝑdictorium: vn⁹ ꝙ datis duab⁹ rebus quaꝝ nulla est deus nec vna est pars alter⁹ põt deus ꝙcunq; illaꝝ annihilare altera manente ⁊ alius absq; excipiẽdo entitates respectiuas cuz doctore subtili nõ vellet illud ꝑcedere: ⁊ siue inuenerim siue nõ nitar vbi materia se offerat conformiter ad intẽtionez illud iuramẽtum esse faciẽdũ ꝓstituẽtis ꝓcedere. Assero igit̃ deũ posse aliquem locũ reddere vacuũ ꝓtẽto corrupto nullo alio subingrediẽte laterib⁹ locis nõ variatis quo ad sitũ. Sed cõtra ꝑdicta Arguitur

¶ Primo sic. si vacuũ esset scõdo modo intelligẽdũ sequeretur ꝙ visio ⁊ alie naturales actiones possent ꝓ vacuũ fieri dato ꝙ esset: qd passim negatur. seq̃la ꝓbat̃ annihilẽtur aqua ⁊ terra aere manente sicut iam est aer in illo casu esset vacuum: ⁊ tñ oculus in eo existens videre posset visibile per debitam distãtiam ⁊ actiuo ⁊ passiuo intra ipsum aerem applicatis debite actio sequeretur: igitur.

Vacuũ est possibile supnaturaliter.

¶ Secũdo ad idez arguitur si vacuũ veniret illo modo intelligẽdum seq̃retur nullus difficultatis esse q̃stionez illã qua q̃ritur an mobile ꝓ vacuũ successiue moueretur. si eiũ vacuũ sit vel intelligatur esse loc⁹ nõ repletus: ⁊ q̃libet loc⁹ sit corp⁹ cũ qlibet corp⁹ ꝓ qd aliud mouetur resistat mobili. cõstat ꝙ absq; successione nõ posset trãsmutari. Item falsum esset ꝙ cõiter dicitur puta mobile per vacuum nõ habere extrinsecam resistentiam.

¶ Tertio est repugnãtia in adiecto. hic est locus nõ repletus: q: seq̃tur bene. est locus: ergo est cõtinẽs vel supficies cõtinẽtis qd repugnat illi particule non repletus.

¶ Quarto arguitur. dici solet vltra vltimum celũ esse vacuum: ⁊ tñ vltra vltimũ celum non est locus nõ repletus. ¶ Et confirmatur si deus oĩa corpora ãnihilaret vacuũ relinqui intelligeretur: tñ nullus esset locus: igitur.

¶ Ad primum rñdetur ꝑcedendo sequelam ⁊ si actiões naturales fieri ꝓ vacuum negatur. intelligitur ad talẽ sensuz ꝙ agẽte ⁊ patiẽte distãtibus non põt actio ꝓuenire nisi mediũ aliquod mediaret: ita ꝙ opz ꝙ per mediũ transeat actio (vt sic dicatur) ⁊ ꝓ ñis ad istũ sensuz nõ fierent actiones in vacuo nec sensatiões alique vnde visibile cuz speciebus visibilibus mediantibus in medio ꝓductis causet visionez nõ existẽte medio inter ipm ⁊ visiuã potentiam nullã causaret visionez: ⁊ hoc est dicere ꝓ vacuum visionez nõ fieri. Sed fm illos qui nõ ponunt species duz tñ visibile sit illuminatũ absq; medio posset causare visionem: sed de hoc alibi.

Qño est intelligẽdus ꝙ ꝓ vacuũ fit actio nec visio.

¶ Ad scõm rñdetur negãdo seq̃laz ⁊ ad ꝓbationem dz ꝙ. q. illa. vtrum mobile ꝓ vacuuz ⁊c. est sic intelligẽda vtrum mobile absq; diuisione mediij vel medio nõ resistẽte moueretur sue cessiue localiter quod inferius declarabitur. Ad aliud annexũ claret ex hoc solutio mobile enim ꝓ vacuũ dicitur non habere resistentiã extrinsecam ad talem sensum mobile nõ transiẽs per medium nullam habet extrinsecã resistentiam.

Qño est in ꝓpter vacuum non habere resistentiã extrinsecam ad motum successiue.

¶ Ad tertiũ dicit buridanus. q. prealegata ꝙ illa descriptio loci quam dat aristoteles non est simpliciter bona descriptio huius termini locus: q: ꝓpter nullum casum possibilẽ debet ꝓpositio falsificari in qua diffinitio de diffinito affirmat: qd intelligendũ est diffinito supponente in ꝓpositiõe de inesse nõ pueniẽte falsitate ex suppositiõe determinata vel cõfusa distributiua sicut hic oĩs locus est b/supficies corporis cõtinẽtis ⁊c. vel sic oĩs locus oĩs supficies est ⁊c. dicebat̃ de inesse ꝓpter istam oĩs loc⁹ necessario est supficies ⁊c. q: si esset vacuũ non oĩs locus esset cõtinens ⁊ ãñs est possibile supnaturaliter. ⁊ per ꝓñs de illo de quo verificat̃ diffinitum nõ verificat̃ illa diffinitio. Diffinitio igitur loci est insufficiẽs simpliciter sed aristoteles illam assignauit credẽs ꝙ non posset eẽ locus vacuus ⁊ subiũgit ꝙ illa est bona diffinitio hu⁹ aggregati locus ꝓprius alicu⁹ corporis ⁊ illud intendebat phus diffinire ⁊ non istum terminũ locus dñtaxat. Et locus fm buridanũ deberet forte sic diffiniri: locus est sup erficies concaua corporis immobilis primum.

Diffinitio vacui nõ ẽ simpliciter sufficiens.

¶ Pro argumento tamẽ sufficit ꝙ mere pbis non tenetur ad illud respõdere. ¶ Insuper quidam dicũt non oportere ꝙ in nullo casu contingat diffinitionez negari vere de diffinito supponẽte: sed sufficit ꝙ rebus se habẽtib⁹ sicut quãdo diffinitio assignat̃ et fm cõem cursum nõ accidat falsificatio hoc solet circa diffinitionẽ sacramẽti. j. distin. iiij. sniarũ assignatã practicari. Diffiniter eiũ sic doctor subtilis. Sacramentum est signum sensibile institutũ a deo ad saluẽ anime efficaciter significãs gratiã q̃ aĩe cõfertur dũ tamen non ponat obiccẽ: quã quidẽ diffinitionez improbat olzã dicẽs ꝙ si deus cõstitueret aliqd sacramentũ qd non esset signum sensibile puta contritionẽ vel aliquem alium motum aĩe interiorem non cuilibet sacramẽto cõueniret diffinitio ad quod dñs cameracẽsis respõdit ꝙ sufficit ꝙ non contingat stante lege dei aliquod esse sacramentũ quin signum sit sensibile. ¶ Ita in proposito diceretur ꝙ stante cõmuni cursu non cõtingit dare locum quin sit superficies vel terminus corporis cõtinentis ad saluandã veritatem illius diffinitiõis ⁊ sic dicta buridani superfluerent. ¶ Põt vlter⁹ dici ꝙ iste termin⁹ locus bifariam accipit̃ vno mõ vt supponit pro aliquo cõnotans cõtinentiã / alio mõ pro supficie cõcaua non cõnotãdo ꝓtinentiã / prior mõ ab aristotele diffiniebat̃: ⁊ sic nullũ vacuum intelligit̃ esse locus. Secundo modo vacuum locus dicitur esse.

Nõ incõuenit diffẽm de diffinito supponẽte negari.

¶ Ad quartũ rñdetur ꝙ de rigore sermonis hec est falsa: vltra celuz est vacuũ: sed in tali sensu cõceditur nõ est vltra celũ aliqd corpus et oĩbus corporibus ãnihilatis negat̃ aliqd esse vacuum nisi sub tali sensu ꝙ nihil esset repletũ ita ꝙ illeꝑpositiones que videntur esse affirmati-

In quo sensu extra celum est vacuum.

ne per negatiuas explicari debent. Et per hoc patet solutio ad confirmationē. Constat igit ex suprahabitis ꝙ diuine subiacet potētie dari vacuum: sed naturalem fugit potentiam.

¶ Contra quod primo arguit sic argumēto antiquorū aliq̄d moueri localiter motu recto est possibile: ergo vacuū est possibile. Antecedēs supponit: ꝯnia ꝓbatur cū aliq̄d mouetur motu recto recipitur in alto loco ꝙ prius erat vel ergo est in pleno vel in vacuo: si scdm intētum. si primū vel aliud corpus manet cū illo q̄d recipitur in eius loco tūc habetur penetratio corporuz de predicamēto substātie: vel aliud corpus cedit ei ab illo loco recedēdo ⁊ tūc cū illud etiaz debeat in loco recipi opz ꝙ vnū aliud cedat ei: ⁊ cū non sit in infinitū ꝓcedendū deueniendum esset ad vacuum vel daretur penetratio.

¶ Ad istud argumētū respōdit philosophus ⁊ cōiter oēs ꝙ in motu locali fit cōdēsatio ⁊ sic non opz ꝙ infinita corpa moueant̄ tot alia vno corpore moto declaratur vno lapide moto sursum per aerē aer anterior debet condensari. Et ne vacuum reliquat̄ posterius posterior aer debet rarefieri: nec valet illō saluare per hoc ꝙ aer anterior moueatur ꝑ sus latera: et posterior superigrediatur loca derelicta a lapide: sine rarefactione et cōdēsatione: q̄ inintelligibile est illud fieri nisi fiant rarefactio ⁊ cōdensatio eo ꝙ locum aeris lateralis posterioris aliud corpus debet ingredi ⁊ anterior: si debet in locis lateralibus recipi oportet ꝙ corpora in illis existentia cedāt ei ⁊ sic ingrendū esset vbi recipiuntur ⁊c.

¶ Contra istā solutionē arguit sic: sed̄ tur ex ipa ꝙ dato aere sub maxia raritate ei possibili graue per ipm non posset descendere: ⁊ tn descēdere posset per densiorē q̄d videt esse magnum incōueniens eo ꝙ densior magis resistit ꝙ rarior: sequela pz: q̄ si moueret̄ graue aer ip se rarefieri deberet: ⁊ p ꝯns esset sub maiori raritate maxima ei possibili q̄d est impossibile.

Nō est motus localis rect̄ absq̄ rarefactiōe ⁊ ꝏdēsatiōe

¶ Respōdetur ꝙ non pōt dari mot̄ localis rect̄ absq̄ rarefactiōe ⁊ ꝏdēsatōe vt dici solet. Et ꝙuis nullū sit rarefactiuū vel cōdēsatiuū aeris per quē fit motus applicatuz aeri iste aer (vt vacuū ⁊ penetratio dimensionū euitentur) rarefiet ⁊ condēsabitur ꝑm diuersas sui ptes vt dictū est. ¶ Et ad argumentū diceret ꝙ sub maxima raritate possibili aere existēte graue in eo positū non descendet nisi cōtingat ꝙ aliqua ps posterior ei corrūpatur: et materia eius forma rariori informetur. Et cū arguebat̄ p densiorem ⁊ magis resistentē descenderet. ergo ⁊ per talē. Rūdetur negādo ꝯnam nō dicit̄ em̄ graue illud descendere nō posse in casu ꝓpter medij resistētiam: sed q̄ non posset reb̄ existentib̄ vt nunc absq̄ positione vacui moueri q̄d quodlibet ens naturale euitare nititur. Sed dices ita currit in conueniēs nō descendēdo postq̄ ꝑ est in leui pue resistentie concedit̄: sed est lōge maius inconueniens ꝙ detur vacuū. ⁊ sicut recta rō dictat in illis q̄ mores cōcernunt humanos de duob̄ incōueniētib̄ minus amplecti itanatura minus in

De duob̄ incōueniētibus min̄ est admittēdum.

ꝓposito admittit. vacuū autē dare maius inconueniēs reputatur ꝙ graue ꝑ leue nō descēdere eo ꝙ vacuū euitare inditū est cuilibet enti naturali tn̄ graue ꝑ leue descēdere grauibus precise cōpetit. Modo q̄d cōmun̄ est maioris est ponderis ꝙ q̄d certā ⁊ determinatā portionē entiuz naturaliū cōcernit. Quapropter dz ex appetitu nature cōis vel vlis ꝓcedere vacuum euitare: sed ex particulari ꝙ graue descēdat per leue/et sic graue tale neglecta ꝓpria inclinatione communiorē naturalē insequit̄ appetitū vbi maximū habem̄ incitamētū ad diligendā ⁊ cōseruandā cōitatē cuius pars existim̄ ꝓprio cōmodo postposito vt bonū cōe conseruet̄. ¶ Cōtra predicta arguit̄ ꝙ grauia sint infra/leuia ꝑ o. supra ex appetitu nature cōis resultat cū illud ordinez vniuersi concernat: igitur dicta non satisfaciūt. Respondetur negando antecedēs. ꝓ quo

Quare dicitur ꝙ ex appetitu nature vniuersal̄ euitat̄ vacuū.

Bonū proprium postponendū ē cōmuni.

¶ Notandū est ꝙ illud quod pōt virtute alicuius entis naturalis impediri non est attribuēdū naturali appetitui nature cōis. Si em̄ quodlibet ens naturale illd̄ appeteret nulli cōuenire illud impediret. ¶ Cōstat aūt descensuz grauis per leue aliq̄n impediri cum ipm graue ꝑ tute impet̄ ascendat/ ⁊ aliq̄n in leui detineat̄ in puncto videlz reflexionis vt in tertio diceba tur: sed ad euitandū vacuuz (per modū dicēdi) omnia entia naturalia concurrunt.

Quid est illud q̄d naturevniuersali dz attribui.

¶ Sed cōtra hoc arguit̄ sic: dare vacuū est in infinitū maius incōueniēs ꝙ ꝙ graue per leue non descēdat seclusis alijs impedimentis vel finite: non primū: si secundū sequit̄ ꝙ tot in cōueniētia ex alia parte possent dari ꝙ exuperārēt incōueniens assignationis vacui.

¶ Respōdetur ꝙ naturaliter in ifinitū est maius incōueniēs dare vacuū ꝙ graue non descēdere: et non est minus naturale ipsi graui euitare vacuū non descendēdo ꝙ descēdere vbi vacuū nō dare̊t. Et si dicas detur casus ꝙ oporteat dare vacuuz vel materiā sine forma vel minus minimo seorsum existēs tūc si vacuuz dari in infinitū esset incōueniētius vnū aliozū dare̊t quod est impossibile ꝑ naturā. ¶ Respōdetur ꝙ sicut in lege dei non est admittendum aliquem esse perplexū inter peccata sic ꝙ non possit eua dere quin peccatum cōmittat (absq̄ precedēte culpa) ita in lege nature agentia naturalia non possiunt ad talē statū deuenire ꝙ in aliq̄d illozū inconueniētium incidere oporteat.

In infinitū ē maius incōueniēs dare vacuū ꝙ graue ꝑ leue nō descēdere.

Nemo perplexus ē in lege dei aliquid quod in natura nō est admittēdū.

¶ Secundo arguitur ad idem signanter contra illud q̄d dicebat̄ de ascēsu aque per corpus fistulare attracto aere ne vacuum detur non recte procedit natura euitando vacuū per ascēsum aque. igit̄ ꝯnā ꝓbatur: posset vacuum euitari ꝑ fractionē corporis fistularis per cuius fracturā aer ingrederetur ad replēdū locū quē aer attractus occupabat: ⁊ hoc esset min̄ inconueniēs ꝙ ꝙ aq̄ ascēderet. igit̄ ꝯnā claret postq̄ de duobus incōueniētibus min̄ admittit natura. Si dicas fractionē corporis eē maius inconueniēs. Cōtra: fiola cuius orificiū est obstructū

plena aqua gelu vidente frangitur per congelationem ⁊ cōdensationē aque occupantis minorem locū ne vacuū in cōcauo fiole detur: igitur.

Quare aliquādo ascēdit graue vt euitetur vacuum nō fracto cōtinēte aliq̄n frangitur.

¶ Respondetur negando añs: ꝓ quo aduertendum est ꝙ est cōsideranda resistentia aq̄ quo ad ascēsum ⁊ resistētiam corpis fistularis quo ad diuisionē. Vnde cū aqua ꝑ corpus fistulare ascendit dicendū est minorē esse eius resistentiā quo ad ascensum ꝙ resistētiā corporis fistularis: quo ad diuisionē ⁊ cū natura minus difficile semp amplectatur potius ꝑ ascēsum aque ꝙ per fractionem corpis ꝓceditur. ¶ Posset tn̄ corpus fistulare tam parū resistere sue diuisioni ꝙ corpus frāgeretur ⁊ aqua nō ascēderet ⁊ de fiola plena aqua ⁊c. dicitur ꝙ ꝑm dispōnez quā tunc habet minus resistit fractioni vel diuisioni sui ꝙ condēsationi laterū eius: quapropter potius frāgitur ꝙ capacitas eius ꝑ cōdensationez minoretur. ¶ Sed forte dices postq̄ casus fiole in medio est positus potuit frigus fiolā ingredi vel introduci: ergo posset ingredi aer: ⁊ sic euitaretur vacuū absq̄ fractione.

¶ Respondetur ꝙ frigus ꝓprie non ingreditur per fiolam: q̄ esset migratio accidētis: ꝯ si ingrederetur eā hoc est improprie ꝑ ingressum subiecti cui inest ⁊ in ꝓposito dicitur ꝙ nec sic nec sic ingreditur frigus: ꝯ fiola infrigidatur ab aere frigido circūstāte adextra ⁊ ipsa fiola infrigidat aquam ex cuius infrigidatione sequitur cōdensatio: ⁊ ex condensatione fractio fiole. Sed dices ex hoc sequitur idē ad sui corruptionez ꝏcurrere vel agere: patet: q̄ fiola infrigidat aquā. Ex quo sequitur cōdensatio: ⁊ ex condensatione fractio.

Quō aliq̄d corrūpit se ipsum.

¶ Respondetur primo ꝙ ens naturale qualitatibus ei conueniētibus qualeficatum nunq̄ ad sui corruptionē cōcurrit saltē de per se sed ꝙ qualitas ei discōueniens agat ad eius corruptionē nō est incōueniēs signāter mediate et per modū sequele. sicut in proposito frigiditas inherens fiole infrigidat ⁊ cōdēsat aquā ex qua sequitur fiole fractio ⁊ sic fiola nō concurrit actiue ad infrigidationē ⁊ cōdensationem: ꝯ frigiditas ei inherens: sed q̄ contingit aquam esse in alio vase cui̊ forma substātialis sit frigefactiua dicēdum est nō incōuenire ex actiōe naturali alicuius corruptionē eius sequi de ꝑ accidēs ⁊ preter intentionē naturaliter loquēdo de intentione sicut in. 2. circa materiam de casu fortuna dicebatur dices adhuc ꝑ poros posset ingredi aer dicitur ꝙ vel fiola non habet poros vel si habet non sufficit tātus aer ingredi ꝙtus req̄ritur ad replēdum locū per cōdensationem derelictū.

¶ De alijs experiētijs q̄ ab auctoribus solēt adduci nullam mentionez facio: q̄ loquūtur bene de eis si aliquid vltra est dicēduz ex dictis innotescit: ⁊ an ex frigefactione cōgelatio aque resultet (q̄d non parua includit difficultatem) alibi discutiendum est. ¶ Dato vacuo supnaturaliter solet ꝓ incōueniēti adduci ꝙ latera loci vacui non distaret postq̄ nihil inter ipsa mediaret. Exempli gr̄a omnibus corporib̄ infra primum mobile destructis polus arcticus ⁊ polus antarticus nō distarent ⁊ tamen prius distabant ⁊ non facti sunt propinquiores nec mutauerūt situm suuz q̄d videtur inconueniens. Ad quod dici solet ꝙ verum est in illo casu polos nō distare distātia recta: sed bene curua: hoc nō videtur satisfacere cuz distantia attendatur secūdū lineam rectam ⁊ non curuam: q̄ alias quecunq̄ corpora distantia in infinitū distarent cum infinita linea giratiua posset protrahi ex vno ad aliud. Quapropter dz ꝙ ad aliqua distare sufficit ꝙ illis in sitibus suis conseruatis: posset inter illa aliquid interponi absq̄ corporuz penetratione: et q̄ illo modo se haberent poli orbe existente vacuo poli ipsi distare dicerētur. Et hec pro prima parte secunde partis huius libri sufficiāt.

Quid sufficit ad aliq̄ distare.

¶ Secunda pars secunde partis.

Egrediendo autem secundā partem in qua de proprietatib̄ vacui supernaturaliter dati hoc est de illis q̄ ob vacuitatem loci naturaliter contingere possent per diuinam potentiam vacuo posito determinandum esse proposuimus.

¶ Primo notandum ꝙ dato vacuo in hoc instanti modo supradicto si deus immediate post hoc dimittat latera loci q̄ rarefieri possent suis naturalibus rarefiēt vt vacuū repleatur ⁊ sit hec vacui pria ꝓprietas. ¶ Si corpto cōtento dēpta vna parua pte deo nō ꝏcurrēte ad rarefactionē laterū loci dimissa esset illa ps sue nature ad replēdum totū locū ipsa rarefieret et fit hec vacui secunda proprietas. ¶ Si vacuū deꝗ ⁊ intra graue simplex distans a suo loco naturali ponatur in instāti vel subito ad illū perueniet et fit hec vacui tertia ꝓprietas. ¶ Prima ⁊ secūda assignātur ꝓpetates: q̄ cū natura vacuū abhorreat cōuenientiori ei modo possibili niti dz vacuo dato vacuitatē replere. Uterq̄ modus assignatus videtur satis cōueniēs igitur ꝓprietates cōueniēter assignātur nec respiciendū est ad hoc ꝙ vez ille nō proprie sunt ꝓprietates. ꝯ illas ꝓprietates dico: q̄ vacuū talis nature esset si dare̊t ꝙ vt repleret̄ ita acciderēt. Sed forte dices q̄d si latera loci nō possent intrinsecus rarefieri eo ꝙ forte repugnat nature sue sub tāta esse raritate ꝙta req̄ritur ad extēsionez req̄sitam ad replēduz vacuū. Dicitur ꝙ rarefiēt ꝙtuz natura eoz patitur: ⁊ si non sufficiat illa rarefactio vniētur ⁊ extrinsecū corpus rarefiet: q̄ alꝯ ex illa vnione vacuū relinq̄retur extra: ⁊ nō assignabatur prius vnio latez absq̄ rarefactiōe eorūdez ꝑ sus se inuicem ⁊ ꝙ aliud extrinsecū rarefiet: q̄ vbi ꝑ vnuz dūtaxat natura pōt vacuo subuenire rōnabil̄ est illud vnum ꝙ plura admittere: frustra em̄ fit per plura ⁊c. primo phificoz. Sed queres an rarefient subito vel successiue. Dicitur ꝙ si tāta raritas oueniat laterib̄ vel illi loco ꝑ naturā ita ꝙ ꝓter suam cōueniētez dispō

Prima ꝓprietas vacui.

Secūda ꝓprietas.

Tertia pro prietas.

Aliq̄n subito aliquando successiue fiet rarefactio ad replendū vacuum.

nem erat sub minori subito fiet rarefactio: qz nõ erit intrinseca resistẽtia: sed si sub tanta raritate esse siue proprie nature discõueniat successiua erit rarefactio ⁊ hoc si verũ sit ꝓ dari posset mobile per qd̃ vacuũ moueatur de quo infra. Sed iudicio meo satius dicitur ꝓ subito fiet rarefactio siue cõueniat maior raritas loco siue non cõueniat: quia absq; resistẽtia intrinseca graue ascẽdit vt vacuuz euitetur de alio corpore intra vacuũ derelicto qd̃ in scda proprietate tangebatur si nõ sufficiat tãtuz rarefieri ꝓtũ reqritur ad replendũ totũ vacuum rarefiet ꝓtum rarefieri poterit ⁊ postq̃ residuũ vacuũ natura nõ põt repelere inuito illud ꝑmittet si aũt illud dereliqtũ intra vacuũ sit sub maxima raritate ei possibili cõstat illud rarefieri nõ posse. Ex quibus liquet qualiter iste due ꝓprietates intelligẽde veniũt.

¶ Tertia proprietas ex mente philosophi ponitur q̃ validissima (vt dici solet) ratione probauit: dato opposito inquit seqretur illud graue eque velociter imo velocius ꝑ plenũ ꝓ per vacuũ moueri posse ꝓbatur sequela dato ergo a graui descẽdat illud per vacuũ in vna hora ad distantiam decẽ pedum detur vnuz mediũ equale minoris resistentie q̃ graue illud sit actiuitatis moueatur ꝑ illud vel mouebitur in maiori tempore vel in equali vel in minori. si scdm vel tertium intẽtum: si primũ. detur ꝓ in duab̃ horis debeat illud ꝑtransire: si autez rarefiat in minori tempore per illud mouebit cõstat ⁊ cum nõ posset tantuz rarefieri quin magis rarefieri posset sequitur ꝓ posset ad tantam rarefactionem deuenire ꝓ in minori tempore q̃ in vna hora fiat mot̃. ¶ Ratio hec q̃uis fortissima reputetur calũniã videt pati: entia eiũ naturalia certã raritatẽ ⁊ densitatẽ sibi determinãt: ⁊ ꝑ oñs in rarefactiõe entis naturalis status est assignãdus: entis naturalis notãter: quia materia prima vt in. 2. dictũ est quãlibet raritatem patitur sicut ⁊ extensionem: ſz potest dici ꝓ acsi nõ esset dandaj summa raritas ꝓceditur: qz si per possibile vel imposibile quodlibet ens naturale aliquantum rarefieri posset ⁊ in duplo magis ⁊ in triplo magis ⁊c. habetur intentum: ſz nec hoc satisfacit: quia posset ab aduersario dici ꝓ duplex est resistẽtia quedaz est respectu diuisiõis medij ⁊ alia ex parte dẽsitatis vnde quodlibet mediũ q̃uis nullius esset densitatis siue diuisioni resisteret ⁊ resistẽtia hec nũq̃ variatur exempli gratia si sit vt ynũ siue in medio parum raro siue minus raro ad minus inuenietur resistentia tanta: alia autem resistentia bene variatur ad variationem raritatis vel densitatis medij ⁊ cum ex resistentia procedat in motu successio nõ dabitur mobile ꝑ plenum quin moueatur successiue tardius q̃ per vacuum vbi nulla talis est resistentia ⁊ sic posito ꝓ in vacuo esset in descẽsu grauis successio: sed maior velocitas q̃ vbi esset resistentia vt vnum ratio philosophi non procederet.

Rõ phi ad ꝓbandũ ꝓ mobile per vacuũ trãsmutabitur subito.

Instantia ad rõnem philosophi

Duplex resistentia diuisiõis medij ⁊ densitatis.

Probatio per vacuuz

¶ Sed animaduertẽdum est ipsum supposuisse in descensu grauis simplicis ⁊ in ascẽsu lenis simplicis non esse quoquam pacto successionem nisi ex resistentia medij quo dato nõ habet locum illa euasio patet intelligenti: sed illa suppositiõe admissa siue hoc ꝓ procedatur via philosophi ꝓbaret̃ facilius tale mobile pervacuum subito per transire: sic non accedit successio in descensu grauis nisi ex medij resistentia medio ergo secluso nulla resistẽtia erit ⁊ ex p̃nti nec successio: ergo subitanea erit ꝑtãsitio.

subitanea fieri mutationẽ.

¶ Sed circa admissionem illius suppositionis inter doctos est disceptatio aliquibus eam concedentibus aliquibus vo negantibus. Unde auempache (quẽ buridanus subtilissimũ vocat philosophũ non ꝓ ipse opa eius vidisset: sed ex opinionib̃ eius ⁊ ex motiuis eaz que allegat commẽtator auerrois indicauit ipsum talem esse) audacter asseruit sententiam philosophi in hac parte minus esse rationalẽ eo ꝓ medij resistentia seclusa successio in motu accidit celum inquit mouetur successiue nulla resistentia medij posita: igitur. Ad istud Buridanus et alij dicũt ꝓ celum ꝓtum est ex ꝑte sui nõ magis inclinatur ad motum q̃ ad quietem: et per oñs celũ oino ab extrinseco mouetur puta ab intelligentia vel ab ipso deo que cũ libere moueant illa velocitate que sibi placet mouent: ita ꝓ nec ipsum celũ nec aliqua virtus ei inherens actiue ad ipsius motum cõcurrit: non aũt sic est de grauí actiue ad suũ descensum cõcurrente vel ꝑm suam formã substãtialem vel ꝑm aliquam motiuam qualitatem ei inherẽtem.

Auẽpache reprobauit phi sniam.

¶ Sed cõtra istuz modũ saluãdi successionem in motu celi arguit bene Buridanus: sequeretur (inquit) ꝓ vna musca vel saltẽ intelligẽtia nõ maioris vtutis ita velociter posset celuz mouere sicut quecũq; intelligẽtia q̃ tam motrix est celi qd̃ tanq̃ incõueniẽs relinq̃t seq̃la ꝓbatur maior reqritur potẽtia ꝓpter difficultatẽ minorem vel maiorẽ resistẽtiam. Sed ex ꝑte celi nulla est in suo motu resistẽtia: ergo quecũq; virtus sufficeret ad ipsum mouẽdum.

Reprobatio mõi supprapositi.

¶ Est vnus alĩ modus dicẽdi quẽ dicit nescire demõstratiue ꝓpugnare approbatur ab Alberto de saxonia in. ij. de celo ꝓ videlicz corpibus celestib̃ inest vtus q̃daz motiua quã vocãt impetum ad motũ circularem vtute cui̇ circulariter mouetur ⁊ cũ ille ꝓtus finite vtutis q̃uis nulla sit medij resistẽtia finita velocitate ꝓtus ille celũ mouet: quoquidez impetu posito nõ est opus intelligẽtiam celi motricem assignare.

Alĩ modũ saluãdi in motu celi successionem.

¶ Sed modus iste dicẽdi nullo mõ satisfaceret auẽpache: qz ex illo sequitur manifeste ꝓ graue simplex ꝑ vacuũ successiue descẽderet. seq̃la ꝓbatur ex finitate vtutis impetus celestis accidit in eĩ motu successio. Sed grauitas ⁊ forma substãtialis grauis quaz vtute graue descẽdet finite sunt actiuitatis: qz als per plenum absq; successione descenderet: igitur.

Reprobatio secundi modi.

¶ Tandem Buridanus tenet cum auempache ꝓ successio in motu grauis simplicis seorsum non precise peruenit ex resistentia medij: sed ex limitatione et finitate virtutis motiue et cum medio secluso

virtus maneat limitata successiue tale graue descendet ⁊ ad aristo. dicit ꝓ arguebat ad hoĩem. Illi eiũ qui vacuũ assignabãt tenebant successionem in descensu grauis simplicis ex resistentia medij dũtaxat accidere.

datovacuo adhuc mobile in eo successiue moueret ꝑm buridanum.

¶ Contra istã determinationẽ arguit sic: si ex determinatõe ⁊ finitate vtutis quocũq; alio extrinseco secluso ꝓueniat in motu successio sequeret ꝓ dupla virtus in duplo tardiꝰ moueret q̃ subdupla qd̃ est contra experiẽtiã. seq̃la probatur: sit virtus motiua. a. vel est finite limitata vel infinite: nõ scdm: qz illo dato nõ posset moueri: si ꝑmũ sit limitatio eius vt vnũ iam dupla virtus ad illã duos gradus limitationis habebit: ⁊ per oñs tardius mouebit idẽ mobile quod si negaueris ꝓbatur vel illa limitatio est aliqua qualitas vel forma substãtialis vel materia: si ꝑmũ in dupla potẽtia dupla erit talis qualitas: ⁊ per oñs in duplo magis erit illa potẽtia limitata: ⁊ cum ex limitatione successio resultet magis successiue. i. tardius mouebit. Si secũdũ vel tertiũ idem habetur.

¶ Argumẽtũ istud virtualiter fecit marsilius tenens pede fixo ꝓ successio in motu grauis simplicis deorsum dũtaxat ex resistẽtia medij dependet vt aristo. in sua ratiõe suppofuit. Sed dici põt ad illud ꝓ si talis modus arguẽdi valeret concluderet̃ ꝓ albedo intẽsa vt duo est remissior q̃ albedo intensa vt vnũ: qz diceret̃ ꝓ in priori est duplex remissio eo ꝓ in ipsa est remissio duorum graduũ: in alia vo remissio vnĩ̃ tũ. ⁊ idẽ diceret̃ de assensib̃ formidolosis quorum intensio simili mõ diceretur formidolosior esse eo ꝓ plures formidinis gradus cõtinet. qd̃ nõ est dicẽdũ. vnde sicut addita albedine vt vnũ albedini eque intẽse nõ resultat remissior: imo intensior ⁊ opinione adiecta eiusdẽ speciei non assentitur formidolosius ita limitationi limitatione adiecta oportet ꝓ sit minor limitatio.

Ex plurib̃ gradib̃ remissis non remissior: ſz intẽsior q̃litas resultat.

¶ Aliud incõueniẽs adducit marsilius si ex limitatione vtutis successio resultet seq̃ret̃ (inq̃t) ꝓ graue vt. 3. existẽs in vno extremo eq̃libre non eleuaret graue vt vnũ in alio extremo positũ: sequela ꝓbat̃ sicut graue vt tria tres gradus grauitatis habet conducentes ad eleuationem alterius grauis ita cõtinet tres grad̃ limitationis et finitatis qui impediũt: et ex alia ꝑte est grauitas vt vnum. igitur.

¶ Sed ad hoc diceret̃ negando sequelã ⁊ ad ꝓbationẽ dicit̃ ꝓ q̃uis ex limitatione ꝓceedat successio non tũ insurgit impedimentũ. Diceretur eĩ ꝓ cũ dr̃ virtus finita ꝓpter sue potentie limitationẽ successiue agere ⁊ mouere est dicere ꝓ eo ꝓ nõ est infinita vtus nõ põt infinitũ effectũ producere nec subito mouere: non ꝓ limitatione dislicta a re limitata res dicat̃ finite ⁊ limitate vtutis: nec ex talĩ limitatiõe intelligendũ est successionẽ ꝓcedere sicut ex caliditate calefactionẽ. ⁊ ꝑ hoc soluit̃ vnũ aliud argumentũ eiusdẽ tale. Si ex limitatione (inq̃t) grauis simplicis in descẽsu eius accideret successio: sequeretur ꝓ violẽter descẽderet: ꝓbat sequelã ex eo ꝓ limitatio resisteret motui deorsum. ¶ Seq̃la est negãda nec ꝓbatio valet: qz q̃uis eo ꝓ graue est limitate vtutis successiue descẽdat nõ est dicendũ ꝓpriã limitationẽ ei resistere: ⁊ fundat̃ argumentũ in hoc ꝓ successio non accidit nisi ꝑ pter resistentiã: qd̃ tũ buridanus cũ auenpache negaret. ¶ Albertus de saxonia. 4. phisi. tenẽs cũ marsilio impugnant positionẽ buridani multis mediis. Quoz vnũ est tale: si ex limitatione ⁊c. sequeretur quocũq; impedimẽto extrinseco secluso resistente graue citra centũ non posset moueri quouscũq; mediũ eius centro mũdi correspõdeat. sequelã ꝓbat sic: sit graue grauitatis vt sex ⁊ limitationis vt. 3. ⁊ incipiant ꝑm aliquã prẽ sui vltra cẽtrũ moueri: posita vna tertia eius vltra centrũ nõ vlterius mouebitur. igitur aĩs ꝓbatur: sunt quinq; gradus impediẽtes motum tres videlz limitationis ⁊ duo grauitatis: ⁊ tres vltra centũ existentes ⁊ quattuor dũtaxat grauitatis citra centrũ ad motũ cõducentes. igit̃. Argumentũ istud parũ valet: qz ꝓcedit ac si limitatio resisteret. Apparentius ipse arguit de corpe luminoso dicẽs ꝓ si ex limitatiõe ꝓcedit successio/corꝑ luminosum ꝓduceret lumen suũ successiue motu eius secluso cuius oppositũ cõiter tenetur ⁊ quodãmodo experientia cognoscitur eo ꝓ nõ citi̇ a corpe luminoso magno q̃ a quo illuminatur mediũ qd̃ ab vtroq; põt illuminari. Idem de visione diceret̃: sequela ꝑ postq̃ corpus luminosum limitate est vtutis. ¶ Sed nec istud concludit: qz q̃uis corpus luminosum posset lumen in instãti vel subito ꝓducere: saluaretur siue vtutis limitatio per finitã intensionẽ luminis ab eo ꝓducibilis. sed cũ ꝑ descensum grauis non debeat aliquid ꝓduci si per successionẽ in descensu non saluaretur limitatio siue vtutis non esset vnde saluari posset. Ex quo liquet nõ sequi illud qd̃ ipse infert dicens ex mõ dicendi sequi nullã mutationem subitã naturaliter esse possibilẽ: qz q̃uis ens naturale alicui̇ effectus ꝓductiuũ fit quo ad intẽsionẽ vel ad extẽsionez effect̃ indeterminato tpe limitatũ: nõ tũ opꝛ ꝓ quodlibz ens naturale fit limitatũ ad certũ gradũ velocitat̃ ad ꝓducẽdũ suũ effectũ: sufficit ei vt dictũ est ꝓ in vno finitas vtutis saluet̃: et b̃ ẽ põderãdũ ⁊ inferi̇ pampli̇ delucidãdum.

Q̃uis ex limitatione insurgat successio non insurgit impedimẽtũ.

Argumentũ Alberti cõtra buridanum.

¶ Aliter igit̃ contra sniam buridani arguit̃ sic: si ex limitatiõe vtutis motiue accideret in descẽsu grauis simplicis ꝑ vacuũ successio sequeret̃ ꝓ mimũ naturale non ꝓducerė nec corrũperet̃ subito: cui̇ oppositũ oñsum est in ꝓino seq̃la claret. Sed forte dices hoc nõ ꝓcedere ꝗ burid. q̃ nõ admisit mimũ naturale sic quin miñ posset simplr̃ ꝑ se existere: q̃uis nõ ꝑ notabile tẽpus. Ille modus ibidẽ fuit reprobatus.

Nõ requiritur ꝓ vt̃ limitata terminet̃ ad velocitatẽ.

Impugnatio opinionis burid. ꝑ auctorez

¶ Secũdo arguitur cũ limitatione et finitate vtutis se cõpatitur descẽsus talis grauis subitaneus: igitur limitatio siue virtutis nõ concludit successionez. Antecedẽs ꝓbatur si nõ maxime esset: qz absq; successione descẽderet quod potentiã infinitã arguit: sed hoc non. igitur. prima pars antecedẽtis liquet ⁊ secũda probatur:

primo aliquod ens finite vtutis ꝓtuz est ex pte
sui potest ꝓducere effectū absq; successione ptz
de corpe luminoso ⁊ visibili. Sed forte dices vt
superi⁹ dicebatur ꝙ ibi saluatur finitas per fi-
nitam intensionem effectus.

¶ Cōtra: ad minus habeꝯ ꝙ istātanea
ꝓductio non sufficit ad cōcludendū infinitatem
virtutis. Scdo si illa subitanea ꝓransitio argue
ret infinitatē virtutis maxime esset qz si pertrā-
siret graue illud ex vno ad aliū terminū in ho-
ra diceremus ipsum esse alicui⁹ actiuitatis et si
in dimidia in duplo maioris: ⁊ si i vna quarta in
quadruplo ⁊c. ergo si subito infinite virtutis dz
dici: sed iste ꝓcessus nō valet. igit. scda ps ante-
cedentis pz: qz simili mō concluderet ꝙ agēs su
bito ꝓducēs effectū finitū esset vigoris infiniti
sic arguendo: si in vna hora ꝓduxisset effectum
illū alicuius actiuitatis illud agēs eē diceretur
⁊ si in dimidia ⁊c. Fateor tñ ꝙ pōt discrimē assi-
gnari ex finitate effectus ꝓducibilis sicut su-
perius dicebatur: sed ad minus habetur ꝙ mo-
dus ille arguendi non est efficax.

¶ Tertio arguit si ex limitatōe virtutis
grauis accideret successio ⁊ ꝓpterea graue sim-
plex per vacuū successiue descendet sequeret ꝙ
non esset velocitas mot⁹ localis attendēda pe-
nes ꝓportionem motiue potētie ad suā resistē-
tiam qd est expresse contra ipmmet buridanum
7. phisi. q. penultima. ⁊ cōtra cōiter loquētes de
velocitate mot⁹ sequela ꝓ intelligētib⁹ nō eget
ꝓbatione. si enim aliūde ꝙ ex resistentia medij
ꝓueniat in motu successio. Dato vno mobili cui⁹
potentie motiue ad resistentiā esset dupla pro-
portio non oporteret ꝙ per medīū ad cui⁹ resi-
stentiā se haberet in ꝓportiōe quadrupla in du
plo velocius moueret: quia si sic per medīū ad
cuius resistentiam se haberet in proportione
octupla in quadruplo veloci⁹ moueretur. et sic
consequenter proportionabiliter et per conse-
quēs quātacuncq; velocitate finita data per va-
cuum velocitas per plenum illā excederet sicut
aristoteles egregie intulit. Item velocitas mo-
bilis per vacuū non esset penes illud attenden
da postq̄ ibi non ponitur resistentia.

¶ Sed aduertēdū est ꝓ euasione hui⁹
argumenti ꝙ subtilis expositor aristotelis auē-
pache (vt recitat cōmētator. 4. phisi.). 6. c. posuit
ꝙ mobiliū graui⁹ ⁊ leui⁹ duplex est velocitas:
quedā naturalis alia accidētalis: naturalē ve-
locitatē diceret illā qua moueretur ꝓ vacuum nec
aliquo mō nō auctaꝟtute motiua augeri pōt: qz
illā hz ipm mobile per suā virtutē ⁊ naturā pro-
priam ⁊ velocitatē qua moueret aliqd tale mo-
bile per plenū vel ab aliquo mouēte impellēte
ipm fort⁹ ꝙ sit natuz fm seipm ꝓ illud plenum
moueri. Accidentalē velocitatē appellaret du-
plicē etiā tarditatē esse dicebat naturalēvez ⁊ ac
cidētalē (vbi magis claret sua itētio) naturalis
tarditas est qua mobile ex sua ꝓpria natura et
ꝟtute moueret q̄ vtiq; est inuariabilis fm ipsuz
qz siue per plenū siue ꝓ vacuū illa tarditate tale
mobile moueret. Accidentalis vo tarditas est
illa quā mobile (vt sic dicat) ex resistētia medij
importat: quā ex variatiōe medij cōstat variari:
vnde (vt plenius intelligatur) detur a graue ex
ꝓpria natura potens vt vnū tarditate moueri ꝓ
vacuū ⁊ ꝓ medīū aqueū tarditate vt. 2. duorum
illoꝝ graduū tarditatis vn⁹ est naturalis et al⁹
accidētalis ⁊ ꝓ plenū in duplo resistens tardita
te vt. 3. moueretur ⁊ ꝓ plenū in triplo magis re-
sistēs tarditate vt q̄tuor ⁊ sic ꝓportionabiliter:
sed ꝓ plenū subduple resistētie nō moueret ꝓci
se tarditate vt vnū: sed vt vnū cū dimidio et per
medīū subquadruple resistētie vt vnū cum vna
quarta. ⁊ sic ōnter ita ꝙ minore ⁊ minore resistē
tia posita medij fieret quo ad vnū gradū in tar-
ditate ꝓcise diminutio vn⁹ gradus vno gradu
nunq̄ diminuto. ¶ Optima est ad ꝓpositū ana
logia de grā q̄ confertur in baptismate: tenent
enim sacri doctores ꝙ cuilibz adulto q̄ rite bapti-
satur absq; fictione ⁊ obice maior cōfertur gra-
tia ꝙ alicui parulo: qz vltra illam q̄ baptisatis
vi operis operati datur. cōfertur alia ꝓpter de
uotionē adulti sed parulo dūtaxat prior ⁊ qua
cunq; remissione vel diminutione data, in deuo
tione adulti totalis gratia que ei cōfertur exce
dit gratiā paruloꝝ. Et si arguatur: fit gratia q̄
cōfertur parulo intēsa vt vnum ⁊ gratia q̄ con
fertur forti adulto intēsa vt duo stat dari adultū
qui subduplā precise deuotionez habebit: ergo
illi gratia vt vnū precise collata erit: ⁊ per conse
quens non minor ꝙ parulo.

De gratia puero ⁊ adulto collata ī baptismo.

¶ Dicendū est ꝙ ꝓpter subduplā deuo-
tionē habetur subdupla grā ad illā quā impor
tat ꝓpter deuotionē ⁊ ꝓpter subquadruplā sub
quadrupla. ⁊c. ⁊ sic daretur gratia vt vnum in di
midio vni alteri autem gratia vt vnum cuz vna
quarta: vel semper intēsior ꝙ vt vnū: ⁊ ita, in ꝓ-
posito si debeat. a. graue moueri tarditate natu
rali vt vnū per vacuū per quodcūq; medīū mo
ueretur: mouebitur tardius ita ꝙ dato vno per
quod moueret tarditate vt duo aliud subduple
resistentie mouebitur vt vnū cū dimidio ⁊c. ꝓut
dictum est: ⁊ sic velocitas vel tarditas mot⁹ acci
dentalis ex resistentia medij ꝓcedens bene at-
tenditur inquit auenpache penes ꝓportionem
potentie motiue ad resistentiam: sed velocitas
vel tarditas alia mime. ¶ Sed ꝙis ymagina-
tio auēpache sit subtilis nō placet cōmētatori.

¶ Et contra istā obijcit dicēs ꝙ si sunt
duo mobilia equalia in magnitudine ⁊ equalis
leuitatis ⁊ grauitatis eiusdem figure ad hoc ꝙ
eque velociter moueātur requiritur ꝙ moueā-
tur per medium equalis spissitudinis et tenui-
tatis: hoc est equalis raritatis et densitatis: po-
natur autem ꝙ per dissimilia media moueātur
tunc non mouerentur eque velociter vt ad sen
sum: patet ergo diuersitas velocitatū ex diuer
sitate mediorum procedit.

Duplex velocitas.

duplex tarditas.

¶ Istud non videtur contra auenpache
procedere patet dicta eius superius posita cōsi
derāti. Sic iohānes debite argumētū cōmenta
toris declarare videt: q̄ quidē petit principiuz in

vna alia ratione ꝙ ex dictis cōmentatoris sume
re voluit in q̄ supposuit ꝙ ꝓportio velocitatis
naturalis ad velocitatē naturalez debet esse fm
proportionē resistentis ad resistētes cū in omni
inquit motu requiratur resistētia alicui⁹ ad mo-
torē. hoc clarū est qd negaret auēpache: sed opi
nor cōmētator velle dicere ꝙ experiētia cogno
scitur ꝓportionaliter sicut variat medīū quo ad
resistentiā/motū variari quo ad velocitatem qd
tamez nō contingeret si mobili ex ꝓpria natura
aliqua tarditas deberetur: ſz talē experientiam
nō admitteret auēpache ⁊ ꝙis eius modus di-
cendi non posset efficaciter impugnari.

¶ Arguitur cōtra illum sic. si valeret se-
queretur ꝙ per idē vacuū magis graue nō velo-
cius ꝙ minus graue descēderet qd tñ ipse nega
ret. sequela ꝓbat. si velocius grauius ꝙ min⁹ gra
ue descēderet ꝓ vacuū hoc ideo esset: qz minus
graue ad attingēdā velocitatez grauioris mino
rem req̄rit ꝟtutem: ſz hoc nō. igitur secda ps añt
ꝓbatur (qz prior claret) maior virt⁹ nunq̄ reqri
tur nisi ꝓpter difficultatē maiorē: ſz cū nulla sit
resistētia nō est vñ maior difficultas insurgat:
ergo min⁹ graue nō req̄rit maiorem ꝟtutem ad
ita velociter sicut grau⁹ descēdendum. ¶ Forte
dices sicut quidā dicūt ꝙ ex distātia terminoꝝ a
quo ⁊ ad quem est in descensu grauis per vacuū
assignanda resistentia ⁊ ꝓ ōns difficultas. ¶ Cō
tra. vel illa distantia est aliquid inter illos ter-
minos mediās ⁊ hoc nō postq̄ ponitur esse va-
cuum vel est ipsi termini ⁊ hoc nō: qz non habēt
vnde resistāt immo potius cōducūt ad descēsuz
cuz termin⁹ a quo fit graui discōuenīēs et termi
nus ad quē cōueniens. ¶ Forte dices ꝙ ad istuz
sensum dicit distātia terminoruz resistere: qz re-
pugnat ꝙ mobile simul fit in termino a quo et in
termino ad quem quod vtiq; cōtingeret si in in-
stanti graue descenderet.

Impugnatur auēpache.

¶ Contra hoc arguitur sic primo illud
non tollit (si in hoc instanti graue esset sursum ⁊
medium esset plenum ⁊ immediate post hoc fie
ret vacuum) ꝙ subitaneus esset descēsus: quia
iam non esset mobile in eodē instāti in termino
a quo et in termino ad quem

¶ Secundo ⁊ fortius ex illo modo dicē
di sequitur ꝙ nō pot⁹ minori ꝙ maiori velocita
te graue descēderet per vacuuz sequela ꝓbatur
quacūq; velocitate posita in descēsu grauis per
vacuuz haberetur ꝙ mobile nō esset in termino
a quo vt in termino ad quem simul et non pro-
pter aliud successio assignanda est igitur non po
tius aliqua finita velocitate ꝙ maiori deberet
descendere. ¶ Et cōfirmatur dū tñ ponatur suc-
cessio non esset in diuersis vbi simul ipsum mo
bile. Sed nulla est velocitas finita quin successi
o in ea assignetur: igit. ¶ Neglecto igitur illo
modo dicēdi de velocitate naturali ⁊ accidētali.

¶ Quarto arguitur cōsequenter con-
tra buridanū ad saluādū successionē fm eū non
sufficit limitatāt finitā esse ꝟtutē: sed requiritur
extrinseca resistētia igitur tenēdo circa propos
tū oppm sibijpsi repugnauit añs ꝓbatur buri-

Buridan⁹

danus tertio phisicoꝝ. q. 3. in qua de cōpossibili sibi rem pu
tate qualitatū inquirit tenet calitatē ⁊ frigiditatem simul se cōpati: qz si cū min⁹ calido nō esset
(inquit) aliqua frigiditas: sed solū caliditas se-
queret ꝙ nulla esset resistētia calefaciēdi respe
ctu intēsioris calefactionis: ſz ōns est falluz: qz
si nō esset resistētia illud statiz fieret calidissimū
vel saltē ita calidū sicut calefaciēs esset natum
calefacere: ſz postq̄ tēporaliter ⁊ cōtinue introdu
cere in ipso passo ponēda est resistētia ⁊ non ex
parte caliditatis quam habet: ergo ibi est frigi-
ditas resistēs. Ecce quonā pacto ad seruādā suc
cessionē calefactionis posuit buridan⁹ extrinse
cā resistētiā. Tūc arguitur sic vel limitatio ⁊ fini
tas ꝟtutis sufficit ad successionē vel ne si primū
ꝓpter successionē que in calefactōe cōtingit non
oportebat admittere frigiditatē se ꝓpati cū cali
ditate nec motiuū incidēdi in talē opinionez de
cōpossibilitate qualitatū (que absq; aliqua diffi
cultate sustineri nō pōt) alicuius esset momen-
ti. Diceremus enim nō posita frigiditate cū calidi
te successionē in introductione vlterioris calidi
tatis accidere ex limitatione virtutis calefaciē
tis quod si non sufficeret circa propositū dicere
deberet ꝙ absq; extrinseca resistentia non cōtin
geret successio in motu locali.

¶ Teneamus igitur cū aristo. ⁊ multis
viris doctissimis successionē in descensu grauis
simplicis ⁊ in ascēsu leuis simplicis ex medij re
sistētia dūtaxat accidere. Dicitur simplicis: qz si
graue mixtū fuerit ꝙis grauitas dñetur in eo
leuitas aerea resisteret descēsui ꝓ aquā ⁊ ignea
ꝓ aerem: ſz sermo est de graui simplici nec leui-
tatem nec aliquā aliam formā resistētem descē-
sui cōtinente sicut esset frustū terre elemētalis
vel leue simplex sicut elemētalis ignis.

¶ Sed restat satisfacere illi formosissi-
mo argumēto de motu celi. Ad qd est cōis mo-
dus dicēdi ꝙ ꝙis nō sit ex pte medij resistētia
mouetur corp⁹ celeste ita velociter sicut intelli
gētie vel deo placet vt superi⁹ dicebat. Et dicit
Albertus de saxonia ꝙ ibi volūtas intelligētie
locuz hz resistētie medij. ¶ Sed ꝙ istud fm ari
sto. nō satisfacit motū dz esse bñ intelligēti. Tuz
ꝓmo necessitate quadā naturali ⁊ nō libere dice
ret aristo. intelligētiā celū mouere ⁊ ꝓ ōns fm vl
timū sue potētie vñ ex diuersitate ⁊ numero mo
tuū corporū celestiū numerū intelligentiarū. 12.
methaphisices assignauit. Tū scdo ⁊ ferme euidē
ter celū ex sua natura est aptū natū circularit
er moueri sicut graue descēdere: ergo ocursu i-
telligētie posito postq̄ nulla est resistētia debe
ret subito celū moueri. añs claret si aristo. cre-
dat prio de celo dicēti ꝙ sicut est aliqd corp⁹ mo
bile ad cētrū aliud a cētro dādū est i natura vnū
aliud mobile qd debeat ex ꝓpa natura circa cē-
trū moueri ⁊ tale ē corp⁹ celeste qd quitā essētiā
pbi appellarūt. ōna pbat ꝓpter iclinationē quā
hz graue simplex ad descēsum seclusa extrinse
ca resistētia cōcludit ꝙ eēt subitane⁹ descēs⁹: ꝗ
si celū hz iclinationē ad motū circulare; seclusō
q̄cūq; resistēte extrinseco intelligentie posito si

Motus saluandi successionem in motu celi insufficiēs.

ne volũtario siue necessario deberet instãtanea fieri circuitio. Tum tertio in.20.de celo volẽtes eruditissimi pbi assignare cãm diuersitatis in velocitate motuum corporũ celestiũ quare videlicet primũ mobile in.24.horis cõplet suã circuitionẽ ꝛ nona sphera in.49000.ãnis.et firmamẽtum in.7000.ꝛc.dicunt ꝙ ex diuersitate potẽtiarũ intelligentiarũ illa diuersitas accidit. Vñ intelligentia motrix primũ mobilis dicitur esse tãte virtutis ꝙ sufficit ad mouẽdũ primũ mobile suã circuitionẽ cõplendo in tã breui tẽpore: motrix aũt none sphere: qꝛ minoris virtutis existit lõge tardius mouere: ꝛ sic de alijs ꝗb' innuitur intelligẽtias fm vltimũ sue potentie celos mouere et per ꝯns nõ libere tãta velocitate ꝛ non maiori mouent: qꝛ si volũtarie mouerent illius diuersitatis nõ oporteret aliã cãm assignare ꝑter angelicas volitiones et sufficeret ꝓ ratione volũtas. Tum quarto mere naturaliter procedẽdo motus celi saluari põt nulla intelligẽtia ipm mouẽte: igitur minus bene dicitur ex beneplacito intelligẽtie velocitate determinata celum moueri. ꝯna claret et ãns ꝓbatur ad modũ grauis deorsum nõ oportet ꝓeter primam cãm assignare aliud mouẽs extrinsecũ ꝓpter naturalez inclinationẽ ad motũ deorsum: ergo data in corpore celesti ad motũ circularẽ inclinatione non oportet motricẽ intelligẽtiã eidẽ destinari. ꝯna ex cõuenientissima similitudine obtinet vigorẽ.

¶ Argumẽta hec ponderanda esse videtur non facile (opinamur) posse eis satisfieri stãtibus: q̃ presuponit Johãnes de ãsduno. iiij. phificorũ q.13. dicit celũ moueri successiue ꝓpter oppositionem vbi hoc est: qꝛ vna ꝑs eius vnũ vbi hꝫ et alia oppositũ et qꝛ hoc nõ contingit partib' grauis simplicis in vacuo nõ descẽderet tale graue successiue ꝛ celũ successiue circuit habens tanq̃ resistentiã oppositionẽ vbi Istud dictum vel est in intelligibile vel min' rationabile primo quacũq; velocitate celũ moueatur finita saluaretur successio ꝓpter talẽ oppositionẽ ꝛ sic nõ potius ista q̃ minori deberet moueri. Secundo habet naturalẽ inclinationẽ ad motũ circularem vt dictũ est igitur illa oppositio vbi non resistit. ꝯna patet: qꝛ cuꝫ oppositio illa sit corpori celesti intrinseca si resisteret mediũ non diceretur celum naturalẽ inclinationẽ habere ad motũ circularẽ habere nihil enim ꝙ respectu alicuius innatã ꝛ intrinsecam habet resistẽtiã dꝫ dici eidem inclinatum: sed potius ad oppositũ. Vñ albert' magn' primo de celo capite tertio nititur probare ex ꝓpria natura corpori celesti motum circularez cõuenire sicut corpibus simplicib'. i. elemẽtis motum rectuꝫ. Ita ꝙ post multas obiectiones ait: corp' aũt celi de se susceptibile est mot' ei influxi per suum motorẽ propter qd̃ nec indiget filis nec cordis nec virtutibus organicis affixis suis partibus sicut in aiali ponũtur ad motũ ꝓgressiuum: qꝛ (inquit) corpus animaliũ nõ de se est susceptibile: talis motus quo mouet anima animalis perfecti ipsum et ideo natura fecit ei fila et cordas per que trahit membra ad motum ꝛ fecit musculos in quibus sedent virtutes affixe in membris que mouentur ad imperium appetitus mouentis. Lomẽtatoris auerrois sententia etiam stat naturalissime corpori celesti motũ circulare cõuenire. Inuestigandũ igitur est vnde accidit in illo motu successio potius q̃ in descẽsu grauis ꝓ vacuũ. Pro cui' intelligẽtia summe

¶ Aduertẽdum ꝙ elemento sic inest appetit' ꝛ inclinatio ad motũ localez cũ extra locũ suũ naturalẽ existit ꝙ nõ habet ex se virtutez determinatã ad tantã velocitatẽ: sed ex variatione et diuersitate mediorũ accidit ꝙ minus vel magis velociter moueatur et hoc non abs re cũ deper se habeat inclinationẽ ad quietez et in proprio et naturali loco et secũdario et quodãmodo de per accidens habet inclinationẽ ad motũ qꝛ accidit ei extra talẽ locũ existere. Corpus aũt celeste necdũ habet ad motũ circularez inclinationem: sed etiã ad motũ determinate velocitatis: qꝛ nõ mouetur vt quiescat. Vnde cum appetitus naturalis ad motũ quẽ corpus celeste habet in ipsum motũ terminatur ꝛ non ad quietez opus est assignare determinatã velocitatem ad quã naturaliter inclinatur. implicat enim repugnãtiam ꝙ aliquid habeat inclinationẽ ad motũ circularez instantaneũ. Quibus cõsideratis claret discrimẽ inter elementũ et corpus celeste ratione cuius vnũ subito absq; resistentia mouetur. Ex quo etiam habetur ratio ꝓpter quã vnuꝫ corpus celeste velocius vel tardius alio mouetur. Distinguũtur enim specie corpora celestia quapropter virtus vnius ad tantam velocitatẽ terminatur: ꝛ virt' alterius ad maiorẽ vel minorẽ. Sed forte dices modus iste dicẽdi nõ deberet admittere intelligentias motrices debere assignari: cuꝫ enim corporibus celestib' ex sua natura cõueniat motus tãte velocitatis nõ egent intelligentijs sicut nec aliquod elemẽtum et sic superflue rent ꝛ cũ in natura nihil supflui sit admittendũ irrationabiliter dicerent tales intelligẽtie esse.

quare elementũ moueret subito si nõ haberet resistentiam et celum nõ.

¶ Respondetur ꝙ nisi esset propter auctoritatem pbi duodecimo methaphisice necdũ cuilibet sphere celesti: sed etiam cuilibet motui celorum vnã intelligẽtiam motricem attribuẽtis: ꝛ ꝓpter cõem modũ dicendi doctissimorũ virorũ audacter diceremus nõ esse tales intelligẽtias motrices assignandas: ꝛ certe tenentes corpus celeste ex materia et forma esse cõpositum non deberẽt quoquã pacto dicere corpus celeste intelligentia motrice egere: quod notãter dicitur quia tenẽtes corpus celeste esse simplicem substãtiam iudicantes nõ posse saluari veritatẽ huius: omne quod mouetur ab alio mouetur: nisi intelligentia motrix poneretur: maiorem haberet apparentiaꝫ eo ꝙ illud quod mouetur absq; motore extrinseco ei appropriato debet (ꝯ eos) componi ex parte mouẽte ꝛ ex parte mota mere passiue se habẽte quod celo nõ competeret si substantia simplex existeret. ¶ Sed nos probabilite r diceremus corpus celeste nõ egeremotrice intelligentia: quo dato nõ est opus inuestigare an cuilibꝫ parti celi assistãt vel dũtaxat alicui: ꝛ an mouẽtur ad motũ celi vel non; ꝛ an mouent fm vltimum sue potentie vel citra. Et breuiter ꝓ solutiõe argumẽti nobis videtur ꝙ Aristo. qui primo de celo (vt dictum est) asseruit celo ex propria natura motum circulare cõpetere non debebat potius ei assignare motricez intelligẽtiã q̃ descẽdenti grauiꝫ bñ verũ est ꝙ stat alicui aliq̃d cõpetere ex ꝓpria natura qd̃ alio particulari agẽte nõ concurrẽte actiue ad illud exercere nõ põt: sicut obiecto ex natura ꝓpria cõpetit causare noticiã quam ꝓducere nõ põt potentia cognitiua nõ ꝯcurrẽte actiue ꝛ apparet esse sic dicẽdũ de celo respectu intelligẽtie: ꝫ vtus ꝓductiua obiecti nõ deteriatur ad certũ graduꝫ intẽsionis noticie sicut dicebam' celũ esse ad certum gradum velocitatis determinatũ ex natura ꝓpria ꝛ sicut ꝑ maiorẽ vel minorẽ conatũ potentie cognitiue ꝛ ꝑ meliorem vel peiorẽ disponẽs medij intensior vel remissior noticia ꝓducit ita oporteret dicere ꝙ ꝑ maiorem conatũ intelligẽtie vel applicationẽ maioris vtutis (puta si due vel tres intelligẽtie celũ moueret) celũ velocius moueretur: ꝛ ꝑ ꝯns nõ deteriaret sibi certũ gradum velocitatis ꝛ rediret difficultas. Sit igitur ꝓ nũc resolutio nra ꝙ celuꝫ nõ eget motrice intelligentia ei appropriata: ꝛ ꝙ q̃uis nulla sit in motu eius resistẽtia mouet successiue eo ꝙ inclinat ad motũ nullo pacto ad q̃etez: ꝛ ꝑ ꝯns ad certũ gradũ velocitatis terminatur qd̃ elemẽto non cõpetit. Ex q̃ egregiũ seq̃tur corelariũ ꝙ q̃uis graue simplex ꝑ vacuũ instãtanee descẽderet accidit in motu successio absq; extrinseca resistẽtia. Sed dices nũquid aristo. rõnabilr intelligẽtias motrices posuit. Posset dici ipm intellexisse celũ ex materia ꝛ forma esse cõpositũ ꝛ formã intelligẽtiam motricẽ appellasse. Sed istud in metaphisica dilucidabitur: qꝛ non opinamur celũ ex materia ꝛ forma esse cõpositũ cuꝫ enim materia altera ꝑs rei naturalis assignet cuꝫ forme subalis susceptiuũ habeãt, put ĩ prio dictũ est tenẽdo celũ ingñabile ꝛ ĩcorruptibile, put Aristo. tenuit nulla est rõ, ꝓpter quã celũ ptem sui hr̃e materiã dicatur. põt tm̃ celũ accipi, ꝓ aggregato ex celesti orbe ꝛ ex itelligẽtia motrice ꝛ ꝙ orbis mere passiue ad motũ circularẽ se habeat: ꝫ intelligẽtia oino naturalr ꝛ nõ libere mouet ipm orbem ꝛ velocitate deteriata: qꝛ ad ratã ꝛ nõ ad maiorẽ nec ad minorẽ ex ꝓpria natura deteriatur nec posset tardius nec velociꝫ moueri: qꝛ nõ mouet vt q̃es habeat. Aliud est de forma grauis que mouet vt ꝓprio loco acq̃sito q̃escat: sed hoc ad primũ de celo spectat ꝛ priorez modũ approbãtes. dicim' ꝙ Aristo. posuisse intelligẽtias celoꝝ motrices duxit nos in aliũ modũ dicẽdi quẽ nõ ita ꝓbabilez ꝛ securũ iudicam'. ¶ Ad ꝓpriẽtatem igitur redeũdo asserim' ob nullã resistentiam ꝛ ob naturalẽ inclinationẽ ad q̃etem in loco ꝓprio graue simplex subito ꝑ vacuum ꝛ leue amoueri. Sed priusq̃ cõtra ipsam argumentemur pro maiori intelligẽtia dicẽdoꝝ.

Celum nõ eget motrice intelligẽtia.

Quot' successiones fortitur sine resistẽtia.

An celũ sit cõpositũ ex materia et forma.

An sint ponende intelligẽtie, p motib' celorum.

¶ Arguitur probãdo ꝙ frusto terreo descẽdẽti ꝑ aerem aer nõ debet resistere illud graue appetit esse infra tale mediũ ꝛ illud appetit esse supra illud graue: ergo nec ibi est resistẽtia ex parte grauis descẽdentis nec ex parte ipsius medij per quod descendet.

Vñ vnũ celũ velocius mouet altero.

¶ Respõdet aliijs modis dicẽdi omissis ꝙ dato ꝙ aer appetat esse supra illud graue qꝛ illud graue descẽdere nõ põt absq; diuisiõe ipsi' medij mediũ sue diuisioni primarie resistens ex consequẽti descẽsui grauis resistit.

¶ Contra hoc arguitur sic ꝛ apparẽter datis duobus quoꝝ ũ vnum conuenit alicui a natura cõmuni aliud vero a natura ꝓpria: illud qd̃ a natura cõmuni cõpetit prevalet ita vcꝫ ꝙ si illa duo non possunt se cõpati qd̃ conuenit a natura cõmuni fiet alio derelicto prout superi' de euitatione vacui dictuꝫ est sed ꝙ ita est ꝙ leue esse supra graue ꝛ graue infra leue cõuenit graui b' ꝛ leuibus a natura cõmuni cum illud ordinẽ vniuersi concernat: cõseruare vero integritatẽ propriam conuenit rei naturali a propria natura ergo nullo pacto propter sui integritatẽ aer debet suo descensui resistere.

¶ Respondet cõcedẽdo assumptũ negãdo ꝙ cõseruare integritatez sic cõueniat aeri ex propria natura ꝙ ei non cõpetat a natura cõmuni quodlibet enim ens naturale talẽ hꝫ appetitũ.

¶ Contra solutionez arguit ad minus illud graue nõ deberet descẽdere ꝑ illud mediũ qꝛ sicut a natura cõi graui descẽdere cõuenit ꝓrodo cõseruet vniuersi etiã a natura cõi cõuenit ꝓmedio suã integritatẽ ꝯseruare. ꝛ ꝑ ꝯns tm̃ est ibi ꝙ conferat descẽsum ꝛ̃ptum ꝙ descensui resistit.

¶ Respõdetur breuiter ꝙ ad descẽsum vltra illud qd̃ cõuenit graui a natura cõi appetere vcꝫ ordinẽ vniuersi cõfert ꝓpria forma ꝛ gravitas ꝛ mediũ appetere esse supra graue sed descensui precise resistit appetit' cõservationis integritatis ipsius medij q̃ non est tanti momenti sicut alia q̃ ad descẽsum conducũt põt etiã ad argumentũ dici ꝙ graue infra leue esse non procedit a natura cõi ad sensum superi' datũ: qꝛ non omne ens naturale est graue nec oẽ est leue: ꝫ siue ita sit siue nõ arguit sic, plus discõuenit aeri habere graue supra se q̃ diuidi saltẽ ꝫ aliquã partẽ sui signãter cũ tã facile reuniãt ptes: q̃ nõ deberet in descẽsu grauis sue diuisiõi resistere.

¶ Et cõfirmatur ipsemet aer actiue cõcurrit ad sui diuisionẽ: ergo non resistit illa ꝯna est euidẽs ꝛ ãns ꝓbatur non minus aer appetit esse supra graue q̃ graue infra illum ꝛ ad consecutionem talis vbi rebus sic se habentibus aer debet diuidi igitur ad sui diuisionem aer cõcurrit tanq̃ ad medium requisitum ad consequendum sui appetitus finem.

¶ Ad primũ respõdetur negando ãns. ad confirmationẽ que est aeris respondet etiã negando ãns ꝛ ad probationẽ negatur ꝯna. sed vtrobiq; est bona apparẽtia. ¶ Sed forte dices et bene cõdensatio ꝛ rarefactio aeris sufficerent ad descensum grauis absq; diuisione: ergo propter integritatez non deberet descensui grauis resistere. Et si dicatur ꝙ rarefactio ꝛ condẽsatio

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto

disconueniunt sub sua conuenienti et naturali dispositione existenti.

An cõdensatio ⁊ rarefactio aeris sine diuisione sufficiunt vt graue in eo descẽdat.

¶ Cõtra sit pars superior aeris minus rara q̃ esset aer sub cõuenienti dispõne existẽs ⁊ inferior magis rara q̃ oportet iam nichil est q̃ impediat. igitur.

¶ Respondetur q̃ q̃uis per condensationem et rarefactionem secundũ diuersas partes aeris posset absq̃ diuisione aeris graue descẽdere saltez per aliquam distãtiã: diuiditur tm̃ aer vi ⁊ coactione grauis ita q̃ virtus grauis est talis q̃ preuenit per diuisionẽ medij rarefactionem et condensationem eiusdem et siue ista satisfaciant siue non sufficiant impresentiarum.

¶ Et cõtra ꝓprietatez arguitur primo sic. si esset vera sequeretur q̃ posito vacuo infra orbem lune vndiquaq̃ et frusto terreo pedali tangẽte orbem lune graue illud subito descẽderet: sed ons est falsum: igitur. ona claret ⁊ falsitas ontis ꝓbatur nusq̃ est locus naturalis illius grauis: ergo vt in eo locetur nõ debet moueri. ans probatur. superficies cõcaua aque dicebatur superius esse locꝰ naturalis ipsius terre: sed cum in casu nulla sit talis: igitur. ¶ Forte dices q̃ centrũ mũdi debet esse locus naturalis.

¶ Contra in casu nullum est centrum. Sed dices q̃ intelligitur de cẽtro ymaginario vel ad talem sensum q̃ vbi punctũ mediũ eius centrũ esset mũdi naturaliter locaretur.

¶ Contra adhuc non esset in loco cum nihil sit circũstãs inter cui⁹ superficiẽ ocaua ⁊ superficiem conuexã eius sit equalitas: qõ notanter additur: qz quispiam forte diceret orbem lune circundare ipm̃ postq̃ inter ipsa nihil mediat. Item in cẽtro ymaginario nulla est virtus cõseruatiua illius grauis: ergo nõ habet vñ ad illud moueatur. ona videtur nota. ⁊ ans claret ex casu cum ibi nõ sit talis virtutis subiectũ nec absq̃ subiecto esset ibi illa virtus: qz nõ produceretur nec oseruaretur a corpe celesti p vacuum.

¶ Et ofirmatur. nõ pueniret illud graue ad tantã distãtiam a celo q̃ punctũ eius mediũ cẽtro mũdi ymaginatũ corespõderet absq̃ resistentia: igitur. ans ꝓbatur data vna quarta parte eius vltra centrũ ymaginariuz erit resistẽtia ex pte illius ne alie tres quarte descendant ita velociter sicut descenderent si illa nõ resisteret: igitur. ans ꝓbatur illa quarta ps ⁊ quecũq̃ alia vltra illud centrũ ymaginarium posita ascẽderet alijs partibus descendentibus: sed graue ascensui resistit: igitur. ¶ Forte dices q̃ subito graue illud descẽderet vsq̃ ad centrũ ymaginarium sic q̃ superficies conuexa esset simul cũ ipso centro: sed post fiet descẽsus successiuus.

¶ Contra. nullo pacto illud graue esset naturaliter locatuz cum superficies concaua eius esset simul cum centro ymaginario: ergo nulla est ratio propter quã subito debeat ad illud peruenire. cõsequentia tenet: qz hec subitanea mutatio localis nõ ponitur nisi ꝓpter naturalem appetitum ad naturalem locum.

¶ Ad primũ rndet admisso casu negãdo q̃ illud graue nõ descẽderet. Pro cui⁹ intelligẽtia

¶ Aduertendũ est q̃ q̃uis in superficie terre magnus esset ignis paruum frustum terre in aere existens si non impediret descẽderet intra illum ignez q̃uis ab illo deberet corrũpi ita q̃ hec oña nõ valet in ista supficie terre nõ est virtus oseruatiua illius grauis immo est destructiua: ergo graue illud nec debet naturaliter ad illam superficiẽ moueri quia ibi esse ignem frusti terre destructiuũ ẽ preter naturã ⁊ descẽsus quier propria natura terre cõpetit: non debet propter illud dimitti signãter cum nõ sit terra agẽs per intellectum si enim per cognitionẽ et libere ageret vel descenderet: cognito ibi esse suum destructiuum vel non descẽderet vel diuerteret se ad aliam partem: sed quia descendit naturaliter et fm cõmunẽ cursum nature deberet vbi est ille ignis conseruari mouet ad illum locum etiaz si ibi debeat corrũpi a fortiori igitur deberet tale graue descendere ad locum in quo non esset virtus cõseruatiua eius: ⁊ per oñs in casu argumenti graue illud descenderet vt se vel aliquam partem eius centrũ cõstituat mũdi q̃uis ibi non sit illo tunc aliqua virtus conseruatiua ipsius qz cõmuni cursu stãte nature talis virtꝰ ibidẽ existere deberet nec requirit q̃ ibi sit eius locꝰ ⁊ p hoc patet solutio ad probationẽ antecedẽtis primi. Pro solutione confirmationis

¶ Aduertendũ est q̃ suyset subtilissimꝰ calculator in tractatu de loco elemẽti nititur demonstrare q̃ si esset vacuũ vndiquaq̃ circa centrum ⁊ vna pars alicui⁹ grauis foret ex parte cẽtri ⁊ alia pars minor foret ex alia pte cẽtri ita q̃ illud moueret cõtinue fm ꝓportiones partis citra centrũ ad partẽ vltra centrũ nunq̃ posset deuenire ad centrum ita q̃ eius mediũ fieret medium mundi cuius probatio admodum est subtilis quam inferius lõge clarius q̃ ipse assignabimus/hoc autem dictum est quia ibi supponitur partem vltra centrum parti citra centrum resistere: quod si admittatur dicendum esset ad argumentum q̃ subito descẽderet graue illud ad centrum ymaginarium sic q̃ eius superficies cõuexa esset simul cum illo subito: sed immediate post successiuus esset descensus propter partiũ vltra centrum resistentiam ⁊ ad illud quod dicebatur ibi non esse locum eius nec aliquam virtutem conseruatiuam ipsius dicatur sicut supra. Posset insuper dici partes vltra centrum non resistere partibus citra: eo q̃ omnes appetunt suum totum centrum mundi fieri: si tamen aliqua pars vltra centrum existens discontinuaretur resisteret nimirum alijs existẽtibus citra ex quo (vt dicebamus) calculator infert in casu nõ posse medium illius grauis centrum fieri mundi cuius prolixissime et tediose probationes summa non nimis difficilis hec est. Infinitum tempus requiritur ad punctum medium illius grauis illo casu posito fieri centrum mundi. igitur. consequentia claret quia ab isto instanti impossibile est dare tempus infinitum futurum transactũ.

Summa demõstrationis calculatoris.

probatur antecedẽs sit illud graue bipedale et ad ymaginationem vna pedalitas eius cuius aliqua pars debet ecẽ vltra centrũ diuidat p partes ꝓportionales minoribꝰ terminatis vsq̃ ius aliã pedalitatẽ tũc arguit sic: tm̃ tps requritur ad secũdam partẽ ꝓportionalẽ esse vltra centrũ q̃tũ requiritur ad primã esse vltra centrũ ⁊ tm̃ ad tertiã vel magis ⁊ tm̃ ad quartã ⁊c. igit infinitũ tps requiritur ad totaz illam pedalitatẽ esse vltra centrum. ona est clara. ⁊ pro ꝓbatione ans suppo nitur primo q̃ ꝓportionabiliter sicut minoraf ⁊ augef ꝓportio virtutis motiue ad resistentiã ita debet motus tardior vel velocior esse hoc claret postq̃ velocitas motus localis tanq̃ penes causam attendit penes ꝓportionẽ virtutis motiue ad resistentiã vt in tertio ostendebaf. Secõdo supponitur si inter aliqua sit proportio maioris inequalitatis et quarta pars excessus minoris supra minus auferaf a maiori ⁊ addaf minori tũc inter illa erit ꝓportio minor q̃ subdupla ad proportionẽ existẽtẽ inter ista duo in principio/hec suppositio est calculatoris in ꝓpria forma ⁊ manifestatur exemplo sit vnum corpus. 12. pedum et aliud. 4. peduz excessus est. 8. pedũ cuius. 4. pars est bipedalis addatur quadrupedali et resultabit corpus sex pedum quod se habet ad corpus. 10. pedũ in ꝓportiõe minori q̃ subdupla ad proportionẽ in qua se habebant prius. 12. et. 4. Alio exemplo clarius ostẽditur si vnum corpus 8. pedum ⁊ aliud duoz excessus est. 6. pedũ cui⁹ quarta pars est pedale cum semis addatur bipedali resultabit tripedale cum semis inter qõ et sextupedale cum semis nõ est ꝓportio dupla: ſz minor q̃ dupla qz tripedale cũ vna quarta se hz in tali ꝓportione ad sextupedale cũ semis: ergo tripedale cum semis ad sextupedale cum semis se hz in minori ꝓportiõe ⁊ tm̃ octupedale ⁊ bipedale in principio se habet in ꝓportione quadrupla cui⁹ subdupla est dupla ⁊ remota illa quarta parte excessus a maiori ⁊ addita minori manet ꝓportio minor q̃ dupla vt oñsum est. igitur. ¶ Demõstratiue utif calculator illam suppositionẽ ꝓbare: ſz facit longum ⁊ difficilez ꝓcessum Nos autẽ reputamꝰ sufficere illam exẽplo manifestare: q̃ non vellet assentire adducat instantiã. Ex ista suppõne clare sequif q̃ si quarta pars excessus alicui⁹ vtutis motiue supra resistentiã auferatur ab ipsa vtute motiua ⁊ addatur resistẽtie mouebif virtus illa plusq̃ in subduplo tardiꝰ q̃ prius mouebaf: ptz qz ꝓportio erit minor q̃ subdupla ad ꝓportionẽ q̃ erat in principio ⁊ velocitas vt dictũ est seq̃tur talẽ ꝓportionẽ. igit. ¶ Secundo seq̃tur q̃ post trãsitũ vltra cẽtrũ scde partis ꝓportionalis grauis simplicis ĩ casu totũ qõ manebit citra cẽtrũ se hẽbit ad totũ qõ erit vltra in ꝓportiõe minori q̃ subdupla ad ꝓportionẽ in qua se habebat qõ erat citra cẽtrũ cum illud qõ erat vltra qm̃ ꝑcise pria pars ꝓportionalis trãsiuit: hoc claret prima parte ꝓportionaliꝑcise posita vltra cẽtrũ q̃ est sempedalis aliud qõ manet citra excedit illam per pedalitatez cuius quarta pars est equalis scde pti ꝓportionali pedalitatis. Addita ergo illa pte prime residuũ se hz in proportione minori q̃ subdupla ad ꝓportionez in qua se habebat qõ erat citra cẽtrum ad primã partẽ ꝓportionalẽ ante transitũ secunde. ¶ Tertio seq̃tur q̃ plusq̃ in duplo tardiꝰ ptrã sib itertia pars ꝓportionalis q̃ scda et quarta q̃ tertia ⁊ quinta q̃ quarta ⁊c. hoc liquet qz pro cuiustibet illarum partium transitu addit ur resistẽtie quẽ est vltra centrũ quarta pars excessus vtutis motiue deorsum q̃ est tota pars grauis citra cẽtrũ. ¶ Quarto seq̃tur q̃ si scda pars proportionalis transiuit in vna hora maius tps requirif ad trãsitum tertie ꝓbatur qz vbi ꝑcise in duplo tardiꝰ transiret tertia q̃ secũda inequali tẽpore transire postq̃ in duplo minor: ſz postq̃ in duplo tardius transibit sequitur q̃ maius requritur tempus ad eius transitum q̃ ad transitum secunde idem de quarta respectu tertie et quinta respectu quarte. ⁊ sic ꝓportionabiliter sequitur manifeste. ¶ Istis suppositionibus ⁊ correlarijs positis ⁊ intellectis antecedẽs notum euadit qõ probare intẽdamus videlicet tantũ vel maius tempus requiritur ad transitũ tertie partis proportionalis sicut ad transitũ secunde ⁊c. Ex quo sequi infinitum tempus ad omniũ illarum partiũ transitum requiri perspicuum est. ⁊ per oñs esse impossibile medium illius grauis ad centrũ mũdi deuenire non variata sua dispositione ⁊ ceteris manentibus paribus si partes vltra centrum existentes partibus existentibus citra resistant. Sed an resistant vel ne non est facile determinare. Calculator autem tandem partem negatiuã insequitur (quia sua demõstratio) vt dictum est supponebat illam resistentiã quod ipse multiplici probati argumento phisice et non omnino calculatorie preter suum cõmunem modum procedendo. Arguit enim sic in sententia si partes vltra centrum resisterent partibus citra centruz nunq̃ deueniret medium punctum ad centrum mundi vt ostensum est. Sed ex hoc sequitur q̃ alicuius corporis naturalis esset appetitus maxime sibi naturalis omnino ociosus quodlibet enim graue simplex centrum mundi appetit. Si ergo ad illud non posset fm eius punctum medium deuenire von⁹ esset ille appetit⁹. ¶ Istud argumentũ in fine tractatus fortissimum appellat quia inquit impossibile est q̃ aliquid naturaliter appeteret quod attingere non posset. sed q̃ argumentũ necdum sit fortissimum: sed q̃ sit debilissimum ⁊ tam parui momenti q̃ a taliviro non deberet ponderari ostenditur sic. Primo in tractatu de maximo ⁊ minimo ipsemet calculator tenuit esse dabile aliquod medium vniformiter difformiter dispositum quod esset minimum quod pertransire non posset graue virtutis motiue equalis gradui terminati dispositionem illius medij in extremo intensiori. Exempli gratia medium vniformiter difformiter dispositum a non gradu vsq̃ ad. 4. non poterit pertransiri a graui vt. 4. vt in tractatu de maximo et minimo demonstrabatur conseruata dispositione talis medij in tali statu et graui cum tanta granitate non aucta nullo alio impedimento nec adiutorio extrinseco posito per infinitum tempus gra

An partes grauis resistũt qm̃ sunt vltra cẽtrũ partibus citra.

Notiunm calculatoris non est sufficiens.

ne illud descenderet per illud medium sincha-
thegoreumatice ⁊ nunq̃ deueniret ad extremũ.
Z tunc sic arguitur non minus ex naturali appe-
titu graue illud per illud medium descenderet
appetens esse vltra totum q̃ aliquod graue de-
scenderet per vacuum in casu argumenti appe-
tens punctũ eius medium centrum fieri mundi
sed cum illo statu q̃ nunq̃ deueniet illud graue
ad extremũ medij: ergo non debet incõueniens
impresentiarũ reputari graue per vacuũ descẽ-
dere ⁊ q̃ medium eius centrum mũdi fieri non
posset. ¶ Forte dices excusando calculatores q̃
medium illud vniformiter difforme potest tali-
ter disponi q̃ graue per ipsum descẽdens posset
ad extremum illius deuenire ⁊ propter hoc mo
uetur per illud q̃uis existẽte sub tali dispositio-
ne non posset illud attingere.

¶ Contra tantum dici posset in proposi
to diceretur enim q̃ vacuum illud repleri pos-
set vel dispositio illius grauis variari taliter q̃
posset medium eius centrum fieri mundi. Item
ex appetitu naturali quo aliquid appetit multa
procedunt q̃uis illa non posset consequi. igi
tur aĩs probatur. paruum graue existens in ae
re ex appetitu existendi in suo loco naturali mo
uetur versus terram ⁊ stat q̃ anteq̃ ad terras de
ueniat corrũpatur transeundo per aliquam par
tem aeris in qua forte est aliquid illius grauis
corruptiuũ. igitur. Si dicas q̃ q̃uis corruptiuo
illius grauis posito in via transitus non posset
graue illud ad propriũ locum deuenire quia tñ
possibile est tale corruptiuũ ibi non poni mone
tur ad naturalẽ locum. Dicitur tantũdem in pro
posito q̃ sufficit vers ad appetitum naturales sal
uandum q̃ aliqua variatiõe possibili posita pũ-
ctum medium ad centrum mũdi posset deueni-
re. Item si naturale agens ex naturali appetitu
non deberet agere nec resistere nisi posset finem
adipisci sequeretur q̃ non appeteret resistere
suo corrumpenti: sequela liquet. ⁊ q̃ñs est absur
dum in phia. Deberet eñ tunc quicquid corrum
pitur corrũpi ⁊ constat q̃ si magis et minus ap-
petitus naturalis suscipit naturalius res resi-
stit sue corrũpenti ⁊ appetit se in esse conseruari
q̃ graue eius punctũ mediũ cum centro mundi
habere. Derelinquit igitur argumentũ calcula-
torũ nõ solũ debile: sed nullius vigoris. Aliud
argumentũ facit inferẽdo ex resistentia partium
vltra centrum ignem ad descensum cõducere qõ
de per accidẽs nullũ est incõueniens si eñ pars
vltra centrum leuior ⁊ leuior fiat ascẽdet impe-
dimento secluso ⁊ alia pars citra centrũ descen-
det. ¶ Aliud argumentũ facit de mixtovniformi
grauĩ in vacuo inferẽdo q̃ si sue nature relinq̃re-
tur ⁊ vna pars minor q̃ medietas esset vltra cen
trum ineternũ moueret: qr nunq̃ deueniet pun
ctum eius mediũ ad centrũ mundi. ¶ Ad qõ di-
cendum est q̃ vel illud seq̃tur vel ne. si primum
non est incõueniens sicut prius dicebat. si fmar
gumentũ nullum. ¶ Aliud argumentũ facit infe
rendo q̃ graue naturaliter moueus ad centrum
ab eodẽ centro naturaliter recederet et ponit a/
graue cuius nulla pars si tota vltra centrũ quin
fit cõtinue mixta ⁊ residua pars pura qõ non vi
detur nimis ad ꝓpositũ cõducere) sz ponit vt p
pter mixtionẽ partis vltra centrũ detur in ea le
uitas ad ascẽsum illius cõducẽs. ⁊ per q̃ñs ad al
terius partis citra centrum descẽsum ⁊ sic grau
tas vnius medietatis equalis grauitati medie-
tatis alteri medietatis tunc hoc mixtũ mouebit
ad centrũ: qr tota grauitas citra centrũ cõtinue
erit maior tota grauitate vltra ⁊ preter hoc leui-
tas vltra centrũ ꝓtinue iuuabit ad eius descẽsuz
ergo inter totã potentiã motiuã ⁊ potentiã resi-
stiuam erit ꝓtinue minor ⁊ minor ꝓportio. ⁊ per
q̃ñs poterit ex certo tpe ad centrum mundi me-
dium deuenire q̃ in casu principalis argumẽti
accidere nõ poterat ꝓpter minorationẽ propor
tionis: sz q̃ postq̃ ad centrũ deueniet ab eodem
naturaliter recederet ꝓbat sic in instanti in quo
sic deueniet ad centrũ grauitas citra centrũ gra
uitas citra erit p casum equalis alteri grauitati
vltra ⁊ leuitas partis vltra centrũ inclinabit ad
motum sursuz vltra centrũ ⁊ cum grauitas vltra
centrũ minoris fit resistẽtie q̃ grauitas citra ⁊ le
uitas vltra habet q̃ naturaliter a cẽtro recederet
¶ Huius argumẽti fantasia nõ est mala: sz satis-
fieret illi supficialiter dicẽdo q̃ in tali casu non
mouebit illud graue quousq̃ punctum eius me
dium sit centrũ mundi: sz quousq̃ sit equalitas
inter actiuitatẽ vni partis ad resistẽtiã altertus:
sed non bñ euaderet man calculatoris sic respõ
dens vt bñ intelligẽti notũ relinq̃tur. Quapro
pter aliter respõdet distinguẽdo q̃ñs vel grau
non variato p acq̃sitionẽ vel depditionẽ alicui
qualitatis motiue ⁊ sic negat idem graue natu-
raliter ad centrũ moueri ⁊ ab eodez naturaliter
recedere vel data tali variatiõe ⁊ sic ꝓcedit. Qo
do in casu argumẽti pars vltra centrũ continue
acquirit tpe motus motiuã qualitatẽ. s. leuitatẽ
cum cõtinue fiat mixta ⁊ sic nõ inuenit q̃ a cẽtro
recedat. ¶ Hoc recte ꝓsiderato inueniet q̃ non
minus subtiliter argumentũ soluit q̃ deduceba
tur. Propter nullum igit istorum argumentorũ
deberet calculator positionẽ dimittere tenentẽ
partes vltra centrũ resistere partib citra centrũ
⁊ aliam approbare que tenet q̃ pars ex vna par
te centri non appetit resistere nec resistit parti
ex alia parte centri neq̃ toti ne ipsum descẽdat
sed quia est pars totius ideo appetit vt mediũ
totius medium fit mundi vt superius diximus.

¶ Contra quã quidez positionẽ ipse sic
arguit idem est locus naturalis cuiuslibet par-
tis elementi ⁊ totius quem oẽs partes appetũt
si essent separate a toto non eñ est maior ratio
quare vna pars separata appeteret illum locum
q̃ alia tũc sic arguit ista ps q̃ est ex alia pte cẽtri
si per se eẽt non cõiuncta parti residue naturali
ter inclinaret ad centrũ: sz illud qõ est alicui na-
turale non auferet ꝓpter eius cõiunctionẽ cum
alio eiusdez speciei qr ꝓpter hoc in eius natura
nulla fit mutatio: ergo adhuc illa parte ꝓiuncta
toti nititur mouere vt eius mediũ fiat medium
mundi ⁊ si ab isto appetitu frustret ne finẽ suum
naturaliter habeat naturaliter suo impedicti re
sistet ⁊ illud est pars citra centrũ: ergo pars vltra

Qõ est alicui naturale nõ auferetur ab eo q̃ cũ alio eiusdez speciei iungitur.

centrum parti citra resistit.

¶ Ad istud argumentũ ipse respõdet cõ
cedendo q̃ idem est appetitus partis cum alte-
ri cõiungitur sicut si a toto separaret diuersimo
de tñ se hz in effectu hoc est aliter adipiscit ipsa
pars finẽ sui appetit qñ ẽ separata q̃ qñ est alteri
cõiuncta. vñ dicit q̃ appetit totius cõponitur ex
appetitib partiũ et sic sicut in actione naturali
inter elementa q̃libet pars iuuat aliã ad agẽdũ
⁊ in id quelz pars agit in qõ totũ ita in motu ter
re ad centrũ q̃libet pars iuuat totã terrã ad de-
scensum et nulla pars ipsi toti resistit qr cuiusli-
bet partis appetit est pars appetit totius si tñ
illa pars vltra centrũ esset separata a toto (inq̃t)
appetit illius partis fieret vnus integer. i. tota
lis appetit ⁊ nõ pars alterius ⁊ tunc ille effect
qui est motus illius partis versus centrũ illũ ap
petitum sequeret impedimento secluso: sed qñ
alteri cõiungit appetit eius fit pars alterius ⁊
oportet q̃ aliũ effectũ appetit ille sortiat et ad-
ducit analogiã de modico igne per se qui conser
uaret sanitatez ⁊ tamen duplus ignis cuius ille
esset medietas produceret infirmitatem.

¶ Cõtra istam solutionẽ sic arguit prio
post q̃ appetitũ partis alius effectus seq̃tur qñ
est cõiuncta q̃ quãdo est separata sequitur q̃ sine
coniuncta siue separata sit aliquo fine sui ap
petitus frustraret. ⁊ per q̃ñs euitari non posset
carentia finis naturalis appetitus.

¶ Scõ in corpore illo bipedali signetur
vna pars bidigitalis cõposita ex vna digitalita-
te vnius pedalitatis ⁊ ex alia digitalitate alteri
et sic agit appetit illius partis cũ esset separa
haberet eundẽ effectũ quẽ hz dũ est cõiuncta qr
vno tpe sicut alio moueretur vt mediũ eius me
dium fieret mũdi igit ꝓpter vnionẽ nõ variat ef
fectus naturalis appetit. Aliud argumentũ cõ
tra eandẽ positionẽ facit tale vel pars vltra cen
trum recedit a cẽtro naturaliter vel violenter: si
primũ seq̃tur q̃ naturaliter recederet a loco ad
quẽ naturaliter tanq̃ ad suũ vltimatũ terminũ
qõ notãter addit qr graue terreũ ex aere natura
liter mouet ad aquã: aqua naturaliter procedit
ad terrã: si fm cũ oẽ violentatũ suo violẽtãti resi
stat seq̃tur q̃ illa pars vltra centrũ q̃ violẽtiã pa
titur resistit parti citra q̃ ei violentiã infert.

Graue naturaliter ascendit.

¶ Ad istud respõdet dicens q̃ naturali/
ter illa pars vltra cẽtrũ recedit a cẽtro ⁊ ex q̃ñte
q̃ graue naturaliter ascẽdit qõ nõ incõuenit dũ
pars est alteri: ⁊ cũ calculator nõ neget illã par
tem vltra cẽtrũ prius moueri naturaliter ad cẽtrũ
habet q̃ idem naturaliter recedit a loco ad quẽ
naturaliter mouebat: tñ illud vnũ incõueniens
erat qõ ipse cõtra aliã positionẽ adducebat. De-
fendẽdo suã positionẽ aliter vt esse dicẽdũ negã
do vz illã partẽ vltra cẽtrũ prius moueri natura
liter ad centrũ tanq̃ ad suum terminũ vltimate
intentũ naturaliter.

¶ Aliud argumẽtũ facit tale ex positio
ne sequit q̃ aliqõ est mixtũ qõ ad centrũ mone-
retur a loco in quo nũc ponit hñs leuitatẽ q̃ si es
set ablata nõ moueret totũ vsus deorsum qõ vi
detur magnũ incõueniẽs eo q̃ ablatio leuitatis
poti ad descẽsum cõducere debebat: ⁊ sequela
ꝓbatur. signet vnũ mixtũ grauitatẽ ⁊ leuitatem
habẽs cuius vna quarta pars sit vltra centrũ ⁊ sit
vacuum circa centrum vndiq̃ ⁊ sequitur (postq̃
maior pars est citra centrum et grauitas supra
leuitatẽ dominatur sicut supponitur) q̃ totũ de
scenderet ⁊ tñ si tota leuitas citra cẽtrũ eẽt abla
ta totuz non moueret: qr nulla esset resistentia.

Leuitas cẽt descẽsuz in grauĩ.

¶ Respondet cõcedendo cõclusionẽ ad
quam deducit vz q̃ ablata leuitate illud nõ mo
ueretur qr totũ nullã haberet resistentiã. Ex qui
bus verbis habet de mẽte esse calculatoris mo-
tum ablq̃ resistẽtia nõ cõtingere. Sed ex dictis cõtigit mo
eius non colligit tale graue ablata leuitate ⁊ oĩ tus sine re
resistẽtia seclusa subito descẽdere ⁊ quicq̃d sit de sistentia.
sua opiniõe ⁊ de solutione argumẽti ita bñ argu
mentũ ꝓcederet (si vigorẽ hz ꝓptib vltra mediũ
resistẽtib sicut nõ resistẽtib. pz si totali graui exi
stẽte citra centrũ auferat tota leuitas ab eo ⁊ eẽt
vacuũ circũq̃q̃ graue illõ ob defectũ resistẽtie nõ
descẽderet sicut si vna pars eius vltra cẽtrũ esset
Cõstat tñ calculatorẽ nõ sentisse intrinsecã resi-
stentiã esse ponendã cuius snia in mediũ posita
et examinata eẽt determinandũ q̃ opinio rõna-
bilior existit ad vz illa q̃ resistentiã partib vltra
centrũ attribuit an opposita ⁊ bñ intelligens ex
dictis cognosceret difficillimũ esse resolutionez
dare. Sed ex prior positione sequit q̃ vbi finite
graue minorẽ partẽ haberet vltra centrũ descẽ
deret pedale ifinite grauitatis cui vna ps vltra
centrũ esset descẽdere nõ posset: pz qr illa in in
finitum resisteret ⁊ hoc siue in vacuo siue in ple
no qõ videt esse incõueniẽs: sz sicut tenẽtes illã
positionẽ cõcederẽt sequelã negarẽt q̃ñs minus
cõuenies esse. Et si arguat ⁊ bñ ponat graue il-
lud infinite grauitatis totaliter citra centrũ ⁊ di
mittat suis naturalib vl descẽderet vel ne scõm
non est dicendũ cũ nihil descẽsui resistit ⁊ est cã
descẽsus infinite actiuitatis puta grauitas infi-
nita si primũ. Cõtra imediate post erit vltra cen
trum pars in infinitũ resistẽs. igitur.

¶ Respõdetur dando primũ ⁊ concedit
q̃ imediate post erit ps ifinite resistẽtie vltra cẽ
trum imo medietas toti rõne cui nõ imediate
post hoc mouebit. Pro quo nota istõ corrolariũ
vna parua pte grauis pedalis ifinite grauitatis
existente vltra centrum nec subito nec successi-
ue tale graue descenderet: sed si totaliter citra
centrũ ponat subito mediũ eius centrum fieret
mundi. Aliã positionẽ isequẽtes nõ admitterẽt
cõem modũ dicẽdi de cẽtro magnitudinis et de
centro grauitatis eiusdẽ de quo infra. Et isti per
scrutationi finem imponentes partes vltra cen
trum non resistere partibus citra approbamus.

Partes vltra cẽtrum nõ resistũt partibus citra centrũ.

¶ Scõ principaliter arguit graue pe/
dale existẽs ꝓpe orbez lune vel in sphera ignis
vbi esset vacuũ vsq̃ ad cẽtrũ nõ descẽderet: ergo
non descendet subito: q̃ñs claret et aĩs ꝓbatur
quodlibet ens naturale appetit naturalissime
euitare vacuũ: sz p desc. sum illius vacuũ relinq̃
retur igr nõ descẽdet. Si dicas ignis in quo erat

vel aliquod aliud elementū rarefiet ad replendum locum quem occupabat. ¶Contra ponāt vacuum vndiquaq̃. Et cōfirmat natura de possibilibus qd melius est facit ex.2.de ḡnatiōe: sz ouenient? esset ꝓ graue illud rarefieret ad replendum vacuū ꝓ ꝓ subito descēderet vacuū post se relinquēdo: ergo pot? rarefactio eiusdē ꝓ subitaneus descēsus est assignanda.

¶Pro solutiōe aduertendū est ꝓ datis duobus incōueniētibus in natura entia naturalia nituntur euitare illa vel vnū illorū ꝑm possibilitatez occurrentē: in casu aūt argumēti vacuū est prope centrū vnaginariū ⁊ graue illud extra suum locū naturalē prope orbē lune vel in sphera ignis existit q̄ duo incōueniētia reputari pnt. Posito igit illo graui in suo loco naturali vnū inconueniens tollitur ⁊ sic ꝓuis aliud maneat non irrationabiliter dr graue illud debere descēdere vbi tm̄ non esset vacuū nec subito nec successiue graue illud descēderet si ex descēsu eius vacuū relinqueretur ⁊ sic argumentū solvitur.

¶Sed cōtra hoc arguit sic melius conseruatur inesse graue illud vbi in cētro circūqua ꝓ est vacuū in sphera ignis vel aeris vel aq̄: ergo non debet vt locū naturalē acq̄rat descendere. Aīs probat existēs in cētro mūdi vacuo circumquaq̃ posito nullā virtutē celestē pticiparet cum sine medio nō posset talis pticipatio fieri ⁊ cum sicut ad pduci ita ⁊ ad cuiuslibet rei oseruationē celestis vtus naturaliter req̄ratur relinquitur ꝓ graue illud nō descēdet. Respōdetur quicq̄d sit de aīte negata ōnia: ⁊ ad pbationē ex dictis circa initiū pcedētis argumēti solutiōis habet q̄d sit dicendū. Aliter ad argumentū principale rnderi pōt pro quo aduertēdū est ꝓ ꝓuis p vacuū graue non descēderet nō impedit veritas pprietatis quam examinam? cuius sensus est dato vacuo si graue simplex p illud descendere deberet subitane? esset descēsus ob resistētie defectū cū cuius veritate stat ꝓ tale graue pvacuū nec vno nec alio mō descendat: sz ꝓtum est ex parte gravis admisso descēsu esset subitanea mutatio. Ex quo argumentū factū ⁊ inumera alia non est difficile soluere patet recte cōsideranti.

Alia solutio argumēti principalis et notatu digna.

¶Ad cōfirmationē concesso assumpto ad bonū sensum dicit ꝓ vbi graue illud rarefieri posset ad tantā distantiā ꝓ vacuū repleret rarefieret vtiq̃: sed pceditur supponendo nature talis gravis tātā rarefactionē repugnare ⁊ ꝓuis tua rarefactiōe totū vacuum nō euadet repletū si sub maiori raritate ꝓ iam sit esse posset rarifieret ꝓtum poterit rarefieri. ¶Sed dices ex illo sequi naturalia entia ad maximā terminari raritatem sub qua existere possunt. et per ōnia dari vltimum instās esse rei permanētis q: applicari posset vnum rarefactiuuz illi graui sub maxima raritate ei possibili existēti ⁊ vltimū instans non esse maioris rarefactionis esset vltimuz instans esse ipsius gravis.

¶Respōdetur cōcedendo sequelā et certe ad cōcludendū quodlibet naturale maximā si bi possibilē determinare raritatē est bonū argumentū qd pcedit ex rarefactiōe ad vacuū euitāda: sz negat ex illo sequi vltimū instās esse rei permanētis dari: rarefactuū em̄ applicatū non posset oēs partes materie illius gravis simul rarefacere sz ppinquiores priusꝓ distātiores ⁊ sic darēt bn̄ vltimū instans eē incōpletū sz si opponas de minimo naturali ex dictis in primo tertia parte circa primā ppietatē forme substātialis habet quid sentiēdū sit de vltimo instāti esse minimi naturalis. ¶Scdo dici pōt ꝓ entia naturalia terminant ad minimā raritatē sub qua nō possunt esse cū limitatiōe ⁊ vbi tm̄ esset vacuū ꝓ nulla rarefactiōe data illius gravis infra illā latitudinē repleri posset nō rarefieret graue illud

Entia naturalia ad maximā terminari rarietatem.

Materia ñ resistit sue diuisioni.

¶Tertio principaliter arguit si graue simplex per vacuū subito descēderet ob defectū resistētie seq̄ret ꝓ etiā p plenū subitane? esset descēsus seq̄la pbatur sit materia prima sine forma a centro vsq̄ ad orbem lune: ⁊ ponat graue pedale sursum iam totū est plenū et graue illud subito descēderet. igit. Scda pars pbatur nihil resistit suo descēsui. igit. aīs pbatur non resistit materia pria et nihil aliud est qd resistere posset igitur. Prima pars pbatur si materia prima resisteret descēsui hoc esset q: sue diuisiōi resisteret sed hoc nō. igit. Scda pars probat si sue diuisioni resisteret hoc esset q: sub integritate meli? in esse cōseruat ⁊ corrūpenti resisteret: sed materia prima nullius corruptiui eius subiect potentie cum incorruptibilis perhibeatur. igitur.

¶Respōdet admisso casu cōcedendo sequelā sicut re vera satis bn̄ pbatum est. ⁊ dicitur casu admisso (q: nō admittēdo materiā sine forma dari posse cum thomistis non pcederet) sed quendā eruditissimū virū interrogabimus quid videbatur ei esse dicendū. Dixit materiā sue diuisioni resistere ⁊ sic successiu? fozet descēsus et dicebat ꝓuis materia corrumpi non posset naturaliter corruptiōe ppie dicta sic ꝓ nihil eius maneat: potest tamen corrūpi improprie per separationem videlicet vnius partis ab alia.

¶Sed cōtra istud arguit sic. primo nihil appetit integrum manere: nec resistit corruptioni improprie dicte nisi quia est via ad corruptionem simpliciter ⁊ quia melius inesse cōseruatur sua integritate: sed nec corruptio simpliciter nec melior in esse conseruatio materie cōpetunt: ergo non habet vnde sue diuisioni resistat.

¶Secūdo ⁊ melius si materia sue diuisioni resisteret sequeretur ꝓ resisteret introductioni forme substantialis quod non est dicendū cum naturalissime appetat ipsa informari: seq̄la pbatur sit materia. 10. pedum aliqua forma informata ⁊ vni extremo eius applicaretur vnum corruptiuū potēs inducere formā alteri? speciei et inducat illam in medietate toti? materie tunc per inductionē alterius forme discōtinuabūtur ille medietates et materia resistit sue diuisioni siue discōtinuationi ꝑm te: ergo resistit introductioni illius forme. ¶Forte dices ꝓ nō oportet propter introductionem forme alterius speciei in medietate materie discontinuationem fieri prout dici solet de virga cuius vna pars est mortua vel arida ⁊ alia viridis ⁊ animata vbi in eadem materia sunt due forme specie distincte ꝑm diuersas partes.

An virge medietas arida ⁊ altera viridis ꝓtinuātur.

¶Cōtra. ex b̄ seq̄ret ꝓ vna nūero esset materia cōtinua oīm formaꝝ mūdi. seq̄la pbat ex eo ꝓ nō hz vn̄ discōtinuetur nisi ex diuersaꝝ formaꝝ introductiōib? : sz b̄ nō sufficit p te: igit. Ztez seq̄retur vbi forma ignis introduceret hic inferi? in medietate materie aq̄ formam ignis ⁊ cessaret actio ppter impedimētum supueniēs ignis ille de nouo pduct? nō ascēderet sursum nō impedit? . seq̄la pbatur: q: nō ascēderet nisi discōtinuaretur vna ps materie ab alia: ⁊ tā dicz ꝓ p iuductionē forme nō dz fieri discōtinuatio ⁊ nō est ibi aliud sicut supponit a q̄ discōtinuet igit. Rursus albert? de saxonia prio de celo. q. iiij. i solutōe ad pmū aīs oppm̄ dicit ꝓ lz totalis massa materie prie esset vnū ens ꝓtinuū oībus formis subalib? ablatis: ipsa tm̄ desinit esse cōtinua ppter positionē formaꝝ subaliuz in ea ⁊ de virga cui? vna medietas est arida ⁊ alia viua facit mētionez. ij. articulo eiusdē. q. dicēs ꝓ vltia medietatū eius nō faciūt vnū. ⁊ oīs nō esse q̄d continuū. Sed q̄stio est de medietatib? materie toti? virge an vez cōstituāt vnū ꝓtinuū vel ne: ⁊ ꝑm sniam alberti opz dicere ꝓ nō. Sed dices cōtinuū est illud cui? mot? est vn? ꝑm se ꝓut Aristo. inq̄t. v. metaphi. ca. de cōtinuo: sz mot? illaꝝ medietatū materie est vn? ad talē sensuz ꝓ ad motū vni? alia mouetur: igit. Pōt dici q̄do in illa diffinitiōe ꝓtinui ꝓ in medietatib? illi? ꝓge nō sunt diuerse forme subales: sz vna viuat alia mortua dr ppter aliquā malā ⁊ discōueniētem dispōnez in medietate vocata mortua existētez sed qn̄ ppter augmētuz illi? praue dispōnis corrūpitur in vna medietate forma eiusdez spēi cū forma alteri? ⁊ alia introducit separatur vna medietate ab alia sicut expiētia docet de ligno cuius vna ps ppter inflāmationez ab alia separatur: ergo dici pōt ꝓ post introductionē forme in vna pte materie ꝓuis fiat discōtinuatio manet ibi aliq̄d rōne cui? nō statim vna ps ab alia separatur. Sed quicq̄d sit cōstat ꝓ p introductionez alicui? forme in pte materie alia foka informate ptes materie discōtinuātur ⁊ admin? si materia sue diuisioni resisteret/resisteret ītroductioni talis forme. Probabili? igitur reputam? materiā primā nō resistere sue diuisioni. ¶Sed dices ⁊ bn̄ ex illo seq̄ ꝓ man? hois absq̄ difficultate scindi vel amputari deberet ⁊ pbares seq̄laz nulla est resistentia ex pte aīe rōnalis cū ppter suā indiuisibilitatez nō sit capax diuisionis nec ex pte materie: igit. ¶ Rndetur ꝓ tenēdo plures aīas in hoīes sensitiuā vez ⁊ intellectiuā facile diceret ꝓ aīa sensitiua resistit. ¶Sed tenēdo vnā solā in hoīe aīam posset dici. prio ꝓ forme accidētales ipsi materie inherētes resistunt diuisioni. Scdo ꝓ ꝓuis aīa diuidi nō posset dū materiā informat resistit ne materia diuidatur ⁊ b̄ ideo q: appetit ipsaz materiā informare ⁊ p diuisionez cōtingit ipsam a materia separari. Tertio dr ꝓ aggregatum ex aīa ⁊ materia resisteret vbi nec huius nec illius resistentia dareꝭ. ⁊ sufficiat isti argumēto ꝓ satis pbabiliter dici posset graue finite per plenum subito descēdere posse

¶Quarto principaliter arguit sic si grave per vacuū descēderet subito sequeret ipsum esse infinite virtutis: cōsequens relinquitur falsum ⁊ sequela probatur vbi in vna hora descenderet aliquante virtutis motiue diceretur esse ⁊ si in dimidia in duplo minoris ⁊ si in vna quarta ⁊c. ergo si in instanti vel subito infinite dici debet. ¶Et confirmatur in graui descendente naturaliter producitur impetus ⁊ quāto velocius descendit tanto intensior producitur impetus: ergo si infinita sit velocitas cuius est instātanea mutatio sequitur ꝓ impetus ibi pductus esset infinite intēsus ⁊ cum a grauitate vel forma substantiali gravis vel ab vtroq̄ impetus in motu naturali dicat pduci aliqd illorum pduceret impetum in descēsu gravis pvacuū ifinite intēsum

¶Ad primū respōdetur negādo sequelā et pbatio non valet. Pro quo aīaduertendū est ꝓ maior velocitas nō arguit maiorē potentiam nisi vbi resistētia ponit: sz nulla data resistentia non licet ex maiori velocitate maiorē potentiā inferre q: ꝓ velocior fit mutatio non puenit ex potētie minoritate: sed ex resistētie defectu. Ex quo seq̄tur illos male arguere q̄ ex instantaneo transitu angeli ab vno ad alium locū infinitatez virtutis motiue in angelo cōcludūt mediū enim non resistit angelo. Scdo seq̄tur ꝓ volūtatē posse actum subito pducere nō debet inferre ipsam esse infinite virtutis quia multi sunt voluntatis actus in quorū pductione nihil ipsi volūtati resistit. De corpore luminoso idem dicere licet.

¶Ad ppositū igitur applicando dicit ꝓ postq̄ in vacuo nihil resistit graui ex subitaneo descēsu non seq̄tur ipsum infinite esse potentie. Et ad formā pbationis dicit cum sic arguebat si illud graue per vacuum in vna hora descenderet diceret esse alicui virtutis ⁊c. Respondet ꝓ si graue illud sue nature relinquat: aīs est ipossibile puta ipsum in vna hora descēderet ipsum in dimidia hora descendere ⁊c. ⁊ per ōnia ex quolibet tali licet quodlibet inferre: sed si dices istū modum respōdendi non esse ad intentionez argumenti. Dicitur distinguēdo ꝓ vbi descēderet graue illud in dimidia hora maioris virtutis motiue deberet dici ꝓ si descenderet in vna vel resistentia in eius descensu data et sic cōceditur: vel nulla resistentia posita. ⁊ sic negatur.

¶Contra pdicta arguit sic. ex dictis sequitur deum non posse per vacuum graue simplex mouere deorsum non est opus dicere successiue postq̄ mouere successiones importat qd absurdum vtiq̄ videtur. sequela probatur detur oppositum et descendat successiue tale graue per vacuum vel graue illud vel forma substantialis eius vel eius gravitas (redit in idem) concurrit actiue vel mere passiue se habet: si primum cum q̄libet virtus motiua deorsum vbi nulla est resistētia (vt dictum est) ad subitaneū suffi

ciat descensum sequiq̃ ꝙ subito ⁊ non successiue descēderet: si scēz puta ꝙ graue illud mere passiue se haberet deo suspendēte actiuitatē eius.

¶ Contra deus suppleret actiuitatē alterius virtutis motiue deorsum: sed quelibet talis virtus siue magna siue parua sufficit ad descensum instantaneum: ergo quacunq̃ virtute diuina posita illud graue descenderet subito.

Non q̃libet vt' motiua deorsū mouet subito in vacuo ē impedimēto deducto

¶ Respondeq̃ negādo sequelā et ad probationē dicitur ꝙ vt bene probatur concurrente actiue tali grauī nūq̃ p vacuū descēdet successiue: sed cōcurrente mere passiue nihil prohibet quin de' posset ista vel illa tarditate illud deorsuz mouere ⁊ sic negaq̃ ista cōsequentia quelibz virtus motiua deorsuz sufficit ad subitaneū descēsuz: ergo quacūq̃ virtute diuina posita descēderet subito q̃ virt' illa diuina nō erit qualitas motiua grauī inherens: sed ipemet de' trahēs (vt sic dicatur) illud graue deorsum sicut vult.

¶ Ad cōfirmationē rndetur distinguēdo ꝙ in descensu naturali impetus producatur vel quando successiuus esset descensus ⁊ sic cōceditur: vel quando instantaneus et sic negatur impetus eiū ab agente creato nō nisi in tēpore produci posset. Sed dices nihil resistit ꝓductioni talis impetus postq̃ illud graue appetit deorsum esse: ergo deberet subito ꝓduci. Rndetur cōcesso ānte negādo cōsequentiā q̃ ipetus est vel virtus motiua vel ipemet motus localis iuxta quartā positionē de motu locali in prima parte tertij libri positā: ⁊ qn̄ a principio intrinseco producitur tēpore mot' causaq̃: Non posito igiq̃ tpe in quo predictū graue moueaq̃ nō poterit impetus ꝓduci virtute ꝓpria. Sed queres vbi graue illud esset aptū ad resiliendū ⁊ p vacuuz subito descēderet ⁊ tāgeret inferius corp' solidū an resiliret ⁊ videq̃ꝙ sic: q̃ ꝙto veloci' est corp' aptū ad resiliendū mouetur vsus corp' solidū ipsum tangēs maior solet resilitio fieri. Sed in oppositum arguiq̃ sequereq̃ etiā ꝙ esset resilitio instantanea sicut descensus: ⁊ iterū post resilitionē subito descēderet ⁊ iterū subito resiliret qd̄ est impossibile. igq̃ ꝙ resilitio esset subitanea ꝓbatur vbi aliqua velocitate graue illud descēderet aliqua velocitate resiliret: ⁊ ꝙto veloci' descenderet tāto velocius resiliret: ergo data resilitione post infinitam velocitatē qualis est subitaneus descensus deberet subito resilire.

¶ Respondetur supposito ꝙ punctū est difficile primo ꝙ nō fiet resilitio: q̃ in quocūq̃ pūcto ymaginario vacui ponaq̃ graue subito descēderet quo dato in ymaginabile ē ꝙ resiliret. Item nō posset ꝓduci tant' impet' ab ipso corpore solido ꝙ posset mouere sursuz illud graue per vacuū etiā si esset infinit' postq̃ per vacuuz ita velociter descēdebat sicut si vtute ifinite impetus descēderet quo posito nullus alius impet' ad motū sursum sufficeret ad resilitionē. Secō dicit ꝙ resiliet ⁊ non infinite velociter: q̃ finit' impet' ꝓducet a corpore solido. Dabilis enim est intensissimus impet' producibilis a tali solido in tali grauī quacūq̃ velocitate qua descendat posita sicut dabilis est intēsissimus calor ꝓducibilis ab isto igne in ista aqua sic ꝙ quātācū q̃ bene applicētur non ꝓducetur intēsior vtute cuius impet' illud graue ascēdet successiue vsq̃ ad certam distantiam propter resistentiā ipsius enim granitas ⁊ forma substātialis ascensui resisterent: ⁊ immediate post instans in quo erit in pūcto terminatiuo talis distātie incipiet descēdere successiue: nec quiescet in puncto reflexionis ob carētiam medij hoc claret ex dictis superius in tertio vbi ostēdebatur mobile in puncto reflexionis quiescere debere: graue autez illud ascendendo ꝓcedet vsq̃ ad pūctum in quo cum fuerit impetus non excedet resistētiam grauis: ⁊ cū consequenter impetus remittaq̃ immediate post descendet successiue: q̃ adhuc impetus resistet ⁊ si prius q̃ ad corpus solidū inferi' positum graue peruenerit si impetus vsq̃ ad non gradum redact' ab illo pūcto in quo graue tūc esset descēsus fieret subito ⁊ iterū esset resilitio ꝓm intensionē impet' a solido ꝓducibilis tet sic ōnter. Prior solutio ē securior: sz scda subtilior.

¶ Quinto principaliter arguiq̃ sic: graue simplex p vacuū nō descēdet subito: igiq̃ antecedens ꝓbatur: fit graue in isto instāti in cōcauo orbis lune pedale ⁊ ignis pedalis in terra et immediate post hoc instās destruaniq̃ a deo oia corpora intermedia illis duob' remanentib' sic ꝙ illa duo sint in extremitatib' vni' linee recte ymaginarie taliter ꝙ per eandē lineā per quaz vnuz ascēdere deberet aliud deberet descēdere in illo casu quodlibet illorū incipiet moueri successiue ⁊ tū pervacuū. igiq̃ scda pars claret ex casu ⁊ pma ꝓbaq̃ immediate post graue obuiauit igni q̃ cedet grauī ꝓpter maiorē facilitatē diuisionis: facili' enī diuiditur ignis q̃ terra: et per ōns graue illud diuidet ignē ⁊ trāsibit vltra qd̄ cū fieri non posset absq̃ successione eo ꝙ ignis siue diuisioni habet resistere habeq̃ clare ꝙ immediate post mouebiq̃ graue illud successiue.

¶ Respōdetur negādo ans. Et ad ꝓbationem dicit ꝙ supposito ꝙ ignis sit eqlis actiuitatis vel resistētie cū grauī in casu argumenti immediate post vltimū instās nō esse vacui sibi inuicē obuiabūt: ⁊ nec vnum vltra descēdet nec aliud ascēdet: ⁊ tam ascēsus vni' ꝙ descēsus alterius erit subitane': sed nō instantane': sed si ignis minoris sit resistētie cōcediq̃ sicut bn̄ ꝓbatur ꝙ immediate post quodlibz illoz mouebiq̃ successiue ꝓpter diuisionē: sz nō erit p vacuū ꝓmo immediate post graue mouebiq̃ p mediū igneū.

¶ Contra hoc arguitur sic: vel illa sibi inuicē obuiabunt vel ne/non secundū: si primū detur in quo puncto ymaginario illi' vacui. Si dicas ꝙ in medio ꝓpter maiorem cōgruentiam sequitur ꝙ in casu quodlibet illorū incipit et subito mutari ⁊ successiue moueri qd̄ apparet impossibile: sequela claret ꝙ immediate post spacium ymaginariū inter orbē lune ⁊ pūctum medium pertransibit graue subito ⁊ etiā immediate post successiue descēdet per ignē: igiq̃ proportionabiliter dici pōt de igne ascendente.

Graue incidēs i corpus solidū impet' ꝓducet a corpore solido in vacuore filiret.

Aliq̃d incipit ⁊ subito mutari et successiue moueri.

¶ Respōdetur cōcedēdo ꝙ immediate post hoc sibi inuicez obuiabūt ⁊ ꝙ vtrūq̃ illoz incipit ⁊ subito mutari ⁊ successiue moueri ⁊ siue appareat illud esse ipossibile siue nō tanq̃ possibile illud admittim'. Sz dices nō videq̃ intelligibile ꝙ graue illud in casu ita cito moueatur per ignē sicut mutabitur p vacuū intermediū. Itez postq̃ nūc distat a superficie ignis p pri' dz ad illā supficiez puenire q̃ per illū ignez moueri.

¶ Rndetur concedēdo priusq̃ ita sit sicut p istā ꝓpōnem significatur istud graue mouetur p ignem ptransibit subito vacuū interme diū cuz quo stat ꝙ in eodē instāti incipiat ptrāsire vacuū illud subito ⁊ moueri p ignez successiue. Analogia esset tenēdo entia naturalia quo ad parvitatē ad maximum qd̄ nō terminari si in isto instāti stupa pedalis taliter esset applicata igni ꝙ imediate post hoc ageret in illā stupā cuius maximum qd̄ nō esset digitale ignis ille inciperet inflāmare stupā illā subito ⁊ successiue: q̃ immediate post hoc magis q̃ maximū qd̄ non esset inflāmatuz ⁊ q̃cquid vltra maximū qd̄ non inflāmaretur successiue esset inflāmatuz ⁊ maximum qd̄ non subito ⁊ sicut ibi nō dz dari aliqua pars vltra maximū qd̄ non inflāmata q̃n primus maximum qd̄ nō erit inflāmatuz ⁊ tū simul incipiūt maximum qd̄ nō ⁊ aliq̃d vltra inflāmari: ita in ꝓposito nō dabitur aliqua ps ignis ptrāsita a grauī q̃n primus erit vacuū ptrāsituz ⁊ tū simul incipit graue illud vacuū ⁊ aliq̃d illius ignis ptrāsire: ⁊ p hoc pz q̃d sit dicēduz ad aliud de supficie ignis. Dicebatur in analogia dando maximum qd̄ non: q̃ vt in primo pte scda dicebatur dādo maximū qd̄ non p vltimū nō esse ⁊ non p primū esse deberet incipe esse. Alia argumēta solēt hic fieri seq̃retur (aiunt) si p vacuū ⁊c. ꝙ pedale fieret absq̃ rarefactione centupedale: probant seq̃laz posito vacuo a supficie terre vsq̃ ad orbem lune ⁊ posita vna colūna: 100. pedū ⁊ ponatur vnū graue pedale ad lat' eius in summitate si in instāti deberet ad terrā puenire: in illo instāti esset cōmēsuratuz graue illud illi colūne: q̃ nulla esset ps illius colūne q̃n simul correspōderet illi aliqua ps illius grauis: sz si illud argueret cōmēsurationez cōcluderet deū nō posse in instāti mouere illud pedale vel mutare. (Si velles in rigore termini stare) cōstat eiū ꝙ virtute diuina fieri nequit ꝙ vnū pedale cōmensurentur centupedali absq̃ rarefactiōe vni' vel absq̃ condēsatione alterius oportet ānte dicere ꝙ ad hoc ꝙ aliqua cōmensurētur req̃ritur ꝙ si vnum partem extra ptem habeat taliter se habeat alterum ⁊ ꝙ vna pars vni' parti equali alteri' correspōdeat sic ꝙ nō correspōdeat alteri parti. Ex quo habes ꝙ si vnū semipedale sic disponatur ꝙ ponatur in duobus locis ⁊ ꝓm extrema opposita cōtinuetur q̃nis occupet locuz pedalem nō commensuraretur corpori pedali. (Habes insuper ꝙ si pedale in quolibet pūcto loci poneretur: ita ꝙ quelibet pars cū qualibet parte eius esset penetratiue: ⁊ totuz cū qualibet parte ⁊ q̃libet pars cū toto non cōmensuraretur: sic dispositum alteri pedali extēso. Soletqtn̄ ad argumētum dici ꝙ ad cōmēsurationē nō sufficit ꝙ instātanea sit correspōdētia partiū ad ptes: sz req̃riq̃ ꝙ per tps ptes sic corrīndeāt. (Hoc nō valet q̃ si deus per vnā horā oseruaret illud pilare sicut se hz in illo instāti ꝓm illum modū dicēdi cōmēsuraret corpori centū pedum qd̄ est dicendum.

¶ Aliud argumentū solet fieri sequere/tur (aiunt) ꝙ corpus suis naturalib' dimissuz in eodem instāti simul in plurib' locis esset: seq̃laz probāt si trāsmutatio fiat instātanea ab orbe lune vsq̃ ad terrā in eodē istāti graue illud tāgeret orbem lune ⁊ terrā ⁊ eēt in quolibet pūcto ymaginario vacui intermedij non enīz aks instantanea mutatio cōtingeret vt cōstat intelligēti ꝓut dicetur in octauo circa materiaz de infinito vbi fiet sermo de ꝓjciēte infinitivigoris. Itē arguūt sequereq̃ ꝙ corpus suis naturalib' derelictū oēs partes suas cōstituret penetratiue/oñdūt seq̃lam q̃ instāti trāsitus vna medietas est simul cū alia medietate nec aliter intelligere lz trāsitū instantaneū. Propter ista argumēta multi admittentes absq̃ successiōe graue per vacuū descēdere nō admittūt illō in aliquo istāti ōtingere posse. sz bene imediate post aliqd̄ instās determinatum dato imediate post illud vacuo ita ꝙ si graue surSum existat ⁊ deus destruat oia itermedia inter ipsum ⁊ terrā per vnū instans dūtaxat taliter ꝙ imediate ante fuisset plenū ⁊ etiā imediate post graue illud nō descēderet sz cōseruato vacuo imediate post illud instās subito perueniet graue illud ad terrā. Nobis aūt videtur ꝙ si habeatur pro incōueniēti ꝙ in aliquo instanti corpus derelictū suis naturalib' miraculo ꝓsupposito simul sit orbē lune ⁊ terram tangēs: non saluatur per illud qd̄ dictū est de trānsitu imediate post illud instās ⁊ non in illo instanti: imediate eiī post illud instās erit in vno pedali imaginario ipsius vacui ⁊ tangēs terrā nec citius erit in pedali illo imaginario q̃ terrā tangat qd̄ videq̃ esse idem ac si in eodē instāti orbem lune ⁊ terrā tangeret. (Aliter igiq̃ dicendū est ꝙ non inconuenit vz ꝙ per instās aliq̃d sit in pluribus locis non dimisso aliquo loco nec aliquo vacuo intermedio dumtū imediate post illud instās in vno dūtaxat loco maneat. Et ad aliud de penetratione partium ꝓportionabiliter dicēdum est. Alij propter ista argumenta tenent ꝙ successiue graue simplex per vacuū descēdit. sed constat argumentum non esse sufficiēs.

Aliq̃d dato vacuo ē in plurib' locis naturaliter.

¶ Aliud argumētum posset fieri tale: si graue simplex per vacuū subito descēderet seq̃retur ꝙ etiā per plenū (qd̄ nō esset ꝓcise materia prima) tanta velocitate descēderet in aliquo casu. seq̃la probat deur vnum mediū aereū in prima parte ꝓportionali vnius hore aliquātū resistet in scda in duplo minus ⁊ in tertia in quadruplo minus ⁊ in quarta in octuplo minus ⁊c. ⁊ in stanti terminatiuo hore ponaq̃ vnum graue in principio ipsius medij vel descendet subito vel successiue si primū intentū si scdm. Cōtra nulla erit in instanti terminatiuo illius medij resisten.

Universidad de Deusto Biblioteca

tia ⁊ ob defectum resistentie per vacuum subito descēdere dicitur. igiē. Item cōtra modū arguēdi philosophi argueretur sic si valeret seq̄retur ꝙ aliquod violēter motuz subito posset moueri a motore finite virtutis: ꝓbaretur sequela: deē vacuum vsq̄ ad celū et proijciat sortes vnū lapidē in sursum: notū est ibi fore ascēsum violentū vel erit subitaneꝰ vel successiuus. si primum intentū: si secundū. Contra: si per mediū aereum fuisset lapis ꝓiectꝰ aliqua velocitate fuisset motus: ⁊ si per igneū velocius: et si per medium in duplo subtilius velocius: ⁊ sic cōsequēter: ergo si per vacuum infinite velociter ascēdet: ſz falsitas oñtis cōstat postq̄ ibi est grauitas et forma substātialis grauis resistū: ⁊ si ille modꝰ arguēdi non admittatur modus ꝓcedendi aristotelis non deberet admittit. Ad primū istorū rñdeē negando sequelā ⁊ ad ꝓbationē primo dici posset ꝙ nulla forma substātialis sub tāta raritate esse posset. scdo: q̄ hoc nō satisfit) vel illa minoratio vel diminutio resistētie fiet ꝑ rarefactionē vel per aliquod aliud non secūdū: q̄ non videē quid esset illud: si primū non est admittendū: si finituz dūtaxat de materia cōtinebat in illo pleno quod sub vniformi raritate maneat in instanti terminatiuo hore. liquet hoc ex dictis in scdo octauo argumēto de actiuitate formarū. Si aūt ponatur ꝙ maneat sub ifinita raritate difformiter puta si dicatur ꝙ quelibet pars ꝓportiōalis illius medij rarefiat ad extensionē toti⁹ admittendū esset non repugnante tāta raritate ⁊ extēsione forme substātialis illius pleni: ⁊ tūc negatur ꝙ post talem rarefactionē nullius resistētie maneret mediū illō. Adhuc eīm sue diuisioni resisteret ⁊ per maiorē rarefactionē minus resistere posset. maiorē inq̄ rarefactionē cuiuslibet pedalitatis eius: quia ipsum totū cuz sub raritate esset infinita eo qd finitū de materia sub ifinita continetur extēsione vlteriorē rarefactionē non pareretur: nec subiacet diuine potētie aliq̄d finite dēsum infinite rarum vniforme cōstituere. Ad aliud de proiectione lapidis per vacuū Respondetur negando sequelā: ⁊ ad ꝓbationē dicitur breuiter ꝙ per subtiliationē medij nō oporteret ꝓportiōabiliter augeri velocitatē: q̄ q̄uis resistētia medij ad subduplū in qualibet parte ꝓportionali hore remitteretur resistētia intrinseca lapidis quo ad motū sursum maneret non diminuta: ⁊ per oñs assignāda est finita velocitas qua moueretur lapis ille ꝓiectꝰ sursum per vacuum fm proportionē in qua se haberet impetꝰ ꝓductus a ꝓiciēte ad resistentiā ipsi⁹ grauis. Et si queras supposito ꝙ in illo lapide non est grauitas nunq̄d virtute impetꝰ ꝓducti a ꝓiciēte subito ascēderet. dr ꝙ non: q̄ forma substātialis eius resisteret: sed si illius forme substantialis simul cū grauitate resistentiā tollas cuiuscū ꝙ intensionis esset impetꝰ ad motū sursuz esset ascēsus subitaneꝰ. nec ex hoc inferas impetum illū infinite esse actiuitatis. Et q̄uis superi⁹ dicebatur ꝙ motꝰ arguēdi ꝑ nō erat efficax nisi diceretur ꝙ ꝓbatio sua habebat ꝓ fundamento nullā in descēsu grauis simplicis vel ascēsu fm plicis leuis esse resistentiā nisi ex parte medij. Placuit tamen ad ista argumenta respondere vt ostenderemus illa non concludere intētum. Et hec sufficiant de descensu grauis simplicis ⁊ ascensu leuis simplicis per vacuum.

Aliq̄d finite dēsuz in finite rarū vniforē nō pōt fieri.

Foꝛa subā lis grauis resistit ascēsui ifī grauitate.

De motu mixti per vacuum.

De graui aūt mixto ⁊ deleui mixto aliter dicendū est ꝓpter intrinsecā resistentiā. Immo de tali graui dici solet ꝙ per aliquod plenū velocius mouebiē q̄ ꝙ vacuum quod facile ostēditur. Dato vno mixto in quo sunt quattuor gradus grauitatis terre et quattuor aque: quattuor leuitatis aeris ⁊ tres leuitatis ignis ⁊ illud graue sit in sphera ignis plena q̄ extrisece resistat vt vnū: extrisece inq̄. i. sue diuisioni et a sphera ignis vsq̄ ad cētrū mūdi sit vacuuz illud mixtū descēdet in sphera ignis a ꝓportōe. 12. ad vnū supponiē eīm leuitatē igneā i ꝓpria sphera nullā hr̄e resistētiā vt in. j. de celo ꝓacticari solet. ⁊ ꝑ oñs. 12. gradus qualitatū motiuaꝝ ad descēsum ⁊ vn⁹ gradꝰ dūtaxat est resistentie ex pte diuisionis ignis: ⁊ postq̄ mixtuz illud peuenerit ad vacuū vbi aer deberet esse. 4. gradꝰ leuitatꝭ aeris nō trahēt ipm deorsum ſz solū. 4. gradus grauitatis aque ⁊. 4. grauitatis terre: ⁊ tūc tres gradꝰ leuitatis ignis resistēt cū erūt extra, ꝓpriā sphera: ⁊ ꝑ oñs tale mixtū descēdet ī illo vacuo a ꝓportione. 8. ad. 3. q̄ vrīq̄ minor est ꝓportiōe duodecim ad vnū. Ex q̄ clare habeē idez graue mixtū ꝑ diuersa vacua min⁹ velociter moueri: imo ꝑ vnū vacuū moueri ⁊ ꝑ aliud nō. illudꝭ ei cū pueniet ad vacuū vbi debebat esse aq̄ nō descēdet: q̄ nō erūt nisi. 4. gradꝰ grauitatis terre cōducētes ad descēsum ⁊ erūt. 7. gradꝰ leuitatum ignis ⁊ aeris resistētes ⁊ illō idē si vacuū eēt in sphera ignis subito illō ptrāsiret nihil eīm ibi resisteret: ⁊ si illud idem hr̄et. 8. gradꝰ grauitatis terre velocꝰ mouereē ꝑ vacuū sphere aeris q̄ ꝑ vacuū sphere aque. in sphera eīm aeris tres gradus leuitatis ignis dūtaxat resisterent ⁊. 12. gradus grauitatū aq̄ ⁊ terre ageret ad descēsuz. Sz q̄ñ in vacuo sphere aq̄ erit erūt. 7. gradꝰ resistētes descēsui ⁊. 8. grauitatis terre ꝙferētes ad descēsuz. Hec est sntia cōis de descēsu grauis mixti ꝑ vacuū. ꝓportiōabilr dici pōt de ascensu leuis mixti. Cōtra quā sic arguiē ex illa seq̄ē ꝙ graue terreū simplex dato vacuo vsq̄ ad centrū mūdi ab orbe lune nō pueniret ad centrū mundi nec fm punctum mediū eius nec fm aliquam eius partē: sequela ꝓbatur constat sphera terre esse satis magne extēsionis. Sit exēpli gr̄a mille pedū ⁊ illud graue sit pedale arguitur sic q̄ ꝓio erit intra illā sphera vacuā non ꝓcedet vltra: q̄ grauitas terre in ꝓpria sphera nullius actiuitatis iuxta cōem opinionē: ⁊ ꝑ oñs nihil esset in illo graui virtute cuius vlterius moueretur.

Secūdo arguitur sic: leuitas aeris in sphera vacui aeris est alicuⁿ actiuitatis vel resistētie: aūs ꝓbatur: vel locus ꝓprius aeris naturalis est superficies concaua ignis vel superficies cōuexa aq̄ vel terre nō fm et q̄ñ dareē aer distās vacuū in terra vel ab aqua descēderet etiā intra suaz sphera ⁊ ꝑ oñs leuitas aeris in sphera aeris vacua eēt actiua ⁊ ad motū deorsuz cōducēs: si primū sequitur ꝙ aer pedalis tāgēs superficiē cōcauā ignis toto residuo sphere aeris existēte vacuo nō moueretur deorsum et si ꝓducetur in illo aere grauitas actiuior sua leuitate leuitas eius descēsui resisteret ꝑ sphera eius vacuā cū ꝑ descensum a suo ꝓprio loco et naturali mouereē: qd si cōcedas sicut opz leuitas aerea in aliquo exñs i sphera ignis resisteret etiā descēsui: q̄ leuitas aeris ad locū naturalez ipsi⁹ aeris est qualitas motiua ⁊ ꝑ oñs resistiua in motu quo a tali loco fieret recessus. Nō posset ad argumenta recte dici nō discusso primo vtrū motiua qualitas elemēti in ꝓpria sphera alicuius sit actiuitatis de quo in quarto de celo solet haberi sermo ⁊ cōiter tenetur pars negatiua.

Leuitas aeris in ꝓpria sphera vacua esset alicuⁿ actiuitatis vel resistētie.

Sed certe argumēta facta apparenter ꝓbant oppositū vel videnē cogere ad aliqd cōi sñie addendū qd nos simul cū argumentorū solutionib⁹ differre vsq̄ ad libros de celo decernimus: ꝑ nūc asserētes ꝙ leuitas aeris in ꝓpria sphera vacua est alicuⁿ actiuitatis vel resistētie sicut ꝑ secundū argumētum satis bene ꝓbari videtur. Idē dicē de leuitate ignis illud tamē nō tollit quin graue mixtū vel leue ꝑ vacuū successiue descēdat vel ascēdat ꝓpter intrinsecam resistentiaz. i. qualitatē motiuā in oppositū. Et ista sufficiāt ꝓ tertia ꝓprietate vacui de descēsu vel ascēsu videlicet grauis et leuis ꝑ illud multa tñ argumēta cōia dimissimus vel q̄ facilis sunt solutionis vel q̄ ex ꝓdictis absq̄ difficultate solui possunt. Forte in quarto de celo tangentur aliqua q̄ cōducent ad pleniorē intelligētiā hui⁹ materie que nō parū includi difficultatis. ⁊ scda pars huius quarti hic finem sortitur.

Incipit tertia pars que est de tempore.

In parte hac tertia nobis de tpe disserere incūbit circa cuius entitatē est inter doctores diuersitas: aliquibus dicētibus (q̄ reales vocātur) tēpus esse durationez ex se habentē prius et posteriꝰ et esse quandā verā rem extra animā distinctā a qualibet re permanēte et successiuam motui etiam distincto fm eandem opinionē a rebus permanētibus inherentem: virtute cuius in motu prius ⁊ posterius reperitur ita ꝙ vna pars motus dr fuisse prius alia posterius ꝓpter tēpus q̄d si nō esset nihil prius nihilq̄ posterius dici deberet. ⁊ fm istos diffinitio tēporis ab aristotele tradita talis. Tēpus est numerus motus fm prius et posterius veniret sic clare intelligēda (omissis alijs modis declarandi ipsum fm hanc viā feram in intelligibilē) Tēpus est entitas quedā rōne cuius numerantur. id est cōsiderātur in motu prius et posterius vnde aiunt duplicem esse numerum; numerū videlicet quo numeramus ⁊ numerū numeratū. Numer⁹ aūt quo numeram⁹ (si eis credēdum est) est ipa rō numerādi q̄ est discretio quedā ꝓprium numeratorū ⁊ est mīnus vnitatū sicut dualitas ternarietas ⁊ hmōi que vocatur ab eis quantitas discreta ita ꝙ fm eos duo lapides duo dicūtur ratione dualitatis ab eis distincte eisdē inherentis ⁊ hoc est dicere ꝙ ipa dualitas est ratio numerandi sicut ꝓpter albedinē inherentem parieti paries dicitur albus ⁊ ipsa albedo est ratio talis denominationis: non intelligatur finistre sicut paulus venetus intellexit ꝙ videlicet talis numerus entitas esset indiuisibilis: sed de hoc alibi: numerus autez numeratus est ipe res numerate vt due albedines ⁊ duo lapides modo cum dicitur ꝙ tempus est numerus non debet intelligi numerus quo numeramus: q̄ tunc tempus esset quantitas discreta quod isti impossibile reputant nec etiā ipm prius ⁊ ipsum posterius in motu: q̄uis dicat Johānes de ianduno qui videtur istam positionem tenere. iiij. phisicorum. q. xix. ꝙ tempus est prius ⁊ posterius ipsius motus: nam fm omnes prius ipsius motꝰ est prior pars motus ⁊ posterius posterior. Modo isti nolunt dicere tempus partibus motꝰ idē ptificari: sed intelligi debet sicut dictuz est vide licet tempus esse entitatē quandā inherentē motui rōne cui⁹ numerat ⁊ percipitur in motu prius et posterius recte sicut tenētes q̄titatē cōtinuā a re quāta distinctā. Quātitas cōtinua dicē esse entitas quedā virtute cui⁹ vna ꝑs cōtinui est extra aliā sicin motu ymaginādo est ēntas quedā virtute cuius vna par motus est prior ⁊ alia posterior. Positionem hanc indagatores ⁊ sectatores veritatis necduz impugnāt immo et expugnāt ⁊ tāq̄ fictitiū a veritate alienā reliquūt. Et q̄ hec positio tenet tps esse rem successiuā distinctā a ꝓmanēte oia q̄ de successione partiū motus dicebātur possunt de successione partiuz tpis dici ⁊ eisdem argumētis vel similibus vnum ⁊ aliud impugnari: sed specialiter potest argui.

Elucidatio diffinitio.

Cōtra istā positionem de tpe: q̄ ponit ipm esse entitatem inherētem motui distinctā a mobili: ⁊ ꝑ oñs accidēs absolutū assignari inherere absoluto inq̄: q̄ de respectiuo multi realium nō habēt pro incōuenienti: illud autez est cōtra pb̄m quem ipsi ad litterā volūt semp insequi in predicamento substātie proprietate vltima: igitur. Secūdo possibile est tempus esse absq̄ tali entitate successiua: igitur. ꝓbatur aūs possibile est saltem ꝑ diuinam potētiam poni vnum corꝰ in vno loco nulla alia re ab ipso corpore locato ⁊ loco ⁊ partib⁹ ⁊ a tpe si velles creata vel cōseruata cuz deus libere ⁊ contingenter causet ⁊ conseruet q̄uisquid causet ⁊ conseruet ⁊ ꝙ immediate post illud corꝰ ponatur in alio loco: ⁊ sic cōsequenter sicut iam fit quādo vnum de vno loco ad alium trāsfertur naturaliter constat ꝙ tale corꝰ prius esset in loco propinquiori q̄ in remotiori: ⁊ per cōsequens esset tps: igitur. Tertio oia que in natura cōtingunt saluari possunt non posita tali entitate (que est tempus) distincta nec est aliquod motiuum sufficiēs

nis tēporis iuxta mentē realium.

Universidad de Deusto Biblioteca

ad assignandus esse talem entitatem: igitur. Ad primū istorūz pōt ꝓm tenētes istā positionē dici ꝙ duplex est subiectū accītis, ꝓut thomiste aiūt vnū qd ⁊ aliud quo prius substātia est. Secundū vero accīs pōt esse sicut ꝓm eos albedo nō inest immediate parieti: ſz ſupficiei ⁊ p ſupficiē parieti inest ⁊ propterea dicit ſupficies ſubiectū quo sic diceret ꝙ tēpus inest mobili p motū qui dicetur ſubiectū quo mobile ſaūt ſubiectū qd ⁊ sic ſaluat ſexta ꝓprietas ſubſtātie. Ad ſcōm qñ ad mitteret caſum negaret ibi eſſe tpa. ⁊ p oīs nec prius nec posterius sicut ablata diuinitate titate cōtinua ptibꝰ in ſuis ſitibꝰ cōſeruatis illud nō diceretur ꝓm istos tatus cōtinuū. Dicitur tñ a quibuſdā illoꝝ deū nō poſſe sic de vno loco aliū ad trāſferre corporꝰ ſucceſſiue abſq hoc ꝙ ibi ſit priꝰ et posterius ⁊ per oīs tempus: qr ad ſucceſſiue transferre corpus requiritur entitas illa q̄ tempus dicitur ut ibi prius ⁊ posteriꝰ aſſignetur q̄ ad trāſlationē ſucceſſiuaz requirūtur: intelligibilis eſt eīn ſucceſſio abſq prioris et posterioris cōſideratiōe recte ſicut deus nō poteſt facere corporꝰ album ſine albedine.

¶ Tertium argumentū eſt longe maioris ponderis ⁊ eſt cōis modus arguendi contra ſupfluas entitates quas vocati reales aſſignāt: ſz adhuc euadūt dicētes ꝙ ꝓpter prius ⁊ posterius in motu aſſignāda eſt talis entitas que ſit tēpꝰ a motu a mobili diſtinctū ſicut ꝓpter nouū ⁊ nouū vbi acquiſitionē motus localis diſtinctus a mobili aſſignatur. Inutile admodū reputamꝰ circa impugnationē vel defenſionē huius positionis inſiſtere/cōſideratio nō phiſica eſt cū de entitate rei ſit queſtio ſufficit positionē itelligere. Inſiſtat circa ipam ⁊ ipam impugnet qui vellet ⁊ videat Gregoriū in ſcdo diſtinctiōe. ij. q. j. et Guillermū okam in. ij. q. xij. Buridanus aūt qui motū localē diſtinctū a mobili tenet. iiij. phiſicorū tēpus idēptificari motui tenet: idē tenuit albertus de ſaxonia quarto phiſicorū. q. xiiij.

¶ Argumēta q̄ procedunt contra positionē tenentē motū diſtinctum a re mobili entitatē ſucceſſiuā eſſe procedūt cōtra positionē buridani. ſed tenēdo positionē de motu locali quā ꝓbabiliter poſt tres positiones de motu locali diſputas in prima parte tertij terminꝰ pōt ſine incōuenienti teneri tēpus motui locali idēptificari ſicut mobili vt aliorū tenet positio dicētium tempus eſſe illud qd localiter moueꝯ: et p oīs ꝓm eos motus localis ⁊ tpa ſupponūt pro eodē ſed motus connotat ipſuz mobile aliter ⁊ aliter ſe habere quo ad locū vel vbi ſz ſe totū vel ptes eius. Tēpus aūt ſupponit ꝓ mobili localiter cōnotādo ipm prius vel immediate ante fuiſſe in vno loco et nunc eſſe posterius vel immediate poſt forte ī alio ⁊ ꝙ ꝓpter illā prioritatē ⁊ posteriōritatē durationis rerū naturaliū mēſurātur. Quapropter corporꝰ illud mobile quo cōueniētꝰ ⁊ vniuerſaliꝰ duratio alicuꝰ rei vel operatio mēſuratur rōnabilius dr tempus ꝙ aliquod aliud mobile cuiuſmōi dicitur eſſe primum mobile eo ꝙ vno motu tñ et regulariter mouetur. Sed qr motus ſolis eſt nobis manifeſtior ipm ſolem tēpus nō abs re dicere poſſumꝰ ſoli cōnotatio huius terminij tēpus cōuenit vt cōſtat et annus/mēſis ebdomada/dies/⁊ hora: ipe ſol diceret diuerſis tñ rationibus vt cōſtat. Unde ipſe ſol inquātū. 365. reuolutiones cū vna quarta ab vno pūcto zodiaci incipiēs quouſq ad idē redeat facit annus dr et cū ille reuolutiones ipſi ſoli idēticatur ſi nō teneatur motus diſtinctus a mobili reuolutiones ille dicūtur annus et inq̄tuz facit reuolutiones ꝓtrāſeūdum quartam partez talis ꝓtitatis dr ebdomada: ⁊ inq̄tum facit vnam reuolutionem dr dies ⁊ circulo quem deſcribit in vna reuolutione in. 24. partes equas diuiſo: inq̄tū ꝓtranſit vnā partē illarū dr hora artificialis. Hora aūt naturalis eſt ipe ſol inq̄tū deſcribit ſpaciū aliqd tēpore in quo aſcendit. xij. pars ꝓportiōis circuli q̄ portio aſcendit ab ortu ſolis vſq ad occaſuz vel ab occaſu vſq ad ortū. vel clarius hora naturalis eſt ſol deſcribēs ſpaciū tpe in quo vna medietas ſigni zodiaci aſcendit: ſz de iſtis horis forte aliqd dicimus poſtq̄ de tpe eſt ſermo. Iſtū modū dicēdi inſequendo tota difficultas eſt vel cōſurgit ex cōi mō loquēdi: qr videtur ſeq̄ ꝙ dies lune erit dies martis ⁊ ꝙ ſortes q̄ de facto moriēt die iouis die dñica moriēt et ꝙ ſor. in die vel in hora in qua curret ꝓeſcet naturaliter ⁊ adequate: ⁊ ꝙ ānus eſt mēſis dies ⁊ hora ⁊ ex oīnti viuens p vnā horaz ꝓciſe tñ viueret ſicut viuēs per vnum annū ⁊ ꝙ antichriſtus hora xij. erit huius diei demōſtrato die pñti. Expoſitorie facile poſſunt iſte ꝓpōnes cū alijs ꝓbari.

¶ Sed p intelligētia plenioꝛi Aduertēdum eſt ꝙ talis ꝓpoſitio die dñica accidet hoc debet in tali ſenſu accipi ꝓm iſtā positionem ſolle deſcribēte talem circulum (demōſtrādo circulū quem deſcribet nūc) accidet hoc. Proportionabiliter dicatur de ſimilibꝰ ꝓpōnibus. Ex quo nō habes ꝙ dies veneris erit dies dñica cū ſenſus illius ꝓpōnis eſſet ꝙ dū ſol deſcriberet circulū diei veneris correſpōdētez deſcriberet circulum coꝛrñdētez diei dñice. Ex quo liquet ꝙ multe ille ꝓpōnuz vel ferme oēs debēt negari ⁊ talis ꝓpoſitio quam cōiter concedūt inſequentes hāc positionem dies artificialis eſt nox pōt negari: qr ſicut dies artificialis ꝓm iſtos ſupponit ꝓ ſole cōnotādo ꝙ feratur ſup nrm hemiſperiū Ariſto. dicēte in. iiij. phiſicorū. dies eſt latio ſolis ſupra nos: ita ꝙ nox ſupponit ꝓ ſole cōnotādo ꝙ feratur ſup aliud hemiſperiū. ⁊ p oīs ſenſus illius ꝓpōnis eſſet dū ſol fertur ſupra nrm hemiſperiū fertur ſupra aliud qd falſuz eſt. Sed ſi dies ſupponat ꝓ ſole cōnotādo ꝙ feratur ſupra noſtrū hemiſperium: nō potius ſupra iſtud ꝙ aliud ſine diſcrimine poſſet concedi ⁊ debere dici nūc ꝙ dies ⁊ nox ſunt termini ſynonimi qd tamen nemo concedere vellet nec ſub termino tpa ſignificāte in talibus ꝓpoſitionibus debet deſcendi nec ſubſumptio fieri: nec ſunt illa via probande nec veniūt explicāde proportionabiliter ſicut dictū eſt. ꝓut dicere opꝰ de multis ꝓpositionibus que in libro de aīa cōcedūtur puta quicq̄ ſunt ſentibilia cōia. magnitudo eſt ſentibile cōmune color eſt obiectū viſus adequatū nō enim approbamus modū ſaluādi tales propositiones georgij brutellēſis dicentis ſenſum priue eſſe quinq̄ ſunt termini ⁊c. qr ꝙuis illud ſit verū nō eſt viſimile illud de mēte pbi fuiſſe. Diffinitio aūt tpis ꝓm iſtā positionē veniret ſic declarāda. Tēpus eſt illud qd mouetur vel motus ꝓm qd prius in vno vbi ⁊ posteriꝰ ſine interpolatione reperitur vel conſideraē ita ꝙ p iſtuz terminū tēpus importatur prioritas ⁊ posteriōritas: ſed per ly numerꝰ videtur velle importare mēſuram: ⁊ tūc ſenſus eſſet diffoꝛmis. Tēpus eſt illud quod moueē vel motus eius ꝓm cuius prius ⁊ posterius duratiōes ⁊ motus rerū naturalium mēſurari poſſunt. ¶ Quod autē debet dici preſens qd preteritū ⁊ quod futuꝝ pendet ex loquentiū beneplacito: ⁊ hoc ꝓm qualibet positionem poſſumus eīn vti pro tpe preſenti mille annis vel vna hora: ſed iſti termini preteritū et futurū bifariā accipiuntur. vno modo vt diſtinguuntur ⁊tra preſens: ⁊ iſto modo nullū tēpus preſens debet dici preteritū ſicut nulla res preſens debet dici preterita nec futura: alio modo in reſpectu aliquid dicit preteritum vel futurū et iſto modo tēpus preſens pōt dici preteritum ſicut vtendo pro tpe preſente iſta die incipiēdo a media nocte diceretur nunc hora tertia/ nunc ſexta/nūc hora quīta tēpus preſens ſed preteritū reſpectu huius hore quīte. ⁊ hoc ideo ꝙ priꝰ deſcripſit ſol portionē circuli hore tertie correſpōdentē ꝙ incepiſſet deſcribere portionē hore quīte. ſed primo modo accipitur cōiter preteritum et futurū. ¶ Sed dices vtendo pro tpe preſente vna die in cuius prima medietate ſortes currat ⁊ in alia medietate nō. Iſte due eſſent ve ſortes currit in tpe preſenti: ⁊ ſortes in tēpore preſenti non currit. qd ſi cōcedas negādo illas contradicere capiātur iſte ſortes ī iſto tpe currit ſortes in iſto tēpore nō currit demōſtrata eadē die: prima eſt vera: qr ſorte faciente lectionez hora quīta huiꝰ diei ꝓciſe cōiter cōceditur iſta ſortes facit lectionem die iouis: nec req̄ritur ꝙ in qualibet parte diei faciat lectionem. ad hoc igitur ꝙ ſortes currat in iſta die ſufficit ꝙ in vna parte diei currat ſignāter vtēdo tota die pro tēpore preſenti ꝙ negatiua ſit vera ꝓbatur: bñ ſequitur ſortes in iſta ſecūda medietate diei nō currit: ergo ſortes in iſta medietate nō currit ꝓbatur oīa: qr ſicut ad veritatem huius in iſta die ſortes currit: ſufficit ꝓm in aliqua parte currere: ita ad veritatē huiꝰ in iſta die ſortes nō currit ſufficere debet ipſum in aliqua parte diei nō cōcurrere. igitur.

¶ Reſpōdetur negando negatiuā ⁊ ad ꝓbationez negaē oīa nec ꝓbatio valet. Ad hoc eīn ꝙ ſortes ſit in hora ſufficit ꝙ in aliqua pte hore ſit: ſed ad hoc ꝙ in iſta hora nō ſit nō ſufficit ꝙ in aliqua pte hore nō ſit: ſed requiritur ꝙ in nulla pte eius ſit. ¶ Ad veritatē etiam huius ſortes in ſtadio non currit requiritur ꝙ in nulla parte huius ſtadij currat. Proportiōabiliter dicatur de iſtis ſortes currit ⁊ ſortes quieſcit eo ꝙ ly quieſcit dicit priuationē motus. Aliter de iſtis ſortes eſt albus in tēpore pñti ſortes eſt niger ī tpe pñti. ⁊ ꝓportionabilꝰ de multis alijs.

¶ Dimittimus argumēta q̄ cōtra iſtā opinionē fieri ſolent: qr facile eſt inuenire ſolutiones ⁊ tota difficultas vt dictū eſt ex cōi modo loquēdi pēdet. Et de horis vt ꝓmiſimꝰ aliquid dicamus ex dictis aſtrologoꝝ ⁊ ſignāter compoſitarū acceptū ⁊ vtemur modo dicēdi eoꝝ (ſiue de rigore ſermonis ſit verꝰ vel falſus) duplices dicūtur a talibus hore artificiales videlz et naturales. Artificiales ſunt hore horologij q̄ artificiales dicūtur: qr artificio horologioꝝ eas cognoſcimus ⁊ ſunt equales: ⁊ quelibet illarū ſpacium tēporis in quo quindecim gradus circuli eq̄noctialis. i. quātitas dimidij ſigni zodiaci fere aſcendūt ſup orizontē. Hora vo naturalis eſt duodecima pars diei vel noctis artificialis dies aūt artificialis dr tēpus ab ortu ſolis vſq̄ ad occaſum: ⁊ nox artificialis ab occaſu vſq̄ ad ortuz ita ꝙ tpe huius diei artificialis totius anni diuiſo in duodecim partes equas quelibet illarū dicitur hora naturalis. Ex quo manifeſte ſequitur ꝙ hore naturales diei artificialis hyemalis nō ſunt equales horis naturalibꝰ diei artificialis eſtualis. Idē de horis noctū ⁊ in quacūq̄ hora naturali alicuius diei vel noctis aſcēdit ſup orizontē medietas vniꝰ ſigni zodiaci: ſunt tamē inequales: qr ſigna zodiaci ꝙuis ſint equalia et in eque velociter aſcēdūt, ꝓpter obliquitatē, ꝓut in tertio capite tractatus de ſphera edoceri ſolet. Et cū in qualibet die artificiali ſex ſigna zodiaci aſcēdāt habeē ꝙ quelibet dies artificialis duodecim naturales horas cōtinet: et de talibꝰ horis intelligi dr dictū noſtri redēptoris. Joh. i. Nōne duodecim ſunt hore diei. Itē Matthei. 2. ponitur parabola de patrefamilias q̄ exijt primo mane ꝛducere operarios in vineā ſuā quoſdam miſit hora prima/alios hora ſecunda ⁊c. et alios hora vndecima de quibus dr: hij vna ſola hora fecerūt. Ex quo innuit ꝙ hora vndecima poſt ortū ſolis dicit per vnā naturalē horā ante occaſum ſolis de talibꝰ horis loquūtur euangeliſte in paſſione dñi vt iohānes dicit erat quaſi hora ſexta. qñ crucifixus eſt ieſus. ⁊ Matthēus facte ſunt tenebre ſup vniuerſam terrā ab hora ſexta vſq̄ ad horā nonā. His etiā horis vtit romana eccleſia in officijs ⁊ horis eccleſiaſticis dicēdis que ſunt prima/tertia/⁊ ſexta/⁊ nona ita ꝙ prima eſt quādo prima medietas vel equalitas primi ſigni aſcēdit ſuper orizōtem in ortu ſolis/⁊ tertia quādo aſcēdit prima medietas ſecūdi ſigni vel equalis quātitas: ſexta quādo aſcēdit vltima medietas tertij ſigni: ⁊ nona quādo aſcēdit prima medietas quīti. Primū ſignuz dicit in die illud quod ſimul cū ſole in ortu eius aſcēdit: vel quātitas zodiaci, tali ſigno equalis ⁊ vbi dr in decretis ꝙ in diebꝰ ieiunioruz hora nona debet cibꝰ a chriſtianis accipi de hora naturali itelligi debz: ſed qr pauci cognoſcūt aſcēſiones ſignorū ꝛſuetū eſt ꝙ hora duodecima artificiali ſumat vel aliqua alia hora horologij illi

Sol eſt terminꝰ q̄ du

ratio alicuius rei vel operatio mēſuratur.

Quid hora artificialis et quid naturalis.

Preteritū ⁊ futurū bifariaz accipiuntur.

Quare dr hora naturalis ⁊ artificialis.

Unde ē ꝙ vna hora naturalis ē ieqlis alteri hore naturali.

Qd signuz dr primum in die.

cornndẽte qd ꝺ: ꝓpter horologiorꝫ diuersitatẽ.
¶ Dies horis etiã naturalib⁹ philosophi ⁊ astrologi antiqui vtebãtur /⁊ ĩ qualibet illarꝫ aliquã planetã dominari. i. specialẽ habere vtutẽ asserebãt/⁊ quãlibet diem septimane a planeta dominante in prima hora naturali talis diei denominauerũt. vnde dicẽ quã dñica appellam⁹ dies solis dicebatur qui ex instictu quodã diuino dixisse videtur cũ dies ille dñi ⁊ nostri redẽptoris dicatur q̃ sol dicitur iusticie ⁊ lumẽ ad reuelationem gentiũ dies solis in quã dicebat qꝫ in ꝑma hora naturali illius diei sol dñatur secũda feria dies lune dicebatur: qꝫ in prima hora illius diei luna dñatur: feria tertia dies martꝭ: quia mars dominat in prima hora naturali illi⁹ diei ⁊ dies mercurij iouis ⁊ veneris ꝓpter dñium triũ planetarum in primis horis naturalibus illorꝫ dierum. Dies aũt sabbati antiq̃tus dies saturni dicebatur ꝓpter similẽ causaꝫ. sed illud nomẽ sabbatum in sacra scriptura habetur ⁊ ꝓpterea nõ dicitur feria septima. Qui vellet autẽ cognoscere qualiter hore naturales septẽ planetis attribuũtur tali modo ꝓcedat primã horã naturalez diei dñice tribuat soli ⁊ secundã veneri ⁊ tertiaꝫ mercurio: ⁊ quartã lune: ⁊ quitã saturno: ⁊ sextã iouĩ: ⁊ septimã martĩ: ⁊ octauã soli: et nonã mercurio. ⁊ sic consequenter ꝑ circulũ redeundo ad saturnũ immediate post lunã/ ⁊ inueniet q̃ finitis viginti quatuor horis quas dies naturalis includẽs diem ⁊ noctẽ artificiales includet prima hora sequens est lune attribuẽda ⁊ erit ꝑma hora naturalis secũde ferie ⁊ ab illa ꝓcedẽdo inueniet q̃ vigiti quattuor horis finitis planetis sicut dictũ est distributis hora sequens debetur martĩ q̃ erit prima hora naturalis tertie ferie: ⁊ sic consequẽter. ¶ Nemo tñ fidelium debet talẽ virtutem talibus planetis attribuere in illis horis q̃ fm planetã fortuna vel ifortuniũ debeat in suis operibus ꝓcedere sicut aliqui astrologi minus bene faciunt. vnde ecclesia intẽdẽs auferri occasionem errãdi imposuit diebꝫ septimane alia nomĩa. Prima dñica dicit ꝓpter dñi resurrectionẽ: hec em̃ dicit dies quaꝫ fecit dñs vt ait psalmista vltimã sabbatũ dicit q̃ terminꝫ est hebraicus requiẽ significãs eo q̃ ĩ illa die dicitur deꝫ quieuisse ab opere suo post creationẽ mũdi genesis ꝑmo. ⁊ diez lune secũdã feriã ⁊ sequẽtẽ tertiã ⁊c. appellat. ⁊ hec de tpe sufficiant.

Instãs q̃d est.

E instãti aũt aliq̃d dicere opere pretiũ est: circa cuꝫ entitatez diuerse sunt etiam opiniones fouẽtes em̃ ꝑmã de tpe dicũt q̃ ꝓportionabiliter sicut signãdũ est ꝓ eos punctũ continuatiuũ ꝓtiũ linee ⁊ momẽtũ ꝓtinuatiuum partiũ motus quorũ quodlibꝫ est suo modo entitas indiuisibilis: punctũ nullius simplr extensionis: sedtãte durationis sicut linea momẽtuꝫ nulliusfi mplr extẽsionis temporalis: sed extẽsum sicut motꝫ sic instãs est indiuisibile quoddã fm durationẽ partium temporis cõtinuatiuũ.

¶ Buridanus aũt qui tẽpus (vt dictũ est) idẽtificari dicit motui quẽ distictũ a mobili posuit tenet instans esse vnam paruam partem temporis sicut punctum vnã paruã partem continui. Et si queras q̃ parua dz esse pars hoc pẽdet ex beneplacito loquẽtiũ ex quo habes possibilitatem huius naturaliter ꝓcedẽdo in hoc instanti sortes erit albus ⁊ in eodẽ erit niger demonstrata vna parte tpis futuri in cui⁹ prima medietate sortes erit alb⁹ ⁊ in alia niger. ¶ Propositiones aũt de incipit ⁊ desinit dici solent cõiter de primo instãti esse ⁊ de vltio nõ esse ⁊ de ꝑmo nõ esse: ⁊ de vltio esse vt intelligẽti innotescit: ⁊ oĩa illa fm priorẽ positionẽ facili⁹ intelligũtur.

¶ Sed contra illam positionem procedunt omnes rationes quibus impugnatur positio illa de tempore postq̃ talis temporis continuatiuũ ponitur instãs: si em̃ tale tẽpus distinctum non est: non est assignandũ aliquid ei⁹ cõtinuatiuũ: ⁊ absurdũ est istã positionẽ impugnãtibus q̃ instans illud cõtinet partẽ temporis q̃ preterijt cum parte futura que nõdũ est; pari facilitate aiunt diceretur q̃ cõtinuat chimerã cuꝫ tragelapho. Sed certe potissimũ contra istã positionẽ sicut cõtra alias entitates multiplicãtes argumentũ est q̃ absq̃ talis entitatis existẽtia omnia saluari possunt que in natura accidũt et non est ponẽda pluralitas sine necessitate vt in ore est omnium. igitur. Quapropter ab alijs dicitur de quoruꝫ numero est Gregorius in scõdo distinctione scõa. questione. j. q̃ instans accipit cõmuniter et proprie. primo modo omne quod mouetur est instans. secũdo modo primũ mobile est instans ita q̃ eadem res est instans ⁊ tempus: sed sub diuersis rationibus.

Instans capitur ꝓmuniter ꝑ oĩ qd̃ mouet.

¶ Unde sciendũ est vt inquit Gregoriꝫ q̃ tẽpus significat mobile; cõnotãdo ipm fuisse in loco in quo nõ est ⁊ esse in loco in quo immediate ante nõ fuit/ nec imediate post erit/ etiam mediate fore in loco ĩ quo nõ est: ita q̃ de nullo vere dicit hoc est tps nisi hec sit vera de ipso: instans vo significat ipm mobile cõnotãdo locum in quo est: ⁊ cũ hoc q̃ immediate ante in illo loco non fuit: nec immediate post in illo erit. Põt etiã instans capi cõiter ꝑ quocũq̃ mobili illud cõnotando. fm istũ modũ dicendi instãs inicia tiuum alicuius tẽporis diceretur ipm primum mobile illud idẽ cõnotãdo respectu modi se habẽdi futuri: ⁊ instãs terminatiuũ tẽporis respectu modi se habendi preteriti ⁊ instans cõtinuatiuum temporis respectu vtriusq̃.

Quid connotat istãs ⁊ q̃d tps.

¶ Sed cõtra istũ modũ assignãdi instãtia arguitur sic: sequeretur q̃ esset tẽpus vel q̃ immediate ante fuit tẽpus nullo instãti terminatiuo dato nec iniciatiuo/ nec cõtinuatiuo: sequela ꝓbat posito q̃ deꝫ nõ concurrat post hoc ad motũ celi: sed q̃ maneat in loco in q̃ est tũc celũ nõ esset instãs: pz ex connotatione termini fm dicta. Et si dicas aliud mobile a celo eẽt instans ponatur q̃ nihil aliud moueatur.

¶ Secundo arguitur celũ semper mouetur eodẽ loco: igitur celum non est instans.

¶ Tertio. primũ mobile naturaliter loquendo nõ cõtinetur in aliquo: ergo nõ est in loco et ꝑ ons nec instãs. Dicitur naturaliter: qꝫ fz dogmata sanctorꝫ duo sunt vltra primũ mobile celestia corpora cristallinũ ⁊ empireum.

¶ Quarto arguitur si hora preterita fuisset diuisa ꝑ partes proportionales minoribus versus finem terminatis et futura simpliciter minoribus terminatis versus initiũ ⁊ diuina virtute in qualibꝫ parte proportionali illarum fecisset ⁊ faciat completã reuolutionem nũc nõ verum dicere primũ mobile est instans. ergo datur tempus preteritum ⁊ futurum absq̃ instãti medio cõsequentia claret ⁊ añs probatur in loco in quo nũc est celum fuit immediate ante in casu et erit immediate post: igitur.

¶ Quinto arguitur sequeretur q̃ abraham ⁊ adam fuerunt in eodem instanti patet: qꝫ in vno ⁊ eodẽ loco in quo erat primũ mobile tẽpore ade fuit tempore abrahe.

¶ Sexto arguitur aristo. expresse videtur reprobare tam opinionem dicentium q̃ tps est motus celi q̃ tenentiũ q̃ sphera ipsa mota ⁊ per consequens sicut non videtur esse de mẽte eius tempus esse primuꝫ mobile ita nec instãs.

¶ Pro solutione istoruꝫ aduertendum est q̃ communis modus loquendi (vt superius dicebatur) melius quadrat tenẽdo instãs distingui a mobili ⁊ assignãdo terminatiuum initiatiũ vel connotatiuũ vel exponendo propositiones de immediate incipit ⁊ desinit immo et alias de comparatiuo ⁊ de differt de extrinsecis tẽporibus recte proceditur imaginãdo q̃ instãtia sunt entitates distincte. ⁊c. mensure durationis indiuisibilis: fz hoc nõ cõcludit tales entitates esse ponẽdas: qꝫ modus vulgaris debet corrigi ⁊ nõ ratio aḿodo, vulgari signanter vbi communis modus interpretationem patiatur.

Imaginanda sunt instantanea distincta a mobili: fz non ponenda.

¶ Ad primum ergo respondetur q̃ in illo casu nõ est instans sicut satis bene probatur et nimirum: qꝫ non est tempus ⁊ conceditur consequẽter q̃ immediate ante fuit tempus immo q̃ tpus immediate ante fuit cuius nullum est nunc instans terminatiuum.

¶ Ad scõm respondetur per distinctionem cõmunem vel q̃ celũ semper maneat in eodem loco fm se totum: et sic conceditur: vel fm quamlibet partem sui et sic negatur.

¶ Ad tertium primo dicitur q̃ oportet imaginari q̃ locatur primum mobile in vacuo: secundo sufficit q̃tum ad propositum spectat q̃ partes eiꝫ aliter ⁊ aliter se habeãt. Sed forte dices vbi omnia corpora celestia ⁊ omnia elementa ⁊ omnia que in eis sunt equali velocitate moueantur circulariter iam non esset instans: quia quicquid est manet in eodem loco fm se et quãlibet partem sui immo nõ esset tempus.

¶ Ridetur q̃ oportet stare in priori solutione de imaginatione locatiõis in vacuo vel oportet imaginari aliq̃d quiescens et respectu eius cõsiderare variationẽ partiũ mobilium.

¶ Ad quartum respondetur admisso casu ⁊ cõceditur nunc nõ esse instans immo nec tẽpus ⁊ casus supernaturales assignãdo nimirũ q̃ tempus ⁊ instãs sequatur nõ esse immo inter istas duas horas nõ est verũ dicere in casu illo q̃ celũ moueatur. patet: qꝫ immediate post erit in loco in quo est fm se ⁊ quãlibet partem eius ⁊ immediate ante fuit in loco in quo est.

¶ Ad quintum distinguitur vel ad veritatem huius adam ⁊ abrahã fuerũt eodẽ instãti req̃ritur q̃ de presenti fuerit vera adã: abrahaꝫ in eodem instanti sunt ⁊ sic negatur nec ꝓbatio valet vel sufficit q̃ ista fuerit vera abraham est in isto instãti ⁊ ista adã est in isto instanti eodez demõstrato primo mobili in eodem loco cuꝫ circunstantijs positis et sic conceditur.

¶ Ad sextum dicit gregorius cum oraꝫ q̃ philosophus in illo capite vbi dicere videtur tempus nec motum nec primum mobile esse nõ inquirit que res sit tẽpus: fz que sit diffinitio tẽporis et dicit tẽpus nõ esse motũ totius ad sphera ad talẽ sensum q̃ illa nõ sunt vnuꝫ ⁊ idẽ fm diffinitionem hoc est eadã diffinitione diffiniri q̃tus eãdem rem significent sicut homo et rediibilis ⁊ hoc satis cõstare põt rationes philosophi diligẽter cõsiderãti: fz postea inquirendo cui rei cõueniat diffinitio tẽporis videtur dicere q̃ motui ⁊ ꝑons mobili cum motus ⁊ mobile; sint idẽ motui inq̃ fm priꝫ ⁊ posteriꝫ numerato. ¶ Queres qualis esset sensus huius hoc fuit in instãti. Dicitur q̃ talis hoc fit primo mobili existente in illo loco in quo nec imediate ante fuit nec imediate post erit ⁊ sensus huiꝫ hec fuit in isto instãti est iste: hoc fit primo mobili existẽte in isto loco in quo nec immediate ante fuit nec immediate post erit ita q̃ in sensu oportet demõstrare locum q̃m super ly instãs vel sup ly instanti pronomen demõstratiuum cadit. Inferas ex hoc q̃ naturaliter ista est possibilis sortes in isto instanti erit albus ⁊ in eodem instãti erit niger cum primum mobile ad eundem locum redeat fm se et quodlibet sui sortes existens nunc albus potest esse niger. Sed nõ sequitur q̃ in eodẽ instãti naturaliter potest esse albus ⁊ niger. ¶ Queres insuper quare solet dici q̃ deus nõ est in tempore postq̃ dum celum mouetur deus est. Dicitur q̃ per illam ꝓpositionem datur intelligi q̃ duratio dei non debet tẽpore finito mensurari.

¶ Queres adhuc fm istam positionem veram ⁊ claram diffinitionem tẽporis. Dicitur q̃ est ista. Tempus est numerus motus: id est illud quod mouetur numeratum hoc est consideratum fm prius ⁊ posterius: id est prout est in loco priori prius ⁊ in loco posteriori posterius: ita q̃ ad sensum philosophi tali consideratione illud quod mouetur quodãmodo numeratur. vnde ait q̃ illud quod fertur est idem ⁊ numeratur fm prius et posterius: et datur exemplum de coxisco si ad hoc q̃ illud q̃ mouetur dicatur tempus requiritur actualis consideratio intellectus vel ne: non est difficultas. Istum modum dicendi concernes potius quam alium questio est

Diffinitio temporis.

Universidad de Deusto

ad nomen et illud quod fm hanc viam de instãti dicebatur videtur expresse esse de mente pbi qui dicit expresse q̃ semp manet ibidẽ instas qõ non esset verus si instans esset entitas indiuisibilis ꝛc. dimittũtur alie auctoritates tã pro vna positione q̃ pro alia vt euitetur prolixitas.

An agens naturale potest in instanti aliquid producere.

¶ Et pro cõplemẽto huius materie si/ue vna sine alia teneat positio arguitur sic: Nullum agẽs naturale sufficit aliquid in instãti, pducere nec aliquid p̃ instans duntaxat durat: ergo nõ debet a philosopho de instãti tanq̃ de mẽsura durationis rei naturalis vel eius actionis de terminari. ꝛnã claret ꝛ prima pars añtis probatur quodlibet naturale agẽs finite est ꝑtnis: ergo nihil põt in instãti producere. ꝛntia patet: q̃ instãtanea productio potẽtiam arguit in infinitã, pductio eñ vnius hore arguit duplã potẽtiã respectu, pductionis duarũ ceteris oĩno paribus ꝛ in dimidia quadruplam et in vna quarta octuplã et sic ꝛñter: ergo instantanea productio infinitã arguit potẽtiam. ¶ Secũda pars patet ex sententia pbi octauo phisicorũ dicẽtis inconueniens est qõ generatur mox corrũpi. Argumẽtum istud petit an aliquod naturale agens sufficiat aliquid in instãti producere vel corrũpere ꝛ ex dictis in primo circa minimũ naturale habeꝯ q̃ sic sed agente infiniti vigoris cõcurrẽte, ppter causam ibidem assignatam. Sed necessitate minimi naturalis seclusa aliqui cõcedunt q̃ voluntas potest suũ actuꝫ in instãti, pducere ꝛ q̃ assensus cõclusiõis assensibus premissarum ꝛ bonitatis genere positis, pducitur ab intellectu instantanee: et diceret q̃ illud nõ arguit infinitatẽ potentie eo q̃ nulla est resistẽtia sicut corpus luminosum dicitur q̃tuꝫ est ex parte sui lumen in instanti, pducere posse: q̃ nihil luminis, pductioni resistit ꝛ ad calculationẽ illã productio vnius hore arguit duplaꝫ potentiã ad, pductionẽ duarũ ceteris paribus. ꝛc. dicitur illud esse verũ vbi aliqua est resistẽtia nec in alijs naturalibus productiõibus illud cõtingeret quod videlicet vna esset vnius hore et alia duarum.

¶ Sed cõtra hoc arguitur sic. si volun/tas esset potens actũ in instãti producere sequeretur q̃ posset suũ actũ in instãti deserere: ꝛñs est falsum. ¶ Tuꝫ primo quelibet res appetit se in esse cõseruari ꝛ per ꝛñs sue corruptiõi vel corrũpenti resistit: ergo actus ille volũtati ipm deserere nitenti resistet ꝛ per ꝛñs nõ poterit ipsuꝫ subito deserere. ¶ Tum scõ. sequeretur q̃ voluntas continua actũ peccati per aliquod tẽpus in infinitũ grauiter peccaret; pbaꝯ sequela que cũq̃ volũtas habens actũ pro illo instãti in quo ipsuꝫ relinquere põt peccat: ergo in quolibet instanti tẽporis cõtinuationis actus peccati si põt ipm deserere volũtas delinquit ꝛ cũ in quocũq̃ tempore infinita sint instãtia et cuilibet instanti certa grauitas correspondeat habetur intẽtũ.

¶ Pro solutiõe aduertẽdum est q̃ opi/nio est quorũdaꝫ signanter Gregorii. de arimino q̃ actus in instanti a volũtate productus debet necessario per aliqõ determinatum tẽps cõtinua ri: ꝛ sic negaretur hec ꝛntia volũtas potest in instanti actum producere: ergo in quocũq̃ instãti potest illũ deserere q̃ in nullo instãti tẽporis in quo necessario cõtinuat põt illuꝫ actũ deserere. ¶ Istud aũt q̃uis videatur satisfacere argumẽto de infinitate grauitatis peccati nõ satisfit alteri argumẽto de resistẽtia ipsius actus. fatẽtur eñ bene isti q̃ in alio instãti trãsacto tpe necessarie cõtinuationis põt actum illũ volũtas deserere cõtra q̃ currit argumẽtum: ſz nec infinitas grauitatis euitatur p̃ illum modũ dicẽdi nisi dicaꝯ q̃ in nullo tpe libere actum suum continuaret voluntas: quia si libere in aliquo tpe cõtinuaret de instãtibus illis procederet argumẽtum: sed de hoc in moralibus ꝛclusionib̃ habitus est sermo: vnde relicta illa difficultate que moralis immo theologa est. ¶ Ad aliud de resistẽtia ipsius actus qõ ad phisicam spectat redeũdum est.

¶ Et primo ꝛ q̃ est in argumẽto apparẽtia: sed simili ꝓbaretur q̃ in absentia corpis luminosi aliq̃d luminis ab eo, pducti maneret ꝛ in absentia visibilis visio: ptz sit lumen, pductum in medio intẽsum vt decem ab a luminoso qõ subito elõgetur ad tantã distãtiam q̃ nõ sufficiat in illud mediũ lumen, pducere nec ꝛseruare vel annihiletur instãtanee lumine relicto suis naturalibus vel totum lumen vel aliq̃d eius cõseruabitur in illo medio vel ne. Si primũ habetur intẽtum. si scõm currit argumẽtum: q̃ lumen illud cũ appetat se cõseruari in esse nõ debet in instãti in nihilũ redigi. proportionabiliter de visibili argui põt. Si dicas q̃ ad remotionẽ instãtaneã seq̃tur instãtanea corruptio: ꝛ p ꝛñs sicut fit primum supnaturaliter ita: ꝛ fm bene ostẽderes nõ intelligere punctũ argumẽti. ¶ Item signata determinata resistẽtiam ipsius luminis quo ad sui corruptionem (si aliquã habeat) q̃to velocius corp̃ luminosuꝫ amoueretur tãto citius lumen illud annihilaretur: ꝛ p ꝛñs cuꝫ nõ ita velociter posset illud luminosum naturalr̃ remoueri q̃n veloci̊ posset ꝛ remouẽs tale luminosum nihil, pducat in subiecto luminis ipsi̊ luminis corruptiuum: semp habetur q̃ si illud lumen resisteret nõ deberet ad remotionẽ luminosi corrũpi. ¶ Item assensus euidẽs hui̊ plato monet existens in mẽte sortis motoꝝ suis ipm sorte in instãti primo nõ esse mot̃ platonis desineret esse et q̃uis ibi nõ detur intẽsissimus assensus quẽ habuit sortes sufficit q̃ multi assensus partiales immo infiniti desinent tũc esse fm se: ꝛ qõlibet sui qõ si negetur naturalr̃ ꝛtingeret assensu qui fuit euidẽs naturali euidẽtia decipi: nec, p actu volũtatis nec, p lumine nec, p assensu illo sufficit dicere q̃ infinito cõcursu cause prime corrũpuntur subito sicut de minimo naturali in prio dicebatur: q̃ a nullo creato cũ quo prima causa cõcurrat illa corrũpuntur saltem de p se nec talis necessitas sicut ĩ minimo naturali cogit post q̃ sub minori intẽtione cõseruari possunt vt supponitur. Sicut igitur de lumine ꝛ de assensu visione dicẽdum est q̃ absente cõseruatiuo puta luminoso vel obiecto remotissimo vel visibili ablato nõ sunt alicui̊ resistẽte nec se in esse cõ-

seruare appetunt: ita dicendum est q̃ actus voluntatis concursu voluntatis ad conseruationem eius deposito sicut nec corrumpenti resistit: ita nec in esse conseruatur.

Quõ aliq̃d ꝛ primatum corrũpens.

¶ Pro quo aduertẽdum est q̃ esset maior in argumẽto difficultas si actus voluntatis subito diceretur corrũpi ab aliquo positiuo corrũpẽte sicut frigiditas aq̃ ab igne corrũpitur: ſz primatiuũ corrũpens dũtaxat assignatur qõ per absentiã videlz sui annihilatio seq̃tur sicut nauta absens vel negligẽs submersionis nauis causa ꝛ. volũtas eñ nõ aliter actiue ad corruptionem actus sui cõcurrit q̃ suum cõcursum ad cõseruationem eius suspẽdendo: ꝛ cum illo concursu eius deposito nihil illius actus conseruari posset per aliquod tempus resistere sue corruptioni non valet. ¶ Idem dicatur de lumine de assensu ꝛ de visione.

¶ Sed cõtra hoc arguitur sic vel voluntas patitur aliquã difficultatem deserẽdo actuꝫ vel ne. si primũ nõ poterit actus ille subito annihilari. Scõm nõ est dicẽduꝫ: q̃ difficili̊ est volũtati actũ intẽsiorẽ deserere q̃ remissiorẽ ceteris paribus ꝛ secludũtur motiua q̃bus volũtas talẽ actũ, pduxit ꝛ cõseruabat. Rñdetur q̃ q̃uis esset aliqua difficultas respectu volũtatis nitẽtis illũ actũ deserere nõ seq̃tur q̃ actus ille nõ corrũpatur subito: q̃ in prio instãti nõ esse ꝛcursus ad ꝛseruationeꝫ illi̊ nõ esset difficultas in superãdo motiua q̃b̃ volũtas ad formãduꝫ ꝛ cõseruãdum illũ actũ mouebaꝯ q̃b̃ seclusis nulla esset assignãda difficultas. Sed iã arg., pbãdo q̃ volũtas nõ põt actũ in instãti, pducere alia via difficili̊ est volũtati actũ intẽsuꝫ vt. 4. q̃ intẽsuꝫ vt. 2. ceter̃ parib̃, pducere: q̃ aliquã difficultatẽ in, pducẽdo actũ patiꝯ. ꝛ p ꝛñs nõ poterit in instãti illã superare. añs, pbaꝯ ex opposito seq̃tur q̃ nõ magꝭ mereretꝯ sortes actu meritorio itẽso vt 4. q̃ vt. 2. dãdo cetera paria qõ nullo pacto est dicẽduꝫ. seq̃la, pbaꝯ. q̃ nõ videꝯ vñ esset rõ maioris meriti, ppter intẽsiorem actũ q̃ ex maiori difficultate in ei̊, pductiõe. ¶ Forte dices q̃ p intẽsiores actũ magꝭ mereretꝯ. pbatur maiorẽ conatũ. ¶ Cõtra vel maior conat̃ volũtatis req̃ritur ad, pductionẽ actus intẽsioris q̃ remissioris vel ne. si scõm dictũ nullũ. si primũ habetur intẽtum. Non eñ videꝯ esse op̃ maiore conatu nisi ppter maiorẽ difficultatẽ. ¶ Argumẽtum istud difficile est ꝛ q̃uis ad moralẽ pbiam vel theologiã spectet ad phisicũ spectat de, pductiõe act̃ volũtatꝭ in pte discutere signãter cũ in tertio de aĩa de actib̃ intellect̃ ꝛ volũtatꝭ discuti debeat ꝛ cõpletã ꝛ pfectã resolutionẽ vsq̃ ad aliũ locũ differre decreuim̃. Et, p nũc sub vno ꝛbo ꝛ. q̃ (put alibi dictũ est) si sortes conatu vt. 2. portat põd̃ vni̊ libre stat q̃ nõ posito ex pte ei̊ maiori conatu portet põdus duaꝝ libraꝝ cũ platone apponẽte tñ conatũ nec in tali casu sortes patiet maiorẽ difficultatẽ portãdo scõs põd̃ p̃ primũ sicꝯ ipñtiaꝝ põt dici q̃ q̃uis nõ apposito maiori conatu volũtatis ad, pducẽduꝫ actũ vt. 4. q̃ apponebat ad, pductionesꝫ act̃ vt duo esset difficilius producere vt quattuor q̃ vt duo si duplus conatus apponatur non opꝫ maiorẽ difficultatẽ assignare: q̃ si istud non satisfiat dicꝯ q̃ proportionabiliter sicut lumẽ intẽsius, pducitur in medio melius disposito ceteris paribus absq̃ difficultate ita actus volũtatis intẽsior formatur fm quod volũtas melius disponꝯ nullã difficultatem in formatiõe talis actus patiendo. ¶ Disponitur autẽ volũtas melius ꝛ melius per maiorẽ quẽ apponit conatũ: sed ibi est dissimilitudo: q̃ mediũ respectu luminis mere passiue se habet voluntas vera ad productionesꝫ sui actus actiue cõcurrit: sed illa dissimilitudo non tollit intentũ quia sicut corpus luminosum per formã substantialem ꝛ lucẽ quam hꝫ, pducit lumen determinate intẽsionis ꝛ si magis de forma ꝛ de luce haberet intẽsius, pduceret. Item volũtas per conatũ quẽ apponit reddꝯ potẽs ad, pducendũ actũ determinate intensionis ꝛ per maiorẽ conatũ ceteris paribus intẽsiorẽ, pduceret q̃uis nec in productione remissioris nec in, pductione intensioris patitur difficultatẽ sicut nec corpus luminosum in, pductione remissioris nec intẽsioris luminis. Sed de ista instãtanea, pductione luminis vel visionis fiat argumentũ de infinitate luminis q̃ debebat resultare ex cõtinua applicatione ꝛc. superius in tertio secũdaꝯ parte argumẽto dictum est quid videbaꝯ esse dicendum.

Non oĩ qõ maiores conatum exigit est difficilius.

¶ Ad argumentũ igitur ex dictis patet solutio ꝛ ad illam auctoritatẽ pbi inconueniens est qõ generaꝯ mox corrũpi dicꝯ, pductio actus volũtatis vel luminis non est generatio. ¶ Sed dices data instãtanea, pductiõe vel corruptione minimi staret q̃ illud qõ, ppte gñatur mox corrumperetꝯ. igitur. Añs, pbatur sit istud primũ instans esse alicui̊ minimi naturalis immediate post sit applicatũ ei vnũ corruptiuũ ipedimẽtis seclusis tunc non imediate post erit illud minimum naturale. igitur.

¶ Respõdetur adnisso casu negãdo q̃ non immediate post illud minimũ naturale erit nec ex illo seq̃tur successiua corruptio eius opꝫ eñ q̃ cõseruatiue qualitates forme substãtialis illius minimi naturalis prius corrũpanꝯ vel remittantur q̃ q̃ forma substantialis eius desinat esse qõ absq̃ tpe fieri neq̃t: ſz de hoc supra in primo pte tertia circa primã, pprietatesꝫ forme substantialis dictum est.

¶ Secũdo principaliter arguꝯ sic si vir/tus aliqua posset in instanti aliq̃d, pducere illa posset imediate post illud instãs, pducere illud vel nullũ tale: ꝛñs est falsuꝫ igitꝯ: sequela claret et añs, pbatur producat volũtas in hoc instanti a/actũ ꝛ imediate post, pducat b/actũ vel productionis b/actus danda est aliqua mẽsura vel nõ secũdũ nõvideꝯ esse dicendũ. Si primũ vel illa erit subitanea vel tpalis: si primũ dabuntur duo instãtia imediata qõ cuilibet positioni de instãtibus obuiat q̃ positioni tenẽti instãtia esse mẽsuras indiuisibiles durationũ distinctas a mobili cõtradicat liquet q̃ alteri positioni repugnet: patet q̃ existẽte primo mobili vel aliquo alio qõ

Universidad de Deusto Biblioteca

mouetur in aliquo loco nō est possibile p naturam nec supnaturalr p motū q̃ in aliq̃ alio loco immediate post illud mobile existat. sic enim ītelligēdus est fm hāc viā duo instātia imediata dari nō posse. si scōm: nō immediate post esset b.

¶ Et cōfirmatur cuilibet naturali ,pductioni assignāda est mensura: ſz nec instātanea nec tpalis in casu debetur: igitur.

An p vltimū non esse aliq̃d pt naturalr incipe esse.

¶ Argumētū istud petit an vltimus nō esse aliq̃d posset naturaliter incipe esse naturaliter inq̃: qr q̃ diuine subiaceat potētie nemini fideliūs debet cadere in dubium q̃ nus aliqui difficultatem faciant in hoc videlz q̃ si deus in hoc instanti ,pducat a/angelū ⁊ immediate post producat b angelū an immediate post b/posit producere c/alium angelū ⁊ claret q̃ nō in sensu cōpositio: hoc est ista copulatiua est impossibilis in hoc instāti deus producit a/angelum per primū esse ⁊ immediate post ,pducet b/⁊ immediate post b producet c excludēdo reproductionem: hoc liquet qr opposito dato manifesta sequitur repugnātia. bene enim sequitur immediate post a/erit c/seu ,pducetur c/⁊ immediate post a producetur b/ergo c nō producetur post b/qd repugnat tertie parti copulatiue: sed q̃ immediate post a/ debeat c produci patet quocunq̃ instāti post instās productionis a/dato et non inter illud ⁊ instās a ,pduceretur c nō contingeret q̃ b immediate post a ⁊ c immediate post b ,pduceretur. dicebatur sine reproductione: qr hora futura diuisa p partes ,pportionales minoribus terminatis versus instās initiatiuum ⁊ q̃ in vna parte ,pducatur a/⁊ in alia b/ in qua corrumpatur a ⁊ in alia c in qua corrūpatur b: ⁊ in alia reproducatur a ⁊ corrūpatur c/ et sic p omnes partes ,pportionales hore copulatiua illa verificaretur. hoc tn̄ non tollit (aiunt) quin tres angeli possint sic immediate produci dato primo instāti esse secūdi: ita q̃ sint a b c ⁊ b producatur in instanti initiatiuo vnius hore future: ⁊ a immediate ante ⁊ c immediate post b incipiet esse p vltimum nō esse ⁊ a per primum esse: sed instans inceptionis a non datur in tali casu exponēdo primum instans esse sicut cōmuniter exponi solet quod notāter dicitur: quia si primum instans esse b deberet dici primum instans esse a in illo instanti deberet esse a et non immediate ante stando in cōmuni modo exponendi. Sed si sic exponatur primum instās esse inter omnia instantia in quibus erit a/illud erit primum vel in illo instanti erit a: ⁊ in nullo instanti ante instans primum esse b/potest dici instans primum esse a.

¶ Positis istis tribus angelis sic producis solēt rōnabiliter dubitare si instās terminatiuum illius hore versus cuius initium ,pduci dicebātur esset cuiuscūq̃ illoꝝ vltimum esse: an vnus per maius tēpus q̃ alius erit ⁊ primo videtur q̃ a per maius tempus q̃ c erit postq̃ inter productiones illoꝝ dicebatur instans primum esse b mediare. Item per totum tempus in quo erit c erit a/⁊ adhuc per maius postq̃ immediate ante horā in qua erit. c. a. habet ,pduci.

¶ Sed oppositū arguitur nō datur aliquis determinatus excessus temporis quo tempus durationis excedet tempus duratōis alterius vt patet intelligenti. igitur. ¶ Secundo et melius si cum angeli isti producerentur moverentur eque velociter non dabitur maius spacium pertransitum ab vno q̃ ab alio: ergo non mouebantur in inequalibus temporibus ⁊ quocunq̃ tempore sue durationis mouebantur. igitur. ¶ Videtur ad dubium esse dicendum secundum aliquos q̃ in casu non durabunt illi tres angeli per equale tempus: sed. a. erit per horaz et per aliquod tempus magis inadequate ita q̃ illud vltra horam non est signabile: sed quocunq̃ parvo tempore dato erit per minus vltra horam ⁊ sic dicerent esse modicum q̃ non est signabilis adequatus ⁊ determinatus excessus: ergo tempus durationis. a. excedet tempus durationis aliorum ⁊ isti non darent maximum tempus durationis sicut nec. c. sed bene. b. in casu dato. ¶ Dictum istud colorat ex hoc q̃. c. non erit per horam ⁊. b. sic cum ad esse per totam vnam integram horam requiratur in instanti terminatiuo et initiatiuo esse. ¶ Modus tamen iste dicendi nunq̃ nobis placuit: q̃ enim non detur maximū tempus finitum per quod. a. posset durare non est inconueniens: sed q̃ fuit vel erit per aliquod tempus finitum ⁊ q̃ non fuisset maximum in cuius instanti terminatiuo fuit: et q̃ non sit maximum est in intelligibile. Dicitur in cuius instanti terminatiuo ⁊c. quia si in illo instanti non existeret forte esset maior apparētia vt inferius ostendetur. Et probatur ex illo modo dicendi sequi q̃ duo corpora essent iam in instanti inequalia ⁊ tamen non esset assignabilis excessus quo vnum excederet aliud quod est impossibile sequela probatur: sit vnum illorum. d. et aliud. e et producat deus immediate ante instans initiatiuum hore preterite cuius istud instans in quo sumus sit initiatiuum. d. sub nulla quātitate ⁊ incipisset augeri. a. non quanto per totam horam taliter q̃ in hoc instāti sit pedale et. e. fuisset productum in instanti initiatiuo sub nullla quantitate ⁊ eque velociter cum. d. augeatur vel instāti hore terminatiuo erit pedale vel maius vel minus: non maius ⁊ si minus queritur de excessu et assignare illum nescires quia iam daretur tempus per quod. d. fuit ante. e. determinatum correspondens illi excessui. ⁊ per cōsequens habetur intentū: vel oportet dicere q̃. d. ⁊. e. erunt equalia in illo instanti et tamen eque velociter a non quanto augmentabuntur et. d. per maius tempus q̃. e. quod est in phisica absurdum. Nec consentias dicentibus q̃ non inconuenit illud q̃. d. per nullum tempus adequatum augmentabitur in quo non augmentaretur. e. q̃ nus per aliquod tempus inadequatuz videlicet per partem hore preterite terminatam in instanti initiatiuo in quo augebantur et per medietatem illius et per vnam quartam ⁊c. ¶ Istud enim nihil valet quia si ante instans initiatiuum augmentabatur. d. cesset in illo instanti augmētatio

A ,pductus immediate ante istās in quo ,pducitur. b. ⁊. c. i. mediate p̃ per equale tēpus erūt cum. b.

⁊ dicas cuius p̃titatis in hoc instāti esset ⁊ nescires assignare illam constat intelligenti.

¶ Quapropter nobis videt eē dicēdū q̃ casu a. b. c. per equale tēpus erūt ⁊ sicut indiuisibile adiuncum non facit maius ita instans adiectum tēpori non facit maius tēpus. ¶ Sed dices ex hoc sequeret q̃ si per primū esse a. ⁊. b. incipiant esse in instāti initiatiuo huius hore et instans terminatiuū sit vltimum esse. a. ⁊ primum non esse. b. ,q̃. b. ficut. a. duraret per vnam horā quia non est discrimen nisi per instās qd si concedatur. ¶ Cōtra incipiāt moueri per vnum pedale eque velociter sic q̃ in instāti terminatiuo hore. a. erit in puncto terminatiuo illius spacij sed per tantū tēpus erit. b. sicut ⁊ toto tempore sue actionis mouebat. b. eque velociter cum. a. tn̄ spacium erit pertrāsitū in fine hore. a. b. sicut ab a. quod tn̄ non est cōcedendū postq̃. a. pueniet ad punctum terminatiuū ⁊ non. b. Quid ad hoc esset respondendū ex tertio parte scōa argumento octauo (in quo an esset dabilis qualitas preter spūales indiuisibilis discutiebat) haberi pōt ¶ Sed pro nūc dicim̄ primo q̃ propter illud dicebatur data existētia illorū in instāti terminatiuo tēporis durationis. e. motus qr vbi non datur aliter forte esset dicendū. ¶ Scōo illud quod solet dici vez q̃ ad aliquod spaciū esse ab aliquo pertransitū requirit q̃ perueniāt ad punctū terminatiuum taliter q̃ in aliquo instāti sit in illo: videtur ferme gratis dictū ⁊ lōge maior apparētia est q̃ sufficit q̃ in quolibet puncto intrinseco erit verū dicere q̃ fuit qd notāter sub his verbis dicitur qr nolumus dicere q̃ sufficiat q̃ in quolibet puncto intrinseco eius erit vel q̃ ad quodlibet puncti intrinsecū eius pueniet qr sequeret q̃ si. a. inciperet per vnū pedale moueri sic q̃ in vna hora ptransibit primā partem ,pportionale et in alia scōam dato infinito tpe futuro q̃ illud pedale erit ptransitū qr ad quodlibet punctum intrinsecū pueniret: ſz hec est falsa aliqn̄ ita erit q̃ in quolibet pūcto intrinseco illius pedalis. a. fuit ⁊ q̃ illud pedale nō erit ptrāsitū in casu illo claret qr ad eius ptransitiones requirit infinitū tēpus. ¶ Aliud dubiū qd circa ,pductionē illorū angelorū occurrere solet est an angelus. a. q̃ immediate aīi instās initiatiuū hore ponit produci incipiat esse qr videt q̃ nō qr nec per primū esse nec per vltimū nō esse de scōo cōstat ⁊ de primo pt̃z postq̃ imediate ante illud instās initiatiuū fuit ⁊ nō datur aliud instās ante in quo prio fuisset imo nec in quo fuisset. ¶ Sed q̃ debeat inciperе ,pbatur qr nō fuit ab eterno. ¶ Ad hoc dicitur q̃ forte quispiā diceret nō posse aliquid immediate ante aliqd instās ,pduci. Sed dici potest q̃ in nullo instāti angelus. a. in illo casu inciperet: ſz in quocūq̃ tpe pcedente illud instās aīi qd imediate ponit produci ita q̃ in illo casu hec copulatiua sit vera in isto tpe iste angelus fuit demonstrato parvo vel magno tpe ad illud instans terminato pterito ⁊ non imediate ante. et per oīs ista iste angelus in isto tempore incepit esse eodez tēpore demōstrato. ¶ Sed dices ista

Vt aliquid certum spacium ptrāsiuerit sufficit q̃ erit ita q̃ in quolibet puncto illius itrinseco fuit.

in isto tēpore iste angelus fuit nō habet aliquaz veram de pſenti correspondentē ⁊ est extra instātias. igitur. aīs ,pbatur falsa enim fuit hec iste angelus in isto tēpore est si fuit formata alio tēpore demonstrato cum nec pro instanti nec pro aliquo tempore adequate verificetur: dicatur q̃ sufficit q̃ pro tēpore adequato verificet hoc est non sic dicitur esse in illo tempore nec in aliqua parte eius quin in aliqua parte illius temporis non fuit vel posset dici non esse: alij dicerent q̃ esset euasio vtendo tempore aliquo ad illud instans terminato pro tēpore presenti. ¶ Sed nos breuiter nec vnum nec aliud approbamus.

¶ Primo iam oporteret cōcedere q̃ in quolibet instanti illius tēporis ista esset vera. a. incipit esse. et per oīs. a. pluries incepisset esse. ¶ Sed forte ad hoc diceretur q̃ ad aliquid pluries incipere esse requiri q̃ desinat esse ita q̃ inter inceptionem ⁊ inceptionem. a. vt sic fit interpolatio si per desitionem ad minus de presenti verificatur post talem verificationez deberet verificari de preterito. ⁊ per cōsequens ante illud instans ad quod terminatur illud tempus ista fuisset vera. a. incepit esse quod non est dicendū in casu.

¶ Secūdo sub illo modo dicendi de adequate vel inadequate innumera inconuenientia includuntur ⁊ videtur esse fuga quedam potius q̃ vera solutio quod nos gratia breuitatis nolumus prolixe manifestare.

¶ Unde aduertendū esse putam̄ q̃ ad aliquid incipere esse sufficit q̃ in aliquo instanti ⁊ nullo instanti ante fuisset ⁊ sic in casu. a. angelus in instanti productionis. b. inciperet esse et debet exponi per propositiōes de incipit proportionabiliter per propositionē de presenti videntur exponende. Potest etiam dici probabiliter q̃ q̃ nus immediate ante instans productionis. b. a. producebatur non tamen fuit ante illud instans: cōmuniter enim dicitur q̃ quando res producebatur non erat nisi instantanee produci dicatur quod tamen. a. non competit postq̃ nullum instans productionis eius assignatur. Sed forte dices quid igitur discriminis erit inter productionem. a. ⁊ productionem b. in casu quia si a. non fuit ante. b. videtur q̃ non fuit productus vnus ante alium. Diceretur q̃ sicut data vna caliditate producta successiue in vna hora et alia que in instanti terminatiuo illius hore tota produceretur verum esset dicere q̃ prima producebatur ante secundā tamen nun q̃ fuit ante illam sed simul primo fueruntin illo instanti sic angelus. a. q̃ nus ante. b. producebatur simul cum. b. primo dicitur esse sed non est omnino simile eo q̃ caliditas illa que ante aliam producebatur: producebatur successiue. a. vero angelus subito sed postq̃ non datur instās productionis. a. (vt dictum est) non debet dici q̃. a. erat qn̄ producebatur. ¶ Sed forte dices si sic esset dicendū secūretur possibilitas huius. a. ,pducebatur ⁊ tn̄ nec fuit nec est nec erit: sequela probatur posito q̃ deus imediate ante hoc instans produxisset. a. ⁊

Universidad de Deusto Biblioteca

ꝓ nõ cõseruet a/in hoc instãti necvnq̃ post. Ad hoc dicerek ꝓ etiã tenẽdo ꝓ ista debeat concedi in instãti imediate aũ qõ a/ponik produci a/fuit non cõseruato a/in hoc instanti nec post ⁊ sic aliquid qõ in nullo instãti fuit nec est nec erit diceretur fuisse qõ videk incõueniẽs. ¶ Scõo vbi casus non admitteret non iudicam⁹ male respõderi vt statim manifestabik ex vno alio dubio circa istam materiã occurẽte vcz aũ c/angelus imediate post hoc instãs ꝓducendus posset sic produci post instãs ꝓ in nullo instãti post conseruetur ⁊ primo videk ꝓ sic quia quocunq̃ instanti post hoc dato aũ illõ posset deus ãnihilare c/angelum post hoc instãs producendũ postq̃ inter illud ⁊ quodlibet aliud post infinita erunt instãtia. ¶ Item non necessabik deus ad cõseruandũ c/angelũ post hoc instans cõseruandũ in aliquo instãti post hoc nec in aliquo tpe qz quocũq̃ tpe dato posset deus precise per medietatẽ illius tẽporis c/angelum conseruare.

¶ Sed in oppositũ arguik si nõ deberet c/angelus imediate post hoc instans producendus per aliquod tp̃s conseruari sequerek ꝓ hec est concedẽda c/angelus erit ⁊ tñ nec in aliquo instanti nec in aliquo tempore adequate erit qõ reputatur incõueniẽs: ⁊ ꝓnis facile esset cõcedere sequelã tñ postq̃ absq̃ difficultate possumus ad argumẽta ante oppositũ respõdere malo dicere ꝓ non est admittendũ ꝓ imediate post hoc producak c/angelus ⁊ ꝓ non conseruek per aliquod tempus. Et ad primũ dicik ꝓ cõcludit istã debere cõcedi imediate post hoc c/producek et ante quodlibet instãs futurũ põt ãnihilari quia prior est vera ex casu et secũda necessaria q̃ non debet in esse poni per istam aũ quodlibet instãs futurũ c/ãnihilabik vel ãnihilak: sed per plures singulares incõiunctim ⁊ sufficit ꝓ q̃libet earum stet in veritate cum priori: et sic iste modus procedendi est nullus si imediate post hoc instans producek c/⁊ ante quodlibet instans futurũ põt annihilari detur ꝓ ꝓducak imediate post hoc ⁊ ante quodlibet instans futurũ ãnihilek ⁊ sic habetur ꝓ non est illud admittendũ iste modus in q̃ arguẽdi est nullus sicut iste sortes sedet ⁊ põt stare detur ergo ꝓ sedeat et stet. ¶ Ad aliud de necessitate cõseruatiõis dicik ꝓ q̃nis ista ꝑna valeat imediate post hoc producek c/ergo c/in aliquo instanti post hoc ⁊ in aliquo tẽpore adequate non habek ꝓ si imediate post hoc ꝓducetur c ꝓ necessario erit in aliquo instãti vel tp̃e nisi forte necessario (vt dici solet in alijs) necessitatẽ cõsequẽtie importet. ¶ Rursus nolumus ꝓcedere ꝓ si imediate post hoc ꝓducetur c/angelus c/angelus erit in hoc instãte vel in hoc tẽpore quocũq̃ instãti vel tẽpore post hoc instans demõstrato cõstat eñ istam ꝑnam esse nullã si homo est hoc animal est quodcũq̃ aĩal demõstrek q̃nis istava leat si hõ est aĩal est sik mõ arguerek in ꝓposito si c/angelus imediate post hoc erit c/angel⁹ erit in aliquo tpe post hoc cũ quo stat ꝓ cõtingeret ei in quocũq̃ tpe post hoc erit cõseruek. ⁊ p ꝑnis absq̃ incõuenicti põt non admitti angelũ c/imediate post hoc instans ꝓduci ⁊ nullo tpe conseruari: ⁊ dicimus ꝓ ex priori sequitur hec disiunctiua c/angelus in isto tẽpore ꝓseruabitur vel c/angelus in isto tẽpore conseruabik ⁊ sic de alijs infinitis tẽporibus futuris terminatis ad hoc instans demõstratis sed breuiter nulla pars illius disiunctiue sequik ex priore. ¶ Sed forte dices diuisibiliũ hora futura per partes ꝓportionales minoribus terminatis versus hoc instans post qõ immediate c/angelus ꝓduci dicik si dicta starẽt sequerek ꝓ ista ꝑna valeret c/imediate post hoc producek ergo c/erit in aliqua parte ꝓportionali hore future terminata ad hoc instans qõ videtur esse falsum cum dato ꝓ immediate post hoc producatur potest ante quamlibet partem proportionabilem ãnihilari.

¶ Respõdetur ꝓ illud parum valet longe minus videk: hec ꝑna cõcedenda immediate post hoc ꝓducetur c/angelus ergo in aliquo instanti post hoc c/angelus erit ⁊ tñ cõcedim⁹ illoz. Et si tentares descendere disiũctiue sub ly aliquo instãti in ꝑte formãdo rõnales parũ ostenderes te scire in materia de descẽsu ⁊ sic cõcedik ꝓ si imediate post hoc ꝓducatur c/c/erit in aliqua parte ꝓportionali terminata ad hoc instãs et cum dicebatur põt ante quãlibet ãnihilari et ꝓ immediate post ꝓducatur negak qz ista c/potest ante quãlibet partẽ ãnihilari reqrit veritatẽ huius c/aũ quãlibet partẽ ãnihilak siue ãnihilabitur qõ nos non admittim⁹: sed conceditur hec immediate post hoc ꝓducetur c/angelus ⁊ ante quãlibet partẽ ꝓportionalẽ põt ãnihilari ex qua non habes qõ intẽdis vt ostensum est. Ex q̃bus constat ꝓ põt apparẽter nõ admitti ꝓ immediate ante hoc instãs ꝓducatur a/angelus ⁊ ꝓ non conseruetur in hoc instãti nec in aliquo aũ ⁊ certe recte cõsiderãs incõueniẽs debet reputare ꝓ aliquid ꝓducatur ⁊ ꝓ nec per tẽpus nec per instans esse dicat ⁊ q̃nis oporteat illud nõ admittendo dicere aliqua q̃ videtur extranea vel diuine potẽtie repugnare ne incidam⁹ in illud incõueniens rõnabilius videtur illud nõ admittere.

Non potest immediate ante hoc instans ꝓduci aliqs ãgelus ⁊ nõ cõseruari in hoc instãti.

¶ Sed aduertendũ est ꝓ q̃nis ista ꝑna valeat immediate post hoc ꝓducetur c/angelus ergo c/angelus erit in aliquo instãti post hoc nolumus istam ꝑnam cõcedere imediate ante hoc c/angelus ꝓducebak ergo c/angelus fuit in aliquo instanti ante hoc sed opz istam inferre ergo c/angelus fuit in aliquo instanti ante hoc vel est in hoc instanti signanter cum nos dicamus istaz cõsequẽtiaz nonvalere a/imediate ante hoc producebatur ergo a/fuit. ¶ Ex istis claret quid ad argumentũ principale sit dicendũ ꝓ sicut voluntas in hoc instãti põt elicere actum ita imediate post põt alium actum formare eq̃ intẽsum ⁊ eiusdem speciei vel alteri⁹ si finitas sue capacitatis non impediat et sicut de angelis dictũ est ita de actibus volũtatis est dicendũ ⁊ persuadere videtur ꝓ illud qõ de angelis diximus est verũ prio quidem de actu ante hoc instãs producto nõ videtur ꝓ posset illum nõ habere in instãti in sensu cõposito et de actu imediate post hoc instans producẽdo etiam non recte admitterek ꝓ ante quodlibet instãs futurum dimitteret illum etiã

non posita per aliquod determinatũ tẽpus necessaria continuatione: si enim actum meritoriũ immediate post hoc a volũtate producendũ ante quodlibet instans futurũ dimitteret dek ꝓ ita cõtingat ⁊ aũ qõlibet istãs futuꝝ eliciat actũ peccati etiã posset ante quodlibet instans futurum actum peccati elicere sicut actum meritoriũ dimittere ⁊ tunc sic arguitur vel illi duo actus erũt simul vel ne. scõm nõ diceres. si primũ vel actus meritorius erit prius q̃ actus peccati vel actus peccati prius q̃ actus meritorius. ¶ Et arguitur ꝓ nec hoc nec illud vterq̃ actus imediate post hoc instans erit: ergo vnus nõ producetur ante alium. ¶ Forte dices ꝓ sicut non solet admitti vt superius dicebak ꝓ imediate post angelũ producendũ immediate post hoc instans aliũ ꝓducat deus ita nõ debet admitti ꝓ post actum meritorium imediate post hoc instãs ꝓducendũ et ante quodlibet instãs futurũ dimittendũ volunatas etiam ante quodlibet instans futurũ actum peccati eliciat qz equivalẽter admitterek ꝓ imediate post actum producendũ imediate post hoc instans alius actus ꝓducerek: hoc non satisfacit sit ille actus imediate post hoc ꝓducendus dilectio dei quam teneak sortes cõtinuare per diimidiam horam ⁊ aũ quodlibet instãs futurũ dimittat illam tunc arguitur sic vel prius erit in statu gratie q̃ in statu peccati vel econuerso vel equecito. Scõm nõvidek esse dicendũ postq̃ dimissio actus existentiã presupponit ⁊ ꝓ nec primũ nec scõm pz qz in vtroq̃ statu immediate post hoc erit. ¶ Hoc cum quibusdã alijs cõcludere videk istam ꝑnam valere imediate post hoc voluntas producet. a. actũ ergo. a. actus in aliquo instanti erit cum quibusdã alijs tnq̃ qz si actũ imediate post hoc instans ꝓducendũ aũ quodlibet instãs futurũ volũtas dimitteret nõ prius inciperet eẽ q̃ desineret esse talis actus. ¶ Alia gr̃a brevitatis omittunk. ¶ Et pro cõplemẽto hui⁹ materie

¶ Arguitur ꝓbando non esse admittendum ꝓ imediate post hoc instãs in quo. a. dicik produci ꝓducak. b. qz sequitur bñ imediate post hoc instans ꝓducetur. b. ergo imediate post hoc instans. b. incipiet esse ꝑnis est falsuz qz. b. in hoc instanti incipit esse ⁊ nõ re ꝓducetur igitur: aũs ꝓbatur in hoc instãti non est. b. ⁊ imediate post hoc instãs erit. b. ergo. b. incipit esse: scõa pars aũtis ꝓbatur post hoc erit. b. et non erit dabile instans post hoc quin inter illud ⁊ hoc erit. b. igitur prima pars claret ex casu et oppositũ secũde non stat cum ista imediate post hoc instãs. b. incipiet esse vt claret intelligẽti. ¶ Item in illo casu. b. non ꝓducetur post. a. postq̃ simul incipiũt esse igitur. ⁊ sic videk ex admissione illius casus sequi cõtradictio ꝓ. b. vcz producek post. a. et ꝓ non producek post. a. Et breuiter dicik ꝓ si ꝓduci tantũ valeat sicut incipere esse sicut nõ est admittendũ ꝓ aliquid imediate post hoc instãs incipiat esse absq̃ reproductione ita non debet admitti ꝓ imediate post hoc instans seclusa reproductione producatur. ¶ Sed si illud dicatur nũc produci qõ in hoc instanti primo est ⁊ immediate post hoc dicatur aliquid produci quod incipit esse per vltimum non esse põt admitti ꝓ aliquid immediate post hoc ꝓducatur. ¶ Forte diceres quid ergo diceretur immediate ante hoc instãs produci si illud quod immediate ante hoc produci dicebak non debet dici fuisse: sed nunc primo esse sicut superius dicebatur.

¶ Respondetur ꝓ talem casum cõmuniter admittentes ꝓ aliquid videlicet immediate ante producatur ⁊ aliud in hoc instanti ⁊ aliud immediate post dicunt illud quod immediate ante hoc instans producebatur fuisse ⁊ tunc clarum esset discrimen inter imediate ante hoc produci ⁊ in hoc instanti: sed tenendo ꝓ illud quod immediate ante producebak non fuit: sed nunc primo est difficile est assignare diuersitatẽ respectu rerum indiuisibiliũ vel quarum nulla ponitur ꝓduci successiue quod ideo dicik qz si ꝓductio illius qõ immediate ante produci dicitur sit successiua claret differentia (vt superius tactum est) ⁊ istud concludere videtur vel ꝓ non est admittendum aliquid immediate ante produci in diuisibiliter vel qõ tale immediate ante productum debet dici fuisse vel ꝓ idem est immediate ante produci et nunc produci reproductione semp seclusa. Approba ꝓbabilius. Et ad illud quod dicebatur de actu immediate post hoc instans producẽdo ꝓ vcz non ꝓduceretur in instãti nec in tẽpore. Dicitur ꝓ si ly in instanti capiatur cathegoreumatice non ꝓduceretur in instãti: sed sincathegoreumatice. i. vt tantũ valeat sicut subito ita ꝓ non liceat descẽdere sub ly instãti hoc vel illud demonstrando dicik ꝓ in instãti produceretur: sed si hoc non placeat fiat cõmunis distinctio vel ꝓ producatur in tempore adequate ita ꝓ sic in isto tempore aliquo futuro demonstrato ꝓ non in minore nec in maiore sic albedo intensa vt quattuor dicik adequate produci in vna hora gratia exempli ⁊ ꝓ non in maiori tempore nec in minori ac proinde adequate negatur ꝓ in tẽpore illud producik vel inadequate id est non sic in aliquo tẽpore quin in minori et tunc dicitur ꝓ quocunq̃ tempore futuro terminato ad instans presens illud producetur.

Vt nõ esse admittẽdũ aliq̃d imediate ante hoc ꝓduci i diuisibil⁹ In stãs cat i tur cathegoreumatice et sincathegoreumatice.

¶ Ad confirmationem dicitur ꝓ productioni illi⁹ quod p vltimum non esse incipit esse non debet assignari mensura instantanea nec tẽporalis saltem adequata nisi illud vltimum instans vltimũ non esse diceretur mensura sue productionis postq̃ in illo instanti incipit esse.

¶ Ad illud quod superius dicebatur arguendo infinitatez virtutis ex subitanea productione vltra illud qõ dictum est vcz ꝓ postq̃ ex defectu resistentie instantanea productio datur non licet ex illa infinitatem virtutis inferre. potest dici ꝓ effectus qui producitur est finitus et sic finitas virtutis saluak sicut supra in tertio libro parte secunda tactum est: ⁊ nolumus impresentiaꝝ magis circa hoc insistere ne si ista pars sit prolixior. ⁊ per ꝑnis quartus liber hic clauditur.

Finis

¶ Incipit liber quintus phisicorum.

Universidad de Deusto Biblioteca

Postq̃ in quarto libro de loco ⁊ duratione rei naturalis determinatum est in hoc quinto de quibusdaꝫ motum ipsum ipsius rei naturalisc cernẽtibus iuxta modum procedendi pb̃i ptractare incumbit: de vnitate vez motus hoc est quid req̃ritur ad motũ dici vnum ⁊ quid sufficit ad plures dici motus. Secũdo de cõtrarietate motuum sez qui motus dici debẽt ꝯrarij. Tertio q̃ sunt illa ad q̃ motus proprie et per se dicit̃ esse hoc est que sunt illa que per motũ proprie acquiruntur ⁊ sic liber iste tres sortietur partes in quarum prima de primo: secunda de secũdo tertia de tertio determinabitur.

¶ Prima pars.

De vnitate motus pertractare intendentes supponimus ꝙ melius quadrant et facilius intelligũtur que de vnitate ⁊ contrarietate motus dici solẽt data inter motũ et mobile distinctiõe ꝓ tenẽdo illa idẽtificari vt ex dicẽdis innotescet nitemur tñ vtriq̃ vie satisfaciẽdo de illis ptractare.

Requisita ad motum.

¶ Notandũ est in primis ꝙ iuxta sentẽtiam pb̃i in hoc quinto ad motum requiruntur motor mobile ⁊ tẽpus ⁊ terminus a quo ⁊ terminus ad quem ⁊ dispositio fm quaꝫ est motus in motu locali est spacium et in motu alterationis qualitas que acquiritur vel deperditur ⁊ in motu augmentationis q̃ntitas. ¶ Scõm positionem tenentẽ tempus distingui ꝛc. opꝫ in motu locali illa simpliciter distingui sic ꝙ vnum nõ fit aliud: sed fm aliam viam mobile et tẽpus non faciunt in numerũ ptꝫ ex dictis in tertia parte quarti. secundã quam positionẽ sensus illius dicti ect ꝙ ad esse motum. i. ad aliquid moueri requitur aliquid q̃d moueatur (non est dubiũ) ⁊ virtus motiua constat ⁊ termin⁹ a quo ⁊ terminus ad quez de motu locali manifestum est quo ad alios motus illud sic intelligendũ est ad aliquid moueri alteratiue vel q̃titatiue oportet ꝙ illud careat prius dispositione sub qua debet esse posterius als non recte diceretur ad illam dispositionem moueri: ita ꝙ carere dispositione acquirẽda est terminus a quo illam autẽ adipisci vel esse sub illa est terminus ad quez. Exẽpli gratia in aqua debet caliditas vt quattuor introduci caret in principio motus alterationis ad illam illa caliditate esse sub dispositione fm quã illa aqua caret caliditate illa est terminus a quo esse autem sub dispositiõe fm quã illa aqua habet caliditatem illam est esse sub termino ad quem vel ipse terminus ad quem. Ex hoc facile est exẽplificari de motu ad q̃titatẽ: ex quo claret huius dicti cõmunis intelligẽtia termini motus sez a quo ⁊ ad quem sunt incõpossibiles: repugnat eñ aliquid esse sub illa dispositiõe qua caret. Requirit̃ insuper tempus cum numerus motus scõm prius et posterius adjsensum in tertia parte quarti positum sit tempus ⁊ istud de tpe melius videt̃ quadrare cum positiõe tenẽte tẽpus mobili. idẽtificari vel motui q̃ data distinctiõe posset deus annihilare tẽpus motu posito: req̃ritur etiaꝫ dispositio fm quam est motus fm qd̃ dictum est. Sed ibi notandũ est ꝙ qualitas ad quã est motus alterationis nõ est q̃ aliquid ad illam qualitatẽ mouet̃. ⁊ per ꝏs videtur ꝙ fit mot⁹ alterationis absq̃ dispositiõe ꝛc. Quapropter q̃litas in fine motus alteratiõis acquirẽda nõ debet dici dispositio fm quam motus alteratonis est: sed illa eadẽ que motus alteratiõis dicit̃ iuxta dicta superi⁹ in tertio in principio secũde partis. Sed forte dices qualitas in fine mot⁹ alteratiõis acquirenda terminus ad quẽ talis motus dici debet: ⁊ nõ est dum⁊ alterabile ad illaꝫ alterat̃. igit̃ mot⁹ alteratiõis est absq̃ termini ad quẽ exñtia

Quakr req̃sita ad motum dicunt̃ req̃ri ⁊ non sunt sit̃ cuz motu

¶ Respõdetur ꝙ illa req̃sita non debẽt intelligi taliter req̃ri ꝙ dũ motus est illa existere debeãt: ſz ad talẽ sensum ꝙ si aliqd̃ vel aliqua eorũ nõ pcessisset vel pcessissent et ꝙ si aliqd̃ vel aliqua eorũ nõ esset futuꝫ vel non essent futura non esset motus: non eñ vere diceretur aqua alterari ad caliditatẽ vt. 4. si illã nõ esset habitura

¶ Notandũ est tertio ꝙ dici solet et habetur ex cõmentatore in hoc quinto ꝙ aliqua illorum ad motũ requisitoꝫ sunt ipsi motui extrinseca aliqua vero intrinseca vnde mobile ⁊ terminus ⁊ dispositio scõm quã est motus intrinseca motui dicũtur tp̃s aũt ⁊ motor extrinseca: ⁊ hoc ideo q̃ per diffinitionẽ motus mobile: termin⁹ et dispositio important̃: pꝫ q̃ diffinitio mot⁹ est hec: actus entis in potẽtia scõm qd̃ est in potẽtia per ly actus dispositio importat̃ per ly entis mobile per ly potẽtia fm quod est in potẽtia importatur termin⁹ motus: ſz quia motor et tẽpus non denotãtur per illam diffinitionẽ extrinseca motui nñcupatur nec licet illa intrinseca motui dicere quia compositionem ipsius motus ingrediuntur. i. quia motus cõponitur ex eis ⁊ alia extrinseca q̃ non sunt partes motus sicut de principijs rei naturalis dici solet. ¶ Sed forte dices postq̃ aliqua q̃ non important̃ per diffinitionẽ motus cõnumerãtur inter req̃sita ad motũ longe plura debebãt tanq̃ ad motũ req̃sita assignari vez resistẽtia cum motus absq̃ successiõe non fit nec successio absq̃ resistentia accidat. Sed ad hoc diceret̃ et bñ ꝙ q̃ est aliq̃s motus respectu cuius nulla assignat̃ resistẽtia motus vez celi pro ut superi⁹ secũda parte quarti pertractatũ est nõ cõnumeratur inter ad motũ requisita resistẽtia. ¶ Sed cõtra debebat ad minus successio numerari quia nullus est absq̃ successiõe motus. diceretur forte ꝙ successio idẽtificatur mobili vel dispositioni fm quam est motus ⁊ propter hoc nõ fit de successione mentio. ¶ Cõtra tẽpus etiam mobili idẽtificatur ⁊ tñ cõnumerat̃. Ad hoc posset dici ꝙ per ly dispositio fm quam est motus denotatur successio dices si tempus idẽtificatur mobili assignato superuacaneũ est tempus connumerare. dicitur ꝙ ideo tempus explicat̃ quia ex priori ⁊ posteriori in motu vt tertia parte quarti declaratũ est: ratio tẽporis insurgit et propter hoc nõ cõnumerat̃ inter illa ens naturale q̃uis

Quesunt itrinseca motui ⁊ q̃ extrinseca.

Diffinitio motus.

non minus req̃ratur saltem ad motum infra orbem lune: q̃ ad motũ celi nõ req̃ritur tenẽdo celum nõ esse ex materia ⁊ forma cõpositus cũ ens naturale esse dicatur: sed nec fm positionẽ que ipsum celũ esse cõpositum asserit esset facienda de ente naturali sub tali termino ens naturale mentio: quia nec ratio entis naturalis ex rationẽ motus colligitur: nec ratio motus ex rationẽ entis naturalis habetur.

¶ Sed ibi aduertẽdum est ꝙ motui cõueniũt regularitas ⁊ irregularitas ex pte tp̃is ⁊ vniformitas ⁊ difformitas respectu partũ subiecti mobilis de q̃bus sub talib⁹ terminis nõ fit mẽtio. ¶ Regularis eñ motus ꝯ ille qui in oibus partib⁹ tp̃is est eque velox vel eque tardus ⁊ irregularis qui in vna parte tp̃is velox vel tardus in alia velocior vel tardior existit: quapropter regularitas ⁊ irregularitas ex pte tp̃is dicũtur motui cõpetere. ¶ Uniformis motus ꝯ ille cuius mobilis q̃libet pars cuꝫ alia eque velociter movetur sicut cõiter accidit in motu recto simplici. Difformis aũt motus ꝯ ille cuius mobilis nõ quelibet pars eq̃ velociter cũ alia movetur sicut motus corpis circularis circulariter moti ⁊ ide est ꝙ vniformitas ⁊ difformitas mot⁹ partes mobilis cõcernere dicũtur. dicebatur ꝙ sub talib⁹ terminis regularitas ⁊ irregularitas vniformitas ⁊ difformitas nõ fit mẽtio de regularitate ꝛc. q̃ cũ regularitas nõ fit aliud q̃ partes mobilis regulariter mote ⁊ sic ꝓportionabiliter de alijs sub ly mobile illa comprehẽdũtur: hoc tñ non cõcluderet ꝙ de illis specialis mentio nõ debeat fieri cũ etiaꝫ p mobile actualiter motum (saltem) tp̃is intelligi poterat sustinendo idẽtitatem illoꝝ: ⁊ tñ de tp̃e specialis fit mẽtio. Dici p̃t ꝙ cũ nõ cuilibꝫ motui ꝏueniat regularitas nec cuilibet irregularitas nec cuilibet vniformitas nec cuilibet difformitas vt constat non cõnumerabãtur inter ad motum requisita. ¶ Sed diceres ꝙ illa poterãt sub disiũctione cũ alijs numerari sic regularitas vel irregularitas vniformitas vel difformitas. nullus eñ est motus quin illi tale disiunctũ ꝏueniat. Dicat ꝙ nõ placuit pb̃o illa cõnumerare et si nõ sufficiat p rõne volũtas dicatur ꝙ nõ accedunt illa tñ ad rõnem intrinsecã motus sicut alia cõnumerata. ¶ Velocitas quoq̃ et tarditas poterãt supradictis cõnumerari et multa alia q̃ motui cõpetũt.

Regularis motus q̃d et irregularis.

Uniformis motus ⁊ motus difformis q̃s est.

¶ Istis positis

Aduertẽdum est ꝙ hic inquiritur que sunt illa que requiruntur ad motũ esse vnum hoc est ad hoc ꝙ dicat̃ mobile vno dũtaxat motu moueri. ¶ Pro cuius intelligentia ponunt̃ p positiones.

Qñ ē vn motus.

¶ Prima: ad motum esse vnum requiritur vnitas mobilis ita ꝙ mobile vnum continuum sit. Duo eñ mobilia non cõstituentia vnũ non debent dici vno motu moueri: quod facile pbatur per aristotelem ⁊ tertio huius dicentem motum esse actuꝫ mobilis. et p ꝏsequens si plura sint mobilia nullũ vnum constituẽtia plures essent actus tales.

¶ Secunda propositio. Ad vnitatẽ motus non sufficit vnitas mobilis: patet quia sequeretur ꝙ si vnum mobile moueret̃ in prima quarta vnius hore ⁊ in alia quiesceret ⁊ in tertia iterum moueretur quod in illa hora vno motu dũtaxat moueri diceretur quod est falsum quia ad motum esse vnum requiritur motus continuitas id est ꝙ non mediet quies sequela claret q̃ semper est idem mobile. Item sequeretur ꝙ mobile quod simul moueretur localiter ⁊ calefieret deberet dici dumtaxat vno motu moueri quod nullo pacto est dicendum.

¶ Tertia ꝓpositio ad vnitatẽ motus requiritur vnitas tẽporis hoc est ad hoc ꝙ mobile vno motu moueri dicatur req̃rit̃ ꝙ in vno tẽpore dumtaxat moueatur. ¶ Pro quo notaꝫ aliquid moueri in vno tẽpore pro ut in presenti intelligimus est moueri in illo adequate sic ꝙ nõ in maiori vel minori toto motu cõtingat moueri et ad duas partes temporis vnum tẽpus constituere oportet ꝙ immediate se habeant quapropter mobile quod ponebatur moueri in prima quarta vnius hore ⁊ in tertia quiescere non movebatur in vno tempore quia non in tempore cõstituto ex tribus quartis eo ꝙ in tertia q̃escret. et per ꝏs inadequate nec in tempore constituto ex prima ⁊ tertia quia nullum tempus constituunt cum mediat secũda quarta hoc non est difficile cognitu tenendo tẽpus distinctum ꝛc. sed quando teneatur mobili identificari due prime quarte hore dicerentur vnum tempus ⁊ non prima ⁊ tertia q̃ spacia ab aliqua parte primi mobilis pertransita in prima ⁊ secunda quartis immediate se habent ⁊ spacia pertransita in prima et tertia mediate se habent nec sequitur est vnũ primum mobile: ergo est vnum tempus ⁊ sic vtriq̃ positioni satisfit. Sed ⁊ si non admittatur conducit ꝙ ymaginetur distinctio inter tẽpus ⁊ primum mobile ꝛc. Jam propositio claret q̃ als motus mobilis dati in prima quarta hore et in tertia dicerentur vnus motus. Item absq̃ continuitate id est quiete mediante motus non dicitur vnus: sed motus non dicitur continuus nisi in vno tẽpore continue fiat. igitur. secunda pars antecedentis manifesta est ex dictis.

¶ Quarta ꝓpositio ad vnitatẽ motus nõ sufficit vnitas mobilis ⁊ vnitas tp̃is q̃uis req̃rant̃ q̃ seq̃ret̃ ꝙ mobile qd̃ calefit sil̃ ⁊ localiter moueret̃ diceret̃ vere vno dũtaxat motu moueri.

¶ Quinta ꝓpositio ad vnitatez motus requirit̃ vnitas termini ad quẽ ptꝫ ex pbatione immediate ante posita q̃uis eñ idem sit mobile qd̃ in eodẽ tẽpore moueret̃ localiter ⁊ calefit nõ debet dici vno motu moueri quia plures sunt ibi termini ad quos vbi vez ⁊ caliditas. ¶ Sed dices in motu locali sunt multi termini q̃ quodlibet vbi qd̃ acquirit mobile tpe motus dicit̃ termin⁹ ad quem. ⁊ per ꝏs nullũ esset mobile localiter qd̃ vno dumtaxat motu moueret̃. Ad hoc dicit̃ pro ꝙ termin⁹ ad quẽ capit̃ pro termino in quo mobile q̃escit vel vltra quẽ nõ moueat̃ versus illã d̃ñam loci versus quã dũ ad illã pueniebat mo-

Terminus ad quẽ qñ capitur.

Universidad de Deusto Biblioteca

nebatur. Exēpli gratia: supficies terre ad quaz aliquod graue mouebatur dicitur terminus ad quem tpe motus: qz ibi quiescet z etiā vbi absq; quiete resiliat. ¶ Scdo dicitur ꝙ pluralitas terminorū ad quos in motu locali nō causat plurali tatē motuū nisi in illis quiescat mobile vel ab illis veri⁹ diuersas positiones loci moueretur. ¶ Tertio pluribus motib⁹ partialibus vnū constituētibus quodlibet actu mobile mouet̄ localiter. z hoc concludit illa pluralitas terminorūz ad quos in motu locali si quodlibet vbi qd̄ acq̄ritur tpe motus terminus ad quem debeat dici

¶ Sexta propositio: ad vnitatē motus nō sufficit vnitas termini ad quē cū alijs supradictis. Probatur si ꝙ impossibile naturaliter idē mobile in duobus locis moueretur vez in superficie conuexa aque ad superficiē cōuexā ignis z moueretur simul vsq; ad punctū medium aeris ab illis duob⁹ terminis a quib⁹ nō esset ibi vn⁹ dūtaxat motus q̄uis vnū esset mobile et vnum tēpus z vnus termin⁹ ad quē: z hoc nō nisi propter pluralitatē terminorū a quib⁹ z pluralitas spaciorū puta illarū duarū medietatum aeris p quas moueret̄ non concluderet pluralitatez vt inferius ostēdet̄. ¶ Forte dices naturaliter non pbatur ꝙ vnitas termini ad quē cū alijs supradictis non sufficiant ad vnitatē motus. Dicit̄ ex illo quod supnaturaliter ostendit̄ cōtigere posse deuenire in cognitionem eorum qui naturaliter requirūtur: z certe verum est ꝙ datis vnitatibus supradictis non oporteret alia ad vnitatē motus requiri assignare.

¶ Sz ponit̄ septīa ppō advnitatē mot⁹ requiritur vnitas termini a quo non aliter probatur q̄ ex hoc ꝙ alijs vnitatib⁹ positis oportet vnitatē termini a q̄ dare. ¶ Pro cui ⁹ intelligēta

Quakr intelligit̄ terminus a q̄ ipi⁹ mot⁹.

¶ Aduertendū est ꝙ q̄uis in motu locali vno z eodē plures assignātur termini a q̄bus nō impedit vnū esse motum: mot⁹ enim grauis ab igne vsq; ad terrā descendētis aerē z aquam tanq̄ terminos a q̄b⁹ diceretur habere. Sed terminus a quo impresentiaꝝ dz dici terminus a q̄ post quietem mobile incipit moueri: vel si non post quietez immediatā ab illo incipiat moueri oporteret ꝙ inciperet moueri ab illo vsus aliaz differentiā loci ab illa versus quam immediate ante mouebat hoc ideo dr: qz vbi pjectū sursuz lapidi molari descēdēti obuiaret taliter ꝙ in instanti cōtactus nō quiesceret lapis ille termin⁹ a quo mot⁹ deorsum a quo pjectū post cōtactū moueretur deberet dici saltē si pjectū velocius q̄ lapis molaris descenderet: qd̄ ideo dr: qz si se tangentia simul descenderēt non deberet lapis ille terminus a quo talis motus dici cū mobile per illū motū nō recederet ab illo. Sed si terminum a quo illius mot⁹ deorsum queras illi⁹ motus inq̄ pjecti dr ꝙ ect̄ aliqua pars spacij corresp̄dēs lapidi molari in instāti contact⁹: hoc est illa pars media in qua erat lapis molaris in instāti obuiationis. Sed forte cōtra hoc argueres in illo instanti hec ect̄ vera hoc pjectum mouet̄ ergo in illo instanti esset vnus mot⁹ illi⁹ pjecti z non mot⁹ sursum: qz preterit⁹ est nec deorsum quia nondū fuisset: ergo vnus alius mot⁹ compositus ex motu sursum z deorsum tm̄ illius nō esset vnus termin⁹ a quo dūtaxat fm dicta igit̄ prior ōnia pbat̄: quia tūc idē pluribus motibus simul moueretur localiter: dicitur localiter quia motu localiz motu alterationis frequentissime accidit idem moueri simul.

¶ Respōdetur primo negando aīs z si aliqd̄ immediate ante hoc mouebat̄ et immediate post mouebit̄ z est: ergo nūc mouet̄ hoc mouetur. ¶ Ponitur constantia: qz dato ꝙ immediate ante hoc moueret̄ z in hoc instāti non sit z immediate post reproducatur z moueatur nō opz concedere ꝙ nō mouetur ⁊ negaretur ōnia: sed oportet nūc ē z non ret sic arguere: immediate ante hoc mouebatur mouetur. z immediate post hoc mouebit̄ versus eandem differētiā loci hoc est si sursum sursum z si deorsum deorsum z c. igitur nūc mouet̄ modo secunda pars antecedētis in casu esset falsa. Secūdo dicitur cōcedendo illud moueri in illo instāti et non vnico motu locali tm̄ sed plurib⁹ deorsum z sursum videlz simul: sed min⁹ probabilē istam solutionē reputamus predictā approbātes.

¶ Octaua propositio: ad vnitatem motus vnitas dispositionis fm quā est mot⁹ req̄ritur. Ista ppositio ex predictis claret intantū ꝙ non erat op⁹ illā in ppria forma ponere: primo enī quo ad motū alterationis cōstat ex positis: qz dispositio fm quā fit talis mot⁹ z termin⁹ ad quē idētificatur. Scdo quo ad motū localez si p ly dispositio fm quā fit mot⁹ nos intelligamus spaciū quod tpe mot⁹ pertrāsitur stat motū esse vnū z non vnā dispositionē pz de motu quo grane per tria vel duo elementa descēderet: cōstat enim ignē z aerem z aquā sicut nec duo illorum non cōstituere vnū spaciū nisi forte dicas ꝙ spacium est termin⁹ collectiuus sicut ly causa: sed modū cōmunē insequendo z philosophū in hoc quinto imitādo illa ppositio ponitur q̄n capere tur in tali sensu ꝙ vnū motū per diuersa spacia simul fieri nō contingit non ect̄ incōueniēs.

¶ Nona ppositio ad vnitatē motus nō requiritur vnitas motoris patet: quia ad motuz deorsum grauis qui vtiq̄ vnus est plures concurrunt motores.

¶ Decima propositio: ad vnitatē mot⁹ nec requiritur vnitas resistētie nec vniformitas nec regularitas patet: quia vno tantū motu descenderet graue per tria elemēta q̄ diuersarum sunt resistentiarū: z ex ōnīt mot⁹ esset irregularis: partes etiā celi cui maxime debet cōuenire vnico tantū motu moueri diffōrmiter mouent̄. ¶ Ex intelligentia p̄dictarū p̄ōnū notuz euadet q̄ sunt ad vnitatē mot⁹ req̄sita q̄ intelligēde sunt de vnitate numerali: materia non patitur nec subtilē indaginē nec euidētes pbationes: multa pēdēt ex pbōrū bnplacito. ¶ Si velles cognoscere q̄ sunt ad vnitatē specificam motus req̄sita nota sequētes pppositiones. Quarū prima est ad vnitatē motus specificā non req̄ritur specifica vnitas mobiliū patet primo: quia ad ad specifi-

Quare requiruntur.

eam vnitatez motus.

vnitatem specificam impetus nō requiritur vnitas specifica mobiliū: igitur. aīs eius liquet similibus eīm impetib⁹ in specie lapis z ferrū possent moueri sursuz pjecta: canis etiā z equ⁹ cuz similib⁹ motib⁹ in specie moueret̄ descēdēdo naturalr: vez p suā grauitatez. ¶ Scda pppositio ad vnitatē motus specificā non req̄ritur specifica vnitas motoris. prio pbatur a motorib⁹ specie distinctis causantur impet⁹ eiusdē spēi: igitur. aīs pbat̄ de impetu q̄ mouet̄ rota molēdini causato ab aqua z de impedimēto causato ab hoīb⁹ trahētib⁹ rotā illā. ¶ Itez īpet⁹ quo moueretur lapis sursuz pject⁹ ab hoīe z de īpetu quo moueretur pject⁹ ab aliquo alio z de impetu q̄ mouet̄ sagitta ab arcu pjecta z de īpetu quo moueretur pjecta a manu: forma etiā subalis ferri motrix diceret̄ ipsi⁹ quo ad motū deorsuz z forma subalis lapidis respectu motus lapidis deorsuz quoz mot⁹ nō distinguet̄ specie motorib⁹ ipsis specie distinctj existētib⁹. ¶ Sed forte dices z bn̄ a causis diuersaꝝ specieꝝ diuersi debēt effect⁹ pducī: igitur a formis subalib⁹ ferri z lapidis diuersi ī specie mot⁹ debēt resultari. ¶ Ad hoc primo dici pōt fm illos qui motū idētificari mobili asserūt ꝙ forma subalis ferri nullam entitatez tpe mot⁹ pducit nec forma subalis lapidis: z p ōnīs ex distinctiōe specifica causarum nō opz ibi assignare specificā distinctionem effectuū cum nulli sint ibi effect⁹: sed diceretur illa duo mobilia motib⁹ eiusdem spēi moueri nō ꝙ ille res q̄bus mot⁹ illoz identificātur eiusdē sunt spēi: sed qz vsus eādem differētiam loci monētur vel ppter aliqd̄ aliud de quo infra. Sed fm alios q̄ motū distinctū z c. assignāt diceretur ꝙ nō semp ex distinctiōe specifica causarum licet inferre specificā distinctionem effectuum: sz tenēdo oppm̄ bona est apparētia z mirandū est Albertū de saxonia. v. phisicoz. q. vj. dixisse motū ignis sursuz z motū lapidis pjecti sursum specie idētificari signāter cū ipse teneat motū a mobili distinctū sicut impetū a pjecto. Nos aūt illud reprobātes hāc scdam pppōnez verificamus nō de motib⁹ causatis a motorib⁹ ex pprijs naturis eoz: sed de motib⁹ causatis ex tali val tali modo se habēdi vel applicatiōis hoc est impetū supra in tertio dixim⁹ motui idētificari ¦ distincto a mobili: aqua mouēs rotā molēdini nō sic causat in ea impetū ex ppria natura quin vētus poset impetū eiusdē spēi cū ea causare: sed cōstat impetū ex tali modo applicationis quali vētus pōt se bhe respectu rote: sed motus causat⁹ a forma subali ferri lōge alio modo pducitur a ppria vez natura z mot⁹ causatus a forma subali lapidis deorsum descēdentis z sic dicim⁹ motus illos specie distingui qd̄ inferi⁹ meli⁹ ostēdetur. ¶ Tertia pppositio ad vnitatez specificā mot⁹ non req̄ritur vnitas specifica resistētiaꝝ vel spacioꝝ p q̄ fit mot⁹: hoc claret: qz al's mot⁹ grauis descēdentis ab igne vsq; ad terram nō maneret idez specie cū alio descēdente ab aere vsq; ad terrā cum p resistētias specie distinctas aeris: vez z aque deberet ferri. ¶ Quarta propositio motus naturalis z motus violentus specie distingūtur vniuersaliter. Ista pppositio ponit̄ contra albertū de saxonia oppositum asserentem loco prealegato z ponit exemplum de igne ascēdente sursum z de lapide sursuz proiecto quoz mot⁹ debet esse eiusdē speciei z prior est naturalis secūdus violētus qd̄ certe fm nullam opinionē de motu z impetu verum obtinere videtur z ostēditur ex dictis suis distinctio specifica inter tales motus dixit eīm in eadem. q. ꝙ ad vnitatē specificā motus req̄ritur vnitas specifica termini ad quem sed terminus ad quē motus ignis sursum z terminus ad quē motus lapidis sursum proiecti distingūtur specie. igitur. secunda pars aūtis pz stat lapidē sursuz proiectū non ptrāsire sphērā aeris nec ad extremū eius puenire ignis aūt ficet̄ hoc īpedimēto secluso. ¶ Forte dices ꝙ vbi lapis proiectus sursum peruenire ad terminū ad quem ipsius ignis illorū motus essent eiusdem speciei: sed diuersis terminis assignatis specie deberēt distingui. ¶ Cōtra motus quo moueretur sursum lapis vsq; ad mediam regionē aeris rect⁹ nō distingueret̄ spē specie a motu quo alius lapis eiusdē speciei pjectus sursuz recte mouerēt vsq; ad sphērā ignis ergo cuicūq; vn⁹ illoz motuū idētificaret̄ specie Alius esset specie idem: ōnia est euidēs z aīs est manifestū saltē vbi a potētijs motiuis eiusdem speciei essent lapides proiecti ex quo claret euasionez illam nullius esse momēti. ¶ Quinta propositio ad vnitatē specificā motus non requirit̄ specifica vnitas termini ad quem patet de motibus illorum duorū lapidum proiectoz quorum vnum mediā regionē aeris ptransiuit z alius ad regionē ignis peruenit: de motib⁹ etiā naturalibus probari posset assignādo duos ignes q̄ sursum mouerētur quorū vnus ad propriā peruenire regionez z alius in media aeris regione esset cōsumptus: pppositio etiā hec ponitur cōtra predictum albertū q̄ oppositū astruit pbans illud ex mēte pbi dicētis mot⁹ est de essentia termini ad quē mō si termini ad quos specie distinguantur deberēt specie distingui z motus pbatio hec nulla est. ¶ Sensus eīm illius dicti est ꝙ motus a termino ad quē capit denoiationē signāter motus alterātiōis motus eīm tanq̄ terminū ad quē habens albedinē dicit̄ dealbatio z si nigredinez denigratio z si caliditatē calefactio z si frigiditatem frigefactio vel sic motus est de essentia termini ad quē. i. diffinitionē termini ad quē in ꝙtū hmōi ingredit̄ motus albedo enim sub rōne termini ad quē sic diffinirēt̄ albedo est qualitas q̄ dealbatiōe acq̄ritur z caliditatis qua calefactiōe z c. ¶ Sexta pppositio advnitatē specificā motus non req̄ritur vnitas termini a quo pz de duob⁹ motibus duorū proiectoz eiusdez speciei quorū vnus ab aqua z alius ab aere proiscerenē sursuz ab eodē mot⁹ etiā alicui⁹ grauis ab igne descendentis ad terrā non distingueret̄ specie a motu alterius grauis eiusdē speciei ab aere ad terram vsq; peruenientis oppositū etiā huius tenet etiaz albertus prefatus. ¶ Septima pppositio ad vnitatem specificā motus non sufficit vnitas specifica termini a quo z termini ad quem patet qz ex

Mot⁹ ferri deorsum z mot⁹ lapidis deorsuz specie distinguūtur.

Mot⁹ naturalis z violenter distinguūtur specie.

Quō intelligit̄ qd̄ motus est de essentia termini ad quem

oppofito fequitur motũ rectuz ⁊ motũ circulare fpecie idẽtificari: dat enim mot⁹ circularis qui per arcũ fieret habẽt cũ motu recto q̃ fieret per cordã eundẽ terminũ a quo ad quẽ. ¶ Octaua ꝓpofitio ad vnitatẽ fpecificam mot⁹ fufficit idẽtitas fpecifica caufarũ productiuarum mot⁹: pz qꝛ ab eodẽ homie duo proiectibilia proijci pofſunt eiufdẽ fpeciei vnũ feorfum aliud deorfum recte nec in motib⁹ naturalibus idẽ fufficit: pz ex feptima ꝓpofitione. ſtat enim ꝯ duo grauia eiufdẽ fpeciei deorfum moueant vnũ defcribẽdo lineam circularẽ: qꝛ forte propter impetũ nequit recte defcendere: ⁊ aliud lineã rectã defcribẽdo nulla etiã diuerfitate data ex parte terminorũ a quo ⁊ ad quẽ: ⁊ tamen motus illi a caufis eiufdem fpeciei ꝓcederẽt. igitur. ¶ Nona propofitio: ad idẽtitatem fpecificã motuũ naturaliũ fufficit vtrũq; illoꝝ eſſe rectũ vel circularẽ a caufis eiufdem fpeciei ꝓcedentẽ: ex quo habes ꝯ motus naturalis quo aer recte aſcẽderet a terra ꝑ fpherã aque ⁊ mot⁹ quo naturaliter defcẽderet ab orbe lune ꝑ fpherã ignis funt eiufdẽ fpeciei ꝗuis vnus mot⁹ dicatur furfum ⁊ ali⁹ deorfum ꝓcedũt enim a caufis eiufdẽ fpeciei: qꝛ a qualitatibus motiuis aeris ⁊ ab ei⁹ forma fubftantiali. ¶ Decima ꝓpofitio: ad idẽtitatẽ fpecificam motuum violentorũ requiritur ꝯ fi vnus fuerit circularis alius fit circularis: ⁊ fi rectus ali⁹ etiam rectus ⁊ vtrũq; eſſe verſus eandẽ differẽtiã loci furfum videlz ⁊ deorfum verſus meridiẽ vel verſus ſeptẽtrionẽ. ¶ Sed dices: furfum ⁊ deorfum non cõcludit in motibus naturalib⁹ fpecificam diuerfitatẽ: ergo nec in violẽtis deberet ex furfum vel deorfum talis diuerfitas inferri.

Odot⁹ quo aer aſcẽdit ad fuuz locũ: et mot⁹ quo ad eũ dẽ deſcẽdit ſũt eiufdez ſpeciei.

¶ Respondetur negando conſequẽtiã ⁊ diſſimilitudo eſt: qꝛ ad idẽtitatem fpecificã in motibus naturalib⁹ multũ oducit idẽtitas fpecifica principiorũ mot⁹ vel caufarum: ⁊ cõtingit ꝯ in tali termino a quo incipiat moueri naturaliter aliquid quod debeat aſcẽdere ⁊ ab aliquo quod debeat deſcendere: ſed ad diuerfitatez vel idẽtitatem fpecificã motuũ violentorũ parũ vel nihil conducit idẽtitas vel diuerfitas caufarũ: ⁊ ratio eſt: quia mobile violenter ex extrinſeco moueturiuxta illud motus violẽtus eſt cuius principium eſt ad extra paſſo non conferente vim. Sed videtur ꝯ octaua ꝓpofitio ex his calũniaz pati poſſet ſaltem quo ad naturales motus: apparet enim ꝯ motus naturalis per arcũ et motus naturalis per cordã mobiliũ eiufdẽ fpeciei non deberent fpecifice diſtingui poſtq̃ a caufis eiufdẽ fpeciei ꝓcedunt: ⁊ nihil reperiatur ratione cuius diſtingui fpecie debeãt: qꝛ fi mobile per arcũ fuo motu non moueturper cordam eſt propter impedimentũ quod indubitãter approbamus aſſerentes motũ circularẽ ⁊ rectum eſſe eiufdẽ fpeciei: ⁊ per oñs nõ eſt opus in nona ꝓpofitione dicere vtrũq; eſſe rectũ et vtrũq; circulare: ſed fufficit ad motus naturales eſſe eiufdẽ fpeciei ꝯ a caufis eiufdẽ fpeciei refultent: ⁊ pro maiori intelligẽtia decime ꝓpõnis.

Diffinitio motus violenti.

Motus circularis ⁊ rectus ſunt eiufdẽ fpeciei.

¶ Aduertendũ eſt ꝯ aliquando cõtigit ꝯ mobile quod violẽter moueturoblique ꝯtũ eſt ex parte impetus vel motus quo moueꝯ moueretur recte nifi propter impedimentũ quo in recta via offendit: ⁊ ꝑ conſequẽs dici poſſet motum obliquum ⁊ motũ rectũ in violẽtis eiufdez eſſe fpeciei ſicut in naturalibus: non tamẽ illud in oibus violenter motis verũ obtineret: qꝛ aliquando aliquid moueturcirculariter tali impetu vel motu q̃ illo modo no poſſet recte moueri impetu exterioꝛi ſecluſo: ⁊ talis mot⁹ fpecie a motu recto violẽto diſtingui debet verſus quãcũq; differẽtiã loci fiat: ⁊ vbi mobilia eſſent eiufdem fpeciei fimiliter ⁊ impetũ vel motũ producentia ꝓpter diuerſum modũ applicationis (vt fuperius in tertia parte vbi de impetu ſmo fiebat dictũ eſt) diuerſitas fpecifica ſurgeret: nos enim motum impetui idẽtificari aſtruimus: ſed alias poſitiones inſequẽdo multa dici poſſunt ad placitũ tenendo enim motũ mobili idẽtificari diceretur ſine incõuenienti ꝯ mobilia eiufdẽ fpeciei quorũ vnũ circulariter ⁊ aliud recte moueturnõ deberent dici motibus eiufdẽ fpeciei moueri: ꝗuis motus illi eiufdẽ ſunt fpeciei: qꝛ illa mobilia ſunt eiufdez fpeciei ⁊c. ſed vix eſſet euaſio ⁊ vbi mobilia diſtinguerẽtur fpecie ſi vtrũq; deorfum vel furfum moueretur dicerẽtur (et male) motibus eiufdẽ fpeciei moueri nõ placet nobis iſte modus dicendi ꝗuis (ſicut dictũ eſt) ex beneplacito pendet mobilia tali vel tali mõ denominare: et iſta ſufficiant pro intelligentia requiſitorum ad vnitatem tam numeralẽ ꝯ fpecificã mot⁹: ⁊ per oñs pro prima ꝑte huꝰ libri.

¶ Sequitur ſecunda pars de contrarietate motuum.

Motus aliquos cõtrarios eſſe ex ſententia philoſophi quinto phiſicorũ/ et primo de celo conuincitur: ſed cũ contrarietas multifariam capiatur: vno modo vt propoſitionibus cõtrarijs conuenit. alio modo prout terminis nõ potentibus verificari ſimul ſed bene ſucceſſiue de eodem attribuitur: ⁊ hoc bifariam. vno modo ꝑ ꝓte ⁊ ſic oportet ꝯ termini illi connotent qualitates aliquas intenſibiles ⁊ remiſſibiles nõ potentibus ſimul eidem inherere ſicut ly caliduz ⁊ ly frigidum. Alio modo improprie: et ſic termini non importantes tales qualitates potentes ſucceſſiue de eodẽ verificari ⁊ non ſimul dicerentur contrarij ſicut ly exiſtens in loco a. ⁊ ly exiſtens in loco. b. Tertio modo cõtrarietas ſumitur prout rebus ad extra attribuitur: ⁊ ſic due qualitates que nõ poſſunt eidẽ inherere ſimul: ſed bene ſucceſſiue dicuntur contrarie ſicut caliditas ſumma et ſumma frigiditas dicitur ſumma propter admittentes cõpoſſibilitatẽ calidi tatis ⁊ frigiditatis ſub gradib⁹ remiſſis: ſz ꝗuis ſub nullis gradibus poſſent ſe cõpati ex dictis philoſophi decimo methaphiſicoꝝ colligitur ꝯ contraria debẽt maxime diſtare: ⁊ ſic frigiditas vt quattuor non cõtrariatur caliditati vt. 4. licz ſe non cõpatiantur immo nec caliditati vt octo: qꝛ dantur alie qualitates eiufdez fpeciei magis

Contrarietas multis capit modis.

diſtantes. Contrarietas vt rebus attribuitur bifariam accipi ſolet. Primo modo propie et ſic formis intẽſibilibus et remiſſibilibus competit et adhuc ſolet dici ſub eodem genere contentis puta albedini ⁊ nigredini quib⁹ iſtud genus color cõpetit. Alio mõ improprie et ſic ad formas ſubſtantiales diuerſarũz ſpecierum extenditur non poſſunt enim eãdem materiam ſimul informare: ſed bene ſucceſſiue dubium eſt impreſentiarum qualibet accipitur contrarietas.

¶ Pro quo notandũ eſt ꝯ ſm diuerſas opiniones de motu eſſet diuerſimode dicẽdũ tenentes enim motum mobili idẽtificari dicerent de contrarietate motuum fieri ſermonez prout attribuitur terminis ſi ea que de contrarietate motuum dicuntur de motibus locali alterationis et augmentationis intelligi debeant quod notanter dicitur: qꝛ cõtrarietas motuum alterationis poſſet ſm hãc viã etiã de rebus ad extra intelligi. Alij autem aſſerentes motuz eſſe entitatem ſucceſſiuam. ⁊c. dicerent cõtrarietatez impreſentiarum intelligi de rebus ad extra. Unde duo motus quibus mobilia ad terminos oppoſitos moueretur dicerentur ꝓtrarij quibuſdam alijs conditionibus additis. Nos tamen aſſerentes multa dici poſſe de ꝓtrarietate motuũ ad placitum ſicut de vnitate motuum dicebam⁹ eo ꝯ difficultas partim pẽdet ex termino. Per propoſitiones quid conuenientius videtur eſſe dicendum breuiter ⁊ ſuccincte oſtẽdemus quaꝝ prima propoſitio eſt ad duos motus eſſe cõtrarios non ſufficit vnũ ſurſum ⁊ aliũ deorſum eſſe patet qꝛ aꝗs motus quo a terra per aquaz aſcenderet aer ⁊ motus quo ab orbe lune per ignem decenderet eſſent ꝓtrarij quod nõ eſt dicendũ cum ſint eiuſdem ſpeciei vt patet ex dictis. Sed forte dices ſunt duo motus non potentes eidez ſimul cõuenire. ſed bene ſucceſſiue ⁊ ſunt etiam entitates intẽſibiles et remiſſibiles tenẽdo motum diſtinctum. ⁊c. ergo ſunt motus contrarij. cõſequentia tenet ex diffinitione cõtrariorũ.

¶ Respondetur primo ꝯ modus arguẽdi, pbaret ꝯ motus quo globus terreus deſcenderet ab igne per aerẽ ⁊ motus quo deſcẽderet ab aere ꝑ aquaz eſſent motus cõtrarij patet: qꝛ non pñt eidẽ cõuenire ſimul: cũ nõ contingat naturaliter idẽ ſimul ꝑ ſpherã aeris ⁊ ꝑ ſpherã aque moueri tñ bene ſucceſſiue. ⁊c. q̃ illud non eſſet dicendũ claret: qꝛ ſi ſic vnus totalis motus ex cõtrarijs motibus cõponeretur. Item procedunt ab eodem principio naturali ergo nõ cõtrariantur. Secũdo dicit negando oñam nec illa eſt diffinitio contrariorum vt inferius oſtẽdetur.

¶ Secunda propoſitio ad motus eſſe cõtrarios nõ ſufficit ꝯ vnus ſit ſurſum ⁊ ali⁹ deorſum et ꝯ terminus a quo vnius ſit terminus ad quem alterius, pbatur: qꝛ ſi illud ſufficeret ſequeretur ꝯ motus ſurſum per cordam contrariaretur motui deorſum per arcũ quod tamẽ eſt falſum. qꝛ tunc idem mot⁹ duos alios diſtinctos ſpe haberet cõtrarios q̃ eſt contra illam ꝓpoſitionẽ decimi libri methaphiſicorũ tñ vnum vni opponitur: patet qꝛ motus ſurſum ꝑ cordam hz etiã motũ deorſum cõtrarium per eandẽ. Secũdo vnus motus impedit vel natus ẽ ꝛpedire motũ cõtrariũ ei ⁊ tñ duo mobiliaꝝ vnũ aſcẽdẽs per cordam ⁊ aliud deſcẽdẽs per arcũ nõ ſe impedirẽt. ¶ Ex quo clare habes ad motus eſſe ꝓrios non ſufficere illos ſpecie diſtingui.

¶ Tertia propoſitio nullus motus circularis motui recto cõtrariaꝯ hoc clare oſtendiꝯ de motu circulari ſimplici quo corp⁹ celeſte moueturcõſtat enim ꝯ nullus talis motus põt cõuenire illi cui ꝓuenit motus rect⁹ ⁊ ꝑ oñs nulli motui recto talis circularis cõtrariaꝯ cũ ꝓtraria eidem ꝓuenire poſſe ſucceſſiue paſſim phibeaꝯ: ſz forte dices elemẽtũ ignis moueꝯ circulariter ad motũ orbis lune ⁊ naturaliter illi mot⁹ rect⁹ conuenit ſurſũ dz ꝯ ꝓpoſitio intelligenda venit de motu circulari naturali mõ ignis nõ moueꝯ naturaliter motu circulari. Secũdo ꝓbaꝯ ꝓpoſitio ꝓbatione ſcda qua ꝓbabaꝯ ſcda propoſitio.

¶ Quarta propoſitio nullus motus naturalis circularis cõtrariaꝯ alicui motui circulari hoc ꝓbatur qꝛ ſi aliqui cõtrariarẽtur hoc eſſet maxime motus ab oriẽte in occidentẽ et motus ab occidente in orientem ⁊ hoc non qꝛ prior ſic cõuenit primo mobili ꝯ non põt ei cõuenire ſecundus ⁊ alijs mobilibus vterq; ſimul conuenit modo motus contrarij poſſunt ſucceſſiue ⁊ non ſimul eidem competere.

¶ Quinta propoſitio nulli mot⁹ naturales cõtrariantur. Iſta propoſitio ponitur contra cõiter loquentes de contrarietate motuum qui aſſerunt motũ quo terra naturaliter deſcendit motui quo ignis naturaliter aſcendit contrariari ⁊ ꝓbatur propoſitio ⁊ ꝑ oñs illud non eſſe rõnabiliter dictum tales duo motus poſſunt ſimul nec ſucceſſiue eidẽ cõpetere ergo non ꝓtrariantur: oña liquet ⁊ añs claret: ſed dices ꝯ Ariſtoteles in de celo ⁊ mundo videtur dicere motũ quo aſcendit ignis contrariari motui quo deſcẽdit terra: dicitur vel ꝯ non intelligebat philoſophus illos motus propie ſed improprie cõtrariari vel ꝯ volebat dicere illos motus contrarijs aſſimilari. ¶ Secundo ꝓbatur ꝓpoſitio motus quo terra deſcendit contrariatur motui quo terra aſcendit ergo prioꝛi non contrariatur motus quo ignis aſcendit patet cõſequentia qꝛ motus quo terra aſcendit ſpe diſtinguitur a motu quo aſcendit ignis ⁊ tantum vnum vni contrarium eſt: igitur.

nulli mot⁹ naturales ꝓtrariantur.

¶ Sexta propoſitio ad motus eſſe contrarios requiritur vnum eſſe naturalem ⁊ aliuz violentum probatur: quia nulli duo motus naturales ſunt cõtrarij (vt oſtẽſuz eſt) nec duo violenti: quia motus contrarij eſſe debent qui eidem conuenire poſſunt ſucceſſiue: et motus violentus terre ſurſum nullum violentum motum habet contrarium: quia maxime eſſet motus deorſum et ille eſt naturalis: quia non licet motum circularem terre qui eſſet violẽtus aſſignare motũ cõtrarium motui ſurſum eiuſdez. Tum primo: qꝛ mobilia quorum vnum recte ⁊ aliud

Illud impertinens aduertendum eſt

Universidad de Deusto Biblioteca

circulariter moueretur nõ se inuicem impediũt et ad motus esse contrarios requiritur (vt dicetur) vnum ex propria natura impeditiuũ esse alterius. Tum secundo idem motus pluribus esset cõtrarius pluribus inq̃ specie distinctis ita ꝙ propositio sic ostenditur nulli motus naturales nec violẽti sunt cõtrarij ⁊ aliqui motus sunt cõtrarij: ergo relinquitur ꝙ motus naturalis et violẽtus dũtaxat cõtrariãtur. ¶ Sed forte dices ꝙ mot⁹ circularis violẽtus quo moueretur vnũ frustũ terre ab orientẽ vsus occidẽtem cõtrariat motui circulari quo mouetur ab occidente vsus orientẽ etiam violẽter ⁊ per ꝯns duo motus violenti dantur contrarij.

¶ Ad hoc dicitur primo ꝙ ꝓpositio põt intelligi de motib⁹ quoꝝ vnus est rectus. Scõo et melius intelligẽdo ꝓpositionẽ vniuersaliter ꝙ aristoteles dixit primo de celo motui circulari nullũ motũ esse cõtrariũ et ꝙ motus rectus ei nõ cõtrarietur liquet ex dictis ⁊ ꝙ nec circularis ptz: q̃ vel vterq̃ esset naturalis vel vterq̃ esset violẽtus vel vnus violẽtus ⁊ ali⁹ naturalis nec primũ nec tertiũ; prout ostensum est et ꝙ nõ �means quod facit ad propositũ: patet q̃ maxime essent motus cõtrarij circulares motus quo moueret terra circulariter violẽter ab oriente in occidentem. ⁊c. sicut dicebatur: ſz hoc nõ: q̃ si motus ab oriẽte in occidentẽ violẽtus circularis conuenit terre simul cõpetit ei ab occidẽte in oriẽtem claret q̃ si ꝑm vnã medietatẽ ab oriente in occidentem mouetur ꝑm aliã ab occidente in orientem vertitur et iam simul illi duo motus ei cõpetũt et per ꝯns ei nõ cõtrariantur. ¶ Forte dices ꝙ motus ab occidente in oriẽtem violẽtus versus vnum hemisperium contrariatur motui violento circulari ipsius terre ab oriente versus idem hemisperium: hoc non valet: q̃ possunt infiniti semicirculi describi versus vnum hemisperium super diuersa puncta dyametri protracte ab oriente in occidentem et non esset maior ratio ꝙ vnus motus factus ab oriente in occidentẽ super vnum semicirculum illorum contrariaretur motui facto ab occidente in orientẽ super vnũ semicirculum aliorum q̃ cuicunq̃: et sic idem motus plures haberet cõtrarios. ¶ Forte dices ꝙ motus violẽtus ab oriente in occidẽtem fact⁹ super vnũ semicirculũ cõtrarietur motui ab occidente in orientem super eundem semicirculum facto et nõ alicui motui facto super aliũ semicirculũ. Hoc nõ est dicendũ primo q̃ oim de cõtrarietate motuũ loquẽtiũ stat sententia motus cõtrarij debet esse a termino ad terminũ ꝑ breuissimã lineã q̃d̃ valet ad ꝓbandũ vnico verbo nullos motus circulares esse cõtrarios cũ a pũcto in punctũ breuissima linea nõ sit circularis: ſz recta. ¶ Scõo motus ab oriente ad occidẽtem sup vnũ semicirculũ nõ ꝛrariat motui ab occidẽte i orientẽ sup aliũ semicirculũ cuz alio vnũ circuluz cõstituẽtez: ergo nõ ꝛriat motui sup eũdẽ semicirculũ facto ꝓbatur ꝯnã: q̃ vel illi mot⁹ quorũ vnus est ab occidẽte in oriẽtẽ et alius ab oriente in occidentẽ sup eũdem semicirculũ cõtrariaretur ꝓpter cõtrarietatẽ terminorũ ⁊ hoc nõ q̃ iam vnus illoꝝ cõtrariaretur motui facto sup aliũ semicirculũ postq̃ est eadez ratio ꝛrietatis puta oppositio terminorũ vel essent cõtrarij ꝓpter oppositionẽ terminorũ: ⁊ q̃ fiunt super eũdẽ semicirculũ ⁊ hoc nõ: q̃ si idem semicirculus versus vnũ hemisperiũ existens ꝑ quez mobile moueret ab oriẽte in occidentẽ verteretur. Ita ꝙ versus aliũ hemisperiũ poneret idem mobile motu quo mouebat versus vnũ hemisperiuz ab oriente in occidentẽ moueret versus aliũ ab occidẽte in orientem: ergo nõ est ibi cõtrarietas ꝓpter oppositionẽ terminorũ respectu eiusdez semicirculi si scda ꝓbatio nõ placeat sta in ꝑma.

¶ Septima propositio nõ cuilibet motui naturali alicuius mobilis quilibet eius motus violentus contrariatur: patet quia tunc plures motus haberet contrarias.

¶ Octaua propositio ad mot⁹ locales esse cõtrarios requiritur ⁊ sufficit ꝙ vnus sit naturalis ⁊ alius violentus et ꝙ vnus ex propria natura sit alterius impeditiuus ad talem sensum ꝙ dato ad imaginationem spacio lineali ꝑ quod vnum mobile vno illorũ motuum moueatur vnum aliud mobile quod alio motu vel simili moueretur per idem spacium lineale impediret illud ita ꝙ nõ possent in eodem tpe moueri ꝑ spaciũ illud: q̃ vnũ obuiaret alteri: inferas ex hoc ꝙ stat vnã aquã moueri deorsuz ꝑ aerẽ ⁊ aliã moueri sursuz ꝑ tale mediũ ⁊ illas nõ moueri motib⁹ cõtrarijs: ptz: q̃ stat ꝙ motibus naturalib⁹ illo mõ moueãtur vbi vna vez sursuz moueretur ad euitandũ vacuũ ⁊ sic nõ opz ꝛcedere vt aliqui ꝛcedũt ꝙ dãtur duo mot⁹ naturales cõtrarij. Qz̃ naturalr aqua ascẽdat vt vacuũ euitetur cõstat ex dictz̃ in scda ꝑte quarti imo naturalib⁹ vt vacuũ euitetur ascẽdit q̃ vt naturalẽ locũ adipiscatur descendit. nec valet sic argu ere illi duo mot⁹ nõ possunt eidem simul cõpetere: sed bñ successiue: ergo sunt ꝛrij ptz ex dictis.

Quid rẽꝓritur ad motus esse cõtrarios.

Aqua naturalr ascẽdit ad rẽplẽduz vacuum.

¶ Nona ꝓpositio motus ad q̃titatem sunt cõtrarij quoꝝ vn⁹ augmẽtatiõis est ⁊ alius diminutionis ⁊ ibi nõ est difficultas.

¶ Decima ꝓpositio motus alteratiõis cõtrariãtur qui terminos ad quos ꝑ similia media ꝛrios habẽt sicut dealbatio ⁊ denigratio calefactio ⁊ frigefactio ꝛ ꝑ sil'ia media: q̃ si vnum corpus ex nigro fiat album per fuscũ ⁊ aliud ex albo fiat nigrum nõ trãseundo ꝑ fuscuz: sed per aliud mediũ non alteraretur alterationib⁹ ꝛtrarijs ⁊ hoc ideo: q̃ tũc eadez alteratio plures alteratiões specie distinctas haberet ꝛrias cuz ꝑ diuersos colores medios posset fieri ab albo in nigrum transitus. ¶ Ista propositio ponitur ex mente cõmuniter loquentium de contrarietate motuũ alterationis: sed ratio videtur approbãda cũ transitus qui fit ab albo in nigrũ vel a nigro in albũ non debeat vnus motus dici si per colores medios transitio fiat qui cum specie distinguantur non cõstituunt vnum motum: sed cum difficultas in istis (vt superius dicebatur) quodãmodo ex termino pendeat potest dici ꝙ transitus ab albo in nigrum per colores medios est vnus mot⁹ propter vnitatẽ termini ad quã vltimati. ¶ Undecima ꝓpositio ꝑcise mot⁹ alterationis ad qualitates cõtrarias sunt cõtrarij: ex quo habes ꝙ illuminatiõi null⁹ mot⁹ cõtrariatur cũ lumini nulla qualitas sit contraria. Scõo sequitur ꝙ ꝓductioni noticie apprehensiue sive simplicis siue ꝓposite null⁹ mot⁹ alterationis cõtrariat patet: q̃ nulla talis noticia contrariũ habet: sed dices nunq̃d̃ due ꝓpositiones mẽtales vltimate cõtrariãtur cõceditur in veritate sed non q̃ ad simul eidẽ inherere. simul eñ in eodem intellectu tales ꝓpositiones existunt modo impresentiarũ de cõtrarietate quo ad existentiam est sermo noticie tñ adhesiue bene cõtrariantur sicut ascẽsus ⁊ descẽsus eiusdẽ ⁊ sciẽtia ⁊ opinio si velles: ⁊ per ꝯns ꝓductiõi assensus successiue ꝛtrariatur ꝓductio successiua dissensus eiusdẽ sicut motus motui ꝛ: successiua: q̃ ꝯnis ꝓductiões instãtanee assensus ⁊ descẽsus eiusdem cõtrariarent nõ cõueniret illis cõtrarietas motuũ cũ de ratione mot⁹ sit successio sed tunc ꝓductiones cõtrarie ad cõtrarietatem motuũ reducibiles. Tertio sequit remissio caliditatis non cõtrariat intẽsioni caliditatis saltez nõ admittẽdo cõpossibilitatẽ qualitatũ ꝑz: q̃ nõ quelibet caliditatis remissio est frigefactio vel ad introductionẽ frigiditatis ordinata q̃d̃ ostenditur in aiali in quo est caliditas vt sex vbi caliditas intensior q̃ vt quattuor est ei discõueniẽs in virtute forme substãtialis reducet ad conueniẽtẽ statũ remittendo illã caliditatem vsq̃ ad quattuor talis remissio non esset frigefactio nec contraria intẽsioni caliditatis qua illud aial existens precise calidum vt duo reducerẽt ad caliditatem intensiorem virtute ꝓprie forme: dicebatur nõ admittẽdo cõpossibilitatem qualitatũ q̃ illa admissa cũ ad remissionẽ caliditatis frigiditatis fiat introductio remissio caliditatis posset dici frigefactio sicut intensio caliditatis calefactio: ⁊ per ꝯns decerẽtur illi mutationes contrarie sed ne ab eadẽ forma substãtiali alterationes contrarias ꝓcedere admittamus diceretur ꝙ postq̃ remissio caliditatis in tali casu non ordinatur principaliter ad introductionẽ frigiditatis nõ cõtrariat introductioni caliditatis. Insuper posset dici ꝙ alterationes ad formas contrarias non ꝓcedẽtes ab eadẽ forma substãtiali vel a formis substãtialibus eiusdẽ speciei cõtrariãtur. Sed tunc dices ꝙ null⁹ assensus cõtrariaretur dissensui eiusdẽ cũ ab eadẽ aia ꝓducãtur: diceretur ꝑmo ꝙ non est sermo de talib⁹ cõtrarijs q̃ sub nullis gradib⁹ se cõpatiunt. Scõo aia non eodẽ modo ꝓducit assensum vel dissensuz sicut forma substãtialis animalis remittit vel intendit caliditatẽ eidẽ materie cũ ipsa inherẽtẽ. ¶ Duodecima ꝓpositio: quies aliter ꝛtrariatur motui q̃ mot⁹: q̃ priuatiue motus aiũt positiue ⁊ sic non habet eidem plura eodẽ modo contrariari: sed an quies naturalis respectu alicui⁹ naturali motui eiusdem contrariaret vel violento dũtaxat esset dubiũ: rationabilius est dicere ꝑm ne contraria ab eodem resultari admittat a forma enim substãtiali ꝓcedit quies grauis in prio loco ⁊ motus eiusdẽ ad eundem.

Non queli bet caliditatis remissio fit ꝑ frigefactionẽ

¶ An motus contrarij cõtinui motus esse possent cadit etiã in dubiũ ex dictis philosophi videtur esse dicendũ ꝙ non qui ne mot⁹ sursum ⁊ motus deorsum eiusdẽ dicerent continui posunt quietẽ mediã dicẽs mobile sursum in pũcto reflexionis quiescere: sed illud nõ satisfacit ꝑmo (vt ex dictis in tertio vbi de impetu fiebat ꝑmo claret) multa requirãtur ad mobile sursuz in puncto reflexionis quiescere q̃ non semp accidunt dũ mobile aliquod ascẽdit ⁊ postea descẽdit. Scõo motus continui dicũtur illi (put communiter ꝛ) inter quos nõ mediat quies eiusdẽ mobilis q̃d̃ talib⁹ motib⁹ ꝯz moueri quies inq̃ sive que est priuatio mot⁹ localis sive illa que est priuatio motus alteratiõis q̃ nis cõiter ꝯes accipiatur ꝓut priuationem motus localis importat: sed stat ꝙ aliq̃d calefiat acq̃rendo calidi tatem vt quattuor: ⁊ immediate post remittatur illa caliditas vsq̃ ad acquisitionẽ frigiditatis vt quattuor ille alterationes essent cõtrarie nulla quiete mediãte. ¶ Itẽ si vnũ corpus pedale primo per vnã medietatẽ acquirat caliditatẽ ⁊ immediate post per aliã a puncto medio incipiendo acquirat figiditatẽ illi duo mot⁹ essent continui ⁊ contrarij: igr̃ aiñs ꝑz q̃ nõ mediaret quies Sed pro intelligentia huius breuiter

An motus cõtinui eẽ possunt.

Qui sunt motus continui.

¶ Aduertendũ est ꝙ motus cõtinui debent vnum motũ constituere: si igr̃ duo motus non constituunt vnũ non debent cõtinui dici: ⁊ cum motus cõtrarij nullũ vnũ motũ constituãt: relinquitur ꝙ nulli motus cõtrarij sunt cõtinui sed pro cõtinuitate motus alterationis dicit burridanus. 4. phisi. ꝙ qualitates diuersarũ specierum quarũ vna per vnã medietatem subiecti et alia per aliã extensa est sunt cõtinue: et ex ꝯnte oporteret dicere ꝙ mot⁹ ad illas qualitates essent continui: sed cũ ille qualitates possent esse contrarie ac ꝑ hoc motus ad illas essent etiã cõtrarij: ⁊ ꝑ ꝯns non constituẽtes vnũ motum nõ videtur illud rationi consonũ: ⁊ ad motiuũ eius quod est tale: due forme substãtiales specie distincte ꝑ duas medietates materie extense sunt cõtinue: ergo ⁊ due forme accidẽtales diuersarũ specierũ ꝓbat aiñs de formis substãtialibus virge cuius vna medietas est viridis ⁊ alia arida ⁊ mortua dicit ꝙ forma substantialis ꝑtis mortue est continua forme substãtiali ꝑtis viue ex eo ꝙ ad motũ vnius alia mouetur. q̃. v. phisi. ait philosophus: continuũ est cuius vnus est mot⁹ diceretur negato suo aiñte ꝙ forme substantiales talis virge non sunt cõtinue: quia vltima illarũ non sunt simul q̃d̃ potius est de rõne continui: ⁊ de hoc facta est aliqualis mẽtio superi⁹ in. 4. scda ꝑte. nec valet dictũ buridani dicẽtis ꝙ illa diffinitio continuoꝝ vez quorũ vltima sunt simul ꝛ intelligi de magnitudine ita ꝙ vult dicere ꝙ vna ⁊ eadẽ magnitudine sunt extẽse ille due forme substãtiales ꝑm diuersas ꝑtes et⁹: ⁊ vltima talis magnitudinis sunt vnũ q̃d̃ sufficit ad cõtinuitatẽ formaꝝ non valet inq̃ hoc: q̃ per illam diffinitionẽ innuitur ꝙ vltima cõtinuorũ debẽt

De cõtinuitate motuũ alteratiõis

esse vno modo ꝓuis magnitudines illarum formarũ que fm eum sunt quãtitates continue distincte a rebus quãtis continue: q̃ earum vltima sunt vnum nõ habeẽt illas formas substãtiales esse cõtinuas: fatemur tñ ꝙ partim difficultas pẽdet ex termio: multa alia possent dici de contrarietate ⁊ continuitate motuum: sed dicta ꝑ nũc sufficiant: ⁊ per consequens secũde parti huius quinti finem imponimus.

¶ Incipit tertia pars in qua de illis ad que est motus determinandũ esse ꝓposuimus.

Aristotelis stat in hoc quinto sententia, ad quantitatẽ qualitatẽ: ⁊ vbi dixerat esse motũ per se cui⁹ ¡sensus est ꝙ quãtitas per motũ illius q̃d augetur vel diminuit acquiritur vel deperditur: ⁊ ꝙ talis motus est augmẽtationis vel diminutionis: ⁊ qualitas per motũ illi⁹ q̃d alteratur intẽditur vel remittitur/⁊ talis mot⁹ est alterationis ⁊ vbi vel locus acq̃ritur vel deperditur per motũ illi⁹ q̃d localiter mouet ⁊ talis motus est localis ⁊ tenendo cuilibet predicamẽto entitatem ꝓpriã a parte rei correspõdere vellet dicere ꝑbs ꝙ nulla entitas ad aliq̃d predicamentum pertinẽs dempta quãtitate qualitate ⁊ vbi per motũ illius ꝙ talem entitatẽ acquirit ⁊ ꝑ se acquiritur de per se inꝑ quocunq̃ motu alteri⁹ secluso nisi precise: q̃ illud mouet talis entitas acquiratur: primo de substantialitate q̃ ad ꝑdicamẽtũ substantie pertinet ostenditur ꝙ nõ acq̃ritur per motũ: quia per substantialitatẽ res est modo motus existentiã mobilis ꝑsupponit et si per motũ res substantialitatẽ acq̃reret esset ꝓius ꝙ̃ esset q̃d est impossibile. De relationibus que ad predicamentũ ad aliquid spectãt ꝑz ex eo ꝙ paternitas aduenit sorti cum quiescit cuꝰ filius eius nascitur ⁊ similitudo albedini dum alia ꝓducitur: ⁊ per oñs absq̃ motu eiꝰ aduenium rei relationes. De actione autẽ ⁊ passione dicit aristoteles ꝙ ad passionem ⁊ actionẽ nõ est motus q̃ ad nullũ motũ est mot⁹ ⁊ actio et passio sunt motus: superius in tertio ꝑbi de motu alteratio nis fiebat sermo declarauim⁹. Jstã ꝓpositionẽ ꝓz ad nullũ motũ est mot⁹: sed sustinendo distictionem entitatũ predicamentorũ tenendo motum entitatẽ absolutã distinctã a mobili nõ videtur ꝑtinere ad predicamentũ actionis ⁊ passionis q̃ entitates respectiuas extrinsec⁹ aduenientes denominãtes agentia ⁊ passa cõcernunt vt in ꝑdicamẽtis declarabit: ⁊ fm istam viã ad actionem dicit nõ esse ꝑ se mot⁹: quia contingit absq̃ motu agẽtis per productionẽ alicuius entitatis in alio q̃d actionem qua denominat agens acquirat. sed de passione videtur difficul⁹: quia nihil videt denominari passum nisi ꝓpter motũ eius quia alteratur deperpẽdo vel acq̃rẽdo aliquem qualitatem. posset tñ dici ꝙ dũ passum alterat duplicem acq̃rit entitatẽ vnã ad qualitatis ꝑdicamentũ pertinentẽ albedinem vel nigredinem/caliditatẽ vel frigiditatẽ ⁊c. aliã pertinẽtẽ ad predicamentũ passionis vocatam passionem ipm passum denominantẽ: vnde ꝓuis absq̃ motu ad priorem entitatẽ non acquirat passum secundã non ꝛ̃ ad secũdã moueri de per se: quia vbi ad primã non moueret non acq̃reret secũdã ⁊ hoc est dicere ꝙ ad passionẽ non est ꝑ se mot⁹ ꝙ ad habitum non fit motus patz: quia entitas illa respectiua que fm istam viam ex indumẽto vel induto resultat acquiri potest absq̃ motu induti põt enim bene poni super caput sortis birrum ipo sorte quiescẽte. De entitate respectiua insurgente ex modo se habẽdi partium ad totũ ⁊ ad locum que spectat ad predicamẽtũ situs videtur difficile saluare ꝙ absq̃ motu rei acq̃rentis talem entitatem acquirat: sed dici debz sicut de passione dicebat: ꝓuis enim non contingat talem entitatem sine motu hoc non est per motum ad illã: sed per hoc ꝙ situatũ ad locum mouetur ad aliũ ⁊ alium locũ acquirendum. De entitate respectiua inter rem existentẽ in tẽpore ⁊ ipsuz tempus a realibus posita vel potius ficta ad predicamentum quãdo pertinẽte clarum est ꝙ alia ⁊ alia acquireret tali entitate admissa re temporali non mota sortes enim dormiens per aliud ⁊ aliud tempus durat. Sed forte dices ꝙ adminus acquirit illam entitatẽ respectiuam ⁊ per consequẽs mouetur ad illã. idem posset argui de paternitate ⁊ de habitu vbi res acq̃rens tales entitates non acquirat aliquã aliã ad quã de per se moueatur. Ad hoc diceret pmo ꝙ cuz quelibet relatio fundamentum ⁊ terminũ dicatur habere (vt in predicamentis capitulo de ad aliquid declaratũ est) nulla est relatio quin habeat aliam relationẽ correspondentẽ: ita ꝙ vna est in fundamento ⁊ alia in termino: ⁊ sic nõ acquiritur in vno relatio quin in alio relatio acq̃ratur: ⁊ per consequens si ad relationẽ esset motus non contingeret vnũ moueri acq̃rendo vnã relationem quin aliud moueret aliã acquirẽdo ⁊ iam non esset ad relationẽ motus per se. i. cuiuscunq̃ alterius motu secluso. Scdo dicitur q̃ nulla entitas respectiua acquirit successiue ⁊ ꝑ oñs ad nullam talẽ est mot⁹ ꝓprie capto termino q̃d subito acquirat relatio ꝓz in primo instãti esse filij primo paternitas inest patri ⁊ similitudo inter duas qualitates sub tali vel tali gradu est primo in primo instanti esse talium qualitatum sub tali intẽsione. Proportionabiliter dicendum est de alijs respectiuis entitatibus.

Actio⁊ passio sũt motus.

Nulla entitas respectiua acq̃rit⁊ successiue.

¶ Sed hic oritur difficultas fm hanc viam ad ꝑdicamentum vbi entitates respectiue spectant: ꝓuis extrinsecus aduenientes: ⁊ tamen ad tales dicitur esse per se mot⁹: ergo ad aliquid est motus per se ⁊ quando diceret ꝙ vbi aristoteles dixit ad aliquid non esse per se motum intelligendum est ad relationes intrinsecus aduenientes adminus habetur ꝙ secũdus modus dicẽdi nõ valet: quia vbitatio illa ad predicamentum pertinens cum sit relatio subito acquiritur: ⁊ ꝑ consequẽs nõ est ad ipsam motus potuisq̃ ad passionem vel ad aliquam aliam relationem extrinsecus aduenientem. ¶ Sed ad hoc vtcunq̃ respondetur ꝙ vbi ratio illa talis est nature ꝙ nõ contingit illa de nouo acquiri absq̃ motu precedente: quod tamen non est dicendum de alijs respectiuis entitatibus.

Quakr itel ligit ꝙ ad passionem non est per se motus.

Et si dicas in primo instãti esse rei naturalis est in loco absq̃ motu eius precedente ⁊ per consequẽs talis entitas sine motu acquiritur. Primo dicitur ꝙ intelligẽdũ est re ipsa q̃ talẽ entitatez acquirit immediate ante preexistente. Secundo propzie in primo instãti esse rei naturalis nihil dicitur in ea acquiri: ꝛz q̃ de passiõe idẽ dici põt videlz ꝙ absq̃ motu ꝑcedẽte quo acq̃ritur qualitas ad predicamentũ qualitatis pertinens nõ acquiritur talis passio ⁊ ꝑ cõsequẽs ad passionẽ deberet esse etiã ꝑ se motus standũ esset in prio re solutione: vel dicendũ est ꝙ ꝓuis detur passio aliqua que absq̃ motu precedẽte non acquiritur dabilis esset alia q̃ nullo ꝑcedẽte motu resultat puta ex susceptiõe alicui⁹ qualitatis in instãti si ꝛtingeret ꝙ aliq̃ in instãti ꝓduceret ⁊ b̃ sufficeret ad nõ esse ꝑ se motũ ad passionẽ. Sed diceres forte ⁊ bñ ex b̃ seq̃ ad q̃litatez nõ esse ꝑ se motũ: q̃ ꝛtingeret ꝙ aliq̃ subito acq̃reret ꝙ si nõ admittat nũq̃ accideret ꝙ passio absq̃ ꝑcedẽte motu esset. ¶ Sed dici posset q̃ ratio passionis ita bene saluatur per susceptionẽ qualitatis instantaneam sicut successiuam siue instantanee posset suscipi siue nõ: sed quia qualitas ad predicamẽtum qualitatis ꝑtinens ꝑ motum acquiritur regulariter dicitur ad qualitatem esse per se motum et non ad passionem. Qui vellet sententiam philosophi dicentis ad quãtitatem qualitatem et vbi duntaxat esse per se motũ fm modum dogmatizandi realium defensare (sicut dictum est) videtur ꝙ debeat cõsequenter dicere: sed longe facilior est alius modus dicẽdi quẽ nominalium caterua insequitur fm quẽ talis esset sensus ꝓpositionis philosophi non contingit ꝙ aliquis terminus predicamenti ꝓtitatis qualitatis et vbi de pronomine demonstrante aliquam rem que immediate ante fuit incipiat mediãte copula de presenti verificari nisi motus illius rei precesserit ita ꝙ per hoc ꝙ res illa mouebatur talis terminus verificaretur. Exempli gratia a corpus immediate ante preexistens est nunc pedale et non immediate ante oportet ꝙ hoc contingat propter motum augmentationis vel diminutionis eiusdem et si nunc fit albũ vt quinq̃ et non immediate añ hoc est per motum alterationis precedentis quo motu acquirebatur albedo vt quinq̃ ⁊ si nunc est in b loco ⁊ non immediate ante hoc est q̃ ad illum locum mouebatur: sed quia termini aliorum predicamentorũ incipiunt verificari de pronomine. ⁊c. nullo precedente motu talis rei nõ dicitur ꝙ ad alia predicamenta est per se motus de terminis predicamenti sube claret: q̃ nullus illorum incipit pro aliqua re verificari nisi illa res incipiat esse de predicamento relationis cõstat: q̃ sorte dormiente ly pater inciperet de pronomine ipsum demonstrante verificari si plato eius filiꝰ nasceretur de terminis de predicamento actionis et passionis solet fieri difficultas signanter de terminis predicamẽti passionis quia ly calefacto absq̃ mutatione eiusdem: sed ly calefit non verificatur absq̃ motu calefacti; omissis modis dicẽdi aliorũ sufficit ad hoc ꝙ ad predicamentũ non sit per se motus ꝙ aliquis terminus eius incipiat verificari de pronomine demonstrante aliquid absq̃ motu eius: modo videtur cognoscitur sunt termini de predicamento passionis ⁊ incipiunt verificari ⁊c. Ad veritatem enim huius hec albedo videtur non requiritur ꝙ aliquis motus eius precesserit etiam posita sua existentia de terminis predicamenti situs solet etiam argui: quia non videtur ꝙ sedens vel tacens et huiusmodi incipiant verificari ⁊c. sine motu precedẽte: si enim partes sortis nõ moverẽtur ⁊ non disponerentur aliter ꝙ̃ prius nõ inciperet ly sedens verificari ⁊c. ¶ Ad hoc multiplex modus dicẽdi. dicunt enim aliqui ꝙ sortes põt incurvari ⁊ disponi ad modũ sedentis ⁊ ꝙ nõ sit sedens: nisi aliquod sedile ponatur sub eo: ⁊ sic sedẽs inciperet verificari de ꝓnoie sortem demõstrante per motum sedilis ⁊ nõ ꝑ motum eius. Alij dicunt ꝙ in vacuo posset sedẽs incipere verificari sine motu: sed hoc nõ valet: q̃ naturaliter ꝓcedimus a ꝛs multe instãtie darẽtur. ¶ Alij dicunt ꝙ ꝑ variationem vnius parue partis sortis stat ꝙ terminus ꝑdicamẽti situs incipiat verificari de pronoie ipsum demonstrante ⁊ motus talis partis nõ sufficit ad totum dici moueri: sed nec hoc valet: q̃ termini ꝑdicamẽti vbi incipiũt verificari ꝑ motum vnius parue partis: sed de hoc inferius. ¶ Alij dicũt ⁊ melius ꝙ non contingit variatio denoiationis ꝑdicamenti situs nisi q̃ñ varietur denoiatio predicamenti vbi ꝑ motum precedẽtem: sed bene ecõuerso ⁊ propterea ad predicamentum vbi ꝛ̃ ꝑ se motus esse ⁊ non ad predicamẽtum situs. ¶ De predicamento habitus nõ est difficultas sine motu enim sortis potest tunicatus de eo verificari per impositionez tunice super ipsum. ¶ De terminis predicamentiquando non est dubium.

Opio nominalium.

Quid sufficit ad non esse ad ali.

quod ꝑdicamentum motum.

De ꝑdicamẽto situs

De predicamẽto subẽ

De predicamẽto rationis.

De predicamẽto actionis et passionis.

De predicamẽto habitus.

De ꝑdicamẽto q̃ñ.

¶ Argumenta aliqua cõmuniter fieri solent probãdo ad illa tria predicata etiam ad sensum datum nõ esse ꝑ se motum. primo in primo instanti esse sortis si tunc esset albus inciperet verificari ly albus ⁊c. absq̃ motu: sed ad hoc dici solet ꝙ intelligitur re ipsa preexistẽte. ⁊ si instes ponendo casum ꝙ partibus ꝓportionabilibus hore ꝑterite diuisis minoribus terminatis versus hoc instãs ⁊ ꝙ in vna parte fuisset sortes ⁊ in alia non: ⁊ sic alternatim ⁊ iam primo fit albus vel posito ꝙ ꝑ diuinam potẽtiam subito ꝓducatur in eo albedo parum cõcluderes: q̃ naturaliter proceditur: sed dices tenẽdo vt ꝓbabilius iudicaui. j. phisicoꝝ esse: videlicet dabilem remississimam qualitatem si illa sufficeret ad de nominãdum iam ly calidum inciperet verificari ⁊c. absq̃ motu precedente.

¶ An hoc ꝛ̃ ꝙ ꝓuis nõ precesserit motus quo acq̃reretur qualitas illa remississima debet motus ꝑcedere quo abijciatur alia qualitas illi oppositа q̃ cũ ipsa non cõpatitur: ꝛz hoc non satisfacit. prio stat ꝙ qualitas illa abijciẽda esset etiam remississima: ⁊ per cõsequens absq̃ motu abijceretur; secũdo non tenendo cõpossibilita

Universidad de Deusto Biblioteca

tem qualitatum daretur aliquod corpus nihil caliditatis nec frigiditatis habēs in q̄ introduceret subito remississima caliditas vl frigiditas. ¶ Admittēdo igr remississimā q̄litatē bifariā posset dici (vt mihi videt) primo q̄ q̄uis absq motu ppriej capiēdo terminū remississima qualitas acquiratur nō tn absq motu capiēdo large vt mutationē instātaneā includat qd sufficit. Secdo dicerē q̄ q̄uis ppter acq̄sitionē illi⁹ remississime qualitatis variet denominatio absq motu dat aliqua qualitas eiusdē speciei cū illa, ppter cui⁹ acq̄sitionē nō variat denominatio absq motu claret de qualitate itēsiori. ¶ Posset etiā argui tenendo modū dicēdi mātuani vez q̄ qn aliqua qualitas acq̄ritur est, pbādo q̄ nūq̄ ly calidū incipit verificari de aliquo p motū nec per vltimū nō esse nec p primū esse qr fm illā viā si tunc est calidū ante hoc fuit calidū: caliditas em denominās ipm calidū tūc immediate ante fuit igit.

¶ Respōdet primo q̄ ille modus dicendi mātuani nō est admittēdus vt alibi, pbatū est secdo q̄uis non incipiat ille terminus verificari sufficit q̄ nō cōtingit verificari sine motu pcedēte. Tertio tenēdo q̄ q̄tūcūq maior ps q̄ medietas sit calida sufficit ad denominādum totū calidū vbi vnū corp⁹ daret cui⁹ pcise vna medietas esset fm se r qōlibz sui calidar icīperet in hoc instanti caliditas, pduci in alia medietate illud inciperet esse calidū p vltimū nō esse: nō p motū pcedētē: iz sequētē. iz b nō est soluere ad itētionē modi declarādi, ppositionē pbi: qr inceptio verificationis deberet accēdere per pcedentē motū. ¶ Znsup argui posset apparēt⁹ ait pbs. vij. phisicor nec ad sciam nec ad vitutē esse motū: ergo talis termin⁹ sciēs iust⁹ vtuosus inciperet verificari. rc. absq motu pcedēte q̄ sunt termini prime spēi qualitat. ¶ Itē egrotatiuū sanatiuū cursor pugil sūt termini secde speciei qualitatis absq motu verificabiles cū importent qualitates innatas nō aūt acq̄sibiles: igit etiaz rōnale sensibile sunt termini quinte speciei qualitates absq motu pcedēte verificabiles. ¶ Si dicas q̄ sufficit q̄ tales termini calidū frigidū album nigrū. rc. secde speciei qualitatis nō possunt incipere verificari absq motu pcedēte: diceret etiā q̄ ad pdicamēta actiōis passionis r fit⁹ esset per se mot⁹: qr multi sunt termini eor qui absq motu nō possent verificari vt ex dictis inotescit. ¶ Sz vtcūq rīdetur q̄ cū aristoteles dixit ad pdicamētū qualitatis esse p se motū intelligendū est ad tertiā spēi qualitat p se esse motū ad sensuz datū r fateor q̄ in alijs pdicamētis si reperirentur species quaruz nullus termin⁹ posset absq motu verificari esset dicēdum ad species taliū pdicamētorū esse etiā per se motū. ¶ Sed queres quidnā est in causa q̄ ad qualitates aīe nō fit motū p se fm philosophū vbi supra. ¶ Oūltiplex est modus dicēdi buridanus r de saxonia dicūt q̄ termini prime speciei q̄litatis importāt respectū r relationē et sicut nec ad aliquid est p se mot⁹ ita nec ad illas species qualitatis quarum termini importāt respectum. ¶ Od termini prime speciei qualitatis relationem importēt: patet qr iustus dr homo qui habet iusticiā ipsaz ad actū iusticie inclinātez r sic quilibet termin⁹ pro vtute aliqua supponēs vel vtutē aliquā connotās importat respectū vel relationē ad actus ad quos talis virtus inclinat.

Ad vtutez nō ē mot⁹.

Quare dicit aristoteles ad vtutē non esse motum.

¶ De terminis aūt potentiā aut impotentiā cōnotātibus in secda specie qualitatis ponibilib⁹ notū est de potētia em vel impotētia respectu actuū dicit. ¶ Posset aliter dici q̄ vt aristoteles multis in locis inuit r isti nō negant ad illud qd in īdiuisibili quodāmō cōsistit nō est ppie motus, ppter mot⁹ successionē virtus aūt diceretur in indiuisibili cōsistere: qr nō quilibet grad⁹ sine quelibet intēsio ad qualitatē esse virtutē sufficit: sed dabilis esset remississima intētio que ad virtutē sufficit r in prio instāti esse talis intensiōis esset virt⁹ r sic subito virt⁹ acq̄reretur nec post illā intēsionē diceretur virt⁹ acq̄ri successiue: qr dū aliqd acq̄ritur nō est: iam tūc esset virtus. ¶ Si hoc nō placeat dicatur meli⁹ q̄ ad qualitates aīe nō est mot⁹ ppter indiuisibilitatem subiecti: ita q̄ non est ppie alteratio nisi tam quo ad extēsionem q̄ quo ad intēsionez fit successio. ¶ Sed adhuc dices stat q̄ aliqs terminus de tertia specie qualitat incipiat de aliquo verificari absq motu pcedēte: igitur. aīs proba tur facile dato vno corpe cui⁹ vna medietas fm se r quodlibet sui sit alba r alia nigra si medietas alba inciperet rarefieri illud diceret albuz: qr iam maior ps q̄ medietas esset alba fm se et quodlz sui r nō vificatur de pnoīe totū corp⁹ de mōstrāte rōne mot⁹: non em propter motū localem: quia est imptinēs talis mot⁹ tali denoiationi nec etiā propter augmētationis motū: qr per motū alteratiōis dz variari denoiatio pdicamēti qualitatis: cōstat em q̄ pōt augeri r diminui absq variatione denoiationis talis pdicamēti r q̄ nō per motū alterationis ptz: qr nihil motu alteratiōis mouetur quin depdat vel acq̄rat aliquā qualitatem: modo corp⁹ illud p rarefactionem illā nullam acq̄siuit nec amisit qualitatez.

Non est ppie alteratio absq extēsione.

Nihil alterat q̄n aliquā qualitatē acquirat vel depdat.

¶ Ad hoc posset dici q̄ r si nō formaliter acq̄ritur in illo casu aliqua qualitas rōne cui⁹ totum nouam denoiationem sortiatur equipollēter tn acq̄rebatur postq̄ preexistēs p matus corp⁹ fiebat extēsa: r sic diceret q̄ tpe rarefactiōis illud equipollēter alteraretur. ¶ Secdo diceretur q̄ q̄uis in illo casu varietur denoiatio predicamēti qualitatis absq motu alteratiōis hoc nō est propter qualitatē inherētez cuilibet pti subiecti ita q̄ ppositio pbi intelligit vbi rōne cuiusz partz mobilis variatur denoiatio.

¶ Quo ad variationez denoiatiōis predicamēti vbi solet fieri argumētū talis termin⁹ existēs in ecclesia vbi sorte dormiēte in vna aula cōsecraretur locus ille. Item corpe quiescēte stat q̄ successiue aere r aqua circūdetur: r sic existens in ecclesia inciperet verificari absq motu sortis r circūdatum aqua. ¶ Item extremitate vni⁹ digiti sortis dūtarat mota tot⁹ sortes esset in alio loco q̄ prius r per oīs terminus pdicamenti vbi inciperet verificari rc. absq motu sortis cum ad motum totius non debeat sufficere vnius tam parue partis motus.

¶ Ad primū facilis est solutio ly existēs in ecclesia inciperet vificari nō, ppter cōnotationē pdicamenti, vbi: iz, ppter aliam cōnotationez extraneam illi predicamēto: r sic nō proceditur contra regulam que, intelligitur, qn verificatio incipit fieri propter cōnotationem alicuius illorum trium pdicamentor.

¶ Ad secūdum est etiam modus dicendi satis rationabilis saltem apparenter q̄ tale corpus quiescens cui succedit aqua post aerem non mutat locum postq̄ non magis nec minus distat a centro nec a celo. Sed hoc satisfacit argumento: qr existēs in aqua videtur esse terminus predicamēti vbi absq extrinseca cōnotatione saltez si ly aqua nō fit termin⁹ connotatiuus r incipit verificari rc. siue fiat maior elōgatio siue appropinquatio centro vel celo. dicūt aliqui q̄ ppositio pbi intelligitur secluso motu alterius ita q̄ per motum alterius non incōuenit q̄ aliquis terminus alicuius illor trium predicamentor incipiat verificari de pronomine demonstrante aliquā rem absq motu eius: potest bene sic dici: sed etiam nō incōuenienter dicere tur q̄ illud qd dicitur quiescere in illo casu equipollenter moueretur.

¶ Ad tertium dicitur q̄ q̄uis in illo casu sortes nō dicatur moueri sufficit q̄ vna pars eius mouebatur: r sic intelligeretur propositio q̄ nullius illorum trium predicamentorum denominatio de nouo varietur absq motu totius vel alicuius partis.

Q̄ño intelligit de 3rio ī 3riuz esse motū.

¶ De contrario in contrarium dicitur motus esse et cum quantitati nihil contrarium videtur q̄ ad quātitatem nō deberet esse mot⁹ hoc facile diluitur: non enim intelligēdum est a contrario in cōtrarium sic debere esse motuz q̄ inter terminos a quo r ad quem debeat esse cōtrarietas proprie dicta qualis est illa que inter caliditatem r frigiditatem reperitur: sed motus dicitur esse a contrario in cōtrarium: qr mobile dum ad aliqd mouetur debet carere illo als non moueretur ad illud: r sic terminus a quo est priuatio termini ad quem. vnde dum ad q̄titatem pedalem aliquid mouetur ex non quāto pedali fit motus r cum ad album vt. 4. alteratur ex non albo vt. 4. fit alteratio r cum ad aulam quispiam pergit ex non existente in aula fit motus ille localis ad aulam celestis glorie nos perducere dignetur qui ex terra ad illam ascendit cuius gloriosam ascensionem luce crastina catholica celebrat ecclesia. Et hic quintus claditur liber.

¶ Incipit sextus phisicorum.

Postq̄ in quinto determinatum est de quibusdam ipsum motū cōcernentib⁹ de vnitate vez motus de contrarietate eiusdē r de illis ad q̄ per se motus dicitur esse ex quo euasit notū species motus esse tres alteratiōis scilz augmentationis et localis (quod ideo dicitur qr dici solet cōmuniter in quinto phisicor determinari de partib⁹ subiectiuis ipsius motus fm antiquum modum dicendi hoc est de specieb⁹ motus. vnde ad qualitatē dicebatur motū esse motum alterationis innuendo: r ad q̄titatē motuz augmentationis repreſentando: r ad vbi motū localem insinuando) iam in hoc sexto determinandum occurrit de mobili quale vez debet esse ens quod moueri debet siue vna siue alia specie motus moueatur: an cuilibet enti indifferenter siue diuisibili siue indiuisibili aliqua species motus competat: r de cōditionibus rei que tēpore motus acquiri debet siue sit qualitas siue spacū siue magnitudo: ita q̄ de istis non determinabitur tanq̄ de terminis motuū sed tanq̄ de via (vt sic dicatur) ipsorū motuū. Et sic hec nostra sexta phisicor pscrutatio duas sortiet partes in quaz prior de primo: in secūda de secdo pscrutabitur.

de q̄dā mā

¶ Prima pars.

Postre cōsiderationi non reputamus pertinens dando esse indiuisibilia in cōtinuo puncta vez ex quorū fluxu resultat linea r lineas. ex quaz fluxu resultat superficies: r supficies ex quaruz fluxu emanat corpus an talia sunt assignanda: r si sic an continuū constituant tanq̄ partes eius non ad phisicā sed ad methaphisicā spectat: qua propter circa huiusmodi indaginē decreuimus imprēsentiarū non insistere q̄uis cōmuniter super sextum phisicorū scribentes illas difficultates disputent r non absre: quia aristoteles continuum non cōponi ex indiuisibilibus in principio huius libri visus est probare ad ostendendū q̄ motus non cōponitur ex momētis: patet per vnam rationē philosophi qua probat intentum

¶ Omissis igitur his ponuntur alique propositiones que videntur esse ex mente philosophi.

¶ Prima propositio est nullum indiuisibile potest motu augmētationis vel diminutionis moueri.

¶ Secunda propositio q̄uis motu alterationis īpropie dicto aliqd idiuisibile mouet nullū tn motu alteratiōis, ppie dicto mouetur.

¶ Tertia propositio nullum indiuisibile motu locali moueri potest. Prima propositio est euidens. Secūda quo ad prior eius partez ptz de aīa rōnali r de angelo in quibus successiue intenduntur r remittūtur cognitiones r volitiōes et per oīs motu alterationis mouentur sed impropie propter īpartibilitatez mobilis ratione cuius nō est successio quo ad extensionē: ex quo claret secūda pars si talis successio ad motū propie dictum requiratur.

Res indiuisibiles non alterantur propie.

¶ Quarta ꝓpositio ꝓbat a philosopho ex eo ꝙ illud qd̄ mouet localr partim dz esse in termino a quo ⁊ partim in termino ad quem ⁊ p ons debet habere mobile localiter partes: ꝙ illud qd̄ localiter mouet partim debeat esse ꝛc. solet sic ostendi nam qd̄ localr mouetur vel perfecte est in termino a quo vel in termino ad quez vel impfecte in vtroq; sic ꝙ partim sit in vno et partim in alio. si vltimum habetur intētum: nō debet dici primū. nam qn̄ est perfecte in termino a quo nō mouetur licet bene incipiat mouere: nō scōm: qz tunc nō mouetur: sed desinit moueri. Iste modus dicēdi nō manifestat clare ꝓbationem pbi. si enim vnum pedale sit in prima pedalitate vnius spacij decem pedum ⁊ debeat moueri vsq; ad decimam prima pedalitas esset terminus a quo et decima ad quem: ⁊ cum esset in quinta pedalitate nec perfecte esset in aliquo illoz terminoz nec impfecte in vtroq; cum fm nullam eius ptem in aliquo illoz esse.

Modus ꝓbādi ꝙ illd qd̄ localiter mouet partim est i termino a q̄ ⁊ partim in termio ad quem.

¶ Sed pro intelligētia huius notādum est ꝙ termin' a q̄ mot' localis dz locus i quo est mobile qn̄ incipit moueri ⁊ terminus ad quē locus in quo est qn̄ desinit moueri. Isto modo nō oportet ꝙ illud qd̄ localiter mouetur partim sit in termino a quo ⁊ partim in termino ad quem. Alio modo large capitur terminus a quo pro loco in quo est mobile vel qn̄ mouetur ⁊ termin' ad quem locus ad quem deuenit dū mouetur siue cōsequēter moueatur siue quiescat: ⁊ isto modo quicūq; locus in quo est mobile in quocūq; instāti intrinseco tpis motus pōt dici termin' a quo et terminus ad quem: sed respectu diuersoz sicut in casu posito quarta pedalitas erit terminus a quo in instanti in quo mobile est in illo: ⁊ tūc quinta erit terminus ad quem: ⁊ ibi constat ꝙ qn̄ ex quarta mouebitur ad quintam partim erit in quarta et partim in quinta. quarta etiam respectu tertie terminus ad quem potest dici: ⁊ sic de quibuscumq; duabus pedalitatibus illius spacij dem ptis prima et decima: ⁊ sic claret mobile dū mouetur partim esse in termino a quo ⁊ partim in termino ad quem. ¶ Sed forte dices ⁊ bene petitio principij cōmittitur in illa probatione: notum enim est ꝙ qui cōcederet indiuisibile posse localiter moueri negaret ꝙ quicquid moueri debet: debet esse partim in termino a quo ⁊ partim in termino ad quem: quia illud est dicere ꝙ quicquid localiter mouetur est partibile.

Termin' a q̄ mot' qd̄ est ⁊ qd̄ terminus ad quem.

¶ Sed animaduertēdum est pro intelligentia illius ꝓbationis ꝙ nihil localiter debet dici moueri nisi de vno ad alium locum moueatur hoc supponitur in prefata ꝓbatione ⁊ non est ꝑter rationez ⁊ cōstat ꝙ ex loco a nō debet dici b ad c locum moueri nisi b sit partim in a ⁊ partim in c. si enim nihil b sit in a nō deberet potius dici ex a moueri q̄ ex quocūq; alio loco in quo non est: et q̄uis posset dici ꝙ ex a dicitur b: moueri nulla parte b in a existente: quia incipit b ex a moueri hoc nō satisfacit: qz stat ꝙ a corrūpatur postq̄ b sit omnino extra ⁊ moueatur consequenter ⁊ tunc absurdum esset dicere ꝙ b. moueatur ex. a. ¶ Scdo supponit illud non sufficere ad. b. ex. a. moueri ⁊ rōnabiliter: ꝓportionabiliter dicat de hoc qd̄ est moueri ad. c. ¶ Quib' cognitis valida ⁊ solida videtur esse probatio.

¶ Circa primā propositionē propter sui facilitatem non videtur insistendū. ¶ Contra secundam propositionem arguitur sic a nullo proprie nec improprie potest motu alteratiōis moueri indiuisibile igitur: prima pars antecedētis ex secunda parte propositionis claret: ⁊ secūda probatur si indiuisibile alteraret maxime esset anima vel angelus per productionez cognitionis vt volitionis: sed nullius cognitionis potest esse aīa rationalis vel angelus subiectum igitur aīs pro secūda parte probatur si anima rōnalis posset esse subiectum alicuius cognitionis maxime esset cognitiōis intuitiue vnius albedinis pedalis si talis esset oblata ei cum debitis circūstantijs ad cognitionē: sed ex hoc sequitur ꝙ infinite intensionis esset talis cognitio ⁊ illud est falsum igitur: probatur sequela q̄libet pars proportionalis talis albedinis causat cognitionem sui ⁊ cognitio secūde partis est ita intensa sicut prime ⁊ sic de qualibet alia igitur: quia postq̄ in eodem indiuisibili sunt oēs ille cognitiōes eiusdem speciei constituūt vnam cognitionē. ¶ Forte dices ꝙ non quelibet pars proportionalis illius albedinis producit ita intensam noticiam intuitiuam sui sicut prima: sed sicut pars est minor ita remissior noticia sui producitur.

Argumētū ꝙ aia rōnalis nō alteratur suscipiendo noticiam.

¶ Contra ex illo sequitur ꝙ infinite remissa est aliqua noticia intuitiua alicui' partis proportionalis illius albedinis: quod si ꝛcedas sicut oportet sequeretur ꝙ presentata illa albedine ad distantiam decem pedum vbi adhuc ad distantiam. 20. pedum posset in eodem intellectu noticiam sui producere si distaret precise distantia vndecim non cuiuslibet partis proportionalis noticia intuitiua haberetur et certum est de partibus superficialibus: sequela probatur distante illa albedine distantia vndecim pedum ceteris omnino paribus datis millesime partis proportionalis gratia exempli non habebit noticia intuitiua igitur. aīs probat vel de noticia prime partis proportionalis aliquid deperditur propter vndecimā pedalitatez qua magis distat vel nihil manebit eiusdem intensionis: scōm nō est dicendum: ratio enim et experientia sunt in oppositum si primum: detur ꝙ de noticia prime partis proportionalis propter illam maiorez distantiam deperdatur medius gradus: tunc bene sequitur ex noticia prime partis proportionalis est dimidius gradus deperditus ⁊ in infinitum remissam noticiam producebat aliqua pars proportionalis illius albedinis: ergo infinite sunt partes illius albedinis q̄ producebāt prius remissiorem noticiam dimidio gradu ⁊ sit millesima pars vna de numero illarum et vltra illa millesima pars non ꝓducebat dimidiū gradum noticie sui ⁊ ex noticia prime partis ꝓportionalis deperdebatur vnius dimidius gradus

ergo ex noticia millesime nihil debebat remanere neq̄ ex noticijs aliaz partiū quarum quelibet remissiorē dimidio gradu ꝓducebat noticiā si eīm ex itēsiori noticia dimidius gradus deperdebatur ꝓpter maiorē distantiā a fortiori ⁊ a remissiori ceteris paribus. ¶ Argumentū istud videt aliqualē importare difficultatē. Pro cuius solutione videbatur nobis prima facie esse dicendū ꝙ non cuiuslibet ptis qualitatis intuitiue cognite habet noticia: ꝛz dūtaxat illius q̄ non existēs pars alterius posset imutare intellectū ⁊ sic noticia totius diuisibilis qualitatis nō cōponit ex noticijs oīm suarū partiū qz dantur aliquē ptes non potētes per tantā distantiā noticiā sui ꝓducere ⁊ ex oīte negandū est in infinitū remissam noticiā sui aliquā partē ꝓportionalez albedinis in casu ꝓducere ex quo argumentū videbat habere vigorē: sed nullo pacto illo mō satisfit qz sicut illius qd̄ videt q̄libet pars videtur ita illius qd̄ intuitiue cognoscit q̄libet pars intuitiue cognosci debet. ¶ Scdo (qz forte diceret ꝙ non illius qd̄ videtur quelibet pars videt) capiantur due partes illius albedinis quarū q̄libet p tantam distantiā imutet intellectū noticiā sui ꝓducendo: sed ine qualiter ita ꝙ ille partes sint inequales ac per hoc inęque intēsas noticias ꝓducentes vna sit. a. ⁊ alia. b. ⁊ noticia. a. sit in duplo intensior noticia. b. ⁊ tam. a. q̄ꝑ. b. sufficiāt imutare intellectū per distantiā viginti pedū ⁊ distent iam distātia decem ⁊ fiant distātiones per vnam pedalitatē magis tūc vel tūn depdetur ex noticia b. sicut ex noticia. a. vel magis vel min': si tūn vel magis sequit ꝙ prius erit tota noticia. b. depdita p remotionē q̄ꝑ noticia. a. ⁊ si noticia. a. (sicut dicebatur) in duplo noticiā. b. excederet. ante q̄ꝑ distarent per viginti pedalitates noticia. b. esset oīno deperdita: ꝙ deperdat minus non videtur esse dicendū qz nulla est ratio ꝓpter quā minus deperderet de noticia. b. q̄ꝑ de noticia. a. igitur istud fm non ꝓcedit clare nec posset bn̄ explicari vel declarari absq; prolixitate.

An cuiuslibet qualitatis que itui tine cognoscit q̄libet pars cognoscitur.

¶ Tertio illo mō dicendi admisso daret aliqua albedo intuitiue cognita cuius nulla medietas cognosceretur: ꝛz vbi albedo esset tam parua ⁊ tali distantia distās ꝙ q̄uis ipsa imutaret potentiā nulla eius medietas sufficeret noticiam sui ꝓducere: notum est ꝙ respōdendo illo modo oportet concedere istud correlarium.

¶ Respondet igitur aliter ad argumentum negādo aīs ⁊ ad ꝓbationē cōceditur ꝙ aia et angelus possent imutari per acquisitionē cognitionis vel volitiōis ⁊ admittit (vt ad punctū argumēti deueniat) ꝙ albedo illa illo modo cognoscatur ab intellectu ⁊ ꝙ q̄libet pars ꝓportionalis illius terminata ad superficiē producit noticiam sui ⁊ negat ex illo sequi totaz notic iā ee infinite intēsionis ⁊ ꝛceditur ꝙ in infinitū remissam noticiā aliqua pars ꝓportionalis producit nec ex illo habet ꝙ ex distātia decem pedalitatū non debet cognosci millesima pars immo quelibet pars ꝓportionalis q̄ prius cognoscebat tūc cognoscet intuitiue: ⁊ ad argumentū de deperditione cognitiōis prime dicit breuiter ꝙ magis debet deperdi ex cognitiōe maioris partis q̄ꝑ ex cognitione minoris: ⁊ causa est qz maior pars cōponitur ex multis partibus equalib' minori parti ⁊ a qualibet illarū partiū debet deperdi tm̄ sicut ab illa minori: quapropter magis deperdit ex cognitiōe maioris partis q̄ꝑ minoris quia de cognitione minoris ꝓpter deperditionē vni' partis eius equalis minori ⁊ magis ꝓpter deperditionem aliarū partium ⁊ ibi cōsistit dilutio argumenti ⁊ multoz similium. ¶ Sed cōtra arguitur probando ꝙ q̄libet pars ꝓportionalis eque intensam cognitionē sicut alia producit: qz si nō sequeretur ꝙ nulla albedo etiam vniformis deberet vniformis iudicari: sequela probatur ceteris paribus ab intensiori albedine intensior causat noticia ⁊ intensior noticia intēsiori qualitati debet attribui dando semp cetera paria: ergo prima pars ꝓportionalis cum illius intēsior sit noticia debet intensior iudicari q̄ꝑ secūda ⁊ scōa q̄ꝑ tertia. ⁊ sic consequēter. et per oīs tota albedo debet difformis apparere.

An albedo vniformis iudicet vniformis vel difformis.

¶ Pro solutione huius notandū est ꝙ stat ꝙ aliquid intēsiori noticia cognoscatur et ꝙ non cognoscat intensius. Exempli gratia sit albedo pedalis vniformis intensa vt. 4. et noticia illius medietas eius intuitiua sit intensa vt vnū et noticia alterius medietatis eque intensa: noticia totius ex noticijs illarū medietatū erit intensa vt duo non oportet ꝙ intensius cognoscatur tota q̄ꝑ sua medietas et hoc ideo quia non qualibet parte noticie totus tota albedo cognoscitur vno gradu enim cuius intensionis est noticia vnius medietatis non cognoscitur tota albedo ⁊ sic dicitur ꝙ q̄uis sit intensior noticia maioris partis q̄ꝑ minoris ceteris parib' non oportet ꝙ pars maior intensior appareat quia non qualibet parte noticie intensioris partis maioris ipsa maior pars cognoscitur: sed vna parte noticie illius eque intensa cum noticia minoris partis cognoscitur pars maioris partis equalis minori ⁊ inde est ꝙ albedo vniformis apparere debet saltem q̄tum est est ex parte diuersitatis quantitatū partium non debet difformis iudicari: sed dices vbi albedo esset difformis non deberet si dicta starent difformis iudicari quia non qualibet parte noticie intensioris partis ipsa intensior pars cognoscitur si totius noticia ex noticijs partium eiusdem componatur. ¶ Dicitur pro nunc ꝙ albedo difformis difformis iudicaretur propter diuersam intensionē noticiaz partium non precise procedentē ex diuersa partiū q̄titate. ¶ Multa possent hic tangi de noticijs sed quia illa non spectant ad materiaz huius libri supersedendū esse reputam' nec de illis mētionem fecissemus nisi propter indiuisibilitatez subiecti earundem. Sed hic inquirendū esset an verum sit qd̄ approbauim' vcz ꝙ quelibet pars illius quod videtur: videt propria ⁊ distincta visione: qz q̄uis dicatur ꝙ pars parua q̄ seorsum per talem distantiaz ceteris paribus non posset videri propter iuuamē aliarum partiū non satisfacit quia non maiorat angulus sub quo debet

Maioris ptis albedis intēsior est noticia sed illa ps non intēsior apparet.

videri propter vnionē cum alijs partibus. Item saluareť inuamē per hoc ꝙ illa cū alijs cōcurreret ad visionē totius. Itē illa parua pars est ps vnius magne partis q̄ videť. ¶ Secūdo inǒrendum essetan q̄libet pars albedinis vniformiter difformis terminate ad nō gradum in vno extremo videreť: qapparet ꝙ multe remisse versus non gradū nōpossent īmutare ꝓpter suā remissionem potentiā. ſz de his nō amplius. Jn scdo de aīa habet de his videri ⁊ in de sensu ⁊ sensato

¶ Scdo principaliter arguiť sic. si indiuisibile non posset ꝓprie motu alterationis moueri hoc ideo eēt (vt dicebať) qr opz ꝙ fm se totum simul acq̄rat ⁊ deꝑdat qualitatē fm quā moueri dicereť: ſz ex illo sequereť ꝙ non ꝓtingeret idem ꝓprie fm se totuz alterari: ōns est falsum igitur seq̄la claret ⁊ falsitas ōntis ꝓbatur stat ꝙ aqua supīgnē posita fm se ⁊ q̄libet partē sui simul calefiat. igiť aīs ꝓbatur detur aqua super ignem posita q̄ posset ab illo igne suscipere caliditatem vt sex post introductionez caliditatis vt quattuor ageret ille ignis in q̄libet partē illiꝰ aque qr stat ꝙ caliditas vt. 4. fit extensa per totum adminus nihil videtur illud prohibere ⁊ fiue sit vniformis siue difformis non sit nobis cure. Et si dicas ꝙ calefactio fm q̄libet partem non esset proprie motus alteratiōis absurde diceretur qr vbi per totam vnam horam illa aqua calefieret: oporteret dicere ꝙ in vna parte hore alterabatur ⁊ in alia non: qd non est auditu dignum/postꝗ similes qualitates introducerētur in ea. Clarum est argumentū istud petere an cōtingat aliquod diuisibile fm se ⁊ q̄libet partē sui sil' alterari possit. ⁊ est cōmunis modus dicendi ꝙ fm partes superficiales passiversus agens cōtingit bn̄ ꝙ simul ab extrinseco passum fm q̄libet partē superficiale versus agens alteretur: sicut exēpli gratia dato vno igne pedali applicato ei passo etiam pedali eque distante ab eo fm partes superficiales ita ꝙ se habeāt ad modum linearum paralelarū: non pateret vna pars superficialis prius q̄ alia/ saltez data vniformitate in partibus ignis agētis: sed fm partes ꝓfundas non terminatas ad superficiē versus agens non cōtingeret passum ab extrinseco simul fm q̄libet sui alterari cum prius extrinsecum agens in ꝓpinquū q̄ in distās agat sicut fortꝰ. Ab intrinseco tn̄ solet dici ꝙ potest passum simul fm q̄libet partē sui alterari sicut accidit (aiunt) cum calida aqua ad frigiditatē se reducit virtute propie forme substātialis que non magis vni q̄ alteri est propinqua.

An aliqd īdiuisibile fm se ⁊ q̄libet partē sui sil' alterari possit.

¶ Contra istum modum dicendi arguitur primo sic de agēte extrinseco: datis illis duobus agēte ⁊ passo admodū linearum paralerarū se habentibus digitalitas media prius pateret q̄ digitalitates extremales. igitur aīs ꝓbatur in digitalitatē illam mediaz plus actiuitatis habent digitalitates agentis q̄ in aliquā extremalium igitur citius patietur illa. ōna claret ⁊ aīs probať extrema digitalitas agētis minus distat a digitalitate media passi q̄ a digitalitate extrema eiusdem fm dyametrū ⁊ idem dicendum de alia digitalitate extrema agētis respectu medie et extreme dyametraliter ipsi' passi: ergo actiones extremarū digitalitatū agētis prius peruenient ad illam mediā q̄ ad aliquaz extremarum ipsius passi. ¶ Scdo probatur idem aīs digitalitas media agentis correspondens medie passi maiorem actiuitatem habet in illam q̄ in extremas ⁊ cum hoc digitalitates extreme magis debent in illam agere (vt ostēsum est) igitur. Item in parte media agētis reputatur esse maior actiuitas ceteris parib' ⁊ illa ps media minus distat a digitalitate media passi q̄ ab extremis. igitur.

¶ Respōdetur negando aīs ceteris paribus semper procedēdo ⁊ ad probationē negatur etiam aīs. ⁊ ad probationē eius dicitur ꝙ q̄ uis vtraq̄ digitalitatum extremaliū agentis minus distat a digitalitate media passi q̄ a digitate extremali opposita ei dyametraliter vtraq̄ minus distat a digitalitate extrema correspondente ei in passo ⁊ sic non oportet ꝙ citius patiatur media q̄ extrema. Sed dices adminus haberetur ꝙ citius deberet pati extrema. Negatur qr etiam media habet in agente partem correspondentem ei sicut extrema. ¶ Ad secundaz probationem que est magis apparens dicitur ꝙ forte in parte media passi est maior resistentia ⁊ propterea q̄uis respectu medie digitalitatis passi oēs partes collectiue ipsius agentis meliorem habeant aspectū quo ad actionē etiam in eadez digitalitate maior est resistētia: ⁊ p hoc solvereť illud qd dicebať de maiore actiuitate partis medie agentis. ¶ Sed arguiť contra hoc difficulter quelibet pars passi eque cum alia resistit igitur: aīs probatur q̄libet pars tn̄ resistit sicut totum igitur. aīs ꝓbatur destructiuū non potēs totuz passum destruere nō posset aliquam partē eius destruere saltem vniformitate posita in partib' igitur. ¶ Jstud tangeť est aliqualiter in octauo vbi de infinito agetur ⁊ de resistētia ⁊ actiuitate partium eiusdē. ⁊ pro nunc diciť ꝙ si non est diuersitas inter partes passi quo ad resistētiā non deberet esse diuersitas inter partes agētis quo ad actiuitatez ⁊ sic in q̄libet partē oēs partes agentis equalem haberent actiuitatē ⁊ hoc ideo quia ad cuiuslibet partis agētis actionez q̄libet alia pars ꝓcurrit: si solutio hec non placeat queratur alia vel detur argumento ꝙ concludit.

An q̄lz pe passi tn̄ resistat q̄tuz alia eiusdē

¶ Contra aliud dictum videlicet ꝙ non contingit aliquod passum fm oēs partes sui ab extrinseco simul alterari procedit argumentum quod de aqua super ignez posita fiebat: quapropter aliter videtur esse dicendum.

¶ Unde notandū est ꝙ vel est sermo de inceptione alterationis vel de continuatione: si primū non cōtingit aliquid fm qualibet partem sui incipere alterari in propinquiorē ei q̄ in distantem partē agens naturale agere debet ⁊ cū non sit possibile fm naturā omnes partes passi eque ꝓpinquas esse agēti claret intētū. Naturaliter dicitur qr supernaturaliter per penetrationem partiū daretur q̄libet pars passi eque propinqua cum alia agenti: si autē de continuatiōe alterationis sermo fiat bene contingit passum simul fm q̄libet sui partem alterari.

¶ Sed cōtra hoc arguitur sic si hec starent seq̄retur ꝙ vbi vnus ignis actiuitatis vt. 4. ageret in vnā aquā fm se ⁊ q̄libet partē sui et amouereť ignis ille ⁊ alius in duplo actiuior eidem aque applicareť ceteris paribus secundus ignis non inciperet agere in aquā fm se ⁊ q̄libet partez sui simul ōns est falsum igitur: seq̄la constat ⁊ falsitas ōntis ꝓbatur secūdus ignis est actiuior primo ⁊ nullū est impedimentū ⁊ cetera sunt paria: ergo si primus sufficiebat aquaz fm q̄libet sui partē alterare scds sufficeret ad idē in q̄libet Scdo sequereť ꝙ vbi idem agens ageret in totū passi partē passum simul si. actio cessaret passo non variato fm̄ agere et idem ageret in idē: iterū nō inciperet passum postꝗ ignis fm q̄libet partem sui ab eodem pati.

Ignis actiuior nō pōt q̄libet sui partē alterare scds sufficeret

¶ Respondeť ad primū concedendo sequelam falsitate ōntis negata ⁊ ad ꝓbationē nō valet dicere ꝙ cetera non sunt paria eo ꝙ primꝰ ignis prius egit ⁊ secūdꝰ incipit agere et ꝓpter hoc primus potest in q̄libet partē simul continuando actionem ⁊ non secūdus incipiēdo: non valet inq̄ hoc ꝓpter illud qd scdo dicebatur vbi idem agens ponebať cessatione actionis data. difficile est tn̄ assignare causam ꝓpter quaz scds ignis nō posset in q̄libet partē passi simul agere postꝗ si primus in eodē instanti fuisset derelictus actio eius in q̄libet partem passi simul deueniret. non valet dicere ꝙ difficili' est incipere q̄ cōtinuare (vt superius dictū est) qr cum nō in infinitū sit difficilius quocūꝙ excessu dato daretur scōm agens actiuius primo excessu equali vel maiori: diceret forte ꝙ scōm agens non inciperet agere simul in q̄libet partē passi q̄uis primus cōtinuaret post illud instās circa quamlibet qr scōm nō habet in instāti inceptiōis instrumentū sue actionis cuilibet parti passi applicatum sicut in illo instanti primū agens habuisset non videť satisfacere qr per instrumentū actionis intelligiť caliditas existēs in agente vel sua forma substātialis ⁊ hoc non qr nec caliditas nec forma substātialis agentis melius in vno instāti q̄ in alio applicatur passo neutro illorum localiter moto tempore actionis vel intelligitur caliditas producta vel producenda in ipso passo ab agente: non primū quia q̄uis in qualibet parte passi sit producta ab vno agente caliditas cessante actione non inciperet idem agēs in q̄libet partem passi agere q̄uis habeat instrumentum cuilibet parti passi applicatū ⁊ ꝙ nō scōm cōstat quia esset respōdere idē p idem ac si diceret quare scōm agens non incipit producere caliditatē in q̄libet partē passi qr non est vel immediate post hoc erit caliditas ab eo in qualibet parte passi introducenda vel introducta. Si intelligatur per instrumentū agētis species admissa successione in productione specieꝝ caliditatis ⁊ frigiditatis ⁊c. esset euasio dicitur caliditatis quia in productiōe specierū colozis non solet successio admitti nisi per diuersaz applicatiōez ipsius colozis sicut nec in productione luminis: ⁊ postꝗ experientia cognoscit ꝙ applicatio scdo agente actiuiori primo ceteris parib' non inciperet actio fieri i q̄libet ptē passi si nō fit recursus ad naturas rerum vt in aliquibus dicere oportet vt patet ex dictis ex superioribus non est modus dicendi de spēbus oīno abijciēdus. Sed ibi adnertendum est ꝙ actio eiusdez agentis cessaret per diuinā potentiā vel q̄uis alia via speciebus quibus tanq̄ instrumēto agens videbať applicatis partibus passi omnino eodē modo sicut quādo fm omnes partes sui passum alterabatur ab eodem post cessationez actionis inciperet idem agens fm q̄libet partē passi agere. ¶ Rursus notandum est ꝙ q̄uis diuinitus cōseruarentur species producte ab vno agente in passo ⁊ applicetur aliud agens maiozis virtutis non ꝓducet scōm agēs qualitatē aliquam nisi ꝓcedentib' speciebus ab eodem ꝓductis nec spēs ab vno ꝓducte possunt ab alio conseruari recte sicut ab vno corpore luminoso productū non potest ab alio luminoso cōseruari: quapropter spēs causate a precedente agente cōseruate a deo non deserunt agenti scdo saltem quo ad inceptionē actionis fm q̄libet partem passi in qua species preexistunt. ¶ Jste modus dicēdi de spēbus est periculosus: sed ꝓternus: ⁊ si nō placeat habeať (vt innuebať) recursus ad naturā agentis ita ꝙ dicatur ꝙ nullū agens phisicū potest agere in partē passi mediatā nisi immediate ante egisset in precedentez dūmodo capax sit sue actionis ⁊ necessitas minimū naturalis non cogat: quare hec addūtur relinquitur intelligētibus q̄ possent bona correlaria ex predictis inferre: sed prius q̄ materie huius argumenti finem imponamus adducere in medīū decreuimus sententiaz quandam hentisberi in vltimo sophismate argumēto scdo versus medium que facit ad propositū posito in quit. c. passo tn̄ de caliditate sicut de frigiditate habente gratia exēpli vt. 4. inter. a. calefactiuū et. b. frigefactiuū quorū quodlibet posset introducere summā qualitatē: iquirit an aliqua pars c. potest assimilari alicui illorum agentiū (ceteris ponūtur paria) ⁊ respondet satis subtiliter dicens ꝙ stat ꝙ ita cito cōcurrāt actiones illorum duorum ꝙ ante concursum nulla pars. c. passi fit alicui illorum assimilata ⁊ vbi sic contingeret q̄uis per infinitū tēpus passum inter illa duo agētia cōseruareť non fieret assimilatio qr post concursum actionū siue in pūcto medio siue in alio q̄uis ipse puncti medij faciat mētionē (nō iacet ibi difficultas) cessabit actio: qr fm eum nullum illorum intēdet qualitatem ab eo productā nisi etiam per maius subiectū prodncat qualitatem et quia concursu dato vnum agens impedit ne aliud producat vltra punctū concursus aliquid: non cōtinuabitur posterius actio sed stat ꝙ non tam cito actiones concurrant quin prius aliqua pars. c. passi alicui illorum agentium assimilari posset. Ex quo pulchre sequitur ꝙ q̄to. c. passuz esset maius tanto melius partes eius assimilarentur agentib' qr maius tēpus transiret aīs cōcursum. ⁊ per cōsequens posset fieri assimilatio.

Ponendo spēs vnum agēs fm nō potest agere mediātib' spēbus ab ipso non ꝓducti

An modus dicendi de spēbus sit approbād'

Jn ꝓductione spēi colozis nō est successio.

Universidad de Deusto Biblioteca

¶ Cōtra istum modū dicendi arguitur sic detur cōcursus in puncto medio ante assimilationem adhuc posset assimilare sibi aliquā partem medietatis ei proxime igitur añs patur sic non maxime esset qz. in casu. a. non posset vltra suam medietatē agere sed illud nō impedit quia si poneret in vacuo medietas illa cū. a. agēte assimilaret. a. illā sibi ꝓuis nō posset vltra agere cum in vacuo nō posset qualitas ab eo ꝓduci

¶ Ad hoc respondet hentisber dicēs ꝙ post concursum actionū nullum illorū agentiuz ageret non ob defectū maioris extensionis sui effectus sed propter resistentiā alterius agentis ita ꝙ quia nullum illorum sufficit in resistentiaz alterius cessabit actio. Istud non videtur dictuz doctissimi phisici qualem iudicamus fuisse hentisberum: constat enim ꝙ ꝓuis vnum agens impediat ne agat in partem ad quam puenit sua actio non prohibet quin agat in aliam z sic preci se quia actio vnius non pōt magis extendi propter impedimentū alterius agētis deberet ipse dicere ꝯnter ꝙ actiones cessarent z negare ꝙ. a. agens in vacuo suam medietatē assimilaret z sic ꝓm talem modum dicendi diceret ꝙ nunq̄ aliquod agens ageret in aliquod passum totale ꝓm se z quālibet partem sui nisi in aliqd aliud vltra agat: z propter hoc videbat ꝙ sententia hētisberi non erat oīno impertinēs: nullo tñ pacto approbamus illam qz ꝓuis posset proterue defendi non videtur fundari in aliquibus principijs phisicis nec aliquam rationem apparentē habere: apparentem inq̄viro in phisicis erudito: z insuper multa inconuenientia ex illa positione sequuntur (que ꝓuis ab eodem non reputarētur talia (essent in phisica intollerabilia. Resolutorie ergo dicitur ꝙ ꝓuis non contingat agens in quālibet partez passi simul incipere agere tamē stat ꝙ in quālibet partez simul cōtinuetur actio sine magis extēdatur sine non. ¶ Sed arguitur sic stat ꝙ pars distantior sit melius dispposita q̄ propinqua in eadem proportiōe in qua propinquior minus distat ab agente q̄ remotior ergo in tali casu cōtingeret ꝙ non prius in ꝓpinquiorem q̄ in distantiorem agens inciperet agere. ¶ Alibi soluet istud: sed pro nunc dicitur ꝙ vbi tam propinquior q̄ distantior pars sit dispposita ad actionem vel capax ꝓuis difformiter non est admittendum ꝙ proportionabiliter sicut vna est propinquior alia sit melius dispposita ad actionē vel capax. Sed argumentū de actione specierū (si poni debeant) posset ibi formari quod difficultatem ingereret: sed in primo de generatione hoc elucidabitur.

In quālz p tez passi cōtinuat simul actio nō posita vlterio re extēsiōe

¶ Contra aliud quod superius dicebat et est cōmune dictum passum videlicet ab agente bene posse pati ꝓm se z quālibet partem suiut patet (aiunt) de aqua reducente se a caliditate ad frigiditatem posset argui quia in partib̄ centralibus est maior virtus actiua. z per ꝯns videt ꝙ prius ille q̄ extremales debent alterari. Sed forte diceretur ꝙ vbi partes aque essent vniformiter calide illud haberet apparentiam: sed stat ꝙ partes extremales sint remissiores calide q̄ centrales in eadem proportione in qua centrales sunt actiuiores z sic simul omnes alterari incipe rent sed ex hoc haberetur ꝙ vbi agens esset extrinsecum cōtingeret omnes partes simul incipere alterari patet intelligenti. Quapropter dicitur ꝙ ꝓuis ex maiori actiuitate partium centralium sequatur productio intensioris calditatis in eisdem non oportet ꝙ prius incipiant agere. Secundo dicitur ꝙ ab oibus partibus simul cuiuslibet partis actio procedit: patet ex dictis. His visis ad argumentū in principio factum respondetur ꝙ ad alterationē proprie dictam sufficit ꝙ qualitas que illa alteratione producit fit extensa nec aliquid proprie alterari impedit illud simul ꝓm quālibet partem sui alterari z per hoc facile est ad formam respondere. ¶ Alia argumenta contra eandē secundā ꝓpositionē possent hic fieri sed temporis angustia non patitur

Solutio argumēti principalis.

¶ Contra tertiam propositionē arguit sic angelus potest moueri localiter. igit añs ex multis locis sacri eloquij constat: sed illud non cōcluderet philosopho ad cuius mentē illa propositio ponebatur: probatur igitur rōne quia si non: hoc ideo esset qz mobile partim debet esse in termino a quo et partim in termino ad quem vt superius dicebatur: sed angelus potest se sic habere. igitur. Secūda pars antecedētis probatur ex vna pedalitate in qua est angelus potest moueri successiue ad aliam immediate z sic partim erit in vna et partim in alia. ¶ Forte dices distinguendo ꝙ partim erit in vna et partim in alia vel partim. i. ꝓm partem angeli vel partim id est ꝓm partem pedalitatis: in primo sensu negatur: z in secūdo cōceditur modo ad aliqd moueri localiter reqritur ꝙ partim. i. ꝓm partem sui sit in termino a quo z partim in termino ad quē ¶ Contra ex hoc clare habetur ꝙ cōmittitur petitio principij in illa probatiōe qua philosoph̄ probat indiuisibile non posse localiter moueri quia ds ꝙ oportet ꝙ habeat vnā partē sui in vno loco z aliam in alio z hoc est dicere ipsum habere partes. et per consequens idem probatur: ad euitandam igitur petitionem principij bene dicebatur ꝙ per ly partim intelligitur pars loci. Et confirmatur anima rationalis dum tempore augmentationis z nutritionis nouam materiā alimenti informat localiter mouetur z est indiuisibilis. igitur. Pro solutione primi

¶ Notandū est ꝙ angelum esse in vno loco z ex illo successiue posse in alio immediato existere vel ad alium immediatum successiue deuenire nemini fidelium debet in dubium cadere: et si dicatur nulla est respectu angeli in mēdio resistentia. et per cōsequens non poterit ad alium locum successiue deuenire. Hoc non valet quia ꝓuis ex non resistentia medij sequatur angelum posse de vno ad alium locum deuenire non habetur quin successiue puenire posset post q̄ voluntarie z non ex aliqua virtute motiua naturali ex vno loco ad alium peruenieret: ſz an per hoc debeat cōcedi angelū posse localiter moueri vel aliquid aliud requiratur est difficultas et iudicio nostro parui mōēti qne videtur ex termino pendere. Dicūt eñ aliqui ꝙ ꝯtingit aliqd ꝓprie vel improprie moueri localiter: prio mō mouetur localiter qd ex vno loco ad alium peruenit successiue z circūscriptiue totum locū occupat. Alio mō pueniēs ex vno ad aliū locū successiue nō occupās circūscriptiue locū localiter moueri dicim̄. Primo mō stat angelū nō posse localiter moueri: sed bene secundo modo.

ꝓprie z improprie cōtingit aliqd localiter moueri.

¶ Sed propter illud quod dicebatur de probatione pbi qua videbat principiū peti dicēdum esse videtur ꝙ aristoteles nō intellexit de indiuisibili existēti i loco q̄to: nec opinamur ipz velle dicere tali indiuisibili repugnare moueri localiter nisi forte ad localiter moueri requirat circūscriptiue in loco existere z per hoc solueret cōfirmatio. Sed dices ad missis punctis nunqd pnctū admotū ꝯtinui i quo est mouet postq̄ motis nobis mouent oia q̄ in nobis sūt. ds ꝙ nō qz tale indiuisibile qd imaginat esse punctū nō occupat locū q̄tū nec datur loc̄ aliqs ei cōrndēs z sic nō pōt esse partim in termino a quo z ꝓtim in termino ad quē z illud motis nobis ꝛc. intelligendum est de occupantibus extensum locum vel de illis quibus locus quātus correspondēs assignat cōmunis tñ est modus dicendi ꝙ talia indiuisibilia nō sunt mobilia de per se sed bene per accidens. de ꝑ se dicit moueri qd mouetur per se nō ad motum alterius per accidens vero qd ad motum alterius mouet. Sed cōtra istud cōmune de moueri per se z moueri per accidens incidentaliter arguitur sic. sequeretur ꝙ nihil i istis inferioribus per se moueretur. Probatur sequela de graui descendente quia si aliquid ꝑ se moueatur illud maxime esse tale sed hoc mō eo ꝙ mouet ad motum medij per quod transit. si eñ medium nō cederet neqq̄ descenderet z absq̄ motu locali medium cedere non potest. debet etiam medium ꝓm vnam partem condēsari z ꝓm aliā rarefieri (vt in quarto dictuz est) ne vacuum detur vel corporū penetratio. Forte dices ꝙ ꝓuis graue nō descenderet absq̄ motu medij nō causat motus eius ex motu medij sed potius ad motum grauis sequit ille motus medij: quapropter graue dicit ꝑ se moueri localiter. Contra adminus habet ꝙ aqua ascendens per corpus fistulare per attractionem aeris existentis in eo vt euitetur vacuum nō mouetur ꝑ se sed potius per accidens: quia ad motuz aeris qui attrahitur sequitur motus eius. Secūdo ad idem cuiuscūq̄ mobilis motus in istis inferioribus ex motu celi dependet: qz cessante motu celi generationes z corruptiones cessarent vt patet cōceditur. nihil eñ localiter moueret. Tertio sequeret ꝙ idem moueretur per se z per accidens ꝙ videtur includere repugnantiam cos ꝙ iam mouet ad motum alterius: z ꝙ non moueretur ad motū alterius. sequela patur de homine q̄ ex vna parte nauis mote ad aliaz moueretur ꝙ per se moueat talis nemini cadit in dubium: qz quiescēte naui in alio z alio loco esset z ꝙ de per accidens moueatur ptz qz per motum nauis ad aliquē locum peruenit ad quez ex motu proprio nō peruenire. Propter ista argumēta videbatur esse dicendū ꝙ illud dicitur moueri localiter per se qd ꝓtum est ex parte sui modi se habendi alium z alium locum variat quocūq̄ alio quiescēte hoc est nō ex diuerso modo se habendi alterius. z per accidēs moueri illud dicit quod ꝓtum est ex parte sui modi habendi non fortitur alium z alium locum. sed ex diuerso modo se habēdi alterius: graue aūt cum descendit ꝓuis non moueat absq̄ motu alteri ꝓtum est ex parte sui modi se habēdi alium z alium locū acquirit nec pendet simpliciter motus eius ex motu medij quia si penetratio esset possibilis ꝓtum est ex parte sui ita bene moueret: z per hoc patet quid sit dicendum ad primum. ¶ Ad secūdum de motu celi dicitur ꝙ ꝓuis quiescēte celo alia quiescerent non tamen ad motū celi omnia alia mouentur. et tum si propter celi motum ex quo alij motus dependent quicqd mouetur in istis inferioribus de per accidens moueret motu celo omnia alia moueri deberent sicut mota naui mouetur omnia que in ea sunt. Et si dicas non moueretur graue celo quiescente ergo nun ꝓ graue mouet per se: negatur ꝯna quia si per possibile vel impossibile celo quiescēte alia moueri possent ꝓtum est ex parte modi se habendi grauis quādo descendit variaret locum. z per cōsequens moueretur. Ad tertium de homine qui mouetur in naui mota quando cōcederetur de per se z de per accidens moueri non haberetur repugnantia quia non sequitur mouetur per se ergo non mouetur per motum alterius: sed sequitur ergo ex parte modi se habendi mutat locum z mouetur de per accidēs ergo ex parte modi se habēdi motu alterius secluso modo quo se habet variaret locum patet intelligēti: si velles dicere ꝙ illud dicitur moueri per se quod mouetur z non ad motum loci sui nec ad motum subiecti eius si subiecto inhereat: z illud de per accidens quod ad motum sui vel subiecti mouetur esset euasio. ¶ Resolutorie ergo dicitur ꝙ nihil mouetur localiter per se vel per accidens nisi locum extensum ei correspondentē habeat z quia talem habet angelus moueri ipsuz localiter nō est extraneum nisi ad illud (vt superius dicebatur) circunscriptio loci reqratur. Sed dices medium nec aliquid aliud resistit angelo: ergo non accideret successio qñ de vno ad alium locum se transferret: si dicatur ꝙ se transfert volūtarie prout dicebat z cōmuniter dici solet. et per ꝯns ea tarditate qua vult moueri mouetur.

Moueri ꝑ se z per accidens.

Quare grauе qd mouetur deoz sum nō dicitur moueri

¶ Cōtra sequeret ꝙ angelus nō posset moueri vel ex vno ad alium locum se transferre nisi haberet volitionē qua distinctevellet tanta vel tanta tarditate vel velocitate moueri: qd si cōcedatur habetur ꝙ vbi mouet aliqua velocitate vsq̄ ad non gradū ꝙ in qualibet parte ꝓportionali temporis remissionis talis motus haberet volitionem determinatam qua certa z determina tarditate vel velocitate vellet in illa parte

Quāuis angelus nullaz habeat resistentiaz i motu suo libertas tñ ei' supplet resistentiaz quo ad successionem.

moueri: nec ad hoc videtur sufficere ꝙ debeat vnam volitionē pro cuiuslibet partis motu cū difformiter in illis partib⁹ debeat moueri. Aliter respondendū est ꝙ aliqui respondent.

¶ Pro quo notandū est ꝙ ꝗuis actus volūtatis libere simpliciter ab eadē ꝓducatur: ⁊ subito ⁊ successiue nō oportet ꝙ qñ volūtas ꝓducit aliquem actū a non gradu intēsum vt vnū vel vt duo circa quālibet intēsionez sub qua fuit actus priusꝗ ad vltimā intensionem deuenisset ipsa voluntas feratur: immo cōstat ꝙ act⁹ libere ꝓducitur ⁊ latet intellectū ꝓducentis cuius sit intensionis. non debet igit̄ incōueniens reputari ꝙ angelus vellet successiue ex vno ad alium locū se trāsferre siue vniformiter siue difformiter: ⁊ ꝙ non vellet se tanta ⁊ tanta tardita te se trāsferre. Sed dices ex quo igit̄ mouet potius ista tarditate ꝗ maiori vl minori queretur etiam a te cum mouetur sortes motu progressiuo potest ꝗtū est ex parte medij velocⁿ vel tardius moueri: ⁊ per cōsequens cū ille motus nō sit naturalis sicut descēsus grauis: voluntarius est motus ille/ ⁊ tamen non habet tūc sortes volitionē velocitate vt vnū vt duo ꝛc. mouēdi ⁊ sic deberes dicere vnde ꝓuenit ꝙ potius illa tarditate vel velocitate ꝗ maiori vel minori moueatur: sed sicut ad saluandū illum motū progressiuum volūtariū in sorte sufficit ꝙ ipse vellet illa tarditatevel velocitate moueri non ferendo volitionem suam in velocitatē vt vnuz vel vt duo nec maiorē nec minorez alia: ⁊ potest etiā sortes volūtarie ab aliquo certo gradu velocitatis vsqꝫ ad non gradum motū suū progressiuum remittere absqꝫ hoc ꝙ cuiuslibet partis proportionalis tēporis motus distinctā habeat volitionem: ita de motu angeli dicendū est: nec videtur nobis de vno ꝗ de alio maior difficultas: qr ꝗuis mediuz resistat motui progressiuo sortis et non motui angelico ita bene volūtarie sicut angel⁹ sortes mouetur ⁊ potest tardius ⁊ velocius per idem mediū moueri: nec aliqd argumentū procedēs sic ex cognitione vel ex volitiōe partium mot⁹ vel spacij per quod debet fieri haberet potius apparentiā contra motū successiuum volūtarium angeli ꝗ contra motū ꝓgressiuum volūtarium sortis vt recte intelligēti cōstat. Gregorius dicit in secundo. distin. vj. q. ij. respondens ad illud argumentū quod erat hybernici ꝓdñi videlicet armachani: quia si (inquit) in motu angeli esset successio: quia tanta velocitate vellet angelus moueri sequitur ꝙ omnes partes spacij actu successiue cognoscat vel ꝙ aliquādo trāsit ⁊ nescit ꝗ velociter. gregorius dicit ꝙ idē argumentū potest fieri contra eum ⁊ contra alios de hominibus habentibus corpora glorificata: nos autem dicimus ꝙ de hominibus habentibus non glorificata idem dici potest vt patet de motu progressiuo volūtario. sed de motu corporis glorificati signāter facit mētionē gregorius qr tali sicut nec ãgelo nullū mediū resistit: ⁊ certe quicd dicat ad argumētū armachani subtiliter arguebat. Qui quidē armachan⁹ opinat⁹ est nullo pacto angelū posse a se moueri nec successiue nec in instāti: sed bene a deo mere passiue angelo se habēte: ⁊ qñ in aliquo passio sacre scripture continet ꝙ angel⁹ missus est ꝙ angel⁹ venit vel recessit vel ascēdit vel descēdit intelligēdum est ꝙ precise a deo angelo nullo pacto actiue cōcurrēte ex vno loco ad aliū trāsferet. ꝓbat ꝗuis argumēta ꝓ hac opinione nō cōcludāt nimis apparēter ꝓterua est: nec posset multo apparētiorib⁹ argumētis de medio tolli. ¶ Argumentū qd facit de aia rōnali nihil valet: dicit ꝙ si angel⁹ ea velocitate qua vult mouet aia rōnalis quacunqꝫ velocitate vellet moueri moueret oppositū cōstat cū hō non semp ita velociter sicut vult moueat. Hoc inq̃ nō valet: qr corpi cui aia est cōiūcta resistit mediū: immo ⁊ ipz corpus motui ꝓgressiuo ⁊ motui sursum resistit ⁊ sic nō opz ꝙ quacūqꝫ velocitate qua aia cōiūcta vellet se moueri moueat sicut nec angel⁹ quacūqꝫ velocitate posset mouere. a. corp⁹ ob resistentiam eius dē vel medij. ¶ Sz hic icidēt aliter de motu aie rōnalis paruus fiat sermo: non tñ ita incidēt aliter quin aliquo modo sit pertinēs.

¶ Videtur enim ꝙ idē de motu aie rationalis qd de motu angeli dici debeat qd sic cōcedat videtur ꝙ sicut angel⁹ cū vellet vnū locū dimitteret aliū acqrendo: ita forma rōnalis aliqd corpus informās cū vellet ipm dimitteret ⁊ in alio loco se poneret cuius oppositū claret cum non pcise per volitionez aia a corpe separet. de aia etiā separata nō est cōcedendū ꝙ ad libitū de vno loco ad aliū mouet cū iam ex inferno ad alium locū aia dānata se trāsferret. ⁊ si dicatur ꝙ dūtaxat ex diuina volūtate mot⁹ aie absqꝫ corpe depēdet nullo pacto ipsa aia actiue cōcurrēte: cur nō d: idē de motu angeli. Dicendū esse videtur (qd est apparens) ꝙ aia rōnalis (vt ex dictis in primo habet) non hz ex ꝓpria natura nec ꝗtuz est ex parte sui informare poti⁹ corpus hūanuz ꝗ aliud: nec libere hois corp⁹ informat sz pcise ex diuina volūtate ⁊ ex pacto dei q̃ istituit ꝙ cū corpus hūanū esset talib⁹ dispositionib⁹ dispositū aia rōnalis informaret illd: ⁊ per oñs ꝗuis aia rōnalis cōiuncta vellet corp⁹ illo mō dispositū relinquere nō posset: sed aia separata ad libitum ex vno ad aliū locū moueret sicut angelus si de⁹ ad motū eius cōcurreret: quapropter aia dānata in inferno ipsa inuita detinet: et ꝗuis vult locū illū relinquere instissim⁹ iudex non dignatur ad recessum cōcurrere. De aia btā dicendum est ꝙ vbi nō cōstaret ei de diuina volitiōe nullo pacto vellet ex vno ad aliū locū moueri: nec dicēdū est idē de eis sicut de ãgelis: qr non cōstat ex sacris lr̃is ꝙ ipe moueant̄ sicut ãgeli.

¶ De prauis ãgelis posset dici sicut de aiab⁹ dānatis. Sed diceres qd diceret aristoteles de motu angeli ⁊ de motu aie rōnalis. Pro de aia rōnali dubiū est qd senserit pb̃s de imortalitate ei⁹ nolo impsentiarū assertiue dicere b̃ vel illud ipm eē opinatū: de angelis autē nihil inuenit a pb̃o dictū pter illa q̃. 12. methaphisicorū posuit assignans intelligentias (quos dicimus angelos) motrices esse orbium celestiuz ⁊ sicut in lumine naturali nō videtur ꝙ angeli sint ponēdi nisi vt orbes celestes moueāt: ⁊ hoc tenēdo angelum esse formā celi vt alibi dixi (qd notāter d:: qr ad saluādum motū celi nō videtur potius assignādum esse motorem extrinsecū apptatum ꝗ ad saluādum motū grauiū ⁊ leuiuz) ita mere naturaliter ꝓcedēdo nō videtur ꝙ aliquis motus sit angelo attribuēd⁹ ꝓter illū quo moueretur ad motū sui orbis sicut forme substātiali grauis vel leuis nō debetur naturaliter alius motus ꝗ ille quo mouetur materiā informans alibi deo dāte de istis disseram.

¶ De mutatione instantanea angeli (quam passim et oēs attribuunt ob defectuz resistētie medij) posset hic inquiri nō impertinenter. ⁊ primo dico ꝙ ꝓcedēdo in puris naturalibus nullo pacto dicēdum est ꝙ posset angelus instātanee ex vno loco ad alium se trāsferre: imo (qd magis est) nec recte moueri naturaliter etiā loquēdo nō debetur angelo nisi motus circularis quo orbis quem mouet mouetur: ⁊ dictū est in quarto ⁊ bene ostēsum ꝙ ꝗuis nullū sit resistens motui corpis celestis: successiue mouetur qr ex propria natura ad motum determinate velocitatis determinatur quādiquidem determinationem ex ꝓpria forma (si cōpositus esse ex materia ⁊ forma celeste corp⁹ teneatur) importat: cuius quidem corpis celestis angelus vel intelligētia esset forme substātialis: sed nō stādo in illo qd in lumine naturali dici deberet postꝗ nullum medium angelo resistit: nō videtur ꝙ si ei moueri competat quin instantanee posset ex vno ad aliuz locū ire: nec infinitā potētiam hoc arguit/ nec angelum pfectiorem nō esse potētiorem impfectiori postꝗ in medio nulla est resistentia. Argumenta que facta sunt in quarto cōtra mutationez instātaneam ꝓ vacuum possent huic proposito adaptari.

¶ Sed appropriate arguitur cōtra mutationem instātaneam angeli mediū resistit angelo: igitur. añs ꝓbatur: angel⁹ nō pōt in corpe assumpto ꝓ mediū ex vno loco ad aliū se trāsferre subito ⁊ hoc nō nisi ꝓpter resistētiam medij: sgit̄.

¶ Forte dices ad hec duo simul ꝙ si in motu angeli i corpe assumpto accidit successio est: qr mediū resistit corpi assūpto ⁊ nō angelo: in motu q̃ ãgel⁹ trahit aliqd corp⁹ nō assūptuz est successio qr illi corpi attracto ab angelo mediū resistit.

¶ Contra vel angelus nititur mouere corpus assumptū ⁊ corpus aliud attractum vel ne: scōm nō est dicēdum. si primum cū mediū nō resistit angelo sequitur ꝙ postꝗ nititur mouere illud corpus ꝙ subitanea debet esse pertrāsitio.

¶ Dices forte negādo sequelam: qr ꝗuis angelus apponat conatū ad mouēdum illud corpus qr medium corpori resistit oportet ꝙ successio accidat: actiuitas eiⁿ angeli tāta est ꝙ resistētia medij nō impediret trāsitum; sed nō sufficeret ad transitum subitaneum propter finitatem virtutis angelice.

¶ Cōtra ex hoc habetur quod intendit angelus eniz nititur mouere illud corpus ⁊ medium resistit ne moueatur ita velociter sicut sine medio moueretur vel per subtile mediū. igitur.

¶ Item sequeretur ꝙ esset dabile aliquod medium per quod angelus non posset illud corpus mouere siue assumptū siue non assumptū quod videtur incōueniens: probatur sequela qr cum virtus qua angelus conat̄ mouere corpus illud non sit infinita daretur aliquod medium tante resistentie ꝙ nō sufficeret angelus per illud corpus datum mouere. ¶ Pro solutione

¶ Sciendū ꝙ sicut inter arguendū dicebatur ꝙ in motu angeli in corpore assumpto accideret successio qr medium resisteret corpori cū debeat diuidi ad transitū eius: et non qr resistit angelo: cum absqꝫ eius diuisione angelus absqꝫ corpore trāsire posset: ⁊ ostingit ꝙ corpus assumptum sit graue ⁊ tunc quo ad ascensum esset maior resistentia ꝗ quo ad descensum qr ascendendo ⁊ ipsummet corp⁹ graue ⁊ ipsuz mediū qr debet diuidi resisterent: sed descendēdo esset dumtaxat medij resistentia: ex quo clare sequitur ꝙ datur tale corpus ⁊ assignaret̄ tale mediuz per qd posset angelus in illo corpore assignato descēdere ⁊ non ascēdere quia tam graue posset esse corpus assumptum ꝙ resistētia eius cum resistētia medij virtutē angeli superaret quo ad ascensum. ¶ Sedo sequitur ꝙ ceteris paribus velocⁿ descenderet angelus in corpore grauī assumpto ꝙ ascēderet claret: qr ad descensum coageret corpus assumptū ꝓportionabiliter videtur esse dicendum eodē modo de alio corpore non assumpto qd angelus mouere niteret. ¶ Tertio sequitur ꝙ in corpore grauī simplici assumpto per vacuum angelus descēderet subito ⁊ ascēderet successiue si actiuitas eius resistentiaz corporis assumpti exuperet. ¶ Si dicas ex his sequi ꝙ medium resistit angelo: distinguit̄ vel ne ipse angelus moueatur ita velociter sicut moueret̄ sine illa resistētia. ⁊ sic negatur vel ne moueat corpus assumptum vel corpus qd trahere nititur tanta velocitate sicut absqꝫ tali resistentia moueretur et sic concedatur ita ꝙ mediū non resistit angelo ne ipse moueret̄: sed ne moueat corpus: et si dicas non pōt angelus in corpore assumpto absqꝫ successione moueri per medium: ergo mediū resistit motui angeli: distinguit̄ oñs vel motu angeli q̃ in corpore assumpto mouet̄ ⁊ sic concedatur vel angeli absqꝫ corpore se trāsferētis ⁊ sic negatur: facile est ex his ad argumenta respondere.

¶ Secundo arguit̄ sic si angelus posset ex vno loco ad alium absqꝫ successione se transferre sequeretur ꝙ esset in maiori loco maximo sibi debito: sequela probatur sit maximus locus eius centum pedum in quo sit in hoc instanti et in eodem instanti transferat se ad locum alium ei immediatum iam in illo instanti erit in maiori loco maximo sibi debito. ¶ Ad hoc est vnus modus dicendi ꝙ si angelus fuerit in minori lo-

Qua re an angel⁹ potius mouet ista tarditate / ꝗ maiori vel minori.

Argumētū dñi Armachani.

Armachani opinio

ꝙ angel⁹ nō pōt a se ipso moueri

De motu locali aie rōnalis.

Naturaliter mere loquēdo non debet ãgelo nisi motus circularis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

co maximo sibi debito bene poterit in eodez in stãti in quo est in illo subito occupare aliũ locũ illi immediatũ ex quo cũ alio maximus loc' cõstitueretur: sed si in maximo loco sibi debito fuerit non poterit in eodem instanti in quo est in illo aliũ ei immediatũ vel mediatũ ingredi quia iam esset ĩ maiori loco maximo sibi debito. Istũ modũ approbamus quãuis alij probabilius reputent nõ inconuenire angelũ per instans esse dũtaxat in maiori loco maximo ei debito: sicut de corpe graui simplici in trãsitu per vacuũ dici solet quod quidẽ z si sit pedale vacuo viginti pedum in trãsitu cõmensurat: sed nõ est simile qz graue non occupat locum illum modo quo angelus locũ occupat: angelus aũt ex ꝓpria natura est in illo vel in illo loco: z mirum esset certe ꝙ angelus posset esse in aliquo loco mere libere in quo non posset per tẽpus existere. An ex vno loco ad alium posset angelus se transferre non transeundo per medium solet queri z per diuinam potẽtiã cõcedi sicut corpus xpi absq; transitu per mediũ ad verba sacerdotis consecrantis ex celo empireo ad altare sub sacramentalibus speciebus transfertur. Sed an ex ꝓpria natura angelus posset illud gregorius nõ determinat nec nos determinare volumus: ꝗuis ibi nõ reputemus magnam difficultatem opinãtes potẽtie angelice nõ debere illud denegari. Et ꝓ motu localiindiuisibilis hec sufficiãt z per cõseqns pro prima parte huius libri.

An possit trãsire ab extrẽo ad aliũ nõ trãseũdo per medium.

¶ Sequitur scõa pars in qua de conditionibus rei per motũ acq̃sibilis ꝓpositum fuit determinare.

Tamtriplex sit motus localis videlicet alterationis z augmentationis de conditionibus rerum talibus motib' acquisibilium dumtaxat pertractandum est: et primo de spacio quod per motum localem pertransitur z acquiritur.

¶ Pro quo notandum est ꝙ per motũ localem quod acquiritur vel pertransitur debet esse diuisibile: non eim esset in eius pertransitione vel acquisitione successio si indiuisibile esset z per consequens nec pertransiretur nec acquireretur motu. ¶ Rursus quod per motum localem pertransitur vel acquiritur nõ debet ex indiuisibilibus esse compositum sed ex semper diuisibilibus constitutum. i. ex partibus quarum q̃libet in infinitum est diuisibilis nunq̃ ad indiuisibilia deueniendo. Illud potest probari ratiõibus quibus ꝓbaretur nullum esse cõtinuum ex indiuisibilibus compositum: si eim nullum tale est non debet esse tale quod per motum localez acquiri z pertransiri debet z illud probari solet multis vijs. primo quelibet linea esset alteri linee commensurabilis quia indiuisibilia ex quibus componerẽtur in aliqua proportione se haberent omnem enim numerum omni numero esse commensurabilem habetur ex arithmetica: z tamen illud constat esse falsum cum dayameter quadrati coste eiusdem incommensurabilis perhibeatur. Secũdo sequeretur ꝙ aliquod cõtinuum nõ esset in duo equalia diuisibile patet: de illo quod ex imparibus indiuisibilibus cõstitueretur Tertio seq̃tur ꝙ linea minor esset equalis maiori patet scribatur triãgulus cuius basis componatur ex indiuisibilibus deinde scribatur vna linea breuior basi e qui adistans basi que eẽdem breuior linea sit versus conum triãguli intercepta inter latera eiusdem: tũc sic arguiẽ in illa parua linea tot sunt indiuisibilia quot sunt in basi: nã a quolz indiuisibili basis potest trahi linea ad conũ illius triãguli secãs illã breuiorez que nõ cõcurreret cũ aliqua alia linea protracta ab alio indiuisibili basis ad conũ secãte eãdem breuiorẽ lineã: nõ cõcurret inq̃ anteq̃ pueniet ad conũ: qõ non esset nisi in breuiori linea tot essent indiuisibilia sicut in basi vt claret intelligẽti. Quarto circulus minor descriptus intra maiorem esset equalis maiori. pz sit maior ex centũ indiuisibilibus compositus scribatur minor intra ab omnibus indiuisibilibus maioris sunt ꝓ trahibiles linee vsq̃ ad centrum que non cõcurrent anteq̃ ad centrũ peruenient: ergo tot sunt indiuisibilia in minori sicut in maiori: consequẽtia relinquitur manifesta. Quinto daretur minimus circulus: pz de illo qui esset ex tribus indiuisibilibus compositus dũtaxat quia duo indiuisibilia qualitercũq̃ situẽtur non faciunt curuitatem vt dicunt geometre: quod ad circulum requirit. Sexto esset dyameter equalis coste eiusdem quadrati: patz sit costa ex. 4. indiuisibilib' composita z protrahuntur linee paralele ab indiuisibilibus vnius coste ad indiuisibilia alteri' coste per dyametrum transeuntes vel distabũt ille linee a dyametro equaliter sicut in costa vel magis vel minus si primũ tot precise erunt in diuisibilia in dyametro sicut in costa: per consequens equalitas inter illa: si scõm vel tertiũ nõ essent, ille linee paralele. Rationes he cum q̃busdam alijs que fieri possent euidenter probant nullum esse continuum ex indiuisibilibus finitis compositum vt albertus de saxonia se. primo phificorũ questione prima tangit. Sed ꝙ ex indiuisibilibus infinitis non constituatur: immo nõ deficiunt aliqui dicentes probabiliter posse sustineri datis indiuisibilibus habentib' situm in continuo continuum ex infinitis indiuisibilibus componi: q̃ fatentur per additionem indiuisibilis ꝗuis sit pars cõtinui nihil fieri maius: z sic consequenter esset dicendum istam esse falsam omne totum est maius sua parte que prima animi conceptione cõcipitur nisi per ly pte diuisibilis pars intelligatur: immo videtur ꝙ q̃ ꝗuis de parte diuisibili intelligatur propositio non esset vera patet capto vno continuo. a. cui addatur vnum indiuisibile et aggregatum ex. a z illo indiuisibili resultans sit. b. tunc. b. respectu. a. esset totum z non maius eo: z sic oporteret propositionem illam limitare omne totum excedẽs quãlibet partẽ sui diuisibili z ĩ tali sensu capta illa prima animi cõceptiõe q̃ voluit illã ꝓbare petebat principium ptz ex alibi dictis: sed ꝙ nõ debeat aliquo pacto ꝓbabile reputari cõtinuum ex infinitis indiuisibilibus cõponi.

Ratiões ꝙ cõtinuũ nõ cõponiẽ ex infinitis indiuisibilibus.

opio ꝙ cõtinuũ cõponiẽ ex infinitis indiuisibilibus.

¶ Arguitur primo sic si quodlibet agẽs naturale ex infinitis indiuisibilibus cõponeretur: z ꝗ cõsequens materia z forma z omnia accidentia extensa. qõ si cõcedatur sequeret ꝙ ita actinus esset ignis digitalis sicut pedalis ceteris paribus seq̃la probat in nullo illorũ ignium plura sunt indiuisibilia formam ignis cõponentia z cuilibz indiuisibili forme actiuitas aliqua debetur: ergo vterq̃ ignis esset infinite actiuitatis: si neges alicui ĩdiuisibili forme aliq̃d actiuitatis deberi quereret quare maior actiuitas attribuitur maiori q̃ minori igni ceteris omnino paribus. z priusq̃ vlterius procedamus presupponimus ꝙ cõcedere absurditates nõ est satisfacere argumentis. ¶ Dices forte ꝙ ignis pedalis actiuior est digitali ceteris paribus: qz in pedali cõtinentur plures maiores partes diuisibiles z plures fm aliquam determinatã quãtitatem q̃ in digitali. continentur enim in pedali forte viginti semidigitalitates z in digitali dumtaxat due: hoc non satisfacit: quia illud est quod queritur videlz quare maiores ꝑtes diuisibiles z plures sunt actiuiores minoribus et pauciorib' postq̃ non plura indiuisibilia ad cõstitutionez illar q̃ aliar ocurrunt. Forte dices ꝙ ꝗuis non plura indiuisibilia ad cõstitutionem maioris q̃ minoris compositionem cõcurrãt: aliqua indiuisibilia maius: aliqua minus componunt: et propterea actiuius ex aliquibus q̃ ex alijs resultat.

¶ Contra: aliquid esse maius alio non arguit ex eo maiorem actiuitatẽ nisi eque rara z densa existãt: z sic habetur ꝙ maius diceretur actiui' minori ꝓpter maiorem q̃titatẽ data vniformi raritate et densitate in vtroq̃: sed fm hãc opinionem nõ dantur maius et minus eque rara vel densa. igitur. Secunda pars antecedẽtis probatur si per possibile vel impossibile indiuisibilia maioris essent absq̃ hoc ꝙ componerent aliquid nec aliqua ita ꝙ idiuisibilia maioris essent accumulata nihil constituẽtia et etiã minoris cimmo catholici qui talem positionem probabilem reputant non deberẽt negare illud diuinam potentiam fugere tam in vno cumulo q̃ in alio infinita essent indiuisibilia: ergo si ex indiuisibilibus maioris debet constitui maius ex indiuisibilibus minoris minus oportet ꝙ indiuisibilia minoris magis vniantur et condensentur si licet indiuisibilia condensari: et per consequens non erunt ad minus eque rara vel dẽsa quia si sic nesciret opinans assignare rationem quare ex isti s maius z ex alijs min' cõponitur. Argumentũ istud reputamus magni põderis.

¶ Secundo arguitur sic in prima parte proportionali hoze fut ure producatur vnum indiuisibile: et in alia aliud quod addatur ei et in tertia ꝛc. vel in instanti terminatiuo hoze resultabit quãtũ aliquod vel ne: si primum queritur quante extensionis esset, et constat ꝙ nescires dare rõnabiliter eius extensionem. si secũdum Contra essent infinita indiuisibilia: ergo sufficiunt componere q̃tum per te. ¶ Forte ad hoc dices ꝙ illa infinita indiuisibilia non sufficiunt componere quantum: quia nõ est aliquod illorum quin alteri sit immediatum: et quando mediate se haberent inter nulla duo illorum infinita mediant quod requiritur ad indiuisibilia quantum componere.

Ista ꝓpõ oẽ totũ est maiꝰ sua ꝑte q̃tr limitãdo tamẽ tenẽdo ꝙ continuũ esse ex indiuisibilib' cõpositum.

¶ Cõtra: in prima parte proportionali alterius hoze sequentis addatur vnum aliud indiuisibile omnibus illis et in secunda aliud ꝛc. vel resultabit quantum vel ne: si sic nescires dicere quante esset extensionis: si nõ iam inter indiuisibile additum in prima parte proportionali secunde hoze: et indiuisibile positum in pma prime mediarent infinita posita in partibus ꝓportionalibus prime hoze: ergo deberet quãtũ cõstitui. Si dicas ꝙ indiuisibile positum in prima prime: et indiuisibile positum in prima secũde nõ se habent mediate sed immediate: q̃uis infinita post positionem vnius ante positionez alterius fuerint posita: quia non distant.

¶ Cõtra hoc arguitur sic ferme euidẽter vel ad aliqua duo indiuisibilia distare et mediate se habere requiritur ꝙ aliqua ꝓeter indiuisibilia inter illa mediẽt vel sufficit dũtaxat in diuisibilia mediare: si primũ non habebis continuum precise ex indiuisibilibus conflatum: sed aliqua alia requiruntur. si fm iam inter indiuisibile positum in prima prime et indiuisibile additum in prima secunde esset extensio cum ibi sint indiuisibilia.

¶ Forte niteris euadere dicens ꝙ ad hoc q̃ indiuisibilia componant cõtinuum oportet ꝙ distanter ponãtur et indiuisibilia additum in prima secunde non ponebatur per aliquam distantiam distans a posito in prima prime: quapropter non resultauit extensum: non euades illa via: quia statim quereretur a te an indiuisibilia distanter poni requiratur aliquid ꝓeter indiuisibilia mediare vel non. si secundum cur in casu posito indiuisibile positum in prima prime et positum in prima secunde non distarent. si primum ꝓeter indiuisibilia essent alia media continuum constituentia: quando bene consideraretur vis argumenti non inueniretur minoris momenti q̃ precedens.

¶ Tertio arguitur sic: multa talia indiuisibilia sunt in rerũ natura. igitur. probatio antecedentis ad methaphisicã spectat in qua de rerum entitate debet pscrutari qui vellet multas habere probationes videat olram in z gregoriũ in. ij. di. z buridanũ z albertum de saxonia. vj. phificorum. vnico tamẽ verbo pro nũc probatur optime saluãtur omia nullis talibus indiuisibilibus positis. igitur antecedens ꝓbatur discurrendo per omnia. Forte dices quõ saluaret talis propositio in veritate perfecte spericum perfecte planum tangit in puncto quã geometre demonstrare nituntur: et hec circulus est in cuius medio est punctus a quo

Universidad de Deusto Biblioteca

omnes linee ducte ad circūferētiaꝫ sint equales ⁊ sic de innumeris alijs in ꝗbus de pūctis fit mētio. ¶ Ad saluādum primā nō valet dicere ꝙ pūctum pro parte diuisibili supponit connotando parutatē vel aliquid aliud (pro vt aliqui dicūt) qꝛ facile ostēdunt geometri ꝙ fm nullam partē diuisibilem corpus perfecte spericum tangit pfecte planum: nec secunda propositio esset vera si punctum pro parte diuisibili capiatur qꝛ tunc non omnes linee ducte ab illo ad circūferētiam essent equales patet qꝛ linee ꝓtrahibiles a partibus interioribus illius pūcti essent longiores lineis protrahibilibus ab exterioribus. ¶ Pro istis albertus de saxonia notat sexto phisicorum q. prima. ꝙ hoc nomen punctum est nomen priuatiuum significans carentiaꝫ diuisibilitatis nō simpliciter: sed cum distributione facta per illū terminum totum qui distribuit partes ꝙtitatiuas ⁊ fm hoc inquit hoc nomē punctum equiualet huic orationi magnitudo ⁊ nō tota magnitudo pronut ly totum distributiue sumitur et ideo quando predicatum est verificabile de ista oratione magnitudo ⁊ nō tota magnitudo est verificabile ly pūctuꝫ et ipse capit istud aggregatū magnitudo ⁊ nō tota magnitudo vt trm̄ valet sicut magnitudo ⁊ nō q̄lz ps magnitudinis ⁊ si sic lz dicere nulla est in mūdo magnitudo q̄n sit pūctuꝫ patet quia nulla est magnitudo quin sit magnitudo et nō quelibet pars magnitudinis. Sz reducendo istum modum dicendi ad verum intellectum dicendum esse videtur ꝙ ly punctum nō dz accipi tanq̄ termin⁹ cathegorematicus sz ptim cathegorematic⁹ ⁊ ptim sincathegorematic⁹: ⁊ ī ꝓportione posit⁹ p̄bū dz nō solū ītelligi vnire alium terminum cum ly magnitudo quod subintelligitur in ly punctuꝫ: sed etiaꝫ cū ly pars magnitudinis: et adhuc ly pars magnitudinis quod subintelligitur etiam debet intelligi distribui in ordine ad ly magnitudo quod precedit hoc declaratur capta ista propositione pūctum corporis sperici tangit corpus planuꝫ sensus est aliqua magnitudo corporis spherici ⁊ nō quelibet pars illius magnitudinis tangit corp⁹ planum ita ꝙ talis propositio est partiꝫ affirmatiua et partim negatiua: et in tali sensu ista propositio esset neganda punctum est qꝛ sensus esset magnitudo et nō quelibet pars eius est: que equiualet isti magnitudo est ⁊ nō quelibet pars magnitudinis est: lz hec videtur cōcedenda pūctuꝫ est hec magnitudo quacumq̄ magnitudine demōstrata qꝛ sensus est: magnitudo est hec magnitudo et non quelibet pars eius est hec magnitudo veritatē scōe falsitas sue contradictorie ostendit nec sequiꝫ punctuꝫ est hec magnitudo ergo pūctū est magnitudo: qꝛ arguiꝫ ab inferiori ad sup⁹ distributū: lz nō ostat an sic dixisset albertus. ¶ Dicatur tamen aliter ⁊ facilius ꝓ illis propositionibus tactis et multis alijs que non licet descendere nec ascendere sub illo termino punctum: sed propositiones in quibus ponitur sunt reducende ad bonū sensum ita ꝙ sicut sub ly totus homo in ista propositione totus homo est minor homine non debet descendi sed tota propositio exponi ita sub ly puncto in ista corp⁹ perfecte sphericum tangit corpus perfecte planum in puncto non oportet descendere sed debet illa propositio sic explicari corpus perfecte sphericum tangit corpus perfecte planum fm aliquam partem eius et non fm quamlibet partem illius partis: nō habendo respectum nisi ad partes superficiales qꝛ ꝗz partes profunditatis nō est questio: idem enim dicere oportet de corpore plano aliud planum tangēte: quod nō potest illud sic tangere aliqua parte sui quin ꝗz aliquam partez illius partis non tangat. ¶ De ista propositione circulus est a cuius puncto medio ⁊c. posset dici ꝙ est signanda vna pars in medio circuli eque distans ꝗz partes superficiales a circunferentia circuli ⁊ illa vocatur punctū medium vel centrum circuli a quo omnes linee ducte incipientes a superficie illius ad circumferētiā circuli sunt equales et sic claret equalitas linearū: non enim debent duci ab aliqua parte interiori centri: inferas ex hoc quemlibet circulum habere plura centra. ¶ Sed omnibus bene confideratis longe securius et melius dicitur ꝙ mathematici loquuntur de punctis lineis et superficiebus imaginarijs et non existentibus ita ꝙ oportet imaginari centrum circuli indiuisibile et corpus sphericum tangere corpus perfecte planū in puncto imaginabili et imaginibilibus pūctis lineam terminari et superficiem indiuisibilibus lineis fm latitudinem ad imaginationem claudi ⁊ corpus indiuisibilibus supficiebus fm profunditatem: sicut in arithmetica speculatiua sunt vnitates indiuisibiles imaginande: maior perseruatio istorum pro alio loco relinquitur: sufficiat pro nunc sive indiuisibilia admittantur sive non: nō debet probabile quo ꝙ pacto reputari ex infinitis indiuisibilibus sicut nec ex finitis ꝙtum componi: ex quo relinquitur probata propositio hec spacium motu locali pertransibile ex diuisibilibus in semper diuisibilia potētia diuidi debet esse compositū qꝛ nullum tale spacium datur. Sed quia dices et bene eodem modo deberet dici ꝙ spacium pertrāsibile deberet esse compositum ex non chimeris quia chimere non sunt dabiles: ostenditur quantuꝫ est ex parte motus seclusa impossibilitate compositionis ex indiuisibilibus non potest per aliquod compositum ex indiuisibilibus aliquid moueri: supponendo primo ꝙ duꝫ aliquod corpus luminosum mouetur vmbra causata ab aliquo corpore opaco vel vt melius dicatur ab eodem corpore luminoso propter aliquod corpus opacum mouetur etiam sicut experientia dignoscitur et tamen multo tardius constat enim ꝙ cōtingit vmbram in vna hora non variari per digitalitatem in qua sol transiuit spacium equale vnius signi zodiaci quando circulum equinoctialem describit: tunc sic arguitur moueatur corpus luminosum solum per indiuisibile postq̄ spacium per quod mouetur ex indiuisibilibus dicitur esse cōpositum vel vmbra mouebitur tardius vel velocius vel aque velociter: non primum quia oporteret minus indiuisibili dari illud videlicet

Punctū est nomen priuatiuū fm albertū de saxonia.

Terminus punctū ē ptim cathegorematicus ⁊ ptim sincathegor.

Quiꝫ circulꝰ ꝗz plura centra.

Securꝰ est talia indiuisibilia imaginari ꝙ nō existūt.

Aliꝰ modꝰ 1. ꝙ nō lz ascēdere nec descendere nec ly punctum.

quod transeūte luminoso indiuisibile vmbra p transiret. hoc ꝓprie dicit̄ ac si vmbra deberet moueri per se cū tm̄ sit accidēs ⁊ per oēs non mi grabile: nec secūdū nec tertiū per suppositum. Hec ratio est alberti de saxonia loco p̄ allegato ⁊ si quocunq̄ motu dato dabilis est tardior non oportꝫ ex motu corpis luminosi ⁊ vmbre arguere: quia datur alio mobile quod dūtaxat indiuisibile pertransiret tale argumentū fieret postq̄ p̄ illo motu deberet dari tardior. Insuper aduersarius nō admitteret aliquid dūtaxat indiuisibile per motū pertrāsire: ⁊ sic parū valet argumētum. ¶ Scdo arguit ad idez sequeretur (inquit) ꝙ esset aliquis mot⁹ quo non posset dari in duplo tardior: ꝓbatur oēa dato mobili qd̄ in vna hora tria indiuisibilia alicui⁹ spacij pertranseat mobile in duplo tardius deberet in equali tempore subduplū pertrāsire quod nō est dabile cū dimidiū indiuisibile vix posset ymaginari. Constat hoc non ꝓcedere tenendo mobile nunq̄ finita dūtaxat indiuisibilia pertrāsire sed ifinita. ¶ Tertio arguit ad idē sequeretur (inq̄t) ꝙ omēs motus locales essent eque veloces: sequela ꝓbatur clarius ꝙ ab eo. sit mobile. a. ⁊ mobile. b. que deberent in vna hora moueri. a. velociter ⁊ b. tarde: vel equalia spacia ꝓtransirēt in illa hora vel inequalia: si primū eque velociter mouerētur: si secundū. Contra: cuilibet instanti illius hore correspōdet vnum mutatū esse/et cuilibet mutatū esse vnū indiuisibile pertransitū in spacio: ⁊ per consequens vno illorum motuuꝫ siue sit velox siue tardus pertrāsirētur tot indiuisibilia quot essent pertrāsita alio motu in eodē tpe ⁊ sic tantū spacium esset ab vno ꝙtū ab alio pertransitū: ⁊ habet velocitas motuū equalitatis. ¶ Si teneatur ꝙ continuū per motum pertransibile nō sit ex indiuisibilibus compositū: sed ex diuisibilibus indiuisibilibus vel per indiuisibilia cōtinuatis eque bene videt argumentū procedere si oporteat ꝙ cuilibet instanti temporis vnum mutatū esse correspondeat: ⁊ cuilibꝫ mutato esse vnū indiuisibile: hoc claret: qꝛ nō min⁹ oporteret sic dicēdo infinita indiuisibilia continuatiua partiū continui assignare: sed sicut tūc diceretur ꝙ propter distantiā vel maiorē vel minorem inter duo indiuisibilia inequalitas velocitatis inter mot⁹ illos accideret: ita diceretur tenendo spacium pertrāsibile dūtaxat ex indiuisibilib⁹ esse cōpositū infinitis ꝙ ꝓpter maiorez vel minorem distātiā inter duo indiuisibilia cōtigeret motus esse in eque veloces. sed ad hoc extirpandū bene deseruiunt duo argumenta superius posita quib⁹ probare nitebamur nō esse ex indiuisibilibus infinitis ꝙtum compositū: et sic tandē oporteret redire ad aliū modū ꝓbādi. ¶ Quarto arguit: ad idem sequeret inq̄t ꝙ nullum corpus posset rarefieri: vel ꝙ daret vacuuꝫ patz: quia cū aliquid rarefit si precise esset ex indiuisibilibus cōpositum hoc esset quia indiuisibilia maiorē occupāt locū: sed hoc non: qꝛ maiorem locum non debent occupare illa eadē indiuisibilia ꝙ prius postq̄ nō magis extenduntur eo ꝙ nullū illorum magis extenditur nec extendi potest nō probat isto modo sequelam: sed sic nam fit (ait) aliquod corpus cōpositum ex decē indiuisibilibus ⁊ condensetur tunc indiuisibilia adhuc sunt ita magna sicut prius: et p cōsequēs ex quo prius occupauerunt spaciū maius ꝙ occupent cōdensatione facta sequitur ꝙ prius inter ea intercipiebatur vacuum: ⁊ quia ipse capit indiuisibilia sub numero finito non cōcludit in uincibiliter redit in idē. precise enim per appropinquationē indiuisibiliū deberet fieri condensatio: ⁊ per elōgationem rarefactio. et cum non mediet inter aliqua duo fm aduersariuꝫ nisi indiuisibilia: ⁊ nullum illorū fiat extensius per rarefactionem: nec aliqua aliavbi de nouo producūtur relinquit̄ ꝙ deberet vacuum inter illa cū cōpositum ex illis rarefit poni: ⁊ sic habetur ex ista ratione ꝙ sicut spacium per motū localē acquisibile debet esse nō ex indiuisibilibus cōpositum quod rarefit vel cōdensatur quod suo modo mouetur debet ex diuisibilibus esse constitutum. posset tamen esse fuga si aduersarius diceret ꝙ pūcta duo post rarefactionē magis distāt quia cōstitutum ex punctis intermedijs est magis extensum: ⁊ ꝙ nullum indiuisibile extensius fieri posset cōstitutum ex indiuisibilib⁹ potest extensius effici: sed per istam fugā aduersarius nō bene euaderet ictum argumenti saltem mentaliter quicquid ore ꝓferret: quomodo em̄ scit recte intelligens intelligere ꝙ indiuisibilia magis distant si nullum illorū magis extēditur nec vacuum inter ea assignat̄: nec aliquid aliud inter ea extēsius efficit: ⁊ de cōposito ex indiuisibilib⁹ inter duo indiuisibilia iaꝫ magis distātia mediante quereret ꝓ quid extensius efficit. ¶ Quinto ⁊ vltimo idem probaret ꝙ ꝓ motum localem pertransibile est debet esse maius sua parte: sed cōpositum ex indiuisibilib⁹ nō est maius sua medietate: igit̄ prima pars antecedētis cōstat non precise ex prima animi conceptione sed etiam ex ratione motus localis per motum enim localem (vt in ore est omniū) prius min⁹ q̄ maius ꝓtrāsiri debet. Secūda pars patet ex duobus argumentis superius factis quib⁹ probatur nō esse ꝙtum ex indiuisibilibus cōpositū ⁊ cōstat ꝙ ex inequalitate spaciorū ꝓtransibiliū per motum mobile vnū velox ⁊ aliud tarde dicitur: ⁊ per consequens illa de medio ablata velocioris siue tardioris mobilis ratio euanesceret Sed postq̄ de veloci ⁊ tardo mobilibus sit sermo forte occurrit argumentum quo zenon probare nitebat̄ nihil localiter moueri ex parte velocioris vel tardioris mobilis. quod quidem argumentum achillē propter vim ⁊ difficultatem ipsius appellabant: et velles non abs re ipsum achillem occidere: ecce modum quo facile occidetur ⁊ ponitur in medium sequeretur inq̄t zenon si aliqua possent localiter moueri ꝙ cōtingeret vnum tarde ⁊ aliud velociter moueri: sed hoc est falsum: quia illo dato contingeret ꝙ mobili tardo precedēte mobile velox posset velox tardum attingere: sed hoc est falsum: quia incipiat. a. tardum mobile a puncto. c. moueri ⁊. b. mobile velox a puncto. d. simul vel nō quiescen

quod rarefit nō probat̄ isto modo sequelam: sed sic nam fit (ait) aliquod corpus cōpositum ex decē indiuisibilibus ⁊ condensetur tunc indiuisibilia adhuc sunt ita magna sicut prius: et p cōsequēs ex quo prius occupauerunt spaciū maius ꝙ occupent cōdensatione facta sequitur ꝙ prius inter ea intercipiebatur vacuum: ⁊ quia ipse capit indiuisibilia sub numero finito non cōcludit in uincibiliter redit in idē. precise enim per appropinquationē indiuisibiliū deberet fieri condensatio: ⁊ per elōgationem rarefactio. et cum non mediet inter aliqua duo fm aduersariuꝫ nisi indiuisibilia: ⁊ nullum illorū fiat extensius per rarefactionem: nec aliqua aliavbi de nouo producūtur relinquit̄ ꝙ deberet vacuum inter illa cū cōpositum ex illis rarefit poni: ⁊ sic habetur ex ista ratione ꝙ sicut spacium per motū localē acquisibile debet esse nō ex indiuisibilibus cōpositum quod rarefit vel cōdensatur quod suo modo mouetur debet ex diuisibilibus esse constitutum. posset tamen esse fuga si aduersarius diceret ꝙ pūcta duo post rarefactionē magis distāt quia cōstitutum ex punctis intermedijs est magis extensum: ⁊ ꝙ nullum indiuisibile extensius fieri posset cōstitutum ex indiuisibilib⁹ potest extensius effici: sed per istam fugā aduersarius nō bene euaderet ictum argumenti saltem mentaliter quicquid ore ꝓferret: quomodo em̄ scit recte intelligens intelligere ꝙ indiuisibilia magis distant si nullum illorū magis extēditur nec vacuum inter ea assignat̄: nec aliquid aliud inter ea extēsius efficit: ⁊ de cōposito ex indiuisibilib⁹ inter duo indiuisibilia iaꝫ magis distātia mediante quereret ꝓ quid extensius efficit. ¶ Quinto ⁊ vltimo idem probaret ꝙ ꝓ motum localem pertransibile est debet esse maius sua parte: sed cōpositum ex indiuisibilib⁹ nō est maius sua medietate: igit̄ prima pars antecedētis cōstat non precise ex prima animi conceptione sed etiam ex ratione motus localis per motum enim localem (vt in ore est omniū) prius min⁹ q̄ maius ꝓtrāsiri debet. Secūda pars patet ex duobus argumentis superius factis quib⁹ probatur nō esse ꝙtum ex indiuisibilibus cōpositū ⁊ cōstat ꝙ ex inequalitate spaciorū ꝓtransibiliū per motum mobile vnū velox ⁊ aliud tarde dicitur: ⁊ per consequens illa de medio ablata velocioris siue tardioris mobilis ratio euanesceret Sed postq̄ de veloci ⁊ tardo mobilibus sit sermo forte occurrit argumentum quo zenon probare nitebat̄ nihil localiter moueri ex parte velocioris vel tardioris mobilis. quod quidem argumentum achillē propter vim ⁊ difficultatem ipsius appellabant: et velles non abs re ipsum achillem occidere: ecce modum quo facile occidetur ⁊ ponitur in medium sequeretur inq̄t zenon si aliqua possent localiter moueri ꝙ cōtingeret vnum tarde ⁊ aliud velociter moueri: sed hoc est falsum: quia illo dato contingeret ꝙ mobili tardo precedēte mobile velox posset velox tardum attingere: sed hoc est falsum: quia incipiat. a. tardum mobile a puncto. c. moueri ⁊. b. mobile velox a puncto. d. simul vel nō quiescen

Argumentū zenonis ꝙ nihil potest localit̄ moueri.

te.a.b.posset attingere illud vel ne: si secūdum intentū:si primū. ¶Contra in instāti terminatiuo motus distabit.a.ab ipso.b. per aliquam distantiam primū.b.ad.c.punctū peruenīat.a.erit in aliquo alio vltra.c.detur ꝙ erit in.e.cum.b.erit in.c.ꝛ cū.a.non expectabit.b.in.e.sed vlterꝰ ꝓcedit cum peruenīet.b.ad.e.erit.a. in alio puncto vltra.e.ꝛ fit.f.ꝛ sic consequenter dicatur: ꝛ ꝓ cōsequens habeḿ ꝙ.b. non poterit attingere.a. ¶Hanc rationem (vt in quadā translatione habetur) zenon inflata bucca ꝛ ore tragico achillē personabat.Sed pro solutiōe eius ꝛ aliorum argumentorum zenonis quibus probare nitebaḿ nihil localiter moueri posse (vt aristoteles ī septimo phisicorum narrat) notandū est ꝙ Buridanus in eodē libro.q.x.loquens de zenone ait. Credo ꝙ dominus zenō fuit magnus clericus ꝛ ꝙ non posuit huiusmodi rationes ad negādū motus ꝛ mutationes/ sed ad demōstrādum aliquas alias conclusiones veras ꝛ necessarias ꝓpter quas manifestandas moui hanc questionē scz vtrum est possibile aliquid localiter moueri hec buridanus. ¶Alij dicūt ꝙ bene cōstabat zenoni aliquid localiter moueri: ꝛ ꝙ contingebat mobile velox tardum pertingere: sed arguebat probando oppositum sicut contra veritatē contigit arguere vt ostēderet cōdiscipulis vel alijs preceptoribus secū concurrentibꝰ ꝙ nesciebant defendere veritatem:nec suis argumentationibus satisfacere. ¶Sed his omissis ad solucēdū argumentū factum reuertamur omissa solutiōe philosophi que non videtur animū quietū reddere:ꝛ vt clarius ꝛ intelligibilius procedaḿ ponatur ꝙ.a.mobile tardū in vna hora vnaz pedalitatem adequate debeat pertransire et.b. sit in duplo maioris potentie motiue ꝛ ex cōsequēte in dimidia hora poterit tantum spaciū pertransire ceteris paribus incipiat.a. a puncto medio illius pedalitatis.ꝛ.b.a principio eiusdez simul versus aliud extremum in instanti terminatiuo dimidie hore erunt simul in extremo ꝛ nō ꝓus. Unde cum.b. peruenīet ad punctum mediū.a. erit in fine secunde partis ꝓportionalis. ꝛ cum b.peruenīet ad finem secūde.a. erit in fine tertie.ꝛ sic consequenter ꝛ.b.attinget.a. quia ꝓ minus ꝛ minus.a.precedet.b. vsq̃ ad finem pedalitatis. Unde cum arguebatur precedente.a.b. si.a.debet moueri dum.b.mouetur versus idez extremum nunq̃ attinget illud negatur: q̃ consequēter minus ꝛ minus precedet.a.b. facile ex illo casu infertur ꝙ quālibet partē proportionalem alicuius spacij mobile tardum prius pertransibit q̃ velox: ꝛ tamen non totum: et per consequens nec omnes partes proportionales eiusdem ꝛ hoc mere naturaliter aliarum rationum quia non sunt difficiles non facimus mentionē et hec sufficiant pro conditionibus illius quod motu locali acquiri debet.

De entitate motu alterationis acq̃sibili.

¶Pro entitate motu alterationis acquisibili ponitur prima propositio: quelibet entitas que motu alterationis acquiritur intensibilis ꝛ remissibilis esse debet probatur: q̃ si nō esset talis non esset in qualibet acquisitione eiꝰ successio: ꝛ per consequens non acquireretur ꝓ motum. habes ergo positiones quasdam circa intensionem ꝛ remissionem formarū superius ꝛ in primo et in tertio positas alienas a veritate esse. Dicebatur in qualibet eius acquisitiōe eiꝰ: quia forte saluaretur successio per extensionem per maiorē ꝛ maiorem partem subiecti talē entitatem acquirentis. Sed vbi totum subiectum simul alteraretur secundū quod superius probauimꝰ esse possibile per naturam) per diuisionem qualitatis que tunc acquiretur secundum ꝓtes extensiuas successionē saluare deberemꝰ. ¶Secunda ꝓpositio: entitas que propie motu alterationis acquirīt debēt esse extēsa. Hec propositio ex superioribus dictis de cōditionibus mobilis motu alterationis innotescit.

De entitate motu augmentationis acq̃sibili.

¶Pro entitate motu augmentationis acquisibili ponitur prima propositio: ad saluandum motū augmētatiōis que diuntaxat per rarefactionem fit non oportet ꝙ res que augmentatur aliquam entitatem acquirat/ neq̃ maiorē locum occupet. Prima pars patet: quia illa entitas maxime esset qualitas cōtinua: sed hoc nō quia primo non est distincta quantitas cōtinua a re quanta: vt in quinto methaphisices habet videri. Secundo non posset euitari magnuz inconueniens de transmigratione videlicet accidentis de subiecto in subiectum: vel de quolibz instanti augmētationis vel diminutionis noue quantitatis productione prout in quarto tangebatur. Sc da pars pz: q̃ nō repugnat ꝙ aliquid in vacuo augeatur: et per ꝓns non est de ratiōe augmentatiōis; ꝙ auctū maiorē locū acquirat.

¶Secunda propositio: entitas que per motum augmentationis animati (de qua in primo de generatione) acquiritur aliquādo est materia prima dūtaxat: aliquādo ex materia ꝛ forma substantiali compositū: prima pars patz de augmentationē hominis qua non acquirīt nisi materia prima: ꝛ hoc tenendo ꝗ in homine vnam animam dūtaxat esse. Sed si duas esse in homine animas (sicut probabilius reputauimus) nō obtinet secunda pars veritatem.

¶Secunda pars patet de augmētatione aliorum animatorum que fit per generationem noue forme substantialis partialis vt ibidem habet videri. Idem esset dicēdum de augmentatione non per rarefactioaem inanimatorum si propie augmentari dicantur. Et hec sufficiant pro secunda parte.

¶Sed primū sextꝰ liber claudatur aliqua dicta philosophi in eodēque solēt ī honore haberi) declarare operepreciū est: temporis tamen angustia non permittit ꝙ oia declaratione digna manifestentur: aliqua ex dictis in superioribus libris ꝛ in isto innotescūt: sicut istud omne quod mouetur mouebatur qd̄ nihil aliud sonat q̃ hoc ꝙ ante moueri est mutatum esse ꝛ ante mutatū esse est moueri: ꝛ istud quod recte mouetur partim est in termino a quo et partim in termino ad quem. sed istud nihil quod recte mouetur est precise in loco sibi equali (vt dicit aristoteles respondendo cuidem obiectioni zenonis) declaratione eget approbāt ꝛ declarāt illud buridanus et albertus de saxonia in vltimis questionibus huius sexti: ex quorum dictis hec habeḿ propositio impossibilie est aliq̃d duz mouetur motu recto sup spacio quiescente esse precise in spacio sibi equali. Probatur ponatur ꝙ a mobile pedale debeat in vna hora sup spacium cēcētum pedum moueri cōtinue. ostenditur ꝙ nunq̃ per idē tempus per quod mouetur est in spacio sibi equali precise q̃ si sic (aiunt) vel hoc esset in instanti vel in tempore nō instanti postq̃ nō sunt instantia danda nec in tēpore postq̃ mouebit otinue nō ē aliqua ꝓs hore ī qua mouebit q̃n ī illa mouebaḿ ꝛ ꝓ ꝓns in nulla est in spacio sibi eq̃li precise: cōstat eñ ꝙ si in aliquo tēpore adequato est aliquid in loco sibi equali si nō mouetur circulariter et spacium quiescat illud quiescere opz. se cum ꝓbatio hec nō esset sufficiens pro illis qui instātia admittunt aliquid vltra videtur esse dicēdum instantibus eñ admissis in instanti medio hore esset vera. hec copulatiua est in hoc instanti in loco sibi equali et a mouetur de primo nō est dubium: q̃ copula verbalis in illa vnit predicatū cuz subiecto in ordie ad illud instās ꝛ nō in ordine ad tēpus. De scda patet: q̃ q̃uis nūq̃ sit verum dicere ꝙ a mouetur in aliquo instāti illius hore propter appellationem in quolibet instanti intrinseco illius hore hec esset vera a mouetur. sed intentio philosophi dicentis ꝙ nihil quod recte mouetur est in loco sibi equali precise est ꝙ nihil pro eodē tempore vel instanti pro quo est in loco sibi equali mouetur: ꝛ certe hoc est verum: si enim pro instanti est in loco sibi equali constat ꝙ non mouetur pro illo instāti: q̃uis ista cōcederetur hoc in hoc instanti existēs mouetur ꝛ si pro tempore aliquo est in loco sibi equali: liquet illud quiescere si motu circulari nō moueatur. Dicebatur spacio quiescente: quia si aliquod mobile pedale incipiat recte moueri sic ꝙ locus in quo est rarefiat ante ꝛ o densef retro ita cito sicut illud mobile moueretur nō egrederetur illud mobile lacum sibi equalem tempore motus: sed quia in illo casu spacium non quiesceret non procedit. Dicatur motu recto quia mobile quod circulariter mouet dum mouetur non oportet ꝙ locum sibi equalem egrediatur.

Quare illud qd̄ recte mouet non est pre cise in loco sibi equali

Quare ista non est vera sortes mouetur in aliquo instāti.

¶Ex declaratione predicta liquet solutio huius signata vna pedalitate media illius spacij a mobile transibit per illaz: ergo erit in illa ꝛ tunc mouebitur. ergo q̃n erit in loco sibi eq̃li mouebitur. dicit ad hoc buridanus negādo illud mobile fore in illa pedalitate in illo casu nisi in potēcia q̃ vel erit per tēpus vel ꝓ instās nō primū q̃ iam ibi quiesceret nec fm q̃ nō est dabile instans. ꝛc. impotentia dicit q̃ illud mobile erit in illa pedalitate fm motum dicendi philosophi quia posset illud mobile in illa pedalitate quiescere: ꝛ sic neganda esset cōsequentia hoc mobile transibit per illā pedalitatem: ergo erit in illa: aliquid eñ pertrāsibit vnuz spaciuz in quo nunq̃ erit; sed admittēdo instantia esset fm dicta aliter dicēdum cōceditur ꝙ illud mobile erit in illa pedalitate per instans ꝛ negatur ꝙ tūc mouebitur q̃ ly tūc importat mensurā instantaneā scōm quam illud mobile est in illa pedalitate ꝛ notuz est ꝙ nō mouebitur nec posset moueri tunc.i.scōm talem mensurā: conceditur tamē ꝙ tunc hec erit vera hoc mobile mouebit illo demōstrato: sed dices non mouebitur tunc ꝛ erit aptū natum moueri: ergo tūc quiescet ꝛ per ꝓns non erit hec vera hoc mobile mouetur. Respōdetur negādo illam cōsequētiam nec arguē ex diffinitiōe quiescētis. oporteret eñ fic arguere hoc nō mouetur tūc ꝛ hoc erit tūc ꝛ erit aptuz natū mouer. tūc: ita ꝙ ly tūc determinet ly moueri: ergo illud quiescit tūc. Tertia ꝓs añtis est falsa sicut ꝓns: nec enim illud nec aliquid aliud habebit aptitudinem ad moueri in illo instanti dicebatur ꝙ ly tunc determinet ly moueri q̃ si determinaret ly aptū natum vera esset illa propositio: sensus eñ esset ꝙ illud mobile habebit in illo instāti aptitudinē ad moueri: quod est verum: sed nō aptitudinē ad moueri in illo instanti: nec ex illo sensu vero cū alijs sequiḿ hoc ꝓns hoc quiescet tunc ꝛ de rigore capitur in tali sensu hoc nō mouebitur tunc ꝛ erit aptum natū ad moueri tūc cōcedas ergo ꝙ illud mobile erit in illo instanti ꝛ ꝙ non mouebiḿ tunc nec quiescet tunc ꝛ tamē erit aptum natū moueri immo tunc ita erit ꝙ hoc mobile mouetur. Hec videtur esse dicenda pro declaratione huius propositionis quā phūs respondens ad quoddaz argumētum zenonis posuit nichil dū mouetur recte est in loco sibi equali precise.

¶Aliud dictū philosophi videlicet nullā magnitudinē infinitam in tēpore finito pertransiri posse nec in tēpore infinito magnitudo finita naturaliter mere ꝓcedendo cōstat quo ad primā partē postq̃ non datur magnitudo infinita sed supernaturaliter tenendo ꝙ posset pertrāsiri infinitum nō obtinet veritatem prima pars: ꝛ supernaturaliter potest aliquid in tempore finito infinitam magnitudinē pertransire motu vniformi. Sed dices vel ad hoc ꝙ aliquod spacium pertranseatur req̃ritur illud secundū se ꝛ secundū quamlibet partē sui pertrāseatur vel non: si primū nunq̃ esset aliquod spacium ꝓtransitum. patet intelligēti: si secundū sufficit ꝙ scōm vnaz partem eius pertranseaḿ ꝛ sic dato infinito posset scōm vnam partem finitam eius in tempore finito motu vniformi pertransiri. Dicas ad hoc ꝙ quādo est questio de pertrāsitione spacij opz habere cōsiderationē ad spacium lineale scōm ꝙ supius in fine tertij dictuz est: nec oportet ad sortem ire ab vrbe maioricēsi ad vrbem romam vsq̃ totum spacium interclusum fm quamlibet partem sui pertransiri.

¶Quo ad secundam partē dicti dr ꝙ si daretur aliqd̄ mobile qd̄ infinita tarditate posset moueri per tps infinitū posset illud per illā magnitudinē moueri et nō dato initio motꝰ posset illa magnitudo esse ꝓtrāsita ꝛ tēpore infinito ꝓterito; sed initiato motu nō sortiretur finez

naturaliter constat hoc accidere non posse cum nullus corpus celeste sic moueatur nec aliquod corpus de inferioribus esse posset tante duratonis: sed supernaturaliter bene est possibile: potuit deus ab eterno mũdũ producere qd in octauo disputabitur. Qui ipm mundũ qñ voluit ꝓduxit ⁊ cũ plenitudo tẗporis venit redemit sit benedict' ꝑ infinita secula seculorũ. A O E N.

¶ Incipit septimus phisicorum.

Tam pertractatum sit in superioribus libris de illis ad q̃ est mot': ⁊ q̃ sunt illa q̃ p motũ acquirũtur: ⁊ q̃lia sunt que possent moueri non iptinẽter iam ꝑtractarek an idez seipm aliq̃ mot' specie mouere q̃at: vel an quicq̃d mouetur ab alio moueatur vt prima propositio pbi septimi phificorũ sonare videtur: cui' veritate ꝓestẗẗsa an esset in mouẽtibus ⁊ motis in infinitũ processibus vel potius ad vnũ primũ motorẽ immobilez deueniendũ (sclusa fidei veritate) sed dũtaxat in lumine naturali procedẽdo esset perscrutãdum: habebit igitk nostra hec de phisico auditu septima perscrutatio duas partes principales: quarum altera an quicquid mouetur quacũq̃ specie mot' ab alio moueatur disputabit. Altera vero an ad vnũ primum motorẽ immobilẽ sit deueniendũ ostẽdet.

¶ Prima pars.

Ro prime partis expeditione ꝓponitur hec pbi ꝓpõ oñe qd mouetur vt ab alio moueak necesse est: cuius quidẽ propositionis ꝓbationẽ quã philosophus posuit min' sufficientẽ vel saltem difficilẽ nõnulli reputant. Unde dicit buridanus ꝓ qñ pbus illam probationez dimisisset nullũ fuisset incõueniens: sed vt vigor propositionis percipiatur facilior ⁊ clarior modo possibili omnino ad mentẽ pbi probatio illa ꝓpresentiarum declarabitur.

¶ Pro quo primo presupponitur a philosopho ꝓ quicquid mouetur est diuisibile ꝓ cũ sit falsum cum angelus moueri dicitur saluant doctores cõmuniter pbm dicentes ipsum intellexisse de mobili qd cõmensuratiue et circũscriptiue tempore motus pertransit spaciũ aliqd: et hoc nihil aliud est dicere nisi ipz diuisibile quod mouetur est diuisibile qd nõ est suppositione digñ: potest tamẽ dici ꝓ ipse intellexit de mobili quod perse mouetur. i. nõ ad motũ alteri' sicut superius in sexto declaratũ est ⁊ nõ admitteret angelũ vltra suũ orbẽ moueri: sz de hoc supra.

¶ Secũdo supponit ꝓ nihil mouetur a seipso per se primo qd ad quietẽ alterius quiesceret et hoc ideo est verũ: q̃ illud qd per se primo alicui cõuenit nõ debet ab eo remoueri per hoc ꝓ ab aliquo alio remoueak: modo si ꝑ hoc ꝓ moueri amoueatur ab aliquo alio istud qd dr moueri a se nõ mouetur relinquik ꝓ nõ mouek a se per se prio. ¶ Circa istaz secundã suppositionem solet dici ꝓ si vera esset cõcluderetur nihil moueri perse primo sic arguẽdo nihil mouetur per se primo ꝓ quiesceret ad quietem alterius q̃ iam suum moueri remouerek remoto moueri ab alio: sz quicquid mouetur saltez diuisibile ad quietẽ vnius partis ei' nõ moueretur: ergo nullũ tale mouetur ꝑ se primo. Ad hoc buridanus dicit in secũda questione septimi phisico: ñ ꝓ ista regula nihil cõuenit alicui ꝑ se primo qd si ab alio remoueatur remouebik ab eo hac modificatiõe eget nisi illud aliud sit de essentia ei' Unde ꝗuis esse hominẽ cõueniat homini ꝑ se primo si anima nõ esset homo non existeret et hoc ideo q̃ anima est de essentia hominis: ⁊ dicit buridanus ꝓ de ratione ⁊ de essentia illius qd mouetur cricũscriptiue est habere partes que etiã moueãtur: quapropter moueri per se primo cõuenit alicui ꝗuis si ab aliqua parte illius qd dr se moueret illud non moueret se: habek ꝓ nõ moueat se per se primo: sz ita est ꝓ si aliqua pars illius qd dicik moueri a seipso totuz nõ moueret a seipso: ergo illud nõ mouebatur a seipso ꝑ se primo. ¶ Quãnis istud dictum buridani subtile sit manifestã patitur calũniaz: cõstat eñ ꝓ licet de ratione illius qd mouek nõ sit ꝓ partes eius moueantur vel ꝓ moueãt: q̃ nõ est de rõne ei' quod mouet ꝓ habeat partes: est tñ de ratione illi' qd dicitur a seipso moueri ꝓ partes habeat ⁊ ꝓ partes moueãtur ⁊ sic si dr ꝓ ꝗuis remoto moueri ab aliqua parte illius quod mouetur re moueatur a toto moueri cõuenit ei ꝑ se primo moueri: eo ꝓ aufertur moueri ab illo qd est de eius essentia. Deberem' etiã dicere ꝓ licet ablato moueri ab aliqua parte illius quod dr moueri a seipso illud nõ moueatur moueretur illud a seipso ꝑ se primo: quia illud a quo auferturꝗ est de eius essentia.

De rõne illi' qd dicitur a seipso moueri est ꝓ habeat partes.

¶ Argumentum istud videtur euidẽter cõcludere: quapropter nõ immerito opinamur bonũ Buridanum subiũxisse hec verba q̃cquid dixerim videtur mihi ꝓ si nunq̃ posuisset Aristoteles istam rõnem ad istam questionem nõ fuisset incõueniens illã omisisse cum oño videtur mihi clarũ ꝓ impossibile est aliq̃d habens partes moueri se ꝑ se primo ꝛc. Cuiusquidem Buridani sentẽtia in hoc cõsistit nullum videlz diuisibile sic a seipso moueri q̃n ad motũ eius aliquid aliud ab eo cõcurrat actiue: q̃ ad omne minus ꝑs eius actiue ad motũ eius cõcurreret: sed ꝓbatione pbi non oño neglecta cõcedẽdus esset ex illa sequi illud qd Buridan' ⁊ alij reputant incõueniẽs nihil ꝑ se primo moueri. si eñ ꝑ se primo moueri dr illud cui sic mot' cõuenit ꝓ ꝗuis a q̃cũq̃ alio remoueak moueri illud nihilominus moueretur ꝓspicuum est nullũ diuisibile ꝑ se primo moueri nec inueniẽtur Aristoteles oppositũ dixisse: ⁊ si ex hoc inferas nullũ diuisibile ꝑ se primo esse ens: nõ reputamus illud absurduz. Tum primo: Gregor. de arimino tenet nullum diuisibile debere simplr dici ens. Tum secõo nullum est diuisibile quin eius esse

ex esse alteri' dependeat q̃ ex diuino esse: in ipso enim mouemur viuim' et sumus (vt dicit apl's) ¶ Insistendo tñ aliquãtisper circa ꝓbationẽ pbi notandũ est ꝓ in ista ꝓportione aliquid mouek tur a seipso per se primo ly per se primo põt determinare vel vt melius dicak intelligi determinare ly mouetur vel ly a seipso: si primum illud sic diceretur moueri a seipso ꝓ si moueri ab aliquo alio auferak nihilominus illud moueretur et illud sic seipsum mouere qd aliud ad eius motum actiue cõcurrere posset si scõm sic diceretur aliquid moueri a seipso per se primo ꝓ si a quo cunq̃ alio auferak moueri ita ꝓ detur nullum aliud illud mouere sed ipsum dũtaxat ad motũ actiue cõcurrere adhuc seipsum moueret: ⁊ si in primo sensu accipiatur ꝓpositio non faceret ad pbi propositũ: cuius intẽtio erat ostendere ꝓ sic aliquid mouek ꝓ ad motum eius aliud ab ipso actiue cõcurrit: ꝓz igitur ꝓ in secõo sensu ꝓpositio pbi accipiatur. Uñ ista ꝓpositio oẽ qd mouetur ab alio mouek: ab alio mouetur põt bifariaz intelligi vno modo ꝓ illud quod mouek sic moueatur ab alio ꝓ ipsum nullo pacto concurrat actiue ad motũ eius. ¶ Alio mõ ꝓ aliud ipsum moueat siue idem mobile ocurrat actiue ad motum sui ipsius siue non. Phũs autẽ non cepit ꝑ positionem in primo sensu: constat eñ ꝓ multa mouentur ad primum motum actiue ocurrẽtia sicut grauia ⁊ leuia naturaliter mota: sed phũs volebat habere ꝓ nihil mouek q̃ aliq̃d aliud ad motum eius actiue cõcurreret. ⁊ primo (vt in vero textu eius ꝓtinetur) dicit illud esse manifestũ de illis q̃ mouẽtur a principio extrinseco cognito: sic dices q̃ cum aliquid ab extrinseco moueatur ⁊ mouẽdi principiũ extra ipm cognoscik manifestũ est ab alio moueri. Secõo illud ostẽdit de mobili cui' principiũ motiuũ nõ est manifestũ: ⁊ dicit ꝓ tale hz ĩ se in aliq̃d a se distinctũ a quo mouetur. ait eñ cuz vo ab extrinseco nõ moueatur: hoc est non dignoscatur clare ab extrinseco moueri vim intra se latẽtem ⁊ motiuã retinet a qua ⁊ ipm mouetur ⁊ subiũgit ĩ sentẽtia ꝓ ꝗuis exterius mouẽs nõ appareat nõ debemus illud iudicare idem sic a seipso moueri q̃n aliud ad motum eius cõcurrat ⁊ nititur ostẽdere ꝓ saltez pars ad motum motus cõcurrat.

Omne qd mouek ab alio mouetur bifariã itelligi pt.

¶ Ubi notãdum est ꝓ nõ erat intentio pbi principalis ostẽdere qd mouetur de cui' principio extrinseco motiuo nõ ostat mouetur a ptibus eius ꝗuis sit mot' ille naturalis ⁊ illud sit verũ. medietas eñ grauis descẽdẽtis ad motũ totius cõcurrit: q̃ ipse principalr intẽdebat mouens extrinsecũ cuilibet mobili assignare. tum secõo habetur expsse in textu sic ꝗuis mediũ primi capitis septimi. Cum ab exteriore mouente mobili quodcũq̃ moueak qd moues altero mouente itidez moueatur hoc in infinitũ abire impossibile: sz vt cõuinceret negãtez omne qd mouetur ab alio moueri voluit per ꝑtes ꝗ mobilis ad motũ ocurrẽtes illud ostẽdere: sz ꝓ cuiuscũq̃ mobilis localr extrinsecum mouẽs debeat dari nõ ꝓbat expsse: sz ad illud ꝓbãdum bñ deseruit qd supius in secõo dictum est de cõcursu: videlz

Cuiuscũq̃ mobilis localr moti assignatur extrinsecũ mouẽs

superior agẽtium: sed ꝓ illud euidẽter ostẽdatur nemo opinetur. põt tñ ꝓbãderi ⁊ hoc tã de motu locali q̃ de motu alteratiõis: ⁊ primo de motu locali sic vel illud qd mouetur localiter mouetur violẽter vel naturalr. si primũ constat ab extrinseco moueri: vocam' impsentiarꝗ extrinsecum principiũ motiuum qd nõ est pars mobilis nec aliquid ei inherẽs. Si secõm oportet ꝓ illud moueatur ꝑpter aliq̃d qd de nouo positũ est qd anteq̃ inciperet moueri non ponebatur: q̃ alis nulla esset rõ ꝑpter quã tũc potius q̃ prius moueretur: ⁊ cũ illud de nouo positũ ab alio ponitur oportet habetur ꝓ ab alio illud moueretur: vnde verũ est ꝓ ꝓtingit aliq̃d incipe moueri motu naturali ꝑpter remotionẽ ꝓhibẽtis ⁊ tũc nõ opz aliquã entitatem motiuã de nouo poni. Itez cũ aliq̃s ignis be nouo gñatur incipit sursuz moueri ⁊ ibi nõ apparet clare moues extrinsecũ nouiter applicatũ ipsi igni: sed ex eo ꝓ nouiter est ꝑ ducti' tũc ⁊ nõ pri' icipit; moueri ⁊ forte ꝑpter hoc dici solebat ꝓ elemẽta motu naturali mouẽtur vel a generãte vel a remouẽte ꝓhibẽs: sed hoc nõ satisfacit cum stet tpe talis motus generãs nõ esse: ⁊ remouẽs ꝓhibẽs nimis ꝓprie principium dr motiuũ. habere recursum ad primam causam vel ad primũ motorem vel ad corpa celestia vel ad oia simul nõ ocludere negãti oñe qd mouetur ab extrinseco moueri: q̃ manifestũ est ꝓ talis negaret cõcursum superior agentiũ inuenicẽda est: igitur alia via cõuinci posset illã ꝓpõnem negãs. Esset apparẽtia dicere ꝓ cuz in natura nihil frustra accidere dicatur et corpora celestia ꝓtinue moueãtur videtur ꝓ hoc debeat esse vt oim aliorꝗ mobiliũ motũ causent ⁊ ex motu illorũ oẽs alij dependeãt: sed nec hoc satisfacit: primo forte motus corporꝗ celestiũ ordinantur ad alium finem nec decẽs videk ꝓ perfectiorum corporũ motus ad motũ imperfectiorũ ordinetur. Secõo habek ex illo corpus celeste ab extrinseco motore moueri ⁊ sic de motu illorum maneret dubitatio. Nobis videk nõ sine magna apparentia ⁊ tali probabilitate ꝓ quilibet profunde intelligẽs ꝓuincak posse probari quicq̃d mouek ab extrinseco motore moueri. ¶ Pro cuius manifestatione.

Quod' pbãdi ꝓ q̃cq̃d mouek ab alio mouetur extrinseco.

¶ Notandum est ꝓ moueri quandã imperfectionẽ importat q̃ vel motus est violentus vel naturalis: si primũ liquet ꝓpati eñ vim ⁊ violentiam imperfectionis est: si secõm cõstat mobile qd naturaliter mouetur vt maneat in ꝑfectio ri statu q̃ est mutatur: claret discurrẽdo per oia mobilia motu naturali mota. Ad quid enim mouetur ignis sursum nisi vt in cõuenientiori loco sibi sit ⁊ melius inesse cõseruetur? et ad aliquid aqua calida se ad frigiditatez reducit nisi vt sub conuenientiori statu se ponat ⁊ forma eius substantialis melius valeat conseruari? Rursus nemini in dubium cadere debet effectũ nõ esse maioris ꝑfectionis prima causa saltẽ totali. ¶ Istis positis probatur ꝓ quicquid mouetur motu naturali (de violento non est questio) ab extrinseco moueatur q̃ vel illud tale mobile precise ab ipsomet mouetur vel habet motorẽ extrinsecum

si secundum intentum. si primum sequitur ꝙ ex esse impfectiori inesse pfectiori cõstitueretur tale mobile a seipso dũtaxat: qõ si cõcedatur esse posibile cur non cõcederetur posse dari effectũ sua causa totali pfectiorem: esse eñ sub esse pfectiori effect⁹ dz impsentiaꝫ suo modo reputari ⁊ sic habetur ex ista apparẽtissima rõne nõ solum illud quod mouetur ab extrinseco moueri: sed etiã a pfectiori eo: ex quo innotescere dz immobilitas prime causeyt in octano ostẽdetur. si eñ moueatur prima causa pfect⁹ ea dare oporet qõ tñ ꝓmitati eius obuiat: ⁊ sic repugnãtia est in adiecto dicere primã causam moueri: manifestũ est etiã ꝓbationẽ hãc nõ solũ mobile localiter: sed ⁊ qõ motu alterationis mouetur atꝫ augmẽtionis cõcernere. ¶ Assentiamus igitur ferme euidẽter huic ꝓpositioni omne qõ mouetur ab extrinseco mouetur quacũq; specie mot⁹ moueatur: ⁊ sic ꝓuis multoꝫ mobiliũ mouẽtia nos lateãt: ita ꝙ nescimus in his inferioribus illa mouẽtia assignare: nemo ambigere dz virtute extrinsecoꝫ mouẽtium moueri.

¶ Contra predicta arguitur primo sic. aliquid mouetur localiter nõ ab extrinseco: igitur. ãs ꝓbatur de mobili volũtario. tale eñ sicut angelus vel hõ nõ mouetur illo motu vt in cõueniẽtiori statu suo nature cõstituatur. nõ eñ magis cõuenit homini esse in vno angulo came re ꝙ in alio data vniformi dispositiõe in illis angulis: ergo causa ꝓpter quam dicebatur omne quod mouetur ab extrinseco moueri nulla est. consequẽtia non eget probatione pro intelligẽtibus causam illam.

¶ Respondetur negãdo antecedẽs ⁊ ad ꝓbationẽ primo dz ꝙ ratio superius posita intelligebatur dũtaxat de illo qõ violẽter vel motu naturali mouetur: pro mobili autem volũtario esset alia ratio forte assignãda

¶ Secũdo dicitur ꝙ mobile volũtariuꝫ constat moueri ex cognitione ⁊ volitione pt̃z ex dictis ꝑbi in. iij. de aĩa. de potẽtia motiua animalis ꝑtractãtis: illud igitur qõ cõcurrebat cuꝫ volũtario ad ꝓducẽdam talẽ volitionem cõcurrebat etiã actiue ad motum localeꝫ. Sed dices ꝓuis illud cõcurrens esset obiectũ cognitũ vel volitum nõ satisfaceret: qr opꝫ dare principium motuum pfectius hoĩe patet ex dictis.

¶ Respõdetur ꝙ ꝑter obiectum ⁊ ipsaꝫ voluntatem ponendum est aliquod aliud principium productiuum illius volitionis: quia in esse perfectiori est homo habens illam volitionem ꝙ illa carens ceteris paribus: et si dicas quid si illa volitio esset peccatum: dicitur ꝙ sicut volitio �means se considerata est quid bonum: quia ens ita in esse perfectiori constituit subiectum accidentali perfectione. Dicitur insuper ꝙ forte aggregatum ex voluntate et obiecto quod est principium productiuum illius volitionis perfectius est ipso homine. Potest adhuc dici ꝙ cuꝫ alioꝫ motuum principium extrinsecuꝫ debeat assignari pfectius mobili nõ debet volũtarius motus tali principio carere.

¶ Secũdo arguitur proiectum qõ violenter sursum mouetur non habet extrinsecum motorem. igitur: ãs probatur talis motor non est proijciens quia ꝓuis fuisset initiatiuum motus non est continuatiuũ. Tum propter distantiam: tum quia contingit prohibens corrumpi dum proiectum mouetur. Dices forte principiũ motuum esse ibi impetum. ¶ Cõtra non est motuum extrinsecum. Secũdo ipse impetus etiaꝫ mouetur. Tertio non constituitur proiectum in esse perfectiori per talem motum.

¶ Respondetur negando ãs ⁊ ad probationem dicitur ꝙ proiectũ ab impetu monet (vt alibi dictum est) et impetus ipse ab alio motore extrinseco perfectiori eo moueretur quia de natura talis impetus est ꝙ virtute eius versus illam differentiã proiectum illud moueatur et per oñs in esse perfectiori impetus ille cõstituitur cum proiectũ versus illam partem mouetur qr ad hoc impetus ille habet inclinationem

¶ Tertio arguitur sic aliquid sic a seipso alteratur ꝙ nullum extrinsecũ ad eius alterationem actiue cõcurrit igitur. ãs probatur calidũ ꝑ antiparistasim. i. ꝑ iuxta positionẽ sui cõtrarij calidius efficitur ⁊ frigidũ frigidius et ad talem alterationẽ non concurrit actiue contrariũ (constat) quia illius potius est aliud contrariũ corrũpere vel remittere ꝙ illud intendere vel fortificare nec est aliud extrinsecũ alteratiuum in istis inferioribus: quia nescitur qõ esset illud: nec aliquod superius alterãs: qr illud melius deberet in absentia cõtrarij alterari ꝙ cõtrario ꝑsistente cuius oppositũ experimur: relinq̃tur ergo ꝙ vel talis alterationis nullũ est alteratiuũ vel ꝙ dumtaxat a seipso idem alterat. ¶ Argumentũ illud non solueret sufficiẽter nisi de antiparistasi vel de modo quo aliquid per antiparistasiꝫ patitur inquiratur qõ quidem est difficile nec vsq; quaq; perspicuũ: ⁊ primo ea q̃ dici solent in medium adducam. ¶ Mñ solet in methauris de antiparistasi sermo fieri qr tota doctrina metheorologica de ãtiparistasi vel cognitõe antiparistasis pẽdet. Ꝑ claret ĩ illo scibili eruditis: ⁊ si actio per antiparistasim non poneret tota metheorologica scientia periret. ¶ Mnus est igitur modus dicendi q̃ presupponit cum medicis duplex esse contrariũ vnum penetrans ⁊ aliud circunstans. Penetrans est illud qõ est potentius in agendo iuxta suum contrariũ iuxta qõ ponitur in resistẽdo ⁊ per talis cõtrarij iuxta positionẽ non fit alterius cõtrarij fortificatio sed potius corruptio. Circũstans autẽ est illud qõ iuxta aliud cõtrariũ positũ nõ excedit in actiuitate resistentiã alteri⁹ et a tali (dicunt) contrariũ aliud bene fortificari immo vtrũq; ⁊ qr qualecũq; si contrariũ preter naturaꝫ suam videt esse ipsum esse in cã ꝙ aliud fortificetur dicũt ꝙ vnum cõtrariũ natũ est fugere ab alio sibi ꝓpinquo: eo ꝙ vnũ quodq; appetit se cõseruari inesse ꝙ melius fit magis distante cõtrario. Multis experiẽtijs dicũt illud clare re. pro de lignis viribi⁹ ad ignẽ positis ꝙ cũ in eoꝫ medijs calefiũt ab igne aqua q̃ in illis iclu-

Cõtrarium penetrans ⁊ cõtrariuꝫ circũstans.

ditur fugit ad extremitates illoꝫ magis distãtes ab igne ⁊ exit per poros. Secũdo exalationes cali de ⁊ sicce ascendẽtes vsq; ad mediã regionẽ aeris inueniẽtes eam frigidã ac per hoc ipsam fugientes aliq̃n lateraliter mouẽtur ⁊ fiunt venti: aliq̃n recte descẽdũt ⁊ fiunt tiphones vel nephie et aliquãdo sic fugiẽtes inflãmantur ⁊ videntur stelle cadẽtes fugiẽs etiam frigiditatẽ ⁊ humiditatem nubis exalatio calida ⁊ ficca in cuius medio aliquando includitur: tonitruũ fit cuꝫ nubes rumpitur ⁊ inflãmata descẽdit ⁊ fit fulmẽ vel fulgur et motus talis fuge naturalis dici põt sicut ascensus aque ad euitandũ vacuũ: qr ꝓuis ex appetitu nature ꝑticularis non ꝓcedat talis mot⁹ cum ille exalatiões sint leues ex natura cõi tradunt illum motũ resultare eo ꝙ oia inesse cõseruari appetũt sicut euitare vacuũ nitũtur: sed qr iuxta posito cõtrario aliq̃n non fugit sic notabiliter vnũ aliud sed vnum illoꝫ fortius reddit addunt aliqui dicẽtes ꝙ quũ cõtrariũ aliud fugere nequit totaliter locum propinquũ relinquendo cõdensatur versus extremũ oppositũ cõtrario fugiens ipsum meliori modo quo põt vel seipsum fortificans vt cõtrario melius resistat: virtus eñ vnita (inquiunt) fortior est seipsa dispersa: ⁊ per hoc saluãt interiores partes terre calidiores in hyeme ꝙ in estate eẽ qr i hyeme a frigiditate exteriori ꝑtes calide fugiũt in trã ⁊ ꝓgregãt se ĩ ꝑ fundo tre ⁊ fit mkta caliditas vnita ⁊ ꝑtes q̃ illic erãt frigide fugiũt a caliditate q̃ ibi ꝓgregãt sicut pñt. Mñ iste mod⁹ dicẽdi de mõ actiõis vt effect⁹ qui accidit ꝑ antiparistasim cõsistit in hoc ꝙ vnũ contrariũ est causa occasionalis fuge alteri⁹ propter quam fugã fit vnio partiũ ⁊ cõdensatio contrarij fugiẽtis ꝓpter quã cõdensationẽ forti⁹ est in agendo ꝙ ãñ ⁊ sic vnum cõtrariũ per antiparistasim ab alio dicit fortificari: sz qr ꝓtrario iuxta posito non precise ꝑcipimus fortificationẽ alterius in agẽdo sz etiã ꝑcipimu⁹ in altero cõtrario qualitatẽ intẽsiorẽ ꝙ prius (qõ fm veriorẽ positionem de intẽsione nõ accidit absq; ꝓductione none qualitatis) assignare opꝫ modũ quo ꝑ iuxta positionẽ vnius cõtrarij intendit in alio qualitas. ¶ Pro quo quidã dicũt ꝙ in ꝑtibus interioribus terre est caliditas et etiã frigiditas a q̃bus producũtur spẽs ⁊ diffundũtur per aerẽ qõ si inueniant ipsum excessiue frigidũ specieb⁹ frigiditatis non reflexis sed ꝙtum possent directe ꝓcedentibus spẽs caliditatis reflectũtur versus caliditatem partiũ a qua ꝓducebãtur ex cuius reflexione eadẽ caliditas intendit ⁊ sic in hyeme partes interiores terre calidiores existũt qr a frigiditate aeris reflectũtur spẽs versus partes interiores terre. Isto modo verificãt dictum ꝓcratis dicẽtis in hyeme calidiores existere ventres ꝙ in estate ⁊ ꝙ homines habitãtes in partib⁹ frigidioribus dicũtur animosiores ꝓpter intensiorẽ caliditatẽ partiũ iterioꝫ corꝑis. Sz si spẽs a partib⁹ iterioriib⁹ ꝓcedẽtes caliditat⁹ (vel ⁊ frigiditat⁹) inueniãt mediũ ñ calidũ reflexis specieb⁹ calditatis reflectũtur vel (vt terminis eorũ vtamur) repercutiũtur a caliditate medij ex cuius reflexione vel repercutiõe resultat intensior frigiditas in interioribus ꝑtibus ⁊ ex hoc accidit ꝙ partes interiores terre ⁊ aque fontalis in estate frigidiores sunt ꝙ in hyeme ꝓportionabiliter de partibus interioribus aĩalis dicunt. Hec sententia vt pauli vene. 4. in parte summe q̃ libris metheoroꝝ correspõdet capite tertio quam georgius bruxellensis primo metheoroꝝ approbauit ⁊ vt melius examinet reducitur ad istam breuem summã: ex iuxta positione contrarij quam antiparistasim dicimus accidũt alteri contrario tria regulariter motus localis: fortificatio ⁊ alicuius qualitatis intensio: primum accidit solum quia naturaliter vnum cõtrariũ aliud fugit si potest vt a suo corruptiuo magis distans meli⁹ possit in esse cõseruari scõm accidit (vt aiunt) ex condensatione: fugiens enim vnum contrariũ aliud condensatur aliquãdo quia forte non põt totuꝫ locum fm se et ꝙlibet partem sui dimittere vel quo ad extremũ magis distans a contrario non potest fortitã moueri et sic non oporteret ꝙ per iuxta positionem contrarij aliud contrarium etiam vbi esset condẽsatione semper condensetur/cum vꝫ posset absq; cõdensatione fugaꝫ accipere: vel põt dici ꝙ vnũ aliud contrariũ posset magis cõdensari semp cõdensarek per iuxta positionem alteri⁹ non ꝑcise vt magis distet ab eo sed fortius fiat vt melius resistere valeat: dum tamen posset fieri aliquius alteri⁹ rarefactio vt vacuum euitetur. tertium accidit ex specierũ reflexione vt declaratum est. ¶ De primo est bona apparentia nec videt ꝙ aliter sit dicendu: sed ibi nota ꝙ si calidũ ꝓeter cõueniente dispositionem habeat dispositio nẽ habeat caliditatẽ ⁊ frigiditatem non videtur ꝙ per iuxta positionem vnius non deberet aliud fugiẽs moueri ⁊ gratia exempli sit aqua calida vnum illoꝫ et aliud aer frigidus: materia eñ aque non deberet moueri fugiendo cum nõ timeat (vt sic dicamus) corrũpi: nec ex parte forme aque fuga accideret cum illa per iuxta positionẽ frigidi melius conseruetur: nec ex parte caliditatis cum non debeat accidens absq; motu subiecti moueri. ¶ Forte diceretur ꝙ ipsa caliditas aque mouet ipsam aquã vt ad motũ aq̃ mot⁹ ⁊ recessus ei⁹ a ꝓrio sequat.

¶ Contra forma substãtialis aque melius cõseruatur prope frigidũ ergo ꝓpter conseruationẽ caliditatis nõ deberet moueri signãter cum caliditas minus pfecta sit ⁊ appetat magis forma substãtialis se cõseruare inesse ꝙ caliditatem: posset dici ꝙ tam remissa posset esse caliditas ꝙ non cõpelleret aquaꝫ ad recessum sed posset esse tam intẽsa ꝙ sicut corrũpendo ipsam formam substantialẽ aque preualeret ita vt se in esse melius cõseruaret esset in causa ꝙ a frigido illo recederet nec te terreat istud: habeas considerationem ad dicta superius in primo de propriẽtatibus forme accidentalis. Volumus inquirere an ab illa caliditate ꝓducereꝫ aliqua qualitas motiua in casu vel ne ⁊ fm quod conueniẽtiori modo circũstãtijs occurrẽtibus positis posset vnum contrariũ fugere aliud versus vnaꝫ vel aliam differentiaꝫ loci moueretur: sed qr cõiter dicitur ꝙ fm naturam communem mouetur sic

Quare in hyeme partes interiores terre calidiores existunt.

Aq̃ fugit a frigido vt melius in esse conseruetur.

Universidad de Deusto Biblioteca

vnum contrariũ aliud fugiẽs sicut graue sursum vt euitet vacuũ videtur esse difficultas non parua quia si sic non posset aliquid ex propria natura motum talẽ impedire: Notãter dicit ex ꝓpria natura q: fm cõem naturã nõ incõueniret ꝙ impedimentũ accideret vt ptz ex dictis in. 4. in secunda parte de vacuo q: sicut nihil est ꝙ impediat motũ grauis sursum vbi periculũ vacui emi net q: cõmuni nature euitare vacuũ attribuitur ita fugere ꝛrariũ nature cõmuni refertur. ⁊ per ꝏns non deberet aliq̃d impedire talem motum cuius oppositũ cõstat. Item non deberet potius versus vnam dr̃iam loci ꝙ versus aliam moueri propter cãm dictaz vel q̃ ex dictis posset haberi ex minori vez resistẽtia versus vnã partem ꝙ versus aliã q: nullibi deberet eẽ respectu illius impedimentũ nec resistẽtia.

¶ Respõdetur ad hoc forsitã et bene ꝙ aliter dicitur a natura cõmuni vacuũ euitari ꝙ a natura cõmuni rem inesse cõseruari ⁊ cõtrariũ fugere. Vnde vacuũ qd̃ ascensum aque aliquando euitat per quodlibet aliud naturale illo vel alio modo euitaret si ibi existeret et sic põt dici ꝙ nõ potius aque ne ibi fiat vacuũ cõuenit moueri immo cuilibet enti naturali/sed ꝙ hoc vel illud ens naturale cõseruet inesse ⁊ ꝙ sũũ cõtrarium fugiat nõ est cuilibet enti naturali attribuẽdum: immo vnũ est corruptiuũ alterius. Sed dicitur ex natura cõi illud ꝓcedere q: cuilibet enti naturali inditũ est ꝛrariũ fugere vt seipsuz melius inesse cõseruet: ⁊ sic nihil mirum est ꝙ nihil impedimẽti accidat q̃n euitat vacuũ ⁊ ꝙ aliq̃d fit resistentie vbi cõtrariũ fugiẽs aliquod mouetur

Quale ens naturale dr̃ ex natura cõi suuz ꝛrariũ fugere.

¶ Scdo dicitur ꝙ de possibilib⁹ quod melius est facit natura ⁊ illud ex quo minus incõueniẽs sequitur vbi de plurib⁹ incõueniẽtib⁹ opz invnũ incidere: sicut vt vacuũ euitet fiola aqua plena cuius orificiũ obstructũ est intẽso frigore vigẽte ex quo aqua cõgelat ⁊ cõdensat frãgitur pot⁹ per vnam partẽ ꝙ in aliã q: minor ẽ in vna ꝙ in alia resistentia: sic ꝙ fugiẽs suum cõtrariũ mouetur potius per vnã partem ꝙ per aliam q: invna via minorẽ ꝙ in alia inuenit resistentiã. Sed incidẽ taliter de fractiõe fiole in casu ille posset formari difficultas vbi dareť vez fiola oẽs suas partes eque resistẽtes habẽs sed nolum⁹ immorari. Potest adhuc argui ⁊ apparẽter fulgur vel fulmẽ descendens mouet deorsum ꝙ huis ex ꝓpria natura sursum deberet moueri suum cõtrariũ fugiẽs liquet ex dictis vt conseruetur inesse sed ita magnum incurrit incõueniẽs descẽdendo ⁊ nõ melius inesse cõseruat igitur ptz ãns q: aliq̃n cadit in aquã q̃ ita bene ei cõtrariat sicut nubes roida vbi statim extinguit ⁊ corrũpit et q̃n in aqua non cadit locus inferior nõ est ei conueniẽs deberet potius in aere detineri in quo qualitates minus discõueniẽtes repperiret: vellemus ꝙ solutionẽ hui⁹ investigares. prodest ad hoc tm̃ vnũ qd̃ accidit in motu fulminis vel fulguris post descensum ad terrã ꝙ vez mouet de vno ad aliud latus ⁊ ad aliã ⁊ aliam partẽ q: nec hic nec ibi locum sibi cõuenientẽ invenit ⁊ sic nõ quiescit donec sumeret ex hoc forte inveniret aliq̃d pro solutione illius argumẽti. ¶ Sed de motu locali qui per antiparistasim accidit pro nunc dicta sufficiant. Scdm qd̃ ex antiparistasi dicit accidere fortificatio vez vnius cõtrarij ꝓpter cõdensationem nõ est consonũ dictis superi⁹ in scdo de formarũ tam substantialiũ ꝙ accidentaliũ activitate cum per condensationẽ nihil forme acquiratur ⁊ tanta actinitas forme debeat attribui fm maiorem vel minorẽ multitudinẽ forme dumtaxat: bene verum est ꝙ vt ibidem dicebat post cõdensationẽ partes sunt magis applicate respectu alicuius passi ꝙ prius sed etiã magis distant ab alio: forte fortificatio illa saluaret per actionem vel influentiã superiorũ agentiũ: sicut eẽ qui bene gubernat duob⁹ cõtendẽtibus debiliori subuenire debet salua honestate ita agentia superiora duobus entibus naturalib⁹ suo modo pugnãtibus nimirũ subueniũt debiliori ⁊ ei qualitatem vel virtutẽ aliquam resistiuã impartiuntur non videtur hoc asperne ndũ. Sed dices nũ ꝙ vnum contrariũ deberet aliud extirpare post ꝙ a superiorib⁹ agẽtibus deberet iuuari debil⁹.

¶ Respõdetur ꝙ non semper agẽtia superiora sic iuuant debilius ꝛrariũ quin fortius prevaleat q: etiã fieret fortiori contrario iniuria (vt sic dicatur) si nũ ꝙ obtineret intentũ: ⁊ breuiter ꝙ tum natura patitur fm contrariorũ dispositionem ⁊ circũstantiaz cõcursum non incõuenit ꝙ contrariũ debilius immo ⁊ vtrumq̃ ꝛrarium alio assistente a superioribus agẽtibus fortificetur: diceret insup (vt inuebat) ꝙ cum vtrũq̃ contrariũ a superiorib⁹ agẽtibus importet iuuamen nihil incõueniẽtis est ꝙ fortius debilius experet ⁊ corrũpat nec mireris ꝙ agẽtia superiora dicantur simul cõtraria duo iuuari q: forte aliqua vnum ex alia aliud iuuat ꝙ huis causa primaꝛtri ꝙ iuuamẽ impartiat ⁊ q̃n ab alio agẽte superiore a prima causa duo cõtraria simul dicantur iuuari absq̃ incõueniẽti posset saluari sed de hoc alibi: et hec pauca pro scdo de fortificatione vez per antiparistasim q: angustia tẽporis non permittit diutius immorari. Tertiũ de intẽsione vez qualitatis invno cõtrario propter reflexionẽ specierum alteri cõtrario obuiantiũ est longe difficilius sed primũ ꝙ illud examinetur de actione reflexa aliqua dicere operepreciũ est.

Agentia superiora fit iuuant duo cõtraria.

¶ Notandũ est igitur ꝙ naturale agẽs potens effectũ aliquem extensum ad aliquã distantiam producere si obstaculũ inveniat tale ꝙ suus effectus nõ sit ita extensus sicut illo obstaculo secluso fuisset citra obstaculũ illud ꝓducit intensiorẽ qualitatẽ ꝙ ꝓduxisset si obstaculũ nõ impediuisset maiorem extensionẽ ⁊ ad istum sensum debet intelligi ab obstaculo aliquo fieri reflexionez. exẽpli gratia corpus luminosum potens producere lumen per spaciũ decem pedum posito in fine none pedalitatis opaco aliquo tãtum lumen ꝓducet citra illud sicut vltra illã nonam pedalitatẽ ꝓduxisset opaco secluso ⁊ sic debet itelligi ꝙ lumine aliq̃n reflectit ⁊ ꝙ corpus luminosum per reflexionẽ intens⁹ lumen ꝓducit ꝙ si reflexio non esset. Et ibi aduertendũ est ꝙ omnino ita extẽsum effectũ preter ꝓducibilẽ citra obstaculum producet agens citra sicut vltra produrisset obstaculo non posito sicut in extremo posito si post ꝓductionẽ luminis per spacium decem pedum poneret opacum in fine none pedalitatis precise per illam nonam pedalitatem ꝓducetur aliũ lumen a corpore luminoso nullo lumine in aliqua illarum producto de nouo: proportionabiliter dicatur obstaculo posito in fine octaue ⁊ in fine septime ⁊c.

Ofio itelligit ab obstaculo fieri reflexionem.

¶ Alterius aduertendũ est cum debeat qualitas vniformiter difformis regulariter produci data vniformi dispositione medij dubium est an effectus ille partialis per reflexionẽ producibilis debet intensius extremum habere versus obstaculum sicut si in extremo posito in decima pedalitate fuisset absq̃ obstaculo lumen vniformiter difforme a gradu vt vnum vsq̃ ad non gradum expositione opaci deberet produci tm̃ luminis in nona pedalitate iam questio est vtrũ illius luminis in nona pedalitate ob reflexionem producibilis extremũ terminatum ad vnũ gradum terminaret ad opacum ⁊ aliud terminatum ad non gradum ad octauaz pedalitatẽ vel potius econuerso. Dicendũ esse videtur ꝙ illius effectus ob reflexionẽ producibilis intẽsius extremum ad opacum vel obstaculũ terminatur et hoc propter aliqua que accidere videntur prope obstaculum sicut inferius ostendetur: intensius enim lumen videtur produci a corpore luminoso prope opacum impediens maiorem luminis extensionem ꝙ magis distanter ⁊ hoc ex calore que percipitur ex reflexione radiorũ solis prope terram vel aliquod aliud opacũ a quo bene reflectuntur radij dignoscit cum calor ille virtute luminis producat. Multe experientie ista actione reflexa saluãtur: signanter experimur ꝙ parvus ignis in vna magna aula parũ calefacit qui si in parua camera esset lõge magis calefaceret et hoc ideo q: in magna aula existẽs forte nihil caloris per reflexionẽ ꝓducit q: actio eius non deuenit forsitã vsq̃ ad latera aule a ꝗbus ad sensum datum debebat fieri reflexio: sed in parua camera reflexũ vltra directũ ꝓducit calorẽ quia propter paruã distantiã a lateribus camere potuisset vltra latera illa si non obstitissent ꝓducere calorem qd̃ cum ab illis laterib⁹ non permittatur citra latera illa ꝓducit qd̃ vltra producere debebat ⁊ sic spacium inter latera parue camere inclusum calidius euadit ꝙ aliud spacium equale eque propinquũ igni in aula: intẽsius etiam lumen ab vna candela ꝓducitur in vna parua camera vltra cuius latera potuisset ꝓducere lumẽ si non impediuissent ꝙ in vna magna aula ad cuius latera lumen illius cãdele non posset peruenire propter similem causam.

¶ Contra predicta arguitur primo sic probando nullum agens (sicut dictum est) reflexe aliquid ꝓducere. sequeret primo ꝙ agẽs post assimilationẽ passi adhuc ageret in illud, probatur sequela sit. a. calefactiuũ potens assimilare sibi passum decem pedũ constat ꝙ prius dz assimilare medietatẽ propinquã ꝙ distantẽ: facta igitur assimilatione, ꝓpinque medietatis ponat obstaculum ne ad aliam medietatẽ posset peruenire tunc. a. reflexe ageret in medietatẽ sibi assimilatam. igitur. ¶ Secundo seq̃tur ꝙ in passo in quo aliquid per reflexionẽ producitur esset qualitas vniformis, ꝓducta ⁊ tm̃ data vniformi dispositione medij vniformiter difformẽ qualitatẽ produci in ore est oim igitur: sequela, probatur si vnum corpus luminosum potẽs per distantiã decẽ pedum producere lumẽ a gradu vt octo vsq̃ ad nõ gradum si opacũ poneret in fine septime pedalitatis ex dictis habet ꝙ septima pedalitas est vniformiter illuminata vt duo qd̃ ostenditur sic erat ante positionem corporis opaci a gradu vt duo vsq̃ ad gradũ vt vnũ vniformiter difforme a non gradu vsq̃ advnum quale debebat esse in octaua pedalitate propter reflexionẽ ab opaco debet produci in septima pedalitate extremo intensiori terminato ad opacũ remissiori ad sextã pedalitatẽ: ergo euadet totale lumẽ septime pedalitatis vniformiter intẽsum vt duo: ꝏna relinquitur nota intelligẽtibus materiã de difformibus ⁊ reductionẽ difformitatis ad vniformitatẽ Idem diceret de caliditate ⁊c. Tertio sequeret ꝙ fortius in distãs ꝙ in ꝓpinquũ agens physicũ ageret: ptz sequela q: actione reflexa (vt dictum est) plus qualitatis ꝓducitur versus obstaculum ꝙ versus agẽs. ¶ Respõdet ad primũ distinguẽdo ꝏns vel oimoda facta assimilatiõe possibili ⁊ sic negatur vel nõ cõpleta tali assimilatiõe et sic cõceditur: stat eẽ ꝙ huis passum ita intẽsaz habeat caliditatẽ sicut acalefactiuũ patiat adhuc ab eodem q: nondũ tm̃ hz de forma sicut illud continet ⁊ sic vbi non posito obstaculo in medietate ꝓpinquiori data assimilatiõe in gradu non produceret aliquid caliditatis vltra ꝓpter impedimentũ obstaculi in illa medietate reflexe produceretur magis de caliditate hoc supposito ꝙ citra summã fuerit producta caliditas. ¶ Ad intelligentiã huius cõferunt q̃ dicta sunt supra in scdo vbi de actinitate forme agebat: ex quib⁹ habetur solutio huius si aliqd̃ agens potẽs aliquã formã substãtialẽ in materiã decem pedum introducere ponat in medio obstaculũ quoddam impediens ne in medietatẽ distantiorẽ materie forma substãtialis introducat nihil forme substãtialis in illo casu ꝓducetur reflexe igitur. Patet ãns q: esset intẽsibilis ⁊ remissibilis forma substantialis vel vbi se nõ intenderẽt essent due forme substãtiales in eadẽ materia adequate eiusdem speciei qd̃ additur ꝓpter illos q̃ pluralitatem formarũ in eadẽ materia admittũt quas tm̃ diuersarũ specierũ assignãt. ¶ Solutio inq̃ hui⁹ ex dictis claret q: vbi non est capacitas reflexe actionis sicut vbi est summa qualitas nõ dz aliquid reflexe produci ⁊ hac limitatione ꝓpositio fundamẽtalis huius materie in principio huius notabilis posita intelligi debet. Ad scdm respõdetur cõcedẽdo sequelam sicut clare ostẽdebatur: ex quo habes manifeste ꝙ aliq̃n in aliqua parte passi euadit ꝓpter reflexionẽ qualitatis vni

Incõueniens ẽ duas formas substantiales eiusdẽ speciei esse in eadẽ materia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

formis aliqñ in toto: ptz primo de septima pedalitate in casu argumẽti ⁊ scõm innotescit posito opaco in medio pedalitates quarte inter luminosum ⁊ opacũ vniformiter vt octo essent illuminate. ¶ Et si dicas quid si poneret opacũ in fine binarum primarũ pedalitatũ deberet tunc lumẽ vniforme vt sexdecim produci ad qd corpus luminosum non videt esse sufficiẽs: sed forte dicere ꝗ immo q: redit in idẽ lumẽ intẽsum vt octo producere per spaciũ quadrupedale ⁊ lumen vt sexdecim pducere per spaciũ bipedale.

Naturaliter pducit ꝗ liras vniformis.

¶ Contra ex hoc habes ꝗ corpus illud luminosum infinite intẽsi luminis esset productiuum si summa intensio luminis non impediret: ptz q: posito obstaculo in fine prime pedalitatis deberet pduci lumen vt. 32. ⁊ si in fine prẽ medietatis in duplo intensius et sic per partes proportionales procedendo.

¶ Respondetur cõcedendo illud: negatur tñ naturaliter posse casum dari in quo corp illud luminosum lumen infinite intẽsum pduceret q: maxime esset vbi corpus opacum immediatum esset luminoso ⁊ tunc nihil luminis produceretur ab eo cum dyaphanitas ad pductionem luminis in medio reqratur q̃ opacitati obuiat vt in scdo de anima ⁊ in de sensu et sensato habet videri: si opacum esset tale ꝗ non omnino luminis productionẽ impediret liquet nõ haberi lumen infinite intensum. ¶ Sed dices ⁊ apparenter ad minus habetur ꝗ calefactiuũ esset caliditatis ꝗtum est ex parte sui infinite intẽse pductiuũ: post ꝗ non requirit dyaphanitatẽ caliditas: relinquitur deductio quia ex dictis liquet

Qdlz calefactiuũ est infinite caliditatis pducitiuum.

¶ Respõdetur negando illud q: maxime esset vbi obstaculũ vltra cuius superficiẽ nihil caliditatis posset produci immediatũ esset calefactiuum ⁊ tunc notũ est ꝗ in medio nihil caliditatis produceret nec in superficie obstaculi ꝓpter incapacitatẽ eius ⁊ q: esset caliditas indiuisibilis sm profunditatẽ quam nullaz talem esse per naturam debilem in tertio scda parte disputauimus. Cõcedimus tñ quodlibet calefactiuũ infinite intense caliditatis esse, pductiuũ summa intensione possibili non impedicte: nec illud infinitum arguit virtutẽ ex dictis in tertio vbi supra. Sed cõtra predicta forte instares nullũ luminosum per spacium aliquod vniformiter dispositũ producit lumen vniforme igit añs pbatur detur oppositũ in casu posito in obstaculo existẽte in medio. Cõtra melius ⁊ intẽsius videret visibile existens in fine prime pedalitatis ꝗ in fine scde ceteris paribus ergo sequit ꝗ in prima pedalitate intẽsius est lumen ꝗ in scdo. añs potest experientia inotescere. Respõdetur negando añs et ad probationẽ dicit concedẽdo obstaculo posito in medio maximi spacij per qd põt corpus luminosum pducere ꝗ visibile in fine prime pedalitatis melꝰ videret ꝗ in fine scde ceteris paribus ⁊ negatur ex hoc sequitur in prima pedalitate intẽsius ꝗ in scda lumen existere. Et si queras vñ igitur accidit ꝗ melius in prima ꝗ in secunda visibile videat? Dicitur aduertendũ esse

Nihil vt nimen reflectatur.

nihil non lucidũ vnq̃ posse videri nisi ab illo lumen reflectat: ⁊ inde est ꝗ aerẽ nõ videmꝰ quia propter suam dyaphanitatẽ ⁊ opacitatis carentiam lumen ab illo non reflectit adminus perceptibiliter quare hoc dicitur alibi habet videri et quia avisibili existẽte in prima pedalitate maior fit reflexio luminis ꝗ ab eodẽ existente in scda et hoc ideo q: ad maiorem extensionem post primam pedalitatẽ corpus illud luminosum poterat lumen pducere ꝗ post scdaz (vt liquet ex dictis) intensius lumen est in visibili existente in prima ꝗ in scda ⁊ inde est ꝗ intensius videt: qd non arguit non existente visibili in prima nec in secũda esse illas pedalitates difformiter illuminatas. Sed cõtra hoc arguit sic in infinitũ intensum lumen põt produci ab illo luminoso per appropinquationẽ visibilis in eodem visibili ergo posset in infinitum intense visibile videri. ⁊ per añs in infinitũ intensa põt dari visio eiusdẽ qd actuitatem limitatã potentie visiue excedit sz forte dicẽs (vt ex alibi dictis habetur) ꝗ non arguit maiorem virtutem actinam alicuius potentie intensiorẽ producere effectum vbi illud accidit propter augmentũ virtutis alicuius alterius cause ad illam concurrẽtis/mõ impresentiarum ex intensione luminis per appropinquationem visibilis luminoso visio intenderet. Contra sequeretur ad minus ꝗ existẽte luminoso inter visibile ⁊ potentiã visiuã in infinitũ intensaz visio posset produci per appopinquationez visibilis ad ipsum luminosum quod si concedas sequeretur ꝗ non intensius maius visibile ꝗ minus visibile per talem appropinquationez videretur et ꝗ per mediũ magis pspicuũ non causaret visiõ per talem appropinquationẽ intẽsior ꝗ per minus perspicuũ qd tñ videt falsum postꝗ quicquid cõcurrit ad intẽsionẽ visiõis minus visibilis concurrit ad intẽsionez visiõis magis visibilis et adhuc aliud. Idẽ de medio magis pspicuo. Respondetur cõcedẽdo illatũ negãdo falsitatẽ eius cõceditur tñ ꝗ in quocũq̃ instãti tẽporis appropinquatiõis vtriusq̃ visibilis ab equali distantia intensior visio a magis visibili ꝗ a minꝰ visibili producerẽt. Sz data imediatiõe visibilis ⁊ luminosi verũ esset dicere ꝗ nõ intẽsior visio ab vno ꝗ ab alio fuit cãta. Analogia est si in duobꝰ. a. ⁊ b. vez sic pducant calores per partes ꝓportionales vnius horꝗ in prima in. a. pducantur duo gradus ⁊ in. b. vnus ⁊ sic oñr in quolz instãti hore intrinseco intẽsior calor erit in. a. ꝗ in. b. et in instãti terminatiuo hore in quo nihil caloris ponitur pduci erit verũ dicere ꝗ non intẽsiorẽ calorem hz. a. ꝗ. b. Hoc qd dictũ est de intensiõe luminis per reflexionẽ approbãt passim perspecti ui. Vñ dñs cãtuariẽsis in scda parte sue pspectiue ꝓpositionẽ decimã septimã talẽ posuit lucẽ reflexã per aggregationẽ fieri fortiori luce incidente. Et vbi solet cõiter dici ꝗ vniformit difformis pducit qualitas saltẽ ab agẽte extrinseco ꝗ mediũ vniformiter dispositũ ꝗuis ex tali reflexione habeat effectꝰ vniformis itelligendũ est illud cõe dictũ reflexione seclusa. Insuper est aduertendũ ꝗ raro ponitur tale obstaculũ quin ꝗ

Qñ ꝗ mediũ vniforme nõ pducitur agẽte qualitas vniformit difformis.

uis ab eo reflexio aliqua fiat actio ipsum aliquã tisper penetret. Et illud qd de vniformitate dicebamus intelligi debet vbi perfecta fiat reflexio ⁊ talis ꝗ nulla penetratio fiat: hoc claret in pradicta intelligẽtibus. Ad tertiã dicitur concedendo sequelã: ⁊ fortius agens debere in ꝓpinquũ ꝗ in distans agere presupponit vniformẽ dispositionẽ passi ⁊ quũ obstaculũ ponitur, ꝓpinquiores partes medij scdi luminosi magis iunt illuminate quapropter minus luminis in eis pducit sicut oportet vt patet ex dictis superiꝰ in tertio scda parte in argumẽto de luminosis. Sz forte dices detur aliqd passiuz vniformiter dispositũ vt. 4. qdrupedale et applicet ei vnũ calefactiuũ potens producere calorẽ ad distantiaz sexpedalẽ vniformiter difformẽ a gradu vt. 4. vsq̃ ad nõ gradũ ⁊ ponat obstaculũ in fine illꝰ quadrupedalis vel fiet reflexio vel ne: si sm cõtra pdicta/si primũ/si starent dicta intensior calor per reflexionẽ pduceret in magis distans ꝗ in ꝓpinquũ vbi passum inuenit vniformẽ. Forte dices ꝗ illud calefactiuuz quãdo ibi nõ fuisset obstaculum nihil caloris potuisset pducere illud quadrupedale/q: oporteret prꝰ agere in illud ⁊ non posset quia inuenit in eo maiorẽ effectum ꝗ ab eo pduci põt. Contra non oportet ꝗ similẽ qualitatẽ in spẽ pducendo agens agat prius in propinquũ ꝗ in distans et sic stat ꝗ pducat spes vel aliquid aliud in illud passum preter caliditatem. Item ibi per diuinã potentiam daretur aliquod mediũ vniformiter illuminatũ vt. 4. quadrupedale ⁊ applicaretur eidem vnuz luminosum potens a gradu vt. 4. vsq̃ ad nõ gradum pducere lumen ad distantiã. octupedalez ⁊ poneret opacum ex parte opposita impediẽs ne vltra illud illuminatuz vt. 4. lumẽ pertransiret ibi deberet lumen reflecti a. 4. vsq̃z ad non gradũ per totum gradũ vt. 4. terminato versus opacũ vbi mediũ vniformiter qualificatũ offerebatur. Respondet breuiter ꝗ nec in casu calefactiui nec in casu luminosi aliquod illoꝝ producet aliquid per reflectionẽ q: tantũ inuenit productũ ꝗtuz post reflectionẽ productũ euaderet et vbi quadrupedale vniformiter illuminatũ vt duo applicaretur luminoso potenti pducere lumen a gradu vt 4. vsq̃ ad nõ gradũ per distantiam octo pedum ⁊ poneret obstaculum in fine quadrupedalitatis ex opposito quadrupedale esset illuminatum vniformiter vt. 4. sed vbi daretur luminosuz potens producere a gradu vt duo vsq̃ ad octo ⁊ eidem quadrupedali applicaretur obstaculo posito ⁊c. nihil luminis pduceretur quia vbi quadrupedale nihil luminis habuisset euasisset illuminatũ vt duo ab illo luminoso vniformiter vt duo: ⁊ iam tali lumine illuminatum offertur.

An recte assignet media regio aeris

¶ Secundo principaliter arguit sic si reflexio (vt dictum est) esset admittenda sequeretur ꝗ non esset media regio aeris assignanda: cõsequens est cõtra metheorologicã doctrinam ⁊ cõmunẽ philosophiã sequela, pbatur regio media aeris solet assignari illa adquam radij solares reflexi peruenire nõ valent sed nulla est talis. igitur prima pars antecedẽtis ptz ex cõi sententia de tribus regionib̃ aeris loquẽtiũ suprema vez media ⁊ ifima. scda pbatur radij solares a terra vsq̃ ad celum reflectũtur igitur. probat añs sol ex vna parte hemisperij existens illuminat lunã ⁊ alia astra ex illa parte hemisperij existentia ergo radij reflexi ad celum vsq̃ valẽt peruenire: ptz añs q: ex dictis ad tantam distantiaz reflexio debet fieri ad quantã obstaculo se clauso directa posset actio pertingere.

¶ Et cõfirmatur sm philosophũ asserẽtem oia astra illuminari a sole: distãtia inter solem ⁊ terram non est medietas immo nec quarta pars distãtie maxime per quam posset sol producere radios suos ergo lumẽ in aere cõpositũ ex directo ⁊ reflexo est vniforme. ista añs claret ex dictis: ⁊ si sic deberet ob remissionez luminis in parte aeris (quam mediaz regionem dicunt) minus caloris esse ꝗ in alijs regionibus. Respõdetur negando sequelam ⁊ ad pbationẽ dicitur argumentũ esse difficile ⁊ apparenter ꝛcluderet non debere reflexionez fieri per tantam distantiam per quam tam secluso obstaculo actio directa poterat extendi sed occurrit aliud argumentum apparentꝰ concludẽs per tantam distantiã debere fieri reflexionem quod est tale: reflexio fit in supplementũ illius quod debeba t directe produci obstaculo non impedicte ergo dz reflexio ita extẽsa esse sicut vltra locum obstaculi deberet directa actio extendi nec valet dicere ꝗ illud suppleatur per intensionẽ; quia semper deberet esse effectus attribuibilis reflexioni alicuius certe extensionis et non esset maior ratio ꝗ huius vel illius intẽsionis esset vt intelligẽti cõstat. Pro solutione igitur alterius argumenti

Argumẽtũ pbãs ꝗ tãtam distantiaz fieri reflectionẽ ꝗ quantã põt eẽ actio directa.

¶ Aduertendũ est ꝗ bifariam debet intelligi fieri reflexionem radiorum solis sicut de radijs alterius luminosi vno modo perpendiculariter: alio mõ oblique. A parte terre vel aque correspondente parti celi inter duos tropicos quam torridem zonam appellant reflectũtur radij perpendiculariter ⁊ hoc ideo quia (vt perspectiui tradunt ⁊ verum est) angulus radij reflexi debet esse, equalis angulo radij incidentie: cum igitur in illa parte terre radij incidẽtie angulos rectos constituant cum lineis superficiei terre oportet ꝗ radij reflexi tales angulos cõstituant et per añs nõ oblique sed etiã perpẽdiculariter reflectunt ita ꝗ si fas est sic loqui per eandẽ viã per quam radius incidẽtie, pcedit radius diffunditur reflexiõis: ⁊ hoc est qd pspectiui volunt dicere ꝗ radius perpẽdicularis incidẽtie in seipm reflecticur: sz a parte terre citra topicũ cancri radij solares reflectũtur oblique cadũt ⁊ sic ex radio incidẽtie ⁊ radio reflexiõis non resultat vnũ lumen intẽsius q: non pcedunt per eandẽ viam et qd superius dicebat de intẽsione resultãte ex reflexione tam vniformi ꝗ difformi intelligẽdũ venit vbi perpẽdicularis fit reflexio. vñ argumẽtum factũ optime cõcludit infra torridaz zonam nullã debere mediaz regionẽ aeris assignari ita eñ opinamur esse intẽsum lumẽ in medio aeris

A qua pte fit ꝓpendicularis radiozũ solarũ reflexio

Infra torridã zonã nõ dz ãssignari media regio aeris frigida.

sicut prope terrā infra torridā zonā: ſz loquētes de media regiōe aeris itelligere debēt de aere ſuper partem terre citra tropicū cancri exiſtēte ad quē quidem aerez a terra radij reflecuntur oblique (vt dictum eſt) et propter obliquitatem radiorū reflexorum habitur vna pars aeris media ad quā nullus radij reflexus a pte terre citra tropicū cācri pueniret. hoc non eſt difficilis ymaginationis conſideranti obliquitatez radiorum vt ex hac figura notum euadit.

¶ Et ſic cōſtat aliquā eſſe partē aeris quā mediam regionē appellāt radiorū reflexorū immunez et q̄ in eſtate radij ſolares magis accedunt ad pēdicularitatē minorā tūc media regio aeriſ. In hyeme aūt fit maior, ppter maiorē radiorū obliquitatē. Ex iſtis claret ad argumentū ſolutio.

¶ Ad confirmationē dicitur q̄ bene cōcludit q̄ ſub torrida zona lumen reſultans ex directis z reflexis radijs deberet eſſe vniforme: ſz non citra tropicum cancri quia propter obliquitatem radij reflexi, et directus nō diffunduntur per eandem viam z non ſe intendunt.

¶ Tertio principaliter ar. ad idem ſi in veritate ſtarent que dicta ſunt de reflexione ſequeretur q̄ prope locum reflexionis ita intenſus deberet eſſe effectus ſicut ad maiorem diſtantiam ad quā reflectio peruenirет: ſed hoc eſt falſum igitur. prima pars antecedentis nulla eget probatione. z ſcda probatur ex ſpeculo concauo in oppoſitū ſolis poſito ſtupa inflāmatur (vt experientia dinoſcitur) z hoc ad certam diſtantiaz ab ſpeculo ita q̄ ſi minus prope ſpeculuz ſtupa applicetur inflāmata non euaderet nec ſi valde remote ergo non producitur tm̄ luminis a ſole prope ſpeculum ſicut in loco inflāmationis. Et confirmatur longe per maiorem diſtantiam vltra ſpeculum ſol poſſet emittere radios q̄ ſit diſtantia inter ſpeculum z ſolem: ergo reflexio deberet talis a ſpeculo fieri q̄ nō dūtaxat in vno loco ſed in omnibus intermedijs) deberet fieri inflāmatio. Hoc argu. etiā non caret difficultate. Pro cuius ſolutione aduertendum eſt q̄ euclides vltima ppoſitione de ſpecularib⁹ hoc eſt de ſpeculis vel de ymaginib⁹ in ſpeculis apparentibus ait ex cauis ſpeculis ad ſolem poſitis ignis accendit z eſt theorema trigeſimū primū: qō ferme ſub eiſdem dñs cantuarienſis. 3. parte ſue perſpectiue. 55. ppoſitione poſuit dicens in ſpeculis cōcauis ad ſolē poſitis ignē gñari z vt ex cōtētis in cōmētis illarū ppōnū colligi pōt ignis ille vel inflāmatio fit in ocurſu radiorū reflexorū cū radio icidētie. Cū ymaginādū eſt ſpeculū cōcauū portionē eſſe ſphere vel alicuius corporis orbicularis z p oñs vltra ipſuz ymaginandū eſt cētrū ei⁹: p illud centrū a ſole pcedit radius incidentie vſq̄ ad punctū vnuz ſpeculi a quo fit reflectio in idē centrū z ab alijs pūctis ſpeculi alij radij reflectuntur concurrētes cuz alio radio incidentie tranſeūte p centrum in eodez cētro z propter concurſum ibidē fortificātur radij et ſufficiunt ad inflāmationē q̄ non fit citra nec vltra quia radij citra z vltra ſūt magis diſpſi z ſeparati a ſeinuicem et ſic nō tantum ſe iuuant ſicut cum vniuntur. Per iſtam figurā in cognitionem huius poteſt facile deueniri.

Quare fit inflāmatio ſolum in cōcuſu radiorū reflexorū ab ſpeculo.

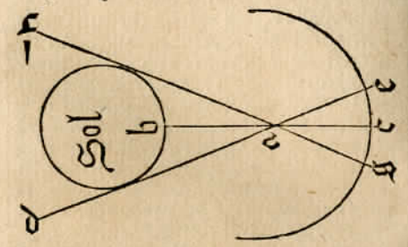

¶ Sit radius a ſole pcedēs trāſicēs p centrū ſpeculi quod ſit a.b.c. ita q̄ c ſit pūctū mediū ſpeculi concaui et alij radij ſit d.e. et alij f.g. ita q̄ e. z. g. ſint alia duo puncta ſpeculi in cuius medio ſit c. vbi claret q̄ reflectio perpendicularis radiorum concurrit in a. centro. ex his habetur quare potius in vno loco q̄ in alio inflammatio fiat ſecundum pſpectiuos. z ſic argumentū ad intentionem ſ ſolueret. ſed libenter impugnaremus dicta eorum niſi q̄ nō expedit imorari z ad euadendum ſufficit pro nūc qō dictū eſt Ad ofirmationē diceret etiā q̄ in loco cōcurſus maior ē calor ſicut fortiā lumē ppter vnionē radiorum et ex oſequente oporteret dicere q̄ nullū lumen eſt ibi vniforme pcedēdo eñ a ſupficie ſpeculi verſus centrum ymaginabile itenſior z intēſior aſſignaretur calor et a centro citra ipſum procedendo remiſſior z remiſſior propter radiorum diſperſionez et ſeparationem.

Ex hoc habet q̄ dato q̄ ſit reflexio ppendicularis lumen tm̄ nō eſt vniforme.

¶ Quarto principaliter ar. ſic ignis in parno ſpacio incluſus citius extinguitur ceteris paribus q̄ ſi in ampliori eſſet ergo nō fit reflexio modo predicto. aſſis experiētia manifeſtat: z oña pbat quia in parno loco ignis clauſus intēſiorem calorem produceret z ex oñte melius deberet ibi conſeruari cum caliditas ſit conſeruatiua igitur. Pro ſolutione

¶ Sciēdū q̄ iacobus de forliuio peritiſſim⁹ phiſic⁹ in tractatu de itēſiōe pte. z. vſus medū materiā de reactiōe ptractās aſſignās rōnez calefactiōis aq̄ extinguētis carbonem ignitū (vt abſqz reactiōe poſſet illud ſaluari) dicit q̄ calor in mixtis nō cōſeruat niſi in humido qui continue in ipſuz humidū agit ipſum ſubtiliando z inflāmando z continue faciēdo q̄ inflāmatum eſt z ſubtiliatū exhalare; ppter qō calor in mixtis indiget cōtinua euētatione ad ſui cōſeruationem ſi eñ non exhalaret qō inflāmatus eſt z ſubtiliatum illud retineretur z materiā que remāſit diſpoſita ad inflammationem: ſtatim conſumeret priuſq̄ alia eſſet ſufficiēter diſpoſita inflāmationem: z ſic ceſſaret calor cū non cōſeruetur: niſi p cōtinuam z ſucceſſiuā ſubtiliationem humidi ſicut ptz de igne poſito ſub ſcintella qui ſtatim extinguitur. ſimiliter de ſuffocatione aīalis vbi, p hibetur anhelitus qui eſt euētatio cordis z pulmonis. Hec forliuiēſis: ex quibus habetur q̄ illud qō arguendo dicebatur debere cōducere ad cōſeruationez ignis calorem: vez intēſiorez eſſe igne in parno loco incluſo eſt in cauſa q̄ citius extinguatur. ¶ Cōtra qō arg. ſic. ſicut calor intēſior qui ibi reſultat ob defectū euētationis cito cōſumit materiā diſpoſitā ad inflāmationez ita deberet concurrere cū ipſo igne vel calore eius ad cito diſponēdum aliā materiā ad inflāmandum: igit̄. Diceret ad hoc forliuiēſis: q̄ qz facil⁹ eſt inflāmare materiā diſpoſitam q̄ aliā de nouo diſponere cit⁹ oſumitur diſpoſita q̄ alia de nouo diſponat. Non pcedit hoc q̄ dictū eſt: de igne elemētali in quo nihil humidi eſt aſſignādum: z ſic talis ignis nō egeret euētatione illa: z p oñs melius cōſeruaretur in parnoſpacio incluſus q̄ in magno ceteris parib⁹: ſz de calido mixto bona eſt apparētia in dictis hui⁹ z ſubtilitas in eius ſnia. Sed nulla videt eſſe humiditas in carbone ignito: poſſet tm̄ dici q̄ reſoluūtur z ſubtiliātur ptes ligni actiōe ignis exiſtēt; i poris ei⁹ z redit in idem: ac ſi humidū reſoluere tur quo ad neceſſitatē euētationis. Et, p nūc nolumus exactius iſtud diſcutere: z p intelligētia actiōis reflexe hec ſufficiāt: q̄bus bñ oſideratis abſq̄ incōueniēti dici poſſet q̄ ab vno ōrio poſſet actio alterius reflectī: ita q̄ vbi vnum calefactiuū potēs, pducere caliditatem ad diſtātiam octo pedū a gradu vt. 4. vſq̄ ad nō gradū diſtaret ab alio frigefactiuo quadrupedal⁹ cui⁹ actio preueniret: ita q̄ ppter aliqō impedimētuz frigefactiuū illud nihil poſſet, pducere in mediū priuſq̄ actio calefactiui vſq̄ ad illud excluſiue peueniret illud mediū, ppter reflexionē a frigefactiuo euaderet calidi⁹: qz vniformiter vt. 4. z ſic per antipariſtaſim, ppter reflexionē, pducit aliquis grad⁹ qualitatis vbi nō, pduceretur antipariſtaſi ſecluſa: imo videtur q̄ a ōrio fortior debeat reflectio fieri q̄ a corpe opaco reflectio luminis regulariter. nihil eñ tam opacū repitur quin lumen directū ipſuz aliquātiſper penetret ſed in contrariū ob repugnātiam qualitatū nulla fit penetratio: z ſic tota actio reflectitur: ſed ex iſtis non habetur q̄ in vno ōrio propter aſſiſtētiam alterius vel iuxta poſitionē aliqua qualitas producatur niſi forte diceretur q̄ propter reflexionem ab alio contrario facta tm̄ intendi tur qualitas medij q̄ ab illa intēditur q̄litas cōtrarij a quo producebatur: ſed hoc non videtur eſſe dicendum: quia ſequeretur q̄ cauſa a ſuo effectu pateretur vel intenderetur quid eſt inconueniens q̄uis cauſaz a ſuo effectu iuuari ſoleat admitti. 2. q̄tum de forma eſt in contrario et nō plus poſſet ab eodē produci ſiue reflexe ſiue directe capacitate paſſi data mō a tali effectu non poſſet forma cōtrarij intendi. Tertio nunq̄ deberet ceſſare actio ſi ſumma intenſio non impediret ex qualitate intenſa in medio producta intenderetur qualitas cōtrarij et ex maiori eius ſpēr in me intenſione adhuc qualitas medij intenſior eua- dieret: z rurſus ex intēſione eius qualitas cōtrarij intēſior efficeret z ſic cōſequēter. ſed q̄ actio ne ſpecierū in medio productarū, ppter earum- dem reflexionē ex obuiatione cōtrarij qualitas in eō in vno contrario non debeat intēdi ſicut paulus venetus aſſerebat z georgius approbat.

Calor mixti eget euētatiōe z nō calor ſimplicis.

Actiones intenderetur qualitas cōtrarij et ex maiori eius ſpēr in me dio exiſtentes z refle xarū nō intendit qua litas in eō trario.

Incōueniens eſt cāz ab effectu ſuo intēdi effectuā.

¶ Arguit primo ſic ſpēs caliditatis venese cōpatiūtur cum frigiditate ergo ab illa non debēt reflecti: oña claret z a ñs, pbatur ſicut ſpecies caliditatis nō repugnāt ſpēbus frigiditatis magis q̄ ſpecies albedinis ſpecieb⁹ nigredinis ita nec ſpēs caliditatis debēt ſpecieb⁹ frigiditatis repugnare q̄tū ad cōpoſibilitatē q̄uis frigiditas poſſet actionē ſpērū caliditatis impedire.

¶ Scdo arguit ſic data tali ſpecierū reflexione adhuc ille non ſufficerēt agere in cōtrarium a quo, pceſſerūt igitur. aſſis, pbatur qīī non ſpecies ſz qualitas eiuſdē ſpeciei cum qualitate cōtrarij fuiſſet in medio, pducta nō ſufficeret in contrariū a quo, pducebatur agere vt paulo aū oſtendebat ergo nec ſpēs q̄bus minor actiuitas eſt attribuēda. Tertio quid diceret non admitteres tales ſpēs. Propter iſtaū nobis dicēdū eſſe q̄ non opz per antipariſtaſim q̄ qualitas in cōtrario tendat ſufficit q̄ in medio p iuxta positionem cōtrarij intēſior, pducat effectus. Sed dicere inflāmat exhalatio per iuxta poſitionē contrarij. z per oñs caliditas in ea debet intēdi. Respondet q̄ ex motu locali accidit q̄ caliditas exhalationis intendit z tandē q̄ ipſa inflāmet. De partibus interiorib⁹ terre quas calidas eſſe conſtat in hyeme diceremus q̄ exhalationes calide z ſicce in cauernis z poris terre exiſtentes et genite propter frigiditatē aeris non egredium̄t in hyeme. ſi eñ vnū cōtrariū fugere debet a fortio non debet verſus illud moueri nec ipſum (vt ſic dicat) aggredi niſi cogat: z inde eſt q̄ ppter retentionē illarū exhalationū caliduz partes interiores terre calide in hyeme recipiūtur z aque fontales calide ſcaturiūt. De partib⁹ interiorib⁹ aīalis quas ypocras calidiores in hyeme aſſeruit pōt pari forma dici q̄ humores z ſpiritus calidi corporis aīati detinent in hyeme in partib⁹ interiorib⁹ ob frigiditatē medij circūſtantis. proportionabiliter dicat de partib⁹ interiorib⁹ terre et aīalis in eſtate quas frigidas vel minus calidas q̄ in hyeme tunc experimur, ppter retentionem vaporū z humorū frigidorū exhalationibus calidis egredientibus foras ob medij caliditatez extrinſeci: qz ſicut cōtrariū ōtrariū fugit ita ſimile ſimile querit. Sed quid de grādine dicendum eſt vbi intenſam frigiditatē z congelationē eſſe conſtat, ppter antipariſtaſim vt aiunt. videt eñ

Quare partes interiores in hyeme ſunt calide.

Universidad de Deusto Biblioteca

ibi ꝙ qualitas in vno contrario propter alterius ,iuxta positionē itēdatur. Dicerem⁹ ad hoc ꝙ guttule pluuie descedētis ꝑ aerē nimis calidū vniūt ⁊ cōtinuāt mel:ortū,mō quo possūt vt calido melⁿ resistāt:⁊ inde ē ꝙ ī estate grossiores gutte pluuie cadūt regularīt ꝙ ī hyeme ⁊ cū maiori īpetu ⁊ vehemētia:⁊ q̄ ī grādine ꝑ talē vnionē guttaꝝ multū est de frigiditate indicam⁹ ibi eē frigiditatē intēsiorē ꝙ ī pluuia:sed an cōgelatio grādinis dūtaxat ex vnione partiū an ex frigiditate intēsiori accidat alibi discutiendus esse ducim⁹ pro nūc vnioni ⁊ ,coadunatōi ptiū illud attribuim⁹. Jā ad argū principale quod erat tertium in ordine ,ōtra istā,ppōnē oē qd̄ mouet ⁊c. rñdēdū est,negādo añs:⁊ ad ,pbationē dictum est qualr ꝑ antiparistasim aliq̄d patitur. ex quo hr̄ a q̄ cātur mot⁹ tā localis ꝙ alterationis qui per iuxta positionem contrarij accidit.

¶ Quarto principaliter arguit sic mare mouet fluxu et refluxu et talis mot⁹ nullum est extrinsecū motiuū principiū ergo non oē qd̄ mouet mouetur ab extrinseco. ,Scōa ps añtis ,pbat si aliqd̄ esset extrinsecū motiuū talis mot⁹ maxime esset luna vt scdo metheororū aristoteles asseruit ⁊ oēs de illa materia loq̄ntes ,approbauerunt:sed hoc non igitur secunda ps añtis ,pbat cū luna est infra nr̄m hemisperium mare non minus fluit et refluit ꝙ quum supra nostrū hemisperiū mouet q̄ talis fluxus ⁊ refluxus nō procedit a luna ptz ,ōna quia si sic hoc est,ppt radios emissos a luna in ipm mare ſz duz luna infra nostrum hemisperiū mouetur nulli eⁿ radij ad nr̄z mare pueniunt.igitur. Et cōfirmat nō potius mare deberet fluere luna ascendente ꝙ descendente immo potius dū luna tendit ad occasum mare saltē occidentale debebat fluere et increuētū ire q: fortiores radij lunares pueniūt tunc ad mare ,ppter minorē distantiam ⁊ maiorem accessū ad perpēdicularitatē ꝙ quando luna ascēdit. igitur. ¶ Argū istud inquirit qd̄ ē extrinsecū motiuū maris dū fluit et refluit: constat aque maris ex ,ppria natura talē motum nō cōuenire ⁊ per ōnēs nō mouetur illo motu ab intrinseco. Aliunde igitur est principium talis motus inuenīdum. Cōis stat sntia philosophātiū lunā ꝑ motum ,ppriū(vt inter arguēdum dicebatur) fluxuz ⁊ refluxū maris(quē estum nonnulli appellāt)cāre:qd̄ vt bene intelligat ymaginand⁹ est circul⁹ quē motu diurno v5.24.horis luna describit:q̄ intersecat orizōtē in pūcto occidētis ⁊ in puncto orientis: in quo quidem circulo preter illa duo puncta duo alia signanda sunt vnū supra nostrum orizontem eque distans a puncto orientis et a pūcto occidētis quod punctuz meridiei appellare possum⁹ q: qñ in tali pūcto esset sol vel quando sol esset sub meridiano in quo tale punctum assignari debet meridies est et aliud signandum est infra nostrum hemisperium punctum eque etiaz distans a punctis orientis et occidentis quod angulum medie noctis dicere possumus eo quod cum sol infra nostrum hemisperium ad tale punctum vel ad circulum in quo tale punctuz assignatur media est pūctualiter nox: portio huiusmodi circli a luna descripti diurno motu incepta inter punctū orientis ⁊ punctum meridiei dicatur prima quarta alia portio a puncto meridiei vsqz ad punctum occidentis secunda quarta: alia portio a pūcto occidentis vsqz ad angulum noctis tertia ⁊ alia portio ab angulo noctis vsqz ad punctum occidentis quarta quarta: quū luna primā quartam describit mare fluit ⁊ incrementū vadit quū autem peragrat secundā mare refluit et in decrementum vadit quū autem tertiā quartaz perlustrat mare iterum inflatur ⁊ quū per quartā quartam luna fertur mare coarctatur ⁊ quia ,ꝑm diera dū diuersitatez in diuersis horis luna incipit primā quartam describere ⁊ ex consequenti alias quartas ⁊ inde est ꝙ aliquādo hora duodecima aliquando hora prima aliquando hora secūda ⁊c. mare fluere incipit: ⁊ quia omnino ,ꝑm,variationem motus lune in pertranseundis illis quartis percipitur variatio fluxus et refluxus maris. Rationabiliter quidē aristoteles ⁊ multi post ipsum limari virtuti illum motum attribuerunt nec audiendi sunt Illi qui dicunt fluxum et refluxum maris accidere ex eo ꝙ mare repercussum a littore refluit ⁊ ex alia percussione ab alia terra iterū fluit prout elegantissime narrat excellenti doctrina pollens nō minus phūs ꝙ nobilis ioannes picus mirandula comes illustris in tertio libro contra astrologos capite.ij.si enī ex dispositione terre que est infra aquaz maris vel ad littora precise fluxus ⁊ refluxus accideret vel semper eadē hora inciperet mare fluere vel si esset diuersitas nō oporteret ꝙ sic diuersitatē motus lune insequeret: rōnabilissime igit̄ asseritur ex lunaris motus diuersitate fluxū ⁊ refluxum maris accidere: sed difficultas est ,ꝑmo cur qñ luna mouet per ,ꝑmā quartā mare fluit ⁊ qñ pe secūdā refluit ⁊ quacunqz influentia vel virtute data in ipso mari a luna in ,ꝑma quarta data siue ,ducta ⁊ in scōa sublata quonā pacto dū describit tertiā mare illā influentiā recipit cū infra hemisperiū luna tūc ferat ⁊ quare mediterraneū nō participat sic virtutē a luna vt ficut occeanū fluat ⁊ refluat. Opinionem cuiusdā rogerij baconis vocati recitat inclitus phūs picus vocatus libro ⁊ capite ,allegatis. cui⁹ sntia hec est cū luna orit ⁊ luna primā describit quartā radij lunares cadunt super mare angulos obliquos cōstituētes ⁊ per ,ꝙsequēs debiliores sunt: sufficiūt tamē ad suscitādos vapores a profundo ipsius maris quo cōsumere nō valent: ex quoꝝ vaporꝝ eleuatione aqua tumescit ⁊ mare a suis canalibus extendit: recte sicut olle pulmētarie ignis suppositus aquā in ea existētē euaporat ⁊ dū ꝑ primā quartā luna ,mouet illa attractio vaporuz ebuliētiū durat: sed cū scōam describit quartam radij fortiores efficiunt q: rectiores vel q: magis ad ,ppēdicularitatē accedētes in ipz mare cadūt q̄propt sufficiūt vapores tā genitos ,ōsumere q̄b⁹ absorptis aqua maris nimirū tumore ⁊ inflationē amittit sicut in ipsa olla inq̄t roger⁹ baconis cū magz calor inualuit vaporib⁹ absuptz subsidet liq̄r ⁊ in vasis ima se recipit. ¶ Ex ista rogerij sententia habes quare dum luna est in prima quarta aqua maris fluit ⁊ qñ secunda describit refluit ⁊ certe modus dicēdi nō caret subtilitate quicquid dñs iohannes picus dixerit: ſz de fluxu ⁊ refluxu dum luna describit semicirculuz alteri⁹ hemisperij, dicit roger⁹ ꝙ celū sup̄mū (siue octauū siue nonū sit) dēsuz est q: visuz terminat q̄propter. lunares radij illic ,ptēsi ad ptē oppositā reflectūtur ⁊ sic dū luna a puncto occidētis ꝑ tertiā quartā mouet radij eⁿ emittunt versus quartā oppositā scz primā a ,qua radij reflectūtur vsus mare et facit radio reflexo(inq̄t) quod faciebat directo ab oriēte pges ad summū hoc est dū primā scriberet quartā. Baconis sntia posita ,ꝑfat⁹ dñs picus ait hoc est baconis intentū in quo sibi placuit tm̄ vt ipz se inuenisse accessus ⁊ recessus maris ī oppositas q̄dras rōnē gloriet cū tm̄ in eⁿ dictis tot pudēda sint errata q̄t vera hec pic⁹. subiūgit postea argumēta ,otra ipz baconē aliq̄ alicui⁹ momēti. aliqua qui pōderis q̄b⁹ omissis Arguit ,ꝑmo ,otra illō qd̄ dicit baco de reflexiōe radioꝝ a luna ad celū sntia stat oīm nullū orbē septē planetaꝝ eē ita dēsuz ꝙ ab aliq̄ illoꝝ radij lunares possent reflecti cū stelle octaui celi illis orbib⁹ intermedijs a nobis videant: ⁊ ꝙ octauū celū nō debeat ita dēsuz assignari ꝙ ab eo radij reflectant ptz q: inter astra talias ,ptes illi⁹ celi discrimē assignat ex dēsitate astroꝝ et aliarū ptiuz raritate igit̄ radij lunares a celo nō reflectunt: ⁊ q̄ darē aliqd̄ celū ita dēsuz ꝙ ab eo reflexio fieri posset sicut nobis est verisimile (prout alibi pertractare intendimus) esse nonū vel decimū ad qd̄ lunaris radius peruenire ita intēsus ⁊ fortis ꝙ ab illo vsq̄ ad mare reflectātur nō cadit in mētem recte intelligētis: et qñ debilitas radioꝝ nō impediret cum terra maior luna perbibeatur ymbra causatur a terra radiationē lune impediēti infinita ad modū piramidis euerse dicēte cātuariēsi.24.propositione prime partis sue ,pspectiue ymbrosuz maius luminoso ymbra ,ꝑjcere curtā et euersam pyramidē ifinitā ⁊ ꝑ ōnēs nūq̄ aliqd̄ pūctū celi dyametraliter oppositū lune aliquis radius eⁿ puenire pōt: q̄nā pacto igit̄ lunares radij ab illa ,ptē celi ad quā nō peruenīunt reflectunt? glorietur q̄tū vellet baco q: in hoc satis turpiter defecit. ¶ Et qñ radij lunares ad ,ptem celi oppositā ,pueniret ⁊ ab illa reflecteretur ad mare nō deberet tāte actiuitatis esse reflexi sicut directi. tum ,ppter distātiā: tum ,ppter remissionē. ¶ Alit eⁿ cātuariēsis.2.,ptē sue ,pspectiue.3. ,ppōne luces reflexas sit⁹ ⁊ colores debiliores esse directe radiet⁹: ⁊ ꝑ ōnēs nō tm̄ debebat mare tumescere dū luna tertiā describebat quartā sicut qñ ꝑ primā mouebatur: ⁊ tm̄ nō illos flux⁹ nō ,hr̄e notabilez diuersitatē ,pcipim⁹. Scōo arguit sic ex dictis baconis nō hr̄ q̄re luna q̄rtā: q̄rtā describēte mare decremētum patiat nisi forte dicat ex radioꝝ reflexione in opposita quartā ,ōsumētiū vapores suscitatos illud accidat: qd̄ ,pb̄s inclit⁹ picus mirādula reprobat dicēs denicq̄ q̄s credat reflexis radijs lune sub terra decurrētis inesse vim tantā vt possent etiā vapores suscitatos ab sumere ⁊ vbi directi cū luna primā quartam describit radij eⁿ dūtaxat exsuscitāt vapores ⁊ nō sufficiūt illos cōsumere cur reflexi illos absumere possunt: ergo min⁹ sufficiēter rogerⁿ de hoc determinauit. saltem mihi nō constat q̄d de refluxu dum luna quartā quartā describeret ipse senserit: q̄ppe q̄ dicta dūtaxat a ,ꝑfato dño pico recitata legi. ¶ Sed qñ rogerius in alio nō defecisset posset quo ad illud saluari. Jsto modo dū luna quartam quartam describit nec directi nec reflexi radij eius ad nostrum mare occidentale perueniunt vt ex hac figura notū euadit.

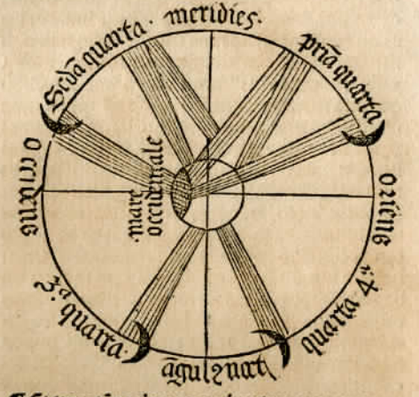

¶ Et tunc tēporis nec excitantur vapores nec exsuscitati ,ōsumuntur a radijs: ⁊ mare tumore amittit: quia vapores dū luna tertiā quartā describebat geniti euanescūt ob defectū radioruz dū ꝑ quartā quartā luna mouet: et sic ex diuersis causis bis reflexus in die naturali accideret q: semel ex cōsumptione humoꝝ virtute radiorū: ⁊ scōo per corrūdē radiorum defectum: sed an huic sententie bacon adhesisset nō est mihi certū: sed cū hoc falsum habeat fundamētū reijciēdum esse iudico. ¶ Sentētiā illius mirādule insignis philosophi in medīū adduco q̄ talis est: habeat q̄ inq̄t bacō sua sibi cōmenta nos si pertinet ad lunā talis effectus ad eius motum referamus quem tacito natura cōsensu occeani metus imitatur quare ascēdit cū ascendēte ⁊ descēdit cum ,descendente quod quidem dicit thom placuisse videtur in libro de occultis opibus natura. Hec picus mirandula vult igitur dicere ꝙ inter lunā ⁊ occeanum ex ,ppriis naturis est cōnexio in motu ⁊ cōformitas ꝙ mare cuz luna describit primam quartā ⁊ supra nostrū hemisperium eleuatur etiā mare eleuetur ⁊ incrementuz vadat ⁊ cum scōam quartā describit luna q: descēdit. mare etiā deprimitur ⁊ declinat: ⁊ cū tertiam describit quartam: q: respectu alterius hemisperij eleuatur luna: etiam mare etiam inflatur et cū per quartā quartā mouetur: quia ,ꝑ respectu alterius hemisperij luna ad occasum tendit et motu descensus procedere dicitur a qua etiam mare inflationem deperdit: ita ꝙ ex mente huius nobilis philosophi esse videa-

De cā fluxⁿ et refluxus maris

Quare fluxus ⁊ refluxus maris aliqñ incipit in vna hora ⁊ aliis tpe in alia hora.

Sntia rogerij baconis de fluxu et refluxu mar

Dabile est aliqd̄ celuz ad̄ fit ,ꝑfluxio lunis.

Defectⁿ baconis.

Opinio pici mirandule de fluxu et refluxu maris.

Fluxꝰ ⁊ re tur ex luna fluxum ⁊ refluxum maris procedere
fluxꝰ maris sed non per aliquã qualitatẽ a luna in mari pro
est a luna: ductã et illud clare videt esse cõforme dicti san
nõ per ali- cti thome vbi ipꝺ allegat parũ post initiũ libelli
quã quali- cuius quidẽ sancti doctoris hec sunt verba aliq̃
tatẽ ab ipa actiones vel motus in corporibus inferioribus
in mari ,p- inuenium̃ q̃ nõ ,pcedũt ex forma aliqua inferio
ductam. ribus corporibus impressa: sed solũ ex superior
rum agentiũ motione: aqua enim maris fluẽtis
⁊ refluẽtis talem motũ sortitur preter elementi
proprietatẽ ex virtute lune non ꝑ aliquã formã
aque impressam: sed per ipsam lune motionem
qua sc̃z aqua mouet luna. hec sanctus thomas:
ex quibus facile est videre ꝙ nõ per lumẽ vel ꝑ
aliquã aliã influẽtiã luna fluxũ ⁊ refluxum ma-
ris causat: sed ego vix assentire possum ꝙ dũtaxat
per motum nullã entitatẽ in mari producẽ-
do luna fluxus ⁊ refluxus maris sit causa: quia
q̃uis per motum serre dũtaxat lignũ sectionez
patiatur nulla entitate a serra ĩ liguo producta
hoc est: quia serra transeũte per mediũ ligni vt
ipsum lignũ diuidat oportet ne penetratio fiat
corporũ: sed cũ luna a mari tm̃ distet cur ad mo-
tum lune mare sic mouetur si nullã ab ea quali-
tatẽ recipit? nõ defuerũt aliqui dicentes lunam
habere vtutẽ attractiuã aquarũ sicut manes ha
bet virtutẽ attractiuã ferri ⁊ sic cũ luna a puncto
orientis per primã quartã ascẽdit mare nr̃m oc-
cidentale orientem versus mouetur ab ipsa lu
na attractum. Cũ aũt luna versus occidentẽ de-
clinat mare relicto loco quẽ ipsius orientẽ occu-
panerat versus occidentẽ ettã se retrahit: ꝫ mo-
dus iste dicẽdi a multis spernitur eo ꝙ fluxum
et refluxũ maris dũ luna infra nostrũ hemispe-
riũ fert nõ saluat. ¶ Sꝫ meliori iudicio saluo vi-
det mihi ꝙ ista virtute attracina aquarũ lune attri
buta posset etiã fluxꝰ maris illo tũc saluari. ¶ Pro
quo imaginandũ est mare, sic esse situatũ ꝙ vna
pars eiꝰ versus occidentem est sup nostrum he
misperiũ: ⁊ alia infra ita ꝙ versus orientem ter
ra nõ cingitur mari: nec vsq̃ ad nostra tempora
inuentum est mare versus orientẽ: ⁊ siue hoc sit
verum siue non ego intẽdo loqui de fluxu et re
fluxu maris occidẽtalis. quia mare iudicum ma
gis ad meridiem declinat q̃ ad orientẽ: licet re-
spectu nostri qui occidẽtales sumus reputetur
orientale. ¶ Audias igitur quomodo per virtu-
tem attractiuam luna dũ fertur per tertiã quar
tam causat ꝙ mare nostrum versus orientẽ mo
ueatur. luna enim cum pũctum occidentis per-
transit incipit respicere partem maris infra no
strum hemisperium existẽtem et attrahit illud
mare versus illud punctum: et ex illa attractio-
ne illa pars maris supra nostrum hemisperium
existẽs versus orientem mouetur vt cedat mul-
titudini aquarum que a luna versus punctũ oc-
cidentis attrahitur. sed cum ad angulũ noctis
luna peruenit et per quartam quartã mouetur
attrahit partem maris infra aliud hemisperiũ
existentem versus punctum quod est respectu
nostri oriẽtis: ꝫ respectu alterius hemisperij oc
cidentis. et tunc pars maris supra nostrum he-
misperium mouetur versus occidentẽ insequẽ-
do motionem alterius partis: ⁊ sic quando no-
stra pars maris fluit et econuerso. habes insup
ꝙ fluxus nostre partis maris luna lata per pri-
mam quartam accidit ex eo ꝙ ipsamet pars at
trahitur: ꝫ fluxus nostre partis maris qui luna
pergente per tertiã quartã cõtingit ex attractio
ne nõ illius partis maris sed alterius partis in
ferioris hemisperij procedit vt ostẽsum est.

Quõ ꝑ vir tutẽ attra- ctiuam ma re nostrum versus oriẽ tem moue tur a luna per tertiaꝫ q̃ta lata.

¶ An iste modus saluãdi fluxum ⁊ refluxuꝫ ma
ris luna oppositas quartas describẽte sit ita ap
probatione dignꝰ sicut bachonis inuẽtio iudicẽt
intelligẽtes recte: ⁊ hac via facile ꝓcipitur causa
propter quã mare mediterraneum nõ fluit nec
refluit. ,pcedit eim̃ ex occidẽte in orientem: ⁊ de
alijs aquis fluuiorũ absq̃ difficultate dicerem?
ꝙ qꝛ fluunt versus mare iuxta illud. eccli. j. om-
nia flumina intrãt mare ⁊c. ¶ Sed tradunt ali-
qui ꝙ aliquod est mare qd̃ quatter ĩ die natura
li fluit ⁊ refluit ⁊ aliqd̃ septies qd̃ forte ex diuer
sitate situs maris accidit preter attractionez lu
ne assignatam. ¶ Illius modus dicẽdi in dictis
astrologorũ quos dñs picus persequitur) fun-
datus posset esse talis astrologorũ omnium stat
sentẽtia ex aspectũ diuersitate eosdem plane-
tas diuersas immo oppositas habere operatio
nes: quid igitur mirũ est ꝙ ex diuerso aspectu
lune primam quartã describẽtis ad ipsum ma-
re talem influentiam in ipso producat ꝙ mare
fluere cogatur. et talis est ipsius lune secũdam
quartam describentis ad ipsum mare aspectus
ꝙ influentiam productam non retineat mare
vel aliam influẽtiam ipsum cõdensantem et lo
cum acquisitum relinquere cogẽtem acquirat:
sed de fluxu et refluxu contingentibus quando
luna fertur infra nostrum hemisperium vide-
tur esse dicendum sicut dicebatur virtutem at-
tractiuam in luna assignando. Ista videbantur
mihi de fluxu et refluxu maris dicenda nec si-
cut bachon gloriamur q̃uis ipse nõ habuit ma-
ius ad gloriãdum motuꝫ: ⁊ ad argumẽtum prin-
cipale ⁊ ad confirmationem quid dicendum sit
⁊ quomodo aqua maris fluentis ⁊ refluẽtis ab
extrinseco mouetur ⁊ non debere propter mo-
tum eius propositionem hãc omne quod moue
tur ab extrinseco mouetur calumniam pati ex
dictis innotescit: et istis primam partem huius
libri claudi iudicamus.

¶ Sequitur secunda pars.

Incipit secunda pars in qua di-
scutiendũ esse predicimus an in mo-
uentibus et motis sic procedendũ sit
in infinitum ꝙ nõ sit in aliquod mo-
uens deuenire quin illud moueatur vel potius
dandum est aliquod mouens non potens mo-
ueri: pro cuius discussione. ¶ Aduertendũ est ꝙ
q̃uis primus motor immobilis prima omnium
causa efficiẽs dicatur nõ ad quẽcumq̃ spectat in
quirere an primꝰ motor detur aut discutere an
prima oĩm cã efficiẽs debeat assignari. Metha
phisici eim̃ est perlustrare secũdum ⁊ sic aristote
les primã cãm esse dabilẽ nisi est scõ metha-

Causa qre mare me- diterraneum non fluit, nec refluit

phisices ,pbare: cuius quidẽ ,pbationẽ inferius
examinabimus: ⁊ phisici est inquirere primũ cũ
de illis q̃ motũ ꝛcernũt debeat determinare de
quorũ numero principiũ mouens sicut vnũ de
ꝓcipuis debet reputari ⁊ sic in isto septimo phi-
sicorum aristoteles ,pbare nitebatur dabilẽ esse
motorẽ immobilẽ ⁊ ꝓ oĩs non esse in mouenti-
bus ⁊ motis in infinitum procedendum. ¶ Pro
cuius ,pbatione ad mentem ,phi supponendum
est nullum incorporeuꝫ moueri sicut in sexto se
,pbasse putauit scõ supponendũ est ꝙ mouẽtia
subordinata essentialiter illa dicuntur quorum
vnum altero nõ mouente mouere nequit sicut
ignis ⁊ celũ: ⁊ de talib? est ,ipsentiarũ sermo.
¶ Ex istis clare habetur ꝙ si processus esset in ĩ
finitum in mouentibus ⁊ motis infinita multitu-
do corporum non constituentium vnũ vel sepa-
ratorum esset danda et per cõsequens aggrega-
tũ ex omnibus illis esset infinitum quod dari nõ
posse aristoteles tertio phisicorũ ⁊ primo de ce-
lo probare nitebatur ⁊ sic ex impossibilitate infi
niti notũ ,m phim̃ euadit non esse infinita mota
cum illa corpora esse debeant ex prima suppositione. scõ ex parte vel ratione motus illud idez
aristoteles probauit: repugnat eim̃ ,m eũ motuꝫ
infinitum in tẽpore finito fieri ex sexto phisicorũ
per ly infinitũ motũ credendũ est ipsũ intellexisse motũ infinite velocitatis: tunc sic arguit? si in-
finita mouentia mota essentialiter subordinata
darentur infinitus motus tempore finito fieret
igitur: cõditionalis ,pbatur cõstat aliquid moueri
tempore finito ⁊ sit a. quod in vna hora mouetur
datis infinitis mouẽtibus motis essentialiter sub
ordinatis oportet ꝙ omnia illa dum a. mouetur
moueantur alis non subordinarentur essentiali-
ter et cum infinitorum mouentium motorum in-
finitus debeat assignari motus sequitur ꝙ in illa
hora infinitus daretur motus: et aristoteles quia
ratio sua calumniam, videtur pati ex eo ꝙ in se-
xto bene probatum est non posse in tempore fi-
nito infinitum esse motum sed nõ ꝙ tempore fi-
nito infiniti essent motus quorum tamen quili-
bet esset finitus et hoc est qd̃ ex aduersa positio-
ne sequitur dicit ꝙ infinita mouentia si essent se
inuicem tangerent ita ꝙ si b. mouet. a. ⁊. c. mouet
b. et. d. mouet. c. et sic in infinitum. b. erit proximũ
ipsi. a. et tangens ⁊. c. ipsi. b. ⁊c. ⁊ postea dicit philo
sophus ꝙ possibile est omnia corpora sibi inuicẽ
contigua continuari et vnum corpus fieri et per
consequens iam esset vnus motus omnium mo
uentium et motorum si continuarentur sed solet
contra hoc argui quia procedit hec probatio ex
positione impossibili videlicet ꝙ omnia corpora
sibi inuicem proxima possent continua fieri: hoc
enim de spheris celestibus et de celo et de igne
reputatur a philosopho et suis sequacibus im-
possibile q̃uis hoc non sit simpliciter impossibi-
le quia diuine subiacet potentie ⁊ sic nimirum ꝙ
impossibile sequatur.

Que sunt mouentia essentiali- ter subor- dinata.

¶ Ad hoc rñdẽt multi cũ cõmẽtatore ꝙ
licet corporibus celestibus repugnet continuari
,m rationes speciales hoc est ,m quod huius
vel illius sunt speciei sed nõ repugnãt eis scõm
ꝙ corpora sunt ⁊ hoc sufficit (aiũt) pro ,pbatiõe
,phi. ¶ Buridanꝰ tamẽ cũ cuius tertia. q. vij. phi-
sicorũ hec cõtinetur) reprobat istũ modũ dicendi
dicẽs ꝙ ex simpliciter impossibili ola sequãtur:
qd̃ tñ alij nõ negarẽt: subiungit ꝙ si illa solutio
esset bona in se sic argueret. Omne corpus quie-
scit ⁊ aliquod corpus mouet? vez corpus celeste
ergo quod mouetur quiescit ꝛclusio includit ma
nifestã repugnantiã ⁊ tñ minor est vera ⁊ maior
non repugnat cõmunibus rõnibus corporũ hoc
est nõ repugnat alicui corpori scõm qd̃ corpus
est quiescere. Vñ dicit buridan? ꝙ licet continua
tio illa corporũ sit impossibilis per naturã tñ sub
iacet diuine potẽtie: ⁊ ꝙ forte aristoteles secũdũ
magnã partẽ participans nobiscũ in fidevera no
stra credidit multa esse impossibilia per poten-
tias naturales que tamen credidit esse possibilia
simpl'r sc̃z per potẽtiam supnaturalẽ iõ inquit in
multis locis cũ loquerẽt de possibilitate natura
li posuit illa impossibilia ⁊ in alijs locis loquens
de possibilitate simpl'r reputauit illa possibilia. ⁊
hoc innuit primo phisicorũ vbi nõ voluit simplici
ter dicere ꝙ impossibile est ex nichilo aliquid fie
ri: sed dicit ꝙ omnes de natura loquentes dixe-
runt illud esse impossibile quasi vellet dicere ꝙ
illud est possibile supnaturaliter: ⁊ in pro de ge
neratione dixit ꝙ perterruit omnes philosophã
tes ex nichilo aliquid fieri: etiam opinatus est ce
lum quiescere nõ posse per naturalẽ potentiam:
ꝙ nõ potest diuidi: ꝙ nõ possunt orbes celestes
ad se inuicem cõtinuari: ꝙ celum nõ põt tardius
aut velocius moueri ꝙ nullum corruptibile po
test esse subtilius igne: ꝙ non posset penetratio
dimẽtionũ esse: sed alibi posuit hec ola tanq̃ sim
pliciter possibilia nam in. vij. phisicorũ posuit cu-
iuslibet mobilis ptem quiescere posse vt proba-
ret istã esse qd̃ mouet? ab extrinseco mouet? ⁊ in
iiij. vbi de motu per vacuũ agebat posuit omne
corpus in infinitũ subtiliari posse ⁊ sic in infini-
tũ idẽ corp? posse velocius moueri eo ꝙ hec ola
sunt simpl'r possibilia per potentiam diuinam ⁊
nõ inuenitur inquit buridanus ꝙ vnq̃ posuerit
aliquid ad arguẽdũ tanq̃ possibile nisi illud eẽt
simpliciter possibile. ⁊ cõcludit buridanus in hec
verba prorũpens gaudio gauisus sum ꝙ ista mi
hi apparuerũt quorũ tamẽ correctionẽ subtilior
bus relinquo ⁊ q̃uis nõ sumus de numero illorũ
dicemus aliquid circa illa in q̃bus tñ ,phi ,ꝓ pla
cuit: primo cuiuscũq̃ mobilis partẽ quiescere nõ
posse non dixit assertive sꝫ cõditionaliter pꝫ hoc
bene seriẽ textus respicẽti: de cõtinuatione orbi
bium celestiũ si ,ꝓ distinguãtur nec diuine sub
iacet potentie sicut nec naturali ꝙ continẽtur:
de cuiuscũqꝫ corpis maiori subtiliatione tenẽdo
scõm propriam naturam quodlibet corpus ma-
ximã raritatẽ sibi determinare nec diuinitꝰ pos
set ignis sub maiori esse raritate q̃ sibi determi-
nat q̃uis deus posset corpus subtilius produce
re: ⁊ certe nõ videtur ꝙ ex illis que buridanus te
tigit debeamus opinari aristotelem supernatu
ralem cognouisse potentiam: sed aliqua alia
via posset illud suaderi videbitur in octauo ⁊

Aristot. re- putauit ali- qua eẽ pos- sibilia sim- pl'r q̃ sunt p naturã i- possibilia.

Celũ põt q̃ escere ,m philoso.

Universidad de Deusto Biblioteca

pro argumento non videtur esse dicendus sicut alij quos approbat buridan⁹ dixerunt: q̃ phūs non asseruit oia continuari posse sed dixit ac si oia mouētia mota continuarentur habebaē inconueniens illis positis. vnde iuxta quādam fidelem translationē sic habetur nos certe putamus incōmoduz: nā cū ea que hoc pacto monerentur molem corpusq̃ habeant cōtigua sunt et se tāgūt oia ⁊ magnitudinē infinitā attollunt cōtiguā quare idē fuerit ac si intellexeris vnā ex. a. b. c. d. magnitudinē cōflatā cōtinuā ⁊ eā motu infinito ⁊ tpe quodā finito moueri q̃d est adductū impossibile: ex quibus verbis habeē aristotelez velle dicere ꝓ sicut si per possibile vel ip̄os. dare tur vnuz corp⁹ infinitū q̃d moueret circulariter tempore in quo. a mobile moueē quod sit vltimum motū non mouēs aliud infinitū corpus infinite velociter moueret: quia quāto maius est q̃d circulariter moueē in eodez tpe velocior est eius motus q̃propter primū mobile quod alia mobilia in magnitudine excedit motu diurnove locius alijs moueē ⁊ mercuri⁹ luna ⁊ ven⁹ mercurio ⁊ sic ascendēdo sequiē si infinitū sit quod moueē infinite velox esset ei⁹ motus ⁊ redit in idē ꝓ infinita sint mobilia quoꝝ vnū aliud excedat in magnitudine ⁊c. ¶ Sed hic notāduz est ꝓ admisso infinito illud infinite velociter saltē circulariter posse moueri nō dz negari ⁊ sic si phūs ꝓm potētiā supnaturalē admisisset infinitū non debebat tanq̃ inconuenētes inferre infinitū motū in tpe finito dari. Et ex hoc habes ꝓ modus dicēdi buridani est inualidus. ⁊ si dicas buridan⁹ opinat⁹ est etiā ꝓm diuinā potētiā nō posse esse ifinitū. hoc nō satisfacit ꝓmo q̃ ꝓbabili⁹ est oppositū: scdo ⁊ fortius dare habeē ꝓ iam aristoteles ad arguēdū cepit aliquid simpliciter impossibile vez infinita mouētia mota posse cōtinuari ⁊ infinitā magnitudinē conflatā habere. Opinamur ꝓ si hoc buridano occurrisset amisisset gaudiū quo fuit gauisus ob suā inuētionē: notū eū est ꝓ nulla via saluari pōt: sed dices quid igitur dicēdū est vt ꝓbatio phi vigorē habere videatur dicit primo ꝓ nō sunt dāda ifinita mouētia mota essentialiter suboꝛdinata phūs intēdebat probare ꝓ illa deberēt eē corpora ex sexto phisicoꝝ et dum vnū mouetur infinita deberent moueri et aggregatum ex motibus omniū vnū motū infinite velocitatis equiualenter constitueret q̃d aristoteles tanq̃ impossibile reliquit. Qui autem infinite velocitatis motū admitteret probationē philosophi paruificaret: nec in ipsa sciret quispiā maiorē vim inuenire. Dz posset alia ꝓbatio assignari qua ꝓbareē nō eē in infinitum ꝓcedendum in mouētibus et motis talis nō debet naturalis phūs aliquid ꝓeter rationē asserere vel ꝓeter illud quod per experientiā cognoscit et ad cuius oppositū pauciora vel nulla incōuenientia sequunē sed nulla est ratio cogens vel suadens infinita eē mouentia mota essentialiter suboꝛdinata assignanda ⁊ nō est experiētia cognitū ⁊ ad illud sequuntur incōueniēntia igitur: ꝓma pars añtis a quocūq̃ recte intelligēte debz approbari: et secunda claret nesciret enim quispiā rōem illud ꝓbantem assignare: et oia q̃ accidunt saluari possūt nō posita infinita multitudine mouētiū motoꝛū ergo nō est illud asserēdum frustra eū saluaē per plura q̃d ꝓ paucioꝛa saluari pōt vt primo phisicoꝛum dicit phūs: ⁊ pari facilitate quisq̃ diceret in ente naturali infinitas esse formas substantiales ſpe distinctas. sed dūtaxat ex vna materia et vna forma substātiali ipm esse cōpositum asserimus: quia omnia que circa ipm accidūt optime saluātur illis duobus principijs ꝓm tm̄ constituentibus. si igitur finita multitudine mouētiū et motorum posita oia bn̄ saluātur: rōni dissonū est ꝓ infinita multitudo assignetur. Cōsideret ꝓfunde intelligēs ꝓbationem hanc ⁊ inueniet eā nō parui ponderis esse. ¶ Posset etiaz alia ꝓbatio esse talis ex dictis in. 2. phisicoꝝ versus finez habetur entia naturalia agentia in suis actionibus assimilari primo principio effectiuo intendere et talē finē ⁊ naturalia agētia habere: si igitur hoc ē approbādū: nō esse in infinitū processum in mouentibus ⁊ motis liquet: tali eū processu dato nullū primum principium effectiuum esset et ex oñti nullum agēs naturale ei assimilari intenderet. Habito igitur primū principium motuum esse assignandum ex dictis superius habetur ipsum esse immobile cum si moueri posset a principio extrinseco moueri deberet et sic ipm nō esse primum principium luce clarius esset. ¶ Ista videbantur esse dicenda pro ꝓbatione huius nō est in mouentibus et motis in infinitum processus sed deueniendum est ad primum motorem ūmobilem: et si aliquis sperabat rationem demonstratiuam vel euidentem non considerabat materiā subiectā: cōstat eū propositionem illā nō esse demonstrabilem. ¶ Restat in mediuz adducere ꝓbationē illam que secundo methaphisices aristoteles ꝓbare voluit eē dabilē primaz oī m cām efficiētē sic ꝓ i causis essentialiter suboꝛdinatis nō est in infinitū ꝓcessus. ¶ Pro quo

¶ Aduertendū est ꝓ cum ad methaphisicū nō spectet de entibus tractare scōm q̃d mobilia sunt sed ad phisicū ex parte motus ꝓbauit phūs (vt ostensum est in secūdo phisicoꝝ eē dabilem primū motorem: sed in secundo methaphisices volens ꝓbare primam causam efficientem esse nullam mentionem de motu vel trās mutatione fecit.

¶ Secūdo sciendū est aliquoꝝ esse opinionem nō posse propositionem ꝓbari cuius predicatum est ly ens quod ꝓbant apparēter sic. Probatio ex notioꝛib⁹ ꝓcedere debet: sed cum nullū predicatū conuenire subiecto alicui⁹ propositionis notius sit q̃ ly ens relinquitur ꝓ talis propositio ꝓbari non potest: sed hoc bene ꝓbat ꝓ per propositionem cuius subiectū esset synonimū subiecto propositionis ꝓbande cuius predicatum esset ly ens probatio indebite fieret. exēpli gratia: hēc nulla est ꝓbatio homo est aial: ergo hō est ens: q̃uis bona sit ōña: sed per vnam aliā propositionem cui⁹ subiectū nō esset synonimū subiecto ꝓbationis ꝓbande

Phūs non asseruit oia corpora cōtinuari posse.

Modus dicendi buridani nō valet.

agētia naturalia iēdūt assimilare primo ōncipio effectiuo.

nihil ꝓhibet quin propositio cuius predicatū est ly ens ꝓbari posset/optima est ꝓbatio aliq̃d calefit: ergo calefactiuū est. ⁊ sic q̃uis probatio hec non valeat prima causā est ūmobilis ergo prima cā est nec ista prima cā est infinite ꝓfecta ergo prima cā est valeret hec ꝓbatio alique sunt cause essentialr suboꝛdinate ⁊ nō est in infinitū ꝓcedēdū in talibus ergo prima cā est: prima ps añtis tanq̃ nota relinquitur ⁊ secūdā phisi. loco prealegato sic ꝓbauit in senttia si ꝓcederes in infinituz in causis essentialiter suboꝛdinatis se queretur ꝓ quelibet cā eēt media dēpta ifima habens añ se prioꝛē mō in talibus causis media nō pōt causare nisi in vtute prioꝛis: imo nec oēs medie cōgregate simul possent esse vel causare nisi vtute prioꝛis ꝑus naturalr existētis ⁊ causātis: ſz cū oēs cause essent medie dato ꝓcessu in infinitū nō esset aliqua suprema in cuius virtute oēs medie agerent: et per oñs nō causarent. Quid vigoꝛis hec ratio habeat non est difficile videre. primo pēdet ꝓbatio ex bonitate huius oñe quelibet istarū causarū est media: ergo oēs iste cause sunt medie vel ex bonitate huius oñe ⁊ in idē redit: quelibet istarū causarū agit vtute supioꝛis: ergo oēs iste cause causant vtute alterius supioꝛis: ⁊ cū huius oñe bonitas sit ābigua relinquitur ꝓbatio ineuidēs ergo dubia: facile eū est in tali modo arguēdi assignare instātias non eū sequitur quelibz pars huius vno corpe demōstrato inadeq̃te cōstituit ipsum: ergo oñis iste partes oibus partibus eiusdē demōstraris sunt ipsum inadequate cōstituentes innumere alie instantie in mediū possent adduci. scdo probatio pendet ex bonitate huius oñe: omnes iste cāe sunt medie: q̃ oēs iste agūt vtute alicui⁹ superioꝛis: cuius quidē oñe bonitas incerta est. si diceretur eū ꝓ ad causas illas esse medias sufficit ꝓ quelibz illarū virtute prioꝛis vel superioꝛis agat cōcesso añte nō oporteret cōcedere consequēs: sed ex dictis pbi nesciremus habere validioꝛem ꝓbationē. Doctoꝛ tm̄ subtilis in primo di. ij. nititur multis vijs ꝓbare non esse ꝓcessuz in infinitū in causis essentialiter suboꝛdinatis ⁊ vna ꝓbatio de suis est ꝓbatio pbi itē posita secunda ꝓbatio est dato illo processu essent infinite cause in actu q̃d nullus phūs posuit ꝓbatio hec est nulla claret. Tertia est prius est quod est primo propinquius ex primo methaphisices ergo vbi nullū est primū nihil est essentialiter prior ratio etiā hec non cōcludit: pendet eū ex terio. quarta. ei⁹ ꝓbatio ē supioꝛ cā supioꝛ ē i causādo ergo in infinitū supioꝛ est in ifinitū perfectio ⁊ ita infinite ꝓfectionis in causando. et ꝓ oñs non causat in virtute alterius quelibet eū in vtute alteri⁹ causans est ūmpfecte causans vtpote dependens ab alia in causando. Rō etiā hec parui vel nulli⁹ videtur esse vigoꝛis. vnde si aliqua cā daretur ab aduersario in infinitū superioꝛ quacunq̃ inferioꝛi data cōstat ipsum statim cōcedere debere nō esse in infinitū ꝓcedēdū in causis: sed q̃uis concederet in infinitum superioꝛ eēt aliqua causa negaret aliquam causam in infinitum esse superioꝛem; nec haberet doctoꝛ subtilis secundam propositionem ab aduersario concessam data ei prioꝛe. Quinta probatio est subtilis ad modum effectuum (inquit) nullam imperfectionem ponit necessario hoc est de ratione ipsius quid effectuum vel ꝓductuū dicitur non est inp̄tū hmōi ꝓ aliquid impfectionis immixtū habeat vel ei cōpetat: ⁊ certe hoc est verū ⁊ fert: ergo pōt in aliquo esse sine impfectione: sed si in nullo est sine dependētia ad aliqd̄ ꝑus idest si nulli competat effectuum vel ꝓductuum esse absq̃ hoc ꝓ ab aliquo depēdeat in nullo est idest nulli cōpetat sine impfectiōe: q̃ depēdere ab alio impfectionis est: ergo effectuitas hoc est potētia efficiēdi vel ꝓducēdi idepēdēs. i. nō existēs nec agēs vtute alterius pōt esse. i. conuenire alicui nature: ⁊ ꝑ oñs prima oīm causa efficiēs pōt esse: ipa eū effectuū esset indepēdens ex quo quibusdā iterpositis subtilissime asserit tale principiū effectuū esse: asserēs ꝑ locū intrisecū istā oñam valere effectuuz indepēdēs pōt esse: ergo effectiuū indepēdēs est: q̃uis a posse ad esse ꝓcedat: ⁊ arguit sic in snia cuius rōni repugnat esse ab alio ipm si pōt eē est: sed rationi effectui independētis repugnat ab alio esse ex terminis: ergo si ipm pōt esse ipsum est: prima pars añtis ꝓbatur si effectiuū independēs pōt esse ⁊ nō est postq̃ potest esse detur ꝓ sit ⁊ tunc vel produceret se vel produceret ab alio primū cuilibet potētie repugnat: si secundum nō esset independēs effectiuū. ⁊ istud vltimum euidenter ostēditur: sed rō ipsa pricipalis fundatur in bonitate huius oñtie effectiuū nullam impfectionez importat: ergo pōt alicui sine impfectione cōpetere cui⁹ q̃dem oñtie valore nō admisso rō ipsa euanesceret: ⁊ ostat ꝓ qui vellet sustinere ꝓcessum in infinitū in causis essentialiter suboꝛdinatis negaret effectiuū absq̃ depēdentia alicui cōpetere: ⁊ ꝑ oñs teneret in nullo sine impfectione cōuenire. Sed ex ista ꝓbatione doctoꝛis subtilis elicere possumus vnā talem nō implicat cōtradictionez nec aliquā repugnātiam esse in rerū natura effectiuū indepēdens vel primā oīm causam: ergo tale effectiuū indepēdens est añs claret: nesciret eū aliquis philosophoꝛ ex assignatione effectui idepēdentis vel prime causе aliquā contradictionem vel impossibilitatem inferre ꝓbatur oñtia (q̃uis nō oporteat oia ad quoꝝ existētiam nulla seq̃tur ōdictio in reꝝ natura existere) postq̃ nulla cōtradictio ex existentia effectui independētis habetur seq̃tur ꝓ tale potest esse. illud eū cui existere nō repugnat possibile dicimus si igitur potest esse tale effectuum indepēdens euidētissime seq̃tur ꝓ iam est vt liquet ex dictis. Si ꝓfunde intelligēs rōnem hāc cōsideraret eam pōderis magni inueniret. nolumus tamen dicere ꝓ sit euidēs nec materia ipsa euidentiam patitur q̃uis venerabilis Anselmus in fine. 4. capitis monologioꝝ formata quadam ratione que probabatur deuz esse tm̄ sibi in illa complacuit vt deo loquens dixerit gratias tibi ago domine quod primo credidi te dante sic iam intelligo ꝓ et si te esse nolim credere; tamen non possum non in-

Qualr ꝓ naturalū ꝓ prima cā est.

Effectiuuz indepēdēs pōt esse: ergo ipm est.

Ex ꝓbatione doctoꝛis subtilis extrahitur rō alia q̃ reputatus subtilioꝛ.

Rō subtilis ad ꝓbāduz ꝓ dādū est mū primū principiuz effectiuū.

Universidad de Deusto
Biblioteca

telligere. sed quid vigoris sua ratio habeat ⁊ an insipiētem in corde suo nō est deus dicentē conuincat videas holkot in primo sententiarū. q. iiij. cuius tamen multa dicta in hac parte nō approbamus. poteris etiam doctores de hac materia loquentes videre. ij. distin. eiusdem libri. in morari amplius in his nec temporis angustia permittit nec recta ratio dictat. nesciremus enim vlterius procedere in hac materia quin philosophie naturalis terminos notabiliter transgederemus: sufficiāt ergo hec pro secūda parte huius libri quē hic finē sortiri volumus. Amen.

¶ Incipit octauus phisicorum.

Tam peruentuz sit ad primum motorem immobilem ipso illuminātē ꝗnis incomprehensibilis sit aliqua que i lumine naturali eidē attribuenda humanꝰ cognoscit intellectus in mediū adducere et in hoc octauo ptractare operepreciuz est. Pro quorum manifestatione ⁊ difficultatū perscrutatione dignū duximus in presentiarum proponere quendā conclusionez quā nostro methaphisico in vico phōr quez stramineum vocāt defendendaz tradidimus cuius verborū contextus talis est. Intelligentiarū vnam infiniti vigoris assignari debere que non solum per modū appetibilis: sed actiue simpliciter et mere volūtarie ad naturales cōcurrit actiones ac perinde omia intelligēs; immutabilisq; pmanēs vita quoq; ⁊ delectatio a phis nōsiniuria nūcupata: ab eterno mundū producere valēs ⁊ creandi potētiā etiā dependenter alteri cōicari nequiēs/ sicut nec cum aliquo ad ꝓductionem celi concurrere potest ratione conuincitur naturali. ¶ Duas habet igitur hec octaua cōsideratio de phisico auditu partes in quarū prioze partes cōclusionis proposite declarabuntur et probabuntur: in secunda alique illarum disputabuntur.

¶ Prima pars.

Bifariā attribui pōt alicui infinitas. s. q̄ ad durationē et actiuitatem.

Qrioris partis expeditionē aggrediēdo primū motorē esse infinite vigoris ratione naturali oportet probare. Pro quo

¶ Aduertēdū est ꝗ bifariā potest alicui attribui infinitas. vno mndo quo ad durationē alio modo quo ad vigorē. exēplū primi si a ignē finite virtutis deꝰ in eternū cōseruaret tali igni infinitas duratiōis esset attribuēda: ꝗnis semper ille ignis finite diceretur actiuitatis. exemplum fecūdi: si aliquem ignē infinitum vel infinite intensum calorē deus ꝓduceret qui nō deberet per vnum annū durare ignis illeve calor infiniti vigoris vel actiuitatis diceretur finite tamen durationis: cū igitur in cōditione diceba tur primū motorē vel intelligētiā infiniti esse vigoris innitebatur ꝗ non precise infinitas durationis est illi attribuēda: sed etiā actiuitatis vel vigoris. ⁊ hoc videtur esse ex mente philosophi quicquid dicat cōmentator ⁊ alij. quia ipse attribuit prime cause (quā primā intelligentiā dicimus) infinitatē quē repugnat magnitudini: q̄ est attribuenda infinitate eius conclusit immunē a magnitudine primā causaz esse: quia si magnitudo ei cōpeteret cū non posset infinita esse ex tertio phi ficorūz esset finita: ⁊ sic partes equalis ꝗritatis contineret numero finitas: ⁊ ex oim illarū virtutibus non resultaret infinita virtus. cū igit philosophꝰ ex infinitate prime cause cōclusit ipam esse indiuisibilem infinitatē magnitudini repugnantem intendebat ei attribuere: modo infinitas durationis non repugnat magnitudini etiā finite fm eum cū corpora celestia infinite durationis sint fm ipsum. Argumentū istud quo videlicet probatur illud esse ex mente philosophi ita debet cuilibet intelligēti concludere ꝗ nullam debet approbare euasionē nisi dicat ꝗ philosophus non cōsequenter locutus est: sed ꝗ sibi repugnauit: quod ideo dicimus quia multi inaniter nituntur saluare philosophū nō admittendo ipsum esse opinionis ꝗ primus motor infinite est vigoris modū illorū saluandi aristotelem non explicamus: q̄ absq; prolixitate quam euitare intēdimus illud fieri nō posset. ¶ Sed primū motorē infiniti esse vigoris ꝓbare ratiōe naturali difficile ē nisi forte admittat sufficiēs probatio hec ad causam primā esse infiniti vigoris nullū sequitur inconueniens: ⁊ nullus saluātur omia attributa ei tali infinitate. igitur. antecedens quo ad vtrāq; eius partem forte euadet notū ex dicēdis in secūda parte huius.

¶ Sed hic notandū est ꝗ dicētes philosophū sensisse pmū motorē nō esse infiniti vigoris bene dicūt opinionē eius esse primū motorem esse infinite perfectionis de quoz numero est buridanus penultima. q. octaui phisicoz cuius sentētie summa hec est sicut infinitū magnitudine est illud quo maius dari non potest et finitū magnitudine est illud quo maius dari non repugnat ita finite perfectū est illud quo perfectius dari non est repugnās: ⁊ infinite quo nihil perfectius esse pōt. cū igitur quolibet alio a primo motore perfectius detur nullū tale infinite pfectū est: sed cuz nihil primo motore pfectius sit dabile ipsuz esse infinite pfectionis sequitur manifeste. ſz his bene cōsideratis videtur sequi primo motori vigorē infinitū eē attribuendum: quod ostēditur sic philosophus reputauit ipossibile etiā fm istos corpus maius primo mobili dari: ergo illud eēt infinitū. cōsequētia tenet ex dictis eorū. Si dicatur ꝗ bene admisisset philosophus primā causam posse corpus maius primo mobili ꝓducere: ⁊ ex cōsequēte deberet admittere ꝗ etiā illo posset ꝓducere maius set sic in infinitū: et per cōsequēs infinitus vigor esset ei attribuēdus. Forte dicis ꝗ in infinitū fm magnitudinē diceretur ꝗ nulla parte finita eiꝰ finities sumpta mensurareē adequate nec excedēdo ⁊ finitū magnitudine ꝗ aliqua parte eius finities sumpta mensuratū euaderet. et ꝗ ꝓportionabiliter infinitū in perfectione diceretur illud quod imperfectioi eiꝰ aliquotiēs sumpto (si sic licet loqui) mensurari posset: ⁊ finite perfectū esset cuius perfectio posset metiri ꝓ aliquo imperfectioi vel minꝰ perfectio finities sūpto vñ infinitos equos hūana pfectio excederet ꝓpter qd hō in ifinitū perfectioi equo dr. ¶ Contra vel illud dūtaxat sufficit ad perfectionē ifinitaz et sic homo infinite perfectus deberet dici vel oportet ꝗ nihil perfectius posset esse et tūc eēt redire in illud qd prius impugnabat. Forte dices cū baridano. q. preallegata ꝗ primꝰ motor ifinite perfectionis dr essentialis et ꝗ infinitis spēbus vel creaturis diuersarum specieu datis pfectior esset. vel sic q̄a infinitis rebꝰ creatis spē distinctis deus esset perfectior. ¶ Cōtra ex hoc habetur ꝗ quelibet creatura infinite esset perfectionis quia infinitas spē distictas in perfectione exuperat: si dicas ꝗ quibuscūq; possibilibus primus motor est perfectior. ¶ Contra si ille creature possibiles sint in nuēro finito non arguēret excessus ille pfectionē infinitā si infinite cathegoreumatice vt sinchathegoreumatice non diceret primꝰ motor oibꝰ illis pfectior nisi quia eorūz esset ꝓductinꝰ ⁊ per ꝯns attribuēdus eēt ei infinitus vigor. Et si nō euidēter tamē apparenter concludunt hec ꝗ si in lumine naturali primo motori infinita perfectio essentialis debetur ꝗ eodem lumine non debet negari eidem infinitam virtutē actiuā competere. et hec sufficiant pro ꝓbatiōe prime partis prefate cōclusionis. ¶ Pro secunde partis ꝓbatione q̄ est primū motorē non solum per modū appetibilis sed a ctiue cōcurrere ad naturales actiones.

Si primus motor naturaliter asseritur infinite perfectiōis ifinitasvigoris ab eo non dr negari.

Aliqd ad actionem concurrere potest dupliciter vez actiue ⁊ p moduz appetibilis.

¶ Sciendū ꝗ bifariam aliquid actiōez concurrere potest: vno modo actiue: alio modo per modum appetibilis. exempluz primi in naturalibus forma substantialis grauis ⁊ eius gratitas actiue ocurrunt ad motum deorsuz locus autem naturalis illius grauis cōseruatiuus ad eius motum cōcurrit per motuz appetibilis. vnde aliquid aliud mouere per modum appetibilis nihil aliud est nisi ꝗ aliud mouetur ad ipsum q̄ ipsum appetit ⁊ q̄ graue locū naturalē ⁊ cōseruatiuū eiꝰ appetit locꝰ talis dr ipsū p modū appetibilis mouere cū actuali ad ipsū mouetur exēplū i aīalibꝰ eiꝰ motiua canis cognoscētis et appetētis panē mouet ipsū canez actiue ad consecutionē eiꝰ ⁊ panis ipse p modū appetibilis. ex dictis phi ⁊ sui ꝯmētatoris. 12. methaphisices habetur primum motorē alia mouētia mobilia mouere p modū appetibilis ⁊ ex hoc cōcludimꝰ ipm actiue ad motū cōcurrere: qd ostenditur sic alia mouēt quia appetūt ipm motorē vel hoc ē q̄ appetūt ipm ꝓducere et hoc non: quia impoducibilis est ab eis: vel q̄ appetunt ipm conseruare et hoc non ostat quia potius ab eo alia cōseruantur ꝗ ipse ab alijs etiā scōm oēs phlosophātes: vel q̄ appetūt assimilari ei ⁊ hoc nō nisi in actione aliqua ergo habetur ꝗ actiue concurrit ad motum quia alia per motuz et actionem eoz nō assimilarentur primo motori nisi ipse ꝑmus motor ageret et moueret. Relinquit igitur hanc consequentiam esse ferme euidentem

Primꝰ motor mouet alia p modū appetibilis ergo actiue ad motum cōcurrit.

primus motor mouet alia per modum appetibilis ergo actiue concurrit. et claret intelligenti ꝗ ꝗnis actio q̄ est intelligere primo motori attribuitur ⁊ alie intelligētie q̄ motrices celorū tradūtur etiam intelligāt ac per hoc similes illi euadāt p motū celoz ⁊ effectuū naturaliū productionē nō assimilat primo motori nec quo ad eius actum intelligendi. ¶ Tertia pars vez ꝗ primus motor volūtarie ⁊ nō necessitate tractactus cōcurrit ad actiones naturales ꝓbatur non posset assignari ratio sufficēs quare potiꝰ vnus effectus ꝗ alius eiusdē speciei ab aliquo agēte naturali ꝓducatur nisi aliqd agens volūtarie cōcurrens ad productionē eius assignet vt ex traditis in scdo ⁊ in primo claret ⁊ tale agēs est primus motor igitur volūtarie ad actiones naturales ⁊c. ¶ Quarta ps vez ꝗ oia intelligit sequtur ex tertia si enim vult ꝓducere effectū aliquem vel aliquid cōseruās ipsum intelligit ⁊ istud argumentum est euidēs cōtra cōmentatorē turpiter asserentem primā causam nihil aliud a se intelligere. ¶ Quinta psvez ꝗ pmꝰ motor est imobilis liquet ex dictis in septimo si enim moueretur aliqd perfectius eo assignare oportet. ¶ Sexta pars vez primꝰ motor cōnotabiliter dicit vita ⁊ delectatio probatur per pbm duodecimo methaphisicorum qd facile probatur sequitur bene deus intelligit ergo viuit ab inferiori ad superiꝰ intelligere enim vitalis opatio dicitur ita bene sicut sentire ⁊ cum deus non viuat per aliquid ab eo distinctum qd debeat dici vita sicut homo viuit per aīaz: relinquit ipm deū necdum viuere sed ipsaz vitam esse. Q̄ sit delectatio probatur delectatio consistit in cōsecutiōe desiderati vel optati amati vel dilecti vel voliti ſz sic est ꝗ quicquid deus vult saltē voluntate beneplaciti fit ergo nihil accidit ex q̄ nō delectet ⁊ cū nō delectet delectatiōe ab eo distincta habet ipmmet eē delectationē. Itē ex dilectiōe diligibilis sequtur delectatio cū deus igitur summe sit diligibilis q̄ summe pfectus ⁊ ipse seipsum esse talē cognoscit sequtur ꝗ seipsuz summe diligit. ⁊ per ꝯns tali delectatiōe summe delectatur qd per vocē patris in euāgelio innuebatur. Hic est filius meus dilectꝰ in quo mihi cōplacui. ex hoc inferre posset primū motorē summe esse beatū cum in cognitiōe ⁊ dilectiōe summe diligibilis cōsistat summa beatitudo. ¶ Septima pars vez ꝗ ab eterno primus motor ꝓducere potuit mundū sincathegoreumatice capto ly ab eterno ab oibus de tali materia loquētibꝰ approbatur de phis saltem pythagoricis nō est dubiū/ de theologis liquet nullus est enim quin concedat ꝗ a decē mille annis deus potuit prodducere mundū a triginta ⁊c. sed cathegoreumatice capto termino disceptatio est iter doctissimos theologos oibus pythagoricis dicētibꝰ aliquid aliud a pria causa ab eterno fuisse multis theologis asserentibus nihil ab eterno posse fuisse aliud a deo ꝓductum ita ꝗ reputant impossibile effectum esse sue cause coeternū. alijs autez videtur illud esse possibile dicente augustino si ab eterno pes in puluerbus stetisset vestigium etiam ab eterno fuisset ꝗnis ex pede vestigium resultasset: ⁊ si ab eterno fuisset sol ⁊ corpora celestia ab eo productū lumē in proxima pedalitate sui orbis ab eterno fuisset. Quia istam positio.

Turpiter asserit cōmētator primā causā nihil aliud a se intelligere.

Universidad de Deusto Biblioteca

nem probabiliorē reputamus confirmiter ad il lam septimā partē conclusionis posuimus que in secunda parte huius disputabitur. ¶ Octaua pars bifariā intelligi potest vno mō vt verba so nare videntur vcz ꝙ nulla creatura creare potest/ Creare autez est (vt in primo dicebatur) p ducere aliq̄d absq̄ hoc ꝙ in aliquo susceptiuo suscipiatur: qd̄ breuꝫ dici potest producere aliquid sine subiecto. Alio modo posset itelligi ꝙ creandi potentiā non potest primus motor alicui creature cōicare ac si nulla creatura esset potens creare. Si eim agens naturale ꝗtum est ex parte sui posset producere aliq̄d absq̄ subiecto (prout in primo approbauimꝫ) non bene diceretur ꝙ potentia creandi ei cōicarek quia iam habēt illud in vtroq̄ sensu pōt, pbabiliter sustineri. Depēdēter agere est agere virtute alterius. Et dicebat etiā depēdenter/ q: creare independenter nemini cadit in dubium quod nō posset alicui creature cōicari/ quod ideo dicit quia aliqui pcunctātes hāc materiā distīguūt ꝙ deus posset creandi potentiam cōicare creature vel independenter hoc est ꝙ aliqua creatura producat aliquid absq̄ subiecto absq̄ cōcursu virtutis infinite et sic negant vel dependenter et sic concedunt. Vltima pars videlicet ꝙ in nullo alio a se potest primus motor ad productionē celi cōcurrere quia si sic sequeretur ꝙ etiam cum vna musca posset concurrere ad productionē angelorꝫ qd̄ est absurdum. celum sic opus dei dicitur ꝙ nihil aliud a deo ad productionem eius concurrere pōt dicente psalmista quoniam videbo celos tuos opera digitorum tuorum lunam et stellas que tu fundasti et alibi opa manuū tuarū sunt celi. Et ꝗuis alie creature sint a deo producte quia ad productionem illarum alia agētia naturalia concurrunt celorum, pductio opus dei duntaxat dicitur ſz ꝙ illud naturali cōuincatur ratione insequendo sententiam phōr ē manifestū et ſm theologos ē magis dubiū/ q: aliqui eorum opinantur ꝙ ad productionē frigiditatis ignis cum deo concurrere pōt quod tamē doctor subtilis vt in primo dicebatur nullo pacto admittit et illi dicerent ꝙ vnus angelus cuz deo posset ad productionē celi concurrere et sic partes conclusiōis reliquuntur probate et per consequens finitur prima pars.

Quid est creare.

Dependēter agere q̄d ē

¶ Sequitur secunda pars.

Incipit secunda pars in qua pꝛ tractāda esse dicebantur in pfata conclusione ostenta: et q: (vt superius dicebat) argumēta in multarū difficultatum cognitionem perducunt.

Arguitur primo probando primū motorem non esse vigoris infiniti. nullus effectus primi motoris reperitur infinitus ergo rationem naturalem insequētes non debent asserere ipm esse infiniti vigoris. ꝛñia ptz q: tales non debēt maiorem vigorem alicui cāe attribuere ꝙ ei⁹ effectus indicat. aliās claret/ nullꝫ eim ē motus infinite velocitatis nec corꝫ aliq̄d infinitū nec infinite intensionis aliqua qualitas. Pro solutione notandū est ꝙ gregoriꝫ de arimino in. 1. di. 44. q. 3. ar. 2. asserit quēlibet rōnem naturalē insequētem debere ponere aut saltē non negare aliquā virtutez in rerū natura esse infinitivigoris ꝗuis in precedēti articulo ꝓbare nitebaꝫ illud ex mēte pbi z sui cōmentatoris nō esse. Vñ ſm eū non opz effectū dari ex quo primi motoris infinitas concludaꝫ sed probatio sua hec est. Aliqua sunt concedēda naturaliter esse simpliciter possibilia vel saltē nō negāda esse possibilia q̄ non possunt poni nisi per virtutē infinitā ergo non debet negari talem virtutē esse. assumptū probat nam inquit ꝙ aliquod intēse calidū in instanti mutetur in frigiditatē intēsam non debet ipossibile iudicari cum nec apparēter nec euidēter videatur illud implicare vel inferre cōtradictionez sicut ꝙ vnum corꝫ sit iam in vno loco z in aliquo alio loco distāte immediate post hoc ponaꝫ z tñ nullum istorū pōt poni inesse nisi per infinitā virtutem vt cōstat igit cōcedendū est talē virtutē esse.

¶ Probatio hec non videt tanto viro digna ꝗuis enim virtutē infinitā admittētes nō deberent aliquod illorū ipossibile reputare: q̄ tñ quālibet virtutē actiuā finitā esse tenerēt simpliciter ipossibile quodlibet illorum dicerēt q: tunc aliquo dato infinite velox esset trāsmutatio a finita ꝓportione qd̄ simpliciter esse ipossibile nemo est q̄ ambigat ſz forte posset pro gregorio dici ꝙ ille qui quamlibet virtutem actiuam finitā esse defendit debet motiuū aliquod habere qd̄ si non habeat absq̄ ratione assentiret qd̄ non admittitur. Nec vz motiuum assignatum ex finita tevidelicet effectuū apparentiū quia potest dari effectus infinitꝫ qd̄ si negetur ab alio debet ostēdere rationē impossibilitatis quā si assignauerit istam vcz ꝙ cause oēs ſcz actiue sunt finitevigoris cum illud iudicet ex finitate effectuū apparētium ostat clare talē circulariter, pcedere in suis motiuis. z per oñs insufficiēter. Nec vz dicere ꝙ postq̄ nullus effectus est vel fuit infinitꝫ dicendum est ꝙ nulla est virtus actiua infinita frustra enim esset infinita actiuitas si nō daretur aliq̄d productū ab ea qd̄ suam infinitatē in manifestaret. Non valet inq̄ hoc q: multa sunt possibilia q̄ nec sunt nec fuerūt nec erūt mere naturaliter q̄uis occam senserit qd̄ non est nec fuit nec erit dz impossibile naturaliter reputari qd̄ non videtur approbatiōe dignū/ q: tunc nullū agens naturale ab alio naturali agente impediret: nihil eniz impeditur respectu impossibilis. Respōdeꝫ igit ad argumentū negādo oñam q: q̄uis actualiter non detur aliq̄s effectus ex quo arguam⁹ infinitatem vigoris prime cause pōt tñ dari. Secō respondeꝫ negando aīs q: corruptiones instantanee frequenter accidunt atq̄ productiones que absq̄ concursu potentie infinite virtutis non acciderent vt patet ex dictis in primo in tertia parte vbi de productione z corruptione minimi naturalis agebatur. ¶ Non postponendā esse iudico rationem quandaz doctoris subtilis qua probare conatur primam causam esse infinite virtutis cuius sententia hec est. quecunq̄ virtus finita est depēdens z ab aliquo extrinseco limitata

Probatio gregorij ꝙ dāda est naturaliter infinitē virtutem nō est sufficiēs

Multa sūt possibilia naturaliter q̄ nec sūt nec erunt nec fuerunt.

et determinata sed virtus primi motoris nō est dependens ꝛc. ergo virtus primi motoris nō est finita ꝓñia est baroco z minor est ostensa superior probatur independens virtus a nullo limitatur. constat nec ex seipsa limitaretur quia quod habet a se virtutem habet illam in summo nihil enim ad finitum gradum virtutis seipsum limitaret sed si maiorem posset habere maiorez haberet z sic subtiliter subtilis doctor ex independentia primi motoris infinitatē virtutis eius infert. Gregorius de arimino. q. preallegata arti. primo rationē hanc paruifacit dicens ex mente pbi esse intelligentias z corpora celestia nō esse a prima causa producta. z per oñs non depēdere ab illa sed quicquid sit de opinione aristotelis ratio doctoris subtilis non aspernenda et videas que dicit in. 1. di. 2. q. 1. vbi. 4. vijs probare conatur prime cause infinitatē per viam vcz efficientie per viam cognitionis/ per viam finis/ et per viam eminētie nonest mihi oportunitas in illis immorari.

Probatio doctoris subtilis ꝙ prima cā est infinite virtutis.

Secōm gregoriū exmēte pbi e itelligentias z corpora celestia nō esse a pria causa pducta.

¶ Secūdo principaliter arguitur sic. si primus motor infiniti esset vigoris z actiue concurreret ad actiones naturales (vt alia pars cōclusionis sonat) oēs actiones instantanee fieri deberent quia nulla esset proportio inter resistētiam z actiuitatem. Et confirmatur. primus motor sic primum mobile mouet ꝙ nulla alia intelligentia ad eius motum concurrit. ergo si infiniti est vigoris infinita velocitate deberet mouere Ad primū respondeꝫ negando oñam nunq̄ eim primus motor concurrit ſm vltimū sue potentie sed mere voluntarie nulla necessitate cōpulsus sicut per vnam partem cōclusionis superꝫ posite significabaꝫ z per hoc cōfirmatio solueretur primus eim motor dato ꝙ primum mobile moueat illud mouet velocitate qua vult. ¶ Sz pro materia illius cōfirmationis sciendū est ꝙ inter doctos viros est disceptatio aliq̄bus dicentibus ꝙ nullū corpus celeste a primo motore dñtaxat mouetur z isti sunt qui virtutē infinitā primo motori attribuunt: ꝓbrē admittere nolūt aliquod mobile esse ei appropriatū eo ꝙ illud ifinite velociter ab ipso moueret: ſz ꝙ hoc non sequaꝫ claret ex dictis cum voluntarie z libere moueret: sed si naturali necessitate primū mobile a primo motore mouet attribuēdo ei infinitā virtutē motiuam apparēter sequitur ꝙ velocitate infinita deberet moueri. Sed adhuc istud calūniā patitur pz ex dictis superꝫ in quarto vbi de successione motus celi agebatur in parte de vacuo. Alij aūt tenent saltem ex mente pbi fuisse a primo motore precise primū mobile moueri: q̄n ex numero orbium celestiū numerū intelligentiarū in duodecimo methaphisicoꝝ intulit. z per oñs nullā intellexit esse intelligentiā absq̄ mobili sibi appropriato. Quid autē in hac parte ſm veritatem tenendū sit non facile determinari pōt. probabilius tñ iudico secundū tñ nihil assertiue dico ad duodecimū methaphisices spectat istud amplius discutere. Quid aūt tenuerit ari. cum suo cōmētatore nō est pspicuū q̄n multe auctoritates p vna parte sonant z alie pro alia: sed plures z clariores sonare videntur primū motorē precise primum mobile mouere auctoritates gra brēuitatis omitto. ¶ Tertio principaliter arguiꝫ nō pōt infinitus effectꝫ dari ergo primꝫ motor non est infinitivigoris. ꝓñia claret. vanū eim esset potētiā infinitā ponere si non est possibile effectū infinitum ab ea producibilē assignare pari facilitate diceret ꝙ sortes habet potentiā creandi celū q̄uis sit impossibile celum ab eo produci. z aīs probatur non pōt dari celum infinitū nec aliq̄d elementorū nec mixtorū cum quodlibet horū determinet sibi certā z determinatā extensionē ex propria natura (vt dicebaꝫ superius in primo libro parte tertia) igitur. Et cōfirmaꝫ innūera sequuntur incōueniētia dato effectu infinito igit: aīs ꝓbatur primo auctoritate multorū excellentium virorū non admittentiū infinitū aliq̄d creatum dari posse. secundo dato infinito effectu a deo producto seq̄tur ꝙ deus non posset maius vel perfectius producere qd̄ est satis magnū inconueniens sequela ꝓbatur vel ille effectus infinitus est infinitate molis infinit z tunc claret non posse dari maꝫ: vel ifinitate pfectiōis z sic nihil posset esse pfectius. Multa alia q̄ incōueniētia reputāt in deductiōe hꝰ materie adducēt

An sit de mēte pbi p mū mobile moueri a p mo motore dñtaxat.

¶ Pro solutiōe argumēti z plena intelligentia materie eius (q̄m de infinitate vigoris primi motoris agit impresentiarum) non videt hic impertinens de infinito pscrutatio decreueram tñ nihil de materia hac dictare: eo ꝙ multi de ipsa scripserūt z nouissime colēdissimꝫ magister noster iohānes maioris pceptor meus mihi sem per obseruādus cuius quidē de ifinito tractatū (quem seorsum cōposuerat) tāte excellētie reputauerāt interpretatiōe eius auditoribꝫ meis satisfacere intendebā anno in quo mihi circa phisicam disciplinā illos instruere incūbebat illos autem me nihil velle dictare egre admodū ferre pcepi. Dō cum mihi molestū esset. quippe q̄ eos tanq̄ filios diligebā mutaui decretū et infinito dictaui sicut de alijs materijs phisicis aliqua ab alijs tradita apposui ne opus truncatū videret. et si in aliquibus me ab alijs deuiare ostendam nemo ob altā cām me id fecisse iudicet ꝙ amore veritatis ceteris pferēde. Illud autē p me dictatum hic apponendū esse censui cū (vt dictū est) de ifinitate vigoris motoris. primi in octauo phisicoꝝ nō imptinēter pscrutet. Trifariā erit pscrutatio hec de ifinito diuisa. ¶ Prio illius termini infinitū (ꝓmissa declaratiōe vel expositiōe) pscrutabor vtrū naturaliter sit dabile. Secō an supnaturaliter dari posset. Tertio de motu eiꝰ pscrutabiꝫ.

Veritas est ceteris pferenda.

¶ Pro expeditiōe prime partis aīadueretendū est infinitū multifariā accipi prout cōiter dici solet cathegoreumatice vcz z fincathegoreumatice. cathegoreumatice ī mino capto ſz sub illo ascēderet descēdere subsumere z supposita assignare nisi forte virtute alicuꝰ termini immobiliter accipiaꝫ z q̄n post copulā principalē poniꝫ solet cathegoreumatice accipi: q̄n vero in capite propositionis collocatur vnovel alio modo indifferē

Universidad de Deusto Biblioteca

ter sumi potest. Sincathegoreumatice termino accepto nõ licet sub illo subsumere nec ascẽdere nec descendere sed tanq̃ vnum signũ exponibile reputari ⁊ ppositio gratia eius exponi modo subscripto Cathegoreumatice. ly infinitũ captũ attribuitur aliquãdo multitudini. Magnitudini dicitur attribui quando sumiẽ tanq̃ adiectiuũ termini pro continuo aliquo accepti. Magnitudo sem̃ impresentiarũ quid continuũ esse reputatur exemplũ deus potest ꝓducere infinitum corpus. Multitudini autẽ dicitur attribui qñ sumitur tanq̃ adiectiuũ termini ꝓ aggregato ex multis entibus supponẽtis: ad cuius quidẽ termini suppositionẽ non requiriẽ ꝙ illa entia vnũ cõstituant nisi quãdo talis terminus includit aliquid ratione cuius totum aggregatũ supponit pro vno ente sicut hic infinite sunt partes continui. Multitudo em̃ impresentiarũ reputatur aggregatum ex multis entibus siue vnũ cõstituãt siue non. Exemplum infinitos angelos deus potest producere ⁊ regulariter in plurali numero talis terminus attributus multitudini sincathegoreumatice capitur. Nihilomin⁹ non inconuenit distinguere cum magnitudini attribuiẽ sincathegoreumatice capto termino altijs modis exponẽdi omissis bifariã exponi cõtingit. vt ista infinitum corpus deus põt creare vno mõ exponeretur sic aliquantũ corpus deus põt creare et non tantũ quin maius sic solet dici qõ non sufficeret nisi in secũda cathegorica ly tm̃ finitum includeret ita ꝙ sit sensus ⁊ non tm̃ corpus finitũ potest creare quin maius creare possit: qꝛ si indifferẽter ly tantũ finitum ⁊ infinitũ includeret qui admittunt deum posse producere infinitum deberent negare istam infinitũ corpus deus potest creare sincathegoreumatice capto termino Quod non videtur rationi consonũ. Alio modo posset sic exponi infinitũ corpus deus põt creare aliquantũ corpus deus põt creare ⁊ duplum ad illud ⁊ triplum ad illud ⁊ quadruplũ ⁊c. nec isti duo modi exponendi equiualẽt. Patet quia concessa ista sicut oportet infinitum pondus fortes potest portare exposita primo nõ ꝯ negari secundo modo exposita pportionabiliter debet exponi cum multitudini attribuiẽ: vt hec infinitos angelos deus potest creare primo modo sic aliquot angelos deus põt creare ⁊ non tot finitos quin plures. Scõo mõ sic aliquot angelos deus põt creare ⁊ in duplo plures ⁊ ĩ triplo plures ⁊c. ⁊ in talib⁹ illi duo modi exponẽdi eq̃ualere videnẽ. Cũ autẽ attribuiẽ magnitudini cathegoreumatice sumpto termino solet dici ꝙ exponitur sic hoc corpus est infinitũ hoc corpus est extensum sine termino. ¶ Illud sufficere non videtur qꝛ vnum corpus versus orientẽ in infinitũ extensum si daretur parisij terminatũ corpus infinitum solet dici ⁊ tm̃ non est extensuꝫ sine termino post. Versus vnã differentiã loci terminatur Si tm̃ oporteat ad rigorẽ appellatiõis cõsideratio habere cũ corp⁹ prout ad ꝑdicamẽtũ quãtitatis spectat tres dimẽsiones connotet ꝯ ꝙ in ista ppositiõe illud est infinitũ corpus infinitas que importat per ly infinitum denotet cadere in connotationẽ illius termini corpus ⁊ cumulatitudinem longitudinẽ ⁊ profunditatẽ connotet denotatur cuiuslibet dimẽsionis illarum infinitas. ⁊ sic ad aliqõ eẽ infinitũ corpus req̃ritur omni quaq̃ infinita extẽsio. Sed capiẽdo illum terminum corpus vt est de ꝑdicamẽto substãtie sufficit ad aliqõ esse infinitũ corpus ꝙ versus vnã differẽtiã loci absq̃ termino extrinseco vero vel ymaginario extẽdat ymaginario ꝛ vacuũ, ppter et extrinseco ponitur qꝛ corpus in infinitũ extensum versus orientẽ: põt dici terminatũ versus orientem vna parte eius infinite extẽsa qꝛ vltra illam nihil est sed pars illa terminus extrinsec⁹ diceretur. Cum multitudini attribuitur cathegoreumatice termino capto solet sic exponi infinita puncta sunt in hoc continuo tanta multitudo punctorũ est in hoc ○ñr numerando non est dabile vltimũ ꝙ nec hec expositio sufficere videret quia partes pportionales cõtinui infinite reputantur ⁊ tm̃ cõsequẽter numerãdo posset dari vltima ꝯ diuisa hora futura per partes ꝓportionales minorib⁹ terminatis versus hoc instãs initiatiuum incipiat vnus angelus moueri per partes vnius corporis pedalis pportionabiliter diuisi sicut hora ⁊ incipiat ab extremo ad quod terminantur minores. Tunc arguiẽ sic ibi datur vltima pars pportiõalis pertrãsita ab angelo puta medietas illius pedalis ergo dabiẽ pars vltimo numerata ab illo angelo Cpotest em̃ numerare sicut pertransit Item deus põt numerare infinitos angelos in vna hora ⁊ in instãti terminatiuo ei⁹ vnũ aliũ angelũ aggregatũ ex ãgelis numeratis in hora et in instanti terminatiuo eius esset infinita angelorũ multitudo ⁊ tm̃ vltimo numeratus assignat. igitur. ¶ Posset dici ꝙ ad numerare requiriẽ ꝙ ab vnitate initiũ sumatur procedendo sic vnum duo tria quattuor ⁊c. Et ad vltimam vnitatẽ sic numerãdo intelligitur deuenire cum ad certum ⁊ determinatũ numeruꝫ deuenitur puta ad mille vel ad centuꝫ mille centũ ⁊c. Et sic constat ꝙ esset infinita multitudo incipiẽdo ab vnitate ⁊ pcedẽdo cõsequenter per numeros non dimittendo aliquid illius multitudinis non deueniret ad vltimã vnitatẽ hoc est ad certum ⁊ determinatã summam nec deus posset sic numerando constituẽtia infinitam multitudinẽ ad talem vnitatẽ vel summã deuenire. ⁊ apparẽtia est ꝙ sic intelligunt infinitaꝫ multitudinẽ diffinientes q̃ dicunt infinitã multitudinẽ esse cui ○ñr numerãdo non est dabilis vltima vnitas Ex his claret quid dicendũ est ad illud qõ dicebatur de angelo trãseũte partes illius continui. Notum em̃ est ꝙ ibi non datur pars primo nũerata nec scõo nec tertio. Et per ○ñs ille angelus non potuisset in trãsitu sic nũerare partes quas transiret prima scõa tertia ⁊c. nec etiã vltimo numerata ab ipso cõpleret certũ ⁊ determinatũ et denominatũ numerũ ꝛ centũ vel mille ⁊c. Idẽ dicendũ est ad aliud vbi dicebat ꝙ deus posset infinitos angelos numerare ⁊c. ¶ Constat ex supradictis modus exponẽdi propositiones de infinito ⁊ quo ad diuinaꝫ potentiã (ratione cuius hic de infinito ꝓtractat) sunt cõcedẽtes istã. Infinitum põt deus ꝓducere sincathegoreumatice negantes illam cathegoreumatice exponẽdo cuius sentẽtie fuerũt ferme oẽs doctores antiqui nullo pacto admittẽtes aliqõ ifinitum actu existẽs dari posse: Nec ad saluandũ diuine potẽtie infinitatẽ illud req̃ritur imo vt aiũt ⁊ superi⁹ dicebat arguẽdo infinitati potẽtie illud derogari videtur. Sed, priusq̃ hoc discutiat aliaduertendum est ꝙ ad cõcludendũ infinitatẽ virtutis alicuius agẽtis nõ sufficit ꝙ agẽs illud ꝓducere possset infinitos effectus totales equales qꝛ tunc infinitatẽ alicuiuslibet ignis infinite diceret actiuitatis quũ nõ detur determinat⁹ nũerus oĩm effectũ equaliũ ab eo producibiliũ Ꝓtũ est em̃ ex parte ignis infinitorum graduũ caloris etiã equalis extẽsiõis est productiu⁹. ꝯ si per infinitũ tẽs ○seruetur ⁊ in qualibet die passum ei applicat non aucta eius actiuitate ⁊ sol qui ꝓm aristotelẽ ẽternũ durabit ꝓm ipsum infinitos effect⁹ totales equales producet: Nec agẽs infinite virtutis actiue ꝯ dici eo ꝙ in instãti põt effectũ ꝓducere qꝛ tunc luminosum corpus infinite virtutis actiue diceret similiter ⁊ voluntas ⁊ naturale agens minimũ naturale producẽs ⁊ grauе simplex in vacuo. Sꝯ agens in finite virtutis actiue dici ꝯ qõ infinitũ effectuꝫ vel infinitos nõ cõstituẽtes vnũ simul ⁊ semel et subito põt ꝓducere ⁊ quãlibet resistentiã exuperare ⁊ ad quantãcunq̃ distãtiã finitã agere ⁊ hoc siue infinitũ exponat cathegoreumatice siue sincathegoreumatice saltem exponẽdo sincathegoreumatice sic tm̃ põt ⁊ duplũ ad illud ⁊ triplũ et quadruplũ ⁊c. ⁊ licet subitanea productio Ꝓtum est ex parte sui cõpetat agẽti finite virtutis, put dictum est nullũ aliorũ eidẽ cõpetit. de primo et scõo cõstat de resistẽtia manifestũ est qꝛ quũ finite actiuitatis sit agẽs creatũ dabiẽ resistẽtia maior. Vbi cõsiderandũ est ꝙ ad resistere nõ req̃riẽ impedimentũ actiõis ꝯ sufficit retardatio de distantia ad expientiã cognoscim⁹ ꝙ nõ ꝓtanctũq̃ distantia naturalia agẽtia agere possunt ꝯ maioris virtutis ad maiorẽ. ¶ Sed forte dices ꝙ si infinita cõbustibilia applicarẽtur sil̃ igni: ignis in illa ageret. ⁊ per ○ñs. posset sil̃ ifinitos effectus producere. Dicit ad hoc ꝙ nõ posset ignis in illa agere nisi penetratiue ponerent ⁊ tunc essent infinite resistẽtie. ⁊ per ○ñs. ignis in illa nõ ageret quia ꝓnis invnũ illorũ agere posset: ppter innumerabilium aliorũ infinitorũ: in infinitũ resistereẽ. Non est em̃ negandũ duo frigefactiua nõ ○stituentia vnũ plus resistere ꝓ vnũ illorũ ceteris paribus ○tiqua ꝓto magis penetratiue se habẽtia. ¶ Sꝯ dices q̃ ad distãtiã celũ agit ad quãtãcũq̃ distãtiã ꝯ ꝙ vsq̃ ad centrũ ⁊ nulla est maior. Hoc nihil est qꝛ illa est finita mihi ꝑbabiliter videt eẽ dicẽdum ꝙ celũ nõ posset ad maiorẽ distantiã agere ꝓ vsq̃ ad centrũ ita ꝙ si deus faceret centrũ magis a celo distare ꝓ iã distat nõ aucta actiuitate celi nõ posset i cẽtrũ agere ⁊ forte ppter hoc nõ magis celũ ⁊ centrũ distãt ⁊ ex hoc posset rõ naturalis haberi magnitudinis ⁊ ambit⁹ celi. ¶ Insuper sciendũ est ꝙ effectũ ifinitũ posse produci arguit illud a quo posset talis effect⁹ ꝓduci eẽ infinite potẽtie siue cathegoreumatice siue sincathegoreumatice exponat ifinitũ saltẽ si ponatur aliqua resistẽtia in ꝓductiõe talis effectus. Qõ notãter dico qꝛ si nulla eẽt in ꝓductiõe resistentia effect⁹ infiniti ꝓductio nõ debet iudicio meo infinitã actiuitatẽ in ꝓducẽte arguere ꝓ obẽt illi qui ex potẽtia voluntatis talis potẽtis in instanti actum ꝓducere arguũt infinitatẽ virtutis actiue voluntatis non sufficiẽter pcedũt. Dato em̃ ꝙ voluntas in oibus istãtib⁹ vnt⁹ hore vel in infinitis eiusdẽ ꝓducat actus ifinitos nõ obstãte eius capacitate finita nõ licet ex illo cõcludere actiuitatem eius esse infinitã postq̃ nõ est in ꝓductiõe talium actuũ resistẽtia nõ em̃ posset voluntas in instanti actũ ꝓducere resistẽtia posita in tali ꝓductiõe. Sꝯ vbi resistẽtia poniẽ si infinitũ posset produci exponẽdo precise sincathegoreumatice sufficiẽter arguiẽ ifinita potentia ꝓductiua ac si infinitus effect⁹ ꝓduci posset ab illa cathegoreumatice. Ex q̃bus cõstat ꝙ primi motoris ifinitas non ꝯ argui vel cõcludi ex ꝓductiõe effect⁹ ifiniti ꝯ ex posse supare resistẽtiã quãcũq̃. ¶ Sciẽdũ est vlteri⁹ ꝙ effectũ posse infinitũ ꝓduci põt itelligi bifariãvel quo ad extensionẽ vel quo ad intẽsionem. Infinitũ aũt quo ad extensionẽ debet dici illud (vt ex supradictis cõstat) ꝙ sic se hꝯ ꝙ nõ posset poni vltra illud sic dispositũ aliq̃d. Sꝯ aliquid ꝯ infinitũ extẽsiue bifariaꝫ vel simpliciter vel cum addito. Simpliciter dicit qõ infinitũ est omniquaq̃: cũ addito aũt ifinitũ ꝯ fusvnã ꝯ fiam loci vel duas vel tres. Et ꝓm illum modũ dicẽdi tale diceret infinitũ extẽsiue ꝓm quid. Infinitũ autẽ quo ad intensionẽ est q̃litas infinite in tẽsa sed q̃ qualitas est huiusmodi nõ est facile assignare verbo vel scripto/qõ ideo dico qꝛ meli⁹ intelligitur ꝓ explicat ex q̃ verba vel scriptura patiũtur calumniã vt inferi⁹ ostẽdet vbi de partib⁹ cõicantibus ⁊ nõ cõicantib⁹ erit sermo: ⁊ qꝛ materia plene ⁊ pfecte intelligit cum argumentis agitatur eo ꝙ ex solutiõibus argumẽtoꝫ ⁊ difficultatibus q̃ in eis tangũtur deuenit in resolutiones inquibus materia fundat ⁊ intellect⁹ cogitur ad inueniendũ multa ppter argumentoꝫ difficultates agitãda est materia hec argumẽtis. ¶ Sed priusq̃ alia formẽtur ⁊ ppositiões fundamentales ponent respõdẽdũ esse videt ad illa q̃ formata sunt. ¶ Tm̃ prio dicitur ꝙ simplr motor primꝰ non dicitur vigoris ifiniti eo ꝙ posset infinitũ effectũ ꝓducere ꝯ qꝛ nulla resistẽtia est vel eẽ posset q̃ ꝓductionẽ alicui⁹ effect⁹ ab eo ipedire posset. Insuper saluatur vt dictũ est ifinitatẽ tus actiua alicui⁹ agẽtis si infinitũ effectũ posset ꝓducere sincathegoreumatice resistẽtia semp posita. Et sic nõ habet ex infinitate vigoris primi motoris ꝙ posset dari actu existẽs effect⁹ infinitus. et per ○ñs incõuenientia q̃ ad ꝓductionẽ infiniti ꝓm multorũ opinionẽ seq̃ assignant nõ darent dato ꝙ prim⁹ motor infiniti vigoris esse dicatur Secũdo dicitur ad primũ negãdo ꝙ ex positione infiniti sequatur aliquid cõtra assignationẽ maxime ꝓtitatis entiũ naturaliũ põt em̃ infinitum saluari in materia a prima cui ex ꝓpria natura nulla extẽsio repugnat ꝯ de hoc statim dicetur.

¶ Ad aliud quod dicebat ꝙ videbatur

Quid req̃ritur ad ꝓcludendã infinitatẽ alicuius agẽtis.

Exꝓductione instantanea actꝰ voluntatis nõ cõcludẽdus actiuitatẽ eius ifinitã esse.

Quid req̃rat ad nũerare.

Quid ẽ ad vltimam vnitatẽ deuenire.

Quid req̃ritur ad resistendum.

Diffinitio finite multitudinis.

Ratio natural magnitudinis celi.

Bipharias dr aliqd infinitum.

Bñ intelligitur materia cũ argumentis agitatur.

Quare primus motor dicitur vigoris infiniti.

Universidad de Deusto Biblioteca

derogare infinitati potētie diuine dare effectū infinitū productū ab ea eo ꝙ ex illo seq̄tur ꝙ nō posset illo ꝓducere effectū maiorē. Dicit ꝙ sicut ex eo ꝙ deus pt̄ non nisi vnū filium naturalē ꝓducere non ꝓpter hoc dicit min⁹ potēs ita ex eo ꝙ non pōt effectū maiorē infinito ꝓducere non derogat sue potētie. Non eim ex defectu diuine potētie accidit ꝙ nō posset illud. sz ex ipossibilitate effect⁹ maioris ifinito. Et q̄uis de⁹ nō posset extēsius q̄ ifinite extēsum ꝓducere nec intēsius q̄ infinite intēsum ex eo ꝙ dari non posset pōt tm̄ quacūq̄ creatura pfecta data ꝓducere pfectiorē essentialiter. nō eim pōt dari creatura infinite pfecta vt ostendet. ¶ Sed pro illo vbi dicebatur ꝙ deus posset infinitū elementū ꝓducere vel aliqd̄ mixtū: tentia naturalia nō determinarentur ad certā ⁊ determinatā extēsionē. Dicitur primo (vt paulo aūt dictū est) ꝙ extensio infinita posset saluari non cōtraueniēdo determinata ac finite extēsioni naturaliū entium si materia prima infinite extēsa detur: cui quidē materie idifferens est quātacūq̄ extēsio. Secōdo dicitur vt superius ꝓbabiliter dictū est in primo ꝙ entia naturalia saltem inalata non determinat sibi certā extēsionē quo ad magnitudinē q̄uis bn̄ quo ad paruitatē: maior eim ignis melius inesse oseruatur q̄ minor si eque sint rari: cū in maiore plus de forma contineat. ⁊ per oīs ex ꝓpria natura non repugnat igni sub infinita esse extensione. ¶ Sed forte dices/ignis ex ꝓpria natura requirit locum conseruatiuū eius sed si in infinitū extensus non esset in loco cum sub tanta extensione non posset ab aliquo contineri. igitur. repugnat nature ignis tanta extensio.

Non est dabilis creatura infinite perfecta.

Non repugnat materie p̄me aliqua extēsio

Entia naturalia inalata non terminant ad certa extēsionē q̄ ad magnitudinem.

¶ Pro solutione huius animaduertendum est ꝙ aliquid cōuenit enti naturali ex ꝓpria natura qd̄ quocūq̄ alio secluso pōt virtute diuina naturale ens cōsequi sicut a loco conseruari cōpetit igni ex ꝓpria natura et tm̄ deus pōt vicem loci supplere ipsum ignē sine loco conseruando. Aliud est qd̄ enti naturali si ex ꝓpria natura cōpetit ratiōe alicuius qd̄ deus non potest supplere illo secluso sic ꝙ ens naturale sit talis virtutis si illo rōne cuius talis virtutis dicit: careat quicd̄ faciat deus. Exēpli grā/ignis ex ꝓpria natura est calefactiu⁹/sicut aqua frigefactiua ratione frigiditatis ei inherētis si frigiditate careat aqua sicut ignis calore non frigefaceret aqua nec ignis calefaceret q̄uis in ꝑsentia illorum deus posset ⁊ frigiditatē et caliditatē ꝓducere. Ex hoc claret ꝙ q̄uis ex ꝓpria natura cōueniat igni a loco contineri vt ab eo cōseruetur non repugnat ei ꝙ sub infinita sit extensiōe deo supplēte conseruationē loci.

Bipharia intelligit aliqd̄ enti naturali ex ꝓpria natura euenire

¶ Dices forte ignis ex ꝓpria natura requirit celum ipsius conseruatiuū ⁊ si esset infinitus ignis celum non esset. ¶ Dicit eodē modo ꝙ deus supplere tuncvicem celi. ¶ De accidentibus etiam idem dicendū est: non e m̄ repugnat caliditati sub quacūq̄ intēsione esse q̄uis repugnat ei sub quacūq̄ remissiōe existere. Et sic q̄uis nullum calefactiuū naturale posset caliditatem infinite intensam ꝓducere propter eius finitam actinitatē ꝓcedentez ex finita multitudine forme quā cōtinet motor ꝓtim⁹ bene pōt infinite intensam ꝓducere caliditatē non eim̄ habet ex multitudine forme actinitatē. ¶ Sed dices ex illo sequit ꝙ angelus posset infinitā caliditatez ꝓducere postq̄ non ꝓduceret caliditatē ratiōe forme. ¶ Respōdetur negando sequelā non eim̄ potest angelus caliditatē alicui⁹ intēsionis ꝓducere immo nec aliquā entitatē ad extra vt supra in secūdo dicebat. Quāuis dicat doctor subtilis ꝙ cuz vnus angelus loquit alteri ꝓducit in eo noticiā. Dico aūt ꝙ si angelus posset aliquaz caliditatē ꝓducere posset infinitā. ¶ Sz infinita intensioni accidentiū videt obuiare qd̄ superius dicebatur in ꝓmo parte quarta. Dictum est eim̄ ibi ꝙ accidētia quedā sunt q̄ disponūt susceptiuum forme substātialis ⁊ ꝙ illa ex ꝓpria natura sibi determinēt intēsionē ꝓm exigentiā formarum substantialiū ad quarū introductionē disponunt ⁊ quarū sunt cōseruatiua: cū nulla igit̄ sit forma substātialis q̄ ad sui introductionē vel conseruationē infinitā caliditatē req̄rat: videtur ꝙ infinita intensio caliditati repugnat. ¶ Respōdetur ad istud ꝙ non magis ex ꝓpria natura accidens dispositiuū ad forma substantialē ordinatur ad itroductionē illi⁹ ꝙ ipsa forma substantialis ex ꝓpria natura req̄rat illā dispositionē: sed ita est ꝙ diuina virtute pōt forma absq̄ hmōi dispositione itroduci ergo poterit eadē virtute accidēs sub maiori intensione esse q̄ ad formaz introducendā vel cōseruādā req̄rat ⁊ bn̄ verū est ꝙ sup⁹ loco pallegato videbat illa rō apparēs ad ꝑsuadēdū deterīatā ⁊ finitā itēsionē accidētiū ex sua natura sz nō dicebat euidēter oīndens ꝓpositū.

Angel⁹ nullā entitatē ad extra ꝓducere pōt

¶ Supposito igitur ꝙ non repugnet ex ꝓprijs naturis naturalib⁹ entib⁹ sub quacūq̄ eē extēsione fil'r ⁊ accidētib⁹ sub quātacūq̄ itensiōe ꝓcedā in scrutatiōe huius materie de ifinito inārendo ¶ Primo vt superi⁹ dicebat an iam actualiter ꝓdetur infinitū aliqd̄ magnitudine vel multitudine vel ꝑm itēsionē vel an actiōe naturali ꝓduci posset. ¶ Secōdo an ꝑ diuinā potētiā sit dabil'. ¶ Tertio de motu infiniti siue locali siue alterationis.

¶ Pro expeditiōe primi ponuntur quo ad ifinitū magnitudine fundamētales ꝓpositiones. ¶ Prima est nullū ifinitū magnitudine cōtinetur sub orbe lune. ¶ Secōa ꝓpositio nullū infinitum magnitudīe ē supravltimā spherā. ¶ Tertia ꝓpō nullū celū ē ifinitū magnitudīe. Due prime ꝓpositiōes sunt ferme ꝑ se note cognit⁹ eim̄ terminis assentit̄ ꝓie cū eim̄ orbis lune finiti sit ambitus nullū infinite extēsum cōtinet. ¶ Secōa ꝓtz q: supra vltimā spheraz nihil ponit̄ existere. Sed dices illud nō ostat. dico ꝙ natural'r ꝓcedēdo asserere debem⁹ nihil ibi esse postq̄ nullū habemus motiuū ad aliqd̄ ibi assignādū naturalis eim̄ p̄bevt sepe dictū ē nihil dz asserere nisi sufficiens habeat motiuū ad illd̄ mō ad dicēdū aliqd̄ eē supravltimā spherā nullā habem⁹ rōnē. ¶ Tertia ꝓpositio ēt claret cū celū dicat orbis duas cōtinēs supficies/ꝑcauāvz ⁊ cōuexā ꝑticulat ōdictionē ꝙ tale corp⁹ sit ifinitū si eī eēt ifinitū i sursū careret supficie ꝓuexā si deorsū careret supficie ꝓcauam. Cōtra primā ꝓpōnez arguit̄ ꝓmo ⁊ sic. in vna de col ūnis hercules in hoc orbe lune ꝓtinebat ⁊ erat ifinite longa. igitur. ¶ Secōa ꝓs aūtis ꝓbatur. quātecūq̄z fuisset lōgitudinis erat in ea assignabilis qnedā linea infinite lōga quā vocāt g iratiuā ⁊ tā lōga dz colūna reputari. igitur. aūs ꝓbat. fuisset vna colūna decē pedū in lōgitudine ⁊ diameter crassitudis fuisset pedalis ⁊ extremū sup⁹ colūne fuisset a. ⁊ iferi⁹ fuisset b. imaginat ꝙ illa colūna ꝑ ꝑtes ꝓportionales diuideretur dupla ꝓportione. ¶ Intelligenti dz cōstare ꝙ ab extremo a pōt assignari linea ꝓcedēs ꝑ girū vsq̄z ad finē p̄me ꝑtis q̄ est medietas columne ⁊ erit maior q̄ pedalis illa eadē linea vere intelligitur ꝓcedere ꝑ girū secūde partis ꝓportionalis ⁊ ꝑ girū tertie ⁊ sic cōseq̄ter ꝑ cuiuslibet alterius ꝑtis girū igitur illa linea deueniēs vsq̄ ad extremū b est infinite lōga. Probatur oīa. ad girādū vnam partē ꝓportionalē talis colūne cuiuscūq̄ sit q̄titatis req̄ritur maior lōgitudo q̄ pedalis ⁊ sunt infinite partes ꝓportionales in colūna. ergo infinite partes maiores q̄ pedales cōtinentur in illa linea ⁊ ꝑ oīs illa est infinite longa. p̄ma ꝓs aūtis pz oium partiū ꝓportionabilū equales sunt diametri ⁊ ipsius colūne diameter crassitudis dicebatur pedalis. Sed circūferētia est plus q̄ in triplo maior q̄ fuerit diameter ⁊ linea girās circulari est maior ꝓpter declinationē. ergo q̄libz ꝓs illius linee girantis oēs ꝑtes ꝓportionales colūne que quidē pars giratvnā partē ꝓportionalē ē plus q̄ in triplo maior q̄ pedalis.

¶ Pro solutione hui⁹ argumēti sciendū est ꝙ de linea illa quā vocāt giratinaz fuit apud viros doctos difficultas. ¶ Unde buridanus in. iii j. phisicoz in spāli questiōe de linea giratiua dicit questionē illaz ei esse valde difficilē. Sed Guillelm⁹ Entisber in tractatu de motu locali sine hoc ꝙ ostenderet ibi magnā esse difficultatē/aut sic/sicut accidit in linea giratina que ponitur infinita. sup quib⁹ vbis. Garetean⁹ cōmētator eiusdem tractatus dicit que ponitur ifinita ⁊ reuera est. ¶ Sz buridano visuz est eā nō eē infinitā loco pallegato dicit ⁊ Alberto de saxonea. q. nona. p̄mi de celo. ¶ Entisber nō videtur vni⁹ vel alteri⁹ eē opinionis. dicit eim̄ q̄ ponitur infinita nō asserēs illud sz quasi dicens ꝙ ab aliis dr qd̄ re vera arguit ibi esse difficultatē ⁊ cōsideratis oibus difficultatibus ex infinitate linee giratiue insurgentibus: securior est lōge buridani sntia ⁊ q: infinitas linee giratiue ostēditur ab assignantibus eaz infinitā ex eo ꝙ sz eos est dabilis linea girās oēs partes ꝓportiōales modo supra posito in argumento Buridanus nō admittit esse dabilez lineā oēs partes ꝓportionales girantez qd̄ ipse nititur ostendere probando ꝙ nulle sunt omnes partes ꝓportionales alicuius cōtinui. manifestuz eim̄ est ꝙ si nulle sunt omnes partes alicuius cōtinui ꝙ nulla est girās oēs: ⁊ nullas esse oēs ꝑtes cōtinui nō ꝓbat buridan⁹ aliter q̄ isto medio. Vel ille oēs ꝑtes alicui⁹ cōtinui sunt tres vel q̄ttuor vel q̄nq̄ sz quocūq̄ nūero dato adhuc sunt plures ergo nulle sunt oēs. Secōa pars aūtis liquet q: qn̄ dicat ꝙ sunt due medietates assignabuntur tres tertie ⁊ qn̄ tres tertie assignabūtur quattuor q̄rte ⁊ sic oīn̄ igitur non sunt dabiles oēs.

Motiuū buridani asserētis nullam lineam giratiuā esse infinitam.

¶ Istud videt esse motiuū buridani ad tenendū nullas eē dabiles oēs partes ꝓportionales alicuius cōtinui: ⁊ mirum est ꝙ viro tam docto tale motiuū cōclusisset ad asserendū illud si intentio eius fuisset ꝓbare: ꝙ oēs partes alicui⁹ cōtinui non sic dicūtur esse alicui⁹ determinati ⁊ denoīati numeri quin sint maioris: sufficienter ꝓbaret intentū sz ibi non erat difficultas: nulle eim̄ partes alicui⁹ cōtinuiere dicūtur due quin vere dicantur tres nec tres q̄n q̄ttuor ⁊c. Cū quo videt stare ꝙ alique partes ꝓtinui dicātur eē oēs partes cōtinui ex quo non habet ꝙ ille sic sint due quin sint tres nec tres quin sint q̄ttuor ⁊c. ¶ Sz forte qui velit pro buridano respondere diceret ipsum intellexisse duas medietates alicui⁹ cōtinui ipsum continuū adequate cōstituētes distingui a tribus tertijs etiā ipsum cōtinuū adequate cōstituētib⁹ ⁊ illas tertias a tribus quartis ⁊c.

In sufficiētia motui buridani.

¶ Contra non posset dici istud ad mētē buridani q̄ primo phisicorū tenuit totum continuum suis partib⁹ oibus idētificari igitur. Aūs ꝓbatur sicut due medietates adeq̄te ostituētes totum idētificant ipsi toti ita tres tertias idē idētificari dici ꝓpz ⁊ quecūq̄ idētificant vni tertio idētificātur inter se ꝑ primā ai ceptionē q̄ tres tertie cōstituētes adequate aliqd̄ ōtinuū identificantur duabus medietatib⁹ adequate idē cōtinuum cōstituētib⁹. Et sic manifeste cōstat ꝙ ipse buridan⁹ q̄ tenuit totū suis partib⁹ idētificari nō deberet dicere duas tertias ōtinui ipm̄ adequate constituētes distingui a duab⁹ medietatibus eiusdē cōstituētib⁹ adequate ipm̄. Si aūt buridanus tenuisset totū a suis ꝑtibus distingui eēt apparentia ꝙ ipse deberet dicere illas tres tertias ab illis duab⁹ medietatib⁹ distingui q: si tres tertias duab⁹ medietatib⁹ dicam⁹ idētificari pari rōne dicere deberem⁹ vt apparet duas medietates idētificari toti. ⁊ per oīs tenētes totū a suis ꝑtibus distinguv idētur teneri ad dicēdū ꝙ tres tertie distīguūtur a duab⁹ medietatib⁹. Bn̄ vez est ꝙ sm̄ illā positionē due medietates ōtinui non sunt aliqd̄ vnū ens sicut nec tres ꝑtie ⁊ sic nō icōuenit tertias duab⁹ medietatib⁹ idētificari q̄uis due medietates nō idētificētur toti. Sz siue hoc sit verū siue nō sufficit nobis ꝙ buridan⁹ q̄ tenuit totū suis ꝑtib⁹ idētificari nō dēret dicere ꝙ non dantur oēs ꝑtes alicui⁹ ōtinui nisi forte accipiat cōstructio trāsitiue sz ibi nulla ē difficultas itrāsitiue ei accipiūt frequēter tales ꝓpositiōes. Itē cū buridan⁹ tenuit toti ꝑtē idētificari vel ille sūt oēs vel nō si p̄mū dant oēs sisc⁹ seq̄tur ꝙ sūt aliquē ꝑtes q̄ nō icludunt in illis q̄bus idētificatur qd̄ est absurdū. Sz hic aiaduertendū est ꝙ signato extremo aliquo alicui⁹ corporis sm̄ quālibet

Que tenet totū a suis ꝑtib⁹ distīgui apparēter dicerēt nō esse oēs partes continui.

Universidad de Deusto
Biblioteca

positionē de toto ⁊ de ptib⁹ nō dank oēs ptes talis corporis nō terminate ad illud extremū ¶ Sz ꝓ denk oēs ptes terminate non dz negari: due enī medietates sūt oēs ptes terminate ⁊ tres tertie ⁊ q̄ttuor q̄rte ⁊c. ¶ Sz q̄uis nō dareť oēs ptes alicui⁹ cōtinui si linea habēs initium ab vno extremo deueniat vsq̄z ad aliō quālibz ptē ꝓportionalez ei⁹ girādo sicut arguendo dicebať nō tollit infinitatē ei⁹ nō dari oēs ptes ꝓportionales talis cōtinui sufficit enī ꝓ ifinitas partes proportionales giret talis linea sincathegoreumatice capto illo termino ifinitas hoc pz intelligēt. ¶ Sed dices forte ꝑ. Buridano talis linea nō ē dabil q̄ ab vno extrēo ad aliō extremū cōtinui deueniat quālibz ptē ꝓportionalē fm aliquā ptē sui girādo q̄ si talis dareť siue esset assignabiles oēs ptes cōtinui siue nō linea illa infinite eēt lōga. ¶ Cōtra/illō nō negaret buridan⁹ rationabiliter q̄ etiam deberet negare ꝓ nō datur aliqua linea recta in continuo ꝓcedens ab vno extremo ad aliō que quālibz ei⁹ ptē ꝓportiōalē illi⁹ cōtinui fm aliquā ptē sui mēsuraret quia nō admittit buridanus ꝓ deť linea deueniēs ab vno extremo ad aliō quālibz ptez ꝓportiōalē fm aliquā partē sui girando eo ꝓ ex illo seq̄ť vel ex eo ꝓ ad illud requiriť ꝓ deť oēs ptes ꝓportionales cōtinui nō deberet admitere illā rectā lineā dari cui⁹ oppositū experientia manifestat. ¶ Cōstat ex supradictis ꝓ siue debeat dici linea giratiua aliqua infinita sine non esse dabiles vel nō eē dabiles oēs ptes ꝓportionales continui esset oīno ad ifinitatē talis linee ip̄tinēs. Et quānis illud sit manifestū ex dictis ostendiť adhuc sic. ¶ De⁹ quālibz ptē nō terminatam ad a extremū alicui⁹ corporis signati cognoscit ponat ígiť de⁹ sup quālibet talē ptē vnū angelū ibi eēnt īfiniti ãgeli cōstat nō obstante ꝓ nō sūt dabiles oēs ptes nō termīate ad a extremum igitur nō repugnat dare lineā giratiuā īfinitā quālibz ptē ꝓportionalē alicui⁹ cōtinui fz aliquā ptē sui girātē nō obstāte ꝓ nō deberēt assignari oēs ptes ꝓportiōales eius dē. ¶ Itē signeť linea girās pmā ptē ꝓportiōalē vl pōt assignari linea alia ei cōtinua girās scōdz ⁊ alia girās tertiā continua scōe ⁊ alia girās quartā cōtinua tertie et sic cōsequēter de alijs sine statu ī aliq̄ pte proportionali vl deueniēdū ē in illo ꝓcessu ad aliquā ptē ꝓportiōalē cui⁹ līea giratiua non ōtinať ꝓcedētib⁹ Si pmū siue oēs ptes ꝓportiōales siue nō habeť ꝓ aliq̄ linea cuius libz parti ꝓportionalis linea giratiua cōtinuať īnfinitū ē lōga pz q̄ vsq̄z ad finē prime ptis proportionalis admin⁹ ē lōgitudinis pedalis ⁊ vsq̄z ad finez tertie protensa ad minus ē bipedalis ⁊ sic cōsequēter q̄ illa linea q̄ vltra quālibz ptē ꝓportionalē girādo ꝓcedit ē īfinite lōga. ¶ Itē gira girās primā partem ꝓportionalē alicuius cōtinui est pars alicuius linee giratiue cuius quelibet gira aliquā partē ꝓportionalē alicuius cōtinui girās est pars ergo prima gira est pars gire infinite ⁊ per ōñs datur linea giratiua infinita. Antecedēs ꝑbatur. pma pars ꝓportionalis est ps alicuius cōtinui cui⁹ quelibet ps ꝓportionalis eiusdē est ps. ergo per idē gira girās primā partē ꝓportionalē est ps alicuius linee cui⁹ q̄libet gira girās aliquā partē ꝓportionalē eiusdē ordis est ps. Si detur aliud mēbrū vez ꝓ est deueniēdū ad aliquā girā aliquā ptē ꝓportionalē girātē cui nō cōtinuať gira girās partē ꝓportionalē sequētē. Argr̄ sic vel illa est vltima ps ꝓportionalez post sequa que hz aliā partē ꝓportionalez post se. Non primū cū illa nō sit signabilis nec secūda q̄ nihil ipedit ōtinuationez gire ptis sequētis: ¶ Argumēta hic clare ostēdūt ꝓ siue dētur ptes ꝓportionales alicui⁹ ōtinui siue nō pōt oñdi ifinitas linee giratiue: saltē ꝓ illud ē iptinēs sue īfinitati vl finitati: ⁊ q̄ vbi hz determiari an totū a suis ptib⁹ distīguať an eisdē idētificeť determinādū ē an sint signabiles oēs ptes ōtinui vl ne fz positiōez illā q̄ totū a suis ptib⁹ eē distictū asseruit et discussio illa sit extranea ꝓpō nō discutiť in pñtiarū. Et ad argumētū ꝓncipale rñdeť fz illos q̄ lineā giratiuā eē īfinitā dicūt ꝓcedēdo īfinitatē ei⁹ ⁊ distīguēdo ꝓ ex illo seq̄ť aliqd īfinitū eē ifra orbē lune vel rectū ⁊ sic negať vl curuū ⁊ sic ꝓcediť: mō linea giratiua curua ē. ¶ Hec soło nō videť satisfacere: q̄ fm illos q̄ lineā giratiuā dicūt eē īfinitaz de quoz nūero ē magister nr̄ maioris/ꝓceptoz me⁹ mihi semp obseruādus ī quadrato asīgnāda est diametē īfinite lōga. Pz inq̄t capiatur diameť cui⁹ q̄libz costa sit q̄drupedalis diameť p̄me ptis ꝓportiōalis ē plus q̄ pedalis/ostat/⁊ illi ōtinuať diameť scōe ptis ꝓportiōalis ⁊ illi diametro scōe diameť tertie ⁊ sic oñter. q̄ diameť ꝓcedēs p oēs ptes ꝓportiōales ē īfinite lōga: ⁊ tñ in tali diametro nulla est curuitas. q̄ dať īfinitū nō curuū Istō de diametro īfinita nō videť mihi approbādū q̄ cū in fine ptis ꝓportionalis debeat fieri angulus ⁊ nunq̄ due linee angulū ostituētes ostituūt vnā lineā: manifestuz est ꝓ nō ē ibi dabilis diameť īfinita imo nec diameť q̄ttuor pedū ꝑbñ verū ē ꝓ daně īfinite diametriq̄ rū q̄libz ē maior q̄ pedalis: fz ille nō ostituūt vnā diāetz īfinitā an posit ostituere īfinitā lineā vbi de⁹ cōtinuaret illos diametros sibi inuicē ex dicendi euadet notū. ¶ Ex hoc liq̄t ꝓ nō opz iquirere ī q̄ angulo q̄drati terminať illa diameť infinita.

¶ Sed contra assignationē infinitatis linee giratiue. Arguitur primo sic. Si illa linea giratiua pars alicuius chirindrij deē pedū in lōgitudine ⁊ pedalis crassitudis seq̄tur ex īfinitate illi⁹ linee illud corp⁹ esse īfinite longū igiť. Seq̄la ꝑbať ps illi⁹ corpis ē īfinite lōga q̄ illō corp⁹ ē īfinite lōgū añs pz q̄ cū nō sit fm de linea mathematica illa linea q̄ dz esse infinite longa oportet ꝓ sit pars illius corporis cōsequētis ꝑbať/corp⁹ dz dici ita longū sicut lōgissima ps ei⁹ Sz vna eius ps est infinite lōga. s. linea giratiua. igiť. Añs ꝑbať si corpus nō esset ita lōgum sicut lōgissima pars eius deberet indicari longitudo eius reducēdo ip̄m ad vniformitatē sz ex hoc sequiť ꝓ linea giratiua non est īfinite lōga. igiť. pma ps añtis liquet ⁊ secūda pz ex eo ꝓ linea giratiua est diffōrmit lōga ꝓpter diuersaz quātitatē partiū ꝓportionabiliū quas girat. Sed reducēdo ipsam vniformitatē ad lōgitudinē finite lōgitudis inueniret esse. igiť. Secdo ostendiť ꝓ dato ꝓ corpus nō debeat iudicari ita longū sicut lōgissima eius ps ex infinitate linee giratiue seq̄ uiť corpus illud colūnare esse infinite lōguz ⁊ hoc sic. illud corpus adequate cōponiť ex lineis giratiuis quarū quelibet est infinite lōga. ergo illud corpus est infinite longū añs ꝑbať. diuidať ad imaginationē circulus vnius extremi illius corporis p partes ꝓportionales proportione dupla ⁊ a principio p̄me partis sit principiū vnius linee giratiue que procedat per oēs partes ꝓportionales ipsam girādo sic qd̄ ꝓporciona biliter scōm quātitatem partium giret illas tali modo ꝓ per primā partez ptranseat girādo scōm medietatē circūferētie ⁊ per secdam scōm vnam medietatē eius ⁊ per tertiā scōm medietatē eius ⁊ sic ꝓportionabiliter de alijs partibus ⁊ a principio secūde partis ꝓportionabilis illius circuli ꝓcedat alia gira girās primā partem ꝓportionalē colūne scōm vnā quartā circūferētie ⁊ girās scōam ꝓportionabiliter. ⁊c. Et sic ꝓcedāt linee giratiue ab alijs partib⁹ illius circuli ⁊ intelligaňť linee ille tante profunditatis quod vsq̄z ad lineā imaginabilem ꝓcedentez a pūcto medio vnius extremi colūne vsq̄ ad aliud punctuz mediū alteri⁹ extremi deueniāt sic ꝓ linee giratiue intelligātur iate ⁊ in parte exteriori ⁊ versus illā lineam mediā que imaginatur indiuisibilis per mediū colūne trāsiens tendāt ille linee giratiue ad nō latitudinē sicut ptes pomi in q̄ttuor partes diuisi vt cōiter in mensa diuidiť tenēdo igiť partes totius toti identificari. ¶ Arguiť sic. Iste linee sūt īfinite lōge ⁊ sūt illa colūna ergo ista colūna est īfinite longa vel ad min⁹ habeť siue idētificeňť toti colūne siue nō ꝓ ille giratiue adequate. ostituentes illā colūnā sunt infinite lōge. ¶ Et cōfirmať. lōgitudo hois attendiť fm longissimam eius partē. ergo ⁊ lōgitudo illius colūne. añs ꝑbať. hō tā longus iudicať quanta est distātia a plāta pedis vsq̄z ad verticē capitis ⁊ nō vsq̄z ad humeros. igiť. Itē tenēdo lineā giratiuā īfinitā aliqua pars hois est infinite lōga. pz de vna linea giratiua girante ipsum a vertice capitis per vnam tibiaz vsq̄z ad plātam pedis per partes ꝓportionales. ¶ Forte dices ꝓ homo iudicatur ita lōgus sicut lōgissima pars eius recta nō aūt a curna quēadmodū est linea giratiua. ¶ Cō tra ex illo sequitur ꝓ homo incuruatus non deberet alicuius longitudinis dici.

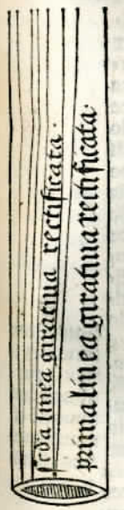

¶ Ad primū Respondetur negando corpus illud colūnale īfinite eē lōgitudinis ⁊ ad probationē diciť ꝓ lōgitudo corporis talis dz attendi penes longitudinē linee recte nec ex hoc seq̄tur ꝓ hō incuruaťvel corpus aliquod aliud curuum nō esset alicui⁹ lōgitudinis q̄ opz iudicādo de lōgitudine talis corporis habere respectū ad longitudinē eius cū eēt ad rectitudinē redactū seclusa rarefactiōe ⁊ ꝓdensatiōe diciť respectu totius q̄ non pōt corpus aliqd̄ curuū rectum fieri absq̄z condēsatiōeym⁹ partis ⁊ rarefactione alterius: q̄ si linea giratiua ad rectitudinē reduceretur sub īfinita eēt lōgitudine īfinite lōga iudicať. Ad aliud vbi dicebať corpus colūnare adequate ex īfinitis lineis giratiuis īfinite longis constitui pro nūc cōcediť. Diciť pro nunc quo ad īfinitatē lineay q̄ inferi⁹ oñdetur q̄d de infinitate linee giratiue cēsendū sit. ¶ Sed cōtra hoc Arguiť. seq̄tur ꝓ corpus illud colūnale eēt īfinite lōgitudinis/seq̄la probať si ille linee giratiue tale corp⁹ ostituētes ad rectitudinē reducerenť ꝓtur īfinita lōgitudo corporis colūn alis resultaret igiť. Respōdetur negādo sequelā ⁊ ad probationem admittitur ꝓ oēs linee giratiue talis corporis fiant recte et primo dicitur ꝓ siue maneat vnum corpus constitutū ex illis siue nō longitudo illius colūne postq̄ iam est recta nō debet indicari fm reductionē lineay giratiuarū ad rectitudinem. ¶ Et si dicas ad min⁹ corpus curuū deberet dici īfinite longū q̄ opz reducere ad rectitudinē ⁊ reducēdo ipsuz per reductionē linearum giratiuarū ad rectitudinē haberēť infinita longitudo recta. igitur. Respōdetur negando illud sufficit ꝓ reducto corpore illo ad rectitudinem sine reductione linearū giratiuay inueniať īfinite longitudinis. ¶ Secdo dicitur ꝓ quando ille linee giratiue ad rectitudinē reducētur deberet fieri protractio earū versus partes ꝓportionales minores colūne ⁊ debēt esse separate versus illas partes si non rarefierēt fm latitudinez et per ōñs considerata dispositione linee giratiue debent esse longitudines illarum linearū diffōmes versus illam differentiā loci versus quā rectificarentur ⁊ si versus proportionales maiores colūne possunt rectificate manere vnite possent sub tali dispositione vnum corpus cōstituere cuius longitudo totius cum cōtineat multas longitudines diffōmes debet iudicari fm longitudinem quam haberet tale corpus si ad vniformitatem absq̄ cōdensatione ⁊ rarefactiōe totius reduceret seruata semp latitudine vel crassitudine basis hoc est extremi partium proportionabilium maiorū ⁊ certe hoc est difficile nec mirum quia imaginatio linee giratiue est ardua sicut perampliūs inferius ostēdetur. Si non placet iste modus ymaginandi dispositionē lineay giratiuarū alicuius colūne ad rectitudinē redacarum. Inuenias aliam solutionem argumenti Ad aliud vbi tangebatur an longitudo alicuius corporis debeat attēdi penes partez longissimā eius inferius videbitur quid dicendum sit ⁊c.

Corpus rectum nō dz ad aliaz rectitudinēre duci indicādo de ei⁹ lōgitudine.

Imagiatio linee giratiue est difficilis.

¶Secundo principaliter arguit cōtra infinitatē linee giratiue sequeretur si infinita esset. aliquem esse lapidem nullius latitudinis quod est manifestum inconueniens quia lapis corpus est et omne corp⁹ est longū latū ⁊ profundū. ¶Sequela probatur. ¶Pro quo supponit ꝙ habens partes difformes in latitudine nō debet dici ita latum sicut pars ei⁹ maxime lata ſz potius latitudines difformes essent ad latitudinem vniformem reducende: Hoc posito arguitur sic ¶Sit vnum pilare lapideum et signata in eo vna linea giratiua quālibet ⁊ ptez ei⁹ proportionalem girante destruat deus omnes partes illius ꝓpilaris illa linea cum suis partibus remanente linea illa adhuc esset lapis quia pars erat illius pilaris et non mutauit speciē ⁊ tamē non debet dici alicui⁹ latitudinis igitur datur lapis non latus. Probatur antecedens lapis ille qui esset illa linea giratiua non debet dici ita latus sicut pars eius quā girabatur prima pars proportionalis illius pilaris quia habet infinitas alias partes equales illi in longitudine (aliter non esset illa linea infinite longa) minus latas et idem dicendum est de qualibet alia gira ergo. Antecedens probatur cum deuenitur ad partes proportionales minores op⁹ ꝙ gire earum minus sint late vt constat itelligenti imaginationem linee giratiue ⁊ per cōsequens op⁹ ꝙ sicut ⁊ ꝓportiōales talis pilar ꝓcedūt i ꝓuitate ad non quantum ita procedat linea giratiua ipsas girās ad non latitudinem ergo illa linea est nō lata et est lapis ergo dat lapis nō latus. Forte dices concedendo cōclusionem argumenti non admittendo ꝙ talis lapis sit corpus de ꝑdicamēto ꝓtitatis licet bene sit corp⁹ de predicamento substantie et sic non inconueniret dare corpus de ꝑdicamēto substantie nō latum imo nō quātum quātitate continua: patet si ad indiuisibile deus reducat lapidem aliquez ⁊ corpus in sacramento reputatur a multis non quantū continuū. ¶Contra. ex hoc sequitur ꝙ daretur longitudo sine latitudine qd vocati nominales non admittunt. patet qr illa linea esset longa ⁊ non lata. Sed diceres ꝙ non esset talis logitudo qualis a ponentibus indiuisibilia i cōtinuo assignatur esse linea superficierum continuatiua ⁊ terminatiua eo ꝙ multas partes: immo infinitas equales in longitudine continet alicuius certe latitudinis qd nō competit linee illi superficierū cōtinuatiue ⁊ terminatiue quā illi qui reales dicuntur existere astruunt. Cōtra ex hoc habetur non minus inconueniens quod ostenditur sic linee giratiue vt ostensuz est corpus colūnale constituunt adequate qd est certe latitudinis ⁊ linee ille sunt non late ergo latuz ex nō latis cōstituitur qd ab aristotele sexto phisicoꝝ impossibile reputatur sicut ꝙ ex nō quantis constituatur quātū cuius ratio in prōptu est. Nō compo nitur ꝓtuz sultat quātū aliquod: similiter si non latitudini iungatur nō latitudo nullū latuz habebitur. Et inde est ꝙ nec linea ex ꝑsictis nec supficies ex lineis nec corpus ex supficiebus cōponi dicūtur.

¶Et ꝛfirmat linea giratiua admissa ifinita secātur corp⁹ colūnale cui⁹ ē ꝑs eē ifinitū. ꝓbatur sequla. ꝛtinet corp⁹ illd colūnale ifinitas ꝑtes eqles ⁊c. igitur. añs ꝓbatur. cōtinet infinitas lineas giratiuas equales. igitur añs ꝓbatur. oēs ille linee sunt equales (in quo cōsistit pūctū argumēti) qr quo ad lōgitudinē nō ē iequalitas postꝙ qlibet infinite est lōgitudis ⁊ quo ad profunditatē sūt equales qr imaginānde sūt linee ille ꝓcedere fm ꝓfunditatez vsq̄ ad mediū colūne. ⁊ quo ad latitudinez nulla excedit aliā postꝙ nulla earū est lata. ergo sequitur ꝙ sūt equales ita ꝙ in forma talis est ꝓbatio illi⁹ añtis ille linee sūt quāte ⁊ fm nullā dimēsionez nulla excedit aliā. ergo sūt equales. Scda ꝑs añtis ostēsa est. ¶Respōdetur ad ꝑmū bifariā. Prima cōcedēdo seqlā ⁊ añs. op⁹ ēm ꝙ linea illa giratiua fm parnitatē partiū ꝓportionabiliū ꝓcedētiuz ad non quātū ꝓcedat ad nō latū ꝗuis multe partes ei⁹ sint late qr tm pars eius infinite lōga est nō lata. nullius debz latitudinis reputari sicut qualitas difformis extēsa ꝑ corpus infinitū ad nō intensum ꝓcedēs ꝗ sus infinitā intensionē dato ꝙ in vno extremo terminetur ad aliquā intēsionē dicebatur superius in. iij. qualita ꝑ nullius intēsionis. Et ad replicā ꝛ cōcedēdo ꝙ latū ex nō latis cōstituitur ad bonū sensuz neq̄ illud est incōuenies qm illa que nō lata dicuntur ꝑtes latas continent cuiusmodi sūt linee giratiue nec hoc negaret aristoteles nec geometre. Aliud est de lineis q̄ nullā partē latā cōtinent ꝗobrē nō valēt cōstituere latitudinē. Dicebatur ad bonū sensuz ꝙ latū cōstituebatur a nō satis qr de rigore sermonis illud est falsuz. ꝗuis ēm qlibet linea giratiua illarū linearū giratiuarū de quib⁹ est sermo qualibet partē ꝓportionalē fm aliquā partez sui girās sit nō lata oēs ille linee aliqua lata cōstituūt ⁊ per añs falsuz est dicere ꝙ ille linee sūt aliq̄ nō lata. ¶Scdo rndetur nō admittēdo supponē. Corp⁹ ēm difformiter latū cuiusmodi est pyramidale corp⁹ dz iudicari ita latū sicut basis eius qr si op⁹ reducere ipsum ad vniformē latitudinē nō videtur poti⁹ ad vnā ꝗ ad aliā esse reducendū nisi ad basim habeatur cōsideratio: ſz de hoc inferius dicetur quid ꝓbabilius dicendū est. ¶Ad ꝛfirmationē respōdeē negādo seqlam et ad ꝓbationē breuiter dicitur primo admissa equalitate iter lineas giratiuas negando ex eis seq̄ corp⁹ ex eis ꝛstitutū eē infinitū qr ad ifinitas ꝑtes equales non cōicantes et cetera. corpus infinitū constituere reqritur ipsas esse equales secundum quālibet dimensionem formaliter vel equiualenter qd nō cōpetit lineis giratiuis. ¶Forte dices contra illud qd dictum est concedendo lineā giratiuaz nō eē latā: linea giratiua talis potest diuidi in duas medietates fm latuz a principio colūne vsq̄ ad finē vt constat itelligēti q̄ illa est lata: ꝛsequētia liquet sicut ēm non quātū non potest diuidi ita non latum non posset diuidi fm latitudinem ergo si ſz latitudinez diuidatur illa linea sequitur ꝙ est lata. Item vna medietas illarum in quas sic esset diuisa deberet dici minus lata ꝗ tota ergo

Nullius est latitudinis linea giratiua.

Latū cōstituūt ex non latis.

Non oē constituū ex infintis partibus equalibus nō cōmunicantibus est infinitum

non erat tota linea non lata. ¶Ad hoc rndetur admissa illa diuisiōe. Ad primū negādo illā diuisionē fieri fm latitudinē linee eo ꝙ nulla est totius linee latitudo postꝙ ipa est tota nō lata. latitudo ēm partis nō debet dici latitudo toti⁹ nec aliqua dimēsio alicuius ꝑtis sufficit ad denominandā magnitudinē dimēsionis toti⁹. Ad aliud ꝛ negādo aliquā illarū partiū esse minus latā tota linea eo ꝙ tā ipa tota ꝗ ipa ꝑs est nō lata recte sicut de qualitate infinite remissionis dictū est superius in tertio ꝙ nulla pars eius extensa per totum est ipsa remissio.

Latitudo ꝑtis non dz latitudinē toti⁹ denoiare

¶Tertio arguitur ⁊ difficulter expositiōe infinitatis linee giratiue sequit duas lineas sic se habere ꝙ ꝑtendūtur in infinitū et vna versus aliā declinatur ⁊ nō cōcurrunt quod est ꝛtra vnū principium in geometria ⁊ tangitur a brauardino in sua geometria tractatu primo capite secūdo de principijs cōplexis ꝓprijs: sequela ꝓbatur: linee extremales vel laterales terminātes ipam lineā giratiuā fm dimēsionē latitudinis suaz partiū sunt eiusmodi: igitur. Dicitur suaz partiū qr toti⁹ linee cathegoreumatice nulla est latitudo antecedēs probatur ille linee laterales in infinitū protēduntur cōstat ex infinita te linee giratiue ⁊ magis et magis fm ꝙ ꝓceditur per partes ꝓportionales vna alteri fit propinquior ꝓpter partium ꝓportionabiliū paruitatē ⁊ sic vna versus aliā declinat Et ꝙ nō ꝛcurrant patet qr vel in aliqua parte proportionali vel in extremo columne. Si primum non habebitur infinitas ipsius linee inter illas laterales lineas inclusē: qr si illa pars proportionalis in qua concurrerent ille linee laterales esset centesima ad centesimam partem proportionalem linea giratiua inclusa terminaretur et nesciens inuenire infinitas pedalitates in illa linea a principio eius vsq̄ ad illam partem proportionalem. Item non giraret illa linea giratiua oēs partes proportionales colūne qd est contra illos qui lineam giratiuam esse infinitam asserunt. si concurrunt in extremo columne sequitur ꝙ esset triangulus infinitus. Patet protrahendo aliam paruam lineam ab vna linea laterali ad aliam: sed hoc impossibile reputatur sicut reuera est: igitur. ¶Pro solutione huius argumenti

Impossibile ē triangulum infinitus dari.

Geometricū principium.

¶Sciendum est ꝙ est principium in geometria tale vt loco prealegato habet Brauardinus in propria forma. Si recta linea sup duas rectas lineas ceciderit duoq̄ anguli interiores ex vna parte duob⁹ angulis rectis minores fuerint illas duas lineas in eādem ꝑtez ꝓtractas coniūctim se ire. ex quo ꝑz duas lineas superficiem claudere. ¶Ex isto principio habetur ꝙ si linee laterales linee giratiue protrahuntur in infinitum non debent cum alia linea ab vna ad aliam protracta ꝛstituere duos angulos interioresmi nores duobus rectis quia ex illo euidentissime sequitur ꝙ concurrerent.

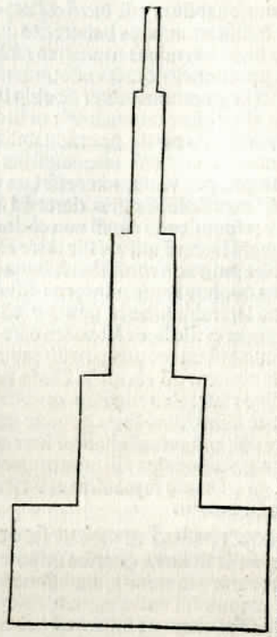

¶Sciēdus est secūdo ꝙ datovno corpore infinito terminato ad aliquē terminum qd quidez corpus sit bipedalr latum et bipedalr profundum et a principio eius ꝓtrahātur due linee pedales eque distantes a linea q̄ trāsit per mediū superficiei que quidez linee distent pedaliter et in secunda pedalitate protrahantur due alie linee pedales eque distātes a media semipedaliter inter se distantes ⁊ in tertia pedalitate due alie linee sub duplā distantia distantes a seinuicem eque distātes a media: ⁊ sic ꝓportionabiliter sup quālibz aliā pedalitatez talis corporis ꝓtrahātur linee pedales in tali casu nunq̄ darentur due linee protracte in aliqua pedalitate illius corporis quin aliquātulum distarent ⁊ superficies illa inter illas lineas protractas inclusa ad infinitam paruam latitudinem procederet nec oporteret ꝙ alique due linee illaruz concurrēt ⁊ causa est: qr licet minus ⁊ minus cōsequenter distant seruant tamen quecūq̄ due linee vniformitatem in distātia: ⁊ ꝑ consequens cum alia linea ab vna ad aliam ꝓtracta nō constituūt angulos duos interiores minores duobus rectis hoc claret in figuris. Insuper si linee vnius lateris debent esse vnite oportet ꝙ angulos cōstituant: et per consequēs aggregatum ex lineis vnius lateris non est vna linea: quia als quadratum diceretur figura plana vna linea cōtenta. Vnde partes linearum angulum cōstituentium plures ⁊ non tm vnam lineam totalem constituunt. Ex quibus bene cōsideratis habetur ꝙ non potest assignari vna linea terminus lateralis totius linee giratiue quālibet partem

Nulle linee āgulū ꝛstituētes vnā

Universidad de Deusto Biblioteca

lineā cōstituunt

proportionalē columne ꝓm aliquā ptē sui girā tis. et si vna linea diceretur totalis lateralis ter min⁹ (qd irrationabiliter esse dictū cōstat) oportet ipsaꝫ infinitos angulos habere/ita ꝙ vna ginemur ꝙ linee laterales terminātes girā. prime partis ꝓportionalis distēt vniformiter semi digitaliter et sic ꝓportionabiliter de alijs lineis lateralibus alias giras terminātib⁹: qꝛ licet ꝓm exigentiā paruitatis partiū ꝓportionabiliū debeāt gire minus ꝛ min⁹ esse late: cuiuscūq ptis ꝓportiōalis gira pōt vniformiter esse lata vt est intelligētib⁹ manifestū. Ex istis claret ꝯd sit ad argumentū respondendū cū eēm non cōcluditur cōcursus duarū linearū nisi vbi ille linee cū alia abvna ad aliā protracta constituerēt duos angulos maiores duobus rectis minores ꝛ illud non est de lineis lateralibus linee giratiue admittē duꝫ relinquitur ꝙ ille linee laterales dato ꝙ minus et minus distent propter partiuꝫ proportionabiliū paruitatem nō cōcurrēt. Unde necesse est ꝙ ille linee laterales angulos constituāt ita ꝙ quodlibet latus illius linee giratiue infinitorum debet esse anngulorū alias nō licet admittere partes ꝓportionales alicuius corporis aliqua linea girari modo supradicto et b̄ est in hac parte ponderandum.

Due linee laterales linee giratiue nō cōstituunt cum alia protracta ꝓm anglos minores duob⁹ rectis.

¶ Sed contra istud arguitur sic ex hoc sequitur ꝙ nulla sit linea giratiua infinite lōga sequela probatur pro cuius manifestatione supponitur ꝙ corpus ꝓm vnam partem sui tripedaliter longū ꝛ ꝓm aliam pedaliter nō debet tripedalis longitudinis iudicari: ſz bipedalis. qꝛ debet ad vniformē longitudinē reduci ad imaginationē debet poni vna illarū pedalitatū quibus vna pars aliā exuperat in longitudine sup aliā medietatē latitudinis que est precise pedaliter lōga et fiet longa bipedaliter ꝛ totū etiā vniformiter bipedaliter longū euaderet. Hoc est facilime imaginatiōis. Sed ex hoc sequitur ꝙ linea giratiua q̄ est diffōrmiter lōga debet reduci ad vniformē longitudinem qua reductione facta inueniretur finite longa vniformiter igitur. probatur antecedēs qn̄ prima gira primam partem ꝓportionalez girans digitaliter fit lata vniformiter et decem pedū in longitudinē et scōa gira q̄ scōe pti ascribitur esset semidigitaliter lata ꝛ tertia gira subduple latitudinis ꝛ sic proportionabiliter de alijs. De lōgitudine sufficit ꝙ q̄libet fit longior pedalitate ad habēdum infinitatem constat bene intelligētib⁹ reducēdo illud ad vniformitatē sub latitudine ꝓme gire qn̄ q̄libet gira esset tā longa sicut pria nō resultaret infinita lōgitudo: sed vbi prima gira esset decē pedum in lōgitudine resultat longitudo totius viginti pedum sub digitali latitudine vniformiter igitur postꝙ nō sunt equaliter longe. Sz posteriores minores pria. ꝛ sequētes scōam minores ipa ꝛc. minoris lōgitudinis ꝙ. 20. pedū inueniret.

¶ Respondetur concedendo sequelam nulla est linea eēm est dicēda linea giratiua infinita/saltē nō tenēdo lineas indiuisibiles ꝓm latitudinē admētē illorū q̄ indiuisibilia ponūt et illud concludit argumentū principale de illis lineis videlz lateralibus: qꝛ ad saluandū ꝙ nō cōcurrāt oportet dicere ꝙ nō constituūt cum alia linea protracta ab vna ad aliā angulos interiores minores duobus rectis ꝛ cū ꝓpinquiores magis fieri debeant ꝓpter paruitatē partiū proportionabiliū non pōt illud euitari nisi ponēdo in giris talem diffōrmem latitudinem ꝙ etiā assignetur plurālitas angulorū laterū vt anguli constitute interiores ex ꝓtectione linearum ab vna ad aliā lateralem non fint minores duobus rectis: quia alias ineuitabiliter habetur cōcursus lateraliuꝫ linearum ꝛ ex cōsequēte cū talis diffōrmitas in lōgitudine ꝛ latitudine illius linee giratiue debet reduci ad vniformitatem seruata latitudine latioris ꝓtis sub qua inueniret finita est linea giratiua iudicāda hoc manifestius cōstat de illo spatio intercluso inter lineas de q̄bus fiebat mentio in principio secūdi notabilis qd̄ potest vocari turris gradata qd̄ in rei veritate nō est infinite lōguz: sed ꝓcise bipedalis lōgitudinis qd̄ ꝓbatur clare sic scōa pedalitas q̄ est semipedalis latitudīs que erat sup prima ad imaginationem applicet vni extremo ei⁹ hoc est ad vnū latus super ipsaꝫ primā: sic ꝙ linea eius lateralis lateralī prime continuetur et capiatur tertia pedalitas et continuetur secunde ꝓm latitudinem sic ꝙ fiat secunda pedalitas trium quartarum pedalitatis ꝛ omnes alie pedalitates simili modo applicentur secunde pedalitati complendo eius latitudinem ad equalitatem prime pedalitatis: totum erit pedaliter latum vniformiter ꝛ bipedal'r lōgum absq̄ diffōrmitate. ¶ Qui hoc non capit non est idoneus auditor huius materie. ¶ Clare igitur constat quomodo linea giratiua nō debet dici infinita eo ꝙ reducta ad vniformitatem sub finita inuenitur esse indubitanter. per quod potest optime intelligi qd̄ in fine primi argumenti dicebatur de lineis giratiuis vnius colūne in infinitū protensis rectificatis.

Nulla est linea giratiua infinita

¶ Teneamus igitur inconcusse nullam lineam giratiuam esse infinite longā ꝛ nō ꝓpter rōnez Buridani: qꝛ nullius est (vt ostensum est) pōderis: sed ꝓpter reductionem ad vniformitatem preostēsam. ¶ Optimum est ergo tertiū argumētum principale qd̄ duxit nos in cognitionem longitudinis linee giratiue. Unde peroptime dicit Aristoteles dubitatoꝫ solutio est veritatis manifestatio. Sed vbi linea indiuisibilis ꝓm latitudinem assignaretur: dabilis est indubitanter linea giratiua infinite longitudinis: sed linea giratiua que sit pars alicui⁹ corporis nulla debet infinita dici. qui igitur tales lineas ꝓm latitudinem indiuisibiles nō admittunt nō debēt dicere aliquam lineam giratiuam esse infinitā.

Dubioꝫ solutio ē veritatis manifestatio.

¶ Sed forte dices in columna illa signata est linea ꝓm latitudinem partiū eius diuisibilis habens infinitas partes ꝓm lōgitudinem equales ergo ibi est linea pars colūne infinita ꝓm longitudinem. ¶ Ad hoc dicitur ꝙ si ille modus arguēdi valeret ꝓbaret quodlibet corp⁹ esse infinite longum. patet: quia continet infinitas partes ꝓm vnam dimensionem equales.

Admittendo lineas ꝓm latitudinē indiuisibiles dabilis est linea giratiua ifinita.

Sed forte dices ꝙ ille partes que ſz longitudinem equales linea giratiua continet sic se habēt ꝙ vna est post aliā ꝓm dimensionē longitudinis quapropter videnē ad maiorē longitudinē ipsius linee giratiue cōferre quod tamē dimēsiōes equales partiū ꝓportionabiliū alterius corporis respectu longitudinis ipsius nō faciūt: quia si vnū corpus sit pedaliter longum ꝛ pedaliter latum ꝛ diuidatur in duas medietates per addictionē vnius medietatis alteri ꝓm latitudinē nō resultabit longius ꝙ vna medietas ꝛ sic ſz pedalis lōgitudo fuerit addita qꝛ tamē non est facta additio ꝓm dimensionez longitudinis nō resultabit longitudo maior. ¶ Respondeē ꝙ adhuc modus arguēdi nō valet qꝛ ex illo cōcluderetur ꝙ corpus superius descriptū qd̄ ſz vnā partem latitudinis erat tripedale ꝛ ꝓm aliā pedale eēt tripedaliter longū. ¶ Unde diffōrmitas latitudinis ꝛ longitudinis linee giratiue ꝛ necessari⁹ cōcursus linearū ꝓtractarū i ifinitū cōstituentiuꝫ cum alia duos angulos interiores minores duobus rectis cōcludit finitatē lōgitudinis linee giratiue (vt preostensum est) ¶ Sz forte dices ad minus tenēdo quodlibet corpus esse ita longuz sicut longissima eius pars habeē ꝙ linea giratiua est infinite longa. Patet qꝛ tunc nō oportet habere respectū ad reductionē sub vniformitate ſz respiciendū esset ad lōgissimā partem.

Modꝫ addendi vnā partē alcui facit ꝙ ſz vnā dimensionē resultet maius vel minus Qd̄ conclusit linee giratiue infinitatem.

¶ Respōdetur negando ex illo sequi infinitatē linee giratiue nō eēm in ipsa giratiua linea assignaē pars lōgissima ꝛ per ꝯsequēs non debet dici ita lōga sicut lōgissima ei⁹ pars. Qd̄ ostēditur sic vel in parte illa que assignatur longissima esset assignabilis ad imaginationez vna linea indiuisibilis ꝓm latitudinē q̄libet partē ꝓportionalē colūne ꝓm aliquā partē sui girās ꝛ sic notū est talē partē in qua talis linea indiuisibilis assignareē esse diffōrmē in longitudine. nō eēm ꝓm omnes partes sui imo nec ꝓm aliquam partem eius est ita longa sicut illa linea indiuisibilis hoc est manifestum ex dictis ꝓpter paritatem partiuꝫ proportionabiliū. Si autē in tali parte quā dicis longissimā nō assignatur talis linea indiuisibilis q̄libet partē proportionalem ꝓm aliquā partē sui girās constat illa parte esse aliam longiorē. Aliud esset dicendū de corpore cuius aliqua pars longissima esset vniformis. ¶ Sed dices corpus debet dici ita longum sicut linea imaginabilis indiuisibilis ꝓm latitudinem in eo assignabilis ꝛ cum talis detur in linea giratiua debet infinita dici. ¶ Renera si sic oporteret dicere/quodlibet corpus deberet infinite lōguz dici cuz in quolibet fit talis linea imaginabilis infinita assignanda. Audacter igit̄ cōcludendum est ꝓm veritatem nullā esse lineam giratiuā infinite longam nisi indiuisibilem scōz latitudinē si indiuisibilia sint ponenda. ¶ Sed forte dices infinita est linea giratiua vniformis scōz longitudinē ꝛ latitudinē in colūna signata. igitur. patet aīs per exponētes quia aliquanta est linea giratiua vniformis scōm longitudinem ꝛ aliqua est in duplo maior vniformis scōm longitudinem ꝛc. aliqua in triplo ꝛc. igitur. probatur antecedens sit gira girās primaz partez proportionalem pedaliter lata ꝛ decem pedum in longitudine signetur gira girans quartā partez proportionalem illa est minoris latitudinis ꝙ precedentes. auferatur ergo excessus latitudinis girarū precedentium ad imaginationem sic ꝙ omnes ille quattuor gire equalis maneāt longitudinis ꝛ cum ille quattuor vnam girā constituant datur gira vniformis in longitudine maior prima gira. Ex quo liquet ꝙ potest sic auferri excessus latitudinis tot girarum precedentiū aliquā girain cui reducantur equales in latitudine ꝙ dabitur gira vniformis in lōgitudine in duplo maior prima ꝛ per idem liquet ꝙ dabiē aliqua in triplo maior ꝛ sic cōsequēter igitur infinita linea giratiua vniformiē lōga ē ibi signabilis.

Nulla ē ꝑs longissima linee giratiue.

¶ Respondetur concedēdo illud vt optime probatū est ita ꝙ infinita est linea giratiua: sincathegoreumatice ꝛ nulla est infinita vniformis in longitudine. Sed dices auferēdo sic excessus girarū oīuz maneret lōgitudo vniformis. ¶ Hoc est verū si linea indiuisibilis est admittēda scōm latitudinem nihil eēm prorsus latitudinis maneret si cuiuslibet gīre precedentis, aliaꝫ excessum latitudinis auferas hoc est manifestū intelligentibus vel considerantibus paruitatez partium proportionabiliū columne ꝓpter quaz quidem paruitatem iuniorīs ꝛ minoris latitudinis debent esse gire quarum nulla est vltima cū nulla sit vltima pars proportionalis girata.

Infinita ē linea giratiua vniformi ꝛ nulla est linea giratiua infinita.

¶ Omnibus istis cōsideratis videtur esse dicendum ꝙ cum buridanus regulariter rectissimum habuisset iudiciū circa illa de quibus scripsit ei⁹ intellectus qui naturaliter amicus erat veritatis bene assentiebat isti copulatione infinita est linea giratiua ꝛ nulla linea giratiua est infinita sed defecit in probatione illius.

Rectū habuit buridanus regularit̄ iudicium.

¶ Sed dices si infinita est linea giratiua posset ex gyris constitui corpus infinitum seclusa rarefactione. Quod patet capitur longitudo vniformis decem pedum ꝛ alia lōgitudo vniformis viginti pedum ꝛ sic consequenter ꝛ addātur sibi inuicem ꝛ continuentur versus omnem differentiam loci et habebis corpus infinitum. Istud non habere apparentiam apud intelligētē que dicta sunt est manifestum: longitudo eēm vniformis centum pedum est minoris latitudinis ꝙ longitudo signata viginti peduz. Hoc claret ex modo posito auferendi excessus latitudinis ꝛ sic nescires habere corpus infinitū nec longitudinem infinitam. ¶ Sed forte adhuc dices si infinita est linea giratiua vniformiter lōga detur illa. Iam illa esset linea giratiua infinite longa quod est contradictorium alterius partis copulatiue concesse. Hoc nō eget solutione. ¶ Infinitum eēm sincathegoreumatice sumptū nō est cathegoreumaticus terminus ꝛ per consequēs non licet suppositus aliquod eius assignare nec debet sub illo descendi nec licet sub eo subsumere.

Sub ly ifinitū sincathegoreumatice capto termino nō licet subsumere nec descēdere.

¶ Sed contra predicta arguitur sic. datur vna linea giratiua quālibet partem propor-

tion alem colũne assignate scõm aliquaz sui partem girans. ergo datur linea giratiua infinita ⁊ nõ fm latitudinem nec profunditatem ergo fm longitudin ẽ ⁊ per cõsequẽs est infini elõga. Antecedens patet ex dictis. constat eñ ꝙ gire girãti prima pars proportionalẽ cõtinuaẽ girãs girans secunda et gire girãti secunda girãs girans tertian: ⁊ sic cõsequenter. igiẽ datur ibi linea giratiua qualibet partẽ proportionalẽ colũne scõz aliquã sui partẽ girãs. ꝙ illa debeat esse infinita est notũ intelligenti. nulla eñ finita sufficeret ad sic girandum.

¶ Respondetur concedẽdo antecedẽs ⁊ negãdo consequentiã. ⁊ ad probationẽ dicitur ꝙ ad sic girandum nõ requiritur linea infinite longitudinis ꝫ sufficit tripedalis imo pedalis quãtecũq; parue longitudinis ⁊ ad quantãcũq; colũnam sic girandũ sufficit. Hoc patet quia potest sub tali difformitate in longitudine ⁊ latitudie dispõi vl' itelligi ꝙ ad vniformitatẽ redacta pedalis maneat ẽt vbi ps colũne esse itelligaẽ.

Pedalis linea sufficit ad sic girãdum ꝙ quãlibet partẽ colũne scõz aliquã ptẽ sui giret.

¶ Ex supradictis sequitur ꝙ linea giratiua girans decem partes ꝓportionales est magis longa ꝙ tota linea giratiua cuius est pars ⁊ in difformibus non est incõueniẽs partem esse longiorem toto ⁊ intensiorem.

Pars est lõgior toto sicut ⁊ intensio difformibus.

¶ Sed adhuc cõtra predicta argues si daretur mobile ꝙ deberet moueri super illã colũnam in girum super lineam giratiuam signatam si finite velociter moueretur requireret infinitum tempus ad ptrãseundum vsq; ad extremũ colũne: ergo illa linea est infinite longa.

¶ Respõdetur admisso casu siue sit possibilis siue nõ concedẽdo infinitum tempus requiri ad deueniendũ vsq; ad extremũ colũne si finite velociter debeat mobile moueri. Taliter eñ potest pertransiri aliquod spaciũ finitũ ab aliquo mobili quod tempus infinitum ad ptrãsitionez requirit etiã si vniformi velocitate trãsitus fiat. Dicitur vniformi velocitate q ⁊ de difformi non est dubiũ. Patet si qualibet partẽ proportionalem in vna hora debeat ptrãsire.

¶ Sed dices ꝙ vbi reiteratio in transitu fieret ꝗuis spacium esset finitum in tempore infinito posset dici transitũ fieri vniformẽ: sed si transit' fiat absq; reiteratione in intelligibile videt esse qõ ad transitũ vniformẽ talis spatij tempus infinitum requiratur: ⁊ qõ non sit spatiũ infinitũ.

Spatiũ finitũ vniformi velocitate in tpe infinito ꝓtingit pertransiri.

¶ Dicitur ad illud ꝙ longitudo spatij penes qõ attenditur velocitas motus localis tanꝗ penes effectum mensurari debet scõm lineã lõgissimã descriptam per talem motum lineam in ꝗ indiuisibilem fm latitudinem. Hoc claret ex dictis in tertio de velocitate motus ⁊ per cõsequẽs dicendum est mobile qõ sic moneretur debere describere lineam giratiuã infinite longam scõz latitudinẽ indiuisibilẽ ad ymaginationẽ: ꝫ illa nõ est giratiua linea de qua ẽ sermo vt ꝑz ex dictis.

Tam extensum subiectum ec debet sicut accidens. qõ ei inest.

¶ Sed forte dices si linea infinita giratiua indiuisibilis scõm latitudinem est ibi imaginanda esse accidens intelligenda ⁊ per consequens deberet alicui inherere iã illud subiectũ esset pars colũne infinite longa: sicut ⁊ ipsa linea giratiua scõm latitudinem indiuisibilis taz longum eñ debet esse subiectum sicut accidẽs quod ei inest. alias daretur pars accidentis sine subiecto naturaliter.

¶ Respondetur concedendo ad mentẽ illoz qui indiuisibilia ponũt lineã illã giratiuã infinite longã indiuisibilẽ scõm latitudinẽ eẽ accidẽs ⁊ perpũs debere subiecto inesse: sed sicut ipi tenetur dicere nõ esse assignãdũ subiecctum adequatũ alicuius indiuisibilis positionẽ habẽtis in cõtinuo sic videlicet qõ si illud accidẽs est indiuisibile scõm qualibet dimẽsionẽ vt punctũ detur, aliqua pars ꝓtinui que sit subiectuz eius nõ lata nec longa nec profunda: quia nulla talis est nec esse potest pars continui cuius nulla ps essentialis est indiuisibilis vt aia, rationalis: sed nec ipsa esse potest talis accidentis subiectum: nec si detur aliquod indiuisibile scõm latitudinem ⁊ profunditatem vt linea: ⁊ scõm lõgitudinem diuisibilẽ est assignãda pars continui scõm latitudinẽ ⁊ profunditatẽ indiuisibilis ⁊ scõm lõgitudinẽ diuisibilis que sit eius subiectũ nec sin diuisibile scõm profunditatẽ. diuisibile aũt scõz latitudinẽ ⁊ lõgitudinẽ vt superficies ꝫ subiectuz quod sit longũ latũ ⁊ nõ profundũ: sed quodcũq; subiectũ puncti linee vel supficiei. est etiã alicuius alterius subiectũ ⁊ hoc est dicere qõ nullũ illoz ꝫ adequatũ subiectũ.

Aliqd ẽ dbere ꝙ non dat subiectum adequatum accidẽtis indiuisibilis.

¶ Ad propositũ dicitur cõcedendo ꝙ linea giratiua scõm latitudinẽ indiuisibilis et in infinitum longa habet subiectum quia est accidens ⁊ ꝗuis est infinite longa subiectum eius non est infinite longuz: quia nõ oportet ꝙ sit inter subiectuz ⁊ accidens ꝙ ei inest adequatio.

¶ Sed forte dices/illud verũ qñ subiectũ cõtinet aliquid aliud ꝑter tale accidẽs sed ꝙ sit inadequatio ex eo ꝙ accidẽs est extrẽsius subiecto nõ est admittendũ q ex illo clare sequitur accidens sine subiecto existere.

¶ Respõdetur negãdo illam sequelam sufficit enim ꝙ non detur pars subiecti talis linee ita longa quin detur alia longior ad hoc ꝙ nulla pars talis linee indiuisibilis fm latitudinem esse ex pte dimensionis secundum quaz accidẽs illud dicitur esse indiuisibile et non secundum illam secundum quam dicitur diuisibile non datur subiectum adequatum secundum longitudinem linee giratiue ꝗus secundum longitudinem sit diuisibilis et sufficit ꝙ non dabitur aliqua pars illius linee giratiue indiuisibilis secundum latitudinem extra subiectum: Quelibet eñ ps terminata ad extremũ partiũ proportio nabilium maiorum est in subiecto secundum longitudinem adequato: ⁊ pars terminata ad aliud extremum minorum partium est in subiecto inadequato ei secundem longitudinem eo quod illa pars est longior ꝙ ei' subiectum ⁊ sic habes ad missis lineis giratiuis indiuisibilibus secundum latitudinem quidẽ qõ datur accidens secundum vnam dimensionem longius ꝙ subiectum cui inest.

Datur accidens longius suo subiecto.

¶ Illud idem dicere oportet siue linea giratiua que est pars columne dicatur infinita siue finita patet in aliquo corpe piramidali trium vel. iiij. seu pluriuz laterũ datur linea extremalis indiuisibilis fm latitudinez longior ipso patet: qz debet reduci corpus ad vniformitatẽ.

¶ Arguitur adhuc cõtra predicta. Si linea giratiua quanlibet partem proportionalez colũne fm aliquã partẽ sui girãs est finita detur cuius finite lõgitudinis est et nescires rõnabiliter assignare potius istã ꝙ illaz longitudinẽ finitã. ¶ Patet qz quacũq; assignata põt sub vniformitate esse maior lõgitudo patet intelligẽti qm̃ quãto minus lata assignaretur linea tãto lõgior sub vniformitate inueniretur: ⁊ cum in infinitũ parum lata põt sub vniformitate constituti: vt liquet. sequitur qõ non potius vnius longitudinis ꝙ maioris dici debet. Respõdetur negando antecedens: ⁊ ad probationem ꝺz ꝙ reducẽdo talem lineam ad vniformitatem debet seruari maxima latitudo que in ea inuenitur siue fit girãtis primam partez ꝓportionalem: vt est parẽtia: siue gire girãtis secũdam siue alicuius alterius gire ⁊ fm lõgitudinem sub qua inueniretur: sub tãta latitudine vniformi debet iudicari lõga: ⁊ si nõ habeatur cõsideratio ad aliquam certam ⁊ determinatam latitudinem reducẽdo difformem lõgitudinem ad vniformem: nõ potius esset reducẽda ad aliquam ꝙ ad maiorem vel minorem lõgitudinez vt arguẽdo dicebatur Sed forte dices ex tali reductiõe seq̃tur ꝙ corp' est ita latũ sicut maxima latitudo q̃ in eo inuenitur. ptz: qz reducẽdo ipm ad vniformitatem manebit sub illa latitudine. ⁊ si sic deberet etiã indicari ita longũ sicut maxima lõgitudo eius.

Salus maxima latitudine q̃ i aliq̃ corpe difformiter lõgo inueniẽt dzfieri reductio ad vniformem.

¶ Rñdet. negãdo seq̃lam: qm̃ ad iudicãdũ de eius latitudine seruãda est maxima eius lõgitudo: ⁊ reducẽda est latitudo ad vniformitatem: ⁊ sic inuenitur minus latum ꝙ eius maxima latitudo: Sꝗorem linea giratiua nulli' latitudinis: non eñ põt seruata eius maxima lõgitudine ad vniformem latitudinem reduci. Hic possent aliqua dici de motu sup lineã giratiuã: sed qz paruam includũt difficultatẽ ⁊ forte tãgentur cũ de motu infiniti ptractabitur hic omittũtur.

¶ Secõ principaliter arguntur pbãdo qõ aliquod infinitũ magnitudine datur sub ozbe linee ⁊ hoc sic. angulus rect' est infinit': igiẽ. añs pbatur. q̃libet angulus rect' quolibet angulo cõtingẽtie est maior ⁊ in infinitũ magn' potest angulus ꝓtingẽtie dari: ergo angulus rect' est infinit': ptz ꝏña: qm̃ illud qõ qualibet finitã magnitudinem possibilez exuperaret pfecto infinitum debet dici ꝙ angulus rect' quelibet angulũ contingẽtie exuperet. ptz: qz oꝭ angulus rectelineus quolibet angulo cõtingẽtie est maior vt habẽt geometre ⁊ facile inuenies in geometria brauardini. iiij. ca. de circulis.

¶ Pro intelligentia ⁊ solutione huius sciẽdum est ꝙ angulus cõtingentie ꝺz angulus causatus ex cõtactu linee curue ⁊ linee recte exterius ⁊ est cõclusio sexta quarti capituli de circulis in geometria brauardini talis.

¶ Angulus cõtingentie est omni angulo rectelineo minor. Angulus rectelineus ex cõcursu duaz rectaz lineaz causatur: ⁊ ꝙ plenioꝛi intelligẽtia materie argumẽti videtur deberi sic argumẽtũ formari. Dato a ãgulo ꝓtingẽtie ⁊ b angulo rectelineo ꝺtinet infinitos ãgulos nõ cõcantes quoz quilibet est maior a ⁊ a est aliqui magnitudinis (qz als b non esset maior ipso a) igitur b est angulus infinite magn'. Prima ps añtis pbatur. q̃libet angulus recteline' est diuisibilis in infinitos angulos rectelineos ꝙ inter positionem lineaz rectaz infinitaz fm ptes proportionales que q̃dez linee terminãtur ad ꝓcursum ipsi' anguli: sed q̃libet angulus recteline' est maior a per cõclusionem positam: igitur.

Angul' cõtingẽtie q̃libet angulo recte lineo est minor.

¶ Cõclusionem illam videlz quẽlibet angulũ rectelineũ quolibet angulo cõtingẽtie esse maiorem, pbat brauardinus sic in sentẽtia q̃libet angulus rectelineus põt linea recta diuidi: ꝫ nullus angulus ꝓtingẽtie põt diuidi recta linea: ergo q̃libet angulus rectelineus quolibet ãgulo cõtingẽtie est maior. probatio hec nõ est digna geometra prima facie. nullã eñ euidẽtiam immo nec apparẽtiam aliquam videtur habere q̃ quid enim esset de veritate añtis facillime posset ꝓtitia negari: licet eñ, ꝑpter dispositionem linearum angulum cõtingentie constituentium nõ posset ãgul' ꝓtingẽtie diuidi recta linea eo ꝙ non posset interponi linea recta perueniens vsq; ad punctum cõtactus (vt statim demõstrabitur ⁊ dispositio in linearum angulum rectelineum cõstituentium illud nõ repugnet: non debet ex illo inferri angulus cõtingentie quolibet angulo rectelineo esse minorem: qz ꝗnis linea recta nõ posset angulus cõtingentie diuidi põt tñ curua. Et bñ veruz est ꝙ ex nõ posse aliq̃d diuidi arguitur eius indiuisibilitas: sed ex eo q̃ nõ põt isto modo diuidi nõ debet inferri illud esse min' alio quod põt diuidi illo modo signãter cũ illud ex dispõne ⁊ situ partium accidat: ꝫ inferius ostẽdam q̃d apparẽtie ⁊ efficacie habet illa ꝓbatio (que est optima) ad pbãdum autez infinitatem anguli rectelinee format' tale argumẽtum Albertus de saxonia. Primo de celo q̃stione nona qõ non sufficienter soluit dicens ꝙ sunt illi anguli diuersaz rõnum: ⁊ ꝙ ꝓsequẽs in cõparabiles: mirum est ꝙ vnus maior alio dicatur ⁊ ꝙ incomparabiles iudicẽtur. Item quo ad maioritatem vel minoritatem indifferẽs est idẽtitas vel diuersitas specifica. Est vn' alius modus soluẽdi ꝓceptoris qui cõsistit in falsitate huius. quolibet angulo cõtingentie quilibet angulus rectelineus est maior. Constat eñ ꝙ datur spacium inter lineas anguli contingentie terminatũ ad ꝓtactuz aliquo spacio itercluso inter lineas ãguli rectelinei ad ꝓtactuz etiã tertio mains: ⁊ ꝙ oꝭ aliq̃s angulus cõtingẽtie aliquo ãgulo recte linee est maior cũ ãgul' nõ dicatur vel saltem nõ debeat dici nisi spaciũ inter lineas cõcurrẽtes. Sed qz illa ꝓpositio vez oꝭ angul' ꝓtingẽtie quolibet ãgulo rectelineo est minor a geometris passi ꝓceditur ⁊ tãq̃ ꝑa a ꝓ

Non põtangulus ꝓtingẽtie recta linea diuidi.

Arr. saxonis insufficiens.

Universidad de Deusto Biblioteca

batur vt illamelius intelligatur: et quid veritatis vel falsitatis contineat percipi posset: dicēda videntur mihi esse aliqua de angulo contingentie signanter quare non potest linea recta diuidi et ex illo ostendam quid sufficientie continet probatio pro quo supponitur

¶ Primo ꝙ triangulus habet duos alios quorum quilibet est minor recto hoc claret postꝙ triangulus habere dicitur tres angulos duob⁹ rectis equales. Secūdo supponit ꝙ maiori angulo in triāgulo maius latus opponitur hoc claret ī figura. ¶ Tertio supponit ꝙ a linea recta ꝙ tuscūq; potest extendi extēla a quocunq; puncto extra ipsam contingit lineam ppēdicularem protrahere vt patet per Euclidem duodecima primi vbi in forma sic habet. Super datam lineam rectam infinitaꝫ a dato signo qd in ea nō est perpēdicularem rectā lineam ducere. Istis positis sit circulus a ⁊ linea recta cōstituēs cum eo angulum contingentie sit b c ita ꝙ puncus cōtactus sit b protrahatur a centro circuli linea d b hoc est vsq; ad angulum b que quidē linea cum linea b c costituat angulum rectum tūc sic Arguit probando ꝙ angulus contingētie nō posset recta linea diuidi ad rectā lineā ptractaꝫ inter circulū ⁊ lineā b c si darek diuidēs angulū contingentie non potest a d centro circuli duci linea perpendicularis ergo talis non pōt linea recta esse cōsequentia claret per propositionem Euclidis paulo ante positā. Et antecedens probatur. detur oppositum ⁊ diuidatur ille āgulus linea recta que sit b e ⁊ protrahatur a centro circuli ad lineam rectam diuidentem angulum contingentie linea perpendicularis oportet ꝙ talis distinguatur a linea d b qꝛ linea d b postꝙ cum linea b c constituit angulum rectum si esset eadez linea d b cum linea interposita videlicet b e nō posset angulum rectum constituere. et p consequens nō caderet in eam perpendiculariter. Debet igitur esse alia ⁊ sit d f. Et tunc sic arguitur vel illa videlz d.f. transibit vltra circunferentiam circuli vel ne: secundum nō est dicenduz quia illa linea interposita vez. b.e. postꝙ debet angulum contingentie diuidere debet tangere circulum in puncto b. transibit igitur vltra circunferentiā circuli ⁊ per consequens erit maior. ꝙ linea d b que precise in circunferentia terminatur ⁊ postꝙ d f perpendiculariter cadit sup b e cōstituit cum ea angulum rectuz per diffinitionem anguli recti qui ex cadentia vnius linee super aliam perpendiculariter causatur et sic in triāgulo ibi cōstituto ex d b et ex d f et ex b e angulus cōstituūs ex d b et b e erit maior qꝛ est rectus ⁊ triangulus non pōt duos angulos rectos formaliter cōtinere: sed cuz latus illi⁹ trianguli videlicet d.f. sit maius ꝙ d.b. eo ꝙ transit vltra circunferentiā vt dictū ē angulus ei oppositus debet esse maior et per consequens angulus cōstitutus ex d.b.et.b.e. erit maior recto ⁊ sic in illo triangulo essent duo anguli quoꝝ vnus esset rect⁹ et alius maior recto qd est ipossibile. Insup in angulo cōtingētie in pūcto videlicet b dictuz est b d lineā angulum rectū cōstituere. Si igitur detur aliqua linea recta ptracta inter b d lineā et c b vsq; ad angulū b oportet ꝙ diuidat circunferentiā circuli et per ōns habetur ꝙ angulus contingētie non pōt linea recta diuidi. ¶ Unde probatio pendet ex hoc ꝙ ad illam rectā lineam si daretur diuidentē angulum cōtingentie deberet posse trahi a centro d linea recta angulū rectum cōstituens in puncto f et hoc ideo quoniā deberet posse trahi linea perpendiculariter cadens in illā lineaz b e et ne illud negetur posui tertiam suppositionē illa autem linea que traheretur a centro d ad lineam diuidentē angulū contingentie debet esse alia a linea d b necessario postꝙ d b linea cū b c linea constituit angulum rectum ⁊ b e linea ipsum angulum diuidit. Impossibile enim est ꝙ linea cōstituens cū alia angulum rectū talem angulum cōstituat cum linea ipsum angulū deuidente: modo illa linea b c non solū diuideret angulum contingentie sed etiam angulū rectū causatuz ex d b linea ⁊ ex linea b c qui hoc nō capit non est geometrie idoneus auditor. Et sicut dictū est illud prima facie non videtur sufficienter probare angulum contingētie quolibet angulo recte lineo esse minorez: sed illa propositio in veritate saluatur sicut hec angulus rectus quolibet angulo acuto est maior qꝛ datis quattuor lineis equalibus si ex duabus angulus rectus ⁊ ex duabus alijs angulus acutus cōstituatur maior erit āgulus primarum ꝙ secūdaruz eo ꝙ maius spacium inter primas ꝙ inter secūdas cōtinetur si sic posset dici de angulis cōstitutis ex alijs quattuor lineis eq̄libus quorū vnus esset contingentie ⁊ alius acutus vel rectus et secūdus inueniretur semp maior. pmo haberetur modus ad ostēdendū (ꝙ nuis non demōstratiue) angulū cōtingentie esse maiorem rectelineo. sed illud non potest rationabiliter dici. ¶ Primo vsq; in hodiernū diem nō est inuentus modus ad cognoscendā equalitatem inter lineam rectā ⁊ circularem illo cognito circulum quadrare esset facillimū cuius scīctia nō huc scit cirdum inuēta est: ꝙ nuis nōnulli de quadratura circuli diebus nostris scripserit existimātes se modum quadrandi circulū inuenisse: non est meanūc illud examinare. sed illud ideo dixi quia ad angulū contingentie constituendū requirit linea curua: ⁊ talem nescimus euidēter cognoscere esse equalē recte linee per cōsequēs ex equalitate lineaꝝ angulos cōstituentiū nesciremus cognoscere angulū cōtingētie esse minorē rectelineo. Sz adhuc admisso ꝙ cognoscamus eq̄litatē inter lineā rectā ⁊ curuā nō videtur illa via sufficiēter ꝓbari posse propositū. patet datis quattuor lineis quaruz quelibet sit digitalis ⁊ ex duabus cōstituatur angulus vnus acut⁹ sic ꝙ extremitates que nō concurrūt digitaliter distant et ex alijs duabus cōstituatur angulus cōtingētie ita ꝙ vna illarū linearum incurnetur ad ymaginationē ⁊ fiat portio vnius circuli et cōtingāt in vno extremo linee incuruate fm alia duo extrema distent plusꝙ digitaliter quod bene contingere potest postꝙ illa linea potest magis et magis incuruari et esse minoris et minoris circuli

portio. ⁊ per ōns habetur ꝙ angulus cōtingētie est ibi maior ꝙ alius angulus ⁊ tamen ex equalibus lineis constituuntur. igitur.

¶ Hoc argumentum videtur cōcludere vel ꝙ angulus nō est spatiū vel ꝙ in illo sensu illa ꝓpositio nō est vera videlicet datis quattuor lineis equalibus ⁊c. ꝙ nuis posset dici ꝙ hec ōna nō valet due extremitates linearū angulū ꝙtingentie cōstituentiū magis distāt ꝙ digitaliter ⁊ extremitates aliarū duarū linearuz angulū acutū constituentiuz alijs equaliuz ꝓcise distāt. digitaliter ꝗ angulus quē cōstituunt ꝓme est maior angulo quez cōstituunt sede ꝙ nuis sit apparētia. ¶ Ulti ꝙ nuis fm illa extrema linearuz angulum contingētie cōstituētiū que distāt plus ꝙ digitaliter spatiū interceptū sit latius ꝙ spatiū interceptuz inter extrema linearuz cōstituentium anguluz acutuz que nō distāt nisi digitaliter: ꝗz extrema contactus lōge latius est spatiū linearuz constituentiuz anguluz acutuz ꝙ linearuz cōstituentiū angulū contingentie qꝛ ꝓpter curuitatē linee versus cōtactuz minoraḡ latitudo illi⁹ spacij sed hoc nō plene satis facit tenēdo angulum esse spaciuz interceptū inter lineas angulū constituētes: qꝛ sicut latitudo spatij est minor vsus cōtactuz etiā est maior versus alia extrema. Et sic non habek ex illo clare anguluz contingētie. esse minorē rectelineo ꝙ ob hoc aliter videtur eē dicendū. Pro quo aliaduertenduz est ꝙ modus ꝓbandi in geometria vnuz anguluz esse maiorē alio non pōt esse melior ꝙ iste. a. angulus continet. b. anguluz ⁊ aliquid vltra: ergo. a. est maior b. ⁊ per idem ⁊ eodē modo ostendik. b. esse minorem. a. sic. b. cōtinetur in. a. ⁊ aliquid aliud. ꝗ b. est minor. a. ad ostendendnz antē. b. contineri in. a. nihil melius dici pōt ꝙ ꝙ. b. pōt diuidere a. ita ꝙ. a diuidatur in. b. ⁊ in aliq̄d aliud tanꝙ in partes eius si igik nō posset. b. assignari pars a. qd manifestak per diuisionē. a. in partes quarum vna esset. b. vel equalis ipsi. b. nō cognoscetur. b. anguluz esse minorē. a. Ad ꝓpositu ꝛ ꝙ si angulus cōtingētie aliquis esset aliquo angulo rectelineo maior posiz sic diuidi angulus cōtingentie in partes ꝙ vna eēt angulus rectelineus quo maior ipse angulus cōtingētie diceretur: sed hoc est ipossibile vt ostensum est. Non enī pōt recta linea anguluz cōtingentie diuidere. igitur nullus angulus ꝙtingentie est maior rectelineo. ¶ Sed dices sufficiēter ꝓbak ꝙ angulus ꝙtigētie nō est maior rectelineo sed nō ostēdutur ꝙ sit minor. ¶ Ad hoc ꝛ. ꝙ facile ex dictis cognoscik minoritas anguli ꝙtingentie respectu rectelinei qd sic manifestak angulus rectelineus quilibet pōt angulo cōtingentie diuidi. ꝗ angulus cōtingētie est maior illo. ōna liquet ⁊ aīs ōnādetur angulus acutus cōstitutus ex linea. a. c. ⁊ ex linea. a. d. non pōt in. a. angulo angulus contingentie cōstitui quin aliqua ꝓs alicui⁹ illaruz duaruz linearū ꝙstituentiuz anguluz rectelineū sit intra circulus qui cōstitueret fm aliquā portionez sui anguluz cōtingētie. ergo angulus acutus continet angulum contingentie ⁊ adhuc aliquid aliud. Hec ōna est euidens ꝙ oporteat aliquam partem vnius linee linearuz constituentium angulum acutum esse intra circulū post cōstitutionē anguli contingentie ex ꝓtractione linee circularis per punctū cōtactus lineaꝝ constituentium angulū acutum: ꝓtzquia alias posset diuidi angulus ꝙtingentie linea recta vez vnail larum linearū constituentiū angulū lineum qd ostensuz est esse impossibile. ⁊ sic liquet ꝙ ex eo ꝙ non potest linea recta angulus cōtingentie diuidi sectur manifeste ꝙ angulus ꝙtingētie quolibet angulo rectelineo est minor. Hoc vix potest magis declarari. ⁊ dato ꝙ posset clarius ostēdi: debet pro bene intelligentib⁹ aliquid dimitti ¶ Aduertendū est ꝙ ex illo qn dictū est de diuisione anguli cōtingētie pendet veritas sexte propositionis prime partis ꝓspectiue cantuariēsis que talis est punctū luminosi emisperaliter sup medium radiare cum emī radij a pūcto luminosi procedētes debeant esse recti inter corpus ipm luminosum sphericū (de quo est sermo) et radiū ab aliquo puncto eius procedentē cum eo angulum ꝙtingentie cōstituentē non pōt ab eo alius radius īmitti ꝙ in figura. Istis positis pro intelligentia materie argumenti. Respondendū est ad ipsum aliter ꝙ cōmuniter solet respōderi cōcedendo aīs negando ōnam. dato emī ꝙ quilibet angulus rectelineus posset diuidi in infinitas partes non cōicātes quarū quelibet esse maior angulo cōtingentie (quia in infinitos angulos rectelineos ⁊c.) non sectur ipsum angulū rectelineū esse infinitum. Et causa est qꝛ angulus rectelineus non dicik maior angulo cōtingentie eo ꝙ spatium interceptū inter lineas anguli rectelinei sit maius sed qꝛ non pōt angulus cōtingentie aliquo angulo rectelineo diuidi. Si enīz eo ꝙ spatium est maius inter lineas angulū rectelineum constituentes ꝙ spatium interlineas constituentes angulum cōtingentie angulus rectelineus dicerek maior angulo cōtingentie: ineuitabil'r haberek anguli rectelinei īfinitas. Sz parando angulum angulo quo ad paruitatē vel magnitudinem vel minoritatē vel maioritatem precise ad cōtineri vnum angulum in alio ⁊ adhuc aliquid aliud respiciendū est quod optime cognoscitur per diuisionē anguli alio angulo cōstituto in ipso vel per constitutionē alterius anguli continentis ipsum. Per primum scitur angulum preexistentē esse maiorem ⁊ per secundū percipitur esse minorē opposito modo de angulo qui constituitur dicendū est. Ex hoc claret qd comparando angulū angulo non opz respicere ad equalitatē vel inequalitatē linearum. ¶ Sed forte dices angulus contingētie est spatiū inter lineas ipsum constituētes: Sed constat ꝙ in tali spatio cuiuscunq; sit paruitatis pōt constitui angulus rectelineus. igitur angulus contingentie potest habere angulum rectelineum portem sui ergo angulus cōtingentie aliquo angulo rectelineo est maior. ¶ Respondetur concesso antecedente negando ōnam. Ad hoc cīm ꝙ aliquis angulus veret dicatur diuidi non sufficit ꝙ spaciū quod angulus dicitur diuidatur sed diuisio debet fieri super contactum linearum alias non

Modus ꝓbādi angulum contingentie esse minorez rectelineo.

Qnō cōgsci debet vnuz angulum alio eē maiorem.

Si vnū corpus nō pōt diuidi ī alio vel vel eq̄lez ī aliq̄d aliud nō ē maius eo.

Punctū luminosi speriri emisperaliter irradiat.

Nō dr vnus angul⁹ maior alio propter maius spaciū interlineas interceptum.

Cōparādo angulū angulo nō oz ad equalitatem vel ineq̄litatē lineārum respicere.

diceretur vere angulus diuidi et sic ꝗuis spaciũ
ꝗ dicitur angulus contingentie in se contineat
angulum rectelineum non tamen angulus ille
rectilineus esset in puncto contingentie: et hec
sufficiant pro argumento.

Qnõ debz angulus diuidi.

¶ Tertio principaliter arguitur. circu/
lus est infinite capacitatis ergo intra lineaz cir
cularem spatium continetur infinitum. añs pro
batur. quacũcꝫ figura angulari data figura circu
laris est capacior ⁊ infinite capacitatis potest fi
gura angularis dari: ergo figura circularis est i
finite capacitatis. ꝓma pars añtis probat. ꝗ
to plures habet figura angulos ceteris pariḃ
tanto est capacior vt patet per scõam conclusio
nem quinti. c. secũdi geometrie brauardini que
talis est. Omniuz poligoniozũ ysoperimetrozũ
quod plurium est angulozuz maius est. Sz quã
to figura plures habet angulos tanto magis ac
cedit ad formã circularez. ergo figura circularis
est capacissima vnde conclusione. v. sic habetur
omniuz ysoperimetraruz circulus est maximus.
¶ Et confirmatur detur vnus circulus constitu
tus ex vna linea circulari equali quattuor line
is alicuꝰ quadrati: ita ꝙ circulus ille ⁊ quadra
tum illud sint figure ysoperimetre ex lineis illi
us quadrati potest fieri vna figura infinite capa
citatis: ⁊ illa esset maior circulus. ille ergo cir
culus est in infinitum capax ⁊ per cõsequens da
tur sub ozbe lune aliquod infinitum magnitudi
ne. antecedẽs probatur in medio vnius coste il
lius quadrati fiat vnus angulus sic ꝙ resultet fi
gura penthagona ⁊ in fine secunde partis ꝓpor
tionalis eiusdem coste fiat alius angulus sic ꝙ
sit figura hexagona ⁊ sic ꝓportionabiliter fiat in
alijs partibus ꝓportionabiliḃ. ꝓt ñcarguiḟ sic.
infinitorum angulozuz resultabit ibi vna figura
qualitercũcꝫ nominef ergo infinite capacitatis
erit. ¶ Probat consequẽtia maioris est capaci
tatis figura habens quattuor angulos ꝗ figura
habens tres ceteris paribus ⁊ maioris capacita
tis est habens quinqz ꝗ habens quattuor ⁊c. er
go habens infinitos debet infinite capacitatis
reputari illa est huiusmodi. igitur.

¶ Respondetur negando antecedens.
et ad probationem conceditur ꝙ circularis figu
ra est capacissima figurarum ꝗuis non cognita
proportione linee circularis recte non posset il
lud euidẽter sic cognosci: qz oportet ꝙ sit equa
litas inter lineam circularem ⁊ lineam constitu
tam ex aliquibus lineis rectis constituentibus
aliquam figuram rectelineam vt percepta ma
ioꝛi capacitate figure circularis concludamus
ipsam esse capaciozem figura rectelinea ⁊ cetera
esse paria in proposito nihil aliud est ꝙ esse illã
equalitatem preassignatam. si enim non essent
cetera paria nullo pacto dicendum esset figurã
circularem esse capaciozem rectelinea: quis eñ
diceret quadratum cuius costa esset longitudi
nis vnius lence minus capax circulo parno cu
ius dyameter esset digitalis. Sed quia linea cõ
stituta ex lineis talis quadrati exuperaret line
am circularem illius parui circuli excessu ma
gno debet illud quadratũ maioris capacitatis
reputari ⁊ ꝓ hoc claret solutio ad primũ: ex quo
non habetur aliud nisi ꝙ figura circularis est ca
pacissima ceteris paribus.

Ars ꝗdran di circulus nondum est inue

¶ Ad confirmationẽ que est actoꝛ: re/
spondetur admittendo circulum aliquem et ali
quod quadratum esse figuras ysoperimetras ꝗ
uis nondũ sint tales figure inuẽte sicut nec scien
tia quadrandi circulum quod idem est/sed quia
illud non videtur aliquam impossibilitatem in
cludere ꝓbꝫ dixit aristoteles quadraturam
circuli esse scibilem sed eius scientiam nondum
esse inuentam admittatur. Et cõceditur ꝙ circu
lus ille esset maioris capacitatis quacũcꝫ figu
ra angulari constituta ex lineis illius quadrati.
Et ad argumentũ dicitur admittendo ꝙ consti
tuantur ex vna costa infiniti anguli ⁊ dicif ꝙ nõ
esset adhuc angularis figura infinite capacitatis
nec tante sicut circulus ille ⁊ cum arguitur figu
ra continẽs quattuor angulos est maioris capa
citatis ꝗ continens tres ⁊ continens. v. ꝗ conti
nens quattuor ⁊c. ergo cõtinens infinitos est in
finite maioris capacitatis.

¶ Respondetur negando illam cõsequẽ
tiam quia sicut per additionem infinitarum par
tium proportionabiliũ non resultat infinita ma
gnitudo ꝗuis per additionẽ trium resultet ma
ioꝛ magnitudo ꝗ per additionez duarum de nu
mero ipsarum. Et per additionẽ quattuor ꝗ per
additionem trium ⁊c. ita ex constitutione infini
torum angulorum in vna costa quadrati non re
sultat infinita capacitas.

¶ Sed contra hoc arguitur sic non est
idem de partibus proportionabilibus quo ad
magnitudinẽ ⁊ de angulis quo ad capacitatem
igitur solutio nulla. Añs probatur partes pro
portionales sunt inequales ⁊ ad infinitum par
uam partem in eis proceditur ⁊ tamen anguli il
li infiniti qui in argumento dicũtur constituti ex
vna costa quadrati sunt equales vt supponitur
ergo tantum ꝗtum vnus angulus cõfert ad ma
iozem capacitatem confert ⁊ alius. ⁊ per conse
quens infinita capacitas resultabit non tamen
est sic de partibus proportionabilibus quia pri
ma magis confert ad magnitudinem ꝗ secunda
et secunda ꝗ tertia ⁊c.

¶ Et confirmatur supposito ꝙ oẽs an/
guli sint equales vel maiozes signetur ꝗtuz ma
gis capax est figura per constitutionẽ vnius an
guli vltra illos quos continet. Et arguitur sic si
sit ꝗtitas vnius grani milij illud quod plus po
test capere per illum anguluz tantũ posset plus
capere per constitutionez alterius anguli equa
lis vel maioris ⁊ tantum per constitutionez ter
tij ⁊c. ergo ex constitutione infinitorum equaliũ
angulozũ vel maioꝛ ifinita capacitas resultabit.

¶ Ad istud argumentũ posset dici tenen
do angulum esse spatium inter lineas ipsum an
gulũ constituẽtes ꝙ ꝗuis oẽs illi anguli infinit
essent rectivel obtusi nõ essent eq̃les eo ꝙ linee
deberẽt esse necessario in equales quia non pos/

sunt constitui infiniti anguli ex partibus equali
bus linee finite. ⁊ per ꝛõs non oporteret ꝙ tan
capacitatẽ iportaret figura ex ꝛstitutiõe angu li
ex cẽtesima ꝓte ꝓportionali ⁊ ex cẽtesima ꝓtia si
cut ex ꝛstitutiõe ãguli ꝛstituti ex ꝓtia et scõa sed
istud non esset dictũ ad mentẽ ꝗ geometrarũ q̃ sim
pliciter et absolute asserunt omnes angulos re
ctos esse equales ⁊ sic ꝗñ omnes essent recti per
quẽlibet illorum tantam capacitatẽ importaret
figura sicut per alium: ⁊ qñ essent obtusi melius
habetur intentum. capaciozes eñ sunt rectis si
ita oporteret dicere non esset dicendum duas fi
guras ysoperimetras esse inequalis capacitatis
patet quia respiciendũ esset ad inequalitatẽ li
nearũ ⁊ cũ talium figurarũ linee sint equales de
beret dici equalis capacitatis.

¶ Tertio data equalitate linearũ angu
lus rectꝰ est maioris capacitatis ꝗ angulus acu
tus ⁊ ãgulus obtusus angulo recto ⁊ vbi plures
sunt anguli ꝗ vbi sunt pauciozes est maioꝛ capa
citas dato ꝙ equales sint linee ergo ex ipsis an
gulis in seclusa equalitate vel ĩequalitate linea
rum maioꝛ resultat capacitas.

Nulla figu ra admittẽ da est ifinitozuz angu lozum.

¶ Argumentũ igitur istud principale si
ue aliter posset solui sine nonvideturmihi esse
soluendum non admittendo ꝙ aliqua figura sit
infinitozũ angulozum ⁊ ratio est quia si deberet
admitti maxime esset vt inter arguendũ innueba
tur si in fine prime partis proportionalis illius
quadrati cõstitueretur vnus angulus ⁊ in fine se
cunde alius ⁊ in fine tertie alius. et sic ꝛõr sed
hoc non qꝛ vel alia costa vniretur alicui lineevel
parti proportionali illius coste versus minozes
vel non si non vniretur: non est ibi vna figura cũ
figura debeat vna linea vel lineis vnitis conti
neri: si vniatur ergo constituit angulum et tunc
danda eẽt talis linea angulũ cum illa costa con
stituens. ⁊ per ꝛõs esset dabilis vltima pars pro
portionalis alterius coste in partes illas ꝓpor
tionales angulos constituentes diuise.

¶ Sed forte dices ꝙ alia costa vnitur il
lis lineis paruis infinitis in quas est diuisa alia
costa ⁊ nulli illarum ⁊ sic dato ꝙ vniatur illis li
neis non daretur vltima pars ꝓportionalis vel
vltima parua linea cum qua angulum constitue
ret recte sicut medietas vnius coste cõtinuatur
alteri medietati ⁊ non alicui parti proportiona
li partium in quas diuideꝛef minozibus termi
natis versus illam.

Dato angu lo dande et signãde sũt linee. 2. iꝗ cõstituẽtes

¶ Istud non tollit solutionem quia in/
telligibile est dicere ꝙ aliqua linea partialiter
constituat angulum vnum ⁊ ꝙ non detur alia de
terminata linea que cum ipsa angulum consti
tuat non enim sufficit dicere ꝙ ad constitutionẽ
vnius anguli multe linee concurrunt cum ipsa
hoc est recte intelligenti manifestum. Sed de cõ
tinuatione vnius medietatis cum alia non est
idem: iam enim dantur ibi due partes immedia
te se habentes quarum vltima sunt vnum/et ꝗ
uis ibi non detur vltima pars ꝓportionalis vni
us medietatis cui altera continuetur datur ta
men vna pars cui alia medietas cõtinuatur nec
aliud requiritur sed in casu argumnmenti nõ la
tur aliqua linea illius coste diuise in infinita a
paruas lineas infinitos angulos constituentes
cui alia costa vniat vt angulũ cum ipsa cõstituat

¶ Sed forte dices diuidatur medietas
vnius coste ꝗ partes ꝓportionales minoriḃ ter
minatis versus mediũ ⁊ alia medietas eiusdem
coste similiter/⁊ in cuiuslibet partis proportio
nalis fine constituatur angulus. iam alie coste
erunt vnite duabus primis partibus proportio
nabilibus illius coste diuise. igitur.

¶ Respondetur ꝙ adhuc ibi non erit fi/
gura vna linea nec lineis contenta quia in fine
illarum partium proportionabiliũ non erit an
gulus nescires eñ assignare lineas duas ibi an
gulũ vnum cõstituentes. ⁊ per ꝛõs ex argumẽto
non habetur ꝙ datur figura infinitos angulos
continens ⁊ sic ex maioꝛ capacitate proueniẽte
ex pluralitate angulozũ non habes aliquam fi
guram infinite esse capacitatis. sed ꝙ predicta
non satisfaciant.

¶ Arguitur sic infinite capacitatis ali/
qua figura potest constitui ex lineis vnius qua
drati cuius coste sint precise pedales ⁊ proceda
mus ac si linee essent indiuisibiles ne habeatur
respectus ad rarefactionẽ igitur in infinitũ lon
ga põt constitui aliqua linea ex illis costis quat
tuor: qõ fieri non posset nisi aliqua infinitas in
eis cõtineretur (vt sic dicatur) qõio enis infinite
capacitatis figura posset cõstitui si linee quadra
tum constituẽtes non possent cõstituere lineam
infinitam. Añs ꝓbatur alicuius capacitatis ali
qua figura potest cõstitui ex costis talis quadra
ti ⁊ non tante capacitatis quin maioꝛis ergo infi
nite capacitatis potest aliqua figura ex illis co
stis ꝛstitui. ꝛña tenet ab exponentiḃ ⁊c. Et añs
probatur non potest tot angulozũ constitui figu
ra ex illis costis quin figura pluriũ angulozũ põt
constitui ex illis ⁊ ad maioꝛẽ angulozũ pluralita
tem seq̃tur maioꝛ capacitas ergo nõ põt ꝛstitui
figura tãte capacitatis q̃n maioꝛis ꝛstitui posset

¶ Forte rñderes ꝙ exponẽdo illo modo
infinitũ sincathegoreumatice cõcedendũ est infi
nite capacitatis figurã posse cõstitui ex costis ta
lis quadrati: sed ex illo non habef infinitas ali
qua sicut ex eo ꝙ fortes infinitũ põdus põt pozta
re qꝛ aliquantũ ⁊ nõ tm̃ quin maiꝰ naturalꝛ nõ
datur põdus infinitũ nec potẽtia portatiua fortis
ifinita sz exponẽdo ifinitũ sincathegoreuma
tice sic tãte capacitatis põt figura cõstitui ex co
stis illiꝰ q̃drati ⁊ in duplo maioꝛis capacitatis et
in triplo maioꝛis: ⁊ in quadruplo ⁊c. negatur ꝙ
infinite capacitatis figura posset constituꝛ ⁊c.

¶ Cõtra hoc sic arguiḟ. in illo sensu ex/
pondibilis est vera igitur. ꝓbatur añs exponẽtes
sunt vere/de prima non est dubiũ ⁊ scda probat
potest constitui figura octo angulozum ⁊ figura
duodecim ⁊ figura sexdecim ⁊ figura viginti ⁊c.
et ꝙ anguli sint semp equales inter se vel ꝓcedẽ
tibus maioꝛes igiḟ cũ octo anguli in duplo plus
faciãt ad capacitatẽ ꝙ q̃tuor ⁊ duodeciz ĩ triplo

et sexdecim in quadruplo ꝛc. habek ꝓ figura in duplo maioris capacitatis pōt cōstitui ex illis lineis ꝛ figura in triplo magis capacitatis ꝛc.

¶ Argumentū istud videk concludere ꝓ considerādo capacitatē maiorem ex pluralitate angulorū prouenientē opꝫ habere respectū ad magnitudinē vel paruitatē linearū ipsos angulos constituentiū. ꝛ ꝓ dicatur ꝓ non ꝯlibet duo anguli recti eque cōducunt ad maiorē capacitatem sed vnus magis ꝗ alius �means ꝓ ex maioribus lineis cōstituik: ꝛ hoc posset ostēdi ex eo qō ipsa figura non est maioris capacitatis precise ꝓpter plures angulos sꝫ etiā ꝓpter maioritatē lineaꝝ ex q̄bus cōponitur: sꝫ nōvidek hoc esse ad mentē geometrarū dictum si enim ad lineas oporteret respicere angulus rect' ex equalib' lineis constitutus lineis constituentibus angulum acutum non deberet maioris esse capacitatis ꝗ angulus ille acutus. ¶ Sed dices forte beneverū est ꝓ ex parte angulo; maior capacitas resultat tñ non precise sꝫ vbi cetera sunt paria figura cōtinēs angulos rectos cōstituta ex lineis equalib' lineis figure cōtinētis angulos acutos maioris est capacitatis: sed stat ꝓ linee cōstituentes figurā cōtinentē angulos acutos sint longe maiores ꝗ linee cōstituentes aliā figurā cōtinentes angulos rectos. Et ad ꝓpositū dicerē ꝓ ꝗuis duodecim anguli cōstituant' vel figura duodecim angulo; ex lineis cōstituētibus vnū quadratū non opꝫ ꝓ in triplo sit maioris capacitatis qꝛ licet in triplo sunt plures ā̄guli sunt lōge minores linee ꝗ cōstituentes quadratū ꝛ sic ꝗuis pluralitas angulorum equaliū vel maiorū ad maiorē cōducat capacitatem taliter ꝓ ꝗto pluriū angulo; figura constituak ex eisdē lineis diuisis in plures partes tanto sit maioris capacitatis non tñ proportionabiliter ad numerū angulo; sed ad talē sensum ꝓ si pluriū angulo; equaliumvel maiorum figura ꝗstituak maioris erit capacitatis ꝗ si paucorum ꝛ stat ꝓ per constitutionez vnius anguli plus capacitatis habeatur ꝗ per constitutionez centum angulorū quorū quilibet esset illi equalis vel maior propter linearum paruitatem.

Pluriū angulo; figura ē capacitatis maioris nō tamē proportionabiliter.

¶ Sed forte dices qūo illi anguli sunt equales et non eque cōducunt ad capacitatem. Dicitur ꝓ anguli illi nō dicunk equales vt puta si essent recti oēs vel obstusi quia nullus posset diuidi in partes quarū vna esset angulus rectus nec obstusus equalis illi. Manifestū ēm est ꝓ datis duobus corporibus quorum nullum posset diuidi in partes quarum vna esset equalis alteri illa duo corpora debent equalia dici. Angulus autez rectus impossibile est ꝓ diuidatur in duas partes quarū vna sit angulus rectus et propterea oēs anguli recti equales dicuntur Sed dices nunquid spacium inter lineas angulum rectum cōstituentes potest in multos angulos rectos immo ꝛ in infinitos diuidi' ꝛ cum angulus sit spaciū videtur ꝓ angulus rect' in angulos rectos diuidi posset. ¶ Ad istud liquet ex dictis superi' de angulo cōtingentie solutio vbi dictum est: diuisionē debere fieri in ꝓcursu lineaꝝ.

Datis duobus corporibus quorum nullū posset diuidi i ꝑtes quarū vna eēt eēqlis alteri corpori illa corpora sūt equalia.

¶ Pro solutione igitur argumēti de capacitate circuli resolutorie dz ꝓ cognita ꝓportione vel equalitate linee curue et linee recte ita ꝓ detur circulus cuius circūferentia sit equalis linee cōstitute ex quatuor lineis quadrati maioris capacitatꝫ debet circulus reputari ꝗ quadratum ꝛ qñ ex eodē quadrato fiet pentagon' vel hexagonus vel septagon' vel octogonus vel pluriū angulorū sub quocūq̄ nūero circulus maioris capacitatis erit nec figure sic ex pluribus angulis cōstitute maioris reputantur capacitatis nisi ꝓ videnk magis ad formaꝫ circularem accedere ꝗ figure pauciores angulos cōtinentes. ¶ Sz dices incidētaliter cum circulus nullū angulū ꝯtineat videk ꝓ figura pauciores ā̄gulos ꝯtinēs magis ad naturā circuli accedat ꝗ illa q̄ plres ꝯtinet.

¶ Dicik ꝓ a centro vel pūcto medio figure magis distāt partes circūferētie circuli ꝗ coste quadrati ꝛ ꝗ linee alteri' figure pluriū angulo; supposita equalitate inter lineā vnā cōstituta ex illis ꝛ circūferētia. Quāobrē dz ꝓ figura plures angulos cōtinens magis accedit ad figuraꝫ circularē qꝛ pluriū angulo; figura bz partes magis distantes a pūcto medio ꝗ figura pauciores continens angulos: ꝛ inde est ꝓ vuln' circulare difficilioris est curatiōis ꝗ vuln' alterius figure supposito ꝓ linee terminantes superficiē vulneris sint equales: cōsistit ēm curatio vulneris in hoc ꝓ vsq̄ ad punctum mediū in ei' circuitu per totū et caro corrupta expellak ꝛ bona ꝓducatur quāto igik est maior distātia a pūcto medio vsq̄ ad extrema ceteris parib' illud difficilius fiet ꝗ si minus extrema a pūcto medio distarent: His omissis qꝛ impticētia sunt dicik ꝓ nō habetur ex argumēto ꝓ circulus est capacitatis infinite dato ꝓ infinito; angulorum posset esse figura cōstituta ex lineis figurarum isoperimetraꝫ sivelis de figuris isoperimetris iformari videas Brauardinū i sua geometrica tractatu scdo capitulo quinto.

¶ Quarto principaliter arguik datur vmbra infinita ergo datur infinitū sub orbe lune. Cōsequētia ꝓbatur. vmbra dicik lumen secundariū. ꝛ per oñs est accidens ꝛ naturaliter accidēs non est sine subiecto ergo si vmbra est infinita aliqua substātia est infinita. Añs ꝓbatur corpus opacū maius corpore luminoso impediēs illuminationē est in causa ꝓ causek vmbra infinita. igitur Añs ꝓbak ex ꝓpositiōe pspectiue cantuariensis vicesima quarta prime partis. Umbrosum sphericū luminosum minus vmbrā proiicere pyramidalē: eqle/colūnalē mai' curtā ꝛ euersaꝫ pyramidē ifinitā. Sed ostat ꝓ naturaliter pōt dari corpus opacū luminoso maius ergo pōt dari vmbra infinita.

¶ Pro solutione huius aiaduertendum est ꝓ supposito ꝓ infinitū est spaciū post corp' opacū corpore luminoso maius si corp' luminosus posset ad infinitam distantiā lumē ꝓducere vmbra infinita causarek nec illa ꝯditionalis dz vera reputari ꝗcise ex impossibilitate añtis sꝫ ītrinsece valet qꝛ radij ꝓcedētes a corpore luminoso ꝑ latera ipsi' corporis opaci maioris ipso luminoso quātomagis ꝓtendūtur tanto magis distāt ꝛ cū in ifinitū ꝓtēdank data a veritate añtis ꝯditionalis sequtur ꝓ in ifinitum distāt. ꝛ ꝑ oñs vmbra inter illos radios eēt ifinita. sꝫ cū non dek spaciū infinitū infra orbē lune nec corp' luminosum ad ifinitā distātiā sufficiēs illuminare relinq̄tur ꝓ nō datur nec pōt dari vmbra infinita.

Nō ꝓductiōis vmbre infinite.

Sed forte dices dato vno corpore opaco impediēte transitū radiorū alicui' corporis luminosi minoris ipso causak vmbra vel infinita vel finita si secundū intētū si primū q̄ritur ad quātam distantiā illa vmbra extēdik ꝛ non videk ꝓ scires assignare terminū qꝛ in quocūq̄ loco post illud corp' opacum ad qō non deuenit aliquis radius illius corporis luminosi debet dici vmbram extendi.

Umbra est diminutū lumen.

¶ Pro solutiōe huius aduertēdum est vmbrā esse lumē diminutū vt vicesima q̄nta ꝓpositiōe prie ꝑtis perspectiue cātuariēsis habek ꝑ lumē diminutū nō dz itelligi tñ sicut ꝑ lumē remissium sꝫ idē est ꝓ lumē secūdariū. Pro quo aduerte ꝓ duplex est lumen Quoddā est primariū. Aliud est secūdarium ꝓmariū lumē dz causatū a corpore luminoso in aliquo corpore a quo posset duci linea recta vsq̄ ad ipm corpus luminosuz nō trāsiēs ꝑ aliqd medium ipediēs radio; transitū lumē autem secdariū est lumen ꝓcedēs a luminoso in aliquo corpore a quo non pōt linea recta duci nisi trāsiret ꝑ aliquod corpus opacū trāsitū radio; ipediēs.

duplex lumē vnū secūdariū aliū ꝓmariū

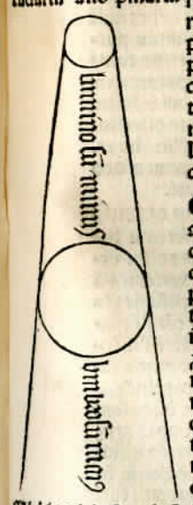

Ubi dz dici eē vmbrā.

¶ Sed dices qūo deuenit lumē ad illud corp' postq̄ radij a lumīoso ꝓcedētes sunt recti ꝛ trāsitū ipedit opacum. ¶ Dz ꝓ deuenit lumē ad illd corpus ꝑ reflectionē/radij añt deuenientes ad aliā partē reflectūtur ad partez illā ad quā non deuenīnt directi radij ꝓpter ipedimētū opaci: ꝛ inde ē ꝓ lumen ibi dz secūdariū qꝛ ex lumine primario causato a radijs directis ꝓducitur velveri' ab ipso luminoso causante prius saltez natura lumē radijs directis. Dz etiā diminutū lumen respectu alterius luminis radijs directis causati.

¶ Ex hoc liquet ꝓ non in quocunq̄ loco ad quez non deuenit lumē a corpore luminoso procedens debet dici vmbrā esse sed precise in illo loco ad quem radij reflexi ꝛ non secūdarij deuenīnt ꝛ quia non ad quātamcunq̄ distantiā radius reflexus extendi pōt non debet dici ꝓ vmbra aliqua est infinita: et signabilis est termin' eius etiāvbi opacū est maius luminoso

Sed forte dices hoc esse contra sententiā perspectiuorū dicentiū ꝓ qñ luminosum opaco est minus proiicik vmbra sub figura pyramidis euerse curte ꝛ infinite vt ꝑz per propositionem perspectiue cantuariensis positam.

¶ Respondetur ꝓ de rigore sermonis illa propositio videtur esse falsa etiam si daretur spatium infinitū propter finitam virtutē illuminatiuam corporis luminosi. Sed propositio illa perspectiue videk esse sic intelligēda ꝓ si darek corpus luminosum minus corpore opaco infinite virtutis illuminatiue ꝛ esset spacium infinitū causaretur vmbra infinite latitudis difformis tamen in latitudine. ¶ Sed dices añs illius condicionalis non potest dari ꝛ sic superuacanee ponitur talis propositio. ¶ Respondetur cōcedendo ꝓ naturaliter illud dari nō potest sed propositio ponitur ad infinuandū ꝓ ꝗtum esset ex parte luminosi opaco minoris vmbra causaretur infinita ita ꝓ illa conditionalis ad quam reducenda est propositio pspectiue non est vera propter impossibilitatē antecedētis vt dictum est sed intrinsece est bona consequētia vt patet ex dictis.

In quo sensu intelligendum est vmbrā causari infinitum opaco minore existente luminoso.

¶ Quinto principaliter arguik corpus bipedale est infinitum igitur. añs ꝓbatur illud corpus habet infinitas partes equales ꝑm oēm dimensionē ergo est infinitū. Añs probatur cōtinet duas pedalitates videlicet. a. ꝛ. b. medietates eius continet vnam aliam pedalitatē constitutam ex medietate. a. ꝛ ex medietate. b. ꝛ aliam ex tribus quartis. a. ꝛ vna quarta. b. ꝛ aliaꝫ ex tribus quartis ꝛ vna octaua. a. ꝛ ex vna octaua. b. ꝛ sic proportionabiliter assignādo pedalitates ergo ibi continentur pedalitates infinite ꝑm oēm dimensionē equales. Forte dices vt dici solet illud esse verum de partibus cōmunicantib' quarum infinita multitudo non arguit infinitatē cōtinui cuius sunt partes. Sed bene ex numero infinito partium equalium alicuius cōtinui non cōmunicantiū concluditur illius continui infinitas. ¶ Cōtra hoc sic arguik vel illud bipedale ꝯtinet aliquas ꝑtes non cōicantes. vel oēs partes eius sunt cōmunicantes si secundū sequitur ꝓ nō posset cōcludi ꝯtinuū illud eē bipedale req̄rit ēm ad illud ꝓ duas pedalitates nō cōicātes cōtineat: sicut ad corp' aliqd esse ifinitū dz req̄rit infinitas ꝑtes equales nō cōicantes ꝯtineri. Si primū ꝑtes non cōicātes ei' essent. a. ꝛ. b. sꝫ hoc non igik añs ꝓbatur ꝑtes nō cōicantes dicūtur non habētes partē aliquā cōem sꝫ. a. ꝛ. b. hñt partem aliquā cōem ꝑz qꝛ pedalitas cui' semipedalitas est ꝑs. a. ꝛ alia semipedalitas. b. pars dz dili ꝑs cōis illarū duarū pedalitatū. Sed forte dices sicut dz ꝓ ad hoc ꝓ aliq̄ pars dicak aliquib' cōis opꝫ ꝓ tamvni' q̄ atteri' sit pars sicut medie

tas est etiã medietas.c.que erat pedalitas cõsti tuta ex medietate.a.ꝛ medietate.b.ꝛ etiam medietas.c.est medietas.b.quãobrẽ.a.b.ꝛ.c.dicuntur pedalitates cõmunicantes.

Que pars dꝫ dici cõis aliquarum

¶ Contra hoc arguitur sic ex hoc sequitur ꝙ.a.ꝛ.b.sunt pedalitates cõicantes ptꝫ.a.et c.ꝛ.b. sunt pedalitates cõmunicantes ꝛ.a.ꝛ.c.ꝛ.b.sunt.a.ꝛ.b.ergo.a.et.b.sunt partes communicantes. Forte dices ꝙ ꝗuis.a.et.c.sint pedalitates cõicantes eo ꝙ eadẽꝫ numero est medietas vtriusq; similiter.b.ꝛ.c.non tñ.a.b.ꝛ.c.dicerẽtur partes cõicantes. Cõtra hoc sic arguiẽ ſi.a.b.ꝛ.c. non sunt pedalitates cõicantes sequitur ꝙ.a.et c.nõ dñt dici pedalitates cõicantes sequela probatur medietas aggregati ex.a.et.c.sit.d.ꝛ alia medietas sit.T ũ sic arguitur.d.ꝛ.e.non sunt partes cõmunicãtes ptꝫ sicut.a.ꝛ.b.ꝛ.d.et.e.sunt.a. et.c.ergo.a.ꝛ.c.non sunt partes cõicantes. Jteꝫ ſi.a.et.c.sunt partes cõicantes sequitur ꝙ.d.ꝛ.e sunt partes cõicantes.et per ꝏns.a.ꝛ.b.patet ꝙ ſi medietates alicuius partes cõmunicantes dicantur cuiusmodi sunt.d.ꝛ.e.cuiuscũq; totꝰ due medietates debent etiam partes cõicantes dici. Jtem signẽ vna pars ex.a.ꝛ ex medietate.b.cõstituta ꝛ alia ex toto.b.ꝛ medietate.a.prior sit.f. et secunda.g.ꝛ sic arguitur.f.ꝛ.g. sunt partes cõmunicantes ꝛ.a.ꝛ.b.sunt.f.ꝛ.g.ergo.a.et.b.sunt partes cõicantes iste ꝏne sunt euidentes ꝛc.

Modꝰ cõis dicẽdi de pticibus cõicãtibus declaratiõe eget

¶ Argumentũ istud solũ modo querit que partes debent cõmunicãtes dici ꝛ q̃ non: ꝙ continuum illud bipedale non esse infinitũ ptꝫ ad sensum nec argumentũ intendebat venari infinitatem alicuius continui sed modũ cõmunẽꝫ dicendi. de partibus cõmunicãtibus vel non cõmunicantibus egere declaratione.

¶ Pro cuius argumenti solutione ꝛ ad euitandas paruas difficultates ꝗuis tediosas aliquas ꝓpositiones hic duri ponẽdas non precise concernentes partes cõicantes vel non cõicantes extẽsiuas: sed etiaꝫ intensiuas ꝙ similia oio argumẽta possunt fieri de istis sicut de aliꝭ.

Propositiones ad cognoscendũ partes cõicantes ꝛ q̃ non cõmunicantes.

¶ Pria ꝓpositio oẽs partes alicuiꝰ vnũ constituentes sunt partes cõicantes inter se hec propositio claret ex istis q̃ interarguendũ dicta sunt partes autem alicuius vnum constituunt q̃ continue sunt immediate se habentes.

¶ Secunda propositio partes non cõicantes alicuius continui sunt partes se habẽtes mediate ꝛ nullum vnum cõstituentes adequate vt due semipedalitates extremales corporis bipedalis de quo in argumẽto: propositio est clara vt iacet nemo enim dubitat tales partes esse non cõmunicantes sed ꝙ precise tales non communicantes dicantur: ptꝫ quia alie partes immediate se habentes ꝛ vnum cõstituentes cõmunicantes sunt ꝛ non videtur esse concedendũ ꝙ eedẽꝫ partes sunt cõmunicantes inter se et non cõmunicantes ꝗuis aliquis forte diceret illos non esse terminos cõtradictorios videlicet partes cõicantes ꝛ partes non cõicãtes sicut lignũ album ꝛ lignũ non album sed talis minus bñ diceret licet enim possent negari bñ dẽ eodem termini illi quãobrẽ non debent dici contradictorij non tñ possunt de eodem pronoie verificari ꝛ sic non est dicendũ ꝙ eedẽꝫ partes sunt partes cõicantes ꝛ partes non cõmunicantes copulatiue.

¶ Tertia propositio nullum corpus finitum habet partes sub aliqua certa ꝛ determinata quãtitate finitas eq̃les nõ cõicãtes illa est manifesta si eim tales partes haberet infinitum esset.

¶ Quarta propositio corpus infinitum si daretur sub certa ꝛ determinata quantitate haberet infinitas partes equales nõ cõicantes ad sensum datum patet signata in ipso vna pedalitate debet illam ꝛ tertiam ad ipsam ꝛ quintam ꝛ septimam ꝛ nonam ꝛc. procedendo per pedalitates impares ꝛ ille pedalitates notꝫ est ꝙ mediate se habent ꝛ nullum vnum continuum adequate constituunt nec aliquẽ earum igitur.

Nõ est dicẽdũ easdẽ eẽ ptes cõicãtes et ptes nõ cõicãtes copulatiue

¶ Quinta propositio nulla potest esse qualitas infinite intensa indiuisibilis quin partes eius oẽs sint cõicantes ptꝫ detur in voluntate christi dilectio dei infinite intẽsa non dabitur illius aliquis gradus quin medietas eius sit medietas alicuiꝰ ptꝫ datis gradu.a.et gradu.b.ibi est alius gradus signabilis ex medietate.a.ꝛ medietate.b.naꝫ medietas.a. est medietas gradus illius.ꝛ cum oẽs gradus ibi penetratiue se habeant ꝛ simul sint et quicũq; gradus duo constituant vnam qualitatẽ: ꝗuis partialem: habetur clare ꝙ non sunt ibi partes non cõmunicantes.

¶ Sexta propositio qualitas infinite intensa non extensa non cognoscit sufficiẽter per hoc qõ cõtinet infinitos gradus equales patet quia quelibet finita qualitas duorum vel graduum est huiusmodi vt ostensum est.

¶ Septima propositio qualitas indiuisibilis ꝓm extensionẽ infinite intensa debet iudicari talis ex eo ꝙ potest diuidi in infinitas partes equales in quarum vna nihil alterius continetur siue sint subiectis siue sint separate exẽpli gratia si in voluntate sit dilectio dei infinite intensa potest poni vnus gradus illius dilectionis in vna alia voluntate ꝛ alius gradꝰ in alia ꝛc. et hoc a deo vel non constituentes vnum a deo conseruari possunt illi gradus separati.

¶ Octaua propositio qualitas extensa in infinitum intensa si subiecto inesset non haberet aliquas partes quarum quelibet esset extensa per totum quin essent cõmunicantes: quã obrem ad concludendã infinitam intensionẽ talis qualitatis non esset assumendũ ꝙ cõtinet infinitas partes equales non cõmunicãtes ꝓm intensionem extensas per totum quia omnes tales sunt cõmunicantes. Jnsuper ad concludendum aliquam qualitatem esse infinite intensam non sufficit assumere ꝙ continet infinitos gradus non cõmunicantes quia admittendo infinitur admittenda esset albedo infinite extensa intensa vt vnum et talis notum est ꝙ haberet infinitos gradus non cõmunicantes eque extensos sed ad concludendum infinitatem intensionis

talis qualitatis oportet ꝙ eidẽꝫ subiecto insint penetratiue se habentes infiniti gradus taliter ꝙ possint infinita subiecta equalia eque qualificari illis gradibus sic ꝙ nihil inhercs vni inhere et alteri nec vnum intensiorẽ qualitatem q̃ aliud haberet exẽpli gratia data qualitate pedali infinite intensa infinita pedalia possunt sic qualificari illa q̃litate ꝙ quodlibet habeat vnuꝫ gradum. Et ꝙ ibi non oporteat habere respectũ ad gradus cõmunicantes vel non communicantes patet quia omnes gradus vt dictum est extensi per totum sunt cõmunicantes et quibuscũq; duobus gradibus per totum extensis datis constituunt vnam qualitatem.

Quid req̃ritur ad cõcludẽdum qualitatẽ aliquã esse infinite intensam.

¶ Nona propositio ad qualitatẽ esse infinite intẽsam non sufficit ꝙ cõtineat infinitos gradus penetratiue se habẽtes eiusdẽ spẽi sed b requiritur ꝙ constituant vnam qualitatẽ possunt enim eidem subiecto adequate duo gradibus inherere ꝛ non constituere vnam qualitatẽ deo non concurrente ad vnionem.

¶ Ex istis propositionibus liquet quid sit ad argumentum dicendum. vnde bipedale illud non continet alicuiꝰ certe determinate quãtitatis adequate infinitas partes non communicantes ad sensum datum idest non continuatas sibi inuicem ꝛ non constituentes vnum neq; aliqua qualitas intensa vt duo continet sic infinitos gradus ꝙ equaliter possint qualificari infinita subiecta gradibꝰ eius et hoc intelligendũ est seclusa rarefactione ꝙ ideo dicitur quia stat dare qualitatem finitam ꝛ per solam rarefactionem infinite intensam fieri si calculatori credat vt superius libro tertio circa difformis tactum est: hec sufficiant circa propositionem primam videlicet ꝙ non datur aliquod infinitum magnitudine sub orbe lune.

¶ Contra secundã propositionẽ quã dicebatur nullum celum esse infinite magnũ. Arguitur sic philosophus debet dicere primũ mobile infinite esse magnitudinis. igitur aſſis probatur illud a mero philosopho debet dici ꝛ tenere quod paucioꝛa incõueniẽtia includit q̃ quod plura: sed ponere illud primum mobile infinite magnitudinis paucioꝛa incõuenientia includit q̃ si finite magnitudinis esse dicat igitꝛ. ij. pars antecedentis probatur ponẽdo mobile illud infinite magnitudinis ꝛ extensiõis in sursum non oportet ponere supra illud vacuum quod natura abhorret nec assignare ei loca circa qõ potest formari difficultas ꝛ nõ habetur inconuenienꝫ aliquod assignando ipsum infinitum habens dũtaxat vnam superficiem concauam.

¶ Forte dices ꝙ si infinitum assignetur infinite velociter debet dici moueri: quia signatis duabus lineis ad imaginationẽ eleuatis a cẽtro mundi ꝛ procedẽtes in infinitũ per ipm mobile in infinitũ distarent sicut in infinitũ procederent et tñ vna in tempore finito deueniret ad situm alterius per motũ ipsius primi mobilis ꝛ per ꝏns infinitum spacium in tẽpore finito pertransiret ergo infinite velox esset motus eius.

¶ Istud non deberet pro inconuenienti haberi quia cum isto motu quo iam mouet primum mobile saluat illa infinita velocitas. sufficit eim ꝙ partes finite terminate ad superficiẽꝫ cõcauã eius finite velociter moueant ꝛ cũ nesciat quispiã inferre aliqd̃ impossibile ex illa infinita velocitate quo alias partes eius infinitas nõ dꝫ inconuenicẽs reputari maxime tenẽdo ꝓmam causam eẽ motricẽ illius mobilis nõ ꝓcurrente aliqua alia intelligentia vt multorũ philosophorũ est sententia. conueniens enim videtur ꝙ intelligentia motrici infiniti vigoris mobile infinite magnũ sit appropriatum.

Sententia est multoꝝ ꝓmũ mobile a primo motor̃ moueri ꝓcise.

¶ Et confirmatur a nullo astrologorũ scitur quãte crassitudinis sit mobile illud q̃nis de crassitudine aliorũ habeant noticiam. ergo reputandũ est infinite magnũ postq̃ constat esse alicuius crassitudinis ꝛ nescitur vtrũ huiꝰ vel illius sit finite crassitudinis.

Nescit ab astrologis quanta est primi mobilis crassitudo.

¶ Pro solutione huius argumenti sciẽdum est ꝙ orbis reputatur corpus rotũdũ duas habens superficies concauã videlicet ꝛ cõnexam ꝛ sic repugnãtia est in adiecto ꝙ sit aliquis orbis celestis infinitus. ¶ Sed non stãdo in nomine ꝓcedendũ est ꝓmo dicit ꝙ dare aliquod celuꝫ infinitũ supra qõ sit aliud est implicatiuũ ꝏdictionis nõ enim esse infinitũ nec in infinitũ extenderetur si aliud supra se haberet, sed precise esset vsq; ad illud extensum ꝛ cuꝫ supra septẽ spheras septẽ planetarũ celum stellatũ. firmamentũ vl octaua sphera. ponatur ab astrologis ꝛ supra octauã sphẽrã nona que tempore ptholomei primũ mobile reputabatur ꝛ super nonaꝫ spheram a recentioribus astrologis ponit decima ꝛ in lumine naturali non sit adhuc inuentuꝫ aliud celum supra eẽ ponendũ ꝗuis aliqnibus vnum est multum eẽ probabile naturaliter esse assignãdum celum vnũ immobile: formatur argumentum de illo decimo ꝛ argumentum petit principaliter vtrũ sit aliqua ratio intellectũ mouens a diudicanduꝫ illud esse finitũ quia si non ostendatur aliqua manifesta impossibilitas ex assignatione infiniti non videt quin posset sine incõueniẽti mere naturaliter infinitũ dici. signãter cũ velocitas qua mouet bñ stat cũ infinitate eius vt inter arguendũ dicebatur.

Quid ẽ orbis.

Nona sphera a ptolomeo ꝓmuꝫ mobile reputabatur.

¶ Forte dices sufficit ad tenendũ ipsuꝫ finitũ nõ habere motuũ ad iudicãdum ipsuꝫ esse infinitum cũ non liceat aliquid naturaliter asserere absq; motiuo rationis vel experientia.

¶ Contra: etiã nõ deberet dici finitum absq; motiuo ꝛ queritur ꝙ est illud dicere qõ est impossibile infinitũ actualiter dari nõ satisfaceret illis qui infinitũ esse possibile admittũt.

¶ Posset dici ꝙ cũ deꝰ et natura nihil faciũt frustra ꝛ supuacaneũ eẽt corꝰ tale eẽ infinitũ nõ est infinitũ dicẽdũ. ponit eim primũ mobile vt motu suo oẽs orbes in eo cõtẽtos trahat Ad illud aũt nõ requirit illud eẽ infinitum.

Deus ꝛ natura nihil faciũt frustra.

¶ Sed cõtra hoc. Arguitur sic ex illo se

quitur ꝙ non deberet potius vnius ꝗ̃ alterius esse crassitudinis patet consequentia quia data certa crassitudine eius sub dupla suffecisset ad secum trahere cetera mobilia et sic habetur qd̃ aliquid frustra natura vel deus facit. ¶ Forte dices illud primum mobile vltra hoc ꝙ secum trahit cetera mobilia habere aliquam certam et determinatam influentiam et non haberet tantã si minoris esset spissitudinis.

¶ Contra hoc arguitur sic a nullo dicitur celum illud habere aliquã ifluẽtiã saltẽ qui ei nullam influxiuã virtutem atribuunt nõ habent vnde dicant ipsum debere esse potius huius ꝗ̃ minoris crassitudinis vnde ꝗ̃uis de zodiaco primi mobilis ab astrologis mentio fiat non tamen tanꝗ̃ de zodiaco vero sed tanꝗ̃ de imaginario zodiaco fit sermo. ¶ Verus autem zodiacus in octaua sphera collocatur in alijs autem superioribus dumtaxat ad imaginationem zodiaci duo ponuntur.

zodiac⁹ verus zodiacus ymaginarius.

¶ Sed forte dices ꝙ postꝗ̃ alia mobilia celestia finite cognoscũt eẽ crassitudis sicut orbis lune. 99504. miliaria ꝯtinet et crassitudo mercurij. 334209. ⁊ crassitudo veneris. 3097250 et crassitudo solis 325000 et crassitudo martis 24882000. et crassitudo ionis. 17969250. ⁊ crassitudo saturni. 18541250 et crassitudo octaue sphere. 65357500. ita crassitudo primi mobilis debet esse determinate; et finite quantitatis. igitur. ¶ Istud nõ satisfacit. non enim est idem de primo mobili ⁊ de alijs quodlibet enim aliorũ cum deberet supra se habere aliud: oportebat ꝙ finite esset crassitudinis. sed primũ mobile cum nullum supra se (naturaliter loquendo) debuit habere mobile: finitas crassitudinis aliorũ non concludit eius debere eẽ crassitudinem finitam.

¶ Forte dices dato ꝙ non simus certi de quãtitate crassitudinis eius sicut nec de crassitudine none sphere et hoc ideo quia in illis duobus mobilibus non sũt astra ex quorum apparentia ⁊ motu iudicatur quãtitas crassitudinis mobilium celestiũ non tamẽ propter hoc iudicare debemus ifinite esse crassitudinis sed dubitare vtrum finite vel infinite sit spissitudinis.

Nescit ab astrologis mobile carens astris cu⁹ sit crassitudinis.

¶ Contra. ex hoc sequitur ꝙ male dicebatur videlicet nullũ corp⁹ celeste esse infinitum illud enim qd̃ in dubium vertitur nõ debet assertiue dici. ¶ Omnibus cõsideratis dicendum esse videtur primo ꝙ non põt assignari aliqua ratio enidenter concludẽs in lumine naturali primũ mobile esse finitum nec ineuidens ẽ̃ tante probabilitatis sit aliqua alia ratio ꝛcludẽs illud eẽ infinite magnitudis. saltem fm illos qui nõ reputãt simpliciter ſimpossibile aliquod infinitũ actu esse potest tamen aliqua ratio probabilis assignari ostendens finitatem ꝑmi mobilis. Sz ꝗ̃uis illa rõ assignet ẽ̃ẽrẽdũ ẽ quomõ vel q̃ virtute primũ mobile mobilia alia i ipso ꝯtẽta trahat. vtrũ vez qz mobile primum alia continet ⁊ oz ꝙ contentum ad motum cõtinẽtis moueatur vel propter aliquã influentiam vel virtutem motuã ꝓductã ab ipso ꝑmo mobili alios orbes.

Od̃ in dubiũ vertit nõ dz assertiue dici.

¶ Et primo videtur esse dicendũ ꝙ non trahit secum alios orbes precise quia eos continet: sed propter aliquam virtutem attractiuam que est in ipso primo mobili respectu aliorũ mobiliũ: vtẹ̃ in magnete respectu ferri. Unde si magnes circulariter moueatur ferrum etiam minori resistentie in debita distantia positum circulariter moueretur. ¶ Od̃ non moueat alia mobilia primum mobile tanꝗ̃ continens contenta ostẽditur. Si sic sequeretur ꝙ quilibet orbis alium continens moueret contentum; sic videlicet ꝙ quicumꝗ̃ orbis contentus ab alio ad motum continentis moueretur: sed tamẽ hoc est falsum quia deferentes non mouentur ad motum orbium continentium ipsos qui deferentes auges vocantur: quia ꝗ̃uis ad motum duorum orbiũ difformis spissitudinis aut deferentis varietur non tamen deferens mouetur ad motum orbis ipsum ꝯtinẽtis nec orbis difformis spissitudis inferior ꝯtẽt⁹ a deferẽte mouet̃ ad motũ deferẽtis: ꝫ̃ pori⁹ ad motũ alteri⁹ orbis deferentẽ ꝯtinentis ⁊ per ꝯ̃ns non videtur ꝙ precise propt continentiam mobile continens habeat mouere contentum. ¶ Item orbis lune deberet moueri oĩbus motib⁹ quibus oĩa mobilia superiora mouent̃ cuius oppositũ experiẽtia docet.

Primũ mobile nõ trahit alia mobilia precise qz illa cõtinet.

¶ Dicendum igitur ꝙ propter virtutẽ aliquam motiuam vel attractiuam primo mobili inherentem mobile primum mobilia alia secum trahit sicut in magnete ponitur virtus attractiua ferri ex quo potest concludi ꝙ primum mobile est finitum. si enim infinitum esset infinitam haberet virtutem motiuam et per consequens in ifinitũ velocius ꝗ̃ iaz trahit alia mobilis illa traheret. cum igitur finite velociter trahat illa ꝛcludendũ est finitam esse in eo ꝗ̃ virtutem motiuam vel attractiuã ⁊ per consequẽs ipsũ eẽ finite magnitudinis ita ꝙ postꝗ̃ illud primum mobile non ponitur nisi vt motus diurni mobile deẽ �fz exigentiã talis motus tale mobile. dz assignari. superfluũ autẽ nõ est in celis: nec in sphera actiuorũ ⁊ passiuorũ assignandum non igitur est maius mobile ꝗ̃ velocitas diurni motus exigat. ¶ Sed forte dices ꝙ ꝗ̃uis eẽt infinite magnitudinis precise potuisset velocitate qua nũc trahit alia mobilia illa trahere qz in superficie ei⁹ ꝑcise cõcaua ⁊ nõ extẽsa ꝑ totũ posset dici illũ habere illã virtutẽ motiuã vel attractiuam: ⁊ per consequens non deberet esse illa virtus infinite actiuitatis.

Propt virtutem attractiuã mobile primum alia trahit.

Rõ ad concludendũ finitatẽ ꝑmi mobilis

¶ Istud non est rationi consonum iam enim esset infinita moles in illo mobili superflua qd̃ non est aliquo pacto dicendum. Unde excellentissimus astrologus Ioannes de monte regio in epithomate in almagestum ptholomei nono libro super primam propositionez dicit duo luminaria: videlicet lunam ⁊ solem distare a se inuicem. m. ij. vj. sumpta fere vicib⁹ semidiametro terre: ⁊ ꝙ non est dicendum illud spacium esse vacuũ: ꝫ̃ aliquo celesti corpore repleri: sed corpus illud vel corpora illa replẽtia illd̃ spaciũ orbis solis ⁊ orbis lune. frustra eim (inq̃t)

tanta moles in celo permitteretur. si igitur orbem solis vel lune esse tante quantitatis reputabat ipse superuacaneum a fortiori dixisset molem infinitam superuacaneam esse.

Nescit an ven⁹ sit suprã mercurij an eiusdem.

¶ Sed forte dices ꝙ ꝗ̃uis istud apparẽter concludat eẽ primuz mobile finite magnitudinis nõ tamẽ scitur quante crassitudinis sit. hoc est verũ nec mirũ est: qm̃ ꝫ ven⁹ ⁊ mercuri⁹ situent̃ inter lunã ⁊ solẽ: vter autẽ sup alterũ situetur nulla certitudine deprehẽdi põt vt loco preallegato ꝓnoiatus astronomus ꝫ. si igitur nescitur an venus super mercuriũ vel ediuerso nil sit mirũ ꝙ nesciatur an primũ mobile sit crassitudinis mille stadiorum vel magis vel minus sufficit qd̃ iudicemus ipsum eẽ finite quãtitatis propter causam preassignatam.

Celum aqueum ⁊ empireum theologice ponenda.

¶ Circa materiam huius argumenti locutus sum sicut in lumine naturali videbatur esse dicendũ. scio autẽ ex sacris litteris ⁊ traditione sanctorum eẽ supra primũ mobile adhuc duo alia corpora aqueũ videlicet celum ⁊ empireum animarum beatarum receptaculuz sed de illis alibi habendus est sermo. ⁊ hec sufficiãt ꝑ secunda propositione.

¶ Contra propositionem tertiam qua dicebat̃ nihil eẽ infinitũ supra primã sphera: sine sit primũ mobile fm naturaliter loquẽtes sine sit celũ empireũ fm theologos.

¶ Arguitur sic. Supra illam sphera est vacuum infinitum. ergo ꝛc. Aĩns ꝑbat̃. ibi est vacuum nõ terminatũ. igitur est infinitũ. aĩns ꝑbatur nihil est ad qd̃ terminet̃. si eim aliq̃d esset ad quod terminaret̃ vel cẽt corpus celeste vel aliqd̃ de generabilibus ⁊ corruptibilib⁹ nõ primũ. qz tunc nõ eẽt vacuũ illud supra vltimũ corpus celeste ne scõm: qz generabilia ⁊ corruptibilia oĩa sub orbe lune cõtinent̃. ¶ Forte dices ex illo nõ habẽt nisi ꝙ supra primã sphera est vacuũ infinitum: sed nõ corpus aliquod infinitum. vacuum enim nihil est.

¶ Contra hoc arguitur sic. bene sequitur supra vltimã sphera est vacuum infinitũ. ergo supra vltimam spheram est corpus infinitum consequẽtia ꝓbatur: vacuum dicitur (vt ex dictis in quarto liquet) locus nõ repletꝰ. ergo si supra vltimam spheram est vacuum debet ibi esse non repletus locus: ⁊ cum locus dicatur superficies concaua locantis sequitur si ibi est vacuũ infinitum ꝙ est ibi superficies infinita concaua alicuius assignãda ⁊ per consequens aliqd̃ ifinitum supra vltimã sphera est dandum.

Locus est superficies cõcaua locantis.

¶ Pro solutione huius sciendum est de vltima sphera diuersimode loquendum est vno modo mere naturaliter. Alio modo theologice. Primo modo. vltima sphera primum mobile reputandum est. ⁊ illud dicitur in ordine decima sphera. Secundo modo. celum empireũ vt paulo ante dicebatur quodquidẽ sacri theologi finitum esse habent dicere cum ⁊ statim post productionem eius angelis sit repletum vt attestrab⁹ ⁊ adducitur a magistro secundo sententiarum.

de vltima sphera est loquendum diuersimode.

distinctione secunda. angeli autẽ ꝗ̃uis sub magno nũero non sub infinito dicũtur esse ꝑducti infiniti autẽ essent si celum infinitũ eis esset repletum saltẽ si nulli angelo deberet infinita ꝑs celi empirei attribui nec aliquis in diuersis locis discontinuis esset ponendus. quorum vtrũ ꝙ videtur verisimilius ꝗ̃ oppositum.

Celũ empireũ fz theologos finitum est.

¶ Sed ꝙ illud primũ mobile a philosophis dictum vltima sphera non debeat in lumine naturali iudicari vltimũ corpus celeste ostendo sic. sit illud sphera decima.

¶ Et sic arguitur non debent esse magis certi moderni astrologi ꝙ illud decimũ celũ sit sphera vltima ꝗ̃ erat ptholomeus iudicans ꝙ nona erat primum mobile sed ille non recte iudicauit ergo dubitandũ est an moderni recte iudicent. probatur prima pars antecedẽtis non minorem fecit indaginem ptholome⁹ ꝗ̃ moderni inquirendo de numero celorũ igitur non debemus dicere ꝙ est maior certitudo in iudicio modernorum ꝗ̃ in scientia ptholomei. Et confirmatur sic propter motũ trepidationis quẽ etiam dicunt motum accessus ⁊ recessus octaue sphere quem recẽtiores astrologi inuenerunt posuerunt vnum aliud mobile vltra mobile quod posuit ptholomeus autem qz cognouit celum stellatum ab occidente in orientẽ moueri; quod tamen experientia cognosci non potest in vita vnius hois) conclusit aliud mobile esse supra octauam spheram que diebus aristotelis primũ mobile iudicabatur ergo rationabiliter possumus dubitare an futuri sunt astrologi qui preter motus cognitos inueniant motum aliquem ita tardum ꝙ vita centum hominũ immo decez millia annorum non sufficient ad hoc ꝙ ita perceptibiliter variantur astra ꝙ mot⁹ ille cognosci posset quoquidẽ motu cognito assignarẽt ratione eius mobile aliud. ⁊ per ꝯ̃ns essent mobilia vndecim naturaliter assignanda et sic posset dici de alijs astrologis post illos. ⁊ sic consequenter.

Ptholomeus tenuit nonã sphera esse vltimam.

Propt motum trepidationis octaue sphere posuerẽt recẽtiores astrologi vnuz aliud mobile.

¶ Forte dices si liceret dubitare an primum mobile sit decima sphera licitum esset dubitare vtrum materia prima esset altera pars entis naturalis sed illud non debet in dubiũ verti ergo nec aliud prima pars aĩntis ꝑz quare non maiori certitudine cognoscitur phisice vnum ꝗ̃ astrologi reliqui. Respondetur nõ esse idem de materia prima ⁊ de primo mobili materia enim prima in lumine naturali potuit altera pars entis naturalis cognosci non habẽdo respectũ ad tempus preteritũ sed ad illa que actualiter ⁊ presentialiter contingunt sed ad octauum vel nonũ vel decimuz mobile iudicare primũ mobile opz ad ea q̃ tempore preterito accidebãt habere consideratione qz ex variatione situs astrorũ in cognitionem motus celestiũ mobiliũ deuentũ est. et quia imperceptibilis erat in vita vnius hois variatio non percipiat̃ non igitur obuiat cursui nature ꝙ aliqua variatio astrorũ versus aliquas differentiã loci fit tam parue ꝑceptibilitatis ꝙ requiratur in valde magna proportione maius tempus ad illam variationẽ cognoscendã ꝗ̃ ad

Ex variatione sit⁹ astrorũ in cognitionez celestiũ motũ deuẽtũ est.

Universidad de Deusto Biblioteca

percipiendū motū octaue vel none sphere.

¶ Cū in forma arguitur ꝙ ista propositio debet dubitari ab astrologis modernis de cima sphera est vltima bene sequitur futuri sūt astrologi qui percipient variationem astrorum quo situm versus aliquaz differentiam loci ad aliaz variationib⁹ cognitis ab astrologis preteritis ratione cuius debeat poni vnuz aliud mobile. ergo decimum non est vltimum Antecedēs est dubium astrologis ergo consequens non debet ab eis negari et aduertunt ad illud (vt supponitur) ergo ipsum dubitāt: dubitato vno cōtradictorio (intellectu aduertente circa aliud) dubitatur et reliquum. ergo astrologi debent istam dubitare decimum mobile est vltimum.

Dubitare debent moderni astrologi an decimum mobile p̄ximum.

¶ Forte dices negando ꝙ dubitent antecedens immo diceres qd firmiter tenēt non fore astrologos percepturos variationem talem.

¶ Cōtra: sicut ipsi post ptholomeū q̄ tā curiose insistebat circa cognitionem celestiuz inuenerant variationem situs astrorum que ipsum latuit possunt supuenire astrologi qui varia tionem inueniant quam moderni non cognouerunt immo moderni astrologi habent maiorem occasinem dubitandi q̄ preteriti quia preteritos defecisse est argumentum magnum vel occasio dubitandi et quanto plures et doctiores fuerunt preteriti deficientes tāto est maius motiuum dubitationis an moderni videlicet recte de mobilium celestium numero iudicent: et q̄uis astrologi tpe aristotelis non dubitassent asserētes octauā sphera eē vltimā si nō fuerūt aliqui preteriti circa numerum mobiliū celestiū quos ipi cognouissent deficientes: ptholome⁹ dubitare an nona esset vltima. debebat enim formidare: ꝙ aliquod aliud erat mobile quod euz latebat sicut vnū mobile latuit p̄decessores ymo derni adhuc magis dubitare de bēt post q̄ inuenerit ptholomeū astrologoz principē defecisse.

Dubitato vno contradictorioruz dubitatur et reliquuz

Preteritos sapientes defecisse occasio dubitandi an moderni deficiant.

¶ Propter argumentuz istud ego opinor ꝙ ptholomeus non assignauit nonaz sphera vltimam ad talem sensum nō esset alia supra sed vltimā eē dixit quā ipse cognoscebat. sicut in sua cosmographia posuit versus meridiez vel versus polū antarticū terminū terre vel terrā terminari ad terrā incognitā ita ꝙ cū ipse nō cognouisset totā terrā australē vsq̄ ad mare oceanum australe dixit aphricā versus illā differentiā loci ad terrā incognitā terminari. Non ꝙ ipe velit dicere ꝙ vltra terminū ei cognitū non esset terra sed illa que erat: erat ei incognita: ita machinā celestē in nonā sphera terminari asseruit tanq̄ in terminū sibi cognitū cum quo stat ꝙ dubitasset vtrū aliquod aliud celum eēt supra ponendus. forte recentiores astrologi ad talē sensum asserunt regionē celestem in decimaz sphera terminari. ¶ Ex quibus liquet nō eē certus non eē aliā sperā supra decimā naturaliter. p̄cedēdo. hoc autē certuz est ꝙ in cognitione vsq̄ ad decimā sperā deuenerunt astrologi. q̄d aūt mirum esset sicut annorū milia multa transiuerunt in quibus sphera decima non fuit cognita: post transitum tot annorum futuri astrologi aliam inuenient speram: et sic non est certum an supra decimam sit vacuum vel supra vndecimā vel supra duodecimā ꝛc. ¶ Sed an repugnantiā implicet infinitas esse speras celestes mere naturaliter procedēdo inferius debet minabiliter vbi de infinito fm multitudinem agetur supponendo tamen hic numerum sperarū celestium esse finitū siue sint nouem siue decem siue duodecim: in argumento inquiritur de vacuo supra oēs celestes speras omnim assignato. ¶ Et respondetur ad formam argumenti. ¶ Primo negādo antecedens dico enim supra vltimā sperā nihil est et p̄ consequēs nec vacuū: vacuū eē nec est nec pōt esse sicut i scda parte quarti dicebat et tangebatur in argumēto: nisi locus nō repletus qui est superficies concaua alicui⁹ in q̄ nihil est dimensionatum. et qz supra vltimā sperā nō est talis superficies assignāda cuz nihil sit ibi cui⁹ esset supficies reliquū ꝙ nō ē ibi vacuuz. posset tamen esse. si deus eē vnum celuz ibi produceret cōcentricū mūdi inter qd̄ et sperā (quā iā nūc vltimā dicimus) eēt imaginarium spaciū ad talē sensum ꝙ posset poni aliqd̄ corporeum inter illa nō variatis situ⁹ illoz nec data penetratiōe eēt iaz vacuū supra sperā quā dicimus vltimā deus tamē non potest facere ꝙ supra omnia corpora sit vacuum. patet intelligēti que dicta sunt saltem si non admittatur superficies esse cuius indiuisibiliter fm profunditatez corporis terminatiuum. ¶ Si dicas: quid ergo dicendum est ad cōmune dictum vacuū videlicet esse supra vltimā sperā. Dicit ꝙ illud est falsuz de rigore sermonis vel capitur in tali sensu ꝙ nō est ibi aliquid repletum. ¶ Unde vacuū bifariaz potest accipi vno modo vt significet superficiem alicuius concauam importādo vel cognotādo ꝙ non est repleta. Et isto modo supra vltimā sperā nō est vacuuz. Alio modo pōt accipi loco huius non repletum dimentionaliter: ita ꝙ nō significet superficiē sed precise importet negationē repletionis et adhuc in tali sensu ista est falsa supra vltimaz sperā est vacuū sicut ista supra vltimā sperā est nō est: quia sensus est supra vltimā sperā est nō repletū. Si ſt cōcedat talis ꝓpō ds accipi in sensu negatiuo tali videlicet supra celum nō est aliquid repletū nec de rigore sermonis ꝓpō supra celū est vacuum facit illū sensum qz tūc ista deberet cōcedi in anima est vacuū. patet quia in aia nihil est repletum dimentionabiliter. dimentionabiliter dicitur qz aia bene dicit quo ad capacitatē repleta: vel non repleta. ¶ Si velles dicere ꝙ vacuū importat aptitudinē ad repletionē et ꝙ si fit sensus huius supra vltimā sperā est vacuū. supra vltimam sperā nihil est repletum et tm̄ est aptitudo ad repletionez hoc non esset verum naturaliter et propter ea loquēdū est de receptione dimensionali. Dicendū est igitur nullum infinitū corpus immo nec finitum eē supra vltimā sperazz postq̄ nō percipimus per motū nec p aliquē effectum in istis inferiorib⁹ argumēti ibi esset tale corpus: q̄ autem diceret ibi tale corp⁹ esse addu cat motuum et respondebitur ad illud vel si fuerit efficax approbabit ¶ Unde ad tenēdā partē negatiuā sufficit carentia motiui et reuelationis sed ad partē affirmatiuā tenendam motiuū vel reuelatio requiritur. Et hec sufficiāt ꝙ infinito quo ad magnitudinē naturaliter loquēdo.

Quid debet vacuum dici.

Nō pōt dici supra omnia corpora vacuū cōstātie

Vacuuz bifariaz capitur

In quo sensu debet hec concedi supra vltimā sperā est vacuum.

Ad partem affirmatiuam tenendum motiuum requiritur.

¶ Jam de infinito fm multitudinē dicere oportet et primo ponuntur fundamētales propositiōes ¶ Prima propositio nulla corpora dāt infinita nō cōstituentia vnuz infra orbem lune. ¶ Secūda propositio corpora celestia nō sunt infinita. ¶ Tertia propositio naturaliter loquēdo admittēdo perpetuitatē animorū infinitas actu esse animas rationales est dicendū. ¶ Quarta propositio angelicā philosophi intelligētias dicūt nō sunt sub infinito numero ponendi.

De corporibus celestibus.

De omnibus.

De intelligentijs.

¶ Prima propositio probat si essent in infinita corpora nō cōstituentia vnū infra orbez lune vel illa essent equalia vel inequalia Si primū orbis lune nō sufficit illa capere insiniū eē spaciū requireret. Si scōm essent maxime ptes proportionales alicuius pedalis realiter diuise et separate. ille nō cōstituerent vnū nec requirerent spaciū infinitum. sed hoc nō: quia per naturam non posset talis diuisio fieri: qm̄ vel essent precise partes materie p̄me et tunc materia prima esset si ne forma qd̄ natura nō patitur vel essent partes cōposite ex materia et forma et tūc deberetur minus minimo naturali patet intelligēti. ¶ Item vel iā tales partes sunt sic diuise et queritur vbi sunt nescires assignare locum. vel non sunt: sed possunt esse. ¶ Contra debet diuisio in tempore fieri. ad diuisionē ergo p̄me partis ꝓportionalis requiritur tempus et ad diuisionem tantū secūde ꝛc. ergo ad omnium partium proportionabiliuz diuisionē requiritur infinitū tempus: et cuz a nullo instanti in quo inciperet fieri diuisio vsq̄ ad aliud instans futurum potest infinituz tempus includi relinquitur ꝙ nunq̄ diuisio erit cōpleta. ¶ Forte dices quod nō requiritur tantuz tempus ad diuisionē secū de partis sicut ad diuisiōem p̄ie sicut nec ad ttansitū (vni formi velocitate posita) Hoc nō tollit probationem: qz q̄uis ille ptes nō sint equales fm illam dimensionē fm quā fit transit⁹ sup eas: q̄ obrez non requiritur tātum tempus ad pertranseundum secūdam sicut ad pertranseundum primā: sunt tamen equales fm crassitudinez fm cuius dimensionē fit diuisio et separatio partiuz. ¶ Forte dices ad minus habeatur quod vbi corpus esset pyramidale et deberet fieri diuisio partiū proportionabiliuz eius procedendo a basi versus communem non oporteret tantum temporis habere pro diuisione secunde partis sicut p̄ diuisione p̄rime eo ꝙ crassitudo partium proportiōabilium minorum est minor q̄ maiorum in tantum quod versus conū procedunt partes ad non crassitudinem.

Nullū dantur infinita corpa nō cōstituentia vnum.

¶ Istud bene concludit non requiri tm̄ tēporis ad diuisionē vni⁹ partis sicut ad diuisionem alterius: sed quo ad corpus vniforme fm illā dimensionē fm quam fit diuisio procedit p̄ batio secunda. ¶ Item nō potest per naturam dari instrumentum sufficiens ad talem diuisionem faciendam: qz deueniretur ad tam paruam partem in processu talis diuisionis ꝙ quātitas instrumēti excederet illam: et p̄ consequens non posset illo instrumēto diuidi. si eēm̄ acies vel acuties gladij nō sit minoris latitudinis q̄ diuisibile non posset illud diuidere.

Instrumentum ad diuisionem aptum.

¶ Secūda ꝓpositio pz nullū motiuum habemus ad cōcludēdum infinitatem celestiuz corpoz: ergo nō debemus dicere illa esse infinita. ¶ Forte dices ꝙ nec motiuum efficax habemus ad concludēdum illa esse finita. Hoc dato (de quo infra nō habem⁹ ipa) asserere eē infinita. ¶ Tertia ꝓpositio pz: qz naturaliter loquendo cū Aristotele oporteret dicere ab eterno fuisse hoīes et nullum p̄ infinituz tp̄s vixisse nec aiam aliquam plura informasse corpora p̄ trāsmigrationem ab vno ad aliud: ita ꝙ desinendo totaliter vnum informare p̄ mortem trāsiret in aliud qd̄ tūēo dz: qz cum quotidie fiat resolutio materie et ministratio alteri⁹ p̄ sumptionem alimēti. quotidie desinit informare vnū corpus et informat aliud aia rōnalis sz nō illo mō p̄acto ¶ Admissa corruptibilitate aiaz sequitur clare ꝙ iam actu esset infinita aiaz multitudo. Quāobrem dicūt alicq̄ ꝙ nō admittēdo multitudinē infinitā possibilem in natura entium separoz nō ꝓstituētium vnū nō debebat Aristo. dicere aiam rōnalem incorruptibilem esse vt tertio de aia innuere videtur dicēs separatur hoc ab hoc sicut incorruptibile a corruptibili clar⁹ in de gnatiōe aliuz. ¶ Quarta ꝓpositio ꝓbatur intelligētie naturalr nō ponūtur nisi tāq̄ motrices orbiū celestiū cū sz orbi vnā attribuēdo: ergo si orbes celestes finiti sunt et intelligētie finite debēt dici.

Nō migrat aia de corpore in corpus.

Aristoteles innuit aie rōnalis ꝑpetuitatem.

Intelligentie assignātur a pbo orbiū celestiū motrices.

¶ Contra primam ꝓpositionem arguitur. Prio sic. dat infinita multitudo entium nō cōstituētium vnū intra orbē lune: igit̄. Aliis ꝓbatur. vnū pedale ignis et aliud pedale aq̄ sunt huiusmodi qd̄ ꝓbatur primo sunt infinita entia: qz quattuor semipedalitates et octo quarte pedū et cetera et nō cōstituūt vnū vt claret: ergo sunt infinita multitudo entiū nō ꝓstituētia vnū. ¶ Forte dices verū est: sz nō sunt infinita multitudo entium totaliū. Contra illa duo pedalia sunt totalia vt supponitur: igit̄. ¶ Forte dices illa non sunt infinita multitudo entium totalium: qz ille quattuor semipedalitates partiales sunt et octo quarte pedū et cetera. Cōtra ille semipedalitates sunt totales pedalitates: ergo sunt infinite partes totales nō constituētes vnum.

Infinita corpa non cōstituētia vnū dātur naturalr.

¶ Respondetur negādo antecedens et ad ꝓbationem rñdetur p̄ ꝓpōes quaz p̄rima est infinita entia nō ꝓstituētia vnū datur naturaliter pz de illis duob⁹ pedalib⁹ ignis et aque cōstat eēm̄ qd̄ sunt infinita entia et ꝙ nō constituūt vnū. Scda ꝓpositio implicatiuū ꝓtradictōis est ꝙ dentur infinita corpora quoz quodlibet sit totale ita dato ꝙ deus posset infinitā multitudinē entium separoz ꝓducere nō esset possibile qd̄ essent infinita corpa quoz quodlibet eēt totale

Propositiōes de infinito fm multitudinem.

patet: q medietas vni⁹ esset corpus ⁊ nō totale

¶ Tertia ꝓpositio nō est possibile p natu/ram certa ⁊ determinata q̃titate data esse infi nita corpora quoꝝ qlibet totale esset tali q̃ti/tati equale: ita qd nō possunt dari p naturā infi nita pedalia totalia nec infinite digitalitates to tales nec infinita corpa quoꝝ qdlz totale esset grano milij equale ⁊ ad tale sensuz intelligēda est talis ꝓpositio: ex q liq̃t argumēti solutio.

¶ Scdo arguitur pōt aliquid diuidi in infinitas partes: ergo datur multitudo entium non cōstituētium vnum. Añs ꝓbatur in casu cō muni sup vnum vitrum cadat vnum corpus ni mis graue vniformiter sic q nō melius applice tur vni parti q̃ alteri ⁊ sit etiā vitrum vniforme in illo casu. Illud vitrum diuidetur in infinitas partes: quia non est maior ratio q diuidatur in duas q̃ in tres vel q̃ in quattuor vel quinq ⁊c. post q̃ vitrum erat vniforme et non melius vni parti q̃ alteri fiebat applicatio igitur et argumē tum istud fieri solet ad probandum continuum posse esse diuisum in oēs suas partes.

Ex casu grauis duri et rigidi nō diuidet vitrū in in finitas par tes.

¶ Respondetur negando antecedens ⁊ ad probationē dato q admittatur vitrū posse da ri vniforme forte non deberet admitti applica tio q̃ vix posset vniformiter fieri: ꝫ adhuc quā do admitteretur vniformis applicatio ex parte figure vitri ⁊ ipius grauis ⁊ ex modo cadēdi nō habetur q in infinitas ptes vitrum diuidatur. Primo eñ nō posset in infinitas ptes equales diuidi. Ita qd alicuius certe q̃titatis q̃libet illa ruz esset. ¶ Secūdo cū vitrū sicut qlibz ens na turale determinet sibi certā extensionē quo ad parnitatē non posset data minima q̃titate vitri diuidi in partē minorē et sic si minimū naturale vitri esset q̃titatꝫ grani milijꝫ adeq̃te vitrū illud cētū talia minima ꝓtineret i illa diuideret pcise

In mima naturalia vitrū diui deretur si adequate mima na turalia cō tineret.

suppositа vniformitate assignata. Si añt cōtine rēt centū cū dimidio vel cū vna quarta ⁊c. Ita qd nō cōtineret adeq̃te minimas sub certo nūero diuideret in nonagintaꝫ nouē minima: ⁊ in vnā aliā partem cōtinētem minimū cuz dimidio vel cum vna quarta ⁊c. Ita q illud qd continetur in vna illaꝝ partiū vltra q̃titatem minimi natura lis vitri cōtinebatur in toto vitro vltra certū et determinatū numerū minimoꝝ naturaliū illud enim cū sit min⁹ minimo nō posset seorsum exi stere hoc est nō vnitū alteri eiusdē spēi.

¶ Contra hoc sic Arguitur non est ma ior ratio q illud qd cōtinetur vltra certū nūerū minimoꝝ naturaliū min⁹ minimo/vni minimo q̃ alteri maneat vnitū: ergo vel cuilibz minimo manebit vnitū vel nulli: sed primū nō est dādum ergo secūdum est dicēdum: ⁊ p q̃ns min⁹ minimo seorsum existēs darek. ¶ Item dato q minima sub certo ⁊ deteriato nūero pcise adequate in vi tro cōtineātur: ita q exēpli grā sint centū datis illis in q̃ diuideret nō est maior rō q in illa q̃ in alia diuidatur igitur vel in nulla vel in oia posti bilia diuideretur. Añs ꝓbatur de ur q diuidatur in a et b ⁊ c ⁊ d ⁊ cetera. minima potuit diuidi in alia minima quorū vnum essetex medietate a ⁊ medietate b cōstituentium ⁊ aliud ex mediе tate b ⁊ medietate c ⁊ cetera: cū ponatur ex pte vitri vniformitas ⁊ applicatio fuerit vniformis. igr. Nec dicēdum est ad hoc q nō essent alia suffi cit eñ q potuit diuidi in minima de quoꝝ nu mero nullū istorū minimorū. Forte dices q tūc maneret medietas a seorsum per cōsequens ni mis minimo et cetera.

¶ Cōtra. Posset alia medietas alteri⁹ minimi medietati a manere vnita: q sicut esset diuisio facta versus vnā differentiaz loci posset fieri versus aliam igitur.

¶ Propter ista argumēta. Dicendum esse videtur q illud quod vltra certum numerū minimorū cōtinetur vni minimo potius q̃ alte ri manet vnitū ⁊ in ista minima potius q̃ in alia diuisio fieret mere ex diuini volūtate ceterꝫ om nino paribꝫ positis. ¶ Dicū est eñ q mere pbi tenentur agēs liberum in natura esse ponēduz dicere insuper cōstat q destructiuo frigiditatis applicato alicui frigido vniformiter frigiditate vt quattuor successiue corrūperet frigiditatē il lā ⁊ nō est maior ratio q vnus gradus prius q̃ alius corrūpatur esset sic vel nō successiue corrū peretur illa frigiditas: ꝫ subito vel nō posset cor rūpi ⁊ sermo est de successiua corruptōe quo ad intēsionem: nō aūt quo ad extēsionem: q habē do ad intēsionem respectū non melꝫ applicatū est corruptiuum vni gradui q̃ alteri. Et istud est vnū argumētuz Galteri burlei ad ꝓbādum in tensionem nō fieri p additionē gradus ad gra dū: vt in tertio dicebat pte. ij. Ad qd dicere opz q vn⁹ gradus prius q̃ alius corrūpitur: q deus potius vult prius ad corruptionē vni⁹ q̃ alteri⁹ cōcurrere nec audiēdi sunt qui celoꝝ aspectui il lud attribuūt. Tum ꝓpter illud qd dictū est i pri mo. tum secūdo: q aspectus celi nō est alius re spectu vnius ab aspectu respectu alterius ⁊c. Ita in ꝓposito dicēduz est potius vni minimo q̃ alteri ⁊c. quia deo placet.

Quare po tius i istas q̃ in alias partes fie ret diuisio,

Liberū ad gēs natura liter est po nendū.

¶ Tertio principaliter arguitur: pōt esse aliqd in qualibet ptez sui ꝓportionale esse diui sum naturaliter: igit. Añs ꝓbatur vnū pedale ter reum vel ligneū pōt sic diuidi: pz cū ignis cōsu meret pedale illud dz diuidi materia ei⁹ ⁊ disco tinuari fm ptes ꝓportionales ei⁹: imo fm quā libet eius ptem: igitur. Añs ꝓbatur cū erit vna digitalitas inflāmata erit discontinua materia eius materie residui. nō eñ due materie diuer sis formis subalbis informate reputari debēt vnū ꝓtinuū q̃uis aliqui opinētur ptes materie virge cui⁹ vna ps est mortua: altera aūt viua es se cōtinue sibi inuicem qd nō iudico vez. ꝓnūc als materia hois ⁊ materia aeris constituerent vnū: ⁊ cū inflāmatio dz fieri successiue sequtur q in infinitas ptes diuidek ⁊ discōtinuabit mate ria. Forte dices illud esse vez: ꝫ nō manebūt p tps nec p instās ptes ille diuise qñ eñ erit inflā mata scda ps ꝓportionalis erit prime inflāma te vnitaꝫ qñ tertia scde ⁊c. ¶ Cōtra nō repugnat in natura q̃ sicut in vna hora ille partes discon tinuabātur maneāt p tps vel per instās discon tinuate. Dices forte q imo repugnat ꝓmo qꝫ ni hil pōt dari obuiās cōtinuationi. ¶ Scdo darek minus mūno seorsuz exñs. ¶ Cōtra ꝓmū nō ipe dit: qꝫ sicut fit iflāmatio pōt fieri separatio vnius partis iflāmate ab alia nec ad illud reqrit ifini tū spaciū q̃uis infinite sint partes qꝫ stat q scda plus q̃ in duplo distet a ꝓma q̃ tertia a scda et tertia a scda q̃ quarta a tertia ⁊ sic ꝓportionabi liter de alijs, nec ꝫ impedit saltem fm illos qui nō sic ponūt minimū naturale q̃n min⁹ illo pos set naturaliter oseruari q̃uis nō p notabile tēpus.

naturalit hec cōcedē da ē possi bilis sē quā libz partez proportio nalem ei⁹ hec peda lis mate ria est diui sa ꝓtcipi aliter.

¶ Respondetur distinguendo antecē/dens vl capiēdo diuisuz ꝓtcipialiter ⁊ sic. Ocedit vel notaliter ⁊ sic negat cōcedit eñ qd iquāli bz partē ꝓportionabilē ei⁹ fm illum ordinē pe dale illud actiōe ignis eēt diuisuz vl hei⁹ materia ꝓma ꝫ p nullū instans vel tps manebūt ille p tes diuise ⁊ hoc propter causas inter arguendū assignatas. debet ignite eñ ptes ꝓtinuari insup necessitas minimi naturaliter nō pmitteret pultatē ptis minoris. ¶ Et ad ipugnationē ꝓmi dz q̃ta qua posset assignari distātia q nō posset due p tes ignite ꝫ se ⁊ q̃libz ptē sui sic eē discōtinuate qñ sic duo ignes ponerēt. tā parū distātes statiz cōtinuarēt vl inflāmādo iter mediū vl p motū vnius vsus aliū vel alibi dictuz ē et cuz nescires assignare ipedimētū talis ꝓtinuatiōis existētib⁹ illis ptibus ignitis: Relinquit q nō poterūt discōtinue manere ad sensuz argumēti. Ad ipu gnationē scdi. nihil dz qꝫ ponere minimū natu rale nō q̃n min⁹ eo simpliciter i natura existere posset ꝫ nō p notabile tps iprobatū ē i ꝓmo suf ficiēter. Sz vtrū materia vel ptes materie illius pedalis lignei debeāt discōtinuari tpe ignitio nis ei⁹ alibi bz discuti in ꝓmo vez de generatiōe

¶ Contra secundā propositionem qua dicebatur non esse infinitos orbes celestes. Ar guit sic nulla est certitudo de numero orbiuz ce lestiū vt superius ostēsum est vbi arguebatur cō tra tertiam ꝓpositionem de ifinito q̃ ad magni tudinē/et nulla est repugnātia infinitos orbes celestes ponere igitur nō debem⁹ asserere nō eē orbes celestes infinitos. ¶ Forte dices q̃ q̃uis nō sim⁹ certi sub q̃ numero sūt orbes celestes nō debemus asserere ipsos esse infinitos qñ nul luz habem⁹ motiuū ad asserēdā orbiū infinitatē

Nulluz est motiuū ad asserenduz orbes cele stes esse in finitos.

¶ Contra illud non tollit. Argumētuz quia non intendit probare illaz infinitatem sed ostendere q nō debet assertive dicin ō eē infini tos orbes celestes ꝫ potius dubitare vtrū sint nec ꝓbatio illius ꝓpositiōis scde supius posita sufficit ad ꝓbandū orbes celestes nō esse infini tos ꝫ bñ concludit q nos non habem⁹ motiuuz ad asserendū illos eē ifinitos. ¶ Respōdetur cō cessa ꝓma parte antecedentis negando scdam q̃uis eñ nulla habeatur de numero orbiuz cele stiū certitudo repugnat cursui nature q sint ifi niti. pz quia cū celestia corpa naturaliter agāt in istis inferioribꝫ ifluēdo si essent ifinita infini te influerent et p consequēs effectꝫ essent infini ti in natura producti et semper instātanee ꝓdu cerentur cuius oppositum experimur.

¶ Sed cōtra hoc Arguitur sic assignā/do orbes qui habeant precise influere in orbes immediate contentos ab eis. Illud motiuuz est parui valoris quia dato q essēt orbes infiniti nō haberent infinitum effectū producere qm̃ dice retur q orbis centesimus/exēpli gratia nō agit immediate in effectum qui iam producitur infra orbē lūe ⁊ sic diceret q vnū celum agit in aliud immediatuz precise ⁊ sic consequēter in infinitū ¶ Hoc non est dicenduz qꝫ lz vnū celuz in aliud immediatū ifluat: influit tñ in ista inferiora. non eñ pcite ab orbe lune ifluentie celestes in istis inferioribus contingunt. sed etiā ab alijs orbib⁹ supioribus. ¶ Sed forte dices nō oportere oēs celestes orbes in hec inferiora influere: ⁊ sic pos set dici infinitos esse orbes nō obstāte q effect⁹ infinitus ab influctia ꝓcedēs non inueniatur.

Orbes sit perio:oes i mediate in fluūt i ista inferiora.

¶ Istud non valet quia non est admittē dū deuz vel naturā aliqd egisse frustra. Frustra autē esset ⁊ supuacanee orbes illi infiniti si nec in celo nec in terra nec in elementis effect⁹ ali quis infinit⁹ ab eis resultās habeāt. ¶ Sz forte dices ex illo modo dicēdi sequi motorē ꝓmū nō debere infiniti vigoris dici. Probat sequla. nō apparet in natura effect⁹ aliqs infinit⁹. q vl nō est vigoris infiniti vel frustra infiniti eēt vigoris ¶ Istud supius tactū est. sed hic dz negādo seq̃la ⁊ ad ꝓbationē dicendū est q moto: ꝓmus vo luntarie cū agētib⁹ naturalib⁹ concurrit ⁊ sic q̃ nis vigoris sit infiniti nō semp effect⁹ ifinit⁹ suo cōcursu ꝓducit sed fm eius bñplacitū. Celestia aūt corpa ⁊ alia naturalia agētia mere naturali ter agunt ⁊ p q̃ns fm vltimū sui posse concursu alteri⁹ cause vel causarū sub tali vel tali gradu posito: sicꝫ ⁊ dispositiōe passi: ita q illis sic se ha bentibus nō pōt ab agēte naturali maior effect⁹ nec velocius ꝓduci fm cōez cursuz nature: ⁊ sic habeē q si infiniti essent orbes celestes eoꝝ ifi nitas supflueret. ¶ Sed forte dices q nō implī cat infinitos eē orbes ⁊ oēs finite actiuitatis eē ⁊ influentie pz si decimus (exēpli gratia) esset i fluentie vt octo ⁊ vndecimus quattuor: ⁊ duode cimus vt duo ⁊ tridecimus vt vnū ⁊ sic ꝓportio nabilit ꝓcedēdo ita q in infinitū paruuz virtū tis ifluxiue eēt aliqs orbis tūc oēs orbes a deci mo in sursum vtutis ifluxiue vt sexdecim eēnt.

Causa pri ma volūta rie cuz agē tibus natu ralibus cō currit.

Agētia na turalia fm vltimū sui posse agūt

¶ Ad istud dicitur. Primo q irrationa biliter esset dictum orbez supiorez minoris esse virtutis q̃ inferior sit. ¶ Secūdo dicit. Animad uertendū esse q astrologi qui inuenerūt plures orbes q̃ sui ꝓdecessores non posuerunt aliquez orbez supra mobile illud qd diurno motu ab ori ente in occidentez in vigintiquattuor horis mo uetur sed inter orbē quem alij reputauerūt pri mū ⁊ illud quod motu diurno mouet ⁊c. Unde octaua sphera reputabat primū mobile in die bus aristotelis vt dictū est. In diebus autez pto lomei nona sphera tenebat primuz mobile ⁊ in diebus alphonsi regis castelle fuit inuentū de cimū mobile esse mobile motꝫ diurni ⁊ sic nūq̃ supra illud mobile aliquod mobile posuerunt: sed inter octauū ⁊ mobile diurni motus moder

Supra mo bile diurni motꝫ astro logi nō po nunt aliud mobile.

niores astro mobile illō qd motu diurno ab oriente ī occidētē in vigiti ḡtuor horis mouetur. Primum mobile semp est reputatū sed quidaz dixerūt eē octauum in ordine alij nonū alij decimū et qñ per successiouē tēporis astrologi futuri aliū motū a motibus inuentis pciperent rationes cuius oporteret aliud mobile assignare nō dicerent illud esse supra mobile illud qd diurno motu mouet ꝛ sub. ꝛ p ōñs habet ꝙ quibuscūqz mobilib⁹ inētis mobile qd diurno motu mouet reputāduz est pmū mobile: si igitur mobilia essent infinita inter illud mobile et orbē lune essent collocanda. et per ōñs iter duos infinita distantia esset: qd tanꝫ impossibile reliquit.

¶ Sed forte dices ꝙ si illa mobilia essēt sic diuerse crassitudis ꝙ in infinitū pue crassitudinis esset aliquis orbis illoꝝ non esset infinita distātia inter duos terminos ita ꝙ aliqs orbis supra nonuz infra mobile diurni motus esset: exempli grā: crassitudinis pedalis et alius imediatus: semi pedalis et alius vt vna ḡrta pedis et sic ꝓportionabiliter orbes infinitī inter nonā spheram ꝛ mobile diurni motus essent crassitudinis bipedalis nec valet ad hoc dicere ꝙ superiores orbes debēt eē maioris crassitudinis ꝙ inferiores. Tū pmo qz crassitudo martis reputatur maior crassitudine iouis. patet ex dictis.

Non quilibet orbis supior maioris ē crassitudinis ꝙ inferior.

¶ Tum secundo qz posset dici ꝙ orbes minores crassitudis eēntēsius nonā spherā ꝛ maioris crassitudis versus mobile diurni motus.

¶ Istud non tollit quod dictū est qz data illa diuersa crassitudine in orbib⁹ videt numerus infinit⁹ orbiū sine infinita distātia iter nonā spherā ꝛ mobile diurni motus. oporteret dicere ꝙ nō eēt aliqs orbis eoꝝ: primus none vel primus mobili diurni mot⁹ qd videt eē magnū inconueniēs. Itē infinite pue actiuitatis eēt aliqs illoꝝ orbiū ꝛ iā aliqs orbis illoꝝ eēt minoris actiuitatis ꝙ nona sphera ꝛ alij orbes inferiores qd nō videt cvt supius dictū est eē dicendum.

¶ Naturaliter mere procedendo nescio alio modo suadere non eē dubitandū infinitos orbes celestes eē ponēdos sed simpliciter illud eē negandum: nec materia ipsa in se demonstratiuas rationes patitur.

¶ Secundo principaliter arguitur. dubitandum est an infiniti sint mundi tales quales est iste in quo sumus: ergo dubitādum est an infiniti sint orbes celestes. antecedēs probat. opinio fuit democriti quē egregiū philosophū reputauit aristo. vt pz p Valeriū maximū. viij. lib. versus finē. infinitos eē mūdos. Itē aliqui alij illius snie fuerunt heretici reputati vel saltez heresim asserentes: vt pz in decretis. xxiiij. q. iij. c. quidam heretici circa finē. ÿsi. sunt autem ꝛ alie heresies. Sed forte dices. non licet nobis dubitare illud quippe qui catholici sum⁹ postꝫ tāꝫ hereticum est dānatum.

¶ Illud bene verū est sed hic pcedo mere naturaliter et fm ꝙ in lumine naturali eēt dicendum. Itez non videt aliquod inconueniens secꝫ dādo vnū aliū mūdū pter istū / ꝗ nec dando nec tres nec ḡtuor et sic sine fine igit / añs pbat si aliqd iconueniēs haberet maxime eēt qd adducit aristoteles ꝙ terra videlicz vni⁹ ad locū terre alterius moueretur sed illud non vincit. igitur. Secunda ps añtis patet qz postꝫ terra huius mundi bene cōseruat in loco suo non hz vnde ad locū terre alteri⁹ moueretur sicut vna ps terre naturaliter ꝛ cōuenienter locata nō dz naturaliter ad locū alterius partis moueri

¶ Pro solutione huius sciendum ē ꝙ plures eē mundos tales quales est iste pōt bifariā intelligi vel ꝙ sint concētrici vel eccētrici isti mundo. hoc est ꝙ terra alterius mūdi sit omnino supra istuz mūdū continens et ambiēs mundū istū totū ꝛ supra illā terrā aqua ꝛc. Ita ꝙ vn⁹ mundus ꝋtineat aliū et hoc est dicere ꝙ mundi essent cōcētrici qz oēs tūc haberēt idē centrū huius videlicz mūdi vel ꝙ alius mundus non contineat istum sed totaliter sit extra istū et qd se tāgerent sicut corpora sphērica se tāguntvel ꝙ nō se tangerent est impertinens.

Duplicitē intelligitur plures esse mundos.

¶ Primo modo nullo pacto illud dicēdum est quomodo eēt cōuenienter eēt terra supra oēs orbes huius mundi que nec sup aerem collocatur. Itē cū celestia corpa transparētia sint terra supra celos huius mūdi existens videret nisi forte diceres ꝙ esset purior ꝙ ista nra terra et pure elementaris et per ōñs non visibilis.

¶ Secundus modus assignationis pluriū mundorum minus improbabilitatis cōtinet et vt iter arguendum dicebatur non licet alicui catholico plures esse mūdos asserere postꝫ vt allegatū est illō ē dammatū ab ecclesia ꝙ nis gratianus non allegat consilium nec decretalem ep̄lam vbi opinio illa sit damnat.

Nō licet alicui catholico dicere alsertiue plures eē mūdos.

¶ Dico insup ꝙ nullus mere naturaliter procedens debet asserere plures esse mundos quia nullū ad illud hz motiuū qd si habet adducat. Scdo dico ꝙ non habet illud dubitare ꝛ simpl⁹ negare nec democritum fuisse illi⁹ sententie dz quēpiam mouere: qz aristoteles pbus longe maioris auctoritatis tenuit opposita.

¶ Dico tertio ꝙ magnū iconueniens ad illud sequit ꝙ vez aristo. adduxit puta terrā hui⁹ mūdi ad terrā alteri⁹ debere moueri.

Dato alio mundo dicenduz est terraz hui⁹ ad locū terre alterius aptam esse moueri.

¶ Pro quo nota ꝙ aristoteles noluit dicere ꝙ iam actu terra huius mundi ad terraz alterius moueretur: qz vt dicebat inter arguendum cum terra hic bene sit locata nō habet vnde ad locum terre alterius mūdi debeat moueri: sed aristoteles voluit dicere ꝙ terra hui⁹ mūdi esset apta nata ad locum terre alterius moueri: quoniā postꝫ in alio mundo ita conseruaretur terra in loco suo sicut in isto: ꝛ vnūqd ꝙ naturale ens aptū natū sit moueri ad locū ꝋseruatiuū ei⁹ terra hui⁹ mūdi ad locū terre alteri⁹ eēt apta nata moueri: sed impossibile est ꝙ ad illuz locum moueat: ergo non est apta nata ad illum moueri: ridiculum enim esset dicere aliqd ens esse aptum natum ad aliquid et esse simpliciter

Ens naturaliter ad locuz ꝋseruatiuū ei⁹ est aptū natū moueri.

Nihil ē ad impossibile aptū natum.

impossibile ꝙ illud adipiscatur. Et ꝙ impossibile sit terrā huius mūdi ad terrā alterius moueri ptz: qz absq; diuisione celestium corpoꝝ fieri illud nō posset qd natura nō patitur. ꝛ p ōñs cum ex vna parte habeatur si alius mundus esset ꝙ terra huius ad locū alterius esset apta nata moueri: ꝛ ex alia pte habeatur oppositum ex eo: videlicet ꝙ est impossibile ꝙ ad locum terre alterius moueatur habentur cōtradictoria: ꝛ p consequēs alium mūdum esse debet a naturali philosopho reputari impossibile.

Est dabilis natura cōmunicabilis alicui cui cōmunicari nō pōt ꝗ aliquos

¶ Sed hic animaduertēdum est ꝙ ab aliquibus dici solet aliquid aptū natum esse ad aliquid: ꝛ tamen esse impossibile qd illud consequatur: puta humanitas sortis est apta nata aliter indiuiduo nature humane communicari: et tamen impossibile est ꝙ alteri cōmunicetur.

¶ Item albedo inherēs vni subiecto est apta nata inherere alteri: ꝛ tamen naturaliter illud fieri nequit: ꝛ sic dici posse videtur ꝙ ꝗuis terra huius mūdi sit apta nata moueri ad locuz terre alterius: nō incōuenit illud esse impossibile: dicere eēm ꝙ sicut humanitas sortis quātum est ex parte sui sit apta nata cōicari platoni est impossibile ꝙ platoni cōicetur postꝫ est cōicata sorti ꝛ albedo inherens vni subiecto est apta nata inherere alteri ꝗtum est ex pte sui: sed fieri nō potest naturaliter postꝫ iam inest illi subiecto. sic diceret ꝙ terra huius mūdi ꝗtuz est ex parte sui apta nata est moueri ad locum terre alterius: quia nō repugnat ei ex sua natura ꝙ ad locū terre alterius deueniat: ꝛ postꝫ est in isto mūdo est impossibile ꝙ illuc deueniat.

¶ Apparentia est in isto modo dicendi admittēdo saltem aptitudinem cōmunitatis naturarum quas vocant cōmunes. Sed adhuc dici posset illud non infringere proposituz dicere enim humanitatem sortis aptam nataz esse platoni communicari vel est falsum simpliciter cū fm illos qui sic loquūtur humanitas sortis realiter sorti identificetur et sortes ab eis non dicatur aptus natus communicari vel debet accipi in tali sensu ꝙ ratio humanitatis sortis ita bene saluari potest in platone: hoc est sorte et platonem non differre fm rationem humanitatis. i. fm ꝙ quilibet illorum est homo.

¶ De inherentia accidentis est aliqualis color: qz non videtur ꝙ istud accidens ex natura sua habeat talē habitudinē cū subiecto cui inest quin si fuisset productū in vno alio e i inhereret ꝛ p consequēs videtur ꝙ sit aptum natū ex natura sua pluribus inherere: idez diceretur de terra huius mundi que si esset infra orbem lune alterius mundi ad locum terre eiusdem moueretur: ꝛ sic incōueniēs adductū a pbo (si plures essent mūdi) nō reputaret alicuius momenti.

¶ Sed mihi visum est inconueniens illud esse ponderandum et modus arguētis pbi ad modū egregius ꝙ p quo animaduertendū est nullū ens naturale dicitur aptum natū ad aliqd ad qd corruptio eius sequatur; hoc videtur esse rationabile quis eēm diceret qd aliquid est aptum natum ꝛ habet inclinationem ad corruptionem eius cuz quodlibet ens naturalissime in esse conseruari appetat.

Nihil est natū natuz ad illud ad quod sequi ar natura necessita

Tesua corruptio.

¶ Hoc posito arguit sic ad intētionem pbi. pbādo nō esse possibile plures esse mūdos ad illud sequitur ōdictoria: igitur añs pbatur: bñ sequitur plures sunt mūdi: ergo terra hui⁹ appetit naturaliter moueri ad locū terre alterius postꝫ ita bene potest ibi cōseruari sicut hic ꝛ vnum quodꝫ naturale ens appetit vel hz inclinationem ad moueri ꝛ esse in loco ꝋseruatiuo eius.

Quodlibz ens naturale in esse cōseruari sūmo appetit

¶ Item sequitur alius modus ab isto est ergo terra hui⁹ mūdi nō appetit nec hz inclinationem ad moueri ad locū terre alterius. probo ōñam ex illo supposito non pōt ad locum alterius terre deuenire nisi puertatur ordo hui⁹ mūdi: ꝛ terra hec ascēdat ꝛ ad spherā ignis hui⁹ mūdi deueniat a quo corrūperetur ꝛ celestia corpora reāsita in integritate sua ad eius cōseruationem diuidātur: ergo dicere istā terrā habere inclinationem ad moueri ad locum terre alterius est dicere istam terrā habere inclinationem ad sui corruptionem quod est absurdum in natura nec valet dicere ꝙ ex illo haberetur ꝙ si in supficie terre esset ignis maxim⁹ incensus ꝛ paruum frustum terreū esset in aere ꝙ illud nō inclinaretur ad esse in illa supficie terre in qua esset ille ignis: ptz: qz ibi corrūpcretur ab illo igne.

¶ Istud nō valet: qz ignis ille incidēta liter esset in illa supficie terre ꝛ nō fm cōem cursum nature: sed elemēta huius mūdi ꝛ corpora celestia sunt sic naturaliter situata ꝙ nō potest fm cōmunem cursum nature deueniri ad alium mūdum nisi modis illis praeassignatis: sed frustum illud terreum pōt ad supficiem terre deuenire sine corruptione eius fm cursum cōem nature amoto: videlicet tāto igne.

¶ Sed circa materiā argumēti sciēduz est ꝙ Albert⁹ de saxonia. xiij. q. primi de celo dicit rōnem pbi probātis nō esse plures mūdos ex motu terre huius ad motū terre alterius nō esse alicuius valoris: sed ipse ꝛ alij qui illam rōnem paruifaciūt intelligunt Aristotelem velle dicere ꝙ iam actualiter moueretur terra huius mūdi ad locū terre alteri⁹ si alius esset mūdus: qd tñ vt dictum ꝗ Aristoteles nō intellexit: ꝗ ꝙ apta nata esset moueri ꝛc. Ponit insup ipse albertus cōclusionem quādam dicēs ꝙ est ipossibile naturaliter plures esse mūdos ꝛ non adducit impossibilitatem aliquā in natura sequi ex plurium mūdoꝝ positione: nisi ꝙ essent plures motores primi: illoꝝ mūdoꝝ principes.

Rōnez pbi parui fecit saxo.

¶ Constat manifeste illud nō sequi dicetur cū ab eodez primo motore oēs mūdos regi ꝛ gubernari: nec dictum cōmentatoris in mūdoꝝ poꝝ hoc ꝓposito est alicui⁹ valoris: vn⁹ eēm dūtaxat sitionez nō primus motor respectu oīm mūdoꝝ poneretur opz plures nec vnus primus motor ꝓpter alium primum ꝓmos motorem moueret. vnā aliam rōnem ex Aristotele adducit in qua manifeste petitur principium re.

Ad pluriū motorēs pone re.

quia iste mundus (inquit) continet omnia corpora simplicia ꝛc. Illud debet ꝓbari: notum enim est ꝙ qui dicit aliū esse mundū ab isto negaret omnia corpora simplicia in isto cōtineri.

¶ Sed forte dices illa videtur esse ratio philosophi et per cōsequens philosophus petebat principium priusq̄ albertus.

¶ Respondetur ꝙ aristoteles altiorem habuit intelligētiā ꝙ forte albertus intellexit.

¶ Proquo animaduertēdū est ꝙ sicut duntaxat dicuntur esse duo principia intrinseca rei naturalis et duo extrinseca eo ꝙ ea que cōtingunt circa generationē vel corruptionem rei naturalis ꝛ eius permanētiā illis principijs positis saluātur sil̄r q̄tuor dicūtur esse simplicia corpa ꝛ ꝙ illis positis saluātur illa q̄ infra orbem lune cōtingunt neq̄ aliq̄d cōtingit vel nō ꝓcipitur cōtingere rōne cui⁹ debeat aliud corp⁹ simplex poni. Ita posset aliquis dicere ꝙ postq̄ nō est sine necessitate pluralitas ponēda/non sunt plures mūdi assignādi eo ꝙ ad nihil q̄d experimur cōtingere alius mūdus requiritur: ſz hoc nō inq̄ritur in hac ꝓscrutatiōe. dictū est enim neminē debere in lumine naturali asserere plures esse mūdos postq̄ nullū haberet motiuū.

Elementa 4. ponunt̄ ꝓcise q̄ nihil ꝓcipitur contingere ratione cui⁹ debeat aliud poni.

¶ Sed difficultas ē an debet illud aliq̄s dubitare nō adducto aliquo manifesto incōueniēte q̄d ex illo sequatur. nec valet dicere ꝙ etiā liceret dubitare vtrū aliquod aliud ꝓcipiuz intrinsecū sit rei naturalis ꝓter materiā ꝛ formā substātialem: q̄ nihil cognitū est accidere circa ipsam naturalē rem ratione cuius debeat aliud principiū poni vnde si aliud principiū esset: aliquid perciperetur circa rem naturalē cōtingere quod ex illo principio procederet/sed alius mūdus si poneretur nō pertineret ad mundum istū tanq̄ aliquid necessarium naturaliter ad saluādum aliquid quod in mundo isto contingeret. ꝓbrē dato ꝙ omnia que in mūdo isto cōtingūt sine positione alterius mundi saluentur: videtur ꝙ posset dubitari an alius mūdus sit: nisi adducatur aliq̄d incōueniēs in natura ex illo seq̄.

Quare nō sint plura q̄ duo principia signanda.

¶ Vltra illud autem adductum de motu terre huius ad locuz terre alterius ex mente philosophi assignatur aliud videlicet contineri extra orbem lune huius mundi materiā aliquā generabilium et corruptibilium quod nullo pacto admitti debet: natura enim de posibilibus melius facit ꝛ cū melius fuisset materiā omnem generabilium ꝛ corruptibilium esse sub eodem orbe: et ab eisdē orbibus habere virtutem omnia simplicia corpa q̄ a diuersis sicut homines melius sub bono principe q̄ sub diuersis regūtur. Dicendum est istū mundum omnem materiam generabilium et corruptibilium continere. Et ꝙ cōuenientius sit ꝙ omnia corpora simplicia in vno mundo contineātur q̄ in pluribus est ex se manifestum.

Non debet admitti materiam aliquaz generabilium ꝛ corruptibilium extra mūdū istū esse.

Principat⁹ monarchi⁹ eius melior est.

¶ Sed adhuc ꝙ illud debeat potius dici ostenditur sic/vel potuit a primo motore mūdus produci vel emanare (vt philosophico modo dicatur) tam capax ꝙ corpora alterius mundi (quem ponit aduersarius) cōtineret vel non potuit: si primum cū melius fuisset illud non est alius mundus ponendus si non potuit/a fortiori non potuit alius mundus emanare ab ipo primo motore maius enim est duos mūdos ab aliquo procedere q̄ vnum capaciorem isto.

¶ Sed forte dices ꝙ nō potuit ignis cōstitui ita magnus sicut ex igne huius mundi et ex igne alterius resultaret si vniri possent eo ꝙ ignis determinat sibi maximam extensionē sub qua esse pōt ꝛ similiter diceretur de alijs elemētis. ¶ Hoc non valet ostensum est enim supra in primo parte secūda naturalia entia nō terminari ad maximū: q̄ longe melius sub maiori extēsione (cū tamen maior sit multitudo formē) cōseruantur: et nullo pacto dicendum est naturalibus entibus repugnare statum illū sub quo melius cōseruari dignoscūtur ¶ Vni mere naturali philosophoc (iudicio meo) ratio hec cōcludere debet non esse dubitandum plures esse mūdos sed simpliciter negandū ꝛ forte sub paucis verbis aristoteles hoc innuebat dicens omnez materiaz possibilē generabilium ꝛ corruptibiliū in isto mūdo cōtineri Dixi vni mere naturali ꝓbor q̄ catholico necdū nō cōcludit ratio illa: immo nec alicui⁹ est aparētie. quoniā ī rōne illa ꝓsupponitur mūdū ipm a primo motore emanare ꝓ modū nature sicut lumen a sole quod veritati fidei repugnat: et sic protesto: me nullum prorsus adhibere illi rōni assensum quippe q̄ indubitanter credo deum posse infinitos alios mundos producere ꝛ istum in nihilum redigere fm se totum et quamlibet partem eius ipso deo seclusō si mundi pars est reputandus.

Quid enim naturalis cōseruationi cōducit non repugnat eidē.

¶ Poterat a toto principio dici argumentum non procedere cōtra propositionez: cū enim dicebatur non esse infinitos orbes: intelligebatur continētes orbem lune ꝛ spherā actiorum et passiuorum huius mundi cui non repugnabat infinita multitudo aliorum mundorum si illud fuisset possibile: quod ideo additur quia impossibile cuilibet repugnat.

¶ Insuper dici posset ꝙ q̄uis alius mūdus ab isto esset ecētricus adhuc dicēdum esset terrā illius esse supra orbes celestes huius mūdi et ediuerso hoc intelligenti constare debet quicquid enim vltra orbes celestes est supra esse respectu nostri debet dici hoc ideo dicitur q̄ adducitur tanq̄ incōueniens ponendo alium mundum concentricum isti terram eius esse supra orbes celestes huius.

¶ Hec q̄ dicta sunt de pluralitate mundorum siue persuadeāt non esse plures mūdos siue non: non procedunt nisi de mundis eiusdē speciei cum isto patet intelligenti discursum factum: an mere naturalis philosophus dubitare debeat vtrum sint plures mūdi alterius speciei ab isto. Forte circa primum de celo et mundo discutietur et hec sufficiant pro secunda propositione.

¶ Contra tertiam propositionem quadicebatur admissa a naturali philosopho perpetuitatez animarū rationalium ꝛ mundi eternitatē a parte ante ꝛc. Arguitur sic. aristoteles nō admisit infinitū. Vnde tertio phisicoꝝ. ꝛ primo de celo multipliciter nisus est positionē infiniti impugnare ꝛ ipsemet ꝓpetuitatez aīe innuit vt dictuz est in ꝓbatione ꝓpositionis ꝛ manifeste ingenerabilem ꝛ incorruptibilem dixit eē mundū: ergo infinitas animarum rationaliuz nō sequitur ex perpetuitate aīe ꝛ eternitate mūdi: vel ipse aristo. sibijpsi repugnauit.

Patet ex hoc qui aristotele sibi repugnare.

¶ Pro solutione huius sciendū est aliquozū esse se ntentiā aristote. sibiipsi repugnasse. Alij autez dicūt ipsuz nō esse opinionis animas rationales esse perpetuas q̄uis vt dictum est illud innuere videbatur: ita ꝙ postq̄ nō clare dixit aīam rōnalē esse imortalem ꝛ manifeste asseruit mundi eternitatē ꝛ impugnauit infiniti positionē: vt saluetur a repugnātia dicenduz est (dicunt) ipsuz nō censuisse aīam esse imortalem: sed aliter viluz est mihi esse dicendum.

Sentētia ē aliquorum aristotelez nō censuisse aīarū ꝓpetuitatē. Nunq̄ ipugnauit aristoteles infinitaz multitudinē rerū nisi corporearum separatarū ꝛ equaliuz.

¶ Pro quo sciendum est ꝙ nunq̄ aristoteles impugnauit positionē infiniti fm multitudinem sed precise fm magnitudinē: ꝛ si infinitū fm multitudinē inueniatur ab eo esse impugnatuz hoc e ſtexistentibus illius multitudinis partibus extensis ꝛ adhuc equalibus q̄ si talia darentur Aristoteles argueret: dicēs ꝙ si possent vniri ꝙ infinitū euaderet sicut ipse argumentabatur in. vij. phisicoꝝ ostendēdo nō esse infinita mobilia ꝛc. Q̄uis illud non videatur mihi alicuius efficacie ſz q̄cq̄d fit de ꝶ ac si posset illa infinita equalia corpora continuari ꝛ vniri ꝓcedendum est in talibus fm aristotelem ꝛ non negasset ipse tenendo perpetuitatē aīarum et mundi eternitatē esse infinitā multitudinem animarū.

¶ Contra hoc arguitur sic ex illis duobus nō habetur aīarū infinitas. igitur aīs ꝓbatur: dato ꝙ mūdus fuisset ab eterno ꝛ aīe rationales ꝓpetue diceretur ꝙ per infinitū temp⁹ nō fuerūt hoīes ꝛ sic haberetur aīarū ifinita multitudo. ¶ Sed forte dices nō debere naturaliter admitti mundum sine hoībus esse.

Per aliq̄ tēpus mundus est sine phenice

¶ Contra per aliquod tempus mūdus est sine phenice vt cōmuniter dicitur: ergo nō incōuenit ꝙ per aliquod tēpus fuisset sine hoīb⁹.

¶ Item ponendo perpetuitatē animarū dicere oportet ꝙ actione naturali nō producūtur quia q̄d est per naturā generabile naturaliter etiam est corruptibile: cum igitur anime producantur a primo motore ꝛ nō naturali necessitate sed voluntarie relinquitur ꝙ potuit deus per infinitū tempus non producere animam.

Quod ē naturalit̄ generabile naturaliter ē corruptibile.

¶ Itē potuit aīa informās vnū corpus post informationē vnius materie informare aliam: ꝛ per oās infinitas: ergo ex eternitate mundi ꝛ ꝓpetuitate aīe nō habef infinita aīaruz multitudo. Aīs ꝓbat̄ detur vna anima separata et disponat̄ materia sufficiēter ad anime receptionem. Arguitur sic/facilius fieret in natura animam iam productam in tali materia introduci q̄ de nouo aliquam producere: igitur cum scōm circunstantias occurrentes facili⁹ in natura fiat quam habetur ꝙ anima illa separata potius informaret materiam de nouo dispositam q̄ ꝙ materia illayna alia de nouo producta informetur.

Quod ē facilius fact̄ fm circū stantias occurrentes.

¶ Respondetur negando aīs et ad primam ꝓbationem dicitur negando eē possibile per naturam mundū sine hominibus eē nec est idem de phenice ꝛ de homine suppositō ꝙ illud quod de phenice dicitur sit verum: q̄ homo est vna de principaliorib⁹ ptibus vniuersi phenix autem nō: ꝛ sicut incōuenit ꝙ rosa non sit in hyeme vt dici solet ita non debet inconueniens reputari ꝙ per aliquod tempus non sit phenix nec valet dicere ꝙ q̄uis in hyeme nō sit rosa in europa/est in africa vel in asia: quia posset poni exemplum de vna alia herba vel fructu qui habetur in vna regione ꝛ nō in aliqua alia.

Nō est vna de principalibus partib⁹ vniuersi.

¶ Ad aliam ꝓbationez de voluntaria productione animarū ex parte primi motoris/primo posset dici mere naturaliter procedendo ꝙ q̄uis voluntarie producat primus motor potius vnā aīam q̄ aliam nō tā simpliciter voluntarie, ꝓducit aīam q̄ ꝓbus diceret ꝙ datis dispositionibus requisitis ad anime naturalis productionem nō posset nō ꝓducere animam.

¶ Secundo dicitur ꝙ q̄uis posset in rei veritate nō producere animas ꝛ productas in nihilum redigere nō tamen nō produxit (dispositione posita) sed quotiens cū materia fuit ad animā rationalem disposita aīam produxit nec est maior ratio quare aliquādo non produxisset q̄ alio tempore.

Agens naturale non pōt formaz separatam cere.

¶ Ad tertiam ꝓbationem negatur ꝙ facilius esset per naturam aīam separatam ī materiam dispositam infundere: q̄ aliam de nouo producī: immo simpliciter agens naturale non potest quo ad alias formas primum facere ꝛ potest secūdum. Si enim diuinitus daretur forma substantialis ignis separata a materia/ꝛ disponeretur materia ligni ad introductionem forme ignis/ꝛ applicaretur vni igni q̄ eēt sufficiens ad inflammādum lignū illud: dato ꝙ illa forma separata eēt ita ꝓpinqua illi ligno sicut ignis ille/ille ignis ītroduceret nouam formā id est de nouo productam/ꝛ nō illā separatam. vnde nō subiacet potētie naturalis agētis ei⁹ virtute formaz aliquam separatam siue substātialem siue accidētalez ī hereere subiecto. Illud ꝓcise diuine subiacet potētie. Sed de hoc alibi erit sermo.

¶ Et pro materia argumenti nota ꝙ nō debet reputari maius incōueniēs ex pte infinitatis/ponere ifinitas animas actu existētes q̄ infinitas partes proportionales cōtinui secūdum oēs vel pūcta infinita vel lineas infinitas et superficies fm illos qui indiuisibilia talia ponunt. Insuper non admittentes possibilitatem infiniti fm multitudinē sicut nō admitterēt ꝙ in qualibet parte ꝓportionali vn i⁹ hoīe deus pro

Universidad de Deusto Biblioteca

ducat vnã aiam ⁊ ꝓ conseruet in instanti termi natiuo oēs ꝓductas ita admittendo possibilita tem eternitatis mundi ⁊ tenendo perpetuitatē animarũ non debēt admittere ab eterno hoies fuisse ⁊ aias hominũ a deo cōseruari ꝓbrē a viris doctis argumentũ de infinitate aiarum non adducitur nisi ad ostendēdum in dictis aristotelis repugnãtiã. ꝓuis ipse nõ impugnauit positionē infiniti ꝗm multitudinē nisi entitatũ corporearũ ⁊cetera: vt dictum est ⁊ sic iudicio meo nõ repugnauit sibi ꝓuis durãdus in.ij.dist.j.q.iij.in solutione ad vltimũ post multa ꝑba cōcludat ꝓ sic.⁊ multi alij idē dicunt. Sufficiat ergo pro solutiōe argumẽti ꝓ aristo.nõ sibi ꝗdixit in hoc ⁊ dato ꝓ sibi cōtradixisset.veritas ꝓpositionis habeꝫ non ttñ ad talem sensum ꝓ necessario sequatur ex perpetuitate aiarũ ⁊ eternitate mũdi aiarũ infinitas: qꝛ potuit deus per infinitum tempus non ꝓducere aias ⁊ ꝓductas adnihilare: sed in tali sensu ꝓpositio dꝫ accipi ꝓ quicũq; mere ꝑbs ꝓpcuitatez aiarũ admittat ⁊ eternitatez mundi teneat/debet infinitã multitudinē aiarũ actu existentiũ astruere. talis enĩ nõ haberet vnde diceret ꝑ infinitũ tẽpus sine ꝓductione aiarũ mũdũ extitisse vel aias ꝓductas adnihilatas eē: ꝓ quis simpliciter vtrũq; fieri posset.

Non repugnauit sibi ꝑbs: ponẽdo perpetuitatẽ animarũ ⁊ eternitatẽ mundi.

¶ Contra quartam propositionem in qua dicebaꝫ intelligẽtias esse sub finito numero. arguiꝫ sic. vel ꝑcise tot ponẽde sunt intelligẽtie quot sunt orbes celestes vel quot ꝓcipiunt motus celestiũ orbium (vt aristo. innuit. xij. metaphisices) vel plures vel pauciores: non primum. qꝛ vel nõ opus est itelligẽtia motrice orbis, ꝓt supius dictũ est. vel sufficit vna ad mouẽdũ oẽs orbes que versus eandẽ differẽtiã loci moueaꝫ vñ intelligentia mouẽs nonã spherã videꝫ sufficere ad mouendũ oẽs orbes differẽres auges septem planetarũ (luna dempta) postq̃ vsus eandez differentiã loci ⁊ vniformi ⁊ equali circuitione nona sphera ⁊ orbes illi mouenꝫ: ꝓuis nõ eq̃li velocitate ꝓpter diuersitatez magnitudinis: nec scõm dici dꝫ qꝛ nõ habem⁹ (naturaliter ꝓcedendo) vnde plures intelligẽtias ponam⁹: nec tertium qꝛ est cõtra Aristo. ⁊ si nõ est incõueniẽs ponere pauciores intelligentias q̃ orbes diceꝫ ꝓ non oporteret ponere nisi vnam.

Ad motus sphere oẽs orbes differentes auges planetarum (luna dempta) mouentur.

¶ Pro solutione huius aduertendum est aliter eē loquẽdũ de angelis q̃ ꝑbi vocãt intelligẽtias ĩ lumie naturali ⁊ aliꝫ in lumie fidei. Pro mõ insequẽdo doctrinã Aristo. oꝑ dicere tot eē intelligẽtias ꝑcise q̃t mot⁹ orbiũ celestiũ ꝓcipiunt vt liq̃t ex.xij.metaph.⁊ qꝛ ꝗ aliq̃s astrologos sui tꝑis q̃nquaginta ⁊ q̃nq; mot⁹ diuersi ꝓcipiebant tot intelligẽtias eē dixit. nõ ttñ sic assertiue q̃n aliquãti sperek hesitasset. alt enĩ lib. pale. postq̃ posuit opiones de diuer. mot. ceꝫ. sic.

Aliꝫ theologi et aliꝫ ꝑbi de angelꝫ loquũtur.

¶ Quare et substantias et principia ĩmobilia ⁊ sensibilia tot rõnabile existiare necessariũ enĩ dimittaꝫ fortioribꝫ dicere: q̃ũ vbonus ꝗia est ꝓ tot debẽt eē intelligẽtie (q̃s substãtias ⁊ ꝓncipia ĩmobilia vocãt) ⁊ tot debẽt eē sensibilia. i. mobilia celestia q̃t mot⁹ diuersi ꝓcipiũtur existimari dꝫ ꝑbabiliter necessariũ aũt. i. demonstratiuũ ⁊ certũ dimittaꝫ fortioribꝫ. i. sapientioribus. ¶ Ubi manifeste ꝑbs innuit se cũ hesitatiue de nũero itelligentiarũ iudicasse. ¶ Ab aliq̃bus ttñ dꝫ aristotelẽ illo mõ dicẽdi: vt qꝛ nõ erat de nũero motuũ celestiũ certꝫ fꝛ firmiter iudicauit tot eē ꝑcise itelligẽtias q̃t motuũ diuersitates siue plures siue pauciores eēnt diuersi mot⁹

De numero itelligẽtiarũ hesitauit ꝑbs.

¶ Ego autem opinor ꝓ ipse non iudicauit se in hac re certum habere iudiciũ iudicãdo esse ponẽdas itelligẽtias tot ꝑcise quot mot⁹ diuersi i celis ꝓciperent ꝑ qꝛ ipse dixit necessariũ dimitti fortioribꝫ quo ad illud vez ꝓ tot essent ponende itelligẽtie quot mot⁹ qd ex hoc habeꝫ qꝛ ipse ibi nõ dixit itelligẽtias eē. ꝗ. fꝛ tot esse quot mot⁹ ⁊ an ita necessario eēt dicẽdũ dimisit sapiẽtioribꝫ. fꝛ quicq̃d sit de iudicio ꝑbi sufficit sniam eius esse nõ eē plures itelligẽtias q̃ mot⁹ celoꝝ cũ illi aũt finiti debeãt eē vt ꝓ eē finitate mobilium celestiũ superi⁹ ostẽsa: ipse intelligẽtie sub finito nũero eē debẽt siue sit magn⁹ siue pauus fꝛ

¶ An inaduertendũ est vt superi dicẽbaꝫ ꝓ si corp⁹ celeste ex natura sua circular iter mouet vt aristoteles dicit ꝓ de celo non eget motrice itelligẽtia sicut nec graue ad descẽsum nec leue ad ascẽsum. ⁊ ꝑ oñs ipertinẽs est nũer⁹ mobiliũ celestiũ nũero itelligẽtiarũ ⁊ nisi dicatur ꝓ aristo. ꝓ celum itellexit aggregatũ ex corpore spherico ⁊ celesti itelligẽtia ita ꝓ intelligẽtia sit forma vel aia corporis celestis sicut aia rõnalis corporis hũani vixa repugnãtia saluari põt aristo. ⁊ tũc dici dꝫ corp⁹ ipm celeste non ex se potꝫ adynũ motũ q̃ ad aliũ nec habere ĩclinationẽ: fꝛ ipsa itelligẽtia forma eius ad illũ motũ ĩclinaꝫ.

ꝑbs tenet dicere stare pug. dꝫ saluari intelligentiã esse primã substantiãlem celi.

¶ Sed tunc non esset dicendũ ꝓ ipsa intelligẽtia libere mouet corp⁹ celeste. Sꝫ naturali necessitate sicut forma grauis materiã ipsi⁹ grauis mouet ⁊ ꝓuis nulla ꝓsus fit resistẽtia determinata ttñ certa velocitate mouet ꝓpter cãm assignatam superius in quarto in parte de vacuo.

¶ Sed hic est nõ parua difficultas in lumine naturali vtrũ vez ipso itelligẽte aliã habeãt operationẽ ꝑter corp⁹ celeste mouere cũ aũt itelligẽtie dicanꝫ ad min⁹ videꝫ ꝓ itelligãt aꝫs irrationabiliter sibi tale nomẽ vẽdicarẽt: hoc iõ dꝫ qꝛ si ex natura sua monerent corp⁹ celestev ꝓ illa debeat esse sua ꝓpria opatio sicut forma grauis movere ipꝫ graue ꝗ tãq̃ ꝓpriã opationẽ põt ttñ dici ꝓ sicut aia naturaꝫ vniificat corp⁹ ⁊ eñ hoc intelligit ita ipse itelligẽtie naturaꝫ mouẽt corp⁹ celeste ⁊ cum hoc actus intelligendi habent.

De opatione itelligẽtie.

¶ Insup cũ dicaꝫ a phis ꝓ itelligẽtia prima ꝑ modũ appetibilis mouet (sicut supius declaratũ ẽ) itelligẽtie q̃ appetũt ipi assimilari dñt cognoscere ipam cũ act⁹ appetẽdi actũ cognoscẽdi ꝑsupponat hoc ttñ nõ ꝛcluderet qꝛ cũ ille appetitus sit naturalis non requirit cognitionem.

Naturalis appetit⁹ nõ ꝓcꝛit cognitionem.

¶ Aliter aũt loquẽdũ est de angelis ꝗm fidem catholicã ꝗm quã non oportet habere ad diuersitates motuũ celestiũ ꝗ ꝓsideratione nũerũ angelorũ assignãdo milia enĩ miliũ ministrant

Qd ex sacris ꝓfis et danielis.vij. sed qꝛ nõ spectat ad ꝓphicã discipli ex dictꝫ sanctorũ hꝫ de ãgelis dicere debem⁹

deo et decies cẽtena miliũ assistũt ei. vt habetur nam ꝑtractare ea q̃ angelis theologi attribuunt hic nihil aliud dꝫ de eis nisi ꝓ postq̃ non habeꝫ ex sacro eloquio nec ex aliqua reuelatiõe alicui facta ipsos esse ifinitos et de ipsis angelis nihil aliud dicere debeamus nisi quod ex sacris litteris vel ex traditionibus sanctorũ habetur vel inferunt: non habemus vnde ipsos esse infinitos dicamus ⁊ hec sufficiant pro quarta propositiõe.

¶ Iam nunc discutere incũbit de finita te vel infinitate accidẽtiũ ⁊ prio quo ad intẽsionem vtrũ vez naturaliter detur aliq̃d accidẽs infinite itensum. ¶ Scdo quo ad multitudinẽ vtrũ vez dentur accidẽtia infinita specie distincta ihe rentia vni vel plurib⁹ subiectis. Specie distincta dicik. qꝛ si eiusdẽ speciei essent eidem inherẽtia/ vnum cõstituerẽt vel plurib⁹ subiectis finitis dꝫ/ qꝛ cuz ex supius dictis nõ debeãt dari ifinita subiecta ⁊ accidẽs sine subiecto eē nõ posset naturaliter: si per naturã debeãt infinita accidẽtia dari oportet ꝓ sint eidẽ vel plurib⁹ subiectis finitis.

nõ est dabile naturaliter infinite intensuz accidens

¶ Pro expeditiõe primi sit. prima ꝓpositio nullũ accidẽs infinite intẽsum est dabile naturaliter. Scda ꝓpositio nõ ẽ naturaliter admittendũ in natura infinitã multitudinẽ accidentiũ diuersaꝝ speciez existere. Pria ꝓpositio põt primo ꝓbari ex eo ꝓ accidẽtia determinãt sibi maxima itẽsi (vt superi⁹ dictũ est. Scdo si illud nõ admittaꝫ ꝓbatur ꝓpositio clare ex finitate actuitatis agẽtiũ naturaliũ/ cũ ei effect⁹ ifinit⁹ ꝓducẽ nõ posset ab agẽte actuitatis finite relinquiꝫ ꝓ non est accidẽs infinitũ in natura assignandũ

nõ est infinita multitudo accidẽtium spẽ distinctorum

¶ Scda ꝓpositio ꝓbaꝫ vel accidentia infinita spẽ distincta disponerẽt materiã ad formas substãtiales ifinitas vꝫ finitas nõ primũ qꝛ ille nõ sunt dabiles ꝑ naturã vt supi⁹ oñsuz ẽ nec scdꝫ qꝛ nũer⁹ finit⁹ accẽtiũ sufficit ad disponẽdũ materiã ad finitũ nũez formaꝝ substãtialiũ igiꝫ

¶ Cõtra primã propositionẽ primo arguitur sic: corp⁹ luminosum sufficit ifinitũ lumẽ ꝓducere igiꝫ aũs ꝓbaꝫ distet illo corp⁹ luminosum pedaliter ab aliquo illuminabili et successiue applicẽt illi in quocũq; istãti tꝑis applicationis ꝓducit ttñ lumis sicut in principio ⁊ infinita sunt illius tꝑis instãtia igiꝫ. Solutiõem hui⁹ argumẽti q̃ras supra in tertio parte scda vbi defenditur positio de intensiõe formaꝝ tenẽs ꝑ additionem gradus ad gradũ fieri.

¶ Scdo arguitur in medio ꝓspicuo datur vna qualitas infinite intensa cõstituta ex infinitis spẽb⁹ ꝓcedẽtib⁹ a visibili igiꝫ aũs probaꝫ sit vniformiter albũ pedale: a medietate ei⁹ ꝓducitur vna spẽs ⁊ ab vna quarta alia in eadẽ parte medii ⁊ sic a q̃libet alia ꝑte ꝓportionali igiꝫ.

¶ Forte dices vt ab aliquibus dici solet ꝓ spẽs ꝓcedẽtes a minorib⁹ partibus ꝓportionalibus nõ sunt tam intẽse sicut spẽs procedentes a partibus maiorib⁹ immo ꝓportionabiliter sicut ille partes sunt minores aliis species sunt remissiores supposita vniformitate albedinis.

¶ Contra ex hoc sequitur ꝓ nulla albedo appareret vniformis cuius oppositum experientia dignoscitur sequela probatur species visibiles procedẽtes a parte minori sunt remissiores ergo albedo a qua procedũt debet remissior apparere patet cõsequentia. quia remissior species albedinem remissiorem representat sicut intensior intensiorem.

¶ Et confirmaꝫ si a minori parte ꝓportionali remissior species procedit oporteret ꝓ ꝓportionabiliter sicut partes ꝓportionales sunt minores: species etiam remissiores ab eis procedant. ⁊ per consequẽs in infinitum parum remissa esset aliqua species sicut ⁊ infinitũ parua est aliqua pars ꝓportionabilis ⁊ sic data alicqua distantia infra quam potest videri illa albedo/albedine illa posita in medio illius distantie si inciperet remoueri/immediate post non videretur tota albedo patet oña quia postq̃ in infinitum remissa est aliqua species/assignanda esset ibi aliqua tam remissa. ꝓ immediate post hoc a parte albedinis a qua procedebat non procederet species vsq̃ ad oculum vel saltem non posset propter suam remissionem visum immutare vnum tale argumentum deductum est superius in sexto parte prima contra secundam propositionem ibi positam.

¶ Pro solutione argumẽti ⁊ eius materie plena intelligentia. ¶ Perscrutandũ esset impresentiarum an species visibiles sint ponende ⁊ si sint cuius sint nature sed quia alibi circa secundum videlicet de anima intendo dei auxilio de materia illa discutere: impresentiarum supersedendum esse iudicaui et breuiter ad argumentum.

Non opꝫ ꝓ pars albedinis remissior apparẽat q̃ nis ab ea remissior procedat spẽs.

¶ Respondetur negando aũs. ⁊ ad probationem dicitur vt dicebatur species videlicet in medio ꝓspicuo non esse eque intensas ⁊ ad improbationem quã dicebatur ꝓ albedo vniformis non appareret talis/negatur sequela et ad probationem dicitur ꝓ q̃uis a minore parte albedinis remissior procedat species non oportet ꝓ pars illa remissior appareat.

¶ Pro cuius intelligẽtia animaduertẽdum est ꝓ bifariam contingit remissam speciem a visibili procedere vel ex parte remissionis coloris que visibile illud est coloratum: vel ex parvitate: quando remissio speciei ex primo procedit ex tali remissione arguenda est remissio coloris Si autẽ ex secũdo procedat remissio speciei non oportet ꝓ color qui videtur difformis appareat

Bipharia; ꝓtingit species ꝓcedens a prima parte ꝓportionali non cõmissa: ꝑpetuit speciẽ intẽsiorẽ cũ specie scde partis quia tunc oporteret ꝓ essent in eadẽ parte organi. et ita per oñs nõ appareret vna pars extra aliã vnde videretur

¶ Scdo dicitur ꝓ species procedentes a visibili non se intẽdunt in organo visus vñ sicut habetur prima parte perspectiue cantuariensis propositione. 38. rei visibilis apprehensio fit ꝗ nõ se intẽdunt species ĩ piramidem radiosam: ⁊ propositio. xl. est talis visionem fieri sub curta piramide ⁊c. vnde pi organo visus

Universidad de Deusto Biblioteca

ramidaliter ꝓcedunt: radij visuales hoc est species a visibili: organũ autẽ visus debet immutari a radijs cõstituentib⁹ piramidẽ curtam non aũt a radijs cõstituẽtibus piramidẽ completã cuiuscunq; eiꝰ magnitudinis esset angulus cõstitut⁹ in cono: non suffi cerẽt radij vel species visibiles constituẽtes ipm visum immutare et sic in parte organi in qua visio causat species non se intendunt vna eiꝰ est extra aliam sicut et partes visibiles. ⁊ per oꝰs in organo non est vꝰ species ꝓcedentes a visibili finitã qualitatẽ constituẽt dato ꝓ sint eque intense ⁊ ex intelligẽtia hui⁹ ratio nabiliter negaret in aliquo pũcto medij ꝑspicui esse species infinitas a partib⁹ ꝓportionabilib⁹ ꝓcedentes: qm̃ non est vꝰ illud probet nisi ex eo ꝓ si in aliquo puncto medij ꝑspicui ocul⁹ po naturvideret visibile (vt solet argui cõiter) ⁊ tũc distinguẽdũ esset: vel sic ꝓ ocul⁹ imutaret a spẽbus cõstituẽtibus angulũ in illo pũctoꝰ sic negaturvel a spẽbus cõstituẽtibus piramidẽ curtã et sic cõceditur dico. n. ꝓ in nullo puncto medij ꝑspicui sunt nec infinite nec finite spẽs.

In nullo puncto medij perspicui sunt species aliqua

¶ Primus modus respondendi de remissione spẽrum ꝓcedentium a ꝓtibus ꝓportionabilib⁹ minoꝛib⁹ nõ videt mihi approbatiõe dignus nõ eiꝰ est admittendũ ꝓ a ꝑte ꝓportionali minoꝛi debeat resultari spẽs remissioꝛ ꝓ a parte maioꝛi (ceteris paribꝰ) ⁊ quicꝗd superius dixerim distinguẽdo. ꝓ remissioꝛ esset spẽs vel ex remissione coloꝛis vel ex puitate visibilis ⁊c. Iudicio meo remissioꝛ spẽs remissioꝛẽ colorẽ apparere est in cã: sed q: (vt dictũ est) materiã hãc alibi ꝑtractare intẽdo vlterius non progrediꝛ.

Non procedit species remissior a minori ꝑte ꝓ a maiore ceteris paribus.

¶ Confirmatio non procedit soluendo argumentũ secũdo modo ꝑtꝰ intelligenti. Insuper ex dictis superi⁹ in sexto loco ꝑallegato habet q̃d sit dicendũ ⁊ ibi difficilius argumentum erat ꝓ hic, ꝑpter indiuisibilitatem subiecti.

¶ Tertio principaliter arguit potest naturaliter in intellectu esse assensus ifinite intensus ergo antecedẽs, ꝑbatur trib⁹ suppositis: primo ꝓ voluntas actiue concurrat ad sensuꝫ quod tamen non iudicoverum vt primo posterioꝛ nisus sum ostendere: sed q: cõiter conceditur/admittatur. Secundo ꝓ voluntas in instanti actuꝫ producere posit. Tertio ꝓ ad conseruationem actualis assensus nõ requiratur actualis existẽtia volitionis eum causantis.

Suppositiões tres.

¶ Tunc arguit sic detur ꝓ in prima parte ꝓportionali vnius hoꝛe eliciat voluntas volitionẽ assentiendi isti, ꝓpositioni deus est trinus ⁊ vnus in secunda parte eliciat vnam talem volitionem ⁊ in tertia vnam talem ⁊ sic cõsequenter tandẽ in fine hoꝛe assensus causatus erit infinitus patet quia ad multiplicationẽ volitionũ intendetur assensus ⁊ ille volitiones erunt infinite ⁊ eque intense vt supponitur igitur.

¶ Forte dices ꝓ non posset volũtas in paruis ꝑtib⁹ ꝓportiõalib⁹ tales volitiões elicere

¶ Contra potest in instanti ex vna suppositione: ergo potest in quacũq; parte propoꝛtionali. ¶ Forte dices ꝓ voluntas non posset immutari a volitionibus infinitis propter suam finitam capacitatem. ¶ Contra sit casus ꝓ quandoꝰ nam elicit precedentes nõ habeat ita ꝓ eliciens secũdam non habeat primam: eliciens tertiam non habeat secundam ⁊c sic consequenter nec requiritur actualis existentia illarum ad cõseruationem assensus vt patet ex alia suppositione.

¶ Forte dices ꝓ intellectus debet actiue concurrere ad productionẽ assensus ⁊ cũ sit finite actiuitatis nõ poterit ꝓducere assensuꝫ vltra maximũ quod põt sicvel minimũ qd̃ non põt.

¶ Contra agens finitum infinite adiutũ effectũ infinitum ꝓducere potest sed ab infinitis volitionibus adiuuatur ⁊ ellectus ergo ⁊c.

Agẽs finitum infinite adiutum effectuꝫ infinitum ꝓt producere.

¶ Respõdetur negando aũs ⁊ ad probationem admissis suppositionibus dicitur ꝓ nõ oportet ꝓ quacunq; volitione aduenienti assensus intendatur oportet enim ꝓ volitio assensuꝫ intendẽs sit tante actiuitatis ꝓ posset producere simul cum alijs concurrentibus intensiozem assensum ꝓ fit assensus qui intendi debet. Undeꝰ superius dicebatur in secundo et in tertio nunq; agens naturale inuenies effectuꝫ in passo tantum quantum producere potest ꝓducet aliquid in passum illud exempli gratia calefacti num potens precise caliditatem vt quartuoꝰ producere in passum habens caliditatẽ vt quatuoꝰ nihil caliditatis ꝓduceret. ¶ Hic ad multitudinẽ forme nõ habetur cõsideratio ⁊ sic si sit assensus in intellectu intensus vt duo volitio (virtute cuius debet intendi) debet esse tante actiuitatis ꝓ cũ alijs causis necessario req̃sitis posset ꝓducere assensum intensiozẽ ꝗ vt duo. Ex quo liquet ꝓ ꝗto intensioꝛ fit assensus intellect⁹ tanto req̃ritur actiuioꝛ volitio ad eꝰ intẽsionẽ si igit̃ in ifinitũ dꝫ assensꝰ intẽdi in ifinitũ actiua dꝫ ꝓduci volitio ⁊ cum finite sit actiuitatis volũtas relinq̃tur ꝓ tante intẽsionis posit eẽ assensus ꝓ volũtas nõ posset, ꝓducere volitionem tam intẽsam que sufficiat ad intẽdendũ ipsum ⁊ per cõsequens nõ intẽdetur in infinitum assensus per ꝓductionem volitionum.

Agens inuenies effectuꝫ equalez effectui ab eo, ꝓducibilis nihilũ in passuꝫ illud ꝓducet.

¶ Contra predicta arguitur quacunq; volitione data in voluntate potest ipsa volũtas intensioꝛem producere: ergo solutio nulla. Antecedens probatur voluntas potest suaꝫ volitionez intendere sub quantacunq; eẽt intensione.

¶ Sed quia data volitione vt quattuoꝰ potest volitionem eiusdem speciei producere vt vnum in prima parte proportionali vnius hoꝛe ⁊ in secũda volitionem ita intensam ⁊ in tertia ⁊ cetera igitur. Forte dices ꝓ non poterit voluntas immutari tam in tensa volitione ⁊ ꝓ dabitur maxima volitio a qua potest immutari. vel minima a qua non potest. ¶ Contra melius immutatur voluntas volitione intensioꝛi (ceteris paribus) ergo non est dabilis maxima volitio qua immutetur vel minima a qua non consequentia videtur manifesta. Si enim fortius agens melius agit i passum quãto fortius erit tãto fortioꝛ erit actio ꝓ obiẽm non datur maximũ quod sic a quo aliquod passiuum pati põt nec minimũ quod non.

Difficili⁹ ẽ volũtati cõseruare itẽ fiozez ꝓ remissiozẽ volitionem.

¶ Respondetur negando ꝓ volitiõe ꝓ tuncunq; intensa posit immutari volũtas ⁊ hoc ideo quia non precise voluntas patitur sed etiã agit cum immutatur. Ꝓbiẽm cum sit finite virtutis actiue oportet ꝓ detur maxima intẽsio volitionis qua potest imutari vel minima qua nõ. insuper non oportet ꝓ ꝗuis intensioꝛ volitione melius immutetur ꝓ remissioꝛe ꝓ sub quacũq; intensione possit immutari ⁊ in naturalibus est manifesta instantia caloꝛ eiꝰ sub aliqua intẽsione corpoꝛi humano melius conducit ꝓ remissioꝛe sed tam intẽsus caloꝛ põt dari ꝓ vitam hoꝛis extinguet. ¶ Sed forte dices (vt dicebat) existẽte in volũtate volitione vt quattuoꝰ volũtas põt producere in prima parte ꝓportionali vnum et postea potest producere tam intensam volitionem. ⁊ sic oꝰ ꝑ per partes proportionales vnius hoꝛe. nec precedentes impediũt productiones sequentium potius iuuant nec illud obuiat finite actiuitati volũtatis postq̃ nõ simul sed vnam post aliam producit volitiões igitur. ¶ Respõdetur ꝓ ꝗuis nõ sit difficultas ex parte productionis est tm̃ ex parte cõseruatiõis difficilius est eiꝰ voluntati conseruare intensioꝛez ꝓ remissioꝛẽ volitionem ⁊ sic voluntas non poterit ꝓtanc̃ũq; volitionem cõseruare nisi specialiter adiuta sed de hoc nihil in parte ista.

Volũtas cũ iuuatur agit.

¶ Quarto principaliter arguitur aliq̃s effectus naturaliter producitur in instanti ergo dabile est accidens infinite intẽsum naturaliter Aũs liquet ex superi⁹ dictis. ⁊ oꝰ ꝗ probatur datur naturaliter aliqua forma substãtialis in instãti producibilis ad quam caliditas disponit corrumpendo formam precedentez. ¶ Arguitur sic ad corrumpendũ formaꝫ preexistentẽ subito requiritur accidẽs vel aliqua qualitas corruptiua infinite intensa ⁊ non põt forma de nouo introduci nisi alia corrumpatur cum generatio vnius sit corruptio alteri⁹ igitur ex productione instãtanea alicuius forme substantialis sequitur accidens infinite intensum esse dabile ꝓ requirat qualitas infinita corruptiua forme precedentis Probatur illa forma precedens sue corruptioni resistit igitur vel debet corrumpi successiue vel requiritur qualitas infinita que ipsam in instanti corrumpat cuiusquedam actiuitas in infinitũ exuperet eius resistentiam.

¶ Respondetur negando consequentiã et ad probationez dicitur ꝓ ꝗuis subito debeat corrumpi forma precedẽs sicut minimũ naturale vt patet ex dictis in primo non requirit agẽs naturale infiniti vigoꝛis ad illud nec qualitas infinite intensa. Sed prima causa que infinite virtutis est infinite cum agentibus naturalibus cõcurrit ad corruptionem ⁊ productionem subitaneam vt loco ꝑallegato dicebatur nec dicendum est aliunde prouenire instantaneas mutationes saltem vbi ponitur resistentia.

Aliq̃ũ finite aliq̃ũ ifinite cõcurrit ꝑia cã cũ naturalib⁹ agẽtib⁹.

¶ Sed forte dices cum prima causa concurrat cum quolibet agente naturali ⁊ infiniti sit vigoꝛis debere oẽs naturales actiones instantanee fieri vel subito. ¶ Respõdetur negando illud sequi voluntarie enim cõcurrit causa prima vt superi⁹ ꝑbice ostẽsum est ⁊ sic magis cõcurrit cum vno agẽte ꝓ cum vno alio quia cum aliquo finite cũ alio autẽ infinite ⁊ si queras rationẽ diuersitatis assignando pro ratione eius voluntatem deberet ibi satis fieri sed vt plenius satisfiat dico ꝓ qm̃ exigit natura rei producibilis vel rei corruptibilis instãtaneã vel subitaneã mutationẽ infinite concurrit qm̃ autem talem mutationẽ natura rei corruptibilis vel ꝓducibilis nõ req̃rit finite dũtaxat ocurrit. Natura eiꝰ minimi naturalis talis est (vt ex dictis in primo liquet) vt cũ nulli eiusdẽ speciei continuat subito corrũpatur ⁊ producatur ⁊ cum prima causa melius ꝓ natura nõ deficiat in necessarijs qm̃ tale minimũ debet produci vel corrũpi vt forma alia producat infinite cum naturali agẽte ocurrit. videant q̃ dicta sunt supius circa istud propositum loco prealegato.

¶ Contra secundam propositionẽ qua dicebatur non esse in rerũ natura infinita accidentia specie distincta. Arguit̃ sic dantur in speculo infinite imagines ergo est dabilis infinita multitudo accidentiũ. Antecedẽs probatur duobus speculis cõtra se positis causant in vtroq; infinita simulachra igitur ꝑtꝰ. Aũs causant decẽ vt cõstat ⁊ viginti ⁊ triginta ⁊c. et sic sine statu quia nescires assignare determinatũ nũerum sic ꝓ nõ plures imagines causent igit̃

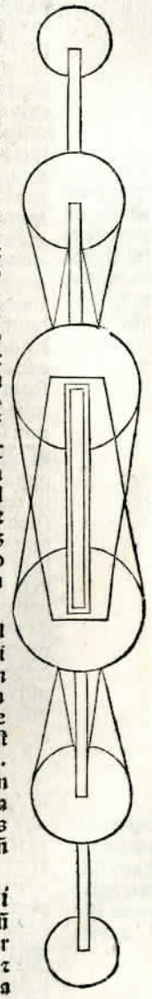

¶ Forte dices ꝓ illa simulachra sunt eiusdẽ speciei. Cõtra obiecta specie distincta simulachra specie distincta causant sed speculũ ⁊ sua imago distinguntur specie et ab imagine speculi causat simulachrũ scilz a speculo vt declarabit̃ statiz ergo illa duo simulachra specie distingũtur. ⁊ pꝰ aliꝰ ab illis causata ⁊ sic in infinitum. igitur.

¶ Pro intelligentia materie argumenti. Sciendũ est ꝓ vt experientia manifestat duobus speculis contra se positis in vtroq; magna multitudo imaginum apparet in quarũ quidez imaginũ apparitione multa veniunt consideranda. ¶ Primũ est multiplicatio vel multitudo imaginum. ¶ Secundũ diuersitas ꝗtitatis imaginum apparentiũ minoꝛes enim ⁊ minoꝛes imagines apparent. ¶ Tertium est diuersitas apparentis situs illarum imaginũ vna eiꝰ profundioꝛ vel remotioꝛ alia videtur.

¶ Pro primo dicendũ est ꝓ multiplicatio imaginum ex hoc prouenit si vnũ speculum. a. ⁊ aliud speculum. b. pedaliter distanti a. a. producit in. b. suam imaginẽ ⁊ b. in. a ⁊ imago. a. exꝰ in. b. ꝓducit suã imaginem in. a. et imago. b. existens in. a. pro-

Universidad de Deusto Biblioteca

duct in.b. suam imaginem et quelibet illarum imaginum producit imaginem sui in alio et ex hoc resultat multiplicatio et multitudo imaginum. An in infinitum fit processus vel fit in aliquibus imaginibus status inferius dicetur.

¶ Pro expeditione secundi de diuersitate ꝓtitatis imaginũ sciendũ est ꝙ prout Dñs cãtuariẽsis habet in secũda parte sue perspectiue imago rei vise in speculo cõuexo minor notabiliter est ꝓ res ipsa cuius est imago vnde propositio tricesima tertia est talis in speculis sphericis imagines in maiori parte minores esse rebus visis ⁊ ꝓpositio.xix.quarta est talis in speculis cõuexis que minora sunt eo in eis minores imagines apparere. Ita ꝙ imago rei vise in speculo cõuexo minor erit ꝓ res visa ⁊ inde est ꝙ imago.a.in.b.minor est ꝓ.a.et imago illi⁹ imaginis minor erit ꝓ illa imago ⁊ imago illi⁹ minor ⁊c. Sed ratio propter quam minor est imago in speculo conuexo ꝓ res visa est q̃ cõcursus radiorũ visualium cum catheco est ꝓpinquior oculo in speculis cõuexis ꝓ in planis vt idem cantuariẽsis habet super ꝓpositione positam tricesimam tertiã ⁊ radij ab eodem puncto procedẽtes ꝓto minus ꝓtendunt tãto extrema minus distãt et ecõtra. ⁊ per oñs radij visuales imaginarij procedẽtes ab oculo vsq̃ ad ocurſuz cũ catheco ꝓ ꝙto pinqui⁹ oculo cõcurrunt tanto min⁹ distãt ⁊ cum ꝓm distantiã illorum radiorũ in cõcursu repsentatur ꝓtitas rei vise. relinq̃tur ꝙ minor apparebit notabiliter ꝓ est hoc claret in figura hoc aũt a scientiũ⁹ aliquid in perspectiua perfecte cognoscitur ⁊ pro eis sufficit q̃d dictũ est pro alijs autẽ qui ignari sunt illius artis plura que dicerẽtur non sufficerent ꝓ obrem supersedeo.

¶ Pro declaratiõe tertij de diuersitate apparẽtie situs imaginũ aduertendũ est ꝙ imago reivise in speculo plano videtur tm̃ distare a speculo ex altera parte ꝓtum ipsa res a speculo distat ⁊ hoc ideo q̃ non solum res ipsa in speculo apparet sed etiam distantia ipsius rei a speculo in speculis planis tanta ꝓta est in cõueris autem minor aliq̃n. Hoc claret per vicesimã secunde partis perspectiue cantuariẽsis vbi habetur imagines apparere in cõcursu linee visualis cũ catheco ⁊ radius visualis non ocurrit cũ catheco nisi in pũcto tm̃ distãtes speculo plano sicut res visa in cõueris aũt in pũcto min⁹ distãte ⁊ hoc iõ q̃ citra centrũ speculi dz cõcursus fieri et stat ꝙ res visa lõge magis a supficie speculi distet. ꝓ superficies speculi a suo centro si igitur a speculo distat a b speculo pedaliter imago a in b debz apparentie minus ꝓ pedaliter distare a superficie speculi b ex alia pte et sic illa imago apparẽter distat ab a cui⁹ est imago plusꝓ pedaliter et per consequẽs imago illius imaginis in a apparebit plusꝓ bipedaliꝫ distare a supficie a q̃quidẽ imago cũ appareat distare plusꝓ a b appebit distare a supficie plusꝓ bipedaliꝫ ex alia pte ⁊ sic oñr de alijs imaginib⁹ ꝓsiderãdũ est hoc figura hic posita presentatur.

¶ Ad argumentum respondetur negãdo antecedẽs non eñ proceditur in infinituz in illis imaginibus: causa est q̃ imago rei vise minus sufficiens est ad ducendã per tãtam distantiaz suam imaginem ꝓ ipsa res visa ⁊ imago illius minus sufficit ad illud ꝓ imago cuius imago est et sic cõsequenter de alijs imaginib⁹ vñ ꝓpositio.3. prime partis perspectiue cantuariẽsis est talis luces resexas similiter ⁊ colores debiliores esse directe radiantibus.⁊.xj.res in speculis vniuersaliter apparere debili⁹ ꝓ directe deueniendũ est igitur ad vnã imaginem tam parue actiuitatis ꝙ non sufficiat ꝓducere suã imaginem in alio speculo per tantam distantiã vtrũ videlicet illa imago erit.xx.vel centesima nescirem⁹ bene certificare nec opus ẽ scire que tam est imago illa sicut nescius quãte sicut ne scimus quante quantitatis sit minimũ naturale et per oñs non habes ex multiplicatiõe a illoꝝ imaginũ infinitã multitudinem accidentiũ specie distinctorum.

Nota ꝓcedũt in infinitũ multiplicatiões imaginũ in speculis ꝗ sepositis.

¶ Libenter dixissem plura de imaginibus in speculis apparẽtibus ⁊ pscrutat⁹ fuissez ly an imago q̃ in speculo apparet sit ab eo distincta et a re visa vt perspectiui oẽs ferme astruunt quãuis cantuariensis nonadecima propositione secũde partis sue perspectiue videatur dicere oppositũ vel potius ipsa res visa vt occaz nititur probare sed quia alibi intẽdo de hac materia ꝓtractare hic amplius nõ inficio. quãuis Cantuariensis sup decimãnonaz propositione secũde partis sue perspectiue videatur dicere oppositum.

¶ Secũdo principaliter Arguitur infinita accidẽtia specie distincta pñt naturaliter dari igiꝫ. Añs probat suppositio primo ꝙ ex cõmixtione qualitatũ primarꝝ scõe q̃litates resultẽt et hoc scõm diuersaz proportionẽ in qua se haberent prime q̃litates. Exẽpli gr̃a si caliditas ⁊ humiditas se hñt in proportiõe dupla resultat aliq̃s color si in proportione sexq̃tertia, alius color distinctus ab alio specie et si in ꝓportione alia alius. ¶ His positis sic Arguiꝫ in infinitis ꝓportiõibus possunt se habere prime qualitates et scõm ꝙ sub diuersis proportionib⁹ se habẽt diuersa resultant accidẽtia vel colores specie distincti igitur. ¶ Secunda pars añcedẽtis ex suppositione liquet ⁊ prima claret non enim possunt se habere in proportione aliqua quin in alia distincta ab illa haberi possint.

Ex permixtione q̃litatũ primarũ scõe resultant.

¶ Forte dices ꝙ ꝓuis infinitis modis variis possent miscer i prime qualitates q̃ non tot quin pluribus non tamen est possibile ꝙ infinitis modis miscerenꝫ ita ꝙ in sensu diuiso ⁊ sincathegoreumatice verũ est dicere ꝙ infinit, ꝓportiõib⁹ distictis pñt se habere q̃litates prime nõ tm̃ i sensu cõposito. ¶ Cõtra hoc Arguiꝫ sic ex hoc sequiꝫ ꝙ aliq̃n accidẽtia pñt esse in rerũ natura q̃b⁹ nulla sit ꝓ accidẽtia i spẽ dant actualiter existẽtia q̃d vez eẽt magnũ incõueniẽs in phisica. Sed q̃la ꝓbat. de ꝓ cẽtum modis varijs pcise fiunt q̃litates ꝓme ꝓmixte tũc sic argũ. Vno alio mõ pñt misceri ex quo resultabit aliõ accẽs spe distinctũ a quocũq̃ exñte. igiꝫ ⁊ tantũ dez põt dici de vno alio imo de ifinitis alijs ⁊ ꝓ oñs iã actualiter careret natura infinitis spẽb⁹ ⁊ accidẽtiũ possibilium naturaliter.

¶ Pro solutione huius multa essent dicenda sed q̃a de q̃litatib⁹ scõis a plurimis q̃litatib⁹ resultãtib⁹ sermo est qui ad libũ de generatiõe spectat (vbi de illis tractare itẽdo) hic pauca dicã. ¶ Vnde ad argumentum respondẽdo negaꝫ eius antecedẽs et ad ꝓbationẽ admissa suppõne negaꝫ ꝙ infinitis modis varijs se possent hr̃e q̃litates ꝓme ex quoꝝ quidẽ modorũz diuersitate infinite q̃litates scõe spe distincte resultãt. ¶ Pro quo aduertẽdũ est ꝙ cũ q̃litates ꝓme ad gñationẽ ⁊ cõseruationẽ formarũ substantialiũ ordinent nõ ꝓtingit ꝙ naturaliter misceantur vel ꝓportionẽtur nisi fm ꝙ desunt gñationi ⁊ cõuersationi forma substantialiũ. Cũ autez forme sub̃ales naturaliꝫ possibiles sub finito sit numero relinq̃tur ꝙ finitis modis pcise, ꝓportionari possint q̃litates ꝓme ⁊ ex oñti finite sũt dñtaxat q̃litates scõe possibiles naturaliter.

Prout fermit gñatio ⁊ cõseruatio formarũz substantialiũz q̃litates ꝓme miscentur.

¶ Cõtra hoc arguitur sic. cũ caliditas ⁊ humiditas sunt simul ⁊ vna illarum qualitatũ vsq̃ ad non gradũ remittitur ifinitis modis varia ꝓportio illarũz duarũ qualitatũ. p3. sic se habebũt in ꝓportione dupla ⁊ in quadrupla et in octupla ⁊ sic in infinitũ vt liquet intelligenti. igitur infinitis modis põt variari propositio naturaliter. Secundo argumentum probare videtur infinitas formas substantiales eẽ possibiles specie distinctas naturaliter.

¶ Respõdetur ad primuz distinguendo ꝙ infinitis modis possit variari ꝓpositio q̃litatum ꝓmarũ vel variatione sufficiente ad corruptionẽ vnius forme substãtialis ⁊ ꝓductionẽ alterius ⁊ sic negatur vel variatione nõ sufficienti ad illud ⁊ sic cõcedit. Stat eñ ꝙ humiditas vel caliditas vsq̃ ad nõ gradũ remittatur nõ corrupta forma substãtiali et sic quãdo dicebatur ꝙ nõ possit ꝓportionari infinitis modis distinctis intelligitur de ꝓportiõe sufficiẽti ad formã substãtialẽ ĩroducẽdũ ⁊ per hoc põt solui aliud argumẽtũ q̃d fiebat ad ꝓbãdũ ꝙ forme substãtiales spe distincte ifinite pñt naturaliter existere: eo ꝙ ez diuersuz modũ q̃ qualitates admiscẽtur diuerse forme substantiales, ꝓducũtur solui inq̃ põt ꝓ hoc ꝙ dicaꝫ (sicut opz) ꝙ nõ q̃libet proportio sufficit ad forme substãtialis ꝓductionem.

Non q̃libet diuersa ꝓportio q̃litatũ ꝓmarũ sufficit ad ꝓductionẽ scõe q̃litatis specie distincte.

¶ Insuper. Aduertẽdũ est ꝙ adhuc certa ⁊ determinata ꝓportio nõ sufficit sed multitudo forme ⁊ extensio debita requirunt. Vñ ꝓnis Exempli gr̃a. caliditas et humiditas se hñtes in ꝓportione dupla sufficiãt ad gñationẽ huius mixti siue ꝓfecti siue imꝓfecti (in idẽ redit) non opz ꝙ q̃cũq̃z tales q̃litates se habẽtes in tali ꝓportione sufficiant ad illud quia forte requirunt quattuor gradus humiditatis ⁊ duo calidita tis ad generationẽ illius mixti et non sufficiunt dimidius gradus humiditatis ⁊ vna quarta gradus caliditatis q̃uis se habent in equali proportione ⁊ adhuc illud non sufficit quia stat ꝙ tantũ de qualitate sit vbi est intensio precise vt vnum sicut vbi est intensio vt quattuor ⁊ sic opz ꝙ qualitates proportionentur scõm multitudinez formẽ ⁊ non sufficit fm intensionem graduũ. Sed hec alibi. Quo ad extensionẽ liquet ex dictis de minimo naturali.

Non q̃libet proportio q̃ꝛ ꝓmarũ sufficit ad forme substantialis imaginationem.

¶ Sed contra predicta arguitur sic ex diuersa permixtione qualitatũ primarũ resultat qualitas secũda dato ꝙ ex illa permixtiõe diuersa nõ debeat forma substãtialis gñari ergo non oportet ex finitis modis quibus diuersificari potest proportio qualitatũ primarũ quoad generationẽ forme substantialis inferre finitatẽ possibiliũ qualitatũ secundarũ distinctarũ specie: cõsequentia est clara ⁊ aũs probatur experientia cognoscitur ꝙ actione naturali ex vride fit croceũ et ex albo rubrũ forma substantiali nõ varia ⁊ hoc nõ nisi ex diuersa proportione primarũ qualitatũ. ¶ Rñdetur cõcesso antecedẽte negando oñiam ꝓ cuius intelligẽtia. ¶ Aduertẽdũ est ꝙ sicut nõ ex quacũq̃ variatione proportionis qualitatũ primarũ forma substantialis variatur ita nõ ex quacũq̃ variatione proportionũ taliuz qualitatũ secũda qualitas resultat certa eñ ⁊ determinata proportio similiter intentio determinata qualitatũ primarũ requirunt ad ꝓductionem scõe qualitatis. Ita ꝙ non opz ꝙ si ob albedinẽ producẽdã ponaꝫ frigiditas vt sex et humiditas vt quattuor ꝙ ꝓ primo incipit remitti frigiditas incipiat corrũpi albedo et alius calor generari specie distinctus: sufficit eñ ꝙ albedo inciperet remitti.

¶ Secũdo potest aliter ad argumentũ dici cõcedendo illud q̃d infertur videlicet posse infinita accidẽtia specie distincta naturaliter existere sincathegoreumatice ⁊ in sensu diuiso ⁊ cõceditur insuper ꝙ aliq̃d accidẽs põt naturaliter existere cui nõ datur aliud simile i specie actualiter existẽs: nec illud dz incõueniẽs reputari: sicut eñ datur aliquod mixtũ imperfectũ quo natura caret per aliquod tẽpus sicut nix vel grãdo a fortiori nõ incõuenit ꝙ aliquo accidẽte careat a fortiori dicitur q̃ non est tãte perfectionis accidẽs sicut mixtũ iperfectũ sufficit ꝙ i suis causis proximis ꝙ quodcũq̃ accẽs cuiuscũq̃ sit speciei existat. Vnde quãuis naturali necessitate in mundo debeat esse caliditas humiditas frigiditas ⁊ siccitas ex quarũ qualitatũ cõmixtiõe alie qualitates resultant: nõ oportet ꝙ mundus nõ careat aliqua qualitate sed sufficit ꝙ virtualiter secunde qualitates in primis continentur. Vnde sicut artificialiter producuntur alique forme substantiales. Patet de medicinis compositis et notuz est: ꝙ mere voluntarie apothecarij conficiunt illas possent ergo eas non conficere ⁊ sic mundus careret illis. ¶ Non reputetur ergo incõueniens ꝙ aliqua specie possibili natura careat: sed fm illos q̃ perspicuũ hñt non esse

Nõ est incõueniens ꝙ aliq̃ vna tota spẽ possibili natura careat.

Ex diuersis aspectibus astrorum diuerse procedunt influentie. Nõ q̃libet aspectus diuersitas ad diuersitatẽ effectus sufficit. Quiq̃s sũt aspectus de quibus astrologi facũt mentionẽ

aliquam entitatẽ possibilem quin aliqua eiusdẽ spẽi actualiter existat: argm̃ dz primo mõ solui ¶ Ex dictis põt dici ad aliũ argm̃ quod põt formari de aspectibus astrorũ cũ aũt ex diuerso aspectu astrorũ diuerse dispositiones ⁊ influentie in istis inferioribus resultent ⁊ ifinitis modis põt aspectus astrorum variari: videbaẽ sequi possibilitas infinitorũ accidẽtiũ sp̃e distinctorũ: Sz põt ad hoc dici ꝓportionabiliter sicut ad alia vz q̃ q̃nis ex diuerso aspectu astrorum diuersus sequatur effectus: nõ tm̃ q̃cũq̃ diuersitas aspectus sufficit ad effectũ diuersũ. Vm̃ astrologi de aspectibus q̃nq̃ dũtaxat mẽtionẽ fecerunt: de trino vz ⁊ de q̃rto ⁊ de sextili de oppositione ⁊ coniũctione pcipientes p̃ experiẽtias notabiles effectus in istis inferioribus cõtingere ex illis aspectibus nõ aũt cũ alij esset aspectus: q̃ obrem nihil de alijs aspectibus dixerunt.

¶ Tertio aũt dantur infinite relationes specie distincte in natura existẽtes ergo infinita sunt accidẽtia actualiter existentia specie distincta. Aũs pbatur. Primo datis duabus albedinibus sunt due similitudines quibus sil'es dicũtur: et cõstat q̃ sil'itudines ille sp̃e distinguntur ab albedinibus si sint dicende entitates respectiue ad mẽtẽ illorũ q̃ relationes ponũt ⁊ ille due similitudines sunt sil'es alijs similitudinibus sp̃e distictis ab illis: Nõ eim̃ sũt eiusdẽ speciei similitudo q̃ vna albedo est similis alteri ⁊ similitudo qua vna sil'itudo est alteri similitudini sil'is: et sic dicendũ de alijs sil'itudinibus q̃bus ille sunt similes. ⁊ sic sine statu ergo infinite sũt entitates respectiue quarũ vna nõ est eiusdẽz spẽi cũ alia.

¶ Item situs sũt infiniti sp̃e distincti igiẽ. Aũs pbatur q̃cunq̃ situs distinguitur specie a situ alio quacunq̃ diuersitate posita et ifinitis modis potest situs variari imo actualiter est infinitis modis situs variatus. Pz q̃ situs prime partis ꝓportionalis vni corpis pedalis nõ ẽ eiusdẽ spẽi cum situ scde nec cuiz situ tertie ⁊c. igitur.

¶ Itẽ de vbi potest idẽz dici. ¶ Respõdetur quicq̃d sit de aũte q̃ ꝓpositio scda superi posita cõtra quã argumẽta hec formãtur nõ intelligiẽ nisi de absolutis accidẽtib̃ Ad methaphisicũ aũt ptiet de entitate relationũ determiare vbi discusso an tales entitates poni debeãt dz discuti an ifinite tales sp̃e distincte entitates sint actualr q̃ obrẽ hic de his nihil amplius dr: nec formaẽ argumẽtũ de p̃ctis lineis ⁊ supficieb̃ q̃ si ponantur distincta a subiectis ⁊ alijs accẽtib̃ fm quãlibet dimẽsionẽ dmisibilib̃ infinita vtiq̃ sunt sz ad methaphisicã ptinet de illis ẽt discutere sicut ingerit dis ⁊ de alijs entitatib̃ in q̃tũ hmõi cũ sit de ente iquãtũ ens: nec q̃n tales entitates darenẽ ifinite eẽt ꝛcludẽdũ naturale agẽs eẽ ifinite ẽtutis cuz eim̃ nulla sit in ꝓductiõe taliũ entitatũ difficultas. nec respectiua entitas recipiat magis ⁊ minus: nõ argnit maiorẽ ẽtutez ples q̃ pauciores relatiões pducere. ¶ Et hec p̃ vltima parte per scrutationis de infinito sufficiant.

De entitate relationum ad metaphisicũ pertinet discutere.

Agenti naturali non ingerit difficultatem relationũ pductio.

Relatio nõ est intensibilis.

finitũ magnitudine vel multitudine vel intẽsiõe supnaturaliter ⁊ q̃n̄ haberetur q̃ non: vtrum diuine potentie subiaceat.

¶ Pro expositione primi ponuntur propositiones fundamentales.

¶ Prima est nõ est actu supernaturaliter aliquod infinitum magnitudine.

Scda ꝓpo nõ est actu supnaturaliter ifinita multitudo corporũ nõ ꝛstituẽtiũ vnum.

¶ Tertia ꝓpo nõ est actualiter existens aliq̃d accẽs corpale ifinite intẽsus supnaturalr.

¶ Quarta ꝓpo nõ est improbabile aliquod accẽs spũale infinite esse intensionis.

¶ Prima ꝓpo pz. nihil debemus supnaturalr assignare nisi vel expiẽtia vel ex fide vel reuelatiõe nobis cõstet sz nec expientia cognoscimus nec reuelationẽ habemus nec fide obligamur q̃ aliquod detur infinitum magnitudine actualiter existens. igitur. Eodẽ modo secũda ꝓpositio probatur similiter ⁊ tertia.

¶ Quarta aũt. si vera sit ex gratia anime xp̃i cui absq̃ mensura gratia data est veritas sortitur: si eim̃ sine aliquo incõuenienti admissa possibilitate infiniti supernaturaliter põt dici animã xp̃i gratiã habere infinitã similiter et beatitudinem magis cõsonũ videtur illud ratio nt q̃ oppositum quid tamen veritatis habeat ꝓpositio illa: inferius videbitur. ¶ Contra primã ꝓpositionem ⁊ contra secundam non arguitur: non quia patiuntur argumenta alicuius momẽti vel difficultatis patet intelligenti.

¶ Cõtra tertiã ꝓpõnẽ arguiẽ sic. albedo corporis xp̃i in sacramento altaris est infinite intẽsa. ergo supernaturaliter datur accidens infinite intensionis ¶ Antecedẽs ꝓbatur. si albedo pedalis intẽsa vt vnũ vniformis ad semipedalem reduceretur: posita penetratiue vna medietate albedinis cũ alia. euaderet albedo intensa vt duo: ⁊ si ad quartã pedalitatis intẽsa vt quattuor ⁊ si ad octauã intensã vt octo ⁊ sic ꝓportionabiliter. ergo si reduceretur ad indiuisibile esset infinita intensio sed ita est q̃ albedo corporis xp̃i in sacramento est ad indiuisibile reducta: cum sub quoliber puncto hostie consecratẽ sit totum corpus christi cum ꝓ suis accidentib̃ omnibus. igitur.

¶ Ad istud argumẽtũ. Est cõis solutio. Negãdo aũs. ⁊ ad ꝓbationẽ dato q̃ cõcedaẽ q̃ si albedo pedalis sic reduceret ad indiuisibile eẽt infinite intẽsa: Negaret q̃ ita fiat de albedie xp̃i sub specieb̃ sacramẽtalib̃ q̃nis eim̃ simul sint oẽs partes corporis xp̃i sub quolibet p̃cto hostie cõsecrate nõ tm̃ albedo est intẽsior in sacramẽto q̃ in celo. Causa est quia albedo vni parti inherens nõ constituit cum albedine alteri parti inherente intensiorem albedinem eo q̃ quelibet albedo partialis inest suo subiecto distincto a subiecto cui inest altera pars et ad hoc q̃ due albedines intensiorẽ constituant: oportet q̃ insint eidem adeque.

Possibilitate ifiniti admissa oue nienti est dicere aiaz xp̃i habere infinitã gratiam q̃ finitam.

De albedine xp̃i in sacramento.

Non est infinite intẽsa albedo corpis xp̃i sub sacramento.

¶ Cõtra istud aliq̃s argueret sic amoueat deus suũ corpus a spẽbus sacramentalib̃ relicta ibi sua albedine sicut prius erat (in hesione secluſa) iã ibi eẽt albedo ifinite intẽsa. ¶ Primo ad hoc dr q̃ q̃n̄ ita deus faceret nõ habeẽ nisi q̃ eẽt albedo infinite intẽsa: sz cũ nõ habeam̃ vm̃ dicam̃ deuz illud facere: nõ debem̃ dicere illud fieri: mõ ꝓpo tertia nõ sonat nõ posse esse supnaturaliter aliq̃d accidẽs corpale infinite intensuz: sz iã actualiter nõ eẽ. ¶ Scdo dr ab aliq̃bus q̃ adhuc in casu illo nõ eẽt albedo infinite intẽsa eo q̃ nõ ꝛstituũt albedines ptiũ corporis xp̃i ibi derelicte (albedinẽ intẽsiorẽ: nõ eim̃ sufficit (atiũ) ad intẽsionẽ albedis q̃ vna albedo penetratiue se habeat cum alia: sed q̃ sic se habentes vnã albedinẽ cõstituãt modo possibile est duas esse albedines penetratiue se habentes ⁊ eidez subiecto inherẽtes adequate adhuc ⁊ q̃ nõ constituant vnã deo suspendente vnionem.

¶ Sed cõtra hoc arguitur. due albedines apte nate sũt vnã itẽsiorẽ albedinẽ ꝛstituere ⁊ nihil aliũ req̃riẽ ad illũ vltra hoc q̃ penetratiue se habẽant: alias deẽ q̃d est illũ q̃ vnã albedinẽ ꝛstituũt. Et q̃n̄ diceres q̃ est vnio entitas respectiua distincta ab illis albedib̃ req̃sita ad hoc q̃ vnã intẽsiorẽ albedinẽ istituãt. Illũ nõ satisfaceret q̃: positis extremis relatiõis nõ põt poni relatio si sit itrinsec̃ adueniẽs: ⁊ si sic relatio 'extrinsec̃ adueniẽs positis extremis sicut req̃riẽ ad positionẽ illi̇ relatiõis nõ põt nõ poni relatio illa: hoc manifestũ est illis q̃ circa tales entitates insistũt. mõ cũ illa vnio sit itrinsec̃ adueniens relatio. si dicaẽ entitas distincta a reb̃ vnius ⁊ ad positionẽ talis relationis nõ req̃raẽ aliũ nisi q̃ ille albedines sic penetratiue se habeãt: relinq̃niẽ q̃ ꝛstituũt vnũ: ⁊ p̃ q̃ nõs ẽ ponẽdavnio illis sic se habẽtib̃ nec deẽ põt vnionẽ suspẽdere si ille albedies sic se habeãt: alias nõ deberet dari aliq̃ entitas respectiua intrisec̃ adueniẽs dicã eim̃ q̃ sicut deẽ põt nõ ꝛcurrere ad ꝓductionẽ talis relatiõis requiritur q̃ ita potest nõ ꝛcurrere ad ꝓductionẽ relatiõis itrinsec̃ adueniẽtis: ⁊ notũ est q̃ nõ dz min̄ necessariã dependẽtiã relatio extrisec̃ adueniẽs ex põne extrẽorũ tali mõ q̃liter req̃riẽ ad illã relationẽ quã relatio intrinsec̃ adueniẽs ex põne extremorũ simpliciter. ¶ Istud arg. videẽ apparẽter ꝛcludere q̃ albedo derelicta in casu eẽt ifinite inteusa fm illos qui illã esse alicuius intẽsionis dicũt. ¶ Et si dicas ex hoc sequi q̃ exñte corpe xp̃i sub spẽb̃ sacramẽtalib̃ eẽt albedo infinite intẽsa' q̃z albedines oim̃ ptiũ se haberẽt penetratiue ficut cuz essent ibi derelicte non existente corpore cui inhererent: Negaẽ sequela inherere eim̃ diuersis subiectis impedit constitutionem vnius albedinis: ⁊ per consequens intensionem.

¶ Sz forte dices ex hoc seq̃ deũ posse ĩpedire vnionẽ q̃n̄ albedies eẽnt ibi derelicte nõ herẽtes alicui. maioris eim̃ ẽtutis videtur deẽ eẽ ad ĩpediẽdã vnionẽ q̃ diuersis subiectis inherere. ¶ Item nõ esset iamvnio albedinũ relatio extrinsec̃ adueniẽs nec itrinsec̃ adueniẽs. ⁊ p̃ q̃ nõs non esset relatio. Secũdũ est manifestũ fm illos qui de relationib̃ istis loquũtur ⁊ q̃ nõ primum pz q̃ detur q̃ reliquanẽ ibi albedines sine subiecto iam fm dicta cõstituũt vnã albedinẽ infinite intẽsam. ⁊ per q̃ nõs ibi est vnio respectiua entitas: ⁊ sic sufficeret ad positionẽ talis vniõis albedines sic se habere. Sz hoc non. q̃ si illis nõ magis distãtibus ponaẽ corp̃ xp̃i sicut prius erat sub speciebus sacramentalib̃ ita q̃d illi corpori ille albedines inhererẽt non esset tunc vnio igitur.

Relatio intrinsec̃ ad uenies nõ posset ĩpediri extremis positis.

¶ Respondetur ad hoc q̃ q̃n̄ albedines inherẽt diuersis nõ sic se hãt qualiter opz ad cõstitutionẽ albedinis intẽsioris ⁊ ad talez sensum dictũ est q̃ diuersis subiectis inherere impedit vnionẽ ⁊ intẽsionẽ ⁊ ex hoc solum̃ vtrũq̃ argumẽtum. Vm̃ dicendũ est videẽ q̃ q̃n̄ vnũ corpus pedale eẽt albũ vt duo vniformiter ⁊ vna medietas illius pedalis ponereẽ penetratiue cum alia nõ esset albius nec albedo resultaret intẽsior: sz si illa penetratiõe facta corp̃ eius subiectũ corrũperetur (albedine dimissa) albedo eẽt intẽsior. Ex quo seq̃tur q̃ corrupto subiecto albedinis nulla alia variatiõe facta resultat intensior albedo.

¶ Sed cõtra predicta arguiẽ albedo pedalis intẽsa vt vnũ dato q̃ ad idiuisibilitatẽ mõ sup̃ adicto reducaẽ nõ erit infinite intensa: ergo nec albedo corpis xp̃i existẽs sub spẽb̃ sacramẽtalibus corpore xp̃i separato albedie ibidẽ derelicta. Cõsequẽtia tenet: ⁊ aũs pz ex dictis supius in tertio vbi de q̃litate idiuisibili mẽtio fiebat ibi demvideaẽ. Et pro nũc dr sicut ibi dicebaẽ nõ eẽ vez alicui intẽsiõis albedinẽ sic derelictã ꝓpter cãm ibidẽ assignatã. Sed q̃res quãte intẽsionis est albedo corporis xp̃i sub sacramẽto. ¶ Nõ stando in appellatiõe tãte intẽsionis est sicut in celo sed si nõ esset alibi dicerẽ illã esse nulli intensionis ⁊ sic de rigore logices ista esset cõcedenda albedo corporis xp̃i nõ est alicui intẽsionis sub sacramẽto. Et q̃z dicta in tertio cõferũt immo sufficiunt ad intelligentiã istorũ amplius nõ insisto.

Albedo ad indiuisibile reducta penetratione nõ ẽ alicui intẽsionis albedo corporis xp̃i sub sacramẽto nõ est alicuius intensiõis.

¶ Scdo arguitur supernaturaliter datur vel dabitur aliqua qualitas corporalis infinite intẽsa igitur. Aũs ꝓbatur erat aliq̃s calor infinite intẽsus supnaturaliter. Igitur ꝓbatur aũs supnaturaliter aliqui effect̃ cõtigerũt miraculo se q̃ potuerũt vtute caloris infiniti ꝓduci ergo calor infinit̃ cõcurrebat ad ꝓductionẽ eorũ ꝓbaẽ q̃ũs. Deus q̃nis se solo effect̃ ꝓducere posset: si cause aliq̃ sint possibiles q̃ possent ad ꝓductionem illorum effectuũ ꝛcurrere vult causas illas actiuitatẽ in ꝓductiõe taliũ effectuũ habere hoc liquet. cũ eim̃ posset deus lumẽ eiusdẽ spẽi cũ lumine a sole ꝓducto (quo mũdus eodẽ mõ sic vt nũc illuminaretur) ꝓducere voluit tm̃ solẽ cũ ipso ad ꝓductionẽ luminis cõcurrere ⁊ idem de alijs effectib̃ naturalibus ab alijs causis procedentibus est dicendũ. Ergo si sit possibilis calor infinitus ex quo potuisset ꝓduci aliquis effect̃ dicendum est q̃ si talis effect̃ fuit vel est vel erit q̃ deẽ voluit vult vel volet talem effectũ a calore infinito ꝓduci. ¶ Sed forte dices tunc effectus illis

Deus vult causas secũdas ad effectus cõcurrere q̃ũis sine illis possunt ab eo ꝓduci.

le nō fuisset miraculosus. ¶ Hoc nō tollit apparētia argumēti q: miraculū solueret in productione infiniti. Sed forte dices nō inuenit ꝓ aliquis effectus miraculosus cōtigisset ad cuius ꝓductionem infinitus calor ocurrere potuisset.

¶ Contra illud ostenditur primo in resuscitatione mortuorū calor naturalis requirebat quo vitalis spiritus reuiuiscerēt ⁊ cū fuit illa mortuorū suscitatio instātanee facta requirebatur agēs infinite ꝑutis cuz ex ꝑte cadaueris esset resistētia ergo calor infinitus potuisset habere actiuitatē ad ꝓductionem calorīs viuificatis. ¶ Forte dices ꝓ calor ille infinitus ꝓduxisset calorē infinitū ⁊ improportionatuz humane complexioni.

¶ Cōtra potuisset deus suspēdere actiuitatē ita ꝓ nō ocurrisset cū illo calore nisi ad ꝓductionē calorīs cōueniētis. Itē terra miraculose subito fuit apta qñ coze datan ⁊ abiron fuerūt absorti: ⁊ hoc potuit fieri actione calorīs infiniti cū calor apertionis terre sit cā igr. ¶ Forte dices ꝓ fitūc fuisset infinit⁹ in aere cuius actione terra subito fuit aperta consumpsisset calor ille omnia alia calore consumptibilia.

¶ Cōtra potuisset de non concurrere cū illo ad alias actiones. Item frigiditas infinita potuit concurrere ad reuniōnē partiuz terre que fuit etiā subito facta postꝗ illi fuerunt absorti: cum frigiditas sit cā restrictionis porozuz terre et animātū: sicut aptionis est causa calor multa alia exēpla possent adduci in quibus qualitates alterius speciei infinite intense potuerunt actiuitatem habere.

¶ Respondetur negādo antecedens et ad ꝓbationē admittit ꝓ vbi deus posset se solo effect⁹ ꝓducere vult causas alias naturales in ꝓductione illorū actiuitatē habere illud est manifestū de effectib⁹ naturalibus: manifestū inq̄ cuilibet fideli: sz de effectib⁹ miracl⁹osis exēplis multis sacri eloquij ostēdi potest. ¶ Primo quādo mare rubrū sicco pede filij israel trāsierunt. ꝗuis deus se solo potuit aquā sic disponere volūit tū ꝓ vētus ocurreret vehemēs. Unde. Exodi quartodecimo haberur cū ꝓ extendisset moyses manū super mare abstulit illud dōs flante vento vehementi ⁊ currente tota nocte ⁊ vertit ī siccū ꝗuis. Nicola⁹ delira dicit sic sup illū passum: nō est intelligēdum ꝓ ille ventus diuiserit mare sz dōs potius diuisit. Uēt⁹ tū ille fundu z maris discoperū aq̄ deficcauit vt filij israel mūdius ⁊ suauius incederent. Sed sz verū sit ꝓ vētus ille non suffecisset ad diuidendum mare nisi deus etiam miraculose concurrisset cum illo: cum ventus ille potuisset habere aliquā actiuitatem quo ad diuisionem aque ⁊ illud videatur textus sonare: nescio quare nō potest dici ventum illum ad diuisionem aque cōcurrisse: nec miraculum aufertur nec diminuit. quia ventus ille talis non potuisset esse naturaliter: nec sufficisset ad diuidendu z aquā concursu gratiali dei. ¶ Insuper sufficit ꝓ miraculū fuit fundū maris deficcari ⁊ de⁹ voluit ꝓ flāte vēto deficcaret.

Ventū fundu z maris rubri desiccauit.

Insuper aque marath amare dulces facte sunt: cū misisset moyses lignū quod ostendit ei dōs vt habet exo. xv. ad quarū quidē aquaruz dulcedinem videt ꝓ lignū illud concurrisset alias superuacaneū videretur lignū proijcere in illas aquas: nisi forte diceret ꝓ misteriū magnū ligni crucis nostri redēptoris ibi figurabatur vt inter linealis glosa ibidē innuit. Sed ꝓ lignum habuisset virtutē inducēdi dulcedinē. pz ꝑ illud ecclesiastici. xxxviij. Nōne a ligno indulcata est aqua. Et sic ꝗuis fuit miraculū ꝓ aque dulcorate essent: voluit deus ad dulcedinem illarum lignum concurrere. ¶ Itez ꝗuis miraculose mozbū euasit ezechias vt hz ¦esaie trigesimo octauo iussit tū esaias vt tollerēt massam de ficis ⁊ cataplasmarēt supra vuln⁹ eius ⁊ sanaret. ꝗuis aliqui dicūt ꝓ emplastrū illō erat pot⁹ aggrauatiuū ifirmitatis ꝗ curatiuū ⁊ ꝓ iussit illō ꝓpheta apponi vt sanatio mirabilior appareret sicut ꝓcepit helias aquā iponi sup sacrificiū vt habet. iij. regū ca. Decimooctauo. vt mai⁹ miraculū appareret cū ignis de celo descēderet. Unde ibid habet cecidit aūt ignis dōi vorauit olocaustū ⁊ ligna ⁊ lapides pulueré quoꝗ et aqnā q̄ erat in aque ductu lābēs. Sz licet illā impositionē aque ¦ illū finez helyas iussisset fieri nō est mihi verisimile ꝓ esayas in talē finē iussisset impōnere ficus: nec ego scio vnde cognouerit naturaz infirmitatis regis ezechie illi q̄ dicūt illō emplastruz esse illius infirmitatis ex sua natura aggrauatiuum: fateor tū ꝓ potuit ita esse vt ꝓpheta ostenderet ꝓ non euaderet morbum via naturali.

Lignū quo aqua marath dulces facte sunt misterium ligni crucis figurabat.

De emplastro vulneri ezechie applicato

¶ Rursus eclipsis solis que xpo in cruce pēdēte cōtigit ꝑter ordinē nature ꝓm beatum dionysiū partim saltē accidit ex miraculosa positione lune inter solē ⁊ nostrū aspectū. Miraculosa dz ꝓ tūc pleniluniū ⁊ nō oppositionis erat tēpus: qñ luna interponi solet. Unde ipse diuin⁹ doctor. ad policarpū epm scribēs loquēs de appollophane sophista qui in policarpū cōuicia intorquebat circa ea que ad xpianoz attinēt vitatem ait. Quid de eo qui tpe crucis dōnice fact⁹ est solis defectu est dictu⁹. eram⁹ tūc ābo apd helio polim amboq̄z simul insidentē mirabiliter soli lune globū notabam⁹. Nō em eiusdē oppositionis aderat tēpus ipsazꝗ rursus ab hora nona adveperaz ad solis dyametrū supra nature vires restitutam. In memoriā autem illius reuoca ⁊ aliud quidē. Nēpe em (vt ipse ¦appolophanes non ignorat) eā lune incidentiam ab oriente cepisse ⁊ vsqz ad solares radios peruenisse ac tūc demū redisse notauimus. Neqz vero eadē ex parte vt a sole ⁊ incidētia illa ⁊ repurgatio facta est. Sz ex aduerso dyametri. ¶ Hec dyonisius. ¶ Ex quibus liquet ꝓ ꝗuis sine illa interpositiōe mirabili potuisset sol eclipsari (deo fuspēdente irradiationē) lūa fuit interposita. Et ꝑ dōs habet ꝓ vbi cā aliqua scda ad effectū aliquē miraculosuz cōcurrere pōt: effectus ille accidit causa scda cōcurrēte. In quo plurimū ꝓfecto bonitas diuina relucet. ¶ Sed forte dices ad illud quod de eclipsi dōnice passionis dicebatur lunā non sufficere

Dionysij ꝗba de eclipsi passionis xpi.

ad totū solez eclipsandū: sic ꝓ ad nullam partez terre radij solares peruenianꝗ eo ꝓ luna ⁊ sole et terra est minor. Et cum tunc fuerint tenebre super vniuersam terraz: nō videtur ꝓ luna fuisset causa tante obscurationis.

¶ Istud si tibi videtur propositū infringere: Nō mihi: sz beato dionysio objicias. ¶ Pōt tū dici ꝓ illa pars terre que potuit lumine solis priuari interpositione lune: carnitradijs solarib⁹ luna impedīte irradiationez. Residuū aūt obtenebratū fuit deo illuminationē impedīte. Unde in ꝓsona nr̄i redēptoris psalmista dixisse videt. Obumbrasti sup caput meuz in die belli.

Psalmista de eclipsi passionis xpi.

¶ Ex multis alijs ostendi posset ad miracula frequēter causam scdam cōcurrere: sed redeundo ad soluēdū argumētuz dicitur ꝓ ꝓpter miracula que contigerūt non oportet dicere calorem aliquez fuisse infinitū vel aliquā aliā infinite intensionis qualitatem.

¶ Pro quo sciēdū est ꝓ quādo ea q̄ miraculose accidūt possunt pauciorib⁹ miraculis saluari: cōueniēt⁹ est paucioza ꝓ plura assignare miracula. ¶ Unde si calor infinit⁹ cōcurrisset ad qualificandū materiā cadaueris alicui⁹ miraculose suscitati: debuissent poni multa miracula ¶ Primū ꝓductio illi⁹ calorīs infiniti. ¶ Scōm. Impedimētū ꝓductionis effect⁹ infinite intēsi ab illo ꝓducibilis. ¶ Tertiū illi⁹ calorīs infiniti annihilatio post ꝓductionē calorīs viuificatiui. ¶ Quartum defuncti suscitatio. Sed nō ꝓducto infinito calore nō opus esset ad suscitationē mortui tot miraculis. Proportionabiliter dicendum est de miraculo apertionis terre.

nō sunt ponēda plura miracula si ea q̄ cōtingūt paucioribus saluari possunt.

¶ Sed cōtra pōt argui. Ex illo sequitur ꝓ nō debuisset ignis desup descēdere ad consumendū sacrificiū helie de quo fiebat pauloante mentio. Patet sequela qñ poterat diuina virtute nō ocurrēte igne sacrificiuz cōsumi. ¶ Itē seq̄tur ꝓ non debebat luna ponī inter aspectum nostrū ⁊ solem tempore passionis xpi ꝓbatur sequela plura fuerunt ibi miracula ꝓ requirebātur vt terra solis lumine ꝓuinaretur: qñ si deus non cōcurrisset cū sole ad illuminādū fuissent tenebre sicut fuerunt luna non interposita.

¶ Respondetur negādo sequelā qñ helias cū sacerdotib⁹ baal ꝗtēdebat: ⁊ cōuenerūt in hoc qd si sacerdotib⁹ idolorū baal: deprecātibus ignis desup descēderet: baal crederet de⁹. Et si deꝗcante helya illud fieret. Quem helyā deus ꝑdicabat ipsi deū esse fateretur. Oportuit ergo vt ignē de sup mitteret de⁹ non ꝑcise vt sacrificiū consumeretur: sed vt ꝑtas quā helyas ostēdere nitebatur/manifestaretur. ¶ Ad aliud de interpositiōe lune dicēduz esse videt (sub correctione) q̄ ꝓcise obscuratiōe solis aliqua mysteria passionis xpi voluisset de⁹ repsentari: sufficiebat qd suspēdisset solis irradiationē: sz interpositiōe lune mysteria magna repsentabātur signāter habēdo cōsiderationem ad motum quo luna: tūc fuit mota videlz. A pūcto oppositionis qñ prorsus e regione solis collocata tota illustrabatur ad pūctuz cōiunctionis perpēdiculariter sub sole vbi ⁊ solis irradiationē impediebat ⁊ ipsa quo ad ꝓtez nr̄o aspectui obiectā luce priuabatur. Et trib⁹ horis elapsis ad oppositionis locū est reuersa: qd Dionysius sub his ꝗbus (vt supius dictū est) dixit ipsamꝗ rursus ab hora nona ad vesperā ad solis dyametrū sup: a natura vires restituntam. Hec aūt plena esse mysteriis: nemo qui ꝓfunde intelligere pōt ambigere debet: que aūt sint mysteria illa non est meū hic ostēdere. Forte illo illuminātē qui tūc patiebatur alibi de illis ꝓtractabo.

Mysteria magna eclipsis passionis xpi sentauit.

¶ Scdo dicitur ꝓ qñ dicebat nō esse ponēda plura miracula est intelligēdum vbi nō cōstat de pluralitate miraculoꝝ: sed vbi miracula sunt manifesta vellemus nollem⁹ ponēda sunt. Plura de his dicerem nisi q: limites naturalis philosophie trascendunt.

¶ Cōtra quartā ꝓpositionē qua diceba tur nō esse ꝓbabile ēlitatem aliquā spūalem infinitā supnaturale actu esse vez grām aie xpi ⁊ eī bītudinez. ¶ Arguitur sic supuacanee aia xpi tā intēsam grām habuisset: igit. aīs ꝓbatur vel aia xpi habuit vel hz actum ꝑcise finite intēsum vel infinite. si primum cū suffecisset ad illū grā finita supuacaneū fuit ei infinitā oferre. si scōm. Arguitur sic vel deus concurrebat cū aia xpi ⁊ grā finite vel infinite. si scōm supfluū erat tā intēsam grām hre: qñ infinit⁹ ocursus dei ad actū infinitū sufficiebat. primū dici nō dz. sup⁹ eīm dictū est ⁊ sufficiēter ꝓbatū deū cum cā scda maioris vigoris magis ocurrere ꝓ cū cā minoris ꝗtis: ꝗobrez dicebat ꝓ si virt⁹ cause scde in ꝓ poetiōe dupla fiat maior de⁹ in duplo plus cum ipsa cōcurret: alꝑs nō oporteret ꝓ dupl⁹ effectus ex dupla ꝗtute cause scde resultaret/cui⁹ oppōi experiētia ostēdit: igit cuz cā scda infinita infinite ocurret nisi ei⁹ actiuitatē suspēderet ⁊ ꝑ oīs sequtur ꝓ ad ꝓductionē act⁹ infiniti nō op⁹ erat xpi aiam grām infinitā hre: qñ grā ꝑcise finita quocūq̄ conatu aie xpi posito cōcursu infinito dei act⁹ infinite intēsus esset ꝓduct⁹. ¶ Et cōfirmatur capacitas aie xpi erat finita: ergo actu infinito nō poterat immutari. ¶ Forte dices vt dici solet ꝓ capacitas ei⁹ passiua est infinita ⁊ poterat passiue imutari infinita qualitate ⁊ actiue poterat infinito actu immutari: ꝗuis capacitas eius actiua esset finita ꝓpter suuamen infinitū proueniens ex infinita gratia.

Cū maiore cā de⁹ plus cōcurrit ꝗ cū minore.

¶ Cōtra hoc arguitur sic nō potest aia infinite ferri in obiectū ergo nō pōt actu infinito immutari oīa claret: q: intensiori actu intensius fertur. Et aīs ꝓbatur si volūtas xpi in aliquod obiectū posset in infinitū ferri sequeretur ꝓ posset tūc cognoscere ⁊ diligere illud obiectū sicut deus qd nō videtur esse cōcedendū.

Cōtētio helie cū sacerdotib⁹ baal

¶ Ad primū rīdetur negādo aīs ⁊ ad ꝓbationē dz ꝓ actū infinitū aia xpi habuit ⁊ cū q̄ritur de ocursu dei cū gratia eidē collata dicitur ꝓ cōcurrebat finite ⁊ ad impugnationem illius dz breuiter: ꝓ cū naturalibus agentibus deus voluntarie concurrit et ꝗuis regulariter ita con-

Finite concurrebat de⁹ cū aia

xpi ad bonos actus. libere concurrit deus.

tingat qd cũ dupla virtute creata in duplũ magis cõcurrat nõ necessitat de ad illũ ꝓsuz põt eim cõcurrere min⁹ ⁊ magis: ⁊ sic cũ infinita gratia aie xpi finite cõcurrebat vt tota gratia actiuitatẽ haberet in productione actus.

¶ Ad cõfirmationẽ dicitur vt dici solet: ꝙ iunamine infinito potuit hr̃e aia xpi actũ infinitũ ab ea ꝓductũ ⁊ ad illud qd dicebat ꝙ non posset vez ferri in obiectũ infinite: negat si ferri in obiectũ sit ipm cognoscere vel ipsum velle et ferri infinite sit cognoscere ipsum cognitione infinita vel velle volitione infinita cũ quo stat ꝙ deus perfectior modo ipsum cognoscat.

¶ Sed cõtra hoc arguitur sic supponendo ꝙ meritũ actus ex conatu attẽdatur conatus aie xpi est finit⁹ ergo nõ põt actus magis meritorius ꝙ sit actus ꝓduct⁹ summo conatu anime xpi. ¶ Sed talis conat⁹ esset finitus: ergo supuacanee hr̃et grãz infinite intẽsaz. pz ꝛõna qm̃ act⁹ infinitus nõ esset laudabilior in aia xpi ꝙ actus finitus summo conatu possibili productus.

¶ Respondetur admissa suppositiõe cõcessa finitate conatus aie xpi: ⁊ ꝙ actus finitus summo conatu ꝓductus esset tam meritorius: ceteris paribus ⁊ tã laudabilis sicut actus infinitus: ſz ex hoc nõ habetur qd superuacanee fuisset infinita gratia collata. tum primo qꝛ volũtas facilius apponit conatũ ex gratia ꝙ fine gratia: tum scdo qꝛ qm̃ nõ haberetur maiꝰ meritũ ex intensiore actu habebitur tm̃ actus infinitus.

Actus finit⁹ summo conatu ꝓductus est ꝛz meritorij⁹ sicut infinitus ceteris paribus.

Facilitas in ꝓductione actus diminuit meritum.

¶ Scdo arguit sic facilitas in ꝓductiõe actus diminuit meritũ ceteris paribus ſz si aia xpi infinitã habuit grãm nullam patiebatur in productione actus difficultatẽ ergo minus meritorij vel laudabiles debebãt reputari actus in quos gratia infinita inclinabat.

¶ Respondet cõcesso ãte ꝓ prima pte et negatur ꝓ scda. conat⁹ eim aia xpi erat sup rõ meriti ⁊ laudis ⁊ sic sine esset difficultas siue nõ ponꝙ conabat ad ꝓducẽdos bonos act⁹: act⁹ illiz laudibiles ⁊ meritorij indicãdi veniũt ¶ Sed forte dices nulla erat difficultas in appositiõe summi conatus ergo apponendo summum conatum non merebatur antecedens patet ex dictis dictum est enim ꝙ ex intensiori gratia facilius voluntas conatum apponit.

¶ Respondetur q̃quid sit de ãte negãdo cõsequentiã ꝙ̃uis eim nulla prorsus esset difficultas: postꝙ mere libere conatus apponebat ad productionẽ actuũ ⁊ ꝓ ꝓ̃ns libere eos producebat ⁊ quidem opportune oia eim bene fecit vt ait euãgelista summe laudãdi sunt act⁹ eius.

¶ Forte dices ad minus nõ sunt magis laudãdi ꝙ̃ actus nostri cũ maiori difficultate ꝓducti: sequitur qꝛ nos tenemur ad actus bonos ꝓducẽdos xp̃ns ãte nõ tenebãt. ¶ Sed dices saltẽ opa nr̃a superogatiõis essent laudabiliora difficulter ꝓducta. Itẽ teneri ad aliquid nõ diminuit meritũ. ¶ Ad hoc dicitur qd nõ dicebat minoris esse meriti nr̃os act⁹ eo ꝙ nos obligabamur de precepto ad illa: ſz qꝛ quicquid offerimus deo ꝓ beneficio creatiõis ⁊ redẽptiõis non accederet ad satisfaciẽdum ꝓ talib⁹ beneficijs xp̃s ãte cum erat deus nulli tenebatur satisfacere illo modo. ¶ Sed dices: ad minus anima xpi que est pura creatura non satisfaceret pro beneficio creationis quocũq̃ actu nec pro beneficio vnionis quod fuit excellentius igitur.

¶ Respodetur ꝙ ꝙ̃us aia xpi erat creatura ⁊ beneficiũ vnionis ypostatice fuit ei collatũ fuit ab soluta a deo ne vez ad aliquid teneret ꝓpter beneficia sibi collata necyt beatitudiẽ haberet. ¶ Aliud est de nobis. ¶ Scdo dz ꝙ ꝓpter excellẽtiã sue dignitatis quicũq̃ actus eius siue cũ difficultate siue sine difficultate fuit ꝓductus fuit magni meriti. ¶ Tertio põt dici ꝙ sicut beatitudo non impediebat tristiciam. Tristis enim fuit anima eius vsq̃ ad mortem ita gratia infinita non abstulit oĩmodam difficultatem.

Excellẽtia dignitatis aie xpi reddidit eius act⁹ magni meriti.

¶ Tertio arguit. Habitus nõ cõcurrit ad ꝓductionez act⁹: ergo ꝓpter actũ ꝓducẽduz infinite intẽsionis nõ oportebat grãz ifinite aie xpi cõferre: añs ꝓbatur si habit⁹ cõcurreret actu ne seq̃retur ꝙ naturalꝛ esset dabilis act⁹ infinite intẽsus sicꝛ et habit⁹ seq̃la ꝓbatur supposito ꝙ in instãti volũtas posset actũ ꝓducere: producat igitur in hoc instãti actũ qui in eodẽ instãti ꝓducat habitũ. tũc sic arg. habit⁹ ꝓduct⁹ in illo instãti cõcurrit cũ volũtate ad ꝓductionez intẽsionis act⁹ ꝙ̃ sit ille qui illũ ꝓduxit ⁊ rursus act⁹ intẽsior sufficit ad ꝓductionem intẽsionis habitus ꝙ̃ sit prio ꝓduct⁹: ⁊ sic ꝛ̃ter fine statu: ergo in illo instãti est act⁹ infinit⁹ sicꝛ ⁊ habitus.

¶ Argumẽtuz istud põderari solet ⁊ rationabilꝛ: theologi aũt sicꝛ argm̃ formãt ad ꝓbãduz ꝓ vno actu meritorio ĩ instãti elicito gr̃az infinitã oferri qm̃ ꝓpter actũ elicitũ in instãti in eodẽ instãti ofertur gr̃a ⁊ illa ocurrit cũ volũtate ad actũ intẽsiorem ⁊ ꝓpter actũ intẽsiorez: maior gr̃a cõfertur ceteris paribꝰ ⁊ rursus. ex maiori gr̃a act⁹ intẽsior ꝓcedit: igr̃ dato actu meritorio in instãti elicito dat act⁹ infinite intẽsiõis sicꝛ ⁊ gr̃a ifinite intẽsa ¶ Ad qd q̃dez argm̃ multiplex est mod⁹ dicẽdi ⁊ nolo ꝓpñtiay adducere alioꝛ dicta: tum ob tpis angustiã: tum qꝛ alibi est habẽdus de materia hac sermo: ſz sub vno ꝝbo ad argm̃ theologũ de actu meritorio dicerem ꝙ cũ gr̃a cõfertur a deo habẽdus est respect⁹ ad conatum volũtatis. Dico aũt ꝙ ꝙ̃uis actus esset intensior ex cõcursu gr̃e in eodem instãti collate nõ oferretur a deo gr̃a ob actus intẽsionem eo ꝙ conatus nõ efficitur maior. ¶ Qm̃ solutiones alios cõsiderares istam nõ esse oibus postponẽdam (sentẽtia mea) iudicares.

Scdm conatum gr̃a cõfertur.

¶ Ad aliud argumentũ de habitu naturaliter producto aliter est dicendũ eo ꝙ gratia supernaturaliter cõfertur ⁊ habitus alius naturaliter producitur.

nõ sufficit agẽs intendere aliq̃d producere sufficiat.

¶ Qm̃ ꝓ solutiõe eius supponẽdum est primo ꝙ nulla causa sufficit qualitatẽ aliquam nisi intẽsiꝰ intendere nisi sufficiat intensiorẽ producere hoc superius dictum est.

plus est actũ ꝙ̃ habitum, ꝓducere.

Conat⁹ volũtatis concurrit ad ꝓductionem habitus.

habitus eiusdem actũ a q̃ fuit ꝓductus non sufficit intendere.

¶ Itẽ supponit scdo ꝙ plus est producere actum ꝙ̃ habitum ceteris paribus.

¶ Tertio supponit conatũ volũtatis simul cũ actu cõcurrere ad ꝓductionẽ habitus.

¶ Ex his infero ꝙ habitus productus ab actu nõ sufficiet cum eodem conatu intendere ipsum actum ⁊ vt intelligibilius procedatur: sit casus ꝙ simus in instanti anre ꝙ immediate nullũ habuerit volũtas habitũ: ⁊ conetur voluntas vt duo ⁊ ꝓducat act⁹ intẽsus vt vnũ. Ex quo habitus aliq̃s gñetur: dico ꝙ ille habitus non sufficiet intẽdere actũ illuz. ex quo fuit genitus qꝛ nõ potest ꝓducere actũ intẽsiorẽ nec ita intẽsum cũ equali conatu qm̃ si illd posset: habitus maioris eẽt actiuitatis ꝙ̃ act⁹ qui ipm producit. pz ex suppositis: ⁊ sic. ¶ Ad formã argumẽti rñdeꝰ negãdo añs ⁊ ad ꝓbationẽ negat seq̃la ⁊ ad ꝓbationẽ negat ꝛõna. dico eim ꝙ nõ intendetur actus ab illo hitu tũc genito cũ eq̃li pcise conatu: ꝓpter cãm assignatã. ¶ Sz ȝ hoc forte iurges: conat⁹ vt duo sufficit ad ꝓducẽdũ actum vt vnũ (nõ ocurrẽte habitu) q̃ hitus inde gent⁹ cuz eodẽ vl eq̃li conatu sufficiet ad ꝓducẽdũ actuz intẽsiorẽ vel saltẽ ita intẽsum ꝛõna vr̃ manifesta ⁊ antecedens patet ex casu.

¶ Rñdetur negando ꝛõnam ⁊ cã ẽ qꝛ nõ debem⁹ tãtã actiuitatẽ habitui ꝙ̃tã actui attribuere: ⁊ suppositionib⁹ admissis (sicut videntur eẽ admitẽde) cõstat itelligẽti sic eẽ dicẽdũ. ¶ Sz q̃res vtrũ ille hitus cõcurreret cũ conatu vt duo ad aliquẽ actũ. ¶ Dico ꝙ nõ ceteris pibus: siue volũtas aliũ actũ hẽat siue nõ: ⁊ cã est qꝛ qm̃ ceteꝛa sunt paria conat⁹ ille vt duo sufficiet ꝓducere actũ vt vnũ in quez tunc hitus ille nec eq̃lis nullã ꝓsus actiuitatẽ habebit poterit forte facilitare ipaz volũtatẽ. Et forsitã ſnia dñi durãdi dices in tertio. dist. xxiij. q. ij. hitũ nec in instãti vel in tpe posse actũ intẽdere posset ĩ casu isto saluari ꝙ̃uis nõ min⁹ falsa ꝙ̃ extranea videatur vt alibi est ostendendũ. Potest tamẽ habitus ille cum conatu remissiore ad remissiorem actum producendum concurrere.

¶ Correlaria multa possent et his ĩferri que pro alio loco reseruãtur: si aũt videꝰ modus iste extraneꝰ/signãter/eo ꝙ videꝰ rõni dissonũ conatũ vt duo posse actũ vt vnũ ꝓducere sine habitu ⁊ nõ habitũ cuz illo conatu posse concurrere ad actũ ita intẽsuz. ¶ Dicatur aliter ad arg. ꝓ quo imaginãda sũt plura instãtia nature in eodẽ instãti tpis cõformiter ad moduz imaginãdi doctoris subtilis multis in locis. Tm̃ qm̃ in eodẽ instãti tpis est ꝓmo causa aliqua ⁊ effect⁹ eius: cũ dicit causa natura prior suo effectu dicitur ad min⁹ ibi debere itelligi duo ĩstãtia nature: in quoꝛ ꝓre est cã ⁊ nõ effect⁹: ⁊ in scdo est effect⁹: ⁊ si effect⁹ ille in eodẽ instãti tpis aliũ effectũ ꝓducat tertiũ istãs nature ĩ q̃ ille alꝰ effect⁹ sitẽ itelligẽdũ. Tm̃ ad ꝓpositũ dico ꝙ in istãti illo in q̃ volũtas conat vt duo ⁊ ꝓducit actum vt vnũ gratia exẽpli ⁊ actus ille ꝓducit habitu ꝛ sunt imaginanda tria instantia nature. In primo est conatus. ⁊ ĩ scdo ẽ act⁹. ⁊ ĩ tertio habitus Si aũt hit⁹ ille ꝓducat in eodẽ instãti tpis actũ aliquẽ dz esse in q̃rto instãti nature qꝛ pz ẽ ꝙ̃ ꝓducat ⁊ cũ sit ĩ tertio relinq̃tur qd ꝓducit ĩ q̃rto. Sz nõ videtur esse admittẽdũ ꝙ in duob⁹ instãtib⁹ nature eiusdẽ istãtis tpis eadẽ cã ad aliq̃s effect⁹ cõcurrat: cũ igr̃ conatus in scdo instãti nature ꝓducit acũ: nõ põt cõcurrere in q̃rto instãti nature ad ꝓducẽdũ actũ cũ hitu qꝛ q̃cq̃d potuit ꝓduci ĩ illo istãti tpis a conatu fuit ꝓductũ in scdo instãti nature. ¶ Sz forte dices ⁊ subtilit. In tertio instãti originis eiusdẽ instãtis nature (si fides adhibeat subtili imagnationi doctoris sub tilis) Pater simul cum filio inspirat spiritum sctũ et tm̃ in scdo instãti origis eiusdẽ instantis nature ꝓducit pr̃ filiũ: q̃ nõ incõueniet ꝙ in duobus instãtib⁹ nature cõcurrat conatus ad producendum actum in eodem instãti tpis.

Nõ cõcurrit eadẽ cã ad duos effectus eiusdem rationis in duobus instantibus nature eiusdem instãtis tẽporis.

¶ Respondetur admissa imaginatione illa subtili de instãtib⁹ originis diuinarũ ꝓsonarũ distinguẽdo illud ꝛõs vel ꝙ nõ icõueniat qm̃ ꝓductiones sunt eiusdẽ rõnis ⁊ sic negat. Dico eim vt dictũ est ꝙ in illo instãti tpis quẽcũq̃ actũ eiusdẽ speciei ⁊ rõnis potuit ille conat⁹ ꝓducere, ꝓducit in scdo instãti nature: vel qm̃ ꝓductiones sunt diuersarũ rõnũ ⁊ sic cõcedo illud nõ incõueniret. Tm̃ si deꝰ effect⁹ alterius rõnis ꝙ̃ sit actus ille ꝓductus q̃ posset ꝛa conatu illo ꝓduci: nõ habeo pro incõueniẽti ꝙ in alio instãti nature eiusdẽ instãtis tpis ꝓducat conat⁹ ille cũ habitu vel alia causa effectũ illũ: ꝙ̃ bẽ in diuinis ita dicendũ est: ꝙ qꝛ pater põt nõ solũ filiũ gñare sed etiã spm̃ sctũ inspirare: filio genito in secundo instãti originis ipse pater cũ filio spiritũ sanctũ inspirat. in tertio: Nõ aũt aliũ filiũ generat ⁊ hoc in hac parte põderandum venit.

Diuersarũ rõnũ conatus ad concurrendũz cũ diuersis habitib⁹ requiruntur.

¶ Si adhuc solutio hec nõ placeat. Rñdeatur aliter. ¶ Pro quo sciẽduz ẽ ꝙ nullus habit⁹ põt ad aliquẽ actũ cõcurrere nisi conat⁹ voluntatis cuz illo cõcurrat existẽtib⁹ aũt in volũtate plurib⁹ habitib⁹ specie distinctis tẽperãtie ⁊ fortitudis gr̃a exẽpli. si conat⁹ volũtatis posito: actus tẽperãtie ꝓducit nõ opz ꝙ act⁹ fortitudis ꝓducat vt pspicuũ est. Ex q̃ infero ꝙ conat⁹ rõnis alterius req̃ritur ad ocurrẽdũ cuz habitu tẽperãtie a conatu cõcurrẽte cuz habitu fortitudinis alias nõ itelligo q̃n ꝓducat tã actus fortitudinis ꝙ̃ actus tẽperãtie exĩstib⁹ illis habitib⁹ in volũtate apposito q̃cũq̃ conatu. Istis cognitis dicendũ est ꝙ in instãti in quo volũtas conatu aliquo ꝓducit actũ: habit⁹ inde genit⁹ nõ ꝓducit actũ in illo instãti qꝛ sine conatu nõ põt. Et conatus ille quo actus ꝓducit nõ põt ex sua natura cõcurrere cũ habitu ad actus ꝓductionẽ. Requiritur eim alterius rõnis conat⁹ quẽ qꝛ voluntas tũc nõ apponit actus alius ab habitu nõ ꝓducitur. Et forte hec erat intẽtio Gregorij de arimino in. j. sniarũ. distin. xvij. q. v. arti vii. dicẽtis ꝙ̃ actu posito naturaliter ponit habit⁹: sed habitu dato nõ põt actus ꝓduci nisi volũtas cõcurrat: ꝙ̃uis videatur gregorius intelligere volitionez requiri ad concursum habitus cũ voluntate tamquam ad actũ ꝓducendum habitus requiritur conatus voluntaris nõ voliriõ reflexa.

Ad actũ ꝓducendum habitus requiritur conatus voluntaris nõ voliriõ reflexa.

Hit⁹ genit⁹ ab actu ꝓducto conatu vt duo nõ ocurret cum illo conatu ad aliquẽ actuuz

Plura instantia nature in eodem instanti tpis sunt ĩtelligẽda.

lem videlicet reflexam volo actum producere vel volo habitum mecũ concurrere ad actũ quorum vtrumq; falsum simpliciter reputo vt alibi ostendi habet.

¶ Quicqd dixerim i scdo capl'o primi posterior vbi de cõcursu scie bitualis ad actum scientificũ ptractaui: michi videtur stãdum eẽ in vna istarũ solutionũ. Quas ꝛ meipm submitto correctiõi melius intelligẽtis mõ non sit praue affectatus nec hic inseruissem hec de ocursu habitus nisi qꝛ quidã ex auditoribꝰ meis michi obstiãã ingenuã, pbitatez plurimum dilectus noie magister. Simon Agobert Bituricẽsis admodũ ingeniosus ꝛ apprime erudit⁹ me rogatũ habere voluit vt hic inererem qd mihi videbatur eẽ dicẽdũ ad euitãdum vt sic dicatur infinitatez act⁹ i instãti ,pduci bitũ ,pducẽtis: ꝛ cũ mihi eẽt cordi illi cõplacere ꝛ nõ videbat omnino impti nẽs postq; de infinito fit hic disputatio decreui illi satisfacere illud hic inserendo.

¶ Jã deuenẽdũ est ad inqrendũ an supernaturaliter dandum est infinitus aliquod ,p quo propositiones fundamentales assigno.

¶ Primo est ad saluãdã infinitatez vigoris prime cause non opus est concedere ipsam posse effectum infinitum producere.

Propositiones de infinito supnaturaliter assignãdo.

¶ Scda propõ ad saluãdã infinitatem vigoris prie cause nõ op⁹ est ocedere infinitum effectum ipsam posse producere in prima cathegoreumatice in secunda sincathegoreumatice capitur infinitum.

¶ Tertia propositio nõ potest deus creaturam infinite perfectam producere.

¶ Quarta propositio supnaturaliter potest dari infinitum magnitudine.

¶ Quinta propositio supernaturaliter dari potest infinitum multitudine.

¶ Sexta propositio supernaturaliter dari potest infinitum intensione.

¶ Prima propositio probat ad cõcludẽdũ infinitã potẽriã portatiuã alicui⁹ nõ oportet ostendere q; potest portare pondus infinite grauitatis ſz sufficit oñdere q; aliqd põdus posset portare. et duplum ad illud ꝛ triplum ad illud ꝛ quadruplum ad illud ꝛc. g̃ ad saluãdũ infinitatem vigoris prime cause si ex productiõe effectuꝫ debet ostendi sufficit q; tñ effectum finitum posset producere ꝛ duplũ ad illum ꝛ triplum ad illuꝫ ꝛc. Dato q; teneatur non esse possibile aliquem effectum infinitum dari.

¶ Secunda propositio probatur. alia sunt ex quibus concludi potest primus motorez vigoris esse infiniti. ergo ex eo q; infinitum effectuꝫ posset producere non oportet ostendere illud. Antecedens probatur ex productione effectus in instanti vbi ponitur resistentia illud cõcluditur ꝛ ex posse producere ad quãtãuis distãtiam ꝛ ex eo q; nihil potest dari qd eius actionẽ impediat. Igitur.

¶ Tertia propositio probat non est possibile q; detur creatura infinite perfectionis. ergo non est possibile deum producere illum. antecedens probatur. Si creatura infinite pfectionis darek hoc ideo eẽt: quia aliqua creatura esset dabilis que in infinitum excederet in perfectione aliam creaturam: sed illud non concludit creaturã illam infinite perfectam. igitur.

¶ Prima pars antecedẽtis patet quia ad probandus aliquod corpus esse infinite magnũ sufficit ostendere illud corpus in infinitum excedere extensionem alicuius alterius corporis. ergo a simili ostenderetur infinito perfectio alicuius creature ostendendo illam in infinitus excedere perfectionez alterius.

¶ Secunda pars antecedentis probatur cõmuniter sic. perfectionẽ afini vt dici sole in infinitus exuperat perfectio equi q; tamen nõ esse dicitur ifinite perfectus. igitur: Antecedẽs probatur bifariam. Primo duos afinos in perfectione vnus equus excedit ꝛ tres ꝛ quatuor et sic sine statu g̃ infinitis afinis ſcſi darenſ equus esset perfectior ꝛ per consequens in infinitum equus afini perfectionez excedit. Probatio hec non videtur mihi valere: eo q; duo afini non debent reputari perfectiores essentialiter vno et sic idem est excedere in perfectione vnum ꝛ infinitos. ¶ Secundo probatur illud antecedẽs ab aliquibus sic inter afinum ꝛ equus infinite sunt producibiles supernaturaliter saltẽ species animalium quarum quelibet perfectior esset afino ꝛ imperfectior equo: ergo equus excedit in infinitum perfectionem afini quoniam si infinitis quorus quodlibet esset perfectius afino equus est perfectior videtur q; excessu imperfectione sit infinitus. Sed nec ista probatio videtur sufficiens: quia vnum corpus pedale infinitis corporibus quorum quodlibet esset maius semipedali est maius ex quo non sequitur corpus pedale excedere in infinitum semipedale. ¶ Potest in dicio meo propositio illa aliavia probari ,p quo suponunt ,p ficut infinita magnitudo tollit par uitatem ꝛ infinita intensio remissionẽ ſquod ad talem sensum intelligi volo qd nec infinite magnum paruũ dici debet nec infinite intensus remissum. Sic infinita perfectio omnimodam tollit perfectionem sic q; infinite perfectum nõ debet imperfectus dici. Supponitur secundo q; si cut infinite magno nihil est maius. Saltem cuius illud non sit pars nec infinite intenso aliqd intensius: ita infinite perfecto nihil debet perfectius dici. Istis positis perlucide veritas propositionis ostenditur bene sequitur. Creatura aliqua est infinite perfectionis ergo nullius est imperfectionis. Sed posse anihilari imperfectionis est. Ergo creatura illa non esset anichilabilis. consequens est impossibile ꝛ non minor: ergo maior. ¶ Secũdo ostenditur propositio. Si infinite perfecta esset creatura nihil ea perfectius esset quod immensitati perfectionis diuine repugnat. igitur non est concedendum creatu-

Infinite magnũ nullo modo ẽ paruũ nec infinite intensum remissum.

Infinite perfectum nõ est imperfectum.

Non est dabilis creatura infinita perfectionis.

turam aliquam perfectionis infinite esse possibilem. ¶ Tres alie propositiões medio cõi quo solet ,pbari aliqd posse deũ ,pducere: qd nõ fuit nec est nec erit facillime probãtur qd quidẽ medium est tale Diuina potentia ampliãda est nullo pacto restringenda nisi aliqd ipossibile detur ex illa amplatione: ſz nullũ habetur impossibile simpl'r exponẽ ifiniti siue magnitudie siue multitudie siue intẽsione: ergo possibile est qd licet tale infinitum supnatural'r dari possibile eñ est quo posito inesse nullum sequitur impossibile. ¶ Forte dices q; scda ps añtis nõ posset sufficiẽter ostẽdi nisi rñdendo ad oia argumẽta possibilia q; dicerentur in oppositũ qd est impossibile. Illud nego. Sed potius querẽdo ab aduersario q; adducat incõueniẽs manifestũ vel impossibile aliqd sequi ex infiniti positiõe. ,pbatur bene illud añs disputatiue. Et qꝛ vt superi⁹ dictuꝫ est. Argumẽta ducũt in multarũ veritatum cognitionem eo q; intellectus quodãmodo incitatur ad inuestigandum propter argumẽti difficultatem. ¶ Argumẽtabor cõtra ,ppones has non tñ cõtra primã ꝛ scdam eo q; iudicio meo nõ patiũtur alicuius difficultatis argumenta.

Nullũ seqtur ipossibile expõne i finiti.

¶ Cõtra tertiam ,ppones arguitur sic. de⁹ põt creaturã infinite pfectiõis ,pducere: igitur. añs ,pbat. Producere põt deus aliquã creaturã excedẽtez i infinitũ pfectionez supme creature iam ,pducte: igit. ,pbatur añs. ,pducat de⁹ in principio vni⁹ hore creaturã excedẽtem ipfectiõe tãto excessu illã supremã que iã est sicut illa supma excedit nũc infimã ꝛ in fine prie ptis ,proportionalis ,pducat aliã excedẽtem illã ,pductã in principio hore tãto excessu ꝛ in fine scde producat aliã excedẽtem ,pductã in fine prie tãto excessu: ꝛ sic proportionabiliter producãtur a deo creature in alijs ptibus ,proportionalibus hore ꝛ in instãti teriatiuo producat vnã creaturã quãlibet aliã productã in pfectiõe excedẽtez ꝛ illa sit a/tñc sic arguit. A est creatura infinite pfecta: igit. añs ,pbatur est alicui⁹ pfectõis ꝛ nõ finite ergo infinite. añs pz: qꝛ si finite q; si fit vnũ bipedale ꝛ i pria pte ,pportionali hore ,pducat vnũ corpus maius illo tãto excessu q; ipz bipedale excedit pedale ꝛ in scda vnũ aliud tãto excessu excedẽs illud in pria pte productũ ꝛ sic proportionabil'r fiat in alijs ptib⁹ ꝛ in fine ,pducatur vnũ oia ,pducta in magnitudie excedẽs illud erit infinite magnũ: ergo illa creatura post alias ,pducta: esset infinite pfecta. si negas ,ñaz assignes rõnez discriminis. ¶ Forte dices creaturã illam esse finite pfectiõis eo q; de⁹ põt pfectiorem ,pducere: ꝛ tñ non põt ,pducere maius corp⁹ illo vltimo ,pducto. ¶ Cõtra ex hoc seqretur q; corp⁹ illud infinitũ vltimo ,pductũ esset finitũ: pz seqla: qꝛ deus põt ,pducere vnũ maius ptz addẽdo illi vnã pedalitatẽ. Et si dicas q; nõ esset maius dicã etiã q; nõ põt pfectior creatura illa vltimo producta a deo ,pduci. ¶ Argumẽtum istud nõ ob aliã causaz sic formak nisi vt ostẽdatur nullã in eo prorsus esse difficultatẽ q; illud soleat ingerere aliq̃bus perplexitatem: pplexitatez dico: qꝛ nõ videtur eis esse ocedẽdus ñs argumẽti nec sciũt illud soluere prius añt q; ad formam eius dicatur. Pro intelligẽtia eius materie

¶ Sciẽdus est deum nõ posse ,pducere creaturã pfectiorem illa q; nũc est supma necdũ falsus est: sed ꝛ detestatiõe dignũ sniam q; opinãtium si q; sunt q; inter hoiem ꝛ supremã spẽm brutoꝫ actualiter existẽtem nõ põ: deus aliquã spẽm ,pducere pfectiorem illa supma brutoꝫ q; iam est et impfectiorẽ hoie eo q; nõ esset dabilis q; uis falsam iudico nõ est tñ ita detestabilis sicut alia nõ est istud hic examussim ptractãdum: sed supposito qd cõiter tenek ab oibus illis saltem q; noiales dicũtur ꝛ ab alijs nõ negatur formaliter: vez inter quascũq; duas spẽs possibile esse a deo ,pduci infinitas pfectiores vna et imperfectiores alia dico q; vna spẽs nullã excedit maiori latitudine perfectionis q; alia nisi in illa latitudine illa alia includatur exẽpli gratia: ãgelus nõ exuperat maiori latitudine perfectiõis hominem q; equus formicã sicut vnũ infinitum non excedit aliud nisi eius sit pars: ſz maiore latitudine perfectionis angel⁹ excedit equũ q; homo equũ ꝛ hoc ideo qꝛ in latitudine qua angel⁹ equũ excedit homo includik: dicitur añt homo includi in illa ,latitudine qꝛ si ab eq̃ vsq; ad angelus oporteret ,pcedere per spẽs inter medias homo inuenirek vna illaꝫ nõ añt musca. Ex istis clare habetur q; quecũq; creatura pfectior suprema que iã est darek: nõ magis nec min⁹ excederet illam supremã in pfectiõe q; vna spẽs actualiter exñs quãcunq; aliã exuperat q; obrẽ ex illo ,pcessu ,pductõis creaturaꝫ per ptes ,proportionales hore vt interarguẽdus dicebak nõ habek q; creatura illa post alias ,pducta esset infinite pfectiõis potius q; habeatur q; equ⁹ est infinite pfect⁹. pz qꝛ eodẽ mõ põt argui q; in ,pncipio hore producak vna creatura impfectior equo ꝛ perfectior asino tãta latitudine perfectõis sicut est latitudo qua asinus exuperat creaturam in perfectione infimã ꝛ in fine prime partis proportionalis producat deus aliam imperfectiorẽ equo et pfectiorẽ illa ,pducta in principio tanta latitudine ꝛc. et sic consequenter fiat in alijs partib⁹ proportionabilibus et in fine hore equus ,pducatur notũ est equũ omnes illas creaturas in perfectione excedere: ꝛ tamen ipsum esse finite perfectionis liquet: ꝛ sic claret q; admittẽdo casum argumenti ꝛ illũ modũ dicendi q; producatur videlicet creatura excedẽs tanto excessu supremã que iam est sicut suprema excedit infimã non habek alicui⁹ creature infinita pfectio. Habek tñ infinita magnitudo ex ,pductiõe illi⁹ corporis post oia alia qꝛ illud improportiõabiliter excedit magis bipedale q; bipedale pedale.

Detestabile est dicere deũ non posse pfectiorẽ creaturã producere q; iam sit.

De latitudine pfectionis speciei rum.

¶ Secũdo arguitur ad idẽ ex quarta ꝛ sexta ,ppositionib⁹ sequitur oppositũ huius tertie igitur añs probatur. perfectius est corp⁹ maius q; minus saltem si plus contineat de forma sicut supponitur: ergo corpus infinite magnum infinite perfectum dici debet. Idem potest dici de qualitate infinite intensa.

¶ Pro solutione huius valet distinctio cõis. Duplex est pfectio. Quedã est essentialis. Alia accidẽtalis: essentialis pfectio est illa penes quã attẽditur diuersitas specifica essentialis sicut est pfectio hois in ꝓtum hmõi equi in ꝓtum hmõi ⁊ de tali pfectiõe intelligẽda est illa ꝓpositio methaphisica nõ dãtur duo indiuidua diuersay spẽy eq̃lis pfectõis: ⁊ ꝫ ideo qꝫ postq̃ specie distinguũtur aliq̃d pfectiõis vni ꝓuenit qd̃ alteri est alienũ: ⁊ p oñs ineq̃lis sunt pfectiõis. pfectio aũt accidẽtalis dr illa penes quã specifica dria nõ attẽditur: ſz accidẽtales diuersitatẽ inducit sicut pfectio qua hõ pfect⁹ dr ꝓpter vtutes ⁊ sciẽtiã nõ reddit ipm hoies specie distinctũ ab ignaro ⁊ prauo q̃nis fm auerroim cõmẽtatores in ꝓlogo octaui phisicor hõ eq̃uoce de sapiẽte ⁊ idiota dici debeat. Albedo etiã plures grad⁹ q̃ alia otinẽs dr pfectio: remissiore accidẽtali p fectiõe: qꝫ p pluralitatẽ gradũ nõ redditur ab alia specie distincta: ſz magis immutatiua visus. Eodẽ mõ vnũ corp⁹ maior dr minore eiusdẽ spẽi pfect⁹ accidẽtal'r: qꝫ q̃nis plus de foꝛa otineat maior multitudo foꝛe nõ reddit ipſz specie distictum a minore: ſz bñ actiu⁹ ⁊ maior loci occupatiuũ si magis sit extẽsuz. Tũc dr ad formã argumẽti distinguẽdo oñs vel qd̃ infinitũ magnitudine vel intẽsione sit infinite pfectũ accidẽtal'r: ⁊ sic transeat: vel essentialiter: ⁊ sic negatur.

Non dãtur duo indiuidua diuersay spẽy equalis pfectiõis essentialis.

¶ Cõtra hoc arguit sic admin⁹ habet q̃ aliqd̃ ifinite pfectũ accidẽtal'r põt dari. ¶ Ad hoc dr qd̃ illo ꝓcesso nihil ſ ꝓponez q̃ intelligit de essentiali pfectõe. ¶ Scdo dr negãdo oñaz dico eim qd̃ sicut neq̃ ifinite pfectũ essential'r de⁹ põt ꝓducere: ita nec infinite pfectũ accidẽtal'r q̃ cũq̃ eim pfecto accidẽtali pfectõe dato de⁹ põt pfect⁹ accidẽtal'r ꝓducere: ꝫ: qꝫ dato corpe ifinito nulla q̃litate q̃licato: de⁹ ꝓt aliud infinitũ qualificatũ ꝓducere ⁊ illud esset alio accidẽtal'r perfectius rursus illo infinito qualificato deus potest pfectius ꝓducere accidentaliter plurib⁹ videlicet qualitatibus qualificatũ. ¶ Sed forte dices vbi infinitũ corpus infinita qualitate qualificatũ darek: illud videtur esse dicẽdũ infinite perfectionis accidẽtalis. ¶ Hoc negat: qꝫ posset dari vnũ aliud plurib⁹ qualitatibus qualificatũ etiã infinitis. ¶ Sed dices iam illud esset infinite perfectũ accidẽtaliter. Adhuc negatur qꝫ põt dari aliud corpus pfectiorib⁹ qualitatib⁹ qualificatũ pfectioribus in q̃ essentiali pfectiõe ⁊ cũ q̃buscũq̃ q̃litatib⁹ datis pfectiores essentialiter põt deus ꝓducere ⁊ pfectiori qualitate essentialiter q̃licatũ: pfect⁹ accidẽtaliter dici debeat: ⁊ elinquit q̃ quocũq̃ accidẽtaliter pfecto possibili dato: deus põt pfect⁹ ꝓducere: ⁊ p oñs nõ dabitur aliquid infinite pfectũ accidentaliter.

Non est dabile aliqd̃ infinite pfectũ accidẽtali perfectione.

Qualitate perfectiori qualificatũ est accidentaliter pfect⁹

¶ Sed cõtra hoc arguit sic ignis infinitus vel est infinite pfectior accidentaliter igne pedali finitũ cõtinẽte de foꝛa vel finite si primũ postq̃ pedalis ignis est alicui⁹ pfectiõis ignis ille infinit⁹ infinite pfectiõis dici dr sicut illud qd̃ aliquo q̃to est in infinitũ maiꝰ dr dici ifinite extẽsuz. Itẽ ignis bipedalis est in duplo pfectior igne pedali (ceteris paribus) ⁊ quadrupedalis in quadruplo ⁊ sic ꝓportionabiliter ꝓcedendo igit̃ infinit⁹ ignis est ī infinitũ pfectior pedali.

¶ Respondetur ad primũ cõcedendo qd̃ ignis infinitus in infinitũ excedit in pfectione accidentali ignẽ pedalẽ. ⁊ cũ infertur ergo est infinite pfect⁹ accidẽtal'r. Primo põt dici negãdo oñaz sicut q̃nis ꝓcedak equũ in ifinitũ esse pfectiorẽ asino nõ tñ dr ifinite pfect⁹. ¶ Sed melꝰ dr distinguẽdo vl q̃ ignis ille sit ifinite pfect⁹ accidẽtal'r simpl'r ⁊ sic negak vl cũ addito. i. ifinite pfect⁹ ignis accidẽtal'r pfectiõe ꝓueniẽte ex multitudine foꝛe ⁊ sic ꝓcedit vñ non põt dari alius ignis perfectior illo accidentaliter ex parte foꝛme substantialis ignis nisi forte iste ignis esset ps alterius: ſz qꝫ vnũ corpus posse esse partes alterius nõ tollit ipm esse infinitũ nõ debet impedire infinitatẽ mõ supradicto illi⁹ infiniti ignis: posse esse illũ ignẽ alteri⁹ ignis ptẽ. ¶ Dicebatur perfectiõe ꝓueniente ex multitudine forme qꝫ alia pfectione accidẽtali ꝓueniente ex qualitatibus illo igne posset dari pfectior ignis accidẽtaliter. ¶ Sed adhuc arguitur sic aliquid datur ita perfectũ accidẽtaliter q̃ pfectius dari nõ põt accidẽtaliter pcise: ergo datur aliq̃d infinite perfectũ accidentaliter. añs ꝓbatur ita pfecta accidẽtaliter est humanitas xpi qd̃ nihil ea perfectius accidentaliter dari potest: igitur. añs probat: fuit vnitaverbo et est summe btã: ⁊ dotibus melioribus possibilibus dotata ⁊ neq̃ aliqua qualitate aliqve quocũq̃ alio mõ se habẽti pfectior põt esse accidẽtaliter aliqua alia natura rõnalis nec irrõnalis: ergo est accidẽtal'r in ifinitũ perfecta illa sacratissima hũanitas prima pars añtis cõstat ex fide ꝓbatur. pro scda pte p assumptionẽ in vnitatẽ suppositi ⁊ beatitudinẽ ⁊ dotes alias melꝰ est humanitati xpi q̃ p quod cũq̃ aliud posset ei esse nec alicui alteri creature igit̃. ¶ Rndetur distinguẽdo qd̃ aliq̃d fit infinite pfectũ accidẽtaliter vel p aliquã entitatẽm creatã ⁊ sic negat vel per aliquẽ modũ se habẽdi ⁊ sic ꝓcedit. Dico eim q̃ vnio reddit ipsam hũanitatẽ infinite pfectã accidẽtal'r vnio aũt illa est vni⁹ ineffabilis mod⁹ se habẽdi. ¶ Cõtra ꝫ arg. sic p aliquã qualitatẽ põt esse aliq̃d infinite pfectum accidẽtal'r: ergo ꝓt esse ita bñ alicui creature p aliquã qualitatẽ q̃ melꝰ ei nõ posset esse: igit̃. añs ꝓbatur dãdo mixtũ ita pfecte q̃licatuz q̃ q̃cũq̃ intẽsione maiore alicui⁹ q̃litatis data in eo nõ bñ se haberet mixtũ illud ⁊ q̃cũq̃ alie q̃litates ponãtur in eo redderẽt ipm idispositũ: ergo illud mixtũ esset infinite pfectũ accidẽtal'r. ¶ Rndek negãdo añs ⁊ ad ꝓbationẽz dr qd̃ q̃nis certꝰ gradꝰ qualitatũ ꝓueniẽtũ illi mixto cõueniat ei pcipue nõ dz dici infinite pfectũ eo q̃ qualitates ei ꝓueniẽtes finite pfecte sũt ⁊ sic ꝓbatio nõ valet. Scdo dico q̃ q̃nis qualitates augerẽt de⁹ posset acinitatẽ earꝫ suspẽdere ⁊ sic põt dari aliud mixtũ pfect⁹ isto habẽs infinitũ gradũ alicui⁹ qualitatꝫ ꝓueniẽtꝫ. Sed hic aduertendũ est qd̃ stat bñ q̃ alicui p aliq̃d fit melꝰ q̃ per aliud; ⁊ tñ aliud reddat ipm pfect⁹ sicut melius est homini habere calorẽ proportionatum humane cõplexioni q̃ hre extremitatẽ vni⁹ digiti et tñ pfectior est hõ integer febre laborãs q̃ aliqua corpis parte orbatus immunis simpliciter a morbo. ¶ Contra pdicta arguit̃. Alia rationalis bitudine infinita beata ẽ infinite pfecta accidẽtali pfectione ꝓcedẽte ex aliq̃ qualitate ⁊ non pcise ex mõ se hñdi igit̃. añs ꝓbatur. Nulla creatura pfectior põt eẽ accidẽtal'r igit̃. añs ꝓbatur. Nulla q̃litas põt in aia rõnali esse nec ī aliq̃ alia creatura q̃ reddat ipsaz pfectior accidẽtal'r q̃m quãuis deus posset qualitatẽ pfectiorẽ ꝓducere ipsa beatitudine nõ tñ aia esset pfectior accidẽtaliter p illã qꝫ vel aia nõ esset illi⁹ subiecti ue capax vel q̃ esset nõ esset aie pfectio: maior pz qꝫ si sic seq̃retur q̃ stat⁹ btificus nõ essec stat⁹ optimus possibilis ipsi⁹ aie et p oñs in illo statu nõ esset quies appetitus. ¶ Rndetur negãdo añs. Et ad ꝓbationem ẽt negatur añs dico eniz q̃ deus põt qualitatẽ pfectiorem ꝓducere ipsa beatitudine q̃ quidem qualitate btificari posset alia creatura spẽ distincta ab aia rõnali et aima nãa nõ esset illi⁹ capax et illa alia creatura esset accidẽtaliter pfectior aia rõnali. ¶ Et si queras vtrũ illa qualitas beatitudine perfectior essz cognitio vel fruitio dei: dico q̃ sic qꝫ infinite sunt dabiles cognitiones et fruitiones dei quarꝫ est pfectior alia nulla tñ infinite pfecta: nisi illa eadẽ que est ipse deus. Sed forte dices aia xpi est btã perfectissima beatitudine possibili. igit̃. Iã istud transcẽdit limites nostrarũ phisicarum perscrutationũ nolo vlterius in istis ꝓcedere: ſz ad illud dico cõcedendo illud añs si intelligat̃ de beatitudine q̃ potuit anime rõnali cõmunicari. Alibi p dei grazz de materia hac ꝓtractabo.

Qualitatẽ bitudine perfectiorẽ potest deus ꝓducere.

Infinite cognitiones ⁊ fruitiones dei dãt specie distincte.

Beatitudo aie xpi est pfectissima possibilis q̃ alia rõnalis potest beatificari.

¶ Contra quartam propositionem.

Qua dr deum posse infinitũ magnitudine ꝓducere. Solent multa argumẽta fieri sed pauca in presentiarũ intendo adducere videant q̃ vellẽt ea que alij de infinito scripserũt ego aũt aliqua adducã que videntur mihi ad intelligentiã materie de infinito conducere. Et primo.

¶ Arguitur sic si deus posset infinitum magnitudine producere. ꝓducat ergo illud ⁊ fit infinitum omniquaq̃. i. versus quãlibet loci differentiã vel ſz penetratio corporum vel non. Primum nõ videk esse dicendũ. Intelligẽti eim constat q̃ non opz q̃ ad productionẽ alicuius finiti vel infiniti corporũ penetratio sequatur: ſz q̃ opdrteat dare penetrationẽ corporum infinito omniquaq̃ producto: probatur sic. Signetur in illo infinito omniquaq̃ vna pedalitas ⁊ fit a. Et immediate signetur alia q̃ sit ei cõtinua ⁊ fit b. et alia ipsi b. continua et fit c. ⁊ sic oñr versus vnam loci differentiã ita q̃ signetur vna pars illius infiniti cuius prima pedalitas est a. et fit illa pars infinite lõga pedaliter dũtaxat lata tũc Arguitur sic illa ps est penetratiue cũ alijs partibus illius infiniti igitur. Antecedens ꝓbatur illa pars est etiã infinita oñiquaq̃ igitur. Probatur antecedens. Occupat omnem locum possibilem ergo est infinita omniquaq̃. Probatur antecedens sine rarefactiõe aliqua. possunt pedalitates illi⁹ partis taliter disponi q̃ occupet omnes locum possibilem. Ergo iam occupat tãtum locum. Probatur antecedens si ponantur quattuor pedalitates taliter qd̃ repleant spatium Intelligendo repletionem ipati (vt geometri intelligunt) de quo si vis facile potes informari ex septima conclusiõe quarti capituli geometrie bzuardini. Possunt insuper alie pedalitates poni prope illas quattuor versus quattuor differentias loci. Et sic cosequẽter de alijs taliter q̃ nihil maneat iter pedalittatẽ nõ repletũ aliqua pedalitate sicut facillime est imaginationis. Igitur Si continuantur sic disposite resultabit vnum infinitum omniquaq̃. ¶ Forte dices concedendo antecedens vt sic oportet negando consequentiam.

¶ Contra. Corpus finitum qualiter cunq̃ disponatur seclusa rarefactione non occupat maioreu locũ ⁊ si possunt partes eius taliter disponi q̃ occupet locum centupedalem dicendum est q̃ sine tali dispositione partium tantum locum occupabat. Ergo si ex dispositione pedalitatũ illius partis infinite habetur q̃ occupat omnem locum possibilez relinq̃tur q̃ sine tali dispositione situs partium tantum locum occupabat. ¶ Forte dices nõ esse idem de finito et infinito: situs eniz partiũ alicui⁹ infiniti multum facit ad repletionem maioris loci sed nõ refert diuersus situs partium alicuius finiti (rarefactione seclusa) ad maioris loci repletionem.

¶ Contra est vtrobiq̃ eadem ratio vel assigna discrimen qꝫ dicere vnum est finitum et aliud infinitum nõ est verbũ satisfactoriuz quia queritur quare in finitis non refert diuersus situs partium ⁊ tñ quo ad infinita multũ refert.

Ex diuerso situ aliquarũ ptiũ alicui⁹ hẽ ifinitũ oiq̃ qd̃ sine tali situ non est tale.

¶ Respondetur dando productionẽ infiniti sine penetratiõe ⁊ ad probationẽ negatur q̃ illa pars signata totum locũ repleat ⁊ ad probationem cõcesso q̃ ex diuerso situ pedalitatuz eius resultabit infinitũ omniquaq̃. Negatur q̃ occupabit maiorẽ locum. Dico eim q̃ tantũ locũ prius occupabat qꝫ infinitũ sicut post illã diuersitatem situs ⁊ hoc loquendo improprie de loco qꝫ hic nõ ẽ disceptatio quid ꝓprie debeat locus dici ⁊ sic idem est de infinito ⁊ finito. vnde nõ occupat maiorẽ locum infinitũ omniquaq̃ q̃ vna pars eius ⁊ sicut ex diuersitate situs partiũ vna pars efficitur infinitũ omniquaq̃ ita locus ipse (si sic licet loqui) potest taliter variari quo ad situm partiũ eius q̃ etiã esset infinitũ omniquaq̃ Et sic claret q̃ q̃nis ex diuersitate situum partiũ versus diuersas differẽtias loci fiat maior occupatio q̃ prius non tñ simpliciter est maior occupatio. Et per oñs argumentum non procedit.

¶ Secundo arguitur sic. si deus posset infinituz ꝓducere sequeretur q̃ esset aliquod infinitum spatium inter duo extrema clausuz hoc non est concedendũ. igitur. Sequela probatur. Detur illud infinitũ a deo ꝓducibile ⁊ in ipso signetur vna pedalitas a medio illius pedalitatis

Assũptio vnitatem suppositi diuini reddit hũanitatẽ christi pe. finite fectam accidẽtaliter.

Duplꝰ dr aliq̃d infinite pfectum accidẽtal'r.

Nõ tollit ꝓfinitatẽ aliq̃ posse esse partes alterius.

Universidad de Deusto Biblioteca

Spaciũ infinitũ difforme clauditur.

imaginenť due linee procedere sic ꝙ sint in puncto medio illius pedalitatis vnite ⁊ cõsequẽter procedẽdo magis ⁊ magis distent et in infinitũ imaginentur procedere. Arguitur sic iter illas duas lineas spatium infinitum includitur igiť. Añs liquet ex casu. ¶ Forte dices sicut oportet spatium qõ infinitũ difforme clauditur spaciũ infinitũ claudi inter duo extrema bene est possibile si illud spatium sit difforme sicut est spacium inter illas duas lineas est eniz infinite latitudinis aut amplitudinis versus vnã differentium loci ⁊ infinite parue latitudinis ⁊ amplitudinis versus pedalitatẽ: a cuius medio linee procedũt. Sed vbi esset vniforme illud nõ ꝓtigeret.

¶ Contra hoc arguitur sic in illo infinito omniquaq; datur vna pars pedaliter lata in infinitum longa ergo spatium infinitum vniforme inter duo extrema includitur patet quia illa pars habet duas lineas laterales vel superficies includentes latitudinem eius. ¶ Forte dices quod infinitum spatium non posse claudi inter duo extrema intelligitur fm illas differentias loci vel fm illam dimensionem fm quam illud dicitur esse infinitum. Qõ illa ps ẽ finite lata ꝓbꝫ non incouenit q̃uis sit infinite lõga ꝙ fm latitudinem claudatur.

¶ Contra hoc arguitur sic est potens deus ponere a pedalitate/a/signata aliq̃d in infinitum distans ⁊ illud sit.b.ꝗ inf.b.⁊.a. poterit claudi infinitũ vniforme. Item põt deꝯ separe illas lineas vnitas i medio.a.sic ꝙ fiẽt paralelle ꝑ separationẽ extremoꝝ earũ fm que vniunť in medio illius pedalitatis nulla aꝓpinquatiõe facta fm extẽsionẽ infinitã ꝗ spatiũ infinitũ vniforme claudeť inter illas fm illam dimensionẽ fm quam est infinitũ patet ꝏs qz nõ ꝑt fieri separatio fm illa extrema ꝓcise q̃n distẽt i infinitum fm quascunq; partes sui

¶ Rñdeť negãdo seq̃lã pro quo sciẽdũ ẽ eẽ simplr ĩpossibile ĩfinitũ vniforẽ iter duo extrẽa claudi fm illã dimẽsionẽ fm quã ẽ infinitũ vt iter arguẽdũ dicebaꝫ. Sequunť ei ex illis nõ solũ incõueniẽtia sed absurda: et ĩpossibilia qõ oñdiť sic vel qõlibet infinitũ claudiť inter duo extrema vl aliquod sic et aliquod non. Si fm.

¶ Cõtra sit infinitũ interminatũ versꝰ vnã dẽz loci ⁊ terminatũ ꝑsus aliã vez ad cẽtrũ mundi ⁊ exempli gr̃a sit pedaliter latum vniforme aliud autẽ infinitũ teriatuz procedat etiam a centro/versus eãdem differentiam loci infinitum protensum ⁊ terminus eiꝰ versus extẽsionẽ infinitã fit a gr̃a exẽpli ⁊ sint contigua fm latera. ¶ Et arguitur sic vel/a/terminꝰ infiniti teriati ꝗz aliqõ correspondẽs in infinito interiato vel non et ad talem sensũ intelligo habere aliquod correspondens in alio infinito interminato/ꝙ si/a/terminus est diuisibilis pedalis videlicet vel digitalis detur aliquod aliud equale illi. in alio infinito interminato cui/a/contiguetur vel si/a sit terminus indiuisibilis punctum videlicet vel linea detur in alio infinito interminato aliquod aliud punctum vel linea ei correspondens ad talem sensuz ꝙ linea aliqua ꝓcedens ab/a/ad aliud infinitum interminatum costituens cum linea laterali illius angulũ rectum deueniat ad illud. si detur primuz videlicet/a/esse terminum diuisibilem pedalẽ gratia exẽpli sequitur ꝙ ab alio pedali ei correspõdẽte in alio infinito in terminato vsq̃ ad centrum esset infinita distantia sed hoc est falsum quia quocunꝙ infinito dato terminato fm vnũ extremum a quacunꝙ pedalitate eius distãte ab illa fm quã est terminatũ vsq̃ ad illam eandem est finita distantia. igitur añs probatur alias sequeretur ꝙ esset dabilis vltima pars ꝓportionalis horeversus extremum versus quod terminantur partes minores probatur sequela ꝓcedatur per partes proportionales vnius hore minoribus terminatis versus ĩstãs terminatiuũ sic ꝙ in prima parte signetur pedalitas proxima centro ⁊ in secunda alia immediata ei ⁊ in tertia alia immediata ei ⁊ sic consequẽter procedendo ab vna pedalitate ad aliam sine saltu/et in instanti terminatiuo nulla signetur pedalitas. Tũc.

¶ Arguitur sic vel deueniẽtur ad illam pedalitatem correspondentez termino.a. vel nõ si primũ oportet ꝙ illa pedalitas vltima fit signata ⁊ cum non assignaretur in aliqua parte ꝓportionali hore sub numero finito distante a prima ¶ si illa pedalitas in infinitũ distat a cẽtro relinquitur ꝙ daretur vltima pars ꝓportionalis hore qz nulla alia sub numero finito et determinato distat a prima si nõ deueniatur ad illam pedalitatem queritur ad quẽ terminũ deueniẽtur et oportet ꝙ si terminus detur ꝙ sit citra illam pedalitatem correspondentẽ in illo infinito in terminato termino/a/et dari debet aliquis terminus immediatus pedalitatibus signatis et tunc sic Arguitur vel ab illo vsq̃ ad aliam pedalitatem correspondentem termino a. est distãtia finita vel infinita si primũ quero quãta est illa distantia si sit decem pedum ponatur casus ꝙ in qualibet parte proportionali hore sicut signabatur prius vna pedalitas signetur vna pars decẽ pedũ quo dato habebitur eodem modo vltima pars proportionalis hore ꝑz intelligenti. Si dicatur ꝙ est distantia infinita procedatur ab illo termino versus illã pedalitatem correspondẽtẽ illi termino: a eodẽ modo sicut a centro vsq̃ ad illũ terminũ procedebatur: ⁊ tunc queritur vtrũ deueniẽtur ad illã pedalitatẽ vel nõ si primum habetur intentuz sicut prius si non procedatur vlterius et sic deberet concedere aduersariꝰ ꝙ ad aliquam certam pedalitatez nunq̃ deueniẽtur in aliquo infinito procedendo ab vna determinata ad aliam recte: nullam intermediã dimittendo: quod est tam absurduz ꝙ eius absurditas sufficit pro impugnatione.

¶ Item procedẽdo per partes ꝓportionales vnius hore quecũq̃ pedalitas alicuiꝰ infiniti põt signari: nullã dimittẽdo et per ꝏs ad illã correspondẽtẽ termino.a. deueniretur. Itẽ illi termio ad quẽ deueniť est aliqua pedalitas ĩmediata assignabilis et per ꝏs haberetur vltima ꝑs ꝓportionalis hore hoc est ita manifestuz

quod mediocriter intelligentes opinor: ⁊ tedio affici maiori applicatione.

¶ Insuper ostẽdit̃ur impossibilitas positionis tenentis posse claudi infinitũ: sit vnũ infinitũ clausum inter duo puncta.a.⁊.b.a.ad manum dextrã ⁊.b.ad manũ sinistrã sortis assignãda est pedalitas aliqua inter manum dextrã ⁊.a. immediata ipsi.a.alia inter manũ sinistram ⁊.b. immediatã ipsi.b.⁊ ꝑ partes ꝓportionales vnius hore ꝓcedendo minoribꝰ terminatis versus finẽ hore addať in prima parte vna pedalitas pedalitati ĩmediate ipsi.a.⁊ alia pedalitati immediate.b.⁊ sic ꝏr̃ procedẽdo a manu dextra ad sinistram ⁊ a sinistra ad dextraz: in fine hore: vel pedalitates manus dextre ⁊ pedalitates manus sinistre erunt contigue vel non si sic manifeste habetur ꝙ vniẽnť vbi est sortes qz nõ est maior nõ ꝙ alibi vniãtur ⁊ si sic habetur manifeste pedalitas vltima posita a parte dextra ⁊ alia vltimo posita a parte sinistra. ⁊ per ꝏs vltima pars ꝓportionalis hore daretur. Si dicas ꝙ pedalitates a parte dextra posite non perueniẽt vsq̃ ad pedalitates positas a parte sinistra tunc q̃ritur vel distabunt in infinitũ vel finite: si scõm peto quãtam ostendistantia est illa finita ⁊ ꝓfecto nescires: rationaditur infini biliter loquendo quantitatẽ illius distantie assignare. Si dicas illas distare in infinitũ sequitur non posse. ꝙ esset simpliciter impossibile distantiã replere que est duobꝰ terminis terminata quo nihil absurdius: ꝑz sequela qz si põt aliq̃bus pedalitatibus repleri ponanť ⁊ cõstituent infinitã longitudinem. Tunc arguiť sic illa lõgitudine repletur illa distantia ergo poterat repleri lõgitudine cõstituta ex pedalitatibꝰ positis a parte dextra: ponatur ergo illa lõgitudo inter punctũ ad qõ deuenerũt pedalitates ille posite ad manũ dextrã ꝗam manifestissime habeť ꝙ est dabilis pedalitas ꝓprima illi pũcto ad qõ deuenerũt ex quo claret ꝙ est dabilis vltima pars proportionalis.

¶ Item si non poterat deueniri vsq̃ ad sortem per positionẽ pedalitatũ infinitaz a parte dextra ꝗz adhuc esset inter dexterã sortis ⁊ aggregatum ex illis pedalitatibꝰ distantia infinita sequitur ꝙ infinities infinitis positis pedalitatibus nunq̃ deuenireť ad dexterã sortis ꝑz sequela qz si infinitis pedalitatibꝰ positis nõ deuenitur nullis infinitis positis deueniť. Item sequitur ꝙ vnum infinitũ est maius alio qõ nõ est eius pars ꝑz sequela distãtia illa infinita inter.a.⁊.b.est maior ꝙ sit vnuz aliud infinitũ qõ sit.c. constitutũ ex pedalitatibꝰ positis a parte dextera. igitur. añs ꝓbatur qz illud nõ sufficit totã illã distantiã replere. Item q̃uis nonvelles signare vltimã pedalitatẽ positã a parte dextra signare debes terminũ aliquez ad quem deuenerũt ille pedalitates ⁊ ad quem terminať distantia inter manum dextrã ⁊ illas pedalitates. illi añt termino applicari põt vna pedalitas versus.a.ĩmediate tunc sic illi pedalitati correspõdet aliqua pedalitatũ positaꝝ a parte dextera in illa hora ⁊ non nisi vltimo posita patet intelligẽti: ergo dabilis est vltima pars ꝓportionalis hore. Non dare pedalitatẽ correspondentẽ in illis pedalitatibus positis est: non dicam proterũ: sed inaudibile ⁊ penitus inopinabile. Et si dicas non esse dabilem terminũ ad quem deueniť per positionem illarum pedalitatũ. Illud est nõ minus absurdum: nunquid absurdũ debet reputari ꝙ detur aliquod infinitum inter.a.⁊ manum dexterã sortis terminatũ ad.a.⁊ non terminatum versus sortem? in his non tantũ immoratus fuissem nisi qz sunt nõnulli moderni qui iudicãt esse possibile infinitũ claudi ⁊ aliqui habent refugium ad lineaz giratiuã tũc contra eos arguitur. vnde dicunt ꝙ si linea giratiua rectificaretur inter duo extrema longitudo recta clauderetur: ego autẽ volui ostẽdere impossibilitatẽ opinionis ⁊ ostendam illud de linea giratiua nihil conducere ad possibilitatem eius ⁊ vt clarius procedatur.

¶ Arguitur sic contra predicta linea giratiua habet duo extrema q̃uis non duas extremas pedalitates ⁊ est infinita ergo infinitũ claudit̃ur añs patet quia linea giratiua non extenditur vltra extrema colũne ⁊ ab vno extremo colũne vsq̃ ad aliud extremũ procedit ergo extrema columne possunt termini eius dici.

Infinitum curuũ clauditur.

¶ Ad istud dici solet cõmuniter ꝙ infinitum curuum cuiusmodi est giratiua linea nõ incõuenit claudi sed rectum claudi; non põt: et ratio est qz inter terminos alicuius infiniti curui non est infinita distãtia: sed inter terminos infiniti recti (si daretur) distãtia esset infinita.

Distãtia dz linea recta mensurari.

¶ Et si dicas nunquid sufficit ad distantiam infinitaz infinitum claudi inter terminos talis distantie fm illam dimensionẽ fm quam est infinitum? Dico ꝙ non sufficit: si illud infinitum est curuũ: quia distantia habet mensurari linea recta.

Linea giratiua rectificari põt versus giras minores non autem versus maiores.

¶ Sed cõtra hoc arguitur sic: illa linea curua rectificari potest a deo: tunc esset infinitũ rectum clausum. Illud negatur qz nõ poterit rectificari sic ꝙ extrema eius in infinitũ distẽt. Tñ solet dici ⁊ bene ꝙ non potest rectificari linea giratiua versus giras maiores sed bene versus minores ⁊ hoc ideo qz datur in linea giratiua ꝓma pedalitas versus giras maiores ⁊ non datur ꝓma nec vltima versus minores et hoc est perspicuum: postq̃ ꝏ non datur vltima pars proportionalis columne ⁊ datur ꝓma.

¶ Sed contra hoc arguitur sic datur pedalitas prima vel vltima linee giratiue versus giras minores igitur añs probatur. Sit extremũ vel terminꝰ linee giratiue versus illam partẽ.c. Bene sequitur linea giratiua versus illud extremum peruenit vsq̃ ad.c.ĩmediate ita ꝙ terminatur ad.c. sicut vna alia linea terminať ad vnũ punctum extremale eius: ergo dabilis est in illa linea pedalitas ĩmediate ipsi.c. ⁊ illa debet dici vltima igitur. Si negaueris primã partẽ antecedentis dicetur etiaz ꝙ in casu superius posito non datur vltima pedalitas posita inter.a.⁊ manum dexteram. Et q̃uis ibi detur terminus ad quem deueniunt ille pedelitates: non datur pedalitas ei proxima sicut nolumus dare pedalitatem in linea giratiua proximam ipsi.c.

Universidad de Deusto Biblioteca

nõ dat ꝓprima pedalitas in linea giratiua terminata ad terminum et⁹ vsus giras minores tñ datur aliqd pedal⁹ distãs ab illo in ipa linea.

¶ Ad hoc respondetur negãdo primam partem ãtecedentis dico enĩ ꝙ ꝓuis detur.c.termini n⁹ ad quem deuenit linea giratiua nõ oportet assignare in ipsa aliqua pedalitas ei imediata.ꝛ cã est qꝛ iã daretur vltima pars proportionalis colũne: Notum enĩ est ꝙ nulla alia pars ꝓportionalis giraret illa pedalitate. ¶ Sed forte dices deus potest ponere ĩ illa linea giratiua aliquid pedaliter distãs a termino eius.c.ergo dabitur vltima pedalitas eius.

¶ Respondetur negatur cõsequentiam qꝛ inter illud qõ deus poneret in illa linea giratiua. et.c.q̃ nis ꝑcise eẽt distãtia pedalis: mediaret tamen infinita pars linee giratiue qꝛ vt dictum est distãtia secũdũ lineã rectã debet mẽsurari ꝛ nõ ꝑcise. Sꝫ sortes ponere potest situm distantem a.c. termino pedaliter precise in ipsa linea giratiua. Et nõ est idẽ de alio casu superi⁹ posito qꝛ ibi pedalitates ponũt nõ curue sꝫ recte. ¶ Sꝫ forte dices quõ ẽ intelligibile ꝙ linea giratiua terminet ad.c.terminũ et non detur ibi pedalitas ꝓprima.c.termino q̃ sit pars illi⁹ linee giratiue. Dico ꝙ illud non est difficilioris imaginationis q̃ aliquã lineam terminari ad aliquod punctum ꝛ nõ dari vltimã partem ꝓportionalẽ eius ad illum punctũ terminatã qm̃ ex vno habetur aliud. Sedo dicet nõ esse intelligendũ ꝙ ita terminat linea giratiua ad.c. terminũ sicut alia linea recta ad puncta eius extremalia terminat Sed ad talẽ sensum dicit terminari ad.c. ꝙ non ꝓcedit vltra et peruenit vsq̃.c. Et per ons hꝫ ꝙ ꝓuis linea giratiua rectificet non dabit infinitũ rectum clausum. Sꝫ dices forte rectificet in prima parte ꝓportioni hore fm primã girã versus giras minores ꝓcedendo nõ remoto suo termino.c.ꝛ ĩ scõa pte rectificet scõa gyra.ꝛ sic ons in fine hore.c.in infinitũ distabit a pria gyra igitur

¶ Respõdetur negando illud sed bñ cõceditur ꝙ in infinitũ distabit.c.ante finẽ hore qꝛ a liquantũ distabit ꝛ in duplo ꝛ in quadruplo ꝛc. sed in fine hore vel.c.nõ erit vel.c.finite distabit sed dices ex illo sequtur ꝙ necessitabit deus ad adnihilandũ ipm.c.vel ad ponendũ ipm in fine hore distãs minus a prima gyra q̃ pri⁹ distabat qm̃ q̃cũq̃ distãtia finita data qua distabit in fine hore maiori distãtia distaret ãñ finẽ pꝫ itelligẽti.

¶ Respondetur distinguendo cõsequẽs vel ꝙ necessitet deus simpliciter et sic negat vel ex suppositiõe ꝛ sic cõceditur vñ nõ necessitatur deus ad cõseruandã aliquã creaturã sꝫ supposito ꝙ sit: deus habet illam conseruare hodest clarius ꝛ intelligibilius dicere ꝙ necessariũ est si illo modo rectificet illa linea: debere esse.c. ad nihilatũ in instãti terminatiuo vel positũ ad minorem distantiã q̃ prius. Et sic negat simpliciter sequela q̃ nis illa cõditionalis cõcedat in innumeris alijs casib⁹ similiter dicendũ est. ¶ Sed forte dices quid incõuenientis sequitur ꝙ detur.c.in infinitum distans postq̃ non datur ipsi.c.aliqua pedalitas immediata in ipsa linea giratiua. Superius aũt precipue ostẽdebat impossibilitas in finiti clausi ex assignatiõe alicuius partis finite immediate alicui termino eius. ¶ Dico ꝙ si.c.daretur in infinitũ distãs deus posset aliquid aliud ponere distans precise pedaliter.a.c.ꝛ per ons haberetur vltima pedalitas linee giratiue ad.c. terminata qꝛ illi distãtie pedali inter.c.et aliud quod poneret deus pedaliter distans corresponderet aliqua pedalitas in illa linea giratiua rectificata hoc est manifestũ qꝛ si in illa linea giratiua rectificata illud poneret pedaliter distans liquet ꝛ si ponatur versus aliam differentiã loci posita vna linea pedali inter illud ꝛ.c.posset deꝛvertere illam pedalem lineam super punctũ.c. quiescens ꝛ ponere super lineam giratiuã ad.c. terminatã.ꝛ per ons haberet vltima eius pedalitas illi linee pedali correspondens.

¶ Sed forte dices existente illa linea giratiua curua girante partes ꝓportionales colũne ponatur etiã vna linea pedalis terminata ad c.ꝛ versatur vel incurnet super.c.ad modũ linee giratiue ita ꝙ ponatur simul cũ ipsa linea giratiua vel super ipsam lineã giratiuã iam dabit vltima pedalitas giratiue linee illi correspondens.

Ad hoc dicitur illud fieri non posse quia daretur vltima pars proportionalis columne.

¶ Sed forte dices ꝙ etiam ne detur vltima pars proportionalis hore vt superius arguebatur dicitur ꝙ nõ est admittendũ ꝙ aliquod finite distans ponatur a termino alicuius infiniti puta.a.c.termino linee giratiue rectificate.

¶ Hoc non saluat opinionẽ tenentẽ infinitum claudi posse quia.a.c. termino linee giratiue actualiter girãtis bene potest poni aliqd pedaliter precise distãs versus quãlibet differẽtiam loci ꝛ adhuc in ipsa linea giratiua (vt superius dictuꝫ est) sed inter illud ꝛ.c. terminũ illius linee mediaret infinita pars linee giratiue icurua. Sed linea recta ducibilis ab illo qõ pedaliter distaret.a.c.terminovsq̃ ad ipsummet terminum.c. non ꝓcederet super lineam giratiuã qꝛ tunc non esset recta sed curua ad modũ giratiue linee ꝛ tñ nescires dare aliqd pedaliter ꝑcise distans ab aliquo termino infinite distãte sine manifestis absurditatibus ꝛ impossibilitatibus.

¶ Sed forte argues ponat vna linea pedalis in initio vnius hore in principio linee giratiue actualiter girãtis in extremo illo ad quod terminãtur gire maiores: ꝛ sit illa linea pedalis d.ꝛ in prima parte ꝓportionali hore per distantiam pedalem.d.moueat super lineã giratiuam nunq̃ egrediẽdo ipsaꝫ lineam giratiuã sicut centrum solis non egredit ecliptica lineam non habeo respectũ ad motũ trepidatiõis octaue sphere ab astrologis modernis inuentũ ꝛ in scõa parte ꝓportionali moueatur per tantam distantiaꝫ et in tertia per tantã ꝛ sic ons in fine hore.d.pedalis linea deueniet ad.c. fm vnum eius extremum ergo dabitur in linea giratiua pedalitas vltima terminata ad.c.

¶ Argumentũ istud non probat infinitum rectum clausum posse dari: sed impugnare videtur assignationẽ linee giratiue. ¶ Sed ad illud dicitur negãdo ons qm̃ in instãti terminatiuo hore erit.d.linea pedalis extra totã lineaꝫ giratiuam et vltra.c.q̃uis vnũ extremum eius sit cũ.c.nõ enĩ est possibile nisi retrocedẽdo qõ maneat citra: hoc claret qꝛ quãlibet pedalitatẽ illius linee giratiue pertrãsibit in casu: ꝛ ꝓ ons totã lineam giratiuã ꝛ sic oportet ꝙ sit extra.

¶ Sed forte dices iam haberetur vltima pars proportionalis hore patet qꝛ in aliqua pte proportionali fuit posita.d.vltra.c.imediate ꝛ non in centesima neq̃ in millesima et cetera.ergo in vltima.

¶ Respondet negando ꝙ in aliqua parte ꝓportionali esset ibi posita sed in instanti terminatiuo hore debet poni.

¶ Forte dices sit casus ꝙ in illo instanti terminatiuo non variet locum suum sed precise fiat variatio in partibus proportionabilibus hore et in instanti termatinatiuo nulla prorsus: iam queritur vbi manebit

¶ Respondetur non admittendo casuꝫ Unde animaduertendum est nõ esse admittendum ꝙ in qualibet parte ꝓportionali alicuius hore fiat aliquis transitus sine reiteratione ꝛ ꝙ mobile maneat ꝛ nulla fiat variatio loci in istãti terminatiuo. Si enĩ non fieret variatio ĩ instãti terminatiuo nec reiteratio nec retrogradatio in ptibus hore manifeste sequitur vltimã partem ꝓportionalem dari pꝫ quia locus in quo maneret mobile fuisset acquisitus ab eo in vltia parte ꝓportionali hore hoc relinq̃tur intelligentibus notũ. Insuper qui recte intelligit pspicuꝫ habet ꝙ si non incõuenit vltra aliquod infinitũ dari terminũ: non debere incõuenire ante tempus infinitum fuisse aliquod tẽpus vel instans et sic tenendo mundũ posse esse ab eterno ꝓductum diceret possibile fuisse ab eterno tẽpus et fuisse primũ diem qõ est manifestũ impossibile. ¶ Qñ considerarent incõuenientia q̃ sequũtur ex assignatiõe infiniti clausi inueniretur ꝙ talis positio nullo pacto est admittenda nec geometra sciret iudicio meo deducere aliquez dicentẽ dyametrum esse cõmensurabilẽ coste ad concedendũ absurdioꝛa q̃ obꝛem caueant sibi qui claudunt infinitum ne positio eorum dicatur nõ precise clausi infiniti: sed clausi brunelli vt quidã vicus parisij vocitatur. Ex dictis superius liquet quid sit dicendum ad argumentũ principale.

¶ Ad illud quod dicebatur de separatione linearum fm extrema fm que vniebãtur de separatione inq̃ quousq̃ essent paralelle nõ est admittendum ꝙ sic separẽtur qꝛ iam daretur infinitum rectum clausum. ¶ Et aduertendum est bene ad casus qui passim ponuntur circa istam materiam ꝛ ille ex quo clausura infiniti habetur nullo pacto admittat propter impossibilitates que sequuntur ex illo. Et si queras quare admittitur infinitum spacium clausum fm illam dimẽsionem fm quam est infinitũ dum tamen sit difforme. Dico ꝙ ex illo non habetur aliqua impossibilitas quoniã quecunq̃ linea ducibilis ab vno latere ad aliud latus est finita.

¶ Tertio arguitur: si posset dari corpus infinitum posset corpus infinitũ luminosum a deo produci sꝫ hoc est falsuꝫ. igitur. Prima pars antecedẽtis claret ꝛ secũda probatur detur vnũ corpus luminosum infinitum pedaliter latum ꝛ pedaliter ꝓfundum eleuatum a superficie terre sursum infinitũ. si tale esset sequeretur ꝙ posito vno opaco decem pedum pedaliter distans ab illo nulla causaret vmbra ex parte opposita qõ videtur falsuꝫ. Et sequela probatur. Si illud corpus luminosum esset centum pedum et sic esset in rectum eleuatum aliquãta causaretur vmbra et si in duplo maius minor vmbra ꝛ si in quadruplo minor.ꝛ sic consequenter: ergo postq̃ est infinitum nulla causabitur vmbra. ¶ Prima pars antecedentis experientia posset cognosci qm̃ q̃to magis in rectum eleuatur luminosum tanto vmbra ex parte opposita diminuitur.

¶ Forte concedes nullã causari vmbrã. ¶ Cõtra ad non causari vmbrã requiritur ꝙ perpendiculariter sit luminosuꝫ super opacum sed dato ꝙ illud luminosuꝫ in infinitũ erigitur non est perpendiculariter fm se nec aliquam partez sui super opacum ergo causabitur vmbra.

¶ Unum tale argumentũ de luminoso infinito format albertus de saxonia primo de celo questione nona articulo secũdo. Et illo cum alijs nititur probare nullum posse per aliquam potentiam esse infinitum.

¶ Solutio preceptoris est negare ꝙ nõ censetur vmbra dicit enĩ in sententia ꝙ est deueniendum ad aliquam pedalitatem in illo infinito luminoso que nõ sufficit radiũ luminis emittere vsq̃ ad corpus opacum. Et per consequens dabitur vmbra ac si illud luminosum esset finitũ Et esset dãdũ vnũ luminosum finitũ (quo in loco illi⁹ ifiniti posito) nõ causaret maior vmbra.

¶ Solutio hec supponẽdo partes illius luminosi esse virtutis vniformis illuminatiue ꝛ non admittẽdo ꝙ vna pars luminosi ad illuminandum iuuetur ab alia est bñ sufficiẽs: nec hoc dixerim ac si sententia regẽtis approbatiõe mea egeat: absit. Sed si partes illius luminosi sint illuminatiue virtutis difformis ita ꝙ vna pedalitas sit alicuius virtutis illuminatiue et alia immediata in duplo maioꝛis ꝛ alia in triplo ꝛ sic cõsequenter videtur ꝙ illud luminosum sufficiet emittere lumen vsq̃ ad quodlibet punctũ ex altera parte opaci.ꝛ per ons ex defectu irradiationis ad tantam distantiam non oportet vmbram assignare. Item fm illos qui tenent partes se inuicem iuuare ad naturalem actionẽ a non deberet assignari vmbra propter illam causam.

¶ Pro solutione igit argumenti aiad/ uertendum est: ꝙ vt habet cantuariensis prima sphericũ il parte perspectiue vicesima secunda propositio. luminat one corpus luminosum sphericum illuminat corpacuꝫ sphe pus sphericũ opacum minus eo plusq̃ medietaricũ minus tem.ꝛ per ons si infinitũ luminosum esset sphe eo plusq̃ ricum ꝛ opacum sphericum finitum nulla proꝛ medietatẽ.

Universidad de Deusto Biblioteca

Non est dabile sphericum infinitum.

sius causaretur vmbra quia totum sphericū opacum illuminaretur Impossibile autem est ꝙ sit aliquod corpus infinitum sphericū quia si est sphericum esset figuratus qd infinito repugnat eo ꝙ figura termino vel terminis clauditur et infinitum nō est clausus dabile. Item qñ velim? infinitum omniquaq; sphericum improprie darisi illud esset luminosum nihil extra se illuminaret ⁊ per oēs de vmbra q̄ deberet causari per positionē alicui? opaci obiecti illi nō oportet loqui. Oportet igitur loqui de corpore luminoso infinito non omniquaq;: sed sicut in argumento tangebatur. ¶Et dico ꝙ nulla prorsus causaret vmbra: ⁊ causa est qr ad quodcūq; punctū ex altera parte opaci ad qd posset trahi linea recta: ab aliqua parte luminosi non trāsiens per opacum deueniet lumen primariū hoc claret. Sed nō est dabile aliquod punctū (vnius linee pūctis demptis) ex altera parte opaci ad qd non posset trahi talis linea. igitur. Minor probatur qr si daretur aliquod punctū ex altera parte opaci ad qd non posset talis linea trahi maxie esset punctus linee cum qua simul est linea terminatiua superficiei opaci fm extremū tangens terram: sed ab illo puncto cuius est ducibilis talis linea eo ꝙ illa simul in altum erigeretur cum supficie ipsius opaci. ⁊ per oēs esset paralella ipsi luminoso et sic non deueniret ad ipm qr linee paralelle etiā in infinitū protēse non concurrunt: a quocūq; tñ alio puncto est protrahibilis linea recta constituens angulum in extremo superiori ipsius opaci. ⁊ per oēs si vlterius in rectum procederet deueniet ad luminosum infinitum: ⁊ sic claret ꝙ deueniet radius luminis ad quodcūq; punctum illius spacij ex altera parte opaci demptis pūctis illius linee terminatiue illius spacij ad extremitatem opaci tangentem terram; modo cum non detur vmbra indiuisibilis sequitur ꝙ nulla prorsus erit vmbra.

Non causatur vmbra opaco finito obiecto infinito luminoso.

¶Ad formā argumēti dicitur cōcedendo sequelam negata falsitate cōsequentis et ad probationē negatur requiri ad non esse vmbras corpus luminosum perpēdiculariter esse supra opacum ⁊ dico ꝙ a quolibet pūcto ex altera parte opaci (linee assignate punctis demptis) posset trahi linea recta non transiens per opacum offensum est enim illud.

¶Ex quo seq̄tur manifeste ꝙ est possibile ꝙ per totam vnam horam nulla causaret vmbra illis corporibus sic distantibus et in instanti terminatiue eius sit vmbra infinita: patet si in qualibet parte ꝓportionali hore opacum acquirat vnam pedalitatem in quacūq; parte proportionali hore nulla erit vmbra propter finitatem opaci sed in fine hore erit opacū infinitū. et per oēs vmbra infinita qr supponitur opacum esse ita latum sicut luminosum: si autem infinitū luminosum esset in infinitū longum ⁊ in infinitum latum dato ꝙ opacum esset infinitū fm vnas dimensionē finitum autem fm alias: nihil vmbre causaretur sed si sit latius corpus luminosum q̄ corpus opacum finite tñ latitudinis causaretur vmbra minus lata q̄ corpus opacum. Si autem essent eque lata equalis latitudinis esset vmbra. Argumentū simile de luminoso infinito formatum est supra in secundo vbi de actuitate forme agebatur. Et iterum hic formatur qr ibidem promisimus ꝙ cum de infinito pertractaremus de materia illius argumenti mentionē faceremus.

De vmbra causata luminoso et opaco existētibus infinitis.

¶Quarto arguitur sic. Si daretur infinitum sequeretur ꝙ posset diuidi per partes proportionales sed hoc est falsum igitur: sequela ꝓbatur nullum est corpus quin habeat duas medietates ⁊ q̄ttuor quartas ⁊ octo octauas ⁊c. igit falsitas consequētis ostenditur clare: non datur in infinito punctū medium: cum mediū sit eque distans ab extremis ⁊ non clauditur infinitū extremis igitur. ¶Forte dices ꝙ corpus finitū bene habet duas medietates quattuor quartas ⁊c. non autem infinitum.

¶Contra vnum infinitū vndiquaq; potest diuidi in duas partes quarum vna sit infinita versus meridiē ⁊ alia versus septemtrionem ita ꝙ diuisio procedat ab oriente in occidentē et sursum ⁊ deorsum ille due partes videntur esse due medietates illius ⁊ si ille medietates diuiderentur ita ꝙ diuisio vnius procederet versus meridiem ⁊ diuisio alterius versus septentrionem haberentur quattuor quarte illius infiniti vndiquaq;. ⁊ sic consequenter igitur.

¶Pro solutione huius sciendū est sententiaz esse cōem: ꝙ qñ infinitū daretur non posset in partes proportionales diuidi respectu totius ita ꝙ quelibet illarum sit pars ꝓportionalis totius infiniti: qd notanter dicitur: qñ bene potest diuidi in partes proportionales pedalitum eius: quod fieret (quālibet pedalitatē eius in partes proportionales diuidendo et q̄uis in pedalitates suas infinitū posset diuidi non dicitur diuidi posse in partes proportionales suas quoniā in nulla proportione se habet infinitum ad vnam eius pedalitatē. ¶Et si dicas dato vno infinito pedaliter lato ⁊ pedaliter profundo versus orientē ⁊ occidentem in infinitū extenso per vrbem romam transeunte. Si diuideretur rome pars occidentalis esset vna pars proportionalis eius quia medietas eo ꝙ illa bis sumpta reddit totum infinitum. igitur.

Infinitū nō pōt in ptes ꝓportionales diuidi.

¶Ad istud sunt aliqui dicētes cōcedendo tale infinitū primaz partem proportionalem habere non tñ secōam: eo ꝙ alia pars que daretur in parte occidentali vel orientali si esset finita non se haberet in aliqua ꝓportiōe ad totum infinitum ⁊ si infinita non esset minor prima parte proportionali data qd assignationi partium proportionaliuz obuiat. ¶Item non se haberet in maiori proportione ad totum infinitum q̄ prima qd est de ratione secōe partis ꝓportionalis.

¶Sz cōtra hoc arguit sic. bñ seq̄tur ps occidētalis est ps ꝓportionalis illi? toti? infiniti ergo in aliqua ꝓportiōe se hz ad iōm ifinitū ⁊ si sit ꝓportio inēqlitatis: sicut dz esse ꝓportio partis

In puncto medio totius debet fieri diuisio ptis cuz q̄ se hz i ꝓportiōe dupla suū totum:

Quid ē mediū cōtinui

Quid ē pūctum.

Non potest infinitum diuidi per medium sui eo ꝙ caret medio.

tis ad totum esset proportio dupla: sed hoc est falsuz quia diuisio partis se habentis in tali proportione ad totum debet fieri in puncto medio totius ⁊ nullum tale datur in infinito tali. vanū est enim illud quod dicitur ab aliquibus quodlibet punctuz videlicet talis infiniti debere dici pūctū mediū eius quia vel capitur ibi medium ꝙ illo qd eque distet ab extremis vt ꝓprie debet medium capi ⁊ sic constat ꝙ nullum ibi est medium vel assumitur improprie ꝓ illo qd nō magis distat: ab vno extrēo q̄ ab alio: qd vez est de quolibet pūcto illius infiniti eo ꝙ caret extremis ⁊ ita verum est ꝙ qdcūq; pūctuz eius non magis distat ꝓ chymera q̄ ab hirco ceruo: ⁊ si sic deberet mediū describi chymera etiaz medium diceretur nisi diceres ꝙ medium sic discriberetur. Medium est illud qd nō magis ab vno extremo q̄ ab alio distat: sed adhuc tunc diceret angelus vel anima rationalis medium supposito ꝙ nullum esset corpus quia tūc nulla essent extrema et per oēs nō distaret magis ab vno q̄ ab alio nisi diceres ꝙ medium deberet diffiniri per positionem habere in continuo sicut pūctū dicitur cuius pars nō est habēs positionem in continuo quicquid sit de illa descriptione non videt quo q̄ pacto esse dicēdū diuisionē fieri ꝓ medium infiniti.

¶Item arguitur sic: si illa pars occidētalis est prima pars proportionalis totius infiniti seq̄ret ꝙ esset etiā assignabilis secōa ⁊ tertia ⁊ cetera. Probatur seq̄la ps occidētalis potest diuidi in duas partes fm latitudinē quaz quelibet esset infinite longa esset semipedaliter lata ⁊ vna esset meridionalis ⁊ alia septemtrionalis quelibet illarum posset dici secunda pars ꝓportionalis totius infiniti sicut pars occidentalis dicebatur prima. patet qr sicut pars occidētalis pars ꝑma proportionabilis dicebatur eo ꝙ bis sumpta reddit ipsm totum infinitū ita pars septemtrionalis bis sumpta redderet totam partē orientalem. Modo sicut prima pars proportionalis se habet ad totum. Secōa pars proportionalis se hz ad residuū quia prima pars ꝓportionalis ꝓportione dupla est medietas totius ita secunda est medietas residui et per consequēs est prima pars proportionalis residui. ¶Unde in forma sic arguitur illa pars septētrionalis ē prima pars proportionalis toti? partis orientalis. Ergo est secūda totius. ¶Itē pars meridionalis potest diuidi fm latitudinem ī duas ptes quarum quelibet esset lata vt quarta pedalitatis. Et pars septētrionalis illaruz duarū partiū diceretur tertia pars proportionalis toti? p idē et sic consequenter igitur.

Infinitū pt diuidi ī ptes ꝓportionales. 3.

¶Propter hec videtur esse concedēdū ꝙ pt infinitum in partes ꝓportionales diuidi q̄uis nō fm illam dimēsionē fm quā dr eē infinitum: sicut corpus illud de quo facta est mētio pōt diuidi fm latitudinez per ptes ꝓportionales eo ꝙ fm illā dimēsionē est finitū ¶Sz ꝙ diuidatur fm dimensionem fm quā est infinitū in ptes ꝓportionales nō ꝑtingit nec sic hz prima nec secōam partē ꝓportionalem et cetera.

¶Sed contra hoc arguitur sic: Facta diuisione rome vt dicebat: pars occidētalis est prima pars ꝓportionalis quia bis sumpta redderet ipsum totū q̄ est eius medietas. ⁊ sic se hz in eadem ꝓportione ad totum in qua se habere dicuntur totum et eius medietas: vez in proportione subdupla. Et per consequens est dabilis pars proportionalis infiniti.

Infinitum fm dimensionem fm quā est infinitum non habet medietatem.

¶Respōdetur negādo antecedēs ⁊ ad probationem dico ꝙ infinitū fm illā dimensionem fm quā infinitum est: non habet aliquam medietatē eo ꝙ nō hz pūctū mediū vt dictū est. Et quando arguitur bis sumpta reddit totum dico ꝙ etiam deberet dici tertia totius quia ter sumpta redderet etiam totū ⁊ quarta qr quater sumpta. ⁊c. Hoc patz qr in infinito infinities infinitū cōtinet: ⁊ p cōsequēs q̄ter ter ⁊c. igit vna pedalitas in toto infinito ⁊ capiatur pedalitas illi ꝓprima versus orientem et quarta et sexta ⁊ octaua et breuiter oēs pares pedalitates et cōtinuētur ibi cōstituerent vnum infinitum et pedalitates impares remanētes cōtinuētur etiaz ibi resultabūt duo infinita ⁊ per consequens in parte illa orientali bis continebatur infinitum ⁊ alia pars occidētalis est aliud infinitum ergo ter sumpta pars occidētalis redderet totum infinitum et eodē modo pōt ostendi ꝙ quater ⁊c. qr pro quolibet infinito terminato reddēdo requirit ipsa pars occidentalis ⁊ cū ter contineat infinitū in ipso toto deberet ter assumi. ¶Negādus est igitur ꝙ ex eo ꝙ bis sumpta illa pars occidentalis constitueret totum infinitū debz dici medietas eius.

¶Contra predicta arguit. Potest diuidi aliquod infinitū per partes ꝓportionales fm illam dimensionē secōm quam est infinitum igitur. Antecedens probatur. spatium inclusuz inter duas lineas distantes in vno extremo pedaliter procedentes in infinitū magis ⁊ magis distātes. Ita ꝙ spatiū illud iclusum sit ad modū piramidis curte infinite ē infinite latū et pōt ꝓ ptes proportionales diuidi fm latitudinē igit.

¶Secūda pars antecedentis ostēditur linea illa ad quā terminatur pyramis illa infinita est pedalis ex casu q̄ est tā q̄ con? fiat diuisio eius in ptes ꝓportionales ⁊ ab omnibus pūctis diuisionis eleuētur linee recte in infinitū ꝓ spatiū illud inclusuz tunc esset illud spatiū diuisuz in partes ꝓportionales fm latitudinem igit.

¶Ad hoc primo potest dici ꝙ quod dictum est intelligebatur fm dimēsionē vniformē fm quam est infinitum. Modo spaciuz illud diformiter est latum.

¶Secundo dicitur admittendo diuisionem illius linee pedalis et erectionem linearum a punctis diuisionis ⁊ negatur tunc spaciū illud esse diuisum in partes proportionales.

¶Et si dicas ꝙ pars illius spacij inclusa inter vnam lineam lateralem spatij et aliam erectam a fine prime partis proportionalis linee

pedalis est medietas totius spatij et aliud spatium inclusum inter illam lineā erectam a fine pme ptis proportionalis linee pedalis et aliaꝫ erectā a fine scde est quarta totius spatij ⁊ aliud octaua ꝛc. Ergo est diuisum in partes proportionales eius.

¶ Rūdetur negando aīs pro qualibet eius parte dico eiā ꝓ postꝗ tam totum spatiuꝫ ꝓ illud qd̄ vocas primā partē proportionalem eius: est infinitū: non dz dici eius medietas qꝛ pari rōne spatium iclusum inter lineaꝫ erectā a fine centesime partis ꝓportionalis et aliā erectam a fine cētesime prime deberes dicere scdz partem proportionalem totius spatij est enim spatium illud infinite latū sicut aliud. ¶ Si velles habere consideratione ad diuisionē alicui⁹ spatij finite lati qd̄ est pars totius spatij: et ꝓ sicut illud diuiditur in partes ꝓportionales ita totū dicatur ī partes proportionales diuidi minus bene videtur esse dictū et mirum est immo ridiculum ꝓ dicatur fieri diuisio per partes proportionales scdm illam dimensionē scdm quaꝫ quelibet pars est ita magna sicut alia.

Infinitū secūdū infinitā dimēstionem nō est ꝓportional⁹ alicui⁹

¶ Sed qꝛ illud spatiū dicebatur esse piramidale Arguitur sic est infinite longum ⁊ infinite latū: ergo non est piramigdalis figure qꝛ sequeretur ꝓ aliqua figura esset infinita qd̄ interminationi infiniti obuiat.

¶ Respondetur ꝓ piramidem esse infiniram potest bifariā intelligi vel data basi: ⁊ sic illud est impossibile vel nulla basi signata: ⁊ sic admittitur. vnde piramidē infinitā dicunt pspectiui vmbrā causatā opaco maiori luminoso existente vnde ꝓpositione vigesima quarta prime partis perspectiue cōmunis habetur vmbrosuꝫ luminoso maius proiicere curtā et euersam piramidē infinitā. ¶ Sed dices quomodo est figura piramidalis nō clausa ad oēz differētiā loci. ¶ Potest dici ꝓ vel propie nō est piramis vt si piramis dicat sufficit ad piramidē ꝓ linee laterales admodū linearū piramidis finite ꝓcedūt et tunc diceretur ꝓ ad piramidē non requiritur basis ꝓbꝛem non dicebā superius illud spatiū esse piramidale sed esse dispositum ad modū piramidis. Sed queres quare nō est admittendū piramidem habentem basim esse infinitam: qm̄ si habet basim est terminata versus basim ⁊ vsus conū deberent necessario concurrere linee laterales postꝗ extenduntur in infinitū et cū nō debeat concursus fieri ad infinitā distantiā qꝛ tūc esset triangulus infinitus: et ꝑ oīs infinitum clausum erit necessario finita piramis: ⁊ qꝛ hic fiebat mentio de partibus infiniti nō impertinenter inquiretur an aliqd̄ infinitū debeat dici maius vel minus alio vel equale illi.

'Piramidē esse ifinitā bifariā intelligitur. Piramidē basim hīre ē ipossibile esse ifinitā

¶ Solet cōmuniter dici ꝓ infinituꝫ cōtinens aliud est maius infinito cōtento exēplio nō gratia infiniti versus orientē terminatuꝫ ad a. pedalitatē versus occidentē est maior residuo pedalitate. a dempta pz. Caiunt ex diffinitiōe illius qd̄ maius dz. Maius eīm alio est qd̄ ipm cōtinet et adhuc aliqd̄ aliud. Et per oīs illud residuuꝫ dz minus toto infinito ex quo habetur ꝓ infinitum alio infinito cōtento ab eo nullo pacto dz dici maius. ptz qꝛ ex cōtinētia inferr maioritas. hoc satis bene dici pōt: sed aduertendū est ꝓ bifariā potest aliqd̄ dici maius alio vel quo ad cōtinentiam vel quo ad extensionem vel occupationē loci. ¶ Primo modo dicit cōmuniter vnuꝫ infinitum continēs alio infinito cōtento maius secundo modo nō debet maius dici qm̄ non extenditur per maius spatium.

Nullū infinitū dz dici aliq modo maius alio infinito.

¶ Sed forte dices ꝓ immo per maius spatium extēditur qꝛ per totum per qd̄ extenditur residuū et per spatium pedale.

¶ Item sicut totum dicitur maius illo residuo: qꝛ otinet illud et aliquid aliud: ita spatium: per quod totum extēditur: debet dici maius spatio per quod extenditur residuum quia continet spatium totius spatium residui et aliquid aliud.

¶ Dicitur ad istud quod spatium illud totius: per quod videlꝫ totum extēditur: bn̄ est maius illo modo spatio per quod extendit residuum sed ad hoc quod aliquid dicatur per maius spatium extendi non sufficit quod spatium dicatur maius quia continet illud et aliquid aliud quāuis hoc sufficiat ad hoc ꝓ aliquid alio maius dicatur. ¶ Sed si velles dicere ꝓ extēditur per maius spatiū illo modo ego sum contētus parua est difficultas. Immo nulla. ¶ Potest tn̄ dici iudicio meo probabilius nullū infinituꝫ esse maius alio ⁊ hoc ideo qm̄ non videtur sufficere ad esse maius cōtinere illud et aliqd̄ aliud sed requiritur ꝓ quocūq̄ equali illi illud sit maius qd̄ tn̄ est falsum de infinito continēte et contento. patet qꝛ datur aliquod infinitum equale contento quo illud continēs nō est maius: liqt.

¶ Sed dices nulluꝫ infinitum est alteri infinito equale vt cōmuniter dz. ¶ Contra est maior ap parētia ꝓ sit equalitas iter infinita ꝓ quod vnū sit maius alio sed secundū passim conceditur ergo primum debet cōcedi. Aīs probatur duo infinita sunt quāta et nullum excedit aliud secundum aliquā dimensionem vt supponitur. igitur fit sermo de talibus infinitis. Ergo sunt simpliciter equalia si neges ꝛsequentiā dicas tu quid requiritur ad equalitatem? si dicas qd̄ requirit finitas illorum que equalia dicūtur. pueriliter dices qꝛ de illo est cōtentio.

Infinita debent eēlia dici.

¶ Sed forte dices admissa equalitate inter infinita mlta incōueniētia sequunt. Unū est ꝓ pars esset maior suo toto quod impossibile reputatur nō posita parte in duobus locis qd̄ dz propter sophisma paruū qd̄ solet fieri ponendo casum ꝓ ponatur pars in vno loco cum toto et in alio a tota separata: ⁊ rar efiat ad duplam qualitatem tot⁹. ¶ Sed hoc dimisso qꝛ nihil valet. Ostēditur cōmuniter illa sequela sic. Sit infinitum ab oriente in occidētem extensum transiens per vrbes parisiensem et turonēsem: q̄ sūt in eodē climate imo hn̄t equalē latitudinē vtriq̄ eīm vrbi eleuatur polus arctic⁹ quadraginta octo gradibus et trigita minutis et sic ab occidē-

te in orientē linea recta posset trāsire per vtrāq̄ vrbem pars vna ipsius infiniti orientalis ad turonos terminata: ⁊ pars alia occidētalis ad eandem vrbem terminata dicerētur equales si inter infinita esset equalitas ⁊ pars orientalis illius infiniti terminata ad parisiū est maior ꝓ pars terminata ad turonos ⁊ quocūq̄ aliquo maius est maius equali illi ergo est maius alia parte occidentali que terminat ad turonos cui alia orientalis diceba equalis ⁊ vltra est maius illa parte ergo est maius alia parte orientali equali illi ad eandem vrbē terminata. Sed pars orientalis terminata ad parisiū est totū respectu partis orientalis terminate turonis ergo pars est maior suo toto. ¶ Oīn vt illud clar⁹ dicat signent due partes in illo infinito orientales terminata ad turonos q̄ sit. a. ⁊ alia terminata ad parisiū q̄ sit. b. et due partes occidentales vna terminata ad turonos q̄ sit. c. ⁊ alia terminata ad parisiū sit. d. ⁊ Arguitur sic. a. ⁊. c. sunt eqlia ergo quocūq̄ est maius ipsum. c. est maius. a. sed. c. est maius ipso. d. ergo. a. est etiā ipso maius ⁊ quocūq̄ est mai⁹ aliquo est maius et equali ⁊. b. ē equale ipsi. d. quia ambo terminātur ad parisiū ergo ipm. a. est maius ipso. b. ꝛz. b. est totū respectu. a. qꝛ cōtinet. a. ⁊ distantiā ab vrbe turonensi vsq̄ ad parisiū: ergo pars est maior suo toto. ¶ Argumētū istud ꝛcludit multis dicētibus nō esse admittendā equalitatem inter ifinitta. Et cōstat manifeste argumētum ꝓcedere ex eo qd̄ aliquod ifinitū dr maius alio ⁊ illud dz ꝓbari. ⁊ per oīs petitur principiū patet qꝛ ibi assumitur. c. esse maius. d. qd̄ debet negari. et ex cōsequēte alia que inferebantur de maioritate illarum partium.

Nō est aliquo maius est maius equa.

¶ Aliud incōueniēs qd̄ seqtur vt cōiter dicitur: ex equalitate est qꝛ sequeretur caiunt ꝓ pars esset equalis toti probat sequela in illo infinito signato. a. ⁊. c. sunt equalia: ergo cuicunq̄ est eqle. c. ē eqle. a. ꝛz. c. ⁊. b. sūt eqlia qꝛ sunt duo infinita ⁊ vnū non cōtinet reliquū ꝓ huis habeāt eandem partem cōmunē vez distantiā a turonis vsq̄ ad parisium ergo. a. est equale ipsi. b. ⁊. a. est pars respectu. b. ergo pars est equalis toti.

Nō in cōueniit pars rem equalēz esse toti.

¶ Probatio hec melius procedit qꝛ in ea nihil assumitur quod debeat probari sicut in probatione precedente.

¶ Dicendū est ad illud nō esse inconuenens partē esse equalē toti. Hoc claret de materia ⁊ forma extēsis: materia eīm est equalis rei cuius pars est essentialis: similiter ⁊ forma extēsa.

¶ Sed forte dices illud nō esse ad ꝓpositum qm̄ qn̄ pars est ita extēsa sicut totuꝫ bn̄ est inter totum ⁊ partē equalitas sed qn̄ totū est extensius ꝓ pars nōvidet esse cōcedendū ꝓ totū ⁊ pars sunt equalia. mō. b. extēs⁹ est ipso. a. ¶ Ad hoc dicit negādo. b. esse magis extēsum qꝛ sicut nō debet dici mai⁹ ita nō est dicēdū extēs⁹. ¶ Et si dicas extēditur ꝑ tantū spatiū sicut. a. ⁊ ꝑ aliqd̄ aliud qꝛ per spatiū a turonis vsq̄ ad parisiū ergo extenditur per maius spatium.

¶ Respōdet negādo oīam ꝓpter cām assignatā superi⁹ si dicas tūc non esset mod⁹ ad probandū aliqd̄ esse mai⁹ alio. distīguo vel ī infinitis ⁊ sic cōcedo nec ibi est opus ꝓbatiōe qꝛ nō est inter infinita dabile mai⁹ vel in finitis ⁊ sic nego. Ille mod⁹ sufficit ad ꝓbandā maiorē extēsionem vni⁹ finiti ꝓ alteri⁹ finiti. ⁊ sic cōcludit ꝓ ꝓnis dec vnū ifinitū eqle alteri etiā ꝓprie nō dat vnum infinitū mai⁹ alio siue aliud sit ꝑs siue nō.

¶ Ad argumentū in principio factū liqt ex dictis ꝛz pro maiori cōplemēto dz ad formam eius negando sequelā ⁊ ad probationez dicitur negando illud infinituꝫ omniquaq̄ sic diuidi in partes proportionales vt dicebatur qm̄ nulla illaꝝ partium est pars proportionalis eius propter causam superius positam.

¶ Quito aī si eēt aliqd̄ infinitū possibile posset q̄lificari q̄litate tā vniformi q̄ difformi ꝛz hoc ē falsum igr. sequela est clara ⁊ falsitas oīnꝫ ꝓbat nō pōt q̄litate vniformit difformi q̄lificari igitur aīs ꝓbat detur infinitū versus orientem pedaliter latū et pedaliter profundū terminatum ꝓ ij si illo eēt q̄lificatuꝫ tali q̄litate seqrēt ꝓ esset in eo signabile punctum medium oīs ē impossibile igitur. sequela probatur illa q̄litas vniformiter difformis hēret initiū a non gradu vel ab aliq̄ gradu vsq̄ ad octo vel vsq̄ ad gradū ꝛcēsiorē vel remissiorē q̄litas aūt vniformiter difformis extēsa per aliqd̄ totū dz in pūcto medio illi⁹ fm vnam partem eius terminari ad gradū mediū latitudinis eius exempli gra q̄litas vniformiter difformis a non gradu vsq̄ ad octo extensa ꝑ bipedale dz terminari ad gradū mediū fm vnā ꝑtez sui ī fine vni⁹ pedalitatis ita ꝓ vna pedalitas dz esse q̄lificata q̄litate difformi a nō gradu vsq̄ ab quattuor ⁊ alia ad octo vsq̄ ad q̄ttuor: q̄ oporteret in illo ifinito dari partē ꝑ quā extendat medietas latitudinis ⁊ aliā ꝑ quā extēdatur alia medietas et opz illas ꝑtes esse eqles qm̄ illud summe reqrit alias nō diceret qualitas illa vniformiter difformis. vñ si detur vnum pedale cui⁹ vna digitalitas eēt vniformiter difformiter calida a nō gradu vsq̄ ad q̄ttuor. Et residuū a quattuor vsq̄ ad octo: nō dz q̄litas illi⁹ pedalis reputari vniformiter difformis hoc ptz ex dictis supius in tertio pte scda vbi de difformibus agebat. ¶ Opz ergo ꝓ medietas latitudinis qualitatis q̄ dz vniformiter difformis sit extēsa ꝑ vnā medietatē subiecti ⁊ alia medietas latitudinis ꝑ aliā medietatē hoc aūt fieri nō potest in illo infinito qꝛ nulla est ei⁹ medietas nec aliq̄ pars eius terminata prhibit⁹ est infinita ⁊ ꝑ oīs quocūq̄ pūcto dato in illo infinito ad quod terminaret medietas latitudis qualitatis vniformiter difformis distaret finite a parisijs et residuū Impropōrtionabilit excederet. Reliquitur ergo nō esse possibile qualitatem vniformiter difformē ꝑ infinitū corpus extēdi ⁊ tn̄ nō videt si infinitū ess ꝛz dabile quin quecūq̄ qualitas corporea posset per ipsum extendi. Ergo ex impossibilitate habendi talē qualitatē debemus iferre impossibilitatē infiniti.

Nō dz eē extēsa qualitas vniformiter difformis.

¶ Pro solutiōe huius argumēti sciēdū est ꝓ nō fuisset formatū nisi vt haberet occasio

Universidad de Deusto Biblioteca

inuestigãdi an qualitas vniformiter difformis posset infinito inherere. Et vt ꝓ non ꝓpter argm factũ: ſz inoppm arguit. ¶ In illo ifinito pedalr lato pt poni talis qualitas igit. añs ꝓbat. Stat ꝓ extẽdatur qualitas vniformiter difformis ab octo vſq ad vnũ gradũ in vna pedalitate que sit prima et in ſcda alia codẽ modo et in tertia ⁊ ſic in infinitis ⁊ ꝓ cõtinuẽtur ille pedalitates ſic ab vno latere infiniti resultãtis ex cõtinuatione ici piat qualitas a non gradu ⁊ terminat ad gradũ vt octo versus aliud latus oppositũ ibi esset q̃litas vniformiter difformis extẽſa per totum pt̃z intelligẽti igr. Vñ cũ ibi assignãda est medietas illi⁹ latitudinis toti⁹ per illã medietatẽ erit extẽſa medietas latitudinis illi⁹ qualitatis et p aliã medietatẽz extẽſa est alia medietas latitudinis qualitatis ita ꝓ pcedat illõ infinitũ a pisio versum orientẽ et ꝑm latitudinẽ pedalẽ ei⁹ ꝓcedat q̃litas vniformiter difformis a latere septẽtrionali a nõ gradu vſq ad octo versus meridiẽ. Vñ ad lineã mediã diuidẽtẽ latitudinẽ pedalẽ illi⁹ corporis terminat qualitas a nõ gradu vſq ad q̃ttuor a parte septẽtrionali ⁊ ab illa linea vſq ad aliud latus versus meridiẽ extẽditur qualitas a quattuor vſq ad octo ⁊ sic vt ꝓ ibi nihil de est adesse qualitatẽ vniformiter difformẽ inherentẽ infinito ꝓcedẽda silr est cõclusio hui⁹ ꝓbationis: cum autẽ dr ꝓ talis qualitas nõ põt subiecto infinito inherere intelligendũ est ꝓcedente vniformi difformitate vſus dimensionem ꝑm quã illud subiectũ est ifinitũ mõ añt supradicto nõ ꝓcedit nisi ꝑm dimẽsiões ſz quã illõ ẽ finitũ.

¶ Sed ꝗ hoc arguitur sic infinito subiecto põt inherere qualitas vniformiter difformis ꝑm maiorẽ dimẽsionẽ igitur añs ꝓbatur põt inhererc pedali corpori et in duplo maiori ⁊ in triplo maiori et in quadruplo ⁊c. ergo infinito põt inherere. ¶ Forte dices illud esse verũ sincathegoreumatice non añt cathegoreumatice.

¶ Cõtra põt inherere infinito corpori igitur añs ꝓbat. Potest vna qualitas vniformiter difformis rarefieri ad duplum manente sua vniformi difformitate et in quadruplo ⁊ in octuplo ⁊ sic in infinitũ. Ergo rarefacta ad infinitaz extẽsionẽ esset vniformiter difformis ⁊ põt diuinitus poni in aliq infinito inhesiue q̃ datur infinitũ vniformiter difforme qualitate qualificatũ mõ quo negatũ est. ¶ Rñdet cõcedẽdo ꝓ infinito corpi põt qualitas vniformiter difformis inhere ꝓcedente scõm dimensionẽ maiorẽ ei⁹ vniformi difformitate sincathegoreumatice capto ly infinitũ: ⁊ tñ nõ põt inherere corpori infinito talis qualitas ꝓcedẽte vniformi difformitate ſz dimensionẽ infinitã. Et ad ꝓbationẽ admisso ꝓ In infinitũ qualitas vniformiter difformis pedalis põt ad põt rarefie duplũ rarefieri ⁊ ad triplũ ⁊ ad quadruplũ: sine ri qualitas statu seruata semp vniformi difformitate: sed nõ põt vniformiter difformis sed nõ põt ſz rarefieri ad extẽsionẽ infinitã seruata vniformi difformitate. Et cã est qr ex illo hr manifeste nõ ꝓcise vni⁹ infiniti clausura: ſz ⁊ in esse i infinitum rara. finitoz: hoc claret. qm̃ pars illi⁹ qualitatis a nõ gradu vſq ad. iiij. terminata deberet eẽ infinite extensa et alia ꝑs a q̃ttuor vſq ad sex ⁊ de alia a sex vſq ad septẽ ⁊ sic ꝛ̃ ꝓcedẽdo p ꝑtes ꝓportionales latitudis qualitatis. Et p ꝛ̃ vltra extẽsionẽ ifinitã ꝑtis a nõ gradu vſq ad quattuor infinities infinite essent extẽsiões infinite imo q̃libet ꝑs illi⁹ q̃litatis deberet in ifinitũ extẽdi. Ista añt absurda nõ sunt admittẽda igr. ¶ Sed forte dices nũq̃d vna q̃litas pedalis põt in infinitũ rarefieri. Dr ꝓ sic si nõ repugnet sue nature tãta raritas: ſz dr eẽ difformis rarefactio puta ꝓ si q̃libet ꝑs ꝓportionalis illi⁹ qualitat̃ acq̃rat aliquã certã ⁊ determinatã extẽsionẽ: exẽpli grã digitalitatẽ infinite extẽſa: euaderet tal q̃litas sed nõ esset vniformiter rara ꝑtes eẽm ꝓportionales minores rariores eẽnt qr datis duob⁹ eque raris iequalib⁹: si equales extẽsiões acq̃rãt p rarefactionẽ qd̃ erat min⁹ fiet rari⁹. hoc est ꝑspicuũ. Ꝓz eẽm ꝓ i ipso minori maior fiat distãtia pũctoꝝ q̃ in maiori ad equalẽ extẽsionẽ acq̃rendũ. ſz qualitas illa vniformiter difformis dr vniformiter rarefieri: alias non seruaret vniformis difformitas. Hoc añt inotescere dr bñ intelligẽtib⁹ naturã difformiũ ⁊ ex dictis supi⁹ loco pallegato põt bñ itelligi ⁊ nõ ꝓcise qualitas vniformit difformis pedalis nõ põt sic vniformiter rarefieri imo nec aliqd̃ corp⁹ finitũ vt ex dictis i ſcdo cõstat vbi de multitudie forme ⁊ paucitate fiebat mẽtio. ¶ His cognitis dr ad argm añ oppositũ factũ negãdo ꝓ ex ipossibilitate inherentie qualitat̃ vniformiter difformis corpi ifinito ſcdz infinitã dimẽsionẽ: debeat inferri ipossibilitas infiniti simplr sicut ex ipossibilitate infiniti clausi nõ debemus ipossibilitatẽ infiniti simplr ꝛcludere. ¶ Et ds cognoscit quõ dr eẽ qualitas vniformiter difformis disposita quo ad sitũ ptiũ nihil clar⁹ cogscere ꝓ ipossibilitatẽ extensiõis infinite talis q̃litatis mõ quo supra ostẽsuz est.

¶ Sed ꝗ predicta arguit ⁊ grã argumẽti supponat ꝓ linea giratiua ꝑs alicui⁹ colũne sit ifinite lõga q̃tuis supi⁹ ꝛclusum sit oppositũ sit illa colũna decẽ pedũ vniformit difformiter alba a nõ gradu vſq ad octo q̃lz ꝑs illi⁹ colũne ꝓcedẽs ab vno extrẽo vſq ad aliud est tali q̃litate qualificata vcz a nõ gradu vſq ad octo vniformiter difformiter ſz linea giratiua ẽ ꝑs colũne ab vno extrẽo vſq ad aliud ꝓcedẽs: q̃ ẽ tali qualitate qualificata ⁊ ẽ ifinita ergo qualitas vniformiter difformis iberet ifinito ⁊ adhuc naturalr. Rñdet ꝓ argm̃ vt ꝓcedere ꝗ illos q̃ dicũt lineã infinitã giratiuã et nõ in me q̃ ipsaz finitã teneo sed admittẽdo infinitatẽ ei⁹: distinguit ꝓ q̃libet ꝑs colũne ab vno ad aliud extremũ ꝓcedens sit tali qualitate qualificata vl ꝑs rectaz sic ꝛcedit vel curua ⁊ sic negat. Stat eẽm assignare aliquaz ꝑtẽ ab vno extrẽo ad aliud ꝓcedẽtẽ ita reflexã ⁊ tortuosaz ꝓ nullo pacto sit dicẽda albedine vniformiter difformi q̃lificata. Hoc oñdit sic signabilis ẽ vna ꝑs q̃ ꝓcedat p primã ꝑtẽ ꝓportionalem colũne ⁊ p ſcdaz ⁊ reflexe ꝓcedat ad ꝑmã p aliud lat⁹ et iterũ ad ſcdaz ⁊ postea ad ter tãr ⁊ p aliã ꝑtẽ reflectat ad ſcdam et sic ꝛ̃ notissimũ est ꝓ albedo inherens illi parti nõ est vniformiter difformis qr inter duas albedines intensio-

qm̃ inequalia equer ra equale. acq̃rũt extẽsiones m nuseuade rarius.

res mediat remissior. ꝑz postq̃ ꝓcedit per ꝑmã partem ꝓportionalem colũne ad quã terminatur ꝑs intẽsior albedinis vt supponitur deuenit ad ſcdam cuius albedo est remissior ⁊ postea reflectitur ad primã cuius albedo est intẽsior: ⁊ sic albedo ſcde mediat inter duas albedines prime modo qualitas vniformiter difformis nõ est sic disposita: imo ab vno extremo ad aliud ꝓcedit remissius ⁊ remissius ꝛ̃nter ⁊ sic habetur ꝓ nõ q̃lz ꝑs colũne ab vno extremo ad aliud ꝓcedẽs est qualitate vniformiter difformi qualificata.

¶ Sed forte dices q̃tuis linea giratiua sit curua non tñ ex vna ꝑte ꝓportionali reflexe ꝓcedit ad ꝑcedẽtez: sed ꝛ̃ ꝓcedit ex vna ad aliã immediate seq̃ntez ⁊ p ꝛ̃ sicut q̃lz ꝑs ꝓportionalis est vniformiter difformiter alba videt ꝓ linea illa giratiua dz reputari q̃lificata tali q̃litate nec obuiat illud qd̃ dictũ est de curuitate: qr põt rectificari nõ variata sua albedie. ¶ Ad hoc dr ꝓ illud de curuitate vel deꝓreflexiõe dicebat vt oñderet ꝓ nõ q̃lz ꝑs colũne ꝓcedẽs ab vno extremo ad aliud esset vniformiter difformiter alba et q̃tuis linea giratiua nõ sic ꝓcedat ꝓ ab vna ꝑte ꝓportionali reflectatur in ꝑcedẽtem: non tñ est vniformiter difformiter alba: ⁊ hoc manifestat nobis reductio ei⁹ ad rectitudinẽ vel eius rectificatio possibilis supnaturalr. Unde gira girans primam ꝑtem ꝓportionalem colũne haberet albedinem ab octo vſq ad quattuor ⁊ gira girans ſcdaz a q̃ttuor vſq ad sex: gira girãs tertiã a sex vſq ad septem ⁊ sic ꝓportionaliter. Dico añt ꝓ si gira girãs ſcdam ꝑtez ꝓportionalem se haberet in ꝓportiõe subdupla ad primã quo ad lõgitudinem ab octo vſq ad quattuor ⁊ gira girans ſcdaz ⁊ quarta ad tertiã ⁊ sic ꝓportionabiliter esset vtiq illa linea qualificata albedine vniformiter difformi: ſz nõ se habẽt ille gire in tali ꝓportiõe qm̃ tunc nõ esset infinite lõga linea giratiua ex illis giris cõstituta: sed precile in duplo lõgior: ꝓ prima gira sicut colũna est in duplo maior: ꝓ prima ꝑs ꝓportionalis eius dupla ꝓportiõe. Postq̃ igitur ꝑs illa qualificata q̃litate difformi a gradu vt. 4. vſq ad nõ gradũ que hz initiũ a gira girãte ſcdam ꝑtez proportionalẽ est in infinituz lõgior ꝓ alia ꝑs qualificata albedine a gradu vt octo vſq ad. iiij. que est gira girãs primã ꝑtem: liquet totã albedinẽ inherẽtem toti linee nõ esse albedinẽ vniformiter difformẽ ⁊ ex eodẽ fundamento ꝛstat ꝓ nec albedo ꝑti illi⁹ linee incipiẽti a ſcda gira est vniformiter difformis ꝑz: qr in infinitũ est lõgior gira incipiẽs a tertia ꝓ gira girãs ſcdam ꝑtem ⁊ p ꝛ̃ albedo a sex vſq ad octo est in infinitũ longior ꝓ albedo a q̃ttuor vſq ad sex talis añt disproportio qualitati vniformiter difformi repugnat vt ex dict̃ liquet. Habes igitur ex his aliquod corp⁹ esse vniformiter difformiter albũ: ⁊ tñ non qualibet ꝑtez eius ab vno extremo vſq ad aliud extẽsam esse taliter q̃lificatã. ¶ Insup aduertẽdus est ꝓ corp⁹ vniformiter difformi q̃litate qualificatũ de q̃ cõiter a calculatorib⁹ phisicis fit mẽtio dz esse in dimẽsionib⁹ vniforme hoc est nõ difformiter latũ vel difformiter ꝓfunduz vel difformiter longũ si eẽm detur grã exẽpli q̃li-

ſion quelibet pars columne vniformit difformiter q̃lificate per totum procedens ab vno extremo ad alq̃d est talis.

ſion se hñt gire in tali proportiõe in q̃ se hñt partes colũne quas girans.

Linea giratiua nõ est qualificata q̃litate vniformiter difformi.

Qualitas vniformit difformis de qua phisice calculatores loquũtur nõ debet in dimensionib⁹ esse disformis.

quod corp⁹ piramidale decem pedũ in lõgitudine a basi vſq ad conũ qualitate a nõ gradu vſq ad octo qualificatũ. Dico ꝓ qualitas illa nõ deberet dici vniformiter difformis. Et causa est: qr si gradus vt octo terminetur ad basim plusq̃ medietas est qualificata qualitate ab octo vſq ad 4. ⁊ p ꝛ̃ nõ venit illud corp⁹ noiandũ qualificatũ vt. iiij. qm̃ q̃ reduceretur ad vniformitatem intẽsiori qualitate inueniretur qualificatuz ꝓ vt quattuor hoc facile est intellectu signanter cognitis q̃ dicta sunt supi⁹ in tertio de difformibus. Potest tñ argui probãdo ꝓ nõ requiratur vniformitas in dimẽsionibus. Sed qr ex principali intẽtione nõ agitur hoc ex difformib⁹ nõ insisto. ¶ Cuz añt linea giratiua sit difformis in latitudine: albedo ei inherẽs non dz vniformiter difformis intẽſa dici: ſz poti⁹ difformiter difformis. ¶ Sed forte q̃res q̃te intẽsionis dz dici. Ad hoc dr ꝓ dz reduci ad vniformitatez: ⁊ qr diuersi mode põt assignari linea giratiua ꝓcedere in latitudine: nõ põt regula certa dari: nec assignari intẽsio deteriata. ¶ Cõge plura argumẽta ꝗtra quartã ꝓpõnez hic formarẽ: ſz qr nõ reputo ea multũ difficiliaz ex tradit̃ ab aliis ꝑñt facillime solui aggredior q̃ntaz ꝓpõnez qua dicebat esse possibile supnaturaliter infinitũ multitudine.

¶ Cõtra quã primo sic arguit. Si infinituz multitudine esset possibile seq̃retur in aliquo casu istã copulatinã esse cõcedẽdã q̃lz istoꝝ habet coronã ⁊ nõ quilz istoꝝ hz coronã. seq̃la ꝓbatur. Sit casus ꝓ in vno infinito vſus oriẽtem parisij teriato infiniti hoies ponãtur a deo p ordinẽ ⁊ prim⁹ qui sit parisij nõ habeat coronã: sed ſcds ei immediatus habeat ⁊ nõ tertius ⁊c. ita ꝓ hoies impares nõ habeãt. pares añt sic. In illo casu claret veritas hui⁹ nõ quilibet istoꝝ habet coronã: sed sua ꝗdictoria est vera: igitur. añs ꝓbatur nõ data de nouo aliqua corona alicui illorum quin aliq̃s illoꝝ haberet illã ista erit vera q̃ libet istoꝝ hz coronam (non possessa corona aliqua a pluribus) ergo iam est vera. ꝓbatur ꝓñs: qr si sint aliqui nõ habẽtes coronas ⁊ sint habituri oportet ꝓ de nouo eis dẽtur: ⁊ p ꝛ̃ ex opposito ꝓñtis sequitur oppositum añtis. probatur añs in prima ꝑte proportionali vnius hore det secũdus primo suam coronam ⁊ in secunda quartus secũdo: ⁊ in tertia sextus tertio: ⁊ sic ꝛ̃ in fine hore quilibet illorũ habebit coronã. igr.

¶ Casus huius argumẽti est cõmunissimus ⁊ valde tritus. ¶ Et rñdetur cõiter negãdo sequelam ⁊ ad probationem admisso casu concess̃ o negatiua negatur affirmatiua: ⁊ ad probationem negatur ꝓñtia. ¶ Et si queras. iam infiniti hoies habẽt coronas in fine hore qui prius non habebãt ⁊ omnes hoies qui prius habebãt habent: ergo fuerũt corone date istis distincte a hoies q̃ nõ possessis ab aliquibus eoꝝ: negatur cõsequẽtia hñt habitu immo possibile est ꝓ q̃libet illoꝝ habeat duas coro- ⁊ tres: quattuor: immo infinitas: hoc non data nasnulla a aliqua corona de nouo q̃n ab aliquo istoꝝ possi plurib⁹ poſ deretur. hoc claret casu quo postq̃ quilibz illoꝝ sessa necde habeat vnã secũdus det primo suã in prima par nouo da.

Possibile est ifinitos hoies habẽt coronas in fine hore qui prius non habebãt.

te proportionali hore ⁊ in secūda tertius ⁊ quartus dent scdo ⁊ in tertia quintus ⁊ sextus tertio et sic consequenter. cōstat ꝙ in fine hore quilibet illorū habebit duas: ⁊ ex illo claret modꝰ ad ostendendū ꝙ posset q̄libet illoꝝ habere tres et habere quattuor ⁊c. immo infinitas de infinitis probatur postꝗ quilibet illoꝝ habet vnā omnes impares ipso primo dempto dent ipsi primo in prima parte ꝓportionali suas coronas ⁊ in scda parte omnes impares illoꝝ qui remanēt habentes coronas dēt secūdo suas coronas ⁊ in tertia omnes impares eorū qui relinquūtur habētes dent tertio et cetera ibi claret manifeste ꝙ in fine hore quilibet habebit infinitas.

¶ Sed ꝙ ista que cōceduntur cōcedi nō debeant. Arguitur sic habeat quilibet illorū suā coronā si esset possibile ꝙ in fine hore quilibet illorū haberet duas seq̄retur ꝙ esset possibile ꝙ in fine hore quilibet illoꝝ haberet duas quarū vnā possidebat in principio sed consequens est impossibile igitur. impossibilitas cōsequētis patet q: primus habebit duas quarum vnā in principio possidebat et alia ad aliquē alium spectabat qui iam caret illa q̄n q̄libet illoꝝ habet duas igitur nō est possibile ꝙ quilibet illoꝝ haberet duas nō data de nouo aliqua ⁊c. ¶ Iam ꝓbatur sequela in principio hore quilibet illorū habeat suaꝫ coronā ⁊ in prima ꝓte, ꝓportionali secūdus det primo suā ⁊ in scda tertiꝰ det suā coronā scdo et quartus det ꝑmo ⁊ primus restituat scdo suā ⁊ in tertia q̄ntus det suā coronā tertio ⁊ sextus quarto ⁊ septimꝰ ⁊ octauꝰ dēt suas coronas primo ⁊ scdo ⁊ primꝰ ⁊ scdo restituāt suas coronas tertio ⁊ q̄rto: ostat ꝙ in fine tertie ꝓtis ꝓportionalis q̄libet q̄rtuo: ꝑmorū habebit duas coronas quaꝝ vnā possidebat in ꝓncipio. ꝓportionabiliter fiat per oēs ꝓtes ꝓportionales hore ita ꝙ in quarta nonus, decimus vndecimus ⁊ duodecimus dent suas coronas q̄nto sexto septimo ⁊ octauo q̄bus primus scdo tertius ⁊ quartꝰ restituāt suas coronas ⁊ tridecimꝰ quartusdecimus q̄ntusdecimꝰ ⁊ sexdecimꝰ dēt suas coronas quattuor primis cōstat ꝙ infinite illius quarte ꝓtis ꝓportionalis q̄libet octo primorum habebit duas coronas quarum vnā possidebat in principio ⁊ sic multiplicabunt per ꝓtes ꝓportionales hore ergo in fine q̄libet habebit duas quarum vnā in principio possidebat.

¶ Respondetur negando seq̄lā: falsitas consequentis est manifestior q̄ sequele, ꝓbatio (licet sit apparens) et pro illo casu ponūtur pro positiones. ¶ Prima q̄libet illorū habebit ante finem hore duas coronas quarū vnā possidebat in principio. ¶ Secunda propositio: infiniti homines illorum sunt quorū q̄libet simul cū alijs habebit duas coronas quarum vnam possidebat in principio, ꝓpositiones iste ex casu clarent: sed hec negatur simpliciter in fine hore q̄libet ist̄orum habebit duas coronas quarū vnaꝫ in principio possidebat. Sed dices quid dicendum est ad casum: q: in instanti terminatiuo hore videtur ꝙ sic se habebūt vel dicatur quomodo se habebunt ex rigore casus.

¶ Rndetur ꝙ ex rigore casus nō habet ꝙ potꝰ vno mō q̄ alio sese habebūt: q: cū casu stat ꝙ vna vel alia variario in illo instāti fiat ⁊ si dicas addat casui ꝙ in illo instāti nihil variet quo ad coronas illoꝝ hoim. Ad hoc dr ꝙ tūc casus nō est admittēd. ¶ Sed dices ex nō admissione casus cū illo addito datur occasio nō admittēdi aliū casuꝫ quo ꝓbatur ꝙ vbi in ꝓncipio hoies pares ꝓcise habebāt coronas ⁊ in fine tā pares q̄ impares q̄libet haberet duas ⁊ tres ⁊c. diceret enim ꝙ ex rigore casus nō habetur ꝙ in instanti terminatiuo istovel alio mō se habeāt ⁊ non admittetur ꝙ nō fiat mutatio in illo instāti ⁊ diceretur ꝙ talis esset mutatio ꝙ ifiniti manerent sine coronis sicut in principio: ⁊ q: hoc pōt fieri multis modis nō assignaretur determinatus modus: sed ꝙ fiet sicut deo placebit.

¶ Rndetur ꝙ non est idem de vno ⁊ de alio casu. Pro quo sciēdum est ꝙ cū omne possibile sit admittēduꝫ quicūq̄ casus qui nō cognoscitur aliquā repugnātiā includere admittēdus est ille aut ex quo cōstat repugnātiā sequi nō est admittēdus modo vbi hoies pares in principio habebant ⁊ ponebatur casus ꝙ secūdus daret primo ⁊ quartꝰ secūdo ⁊c. supposito ꝙ nulla variatio in instanti terminatiuo fiat nulla prorsus habetur impossibilitas: sed ex alio casu manifestū habetur impossibile: sicut facillime ostēsum est. Et inde ē ꝙ dato vno casu admisso nō debet alius admitti: sed ex variatione facta in partibꝰ proportionalibus hore scdm casum vltimo positum sequitur necessario ꝙ in instanti terminatiuo variatio fieri debet ⁊ illa erit prout deo placebit ⁊ constat ꝙ nō vellet sic tūc variationē fieri ꝙ quilibet illorum habeat duas coronas: quarum vnam habebat in principio: quia illud est impossibilibile supposito ꝙ eadem non possideatur a duobus sicut supponitur.

Oē possibile ē admittendū.

¶ Sed contra predicta arguitur: retinetur primus casus ⁊ secūdus det tertio suā coronā ⁊ quartus q̄nto ⁊ tertius quarto ⁊ sextus septimo ⁊c. per partes ꝓportionales hore in fine erūt infiniti a ꝓio ꝓcedēdo carēres coronis. sic ꝙ nullus illoꝝ habebit ⁊ erūt adhuc hoies vltra habētes coronas ergo post infinitum: essent aliqua entia quod est impossibile.

¶ Respōdetur casu admisso ꝙ oportet in instanti terminatiuo aliquam mutationeꝫ fieri: sed aduertendum est ꝙ post infinitam multitudinem esse aliquid vel aliqua est incōueniēs quando supposita illius multitudinis sunt diuisibilia: sed si indiuisibilia sint sicut angeli nō incōuenit ⁊ quia hoies illi nō sunt hmōi nō est cōcedēduꝫ ꝙ post hoies infinitos quoꝝ nullus habet coronam sint corone ille vel hoies illas habētes nisi penetratiue se habeāt: vt infinita finitum occupāt locū. ¶ Sed ꝑ hoc arguit sic. post loca infinita equalia est sortes in aliquo casu: igit. aīs ꝓbatur. Sit infinitū versus oriētez terminatū partiū ⁊ in prima pedalitate eiꝰ sit plato et in scda sortes ⁊ in tertia plato ⁊ in quarta sortes ita ꝙ illi sint in infinitis pedalitatibus. Tūc arguitur sic infinita loca equalia sunt inter platonē et sortē ergo vltra loca infinita equalia est sortes. ꝓna videt esse nota ex terminis: ⁊ aīs ꝓbatur est distantia centū pedum et in duplo maior ⁊ in q̄druplo maior ⁊c. inter platonē ⁊ sortē ergo infinita sunt loca equalia inter illos.

Post infinita aliqd vel aliqua esse nō incōuenit.

Infinita ē distātia inter platonē et sortem. Quid req̄ritur ad aliquā distantiā inter aliqua esse.

¶ Respōdetur negādo aīs et ad probationē conceditur hec infinita sunt loca equalia inter platonē et sortē et negatur hec inter platonem et sortē est infinita distantia ita ꝙ sincathegoreumatice capto ly infinitū cōcedendū est nō aūt cathegoreumatice: ⁊ hoc iō q: nulla est distātia infinita signabilis inter sortē et platonē medians. Ad hoc em̄ ꝙ aliqua distātia inter sortē et platonē mediet opꝫ ꝙ vterq̄ sit vltra illā siue sit etiā intra siue nō: q̄ibi non est dabilis infinita multitudo pedaliū vltra quā est sortes habet ꝙ nō mediat inter illos infinita distantia: ꝙ nō sit signabilis talis multitudo infinitorum pedaliū vltra q̄ sit sortes. ptz: q: maxime eēt multitudo pedaliū cōstituentiū totū infinitū sed sortes nō ē vltra totū infinitū i casu igr. ¶ Forte dices vltra q̄libet pedalitatē illiꝰ infiniti est sortes ergo est vltra totū: ꝓna est negāda: fateor tm̄ ꝙ qui diceret ꝙ ad esse vltra aliquā distantiaꝫ sufficit vltra q̄libet partē finitā, eius esse: posset concedere in casu infinitā distantiā mediare inter platonē et sortē. Sed potius vr esse dicendū ꝙ ad mediare aliq̄d inter aliqua req̄rit virūq̄ illoꝝ esse in extremo illiꝰ: cū autem in illo ifinito extrema nō sint. relinquit illud nō mediare iter platonē et sortē. Item inter nulla duo pedalia in q̄bus sortes et plato sunt includitur multitudo infinitorꝝ pedaliū. ergo inter sortē ⁊ platonē nō includit talis multitudo. ¶ Facile dici postꝫ nō icōuenire in casu in quo idē in ifinitis locis ponitur vltra infinitū aliq̄d esse sicut vno pedali posito in duobus locis in quoꝝ vno in infinitū rarefiat versus duas differētias loci illud esset infinitū et tm̄ clausum in alio loco in quo nō est rarefactū: ⁊ sic posset cōcedi ꝙ vltra infinitū est aliq̄d q: vltra hoc est aliq̄d demōstrādo illud in loco in quo nō est rarefactū et hoc est infinitum igit sed quāuis ita posset dici. Aduertēdū est ꝙ q̄n reputat incōueniens vltra infinitū esse aliquid intelligitur scdm illā differentiā loci scdm quā illud est infinitū mō eodē pedali in duobꝰ locis posito et in vno infinitū rarefacto nihil est vltra illud scdm illā differentiā loci scdm quam est ifinitū nisi forte sic collocares illud pedale i duobus locis ꝙ versus orientē in infinitū rarefieret et in alio loco haberet aliq̄d vltra se ꝑsus illā differentiā non tm̄ vltra illud spaciū imaginariū infinitū per qd extendit. ¶ Sed adhuc arguitur sic ꝓbādo ꝙ vltra infinitū, posset eē aliq̄d ponatur casus ꝙ aer sit infinitus sursum: ponatur ignis pedalis i superficie terre ⁊ dimittatur siue nature ille ignis vel deueniet ad locū i infinitum distantē vel finite distātie: scdm non est dicendum q: non est maior rō ꝙ in vno q̄ i alio quiescat: si primum intentum.

Vltra ifinitū esse aliquid ē possibile.

¶ Ad hoc multipliariā dico. Primo ille ignis non ascēderet eo ꝙ nō est iuperius locus ei oueniēs ad quē deberet mouēri. ¶ Secdo q̄n ascēderet diceret ꝙ in sphera ignis imaginabili quiesceret. ¶ Tertio dr ꝙ in infinitū sursum ascēderet et nūq̄ q̄esceret si cōseruetur a deo ꝓ infinitū tēpus ignis ille fir et aer i tali dispositiōe. Ex q̄ non ꝓt ꝙ deueniet ad locū infinite distantē a terra. ¶ Quarto dico ꝙ infinitꝰ aer illū ignē corrūperet q: i ifinitū eēt maiorꝫ actuitatꝫ.

De igne in infinito aere posito.

¶ Istorum modoꝝ dicēdi. Primū reputo securiorē. secdm minus probabile. tertium subtiliorē. quartū minus sufficientē: q̄n ponēdo ꝙ deus nō cōcurrat cū aere, ad corrūpendū ignem vel ꝙ aer ille quāuis sit infinitus: finitū habeat de forma admissa in aere tanta raritate nihil soluitur illo mō in ꝑmo modo dicēdi vr esse stādū. Unde sicut q̄n esset vacuū infinitū supra ignem ꝛmediate rō moueret ignis ille sursum ꝓ vacuū illud ita dicendū eē videtur ꝙ ignis ille nō moueretur ꝓ illū aerē infinitū. ¶ Sz adhuc ꝓbatur ꝙ vltra infinitū sit aliq̄d dabile. postq̄ nō fugit diuina potentiā infinitū ꝓducere posset deꝰ hominē infinitum creare quo dato esset in eo aliq̄ pars infinita vltra quā eēt aliq̄d ꝑz q: adminꝰ a pedibus vsq̄ ad collū esset infinita distātia vltra quā eēt caput idē diceretur quocūq̄ alio mēbro eiꝰ infinito dato. Forte dices ad hoc nō esse possibile hoiez infinitū creari a deo nec aliq̄d aliud aīal eo ꝙ deberet hr̄e partes ꝓportionatas ⁊ q̄n esset infinitus hō: aliq̄d eius mēbrū deberet infinitū esse et per oīs disproportionatuꝫ aliꝭ mēbris et sic nō eēt figura hois et ꝓ oīs nec hō. ¶ Cōtra hoc arguitur sic partes corpis xpi in sacramento altaris nō amittunt suas denomiationes. vnde ita bene dr ꝙ in sacramēto est manus xpi sicut in celo: quāuis nō habeat in sacro figuram et extensionē manus. Insuper catholice dr ꝙ in sacramēto xps est hō. ergo ad esse hoiez nō requiritur figura hois et per oīs disproportio mēbri ifiniti nō tollit hoiez infinitū esse dabilē.

In sacro xps est hō.

¶ Pro solutione et intelligentia huius sciendū est ꝙ si virtus informatiua ⁊ vinificatiua aīe rōnalis sit finita nō pōt dari homo infinite magnꝰ. nō em̄ sufficeret aīa ad vinificandū infinitā materiā sed dabilis est maxia quā vinificare pōt: ꝫ si hoc nō obuiet admitti pōt hoiem infinitū dari posse: nec ex hoc sequit ꝙ vltra extēsionē infinitā aliq̄d eēt. Posset enim eē ꝙ aliqua ꝓs extrēalis hois in infinitū eēt extēsa ꝑz testa capitis vel ꝓs interior pedis vel vnꝰ digitꝰ infinite lōgus quo ad partē posteriorē eiꝰ: ꝗ nullū impossibile videt ex aliquo istorū sequi supposito ꝙ aīa posset materiā sic dispositā informare nec ex illo habet ꝙ inter plātā pedis ⁊ collū infinita eēt distātia. ¶ Sz ꝓtra hoc arg. sic illa ꝓs ifinita eēt terminata cute ⁊ ꝓ oīs vltra carnē infinitā vel os infinitū eēt aliq̄d. Rndet negādo aīs. Dico enim ꝙ vel caro eēt ifinita vel os ifinitū absq̄ cute nec est de eēntia hois cutim habere. Secdo cōcesso aīte ꝙ cutis eēt ifinita in crassitudie ex quo nō habetur ipossibile ꝫ potꝰ vnū mōstruꝫ

Pōt dari infinitus hō si virtus vinificatiua aīe non sit finita ꝓtesse.

Utrū hō ifinitus sit dabilis.

Ad esse hominē req̄rit tur figura.

infinitū. ¶Adhuc arg. ꝑbādo ꝙ vltra infinitus posset esse aliquid sit vnus homo infinite potē tie ad proijciēdū lapidē et fit aer infinit⁹ et ꝓijciat homo ille lapidē quantū potest: homo ille proijciet illū lapidem ad infinitā distantiā ergo inter illum hominē et lapidem mediabit infinitum vltra quod lapis erit.

¶Respōdetur admisso ꝙ detur homo infinite vtutis ad lapidē ꝓijciendū eo ꝙ ibi nō est difficultas argumēti ꝙ aer ille infinitus ī infinitū resistet sue diuisioni et cū nō posset lapis ille proijci absq; diuisione aeris non ꝓijciet ab hoīe illo qz in infinitā resistentiā non pōt infinita virtus actiua creata: sed posito in casu ꝙ ille aer nō resistat sue diuisioni magis quā vn⁹ finitus aer finitū hns de forma: pōt dici ꝙ in instanti ꝓiectionis erit lapis ille in infinitis locis eo ꝙ propter infinitā virtutē hoīs ꝓijcētis non dz esse successio et p oīs nō erit ꝓius in vno loco q̄ in alio sicut accidere dz grauī simplici ī vacuo posito vt in q̄to dicebat. ¶Et sic diceret in proposito ꝙ inter lapidē illū et hoīem ꝓijcientē nō mediaret distātia infinita sicut nec inter sortē et platonē in casu paulo aū posito: vbi ponebant: sortes ꝛ plato in infinitis pedalibus super vnuz infinitum.

¶Cōtra hoc arguitur sic post istā ꝓiectionē lapis ille nō opz ꝙ maneat in infinitis locis sicut nec graue ī vacuo post istās mutatiōis non manet in vacuo illo sed in termino. ergo lapis ille manebit in infinitū distās a ꝓijciente.

¶Rīdetur negādo cōsequētiā: sed dicere opz ꝙ admisso ꝙ ꝓijciatur in illo instāti quātum pōt proijci in illo instāti erit in infinitis locis et ĩmediate post illud istans vel manebit in illis vel ꝑcise in vno finite distante a proijciēte vel ꝑcise in locis finitis scōm ꝙ deo placebit.

¶Sed cōtra hoc Arguit sic ex illo mō dicēdi sequtur ꝙ creatura haberet virtutē ad ponendū corpus aliqd in ꝑticulis locis simul sequla est manifesta et oīs non vī aīe esse cōcedendū qm̄ videt illud esse diuine potētie reseruatū sicut potētia creādi scōz qd cōiter dr: ꝛ quānis potentia creandi posset creature cōmunicari cqd tm̄ passim negatur: ꝛ etiā potētia ponēdi rem in pluribus locis non vī ꝙ ꝑ hoc qd collata est illi homini potētia infinita ad ꝓijciendū lapidē ꝙ virtus ponēdi rē in ꝑticulis locis ei ꝓferatur.

¶Pro solutione huius aīaduertendū est ꝙ cuilibet euāgelico sacerdoti collata est talis virt⁹ qua ipse posset simul facere corp⁹ in pluribus locis esse simul. ptz qz ꝑ ptātem cōsecrādi ei collatā sacratissimū corp⁹ xꝝ in ꝑticulis locis existit et sic videtur creature esse collatā potentiā ponēdi rem in pluribus locis simul. verū est tm̄ qd dici posset ad hoc sacerdotē nō concurrere actiue ad constituendū sacratissimū corp⁹ in duob⁹ locis sed ad prolationē verborū consecrationis cū intentiōe debita diuina virtute corpus xꝝ in ꝑticulis locis ponitur vt egregie deno tatur. extra de summa trinitate et fide catholica firmiter credimus. Parapho vna vero: vbi habetur trāsubstantiatis pane in corpus ꝛ vino in sanguinem potestate diuina. Sed secundum sententiam beati Thome attribuentis sacramētis vim conferendi dispositionem quandam ad gratiā deberet etiam dici ꝙ habēt consecrationis verba vim transubstantiādi quānis ipse nō dicat. Sed stando in hoc profecto concedēdum videtur creatura iam habere potentiā ad constituendū rem in plurib⁹ locis: sed quia hoc discutere nō est presentis speculationis: hoc dimisso pro alio loco. Dicitur ad propositum ꝙ ex infinita potētia homini collata ad proijciendū lapidē necessario sequitur ipsum habere potentiaz ad ponendū rem in pluribus locis simul: saltē precise per instans quia sue posset dari infinitum sue non proijceret vnū lapidem taliter ꝓi apponeret totū suum conatum: ꝙ non esset successio in transitu ab vno loco ad alium: et per consequens lapis ille nō esset ꝓius in parte spatij per quod proijceretur propinquiore ꝓiicienti ꝙ in remotiore et sic esset simul in omnibus partibus inter medijs spatij. ¶Potest insuper ad argumentum dici hominem illum infinite potentie ad proijciendum lapidem non posse proijcere lapidem illum ad tantam distantiam ad quā tam potest nec deus posset cū ipso concurrere ad proijciendū lapidem secundū vltimū sue potentie: nec hoc debet extraneū reputari quoniā deus nō potest producere oīnia que potest nec ponere illū lapidem distantē a centro terrej ad tantam distantiā ad quantam potest vt constat intelligenti: que dicta sunt de infinito clauso et absq; positiōe hoīs infinitej potētie ad proijciēdum potest similis difficultas formari ponendo casum ꝙ deus moueat vel impellat lapidez illum ad tantam distantiā ad quātam ipse pōt. ¶Et sic constat ꝙ difficultas argumenti nō pēdet ex positione infiniti. Modum istum secundum respondendi probabiliorez et securiorem reputo: et nolo plura argumenta contra quintā propositionem formare.

Creature cōicatū est ponere rez in plurib⁹ locis.

Nō infinite potētie ad proijciēdū lapidez nō pōt ꝓijcere ipsum ad tantam distātiā ad q̄tā potest nec deus.

¶Et aggredior sextam qua dicebatur supernaturaliter posse esse infinitū intensione.

¶Contra quam sic arguitur sequere/tur ꝙ infinite intensum calorez deus posset ꝓducere quodsi concedas ponatur ī globo cereo pedali ille rarefiet in infinitum et hoc vniformiter: sed hoc est impossibile vt constare debet ex dictis igitur. Forte dices ꝙ non rarefiet vniformiter. ¶Contra calor ille infinitus non minus vnam partem q̄ aliā rarefaceret igitur. Dices forte ꝙ cera sicut quodlibet aliud ens naturale sibi determinat maximam extensionez possibilem sibi. ¶Contra ostensum est superius naturalia entia non determinari ad maximum. Forte dices ꝙ quādo ad maximū nō terminarētur: determināt tm̄ sibi maximā raritatē possibilem eis. Cōtra nō tollit hoc difficultatē: ponat calor ille ī materia ꝓia nulla forma substātiali informata ꝛ habetur difficultas: qz materie primē nulla extensio nec raritas nec densitas q̄tū est ex parte sui repugnat.

Nihil ꝑt dari infinite rarum. vniformi.

¶Respondetur admisso infinito calore a deo producto ꝛ in globo cereo posito ꝛ dimisso sue nature ita ꝙ rarefaceret cerā vel materiam primam quantum posset ꝙ rarefactio fieret in instāti in quo quidē dicendus esset omnia puncta illius sic rarefacti in infinitis esse locis non habetur hic respectus ad hoc ꝙ punctū indiuisibile non est in loco. Volo autem dicere ꝙ quodlibet pūctum nō distabit tm̄ per aliquam distātiam finitam ab aliquo terminato quiescēte quin per maiorem distabit: sed immediate post illud instās debet reduci ad aliam dispositionez quā in illo instāti habebit: ꝛ p oīs habet suspendi actiuitas illius caloris infiniti post illud instās nec ex isto dicendi modo sequtur inter aliqua duo pūcta determinata esse infinitam distātiam vt supius dictū est de lapide ꝓiectō de hoībus existētibus in infinitis locis.

¶Sed contra istum modum dicēdi arguitur sic ex illo sequitur ꝙ in oēm suam partez erit diuisa illa materia in illo istanti quod est impossibile: igitur. sequela ꝑbatur: quodlibet punctum eius post q̄libet pūctum eius erit: ꝛ hoc fieri nō potest: nisi oēs partes discontinuētur. Sed partibus omnibus discōtinuatis habetur oīum partium diuisio vt patet intelligēti: igitur: nec ꝙ idem cōtingit in casu hoīs infinite potentie lapidem proijciētis: stādo in illa solutione qua dicebatur ꝙ in instāti proiectionis esset in infinitis locis lapis ille: qz tūc non oporteret pūcta illius lapidis situm variare q̄uis variarēt vbi. ¶Sine replica hec cōcludat vt est apparentia sue non: aliter respōdeo admittēdo calorez illū infinitū posse poni in rarefactibili aliquo: sed nō admitto ꝙ rarefaceret illud tm̄ quātum rarefacere posset: sed ad finitam extēsionez precise. Et si queras ad quātam. Dico ꝙ ad quātā vellet deus cum illo calore cōcurrens ad rarefaciendum: ꝛ si dicas ex hoc sequi necessario: dato aliquo rarefactino deū suspendere suā actiuitatem conceditur supposito ꝙ sit rarefactibile.

Calor infinit⁹ ad finitam precise extensionem rarefaceret

¶Quod ideo dr: quia vbi nō esset aliquid qd̄ rarefieri posset: infinite rarefactiuum nō rarefaceret ꝛ deus nō suspēderet actiuitatez. nō enim dr deus suspēdere actiuitatem alicuius nisi vbi si ipse non suspēderet actio sequtur. ¶Et ne hec solutio videatur potius volūtaria q̄ rationabilis. Dico ꝙ quādo nō daretur calor infinitus nō est admittēdum ꝙ deus rarefaciat illud rarefactibile ad tantam extēsionem ad quātam potest sub raritate vniformi: modo nō debet absq; ratione dictum reputari rarefactiuo infinito non attribuere qd̄ deus ipse facere nō potest.

Qm̄ dicendus est deū actiuitatez alicui suspēdere.

¶Posset aliter ad argumentuz dici nō esse admittēdū calorē illū posse illud rarefactibile rarefacere ad extensionem vltra orbem lune eo ꝙ vlterius extendi orbis lune impediret. Et si dicas orbem lune non posse resistere extēsioni maiori ꝓpter actiuitatem infinitā caloris causantis eam. ¶Posset dici ꝙ orbis lune resisteret sue diuisioni nō propter cōpactionez vel duriciem sicut lapis adamātinus sed qz est talis nature ꝙ diuidi non pōt actione alicuius creature sicut nec ꝓduci: sed de hoc in libro de celo.

Non resisteret orbis lune diuisioni propter duritiā vel cōpactionē sicut lapis.

¶Sed dices non sit orbis lune nec celū aliquod qd̄ impediat extensionem ꝛ currit argumentum. ¶Dicēdum esset tunc ꝙ calor ille non rarefaceret tanq̄ suus naturalibus dimissus eo ꝙ influentia celestis ad actiones naturales requisita nō esset: sed cum argui posset dicēdo ꝙ suppleat deus vicem influentiarum: habendus est recursus ad aliam solutionem.

¶Secundo arguitur nō potest dari frigiditas infinite intensa: igitur. Antecedēs probatur. Si fit dabilis detur ꝛ ponatur in aliquo cōdensabili pedali vel cōdensabitur ad subduplum vel ad subquadruplum ꝛc. ita ꝙ manebit sub aliqua extensione: ꝛ hoc non. quoniam dabilis esset frigiditas finita ad tantam condensationem sufficiens: sed nō potest pedale illud ad indiuisibile reduci: igitur. probatur antecedens si ad indiuisibile reduceretur nō deberent illi qui infinitum admittūt negare indiuisibilia que doctores nominales vocati infinitum admittētes dicunt nō esse ponēda: ꝛ argumenta que formātur ab okam ꝛ Gregorio de arimino impugnantibus indiuisibilia possent adduci ad probāduz non esse possibile illam cōdensationem ad indiuisibile deuenire que breuitatis gratia hic non adducuntur: igitur.

De frigiditate ifinite intensa.

¶Respondetur primo frigore infinito admisso et posito in condensabili pedali primo condensabitur ad indiuisibile et adhuc subito propter actiuitatez infinitam frigoris nec est idē de tali indiuisibili et de punctis impugnatis ab illis doctoribus: qz illud sic cōdensatum pōt ad extēsionem reduci: mathematicum aūt pūctuz minime fm illos qui talia pūcta assignant.

Indiuisibile condēsatū pōt extēdi mathematicum autem non.

¶Et si arguas ponatur illud indiuisibile condensatum in vno lapide in illo lapide datur aliquid precise ꝛ adequate ei correspondēs ꝛ tūc vel illud esset lapis: hoc non: qz nullus est lapis indiuisibilis vel est aliquid aliud ꝛ tūc habetur mathematica indiuisibilia esse ponēda.

¶Respondetur ꝙ in lapide illo non est dabile aliqd correspondēs illi cōdensato indiuisibili adequate: sed dices tantum dicerent illi qui indiuisibilia ponunt. Ad argumētum quod formatur de subiecto alicuius indiuisibilis. ¶Dico ꝙ nō est idem qz dare accidēs nō habēs subiectum adequatum naturaliter reputari debet inconueniens saltem sine argumento magne efficacie dici non debet: sed non dare correspondens adequatum illi indiuisibili condensato non debet reputari inconueniens post q̄ supnaturaliter est sic dispositus. Et si dicas illud in extēsuz cōdensatū nō est indiuisibile post q̄ pōt diuidi. Dico ꝙ est indiuisibile fm talez dispositionem. et sicut arguēdo nō adducebantur argumēta indiuisibilia mathematica impugnātia ꝓpter ꝑplexitatē vitandā. ita nō discurro hic per so

Non odēsatū fibili adequate: sed dices tantum dicerent illi rez frig⁹ in finitū intēsum tm̄ q̄ posset.

Universidad de Deusto Biblioteca

mutiones eorꝫ ostendẽdo ꝙ non procedunt cõtra disponẽs illi⁹ ꝏdẽsati nulli⁹ extẽsionis ⁊ de possibilitate vel ipossibilitate idiuisibiliũ mathematicorꝫ alibi (vt supius dicebatur) disputabiꝯ. Si modus iste dicẽdi nõ placeat dicatur ꝙ frigus illud non condensabit illud condẽsabile tm̃ ꝙtus posset sicut dicebaꝯ de calore infinito nõ potẽte videlicet rarefacere tantũ quãtum posset et iste modus dicendi est longe melior quia securior: vnde quacũq; condẽsatione data: conceditur ꝙ potest dari frigiditas finita sufficiens ad tantaꝫ condẽsationem sed nulla potest dari frigiditas finita potens tm̃ condẽsare sicut illa infinita: q̃ infinita frigiditas in infinitus condẽsare potest condensabile ⁊ quelibet finita frigiditas finite precise cõdensaret. ¶ Et nõ videtur valere pro solutione argumẽti habere recursum ad extẽsionem minimi naturalis sibi ex propria natura determinatam q̃m̃ põt esse de materia prima questio. Verum est tamen ꝙ fm viam beati thome non admittentis materiam primã esse absq̃ forma substãtiali etiam supernaturaliter facillime illo modo ad illud argumẽtum respõderetur. diceretur enim ꝙ si ponatur illa frigiditas ifinita in cera cõdensaretur ad extensiones minimi naturalis cere ⁊ sic de quocũq̃ alio i quo poneretur dicẽdum est. ¶ Si nullus modoꝫ pc̃. torꝫ satisfaciat dicatur ꝙ illa frigiditas posita in materia prima absq̃ forma substãtialiũ nõ ꝏdensaret materiam illã nisi fm cõdensationem alicui forme substãtiali conueniẽtem: ⁊ hoc ideo q̃ materia prima ex ꝓpria natura ad formas substãtiales ordinatur ⁊ fm exigẽtiam earum disponi debet ⁊ nullam dispositionem nulli forme substãtiali cõuenientem pati debet. ¶ Cum igitur est dabilis in natura aliqua forma substãtialis sic determinans sibi aliquam latitudinem densitatis ꝙ nulla est que maiorem densitatem pati posset: dico ꝙ non condensabitur materia ad maiorem densitatem actione illius frigiditatis infinite. Sed forte dices potest dari supernaturaliter alia forma substãtialis cui maior densitas non cõueniret. Concedo sed materia prima que iam est nõ esset illius forme substãtialis susceptiuum materia eiꝯ prima actualiter existẽs formaꝫ substãtialium p̃cise fm cõmunem cursum nature possibilium: debet ex ꝓpria natura susceptiuum reputari: ⁊ stando in isto mõ dicẽdi posset aliud argm̃ de infinito calore solui: forme enim subãles determinãt sibi certã latitudinẽ raritatis ⁊ ex ꝏnite materia prima nõ posset rarefieri ad maiorẽ raritatẽ ꝙ fit illa ꝙ forma substãtialis aliqua pati posset ⁊ forte illa est raritas ignea elementalis. Solutio hec potius phisica ꝙ enasiua debet reputari.

Materia ꝓma nõ aliã patitur dispõnem ꝙ forma aliq̃ subalis exigat.

Materia ꝓma q̃ actualiter est dꝫ p̃cise reputari forma rũ possibiltũ naturaliter susceptiua.

Phisica soluti.o

¶ Tertio arguitur si infinitus intẽsione posset dari detur infinitus impet⁹ ⁊ ponatur in globo aliquo spherico ⁊ vrute illius impetus debeat moueri globus ille v̄sus aliquã differentiã loci ⁊ obuiet ei aliqd̃ corp⁹ solidũ a quo debeat resilire ⁊ resiliẽdo obuiet ei aliqd̃ aliud corp⁹ solidũ. Arguiꝯ sic. seq̃reꝯ casu isto possibili admisso infinito intẽsione ꝙ globus ille ꝓ infinitũ tẽpus moueretur ab vno ad aliud illorũ corporum solidorum supposito ꝙ ꝓ infinitũ tempus cõseruẽtur a deo. ¶ Forte dices ꝙ propter infinitatem impet⁹ globus ille nõ resiliet a corpe illo solido sed potius diuidet illud ⁊ trãsibit vltra. ¶ Cõtra ponantur illa corpa solida infinite resistẽtie: tũc globus ille nõ diuidet aliqd̃ illorũ. Forte cõcedes cõsequens. ¶ Cõtra illud est impossibile igitur. aãs ꝓbatur trãsitus primus debet instanta nee fieri ꝓpter infinitã actiuitatem illius impetus ⁊ resilitio ꝓpter eandem cãm dꝫ esse instãtanea vel subitanea ⁊ alia resilitio ab alio corpore talis dꝫ esse ⁊ per ꝏns sequitur manifeste, cũvna rifilitio dꝫ aliã ꝓcedere ꝙ instãtia sunt immediata: ⁊ ꝙ in eodẽ instãti resilitiones ille fient nullus recte intelligens intelligere sciret ⁊ quicũq̃ illud assereret possibile fieri ꝓpiam vocẽ ignoraret. ¶ Respondetur admisso infinito impetu possibili posito in globo aliquo spherico negãdo sequelam impossibile. est eim̃ ꝙ ille resilitiones fient illo modo ꝓpter rationem assignatam inter arguẽdum: nec admittẽdum est impetum illum fm totam suã actiuitatem mouere globũ illum vel impellere: sed fm certũ ⁊ determinatũ gradum velocitatis prout deo placebit. Conformiter ad dicta superius de hoie infinite potentie ad lapidem proiciendũ. Et quia ex dictis superius liquet ꝙ iste modus soluẽdi non est voluntarius: sed admoduꝫ rationabilis amplius non insisto suadendo illũ. ¶ Plura decreueram adducere circa istã propositionẽ de infinito intensione signãter concernentia intellectuꝫ ⁊ voluntatem: sed quia pronũc vt finem imponã et propter impedimenta que nõ permittũt me in istis diutius immorari dimitto illa. Et pro alio loco (deo auxiliãte) reseruo ⁊ hic. Secũda pars perscrutationis infiniti claudit.

Deinfinito impetu.

¶ Incipit tertia in qua de motu infiniti discutietur breuiter tamen et succincte ꝓpter causam assignatam ⁊ primo ponãtur propositiones fundamẽtales prout etiam superius ponebantur. ¶ Aduertendum est ꝙ multifariam põt intelligi infinitũ moueri. Uno modo localiter. Alio modo alterative. Alio modo augmentatiue. Localiter aũt circulariter vel recte quo ad motum: igitur localem ponũtur ꝓpõnes.

¶ Prima propositio. Infinitum potest circulariter moueri.

¶ Secunda propositio. Infinitum non potest recte moueri versus illam differentiam loci versus quã est infinitũ nec versus aliam oppositam etiã si versus illã sit terminatum.

Propõnes de motu locali infiniti

¶ Tertia propositio. Infinitum põt recte moueri versus illã differẽtiam loci v̄sus quã nõ est nec versus oppositã infinitum exẽpli gr̃a infinitum versus oriẽtem terminatũ parisij pedaliter latũ põt moueri v̄sus septẽtrionez ⁊ versus meridiẽ non aũt v̄sus oriẽtez nec occidẽtez.

¶ Quarta propositio. Infinitum potest moueri motu alterationis.

¶ Quinta propositio. Infinitũ nõ põt moueri motu augmẽtationis.

¶ Prima propõ ⁊ tertia ⁊ q̃rta non aliter ꝓbãtur ꝙ ex hoc ꝙ ex tali motu nullũ incõueniens nec impossibile seq̃tur. Et ex diffinitione possibil⁹ habeꝯ quelibꝫ talẽ motũ possibilẽ esse.

¶ Secũda propõ probaꝯ: nõ cõtigit recte moueri aliqd̃ corpus nisi acq̃rat ⁊ deꝑdat locũ sed versus illam differentiam loci versus quaꝫ infinite extenditur infinitum non potest locuꝫ acquirere. Ergo non potest versus illã differentiam recte moueri ꝙ illd̃ req̃ratur ad motũ rectum videtur ex terminis notuꝫ ⁊ secũda ꝓs aãtis est manifesta. Et ex hoc claret ꝙ non potest recte moueri versus illam differentiã versus quã est determinatũ q̃ oporteret tũc vt locũ deperderet v̄sus extẽsionẽ infinitã quod est ipossibile.

Corp⁹ qd̃lo caliter mouetur dꝫ locũ acq̃rere vel deperdere.

¶ Quinta propõ probatur illd̃ qd̃ motu augmentationis mouetur augeꝯ sed nõ potest infinitũ augeri igitꝯ. Prima ꝓs aãtis liq̃t ⁊ secũda probatur quia illud quod augetur est maius ꝙ prius sed infinito nihil est maius nec qd̃ sit pars eius nec aliud vt superius dictum est. igitur.

¶ Cõtra secũdã ꝓpositionẽ pro pleniori intelligẽtia arguiꝯ sic. Põt infinitũ moueri versus illã differentiã loci versus quã est infinitum igitur aãs ꝓbatur q̃libet pedalitas eius cõdensari ad semipedalitatẽ versus extẽsionẽ infinitam. Forte dices sicut dicendũ est nõ esse illud admittendũ q̃ in infinitus illa pedalitas q̃ erat parisij distaret a loco in quo prius erat pꝫ quia per condensationẽ secunde pedalitatis distaret semipedaliter ⁊ per condensationẽ tertie distaret pedaliter. ⁊ sic ꝏr. Notum eim̃ est ꝙ cuiuslibet pedalitatis cõdensatio faceret ipsam pedalitatem distare magis semipedaliter ꝙ prius ⁊ cũ infinite sint pedalitates habetur infinita distantia. Contra condẽsetur versus oriẽtẽ prima pedalitas ad subduplũ ⁊ secũda ad subquadruplũ et tertia ad suboctuplũ et sic proportionabiliter de alijs iam totum infinitum distabit ab occidẽte magis ꝙ prius pedaliter ergo sequitur ꝙ sit motum localiter versus orientem.

¶ Respõdetur negãdo aãs ⁊ ad probationem admissa secunda condẽsatione negatur prima. Conceditur ꝙ illud infinitũ magis distaret ab occidente ꝙ prius ⁊ negatur ꝏa qua infertur illud fuisse motum versus oriẽtẽ vndeinfinito secluso modus arguendi non valet quia si esset vnum pedale ⁊ partes proportionales maiores in ipso assignarentur versus occidentez et quelibet pars proportionalis condensaretur ad subduplum versus minores ita ꝙ extremum ad quod terminantur minores quiescat illud distaret ab occidente magis ꝙ prius semipedaliter ⁊ tamen non esset motum versus orientez mirum enim esset ꝙ versus orientez esset motum ⁊ non esset orienti propinquius.

Non seq̃tur q̃lz pedalitas hui⁹ est ꝓpinquior oriẽti ergo ⁊ oẽs pedalitates ei⁹.

¶ Sed forte dices quelibet pedalitas illius infiniti esset mota versus orientem in casu ergo et totum infinitum.

¶ Respondetur cõcedendo aãs negata consequentia: nec aliqua pedalitas illius infiniti in casu illo efficitur ꝓpinquior orienti propter condẽsationẽ sui sed propter condẽsationẽ partis e immediate et idem est de partibus proportionalibus illius pedalis condensati. Quelibet enim pars proportionalis per cõdensationem aliarum partiũ orientaliũ efficitur orienti propinquior et tamen non totũ pedale. ¶ Sed forte dices bene sequitur quelibet pedalitas efficitur propinquior: ergo et oẽs pedalitates propinquiores sunt orienti et ille pedalitates sunt totũ ergo tota efficitur propinquius.

¶ Respõdetur negando primam consequentiã sicut in inumeris alijs casib⁹ similibus neganda est: vñ sicut non sequitur quelibet pedalitas huius infiniti erit ambulata: ergo et oẽs in nihilũ erunt redacte patet posito ꝙ temp⁹ futurum sit infinitũ et in qualibet die de⁹ in nihilum redigat vnam pedalitatẽ illius infiniti aãs est verum et consequẽs falsum. ¶ Sed forte dices vbi ponitur copula de extrinsecis temporibus ꝓteriti videlicet vl̄ futuri tꝑis mod⁹ ille arguendi nõ valet sed respectu copule p̃ncis tꝑis non videtur instantia esse i talimodo arguendi.

¶ Ꝓcitur ad hoc ꝙ immo respectu copule de ꝓsenti nõ tenet. Unde nõ sequitur qualibet pedalitas huius infiniti est minoris resistentie ꝙ prius erat ergo oẽs pedalitates sunt maioris actiuitatis ꝙ prius pꝫ supposito ꝙ a qualibet pedalitate auferatur vn⁹ gradus actiuitatis. Notũ est ꝙ oẽs sunt infinite actiuitatis sicut ipsum infinitum q̃d̃ constituunt: et tũ quelibet est minoris ꝙ prius. Sꝫ forte ibi velles cauilari dicẽs q̃d̃ quelibet pedalitas illius infiniti est infinite actiua conformiter ad dicta, superius. Hoc non infringit propositum quia intelligitur ꝙ quelibet est minus actiua si esset separata. Insuper capias istũ modũ arguendi q̃ nõ valet. Quilibet istoꝝ hominum est impotẽtior forte: ergo oẽs isti homies sunt impotentiores forte casu posito ꝙ fortes sit fortis vt quattuor ⁊ q̃libet illoꝝ vt tria. Sed forte dices ꝙ ad illos esse ipotentiores forte sufficit ꝙ q̃libet sit impotẽtior illo. Cõtra nõ seq̃tur quelibet ꝓs proportionalis huius pedalis est ꝓpiquior oriẽti ergo oẽs ꝓtes sunt ꝓpinquiores oriẽti ⁊ hoc sufficiat tibi sicut etiã nõ seq̃tur quelibet ꝓs ꝓportionalis hui⁹ pedalis distat ab extremo ei⁹ a. (sit a extremũ ad q̃d̃ terminanꝯ partes minores) ergo oẽs ꝓtes ꝓportionales distant ab a. ¶ Secũdo arguiꝯ ꝏ aliã partẽ eiusdẽ ꝓpositiõis infinitũ v̄sus oriẽtem pariſij terminatũ põt moueri versus occidẽtẽ igitꝯ aãs ꝓbatur rarefiat q̃libet pedalitas ei⁹ versus occidentẽ ita ꝙ prima acquirat semipedalitatẽ ⁊ secũda subduplũ ⁊ tertia subquadruplũ ⁊c. illud erit ꝓpinqui⁹ occidẽti pedaliter ꝙ pri⁹ ergo est motũ v̄sus occidẽtẽ. Forte dices ꝙ ꝓpositio intelligiꝯ de motu locali ꝓbsq̃ rarefactiõe cõtingente. Cõtra sine rarefactione põt moueri versus occidentẽ igitur aãs ꝓbatur separet de⁹ primã pedalitatẽ a secũda pedalitate in prima ꝓte

proportionali vnius hore ⁊ in secūdo separet se cundas a tertia ⁊ cōtinuet prime ⁊ in tertia separet tertiam a quarta ⁊ cōtinuet secunde ⁊ sic pro portionabiliter fiat in alijs partib⁹ hore. ¶ Tūc arguitur sic in fine hore illud erit propinquius occidenti ⁊ non per rarefactionem ergo erit mo tum versus occidentem.

¶ Respondetur negando añs ⁊ ad pro b ationem primo dicitur vt dicebatur ꝙ proposi tio intelligitur rarefactione seclusa sed quia illa potius est enasio ꝙ solutio. ¶ Secundo dicitur negando illud propinquius esse occidenti quā uis quelibet pedalitas eius occidenti sit propin quior. Sed forte dices propinquitas alicuius re spectu alterius debet attendi �means partez propin quissimam proximā ei sed extremum illius infi niti in casu est occidenti propinquius ergo et to tum infinitum.

¶ Respondetur ꝙ in corporibus finitis attendenda est propinquitas respectu extremi propinquioris sed quo ad corpora infinita non oportet ad partem proximam habere considera tionem ⁊ causa est q̄ ꝗuis vna pedalitas est pro pinquior occidenti in casu illo in infinitū adhuc distat aliqua pedalitas ab occidente. Sed forte dices ex illo sequi ꝙ illud infinitū distat infinite ab occidente qd ex dictis superius debet impos sibile reputari: sequela ꝓbatur vel distat finite vel infinite si scōm intentum. Si primū cōtra vel est attendenda distantia ꝗm distantiā prime pe dalitatis ab occidēte vel respectu alicuius alte rius. Si primū cōtra solutionē si scōm detur re spectu cuius. Ad hoc dici posset cōcedēdo seque lam ⁊ distinguēdo illud esse impossibile ex dictis vel qn̄ nulla est eius pars finite distans ⁊ sic con ceditur vel qn̄ infinite sunt partes finite distan tes ⁊ sic negatur impossibilitas eius. Et si q̄ras quare distantia alicuius finiti est attendēda ꝗm partem proximā ⁊ non distantia infiniti. Dico ꝙ ratio est distantia aliorū partium vnde sicut re missio versus non gradū extensa infinite: reddit totum infinite remissium: ꝗuis ꝗm vnum extre mum terminetur ad gradum aliquē ita in infini tum distare aliquam pedalitatem: reddit totum infinite distans ꝗuis alique pedalitates finite distant. Sed dices infinite pedalitates finite di stant. Sed hoc debet sufficere ad finitam distan tiam sicut in infinitū distare aliquas ad infinitā igitur non est maior ratio ꝙ dicat infinite ꝗ fini te distare. Respōdetur ꝙ infinitas pedalitates finite distare sufficeret forte ad finitā distantiam vel saltem ad impediendū infinitam distantiam si vniformiter distarēt. Sed q̄ illarum pedalita tum quas finite distare dices alique magis ⁊ ma gis distant ⁊ sic ad maiorem distantiā conducūt non sunt in causa ꝙ illud finite distare dicatur. Si autem solutio hec extranea tibi videatur (sicut de facto est) dicatur aliter cōcedendo in vtro ꝗ casu propinquius esse illud infinitum occidē ti ꝗ pr ius et negatur ex hoc sequi fuisse motum saltem in secundo casu versus occidentē nunꝗ enim erat verum dicere hoc mouet versus occi dentem ptz intelligenti. Sed dices adminus cū rarefiebat mouebat dico ꝙ sicut in casu posito ponebat nunꝗ illud mouebatur. Sed q̄ posses dicere ꝙ simul oēs pedalitates rarefiant. Dico vt dicebat ꝙ nō incōuenit ꝙ per rarefactionem moueatur aliqd infinitū versus differentiā loci oppositā infinite extēsioni et causa est (ne hoc gratis esse dictū iudicetur) qm̄ si nō admittatur ꝙ infinitū taliter moueat hoc ideo est q̄ tūc re linq̄ret spatium vltra extensionē infinitā qd est simpliciter impossibile q̄ cum vnū pedale ꝗus occidentē mouebatur a pte orientali spatiū reli quit rarefactione seclusa sed si rarefiat vel relin quendo ex spatio occupato moueretur saltē nō opz ꝙ relinquat et per ꝗs nō inconuenit ꝙ p rarefactionē illud infinitū moueatur versus oc cidentem qm̄ tunc nihil oportet ꝙ relinquat a parte oriētis. Sed rarefactione seclusa nō intel ligo ꝙ acquirat spatium nullū relinq̄ndo. Et si dicas angelus sine rarefactione pōt locū acqui rere nullū dimittēdo. Adhoc dico primo ꝙ ser mo est de corporibus. Secdo et si proprie ibi nō sit rarefactio est tamen metaphorice eo ꝙ an gelus restringit ⁊ ampliat suam actualem exi stentiam in loco et sic redit in idem cum rare factione.

Per rarefactionē pōt moueri infinitū versus ōriam loci oppositam infinite extensioni.

¶ Contra tertiam propositionē qua di citur infinitum posse moueri versus illam diffe rentiam versus quam terminatur quādoversus oppositam non extenditur in infinitum. ¶ Ar guitur sic sequeretur ꝙ esset dabilis circulus in finitus sequela probatur sit infinitus pedaliter latum terminatum parisius ad a. punctum ⁊ sit infinite extensum versus orientē et versus occi dentē moueatur versus meridiē secundum ptē occidentalem ⁊ versus septētrionem secundum partem orientalem super punctū. a. sequitur ꝙ constituetur portio circuli et si non cōplete cir cūferatur vel si deueniat ad orientem pars occi dentalis erit circulus infinit⁹ descriptus quod patet quia si diameter terre ab oriēte in occidē tem procedens moueatur secundū vnum extre mū versus meridiem et secūdū aliud versus se pētrionē: sup centrū mundi qn̄ extremum occi dentale erit orientale et ediuerso erit circulus completus alicuius certe quantitatis videlicet quātitatis ambitus terre ⁊ si diameter esset ma ior: maior circulus cōstitueret: ergo si p possibi le vel impossibile diameter esset infinita circul⁹ infinitus ostitueret: sed ī idē redit ꝙ sit diame ter vel aliqua alia linea ad descriptionē circuli ex illa latione in girum igitur. ¶ Et cōfirmatur. Si precise ꝑs oriētalis parisij terminata moueatur versus meridiem scōm extremū illud termi natū parisij ita ꝙ imaginaremur ꝗus septētrionez ibi constitueret ex quocūq̄ paruo motu portio circuli infiniti igit. añs ꝓbatur qn̄ illa linea est semidiameter terre ⁊ tali mō moueretur portio circuli alicuius quātitat⁹ esset cōstituta ⁊ si esset maior portio maior constitueretur. ergo si sit i finita: portio infinita erit descripta.

nō incōuenit aliqd in finitus infi nite distare ab aliquo.

Ex latere li nee describitur circulus vel portio circuli pūcto aliq̄ eius quiescente.

¶ Respondetur negando sequelā et pro intelligentia: aduertendū est ꝙ non cōtingit cir culum nec portionē circuli describi ex latiōe ali cuius linee nisi detur aliquod punctū super qd fiat latio illa quod quidez punctum intelligatur quiescere ⁊ si punctū illud sit medium describet circulus cui⁹ illa linea erit diameter si illa linea sic moueatur in girum qd reuertat ad eundez lo cum vel vna medietas ad locum alterius si autē punctum illum quiescēs non sit medīū: duo cir culi habēt describi: quorum vnus erit maior alio et pars illius intra alium includetur. ¶ Hic capi tur circulus pro circūferētia vel pro area.) Exē pli gratia. Si linea pedalis super vnum punctū distans digitaliter abyno extremo vertatur sic in girum describet vnus circulus minor cui⁹ diame ter erit bidigitalis ⁊ vnus alius maior cui⁹ diame ter erit triginta digitor̄ hoc est vnius pedalita tis cū tribus palmis ⁊ duob⁹ digitis sed si super punctum extremū vertatur illa linea pedalis de scribetur circulus cuius diameter erit bipedalis

¶ Istis cognitis claret quid ad primum sit dicendū cum autez non posset dari punctum medium in illo infinito versus orientē ⁊ occiden tem infinite extenso: non habetur ꝙ ex illa latio ne describat infinitus circulus cuius illud infini tum sit diameter. ¶ Sed forte dices siue sit pun ctum medium siue non postq̄ ex casu vertitur in finita linea supra punctū parisij debet describi infinit⁹ circulus ptz q̄ ꝗto maior est linea q̄ ver titur: tanto maior est circulus ergo postq̄ est in finita debet esse infinitus circulus.

¶ Respondetur negādo consequentiam dico enim ꝙ si non sit punctū medium non debet circumscribi ⁊ bene concluditur ꝙ infiniti circuli describuntur quor̄vnus ab alio pedaliter distat quia a punctis terminatiuis pedalitatē illius in finiti describūtur circuli maiores et maiores ꝗm ꝙ magis ⁊ magis puncto illa a pūcta quiescente distant: circulus autē infinitus non describitur eo ꝙ pars illa queversus meridiem mouet non terminatur ad occidentē ⁊ alia que versus septē trionem vertitur non terminatur ad orientez et bene verum est ꝙ quāto maior est linea tāto ma ior circulus cōstituitur si sit terminata quo ad il lam partem que mouetur sed si indeterminata sit nullus prorsus a tota linea circulus describit.

Ex motu linee ifinite super aliqd punctū ḋescēs ifiniti describunt circuli.

¶ Ad confirmationē respōdetur negan do añs dico enim sicut dictum est ꝙ ad circulum vel portionē circuli describi per motum illius li nee versus meridiē requritur ꝙ aliquod punctū quiescat ⁊ cum illud non posset dari infinite di stans ab extremo parisij: circulus finitus descri betur ⁊ ꝗm ꝙ dederis punctū quiescēs magis et magis distans ab extremo parisij maior ⁊ maior circulus describetur vnde a parte inclusa illud punctuz datum ⁊ parisium describetur circulus vel portio circuli modo autem ab alia parte infi nita propter causam dictam ⁊ istud in hac parte debet notari quia ꝗuis non sit magne difficul tatis posset tamen difficultatem magnam inge rere parum intelligentibus.

¶ Secūdo arguit si illo mō posset infini tum moueri dentur duo infinita terminata pari sij pedaliter distantia vniformiter ⁊ vnum sit. a. et aliud sit. b. sequeretur ꝙ non posset tanta tar ditate. a. declinari versus. b. (quiescēte extremo parisij) quin immediate post instans declinatio nis concurrent. a. ⁊. b. sed hoc est falsum igitur se quela est manifesta ex dictis superius vbi de li nea giratiua erat sermo postq̄ enim immediate post instans declinationis constituentur duo an guli interiores in extremis illorum duorum infi nitor̄ minores duob⁹ rectis: sed ꝗtur manifeste cō cursus: sed falsitas consequētis probatur succes siue fit illa depressio ergo illa distantia pedalis non erit subito pertransita ab. a.

De lineis paralelis infinitis.

¶ Respōdetur cōcedendo sequelā nega do falsitatem cōsequentis ⁊ ad probationē nega tur ꝙ illa distantia pedalis erit pertransita ab. a immediate post hoc notum enim est ꝙ nec totū spatium inter. a. ⁊. b. nec aliqua pars erit imme diate post illud instans pertransita. ¶ Sed forte dices immediate post hoc infinita pars illius di stantie pedaliter late erit pertransita sed prius debet finita pars ꝗ infinita pertrāsiri postq̄ suc cessiue debet fieri depressio igitur non immedia te post hoc concurrunt vel dabitur prima pars fi nita ipsius. b. pertransita ab. a.

¶ Respōdetur negando secundam par tem antecedentis non enim dabitur pars illius spatij nec pars. b. primo pertransita per depres sionem. a. nec infinita.

¶ Sed forte dices. Ex dictis sequitur ꝙ causabitur triangulus infinitus cuius duo late ra erunt infinita ⁊ aliud pedale (imagineris line am ductaz ab. a. ad. b. pedalem) probatur seque la non dabis aliquez triangulū immediate post hoc constituendū qui maior constituetur: q̄ ad nullum punctū. a. deueniet. b. quin ad aliud pūctum magis distans ab extremo antea deueniet et ex concursu in puncto magis distante maior causatur triangulus. igitur.

Immediate post hoc infinit⁹ triangulus cōstituet in casu

¶ Respondetur negando sequelam et bene conceditur ꝙ immediate post instans de pressionis infinitus triangulus causabitur ⁊ hoc habetur ex illa probatione non enim est dabile punctum in. b. ad quod primo deueniet. a. Et si dicas ꝙ ꝗ primo concurrant non cōcurrat deus ad vlteriorem motum. ¶ Dicitur ꝙ nunꝗ primo concurrunt sed immediate post instans depres sionis causabitur crux ad modum crucis sancti andree. Et si dicas si fiat depressio ꝗm extrema finita ita ꝙ. a. deprimatur versus. b. ꝗm extremū parisij non oportet ꝙ immediate post instans depressionis concurrant vt clarum est videre er go etiam quando depressio fit ꝗm extensionem infinitam non oportet ꝙ statim sit concursus.

Non opz ꝙ fiat subito concursus qn̄ ꝗz extremum aliqd fit depressio alicuius infiniti.

¶ Respondetur concedendo antecedens negan do consequentiam.

¶ Pro quo aduertendū est ꝙ ex depres sione vnius linee infinite habet necessario ocur sus qn̄ in pūctis quiescētibus constituūtur duo

anguli duob⁹ rectis minores sed si nō constituantur tales anguli non oportet concursum dare. Unde quando.a.fm extremum parisij deprimetur versus.b. dabilis est certa distantia ab extremo illo que fit pars.a.infra quam oia puncta media fiunt propinquiora ipsi.b.q̃ prius ⁊ punctum terminatiuū illius partis imaginari debet quiescens ⁊ sic non debet fieri concursus immediate post instans depressionis: quoniā non deprimitur.a.super.b.nisi fm illam partem finitā. ¶Et si queras quante quantitatis erit illa pars Dico ꝙ esse huius vel illius quantitatis dum tamen sit finita est indifferēs sed postq̃ pedaliter distabant.a.et.b.dico ꝙ illa pars erit terminata ad illud punctum quod distat ab alio puncto in b.correspondente pedaliter: quoniaꝫ oēs alia puncta superiora magis distabunt q̃ prius et alia inter extremum ⁊ illud punctū min⁹ q̃ b.et punctum illud cum extremum deprimeretur dici debet quiescens quoniā non magis nec min⁹ distat q̃ prius.a.b.

¶Sed contra predicta arguitur stat ꝙ a deprimatur versus.b.⁊ iam.b.quiescente et ꝙ non immediate post instans depressionis cōcurrant.igitur aēs probatur deprimat.a.versus.b. fm oia puncta sua simul ita ꝙ sicut distant pedaliter distant precise semipedaliter vniformiter constat ꝙ ibi erit depressio sine concursu. ¶Forte dices ꝙ postq̃ nullum punctum.a.quiescit cū a.deprimitur non oportet ꝙ concurrat.

¶Contra appropinquatio punctorū.a. magis conducit ad concursum q̃ distantia ergo si quiescente extremo ipsius.a.parisij immediate post instans depressionis fiet concursus a fortiori vbi minus distabit.

Nō sēp fiet cōcursus ꝙ depsiones vnius ifiniti versus reliquum.

¶Respondetur negando consequentiā quoniam ad cōcursum requiritur ꝙ constituantur anguli interiores duob⁹ rectis minores. Modo quādo sic fiet appropinquatio vel depressio fm omnia puncta semper manēt anguli interiores recti ⁊ sic habes ꝙ vbi ille linee distarent ad distantiam centū mille stadiorū ⁊ deprimeretur. a.versus.b.immediate post ꝛcurrerēt quiescente extremo.a.⁊ tamen vbi distarent ad quātitatē grani milij si.a. deprimeretur versus.b. fm oia puncta fit requritur tempus ad.a.⁊.b. esse simul.

¶Sed adhuc contra predicta arguitur sequeret ꝙ nō posset.a.versus.b.deprimi quin infinite velociter moueretur sed hoc est falsum quoniā quacūq̃ velocitate qua.a.versus.b.moueretur posset maiore moueri q; detur ꝙ.a.moueatur versus.b.quouscq̃ ad locum suum reuertatur in viginti quattuor horis posset in subduplo tēpore pertrāsire omnes pedalitates.b.⁊ redire ad locuꝫ suum ⁊ in subquadruplo ꝛc.igitur.

Infinite velociter mouebit vnū ifinitū vsus reliquū q̃escente vno puncto sed finite si nō quiescat.

¶Respōdetur concedēdo sequelā quiescente enim extremo parisij immediate post instans depressionis pertrāsibit.a.in infinitū spatium difformis latitudinis infinite: sed si nullū punctum.a.quiescat finite velociter moueretur quia non immediate post erit pertransitū infinitum spatium fm latitudinē: sed forte dices erit pertransitū infinitum fm longitudinem. Hoc est verum. Sed non fit motus fm illam dimensionem.⁊ per oēs non debet velocitas attendi penes illud spatium fm dimensionē longitudinis et ad impugnationeꝫ huius infiniti velocitatis cōcedendo ꝙ non tam velociter aliquod spatium transibit.a.per illam depressioneꝫ quin in minori tempore poterit spatiū illud pertransiri. Et negatur ex hoc sequi ꝙ non infinite velociter erit pertransitū quia postq̃ infinitū spatium infinito tēpore erit pertransitū infinita erit velocitas ⁊ cum infinita velocitate non datur maior relinq̃tur ꝙ etiā si in minori tēpore pertrāseatur non velocius erit pertransitū. Sed dices dici solet ꝙ mobile in minori tēpore q̃ aliud idem spatium pertransiēs velocius monetur. Verum est quando spatium est finitum. ¶Sed forte dices si ad concludendū maiorem velocitatē non sufficit qd̃ in minori tēpore illud infinitū spatiū pertranseatur eo qd̃ est infinitū: etiam diceretur ꝙ ad concludendā infinitaꝫ velocitatē non sufficit ꝙ infinito tempore infinitum spatium pertranseatur quoniā ad concludendā maiorem velocitatem ex pertransitione maioris spatij oportet ꝙ spatium sit finituꝫ. Dato ꝙ ita deberet dici cōparando pertransitiones spatij infiniti ad se inuicem: sed comparando pertransitionē finiti ad pertransitionē infiniti bene concluditur ex pertransitione; infiniti spatij infinita maior velocitas inequali tēpore. ¶Sed queres quando subito vel in instanti linea.a.constitueret crucem cum.b.nunquid velocius concurreret q̃ in casu argumēti. Dico distinguendo vel in puncto crucis que in illo instanti constitueretur ⁊ sic concedo ꝙ velocius cōcurrerēt: immo in infinitum velocius vel simpliciter ⁊ sic dico ꝙ non.

Ex ptransitiōe eiusdē spatij in minori tpe nō oz maior velocitas concludi.

¶Tertio arguitur.si vnum infinitū posset moueri versus illam differentiam loci ꝛc. Detur ꝙ moueatur et simul incurueē sicvidelicet ꝙ infinite extensum versus orientem terminatum parisij incurueatur versus septemtrionem taliter ꝙ quiescēte extremo parisij nulla pars recta in ipso maneat sed quelibet incurueatur.

¶Arguitur sic ex isto casu sequtur ꝙ ibi constituetur circulus infinitus vel portio circuli infiniti. igitur. Sequela intelligentibus relinquitur.

¶Pro solutione sciendū est ꝙ linea curua dicitur esse cuius medium exit ab extremis hoc est cuius punctum medium est extra lineam rectam ducibilem ab vno extremo ad aliud sicut punctum medium arcus est extra chordaꝫ. Cum igitur nulla linea infinita habeat punctū medium nulla infinita est curua ex quo habetur ꝙ linea giratiua si est infinita non debet dici proprie curua sed si curuum dicatur cuius quelibet pars finita est curua ⁊ linea giratiua curua dicatur propter illam causam quodlibet infinituꝫ potest incuruari ⁊ negatur ex illo sequi infinitum circulum dari. Sed oportet admittendo ꝙ.a.infinitū incurueatur versus septemtrionem oportet ꝙ in

Que est linea curua.

Nulla infinita linea est curua ꝙ prie.

Nō oz ad mitti infinitū icuruari.

finitos circulos vel circūuolutiones fm diuersas partes sui faciat ita ꝙ debet disponi admodum serpentis multis circūflexionibus inuoluti: nec ibi dabilis est vltima circūflexio alias circunflexiones includens: bene tamen datur minima hoc est minor inter omnes cuius extremū parisij ⁊ illa circūflexio vel circunuolutio potest esse maior vel minor secundū quod deo placebit cuius virtute illud infinitum curuari debet. Et aduerte ꝙ in casu isto ab illo extremo parrhisij non posset trahi aliqua linea in infinitum protensa versus septemtrionem nec versus occidentem nec versus meridiem nec versus orientem que fm aliquam partem sui sit extra omnes illas circunflexiones quoniam ex opposito haberetur vltima circūflexio ⁊ ex consequente infinitus circulus. ¶Propter temporis angustiaꝫ nec istud magis declaro nec plura argumenta formo circa motum localem infiniti sed quia superius dixi de motu locali super lineam giratiuam me facturum mentionem hic sub vno verbo dico quod incipiendo ab extremo minorum girarum non potest transitus fieri qui in incipiat fieri motus infinite velox ab alio autem extremo non oportet.

De trāsitu infiniti.

¶Disceptatio esse solet an infinitum pertransiri possit. Sed tu sub vno verbo dicas ꝙ si ad aliquid esse pertransitum requiritur ab vno extremo vsq̃ ad aliud deueniri: infinitū est impertransibile: nec vniformi nec difformi velocitate: si autez sufficit ad aliquid pertransiri quālibet partem eius finitam ad vnum extremū terminatam pertransiri posses dicere ꝙ si in prima parte ꝓportionali vnius hore vnum mobile pertranseat pedalitatē infiniti versus orientem parrhisij determinati ⁊ in secunda aliam ⁊ cetera illud mobile pertransibit illud infinitum in vna hora in cuius instanti terminatiuo: vel non erit vel finite distabit ab extremo parrhisij per retrogradationem necessario contingentem in illo instanti dato casu: vt patet ex dictis.

Infinite graue finitum mouebitur vt centrum mūdi sit cuꝫ eius puncto medio.

¶De infinito graui queres si ponatur in aere an descendet versus centrū vt solet tangi. Dico ꝙ sic si sit infinite extensum ⁊ subito constituet suum punctum medium cum centro.

¶Sed forte dices quacunq̃ parte eius posita extra centrum esset tanta gravitas ex vna parte sicut ex alia quoniam vtrobiq̃ infinita: ergo non oportet ꝙ punctum medium eius cum centro constituatur.

¶Ad hoc dicitur ꝙ cum non sit maior ratio de quocunq̃ aliorum punctorum a puncto medio ꝙ debeat videlicet cum centro constitui videtur rationi consonū dicere ꝙ punctum medium cum centro constituatur. sed si illud infinite graue est infinite extēsum sursum distans fm vnum extremū a centro non descenderet vt gregorius dicit eo ꝙ non potest moueri versus illam differentiam loci quoniam non potest relinquere spatium versus extensionem infinitam. Insuper non est in eo punctum medium quod cum centro constituatur. ¶Et si dicas est in eo infinita gravitas siue sit vniformiter gravis quelibet pedalitas eius finite siue infinite ⁊ non est impedimentum ergo descendet. Negatur secunda pars antecedentis. Dico enim ꝙ extensio infinita impedit.

infinite grave infinite extēsum nō descēderet

¶Qui autem volunt dicere ꝙ ad motū infiniti versus illam partem versus quam terminatur non requiritur ꝙ relinquatur spatium: dicere deberent ꝙ non moueretur eo ꝙ caret medio puncto quod debeat cum centro constitui. ¶Sed forte dices q̃ius punctum eius medium non fiat centrum mundi eo ꝙ non habet tale deberet descendere sicut aliud grave finitum de quo superius mentio fiebat in quarto: cuius videlicet medium nunq̃ fiet centrum mundi de quo etiam calculator in de loco elementi. igitur.

¶Respondetur negando antecedēs ne ꝙ est simile de illo graui infinito ⁊ de alio finito quoniam licet illius gravis finiti non fiat punctum medium centrum mundi non repugnat tamen ꝙ centrum mundi fiat. patet resistentia medij variata vt superius dicebatur. ¶Sed repugnat ꝙ punctum medium illius infiniti centrū fiat mundi cum nullum tale habeat nec habere posset fm tantam extensionem quod non ab re additur quoniam posset ad finitam extensioneꝫ reduci ⁊ tunc non careret puncto medio.

¶Potest etiam dici non habendo proꝓ inconuenienti ꝙ spatium non relinquatur quod subito deueniet ad superficiem celi oppositā et non procedet vltra eo ꝙ celum diuidi non potest virtute entis creati. ¶Et si dicas ꝙ deus permittat celum diuidi. Diceretur ꝙ subito mouebitur vel mutabitur. ⁊ per oēs in infinitis locis quelibet pedalitas collocabitur. Sed debet reduci taliter quod quelibet pedalitas eius finite distet a centro eius proportionabiliter sicut superius de lapide protecto ab homine virtutis infinite ⁊ de globo cereo fm vnum modum dicendi dicebatur. ¶ Prima responsio magis accedit ad phisicam. ¶Secunda est probabilis ⁊ tertia subtilis: sed minus approbanda.

¶Contra quartam propositioneꝫ quā dicebatur infinitum posse motu alterationis moueri. Arguitur sic sequeretur ꝙ sine nouo miraculo vnum infinitum non posset calefieri ab alio etiam infinite virtutis calefactiue: consequens videtur esse falsum: sed sequela probatur sit aliquod infinitum aqueum vel ligneum pedaliter latum ⁊ sit ignis infinitus. Tunc sic arguit ignis ille non posset calefacere illam aquam vel illud lignum. igitur antecedens probatur aqua illa in infinituꝫ resisteret calefactioni vt cōstat ex eius infinitate: ergo ignis etiaꝫ infinite calefactiuus non calefaceret eam.

¶Respōdetur negādo sequelā pro quo aduertendū est ꝙ q̃n daretur materia pria nuda infinita ignis ifinit⁹ posset ipam calefacere sub ito ⁊ adhuc stādo in vno mō dicēdi superi⁹ posito

Universidad de Deusto Biblioteca

ſed q̃ nõ diſ uenit for ma ignee.

vbi dicebatur ꝙ materia prima dz precise dispo ni scõm exigentiã formarũ substantialiũ natura liter possibiliũ qm̃ vel produceretur precise calidꝯ summa possibilis per naturã qualis est caliditas ignea vl̃ produceret infinita caliditas que iudicio meo nõ dz forme substantiali ignis discõuenire: sed de hoc alibi. Sed si materia informata aliqua forma substãtiali infinita dec̃ cui caliditas discõueniret. dico ꝙ ignis ille nõ calefaceret illã qm̃ vt dicebatur infinita esset ibi resistentia. ¶Et si dicas stat resistentiã esse finitaz si finitum sit de forma. Dico ꝙ tũc forma illa essz in infinitum rara et tanta raritas cuilibet forme substantiali obuiat.

Nõ dat materia ifinite rara forma substantiali infoꝛata etiã supnaturalr.

¶Sed contra predicta arguitur: sit vnũ infinituz cuius quelibet pedalitas sit frigida vt vnũ et aliud infinituz calidũ vt octo. Arguitur sic sequitur ex dictis ꝙ illud caliduz non posset illud frigidũ corrũpere patz sequela quoniam in infinitũ illud frigidũ resistet. ¶Respõdetur cõcedendo sequelam patet ex dictis.

Calidũ vt octo infinitũ nõ corrũperet frigiduz vt vnũ infinitum.

¶Sed cõtra sit ita ꝙ vnus gradus caloris sit maioris actiuitatis q̃ vnus gradus frigiditatis resistẽtie vel signetur vna alia qualitas q̃ eque ĩtẽsa cũ caloꝛe nõ essz tãte resistẽtie sicut calor est actiuitatis sequitur bene. calor finitus sufficit corrũpere qualitatem talem eque intensam ergo calor infinite extensus sufficiet corrũpere qualitatẽ talẽ infinite extensam.

¶Dicitur negando cõsequentiaz quia illa qualitas infinite extensa vniformis in infinitũ resistit et finita finite est resistentie.

¶Et si dicas vna pedalitas calidi sufficit corrũpere pedalitatẽ frigidi corespõdentez ergo totum calidũ totũ frigidum corrumpet.

Infinitũ infinite caliõ nõ corrũperet infinitũ frigidũ vt vnum.

¶Respondetur negãdo antecedẽs qm̃ vt dictum est quelibet pedalitas in infinituz iuuatur ab alijs necdum ad agendũ sed etiam ad resistendum: ꝙ obzem aliquis ignis paruus alicuius magni ligni nullã partem põt cõburere: tamen in tam paruas partes posset lignũ illud diuidi ꝙ ignis ille oẽs cõsumeret: ꝛ sic claret ꝙ etiam aliqd̃ infinitum infinite calidũ non possz agere in infinitũ frigidum vt vnum.

Ptes se iuicem iuuãt ad resistendum.

¶Scdo arguitur nõ põt aliqd̃ infinitũ alterari igitur. aſſ probatur. Si sic sequerek ꝙ nõ posset aliquod infinitũ sub vniformi q̃litate infinite intẽsa suis naturalib̃ dimissum p aliqd̃ tẽpus existere. sequela ꝓbatur detur vnum infinitum vniformiter calidũ vt. iiij. cui̅ prima pedalitas sit. a. et residuũ b. ꝛ sic arguk̃. b est infinite actiuitatis ergo ꝓducet in a. infinitũ calozem et sic dicendũ est de qualibz alia pedalitate igr̃. ¶Forte dices ꝙ b. nõ põt agere in a. ¶Contra vbi vnũ pedale calidũ vt vnum ita bene applicaretur ipi b. sicut a. applicatur b. sufficeret agere in illud ergo aget in a. ¶Forte neges ꝛnam dicens ꝙ qꝛ a. est pars illius cuius b. est etiã ps nõ habet. b. aliquam actiuitatẽ in a. ¶Contra vbi essent incontigua esset actio ergo illis existẽtibus continuis dz actio fieri. patet ꝛnã quia p continuationem non minus bene fit applicatio q̃ per contiguitatẽ: ꝛ per ꝛnãs habetur ꝙ nunq̃ per tẽp̃ aliquod infinitũ erit qualificatũ q̃litate finite intensa. ¶Respõdetur negando aſſns. ꝛ ad probationẽ negatur sequela. dico enim ꝙ nihil concurrit ad seipsum calefacere: alie partes nõ possent concurrere ad faciẽdũ aliqd̃ sine prima pedalitate postq̃ est continua: sed quia ad materiã de reactiõe pertinet discutere an pars alicuius posset agere in aliã partem eiusdẽ et intẽdo per dei gratiã specialiter de reactione pscrutari hic supersedeo: ꝛ si velis admittere vnã partem i aliã agere cõcedẽda est ꝛclusio argumẽti.

¶Tertio arguik̃ si alterari posset aliqd̃ infinitũ sequeretur ꝙ etiã posset maiozẽ et maiozẽ granitatẽ recipere sed hoc est falsum igitur sequela claret ꝛ falsitas consequẽtis ostenditur detur vnũ infinitum pedaliter latum et pedaliter profundũ cuius quelibet pedalitas habeat granitatẽ vt vnum precise. Arguitur sic si illi infinito posset alia granitas inherere intensior sequeretur ꝙ fieret grauius: sed hoc est falsuz qm̃ illud iam est infinite granitatis igitur. secunda pars antecedentis ꝓbatur. si detur vnũ corpus decẽ pedũ pedaliter latuz et profundũ cui̅ quelibet pedalitas esset põderis vel granitatis vni̅ libre illud debet reputari granitatis vel ponderis decem librarum ergo quando esset infinituz cuius quelibet pedalitas esset põderis vnius libre totũ debet reputari granitatis vel ponderz infinitarũ librarum igitur. ¶Respõdetur negãdo sequelam dico enim quodlibet infinituz saltez granitatis vniformis infinite esse granitatis. sicut bene ꝓbatur in argumẽto et cũ infinita granitate nõ detur maioz sequitur ꝙ tale infinitum nõ poterit maiozẽ et maiozem granitatem recipere sed bene aliã et aliam.

¶Contra hoc arguk̃ sic datur infinitũ finite precise calidũ vniforme ergo dabitur infinitum finite precise graue vniforme. ¶Respondetur negando consequentiã et causa est qm̃ caliditates partium non reddunt totum calidius sed granitates partium reddunt totuz grauius vt statim ostẽdetur. Dicebatur vniformiter graue quoniam si daretur vnum infinitum cui̅ prima pedalitas haberet granitatẽ vt vnum ꝛ alia vna quarta ꝛc. totuz est graue vt duo. ¶Sed forte dices corpus infinitũ cuius prima pedalitas est calida vt vnũ et alia vt dimidiũ et alia vt vna quarta ꝛc. reputatur infinite remisse caliduz ergo aliud dz reputari in infinitũ parum graue.

¶Rñdetur antecedente cõcesso negãdo ꝛnaz ꝛ cã est qꝛ qm̃ in vna pedalitate infiniti esset granitas precise, finita illud infinitũ esset tãte granitatis sicut illa ps suppositi ꝙ ĩ alijs partib̃ nõ esset leuitas aliqua et tm̃ vna pedalitate alicui̅ infiniti habẽte summã caliditatẽ alijs nudis existentib̃ non dz illud infinitũ caliditatis alicui̅ intensionis reputari et hic claret discrimẽ inter caliditatẽ et granitatẽ respectu infiniti.

¶Sed eõtra ꝑdicta Arguitur nihil potest dari infinite grauitatis igr̃ aſſs ꝓbat̃ si aliqd̃

esset sit infinitũ supius assignatuz et ponantur omnes pedalitates eius penetratiue cum prima et sit equelibra finite longa suspensa in aere in finite resistentie ne frangi posset ꝛ illud infinite graue ponatur in vno extremo et elongetur per partes ꝓportionales vnius hoze a parisio aliud extremum in quo sit granum sinapis acquirẽdo in qualibet parte vnam pedalitatez ꝙ to magis elongabik̃ tanto maius pondus sufficiet eleuare sed in infinitũ elongabitur ergo infinitũ graue eleuare sufficiet. ꝛ per ꝛnãs graue illud infinitum eleuabitur ab illo grani qd̃ si cõcedas. Cõtra in infinitum resistit ergo non poterit eleuari virtute alicuius creati etiam infinite actiuitatis

Infinitũ graue non eleuabik̃ a terra ab ente creato etiã infinite virtutis.

¶Respõdetur admittendo ꝙ penetratiue ponãtur pedalitates illius infinite grauis ꝛ ꝙ ponatur in illo extremo equelibre ꝛ negak̃ ꝙ per elõgationem eleuabitur a terra. Tum primo quando nunq̃ deueniet granum illud ad distantiam infinitam conceditur tm̃ ꝙ infinitũ pondus sufficiet eleuare siucathegozeumatice. Tum secũdo quia non poterit infinitam resistentiã superare. Unde quãdo in vno extremo eque libre finite lõgitudinis poneretur vnum infinite graue super terram zalio eleuato a terra ponere k̃ post illud aliud infinite graue: magna est apparẽtia ꝙ nõ eleuaretur a terra aliud infinite graue propter infinitã ei̅ resistentiã: sed qꝛ dices quãdo primo esset positum finite graue ꝛ postea ex alia parte poneretur aliud equalis grauitatis eleuaretur primum graue. Hoc claret in ponderibus in quibus aurei ponderantur: ergo non requiritur excessus in grauitate ad eleuationẽ. Nihil assertiue dico quo ad hoc sufficit ꝙ per elongationez eleuabitur illud infinite graue. Insuper dico ꝙ granum nihil conduceret ad eleuationez sed infinita grauitas addita. Unde autem proueniat ꝙ a pondere equali equale põdus eleuetur non est presentis negotij ostendere.

Finis perscrutatiõis de infinito.

¶Hic finem imponere perscrutationi de infinito compello: Propofueram tamen longe plura dictare: sed de hac materia deo duce q̃ est summe infinitus in alio tẽpore latius dicam.

¶Secundo ad propositũ de infinitate vez vigoris primi motoris: ratione cuius hic de infinito perscrutatus sum. Dico non implicare contradictionem infinitũ ab eo produci q̃uis infinitas sui vigoris aliunde constare posset vt superius ostensum est ꝛ propter causam dictam alijs partibus prefate cõclusionis in prima parte huius libri declarate omissis ꝛ vt aliquid saltez pro metaphisicis perscrutationibus relinquatur. Contra illã partem precise qua dicebatur deũ posse ab eterno mundũ produxisse aliqua argumẽta formabo succincte admodũ supponendo multi phariã exponi ly ab eterno et ꝙ impresentiarum capitur cathegozeumatice in tali sensu est difficultas. ¶Arguitur primo sic nihil aliud a deo potuit esse ab eterno ꝓductum igitur: aſſs probatur fit illud a. vel a. ꝓducebatur vel non fuit ab eterno productum si sic vel i instanti vel in tẽpore. Si primũ sequitur ꝙ daretur aliquod instans preteritum distans in infinitũ a presente quod est ipossibile. Si secundũ etiam habetur ꝙ aliquod tẽpus preteritum infinite distaret ab instanti presenti qd̃ est magnũ inconueniens sicut ꝙ iter duo deteriata pũcta ifinitũ claudak̃.

Si daretur aliqd̃ ab eterno ꝓductũ nõ esset vez dicere ꝙ producebatur.

¶Respondetur dãdo aliquid esse ꝓductum ab eterno quod non ꝓducebatur nec in tẽpore nec in instãti quia quod semper factũ fuit nunq̃ fiebat. Tanum est admodum dicere ꝙ in tempore infinito producebatur inadequate sic videlicet ꝙ in qualibet parte temporis infiniti preteriti producebatur et erat productum scõm diuersas partes illius partis qꝛ in pte ifinita illius ptis ꝓducebatur ꝛ in pte finita erat ꝓductum hoc dixerim qꝛ forte aliqui verbaliter distaxat euadentes vellent sic dicere.

¶Scdo arguitur sic si ab eterno potuit deus aliquid producere potuisset ab eterno ꝓducere a. ignem et stupam infra spheram actiuitatis eius absq̃ impedimẽto quo dato sic arguitur: ille ignis egisset in illam stupam tẽpore aliquo finito qd̃ ꝓcederet istud instãs per infinituz tempus sed illud est impossibile igitur. ¶Et cõfirmatur. Si ab eterno de̅ producere potuit solem et celestia corpora sicut nũc sunt vel posuisset solem sub signo arietis vel sub signo libre vl̃ sub aliquo alio et sub quocunq̃ ipsum solem ab eterno posuisset oporteret dare primũ mensem primum diem et primã hozam ꝛ per consequẽs non fuisset ab eterno ꝛc.

¶Ad primum respondetur admisso ꝙ productis ab eterno deus produxisset ignem et stupaz ꝛc. ignem et stupam admittendo ꝙ ignis ille ab eterno egisset ĩ pa ab eterno stupam illam nisi forte in infinitum tarde: vnde p infinituz vel deus suspendisset totalem actionẽ ignis vel esset actio non permisisset ipsum nisi in infinitũ tarde age ignis sure: ita ꝙ per infinitum tempus egisset in stupã spẽsa. illam et si cessasset ab actione oporteret dare in si aliqd̃ ab stans preteritum finite precise distans a presenteno fuit p te in quo cessasset et per consequens tam ignis ductũ p inq̃ stupa secundũ aliquã partem ei̅ per infinitũ finitũ tẽp̃ tẽpus duraret et nullo pacto admittendum est durauit.

aliquid fuisse ab eterno productum ei non attri
buta duratione infinita.

¶ Ad cõfirmationẽ dicitur ꝙ si ab eter/
no solfuisset sub ariete primꝯ sub aliquo alio si
gno oporteret dicere ꝙ per infinitum tempus
manfisset sub illo et per consequens non fuisset
ab eterno sol motus sicut monetur: quoniã vel
per infinitum tempus quieuisset vel in infinitũ
tarde motus fuisset. Posset insuper dici ꝙ sub
nullo primo signo fuisset sol positus quia sicut
non fecisset primam reuolutionem si ab eterno.
fuisset productus ⁊ semper motus sicut nũc mo
uetur. Ita non fuisset sic sub aliquo signo posi-
tus quin antea fuisset sub vno alio. ¶ Sed secu
rior est prima solutio q̃ posset queri sub quo si-
gno produxisset deus solem ab eterno nõ est di
cendũ ꝙ sub nullo ⁊ si detur ꝙ sub aliquo: opor
tet dicere vt primo dicebatur: sed peripathetici
admitterent secundam solutionem prima negle
cta. ¶ Ex solutione primi de igne claret solutio
ad aliud quod solet fieri de equa pregnante ab
eterno ꝓducta. Unde casu admisso oportet dice
re ꝙ sicut per infinitum tempus equa illa vixis-
set ita per infinitum tempus fetuꝫ in vtero po-
tasset. ¶ Sed dices nec per istud tempus infini-
tum oportebat illã equam in vtero fetum habe-
re nec per istud ⁊c. demonstratis tẽporibus infi
nitis terminatis ad instantia ꝑterita: ergo q̃uis
fuisset ab eterno ꝑgnãs per nullum tempus in
finitũ oportebat fetũ in vtero portare. Hoc parũ
valet volebã eim̃ dicere istã cõditiona lẽ esse ve-
raꝫ si illa equa ab eterno fuit ꝑgnans p̃ infinitũ
tempus fetũ in vtero portauit ⁊ nõ licet descen-
dere sub termino cõsequentis alicuius cõditio-
nalis. saltẽ si prim̃ nõ descẽdatur sub terminis
ãntis ⁊ sic q̃uis p̃ nulluꝫ tp̃s infinitũ oportebat
ipsam equã vixisse ⁊ fetũ in vtero habuisse opor
tebat tamen per tempus infinitũ ⁊c. Ita ꝙ opor
tebat confundat illũ terminuꝫ infinitum vel red
dat ipsum immobileꝫ sicut solet dici de necessa
rio. Si talem vim attribuas illi termino oporte-
bat bene potes illo modo dicendi vti.

Si sol ab e-
terno fuis-
set ꝓduct⁹
nõ fuisꝫ si-
cut nũc mo
tus vel sub
nullo signo
primo fuis-
set posit⁹.

¶ Tertio arguitur sic si ab eterno deus
potuit aliquid producere sequeretur quod ali
quod infinitum esset pertransitum motu vniforo
mi quod videtur inconueniens sequela probatur.
Fuisset ab eterno productum vnum corpus
infinitum versus orientem terminatum rome ⁊
fuisset gabriel angelus etiaꝫ ab eterno et fuisset
ab eterno etiam motus per illud infinitũ sic ꝙ
in qualibet hora vnam pedalitatem pertransi-
nisset ab ꝙ reiterãdo. Iam illud infinitum fuis-
set pertransitum a gabriele motu vniformi igi-
tur. ¶ Forte dices concedendo conclusioneꝫ ne
gando illud esse inconueniens.

Equa pre-
gnãte ab e-
terno ꝓdu
cta p infini
tũ tpus ha
buisset in
vtero fetũ.

¶ Contra vel in illo casu perueniret ga/
briel ad vrbem romã vel non: scõm non dices. si
primũ queritur quãdo vel hodie vel heri vel nu
dius tertius etiam vel crastinus vel die sequenti
⁊c. nullum illorum est dicendum quoniam ad p̃
transitionem illius infiniti illo modo quodcũq̃
tempus infinitum preteritum sufficiebat et an-
te quãlibet diem preteritam si mundus fuit ab
eterno fuit tempus infinitum: ergo ante quam-
libet preteritam diem potuisset gabriel suum
motum finire motus illo modo et sic non esset
maior ratio quod in vna die q̃ in alia suo motui
finem imposuisset.

¶ Et confirmatur si ab eterno potuis/
set mũdus ꝓduci sequeretur esse possibile duo
mobilia dari quorum nullũ incepit motum an-
te aliud et vnum velocius q̃ aliud mouebatur
et tamen in quocũq̃ tempore ambo moue-
bãtur eque veloces erant eorum motus spatijs
non existentibus inequalibus: quod nullo pa-
cto est dicẽdum: sequela probatur sint duo spa-
tia infinita versus orientem ab eterno producta
rome terminata ⁊ a super vnum ⁊ b super aliud
fuissent ab eterno mota in vna hora: duntaxat
vnam pedalitatem transeundo: sic ꝙ a finiuis-
set motu n suum die dominica ⁊ b. feria quinta.
Constat ꝙ a velocius fuit motum q̃ b quoniam
in parte temporis totalis motus ipsius b per
transiuit a spatium eque magnum sicut spatiuꝫ
pertransitum a b: ⁊ quandocũq̃ mouebãtur nul
lum mouebatur velocius. alio nec postꝯ vnum
desijt moueri aliud intendebat motum suum.
Item sequeretur ꝙ infinite tarde moto daretur
tardius mobile patet fuisset a mobile ab eter-
no motum super vnum pedale in vna hora per
transeundo vnam partem proportionaleꝫ eius
procedendo versus maiores cuius motus heri
fuisset finitus et b fuisset motum eodem modo
ab eterno super aliud pedale cuius motus fi-
niatur hodie a fuisset in infinitum tarde motuꝫ
constat quoniam in tempore infinito spacium
finitum petransiuit sine reiteratione: et tamen
b tardius fuit motum quia in maiori tempore
equale spatium pertransiuit cum tempus ter-
minatum ad hodiernam diem se habeat ad
tempus terminatum ad hesternam vt totum
ad partem.

¶ Ad primum respondetur concedendo
sequelam et negatur consequens esse inconue
niens: ⁊ ad improbationem dicitur ꝙ ita bene
potuisset esse pertransitum spatium illud a ga-
briele a multis annis ante: sicut heri: sed opor-
tet aduertere ad casum. vnde quando dicitur ꝙ
in qualibet hora pertrãsiuꝫisset gabriel vnam pe
dalitatem debet assignari tempus in cuiusqua-
libet hora: vna pedalitas debet pertransiri: ⁊
itunc dicere oportet ꝙ in fine illius tẽporis mo
tus illius finiretur.

Ponendo
casiꝫ ꝙ ali
q̃d mouere
tur ab eter
no ꝑspaciũ
infinitũ dꝫ
assignaritẽ
pus deter-
minatum.

¶ Sed cõtra hoc arguitur sic ponatur
sic casus ꝙ ab eterno: videlicet fuisset mot⁹ ille
angelus pertranseundo in qualibet hora tem-
poris sui motus vnam pedalitatem. Queritur
tunc quando fuisset motus finitus. Ad hoc di-
co ꝙ arguens debet cogi ad assignandum tem-
pus: ita ꝙ sic ponatur in qualibet hora huius tẽ
poris demõstrando tẽpus aliquod vel omnino
preteritum vel quo ad partem infinitam ꝑteri-
tum ⁊ quo ad aliquem futurum quod si arguẽs
non faciat. Vix euaderet respõdens admittẽdo

casum: ⁊ hoc non est gratis dictũ. quia postq̃ ar
guens dicit ꝙ in qualibet hora pertransiat vnã
pedalitatẽ oportet ꝙ dicat cuius tẽporis debet
esse hora illa nec valet dicere ꝙ sit tẽpus sui mo
tus ꝑcise nihil aliud explicando.

¶ Ad confirmationeꝫ dicitur distinguẽ
do vel tẽpus infinitũ dꝫ dici alio tẽpore infinito
mai⁹ vel nõ si primũ cõcedẽda est sequela. si ꝓm
negãda: nec ex casu sequitur intẽtũ. ¶ Ad aliud
negatur seq̃la. Et ad probationẽ dꝫ admisso ca-
su negãdo. b. tardius. a. fuisse motũ q̃ vel tẽpus
in quo b mouebat̃ non dꝫ dici maius tẽpe in quo
mouebatur. a. vel postq̃. a. in infinitũ tarde mo
uebatur nihil eo tardi⁹ moueri potest vñ opor-
teret sic arguere in maiori tẽpore q̃. a. b. pertrã-
siuit equale spatiũ ⁊ a. non mouebatur in infini
tum tarde ergo b. mouebatur tardius q̃ a.

Quõ argu
endũ est ad
ꝛcludẽdus
aliq̃d tardi
us alio mo
ueri.

¶ Quarto arguitur si ab eterno ⁊c. seq̃
retur ꝙ aliquã creaturã, ꝓduxisset deus quã nõ
potest nec potuit nõ produxisse qõ videtur esse
absurdũ sequela probat̃ detur ꝙ ab eterno de⁹
produxisset angelum gabrielem vel potuit illũ
nõ, ꝓduxisse anteq̃ ꝓduxit ipsum vel postq̃ ipꝫ
ꝓduxit vel in instanti in quo ipsuꝫ produxit. Nõ
primum qm̃ ab eterno ex casu fuit productus et
si ab eterno quomodo anteq̃ ipsuꝫ produxisset
potuit eũ non produxisse: nec tertũ quia iaꝫ da
retur aliquod instans ab eterno preteritũ qõ est
ꝑossibile: nec scõm. q̃ iã dares ad ꝑteritũ potẽ
tiam qõ caetera doctissimoꝝ virorũ non admit-
tit et si dicas esse nihilominus concedendã po-
tentiã ad ꝑteritũ: illi qui illud nõ concedũt nõ
haberẽt vnde soluerent argumẽtum.

¶ Sed forte dices ꝙ sicut deus predesti
nauit aiam gloriosissime virginis ⁊ potuit ipsaꝫ
non predestinasse nõ obstante ad ꝑteritũ non
esse potentiã: ita ab eterno produxit angelũ ga-
brielem ⁊ potuit ipsum nõ produxisse salua sen-
tentia eoꝝ qui potentiam ad ꝑteritum nõ ad-
mittunt. Hoc nõ satisfacit quoniã ad non prede
stinasse illam animã benedictã ab eterno: nõ se
quitur alicuius ꝑterite rei nõ ꝑteritio: patet
intelligenti: sed admittendo angelum illũ pro-
ductũ non fuisse productũ ab eterno dicere opꝫ
aliquã rem que fuit nõ fuisse nec valet dicere ꝙ
potuit de⁹ illũ angelũ non produxisse qm̃ produ-
cebat ipsum nõ assignãdo instans productiõis.
q̃ sicut superius dicebatur qõ ab eterno fuit ꝓ-
ductum nunq̃ producebatur: saltem primo vt in
ferius dicetur: nec valet dicere ꝙ illud quod ab
eterno fuit productum ꝓducebatur in tempore
in infinito in adequate: quia intelligibile est
dicere ꝙ sit ille angelus productus ab eterno ⁊
ꝙ ꝓducebatur in aliquo tẽpore quando primo
ꝓducebatur non erat productus et qm̃ erat pro
ductus non ꝓducebatur primo sed in quocũq̃
tẽpore ꝑterito siue finito siue infinito erat ꝓ-
ductus ergo in nullo primo ꝓducebatur.

¶ Et confirmatur: gabrielẽ ex tempore
productuꝫ non potuit deus ab eterno ꝓducere
igitur. aãs probatur quia vel quãdo ꝓduxit ip-
sum in rei veritate potuit ipsum ab eterno ꝓdu-
cere vel anteq̃ ipm̃ produxit vel post nõ primu
nec tertiũ quia iam res que nõ ꝑterijt daretur
ꝑterita qõ nõ tenentes ad ꝑteritũ potentiã
nõ admittunt: sicut eim̃ dicunt rem ꝑteritã nõ
fuisse deũ facere nõ posse: ita rem non ꝑteritam
dicerent deũ nõ posse facere esse ꝑteritaꝫ: nec
secundũ quia in nulllo instãti anteq̃ produxis-
set gabrielem potuit ipsuꝫ ab eterno producere
quia in quocũq̃ tali instanti fuisset verũ dicere
gabriel nõ fuit si aliquod tẽpus ꝓcessisset pro-
ductionem gabrielis quod tamen nõ est verum
quia ante ꝓductionem corporum celestiũ ange-
li producti extitere: igitur nõ potuit deus gabrie
lem produxisse ab eterno et idem dicendum est
de qualibet alia creatura igitur.

¶ Pro solutione istoꝝ quoꝝ ferme est
eadem difficultas. Notandum est ꝙ est admodũ
difficile non admittẽdo ad ꝑteritũ potentiam
sustinere deũ posse producere ab eterno aliquã
creaturã immo nullo pacto videt̃ vnum cũ alio
posse se compati et inde est ꝙ quidã egregi⁹ do
ctor dicit ꝙ nullã rem de productis et creatis p̃
creationẽ deus potuit ab eterno producere: dꝫ
per creationẽ q̃ filius dei est res ab eterno pro
ducta: ⁊ forte illud dꝫ propter confirmationem
quam Gregorius de arimino in scdo distinctio
ne prima questione tertia articulo primo diffi-
cile argumentuꝫ reputauit ⁊ est quartũdecimũ
in ordine ad qõ ipse dicit ꝙ si teneatur rem non
ꝑteritã deũ posse facere ꝑteriisse facile di-
centur ꝙ anteq̃ produxit gabrielẽ potuit deus
ipsum producere: sed tenendo oppositũ dicit ꝙ
anteq̃ produxit gabrielẽ potuit deus ab eterno
ipsum ꝓducere sed nõ in aliquo instanti sed in
quit dicunt ad casum illum sortes omisit ante a
et tm̃ in nullo instãti ante a solet eim̃ poni casus
ꝙ precipiat de is sorti ꝙ ante. a. instãs qõ sit ter
minatiuũ hore duodecime gratia exẽpli formet
dilectionẽ eius et voluntas possit in instanti a-
ctum elicere: non diligat sortes deũ tam dicunt
sortes omisit aã. a ⁊ tm̃ in nullo instãti aã a. omi
sit q̃ d̃cũq̃ instãti aã a. dato potuisset post illõ
instãs dilectionẽ formare adimplendo ꝑceptũ.
¶ Non videt̃ esse simile primo in illo casu sati⁹
est dicere ꝙ sortes nunq̃ omisit culpabiliter aã
a. instans sed in a. instanti primo est in peccato.
Sed quia forte diceres ꝙ in a. instãti posset pe-
nitere vel actum meritoriũ elicere quod cum to
to casu videtur posse stare et p̃ oñs in illo instã-
ti non esset primo in pctõ et tamẽ constat ꝙ nõ
adiplebit ꝑceptũ et videret̃ illõ tibi ꝛcludere q̃-
uis mihi non ꝛcludat eo ꝙ nõ admitterẽ casũ sic
positũ ꝙ nõ eliciat actũ in hora ⁊ ꝙ in instãti ter
minatiuo peniteat stãdo ĩ isto mõ dicẽdicq̃ omis
soꝝ: nõ est ꝑsentis ne notij de b̃ discutere. ¶ Se-
cũdo dꝫ ꝙ ãte a istãs nũq̃ fuit verũ dicere sortes
omisit: ⁊ tm̃ de re ab eterno, ꝓducta semp esset ve
rũ dicere hec res fuit. Itẽ omissio sortis nõ po-
nit aliquã ẽtitatẽ, ꝓductioꝝ gabrielis ãteq̃ fuit
ꝓduct⁹ entitatẽ ponit. Vñ breuiter dico ꝓ illis
duob⁹ argumẽtis saltẽ ꝓpter ꝓmũ ꝙ nisi dicas
aliq̃d nõ plene ꝛtelligibile nõ inuenies euasionẽ

fm aliquos
possibile ẽ
sortẽ cõmi-
sisse in vna
hora ⁊ ĩ nul
la parte eĩ
adeq̃re nec
ĩ aliq̃ istãti.

Nõ admis-
tẽdo ad ꝑ-
teritũ potẽ
tie difficile
est sustine-
re creaturã
posse eẽ ab
eterno pro
ductam.

Universidad de Deusto Biblioteca

On ponēdo ad preteritū potentiā et q̄ difficul
tē de potētia ad preteritū alibi ptractabo hic
ō mkrū insisto circa solutionē istoꝝ argumētoꝝ
posses ex eius oclusione iferre data aliq̄ creatu
ra ab eno ,pducta (ipsa demōstrata) hāc esse ne
cessariā non secūdū quid sz simpkr. hec res fuit.

¶ Quinto arguitur nhil potuit ab eter
no esse creatū igitur: añs ,pbat̄ si sit possibile sit
illud angel⁹ gabriel et arguit̄ sic sequitur bñ ga
briel fuit ab eterno ,pduct⁹ ergo in q̄cūq̄ instāti
sue durationis est verū dicere q̄ ,pducit̄. Conse
quens est falsum igit: oña ,pbatur bñ sequit̄ ga
briel fuit ,pductus a deo ab eterno ergo de⁹ ab
eterno ,pduxit gabrielē & vltra ab eterno ,pduxit
gabrielē. ergo in q̄libet instāti sue durationis
,pduxit eū. Prima oña ptz a passiua ad actiuā & ul
tra in quolibet instāti sue durationis de⁹ ,pdu
xit gabrielē: ergo in q̄libet instanti sue duratio
nis esset verū dicere gabriel ,pducit̄ a deo. Ista
oña est manifesta. et alia oña ,pbatur sequit̄ bñ
deus ab eterno ,pduxit gabrielē et q̄litercunq̄
deus se habuit ab eterno respectu gabrielis vel
gabriel respectu dei tal̄r se habuit in quocūq̄ in
stanti durationis gabrielis ergo si est verū dice
re q̄ ab eterno ,pduxit ipm verū erit dicere q̄in
quolibet instanti sue durationis ,pduxit eū oña
est clara et scda pars añtis ,pbat̄ ex pte dei nul
la fuisset diuersitas q̄m sicut ab eterno cōserua
uit gabrielē ita in quocūq̄ instanti sue duratōis
& sicut ab eterno dedit esse ei ita & in quolibet ta
li instāti. Nec ex parte gabrielis fuisset discrimē
inter modi se habēdi ab eterno & in q̄libet istāti
sue duratiōis q̄m sicut ab eno habuit eē a deo
ita in quolibet instāti tali: & sicut i q̄lz instāti sue
duratiōis cōseruabat̄ a deo ita & ab eno fuisset
a deo ꝓseruatus si ab eno fuisset ,pduct⁹ q̄ nul
la esset ratio ,ppter quā verū sit dicere q̄ ab eter
no deus ,pduxit gabrielē & nō in quolibet instā
ti sue durationis signāter cū non valet dicere q̄
in quolibet instāti sue durationis esse verū dice
re q̄ esset ,pductus & nō ab eterno: q̄ hoc est ō
illud qd̄ defendit̄ ab eterno eīm defendit̄ q̄ ga
briel potuit esse ,pductus. ¶ Et ofirmat̄ de⁹ nō
produxit gabrielem in aliquo instanti sue dura
tionis ergo nō produxit ipsum ab eterno probo
oñam modus se habēdi gabrielis respectu dei i
quocūq̄ instanti sue duratiōis nō sufficit perse
ad verificandā istā deus ,pduxit gabrielē in quo
libet instanti sue durationis ergo nec modus se
habēdi gabrielis respectu ab eterno sufficit ad
vificādā istā de⁹ ,pduxit gabrielē ab eno ,pbat̄
ꝓsequētia q̄litercūq̄ deus & gabriel se hñt i quo
cūq̄ instanti durationis gabrielis omnino talit̄
ab eterno se habuissent si ab eterno gabriel fuis
set product⁹ vel ostendas discrimē igit̄. Jam ,p
batur añs in nullo instāti durationis gabrielis:
gabriel habuit nouū esse ergo de⁹ non produxit
gabrielez in aliquo instanti sue durationis. Ista
oña videtur clara quicquid eīm in aliquo instāti
producitur nouum esse in illo instanti sortitur.

bifariā res producuntur

¶ Pro solutione istorum sciendum est
q̄ bifariam res producuntur successiue vide-
licet & subito: res autem que successiue produ-
cuntur per partē post partem esse acquirunt: ita
les res dico nō produci in aliquo instāti sue du-
rationis q̄m q̄n producuntur nō dū oēs earum
partes habent et per oñs tunc nō sunt et pro ta
libus verificatur illud cōmune dictū qd̄ fit non
est: sed cum sunt nulla earum parte carent et
per oñs tunc nō producunt. ¶ Multiplex au-
tem est res que subito producitur. Quedā est a
causa creata et quedā a causa increata precise.
Res aūt subito ,pducta a causa creata q̄ existen
tiam cuiuslibet cause create ad eius productio
nem concurrentis: non exigit ad sui cōseruatio
nem scōm cōem cursum nature: vel si exigit cu
iuslibet sue cause existentiā non tñ eodē modo
se habentis sicut cū primo producebatur: talis
inq̄ res non dz dici produci in quolibet instanti
sue durationis: exēplū primi minimū naturale
igneū subito productū ab vno alio igne: quia pt
existere absq̄ illo igne producente: non dz dici
,pduci in quocūq̄ instāti tēporis in quo est: q̄m
tunc diceret̄ produci ab igne iaz diu ante corru
pto: cū contingat ignem qui ,pduxit illud mini
mum corrūpi minimo illo manente: & cū potis
sima ratio ,ppter quā aliquid dz dici produci in
quocūq̄ instanti durationis est: q̄ ,eodem mō se
habet in quolibet tali instāti ꝓ respectu sue cause
sicut q̄n primo sortitū est esse vt ostēdetur et in
ter arguendū dicebat̄: & cōstat q̄ post corruptio
nē ignis: qui minimū illud produxit: nō se habe
ret illud minimū illo modo quo se habuit cum
illo q̄n primo ipsum ,pduxit: claret q̄ nō dz dici
tūc ,pduci. Sil̄r et actus aliquis volūtatis ,pdu-
ctus instātanee continuatus per aliquod tēpus
videtur q̄ non dz dici in quolibet instanti illius
tēporis ,pduci et hoc ideo q̄ actus ille in primo
instanti esse sui aliter se haberet respectu volun
tatis vel voluntas respectu illi⁹ actus q̄ in aliq̄
alio illius tp̄is: quānis ad sui existentiā act⁹ ille
volūtatis conatū requirat naturaliter: sed q̄ dif
ficilius est volūtati de nouo ,pducere q̄ conser-
uare ,pductū est alius & alius modus se habēdi
cū primo actus ab ea ,pducitur et cū conseruat:
si tñ non velles ex parte volūtatis nec ab alterius
cause concurrentis ad ,pductionē illi⁹ act⁹ discri
men admittere iter modū se habendi q̄n primo
actus ille esse sortitus est: & q̄n cōseruatur dicas
audacter actū illum in quolibet instanti sue du-
rationis produci. ¶ Minus esset hesitandū de
lumīe: si aliquod daretur subito ,pductū in quo-
libet instanti sue existentie produci dici debere
cū non aliter luminosum respectu illius lumis
nec lumen ipsum respectu luminosi a quo fuit
productum se haberet in aliquo instanti sue exi
stentie q̄ in primo sui esse. ¶ Sed forte queres
luminoso corrupto lumine diuinitus conserua-
to: vtrū lumen illud debz dici produci in aliquo
instanti tēporis post corruptionē luminosi dico
q̄ non: q̄m nec respectu luminosi qd̄ ipsum pro
duxit se haberet sicut in primo instāti sui esse cū
iam a luminoso nō depēderet. nec respectu dei:
aliter enim deus conseruat rem se solo q̄ cum
alio: & hoc in hac parte ponderari debet.

Quō ,pducitur res q̄ producitur successiue.

Qd̄ fit successiue non est.

Oēs animationales & corpa celestia nūc producunt

Nō q̄lz res subito ,pducit̄ q̄ucunq̄ est.

act⁹ volūtatis subito ,pduct⁹ nō dz dici produci q̄n cōseruatur.

difficili⁹ est volūtati ,p ducere de nouo q̄ cō seruare ,p ductum.

Lumē in istanti ,pductum dz dici in quolz instāti inch est produci

Aliter de ,oseruat res se solo & aliter cū alio.

Quelz res subito a do pducta in quocūq̄ instanti sue durationis producit̄.

¶ Res autem que a causa increata precise est ,p
ducta subito in quolibet instāti sui esse debet dici
produci eodē modo sicut cum primo esse ince
pit si primū instans sui esse habuit: quod si ita
ditur res nō dicitur ,pduci a deo nisi q̄ a deo de
pendet & hz esse ed in quocūq̄ instanti sue du-
rationis etiā deo depēdet & esse sortitur sicut
in primo: igit. Vñ cū nihil accidere pōt tali rei
post instās initiatiuū esse eius ratione cuius nō
dicatur a deo ,pduci in illo: relinquit q̄ in quo-
libet tali instāti debet dici a deo ,pduci sicut q̄n
incipit esse: & sic habes cōcedere q̄ oēs angeli et
anime rationales: corpa celestia similiter & oia
a deo producta subito actualiter existētia nūc ,p
ducūtur ex quo claret q̄ si gabriel ab eterno fuis
set productus deus produxisset ipsum in quoli-
bet instāti sui esse et p oñs in quolibet tali esset
verū dicere gabriel ,pducitur. Et ad formā argu
menti respondetur negādo añs & ad probatio-
nem cōcedo oñam & nego oñtis falsitatem. Et ad
cōfirmationē dicitur negādo antecedēs: et ad ,p
bationē negatur q̄ ad aliquid ,pduci in aliquo
instanti requiratur ipsum nouū esse in illo instā
ti acquirere. Sed sufficit q̄ nō aliter a sua cā de
pēdeat nec ab illa esse sortiatur q̄ prius. Vñ si
ad aliq̄d dici ,pduci req̄ritur q̄ nouū esse acq̄rat
impossibile esset aliq̄d ab eterno fuisse ,pductuz
quin q̄ro a te quare hec nō est vera deus ,pduxit
gabrielē in hoc instāti demōstrādo instās iniciatiuū
hore preterite si dicas q̄ nō acquisiuit no-
uum esse in illo instāti dicam istā esse impossibi
lem deus produxit gabrielem ab eterno: cōstat
enim esse impossibile aliquid acquisiuisse nouū
esse ab eterno.

¶ Talem inuenio esse sententiā dñi du-
randi in scdo distinctione prima questione scda
dicentis illud qd̄ est creatum in quolibet instāti
sui esse creatū: q̄uis aliter sit loquendum sm q̄
plures loquūtur: nō tñ teneo sentētiā eius in q̄
stione tertia sequēte dicentis nō esse possibile
generationes & corruptiones ab eterno fuisse &
entia successiua: sed in questione secūda subtilli-
ter profecto loquitur cōsequens nō esse impos-
sibile creaturas esse fixū & pmanēs habētes ab
eterno esse productas & satisfaciēs tali argumē-
to. Si creatura talis est ab eterno ,pducta: ergo
vel successiue vel in instāti. Si primum eius ,p
ductio ꝓcessisset suā existētiā et p oñs nō fuisset
ab eterno. Si scōm cū inter quodcūq̄ istās ꝓteri
tum & presens finitū debeat claudi tēpus habe-
tur q̄ creatura illa nō fuisset ab eterno satisfaciē
do in q̄ isti argumēto facit mentionem de nunc
fluente et de nūc stāte: quos quidē terminos li-
bēter hic declarare cū suo ,pcessu: eo q̄ nō sunt
in vsu modernoꝝ nisi: q̄ materia principalis be
ne intelligitur sine illis & alibi q̄d per nūc fluēs
et quid per nūc stans intelligi debeat ostēdi: &
quare nūc fluens nō pōt pluries accipi: sed be-
ne nūc stās. Et ad illud argumētū claret quid sit
dicēdū illa creatura ab eterno ,pducta nō fuit ,p
ducta successiue nec in aliquo instāti ab eterno:
q̄uis in quolibet instāti sue durationis debeat
dici produci ,ppter causam assignatam. Unde ,cū
nō habeas dicere ad aliuz sensum creatu
dicis ab eterno posse esse ,pducta ,pduxisse
ab eterno nisi q̄ a deo depēdet et habet esse
eterno & sic dependeat & habeat esse in quolib
instāti in quo est: claret q̄ etiā in illo debet di
ci produci. ¶ Sed forte dices ex hoc sequi q̄ il-
lud qd̄ ab eterno est ,pductū aliq̄n ,pducebatur
qd̄ est cōtra responsionē ad primū argumentum
huius materie & sequela claret q̄ si in aliquo in-
stanti preterito fuisset verū dicere a producitur
iam nunc esset vera ista a producebatur.

¶ Respondetur distinguēdo nō esse cō-
cedendū q̄ creatura ab eterno producta produ
cebatur vel primo: & sic conceditur vel nō primo
et sic negatur. Dico enim istā esse impossibilem
ista creatura ab eterno producebatur primo: et
isto modo solutio primi argumenti venit intelli
gēda. Sed hic aduertēdū est q̄ deus potuit vnū
ignem pedalē in infinito tempore producere sic
videlicet q̄ in qualibet hora preterita vna pars
proportionalis ei⁹ fuisset ,pducta (minoriby⁹ par
tibus ante maiores ,ductis) & nūc primo hora
nona sit finita productio ista esset vera nunc iste
ignis ab eterno producebatur q̄ in quolibet in-
stāti ꝓterito tp̄is infiniti si fuisset: iste ignis pro
ducebatur & tñ nūc est primo ,pduct⁹ & quādo di
cebatur q̄ nō est possibile q̄ aliqua creatura ab
eterno producebatur intelligitur ad huc cū isto
addito videlicet q̄ ab eterno fuisset ,pducta ita
q̄ hec est impossibilis hec creatura ab eterno ,p
ducebatur & ab eterno est ,pducta primo. ¶ Et si
cōtra ꝑdicta arguas sequtur bene in quolibet in-
stanti durationis gabrielis dz gabriel ,pduci: er-
go infinities in qualibet hora ,pducitur: ptz oña
ex infinitate instātium parum importares ex ta
li argumēto. Rñderetur eīm negādo oñam: q̄m
ad hoc q̄ aliquid pluries ,pduci dicatur eius cor
ruptio req̄ritur inter ,pductionem & ,pductionez
medians nec dz potius inferri gabrielem infini
ties in vna hora ,pduci ex ,pbabili veritate hui⁹
in quolibet instāti talis hore est verū dicere ga-
briel ,pducitur q̄ q̄ filius pluries ,pducatur a pa
tre ex catholica veritate huius in quolibet instā
ti est verū dicere filius in diuinis a patre ,pduci
tur & ,pfecto duaꝝ p̄sonaꝝ diuinaꝝ emanatiōes
filij a patre & spūs sancti ab vtroq̄ manuducere
debēt fideles doctores ad iudicādum esse possi
bile creaturā aliquā ab eterno fuisse ,pductam
q̄uis diuinaꝝ p̄sonaꝝ a patre emanatio ineffa-
bilis longe aliter intelligenda sit q̄ creaturaꝝ a
deo ,pductio & q̄m q̄ plurimi doctores & quidez
profundissimi de hac materia scripserūt ego am
plius nō insisto: & ob causam assignatam octauo
libro phisicaꝝ pscrutationuz hic finem impono.
Ille qui octo ostēdit esse beatitudines de excel-
so mōte descendens qui finis sicut principiū est
omnium sit ineternū benedictus: & nos suo pre-
cioso sanguine redemptos ad summam beati-
tudinem perducat. AMEN.

¶ Finis.

Quelz res subito a do pducta in quocūq̄ instanti sue durationis producit̄.

Oēs animationales & corpa celestia nūc producunt

Ista ē ipossibilis hec creatura ab eterno pro ducebatur primo.

In quolz instanti hore ꝓterite pro ducebatur gabriel & tñ nō fuit pluries produ ctus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca